

શ્રી
૧૪૫૦
જૈન કાવ્ય સાર સંગ્રહ.

છાપી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શા. નાથાલલુભાઈ.

અમદાવાદમાં

માણિકચૌક નજીક કાગદીઓળમાં ખોડાકોરના

મકાનમાં અમદાવાદ વિક્ટોરીઆ પ્રેસમાં

શા. નાથાલાલ જલુભાઈએ છાપ્યું

સંવત ૧૯૩૮-સન ૧૯૮૨

કિંમત રૂ ૫-૦-૦

કાયદા પ્રમાણે ગ્રંથ સામિત્વનો હક રાખ્યો છે.

પ્રત્યાવર્તન.

પંચમા કાળને વિષે સર્વજ્ઞ અને પુર્વધરના વિશેષે કરી લખ્યું હોવાને આ રમ્ભાર્થ સાધવાને મુખ્યત્વે કરીને છનપ્રતિમા તથા છનાગમનો ખરો આધાર છે, જિનાગમ વાંચવા લાગવાને ઘણું મુશ્કેલ છે તથાપી તેજ આગમને અનુસારે રચેલા સુપ્રસિદ્ધિત આચાર્ય તથા મહાનપંડિતોના રચેલા ગ્રંથો પદ્યબંધ અને ગદ્યબંધ ઘણા છે અને તેજ ગ્રંથોનું અવલંબન કરી તે વાંચવાનો અભ્યાસ કરવો. તેથી જાણપણું પ્રાપ્ત થાય છે. જાણપણું થવાનું મુખ્ય કારણ જ્ઞાન છે. જ્ઞાન વાંચવા લાગવાથી ઘણા હોવાને સમ્યક્તાની પ્રાપ્તિ થાય છે માટે સમ્યક્તા પામવાનું કારણ જ્ઞાન અને જ્ઞાની છે તથાપી આ કાળે જ્ઞાની પુરૂષોની ઘણી ખોટ છે માટે જ્ઞાનની મુખ્યતા વિશેષે ગણુરી એટલે ખરો આધાર જ્ઞાનનો હાલ છે જ્ઞાની પણ જ્ઞાનનાજ આધારથી આત્મ હિત સાધે છે.

માટે આ પંચમા કાળમાં લખ્યું હોવાના ઉપકારને અર્થે ઝટ સમજ પડે તે વા ગ્રંથોના અર્થો તથા ગ્રંથો છપાવીને તેને જીવન ક્રિમતે વેચવા એથી ઘણા હોવા તેના લાભ લેઈ શકે માટે હરેક રીતે જ્ઞાનની પ્રક્રિયા અર્થે પુસ્તકો છપાવી બાહર પાડવાં.

કેટલાક માણસો અભીમાની કે જેઓ ખોટો દંભ રાખી ધર્મીતીનું કોણ બતાવે છે તે એમ કહે છે કે જ્ઞાન છપાવવું નહી તે છપાવતાં દાષ છે એ બાલુ કેવળ ખોટું છે પુરે છપાવવાની કળા બિલકુલ હતી નહીં. તેમ લખવાને કાગળ પણ જેવા જોઈએ તેવા ન મળતા તેથી તાડપત્ર ઉપર જ્ઞાન લખાતું હતું તો છપાય તે ક્યાંથી?

હાલમાં છપાવવાની કળા ઘણી સરસ પ્રસરી છે તેથી આજી ક્રિમતે પુસ્તક મળે ઘણા લોકોને ફાયદા થાય તેવા કામમાં અડચણ કરવી એ મુરખનુકામ છે.

કોઈને એક પ્રત વાંચવા જોઈએ તો હાલ પણ કોઈ અપાશરાનો કે જ્ઞાનના ભંડારનો માલેક ગ્રહસ્થી અગર યતી આપતો નથી અને તેવી પ્રત લખાવતાં પચીશ રૂપિયા ખરચ થતા હોય તે કોઈ સાધારણ માણસ તો ખરચી શકે નહી તેથી તેને લાગવાનો અંતરાય પડે તેજ છતાં જે ગ્રંથો લખાવતાં ખસે. રૂપિયા થાય તેટલા ગ્રંથો છાપેલા એ ચાર રૂપિયાની ક્રિમતે મળે જેથી ઘણા હોવાને ઉપકાર થાય માટે અવશ્ય કરીને બાગહોવાને તેમજ સમજી પુરૂષોને ઉપયોગમાં આવે અને લોકો જૈનમર્ગની ખરી વાત જાણે. એવા હેતુથી જનગ્રંથો છપાવી બહાર પાડવા અને તેમાં વધારે લાભ નહી કરતાં મોટાની મોટી જોડ નહી ખાઈ વેચવા એવો મહારો હેતુ છે.

વિજ્ઞાપના:

તત્વદર્શી છમે આ પ્રમીય જનો જ્ઞાન માર્ગના અભીલાષી શુદ્ધ ધર્મા
ભિલાષિત તત્વરૂચીયંત ભાઈયાની સેવામાં આ જનકાવ્ય સારસંગ્રહ નામનો
પેહેલો ભાગ નિવેદન કર્યું. અને સર્વ તત્વાભિલાષી ભાઈયા પ્રત્યે વિનંતી ક-
રું છું કે આ ગ્રંથ છાપવાને મેં શરૂ કરીશો તે વખત મારી તબીયત બહુ નર-
મ થઈ ગઈ અને પૂર્વ કર્મના ઉદયથી મારા મગજમાં દરદ હોવાથી બે ત્રણ
વખત પૃષ્ઠ સુધારતાં પણ કોઈ કોઈ જગ્યાએ ભુલ નજર ચુક થઈ બચ્છે જેથી
છાપવામાં કોઈ કોઈ મિદ્રિક રહી છે તે સુઝ જનારે ક્ષમા કરી સુધારી વાંચવું.

જે જે ચોવિશીએ છાપવામાં આવી છે તેમાં કેટલીક ભાષા કંટાળો ઉપજે
તેવી છે તેમાં મહારો દાખ નથી કરતાએ જેવી કરી તેવી છાપેલી છે તથાપી કો-
ઈ કોઈ જગ્યાએ દષ્ટિદોષથી તથા મંદબુદ્ધિથી અને ગુરૂગમ્યના અભાવથી
ચુકો રહી જ છે માટે સજ્જન પુરૂષો મુજ રાંક ઉપર કૃપા કરી સુધારીને વાંચ-
શો અને મને અદ્યપ્યુધિવાળો જાણી મહારા કોઈપણ દાખ ભણી ન જોતાં
મહારા ઉપર ક્ષમા રાખશો એવી મહારી વિનંતી છે.

હવે પછી બાજે ભાગ છાપવાનો વિચાર છે અને તે આ ગ્રંથ કરતાં
ઘણું દરજ્જે સરસ કરવાનો મહારો વિચાર છે તથાપી કોઈ સજ્જન માત્ર સુ-
ધારી આપવાની અને વાંચવાની મુદત કરનાર સારૂ માણસ મળશે તો તે
વિચારપાર પાડીશ કેમકે હું ઘણીવાર વાંચ્યું તોપણ ભુલ છતાં ચોખ્ખુ વાંચી જ
વાય છે ને ભુલ દષ્ટિગોચર આવતી નથી માટે હું ઘણાજ દિલગીર થાઉં છું.
જેથી હવે તો બરાબર સુધારનારનો જોગ મળેથી આગળ કામ ચલાવીશ.
અને આ ગ્રંથ સંબંધી જે કાંઈ ખામી રહી છે તેની હું ત્રિવિધે ત્રિવિધે માફ
માગું છું.

ગુણી જનોનો દાસ નાથા લલુભાઈ

આ શીવાય નિચે બ્રખેસાં પુસ્તકો અમારે ત્યાં સસ્તી કીમતે મળશે.

૧-૪-૦ ધર્મપરિક્ષાનો રાસ બાળબોધી છોટના પાકા પુઠાનો

૦-૧૨-૦ વિનિમ્બેલ રત્નાકર ભાગ ૧ લો.

૦-૧૨-૦ સુમતીનાગીલનો રાસ બાળબોધી છોટના પાકાપુઠાનો.

૩-૦-૦ ઉપદેશમાળા બાળબોધ સહિત સાક્ષી દસકતથી છપાચેલી ઘણીજસરસ

આ પુસ્તકથી બમાણા કદની.

૦-૮-૦ ધર્મીલકુમારનો રાસ

૦-૧૨-૦ ચંદસજનો રાસ.

ઉપર લખેલી બુકો મુબાઈમાં કોટમાં ચાહબજારમાં જાણુખાવડીના કુવા
પાસે સા. દલજારામ પરબુદાસને ત્યાંથી પણ મળશે.

અનુક્રમણિકા,

અંથોનાં નામ.	૫૪
૧ મહાન પંડિત શ્રી હિમાચાર્યજી કૃત શ્રીરામલક્ષ્મણ તથા રાવણ વિ- ગેરેનાં ચરિત્ર તેના ખંડ દશ	૧
૨ મહા ઉપાધ્યાય શ્રીજસોવિજયજી કૃત સવાસો ગાથાનુ શ્રીમંધરસ્વા મીજીની પિતંતીરૂપે સ્તવન તેની ઢાળો ૧૧	૨૧૭
૩ છુટક વૃષદો જસોવિજયજી કૃત	૨૨૫
૪ ચઢતા પડતાની સગ્રાય જસોવિજયજી કૃત	૨૨૮
૫ જતી ધર્મખત્રીશી જસોવિજયજી કૃત	૨૩૦
૬ ઉપાધ્યાય શ્રીવિનયવિજયજી કૃત શ્રીધર્મનાથજીનું સ્તવન મોટું	૨૩૬
૭ શ્રીવિનય વિજયજી કૃત પાંચ કારણનુ સ્તવન ઢાળો ૬ તું તથા છુ ટક પદો...	૨૩૬
૮ શ્રીવિનયવિજયજી કૃત પુન્ય પ્રકાશનું સ્તવન	૨૪૪
૯ મહાન પંડિત શ્રીઆનંદધનજી કૃત ચોવીશી વિગેરે	૨૪૬
૧૦ શ્રીઆનંદવિજયજી કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૨૬૨
૧૧ શ્રીજનવિજયજી કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૨૭૩
૧૨ શ્રીપદ્મવિજયજી કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૨૮૪
૧૩ શ્રીજ્ઞાનવિમળજી કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૨૯૪
૧૪ શ્રી પ્રમોદસાગર કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૩૦૩
૧૫ શ્રીવિજય લક્ષ્મીસુરીજી કૃત ચોવીશી	૩૧૨
૧૬ ભાણવિજયજી કૃત ચોવીશી	૩૨૪
૧૭ શ્રીદેવચંદજી કૃત ચોવીશી	૩૩૩
૧૮ રામવિજયજી કૃત ચોવીશી	૩૪૭
૧૯ ભાવવિજયજી કૃત ચોવીશી	૩૫૭
૨૦ શ્રીઉદયરત્નજી કૃત ચોવીશી	૩૬૫
૨૧ પંડીત દેવચંદજી કૃત શ્રીઆગમસારોદાર ગ્રંથ	૩૭૦
૨૨ મહાઉપાધ્યાયશ્રી જસોવિજયજી કૃત શ્રીઅધ્યાત્મસાર બાળાખોધ તેની અનુકરમણિકા પ્રથમ ગ્રંથકરતાનુ મંગળાચરણ ભગવંતની સ્તુતિ	૪૧૮
૧ આધ્યાત્મ શાસ્ત્રના મહીમાના પેદેલો અધિકાર...	૪૧૬

૨ અધ્યાત્મ સ્વરૂપનો બીજો અધીકાર	૪૨૦
૩ ત્રીજો દંભ ત્યાગ નામો અધીકાર	૪૨૩
૪ ચોથો ભવસ્વરૂપની ત્વન અધીકાર	૪૨૫
૫ પાંચમો વૈરાગ્ય સંભાવ નામો અધીકાર	૪૩૦
૬ છઠો વૈરાગ્ય બેદાધીકાર	૪૩૪
૭ સાતમો વૈરાગ્ય વિષયાધીકાર	૪૩૮
૮ આઠમો મમત્વ ત્યાગાધીકાર	૪૪૧
૯ નવમો સમતાધીકાર	૪૪૪
૧૦ દશમો સદ્અનુષ્ઠાન અધીકાર	૪૪૭
૧૧ અગ્યારમો મનસુધી અધીકાર	૪૫૦
૧૨ બારમો સમ્યક્તાધીકાર	૪૫૩
૧૩ તેરમો મીથ્યાત્વ ત્યાગાધીકાર	૪૫૮
૧૪ ચૌદમો કદાચરૂ ત્યાગાધીકાર	૪૬૧
૧૫ પંદરમો યોગાધીકાર	૪૬૬
૧૬ સોળમો ધ્યાનાધીકાર	૪૭૬
૧૭ સરતમો ધ્યાનસ્તુત્યાધીકાર	૪૮૩
૧૮ અઠારમો આત્મનિશ્ચાધીકાર	૪૮૫
૧૯ યોગાણીસમો જૈનમત સ્તુત્યાધીકાર	૫૦૫
૨૦ વીશમો અનુભવાધીકાર	૫૦૬
૨૧ એકવીસમો સજ્જન સ્તુત્યાધીકાર	૫૧૩
૨૩ શ્રી તત્વાનુ બોધ નામો ગ્રંથ	૫૧૬
૨૪ શ્રીલાવણી સંગ્રહ	૫૫૫
૨૫ છુટક સ્તવનો	૫૬૨
૨૬ હોરી સંગ્રહ	૫૬૮
૨૭ શ્રીવેદેશ્વરમાનજીન આદિ છુટક સ્તવનો	૬૧૨
૨૮ શ્રી રામવિજેશ બીજાકત ચોવીશી	૬૨૨
૨૯ શ્રીન્યાયસાગરજી કત ચોવીશી	૬૩૧

શ્રી સુગુરુમ્બોનમઃ

શ્રી વીતરાગોમ્બોનમઃ

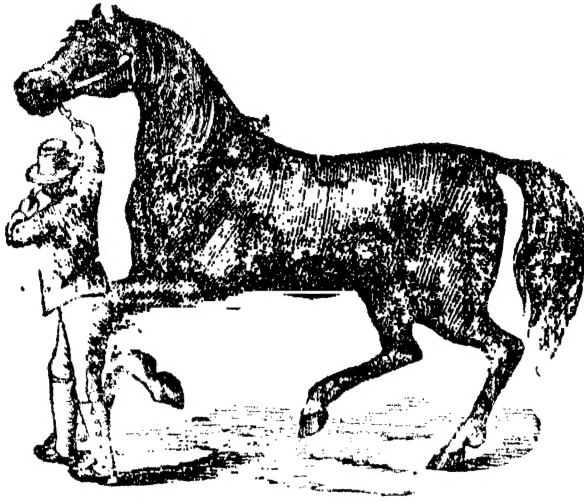
અથ શ્રી રામ ચરીત્ર પ્રારંભતે

મંગળા ચરણ.

જેઓએ વજના સામર્થ્યને જીતી લીધું છે, અને મોહરૂપી જે માહા-
મલ્લને જીત્યા છે તથા જગતમાં જે આઠ કર્મરૂપી તિમીર એટલે અધિકાર છે
તેનું હરાણ કરવાને ખગ એટલે સુર્યરૂપ છે. જેના ચરણને વિષે સીંહનું ચા-
ન્દ છે, જે મોક્ષના માર્ગને દેખાડનારા છે, જેને નેત્રે કરી નીરખતાં કલ્યાણ
રૂપ જળ વરસે છે, તે થકી ભવ્ય લોકરૂપી સરોવર માહા હર્ષને પામે છે,
જે માટે કામ ક્રોધના ક્ષય કરનાર છે, જેનું ઉત્કૃષ્ટ સહજ સુખરૂપ ધર્મ અ-
ર્થ ભક્તજન સ્મરણ કરી રહ્યા છે, તેથી તેનું સાત ભયરૂપ સીત તે નાસી-
જાય છે જેનાં દરશન થકી ભવ્ય લોકોના કર્મના ક્ષય થાય છે, દુષ્ટ કર્મને
દગવાવાળા તથા મેરૂ પર્વતની પેઠે અચળ જગતના જીવોને સુસારથા તથા
[નીરજમક] એટલે નાવમાં બેસારી સમુદ્ર પાર ઉતારનાર જેમ સમુદ્રપાર ઉ-
તારે છે તેમ ભવ્ય જીવોને સંસારરૂપી સમુદ્રમાંથી તારીને મોક્ષરૂપી નગરે
પોચાડનાર થોડામાં કહીએ તો જગતના જીવોને બંધુ સમાન જગતના રક્ષક
એહવા ચોવીસમા તીર્થંકર શ્રી વર્ધમાન સ્વામીના તીર્થમાં આ ગ્રંથના કરતા
શ્રી હેમચંદ્રસુરી માહારાજ થયા તેવો શ્રી માહાવીર સ્વામા પ્રતે નસ્કાર ક-
રીને કહે છે.

આ જંબુદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રને વિષે જેના માહાત્મનો અંત નથી સર્વ
રાજાઓમાં આદ્ય સર્વ તીર્થંકરોમાં પ્રથમ તીર્થંકર, એહવા જે શ્રી રણભદ્રવ
ભગવાન તે ઇક્ષ્વાકુ વંસને વિષે શ્રી નાભીરાજના પુત્ર થયા તે વાર પછી
પાટનુપાટ અનેક રાજા ચક્રવર્તી પ્રમુખ તેમનાજ વંસમાં થયા, કેટલાએક
આરીત્ર ધર્મ આરાધી પરમપદ જે (મોક્ષ) તેને વિષે ગમન કરી ગયા તેમજ

કેટલાક પાટ સુધી તો વગર ચારીત્ર લીધે પણ અરીસા બુવનમાં સંસારની અસારતા સ્પષ્ટ દેખી ભાવની સુઘતાએ કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષ પોતા તથા કેટલાએક દેવતાની ગતી પામ્યા તેવાર પછી હરી વંદના વિષે વિસમા તીર્થકર શ્રી મુની સુવ્રત સ્વામી થયા તેમના તીર્થને વિષે જન્મેલા આઠમા બગદેવ શ્રી રામચંદ્ર તથા આઠમા વાસુદેવ લક્ષ્મણ ઉપના તેવોનાઅને પ્રતી વાસુદેવ રાવાણ વિગેરે મહંત પુરૂષોના ચારીત્રનું વર્ણન કરે છું.

આહીજ જંબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રને વિષે સર્વ પ્રથ્વીથી શ્રેષ્ઠ સર્વ નગરી આથા ઉત્તમ એહવી વિનીતા નામની એક નગરી હતી. તેમાં ઇક્વાક વંસ ને દીપાવનાર તથા સર્વના કળેશનો હરાણ કરનાર સગર નામનો ચક્રવર્તી રાજા થયો, સર્વ કળામાં નીપુણ તથા માહા પ્રાક્રમી અને સત્યવંત ન્યાઇ મુરવીર એહવો તે રાજા એકદા સમે સાથે સુભટોના પરિવાર સહિત અસ્વ (ઘોડા) ઉપર બેસીને રથવાડી નીકળ્યો, ત્યાં ચારે દીશાએ ઘોડો ફરવીને તેવતી વારાફરતા પાંચેગતી કરાવ્યા. તેવાર પછે પાંચમી પલુત નામની ગતીવડે તે ઘોડો લગામના તાબામાં ન રહાને આકાશ માર્ગે ઉડ્યો, તે જાણે કોઈ પીસાચ કોઈને હરાણ કરીને લઈ જતો હોયની, તેમ તે સગર રાજાને લઈને એક મોટા વનમાં ગયો. તેવારે રાજાએ ક્રોધ કરીને પોતાની બે જાંગો તેના પેટ સાથે દાખી રાખી લગામ ખેંચી કુદકો ભારીને જમીન ઉપર પડ્યો અને તે ઘોડાની ગતી પણ ત્યાંહાંજ પુરી થઈ. રાજાને નીચે પડતો જોઈને ઘોડો પણ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો, તથાપી ઘોડા ઉપર ન બેસતાં રાજા પોતાના પગે ચાલવા લાગ્યો, કેટલુંએક ચાલ્યા પછી ચંદ્રની કાંતિ જોવો સોભાયમાન એક સુંદર તળાવ દીઠો ત્યાંહાં વીસામો ખાવા સાડું સગર રાજા તળાવમાં સ્નાન કરી

તેમાંના પાણીનું પાન કરીને તેમાંથી બાહાર નીકળીને તેની પાજ ઉપર આવીને ઉભો રહ્યો, આમ તેમ જુએ છે તેટલામાં ત્યાં એક તરૂણ્ય સ્ત્રી દીઠી, જેનું નવીન કમળના જેવું મોહોડું છે, નીલા કમળદળ જેવી જેની આંખો છે, જળના તરંગ જેવું જેનું લાવણ્ય છે. કુલેલા રાતા કમળના જેવા જેના હાથ તથા પગ છે; એહવી અદ્ભુત રૂપવાળી સ્ત્રી જોઈને રાજા પોતાના મન સાથે વિચાર કરવા લાગ્યો, કે આતે અપ્સરા છે? કિંવા કોઈ વંતરી છે? કિંવા કોઈ નાગ કન્યા છે? અથવા કોઈ વિદ્યાધરી છે? આના જેવી સામાન્ય સ્ત્રી તો ના હોય, કેમકે આ સ્ત્રીનું મુખ જોવાથી અતી આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થાય છે, એવો વિચાર કરે છે તેટલામાં તે સ્ત્રીએ પાણુ સગર રાજાને પોતાની ચક્ષુ વડે દીઠો. ખંનેની નજર એક થઆથી તે સ્ત્રી કામે પીડાતી થકી પોતાની સુધ લુલી ગઈ અને અંગ ઉપરથી વસ્ત્ર ખસી ગયાં તેવારે તેની સખીઓએ તેના અંગ ઉપર વસ્ત્ર નાંખી તેને એક કોરે બેસાડી, અહીંયાં સગર રાજાને પાણુ તે સ્ત્રી જોઈને અંગો અંગ કામ વિકાર વ્યાપી ગયો, તેથી તળાવની પાજ ઉપર હળવે હળવે હાલ ચાલ કરે કરે છે એટલા માં તે સ્ત્રીની એક દાસી રાજા પાસે આવીને બોલવા લાગી.

હે સ્વામીન, ભરતક્ષેત્રમાં વૈતાલ્ય નામના પર્વત ઉપર લક્ષ્મીને પ્રિય એવા ગગનવલ્લભ નામના નગરમાં એક અલક નગરીમાં કુબેરની પઠે, વિખ્યાત ત્યાંના વિદ્યાધરોના સુલોચન નામનો રાજા હતો. તેને સહસ્રનયન નામનો એક નીતીનિપુણ પુત્ર છે. તથા જગતની સર્વ સ્ત્રીઓમાં મુકુટમણિરૂપ એક મુકેશા નામની પુત્રી છે. તેનું જન્મ થતી વખત એક નીમિત્તીયાએ તેના ચિન્હો ઉપરથી ભવિષ્ય કહ્યું કે આ ચક્રવર્તી રાજાની સ્ત્રી થશે. એની સુંદરતા વગેરેની કીર્તી સાંભળીને, રથનુપુર નગરનો રાજા પુર્ણમેઘ તે કન્યા ઉપર આશક્ત થયો થકો તેનું પોતાની સાથે લગ્ન કરવા સારું સુલોચન રાજા પાસે તેની માગણી કરી. તે કોહોણુ તેણે માન્ય ન કરયાથી, તથા મુકેશાને બળાત્કારે હરાણુ કરવાની ઇચ્છાથી પુર્ણમેઘ મેઘ જેવી ગર્જના કરીને યુદ્ધ કરવા વાસ્તે આવ્યો; ને તે રાજાની સાથે લઢાઈ કરીને તેણે તેને માર્યો. ત્યારે સહસ્રનયન નામનો સુલોચન રાજાનો પુત્ર પરિવાર સહીત દ્રવ્ય તથા પોતાની બેનને લઈને અહીં નાશી આવ્યો છે.

તે મુકેશાએ આ તળાવમાં તમને ક્રીડા કરતાં જોતાં વેતજ કામવિકારે પડાણી થકી, ગ્રાન્મરૂતમાં મહેનત કરેલા માણસના અંગ ઉપર જેમ પશીના આવે, તેમજ એનું શરીર પશીનાથી ભીજઈ રહ્યું છે. ધાતુની તાપેલી પુત-

ળીની પહે એ પગથી કે, માથા સુધા તાપેલી જણાય છે. શીયાળાના દાહાડા માં ટાહાડ વાયાથી જેમ રોમ ઉભાં થાય, તેમ એ સ્ત્રીના કોમલ શરીર ઉપર અતિ ખારીક કેશ સીધા થયા છે. કંઈ વડે જેમ ગળુ ભરાઈ જાય તેવી એના કંઠની વ્યવસ્થા થઈ છે. ભય પામ્યાથી જેમ આંગ થરથરે, તેમ એ કમલનયનીનું શરીર કંપે છે. રોગીના શરીરની પેઠે એના પીળો વર્ણ થઈ ગયો છે. શોકાતુરના નેત્રોમાં જેમ પાણી ભરાઈ આવે, તેમ તેની આંખો આંસુથી ભરાયેલી દેખાય છે. અને જેમ યોગી પુરૂષોના મનની વૃત્તિ એકાગ્રપણે ધ્યેય પદાર્થમાં લાગી રહે, તેવીજ એના અંતઃકરણની વૃત્તિની સ્થિતિ થઈ છે. એવી દશાનું કારણ પુછશો તો હે રાજા, ઉપર કહ્યા પ્રમાણે પ્રકુલિત કમલ જેવા તારા મુખનું દરશન કરતાં વેતજ એની નાના પ્રકારની વિચીત્ર અવસ્થા થઈ ગઈ છે. તે વાસ્તે હવે એ કન્યા જ્યાં સુધી જીવે તાવત્કાલ તું એનું રક્ષણ કર.

એવો રીતે તે સખી સગર રાજાની સાથે બોલે છે, એટલામાં આકાશ માર્ગથી સહસ્રનયન આવીને, તે ચક્રવર્તીને નમસ્કાર કરી, તથા તેનું યથા યોગ્ય આદર સત્કાર કરીને, તેને પોતાના સ્થાનક ઉપર તેડી ગયો. પછી ત્યાં સુકેશારૂપ સ્ત્રી રત્ન આપીને તેને [પરાણાવી]ને પ્રસન્ન કર્યો. ત્યાંથી તે બેઉ વિમાન ઉપર બેસીને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર ગગનવલ્લભ નામના નગરમાં આવ્યા. ત્યાં તે ઇંદ્ર જેવા પ્રાક્રમવાળા ચક્રવર્તી સગર રાજાએ સહસ્રનયનને તેના બાપના રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તથા સર્વ વિદ્યાધરોનો અધીપતી કરીને પોતાની સાથે તે સ્ત્રીરત્ન લઈ અયોધ્યા નગરીમાં ગયો. ત્યાં અતિ આનંદ સહિત કલા, કૌશલ્ય, ગાયન વિનાદાદિક નાટારંભ કરતો હતો તે પોતાની રાજ્ય લક્ષ્મી સહિત મુખરૂપ રહેવા લાગ્યો. કોઈ એક સમયના યોગે, સુરાસુરને પુજા કરવા યોગ્ય એવા શ્રી અજીતનાથ ભગવાન અયોધ્યા નગરીના ઉપવન માં સમોસર્યા. ત્યાં ઇંદ્રાદિક દેવતા તથા સગર ચક્રવર્ત્યાદિક રાજા, વગેરે પર્વદામાં આવા શ્રી ભગવાનને વંદનાદિક કરીને યથા યોગ સ્થાનકે બેઠા પછી શ્રી અજીત જિનેંદ્ર દેશના દેવા લાગ્યા. તે વખત એવો બનાવ બન્યો કે, વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર પોતાના બાપના મરણનો સ્મરણ કરી ક્રોધમાં આવેલા સહસ્રનયન ગર્જક જેમ સર્પને મારે તે પ્રમાણે તેણે પુર્ણમેઘના પ્રાણનું ધાણ કાઢ્યું. તેના ભયથી અતીશય કાંપતા થકો પુર્ણમેઘના પુત્ર ધનવાહન ત્યાંથી નાશીને સરણ રહેવાના હેતુથી સમવસરણમાં આવ્યો. ત્યાં શ્રી અજીતનાથ જીનેંદ્રને પ્રદક્ષિણા તથા નમસ્કાર કર્યો જેમ કોઈતે અગ્ની ઝાળમાં બળતો હોય

તેવો પુરૂષ કલ્પ વૃક્ષની છાયા તળે શાંતિને પામે તેમ જિનચરાણની સરાણ મ-
જ્યાથી તે શાંત થયો. પણ પોતાના વેરીને યાદ કરી ગુસ્સામાં આવીને કહે
વા લાગ્યો કે, તેને હું પાતાળમાંથી ખેંચી લાવીશ, અગર સ્વર્ગમાં જશે તો
ત્યાંથી પણ હેઠળ પાડીશ; પોતાથી નહીં બને તો કોઈ મોટા પુરૂષના આ-
શ્રય લઈને પણ સહસ્રનયનને માર્યા વના રહીશ નહીં. એમ બોલે છે એ-
ટલામાં હાથમાં હથિયાર લઈને સહસ્રનયન પણ ત્યાં આવ્યો. તેણે ઘનવાહ-
નને સભામાં બેઠેલો દીઠો. પણ શ્રી ભગવાનના સામર્થ્ય વડે તેનું મન પી-
ગળીને આંખોમાં આંસુ આવ્યાં, તથા કોપની શાંતિ થઈ ગઈ; ને શ્રી તીર-
થંકર ભગવાનને પ્રદક્ષિણા તથા નમસ્કાર કરીને યથાચોગ્ય સ્થાનક ઉપર બે-
ઠો. એવા પ્રસંગે સગર રાજા શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યો કે, પુર્ણમેઘ અને
સુલોચન વચ્ચે પૈર થવાનું કારણ શું છે તે કૃપા કરીને દરશાવો. તેવારે ભ-
ગવંત કહે છે—

હે રાજા પુર્વે આદિત્યાભ નામના નગરમાં એક ભાવને નામનો સાહુ-
કાર હતો. તે પોતાના હરિદાસ નામના પુત્રને સર્વ દાલત સોંપીને વ્યાપાર
સારૂ દેશાંતરે ગયો. ત્યાં જઈ ઘણું નાણું મેળવીને કેટલાએક કાળ પછી પો-
તાના નગરમાં રાતના સમયે આવી પહોંતો. તેથી 'પોતાની' સાથે જે દ્રવ્ય
લાવ્યો હતો તે એક ઠેકાણે રાખીને સ્ત્રી પુત્રાદિક ઉપર પ્રીતીના આવેશથી
તથા ત્યોને જસદી મળવાની આશાથી કુવખતે તથા કુવાટે પોતાના ઘરમાં પે-
ઠો. તેને ન ઝાળખીને આ કોઈ ચોર હશે એવી બુદ્ધિથી તેના પુત્ર હરિ-
દાસે હાથમાં તરવાર લઈને કાંઈ પણ વિચાર ન કરતાં તેને માર્યો. કહ્યું છે કે
“મંદ બુદ્ધિને વિચાર હોતો નથી.” તેવખતે ભાવને જાણ્યું કે મારો પુત્ર રા-
તરૂ થયો. તેના દેશ છતાં તે મરણ પામ્યો. પછી તેની હરિદાસે ચોકશી ક-
રી મુખ જોતાં પોતાનો બાપ જાણ્યાથી તેના ઘણા પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યો,
પણ કરે શું? ભાવા કોઈથી મટતી નથી, હજાર ઉપાય કરે તોપણ અન્યથાન .
થતાં જેમ થવાનું હોય તેમ થાય. એમ મનને શાંત કરીને તેણે પ્રેત કાર્ય
વગેરે કર્યાં, એ ઘોર કર્મનું શુલ તેના મનમાં રહી ગયું. કેટલાએક દાહાડા
પછી હરિદાસ પણ કાળ કરી ગયો. તે બંનેના જીવ દુઃખરૂપ ચોનિયોમાં જ
ન્મ ધરતા થકા કોઈક પુન્યના મોગે ભાવનના જીવ પુર્ણમેઘ થયો. અને હ-
રિદાસનો જીવ સુલોચન થયો. એવી રીતે એ બેઉની વચ્ચે પ્રાણાતિક પૈર
થવાનું કારણ પુર્વ જન્મનું ઘોર કૃત્ય છે, તે આ ભાવમાં સંબંધરૂપ થયું.

કરી સગર ચક્રવર્તી હાથ જોડી પૂછવા લાગ્યો છે કે, હે જગદુદ્ધારક દેવાધિદેવ,

પુર્ણમેઘ તથા સહસ્રનયનનો સંયોગ, ને એમના વૈરનું કારણ શું છે? તેમજ સહસ્રનયન વિષે મારી પ્રીતી શા કારણથી થઈ? તે કૃપા કરીને કહો. ત્યારે શ્રી અણ્ણતનાથ સ્વામી કહે છે:— હે રાજાધિરાજ, પુર્વે તું દાનશીલ, રંભક નામના પરિવ્રાજક હતો. તે સમયે શશિ તથા આવળી નામના બે તારા શિષ્યો હતા. આવળી ગુરુ ભક્ત હોવાથી તે તને શશિ કરતાં વધારે પ્રિય હતો. તેણે કોઈએક વખતે ગાતાની ગાય પૈશા લઈને વેચી. અને શશિ અતિ કઠોર મનના હોવાથી તેણે ચોરીથી આવળીની ગાયને વેચી. એ વાત આવળીએ જાણ્યાથી તે બેઠ વચ્ચે માહા ભયંકર લડાઈ થઈ. એક બીજાના વાળ તથા ભુજંગકંઠ પકડીને મુઠી મારવા લાગ્યા.. યુદ્ધ કરતાં શશિને આવળીએ જીતી માર્યો. તેના જીવ ઘણાકાળ સંસારમાં ફરીને પુર્ણમેઘ થયો, આવળી કાળ કરી ગયા પછી તેના જીવ ઘણે કાળે સહસ્રનયન થયો, અને રંભક પરિવ્રાજકનો જીવ દાનના ચોગે કરી આ તું સગર રાજા થયો. એ પ્રમાણે એમના સંબંધ તથા વૈર થવાનું કારણ; તેમજ સહસ્રનયન સાથે તાહારી પ્રીતી પુર્વ જન્મની છે. એવી રીતે. પર્વતમાં ભાષણ ચાલે છે, એટલામાં ત્યાં બેઠેલા ભીમ નામે રાક્ષસોના રાજા જટ દેવે ઊંઠી અતિ પ્રેમ સહિત ધનવાહનને આલીંગન કરીને તેને કહેવા લાગ્યો; કે પુર્વ જન્મમાં પુષ્કર દ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાંના વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર કાંચન નામના નગરમાં હું પિદ્યુષ્ઠર નામે રાજા હતો. તે ભવમાં તું મારો અત્યંત પ્રિય પુત્ર હતો. તે માટે હું પુત્ર, હું તને આજ જે તાંજ અતિ આનંદવાન થયો છું. હવેથી આ ભવમાં પણ હું તને પુત્ર ભાવે જાણું છું; માટે માહારૂ સર્વ સેન્ય, તથા દ્રવ્યાદિક લઈને, સમ ચોરસ સાતમે ચોજન વિસ્તીર્ણ, સર્વ દ્વીપોમાં મુકુટમાણીરૂપ રાક્ષસ નામના દ્વીપની વચ્ચે સુમેરૂની પડે શાભાયમાન નવ ચોજન ઊંચો, તથા પાંચમે ચોજન પરિધિના ગોળાકારે એક ત્રિકુટ નામના પર્વત છે, તે ઉપર મેં એક સુવાર્ણમય લંકા નામની નગરી હમણાંજ કરી છે, જે દેવથી પણ ન જીતાય અને તેને સોનાનો કીલ્લો છે, તેમાં ઘરો પણ હેમનાજ છે, તેમજ તેને તોરણ પણ કનકના બાંધેલાં છે. તમા તેથી છ ચોજન દુર પેલા તરફ સવાસો ચોજન સમ ચોરસ અતિ દુર્ગમ, તથા મનને પરમ પ્રિય એવી પાતાળ નામની નગરી પણ મેંજ કરી છે. તેને નિર્મળ સ્ફટિક રત્નનો કીલ્લો છે, અને જે રમણ્ય ઘરો વડે શાભી રહી છે. તે બેહુ નગરી આજથી મેં તને આપા. હવે માહારૂ આપેલું લશ્કર લાવ લઈને તેનું તું રાજ્ય કર. અને ત્યાંના આધિપતી થા. આ મુરામુરને પુજ્ય તીર્થનાથના દરશન કર્યાનું ફળ તને તત્કાળ પ્રાપ્ત થયું

એમ સમજ. એમ કહીને તેને પોતાના નવ રત્નનો હાર, તથા રાક્ષસી વિધા આપી. તે લેઈને ઘનવાહન શ્રી તીર્થ કરને નમસ્કાર કરી, પોતે ઘણા ખુશી-
-રથઈ નેરાક્ષસદ્વીપમાં જઈ બેઠા લંકાનું રાજ્ય કરવા લાગ્યો. તે દિવસથી રા-
ક્ષસદ્વિપના રાજ્ય વડે, તથા રાક્ષસી વિધાના યોગે તેનો વંશ રાક્ષસ કહેવરાવ
વા લાગ્યો. પછી ઘનવાહન રાજા ઇંદ્ર જેવો પરાક્રમી થઈ, પોતાના શતરૂઝોના
બળને જીતીને નિઃશંકપણે બેઠા લંકાનું રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

એવી રીતે ભરતક્ષેત્રના રાક્ષસદ્વીપમાં લંકા નગરીમાં રાક્ષસવંશનું
મુલ શ્રી અજીતનાથ ભગવંતના તીર્થને વિષે ઘનવાહન નામનો મહા બુદ્ધિ-
માન રાજા થયો. તેણે કેટલાએક કાળ સુધી રાજ્ય કર્યો પછી સર્વ સંપત્તીનો
માલીક પોતાના મહા રાક્ષસ નામના પુત્રને કરી, શ્રી અજીતનાથ ભગવાનના
ચરાણની શરણે જઈ દીક્ષા લઈને મોક્ષ મુખને પામ્યો. મહારાક્ષસે પણ ઘ-
ણા કાળ રાજ્ય કર્યો પછી, પોતાના દેવ રાક્ષસ નામના પુત્રને સરવ સોંપી,
દીક્ષા લઈને સિદ્ધાવસ્થા પામ્યો.

એ પ્રમાણે રાક્ષસદ્વીપના અસંખ્ય આધિપતી થયા કેડે શ્રી શ્રેયાંશ ભગ-
વાનના તીર્થમાં કીર્તીધવલ નામનો રાક્ષસોનો રાજા થયો. તે સમયમાં વૈતાલ્ય
પર્વત ઉપર મેઘપુર નામના નગરમાં, એક અતીંદ્ર નામે વિખ્યાત, ત્યાંના વિ-
ધાધરોનો રાજા હતો. તેની શ્રીમતી નામની સ્ત્રીના ઉદરથી એક શ્રીકંઠ ના-
મનો પુત્ર, તથા એક દેવી નામની પુત્રી થઈ, તેની સુંદરતાને સાંભળીને પુ-
ષ્પોતર નામના રત્નપુરના રાજાએ પોતાના પદ્મોતર નામના પુત્ર સાથે તે
કમલનયની કન્યાને તેના બાપ પાસે માગી. જો પણ પદ્મોતર ગુણી તથા
શીલવાન હતો. તોપણ તેને અતીંદ્રે છોકરી દીધો નહી. તે પછી દૈવના યો-
ગે કીર્તીધવલને પરણાવી. એ વાત પુષ્પોતર રાજા સાંભળીને અતીંદ્ર તથા
તેના પુત્ર શ્રીકંઠ સાથે દેશ કરવા લાગ્યો.

એક વખતે શ્રીકંઠ મેરૂપર્વતથી પાછો આવતાં, લક્ષ્મી જેવા રૂપાળી, ત-
થા પુનિમના ચંદ્ર જેવા મુખવાળી, પદ્મના નામની પુષ્પોતર રાજાની કન્યાને
તેણે દીધી. તે જોતાંજ તેને કામવિકાર ઉપન્યો ને બેઠની નજરા જનર થતાં-
જ ત્યાંની પ્રીતિ બંધાઈ. વિકશિત કમળના જેવા મુખવાળી તે પદ્મના શ્રી
કંઠની સાંબે ઉભી રહી ને વિવામાં જેમ વરના ગળામાં કન્યા વરમાળા ઘા-
લે છે તેમ દષ્ટિના કટાક્ષરૂપ મણિકા પ્રોહલી મદનબાણ રૂપ માળાજ નજી
તેના ગળામાં ઘાલતી હોયની? એવા ત્યાંના રસભરિત ચિન્હોને જોઈને તેની
એક દાશી માટેથી પુકારવા લાગી કે, “પદ્માને કોઈ નવો પુરૂષ હરણ કરી

જાય છે.” તે સાંભળીને તથા પોતાની કન્યા ઉપર કરુણા બુદ્ધિએ કરીને, પોતાનાં સૈન્ય સહિત પુષ્પોત્તર રાજા પુત્રી વાળવા દાડ્યો. આંધ્ર શ્રીકંઠ પદમાને લઈને ઘણો ઉતાવળો નાશીને કીર્તી ધવલ રાજાની સરણે આવ્યો. ને પદમાના હરણ કરવાની સર્વ વાત તેને સાંભળવાવી પાછળતી પુષ્પોત્તર રાજા પણ જેમ કલ્પાંતનો સમુદ્ર પાણીથી દશે દિશા ભરી મુકે છે, તેમ ત્યાં આવીને પોતાની સૈન્યપડે તેણે ત્યાંની દશે દિશા ઘેરી લીધી. એ વાત કીર્તીધવલે સાંભળીને પોતાના જશુદ્ધારા તેને કહેવરાવ્યું કે, હે પુષ્પોત્તર રાજા કંઈપણ વિચાર કર્યા વના તું લડાઈ કરવાને તત્પર થયો, તેથી તારી એ મહેનત નિષ્ફળ છે, કેમકે છોકરીને કોઈ પુરુષને આપ્યા વના છુટકોજ નહીં, તેથી તને પણ એમ કરવું પડ્યું હોતજ; ત્યારે તારી કન્યા પોતાની રાજ્ય ખુશીથી શ્રીકંઠને પરણી તેમાં અપરાધ શાનો? એમાં કંઈ અપરાધ નથી. માટે એટલા સાડ પરસ્પર દેષથી વઢી મરવું એ બેઉને લાયક નથી તારે તો પોતાની કન્યાનું મન જાણીને તેને પરણાવી દેવી એ સઉથી સાડ છે. પદમાએ પણ દાશીદારા પોતાના બાપને કહી મુક્યું કે, હું મારી રાજ્ય ખુશીથી શ્રીકંઠને વરી છું. મને એણે હરણ કરી નથી એમ સાંભળીને પુષ્પોત્તરને ગુસ્સો ઉતરી ગયો. કહ્યું છે કે “વિચારવાળામાણસનો ક્રોધ જલદી જતો રહે છે, પછી મોટા આનંદે શ્રીકંઠ સાથે પદમાનો વિવાહ કરીને પુષ્પોત્તર પોતાના નગરમાં ગયો.

એ બધું જાણને કીર્તીધવલે શ્રીકંઠને કહ્યું કે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર તારા ઘણા વેરી છે. તેથી તું અહીંઆંજ રહે, અથવા આ રાક્ષસ દ્વીપની પાસે આથમણી દિશામાં ત્રણસે ચોજનના પ્રમાણનો વાનર નામનો મારો દ્વીપ છે તેમજ બર્બરકુલ, તથા સિંહલદ્વીપ પ્રમુખ બીજા પણ મારા દ્વીપો છે, તે જાણે સ્વર્ગમાંથીજ કટકા પડ્યા હોયની ! એવા રળીયામણા છે. તેમાંના ગમે તે દ્વીપમાં રાજધાની કરીને મારા નજીક તું રહે. જો પણ મારી સહાયતા છતાં વૈરીના બીક તને જરા પણ નથી, તોપણ તું દુર ગયાથી આપણો વિયોગ થશે; માટે તને આંધ્રજ રહેવું તે મને સાડ લાગે છે. એમ સાંભળી ને મારા ઉપર કીર્તીધવલની ઘણી પ્રીતિ છે, એવો વિચાર કરીને શ્રીકંઠે વાનરદ્વીપમાં રહેવાની મરજી કરી. તે કીર્તીધવલે માન્ય કરીને ત્યાં કિસ્કિંધા નામની નગરી વસાવી રાજ્યની સ્થાપના કરી, તે ઉપર શ્રીકંઠને બેસાડીને તેને આખા વાનરદ્વીપનો આધિપતી કર્યો. કિસ્કિંધ પર્વત ઉપર વિચરતાં મોટા શરીરોવાળા મનોહર ફળને ખાનારા, એવા ઘણાં વાંદરા તેને

દીડામાં આવ્યાં, તે જોઈને પોતાના રાજ્યમાં તેણે ઢાળી પીટાની કે, વાંદરા ને કોઈએ મારવું નહીં. ઉલટું ત્યાંને અન તથા પાણી વગેરે, આપતાં રહેવું તેથી ત્યાંના રહેનારા લોકોએ પણ ત્યાંની ઉપર ઘણી પ્રિતી કરીને ત્યાંને સુખી કરવા લાગ્યા. કહ્યું છે કે, “યથા રાજ તથા પ્રજા,” પછી તે દીવશ થી ત્યાંના લોકો કૌતક વડે ચિત્રપટ ઉપર, છત્ર ઉપર, ધ્વજ ઉપર તથા માટી વગેરેની જાણુશ ઉપર વાંદરાનાજ સર્વ ચિત્રો કરવા લાગ્યા તે ચિન્હ વડે તથા વાનર દીપના રાજ્ય વડે, તથા વાંદર વિદ્યા થકી ત્યાંના રહેવાશી વિદ્યાધરો વાનર નામે વિખ્યાત થયા, પછી શ્રી કંઠને વજ્રકંઠ નામનો એક મુત્ર થયો, જેનો પરાક્રમ કોઈ પણ કળી શકે નહીં. ને લડાઈ કરવાની ઘણી ઇચ્છા છે જેને અર્થાત યુદ્ધમાં નિપુણ એવા પુત્ર સહિત શ્રીકંઠ સુખરૂપ રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

એક સમયે નંદીશ્વર દીપમાંના શાસ્વત છનેંદ્રની યાત્રા કરવા સારૂ જવાવાળા માર્ગસ્થ દેવતાઓની પાછળ કેટલાએક ભવિક લોકો અતિ ભક્તિ વડે આજ્યા જતાં શ્રીકંઠ દીડા. તેથી એને એવો ભાવ ઉપનો કે હું પણ એમની સાથે યાત્રા કરવા જાઉં. પછી તે વિમાનમાં બેસીને યાત્રાએ જતાં રસ્તામાં જેમ, પહાડ આડો આવ્યાથી નદીનો વેગ અટકી જાય તેમ માનુષોત્તર પર્વત ઉપર તેના વિમાન અટકી ગયો. ત્યારે વિચાર કરવા લાગ્યો કે મારો મનોરથ પૂર્ણ કરવામાં વિધન પડવાનું કારણ શું હશે? કે મેં પૂર્વ જન્મમાં થોડું તપ કર્યું છે? એ પ્રમાણે પશ્ચાતાપ કરતો છતાં તેજ વખતે દીક્ષા લઈ મહા તપ કરીને સિદ્ધ અવસ્થાને પામ્યો, એવી રીતે શ્રીકંઠાદિક થકી વજ્રકંઠાદિક કેટલાએક રાજા થઈ ગયા પછી શ્રી મુનીસુવ્રત સ્વામીના તીર્થમાં એક ધનોદધિ નામનો રાજા થયો, તેમજ રાક્ષસ દીપમાંની લંકા નગરીમાં કેટલાએક રાજા થઈ ગયા પછી તડિતકેશ નામનો રાજા થયો, એ બેઉ વચ્ચે અતી ઘણી મીત્રાચારી થઈ.

એક દાહાડે તડિતકેશ પોતાની પ્રિય શ્રીચંદ્રા નામની સ્ત્રી સહિત નંદન વનમાં ક્રીડા કરવા ગયો. ત્યાં જઈ સુખરૂપ વિચરે છે એટલામાં કોઈ વાંદરો એક ઝાડ ઉપરથી ઊતરીને તેણે તડિતકેશની સ્ત્રીના સ્તનો ઉપર પોતાના નખે કરી વીખડાં કર્યાં. તે જોઈને રાજા અતિ ગુસ્સામાં આવી ગયો કહ્યું છે કે, “જ્ઞાનો પરાભવ કોઈથી સહન થાય નહીં.” પછી રાજાએ વાંદરા એવાંદરાને એક બાણ માર્યો. તે તેના શરીરમાં લાંબાથી મહા દુઃખીત થતો બે ત્રણ કુદકા મારી ત્યાંથી કેટલેએક દુર એક મુની તપ કરતા હતા

તેની સામે જઈ પડ્યો. મુનીને તેની દયા આવ્યાથી જેમ કોઈ વાટમારગુને ભાતું આપે તેમ તેવોજ તે વાંદરાને પરલોક જવાના અર્થે ભાતારૂપ નવકાર મંત્ર આપ્યો, તેના યોગે તે વાંદરાનો જીવ ઉદ્ધવી કુમાર નામના દેવતાઓમાં એક ભુવનપતિ થયો, એક વખતે તે પોતાના પુર્વ જન્મનું સ્મરણ કરીને તે મુની પાસે આવી તેમને વંદના કરવા લાગ્યો, કહ્યું છે કે, “સત્ય પુરૂષોને અવશ્ય સાધુ વંદના કરવા યોગ છે, તેમાં પાણુ જે સાધુ ઉપગારી હોય તેની વંદના તો વિશેષ કરવી જોઈએ.” આંધ તડિતકેશ કોપમાં આવીને પોતાના ચોદાઓ સહિત તે વનમાંના વાંદરાઓને મારવા લાગ્યો, જેને જોઈને તે ભુવનપતી દેવતા કોપ કરતો થકો બહુ વાંદરારૂપે થઈને રાક્ષસો ઉપર ઝાડ તથા પથ્થરો ના વરસાદ કરવા લાગ્યો. એ ઉપદ્રવથી તે બ્યાકુળ થઈને દિવ્ય પ્રયોગ છે એવું તડિતકેશે જાણી લઈને ઉદ્ધિ કુમાર દેવતા પાસે આવી નમસ્કાર કરી તેની પૂજા કરવા લાગ્યો. અને મોટે સ્વરે તેને પૂછે છે કે, તું કોણ છે? ન શા સારૂ મને દુઃખ દેછે? એવો તે મેં તારો કેવો અપરાધ કર્યો છે? તે સાંભળીને ઉદ્ધિ કુમાર શાંત થયો, ને પોતાનું મરણ તથા મુનીના મંત્રનું સામર્થ્ય તેને કહ્યું, પછી તડિતકેશ તથા તે દેવતા પેલા મુનીના પાસે આવીને પૂછવા લાગ્યા કે, હે પ્રભુ અમ બેઉ વચ્ચે વૈર થવાનું કારણ શું? ત્યારે મુની કહે છે કે, હે તડિતકેશ રાજા પુર્વ ભવમાં સાવથી નામની નગરીના રાજાના પ્રધાનનો તું દત્ત નામનો પુત્ર હતો. ને તે વાંદરો કાશી નામની નગરીમાં એક પારધી હતો, કોઈ એક વખતે તું દીક્ષા લઈને કાશી નગરીમાં જતાં પારધીને પોતાના કામ ઉપર જતી વખત સામે મળ્યો, તે જોઈ અપયુક્ત જાણીને તેણે પોતાના બાણવતી તને માર્યો તેજ વખતે કાળ કરીને મહેદ્ર નામના દેવલોકમાં દેવતાનો ભવ તને મળ્યો, ત્યાં કેટલાએક કાળ રહી ત્યાંથી ચલીને આ તું તડિતકેશ નામે લંકાધિશ થયો, ને તે પારધી પાણુ તે જ દાહાડે વીજળીના પડવાથી કાળ કરીને નરકમાં ગયો, પછી ઘણા કાળ સુધી સંસારમાં ભટકતો થકો વાંદરાના ભવને પામ્યો. તે હમાણું આઉદ્ધિ કુમાર નામના દેવતાના ભવમાં છે. એવી રીતે તમારૂં વૈર પુર્વ જન્મનું છે. તે સાંભળીને ઉદ્ધિ કુમાર શાંત થઈ તે મુનીને નમસ્કાર કરીને પોતાના લોકમાં ગયો. અને તડિતકેશ રાજા પાણુ મુનીને વાંદીને ઘેર જઈ પોતાના સુકેશ નામના પુત્રને રાજ્યાસન ઉપર બેસાડી દીક્ષા લઈને મોકલે ગયો. તેમજ કિસ્કિંધાનો રાજા ધનોદાધિ પાણુ પોતાના કિસ્કિંધ નામના પુત્રને રાજ્ય સોંપીને દીક્ષા લઈ કાળ મરી મોકલે ગયો.

પૈતાઢ્ય પરવત ઉપર રથનપુર નામના નગરમાં અશનિવેગ નામનો વિ-
 ધાધરોના રાજા થયો. તેના બે પુત્ર થયા. એકનું નામ વિજયસીંહ તથા બી-
 જનું નામ વિદ્યુતવેગ તે બેઉ જાણે તેની બે ભુજા હોયની ! એવા થયા
 તેજ પરવત ઉપર આદિત્ય નામના નગરમાં એક માલ્યવાન નામનો વિદ્યા-
 ધરોના રાજા થયો. તેને શ્રી માલા નામની કન્યા હતી, તેના તેણે સ્વયંવર
 કર્યો. તેમાં બોલાવેલા દેશ દેશના અનેક રાજા આવ્યા. તે જેમ આકાશમાં
 નક્ષત્ર જોભે છે. તેમ તે સર્વ પોત પોતાના આસન ઉપર બેસતા થકા શોભ
 વા લાગ્યા. પછી શ્રી માલાને તેની દાશી પોતાની સાથે લઈને એક એકના
 ગુણ વર્ણન કરતી થકી ઘણા રાજા દેખાડ્યા. પરંતુ તે સરવને મુકીને કિ-
 સ્કિંધના રાજા ધનોદ્રવિના પુત્ર કિસ્કિંધીની સામે આવી ઉભી રહી. તે જા-
 ણે સમુદ્રની પાસે ભાગીરથી આવીને ઉભી રહી હોયની ! તેવી દેખાવા
 લાગી. પછી તેના ગળામાં વરમાળા ધાલી, તે જાણે હવે પછી થવાનાં તેની
 ભુજાનાં આલિંગનને વાસ્તે કબુલાતજ દેતી હોયની ? એવી રીતે શ્રી
 માલા કિસ્કિંધીને પરાણી એમ જાણીને સિંહના જેવો જેનો પરાક્રમ છે, એ
 વો વિજયસિંહ નામનો રાજા ત્યાં બેઠો હતો તે ક્રોધ વડે ભૂકટી ચડાવીને
 મોટા અવાજે બોલવા વાગ્યો કે, આ ચોરની પઠે દુરનય કરવાવાળા વિદ્યા-
 ધરોને પ્રથમજ પૈતાઢ્ય પર્વત ઉપરથી હાંકી કાઢાડ્યા છતાં. હમાણા આંધ કો-
 ણે બોલાવી લાવ્યો, માટે એ દુષ્ટ, કુરદુષ્ટ, તથા દુરાચારી વિદ્યાધરોને પ્રથમ
 જ પશુની પઠે આજ હું મારીશ. એમ કહીને અશનીવેગનો પુત્ર વિજય-
 સીંહ ઉડ્યો. તેને જોઈને બીજા વાંદરા, રાક્ષસો, તથા પૈતાઢ્ય પરવત ઉપર
 રહેવાવાળા વિદ્યાધરો પણ ગર્જના કરીને ઉડી ઉભા થયા પછી બેઉનું પરસ્પર
 યુદ્ધ થવા લાગ્યું. તે આ પ્રમાણે:— હાથીની સામે હાથી, ઘોડાની સામે
 ઘોડો, રથની સામે રથ, પાળાની સામે પાળા, તથા પોતપોતાની ચોંચ
 તા જોઈને પરસ્પર યુદ્ધ કરવા મંડી ગયા. તે વખતે કલ્પાંતની પઠે જમીન
 ઉપર લોહી તથા ચીકળ વિના બીજા કાંઈ નહોતું દેખાતું. એમ યુદ્ધ થાય
 છે એટલામાં કિસ્કિંધી રાજાના નાનો ભાઈ અંધક નામનો સુરવીર ઘણી જ-
 ડપથી દોડીને જેમ કોઈ ઝાડની ડાળથી ફળને તોડે તેમ તેણે એકજ બાણે
 કરીને વિજયસીંહનું માથું કાપી નાખ્યું તે મુવો એમ જાણીને તેનું સર્વ
 સૈન્ય વીખરી ગયું. કહ્યું છે કે, “જેને નાયક નહી તેને સૌર્ય કયાંથી? સૈન્ય
 ધીશ વિના સૈન્ય મુડદા જેવું જાણવું” પછી તે જયલક્ષ્મી જેવી શ્રીમાલાને
 સાથે લઈને પોતાના પરિવાર સહિત કિસ્કિંધી રાજા પોતાની નગરીમાં ગયો.

અશનીવેગ રાજા પોતાના પુત્ર વિજયસીંહનું મરણ સાંભળીને, અકાલે વજ્રપાતની પઠે ત્યાંની નગરીમાં કિસ્કિંધી રાજાની સાથે લડવા સારૂ આવ્યો. તેને જોઈને તેની સામે થવા સારૂ કિસ્કિંધી રાજા લંકાના રાજા સુકેશી, તથા અંધક વગેરે પરિવાર સહિત નગરીથી બાહાર નીકળ્યા. પછી બેઉ લશ્કર વચ્ચે લડાઈ થવા લાગી. તેમાં અશનીવેગ રાજાએ અંધકનું માથું કાપી નાખ્યું. તે જોઈને રાક્ષસોનું તથા વાંદરાનું લશ્કર દસે દિશા તરફ નાકું. વૈરીનું બળ વધારે જાણીને કિસ્કિંધી રાજા તથા લંકાના રાજા વગેરે પોતાના સ્ત્રી આદિક પરિવારને લઈને પાતાળ લંકામાં નાશી ગયા. પુત્રને મારવાવાળા અંધક રાજાના મરવાથી તથા પોતાના વૈરી નાશી જવાથી અશનીવેગ રાજાનો ગુસ્સો શાંત થયો. તથા મનમાં આનંદવાન થયો થકો નીર્ધાત નામના વિદ્યાધરને લંકા તથા કિસ્કિંધાના રાજ્ય ઉપર બેસાડી પોતે પોતાના નગરમાં ગયો. ત્યાં કેટલાએક કળા રાજ્ય કર્યા પછી તેને કોઈએક સાધુનો સમાગમ થયેથી પોતાના સહસ્રાર નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે દીક્ષા લીધી.

આંધ પાતાળ લંકાના સુકેશી રાજાને તેની ઇંદ્રાણી નામની સ્ત્રીના પેટે માલી સુમાલી, અને માલ્યવાન નામના ત્રણ પુત્ર થયા, અને કિસ્કિંધી રાજાની સ્ત્રી શ્રીમલાના પેટે આદિત્ય રજ, ક્ષેત્રજ એ નામના બે પુત્ર થયા. એક દિવસે કિસ્કિંધી સુમેરૂની યાત્રા કરી પાછો ફરતાં મધુ પરવત ઉપર એક મનૌરમ વન જોઈને ત્યાં વિશામો ખાવા ઉતર્યો. તે ઠેકાણે એક નવી કિસ્કિંધી નામની નગરી વસાવીને તેમાં પોતાના પરિવાર સહીત રહીને જેમ કેલાશ પરવત ઉપર કુબેર શાભે છે તેમ દીપવા લાગ્યો.

સુકેશી રાજાના ત્રણ પુત્રોએ પોતાનું રાજ્ય શતરૂએ હરણ કરી લીધું એ મ સાંભળીને પ્રજ્વલિત અગ્નિની પઠે ક્રોધમાં આવ્યા થકા, લંકા નગરીમાં આવીને મહા પ્રાક્રમ વડે, નિર્ધાત નામના બેચરને મારીને સુકેશીના મોટા પુત્ર માલી ત્યાંનો રાજા થયો. તે વખતે કિસ્કિંધી નગરીના રાજા આદિત્યરજ થયો.

વૈતાલ્ય પરવત ઉપર રથનપુર નગરમાં સહસ્રાર રાજાની સ્ત્રી ચિત્તસુંદરીના ગર્ભમાં દેવલોકથી બ્રહ્મ થયેલા કોઈ દેવતાના જીવે પ્રવેશ કર્યો, તેના સામર્થ્ય વડે ચિત્તસુંદરીને ઇંદ્રની સાથે ભોગ કરવાનો મનૌરથ થયો. તેની ઇચ્છા પુરી ન પડવાથી તેનું શરીર દહાડે દહાડે સુકવા લાગ્યું. પોતાની સ્ત્રીની ખરાબ દિશા જોઈને સહસ્રાર મોટા આગ્રહે તેને પુછવા લાગ્યો. જો પણ તે

મનૌરથ કહેવા લાયક નહોતો. તોપણ ના ઇલાજથી સર્વ હકીકત તેને કહી સંભળાવી. તે સાંભળી રાજ્યે વિધાના યોગે ઇંદ્રનુ રૂપ ધારણ કરીને પોતાની સ્ત્રીના મનૌરથ પુરો કર્યો. તેને પુરા માસ થયાથી જન્મ, પુર્વ દિશાથી સુર્ય નીકળે તેમ તેના ઉદરથી મહા પરાક્રમી પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. તે પેટમાં છતાં તેની માતાને ઇંદ્રની સાથે સંભોગ કરવાનો મનૌરથ થયો હતો તેથી તેનું નામ ઇંદ્ર રાજ્યું, પછી તે યૌવન અવસ્થામાં આવ્યાથી તેના પિતાએ ઘણા વિદ્યાધરોની કન્યાઓ સાથે તેનું લગ્ન કરાવ્યું, કેટલાએક દિવસ પછી પોતાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર ખેસાડીને સહસ્રાર રાજ્યે દીક્ષા લીધી.

પછી તે ઇંદ્ર રાજ રાજ્ય કરતાં સર્વ દેશ તથા વિદ્યાધરોને પોતાના સ્વાધીન કરી લઈને પોતાની સર્વ સંપત્તી ઇંદ્રના જેવી કરી. તે આ પ્રમાણે:— ચાર દિગપાલ, સાત સૈન્ય, સાત તેના અધાપતી, ત્રણ સભા, વજ્ર નામનું અક્ષ, ઐરાવત હાથી, રંભાદિક વૈશ્યા, બૃહસ્પતી મંત્રી, તથા નગમેષી નામના સેનાપતી. એ પ્રમાણે પોતાની સર્વ સંપત્તી ઇંદ્રના જેવી કરીને ત્યાંના વિદ્યાધરો સહિત રાજ્ય કરતો થકો પોતાને ઇંદ્ર કેહેવરાવવા લાગ્યો. એના ચાર દિગપાલના નામ આ પ્રમાણે: જ્યોતીષપુરના સ્વામી મકરધ્વજ રાજ, તેની સ્ત્રી આદિત્યકીર્તીના ઉદરથી જન્મેલો સોમ નામના વિદ્યાધર તેને પુર્વ દિશાનો દિગપાલ કર્યો. મેઘપુરના રાજ મેઘરથની સ્ત્રી વરૂણના પેટે જન્મેલો વરૂણ નામના વિદ્યાધરને પશ્ચીમ દિશાનો દિગપાલ કર્યો. કાંચનપુરના સુર નામના રાજની સ્ત્રી કનકાવતીએ જન્મેલા કુખેર નામના પુત્રને ઉત્તર દિશાનો દિગપાલ કર્યો, અને કિસ્કિંધા નગરીના રાજ કાલાગ્નીની સ્ત્રી શ્રી પ્રભાથી જન્મેલા યમ નામના વિદ્યાધરને દક્ષિણ દિશાનો દિગપાલ કર્યો. ઇત્યાદિક પોતાની સંપત્તી સહિત ઇંદ્ર રાજ રાજ્ય કરવા લાગો.

એ બધું જોઈને લંકાના માલી રાજને સહન ન થયું, તેથી તે પોતાના ભાઈઓ, પ્રધાનો, મહા પ્રાક્રમી મીત્ર, તથા વાંદરદીપના માણસો સહિત, તે ઇંદ્રની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ તેની નમરી તરફ જવા લાગો. તે વખતે રસ્તામાં તેને અપશુકન થયા, તે જોઈને તેના સુમાલી નામના ભાઈએ, જવા ની મના કરી. તેનું ન સાંભળીને પોતાના બાહુબળ વડે ગર્વિત થયો થકો માલી રાજ, ઇંદ્ર રાજને છતવા સારૂ વૈતાલ્ય પરવત ઉપર ગયો, આંઈ ઇંદ્ર રાજ પણ પોતાના ઐરાવત નામના હાથી ઉપર ખેસીને હાથમાં વજ્ર ધારણ કરીને પોતાના ચાર લોકપાલ સહીત માલી સાથે લડવા સારૂ નગરીથી બા-

હાર નીકળ્યો. પછી બેઠા લશ્કરો વચ્ચે મોટું યુદ્ધ થવા લાગું, તેમાં રથની સામે રથ, ઘોડાની સામે ઘોડો, હાથીની સામે હાથી, તથા પાળાની સામે પાળો, થઈને એક બીજાને મારવા મંડી ગયા. એ પ્રમાણે લડાઈ થતાં પર્વત ઉપરથી જેમ જિખરો પડે તેમ રથો પડવા લાગા. જેમ વાપરાથી વાદળ વી ખરાઈ જાય તેવી હાથીઓની દશા થઈ. જમીન ઉપર સુરવીરનાં માથા પડવા લાગાં. કોઈના પગ તુટ્યા, તો કોઈના હાથ કપાયા. એ પ્રમાણે બેઠા રાજાના લશ્કરો પરસ્પર એક બીજાને નાશ કરવા લાગા. તે જોઈને યુદ્ધ કરતો થકો ઘણું દ્રોધ આવ્યાથી પોતાના સસ્ર તથા અસ્ત્રથી ઘેરી લઈ મોટી જહપ કરીને પોતાના વજ્ર વડે ઇંદ્ર રાજાએ માલીનુ માથું કાપી નાખ્યું, માલીને મુઝો જાણીને સર્વ લશ્કર પાતાલ લંકામાં નાશી ગયું. પછી ઇંદ્રરાજાએ રાક્ષસોની લંકા તથા તેમની રાક્ષસી વિદ્યાનું હુકાણું કરીને એક વિસ્વા નામના વિદ્યાધરની સ્ત્રી કૌશીકાના ઉદરથી જન્મેલા વૈશ્રવાણ નામના રાજાને લંકાનું રાજ્ય આપીને ને પોતાની નગરીમાં આવ્યો,

સુમાલી રાજાની સ્ત્રી પ્રીતિમતીના ઉદરથી રત્નાશ્રવા નામનો પુત્ર ઉત્પન્ન થતો. તેને ચાવન અવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ છતાં, કાંઈ વિદ્યા સાધન કરવાના હેતુથી કુસુમ નામના ઉદ્યાનમાં જઈને, એકાંત સ્થાનમાં બેસી, નાસાત્ર દટ્ટી કરી તથા પરવતની પડે સ્થીર થઈ, જપમાલા ધારણ કરીને જપ કરવા લાગ્યો. એક સમયે કોઈ એક વિદ્યાધરની કન્યા પોતાના પિતાની આજ્ઞાથી તેની સામે આવી ઉભી રહી ને કહેવા લાગી કે હું માનવ સુંદરી નામની મહા વિદ્યા તને પ્રસન્ન છું. તે સાંભળીને તથા જપમાલા જમીન ઉપર રાખીને નેત્ર ઉઘાડી રત્નાશ્રવા જુએ છે તો એક નવચાવન વિદ્યાધર પોતાની સામે ઉભેલા દેખાઈ. તેને પુછવા લાગે કે, હું કન્યકા, તું કોણ ? કોની પુત્રી છે ? ને આંઈ શા સારૂ આવી છે ? ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, કૌતક મંગળ નામના નગરમાં વ્યોમખિંદુ નામનો એક વિદ્યાધર છે, તેની કાશીકા, તથા કૈકશી નામની બે કન્યા છે. તેમાંની કાશીકાને યક્ષપુરના સ્વામી વિશ્રવા રાજાને પરણાવી છે, તેના પુત્ર વૈશ્રવાણ નામનો વિદ્યાધર હમણાં લંકાનું રાજ્ય કરે છે. ને કૈકશી હું પોતે છું, કોઈ નીમિત્તથી મારા બાપે વચન કરીને આપને સાંપી દીધી છે, તેથી હું આંઈ આવી છું. હવે મને અંગીકાર કરો, તેનું એવું બોલવું સાંભળી, ને મનમાં વિચાર કરવા લાગે કે, હું ધ્યાનમાં છતાં જોઈ મને કહ્યું કે, હું માનવસુંદરી નામની મહાવિદ્યાતને પ્રસન્ન

હું. તે આ નહીં પણ તે સાક્ષાત્ માનવસુંરી ન્મમની વિધાજ હતી. હવે હું કૃતકૃત્ય થયો. એમ જાણીને પછી પોતાના ભાઈઓ વગેરેને ત્યાં ખેલાવી લાવીને રત્નાશ્રવાએ તેની સાથે લગન કર્યું- પછી ત્યાંજ પુષ્પકુર નામનું નગર વસાવીને તે સ્ત્રી સહીત ઉપભોગ ભોગવવા લાગો,

એક વખત કૈકશીએ સ્વપનામાં હાથીનું ગંડસ્થલ તોડનારો સિંહ જોઈ ને રાજાને કહ્યું. તે સાંભળીને રાજાએ તેને કહ્યું કે, તને એક માહાપ્રાક્રમી પુત્ર થશે. પછી તે રત્નાશ્રવા ચેત્યની પુજા કરવા લાગો. કેટલાએક દિવસ પછી કૈકશીને ગર્ભ રહ્યો. તેના પ્રભાવથી રાણીની વાણી નિષ્કુર થવા લાગી એક સમયે કૈકશી આરીસામાં પોતાનું મુખ જોતાં મહા ભયંકર દીઠામાં આવ્યું. ને તે ઇંદ્ર રાજાને પણ આજ્ઞા કરવાની ઇચ્છા કરવા લાગી. પોતાના ગુરૂ વગેરેને નમસ્કાર કરવું મુકી દીધું. તથા શતરૂના માથા ઉપર પગ દેવાની મરજી થવા લાગી. એવા દારૂણ ભાવ થવાનું કારણ તેનો ગર્ભ હતો. એમ કરતાં પુરા માસ થયેથી સારા લગને, શુભ મહુરતે તથા પુર્ણ માસીના શુભ દિવસે તે સાડાખાર હજાર વર્ષની આયુષ્યવાળા પુત્રને જન્મી, માતાના ઉદર થકી બાહાર આવતાંજ પ્રથમ પોતાના વડીલોને મળેલો નવ રત્નનો હાર જે કરંડ્યામાં રાખેલો હતો તે ઘણી ચાલાકીથી હાથથી ઉપાડીને તેણે પોતાના ગળામાં ઘાલ્યો. તે જોઈને કૈકશી આશ્ચર્ય પામીને કહેવા લાગી કે, બીજાએ ઉચ્ચકવાને અશક્ય એવો નવ રત્નનો હાર આજ સુધી અમારા વડીલોએ પુજ્યો, ને તેનું હજાર નાગે કરી રક્ષણ કરેલા નિધાન પઠે રક્ષણ કર્યું, તેને આ બાળકે રમત માત્રમાં ઉપાડીને પોતાના ગળામાં ઘાલ્યો. તેમાં તેના મુખનું પ્રતિબિંબ પડ્યાથી તેનું દસ મુખ એવું નામ રાખ્યું.

એક સમયે રાવણનો બાપ રત્નશ્રવા પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, માહારો પીતા સુમાલી મેરૂ પરવતની જત્રા કરવાને ગયો હતો. તેવારે ચાર જ્ઞાન સહીત મુની માહારાજને તેણે પુછ્યું, તેવારે મુનીએ કહ્યું હતું કે આ હાર જે પોતાના હાથે ઉપાડીને પોતાના ગળામાં નાંખશે તે પ્રતીવાસુદેવ થશે, માટે આ માહારો પુત્ર દસમુખ ખસુસ કરીને પ્રતીવાસુદેવ થશે. એવો નીરણું કીધો. પછી કેટલાએક વરસ વીત્યા કેડે કૈકશીએ સ્વપનામાં સુર્ય દીઠો તે દીવશથી ગર્ભ ધારણ કરી નવ માસ પુરા થયેથી, ભાનુકર્ણ અથવા કુલકર્ણ નામના પુત્રનો જન્મ આપ્યો તેવારે પછી સ્વપનામાં

ચંદ્રમા દખવે કરીને ત્રીજા પુત્ર ખીલીયાણને જન્મ આપતી હવી, છેવટ ચંદ્રની કાંતીની પેઠે નખની કાંતીવાળી ચંદ્રનખા અથવા સુરૂપનાખા નામની કન્યાને જન્મ આપતી હવી, ઉપર કહેલા ત્રણ પુત્રનાં શરીરો સોળ સોળ ધનુષ પ્રમાણે ઉચાં હતાં, એ ત્રણે ભાઈઓ માહા સુરવીર પ્રાક્રમવંત થકા પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ક્રીડા કરતા પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યા.

**इती श्री हेमचंद्र आचार्य वीरचिंते श्री राम लक्ष्मण
चरित्रे राक्षसवंस तथा वानरवंस उत्पत्ती**

रावण जन्म वर्ण

અથ બીજો સ્વંદ પ્રારંભતે,

એકદા સમે રાવણ બીલીષણ અને કુલકર્ણ ત્રણે ભાઈઓ એક સ્થળે બેઠા હતા. તેવામાં આકાશ માર્ગે જતો એક વીમાન તેઓએ દીઠો, તેવારે રાવણ પોતાની માતાને પુછવા લાગ્યો કે, આ વીમાનમાં બેસી કોણુ જાય છે એવું પોતાના પુત્રનું બોલવું સાંભળી કકશી કહેવા લાગી, કે હે પુત્ર એ માહારી મોટી બેનનો પુત્ર છે, એનું નામ વશ્રવણુ છે, ને સર્વ વિદ્યાધરોના રાજા ને ઇંદ્ર તેનો એ એક મોહોટો ચાહે છે. અને માલી નામના તારા વડાબીવા ના ભાઈને યુદ્ધમાં મારીને ઇંદ્ર રાજાએ તેની લંકા નગરીમાં એને બેસાડ્યો છે, એવું સાંભળીને રાવણને લંકા નગરી લેવાનું મન થયું. એમ જાણીને તેની માતા તેને કહેવા લાગી તે, તે માહારા વાહાલા પુત્ર પુરવે ભીમેંદ્ર ના મના રાજાએ શ્રી અજીતનાથજીની પરખદામાં બેઠેલા એક ધનવાહન નામના વીદ્યાધરને “એ માહારો પુર્વ જન્મમાં પુત્ર હતો.” એવું સ્મરણ કરીને દુશ્મનોને નીરાશ કરવા સારૂ પોતાની વસાવેલી લંકા નગરીના રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો અને તે દીવશથી તેને પોતાના પુત્ર માનીને તેણે દીક્ષા લીધી, પોતાની રાક્ષસી વિદ્યા તથા આ નવ રત્નનો હાર, પણ તેણેજ આપ્યો છે, તે ધનવાહન રાજા આપણા કળનું મુજ છે, તેની સર્વ સંપત્તી તારા પીતા માહા સુમાલી રાજા સુધી ચાલી, પછી ઇંદ્ર રાજાએ તેનું સર્વ રાજ્ય ખુચી લીધું. તે દીવશથી સુમાલી રાજા પાતાળ લંકામાં નાશી ગયો. તે હજી સુધી તીહાંજ રાજ્ય કરે છે, અને એ લંકામાં સુખે કરી તાહારા દુશ્મનો રાજ્ય કરે છે. તેનું દુઃખ હજી સુધી તાહારા પીતાના મનમાં છે, પણ એવો દાહાડો કયારે આવશે કે એ લંકાના રાજા ઉપર હું તને બેઠેલો જોઈશ? લંકાને લુટનારાઓને તાહારા હાથ વટે બંધીખાને નાંખેલા હું જોઈશ? ત્યારેજ હું પુત્રવતી સ્ત્રીઓમાં શિરોમાણી થઈશ, હમાણાં તો એ સર્વ માહારા મનમાં મનના મનોર્થ આકાશના કુલ જેવા છે. એવું પોતાની માતાનું બોલવું સાંભળીને ત્યાં બેઠેલો બીલીષણ નામનો રાવણનો નાહાનો ભાઈ કહેવા લાગ્યો, હે માતા તું ખેદ કર નહી, આ દસકંઠ (રાવણ) ની તને ખબર નથી. આની આગળ ઇંદ્ર તથા વૈશ્રવણ, બીજા વિદ્યાધરો, રાજાઓ, દેવતાઓ અને મનુષ્યો એ સર્વ પથુ જેવા છે, તે તો રહ્યો પણ એકલો આ કુલકરણુજ સર્વ પૃથ્વીને વશ કરવાને સામરથ છે, અને હું પણ આપણા સર્વ દુશ્મનોને

મારવાને હીમત રાખુ છું, એવા માહા સુરવીર તાહારા પુત્રો છતાં તું શા સારૂ ચીંતા કરે છે એવું બીલીપાણનું બોલવું સાંભળીને ને મનમાં રાજ થઈ, એ ટલામાં રાવણ દાંતે કરી ઓઠ ચાવતો થકો પોતાની માતાને કહેવા લાગ્યો કે હે જનની, તેં જે તહારા રૂઢ્યમાં શલ્ય ધારણ કર્યું છે તે મુકી દે. અને વજ્રના જેવી કઠણ થા. હું મારા એકજ હાથે કરી ઇંદ્રાદિક શતરૂઓને મારવાને સમર્થ છું. તથાપિ ક્રમે કરી આવેલી જે વિદ્યા, તેની સાધના કર્યા પેહેલાં તે માહારા શતરૂઓને છતવાને ઇચ્છતો નથી, ત્યારે હવે મને આજ્ઞા આપ. હું વિદ્યા સાધીને સર્વ તાહારા મનના મનારથ પૂર્ણ કરીશ. પોતાના પુત્રના એવા સુરવીર પાણાના વચનો સાંભળીને તેના માતા પોતાના નેત્રામાં હર્ષનાં આંસુ આવ્યા થકા. તેના માથા ઉપર ચુંબન કરીને તેમણે તેને રાજ આપી. રાવણ પણ ગદ ગદ કંઠ થયો થકો ત્યાંથી નીકળીને એક માહા ભયંકર વનમાં ગયો. ત્યાં જઈ આમ તેમ જુએ છે તો મોટા ઝાડોની નીચે કેટલાએક મદાનમત સિંહ મોટા શ્વાસો શ્વાસ સહિત ગર્જના કરી રહ્યા છે. કેટલાએક પોતાના પુંછડા વડે જમીનને ઝપાટા મારેછે. ઉલુક વગેરે પક્ષીઓ મહા ભયંકર કિરરર કિરરર શબ્દ બોલે છે.

એવા ભયંકર વનમાં દશકંઠ પોતાના ભાઈઓ સહિત જઈને, તપસ્વીની પદે પોતાની જટા વધારીને, હાથમાં જપમાલા લઈને, પોતાની નજરને નાકની આણી ઉપર રાખીને આંગ ઉપરના બધાં ઘોળાં કપડાં કરીને, તથા દૃઢ આસન વાળીને દશ કોટી હજાર જપે કરીને સિદ્ધ થવા વાળા પોંડાક્ષરી જપ કરવા સારૂ એક પ્રહરમાં ત્રણે ભાઈઓએ સર્વ કામને દેવાવાળી એવા અષ્ટાક્ષરી વિદ્યાની સાધના કરી.

એક સમયે જંબુદ્વીપનો મુર નામનો રાજા, પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત વનની ક્ષીડા કરતો થકો જ્યાં રાવણાદિક ત્રણ ભાઈઓ તપ કરતા હતા ત્યાંહાં આવ્યો. તેઓને ધ્યાનમાં બેઠેલા જોઈને તેઓના તપમાં વિધૂન કરવા સારૂ પોતાની સ્ત્રીઓને તેમની પાસે મોકલી. તે બધી ત્યાં જતાંજ તેઓનું રૂપ જોઈને પોતાનું કામ ભુલી જઈ તેઓની ઉપર મોહિત થઈ કામે કરી પીડાતી થકી તેઓને નિર્વાકાર, નિશ્ચલ, તથા મૌની બાણીને અતિ મધુરવાણી વડે બોલવા લાગી. ભા ભા જટાધરો, અમારી સાંમે તો જુવો. અમારું રૂપ જોઈને દેવતા પણ મોહાઈ જાય, તે પ્રત્યક્ષ તમારી ઉપર પ્રસન્ન થઈ છતાં બીજી તે કઈ મોટી સિદ્ધિપણે ક્ષીડા કરવાથી સર્વ વિદ્યા, મંત્ર, તથા બધી

સિદ્ધિ મળ્યાથી વિશેષ આનંદ થશે.

એવી રીતે તે સીએએ તેઓને મોહીત કરવા સારૂ ઘણા ઉપાયો કર્યા તોપણ તેઓ પોતાના આસન ઉપરથી ડગ્યા નહીં. ત્યારે તે યજ્ઞ તેઓ ન કહેવા લાગ્યા કે, હે મુખો, તમે આ ધ્યાનરૂપ મહાકષ્ટે કરી સાધ્ય વસ્તુના આડંબર કેમ કરી રહ્યા છો? આ ક્રિયા કરવાને કોઈ ધુતારા કુરાલાએ તમને ફસાવ્યા છે. માટે આ ધ્યાનરૂપ કુરાગ્રહ મુકીને આંધથી જાઓ. તમને કાંઈ ઇચ્છા હોય તો તે મારી પાસે માગ્યાથી મળી શકશે. ઇત્યાદિ એણે પણ ઘણા ઉપાયો કર્યા તથાપિ તે પોતાના આસન ઉપરથી ચલાયમાન ન થયા ત્યો જોઈને ક્રોધમાં આવ્યો થકો કહે છે કે, હું પ્રત્યક્ષ દેવ તમારી સાંભે ઉભો છતાં તેને મુકીને કોનું ધ્યાન ધરો છો? હવે આ ઢોંગને મુકી દો. નજે જોઈએ તે મારી પાસેથી માગી લ્યો, નહીં તો પછી હું તમને ખજાતકારે મુકાવીશ. એવું ભય ખતાવ્યાથી પણ કાંઈ ન વળ્યું. ત્યારે મોટા ભયંકર કિલ્કિલાટ શબ્દ કરવા લાગ્યો. મોટા પર્વતોનાં શિખરો ઉપાડીને તેમની સાંભે ફેંકવા લાગ્યો. સિંહ રીછ, તથા વાઘ વગેરે બીહામણા જાનવરોનાં સ્વરૂપ ધારણ કરીને ઘણી બીક ખતાવવા લાગ્યો. તથાપી તે ચંચળ ન થયા. પછી માયાવી કેકશી, રત્નશ્રવા, તથા ચંદ્રનખાનાં રૂપ ધારણ કરીને તેઓને ખાંધીને તેમની સાંભે આવી નાખ્યાં. તે માયામય ત્રણે જાણાની આંખોમાં આંસુ ભરાઈ આવ્યાં છે, ને રડતાં થકાં કહે છે:—હે પુત્રો, જેમ પારધી પથુને મારે છે, તેમ તમારી સાંભે આ નિર્દય અમને ખાંધીને મારે છે. માટે હે રાવણ હવે તું જલદી ઉડીને અમારું રક્ષણ કર. શા સારૂ અમારી સંભાળ લેતો નથી? આટલો બધો તારો અહંકાર ક્યાં ગયો? હે કુંભકર્ણ તું પણ સાંભળતો નથી કે? અમારી આવી અવસ્થા છતાં તમે નચીંત થઈ કેમ બેઠા છો? હે બિભીષણ તું તો કાંઈક દયા કર. અમારા વિશેની તારી આટલી બધી ભક્તિ ક્યાં ગઈ? પણ એ તમારો વાંક નથી. અમારા કર્મજ્ઞ ફર્યું જાણાય છે. તે વિના પુત્ર તે શત્રુ કેમ થાયા ઇત્યાદિક ઘણા વિલાપો કર્યા તોપણ તે સમાધથી ખસ્યા નહીં. પછી તે ત્રણેનાં તેણે માથાં કપી નાખ્યાં. એવાં દારૂણ કર્મથી પણ તે ચંચળ થયા નહીં, ત્યારે તે યજ્ઞે ખીજ માયાવી કુંભકર્ણ તથા બિભીષણ કરીને રાવણની સાંભે તેમનાં માથાં કાપ્યાં. તેમજ તેઓની સાંભે રાવણનું માથું કાપતાં જ તે બેઠે કાંઈક ધ્યાનથી ખસી ગયા. જો પણ તે કાંઈ પણ બીના નહીં. તોપણ કેવળ ભક્તિના પ્રભાવથી સત્તિ.

ચિત ચંચળ થયા. પાણુ પરમાર્થ જાણવા વાળો રાવણુ લગારે ધ્યાનથી ન ખસતાં પર્વતની પેઠે અચળ સ્થિત રહ્યા. તે વખતે આકાશમાં “સાધુ સાધુ” એવી વાણી થઈ. સર્વ વ્યંતર, તથા કિંનર, વગેરે દેવતાઓ આકાશમાંથી કુલોના વરસાત કરવા લાગ્યા. એવા પ્રસંગે એક હજાર વિદ્યા સર્વ એકઠી મળીને રાવણની સાંભે આવીને ઉભી રહી. તેઓમાંની કેટલીએક વિદ્યાનાં નામો આ પ્રમાણે છે:—મશાપ્તિ, રોહિણી, ગૌરી, ગાંધારી, નભ: સંચારિણી, કામગામિની, અણિમા, લલિમા, અક્ષોભ્યા, મનસ્તંભન કરિણી, સુવિધાના, તપોરૂપા, દહની, વિપુલોદરી, શુભપ્રદા, રક્તરૂપા, દિરાનત્રિવિધાયિની, વજ્રદરી, સંમાકૃષ્ટી, અદર્શની, અમરા, અનલ સ્તંભિની, તોયસ્તંભિની, ગિરિદારણી, અવલોકિની, વન્હી, ધારા, ધીરા, ભુજંગિની, તારિણી, ભુવના, અવધ્યા, દારણી, મદનાશિની, ભાસ્કરી, રૂપસંપત્તિ, રોશની, વિજ્યા, જ્યા, વર્ધની, મોચની, વરાહી, કુથિલાકૃતી, ચિતોદભવકરી, દાંતિ, કૌબેરી, વસ્યકારિણી, ચેગેશ્વરી, ખલોત્સાહા, ચંડા, અભીતિ, પ્રધર્મિણી, દુર્નોવાસ, જગત્કંપકારિણી, તથા ભાનુ માલિની, ઇત્યાદિક મહા વિદ્યાઓ રાવણને પુર્વ જન્મનાં કર્મ વડે થોડાજ દહાડામાં સાંજ્ય થઈ, કુંભકર્ણને પાંચ વિદ્યા મળી તેનાં નામ:—સંવૃદ્ધિ, જંભિણી, સર્વાપહારિણી, વ્યોમ ગામિની, તથા દંદ્રાણી. એ પાંચ વિદ્યા. અને બિભીષણને આ ચાર વિદ્યા મળા:—સિદ્ધાર્થા, શત્રુદમની, નિવ્યાધાતા, ખગામિની. એવી રીતે તે ત્રણે ભાઈઓને વિદ્યાઓ મળી તે જંબુદ્વીપના અગ્નિપતિ યક્ષે જોઈ મનમાં ભય પામીને રાવણ પાસે પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગી. ને કહેવા લાગ્યો કે મારો અપરાધ માફ કરો. કહ્યું છે કે, “મોટા પુરૂષનો અપરાધ કરચા છતાં તેની આગળ નમસ્કાર કરવી એજ તેનો પ્રતિકાર છે.” પછી તે યક્ષે તેજ વનમાં એક સ્વયંભૂ નામનું નગર વસાવી; તેમાં રાવણનું રાજ્ય સ્થાપીને તે પોતાના સ્થાનકે ગયો.

રાવણને વિદ્યા મળી તે રત્નશ્રવા તથા કૈકશીએ સાંભળીને પોતાના પરિવાર સહિત ત્યાં આવી મોટા આનંદ વડે રહેવા લાગ્યા. પછી રાવણે સોળ ઉપવાસ કરીને ચંદ્રહાસ્ય નામનો એક ખડગ ધારણ કર્યો. વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર સુરસંગીત નામના નગરમાં એક મય નામના વિદ્યાધરેના રાજની સાહેબવતીના ઉદરથી જન્મેલી મંદોદરી નામની કન્યા ઉપવસ થઈ છતાં તેના આશ્ર તેને ચોખ્ખ વર મળવાનો વિચાર કરતાં કેટલાએક વિદ્યાધરેના પુત્રોના

ગુણે જાણી તેઓમાંના કોઈ તેને ચોગ્ય ન જાણાયથી મોટી ચિંતામાં બેઠો છતાં તે વાત તેણે પોતાના પ્રધાનને કહેવાથી તેણે કહ્યું કે, ચિંતા કરવાનું કાંઈ કામ નથી. સહસ્ર વિદ્યા સંપન્ન તથા દ્વાતાઓને પણ ભા ખાતરનાર, એવો એક દશાનન નામનો રત્નશ્રવાનો પુત્ર છે, તેની ખાતરી કરનાર એક વિદ્યાધર મજનાર નથી. તેજ તમારી પુત્રીને ચોગ્ય વર છે. માટે તેની સાથે એ મંદોદરીનું લગ્ન કરવું જોઈએ. એવું તે પ્રધાનનું પોતાનું સાંભળીને અતિ આનંદવડે તે મય રાજા પોતાના પરિવાર તથા સૈન્ય સહિત પોતાની પુત્રી રાવણને દેવા સારૂ આગળ જાલુદ મોકલીને તે સ્વયંમન નગરીમાં આવ્યો. તે કબુલ કરીને સુમાલી પ્રમુખ રાવણના ગોત્રો મંદોદરીને ઘેર લાવવા વાસ્તે સાંભર્યો કહાડ્યો. પછી શુભ દિવસ, તથા લગ્ન વગેરે જોઈને બેઠેના નિવાહ કર્યો. સર્વ કાર્ય થઈ રહ્યા પછી મય રાજા પોતાના પરિવાર સહિત પોતાના નગરમાં આવ્યો. આંઈ રાવણ પણ મંદોદરી સમેત ઘણા ઢાઢા અતિ આનંદ વડે સુખ ભોગવવા લાગ્યો.

કોઈ એક દિવસે રાવણ ક્રીડા કરવા સારૂ મેઘરથ નામના પર્વત ઉપર ગયો. ત્યાં સરોવરમાં સ્નાન કરતી વિદ્યાધરોની એક હજાર કન્યાને તેણે દીઠી. તે કન્યાઓએ પણ રાવણને જોયો. તેઓની નજરાનજર થએથી તે હજારે કન્યાઓ કામે કરી પીડાતી થકી રાવણ પાસે આવીને કહેવા લાગી કે હે સ્વામિન તું અમારો પતિ થા. રાવણે તે માન્ય કરવાથી તે સર્વ ગાદર્શ વિવાહ પરાણા. એ સર્વ વૃતાંત તેઓની દાસીઓએ તેમના પિતા પાસે જઈ કહ્યો. રાવણ તે હજારે સ્ત્રીઓને પોતાના રથમાં બેસાડીને ચાલતો ગયો. પ્રાછળથી મોટા ક્રોધમાં આવીને રાવણને મારવાના હેતુથી તે વિદ્યાધરો દાડ્યા. તેને જોઈને તે હજારે સ્ત્રીઓ રાવણને કહેવા લાગી કે, હે સ્વામિન, આ વિમાન જલદી તું હાંકી જા. કદાચિતે અમરસુંદર નામે એકજ વિદ્યાધર આવી પહોંચશે તો તે ખિલકુલ છતાં નહીં. તો ફરી કનકેયુદ્ધાદિક સરવ પોતાના પરિવાર સહિત આવશે તો તે કેમ છતાં? રાવણ સાંભળીને તથા હંશીને કહેવા લાગ્યો કે, હે સ્ત્રીઓ તમે હજી મારૂ બાહુ બગ જોયું નથી. તે આજ તમને ખતાવીશ. એ ટેલામાં તે સરવ વિદ્યાધરો આવીને જેમ પર્વત ઉપર મેઘ વરસાત કરે તેમ પોતાનાં શસ્ત્ર તથા અસ્ત્ર વડે તેઓએ રાવણને ઠાંકી લીધો. રાવણે પોતાના પરાક્રમ વડે તેમનાં સરવ હથિયારોને પોતાના હથિયારો વડે તોડીને પ્રસ્વાપન નામના અસ્રથી તેઓને મોઢું પમાડીને પથુની પેઠે નાગપાસ થકી બાંધી લીધા.

તે જાંઘને આશ્ચર્ય પામી થકી તે સર્વ સ્ત્રીઓએ રાવણ પાસે પિતૃભિક્ષા માગી. તે માન્ય કરીને રાવણે તેઓને છોડી મુક્યા. પછી તે રાવણના ઉપકાર માની પોતાના નગરમાં ગયા. રાવણ વિદ્યાધરોની કન્યાઓ સહિત પોતાના સ્વયંમ્ભ નામના નગરમાં આવ્યો. તે વખતે લોકો મોટા આનંદ કરી તેને કરભાર દેવા લાગ્યા. કુંભપુર નામના નગરના સ્વામી મહોદર નામના રાજાની રૂપનયના નામની સ્ત્રીના પેટે જન્મેલી વિદુલતા જેવી કાંતીવાળી, તથા કુંભના જેવા બે સ્તને કરી શોભીત, એવી તરિત્માલા નામની એક કન્યાની સાથે કુંભ કર્ણનું લગ્ન કર્યું. અને પૈતાઢ્ય પર્યંતની ખુણમાં એક જ્યોતિષપુર નામના નગરના સ્વામી વીર નામના રાજાની સ્ત્રી નંદવંતીએ જન્મેલી પંકજસી કન્યાની સાથે બિભીષણે લગ્ન કર્યું. કેટલાએક કાલ પછી રાવણની સ્ત્રી મંદોદરીના પેટે ઈંદ્ર જેવા પ્રાક્રમવાળા ઈંદ્રજીત તથા મેઘવાહન એવા બે પુત્રોનું અનુક્રમે જન્મ થયું.

કોઈએક સમયે પોતાના વડાઓનું પૈર સાંભરીને કુંભકર્ણ તથા બિભીષણ લંકા નગરીમાં જાંઘને વૈશ્રવણ રાજાને ઊપદ્રવ કરવા લાગ્યા. તેથી અકળાઈને વૈશ્રવણે પોતાના દુતના મુખે સુમાલીને કહેવરાવી મુક્યું કે, પોતાની શક્તિ ન જાણતાં રાવણના નાના ભાઈઓ મનમાં સુરવીરપણાના અભિમાન ધરતા થકા કુવાના દડકાની પેઠે મારી લંકા નગરીમાં તોફાન કરે છે. તેની આજ દિવસ સુધી મેં ક્ષમા કરી, પણ હવે શોશાતું નથી. માટે તું એમને સમજાવીને બોલાવી લે, નીકર પૂર્વે જેવા માલીના હાલ થયા હતા, તેવા એ મના પણ થયાના. મારા બલની થું તને ખબર નથી ? તે જાસુદના એવા બોલો સાંભળીને ક્રોધમાં આવ્યો થકો ત્યાં બેઠેલો રાવણ તેને કહેવા લાગ્યો કે, એ વૈશ્રવણ કોણ છે ? તથા કોના શેવક છે ? બીજાને કરભાર દેતો છતાં આટલો બધો ગર્વ કેમ રાખે છે ? બીજાની આપેલી નગરીનું પાલન કરતો છતાં આટલી બધી મગરૂરી કરતાં લાજ નથી થતી ? તું દુત હોવાથી તને હું મારતો નથી. માટે તને જીવની ખપ હોય તો જલદી આંધથી નાશી જા. એ સર્વ વ્રતાંત દુતે જાંઘને વૈશ્રવણને કહ્યો. પછવાડેથી રાવણ પણ પોતાનું સૈન્ય સજીને લંકામાં આવી પહોંતો. તે જાંઘને વૈશ્રવણ પોતાના પરિવાર સહિત નગરીથી બહાર નીકળ્યો. પછી પરસ્પર લડીને રાવણે વૈશ્રવણને હત્યો.

વૈશ્રવાણુ કુદમાં હારીને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ મહોકું હું ઇંદ્ર રાજને કેમ દેખાઉં? જે પુરૂષ વૈરીના હાથે છતાયો તેને પ્રથવી ઉપર જીવતો રહેવું ધિક્કાર ભરેલું છે. માટે અનેક અનર્થો દેવા વાળું આ રાજ્ય કરવામાં શો ફાયદો છે? તેથી ખહેતર છે કે, મોક્ષનું દ્વાર જે દીક્ષા, તેને અહાણુ કરીને સદા સુખી રહેવું. આ કુંભકર્ણ તથા ખીલીખણુ જે પણ મને અપકાર કરનારા ખરા તોપણુ આ વખતે મારા ઉપકારી થયા. તે પિતા મને એવી ખુદ્ધિ ક્યાંથી થાત? રાવાણુને પણ પરમ મિત્ર જાણવો જોઈએ, જેથી આ વરાગ્યની ઉત્પત્તિ થઈ. એમ વિચાર કરીને, તથા પોતાનાં શસ્ત્ર અસાદિક જમીન ઉપર નાખીને, વૈશ્રવાણુ તત્વનિષ્ઠ થયો છતાં પોતેજ પોતાના મને કરી સાધુ દિક્ષા લીધી. તે સર્વ જાણીને, તથા હાથ જોડી નમસ્કારીને, રાવાણુ તેને કહેવા લાગ્યો:—હૈ વૈશ્રવાણુ, તું મારો મોટો ભાઈ છે. માટે મારાથી તારો જે કાંઈ અપરાધ થયો હોય તે માફ કરીને નિર્ભય થયો થકો આ લંકાનું રાજ્ય કર. ખાજી ઘણી પૃથવી પડી છે, ત્યાં જઈ હું રાજ્ય કરીશ. એવાં રાવાણુનાં વાક્યો સાંભળીને કાંઈ પણ ન બોલતાં વધશ્રવાણુ મૌન ધારણ કરીને તપ કરવા બેસી ગયો. પછી તે તેજ ભવમાં મોક્ષ પામી ગયો.

વૈશ્રવાણુની એવી અવસ્થા જોઈને રાવણુ જાણ્યું કે, આ હવે સંસારને અંગીકાર કરનાર નથી, તેથી તેની આગળ હાથ જોડી, નમસ્કાર કરી, પોતાના અપરાધની ક્ષમા કરાવીને તેની લંકા નગરી, તથા તેનું ખુબક વિમાન તેણે લઈને ત્યાંનું પોતે રાજ્ય કરવા લાગ્યો. એક સમયે તે વિમાનમાં બેસી રાવાણુ સંમત પરવત ઉપર અર્હતની પ્રતિમાની વંદના કરી ત્યાંથી ઉતરતાં સૈન્યના કલકલાટ શબ્દની પેઠે એક વનના હાથીના શબ્દ તેણે સાંભળ્યો. તેને જોઈને, તથા મોટેથી હંસીને એક કુત રાવાણુને કહેવા લાગ્યો કે, આ હસ્તી રત્ન આપણી સંપત્તિ યોગ્ય છે. તે હાથી કેવો છે? જેના મોટા દાંતો છે, પીળા છે જેનાં નેત્ર, ગંડસ્થળ ઊંચું છતાં જેમાંથી મદનો જરણી વહી રહ્યો છે, તથા એ સાત હાથ ઊંચો, તથા નવ હાથ લાંબો છે. એવા મદાન્મત હાથીને વશ કરીને રાવાણુ તેની ઉપર બેઠો. તેનું નામ ભુવનાલંકાર રાખ્યું. પછી તેને બંધનસ્થાનની સાથે ખાંડીને તથા તે રાત્રિ ત્યાંજ રહીને, ખીજે દાક્ષીણે સવારના ઉઠીને ત્યાંજ રાજસભા કરી. એટલામાં એક ચોપદારની સાથે પવનવેગ નામનો વિદ્યાધર મારે કરી જરજર થએલો તે સભામાં આવીને રાવાણુને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો.

હે દશકંઠ, કિસ્કિંધી રાજના આદિત્યરજ, તથા રૂક્ષરજ નામના બે પુત્ર યમ રાજની સાથે યુદ્ધમાં હાર્યાથી યમે તેમને બાંધીને પોતાના બંદી-ખાનામાં નાખ્યાં. તે પરપરાના તારા શેવક છે. તેઓને નરક રૂપ બંદીખાનાથી છુટા કર. સેવકને વાંકુ થયાથી તેના ધણીને તેની ચિંતા કરવી ચોગ્ય છે. એમ સાંભળીને રાવણ અતિ ક્રોધમાં આવ્યો થકો બોલવા લાગ્યો કે, હે પવનવેગ, મારા શેવકને દુઃખ દેવાનું કળ તે યમ હમણાંજ પામશે. એમ કહી પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને પોતાના સૈન્ય સહિત રાવણ કિસ્કિંધા નગરીમાં આવ્યો. ત્યાં જીવને પીડા દેવાવાળા તથા મહા ભયંકર એવા સાત નરક ને જોઈ મહા કેમપમાન થયો થકો, પરમ ધારમિક જે રાવણ, તેણે ત્યાંના કૃતસાચેક નરકોની રક્ષા કરવાવાળા યમના કિંકરોને મારીને પોતાના જન તથા બીજા સરવેને છોડી મુક્યા. એ વાતની યમને ખબર પડતાંજ ક્રોધ વડે નેત્ર રાતા કરતો થકો રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ પોતાનું સૈન્ય લઈને નગરીથી બહાર નીકળ્યો. પછી બેઠતી પરસ્પર લડાઈ થવા લાગી. તે આવી રીતે:—હાથી હાથીની સાંમે, ઘોડો ઘોડાની સાંમે, રથ રથની સાંમે, તથા પ્યાદા, પ્યાદાની સાંમે, એમ પોતપોતાના ચોગ્યની સાંમે યુદ્ધ થતાં યમ રાજ ક્રોધમાં આવીને ત્યાં મોટી ઝડપથી સુંડાડંડ જેવો એક મોટો ડંડ હાથમાં લઈને રાવણ ઉપર નાખ્યો. દશકંઠે પોતાના બાણ વડે તેના કંઠકે કંઠકા કર્યા. ત્યારે યમે બાણના વરસાદ કરીને રાવણને ઢાંકી દીધો. તેની સાંમે તેણે પણ તેમજ કર્યું. પછી યમે બીજા ઘણા ઉપાયો કર્યા. તોપણ તે શક્યો નહીં. અને રાવણના બાણે કરી પીડાણો થકો ત્યાંથી નાશીને રથનુપુર નગરમાં ઇંદ્ર રાજ પાસે આવ્યો. તેને યથાચોગ્ય નમસ્કાર કરીને હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો. હે સ્વામી, તમારો દીધેલો યમપણાનો એવિકાર મને નથી જોઈતો, હમાણા એક રાવણ નામનો રાજ યમનો પણ યમ પેદા થયો છે, તેની સાંમે કોઈનું ચાલતું નથી. મારી નગરીમાં આવી, નરકના રક્ષણ કરનારા લોકોને મારીને, તેમાંના સર્વ બ્રાણીઓને કહાડી મુક્યા. તેની સાથે યુદ્ધ કરતાં જેમ તેમ જીવ લઈને હું નાકો છું. તેણે દૈશ્રવનથ જીનીને તેની લંકા નગરી તથા પુષ્પક વિમાન લઈને ત્યાંનું રાજ્ય સ્વાધીન કર્યું છે. તે સાંભળીને મોટા ક્રોધમાં આવ્યો થકો રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ પોતાનું સૈન્ય સહિત ઇંદ્ર રાજ નગરીથી બહાર નીકળ્યો. ત્યારે તેના રથાણા પ્રધાનો તેને કહેવા લાગ્યા કે, રાવણ મહા બળવાન છે, તેની સાથે યુધ્ધ કરવાથી આપણે

ખિલકલ કાવી શકવાના નથી, એવું તેમનું બોલવું સાંભળીને ઇંદ્ર રાજ્યે જવાનું આજસ કર્યું. પછી યમ રાજ્યને સુરસંગીતક નામનું નગર આપ્યું. પોતે પાછો નગરમાં આવીને રાજ્ય કરવા લાગ્યો. આંધ રાવણે કિસ્કિંધાનું રાજ્ય આદિત્યરજને આપ્યું. તાણા કક્ષરજને કક્ષપુર નામના નગરનું રાજ્ય ગાદીએ બેસાડ્યો. ત્યાર પછી પોતાના ભાઈએ સહિત રાવણ લંકામાં જઈને પોતાના વડીલાનું સંપાદ્યું રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

આદિત્યરજની સ્ત્રી ઇંદુમાલિનીના ઉદરથી એક વાલી નામનો મહા બળવાન પુત્ર પેદા થયો. તે દરરોજ ચારે સમુદ્રની પ્રદક્ષિણા કરીને ચૈત્યોની વંદના કરવા લાગ્યો. કેટલાએક કાળ વીત્યા પછી તેને બીજા સુગ્રીવ નામનો પુત્ર થયો. તથા શ્રીમળા નામની એક કન્યા થઈ. કક્ષરજની સ્ત્રી હરિકાંતાના પેટે નલ તથા નીલ એ બે પુત્ર થયા. કેટલાએક કાળ પછી આદિત્યરજ રાજ્યે પોતાના વાલી નામના પુત્રને મહા પરાક્રમી તથા બળશાલી જઈને તેને રાજ્ય સોંપી પોતે દીક્ષા લઈ તપ કરીને મોક્ષે ગયો. પછી વાલીએ પોતાના સુગ્રીવ નામના નાના ભાઈને ન્યાયવંત, તથા મહા પરાક્રમી જાણીને તેને ચો વરાજ્ય ઉપર રાખ્યો. ને પોતે સુખવડે રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

લંકાનો રાજા રાવણ ચૈત્યવંદન કરવા સારૂ મંદોદરી સહિત હાથી ઉપર બેસીને મેરૂપર્યંત ઉપર ગયો. પછવાડે દુષણ નામના વિદ્યાધરની સ્ત્રી મેઘવ્રભાનો પુત્ર ખર નામે વિદ્યાધર રાવણની બેન ચુંદ્રનખા (સુર્પનખા)ને હરાવું કરીને પાતાલ લંકામાં ગયો. ત્યાં આદિત્યરજનો પુત્ર ચંદ્રોદર નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને કહાડીને ત્યાંનું રાજ્ય પોતે કરવા લાગ્યો. તે વૃત્તાંત રાવણ સાંભળીને મહા કોપાયમાન થયો થકો તે ખરવિદ્યાધરને ખારવા સારૂ જવાની તૈયારી કરતી વેળાએ તેને મંદોદરી કહેવા લાગી કે, હે પતિ, આ ભલતા વખતે કોઈ કેવો? એ કન્યા કોઈને આપવાની તો હતી. ત્યારે તે પોતે રાજા ખુશીથી પરાણી તે શું અચોગ્ય છે? દુષણનો પુત્ર ખરવિદ્યાધર મહા પરાક્રમી છે, માટે તે ચંદ્રનખાને ચોગ્ય છે. તેથી હવે પ્રધાનને મોકલીને તેને રાજા ખુશીથી પરાણાવી દેવાથી કીરતિ થશે. અને તેને તે પાતાલ લંકાનું રાજ્ય કરવા દે. એવાં મંદોદરીનાં નીતિનાં વાક્યો સાંભળીને રાવણ વિચાર કરે છે, એટલામાં કુંભકર્ણુ તથા બિભીષણે પણ કહ્યું કે, એ કામને વાસ્તે દેખ ન કરવો તે ભલું છે. પછી રાવણે મય તથા મારીચ એ બે વિદ્યાધરોને ખરવિદ્યાધર પાસે મોકલીને તેની સાથે ચંદ્રનખાનું લગ્ન કરાવ્યું.

ને તેને પાતાલ લંકાનું રાજ્ય કપડામાં આપ્યું. તે સર્વ ખરવિદ્યાધરે માન્ય કરીને પોતાની સ્ત્રી સહિત નિર્વધનપણે સુખ ભોગવવા લાગ્યો.

પાતાલ લંકામાંથી આદિત્યરજના પુત્ર ચંદ્રોદરને ખર રાજ્યએ કહાડી મુક્યા પછી તે ચંદ્રોદર વનમાં જઈ તપ કરીને કાળાંતરે મરાણને પામ્યો. તેની અનુરાધા નામની સ્ત્રી ગર્ભિણી છતાં તેની સાથે વનમાં ગઈ હતી. તે કેટલાએક દિવસ પછી જેમ સિંહણી સિંહને જન્મે તેમ નયાદિ ગુણ સહિત વિરાધ નામના પુત્રને જન્મી. તે યૌવન અવસ્થામાં આવ્યો છતાં કળાકૌશલ્ય શીખીને પૃથિવી ઉપર નિર્ભયપણે ફરવા લાગ્યો.

લંકા નગરીને વિશે રાવાણ મુખે રાજ્ય કરે છે એવામાં કોઈએક દીવશે રાવાણની સભામાં વાલીરાજના પ્રાક્રમની વાત નીકળી તે સાંભળીને અતી અભીમાની જે રાવાણ તેનાથી સહન ન થઈ તેથી કરી તેણે એક દુત વાલી રાજ પાસે મોકલીને કહેવરાવ્યું તે વારે તે દુત વાલી રાજ પાસે જઈને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો, હું રાવાણના દુત છું અને તેમને મોકલ્યો છે માટે ઇલાં આવ્યો છું તેને જે માહારી પાસે તમને કહેવરાવ્યું છે તે સાંભળો.

અમારા વડીલો કીરતીધવલ રાજ્યએ શત્રુના ભયથી રક્ષણ કરીને તમારા વડીલ શ્રીકાંતને અતી પ્રીતી વડે વાનરદીપના રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો તે દીવશથી બંને પક્ષ વિશે પરમ સ્નેહ થયો છે અને તેજ દીવશથી તમારો તથા અમારો સેવ્ય સેવક ભાવ છે, માટે તું અમારી જેમ બંને તેમ શેવ કર, અરથાંત આજ્ઞા માન્ય, એમ કરવું આપણ બંનેને યોગ્ય છે. એવું તે દુતનું બોલવું સાંભળીને વાલી રાજને ઘણાજ ક્રોધ વાપ્યો તથાપી તે મન માંડીજ રાખીને દુત પ્રતે કહેવા લાગ્યો. હે દુત રાક્ષસ કુલ તથા વાનર કુળના પરંપરાના સબંધ છે તે વાત ખરી છે ને તે સબંધ હજી ચાલતો છે, દુખ તથા સુખની વખતે એક બાજને સાન્ય કરવી તે સ્નેહનું કારણ છે, પણ તેથી સેવ્ય સેવક ભાવ નથી. સેવ્ય સેવક ભાવ રૂપ સબંધ તો, સુધ દેવ ગુરુ તથા અરિહંત ભગવંત માંહે હોય છે, અને બીજા કોણે કહેવું તે ફાગડનું છે, તથાપી તાહારો સ્વામી રાવાણ કોણ બાણે કેવાએ ભરમથી બક્યા કરે છે, માટે હે દુત તું જા અને રાવાણને કહેજે કે, વાનર કુળ શેવક અને રાક્ષસ કુળ સેવ્ય એવું સ્વપ્નમાં પણ ન જાણીશ, અને એમ બોલો વિચાર કરીને આપણો પરંપરાના સ્નેહ તોડવાને તૈયાર ન થા, છેવટ એમાં તું ફાયદા પામનાર નથી એ રીતે કહેજે. અને તે માને તો ઠીક છે નહીંતર તેનું કૃત

ભોગવશે. પણ પોતાની શક્તી વિચાર્યા વિના બધીને બળ હીણ જાણીને સહસ્ર કામ કરવું નહીં તે વિશે પાકો વિચાર કરીને કોઈના ઉપદેશ ધર્યા કરીએ. હે દુત માહારા ઉપર અપવાદ આવે તેથી હું તેના ઉપર કાંઈ કરવાનો નથી તથાપી એ જ તે માહાર કાંઈ ખોટું કરશે તો હું પછી તેના બદલો આપીશ, પણ ઘણા કાળનો સ્નેહ છે તેટલોવા માટે હું પેહેલ કાઢાડવાનો નથી, અને તાહારા સ્વામીને પોતાની શક્તી વિચારીને જે કરવું હોય તે સુખેથી કર હવે તું પાછો જ, એવાં વાલીરાજનાં વચનો સાંભળીને તે દુત લંકા નગરીમાં ગયો ત્યાંહાં જઈને વાલીની કહેલી સઘળી વાત રાવણને કહી સંભળાવી, તે સાંભળતાં તુરતજ રાવણ ક્રોધાતુર થઈને સર્વ સૈન્ય તૈયાર કરીને પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને યુદ્ધ કરવા માટે કીર્સ્કીયા નગરીએ આવ્યો, તેને જઈને વાલીરાજ પણ મહા બળવાન પોતાના સૈન્ય સહિત પોતાની નગરીની બાહર નીકળી રાવણના સામે યુદ્ધ કરવાને આવ્યો, તેવારે બંને સૈન્ય વચ્ચે તુમુલ્ય યુદ્ધ થવા લાગ્યું. એવું મહા ભયંકર યુદ્ધ થવાથી તેમાં ઘણાજ પ્રાણાઓનો ઘાત થયો તે જઈને મહા દયાનો સાગર વાલીરાજ રાવણ પ્રતે કહેવા લાગ્યો, હે રાવણ તું મોહિટો બહુ પરાક્રમી છે તે હું જાણું છું પણ જૈની છતાં દયા રહીત થવું તે ચોગ્ય નથી કારણ કે યુદ્ધમાં ઘણા જીવોનો ઘણું નીકળી જાય છે તેથી નરકની પ્રાપ્તિ થશે, માટે સૈન્યની લડાઈ બંધ કરીને આપણું બંનેજણું સામસામી લડીએ તે ચોગ્ય છે, એવું વાલીરાજનું કહેવું સાંભળીને દયા ધર્મને જાણનાર તથા સર્વ યુદ્ધ કરવાને સામર્થ્ય એવો જે રાવણ તેણે વાલીનું કહેવું માન્ય કરીને વાલીનીજ સામે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, તેવારે અસ્ર તથા શસ્ત્ર વાલી ઉપર જે રાવણ નાખે તે વાળી રમત માત્રમાં તોડી નાખે તેમજ વાલી નાખે તે રાવણ તોડી પાડે, એવી રીતે ઘણીવાર યુદ્ધ ચાલ્યું તેમાં રાવણનાં સર્વ હથીયારો નીબ્જ ગયાં તેથી કરી રાવણ અતી ક્રોધાતુર થઈને પોતાનો ચંદ્રહાસ્ય નામનો ખડગ મહા ભયંકર હાથમાં લઈને વાલી ઉપર દાડ્યો, તેને આવતો જઈને મુગ સહીત ઝાડની પેઠે રમત માત્ર વડે ઉપાડીને રાવણને પોતાની બગલમાં ભીડાવીને એક ક્ષણમાં ચાર સમુદ્ર ફરી આવી રાવણને જમીન ઉપર નાખ્યો તેથી રાવણ ઘણી લજ્યા પામ્યો એવું દેખીને વાલીરાજ તેને કહેવા લાગ્યો.

હે રાવણ ચૈદ રાજ્ય લોકના ભાવને જાણનાર તથા ત્રીલોકને પુજ્ય

એવા શ્રી વીતરાગ દેવ છે તે શીવાય આ જગતમાં મને કોઈ પણ નમસ્કાર કરવા ચોખ્ખ નથી તેમજ વળી મને કોઈ કરાવનાર પણ નથી તુજને અતી અભીમાન થયો અને માહારી ઉપર ઇરષ્યા થઈ તો તાહારી આવી દશા થઈ, હે રાવાણુ મેં તારા પુરવના ઉપકારો યાદ કરીને તને મુકી દીધો હતો, નહીં તો પૃથ્વી ઉપરના સર્વ રાજાઓને હું જીતનારો અને સર્વને આણુ મનાવવાને સામર્થ્ય એવો છતાં પણ એકજ તરફ રાખીને બધું તને સોંપી દીધું છે, નહીં તો તને આટલી રાજ્ય લક્ષ્મી ક્યાંથી મળત. જે વન માંહે સિંહ રહે છે તે વનમાં હાંથી રહી શકતા નથી તેમ તું પણ આટલો બળવાન માહારા છતાં ન થાત પરંતુ હું ઘણા રાજ્યની ઇચ્છા રાખતો નથી અતી વૈભવથી અતી પાપ છે અને અતી રાજ્ય લક્ષ્મી અતી નરકની દાતાર છે માટે હું તેની ઇચ્છા રાખતો નથી માટે તું તાહાર રાજ્ય સુખેથી ભોગવ્ય અને માહારે તે રાજ્ય કરવું નથી હવે હું મોક્ષ મારગ સાધવાને માટે પ્રવ્રજ્યા (દીક્ષા) આગીકાર કરૂ છું અને આ કીર્ત્તીયા નગરીમાં મારો નાનો ભાઈ સુગ્રીવ રાજ્ય કરશે તે તાહારી આજ્ઞા માનશે અને તેની સાથે તુ પ્રીતી રાખીને તેની સાખ્ય કરજે. એવી રીતે રાવાણુની સાથે ભાષણ કરીને પોતાના નાના ભાઈ સુગ્રીવને રાજ્યગાદી ઉપર બેસાડીને પોતે શ્રી ગગનચંદ્ર નામના મુનીરાજ્ય પાસે દીક્ષા લીધી, તે વાર પછી વાલી મુની ઘણી આકરી તપશ્યાઓ કરવા લાગ્યા પોતાનું સ્વરૂપ યથાર્થ જાણીને પર્મ બ્રહ્મ જ્ઞાનવંત થકા વાલી મુની પૃથ્વી ઉપર એકલા વિચરવા લાગ્યા. અનુક્રમે સંજમ યોગને સાધતા થકા આણુમા નામની વીગરે લખ્મીયો પામ્યા. એકદા શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર જઈને કૌસળ ધ્યાન કરવા લાગ્યા વળી એક એક માસના ઉપવાસ કરીને પારણું કરવું. એવી રીતે મહા આકરી તપશ્યાઓ કરી પોતાની દૃઢને જાળવા લાગ્યા.

આંઈ કિરિકંધા નગરીમાં સુગ્રીવે પોતાની શ્રીપ્રભા નામની બેનને રાવાણુ સાથે પરાણાવી દીધી. અને વાલીનો પુત્ર ચંદ્રહાસ્ય નામનો મહા પરાક્રમી યોધો તેને યૌવરાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. રાવાણુ શ્રીપ્રભાને લઈને લંકામાં ગયો. ત્યાર પછી રાવાણુ બીજા કોટલાએક વિદ્યાધરોની કન્યાઓ સાથે લગ્ન કર્યાં. કોઈએક સમયે રાવાણુ નિત્યાલોક નામના નગરમાં રાજા નિત્યાલોક ની કન્યા રત્નાવળી સાથે પોતાનો વિવાહ કરવા સાઝૂ ગયો. ત્યાં જતાં રસ્તામાં અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર તેનો વિમાન અટક્યો. તેથી ક્રોધમાં આવ્યો થકા રાવાણુ નીચે ઉતર્યો, ત્યાં વાલી મુનીને કાઉસળ ધ્યાન વડે ઉભેલો

તેણે દીઠા ને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે મુની હજી સુધી તેં કપટ મુક્યો નથી કે? આ તપ કરતાં કપટ તે કેવો? પણ કાંઈ ચિંતા નહીં. હવે તું મારી ભુજનનું બગ નેજે તેં જે કર્યું તેના આજે બદલો લે. પૂર્વે મને તેં મારા ખડગ સહિત કાખમાં ઘાલી, એક ક્ષણમાં આખો સમુદ્ર ફરી પાછો આવી નાખી દીધો હતો, તેમજ તને આ પર્વત સહિત ઉપાડીને ક્ષીર સમુદ્રમાં નાખી દઈ તોજ હું રાવણ! એમ કહી તે પર્વતના તળે જમીન ખોદીને તેમાં પેઠા. ત્યાં હજાર વિદ્યાનું સ્મરણ કરીને પોતાના બાહુ બગ વડે તે પર્વતને ઉપાડવા લાગ્યો. તે વખતે મોટા દારણ શબ્દ થવા લાગ્યા. તે સાંભળીને તથા રાવણે આ પર્વત ઉપાડ્યો, એમ જાણીને વાલી મુની કહેવા લાગ્યો. હે દુર્મતિ રાવણ, હજી સુધી અકલ નથી આવી કે? આ દુષ્ટ કરમ કરીને શું ફાયદો થવાનો હતો? નાહક અનેક પ્રાણિઓનો નાશ શા સાર કર્યો?

વળી આ પર્વત ઉપડવાથી ભસ્તેશ્વરના ચૈત્યનો વિધ્વંસ થશે, એ મહા ઉત્ક્રુષ્ટ તીર્થનો નાશ થવા વિશે કાંઈ પણ એ વિચાર કરતો નથી? મેં તો સર્વ સંગ મુકી દીધોછે. આ શરીરમાં મારી નિસ્પૃહતા છે, રાગ દેષનો ત્યાગ કર્યો છે, તોપણ ચૈત્યની તથા બીજા પ્રાણિઓની રક્ષા કરવા સાર, રાગ-દે-પાત્રિક ધારણ કર્યા વના એને થોડીક શિક્ષા કરવી જોઈએ. એમ વિચાર કરી. પોતાના પગના અંગુઠા વડે તે પર્વતને કિંચિત ઘાડ્યો. તેના પ્રભાવથી, જેમ કોઈ કાચબો પોતાના આંગને સંકોચે, તેમ રાવણ પોતાનું આંગ બચાવવા લાગ્યો. તે ભારના યોગે તેના મુખમાંથી લોહી નીકળવા લાગ્યું. તથા મોટેથી બુબ મારવા લાગ્યો. તે દિવસથી તે રાવણ કહેવાયો. પછી વાલીએ તેની દીનતાના વચનો સાંભળીને તથા તેની ઉપર દયા કરીને થોડીક શિક્ષા કરીને છુટો કર્યો. રાવણ નિસ્તેજ થઈને પોતાના મનમાં પશ્ચાતાપ કરતો થકો ત્યાંથી નીકળી, મુની પાસે આવી; તેને નમસ્કાર કરી હાથજોડી ને કહેવા લાગ્યો. હે સાધો, મેં જે વારંવાર અપરાધો કર્યા, તેની તમે મને ક્ષમા કરી. તેથી તમારો મોટો ઉપકારી થયો છું. હવે ક્યારે પણ તમારો અપરાધ કરનાર નથી. આજ મારા પ્રાણની રક્ષા કરી. તેથી તમે મારા પિતા રૂપ છો, હવે હું કોઈ સમયે પણ આશું નિબ્ધુર કર્મ કરનાર નથી. એમ કહી, ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને વાલી મુનીને રાવણે નમસ્કાર કર્યું. એણે વાલી મુનિનું મહાત્મ્ય જોઈને દેવતાઓ સાધુ સાધુ શબ્દો કહેતા થકો તેની ઉપર

કુલોનો વરસાત કરવા લાગ્યા.

ત્યાર પછી રાવાણ વાલી મુનિને વંદના તથા નમસ્કાર કરીને ત્યાંથી આવ્યો. અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ભરતે સ્થાપેલા ચિત્રની વંદના કરવા સારૂ આવ્યો. ત્યાં પોતાના ખડગાદિક સર્વ હથિયારો મુકીને, પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત, રૂપભાદિક ચિત્રોની આઠ પ્રકારે પૂજા કરીને તેમની સામે અતિ આનંદ વડે વીણા વગાડવા લાગ્યો. ખુબ રંગમાં આવતી વખત તેની તાર તુટી પડી, તે જોઈને રાવણે પોતાની ભુજમાંથી એક જાડી નાડી, કહાડી, તેમાં જોડીને પ્રથમની પેઠે વગાડવા લાગ્યો. મુઠ્ઠના સહિત, શુદ્ધ ગ્રામમાં આણીને એવી મધુરતાથી રાગ ગાવા લાગ્યો કે, સહજ ત્યાંના સર્વ લોકોને આનંદ થયો, તેમજ તેની સ્ત્રીઓ પણ નૃત્ય કરતી થકી અતિ મનોહર સ્વર સહિત ગાયન કરવા લાગી.

તે વખતે એક ધરણેન્દ્ર નામના નાગોનો રાજા ચૈત્યવંદન કરવા સારૂ ત્યાં આવ્યો હતો તે રાવાણની ભક્તિ જોઈને તેને કહેવા લાગ્યો; હે દશકંધર, તેં એવું મધુર ગાયન કર્યું! કે તેને ઉપમાજ ન દેવાય. વળી તેમાં શ્રી ભગવાનના ગુણોનું વર્ણન છે, તેથી વિશેષ શોભા થઈ. એથી જાણાય છે કે તારી શ્રીઅર્હત વિશે ઘણી ભક્તિ છે તેથી હું તને પ્રસન્ન થયો છું. અઘપી આ જે તે ભગવંતના ગુણોનું સ્તવન કર્યું, તેનું મુખ્ય ફળ તો મોક્ષજ છે, તથાપી હજી તારી વાસના ગઈ નથી, માટે તું કાંઈ પણ મારી પાસે માંગ, હું તારા ઉપર અતિ પ્રસન્ન થયો છું. એમ સાંભળીને તેને રાવાણ કહે છે:— હે નાગેન્દ્ર, આ દેવાધિ દેવના ગુણોનું વર્ણન કર્યાથી તું રાજી થયો માટે તું ધન્ય છે. ને શ્રી અરિહંત વિશે એવો ભાવ રાખવો તે યોગ્યજ છે. હે નાગેન્દ્ર, મને દેનારો જે તું, તેની સ્વામીને વિશે પૂર્ણ ભક્તિ છે, તેમજ લેનારાની પણ તેવીજ ભક્તિ હોવાથી વિશેષ આનંદ થયો છે તેજ ખસ છે. એવાં રાવાણનાં ચુકિતનાં વાક્યો સાંભળીને તેને નાગેન્દ્ર કહે છે, હે રાવાણ ઘણું સારૂ કહ્યું. તું ઇચ્છા રહિત હોવાથી હું રાજી થયો છું. તોપણ મારૂ વચન વ્યર્થ ન થાય, એમ કહીને અમોઘવિન્યા નામની વિદ્યા શસ્ત્રિ તેણે રાવાણને દીધી, પછી ધરણેન્દ્ર પોતાના સ્થાનકે ગયો. રાવાણ પણ ચૈત્યવંદન કરીને ત્યાંથી જતાં નિત્યાલોક નામના નગરમાં જઈને ત્યાં રત્નાવલી નામની કન્યાની સાથે લગ્ન કરીને લંકામાં ગયો. વાલી મુનિ પણ કાળે કરી

સુરાસુરને અમાપ્ય એવા કેવળજ્ઞાનને પામ્યો થકો જન્મ મરણને દેવાપણા કર્મોના નાશ કરીને સિદ્ધાન્ત ચતુષ્પદ રૂપ મોક્ષે ગયો.

વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર જ્યોતિષપુર નામના નગરમાં જવલનસિંહ નામના વિદ્યાધર રાજાની સ્ત્રી શ્રીમતિના ઉદરથી એક તારા નામની કન્યા થઈ. કોઈ એક સમયે ચક્રાંક વિદ્યાધરના પુત્ર સાહસગતિ નામના વિદ્યાધર, તેણે તારાને જોઈને કામે કરી પીડાયમાન થયો થકો પોતાના કુતદ્વારા તેને તેના પિતા પાસે માગી. તેમજ વાલી રાજાના ભાઈ સુગ્રીવે પણ તારા બાબત તેના બાપને કહેવરાવ્યું. તારાના બાપે જ્યોતિષીને પુછ્યું કે, સાહસગતિ, વિદ્યાધર તથા સુગ્રીવ એ બેઉ મહા પરાક્રમી છે તેમજ રૂપવાન પણ બેઉ જણા છે, તેમાંના કયાને મારી કન્યા આપું? જ્યોતિષીએ કહ્યું કે, સાહસગતિની આવરદા થોડી છે, ને સુગ્રીવ ઘણી આયુષ્યવાળો છે. હવે ગમે તેને આપો. તે સાંભળી ને તેણે પોતાની કન્યા સુગ્રીવને આપી. એ વાત સાહસગતિને સમજતાં, દહાડે દહાડે શુકાતો ચાલ્યો; અને જેમ કોઈ પુરૂષ ભુતના આવેશથી ગમે તેમ બકે તેમ તે બકવા લાગ્યો. “હે તારા હું તારૂં મુખ કયારે ચુંબન કરીશ? તારા કુંભ જેવા સ્તનોને હું મારા આ હાથ વડે કયારે ગ્રહણ કરીશ? આ મારી ભુજા વડે તને હું કયારે આલિંગન કરીશ? અને તારા અરૂણ વર્ણના હોઠની સાથે મારા હોઠ કયારે મળાવીશ?” અરે એ તરૂણ નવયૌવન સ્ત્રીને હરેક પ્રકારના છળે કરી હું હરણ કરીશ. એમ કહીને રૂપ ફરવનારી વિદ્યા મેળવવાનું ચિંતન કરી, હિમવાન પર્વત ઉપર એક ગુફામાં જઈ બેઠો. પછે તે સાહસગતિ ત્યાં સેમુખી નામની વિદ્યાની સાધના કરવા લાગ્યો.

આ લંકા નગરીમાંથી રાવણ પૃથ્વી દિગ્વિજય કરવા સારૂ નીકળ્યો. તે જેમ પુર્વ દિશાથી નીકળતો સુર્ય શોભે તેમ શોભવા લાગ્યો. પછી રત્ન રત્ન દ્વીપાંતરોમાં રહેવાવાળા સર્વ વિદ્યાધર રાજાઓ, તેઓના દેશો, તથા બીજા કેટલીએક જમીન પોતાના સ્વાધીન કરીને પાતાલ લંકા નામની નગરીમાં આવ્યો. ત્યાંથી ખરદુષણ, તથા સુગ્રીવદિક સૈન્ય સહિત ઇંદ્ર રાજાને જ તથા સારૂ ચાલવા લાગ્યો. જતાં રસ્તામાં એક રેવા નામની નદી આવી. તેના કિનારા ઉપર પોતાનું સર્વ સૈન્ય રાખીને તથા તેમાં સ્નાન કરીને ત્યાંજ જ નની પુખ્તો વડે પુજા કરવા લાગ્યો. તે વખતે રેવા નદીમાં મોટો પાણીનો પુર આવ્યો. તેને લીધે પુજાની સર્વ સામગ્રી તણાઈ ગઈ, તેથી જાણી કોઈ એ પોતાનું માથું કાપી લીધું હોયની! તેણે રાવણને લાગ્યું. પછી મોટો ક્રોધ

માં આવીને દેશ સહિત ખોલવા લાગ્યો. રે આ નદીનાં પાણી, આને આવા સમયે આટલું બધું તને કોણે વધાર્યું છે? હું જિનનાથની પુજા કરતાં તેનો કયા દુષ્ટે નાશ કર્યો ! કોઈ દેવતા છે? કે માણસ છે? રાક્ષસ છે ! કે કોઈ વાનર છે? (પોતાના ચોદાઓ સામે જઈને) જે હોય તેને આંધ બાંધીને લઈ આવો. તે વખતે કોઈ વિદ્યાધર ત્યાં આવીને કહે છે. હે સ્વામી, માહિષ્મતિ નામની નગરીનો સ્વામી, મહા પરાક્રમી, ન જેને હજારો રાજા શેવેછે, એવો સહસ્રાંશુ નામનો રાજા છે. તેણે આ રેવા નદીને સેતુ બાંધીને તેમાં પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત જલક્રીડા કરે છે. તેણે પોતાનું રક્ષણ કરવા સારૂ નદીના બેઉ તટો ઉપર મોટા મોટા હથિયારો સહિત કેટલાએક ચોદાઓને ઉભા રાખ્યા છે. તે સેતુબંધના યોગે નદીનું પાણી વધ્યું છે. અને આ પુજનમાં વિઘ્ન થવાનું કારણ પણ તેજ છે. તેની સ્ત્રીઓનાં વાપરેલાં કુલો આ પાણીમાં તરતાં દેખાય છે. તથા તે રાજપત્નિઓએ પોતાના આંગ ઊપર લગાડેલા કસ્તુરિઆદિકના વિલેપનો ઘોવાઈ ગયાથી નદીનું પાણી ડોળાઈ ગયું છે, એવું સાંભળીને રાવણને ક્રોધ ચડ્યો તેને આવેશે પોતાના શુરવીરોને ખોલાવીને કહ્યું કે, હે સુભટ, જેમ કાળજના યોગે સફેદ કપડાને દુષણ લાગે છે, તેમ આ મરણની સરાણુ જનારા રાજના આંગ વડે દુષિત થએલાં પાણીથી આ મારી દેવપુજા રદ થઈ. માટે તમે ત્યાં જઈને, પોતાને શુરવીર જાણનારા જે ત્યાં સુભટ, તેઓને ટાટ બાંધીને મારી પાસે લઈ આવો. એવી રીતે રાવણે પોતાના ચોદાઓને આજ્ઞા કરતાં વેતજ કેટલાએક રાક્ષસ ચોદાઓ ઘણી ઝડપથી જઈને રેવા નદીના કાંડા ઉપર રહેલાં સહસ્રાંશુના સૈન્યની સાથે યુદ્ધ કરવા મંડી ગયા. તે જાણે એક વનના હાથાઓ બીજા વનના હાથાઓ ઊપર પડ્યા હોયની! રાવણના ચોદાઓ આકાશમાં રહ્યા થકા પૃથિવી ઉપર ઉમેલા સહસ્રાંશુ રાજના ચોદાઓને મહા દુઃખ દેવા લાગ્યા. પોતાના જનો ખીડાએ છે એમ જાણીને, ક્રોધે કરીને જેના હાથ ધૂળ રહ્યાં છે, તેમાં ધ્વજ આલીને સહસ્રાંશુ રાજ પોતાના સૈન્યને ધૈર્ય દેવા લાગ્યો. પછી જેમ સુર નદીમાંથી ઇંદ્રનો ઐરાવત નામનો હાથી નિકળે, તેમ રેવા નદીમાંથી સહસ્રાંશુ રાજ બાહાર નિકળ્યો. કિનારે આવીને પોતાનું ધનુષ્ય તૈયાર કરી, જેમ વાતુ રૂઢને ઉડાવે તેમ તે જાણે કરીને આકાશમાંના રાક્ષસોને ઉડાવવા લાગ્યો તેથી ત્રાસ પામીને રાક્ષસો સર્વ નાશી ગયા. એ વાતની રાવણને ખબર થતાં-

જ મહા કોપ કરતો થકો ત્યાં જઈ સહસ્રાંશુ ઉપર ખાણોના વરસાદ કરવા લાગ્યો. એક બીજાના સહન ન કરવાવાળા રાવણ તંથા સહસ્રાંશુ મહા બગવાન તથા અતિ ગંભીર તે બેઉ જણા પરસ્પર કોટલીએક વેગા યુદ્ધ કરવા લાગીયા. પછી રાવણે જાણ્યું કે આ સહસ્રાંશુ રાજા કેવળ બાહુબળે કરી છતાવાનો નથી, ત્યારે તેણે વિદ્યા ફરવીને સહસ્રાંશુને મોહિત કર્યો, ને જમ કોઈ હાથીને બાંધે તેમ તેને બાંધી લીધો. તો પણ તેનું શુરવીરપણું જોઈને રાવણ પોતાના મનને કહેવા લાગો કે, જો પણ મેં એને બાંધ્યો તો ખરો તો પણ એ અજય છે એમાં સંસય નથી. પછી તેને પોતાના સૈન્યમાં લઈ ગયો. ને મનમાં રાજ થયો થકો સભામાં સિંહાસન ઉપર બેસે છે, એટલામાં ત્યાં એક સતબાહુ નામનો ચારણ મુની આવ્યો. તેને જોતાંજ સિંહાસન ઉપરથી ઉડીને રાવણે તેના ચરણોને માથુ નમાવ્યું. આ અર્હતગણોમાં ઉત્તમ પુરૂષ છે; એમ જાણીને તેને યોગીય આસન ઉપર બેસાડ્યો. ફરી તેને નમસ્કાર કરીને પોતે જમીન ઉપર બેઠો. ત્યારે સાક્ષાત મુર્તિમાન વિશ્વાસરૂપ તથા જગતને આશાસન દેવાવાળા તે મુનિએ રાવણને ધર્મલાભ કહ્યું. ત્યારે રાવણ પોતાના બે હાથ જોડીને તેને પુછવા લાગો કે મહારાજ આપનું અહીં આવવાનું કારણ શું? ત્યારે મુનિ કહેછે:—હે રાવણ માહિમતિ નગરીમાં સતબાહુ નામે હું રાજ થયો. કેટલાએક કાળ પર્યંત રાજ્ય કર્યા પછી આ ભવભાવનાને મુકીને, તથા મારા સહસ્રાંશુ નામના પુત્રને રાજ્ય સોંપીને મોક્ષના માર્ગે જનારાને ભાતાની પેઠે આ મુનિવ્રત મેં ધારણ કર્યું. એટલામાં રાવણ પોતાનું માથું હલાવીને બોલ્યો:—હે પુજ્યપાદ, એ તમારો પુત્ર છે કે? ત્યારે મુનીદ્રે કહ્યું હા. ફરી રાવણ કહેવા લાગ્યો. હે મુનીસ્વર, હું પૃથ્વી દિગ્વિજય કરતો થકો આ નદીના કાંડા ઉપર આવી ઉતર્યો. ને પછી હું અરિહંત જિનની પુજા કરવા બેઠો. એટલામાં આ તારા પુત્રે સ્નાને કરી ડોંગેલાં પાણીથી તે પુજા સામગ્રી બગાડી, તથા નદીના વેગથી તણાઈ ગઈ. તેથી મને ક્રોધ ચડ્યો ને તેજ આવેજમાં તમારા પુત્ર સાથે યુદ્ધ કરવા ને તેને બાંધી લાવ્યો છું. પણ હવે જાણાય છે કે તમારો મહાત્મા પુત્ર જે સહસ્રાંશુ તેણે એ કેવળ અજ્ઞાને કહ્યું છે. તમારો પુત્ર વળી અર્હતની પુજાનું ભંગ કરે કે? એમ કહીને રાવણે સહસ્રાંશુને ત્યાંહાં બોલાવી લીધો. સહસ્રાંશુ સભામાં આવી ઘણી લજ્જા વડે માંથું નીચું ઘાલીને પોતાના પિતા મુનીદ્રને નમસ્કાર કરવા લાગ્યો. તે જોઈને રાવણ તેને કહે છે:—હે સહસ્રાં

શુ તું શા વાસ્તે લજવાય છે? આજથી તું મારો ભાઈ છે. આ શતબાહુ મુનીશ્વર જેવો તારો પિતા છે. તેવોજ હું મારો સમજું છું. હવે આંધથી જલદી જઈને પોતાનું રાજ્ય નિયંત્રણે કર. બીજી પાણુ કેટલીએક પૃથ્વી તને આપું છું, તે લઈને અમે ત્રણેજણને તું પોતાના ભાઈની પેઠે સમજ. એમ કહીને તેને મુકી દીધો. ત્યારે સહસ્રાંશુ તેને કહેવા લાગ્યો કે:—આ રાજ્ય મને શા સારૂ જોઈએ? મને આ શરીરનું પાણુ ખપ નથી. જે વ્રત મારા પિતાએ ગ્રહણ કર્યું છે, તે આ સંસારને નાશ કરનારું છે, તેના આશ્રય લેવો એજ કામ આવશે. માટે આજથી મેં પાણુ એજ માર્ગને ગ્રહણ કર્યો. જેને મોક્ષની ઈચ્છા છે તેને એ શિવાય બીજા કોઈ ઉપાય નથી. એમ કહી ને પોતાના પિતા પાસે તેણે દીક્ષા લીધી. અને પોતાના અન્વરેંદ્ર (અનરણ્ય) નામના મિત્રને પોતા દીક્ષા લીધા વિશે એક ચાકરના મુખે કહાવ્યું. તેણે એ વાત સાંજળીને પોતાના મનને કહેવા લાગ્યો કે, મેં તથા મારા મિત્ર સહસ્રાંશુએ પ્રથમ સલાહ કરી હતી કે, આપણે બે સાથે દીક્ષા લેઈશું, તે પ્રતિજ્ઞા આજ પુરી કરવી જોઈએ પછી તેણે પોતાના દશરથ નામના પુત્રને રાજ્ય આપીને મુનિ વ્રત ગ્રહણ કર્યું. ત્યાર પછી રાવાણુ શતબાહુ તથા સહસ્રાંશુને નમસ્કાર કરીને તથા સહસ્રાંશુના પુત્રને ત્યાંના રાજા ઉપર બેસાડી ને પોતે વિમાનમાં બેસી આકાશ માર્ગે ચાલતો થયો.

એવે સમયે નારદ મુની દાડતો દાડતો રાવાણુ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા અન્યાય છે! અન્યાય છે! એવી રીતે પોકાર કરતો થકો રાવાણુ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો;

હે રાજન રાજપુર નામના નગરનો એક મરૂત નામનો મીથ્યાદષ્ટી રાજા છે. તેણે પ્રાણીના કહેવા ઉપર વીશ્વાસ રાખીને યજ્ઞ કરવા માંડ્યો છે, અને તેમાં હોમના સારૂ લાવેલા પશુઓને ત્યાં ખાંચી છે, તે મોહોટી બુઝો કરવા લાગ્યા. તે સાંભળીને મને દયા આવી તેથી આકાશથી નીચે ઊતરી તે કંઠાણે જઈને તે રાજા તથા પ્રાણીને હું પુછના લાગો કે, આ તમે શું કરો છો? તે વારે મરૂત રાજાએ કહ્યું કે, આ પ્રાણીઓને બતાવેલા યજ્ઞનો મેં આરંભ કર્યો છે, તેમાં દેવતાઓની તૃપ્તિ કરવા સારૂ પશુઓને હોમના એ ષોગીય છે. સ્વર્ગ જવા વાસ્તે એ મોટો ધર્મ કહ્યો છે. તે માટે હું પશુના યજ્ઞ કરું છું. એક મરૂત રાજાનું કહેવું સાંભળીને મેં તેને કહ્યું કે હે રાજા એ ષોગીય કંઈ ફળ થતું નથી, ને દેવતાઓ પાણુ પ્રસન્ન થતા નથી,

ઉત્પટ્ટા દેશી થાય છે. શાસ્ત્ર મહિં યજ્ઞ કહેા છે, તે તું સાંભળ:—આ શરીર રૂપ વેદી છે, તેમાં યજ્ઞ કરનારો આત્મા છે, તપ રૂપ અગ્નિ છે, તેમ ધૃત રૂપ જ્ઞાન છે, મેં કર્મ રૂપ ઇન્દ્રિય છે, તેમાં હોમવા સારૂ ક્રોધાદિક પસુ છે, ને સત્ય રૂપ યજ્ઞ સ્તંભ છે, ને સર્વ પ્રાણીઓની રક્ષા કરવી તે દક્ષિણા છે, જ્ઞાન, દર્શન, તથા ચારીત્ર; એ ત્રીવેદી છે, એવો મહા ઉત્કૃષ્ટ યજ્ઞ છતાં આ નષ્ટ કર્મને શ્રેષ્ઠ માનીને ઇષ્ટ સંપાદવા સારૂ ભરમેષ્ઠ થયા થકાં શા વાસ્તે કષ્ટ સહન કરો છો વેદમાંપણુ એજ યજ્ઞને માન્ય કર્યો છે. તમે તો કેવળ ઢોંગ કર્યો જાણાય છે, એ પશુ વધ યજ્ઞરૂપ યુક્તી તે શું મુક્તીનું સાધન થશે? એથી તો ન રક મજો. ચંડાળની પેઠે દયાતીન થઈને આ દીન બકરાઓને જે યજ્ઞમાં મારે છે, તે મુઠા પછી ઘોર નરકમાં પડે છે. તે માટે હે મૃત રાજા, તું ઉત્તમ વંશમાં ઉત્પન્ન થયો છતાં, તથા બુદ્ધિમાન છતાં આ નરકરૂપ ક્રિયા કેમ કરે છે ! હવે એથી તુ દુર થા. બિચારા નિરપ્રાધી પ્રાણીઓને મારવાથી જો સ્વર્ગ મળતો હોય તો થોડાજ દીવસમાં આજીવ લોક સુન્ય થઈ જાય. હે રાવાણ મેં જ્યારે એમ કહ્યું ત્યારે ત્યાં બેઠેલા સર્વ પ્રાણીઓ કોપ કરીને તથા હાથમાં લાકડીઓ લેઈને તે વતે મને માર્યો ત્યાંહાંથી નાશીને હું તારી પાસે આવ્યો છું. હે રાવાણ, બીચારા નિરપ્રાધી પશુઓને દુષ્ટ પ્રાણીઓ નારે છે તેનું તું રક્ષણ કર. ને હું પણ તાહારાથી રક્ષીત થયો છું.

એમાં નારદનાં વચન સાંભળીને દયા ધરમનો જાણનાર એવો રાવાણ તે મૃતરાજના નગરની પાસે આવીને રથમાંથી નીચે ઉતર્યો તેવારે મૃતરાજ રાવાણને જોઈને તેના આદરમાન કરીને સિંઘાસન ઉપર બેસાડ્યો. પછી રાવાણ ક્રોધાતુર થઈને કહેવા લાગ્યો હે મૃતરાજ, આ નરકમાં લેઈ જનારી ક્રિયા શા સારૂ કરે છે, જગતના જીવોને અર્થે જ્ઞાની પુરુષોએ દયા ધર્મ કહેા છે તે દયા ત્યાગીને આ દુષ્ટ ક્રિયા દયા રહિત થઈને આ લોકમાં તથા પર લોકમાં દુઃખનો દેનાર યજ્ઞ તુ શા સારૂ કરે છે? હવેથી અહીં શા કર્મ કરવાનો ત્યાગ કર, અને જો કરીશ તો માહારી પૃથ્વીમાં રહી શકીશ નહીં. ને માહારો તકશીરવાન થઈશ. એટલુંજ નહીં પણ મુઠા પછી નરકમાં જઈશ એવું રાવાણનું કહેલું સાંભળીને મૃતરાજએ યજ્ઞ કરવું મુકી દીધું. કેમકે ત્રણ ખંડને વિષે ભપને પમાડનારી રાવાણની આજ્ઞા દુર્લભ્ય હોવાથી તેણે માન્ય કરી, તે દિવસથી સર્વ રાજાઓ દયા ધરમ પાળવા લાગ્યા તેવારે પછી રાવાણ નારદને પૂછવા લાગ્યો કે આ પશુનો જેમાં વેધ થાય છે એવો યજ્ઞ કર-

વાને કોણે કુળે ખતાવ્યું છે તેવારે નારણ રાવણ પ્રતે કહેવા લાગ્યા.

હે રાજન શુક્રતીર્થની નામની એક નગરી છે તેમાં અલિચંદ્ર નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને એક વસુ નામનો પુત્ર થયો, તેજ નગરીમાં એક ક્ષીર કદંબક નામનો પ્રાણી રહેતો હતો તેને પર્વત નામનો એક પુત્ર હતો, તે ક્ષીર કદંબ નામના ઉપાધ્યાય પાસે હુ તથા તેનો પુત્ર પર્વત અને અલિચંદ્ર રાજાનો પુત્ર વસુ એ ત્રણેજણ ભણતા હતા, કોઈ એક સમે રાતના સમે આ કાશ માર્ગે બે ચાર મુનીયો જતા થકા બોલતા લાગ્યા જે આ ઉપાધ્યાયના ત્રણ શિષ્ય છે તેમાં બે નર્કે જશે ને એક સર્ગે જશે, એ શબ્દ અમારા ગુરુએ સાંભળ્યું તેથી પોતે વિચાર કરવા લાગ્યા જે માહારા ભણાવેલા શિષ્યો નર્કે જાય તે સારૂ નહીં પણ જે ભાવીભાવ છે તે મટવાનું નથી તોપણ પારખુ તો જોઉં કે કોણ નર્કે જશે ને કોણ સર્ગે જશે એમ ચિંતવીને ઉપાધ્યાયે લોટના ત્રણ કુકડા ખનાવીને અમને ત્રણે જણને બોલાવી કહેવા લાગ્યા જે કોઈ ના દષ્ટિ તેવી જગાએ જઈને આ અકેકજણ અકેકો કુકડો મારી આવો પછી વસુ અને પર્વત તો કોઈ ઉજડ જગામાં જઈને અહીયાં કોઈ દખતું નથી એમ ધારી મારી આવ્યા; અને હું પણ નગરની બાહરે લાંબે છેટે જઈને એક સુન્ય પ્રદેશમાં ઉભો રહ્યો પછી વિચાર કરવા લાગ્યો જે આંધ તો આ કુકડો પોતે દષ્ટિ છે, હું દષ્ટું છું, સંપૂર્ણ ખેચર દષ્ટિ છે, લોકપાલ દષ્ટિ છે, તેમજ જ્ઞાતી દષ્ટિ છે. એવું કોઈ ઠંકાણું નથી કે જ્યાંહાં કોઈ કોઈને દષ્ટિ નહીં. ગુરુના બોલવાનું તાત્પર્ય એટલુંજ કે, કુકડાને મારવો નહીં. તે દયાળુ તથા પરોપકારી દેવાથી અમારી બુદ્ધિની પડિશા લેવા સારૂ આ કામ કર્યું જણાય છે. એવો વિચાર કરીને તથા તે કુકડાને પાછો જેમના તેમ લાવીને પાછો ગુરુની પાસે આવીને તેને ન માનવાનું સર્વ કારણ કહી સંભળાવ્યું. તે ઉપરથી ગુરુએ જાણ્યું કે આ સ્વર્ગમાં જશે, પછી મોટી પ્રીતિવડે મને આલિંગન કર્યો. ને રાજાના પુત્ર વસુએ તથા પોતાના પુત્ર પર્વતે કુકડાને મારીને આવી કહ્યું કે જ્યાંહાં કોઈએ દીકું નહીં તેને અમે સારથો, ત્યારે ગુરુ તેમને કહેવા લાગ્યા કે, રે મુર્ખો તમે પોતે દખતા હતા, તથા બીજા પણ ખેચરાદિક ઘણા દખતા છતાં તમે કેમ માર્યો? માટે તમે પાપી છો. એવો ગુરુએ તેમને શ્રાપ આપ્યો. અને ઉપાધ્યાયને ખેદ થયો કે મેં એમને અમસ્તા લાગાવ્યા. એ બેઉને વિધાનું રૂળ કલેશ માત્ર છે, સ્વચ્છ પાત્રમાં ગુરુના ઉપદેશના સારો ઉપયોગ થાય છે, ને મલીન પાત્રમાં

વ્યર્થ જાય છે. જેમ વરસતના પાણી વડે શુક્તિમાં મોતી થાય છે, ને ખીજ દેકાણે ખારું પાણી થાય છે, તેમ આ મારો પુત્ર પર્વત, તથા રાજાના પુત્ર વસુ, મને વાળા છતાં તે નરક ગામી થયા, ત્યારે હવે મને આ ઘરમાં રહી ન શું ક'ણું છે? એવા પેશાગ્યવડે ઉપાધ્યાયે દીક્ષા લીધી.

તેના તે પર્વત નામના પુત્ર સર્વ શાસ્ત્રમાં નિપુણ હતો, તેથી તે પોતાના બાપનું કામ ચલાવવા લાગ્યો. ને હું પોતાના સ્થાનકે ગયો; અને અભિચંદ્ર રાજાએ પોતાના પુત્ર વસુને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે દીક્ષા લીધી તે વસુ રાજાની પૃથ્વી ઉપર એવી કીર્તી થઈ કે, સત્ય ભાષણ કરતા વસુ રાજા છે. તેથી વસુ પણ હમેશા સાચુ બોલવા લાગ્યો; કેમકે જો તેમ ન કરે તો કિરાતનું રક્ષણ કેમ થાય? કોઈએક વખતે એક પારધી મૃગીયા કરવા સારું એક વનમાં ગયો. ત્યાં એક હરણને પોતાની હરિણી સહિત જોઈને તેની ઉપર બાણ નાંખ્યો. તે બાણ તેના વાંસાના ભાગ ઉપર લાગ્યાથી વ્યર્થ ગયો. બાણ શાથી વ્યર્થ ગયો તે જોવા સારું પારધી તેની પાસે ગયો. ત્યાં જઈ જુએ છે તો તેને પૃથ્વીથી અંધર એક સ્ફટિક શિલા દેખાઈ, તેને હાથવતી સ્પર્શ કરીને જોવા લાગ્યો, પછી તેણે જાણ્યું કે જેમ પૃથ્વીના છાયા ચંદ્રમાં પડે છે, તેમ ખીજ દેકાણે ફરનાર હરણનું પ્રતિબિંબ આ શિલામાં પડ્યું, તેને મારો બાણ લાગીને તે વ્યર્થ ગયો. હવે આ સ્ફટિક શિલા વસુ રાજાને ચોખ્ખી છે, એમ જાણીને પારધીએ તે સર્વ વૃતાંત રાજા પાસે કહ્યો. તે સાંભળીને વસુ રાજાએ તે શિલા મંગાવી લીધી. ને તે પારધીને ઘણું દ્રવ્ય આપ્યું. પછી તે શિલામાંથી કારીગરો પાસેથી એક સિંહાસન કરાવ્યું. ને તે કોરનારાને રાજાએ મારી નાંખાવ્યા. કહ્યું છે કે, “રાજા લોકો કદી કોઈના થતા નથી.” તે સિંહાસનને જોનારાને તે પૃથ્વીથી ઊંચું દેખાતું હતું. તેથી લોકોમાં એવી વિખ્યાતી થઈ કે વસુ રાજાના સત્યની સામર્થ્ય વડે તેનું સિંહાસન આકાશમાં રહેલું છે. તેના સત્ય વડે દેવતાઓ સંતુષ્ટ થઈને તેને સાત્વ કરે છે. એવી રીતે વસુ રાજાની પ્રખ્યાતી થતાંજ ખીજ સર્વ લોકો ભય પામવા લાગ્યા. કહ્યું છે કે “લોકોમાં સત્ય અથવા મિથ્યાની પ્રસિદ્ધિ જયને કારણ છે” પછી તે શુક્તિમતિ નામની નગરીમાં એક દિવસ હું ગયો. ઉપાધ્યાયના ઘેર જઈ જોઉં તો તેના પર્વત નામના પુત્ર કેટલાએક છોકરાઓને ભણાવી રહ્યો છે ને તેમને યજ્ઞ કરવાનો ઉપદેશ કરે છે. બકરા વગેરેનું યજ્ઞ કરવું. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને મેં

તેને કહ્યું. હે ભાઈ આ બ્રાંતિવડે તું શું બકે છે? અજ શબ્દનો અર્થ એમ થતો નથી. અજ શબ્દનો અર્થ ત્રણ વર્ષનું ધાન્ય જેથી બીજા ધાન્યની ઉત્પત્તિ ન થાય તે સમજવો. અને તે આપણા ગુરુએ પાકી રીતે આપણને સમજાવ્યો છતાં તું કેમ ભુલી ગયો? ત્યારે પર્યંત કેહેવા લાગ્યો કે નારદ, મારા પિતાએ મને અજ શબ્દનો અર્થ બકરો કહ્યો છે. ને નિઘંટુમાં પણ એમજ કહ્યું છે. ત્યારે મેં કહ્યું કે, હરેક શબ્દની અર્થ કલ્પના મુખ્ય અને ગણ હોય છે, તેમાંની ગણ અર્થ કલ્પના ગુરુએ આપણને કહી છે; કેમકે ગુરુ ધર્મના ઉપદેશ કરનારા છે, અને બ્રાંતિ ધર્મ સ્વરૂપ છે, તેના વિસ્વાસ ન કરતાં તેથી નિરુદ્ધ કામ તું શા સારુ કરે છે? એથી પુન્યને બદલે પાપ થનાર છે, એવું સાંભળીને તેણે મારો તિરસ્કાર કર્યો, ને કેહેવા લાગ્યો કે તારા કયા પ્રમાણે ગુરુએ અર્થ કહ્યો નથી. બકરો તો મેં જ શબ્દનો અર્થ છે. ગુરુએ કહેલા શબ્દાર્થને ઉલંઘન કરીને તથા પોતાનો ધર્મ મુકીને અહંકાર વડે મિથ્યા ભાષણ કરતાં તને કંડ ભય થતું નથી? મારે હવે તું તાહારું મત સ્થાપન કર, ને હું માહારું ચલાવું છું. જેનું સાચું હશે તે ચાલશે. એમાં જે હારે તેની જીભ કાપી નાંખી, આપણુ બેઉ વચ્ચે સાંક્ષી આપણા સ્વાધ્યાયી વસુ રાજાને કરવો. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને મેં કહ્યું કે મારે તે માન્ય છે. કેમકે સાચું બોલનારામાં અભિમાન ન રાખવો.

પછી અમે બેઉ જણ ત્યાંની ઉઠ્યા. તે વખતે પર્યંત પોતાના ઘરમાં ગયો, ત્યારે તેનો માતા તેને કેહેવા લાગી કે હે પુત્ર, તારા બાપે તો અજ શબ્દનો અર્થ ત્રણ વર્ષનું ધાન્ય કહ્યો છે, તે કેહી વખત ઘરના કામમાં છતાં મેં સાંભળ્યું હતું. તે ફરવાને તે અહંકાર વડે જીભ કપાવવાનો પણ કર્યો છે તે યોગ્ય નથી. કહ્યું છે કે, “વિચાર ન કરતાં કાર્ય કરનારો પુરુષ પિપત્તિને પામે છે” ત્યારે પર્યંત કેહેવા લાગ્યો કે, મારું એ બોલવું કેવળ અવિચારનું છે; તે વાત ખરી, પણ હવે એ વચન સત્ય થાય તેવો ઉપાય કર, નીકર મને મહા દુઃખ થશે. પછી તેની માતાએ જાણ્યું કે પુત્રને ઘણી પીડા થશે. તેના નિવારણ કરવા વિના છુટકોજ નહી. કહ્યું છે કે, “પુત્ર સારુ માતા શું ન કરે? પછી તેની માતા વસુ રાજા પાસે ગઈ. તેના આદર સત્કાર કરીને કેહેવા લાગી :—હે માતાજી, આજ મેં સાક્ષાત ક્ષીરદંબક ગુરુનાં ચરણ કર્યાં, એના ભાવ તમને જોતાંજ મારા મનમાં આવી ગયા છે. હવે હું તમને શું આપું? ને તમને શાની ઈચ્છા છે? ત્યારે ગુરુપત્ની

કહેવા લાગી. હે રાજા મને પુત્રલિક્ષા આપ, પુત્ર વિના બધું શુન્ય છે. ધન, ધાન્ય તથા પુસ્તકો વગેરેને પુત્ર વિના શું કરાય? તે સાંભળીને વસુ કહેવા લાગ્યો કે હે માતાજી એ પર્વત મને પાલન તથા પુજા કરવા યોગ્ય છે. કેમકે ગુરુપુત્રની પાસે ગુરુની પેઠે વરતણું એવી ભ્રાંતિ છે? તેને કોણે પીડા દીધી છે? કોનો મૃત્યુ આવ્યો છે? હે જનની મારા ભાઈને કોણ મારનાર છે? ને તેને શું દુઃખ છે? તે કહે. ત્યારે તેણે નારદનું આવડું, પ્રસંગે તેનું ભાષણ થવું, અજ શબ્દના અર્થ વિશે વાદ, તે વિશે બેઠાએ પાણનું કરવું, તથા તે બાબત રાજાનું સાક્ષી રહેવું. ઇત્યાદિક સર્વ વૃતાંત કહી સંભળાવ્યો. પછી દીનતાથી કહેવા લાગી કે હે રાજા અજ શબ્દનો અર્થ તને બકરો કહેવો જોઈએ, તે વિના મારા પુત્રને મહા દુઃખ થનાર છે. કહ્યું છે કે “જે મોટા પુરુષ છે તે પરોપકાર અર્થે પોતાના પ્રાણ પાણુ દેશે તો વાણી તે શા હિસાબમાં છે?” ત્યારે વસુ રાજા કહેવા લાગ્યો, હે માતાજી હું ખોટું કેમ બોલું? કહ્યું છે કે “પ્રાણ જાય તો પાણુ સત્યવક્તા પુરુષોના મુખમાંથી અસત્ય બોલાતું નથી” વળી કહ્યું છે કે “હરેક પુરુષે કદી પાણુ જીવું બોલવું નહી” ઇત્યાદિક વાક્યોને તથા ધર્મને બાધિત એવા એ કામ શિવાય બીજું ને કહેશે તે હું કબુલ કરીશ. હે માતૃશ્રી ગુરુની વાણી અન્યથા કરવાથી મહા પાપ લાગે છે, તો પછી ખોટી સાક્ષી પુરવાથી ને થાય તેનું શું પુછવું. તથાપિ ગુરુપુત્રનું વાક્ય સાચું કર. એવું તેનું ક્રોધે ભરેલું બોલવું સાંભળીને તેણે કબુલ કર્યું. પછી તે ક્ષીરદંબકની સ્ત્રી મનમાં રાજી થઈને પોતાના ઘર ગઈ.

બીજે દીવસે હું તથા પર્વત બેઠા મળીને વસુ રાજાની સભામાં ગયા. ત્યાં મોટા ગુણશાલી, હંસ જેમ પોતાની ચાંચ વડે ખીર તથા નીરને જીદાં કરે છે, તેમ પોતાની બુદ્ધિ વડે સાર ને અસારનું વિવેચન કરતા વાળા મહા સભ્ય પુરુષો બેઠેલા હતા. અને જેમ નક્ષત્ર ગણોમાં ચંદ્રમા શોભે, તેમ અંધર રહેલી સ્ફટિક શિખા ઉપર બેઠેલા રાજા વસુ શોભતો હતો. તેવા પ્રસંગે અતિ ઉમંગે બેઠા સંગે જઈને તે સભામાં. અમારી સર્વ વાત સંભળાવીને કહ્યું કે, અમારા ગુરુએ કહેલા અજ શબ્દના અર્થ વિશે અમારો વાદ થયો છે, તેના ન્યાય કરાવવા સારૂ અમે અહીં આવ્યા છીએ. હે રાજા તું સત્યવાદી છે, માટે બરાબર ઇનસાફ કરીશ એમ અમે પાકું સમજીએ છીએ. પૃથ્વી તથા આકાશની વચ્ચે જેમ સુર્યની સાક્ષી છે, તેમ અ

મ બેઉ વચ્ચે તું સાક્ષી છે. બ્રહ્માંડમાંની ઘટપટાદિક સર્વ વસ્તુ કેવળ સત્યના યોગે વરતે છે. સત્ય વડે વરસાત પડે છે, તેમજ દેવતા પણ સત્યે કરી પ્રસન્ન થાય છે. હે રાજા તે આટલા બધા મુલક મેળવ્યાનું કારણ પણ સત્યજ છે. માટે આ અમારા વિવાદમાં તારા સત્યને જ ઊચિત હોય તે કહે. આપણ ત્રણે જણ ગુરૂ પાસે ભણતાં અજ્ઞ શબ્દનો અર્થ શું શીખ્યા છીએ? ને તે શબ્દનો અર્થ શું છે? તે અપક્ષપાતથી કહે ત્યારે વસુ રાજા મૃત્યુના વશ થયો થકો પોતાના સત્યને એક કોરે રાખીને ગુણે અજ્ઞ શબ્દનો અર્થ બકરો કહ્યો છે એમ કહ્યું.

એવી માહા કુર સાક્ષી વસુ રાજાએ આપવાથી અંતરિક્ષ રહેલા દેવતાઓથી સહન ન થયું. તેથી પેલી સ્ફટિક શિલાના સિંહાસનને ચૂર્ણ કરીને તે સભામાં બેઠેલા સંપૂર્ણ પુરુષોના દેખતાં પૃથિવીના પતિ વસુને જમીન ઉપર પટક્યો. બોહુ બોહ્યાથી કોપેલા જે દેવ, તેઓએ મારવાથી તે વસુ રાજા નરકમાં ગયો. તેના પુત્રો પૃથુવસુ, ચિત્રવસુ, વાસવ, શક, વિભાવસુ, વિસ્વાવસુ, સુર, તથા મહાસુર પોતાના બાપના રાજ્યમાં છતાં તેઓને પણ દેવતાઓએ મારી નાખ્યા. તે આઠ મરીને નરકમાં ગયા ને બીજા બે નાશી ગયા અને પરવતને પણ નગરના લોકોએ પાપી જાણીને શહેરમાંથી કાઢાડી મુક્યો તેણે કોઈ દુષ્ટ દેવતાની મદતથી ભોળા લોકોને આ હીંસા રૂપ યજ્ઞ ઘાર નરકમાં લઈ જનારી ક્રીયા શીખવી.

તે દીવશથી એ અઘોર હીંસા બ્રાહ્મણોના કહેથી અજ્ઞાન જીવો કરે છે માટે હે રાવણ તું તેનું નીવારણ કર, એવાં નારદનાં વાંક્યો સાંભળીને રાવણે તે માન્ય કીધું, અને મૃત રાજાએ રાવણની આજ્ઞાથી નારદ પાસે માફ માગી તથા તેને ઘણું આદરસત્કાર કરીને વિદાય કર્યો, તે વાર પછે મૃત રાજા રાવણને પુછવા લાગ્યો, જે પુરુષ કોણ હતો કે જેણે તમારી હીમત વડે મને આ ઘોર કર્મ કરતો નીવાર્યો તે વારે મૃત રાજાને રાવણ નારદની ઉત્પત્તિ કહેવા લાગ્યો.

પુરવે એક બ્રહ્મરૂચી નામનો બ્રાહ્મણ હતો, તે કોઈ પ્રસંગે તાપસ થયો તે વારે તેની કુરમી નામની સ્ત્રી ગર્ભવંતી હતી અને તે પોતાના પતીનાજ આશ્રમમાં રહેતી હતી.

એક દીવશ તે આશ્રમમાં કંટલાએક સાધુઓ આવ્યા. તેમાંના એક સાધુ તે તાપસ બ્રાહ્મણને કહેવા લાગ્યો. હે સાધુ તે આ સંસારના ભય થકી

ગૃહવાસ મુક્યો. તે ઘણું સારું કસ્યું; પણ વિરક્ત થયો છતાં આ દુઃખ રૂપ સ્ત્રીમાં આશક્તિ કર્યાથી ગૃહવાસ કરતાં આ વનવાસમાં શું અધિક મગવાનું છે? એવું સાંભળીને તે પ્રભરૂચિ તાપસે તેજ વખતે તેની પાસેથી દીક્ષા લઈને શ્રી જિનસાસનને અંગીકાર કસ્યું અને તેની સ્ત્રી પણ મિથ્યાત્વને મુકીને તથા શુદ્ધ શ્રાવિકા થઈને ત્યાંજ રહેવા લાગી. પછી તેને માસ પુરા થયેથી એક પુત્રને પ્રસવી. તે બાળક જન્મતી વખત રડ્યો નહીં તેથી તેનું નામ નારદ રાખ્યું. કોઈએક સમયે કાંઈ કારણને લીધે તે બાળકને આશ્રમમાં મુકીને પોતે બાહર ગઈ. તે વખતે જૂંલક નામના દેવતાએ તે બાળકનું હરાણ કસ્યું પછી તે શ્રાવિકા આશ્રમમાં આવી જીવે છે તો પોતાના પુત્ર દેખાયો નહીં. તેથી મહા શોક કરતી થકી વૈરાગ્યને પામીને એક ઇંદુમાલા નામની સાધવી પાસે જઈ તેણે દીક્ષા લીધી.

જૂંલક નામના દેવતાએ નારદનું સારી રીતે પાલણુ પોષણ કસ્યું. કેટલાએક શાસ્ત્રો ભણાવ્યા. ક્રમે કરી આકાશ ગામિની વિદ્યા આપી. પછી ત્યાં નારદ આણુવ્રત ધારણ કરવા લાગ્યો. એમ કરતાં નારદની યૌવન અવસ્થા થઈ. તેણે પ્રથમથીજ શિખા રાખી હતી તેથી તે યતિ અયતિ બેહુથી જીવે દેખાવા લાગ્યો. કળ્યા જોવાને શોકી, ગાયન તથા નૃત્ય જોઈને જેને કોતકિ થાય; બોલવામાં મહા પ્રવિણ, કામ વિકાર થકી રહિત, અત્યંત દયાળુ, તેમજ વીર તથા કામી લોકોની સંધિ તથા વિગ્રહ કરવામાં અતિ કુશળ થયો. પગમાં ચામડી, માથામાં ટોપી, તથા હાથમાં કમંડળુ લઈને ગમે ત્યાં ફરે. એને કોઈ આડી છડી કરે નહી. દેવતાએ પ્રતિપાલન કસ્યું તેથી પૃથ્વી ઉપર એ દેવકર્ત્રિ નામે વિખ્યાત છે. બાળ પ્રભરૂચરી છતાં પોતાની ઇચ્છા વડે પૃથ્વી ઉપર નિચરે છે. એવે લોકો નારદ કહે છે. એવી રીતે રાવણે મરૂત રાજાને નારદનો વૃત્તાંત કહ્યો તે સાંભળીને હરષિત થયો થકો મરૂત રાજાએ રાવણ પાસે પોતાના અપરાધની ક્ષમા કરાવી. પોતાની પ્રભા નામની કન્યા ઉપર થઈ છતાં મરૂત રાજાએ તે રાવણને દીધી. રાવણે અતિ આનંદ સહિત તેની સાથે વિવાહ કર્યો.

ત્યાર પછી તે વાયુ જેવા પરાક્રમ વાળો, તથા મરૂત રાજાના યજ્ઞને તોડનારો રાવણ ત્યાંથી ચાલ્યો મથુરા નગરીમાં ગયો. એ વાત ત્યાંના હરિવાહન રાજાએ જાણતાંજ હાથમાં ત્રિશુલ લીધેલા પોતાના મધુ નામના પુત્ર સહિત રાવણની સામે આવ્યો. તે જોઈને તથા મારા વિશે એની ઘણી ભક્તિ

છે એમ જાણીને રાવાણુ રાજી થયો. અને તેને પુછવા લાગ્યો. હે હરિવાહન રાજા, આ તારા પુત્રને ત્રિપુલ રૂપ આયુધ ક્યાંથી મળ્યો? એટલામાં હરિવાહન તેને ઉત્તર દેવા વિશે પોતાના પુત્રને શાન કરી. તે જાણીને તેના મધુ નામના પુત્ર રાવાણુને કહેવા લાગ્યો. હે દશકંધર, એ મારા પુર્વ જન્મના ચમરેંદ્ર નામના મિત્રે મને આપ્યો છે. તેણે એ આપતી વખત મને કહ્યું કે, ધાતકી ખંડ નામના દ્વીપમાંના ઐરાવત નામના ક્ષેત્રમાં એક રાવદાર નામનું નગર છે, તેના સુમિત્ર નામના રાજાના પુત્રનો એક પ્રભવ નામના શેવક હતો. તેમની બેઉની વચ્ચે વસંત અને કામદેવની પેઠે મિત્રાચારી હતી. તે બેઉની બાલ્યાવસ્થા છતાં એક ગુરૂ પાસે જઈને કળા શિખ્યા. પછી અશ્વિનિકુમારની પેઠે નિત્ય સાથે ક્રીડા કરવા લાગ્યા. સુમિત્રની યૌવન અવસ્થા થઈ ત્યારે તે નગરનો રાજા થયો. તે વખતે તેણે પોતાના પ્રભવ નામના મિત્રને ઘણી સંપત્તિ આપી. એક વખતે તે સુમિત્ર રાજા અસ્વક્રીડા કરવા સારૂ ઘોડા ઉપર બેસીને બાહર નીકળ્યો. તે ઘોડો તેને એક મોટા વનમાં લઈ ગયો. ત્યાં કોઈ એક પદ્મિનિપતિ રાજાની વનમાલી નામની કન્યા સાથે લગ્ન કરીને તેને સાથે લઈ પોતાના નગરમાં આવ્યો. તે વખતે તે રૂપ યૌવન શાલિની કન્યાને પ્રભવે દીધી. તેને જોઈને તે કામાતુર થયો થકો કૃષ્ણપક્ષના ચંદ્રમાની પેઠે દિવસે દિવસે ક્ષીણ થવા લાગ્યો. પોતાના મિત્રને મંત્ર તથા તંત્રથી અસાધ્ય જોઈને સુમિત્ર રાજા તેને પુછવા લાગ્યો. હે પ્રભવ, તને શી પીડા છે? તે મને કહે ત્યારે પ્રભવ કહેવા લાગ્યો કે હે સુમિત્ર, મને જે પીડા છે તે તને કહેવા ચોગ્ય નથી. જે કહીશ તો તેથી તને કલંક લાગશે. ત્યારે રાજા મોટા આગ્રહથી પુછવા લાગ્યો; ત્યારે તેણે ના ધલિજયી તેને કહ્યું કે હે મારા પ્યારા મિત્ર તારી સ્ત્રી વનમાલાને જોઈને તે વિશે મારી ધ્વજ્જા થએથી આવી દશા થઈ છે. એમ સાંભળીને તથા હસીને રાજા તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે મિત્ર, તારા સારૂ હું મારું રાજ્ય પણ કુરખાન કરી દઉં, તો પછી આ સ્ત્રીની શું ખિશાદ છે? આજથી એ સ્ત્રી મેં તને આપી. એમ કહીને ત્યાંથી ઉઠીને પોતાના ભુવનમાં ગયો. સધ્યા સમયે પોતાની જ્ઞાને એક દુતિની સાથે દાસીની પેઠે મોકલાવી દીધી. ત્યાં જોઈને તે વનમાલા તેને કહેવા લાગી, હે પ્રભવ રાજાએ મને તમને સોંપી છે, તે માટે હું અહીં આવી છું. કેમકે પતિની આજ્ઞા સ્ત્રીએ માન્ય કરવા ચોગ્ય છે. મારા ભરથારની તમારી ઉપર એટલી પ્રીતિ છે કે તમારા અર્થે તે પોતાના પ્રાણુ દેવાને પણ પાછળ હઠનાર

નથી; તો પછી મારા જેવી દાસીની તે શું ખિશાદ? તેમ છતાં તમે આટલા ઉદાસી કેમ જણાવો છો? મારી સામે ન જોવાનું કારણ શું? ત્યારે પ્રભવ બોલ્યો, હે વનમાલા મારા જેવો ખીજો કોઈ પણ લગ્ન હીન નથી. મને ધિક્કાર છે; સુમિત્ર તો સત્યની મુર્તિજ છે. અરેરે!!! જેના મારા વિશે આટલો સજ્જન ભાવ! જે મારા સાડ પ્રાણ દેવાને પણ તત્પર છે! મેં કેહેતાં વેતળ જોણે પોતાની સ્ત્રીને મારી પાસે મોકલાવી દીધી? એ અસહ્ય કર્મ કરવાને એ વિના ખીજો કોઈ પણ તત્પર થાય નહીં. મારા જેવો નિસ્તુર ખીજો કોઈ માગનારો નથી, અને એના જેવો કલ્પવૃક્ષ ખીજો કોઈ દાની નથી. હે વનમાલા તું મારી માતા છે, ને હું તારો પુત્ર છું. માટે પાછી રાજા પાસે જ; આ દુનિયામાં મારા જેવો પાપ કરનારો ખીજો કોઈ મને જણાતો નથી.

ઈત્યાદિક પ્રભવનું બોલવું પશ્ચાતાપ ભરેલું સાંભળીને તે રાણી પાછી આવીને તે સર્વ વાત રાજાને કહી સંભળાવી. રાજાએ મિત્રનું સત્યપણું જોઈને અત્યંત રાજ થયો. અહીં પ્રભવ પોતાના મનમાં પશ્ચાતાપ કરતો થકો એક ભયંકર ખડગને હાથમાં લેઈને મરવા તૈયાર થયો. એટલામાં સુમિત્ર રાજા તેની પાસે આવીને તેને કેહેવા લાગ્યો. હે મિત્ર સાહસકર્મ કદી પણ કરવું નહીં. આ ખડગ તું હાથમાંથી નિચે નાંખી દે. તો પણ તેણે ન મુકવાથી રાજાએ પોતાના હાથે કરી લઈ લીધું. તે વખતે તે પ્રભવ મહા લગ્નચમાન થઈને પોતાનું માથું નિચું ઘાલ્યું. તે જોણે પૃથ્વીમાં ખેસવાનો વિચાર જ કરતો હોયની! એવો જણાયો. તે જોઈને સુમિત્ર રાજાએ ઘણી પ્રકારે તેને સમજાવીને કાંઈક સારી દિશા ઉપર આણ્યો. ત્યાર પછી પુર્વની પેઠે મિત્ર ભાવ રાખીને કેટલાએક કાળ સુધી રાજ્ય કરીને અંતે દીક્ષા લઈ મુક્ત પછી તે રાજા ઈશાન દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને મથુરાના સ્વામી હરિવાહન રાજાની સ્ત્રી માધવીના પેટે તું મધુ નામનો પુત્ર થયો. અને પ્રભવ પણ ઘણા કાળ સુધી ભવમાં ભટકીને વિશ્વાવસુ રાજાની સ્ત્રી જ્યોતિર્મતિના પેટે કુમાર નામનો પુત્ર થયો. તે ભવમાં આકરો તપ કરવાથી કાળ કરી ગયા પછી આ હું ચમરેન્દ્ર નામનો દેવતા થયો છું. એમ કહીને તેણે મને આ ત્રિયુગ આપ્યું, હે રાજા આ ત્રિયુગ બે હજાર જીવન દુર જઈને પોતાનું કામ કરી પાછું આવે છે. એવું મધુકુમારનું ભાષણ સાંભળીને તથા તેની ભક્તિ અને શક્તિ જોઈને તેને પોતાની મનોરમા નામની કન્યા પ્ર-

રાણાવી દીધી. ત્યાર પછી અઠાર વર્ષ સુધી દિગ્વિજય કરીને મેરૂ પર્વત ઉપર આવ્યો. ત્યાં પાંડુક નામના વનમાં ચૈતવંદન કરવા સારૂ ઉત્કંઠા સહિત પોતાની સર્વ સંપત્તિ વડે આવ્યો. પછી ચૈત્યની પુજાદિક કરવા લાગ્યો.

પોતાના કુંભકર્ણાદિક ભાઈ તથા સૈન્ય વગેરેને ઈંદ્ર રાજના એક નજ-કુખર નામના દિગ્પાલને પકડવા સારૂ તેના દુર્લભ નામના નગરમાં મોકલ્યા. તે નગર એકસો જોગન વિશીર્ણુ છે, આશાલી વિદ્યા વડે જેને અગ્નિમય કિલ્લો છે, નગરમાં સર્વ અગ્નિમય યંત્રો છે, તેમાં નલકુખર રાજા પોતાના પરિવાર સહિત રહ્યો થકો અગ્નિની પેઠે શોભતો હતો. એવા અપુર્વ નગરને કુંભકર્ણાદિક રાવાણના ચોદા જોવા લાગ્યાથી જેમ શ્રીભરતુમાં મધ્યાનના સુરની સામે સુઈ ઉઠ્યો પુરૂષ જોઈ શકે નહી, તેમ તે નગરની સામે તેમનાથી જોવાયું નહી. પછી તેમણે વિચાર્યું કે આ દુર્લભ નગર આપણાથી છતાં એવું જાણતું નથી. એમ જાણીને મનમાં ખિન્ન થયા થકા તે કુંભકર્ણાદિક ત્યાંથી પાછા ફરીને રાવાણ પાસે આવ્યા, ને ત્યાંના સર્વ વૃતાંત કહી સંભળાવ્યો. તે સાંભળીને રાવાણ પોતે ત્યાં ગયો. તેઓએ કહ્યા પ્રમાણે જ તે નગર જોઈને પોતાના ભાઈઓ સહિત રાવાણ વિચાર કરવા લાગ્યો કે આ કિલ્લો કેમ લેવાય ? એટલામાં તે નલકુખર રાજાની સ્ત્રી ઉપરંભા રાવાણ ઉપર આશક્ત થઈ થકી તેની પાસે પોતાની એક દાસીને મોકલી. તે આવી કહેવા લાગી કે હે રાવાણ મુર્તિમાન જયશ્રી જેવી નલકુખર રાજાની સ્ત્રી ઉપરંભા તારા ઉપર મોહિત થઈને તને ચાહે છે. તારા ગુણો વડે જેનું અંતકરણ હરાઈ ગયું છે. એવી તે ઉપરંભા કેવળ શરીરે કરી ત્યાં રહી છે. પણ તેનું મન તારી પાસે છે. તેને ગ્રહણ કરવાથી આ કિલ્લાને રક્ષણ કરનારી આશાલી નામની વિદ્યાને પોતાના આત્માની પેઠે તું વશ કરીશ. ને તેના ચોગે નલકુખર સહિત આ નગર તને મળશે. એમાં દેવે રાખેલું સુદર્શન નામનું ચક્ર પણ તને મળશે. એવું તે દાસીનું બોલવું સાંભળી રાવાણ કાંઈક હશીને તેણે વિભિષણ સામે જોયું; ત્યારે વિભિષણ તે દાસીને કહેવા લાગ્યો કે હે કુતિ તેં જે કહ્યું તે ઠીક છે, ને અમારે માન્ય કરવા ચોગ્ય છે. એવું મોઘમ કહીને તે દાસીને તેણે રજા દીધી. તે વખતે રાવાણ ક્રોધ કરીને કહેવા લાગ્યો કે હે ભાઈ આપણા કુળને જે વિરૂદ્ધ છે તે તેં કેમ અંગીકાર કર્યું ? હે મુરખ આપણા કુળમાં જન્મેલા લોકોએ પર સ્ત્રી તરફ મન જાણુ દીધું નથી, તેમ છતાં તે કર્મ તે કષ્ટલ કરવાયા યુદ્ધમાં શતરૂને

પીડ ખતાવવા જેવું થયું. જે શબ્દ આપણા કાનને પાણ કલંક ચડાવે, તે તે વાણીથી કહાડયું ! હે બિભીષણ તારી એવી બુદ્ધિ કેમ થઈ છે ? જેથી આ બોલું નિશ્ચય કરેછે. તે સાંભળીને બિભીષણ રાવણને કહે છે, કે હે રાવણ ક્રોધ કરવાનું કારણ નથી. જે વિશુદ્ધ અંતઃકરણવાળા પુરુષો છે તેમને વાણીથી કલંક લાગતું નથી. આ આશાલી નામની વિદ્યા તને મગવાથી તારા શતરૂ નલકુબર વશ થાય. એટલા સારૂ હું એમ બોલ્યો છું; પણ તેના અંગીકાર કરવા વિશે મારું બોલવું નથી. પોતાનું કામ થયા પછી તેને હરેક યુક્તિથી સમજાવજે, એવી રીતે બિભીષણ બોલે છે એટલામાં આલિંગન કરવાને અતિ લંપટ એવી ઉપરંભા ત્યાં આવી. ને નગરનું રક્ષણ કરનારી આશાલી નામની વિદ્યા તેણે રાવણને આપી, તેથી ચંત્ર વડે રહેલાં શસ્ત્ર તથા અસ્ત્ર સર્વ નિષ્ફળ થયાં. તે વિદ્યાના ચોગે તે અગ્નિમય કિલ્લાનું હારણ કરીને પોતાના સૈન્ય સહિત તે દુર્લભ નામના નગરમાં પેઠા. ત્યારે તે નલકુબર રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ તૈયાર થયો; તેને આવતો જોઈ ને જોમ ચામડાની ધમાણને હાથમાં ઝાલીએ; તેમ બિભીષણે પોતાના હાથે તેને પકડી લીધો. તેમજ દેવ તથા અસુરને અન્ય એવું ઈદ્ર સંબંધી જે દુર્ધર સુદર્શન ચક્ર, તે પણ લઈ લીધું. ત્યારે લાચાર થયો થકો નલકુબર રાવણને નમ્યો. તે જોઈને રાવણે તેનું નગર રાજ્ય ખુશીથી તેને પાછું આપ્યું. પછી તેની સ્ત્રી ઉપરંભાને બોલાવીને રાવણ તેને ઉચિત વાક્ય કહેવા લાગ્યો કે હે ઉપરંભા, મને નમ્યો બોલો જે આ તારો પતિ તેનું તું સેવન કર. આ વખતે તે મને આશાલી વિદ્યા આપી તેથી તું મારી ગુરૂરૂપે થઈ મને તો સર્વ પર સ્ત્રી માતા તથા બેન જેવી છે. તું કાંઈક પાછળ કરીને તારા કુળ તરફ નજર કર. કાશ્યપજી રાજની સ્ત્રી સુંદરીના પેટે તારું જન્મ થયું છે, તે તારા માતા પિતા તથા કુળને તું કલંક નહીં લગાડ. હવે એવી ત્રિપરીત બુદ્ધિ મુકી દે. એમ કહીને તેને નલકુબર રાજને સ્વાધીન કરી. પછી તે નલકુબર રાજને સાથે લઈને પોતાના સૈન્ય સહિત રાવણ રથનુષ્ટર નગરમાં ગયો.

રાવણ આવ્યો એમ બાણીને મહા બુદ્ધિમાન જે સદસ્યાર રાજા તે પોતાના પુત્ર ઈદ્રને કહેવા લાગ્યો કે હે પુત્ર, અમારા વંશમાં તું મહા પ્રાક્રમી થયો, જે પોતાના બળે કરી બીજા રાજાઓને રાજીને સ્વકુળને શ્રેષ્ઠ ક-

સુ તે કેવળ તે તારા પ્રાક્રમથાજ કર્યું છે, પણ આ વખતે કાંઈક મારું
 બોલવું સાંભળવું જોઈએ. કેવળ પ્રાક્રમ ક્યાંક દુઃખનું કારણ થાય છે. માત્ર
 પ્રાક્રમ વડે સિંહાદિક પશુઓનો નાશ થાય છે. આ પૃથ્વી ઉપર એકથી
 એક બળવાન ઉત્પન્ન થાય છે. હું સર્વ થકી બળવાન છું એવો અહંકાર
 કોઈથી પણ ન થાય. તેમજ આ વખતે સર્વ વીરોમાં શ્રેષ્ઠ એક રાવાણ ના-
 મે મહા શુરવીર ઉત્પન્ન થયો છે, જેણે પોતાના પ્રતાપ વડે મૂર્ય જેવો પ્રા-
 ક્રમી જે સહસ્રાંશુ તેને બાંધ્યો, લીલા માત્રે કરી જેણે કૈલાસ પર્વત ઉપાડ્યો
 મૃત રાજાના યમને તોડ્યો, જંબુદ્વિપના સ્વામી યક્ષેન્દ્રે જેના અંતઃકરણને
 ફેરવ્યો નહી, શ્રી અર્હતજિન સામે પોતાના હાથની નાડી કાહાડી વીણામાં
 તાર કરીને જેણે મધુર ગાયન કર્યું; તેણે કરી પ્રસન્ન થએલા ધરણેન્દ્રે ત્રિ-
 ભુવનને છતવાવાળી એક અમોઘ શક્તિ નામની વિદ્યા તેને આપીછે. પોતાની
 બે ભુજની પેઠે જેના બે ભાઈઆ છે, ને જે સુકેશી નામના રાક્ષસ કુળમાં
 સુર્યની પેઠે દીપે છે; જેણે લીલા માત્રે યમ રાજાને નસાડ્યો. વૈશ્રવાણ લો-
 કપાલ તથા વાલીના ભાઈ સુગ્રીવને જેણે પોતાના સેવક કર્યા. અગ્નિ જેવા
 કિલ્લાવાળા હુલ્લંઘ્ય નગરમાં પેસીને જેના બિલીષણ નામના ભાઈએ નલકુબ્જ
 રાજાને બાંધી લીધો. એવો પ્રલય કાળની અગ્નિ જેવો રાવાણ તારા ઉપર
 ચડી આવ્યો છે, તે નર્મતારૂપ અમૃત વૃષ્ટિ વડે શાંત થશે, એ શિવાય બી-
 જા કોઈ ઉપાયથી શાંત થનાર નથી. તેને તારી રૂપિણી નામની માહા સ્વ-
 રૂપવાન કન્યાને આપ. તેથી તેની સાથે તારી પ્રીતિ બંધાશે. એવું પોતાના
 બાપનું બોલવું સાંભળીને ઈંદ્ર રાજા ક્રોધમાં આવ્યો થકો કહેવા લાગ્યો કે,
 હે તાત જે આપણને મારવા ચોગ્ય તેને આપણી કન્યા કેમ આપીએ ? એ-
 ની સાથે આપણું આજનું વૈર નથી, પણ આપણા વંશપરંપરાગતનું છે. પુર્વે
 મારા પિતામહ વિજયસિંહે પકડીને માર્યો હતો, તે તને કેમ યાદ આવતું
 નથી ? માટે એના માલી નામના પિતામહની જેવી પુર્વે મેં અવસ્થા કરી
 હતી તેવી એની પણ કરીશ. હે તાત તું ડર નહી, મનને ધૈર્ય આપ; તું
 પોતાના પુત્રનો પ્રાક્રમ થું જાણતો નથી ? એવી રીતે પીતા પુત્રનું બાધણ
 ચાલે છે, એટલામાં રથનુપુર નગરને રાવણે આવી ઘેરા લાલ્યો. પ્રથમ રા-
 વણે પોતાના એક દુતને સામ કરવા મારું ઈંદ્ર રાજા પાસે મોકલ્યો. તે ઈંદ્ર
 રાજા પાસે આવીને શુદ્ધિ વડે તેને સમજાવવા લાગ્યો. હે ઈંદ્ર આ પૃથ્વી

ઉપર ને રાજ્યો વિદ્યા અને ખાહુ ખજે કરી મહા ગર્વિત છે, તે માણુ રા-
 વણને કર ભાર આપે છે. આજ દિવસ સુધી તારૂં સ્મરણ નહોતું, તથા
 તારી નર્મતા વડે જેમ તેમ આટલો વખત ગયો. હમાણાં આ તારો ભક્તિના
 વખત છે, ત્યારે હવે ભક્તિ અથવા શક્તિ ખતાવ. ભક્તિ તથા શક્તિ થકી
 હીન થઈને યુદ્ધ કરીશ તો પછી દીનતાને પામીશ. એવાં તે દુતનાં વાક્યો
 સાંભળીને ઈંદ્ર રાજ તેને કહેવા લાગ્યો કે હે જનસુદ, ને હલકા રાજ્યો હતા
 તેમણે આજ દિવસ સુધી રાવણની પુજા કરી; તેથી એ આટલો ખધો ઉ-
 ન્મત થઈને મારી પાસેથી પોતાને પુજાવવાની ઈચ્છા કરે છે, તે ન કરવી જો-
 ઇએ. આજ દિવસ સુધી તો જેમ તેમ રાવણનો વખત સુખે ગયો, પણ
 આ વખત એના કાળરૂપ થયો છે એમ સમજ. ત્યારે તું અહીંથી જઈને
 તારા સ્વામીને પોતાની ભક્તિ અથવા શક્તિ ખતાવવાનું કહે. પોતાની ભક્તિ
 અથવા શક્તિ ખતાવશે નહીં તો તે નાશને પામશે. તે સર્વ વૃત્તાંત ક્રૂતે રા-
 વણને આવી કહ્યું. એમ સાંભળીને મહા ઉત્સાહ છે જેને, એવો રાવણ મ
 હા કોપાયમાન થઈને યુદ્ધ કરવા સારૂ પોતાના સૈન્ય સહિત તત્પર થયો. અ-
 હીં ઈંદ્ર રાજ પણ રથનુપુર નગરમાંથી બાહર નિકળ્યો. કહ્યું છે કે “જે
 વીર પુરુષ છે તે બીજા શુરવીરનો અહંકાર સહન કરતા નથી.” પછી યુ-
 દ્ધનો આરંભ થયો. તેમાં સામંતની સામે સામંત, સૈનીકની સામે સૈનીક,
 તથા સેન્યાની સામે સેન્યા થઈને પરસ્પર લડવા મંડી ગયા. તે વખતે સં-
 વર્તકમેઘ, તથા પુષ્કરાવર્તમેઘની પેઠે બેઉ સૈન્ય તથા રાજ્યોનું યુદ્ધ થવા લા-
 ગ્યું. તે વખતે ઈંદ્ર રાજના શુરવીરોએ એટલાં બાણ છોડ્યાં કે જાણે વર-
 સાત થતો હોયની? તે જોઈ રાવણ ભુવનાલંકાર નામના પોતાના હાથી ઉપર
 આરૂઢ થયો થકો હાથમાં ધનુષ્ય બાણ લઈ પોતે મારવા મંડી ગયો, સામે
 ઈંદ્ર પણ તેવી રીતેજ મારવા લાગ્યો. કોઈ કોઈથી હઠે નહીં, બેઉ રાજ
 વચ્ચે એવી હણુમાર થયાથી તેઓના હાથીઓ એક એકને આવી વળગ્યા,
 ને પોતાના દાંતો વડે એક બીજાને મારવા લાગીયા. તે એવા જોસથી વઢ-
 વા લાગીયા કે, તેમના દાંતો મારતી વખત તેમાંથી અગ્નિની તાણખી નિ-
 કળવા લાગા. પછી જેમ વિરહણી સ્ત્રીના હાથમાંથી કાંકણ નિકળી જાય,
 તેમ તેમના દાંતોમાંના સોનાનાં કાંકણો પૃથ્વી ઉપર પડ્યાં. દાંતો ભાગી
 ગયાથી ક્ષીણ થએલાં તેઓનાં શરીરમાંથી તથા તેઓના ગંડસ્થળમાંથી મ-
 દની ધારાની પેઠે લોહીની ધારા નિકળવા લાગી. તેમની ઉપર બેઠેલા રા-

વાણ, તથા ઈંદ્ર રાજા ક્ષણમાં ભાલાથી તો ક્ષણમાં ખાણે કરી, તથા ઘડીકમાં પુદ્ગલ વડે એક બીજાને મારવા લાગીયા. એવી રીતે તે બેઉ પરાક્રમીઓ પરસ્પરનાં અસ્ત્રો તોડવા લાગીયા. એકે અગનિ અસ્ત્ર નાંખવાથી બીજાએ વર્ષાત અસ્ત્ર નાંખ્યું. એવી રીતે ઉત્સર્ગ તથા અપવાદની પેઠે એક બીજાને કરવા લાગીયા. એમ કરતાં કરતાં બેઉ પાસે આવી ગયા, તે વખતે રાવણે પોતાના હાથી ઉપરથી કુદકો મારી તેના હાથી ઉપર જઈને ઈંદ્રના હાથીના માવતને મારીને ઈંદ્રને પકડ્યો. તે જોઈને રાક્ષસોના વીર સહસ્રારે ઈંદ્રના સૈન્યને ઘેરો ઘાલ્યો. એમ જાણીને ઈંદ્રનું સર્વ સૈન્ય ચારે દિશા તરફ નાશી ગયું. કહ્યું છે કે “સૈન્યનો સ્વામી જીતાયાથી સર્વ પદાતિ જીતાયા” એમ સમજવું. પછી રાવણ ઈંદ્રને પોતાના લશ્કરમાં લઈ ગયો, પછી વાડે નાયક વનાનું રહેલું સર્વ વિદ્યાધરોનું સૈન્ય રાવણના સ્વાધીન થયું. પછી રાવણ ત્યાંથી નિકળીને પોતાની લંકા નગરીમાં આવ્યો, ત્યાં જેમ પોપટને પાંજરામાં પુરીએ, તેમ રાવણે ઈંદ્રને બંધીખાનામાં નાંખ્યો.

પછી ઈંદ્ર રાજાનો પિતા સહસ્રાર પોતાના દિગપાલો સહિત લંકામાં આવી રાવણને નમસ્કાર કરી તથા હાથ જોડીને કહેવા લાગીયો. જેણે લીલા માત્રે કરી પથરની પેઠે કૈલાસ પર્વતને ઉપાડ્યો, તેણે અમને જીત્યાની અમને કંઈપણ લાજ નથી. તેમજ તારી પ્રાર્થના કર્યામાં પણ અમે લાજતા નથી. માટે હે રાવણ, હું માગી લેઉ છું કે મારા પુત્ર ઈંદ્રને તું છુટો કર ન એ પુત્રભક્ષા મને આપ. તે સાંભળીને રાવણ કહેવા લાગીયો કે જે હું કહું તે એ પોતાના પરિવાર સહિત કરે તો તો એને છોડી મુકું. તે કામ એ કે, લંકા નગરીમાં ગલીગલીએ ઝાડુકાહાડે. જે કાંઈ ગામમાં કચરો પડ્યો હોય તે બાહાર કાઢીને સાફ કરી મુકે ને રસ્તા રસ્તે પાણી છાંટે તે પાણી સુગંધીવાળું હોવું જોઈએ. ઝાડુ પણ જેમ પોતાના ઘરમાંની કાઢાડીએ તેમ કાઢાડવું જોઈએ. એમ કર્યાથી હું રાજ થઈશ. તથા સારાં સારાં કુલો ગુનીને મારી નગરીમાંના સર્વ દેવસ્થીનાને તેની માલાઓ પુરી કરવી. એટલું માફ કહ્યું માને તો તેનું રાજ્ય તેને પાછું આપું. ત્યારે તે સર્વ સહસ્રારે કબુલ કર્યું. ત્યારે રાવણે ઈંદ્રને મુકી દીધો. ને તેને ભાઈની પેઠે સત્કાર કર્યો, પછી સહસ્રાર તથા ઈંદ્ર બેઉ ત્યાંથી ચાલ્યા પોતાને ઘર આવ્યા. પણ ઈંદ્ર રાજા મનમાં ખિન્ન થયો થકો કહેવા લાગ્યો. કહ્યું છે કે

“તેજસ્વી પુરુષ નિસ્તેજ થએથી તેને મરવા કરતાં વત્તું દુઃખ થાય છે.”

કોઈએક સમયે રથનુપુર નગરમાં નિર્વાણ સંજમ નામના એક જ્ઞાન-વાન મુનિ આવ્યા. તેમને વંદના કરવા સારૂ ઈંદ્ર રાજા તેની પાસે ગયો. ત્યાં જઈ નમસ્કાર વગેરે કરીને બેઠા પછી તે સાધુને પુછવા લાગ્યો કે હે ભગવાન ક્યાં કર્મ વડે રાવણે મારો પરાભવ કર્યો? તેમજ પછી તેણે સત્કાર કરવા નું કારણનું કયું કર્મ છે? ત્યારે મુનિ કહે છે:—હે ઈંદ્ર, એક અરિન્દ્ર નામના નગરમાં જવલનસિંહ નામનો વિદ્યાધર રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેની સ્ત્રી વેંગવતીના પેટે એક અહિહ્યા નામની મહા રૂપવાન કન્યા જન્મી. તે જીવન અવસ્થામાં આવ્યાથી તેના બાપે તેના સ્વયંવર રચ્યો, તેમાં સર્વ દે-શના દેશના વિદ્યાધર રાજાઓ આવ્યા; તેઓમાં એક ધંદ્રાવર્તપુરનો સ્વામી આનંદમાલી નામનો વિદ્યાધર રાજા હતો, તથા સૂર્યાવર્તપુરનો સ્વામી તટિ-ત્રભ નામનો વિદ્યાધર રાજા આવ્યો હતો. એ બેઉ સ્વયંવરમાં સાથે આ-વ્યા હતા. તેમાંના આનંદમાલીને અહિહ્યા પરણી. ત્યારે તટિત્રભે જાણ્યું કે મારો પરાભવ થયો. પછી તે દિવસથી તે આનંદમાલીની સાથે દેષ ક-રવા લાગ્યો. આનંદમાલી કેટલાએક કાળ સુધી રાજ્ય સુખ તથા તે અહિ-હ્યા સ્ત્રીની સાથે નાના પ્રકારના ઉપભોગ ભોગીને અંતે વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો તેથી દીક્ષા લઈને તથા આત્મ ધ્યાન કરતો થકો મોટા મોટા મુનિઓની સાથે વિચરવા લાગ્યો. વિહાર કરતાં એક દિવસે આનંદમાલી સ્થાવર્ત નામ-ના પર્વત ઉપર ગયો. ત્યાં કોઈ પ્રસંગે તેને તટિત્રભ રાજાએ દીઠો, તે વ-ખતે તેને અહિહ્યાના વિવાહની યાદ આવી. તે દેષ વડે તે મુનિને ધ્યા-નમાં બેઠેલા જોઈને તટિત્રભે તેને બાંધીને માર્યો, તથાપિ તે પોતાના ધ્યાન થી ન હજ્યો. એવું અધોર કૃત્ય જોઈને સર્વ સાધુઓમાં એક એવા એક તે-ના કહ્યાણ ગુણધર નામના ભાઈએ તટિત્રભે અચોગ્ય કહ્યું એમ જાણીને તેની ઉપર તેજોવેશ્યા નાંખી; તેથી તે પીડાણો ત્યારે તેની સત્યશ્રી નામ-ની સ્ત્રીએ તે સાધુ પાસે પ્રાર્થના કરી, તેથી તેના ક્રોધની શાંતિ થઈ, ને તે જોડેશ્યાને જાણી સમેટી લીધી, તેથી તે બંધ્યા વિના જેમના તેમ જીવતો રહ્યો. એવી રીતે તે ધ્યાનમાં બેઠેલા નિરપરાધી સાધુને દુઃખ દી-ધાથી તે કાળ કરી ગયા પછી તે પાપના યોગે કેટલાએક ભવ ભટકી ને આ-ભવમાં સહસાર રાજાને પુત્ર તું ઈંદ્ર થયો. તારો રાવણના હાથે પરાભવ થવાનું કારણ પુર્વ જન્મમાં તે નિર્દોષી મહા પુરુષનો તિરસ્કાર છે. કહ્યું છે

કે, “જે કર્મ કર્યું હોય તેનું ફળ કોઈકે દિવસે પણ મળે.” એવી સર્વ પ્રાણીઓની સ્થિતિ છે, ઈંદ્રથી તે કીડી સુધી સર્વ કર્મોદ્ધીન છે. એમ તે સાધુના મુખે સાંભળીને પોતાના દત્તવીર્ય નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને દીક્ષા લઈને તથા ઉચ્ચ તપ કરીને મોક્ષે ગયો.

કોઈએક સમયે રાવણ મેરૂ પર્વત ઉપર અનંતવીર્ય નામના મુનિને વંદના કરવા સારૂ ગયો. ત્યાં જઈને મુનિની વંદના મગેરે કરીને ચોગ્ય આસન ઉપર બેઠો. મુનિ ધર્મ દેશના દેવા લાગ્યા, તે અમૃત જેવાં મુનિનાં વચ્ચેના સાંભળીને રાવણ મનમાં રાજી થયો. વ્યાખ્યાનની સમાપ્તિ થયા પછી રાવણ પુછવા લાગ્યો, હું મહામુનિ, હું કોના હાથથી મરીશ? તે મને કહો. ત્યારે મુનિએ કહ્યું કે હું રાવણ, પરસ્ત્રીના દોષે કરીને વાસુદેવના હાથે તારો મૃત્યુ થશે. તારા દેહાંતની વખતે તું મહા વિપત્તિમાં પડીશ. એમ સાંભળીને તે મુનિના સામેજ પ્રતિજ્ઞા કરી કે આજથી મારા વિશેની ઈચ્છા રહિત સ્ત્રીની સાથે હું ક્યારે પણ રમમાણ થવાનો નથી. એમ કહીને તથા તે મુનિને નમસ્કાર કરીને પોતાના પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને લંકામાં જઈ મુખે રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते

श्री राम लक्ष्मण चरीत्रे

बीजो खंड समाप्त

અથ શ્રી ત્રીજો ખંડ પ્રારંભતે.

અહીંયાં શ્રી રામ ચરીત્ર વીગરે જે ચરીત્રો કહેવાનાં છે તે માંહે કથા નુ પ્રસંગે બીજા પણ ઉત્તમ પુરોનાં ચરીત્ર આના ભેગાં કહેવાનાં છે કેમકે આ ચરીત્રમાં તેઓનાં નામ પણ આવેલાં છે, માટે અહીંયાં જો તેમની ઉત્પત્તિ કહેવામાં આવે તોજ કથા વાંચવાનો રસ આવે; માટે અહીંયાં ત્રીજા ખંડમાં પવનજય તથા અંજનાનો સંબંધ કહે છે.

વૈતાલ્ય પર્વતની ઉપર આદત્તપુર નામના નગરમાં એક પ્રહ્લાદ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને કેતુમતી નામે પટરાણી હતી. એકદા ઉત્તમ સ્વપ્ન દખવે કરીને રાણીએ ગર્ભ ધારણ કીધો. નવ માસ પુરણ થએથી શુભ યોગે માહા તેજસ્વી એક બાળકને તેણી જન્મતી હતી. રાજાએ મોત્સવ કરી પવનજય એવું નામ દીધું. તે બાળક અનુક્રમે વૃદ્ધિને પામતો થકો માહા બાળવાન અને વિદ્યાઓમાં પણ નિપુણ હોતો હવો. અનુક્રમે યોવન અવસ્થા પામ્યો, તેવારે એવો તો બાળવાન થયો કે જાણે આખી પૃથ્વિના રાજાઓને પોતે એકલોજ છતી સકશે એવો મહા પરાક્રમી થયો.

ભરતક્ષેત્રમાં સમુદ્રની પાસે દંતી નામના પર્વત ઉપર મહેન્દ્ર નામના નગરમાં એક મહેન્દ્ર નામના વિદ્યાધર રાજા થયો. તેની રુદ્રા સુંદરી નામની સ્ત્રીના ઉદરથી અરિંદમાદિક એકસે પુત્ર પેદા થયા, છેવટ એક અંજનામુદસી નામની કન્યાનો જન્મ થયો. તે યોવન અવસ્થામાં આવ્યાથી તેને યોગ્ય પતિ મળવા સારૂ તેના બાપ નિચાર કરવા લાગ્યો. મહી પોતાના પ્રધાનોને કહ્યું કે, આ મારી કન્યાના લાયક વરની શોધ કરો. તે માન્ય કરીને તે દેશો દેશ ગયા. સર્વ વિદ્યાધર રાજાઓના પુત્રોના એહરા કાહાડી લાવીને રાજાને બતાવ્યા. તેમજ એક હિરણ્યાલ નામના વિદ્યાધર રાજાની સ્ત્રી સુમતીને પેટે જન્મેલા વિદ્યુત્પ્રભની, તથા પ્રહ્લાદ રાજાના પુત્ર પવનજયની, તસખીરો લઈને પ્રધાને રાજાને બતાવી. તે બેહુ રૂપવંત, કુલીન, વિદ્યાવંત, ધનવંત, તથા બીજા સર્વ ગુણ સંપન્ન જણાયા; ત્યારે રાજાએ પ્રધાનોને પૂછ્યું કે એ બેમાંથી આપણી કન્યાને યોગ્ય કોણ છે? પ્રધાને કહ્યું કે રાજા વિદ્યુત્પ્રભનું આયુષ્ય અઢાર વર્ષનું છે, તે ભોગવીને મોક્ષે જશે. એમ મોટા શાસ્ત્ર જાણનારા જ્યોતિષિઓએ કહ્યું છે, અને પ્રહ્લાદ રાજાના પુત્ર પવનજયનું ઘણું આયુષ્ય છે; માટે એ આપણી કન્યાને યોગ્ય વર છે. તેને અં-

જનસુંદરીને આપવી જોઈએ. એવા પ્રસંગે શ્રી નંદીશ્વર દ્વિપમાં શ્રી નંદીશ્વરની યાત્રા કરવા સારૂ સર્વ વિદ્યાધરો પોતાના પરિવાર તથા રિક્તિ સહિત ગયા હતા, ત્યાં પ્રહ્લાદરાજ પાણુ ગયો હતો; તેમજ મહેદ્ર રાજ પાણુ ગયો. તેની પાસે પ્રહ્લાદ પોતાના પુત્ર પવનજય સારૂ તેની કન્યા અંજનાસુંદરીની માગણી કરી. પ્રથમજ તે મહેદ્ર રાજના મનમાં આવ્યાથી તે કહેણ તેણે માન્ય કર્યું. પ્રહ્લાદનું કહેવું તો નિમિત્ત માત્ર થયું. પછી તે દિવસથી ત્રીજે દાહાડે લગ્ન કરવાનો ઠરાવ કર્યો. યાત્રા કરી સર્વ પોત પોતાના ઠેકાણે ગયા. તેમજ મહેદ્ર રાજ તથા પ્રહ્લાદ રાજ મનમાં રાજ થઈને બેઠાં માતસ સરોવર ઉપર જઈને ડેરા કર્યાં.

એ વાતની પવનજયને ખબર પડતાંજ પોતાના પ્રહસિત નામના મિત્રને કહેવા લાગ્યો કે, અંજનાસુંદરીની સાથે મારું લગ્ન થવાનું છે, તે પોતે કેવી છે? તેને તે જોઈ છે? તે સાંભળીને તથા તે પ્રહસિત કાંઈક હસીને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે પવનજય મેં અંજનસુંદરીને દીડી છે, તે રંભાદિક અપ્સરાઓથી પાણુ સુંદર છે, કોઈના ઉપમા જેને દેવાય નહીં, ન એનું રૂપ જેવું દેખાય છે તેવું વર્ણન કરવાને મહા પંડિત પાણુ સમર્થ ન થાય. બીજું તે હું શું કહું! એમ સાંભળીને કહેવા લાગ્યો કે હે મિત્ર, વિવાહનો દિવસ ઘણો દુર છે, ને મને તો તેને જોવાની ઇચ્છા ઘણી છે, તે પુર્ણ કેમ થાય? કહ્યું છે કે “સીની અભિલાષા વાળા પુરૂષોને એક ઘડી દિવસ જેવી જાય છે, દિવસ માસની પેઠે જાય છે” અહિં તો ત્રણ દિવસ જવાના છે, તે કેમ પુરા થશે? ત્યારે પ્રહસિત કહેવા લાગ્યો કે હે પવનજય ધૈર્યને મુક નહીં, આજ રાતે કોઈને ન કળતાં આપણે તેના ઘેર જઈશું. એમ કહીને તેને શાંત કર્યો. એટલામાં રાત્ર થઈ ત્યારે સંકેત પ્રમાણે બેઠે જણા અંજનસુંદરીના ઘરના સાતમા માળ ઉપર જ્યાં તે રહેતી હતી ત્યાં જઈને તેની બાહરે એક બાજુ ઉભા. અંજનસુંદરીનાં છીદ્ર જોવા સારૂ રાજએ એક કાણું જોઈ કાઢાડ્યું, તેમાંથી જોવા લાગ્યો.

તે વખતે અંજનસુંદરીની દાસી વસંતતિલકા તેને કહેવા લાગી કે હે સ્વામિણી, તને પવનજય પતિની પ્રાપ્તિ થઈ માટે તું ધન્ય છે, ને તારા જેવી ભાગ્યશાળી આજે બીજી કોઈ નથી. એટલામાં તેની પાસે ઉભેલી બીજી મિશ્રકેશી નામની તેની સખી વસંતતિલકાને કહેવા લાગી કે હે સખી, ચર્મ શરીરી જે વિધુતમ્ભ રાજ, તેને મુકીને બીજા કયા વરની સ્તુતિ કરે

છે? વસંતતિલકા તુતો બોળી છે, તને કાંઈ પણ ખબર નથી. વિદ્યુત્ત્રભ રાજા યદ્યાપિ થોડા આયુષ્યવાળો છે તથાપિ તે આપણી સ્વામિણીને ચાગ્ય છે. તેને મુકીને બીજા રાજાની તારીફ કરે છે માટે તું મુર્ખ છે. કહ્યું છે કે, “અમૃત થોડું પીધું તે મુખકારક છે, ન જોરે ઘણું પીવાથી ઘણું દુઃખ થાય છે” એવી રીતે તે બેડ સખીનું બોલવું સાંભળીને પવનજયે જાણ્યું કે, આ મિશ્રકેશીન. બોલવાનો અંજનાએ કાંઈ પણ તિરસ્કાર કર્યો નહીં, તેથી તે એને પ્રિય હશે. જો પ્રિય ન હોત તો એ દાસીનો નિષેધ કર્યા વના રહેત નહીં. પછી દ્વેષાયમાન થઈને તથા હાથમાં ખડક લઈને જેમ કોઈ રાક્ષસ અંધારામાંથી નિકળે તેમ તે ત્યાંથી હડયો અને કહેવા લાગ્યો કે જેના મનમાં આ વિદ્યુત્ત્રભ વર વરવાતું સારું લાગ્યું છે, તેઓનાં ધર્મી માથાં અળગાં કરીશ. એમ કહીને તે તરફ જવાની તૈયારી કરી, તે વખતે તેના મિત્ર પ્રહસિત તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે મિત્ર વિચાર કર્યા વિના કાંઈ પણ કામ કરવું નહીં. એમ કહી જાણીને તેને રોક્યો, ન તેને બાંધ કરવા લાગ્યો કે હે મિત્ર સી અપરાધી છતાં ગાયની પેઠે મારવા યોગીય નથી તે શું તું જાણતો નથી ! આ તો બિચારી નિરપરાધી છે, તેને વિના કારણ મારવી એ તને યોગીય નથી. ઇત્યાદિક વાડ્યો વડે તેને સમજાવીને ત્યાંથી તે બેડ પાછા ફર્યા, ને પોતાના સ્થાનકે આવ્યા. એ વાતનું પવનજયના મનમાં શુભ રહ્યું તેથી તેને રાતમાં ઊંઘ આતી નહીં. સવાર થતાંજ પોતાના મિત્ર પ્રહસિતને બોલાવીને તેને કહેવા લાગીચો કે આની સાથે વિવાહ કરીને શું કરવાનું છે? કહ્યું છે કે “પોતાના ભાઈ છતાં જો બુદ્ધિ રાખતો હોય તો તે દુઃખદાઈ થાય છે.” તો પછી જુદા મનવાળી સ્ત્રીની સાથે વિવાહ કર્યાથી શું તે દુઃખનું કારણ ન થાય કે? અપીતુ થાયજ માટે હે મિત્ર એની ઇચ્છા મુકી ને હવે જલદી આપણા નગરમાં જઈએ તો સારું. કોઈ ભોજન ઘણું સારું છતાં જો તે પોતાને ગમતું ન હોય તો તે શા કામનું! એવી રીતે ઘણા પ્રકારે બાંધણું કરીને તે બાંધવા લાગીચો, તે જોઈ તેના પ્રહસિત મિત્ર તેને કહેવા લાગીચો. કે મોટા પુરૂષે જે વસ્તુનું શ્રદ્ધા કર્યું તે ફરી મુકી દેવી યોગીય નથી. ત્યારે પોતાના વડાઓએ શ્રદ્ધા કરેલી વસ્તુને શું મુકી દેવી એવો મોટું લાંછન છે.

આ તારા મનમાં જે દુઃખ થાય છે તે કેવળ તારા પ્રારબ્ધવડે થાય છે,

બિચારી અંજન સુંદરીમાં અપ્રાધનો લેશ નથી. તારા તથા એ અંજનના માવીનો જગતમાં પ્રખ્યાત છે, માટે જો તું તેની સાથે વિવાહ કર્યા વિના પાછો જઈશ, તો તારા તથા એ કન્યાના માતા પિતાને અતિ લગ્ન થશે. એવાં પોતાના મિત્રનાં શિષ્યામણનાં વચનો સાંભળીને તથા કિચિત વિચાર કરીને પવનજય મનમાં દુઃખીત થયો થકો મોટા સંતાપથી ત્યાં રહ્યો. પછી નિશ્ચય કરેલા દિવસે સંકેત પ્રમાણે ખેડેનું લગ્ન થયું. મોદેન્દ્ર રાજાએ પ્રહલાદ રાજાનો ઘણો સત્કાર કર્યો, સર્વ કાર્ય થઈ રહ્યા પછી વર તથા વહુ ન લેઈને પોતાના પરિવાર સહિત પોતાની નગરીમાં આવ્યો. ત્યાંહાં અંજન સુંદરીને રહેવા સારૂ રાજાએ સાત માળનું અતિ રમણીય મહેલ કાઢાડી આપ્યું. ને નગરીમાં એક અંજન સુંદરી વિના જ્યાં ત્યાં આનંદ થઈ રહ્યો વિવાહ થએલા દિવસથી પવનજયે અંજનને કોઈ વખતે બોલાવી જ નહીં. કહ્યું છે કે “જે માની પુરૂષ છે, તેને થોડોક અપમાન થાય તોપણ તે કદી બુઝે નહીં.”

પવનજયે તે દેશ રાખીને અંજન સાથે બોલવાનું બંધ કર્યું. તે જોઈને અંજન મહા શોકમાં પડી ગઈ. જેની આંખોમાંથી પાણી તો સુકાય જ નહીં. ચંદ્રવતની રાતની પેઠે જેના મુખની કાંતી થવા લાગી. પલંગ ઉપર સુતી છતાં રાતના શિવ ન આવે. મનમાં સંતાપ થએથી પલંગ ઉપર આમ તેમ પડીને જેમ તેમ રાત કાઢાડવા લાગી. તે એક રાત બાજુ વરપરૂપ થઈને જ આવી હોયની ? એવી જાણાઈ. દિવસે મનમાં વિચાર કરતી થકી બે ઢીંચણમાં માથું ઘાલીને, પોતાના પતિના ચહેરાનું ચિત્ર કાઢારીને, તેની સામે જોઈને, તો પોતાના અંતઃકર્ણને ધીર્ય દઈને કેટલાએક દિવસ કાઢાડ્યા. એવી પોતાની સ્વામીની અવસ્થા જોઈને તેની દાશીઓએ અતિ મીઠું બોલીને તેને સમજાવવા લાગી પણ તેણે તેઓને કાંઈપણ જવાબ વાળ્યો નહીં; જેમ હેમંત રૂતુમાં કોકીલા બુલે ચુકે પણ બોલે નહીં તેમ તેણે માન ધારણ કર્યું. એવી મહા દુઃખની દશામાં તેનો વિકરાલ કાળ જવા લાગ્યો.

એક દિવસે રાવણનો એક દુત પ્રહલાદ રાજા પાસે આવીને તેને કહેવા લાગ્યો, હે રાજા, રાક્ષસનાથ જે રાવણ, તેની સાથે દુર્મતિવાળો વરૂણ નિરંતર દેશ કરતો રહે છે. ને તે રાવણની આજ્ઞા માનતો નથી. તે તો રહ્યું પણ ઉલટો કહે છે કે, રાવણ મારી આજ્ઞા માનવી. હું જ્યારે તેની ખાસ ગયો ત્યારે મને કહેવા લાગ્યો કે, અરે! રાવણ તે કોણ છે ? તેનાથી શું થ-

વાનું છે ? તે ઈંદ્ર હું નથી ? કુબેર પણ હું નથી ? તેમજ સહસ્રારુ હું નહીં ? વળી મરૂત રાજા પણ મનમાં ન સમજતો ! રખે યમ જાણતો હો ? તે પણ હું નહીં. તથા કૈલાસ પર્વતથી પણ મને જુદાજ સમજજે ! મારૂ નામ વરુણ છે. દેવતાઓએ આપેલાં રત્નોના ચોગે એ દુર્ભતિ રાવણ ઘણા ગર્વ કરી રહ્યો છે, તે જો આંગમાં નમાતો હોય તો મારી પાસે આવે. તો તેના ઘણા દાહાડાના માતેલો ગરવ હું ઘડીકમાં ખિંચી લેઈ. ઇત્યાદિક તેનું બોલવું સાંભળીને તે સરવ વૃત્તાંત મેં રાવણને કહ્યો. તે સાંભળીને રાવણ ક્રોધાયમાન થયો થકો વરુણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ તૈયાર થઈને તથા તેના નગર પાસે આવીને જોમ દ્વીપને સમુદ્રનો ઘેરો છે, તેમ તેણે પોતાનાં સૈન્ય નો ઘેરો ઘાલ્યો. વરુણને ખખર પડતાંજ ક્રોધે કરી આંખો રાતી કરીને પોતાના રાજ્ય તથા પુંડરીક નામના એ પુત્રો સહિત નગરથી બાહર નીકળીને રાવણની સામે યુદ્ધ કરવાનો આરંભ કર્યો. પછી મહાભયકર લડાઈ થવા લાગી. તેમાં મહા પરાક્રમી તેના એ પુત્રોએ રાવણના બનેલી ખરદુષણને બાંધી લઈ ગયા. ત્યારે રાક્ષસોનું સર્વ સૈન્ય દશે દિશા તરફ નાસવા લાગ્યું. તે જોઈને વરુણ પોતાને કૃતાર્થ માનીને, તે પાછો પોતાના નગરમાં ગયો. રાવણે પોતાના સૈન્યને વીખરાઈ ગયેલું જોઈને તેની સહાયતા કરવા સારૂ મને આંધ મોકલ્યો છે; માટે તેની મદત કરવાને તમારે ચાલવું જોઈએ.

એવાં તે દુતનાં વાક્યો સાંભળીને પોતાનું સૈન્ય સજીને રાવણને મદત કરવા સારૂ મગ્ધાદ રાજા તૈયાર થયો, ત્યારે તેના પુત્ર પવનજય તેને કહેવા લાગ્યો કે હે પિતાજી, તમારે જવાનું કાંઈ કામ નથી; તમારી વતી હું જઈને રાવણના મનોરથ પૂર્ણ કરી આવીશ. હું પણ તમારો પુત્ર છું ! એવી રીતે જોમ તેમ કરી પોતાના પિતાને સમજાવીને પવનજય રાવણને મદત કરવા સારૂ ત્યાંથી નિકળ્યો. ત્યારે પતિ બાહર જાય છે, એમ સાંભળીને જોમ કોઈ દેવી ઝડપથી આકાશ થકી નિચે ઉતરે, તેમ તેની સ્ત્રી અંજનાસુંદરી માળથી નિચે ઉતરી. પોતાના પતિને જોવા સારૂ જેની આંખોનાં પાંપણ મીચાતાં નથી; ને મનમાં મારો પતિ આજ દિવસ સુધી મારી સાથે ન બોલ્યો પણ આજ તો જરૂર બોલશે; એવી ઇચ્છાથી થાંભલામાંની પુતળીની પેઠે ખારણાના થાંભલાને ટેકીને ઉભી રહી. તે વખતે પ્રતિપ્રદાના ચંદ્રમા જેવી તેજ રહિત દેખાવા લાગી. નેત્રો ઉપર માથાના કેશ પડેથી એક નવીન વેશ જેવી જણાવા લાગી, જેના કપાળ ઉપર કંક આદિક કાંઈ પણ

દીઠમાં આવતું નહતું, કેડ ઉપર હાથ રાખીને ઉભેથી જાણે પોતાની સિ-
થિલતાને સુચન કરતી હોયતી ! જેના હેઠ તબોળની લાલી થકી રહિત દ-
ખાવા લાગ્યા. આંખોમાંનું પાણી જેના મુખ ઉપર વહી રહ્યું છે. એવી
મહા ખરાબ દશાથી ઉભેલી અંજનાને પવનજય રાજ્યે જોઈ, ને મનમાં
કહેવા લાગ્યો કે આ સી કેવી નિર્લજ છે ! એને બુદ્ધિ તો નથીજ ! પછી
ભય તે ક્યાંથીજ હોય ! અરે ! એ વિશે મેં પ્રથમજ જાણી લીધું હતું. પણ મા-
રા પિતાની આજ્ઞા માન્ય કરવા સારૂં મેં એની સાથે વિવાહ કર્યો. એમ પ-
વનજય મનમાં નષ્ટ વિચાર કરી રહ્યો છે, એટલામાં પાસે આવીને પતિના
પગમાં માથું ઘાલીને, તથા બે હાથ જોડીને વિનંતી કરવા લાગી કે હે પ્રા-
ણુનાથ, તમે સર્વ લોકની સાથે બોધ્યા તથા મળ્યા, પરંતુ મારી સાથે લગારે
ન બોલવાનું કારણ શું છે ? તેતો રહ્યું પણ હવે એક વિનંતી કરૂં છું તે આ
પે માન્ય કરવી જોઈએ. હે પ્રાણુનાથ હું એટલુંજ તમારી પાસેથી માગી
લેઉં છું કે મને કોઈ વખતે ભુલી જવી નહીં. તેમજ પોતાનું કાર્ય કરીને
જલદી પાછા પધારજે. તમારું કલ્યાણ થાઓ ! એવો આશિર્વાદ લેઉં છું. એ
વાં મહા દીનતાનાં વચનો બોલનારી બિચારી નિષ્પાપ અંજનાને કાંઈ પણ
ઉત્તર ન વાળતાં તેના અનાદર કરીને પવનજય ચાલતો થયો. તે વખતે પ-
તિના વિયોગ થયો તે દુઃખથી શોકાતુર થઈને અંજના પોતાના મેહેલમાં આ-
વીને ધબ સરખી જમીન ઉપર પડી.

પવનજય ત્યાંથી નીકળીને સંધ્યા સમયે માન સરોવર ઉપર જઈ પોહો-
ત્યો; ત્યાં વિશ્રામ કરીને પોતાના આસન ઉપર બેઠો છે, એટલામાં તે સરો-
વરના કિનારા ઉપર પોતાના ઘણીના વીચોગથી પીડિત થયેલી એક ચક્રવીને
તેણે જોઈ. જે પોતાના આણેલા કમલતંતુ ખાતી નથી, થંડીમાં જેને ગર-
મી થઈ રહી છે, ને ચંદ્રમા જેને અગ્નિ જેવો દીઠમાં આવે છે; તેમજ ક-
શ્મણાક્રૂપ ઊંચે સ્વરે કરીને રડવા લાગે છે. એવી તે ચક્રવીની દુઃખીત અ-
વસ્થા જોઈને પવનજય મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ ચક્રવાકી આખો
દિવસ પોતાના પતિની સાથે ક્રીડા કરે છે, રૂકત એક રાતના વિયોગ થયો તે
એનાથી સહન થતો નથી, ને મેં તો મારી સીને પરણવાના દિવસથી બિ-
લકુલજ મુકી દીધી છે, કોઈ દિવસ તેની સાથે બોધ્યો પણ નથી, નિકળતી
વખત તે મારી પાસે આવી તો પણ તેના મેં પર સીની પેઠે નિરાદર ક-
ર્યો. બિચારી અંજના મારા દુઃખરૂપ કુંગરથી દખાઈ છે, તેની ઉપર વિ-

થોગરૂપી આ બીજા પર્વત રાખ્યો, તેથી જે તેને દુઃખ થતું હશે તે તેનાથી
 કેમ સોસાઈ શકશે ! મારી સોબતનું સુખ આજ દિવસ સુધી તેને ખબર
 નથી. હવે કોણ જાણે તેનું શું થશે. મારા અવિયેકને ચિત્તકાર છે, હવે
 તે તપસ્વીની ખચિત્ત મરાણ પામશે. (આંખોમાં આમુ આવ્યાં છે) અરેરે!!
 બિચારી એ નિર્દોષી પતિવ્રતાનો આજ દીવસ સુધી જે ને અનાદર કર્યો,
 એ પાપ વડે કોણ જાણે મારી કેરી ગતિ થશે ? ઇત્યાદિક શોક કરીને તે
 સર્વ વૃત્તાંત તેણે પોતાના પ્રહસિત નામના મિત્રને કહ્યો. કહ્યું છે કે “પોતા-
 નું દુઃખ કહેવાને પાત્રપુમિત્રિના બીજા કોઈ નથી” તે સાંભળીને પ્રહસિ-
 ત કહેવા લાગ્યો કે હે પવનન્ય, તારા નિયોગથી તથા તે કરેલા તિરસ્કારથી
 તે કમલનયની જરૂર આજે મરાણને પામશે. હે મિત્ર, હજી તેનું આસ્વા-
 સન કરવાને તું ચોગ્ય છે. ત્યાં જઈને તેની સાથે મધુર ભાષણ કરીને પ-
 હી પોતાના કામ સારૂ જવું જોઈએ. ત્યારે જે પોતાના મનમાં હતું તેજ
 મિત્રે કહ્યું, એમ જાણીને તથા તે મિત્રને પોતાની સાથે લઈને ત્યાંથી પોતા-
 ના ઘેર આવ્યો. ત્યાં જઈ અંબનામુંદરીના બારણા પાસે પોતે ઉભો રહ્યો,
 ને પ્રહસિતને આગળથી તેની પાસે મોકલ્યો. તે જઈ જુવે છે તો થોડા પૂ-
 જીનાં જેમ માછલુ તરફે, તેમ પલંગ ઉપર લોટી રહી છે, હેમ પડ્યાથી
 જેમ કમળને પીડ થાય તેમ તેને ચંદની કાંતિ વડે પીડ થઈ રહી છે,
 અંતઃકરાણમાં થયેલા સંતાપ થકી તેના ગળાના હારનાં મોતી ફુટી રહ્યાં છે,
 મોઢા મોઢા સ્વાસોસ્વાસ લેવાથી તેના માથાના વાળ ઉડી રહ્યા છે, ચિરહથી
 થયેલા ત્રાશને લીધે હાથમાંના કાંકણને ફોડી રહી છે, વસંત તિલકા જે સ-
 ખી તે તેને વારંવાર ઘેર્ય દઈ રહી છે, નેત્રો ત્યાં હૃદય જેનાં શુન્ય થઈ
 રહ્યાં છે, તથા લાકડાની પેઠે પલંગ ઉપર પડેલી અંબના મુંદરીની એહવી
 ખરાબ દિશા પ્રહસિતે જોઈ તેમજ અંબનામુંદરીએ પણ પ્રહસિતને જોયો. તેવારે
 અકસ્માત વ્યંતરની પેઠે આ કોણ આવ્યો ! એમ કહીને કાંઈક ભયને પામી
 તથાપિ ઘેર્ય ધારણ કરીને બોલવા લાગી. અરે તું કોણ છે ? આંઈ આવવા-
 નું કારણ શું ? તું કોઈ પરપુરુષ છે, તે આ અવસ્થામાં પડેલી મને જોવા
 સારૂ પરસ્પરને ઘેર આવ્યો છું ? એવું તેની સાથે બોલીને પોતાની સખીને
 કહે છે. હે વસંતતિલકા, આનું હાથ જાલીને એને બાહાર કાઢાડી મુક, હું
 ચંદ્ર જેવી નિર્મળ છતાં એને જોવાને ચોગ્ય નથી. મારા પતિ પવનન્ય વિ-
 ના બીજા કોઈ પુરુષને આ ઘરમાં પેસવાનો અધિકાર નથી. માટે તું કોણ

છે તે કહે, ત્યારે પ્રહસિત નમસ્કાર કરીને તેને કહે છે, આને હું મારું
 મોટું ભાગ્ય સમજું છું કે, મેં તને જેમની તેમ જોઈ ઘણા દિવસથી થયે-
 લા જે પવનજયનો વિયોગ, તે ઘડીકમાં મટીને મોટા આનંદ સહિત બેઝીનો
 સમાગમ થયો. જેમ કામદેવ તથા વસંતઋતુનો પોતામાં મિત્રભાવ છે, તેમજ
 પવનજય સાથે મારી મિત્રતા છે, તેણે મને આગળ મોકલ્યો છે, ન પોતે
 પાછળથી આ આવ્યો એમ સમજ. ત્યારે અંજના કહેવા લાગી કે, હે પર
 પુરુષ તું અમસ્તી મરકરી કરીને અને શા સારું હેરાન કરે છે ? આ વખત
 મરકરી કરવા યોગીય નથી. પણ એ તારો દોષ નથી, મારા પુરુષ કર્મનો દો-
 ષ છે. જો તેમ ન હોત તો મારો કડીન પતિ મને મુક્ત નહીં ? વિચારના
 દિવસથી આજ બાર વર્ષ થયાં પતિએ મને મુક્તી દીધી છે, તોપણ હું પા-
 પિણી હજી સુધી જીવું છું, એવાં તેનાં દુઃખદાયક વચનો સાંભળીને પવન-
 જયથી ધીર ન ધરાઈ તેથી મોટી ઝડપ કરીને માલેલી ફેરે આવ્યો. આંખો
 માં આંસુ આવ્યાં છે, ને ગદ્ ગદ્ કંઠ થયો થકો મોટા આવેશથી બોલવા
 લાગીયો, હે સ્ત્રી, તું પરમ નિર્દોષ છતાં દોષનો આરોપ કરીને પરણેલા દિ-
 વસથી આજ દિવસ સુધી મેં મુખે તારી ઉપેક્ષા કરી. તેનું કારણ કેવળ
 મારું અજ્ઞાન છે. જો પણ મારા દોષથી તારી આટલી બધી દુર્દશા થઈ; ત-
 થાપિ આજ મેં તને જીવતી જોઈ તે મારું મોટું ભાગ્ય સમજું છું. એહવા
 મહાપશ્ચાત્તાપના પોતાના પતિના વાક્યો સાંભળીને પલંગ ઉપર હાથે જાલીને ઝટ
 ઉઠી. તે જેમ હાથે પોતાના શુઝાંડ વડે લતાનું ગ્રહણ કરે છે, તેમ પવન
 જયે પોતાની સ્ત્રીને પોતાની ભુજ્જથી જાલી લીધી. પછી પોતાના હાથે કરી
 તેને સાથે લઈને પલંગ ઉપર બેઠો. ને તેની સાથે મધુર વાણીથી બોલવા
 લાગીયો, હે મારી પ્યારી સ્ત્રી, ક્ષુદ્રબુદ્ધિ જે હું, તેણે તું નિરપ્રાધી છતાં તને
 ઘણું દુઃખ આપ્યું, તેની મને ક્ષમા કર. એવાં પ્યારનાં વચનો સાંભળીને
 અંજના કહેવા લાગી, હે પ્રાણ પ્રિય પતિ, એમ કહેવું તમને યોગીય નથી.
 એટલું બોલતાં અતિ આનંદમાં આવી થકી ગમે તેમ વર્તવાની ઇચ્છા કરવા
 લાગ્યાંકી પ્રહસિત તથા વસંતતિલકા એ બેઉ જણ ત્યાંથી જતાં રહ્યાં. પછી
 તે એકાંત સ્થળમાં પવનજય તથા અંજના યથેચ્છ ક્રીડા કરતાં છતાં રાતના
 ચાર પ્રહર એક પ્રહરની પેઠે વીત્યા. સવાર થઈ એમ બાણીને પોતાની સ્ત્રી
 ને પવનજય કહેવા લાગીયો કે, હે કાંતા, હવે હું જય કરવા સારું જાડો છું.
 આંધ હું ઘણી વેળા રહેથી મારા માતા પિતાને ખબર પડશે, હું પાછો જ-

લદી આવીશ. આજથી તું તારા મનમાં કાંઈપણ ખેદ કરજે નહીં. પોતાની સખી સહિત સુખે કરીને રહેજે. રાવાણનું કામ કરીને હું જલદીજ પાછો આવીશ. ત્યારે અંજન સુંદરી ખોલી, હે નાથ, એ કામ મારા ખાદુખલ વડે સિદ્ધજ છે, પણ જો મારા જીવવાની તમોને ગરજ હોય તો પોતાનું કામ કરીને જલદી પાછા આવજો અને મેં આજે રિતુનું સ્નાન કર્યુંજે, તેથી જો મને ગર્ભ રહ્યા, તો દુષ્ટ લોકો મારી ઉપર દાષ આરોપશે. તો પછી મારી શી વળે થશે ? ત્યારે પવનજય કહેવા લાગીચો કે, હે પીયા, હું પોતાનું કામ કરીને જલદીજ પાછો આવીશ. પછી દુષ્ટ લોકોને દુષણ દેવાને જગાંજ નથી. અથવા આજે મારા આવવાની સુચકતા આ મારા નામની વીંટી છે તે તું તારી પાસે રાખજ. જ્યારે કામ પડે ત્યારે ખતાવજે. એવી રીતે પોતાની સ્ત્રીને સમજાવીને પોતાના મિત્ર સહિત પવનજય માનસ સરોવર ઉપર ગયો પછી પોતાના સૈન્ય સહિત આકાશ માર્ગે લંકા નગરીમાં જઈને રાવાણને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે તરણ મૂર્ય જેવી કાંતી સહિત રાવાણ પોતાના સૈન્ય સહિત પવનજય સાથે લઈને પાતાલ લંકામાં વરણની નગરી પાસે આવ્યો.

આંધ તેજ દિવસે પવનજયની સ્ત્રી અંજનાએ ગર્ભ ધારણ કર્યો. તે નાખતાપથી તેના સર્વ અવયવ શોભાયમાન દેખાવા લાગીયા. મુખ તથા ગાળ લાલ થવા લાગીયાં. સ્તનોના મુખનો રંગ કાલો હતો ચાલ્યો. ગતિ અત્યંત મદદ થઈ, નેત્ર સ્વચ્છ નિર્મળ થયાં અને ખીજાં પણ તેના શરીર ઉપર કે ટલાંએક ગર્ભતાં ચિન્હ દીઠામાં આવ્યાં. તે જોઈને તેની સાસુ કેતુમતી ધિક્કાર કરીને તેને કહેવા લાગી કે, હે અંજના, ખેડ કુલને કલંક કરનાર તો આ કેવું આચરણ કર્યું છે ! હે પાપિણી, તારો પતિ દેશાંતરે ગયો છતાં તું કેમ ગર્ભવંતી થઈ ? મારા પુત્રે તને આજ દિવસ સુધી મુકી છે તે તારો દાષ જોઈનેજ મુકી છે, તેનો દાષ કાંઈપણ નથી. તું આવી દુશ્વારણી છું તે અમે આજ દિવસ સુધી જાણ્યું નહતું. એવી રીતે સાસુના વાક્યોવડે નિરાદર પામેલી અંજનસુંદરીએ વિચાર કરીને પતિના આવવાની નીશાની જે વીંટી, તે કાઢાડીને ખતાવી. તે જોતાંજ લજ્જાયમાન થઈ ચકી તેના મનની ખાત્રી તો થઈ, તથાપિ તે કળવા ન દેતાં તેને કહેવા લાગી કે, હે પાપિણી, જોજો આજ દિવસ સુધી તારું નામ પણ લીધું નહી તેની સાથે તારો સંયોગ કેમ હોય ? આ નીશાની ખતાવીને અમને ફસાવે છે કે શું ? જે તારા જેવી વ્યભિચારિણી સ્ત્રીઓ હોય છે તેઓ એવી ફસાવવાની યુક્તિઓ ઘણી યાદ રાખે

છે. હવે તું મારા ઘરમાંથી હમણાજ નીકલ. ને જ્યાં ગમે ત્યાં જા. તું પોતાના બાપના ઘર જઈ રહે, અમારું ઘર તને રહેવા યોગ્ય નથી એવી રીતે તેના વિકાર કરીને તે રાક્ષસી જેવી નિર્દય સાસુએ તેના પિતાના ઘર પહોંચાડવા સારૂ પોતાના સેવકોને હુકમ કર્યા. પછી તે સેવકો વસંતતિલકા સખી સહિત અંજનાને રથ ઉપર બેસાડી ચાલ્યા. તે માહેંદ્ર રાજાના નગર પાસે આવતાંજ તેને ઉતારી મેલી. તે વખતે તે બિચારી નીરદોષ સ્ત્રીઓને જે દુઃખ થયું, તે પેલા સેવકોથી દેખાયું નહીં, આંખો પાણીથી ભરાઈ ગઈ. તોપણ બિચારા તે શું કરે. ચાકરને ઘણીના હુકમ પ્રમાણે ચાલવું જોઈએ. પછી તે અંજનસુંદરીને નમસ્કાર કરીને, તથા તેની પાસે ક્ષમા માગીને પાછા ફર્યા.

એવા પ્રસંગે સંઘ્યાકાલ હુકડો આવ્યો, તે જાણે અંજનસુંદરી મહા દુઃખરૂપ સમુદ્રમાં ડુબી થકી ડચકા ખાતા લાગી તે જોવાઈ ન શકાયાથીજ સુર્ય આથમી ગયો હોયની ! કેમકે ઉત્તમથી ઉત્તમની નિપત્તિ જોવાતી નથી. પછી જ્યારે રાત્ર પડી ત્યારે મહાભયાનક ઘુવડ ખોલવા લાગ્યા. કોલ્હા ખોલવા લાગ્યા, વૃક નામના વન પશુના શબ્દ થવા લાગ્યા. અને બીજા પાણુ ઘણાં મોટા વામોના શબ્દો સાંભળાયાં આવ્યા તે જાણે કાનજ કુટી જાય છે કે શું ? એવા શબ્દો સાંભળીને તથા ભયભીત થઈને એમને એમ તે રાત્ર તેણે મોટા દુઃખ વડે જેમ તેમ કાઢાડી. પ્રાતઃકાલે ઉઠીને લજ્જત્યમાન થઈ થકી ભીખારણીની પેઠે પોતાની સખી સહિત પોતાના બાપના ઘરના દાર પાસે આવીને ઉભી રહી. ત્યાંના દારપાલ લોકે તેને એવી અવસ્થામાં જોઈને જલદી જઈને રાજાને કહ્યું. રાજાએ તેના વૃત્તાંત સાંભળીને લજ્જામાન થઈ નીચે મુખ ઘાલીને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો. જે સ્ત્રીઓના ચરીત્રો અચિંત્ય છે, અરે ! કુળને કલંક લગાડનારી વ્યભિચારણી અંજના મારે ઘર આવી, તેથી મારા કુળને કલંક લાગ્યો. જેમ સફેદ વસ્ત્ર ઉપર લગારેક કાળજા લાગે તે કપડું દુષિત થાય છે, તેમ એણે મારા કુળને દુષણ લગાડ્યું. એવી રીતે ચિંતાતુર થયો થકો, જેના મુખનું તેજ હણાઈ ગયું છે, એવો તે રાજાને જોઈને તેના પુત્ર પ્રસન્ન કીર્તી વિચાર ન કરતાં ખોલ્યો કે, એને જલદી આંધળી કાઢાડી મુકો. એણે આપણા કુળને દુષણ લગાડ્યું જે આગળીને શાપે ડસ્યો હોય તેને શું બુદ્ધિમાન લોકોએ કાપી નથી નાંખતા ? એવું પુત્રનું ખોલવું સાંભળીને રાજા મોટી ચિંતામાં પડી ગયો. ત્યારે ત્યાં ખેડેલો એક મહોત્સાહ

નામનો મંત્રી રાજને કહેવા લાગ્યો. હે રાજ, સાસુ થકી દુઃખીત થએલી કન્યાને પિતાના ઘરે શિવાય બીજું કોઈપણ શરણ નથી. એની સાસુ કેતુમતી ઘણી ખરાબ છે, એ બિચારી નિરપ્રાધી છતાં કાંઈપણ અપ્રાધ કરવાનો આરોપ કરીને એને કાહાડી મુકી જણાય છે, જ્યાં સુધી એના દોષની ખરાબર ખબર ન પડે, ત્યાં સુધી એને છાતી રીતે આપણા ઘરમાં રાખવી જોઈએ. એવું પોતાના મંત્રીનું બોલવું સાંભળીને રાજ બોલ્યો. હે મંત્રી, તારી વાત સાચી છે, ઠેકાણે ઠેકાણે સાસુઓ તો એવીજ હોય છે, તોપણ આ કન્યાના ચિન્હો ઉપરથી જણાય છે કે, એનીજ તકશીર હોવી જોઈએ. હમાણાં જો એને હું મારા ઘરમાં રાખી લઈશ તો એનો પતિ પવનજય પણ ઘણો કંકાશ કરશે. એના પતિ પાસેથીજ એણે ગર્ભ ધારણ કર્યો છે, એવું શા ઉપરથી જાણીએ ? માટે મારા ધાર્યા મેળે એ કન્યા સવંથા તકશીરવાળી છે કેમકે, તે વિના સાસુ વહુને કાહાડી મુકે નહી, વાસ્તે આંધથી પણ એને જલદી કાહાડી મુકવી જોઈએ ઘણું દુઃખ જોવા કરતાં એકજ દુઃખ જોઈએ તે સારું છે. ત્યારે તે દ્વારપાલોએ રાજના કથા પ્રમાણે અંજનને ત્યાંથી કાહાડી મુકી. એ પ્રસંગે તે બિચારી નિરપ્રાધી અખગાને જે દુઃખ થયું તે જોઈને તે નગરના લોકોને એવી કશું આવી કે તે પોકે પોક રડવા લાગ્યા. એ ઉપરથી અંજનામુંદરીના સંતાપના માપનો અનુભવ બુદ્ધિમાને કરી લેવો. તે જે વખતે રસ્તેથી ચાલવા લાગી તે વખતની સ્થિતિની રીતે જોઈને લોકો કર્મની નીતિને યાદ કરવા લાગ્યા. ચિત્ત જેનું ડોળાઈ ગયું, ભુખ અને પ્યાસાએ જે લેવાઈ ગઈ છે, થાકી ગયાથી જે પાકી દીન જણાય છે, નાશમાંથી મોટા મોટા સ્વાસો સ્વાસ નાખે છે, આંખોમાંથી આંસુ નીકળી રહ્યાં છે. પગમાં કાંટા વાગ્યાથી લોહીની ધાર વહે છે, ચાલતી વખત પગલે પગલે અટકી જાય છે. તથા દરેક ઝાડની નીચે વીસામો ખાય છે, એવી દશાથી સખી સહીત અંજનને પગે ચાલતી જોઈને જાણે દશોદિશા રડતી હોયની ! જે જે ગામમાં જાય તે તે ગામમાંથી રાજના શિપાઈઓ તેને કાહાડી મુકે, તે વખતે તેને એવું લાગ્યું કે આ પૃથ્વી ઉપર મને રહેવાને ઠેકાણું કોઈ પણ નથી. પછી એક મહા ભયંકર વનમાં તે ગઈ. ત્યાં એક પર્વત ઉપર ઝાડની નીચે બેસીને મોટા વિલાપ કરવા લાગી. હે મારા કર્મ, તારી મેં આટલી બધી શું તકશીર કરી હતી? કે જેથી તું આજ શતરૂ થઈ ઉભો છું? ઓ મારા માતા પિતા! તમે

પણ મને વિચાર કર્યા વિના કહાડી મુકી કે? ને મહા દુઃખ રૂપ દંડ કર્યો! શાસ્ત્રમાં તો પહેલાં અપરાધ જોઈને પછી દંડ કરવાનું કહ્યું છે! હે કેતુ મતિ સાસુ! મને ઘરમાંથી કહાડીને તે તારા કુળને કલંકથી રાખ્યું. એમ કર્યા વિના બરૂર કલંક લાગત કે? મારા બાપે પણ મારો તિરસ્કાર કર્યો. તે આવા વિચારથી કે, જો હું એ કન્યાને મારી પાસે રાખી લઈશ તો એના સસરા સાથે મારો દ્વેષ થશે; સ્નેહ રહેવાનો નહીં. એવા કૃતકો કરનારા તેઓ નહીં, પણ મારો પ્રારબ્ધ છે. જે સ્ત્રીઓ સાસુથી દુઃખ પામે છે, તેને માતા વિના બીજું કોઈ પણ ધીર દેનાર નથી. અને છોકરી ઉપર માતાની ઘણી પ્રીતિ હોય છે એવી રીતિ છે, તોપણ મારી માતા તો સર્વથી દુશ્મન થઈ? અરે! મને ચાર મીઠાં વચનોથી તો સમજાવતી હતી! માટે પિતાથી પણ માતા ઘણી નિર્દય થઈ ! હે ભાઈ, તારા ઉપર હું શું દોષ રાખ્યું? બાપ જીવતો છતાં પુત્ર ઉપર વાત રાખતી ચોગ્ય નથી, હે મારા પ્રાણપ્રિય પતિ, તું તો કેવળ નિર્દોષી છું. કેમકે તને એ વાતની કાંઈ પણ ખબર નથી, અને દુર છું માટે તારા ઉપર તો કાંઈ પણ બોલ રખાય નહીં. તથાપિ એટલું તો ખરૂં કે મારા પુર્વ જન્મનાં નરશાં કર્મો વડે તારા સહિત સર્વ પરિવાર આ વખતે મારા શતરૂ રૂપે થયો છે, (આંખમાંથી અખંડ પાણીની ધારા પડતી છતાં દેવને યાદ કરીને કહે છે) હે કર્મ! પતિ વિના સ્ત્રી એક ઘડી પણ જીવતી રહેતી નથી; એમ છતાં મુઠ્ઠા અભાગણીને તે કેમ આટલા દહાડા જીવતી રાખી? હજી સુધી મારો મૃત્યુ થતો નથી. માટે મારા જેવી બીજી કોઈ પણ આવી ભાગ્યહીન હશે નહીં. પુર્વ જન્મમાં નરશાં કર્મના જેટલા જગતમાં પ્રાણિઓ છે, તે બધામાં મને મુકટમણિ રૂપ કહિયે તો ચાલે. ઇત્યાદિક એવા વિલાપો કરવા લાગી કે, જાણે ઘડીકમાં પ્રાણ મુકી દેશે. ત્યારે તેની સખી વસંતતિલકા ધૈર્ય દેવા લાગી કે, હે મારી પ્યારી સ્વામિણી, ઘણા શોક કર્યાથી કાંઈ દુઃખની નિવૃત્તિ થનાર નથી, માટે સારાં અથવા નરશાં કર્મ જે ઉદય થયાં હોય તે ભોગવે છુટકો છે, એવી રીતે સમજાવીને તેને લઈને આગળ ચાલતી થઈ. કેટલેક દુર ગઈ ત્યારે એક શુદ્ધ તેઓને દીઠામાં આવી. તેમાં નિરખી જુવે છે તો એક અમિતગતિ નામના મુનિ ધ્યાનમાં બેઠેલા તેમણે દીઠા. તેને નમસ્કાર કરીને અંજના તથા વસંતતિલકા બેઠે બિલખા કરતી તે મુનિની સામે આવીને બેઠી. કેટલીએક વેળા ગયા પછી સાધુએ સમાધિ ઉતારી ત્યારે સામે બેઠેલી બે દુઃખની મારી

સીઓ દેખાઈ, પછી પોતાના બે હાથ ઊંચા કરીને તેને ધર્મલાલ રૂપ આ-
શીશ દીધી. ત્યારે વસંતતિલકાએ ભડિત સહિત નમસ્કાર કરીને પ્રથમથી તે
છેવટ સુધીના અંજનાસુંદરીના વૃત્તાંત તેને કહી સંભળાવ્યો, ને પુછ્યું કે,
આના ગર્ભમાં કોણ આવ્યું છે? આ સુંદરીની આવી અવસ્થા થવાનું કારણ
શું? એ કયાં કર્મથી આવી દુઃખી થઈ છે? ત્યારે મુનિ તેને કહેવા લાગ્યા.

આ જંબુદ્વીપમાં ભરતક્ષેત્રમાં એક મંદર નામના નગરમાં પ્રીયનંદી
નામનો એક વાણીઓ હતો. તેની જ્યાં નામની સ્ત્રીને પેટે એક પ્રિયદંભ
નામનો પુત્ર થયો સર્વ ઈંદ્રીઓ જોણું છતી હતી, એવો તે પ્રિયદંભ એક દિ
વશ ક્રીડા કરવા સારૂ એક વનમાં ગયો. ત્યાં સ્વાધ્યાય ધ્યાનમાં બેઠેલા નિ-
ર્ભળ બુદ્ધિના કેટલાએક સાધુઓ તેણે દીઠા. તેમની પાસે જઈને ધર્મ દશના
સંભળી ભાવ ઉત્પન્ન થયેથી સમ્યક્ત્વાદિક ગુણોને ધારણ કરીને પ્રિયદંભે
તેઓને યથોચિત નિદાન આપ્યું. પછી તે સંયમી થયો થકો કાળે કરી કાળ
કરીને ઇશાન દેવલોકમાં પરમ સંમત્તિવાન એક દેવ થયો. સમયના યોગે ત્યાં
થી ચવીને આ જંબુદ્વીપમાં મૃગાંક નામના નગરના હરિશ્ચંદ્ર રાજાની સ્ત્રી
પ્રિયંગુલક્ષ્મીને પેટે સિંહચંદ્ર નામનો પુત્ર થયો. તે ભવમાં જૈન ધર્મ પામીને
ક્રમે કરી મરીને એક મહારદ્ધિક દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને પૈતાલ્ય પર્વત ઉ-
પર અરૂણ નામના નગરમાં સુકંઠ રાજાની સ્ત્રી કનકોદરીને પેટે સિંહવાહન
નામનો પુત્ર થયો. તેણે કેટલાએક કાળ રાજ્ય કરીને શ્રી વિમળનાથ તિર્થ-
કરના તિર્થમાં એક લક્ષ્મીધર નામના મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. તે ભવમાં
દુસ્કર તપ કરી મુવા પછી લાંતક નામના દેવલોકમાં એક દેવ થયો. ત્યાંથી
ચવીને આ તારી સખી અંજનાના ઉદરમાં આવ્યો છે. એ બાળક ગુણોને
ભંડાર છે, સર્વ વિદ્યાધરોનો સ્વામી, મોક્ષગામી, તથા સર્વ પાપ રહિત છે.

તથા કનકપુર નગરનો સ્વામી કનકરથ નામનો રાજા મહારથીઓમાં
શિરોમણિ એવો થયો. તેની બે સ્ત્રીઓ હતી. એકનું નામ કનકોદરી, તથા
બીજીનું નામ લક્ષ્મીવતી, તે લક્ષ્મીવતી મહા શ્રાવિકા થઈ. તે પોતાના ઘર
માં રત્નના જિનબિંબને સ્થાપીને તેનું સવારના તથા સાંજના પુજન કરીને
નમસ્કાર તથા વંદના કરતી હતી. તેની કનકોદરી શોક્યે દેષ બુદ્ધિએ કરી
કોઈને ન કળતાં એક અર્હત પ્રતિમાને અપવિત્ર કચરામાં જઈ દાટી મુકી.
એટલામાં એક જયશ્રી નામની સાધવી ફરતાં ફરતાં ત્યાં આવી પહોંતાં, તેણે
એ કર્મ જોઈને કનકોદરીના ઘિકાર કર્યો. ને તે કહેવા લાગી કે, આ તે

શું કર્યું? સાક્ષાત અર્હત ભગવાનની પ્રતિમાને આ કચરામાં નાંખતાં તુને કાંઈ ભય ન લાગ્યો? આ કર્મે કરી તારો અત્મા અનેક ભવ ભટકવાનું પાત્ર થયો. એમાં તે સાધવીનાં વાક્યો સાંભળાને તેને પશ્ચાતાપ થયો. પછી ત્યાંથી તે પ્રતિમાને કહાડીને તેને નિર્મળ જળથી ઘાઈ સ્વચ્છ કરીને ઘણી પ્રકારે તેની પ્રાર્થના કરતી થકી તેને પ્રથમની જગામાં પધરાવી. તે દિવસથી તેણે સમ્યકત્વપણાને આશ્રય કરીને જૈન ધર્મને અંગીકાર કર્યો. કેટલાએક કાળ પછી મરાણ પામીને તે સૌધર્મ નામના દેવલોકમાં દેવી થઈ. કાલેકરી ત્યાંથી ચવીને માહેંદ્ર રાજાની કન્યા આ તારી સખી થઈ. એણે કહ્યા પ્રમાણે પુર્વ જન્મમાં જીન પ્રતિમાની આશાતના કરી તે કર્મનું ફળ આ વખતે ઉદય થયું છે. તે ઘોર કર્મ કરતી વખત તેં એને મદત કરી હતી. તેથી તું પણ એની સાથે દુઃખ દેખે છે. હવે તે કર્મને ભોગવે છુટકો છે. તેમાંથી ઘણું ભોગવાઈ રહ્યું છે. ન થોકુ ભોગવવાનું છે. આજથી તમે જૈન ધર્મને ગ્રહણ કરો. તેથી દરેક ભવમાં શુભ કર્મની પ્રાપ્તિ થશે. અને આ ભવમાં પણ હવે તમે ચિંતા કરવી નહીં. એ બાઈનો મામે આંઈ આવીને એને પોતાને ઘેર લઈ જશે. ત્યાર પછી થોડાક દિવસે એના પતિ એને મળશે. એવું ભાષણ કરીને તથા ત્યોને અર્હત ધર્મમાં સ્થાપીને મુની આકાશ માર્ગે જતા રહ્યા.

હવે બનાવ એવો બન્યો કે જે ઠેકાણે તે બિચારી અબળા બેઠી હતી તેની સામે એક મોટો સીંહ આવતો તેમણે જોયો. પૃથ્વી ઉપર પુછકુ માર્યાથી જાણે જમીનને ફાડતો હોયની! મુખમાંથી એવા અવાજે કહાડે છે કે તેથી જાણે દશેદિશ ભરાઈ જતી હોયની! કોઈ હાથીને મારીને તેનું લોઈ પી આવ્યાથી તેના મુખ ઉપરના લાલ છાંટા હજી ગયા નથી જેના બે નેત્રો તો જાણે દીપકના તેજને જીતી આવ્યા હોયની! દાઢોને તો વજ્રકંદની ઉપમા ખસ છે. દાંતોને કર્વતની ઉપમા કેમ દેવાય? ગજાના પાછલા ભાગના કેશો તો જાણે અગ્નિના કર્યા હોયની! નખો તો આકળા લોઢાના ગડેલા કહીએ તો ચાલે. હૃદય તો પથ્થરને પણ લગ્નજયમાન કરે એવા ભયંકર રૂપવાળા હિંસક પ્રાણીને જોઈને શરીરમાં કંપતી થકી એવી ખીની કે જાણે જમીનમાંજ પેસતી હોયની! તે વખતને હરણિએ સિંહને દીઠાના વખતની ઉપમા ખસ છે. એવા પ્રસંગે ત્યાંની શુકનો સ્વામી મણિચુલ નામના ગંધર્વ ત્યાં આવીને, તથા એક અષ્ટાપદ નામના પશુનું રૂપ ધારણ કરીને તેણે

તે સિંહને માર્યો. પછી પોતાના રૂપને સમાવીને તે બેડ અબજાને દિલાસો દેવા સારૂ પ્રથમના રૂપે થઈને શ્રી અરહતના ગુણોની સ્તુતી કરવા લાગ્યો. પછી તે ગુફાના માલિકની ધીરથી બેડ શ્રી મુની સુવ્રત સ્વામીની પ્રતિમાની સ્થાપના કરીને તેની પૂજા કરવા લાગી. એમ કરતાં કેટલાએક કાળ પછી અંજનાને માસ પુરા થયેથી સિંહણી જેમ સિંહને જન્મે તેમ વજ્ર, અંકુશ તથા ચક્ર ઇત્યાદિક ચિન્હોના પગવાળા એક પુત્રને જન્મી.

તે પુત્રનું મુખ જોઈને અંજનસુંદરી મનમાં મહાદુઃખિત થઈ થકી તેને પોતાના બોળામાં લઈને બોલાવા લાગી. તે વખતે તેની આંખોમાં પાણી આવ્યું, તેથી જાણે પોતાના દુઃખની મુચના તે બાલને કરતી હોયની! અને તે એવા દીનતાના સ્વરથી રડવા લાગી કે તે ગુફાથી સહન ન થયાથી તે જાણે રડતીજ હોયની ! (એ ઉત્પ્રેક્ષા ગુફા અથવા દેવાલયાદિકોમાં પ્રતિધુની થાય છે, તે ઉપર છે) તેવી અવસ્થામાં કંઠમાંથી અવાજ નીકળતો નથી, તોપણ તે પુત્રની સામે જોઈને કહે છે, હે મહાત્મન, હે મારા પ્રિય પુત્ર, તું મહા પ્રારબ્ધવાન છતાં મજ નીચ, તથા હત લાગ્ય સ્ત્રીના ઉદરમાં આવ્યાથી જ્યાં કોઈ માણસની નીશાની પાણુ ન મળે એવા ભયનક વનમાં મેં જન્મ કર્યું. અરે ! જેના જન્મમાં ચક્રવર્તી જેવો મહોત્સવ કરવો જોઈએ. તેની આજે ભીખારીથી ખરાબ દશા છે ! હે પ્રાણુપ્રિય પુત્ર, તારો જન્મ મહોત્સવ હું શાથી કરું ? એમ કહીને મોડેથી રડવા લાગે છે. એટલામાં અચાનક એક પ્રતિસુર્ય નામનો વિદ્યાધર તેમની પાસે આવી ઉભો રહ્યો. તે અતિ મધુર વાણી વડે તેમને તે દુઃખનું કારણ પૂછવા લાગ્યો. ત્યારે વસંતતિલકાએ રડવું કાંઈક આટોપીને અંજનાસુંદરીના વિવાહથી તે તેના પુત્રના જન્મ સુધી સર્વ વાત તેને કહી સંભળાવી. તે જેમ જેમ બોલતી ગઈ તેમ તેમ પ્રતિસુર્યની આંખોમાં આંસુ વત્તા ગયા, તે છેવટ સુધી આવ્યાથી મન પોતાથી આવરાયું નહીં તેથી એકદમ તેમની પેઠે રડવા લાગ્યો. કેટલાએક વખત પછે કાંઈક વિચાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે દુઃખ સમુદ્રમાં ખુડેલી બાઈઓ, હું કોણ છું તે તમે જાણતા નથી. હનુપુરના ચિત્રભાનુ નામના રાજાની સ્ત્રી સુંદરીમાલાને પેટે હું પ્રતિસુર્ય નામનો વિદ્યાધર જન્મ્યો છું. (વસંતતિલકાની સામે જોઈને) તારી આ અંજના સખીની માતાનો હું માતૃસંવેગ નામનો ભાઈ છું. આ વખતે દૈવચોગે હું જો આંધ

આવત નહી તેા બિચારી આ રાંકડીની શું અવસ્થા થાત ? પછી તેણે ઘણા દિલાસો આપ્યો. અંજનસુંદરી સુખીમાં આવી, તથા તે વાત સાંભળીને આ મારો મામો છે એમ જાણ્યું તેથી પ્રથમ કરતાં વધારે વધારે રડવા લાગી. “ઘણું કરીને દુઃખની દશામાં પોતાના સુંદરની બેઠ થયેથી વિતેલા દુઃખનું ફરી નવેસરથી સ્માર્ણ થાય છે” પછી તેના મામાએ તેને ઘૈર્ય દીધું. ને પોતાની સાથે આવેલા કોઈ નિમિત્તિઆને તે બાળકના જન્મ વિષે પુછવા લાગ્યો. નિમિત્તિએ કહ્યું કે, આ બાળક મોટો પૃથ્વીપતિ થશે. અને આ જ ભવમાં મોક્ષે જશે. જન્મની વખત ગ્રહ તથા લગ્ન ઘણાં સારાં છે, તેથી એ મહા ધર્માત્મા થશે એમ કહ્યું પછી તે પ્રતિસુર્ય પોતાની બાણેજી તથા તેની સખીને પોતાના વિમાનમાં બેસાડીને પોતાના નગર તરફ જવા નીકળ્યો. તે વિમાનને રત્નોની ધુધરીયો બાંધેલી હતી. તેની રાતી કાંતી જમીન ઉપર તથા તે વિમાનનાં આસપાસ પડવા લાગી; તેને જોઈને તે બાળક તેને લેવા સારૂ ઉતાવળો થયો તેથી માતાના બોળામાંથી નીકળીને એક પર્વતની શિખર ઉપર જઈ પડ્યો. તે જાણે આકાશમાંથી વજ્ર પડ્યો હોયની! એવી રીતે તે ઉપર પડતાંજ પર્વતના કટકે કટકા થઈ ગયાં. બાળક નીચે પડ્યો એમ જોઈને અંજનાસુંદરી છાતી કુટવા લાગી. ને મોટા અવાજે રડવા માંડી. તેણે કરીને જાણે આસપાસની પોલાણનેજ રડવા ઉસકેરતી હોયની ! ત્યારે પ્રતિસુર્ય વિમાનમાંથી નીચે ઉતરીને તે બાળકને જઈ જુએ છે તો તેને કાંઈપણ લાગ્યા વિના જેમનું તેમ દીઠામાં આવ્યું. તેને ત્યાંથી પવનવેગે તે વિમાનને હાંકીને પોતાના હનુ નામના નગરમાં આવ્યો. ઘરની પાસે પોતાની બાણેજીને ઉતારી. તે જાણે કોઈ કુળદેવીજ હોયની ! એવી દેખાવા લાગી. પછી તેની મામી આવી ઘરમાં લઈ જઈને તેના સારી રીતે આદર સત્કાર કર્યો. જન્મતાં તે બાળક હનુપુરમાં આવ્યું, તેથી તેનું નામ તેની માતાએ હનુમાન પડ્યું. તથા વિમાનમાંથી પડતી વખત શિલને તોડ્યો, તેથી બીજું નામ શ્રીશલ એવું રાખ્યું. પછી જેમ માનસ સરોવરના કમલી વનમાં રાજહંસનાં બાળકો ક્રીડા કરે, તેમ તે હનુ નગરમાં થયેચ્છ ક્રીડા કરવા લાગ્યો અને અંજનાસુંદરી નિત્ય પ્રત્યે, સાસુએ માફી ઉપર દાષ રાખ્યો છે તે મારા માથાથી કોણ જાણે ક્યારે ઉતરશે ? એવો એવો વિચાર કરવા લાગી.

પવનજ્ય વરુણની સાથે સલાહ કરી અને તેની પાસેથી ખર ફાળ્યું.

મુકાવી ને રાવણને રાજ કર્યા પછી તેને લકા નગરીમાં પહોંચતો કરીને તથા તેની રજા લઈને પાછો પોતાના નગરમાં આવ્યો. પોતાનાં માતા પિતા વગેરેને યથાયોગ્ય નમસ્કાર કરીને અંજનાના મહેલમાં આવ્યો. ત્યાં જુઓ છે તો કાંતી રહીત ચંદ્રમાની પેઠે અંજનાનું ઘર નિસ્તેજ દીઠામાં આવ્યું. તેથી અતિ શોક કરવા લાગ્યો. એટલામાં તેણે કોઈ સ્ત્રીને દીઠી તેને પુછવા લાગ્યો કે, જેનું દર્શન નેત્રોને અમૃત જેવું લાગે, એવી મારી અંજના ક્યાં ગઈ? ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, હે પવનજય તું ગયા પછી કેટલાએક દિવસે તારી સ્ત્રી ગર્ભાણી થઈ એમ જાણીને તારી માતાએ કાઢાડી મેલી. તેને વિમાનમાં બેસાડીને પાપરૂપી તારા શેવકોએ તેને લઈ જઈને મહેંદ્ર નગરની ભાગોળમાં ઉતારી મુકી. એવું સાંભળીને કપુતરની પેઠે વાયુવેગે કરી સ્ત્રીની શોધ કરવા સારૂ પોતાના સાસરાના નગરમાં ગયો. ત્યાં જઈ ચોકશી કરતાં સ્ત્રીનો પત્તો મળ્યો નહીં. ત્યારે કોઈ પરસ્ત્રીને પુછવા લાગ્યો કે મારી અંજના આંધ આવી હતી કે નહીં? તેણે કહ્યું કે, તે પોતાની સખી સહિત આંધ આવી હતી. પરંતુ તેના દુઃશીલપણથી તેના પિતાએ તેને કાઢાડી મુકી એમ સાંભળીને જેમ વજનો માર પડે તેમ તેને લાગ્યું. પછી તેની શોધ કરવા સારૂ પર્વત સ્થળોમાં ફરવા લાગ્યો. ફરતાં ફરતાં કાંઈપણ ખબર મળવાથી શ્રાપ વડે ભ્રષ્ટ થયેલા દેવતાની પેઠે બેદ પામીને પોતાના પ્રહસિત મિત્રને કહેવા લાગ્યો કે, અંજનાનું દરીની મેં આટલી બધી શોધ કરી પણ હજી મુઘી તેનો ક્યાંએ પત્તો મળતો નથી. તથાપિ હજી કેટલીએક શોધ કરવી છે, તેમ છતાં જ નહીં મગશે તો હું અગ્નિમાં પ્રવેશ કરીશ. એ વૃત્તાંત મારા માતા પિતાને તું કહેજે. એમ કહીને પોતાના મિત્રને વિદાય કર્યો. તેણે આદિત્યપુરમાં જઈને પ્રહ્લાદ તથા કેતુમતિને પવનજયની સર્વ વાત કહી. કેતુમતિ સાંભળીને મુઠા પામી તત્કાળ જમીન ઉપર પડી. કેટલો એક વખત ગયા પછી કાંઈક શુદ્ધિમાં આવીને બોલવા લાગી.

હે પ્રહસિત, તેણે અગ્નિમાં પેસવાનો પાકો નિશ્ચય કર્યો છે કે? ત્યારે તારા પરમ પ્રિય મિત્રને એવી સ્થિતિમાં એકલો વનમાં મુકીને તું આંધ શા સારૂ આવ્યો? પણ એ બીજા કોઈની તકશીર નથી. એ વિપરીત કાર્યનું કારણ હું અભાગણી છું. મેં પાપણીએ બિચારી નિર્દોષી વહુને ના હક કાઢાડી મુકી, તેથી આ બોટા પરિણામના ચિન્હો દીઠામાં આવે છે. તે સતી ઉપર મેં દાષ આરોપણ કર્યો, તેનું આ ફળ મને મળે છે. કહ્યું છે કે,

“અતિ પ્રખ્યાત ભાવે પુન્ય અથવા પાપ કર્યું હોય તેનું ફળ તત્કાળ પ્રાપ્ત થાય છે.” એવી રીતે વિલાપ કરતી થકી કેતુમતી મોકડેથી રડવા લાગી. તેને પ્રહ્લાદ રાજાએ સમજાવીને તથા પોતાની સાથે સૈન્ય લઈને પોતાના પુત્રની તથા તેની સ્ત્રીની શોધ કરવા સારૂ નીકળ્યો. તેમજ ખીજા દુતોને દેશ દેશ રવાને કર્યા. પ્રહ્લાદ રાજા કેટલાએક વિદ્યાધરો સહિત, પુત્ર તથા તેની સ્ત્રીની શોધ કરવા સારૂ કેટલાએક દેશ ફરતાં ફરતાં એક ભુતવન નામના વનમાં જઈ પહોંચ્યો. ત્યાં જઈ જુવે છે તો પોતાના પુત્ર પવનજયે ચિંતા રચીને આગ સળગાવી છે ન પોતે તેની પાસે ઉભો રહીને બોલે છે. હવે પવન દેવતાઓ હે વિદ્યાધરેંદ્ર પ્રહ્લાદ મારો પિતા, તથા કેતુમતિ મારી માતા, તેમનો હું પુત્ર છું. મારી અંજના નામની પતિવ્રતા સ્ત્રી નિર્દોષી છતાં તેને મેં કુખુદ્ધિએ વિવાહના દિવસથી ઘણું દુઃખ દીધું. કેટલાક કાળ પછી કર્મના જોગે તેને મુકીને રાવાણના કામ સારૂ પ્રયાણ કર્યો. ગામથી કેટલાએક દુર ગયો દૈવના યોગે મેં મારો દાખ જાણ્યો પછી પશ્ચાતાપ કરીને ત્યાંથી એક રાત્રના પાછો આવીને તેની સાથે હું રમયાણ થયો. ત્યાં રાત્ર રહીને સવારમાં નિકળતી વખતે હું મારી વીંટીની નિશાની દઈને મારાં મા બાપને ન કળતાં ફરી સૈન્યમાં જઈ પહોંચ્યો. તે દિવસથી તે મારી સ્ત્રી ગર્ભવંતી થઈ. તેની ઉપર વિના કારણ મારી માતાએ દાખનો આરોપ કરીને તેને ઘરમાં કાઢાડી મુકી. હું આવ્યા પછી તેની મેં ઘણી શોધ કરી પણ તે મારી નહીં, કોણ જાણે ક્યાં છે? તેની ખબર નથી. એવી રીતે ખિચારી તે સ્ત્રી કેવળ નિર્દોષ છતાં તેને આવા દુઃખની પ્રાપ્તિ થઈ છે, તે સહન થતું નથી. તેને દુઃખ થવાનું કારણ માત્ર મારું અજ્ઞાન છે. મારા જેવો પતિ જીવતો જતાં તેની સ્ત્રીને દુઃખ થાય, તેથી મને ઘિકકાર છે. એવા પશ્ચાત્તપે કરી સર્વ પૃથ્વી ઉપર તેની મેં શોધ કરી પણ ક્યાંય પત્નો મળ્યો નહીં જેમ રત્નોની ખાણમાં રત્ન સોધ્યું મળે નહીં, તેમ મને મારી સ્ત્રી મળી નહીં. હવે જો હું જીવતો રહું તો એ સદગુણી સ્ત્રીના વિરહ મને જન્મમાં સુધી દુઃખ દેશે. માટે એ જીવ્યાથી મરવું લડું છે. એમ જાણીને આ મારાં શરીરને આ અગ્નિમાં બાળી નાંખું છું હવે પછી મારી સ્ત્રી જો તમને દિઠામાં આવે તેને કહેજો કે, તારા વિયોગથી પવનજય અગ્નિમાં બળી મુવો. એમ કહીને રડતો થકો તે ચિંતામાં પડવા સારૂ કંઈકો મારીને ઊંચે ઉડ્યો. એટલામાં રાજાએ એનું બોલવું બધું સાંભળી લીધું, તેથી મોકડે ઝડપથી તેની પાસે

જઘને પોતાના બે હાથ વતે તેને ખાથમાં ઝાલ્યો, ત્યારે પવનજય સ્ત્રીના વિ-
ચોગથી થએલા ક્રુષ્ણનો પ્રતિકાર જે આ મૃત્યુ તેમાં આ વિધન કહેવું? તે
વખતે મહાદેવી આંખોમાં પાણી આવીને કહે છે કે, એ હું તારો પાપી
પિતા છું, તારી નિરદોષ સ્ત્રીને મેં કાઢાડી મુકી. તેનું કારણ માત્ર તારી
માતાનું કરેલું અઘટિત કૃત છે. તું મોટો બુદ્ધિમાન છતાં આ ધોર કર્મ કર-
વાને ચોગ્ય નથી. તારી સ્ત્રીની શોધને અર્થે મેં હજારો હજારો વિદ્યાધરોને દે
શો દશ મોકલ્યા છે. તે પાછા આવે ત્યાં સુધી તું વિલંબ કર, એવી રીતે
મહાદેવી પોતાના પુત્રને સમજાવવા લાગ્યો. પણ શોધ કરવા સારૂ ગએલા વિ-
દ્યાધરો ફરતા ફરતા હનુપુર નામના નગરમાં આવ્યો, ત્યાં પ્રતિમુર્ચની પાસે
જઘને પવનજયનો સર્વ વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યો. તે કહેતાં અંજનાના વિરહ
થી પવનજય ક્રુષ્ણ થઈને તેની ઘણી રીતે શોધ કરતાં તેના પત્નો ન મ-
ળ્યાથી તેણે અગ્નિમાં પ્રવેશ કરીને બગી મરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. એમ
તે વિદ્યાધરો કહેવા લાગ્યા. તે વખતે ત્યાં પાસે અંજના બેઠી હતી તેણે
એ સર્વ વાત સાંભળી તેવીજ મોટેથી આ વિષ જેવા વાક્યો મારા રૂદ્ધમાં
પેસતાંજ હું નષ્ટ થઈ છું. એમ કહીને તથા મુઠ્ઠા ખાઈને પૃથ્વી ઉપર પડી
ત્યારે પાસે બેઠેલી તેની સખીઓએ ચંદનવાળું પાણી તેના આંગ ઉપર છાં-
ટ્યું. તથા વીજળાથી પવન કરવા લાગી. કેટલોએક વખત ગયા પછી ઉડી,
સાવધ થઈ દીન સ્વરે રડવા લાગી. ને મુખથી કહે છે:— પતિવ્રતા સ્ત્રી પો-
તાના પતિના શોકથી અગ્નિમાં પ્રવેશ કરે, કેમકે સ્ત્રીએ પતિ વિના જીવતાં
રહેવું ક્રુષ્ણનું કારણ થાય છે. એ ચોગ્ય છે, પણ હજારો સ્ત્રીઓને ભોગવવા
વાળા ભક્તિએ એક સ્ત્રીને માટે આટલો બધો શોક કરવો વ્યર્થ છે. માટે પુ-
રૂષને સ્ત્રીના વિચોગથી અગ્નિ પ્રવેશ સંભવેજ નહી. તે કારણથી હે મારા
વાહલા પતિ તું અગ્નિમાં બગી મરવાને તૈયાર થયો, એ અઘટિત કૃત્ય છે.
હું સી છતાં તારા વિરહથી આજ દિવસ સુધી જીવતી રહી તો તું પુરૂષ
છતાં આટલી બધી હિંમત કેમ મુકે છે. આપણ બે વચ્ચે નીલમણી તથા
કાંચમણી જેટલું અંતર છે. હું અદ્ય સત્ત્વ છું, ને તું તો માહા સત્ત્વવાન
છું, એ વાતમાં મારા સાસુ સસરાનો દોષ નથી મારા મા બાપનો દોષ નથી
કેવળ મજા અભાગાણીના કર્મનો દોષ છે.

એવી રીતે અતી શોકાતુર થએલી અંજનાને પ્રતિમુર્ચ જઘને પોતાના
વિમાનમાં પુનઃસહીત તેને બેસાડીને પવનજયની શોધ કરવા સારૂ નીકળ્યો.

તે કરતાં કરતાં જ્યાં ચિત્તા કરીને પવનજય ખગવા તથ્યાર થયો હતો એવા ભુવનમાં આવી પહોંતો. તેને પ્રહસિતે દીડો. તેવોજ પ્રહ્લાદ પાસે જઈ ન પુત્રસહિત અંજનાને તેના મામે વિમાનમાં બેસાડીને આંધ તેડી આવ્યો છે. એમ કહેવા લાગ્યો. એટલામાં તે વિમાન ત્યાં પાસે આવ્યું. તેમાંથી અંજનાસુંદરી નીચે ઉતરી, ને પોતાના સસરા પ્રહ્લાદને તેણે નમસ્કાર કર્યું પછી પ્રતિસુર્ય પણ પ્રહ્લાદ રાજાને ઘણી પ્રીતે વડે મળ્યો. હનુમાનને પ્રહ્લાદ રાજાએ પોતાના જોગામાં લઈને ગદગદ કંઠ થયો થકો પ્રતિસુર્ય સામે જઈને બોલવા લાગો, હે પ્રતિસુર્ય રાજા, કુટુંબ સહિત દુષ્પર સમુદ્રમાં બુલનારો જે હું, તેની ઉપર ઘણી કૃપા કરીને તે મને ઉગાર્યો તેથી હું માર્ગ મોડુ ભાગ્ય સમજી છું. મારા સંતાનને કારણભુત જે આ બિચારી નિર્દોષ સાધવી, તેને મેં નાહક કાઢાડી મુકી. પરંતુ તે એનું સારી રીતે રક્ષણ કર્યું, મારે તું ધન્ય છે. દુઃખના વખતે સમુદ્રની પકે તું પાછો કર્યો, તેથી હું તારો ઉપકારી થયો છું. એ બધું જોઈને પવનજયના કોપની શાંતિ થઈ ગઈ. ને મનમાં રાજી થયો. એવા પ્રસંગે સર્વ વિદ્યાધરો મોટા ઉત્સાહ સહિત પોતપોતાના વિમાનોમાં બેસીને હનુપુર નગરમાં આવ્યા. મોહંદ્ર રાજા પણ ઘણો ઉતાવળો ત્યાં આવી પહોંતો કે તુમતી દેવી તથા ભાઈઓ વગરે સર્વ ત્યાં આવ્યા. પછી ત્યાં મોટો ઉત્સાહ કર્યો. એ બધું થઈ રહ્યા પછી સર્વ વિદ્યાધરો પોતપોતાના નગરે ગયા. માત્ર અંજના તથા હનુમાન સહિત પવનજય ત્યાંજ રહ્યા પછી હનુમાન પોતાના પિતાના હાથતળે ત્યાં ઉછર્યો આસ્તે આસ્તે વિદ્યા શિખવા લાગો. તે સર્વ શસ્ત્ર શાસ્ત્રમાં કુશળ થયો, સુધ્ધ જેવી કાંતિવાળો તે હનુમાન ક્રમે કરી ચોવન અવસ્થા પામ્યો.

આંધ લંકામાં રાવણ દ્વેષાયામાન થઈને, વરૂણની મિત્રતામાં દુષણ ઉપજવીને તેને છતવા સારૂ રથેમ નામના પવેત ઉપર ગયો. પ્રથમ જે જે વિદ્યાધરોને બોલાવવા સારૂ હતોને મોકલ્યા હતા, તે સર્વ રાવણને આવી મળ્યા. તેમજ પવનજય તથા પ્રતિસુર્ય પણ રાવણ પાસે આવવાને નિકળ્યા. તે વખતે હનુમાન તેમને કહેવા લાગ્યો, હું છતાં તમને જવાની જરૂર નથી. હું શત્રુઓને છતી આવીશ. પાસે તીક્ષણ શસ્ત્ર છતાં કોઈ હાથે કરી મારશે કે ? હું બાળક છું તેથી તમે મારી ઉપર દયા કરતા હશે, પરંતુ પ્રાંકમમાં વચનું પ્રમાણ નથી. એ પ્રમાણે મોટા આક્રુધી તેમને રોકીને તથા તેમની રજા લઈને હનુમાન જવા નિકળ્યો. તે વખતે તેના પિતાએ તથા મામજી

તેનું મસ્તક ચુંબન કર્યું. તેની સાથે હજારો ગમે સૈન્ય નીકળ્યું. એવો મહાપ્રાક્રમી હનુમાન રાવણનાં સૈન્યમાં આવી પહોંત્યો. ત્યાં પોતાના જમની પેઠે હનુમાન આવ્યો, એમ જાણીને રાવણ રાજ થયો. હનુમાને આવી નમસ્કાર કર્યું, ત્યારે રાવણ તેને પોતાના જાળામાં બેસાડીને તેના ઘણા આદર સત્કાર કરવા લાગ્યો. પછી તેને સાથે લઈને પોતાના સૈન્ય સહિત રાવણ પાતાલમાં વરુણ રાજની નગરી પાસે આવી પહોંત્યો. વરુણે રાવણ આવવાનું જાણીને પોતે તથા પોતાના બે પુત્ર, એ ત્રણેજ સૈન્ય સહિત બહાર નિકળ્યા. ત્યાં વરુણના પુત્ર રાવણની સાથે લડાઈ કરવા લાગ્યા. વરુણ સુગ્રીવાદિક સુરવીરોની સામે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. મહાપ્રાક્રમી વરુણના પુત્ર પોતાના મિત્રો રાતાં કરીને જેમ દુષ્કરને કુતરાં દુઃખ આપે, તે પ્રમાણે તે રાવણને દુઃખ દેવા લાગ્યા. એટલામાં જેમ સૌંદ્ર હાથીની સાથે લડે તેમ હનુમાન વરુણના પુત્રો સાથે લડતો થકો ક્રોધમાં આવીને પોતાની વિદ્યાની સામર્થ્ય કરીને જેમ કોઈ પશુને બાંધી લિયે, તેમ તેમને બાંધી લીધા. તેની વરુણને ખબર પડતાં જ કોપાયમાન થઈને જેમ રસ્તામાં હાથી ઝાડોને તોડી પાડે તેમ સુગ્રીવાદિક સુભદ્રોને દુર કરીને હનુમાન ઉપર દાડ્યો. એમ જાણીને જેમ નદી ના વેગને પર્વત અટકાવી મુકે, તેમ રાવણે બાણોના વરસાદ કરીને તેને વચ્ચે અટકાવી મુક્યો. તે વખતે જેમ બળદની સામે બળદ લડે, તથા હાથીની સામે હાથી લડે, તેમ રાવણ તથા વરુણ પરસ્પર લડવા લાગ્યા. એમ લડતાં લડતાં રાવણે પોતાના બળ વડે વરુણને વ્યાકુળ કરીને, તથા કુદકો મારીને જેમ પુર્યે ઇંદ્ર રાજને બાંધ્યો હતો, તેમજ વરુણને બાંધી લીધો. તે વખતે આખી સૈન્યમાં જયજયકાર શબ્દ થવા લાગ્યો. પછી રાવણ પોતાના સ્થાનક ઉપર આવ્યો. ત્યારે વરુણ રાજએ પોતાના પુત્રો સહિત રાવણને નમસ્કાર કર્યો, તેથી રાવણે તેને મુકી દીધો. કહ્યું છે કે “મોટા પરુષોના કોપ માત્ર નમસ્કાર કરી જાય છે.” પછી વરુણે પોતાની કન્યાને ચોગ્ય વર મહાપ્રાક્રમી એવો હનુમાન જોઈને પોતાની સત્યવતી નામની કન્યા તેને આપી. ત્યાર પછી રાવણ પોતાના સૈન્ય સહિત લંકામાં આવ્યો ત્યાં આવીને પોતાની બેન જે ચંદ્રનખા, તેની એક કનકકુશલા નામની કન્યા હતી તેને ઘણા આનંદ સહિત હનુમાનને પરણાવી દીધી. તેમજ સુગ્રીવે પોતાની પદમરાગા નામની કન્યા આપી. હરિનીલ નામના વિદ્યાધરે મલિની નામની કન્યા આપી. અને બીજા હજારો વિદ્યાધરોએ પોતાની હ-

જારો કન્યાએ તેને પરણાવી આપી. પછી રાણે અતિ આનંદથી તેને મળીને રજા દીધા પછી હનુમાન પોતાની સર્વ સ્ત્રીઓ સહિત હનુપુરમાં આવ્યા. તેમજ ખીજ સુશ્રીવાદિક વિદ્યાધરો પણ પોત પોતાને ઠેકાણે ગયા. ઇંહાં હનુપુર નગરમાં હનુમાન પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત સુખ ભોગવે છે.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम
लक्ष्मण चरित्रे पवनजय अंजना संबंध
हनुमान जन्म इत्यादि

ત્રીજો લંઢ સમાપ્ત

અથ શ્રી ચોથો ખંડ પ્રારંભતે

ત્રિચિલા નામની નગરીમાં હરિવંશને વિષે એક વાસુકેતુ નામના રાજાની સ્ત્રી વિપુલાના પેટે જનક નામે પુત્ર થયો તે પૃથ્વી ઉપર ઘણો વિખ્યાત થયો. પ્રજાને પુત્રની પઠે માનતો હતો. તેથી તે પોતાના જનક નામને દીપાવવા લાગ્યો. તેમજ અયોધ્યા નામની નગરીમાં રૂપલદેવ સ્વામીથી આ લેલી વંશ પરંપરામાંના આદિત્ય વંશમાં થયા જે રાજાઓ તેમાં કોઈ મોક્ષે ગયા. કોઈ સ્વર્ગે ગયા, એવી રીતે વંશાવળી ચાલતાં વીસમા તીરથંકર શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીના તીર્થમાં એક વિજય નામનો રાજા થયો. તેની સ્ત્રી હિમચુલાને પેટે બે પુત્રો જન્મ્યા. એકનું નામ વજ્રબાહુ તથા બીજાનું નામ પુરંદર રાખ્યું. નાગપુર નામની નગરીમાં એક ઇલવાહન નામના રાજાની સ્ત્રી ચુડામણિને પેટે એક મનોરમા નામની કન્યાનો જન્મ થયો. તેની યાવન અવસ્થા થઈ છતાં, ચંદ્રે જેમ શેહિણી પરાણી, તેમ વજ્રબાહુએ તેનું મોટા આનંદથી વરી, વિવાહ થયા પછી પોતાની સ્ત્રી તથા ઉદયસુંદર નામના પોતાના શાળાને સાથે લઈને જતાં રસ્તામાં ઉદયાચલ પર્વત ઉપર બેઠેલા એક ગુણસાગર નામના મુનિને તેણે દીઠો. સુર્યની પઠે જેની કાંતિ છે. મોક્ષ માર્ગના સાધનભુત તપના તેજ વડે જે શોભી રહ્યો છે. એવા તે મુનિને જોઈને જેમ મેઘને જોઈને મોર રાજ થાય તેમ તે મનમાં રાજ થયો થકો ઘોડાને ઉભો કરીને નીચે ઉતરી બે હાથ જોડીને બોલવા લાગ્યો.

આંઈ કોઈ મહા મુનિ વંદના કરવા ચોગ્ય છે. ચીંતામણીની પઠે મોટા પુણ્યથી એનું આજે મને દર્શન થયું છે એવું વજ્રબાહુનું બોલવું સાંભળીને તેના સાજો ઉદયસુંદર તેને કહેવા લાગ્યો, કેમ તારા મનમાં દીક્ષા લેવાની છે કે શું? ત્યારે તેણે કહ્યું કે એમજ મારા મનમાં છે. ત્યારે ફરી તેણે મનકરીથી કહ્યું, હવે વિલંબ કરવી જોઈએ નહીં, એ કામમાં હું પણ તને સહાય છું, એવું તેનું બોલવું સાંભળીને વજ્રબાહુ બોલ્યો કે તું પોતાની મતિના માત્ર મુકને નહીં. ત્યારે તેણે કહ્યું કે હીક છે. નહીં મુક. પછી તે ઘોડો ઉપરથી ઉતરીને બધાને સાથે લઈને તે પર્વત તરફ ચાલ્યો. એવી

રીતે વજ્રખાડુનો પાકો મનસુખો જોઈને ઉદયસુંદરને ધાસ્તી લાગ્યાથી તેને કહેવા લાગ્યો કે. હે વજ્રખાડુ રાજા હોતો તારી સાથે મશ્કરી કરતો હતો. તને દીક્ષા લેવી જોઈએ નહીં. મારા બોલવાને પ્રિકાર છે, આપણુ બેઉ વચ્ચે કેવળ મશ્કરીનું બોલવું થયું છે. એમાંનું કાંઈપણ સાચુ સમજવું નહીં. વિવાહના ગીતોની પદો મશ્કરી પણ સાચી ન સમજવી. હવે પછી તું અમને સર્વ દુઃખમાં સહાય થઈશ. આ વખતે અમારા કુલના સર્વ મનોરથનો ત્યાગ નહીં કરાવ. તારા હાથમાં હજી સુધી વિવાહ કંકણ છે. તેનું ફળ જે ઉપભોગાદિક, તેને તું આર્ચીતું કેમ મુકી દે છે? જો તું હમાણુંજ દીક્ષા લઈશ તો જેને સંસારના મુખની હજી સુધી કાંઈ પણ ખખર નથી એવી આ મારી બેન મનોરમા તારા વના કેમ જીવી શકશે? ત્યારે વજ્રાયુધ તેને કહે છે:— હે ઉદયસુંદર આ મનુષ્ય જન્મરૂપ જાડનું ચરિત્ર લક્ષણરૂપ ફળ છે. તે જે આ મશ્કરીનું ભાષણ કર્યું, તે જેમ સીપીમાં સ્વાતીની ખુંદ મોતીનું કારણ થાય છે; તેમ એ બોલવું મોક્ષનું કારણ બુદ્ધ થયું તારી બેન પણ મારી સાથે દીક્ષા લેવી જોઈએ, જો તે એમ નહીં કરે તો હવે પછી એની સાથે ભોગ ભોગવનાર હું નથી મારે તો આ મોક્ષને માર્ગે જવું છે, તેમાં અટકાવ કરવું તને યોગ્ય નથી ને મારી વાત માને તો તું પણ મારી સાથે દીક્ષા લે. ક્ષત્રીએ પોતે કરેલી પ્રતિજ્ઞા અવશ્ય પાળવી, એ સર્વનો કુલ ધર્મ છે. એમ કહીને તે આગળ ચાલ્યો. થકો ગુણસાગર મુનિ પાસે આવી ઝટ દીક્ષા લઈ લીધી. ત્યારે તે ઉદયસુંદર, તેની સ્ત્રી મનોરમા. તથા ખીજ પચીશ કુમાર એ સર્વેએ તેની સાથે દીક્ષા લીધી.

એ વાત વજ્રખાડુનો પિતા વિજય રાજા સાંભળીને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે મારો પુત્ર ખાળક છતાં તેણે દીક્ષા લીધી ને મેંતો હજી સુધી વૈરાગ્યનું ગ્રહણ કર્યું નથી. માટે હવે દીક્ષા લઈને મોક્ષના સાધનને સંપાદવું જોઈએ, એમ જાણીને પોતાના પુરંદર નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને એક નિર્વાણમોક્ષ નામના મુનિ પાસેથી દીક્ષા લીધી. તે પુરંદર પણ પોતાની સ્ત્રી પૃથ્વીની સાથે કેટલાએક કાળ ઉપભોગ ભોગવીને તેથી થયેલા કીર્તીધર નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને કોઈ એક ક્ષેત્રંકર નામના મુનિની પાસે દીક્ષા લીધી. કીર્તીધર રાજા પણ ઇંદ્રાણી સહીત ઇંદ્ર રાજાની પ્રકો પોતાની સહદેવી નામની સ્ત્રીની સાથે વિષય મુખ ભોગવીને તથા દીક્ષા લેવાનું મનમાં ધારીને પોતાના મંત્રીઓને કહેવા લાગ્યો. મારે હવે દીક્ષા લે

વી છે એ વિષે તમારૂં કેવું મત છે? ત્યારે પ્રધાનો કહેવા લાગ્યા. હે રાજા હજી તુમે પુત્ર રહીત છો, માટે તને વ્રત લેવાનો અધિકાર નથી. તેમ છતાં ને તુ દીક્ષા લઈશ તો પછી આ પૃથ્વીના સ્વામી કોણ છે? માટે પુત્ર થાય ત્યાં સુધી વિલંબ કરો. એવું મંત્રીઓનું બોલવું માન્ય કરીને તેણે કેટલાએક કાળ ગ્રહસ્થાશ્રમ કર્યો. પછી તે સહદેવી રાણીના પેટે સુકોશલ નામનો પુત્ર પેદા થયો. પણ સહદેવી રાણીએ પોતાના પતિના દીક્ષા લેવાના ભયથી પોતાને પુત્ર થવાની વાત છાની રાખી ને મને પુત્રી થઈ એમ કહ્યું. તોપણ તે વાતની રાજાને ખબર પડી. સૂર્ય ઉગ્યા પછી તેને ઢાંકવાને કોણ સમર્થ થઈ શકે? પછા તે રાજા સ્વાર્થમાં તત્પર થઈને તથા પોતાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને એક વિજયસેનક નામના આચાર્ય પાસે દીક્ષા લીધી. પછી મહાહિંસ્ર તપ કરીને ગુરૂની આજ્ઞાથી વિહાર કરવા લાગ્યો.

એવી રીતે ફરતાં ફરતાં કોઈ એક સમયે અયોધ્યા નગરીમાં આવ્યો. માસ ઉપવાસનાં પારણાં કરવા સારૂં મધ્યાન બે પ્રહરના વંખતે ગામમાં ગયો. રસ્તામાં જતાં મહેલમાં બેઠેલી સહદેવી સ્ત્રીએ તેને દીઠો. ને તેણે આ બળ્યો કે આ મારો પતિ છે, એણે જ્યારે દીક્ષા લીધી ત્યારેજ હું પતિ વિનાની થઈ. પણ આ મારો પુત્ર સુકોશલ એના બાપને જોઈને તેની પડ દીક્ષા લેશે તો હું પુત્ર વિનાની થઈશ. તો પછી મારૂં જીવવું શા કામનું? તે માટે અથપિ આ નિરપરાધી છે, વ્રતધારી છે, તથા પતિ છે; તથાપિ પુત્રના કલ્યાણ સારૂં એને નગરથી બાહાર કાઢાડી મુકવો. પછી તે સ્ત્રીએ કોઈ અન્યદર્શનીઓના હાથે તેને ગામથી બાહાર કહડાવી મુકાવ્યો. કહ્યું છે કે, “લોભી માણુશને વિવેક ક્યાંથી? એ સર્વ વાતની સુકોશલની ધાવ માતાને ખબર પડી. પોતાના વ્રતધારી, તથા નીરપરાધી પતિને એ દુષ્ટ સ્ત્રીએ નગરથી બાહાર કાઢાડી મુક્યો. એમ જાણીને તે રડવા લાગી. તે જોઈને સુકોશલ રાજા તેને પુછવા લાગ્યો. હે માતા તું શા સારૂં રડે છે? ત્યારે તે ધાવ માતા તેને કહેવા લાગી. હે પુત્ર, તારો પિતા જે કીર્તીધરરાજા તે તારી બાસ્થાવસ્થામાં તને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે દીક્ષા લઈને વિચરવા લાગ્યો. ફરતાં ફરતાં કેટલાએક દિવસ પછી આજે આ નગરમાં આવ્યો. તેને જોઈને તું પણ દિક્ષા લઈશ એવી પોતાના મનમાં શંકા લાવી તાહારી માતાએ તેને અન્યદર્શનીઓ પાસે ગામથી બાહાર કહડાવી મુક્યો. માસ ઉપવાસનાં પારણાં કરવા સારૂં આવેલાને એમને એમ કાઢાડી મુક્યા તેથી હું

રહું છું. એવું સાંભળતાં વેતજ સુકોશલ રાજા તેજ વખતે પોતાના બાપ પાસે ગયો. ત્યાં જઈ. નમસ્કાર કરી હાથ જોડીને તેની પાસેથી દીક્ષા માગવા લાગ્યો. એવા પ્રસંગે ચિતમાલા નામની તેની સ્ત્રી ગર્ભાણી છતાં પોતાના પ્રધાનો સહિત પતિ પાસે આવીને તેને કહેવા લાગી કે. હે સ્વામીન આ રાજ્ય સુકવાને તું યોગ્ય નથી. એવું સીનુ બોલવું સાંભળીને તથા તેના સર્વ અભિપ્રાય જાણીને તેને રાજા કહેવા લાગ્યો. હે સ્ત્રી આગળ આવનારા કાળને માટે વર્તમાન કાળમાં ઉપચાર કરવું જોઈએ, તેની પહે આજ દિવસથી તારા ગર્ભસ્થ પુત્રને મેં રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. એમ કહીને સર્વ લોકોની સાથે સસ્ત્રી રીતે બોલીને પિતાની પાસે દીક્ષા લીધી. પછી ઉત્તમ પ્રકારનો તપ કરીને કષાય રહિત થયો થકો પૃથ્વીને પાવન કરવા સારૂ તે મુનિઓ [પિતા તથા પુત્ર] બેઉ સાથે વિહાર કરવા લાગ્યા.

આંઈ સહદેવી પોતાના પુત્રના વિયોગથી દુઃખ પામીને શૈદ્ર ધ્યાન વડે મરીને એક પર્વતની ગુફામાં વાઘણ થઈ, કોઈ એક સમયે ફરતાં ફરતાં તે પિતા પુત્ર બેઉ સાધુઓ પોતાના શરીરમાં રાગરહિત થયા થકા સ્વાધ્યાય ધ્યાનમાં તત્પર થએલા કોઈએક પર્વતની ગુફામાં એકાગ્ર ચિતે રહ્યા. કાર્તીક માસમાં પારાણ કરવા સારૂ વિહાર કરવાને રસ્તામાં જતાં એક રાજ થએલી ચમદુતીની પહે વાઘણીએ તેમને દીઠા. પછી દુરથી જેમ મિત્રને જોઈ મિત્ર દાઢે, તેમ મોહાકુ ફાડીને તેમને ખાવા સારૂ તે દાડી. તેને પોતાની પાસે આવતી જોઈ ક્ષમાશ્રમણોત્તમ તે બેઉ જાણુ ધર્મ ધ્યાન ધારણુ કરીને કાચાત્સર્ગે ઉભા રહ્યા. એટલામાં વીજલીની પહે તે વાઘણુ આવીને સુકોશલ ઉપર પડી પોતાના પગે કરીને તેને જમીન ઉપર પાડ્યો. પછી તીક્ષણુ નખે કરીને તેનું ચામકુ ચઢચઢ ફાડવા લાગી. જેમ મારવાડ દશના પંથી તરશ્યા થકો પાણી પીને ઘણું રાજ થાય, તેમ તે અતિ પ્રીતી વડે મુનિનું લોઈ પીને રાજ થવા લાગી. દંતોથી તેનું માંશ તડ તડ તોડીને જેમ કોઈ બીખારીણી ફલાદિકને તોડીને ખાય તેમ ખાવા લાગી, જેમ હાથી પોતાના દાંતે કરી શેરડી કડકાવીને ખાય, તેમ તેના હાડોને ચાવી ચાવીને ખાવા લાગી. એ પણ તે હિંસક પ્રાણિએ નિર્દોષી મુનિના એવા હાલ કર્યા તોપણુ તે મુનિ દિલગીર ન થઈને આ મારાં કર્મ અપાવવાને સાધનરૂપ થઈ, એવા તેના ઉપકાર માન્યો. અને તે વિષે કંઈ પણ ખરાબ આવ આપુએ નહીં જેમના તેમ ખ્યાન કરતો છતાં તેના રોમાંચ ઉભા થયા

પછી શુક્લ ધ્યાન કરીને તે સુકોશલ મુનિ કાળ કરીને મોક્ષને પામ્યો. તેમજ કીર્તીધર મુનિ પણ ક્રમે કરી કેવળજ્ઞાન પામીને દહત્યાગ કરી પરમ પદને પામ્યો. ઇહાં તે મુનિના કળેવરને તે વાઘણે જ્યારે ખાઈ લીધું, ત્યારે તેના ઇંતો ઉપર એક સોનાની રેખ તેને હીઠમાં આવી. તે જોતાંજ તેને મુછી આવી ગઈ પછી શુધીમાં આવી ત્યારે તે નિમિત્તથી તેને જાતિ સ્મરણ થયું. તેથી પસ્તાવો કરીને પોતાને ઘિઝારવા લાગી. અરે હું મહા પાપીણી છું. મેં પોતાના પુત્રનું ભક્ષણ કર્યું. એ મહા પાપથી કોણ જાણે મારી કેવી ગતિ થશે? એવો તેણે ઘણા પ્રકારે ઘોષો કર્યો, તે કીર્તીધર મુનિએ જાણી લીધું. ત્યારે તેને ઉપદેશ કર્યો. તેના યોગે તે અનશન વ્રત ને ધારણ કરીને મરી જઈને જુગલીઆમાં જનમી, પછી કીર્તીધર મુનિ પણ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે મોક્ષે ગયા.

સુકોશલ રાજાની સ્ત્રી ચિત્રમાલાના પેટે એક પુત્રનું જન્મ થયું. તેનું નામ હિરણ્યગર્ભ પાડ્યું. પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે તે ગર્ભમાંજ રાજા થયો. તે હિરણ્યગર્ભ જીવન અવસ્થામાં આવ્યા પછી, મૃગ જેવા નેત્રોવાળી મૃગાવતિ નામની તેની સ્ત્રીના પેટે પોતાના જેવા શરીરવાળો એક નહુષ નામનો પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. કેટલાએક કાળ પછી હિરણ્યગર્ભ રાજાએ પોતાના માથાં ઉપરના કેશો સફેદ થયા એમ જાણીને, પોતાની વૃદ્ધ અવસ્થા તરફ નજર કરીને, મહા વૈરાગ્યને પામીને તથા પોતાના નહુષ નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને, એક વિમલાચાર્ય નામના ગુરૂ પાસે ચારિત્ર વ્રત લીધું. પાછળ સિંહ જેવો પરાક્રમી નહુષ રાજા, પોતાની સિંહિકા નામની સ્ત્રી સાથે ઉપભોગ ભોગવતો છતાં પોતાના પિતાનું રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો.

કોઈ એક સમયે ઉત્તર દિશાના રાજાએને જીતવા સારૂ પોતાની સ્ત્રી રાજ્યગાદી ઉપર બેસાડીને સૈન્ય સહિત નહુષ રાજા પ્રવાસ ગયો. તેની દક્ષિણ દિશાના રાજાએને ખબર પડતાંજ આવીને અયોધ્યા નગરીને તેઓએ ઘેરા ઘાલ્યો. ત્યારે શુર પુરૂષની ઉપમાને લાયક એવી તે સિંહિકા સ્ત્રી પોતાનું સૈન્ય સજીને તેઓની સાથે યુદ્ધ કરીને જેમ સિંહિણી હાથીને મારે, તેમ તેઓને મારીને હઠાવ્યા.

કેટલાએક દિવસ ગયા પછી ઉત્તર દિશાના રાજાએને જીતીને નહુષ રાજા પાછો પોતાની નગરીમાં આવ્યો. ત્યારે પોતાની સ્ત્રીએ દક્ષિણ દિશાના આવેલા રાજાએને જીતીને તેઓને હઠાવ્યા, તે સર્વ વૃત્તાંત સાંભળ્યો. ને મ

નમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મારા જેવા યુર પુરુષને પણ છતવાને મુશ્કેલ એવા મહા પરાક્રમી રાજાની સાથે લડીને તેમને છતી લીધા, એ કેવળ એનું કામ નહીં પણ કોઈ એની સાથે લાગેલાની મદતથી થયેલું જણાય છે. પતિ ઘેર ન છતાં કોઈ વૈરી સાથે યુદ્ધ કરવું તે કુલીન સ્ત્રીઓને લાયક નથી. માટે એ જરૂર વ્યભિચારિણી છે. પતિવ્રતા સ્ત્રીઓને પતિ વિના ખીન્નું કાંઈ અધિક નથી. પતિની સેવા વિના તે ખીન્નું કાંઈ પણ જાણતી નથી. આ સ્ત્રીએ એથી ઉત્તરું કશું તેથી એ પતિવ્રતા નહીં. જો પણ તે સ્ત્રી ઉપર પોતાની ઘણી પ્રીતિ હતી તોપણ ખંડિત પ્રતિમાની પેઠે તેને તેણે મુકી દીધી. એવી રીતે કેટલાએક કાળ ગયા પછી નહુષ રાજાના શરીરે તાપની કસર થઈ. તેને મટાડવા સારૂ ઘણા ઉપાયો કર્યા પણ દુષ્ટ શતરૂની પેઠે તે ગયો નહીં. એવા પ્રસંગે પોતાનું પતિવ્રતપાત્રું દેખાડવા સારૂ, તથા પતિની પીડા દૂર કરવા સારૂ, સિંહિકી સ્ત્રી હાથમાં પાણી લઈને, પોતાના પતિની પાસે આવીને, તેને સંભળાય એવી રીતે બોલવા લાગી. હે નાથ આજ દિવસ મુઘી તારા સિવાય ખીજે કોઈ પણ પુરુષ મેં જોયો હોય, તો આ તાપ મટે નહીં, ને જો હું કલંક રહિત હોઈ, તો કાંઈ પણ વિલંબ ન કરતાં મટી જાય. એમ કહીને હાથમાંના પાણીને તેનાં આંગ ઉપર છાંટ્યું. તેજ વખતે અમૃતથી ઘેવાયાની પેઠે તાપ મટી ગયો. તે વખતે દેવોએ સિંહિકા સ્ત્રી ઉપર કુલોનો વરસાત કર્યો. તે દિવસથી પ્રથમની પેઠે નહુષ રાજા તેની ઉપર પ્રીતિ કરવા લાગ્યો. એવી રીતે કેટલાએક વખત પછી નહુષ રાજાને સિંહિકાના પેટે એક સૌદાસ નામનો પુત્ર થયો. તેને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને નહુષ રાજાએ મોક્ષની ઉપાયબુત દિક્ષા લાધી.

જે વખતે સૌદાસ રાજા રાજ્યાસન ઉપર બેઠો, તે વખતે તેના પ્રધાનો એ અર્હતનો અષ્ટાહીક મહોત્સવ કરીને રાજ્યમાં યાગી પીટાવી. કે કોઈએ માંસ ખાવું નહીં, અને સૌદાસ રાજાને પણ કહ્યું કે, અર્હતનો અષ્ટાહીક મહોત્સવ કરીને તારા પુર્વજોએ કોઈ વખત પણ માંસ ખાવું નથી. માટે તને પણ માંસ ખાવાનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. તથાપિ તેને માંસ ખાવામાં ઘણી પ્રીતિ હોવાથી સૌદાસ રાજાએ પોતાના રસોઈઆને કહ્યું કે, આજથી તું છાની રીતે માંસ લઈ આવતો જા. યાગી પીટાયાના દિવસથી રસોઈઆને કયાંય માંસ મળ્યું નહીં. આકાશના કુલોની પેઠે અભાવજ થઈ ગયો; તેથી રસોઈઆનો કાંઈ પણ ઉપાય આલ્યો નહીં ત્યારે તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, જો

હું માંસ લીધા વિના ખાલી હાથે ગયો તો રાજા મારી ઉપર ગુસ્સે થશે. ત્યારે હવે હું શું કરું? એમ વિચાર કરતો કરતો છતાં કોઈ એક મુવેલો ખાળક તેની નજરે પડ્યો. તેનું માંસ લાવી રાંધીને તેણે રાજાને આપ્યું તેના સારો સ્વાદ લાગ્યાથી, તેની તારીફ કરવા લાગ્યો. આ માંસનો કેવો સારો સ્વાદ છે આખા જન્મમાં પણ કોઈ વખતે આવું માંસ મને મળ્યું નહોતું. પછી તે રસોઈઆને પુછવા લાગ્યો કે, આ કયા પ્રાણીનું માંસ છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, એ માણસનું માંસ છે. રાજાએ કહ્યું કે આજથી તું દરરોજ આવું માંસ લાવજે જ, તે દિવસથી તે રસોઈઆ નગરમાંથી નામા નાના ખાળકોને ચોરીને તથા તેને મારીને તેનું માંસ રાંધીને રાજાને દેવા લાગ્યો. રાજાના હુકમથી તે અન્યાયથી કરતો નહીં. કેટલાએક દિવસ પછી એવા મહા કૂર કર્મની પ્રધાનોને ખબર પડતાંજ જેમ ઘરમાંથી નિકળેલા સર્પને ઝાલીને દુર જઈ નાખીયે, તેમ તેને પકડીને એક ઘોર વનમાં જઈ મુકી આવ્યા. પછી તેના પુત્ર સિંહરથ પોતાના ખાપના રાજ્યાસન ઉપર બેઠો. ને સુખ રૂપ રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો.

સૌદાસ રાજા પણ તે વનમાં માંસ ખાતો થકો વિચરવા લાગ્યો. કોઈએક સમયે દક્ષિણ દિશા તરફ જતાં એક મુનિને તેણે દીઠા. તેમની પાસે આવીને તેને ધર્મ પુછવા લાગ્યો. તે સાંભળીને એને પશ્ચાતાપ થયો તેથી એ ધર્મના ઉપદેશને ચોગ્ય છે, એમ જાણીને જેમાં માંસનો નિષેધ કર્યો છે એવા જૈન ધર્મનો ઉપદેશ મુનીએ તેણે કર્યો. તે સાંભળીને સૌદાસ રાજાને ચમત્કાર થયો. પછી તે અતિ આનંદ વડે શ્રાવક થયો. એવા પ્રસંગે એક મહાપુર નામના નગરમાં કોઈ એક અપુત્ર રાજા મરી ગયો. તેવા સમયે સૌદાસ ત્યાં ગયો. તેને જોઈને ત્યાંના પ્રધાનોએ પંચ દિવ્યે કરી અભિષેક કરીને ઘોડો, હાથી, છત્ર, ચામર, તથા કગસ, ધારણ કરીને તેને રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. સૌદાસ રાજા રાજ્ય કરતો છતાં કેટલાએક દિવસ પછી પોતાના એક કુતરે પોતાના પુત્ર સિંહરથ પાસે મોકલ્યો. તેના પાસેથી કહેવરાવ્યું કે મારી આજ્ઞા માન. સિંહરથે તેના તિરસ્કાર કરીને તેને કાઢાડી મુક્યો. તે સર્વ વૃત્તાંત તે કુતરે સૌદાસ રાજાને આવીને કહ્યો. સૌદાસ પોતાનું સૈન્ય તઈયાર કરીને ત્યાંથી નીકળીને સિંહરથની સાથે લડવા સારૂ અચોધ્યા નગરીમાં આવ્યો. પછી તે પિતા પુત્રનો પરસ્પર યુધ થયો. તેમાં સૌદાસ રાજા

એ સિંહરથનો હાથ ઝાલીને તેને ખેડ રાજ્ય ઉપર ઉપર ખેસાડીને પોતે દિક્ષા લીધી.

એવી રીતે સિંહરથનો પુત્ર ખલ્લરથ થયો, તેના ચતુર્થુખ. ચતુર્થુખનો હેમરથ, તેના સતરથ થયો, શતરથનો ઉદય નામનો પુત્ર થયો, ઉદયનો પૃથુ, તેના થકી વારિરથ, વારિરથના પેટે ઇંદુરથ, તેના આદિત્યરથ તેના પુત્ર માન્ધાતા. માન્ધાતાનો વીરસેન, વીરસેનનો પુત્ર શ્રતિમન્યુ, તેના પુત્ર પદમખંધુ તેના રવીમન્યુ, તેના થકી વસંતજિલક, તેના પુત્ર કુમેરદત્ત. તેના કંથુ, કંથુ નો શરભ, તેના થકી દિરદ, તેના પેટે સિંહદશન થયો. તેના થકી હિરણ્ય કશિપુ, તેના પુંજસ્થલ, તેના પેટે કકુત્સ્થ, તેના પેટે રઘુ નામનો પુત્ર થયો. એ પ્રમાણે વંશ પરંપરા ચાલતાં કેટલાએક રાજા થઈ ગયા. તેમાં કેટલાએક સ્વર્ગે ગયા. તથા કેટલાએક મોક્ષગામી થયા. પછી રઘુ રાજા એવો ધર્માત્મા થયો કે શરણાર્થીઓને કલ્પવૃક્ષની ઉપમાને ધારણ કરવા લાગ્યો તેના પુત્ર અનરણ્ય રાજા થયો. તેની સ્ત્રી પૃથ્વીના પેટે અનંતરથ તથા દશરથ એ નામ ના બે પુત્રો થયા.

એ સમયે અનરણ્યના મિત્ર જે સહસ્રાશુ રાજા, તેને રાજાણે યુદ્ધમાં જીત્યા પછી વરાગ ધારણ કરીને તેણે દિક્ષા લીધી. ત્યારે મિત્રની સાથે કે રેલા કરાર પ્રમાણે અનરણ્ય રાજાએ પાણુ પોતાના અનંતરથ નામના પુત્ર સહિત મોક્ષના મારગરૂપ એવી દીક્ષા લીધી. અને પોતાના એક માસના દશરથ નામના નાહાતા પુત્રને રાજ્ય ઉપર ખેસાડીને અનુક્રમે પોતે મોક્ષે ગયો. અને અનંતરથ તીવ્રતપ કરીને પૃથ્વી ઉપર સ્વેચ્છા વિચરવા લાગ્યો. સહસ્રાશુએ દીક્ષા લીધા પછી તેના રાજ્ય ઉપર તેનો પુત્ર શ્રીકંઠ બેઠો. શ્રી કંઠ ને દશરથ એ બેડે વિક્રમમાં સરખા થયા થકા વૃદ્ધિને પામવા લાગ્યા. નક્ષત્રોમાં ચંદ્રની પડે, ગ્રહોમાં સુર્ય જેવો, પર્વતોમાં મેરૂ સમાન, સર્વ રાજા માં દશરથ રાજા શોભવા લાગ્યો, જે દિવસથી એ રાજ્ય ઉપર બેઠો, તે દિવસથી કોઈ પાણુ શતરૂ દીઠામાં આવ્યો નહી. ઉપદ્રવ તો આકાશના કુલો જે વો થયો, ચાત્રક લોકોને દ્રવ્ય તથા અલંકાર યથેચ્છ દેવા લાગ્યો. તેથી મધંગાદિક જે દશ કલ્પવૃક્ષ તેમાં એ અગ્યારમો કલ્પવૃક્ષ દેખાવા લાગ્યો, પરંપરા ચાલ્યો આવ્યો જે સામરાજ્ય તે પ્રમાણે અહૃત ધર્મને પાળવા લાગ્યો. દબ્રસ્થલનો (કુશસ્થલ) સ્વામી સુકોશલ રાજા, તેની સ્ત્રી અમૃતપ્રભાને પેટે જન્મેલી અપરાજિતા નામની કન્યા માહો રૂપવાન તથા અતિ લાવ-

છૂટતા સહિત તેની સાથે સંગ્રામમાં જ્યશ્રીની પકે લગ્ન કર્યું, તેમજ કમ
લ સંકલ ન મના નગરના રાજા સખંધુતિલકની સ્ત્રી મિત્રાદેવીના પેટે જ-
ન્મેલી કૈકેય (સુમિત્રા) નામની કન્યાની સાથે બીજી લગ્ન કર્યું. તે જ્યેમ
ચંદ્રમા શેહિણીને પરણે તેમ તે સુમિત્રાને પરણે. એવા વિવેકી લોકોમાં
ગિરિમણિ દશરથ રાજા પોતાનો ધર્મોર્થ ન મુકતાં તે સ્ત્રીઓની સાથે નાના
પ્રકારના ઉપભોગ ભોગવવા લાગ્યો.

અહિયાં લંકાનો રાજા રાવણ કોઈ એક સમયે સભામાં બેઠો છતાં એ
ક સારા જ્યોતિષીને પૂછવા લાગ્યો, હે માહારાજ, અમરપાણુ જે છે તે માત્ર
કહેવાનું છે. પણ વાસ્તવિક રીતે કોઈ વખત અમર નથી, સસારમાં રહેલા
પ્રાણીનો જરૂર નાશ થશે. એમ બંધા જાણે છે. તથાપિ મારો મૃત્યુ મારા
પોતાના ગરિણામથી થશે? અથવા કોઈ બીજાના હાથે થશે? કાંઈ પણ ભય
ન રાખતાં જે સાચુ હોય તે કહો. શાચુ બોલનારા પુત્રુરના મુખમાંથી જોડું
પડતુંજ નથી. એમ સાંભળીને તે નૈમિત્તિક રાવણને કહેવા લાગ્યો. હે રા-
જા, હવે પછી ઉત્પન્ન થનારી એક જનકી (શીતા) ને દશરથ રાજાના પુત્ર
રામના હાથે તારો મૃત્યુ થવાનો છે. ત્યારે પાસે બેઠેલા બિભીષણ બોલવા
લાગ્યો. એનું ભાષણ સાચુ છે પણ તેને હું જોડું કરીશ. કન્યા અને પુત્ર
એ બેઉનો બીજ જે જનક તથા દશરથ તેમને મારી નાખેથી રાવણનું મ
રવું મરશે. જેથી બીજાની ઉત્પત્તિ થાય તેના મુખનેજ કાહારી નાંખીએ તો
બીજ કયાંથી થાય ? ન આ નૈમિત્તિકનાં વાક્ય પણ જોડાં થશે. એવું રા
વણે સાંભળીને બિભીષણનું બોલવું માન્ય કર્યું. પછી તે બેઠે ઉડીને ઘર
માં ગયા. એવા પ્રસંગે ત્યાં નારદ મુનિ બેઠો હતો. તેણે સર્વ વૃત્તાંત સાં-
ભળી લઈને ત્યાંથી ઉડી દશરથ રાજા પાસે આવ્યો. તેને દુરથી જોઈને દ
શરથ રાજા પોતે બેઠેલા આસન ઉપરથી ઉઠ્યો. પછી નમસ્કાર કરીને ના
રદને આસન ઉપર બેસાડ્યો. ગુરૂની પકે તેનો આદર સત્કાર કર્યો, પછી
પોતે પણ નીચે બેસીને નારદને પૂછવા લાગ્યો. હે મુનિરાજ આપ કયાંથી
આવ્યા? તથા આવવાનું કારણ શું છે ? ત્યારે તેને નારદ મુનિ કહેવા લા-
ગ્યો. હે દશરથ, પૂર્વ વિદેહમાં પુડરીકીણી નગરીમાં શ્રી સીમંધર સ્વામીનો
કરેલો મુરામુરે દીક્ષા મહોત્સવ જેવા સારું હું ગયો હતો. ત્યાંથી ફરીને મેરૂ
પર્વત ઉપર જઈને સાસ્વત તીર્થની વંદના કરી ત્યાંથી લંકામાં ગયો. ત્યાં
શાંતિનાથ ભગવાનના મંદીરમાં જઈ દર્શન વગેરે કરીને હું રાવણને ઘેર

ગયો. ત્યાં કોઈ એક નિમિત્તે નિમિત્તિયાએ રાવાણને કહ્યું કે, જનકીના નિમિત્તે તથા દશરથ રાજના પુત્રના હાથે રાવાણ મરશે. એવું સાંભળીને જનકી તથા રામનાં કારણભૂત જે જનક, તથા દશરથ રાજને મારવાથી રાવાણને કોણ મારશે ? એવું કહીને તમને જે જાણને મારવાની બિભીશણું પ્રતિજ્ઞા કરી છે. એ બધો વૃતાંત મેં સાંભળી લઈને તું મારો સાધર્મિક છું, વાસ્તે તને સાવચેત કરવા સારૂ ઘણો ઉતાવળો દોડીને હું આંઈ આવ્યો છું. માટે તમે તમારે સાવચેત થાવ. એવું નારદનું બોલવું સાંભળીને તેના યથા યોગ્ય દશરથ રાજાએ સત્કાર કર્યો. પછી ત્યાંથી ઉઠીને નારદ મુનિ જનક રાજા પાસે ગયો. ત્યાં પણ સર્વ વાત કહી સંભળાવી.

પછી દશરથ રાજાએ પોતાના મંત્રીઓને એકઠા કરીને ત્યેને તે સર્વ વૃતાંત કહી સંભળાવ્યો. ને પોતાનું રાજ્ય તેમને સ્વાધીન કરીને યોગીની પકે કાલવંચના કરવા સારૂ બહાર નિકળ્યા. પાછળ તે મંત્રીઓએ શત્રુને ફસાવવા સારૂ દશરથની આકૃતિની એક માટીની મુર્તી કરીને રાજગ્રહમાં આધારમાં રાખી, પછે જનક રાજાએ પણ એમજ કર્યું. તેના મંત્રીઓએ પણ તેમજ કર્યું. એવી રીતે ત્યાંથી નીકળીને તે બેઉ જનક તથા દશરથ રાજા પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યા.

પછી સંકેત પ્રમાણે બિભીષણ મોટા વેગથી અચોપ્યા નગરીમાં આવી ને તેણે માટીની રાખેલી દશરથ રાજાની મુર્તિનું માથું કાપી નાખ્યું. તે વખતે નગરમાં મોટો કલકલાટ થઈ રહ્યો. અંતપુરમાં મોટું રડવું પીટવું થઈ રહ્યું. શુરવીર લોકો મારનારની શોધ કરવા લાગ્યા. ને કહેવા લાગ્યા કે દશરથને કોણ મારી નાંખ્યો. તથા કોઈને સંશય ન આવે માટે ગાળી ધામ ધુમ કરવા લાગ્યા. પછી છાની મશણહતવાળા પ્રધાનોએ દશરથ રાજાની પ્રેત ક્રિયા કરી. ઇત્યાદિક વર્તણુક જોઈને તથા દશરથ મરી ગયો એમ નીશ્ચય કરીને બિભીષણ પાછો લંકામાં આવ્યો. જો પણ તેના મનમાં જનક રાજાને મારવાનું આવ્યું હતું તો પણ તેણે વિચાર કર્યો કે એકલો જનક રાજા શું કરનાર છે, એને મારીને કાંઈ પણ ફાયદો થનાર નથી. એમ જાણીને તેને મુકી દીધો.

જનક રાજા તથા દશરથ રાજા બેઉ સાથે ફરતાં ફરતાં ઉત્તર દિશાએ ગયા. ત્યાં એક કૌતકમંગલ નામના નગરના રાજા શુભમતિની સ્ત્રી પૃથ્વીને પટે જન્મેલી દ્રોણમેધની બેન બહુતેર કળાએ કરી પરિપુર્ણ એવી કેકેઈ ના-

મની કન્યા ઉપર થઈ છતાં તેના સ્વયંવર રચ્યો હતો. તેવા સમયમાં તે મંડપમાં દશરથ તથા જનક પણ જઈ પહોંતા. ત્યાં ખેડેલા હરિવાહન પ્રમુખ રાજાઓમાં, કમલોમાં જેમ હંસ શોભે તેમ એકજ આસન ઉપર ખેડેલા જનક તથા દશરથ એ ખેડ શોભવા લાગ્યા. એટલામાં રત્નાલંકારે કરી ભુષીત તથા સર્વ કન્યાઓમાં રત્નભુત, એવી કૈકેઈ નામની કન્યા પોતાની સખીના ખાંખા ઉપર હાથ રાખીને તે સ્વયંવર મંડપમાં આવી. પછી એક કોરેથી રાજાઓને જોતી જોતી તેણે ચાલવાના આરંભ કર્યો. તે જેમ ચંદ્રમા નક્ષત્રોનું ઉલંઘન કરે, તેમ પોતાની સખીએ ખતાવેલા સર્વ રાજાઓનું ઉલંઘન કરીને ગંગા નદી જેમ સાગરમાં આવી જાય તેમ તે દશરથ રાજા પાસે આવી ઉભી રહી, અને સમુદ્રમાં મુકેલા નાગરવાળા વહાણની પઠે અડિગ થઈ ગઈ. તે વખતે આંગ ઉપર રોમાંચ ઉભાં થયાં. પછી તે કૈકેઈએ પોતાની ભુજરૂપ લતાવડે વરમાળા દશરથ રાજાના ગળામાં ઘાલી. એવા મશગો સભામાં ખેડેલા બીજાનું મહત્વ સહન ન કરનારા હરિવાહનાદિક અભિમાની રાજાઓ કોપાગ્નિએ કરીને લાલ થયા થકા ખોલવા લાગ્યા. આ દરિદ્રી કોઈ કપટના વેષને ધારણ કરીને આવેલા ધુતારામાં શું જોઈને કૈકેઈ એને પરાણી ? એની પાસેથી કન્યાને અમે જુઠવી લઈશું તો પછી એ શું કરનાર છે? એવી રીતે ગુસ્સામાં આવીને પોતાના સ્થાનક ઉપરથી ઉઠીને યુદ્ધ કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા. એ વાતની ખબર પડતાંજ શુભમતિ રાજાની સાથે મશલેહત કરીને ચતુર્ંગ સેન્ય સહિત યુદ્ધ કરવાને દશરથ રાજા તઈયાર થયો. તે વખતે પાસે આવેલી કૈકેઈને કહેવા લાગ્યો. હે પ્રિયા, આ શતરૂઓને મારવાને તારે પણ માહારી સહાયતા કરવી જોઈએ. એવું રાજાનું બોમણ સાંભળીને ખહુતેર કાળમાં પુરી, તથા માહાબુદ્ધિમાન, એવી તે કૈકેઈ ત્વરાથી ઘોડાની લગામને હાથમાં ઝાલીને રથ ઉપર ચડી, દશરથ રાજા પણ ધનુષ્ય ખાણ હાથમાં લઈને, તથા વેરીઓને તૂણ સમાન સમજીને રથ ઉપર આરૂઢ થયો થકો હરિવાહનાદિક રાજાઓની સામે કમર કશીને યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહ્યો. તે વખતે કૈકેઈ પોતાની કાળાના જોરથી તથા મોટી છેલાઈથી સર્વ શતરૂઓમાં પોતાના રથને ફેરવવા લાગી કે જાણે અનેક રૂપ ધારણ કરીને શતરૂઓના અનેક રથોની સામે અકેક રથને ઉભુ કર્યું હોયની ! એવી રીતે રથની ચોળ ના કરવા લાગી. એટલામાં માહા જોશમાં આવીને શીઘ્રવેગી, તથા માહા પ્રાક્રમી જે દશરથ રાજા તેણે હરિવાહન પ્રમુખનાં રથોના એક ઘડીમાં ન્યશ

કર્ચો. અને સર્વ રાજાઓને છતી લીધા. ત્યાર પછી જગમ પૃથ્વીની પકે દશરથ રાજાએ કેકેઈની સાથે સિવાહ કર્યો. તે વખતે ઘણા આનંદમાં આવી ને તે રાજા પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો કે. હે કેકેઈ, તારી ચાલાકી તથા તારું સામર્થ્ય જોઈને હું ઘણું રાજ થયો છું. હવે તેના બદલે તું મારી પાસેથી માગી લે, હું તારી ઉપર પ્રસન્ન થયો છું, તું મારી પાસે વર માગ. ત્યારે કેકેઈ કહેવા લાગી કે, હે પ્રાણુનાથ જે વખતે મને ગરજ લાગશે તે વખતે હું માગી લઉંશ. હાલ એ વર હું તમારી પાસે અનામત રાખું છું. એવું તેનું ખોટું સાંભળીને રાજાએ તે માન્ય કર્યું. ત્યાર પછી તે લક્ષ્મી જેવી કેકેઈની સાથે લઈને તથા પોતાના સેન્ય સહિત દશરથ રાજા પાછો આવીને પોતાના રાજગૃહમાં ગયો. અને જનક રાજા પોતાની મિત્રીજા નગરીમાં ગયો. કહ્યું છે કે, “સમય જળુનારા બુદ્ધિમાન પુરૂષો કાર્ય શિવાય ભગતાજ કેકેઈને રહીને વેળા ગનાવતા નથી.”

પછી દશરથ રાજા મગધ દેશના રાજાને છતીને તેજ નગરમાં રાજ કરવા લાગ્યો. પ્રથમના બપોરે અયોધ્યા નગરીમાં ગયો નહી. અને પોતાની કાશલ્યા પ્રમુખ સ્ત્રીઓને પણ ત્યાંજ ખોલાવી લીધી. કહ્યું છે કે, “પ્રાકૃતી પુરૂષ જ્યાં જાય ત્યાં તેને પોતાનું રાજ્યજ છે,” તે નગરમાં પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત દશરથ રાજા ઘણું દિવસ રહ્યો. કેમકે પોતે મેળવેલી પૃથ્વી રાજાને ઘણી પ્રિય હોય છે. કોઈએક સમયે પાછલી વતના વખતે કાશલ્યાને એક સ્વપન આવ્યું. તેમાં હાથી, સિંહ, ચંદ્ર, તથા સૂર્ય, એ ચાર પદાર્થ તેણે દીઠાં. તે બ્રહ્મદેવતા જન્મના મુચક થયા, તેના પ્રસંગે બ્રહ્મદેવ લોકથી કોઈ એક માર્ગીક દેવ સ્ત્રીને જેમ પુષ્કરાણીમાં હંસ ઉત્પન્ન થાય, તે પ્રમાણે કાશલ્યાના ઉદરમાં તેણે આવી અવતાર લીધો. માસ પુરા થયેથી માણસોમાં કમળ જેવો, રંગમાં પુષ્કરીક નામના કમળને પણ લજ્જામાન કરે એવા, સંપૂર્ણ લક્ષણ સહિત, મહાન દિવ્ય પુત્રનો જન્મ થયો. ચંદ્રના હર્ષનથી જેમ સમુદ્રને આનંદ થાય તેમ કમળ જેવા નેત્ર વાળા પહેલા પુત્ર ને જોતાંજ દશરથ રાજાને મહા આનંદ થયો. તે વખતે અર્થી જનનાં ચીંતામણીની પકે રાજાએ અગણિત દાન દીધું. મોટા પુરૂષને ઘેર પુત્રનો જન્મ થયેથી દાન દેવાવાનો ચાલજ છે. સર્વ પ્રજાને ખબર પડતાંજ તે પ્રજા અતિ રાજ થઈ. ને મોટો ઉત્સાહ કર્યો, ફર્મા, કુલ, મેવા ફેલાદિકે કરી યુક્ત પ્રહ્લ પાત્ર પ્રજાએ રાજાને ઘેર મોકલાવ્યાં. આખા નગરમાં ઉત્તમ પ્રકારનાં

ગાયન થવા લાગ્યાં, કેસરના છાંટાં નાખવા લાગ્યા. ઘેર ઘેરમાં તોરાણ બંધાયાં, કેટલાએક રાજાઓની તરફથી દશરથ રાજાને પુત્રના જન્મના વખતે કરભાર આવ્યા— લક્ષ્મી વાસ કરી રહેવાના હેતુથી કમલનુ નામ પદમ હોવાથી તેની બરાબરીને માટે તે બાળકનું નામ પદમ રાખ્યું તથા બીજું રામ એવું નામ પાડ્યું,

ત્યાર પછી કેટલાએક કાલે પ્રથમની પહેલ બીજી સુમિત્રા નામની દશરથ રાજાની સ્ત્રીને રાતના પાછલા પ્રહરે વાસુદેવના અવતારને સુચન કરનારા હાથી, સિંહ, સુર્ય, ચંદ્ર, અગ્નિ, લક્ષ્મી, અને શમુદ્ર, એ સાત પદાર્થ દીડામાં આવ્યાં. તે વખતે કોઈએક પરમ મહર્ષીક દેવતા દેવલોકથી ચવીને તેણે સુમિત્રાના ઉદરમાં અવતાર લીધો, માસ પુરા થયા પછી શ્યામવર્ણ, સર્વ લક્ષણ યુક્ત. તથા જગતના મિત્રરૂપ પુત્રનું જન્મ થયું, તે દિવસે સંપૂર્ણ ચિત્તેમાની શ્રી મદહર્ષિ પ્રતિમાએને સ્નાત્ર પુર્વક આઠ પ્રકારની પૂજા કરી. તથા સર્વ બંધીવાનોને બંધીખાનામાંથી છોડી મુક્યા. સર્વ જનોના મનમાં પરમ આનંદ ઉત્પન્ન થયો. તેમજ રાજાને પણ મહા આનંદ થયો. માત્ર એટલુંજ નહીં પણ આખી પૃથ્વીને આનંદ થયો. રામના જન્મના વખતે જેવો ઉત્સાહ થયો હતો તે કરતાં લક્ષ્મણના જન્મના વખતે અંધિક ઉત્સાહ કર્યો, તેનું નામ નારાયણ તથા લક્ષ્મણ રાખ્યું. પછી તે બેઉ ભાઈ આસ્તે આસ્તે વધવા લાગ્યા. રામ તથા લક્ષ્મણ ખેલતાં ખેલતાં પોતાના બાપ પાસે જઈને તેના ખોળામાં ખેલીને તેની મુઠો તથા વાળોને ઝાલીને રમવા લાગ્યા. (એવી બાળકોની રીત છે.) ઘાઈઓના પાલાણુ પોષણુ થકી દિન દિન પ્રત્યે ઉછરવા લાગ્યા. તે વખતે એવા દીડામાં આવતા હતા કે જાણે રાજાની બીજી બે ભુજબ હોયની ! એવા બે પુત્રોને દશરથ રાજા જોઈને મહા આનંદ પામવા લાગ્યો. સભામાં આવે ત્યારે ઘડીકમાં રાજાના ખોળામાં ખેસે, ત્યાંથી ઉઠીને પાસે બેઠેલા કોઈ પ્રધાનના ખોળામાં જઈ ખેસે, વળી ત્યાંથી ઉઠીને કોઈ ત્રીજા પુરૂષની પાસે જઈ ને તેને હસાવે, ત્યાંથી પાછા આવે. એવી રીતે જેની પાસે જાય તેને એવું લાગે કે જાણે અમૃતજ આંજને સ્પર્શ કરતું હોયની ! વાસુદેવને પીળાં વસ્ત્ર, તથા રામને નીલાં વસ્ત્ર પહેર્યા થકા પાદ પ્રહરે કરી જાણે પૃથ્વીને કંપાયમાન કરતા હોયની ! એવી રીતે ચથેચ્છ કીડા કરવા લાગ્યા. પછી ક્રમે કરી સંપૂર્ણ વિદ્યાના અભ્યાસ કર્યો. તે એવી બુદ્ધિથી સીખવા લાગ્યા કે ગુરૂની મરજ તો કેવળ નિમિત્ત

માત્ર હતી. અને તે એવા દીપવા લાગ્યા કે, જાણે પુન્યની રાસીજ હોયની! ફરતાં ફરતાં તે રામ તથા લક્ષ્મણ પર્વત ઉપર જઈને તેને મુઠ મારયાથી તે ચુર્ણ થઈ જવા લાગ્યા. ધનુષ્ય બાણ હાથમાં લઈને લક્ષ્વેધ કરતી વખતે સુર્ય પણ કંપાયમાન થવા લાગ્યો. અસ્ત્ર, શસ્ત્ર, તથા કૌશલ્ય વગરે જેને કૌતક જેવા ભાસવા લાગ્યા. એવા પોતાના પુત્રના અસ્ત્ર, શસ્ત્ર, તથા કૌશલ્યે કરીને દશરથ રાજા પોતાને મુરસુરને પણ અજ્ઞય માનવા લાગ્યો. એવી રીતે કેટલાએક કાળ પછી પોતાના પુત્રના બળના ધૈર્ય વડે, ઇક્ષ્વાકુવંશની રાજાવાની જે અયોધ્યા નગરી તે પ્રતે આવ્યો. વાદળા દુર થએથી જેમ સુર્ય પ્રકાશમાન ભાસે, તેમ દુર્દશા દુર થયાથી દશરથ રાજા પોતાના પ્રતાપે કરી પ્રકાશમાન થયો થકો પૃથ્વીનું પાલન કરવા લાગ્યો.

કેટલાએક દિવસ પછી શુભ સ્વપન કરી સુચન કરેલા ભરત ક્ષેત્રને ભુષણરૂપ ભરત નામનો પુત્ર દશરથ રાજાની સ્ત્રી કેકેઈના ઉદરથી જનમ્યો. ત્યાર પછી કેટલાએક દિવસે સ્વપ્નને આનંદ દેનારો, તથા માહા પ્રાક્રમી શતરૂઘન નામનો પુત્ર સુમત્રા નામની એથી સ્ત્રીને પેટે જનમ્યો. ભરત અને શતરૂઘન એ બેઉ ક્રમે કરી મોટા થઈને સાથે ફરવા લાગ્યા. તે જાણે બીજા બ્રહ્માદેવ તથા વાસુદેવજ હોયની! એવા શોભવા લાગ્યા. ગજદંત પ્રમુખ આકારવાળા ચાર પર્વત વડે જેમ મેરૂ પર્વત શોભે છે; તેમ પોતાના ચાર પુત્ર વડે દશરથ રાજા શોભવા લાગ્યો.

જંબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાંના દારૂગ્રામમાં એક વસુભુતિ નામના પ્રાહ્માણુની સાં અનુકેશના પેટે એક અતિભુતિ નામનો પુત્ર થયો. તેની સરસા નામની સ્ત્રી કોઈએક ક્યાન નામના પ્રાહ્માણુની સાથે આશકત થઈ. કેટલાએક દિવસ પછી ક્યાન સરસાને હરાણુ કરી લઈ ગયો. કહ્યું છે કે, “કામે કરી પીડાતો પુરુષ શું ન કરે? તે સ્ત્રીને જોતવા સારૂ તેના પતિ અતિભુતિ ભુતની પડે પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યો. એ વાતની વસુભુતિ તથા અનુકેશને ખબર પડતાંજ પોતાના પુત્ર તથા તેની સ્ત્રીને શોધવા સારૂ બાહાર નીકળ્યા પૃથ્વી ઉપર ફરતાં ફરતાં કોઈએક સમયે તેમણે કોઈએક સાધુને દીઠા. તેને ભક્તિ પુર્વક નમસ્કાર કરીને તેની પાસે ધર્મ સાંભળવા લાગ્યા. ભાવ ઉત્પન્ન થયાથી અનુકેશ તથા વસુભુતિ એ બેઉ સ્ત્રી પુરૂષે તે સાધુ પાસેથી દિક્ષા લીધી. પછી ગુરૂની આજ્ઞા લઈને એક કમલશ્રી નામક આર્યાની પાસે અનુકેશ જઈ રહેવા લાગી. એવી રીતે કેટલાએક કાળ પછી તે બેઉ કાળક

રીને સૌધર્મ દેવ લોકમાં દેવ થયા. એકજ વ્રત કર્યો છતાં માત્ર સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે શિવાય બીજી પદવી મળે નહીં. ને વસુભુતિ કેટલાએક કાળ સુધી દેવલોકમાં રહીને ત્યાંથી ચવી વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર રથનપુરમાં ચંદ્રગતિ નામનો રાજા થયો. તેમજ તેની સ્ત્રી અનુકેશા પણ દેવલોકથી ચવી ને તેજ રાજાની પુષ્પવતી નામની સ્ત્રી થઈ.

અતિભુતિની સ્ત્રી સરસા પણ કોઈ એક સાધવી પાસેથી દિક્ષા લઈને કાલ કરી ઇશાન દેવલોકમાં દેવી થઈ. તેમજ અતિભુતિ પણ સ્ત્રીને શોધતો થકો કેટલાએક દિવસે કાલ કરી ગયા પછી સંસારમાં ઘણા કાળ ભટકીને કોઈ એક સમયે તે એક હંસના બાળક થયો. તેને એક સેન નામના પક્ષી જો લઈને ખાવા માંડ્યું. પણ પ્રારબ્ધના ચોગે તેની પાસેથી છુટીને તથા જ્યેમ તેમ ઉડતો ઉડતો એક સાધુ પાસે આવી પડ્યો. માત્ર કંઠમાં થોડું એક સ્વાસોછ્વાસ રહેલું હતું, તેવા પ્રસંગે તે હંસના બાળકને નમસ્કાર (ન વકાર) મંત્ર કહ્યું, તેના સામર્થ્ય વડે તે જીવ દશ હજાર વર્ષના આયુષ્યનો કિનર લોકમાં એક દેવ થયો. કાલે કરી ત્યાંથી ચવીને વિદ્યંચ નામના નગરના રાજા પ્રકાશ સિંહની સ્ત્રી પ્રવરાવાણીના પેટે કુંડલમંડિત નામનો પુત્ર થયો.

ઉપભોગમાં આશકત જે કયાન, તે પણ કાળે કરી મરાણ પામીને ભવાટવીમાં ભટકતો થકો ચક્રપુર નામના નગરના રાજા ચક્રધ્વજના ઉપાધ્યાય ધુમકેતુની સ્ત્રી સ્વાહાને પેટે પિંગ નામનો પુત્ર થયો. કેટલાએક દિવસ પછી ચક્રધ્વજ રાજાની કન્યા અતિ સુંદરી તથા તે પિંગ એકજ ગુરૂની પાસે વિદ્યાભ્યાસ કરવા લાગ્યા. કેટલાએક કાળ પછી તે બેઉ જણ વચ્ચે પરસ્પર પ્રીતિ બંધાઈ. તેથી તે અતિસુંદરીને પિંગ હરાણ કરીને દિવ્ય નગરમાં જઈ રહ્યા. ત્યાં તે પિંગ ગાશ તથા લાકડાને વેચીને જ્યેમ તેમ પોતાનો નિર્વાહ કરવા લાગ્યો. કેમકે ગુણ રહિત પુરુષને એવું કામ કરવા વના છોટકોજ નહીં. કોઈ એક પ્રસંગે તે નગરના રાજા કુંડલમંડિતે તે અતિસુંદરીને દીઠી તેવીજ તે બેઉ વચ્ચે પ્રીતિ બંધાઈ. પછી તે કુંડલમંડિતે તેને હરાણ કરીને પોતાના આપના ભયથી ત્યાંથી નીકળીને એક પર્વતમાં ઘર કરી ને રહેવા લાગ્યો.

આંધ અતિસુંદરીના વિરહથી ઉન્મતની પડે થયેલા તે પિંગ જમીન ઉપર ફરતો ફરતો કોઈએક સમયે કોઈએક ગુપ્તાક્ષ નામના આચાર્યને તેણે

દીઠા. તેમની પાસે ધર્મ સાંભળીને તેણે દિક્ષા લીધી. પરંતુ અતિસુંદરી વિ-
ષેની પ્રિતી ગઈ નહીં.

કુંગરમાં રહેલા કુંડલમંડિતે કુતરાની પકે દશરથ રાજના રાજ્યમાં
લુટ કરવાનું શરૂ કર્યું. એક સમયે કોઈ એક બાલચંદ્ર નામના સુભટ્ટે તેને
પકડી બાંધીને તે દશરથ રાજ પાસે લાવ્યો. તેને કેટલાએક કાલ સુધી રા-
જાએ બાંધીખાનામાં રાખીને પછી મુકી દીધો. કહ્યું છે કે, “શતરૂદ્ધીન થયે
થી મોટા પુરુષોના કોપ શાંત થાય છે” પછી તે કુંડલમંડિત પોતાના બાપ
નું રાજ્ય મેળવવાની ઇચ્છાથી પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યો. કોઈ વખતે એક
મુનિ ચંદ્ર નામના મુનિની સાથે તેના સમાગમ થઈ ગયો. તેની પાસેથી
ધર્મ સાંભળીને તે શ્રાવક થયો. તેના મનમાં પુર્વ કલ્યા પ્રમાણે રાજ્યની ઇ-
ચ્છા હતી તેથી કાળ કરી મરાણ પામીને નિથિલા નામની નગરીના રાજા
જનકની સ્ત્રી વિદેહના પેટે અવતર્યો. અને પેલી સરસા સ્ત્રી પણ કેટલા
એક કાલ સુધી ભવમાં ભટકીને રાજના ઉપાધ્યાયની વેગવતી નામની કન્યા
થઈ. સમયના જોગે તેણે દિક્ષા લઈને તે મુવા પછી બ્રહ્મદેવ લોકમાં એક
દેવી થઈ. કાલે કરી ત્યાંથી ચવીને વિદેહીના ઉદરમાં કુંડલમંડિતાના જીવ
ની સાથે અવતરી વિદેહીને માસ પુરા થયા પછી તે પુત્ર તથા કન્યાને તે-
ણે પ્રસવ્યાં. પિંગળો જીવ સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવ થયો હતો તેને જાતિસ્મર-
ણ થએથી જનક રાજાને ઘેર પુત્રરૂપ જન્મેલા પોતાના શતરૂદ્ધને જોઈને તથા
પુર્વ જનમના વેરે કરી ક્રોધાયમાન થઈને તેને જનમતી વખતે હરાણ કરી
ને લઈ ગયો. પછી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આને શિખા ઉપર પ-
છાડીને મારું? અથવા પુર્વ જન્મમાં મેં કરેલા દુષ્ટ કર્મનું ફળ મેં ઘણા જ-
ન્મે લીધું, પછી દેવના યોગે સાધુ ભવ પામીને આ દેવ ભુમિમાં આવ્યો.
ફરી આ બાળકને મારીને મને ઘણા જન્મ લેવા પડશે. માટે એને મુકી
દઉં? એ વિચાર તેને સારો જણાયાથી તે બાળકને અલંકારાદિક પેહેરાવીને
પોતાની કાંતિ કરીને ચારે દિશાને ભરી મુકેલા બાળકને વૈતાલ્ય પરવત ઉ-
પર રથનુપુર નગરના નંદન ઉદ્યાનમાં રૂઢીની પકે હજીવેથી પૃથ્વી ઉપર મુ-
કીને ચાલતો થયો.

ત્યાંના ચંદ્રગતિ નામના રાજાની આચિતી તેના તેજ ઉપર નજર
પડી તેથી આશ્ચર્ય પામીને કહેવા લાગ્યો કે એકાએકી આ ઉપરથી કેવો
તેજનો ભમકો પડ્યો. પછી ત્યાં સજ્જ દાડતો આવ્યો. ન જુવે છે તો

દિવ્યાલંકારે કરી ભુષીત એક બાળક જમીન ઉપર પડેલો દેખાવો. તેને ઉચ્ચકીને પોતાને પુત્ર નહોતો તેથી તેને પુત્ર માનીને પોતાની પુષ્પવતી સ્ત્રીને આવી સોંપ્યો. તે દિવસે તે નગરમાં થાળી પીટાવી કે પુષ્પવતીને પેટે પુત્ર નો જન્મ થયો. પછી પ્રીતી સહિત રાજાએ તેનો જન્મોત્સવ કર્યો. ને ભામંડળના યોગે તેનું નામ ભામંડળ એવું રાખ્યું. તેનું પાલાણ પોષણ વિદ્યા ધરોની સ્ત્રીઓએ પોતાના હાથે કર્યું. પછી તે દિવસે દિવસ ચંદ્રની પઠે વધવા લાગ્યો.

આંધ જનકની સ્ત્રી વિદેહા, પોતાનો પુત્ર હરાણ થયો તેથી દીનસ્વર વડે મોટેથી રડવા લાગી. તે વખતે આશુ કુટુંબ શોક સમુદ્રમાં કુબી ગયે હું દેખાવા લાગ્યું. જનક રાજાએ તે પુત્રને ઘણા પ્રકારે શોધ્યો તથાપિ તે ક્યાંએ મળ્યો નહીં. તેની સાથે જન્મેલી જે કન્યા તે અનેક ગુણરૂપનીધાન્ય નું અંકુરભુત જાણીને તેનું નામ સીતા એવું રાખ્યું. જનક રાજા તથા વિદેહા રાણીને તે પુત્રનો શોક કેટલાએક દિવસ પછી ઓછો થયો. કહ્યું છે કે “સંસારમાં પુરૂષને હર્ષ અને શોક જાય છે તથા આવે છે.”

પછી તે સીતારૂપ, લાવણ્ય, તથા અનેક ગુણે કરી યુક્ત થઈ થકી ચંદ્ર રેખાની પઠે વધવા લાગી. હજવે હજવે તે સર્વ કળામાં પુર્ણ થઈ. ક્રમે કરી યૌવન અવસ્થાને પામી, ત્યારે જાણે રૂપ તથા લાવણ્યતાની નદીજ હોયની! એવી દેખાઈ. અને કમળ પત્રના જેવા જેના નેત્ર છે, એવી તે કન્યા લક્ષ્મી જેવી શોભવા લાગી. તેને જોઈને જનકને વિચાર થયો કે આના ચોગ્યવર કોણ મળશે? એવું રાત દિવસ રાજાને ચિંતન થવા લાગ્યું. તેથી પોતાના દુતો દ્વારા દરેક રાજાના પુત્રાને રાજાએ જોયા. તેમાંના કોઈપણ રાજાને ગમ્યો નહીં, કોઈ એક વખતે આતરંગતમાદિક અર્ધખરખર નામના રાજા આવીને દૈત્યની પઠે જનક રાજાને ઉપદ્રવ દેવા લાગ્યા. તથા કલ્પાંત ના સમુદ્રની પઠે ઉછળવા લાગ્યા. ત્યોનું નિવારણ કરવા સારૂ દશરથ રાજા તરફ એક દુત મોકલ્યો. તે ત્યાં જઈ પોતા પછી દશરથ રાજાને ખબર પડતાંજ તેને ખોલાવી પોતાની પાસે બેસાડીને તેની સાથે બોલવા લાગ્યો. મારો મિત્ર જનક મારાથી દુર રહેલો છે. તેમજ હું તેનાથી દુર રહેલો છું. અમારા બેઉના મેલાપ થવો તો દૈવ ઉપર આધાર રાખે છે. તથાપિ આજ તારા આવવાથી મને જનકની સાથે ભેટ થઈ એમ હું સમજું છું. જનકના રાજ્યમાં, તેના નગરમાં, સેન્યમાં, પોતાના કુલમાં તથા પોતાના શરીરના અ

વયવોમાં સુખ સાતા છે તે કહે. ત્યારે તે કુત કહેવા લાગ્યો કે હે દશરથ રાજા, મારા સ્વામી જનક રાજાના ઘણા સગાવાલાં છે તે ખંડામાં આપને તે સુદત, લદ્દય, અથવા પોતાના આત્માની પહે જાણે છે. સુખ અથવા કુ ખની વખતે તમારા વિના ખીજ કોઈને યાદ કરતો નથી. તમે કેવળ તેના કુગદેવતારૂપ છો. મારા આવવાનું કારણ એ છે કે, વૈતાલ્ય પર્વતની દક્ષિણ દિશામાં તથા કૈલાશ પર્વતની ઉત્તર તરફ ઘણા અનાર્યજન પદ છે. ખર્બરકુલ જેવો એક અર્ધ ખર્બર નામનો દેશ છે. તેમાં માહા ભયંકર પુરૂષ રહે છે. તેમાં તે દેશના ગરેણારૂપ એક મયુરમાલ નામના નગરનો એક આતરંગ નામનો માહા મહેશ્વર રાજા છે. શુક દેશ, અંકન દેશ, કાંબોજ દેશ, વગેરે ખીજ પાણુ કેટલાએક દેશોમાં તેના હજારો પુત્રો રાજા થઈને ત્યાના ઉપભોગ ને ભોગવે છે. એક એક અક્ષોહિણી સેન્યના પતિ એવા તેના તે હજારો પુત્રો સહિત તે આતરંગ રાજા જનકના દેશમાં આવીને તેની પૃથ્વીના નાશ કરવા લાગ્યો છે. નગરમાં આવીને તે કુષ્ઠ બુદ્ધિએ ચૈત્યના ભંગ કર્યો. આપણા ધર્મનો નાશ કરવામાં તે સ્વધર્મ માને છે. માટે હે ધર્મીષ્ઠ રાજા, આપણા સ્વધર્મની તથા જનક રાજાની જેમ ખને તેમ આપ રક્ષા કરો. એ ખેડના હાલ પ્રાણુમુત આપ છે. એવાં તે કુતનાં વાક્યો સાંભળતાંજ દશરથ રાજાએ પ્રાણુ ભેરી વગાડી. કહ્યું છે કે “સમ્મજન પુરૂષ સમ્મજનની રક્ષા કરવા સારૂ કદી પાણુ વિલંબ કરતા નથી.”

એવા પ્રસંગે દશરથ રાજા પાસે રામ આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે તાત મ્હેછોને મારવા સારૂ તમે પોતે જશો તો (પોતાની સાથે હાથ કરીને) ભાઈ આ સહિત ઉભેજો જે આ રામ તે સા કામનો ? જો કહેજો કે પુત્રનો સ્નેહ કરી ત્યાને શત્રુઓની સામે મોકલવાની મારી હિમ્મત ચાલતી નથી. તો ભરત રાજાથી ઈક્ષ્વાકુવંશમાં જન્મસિદ્ધ પરાક્રમ છે. ત્યારે હવે આપ આંધળ રહો. ને મ્હેછોનો નાશ કરવાને મને આજ્ઞા આપો. હે સ્વામિન, પોતાના પુત્રના જયની વાત તમે થોડાજ દિવસમાં સાંભળશો. એવી રીતે મોટા આગ્રહથી રાજાની રજા લઈને પોતાના ન્હાના ભાઈ સહિત પોતાના સેન્યને સાથે લઈને મિથીલા નગરી પ્રત્યે ગયો. ત્યાં માહા વનમાં જેમ હરણ, વાઘ, શારદૂલ, અથવા સિંહ વગેરે માહા ભયંકર પ્રાણીઓ દખાય તેમ તે મ્હેછોના મુલગેને રામે દીડા. તેમજ ત્યાંએ રામને જોતાંજ લડાઈ કરવા વિષે જેની બુજ કાંપી રહી છે. તથા મહા પરાક્રમી તે મ્હેછો રામને કુખ દેવા લા-

ગ્યા. ત્યારે બાણોની એવી વ્રષ્ટી કરી કે, તેથી ઉડેલી ધુળ વડે જાણે અંકારજ આંધળું થતું હોયની ! તે પ્રમાણે પોતાના શસ્ત્રાદિકોએ કરી મ્લેછોએ રામના સૈન્યને ઢાંકી લીધું. તે વખતે મ્લેછો પોતાનું જ્ય થયું એમ માનવા લાગ્યા. તેમજ જનક રાજ પોતાના સૈન્યનો પરાભવ થયો એમ જાણવા લાગ્યો. તથા મારા બંધા સૈન્યનું મરણ આવ્યું એમ માનવા લાગ્યો. તે વખતે રામે પોતાના ધનુષ્ય બાણ સજ્જને તેની કમાન ચડાવીને એવો ઠણકાર કર્યો કે તેથી બંધાની આંખોનાં પાપણ હાલતાં રહી ગયાં. પછી પૃથ્વી ઉપર આવેલા દેવતાની પકે તે રામ જેમ મૃગોને પારધી મારે તેમ તે પ્રમાણે પોતાના અસ્ત્રાદિકે કરી ક્રોડો મ્લેછોને મારવા મંડી ગયો, તે વખતે મ્લેછોના ચોદાઓ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે. આ જનક રાજ તો કેવળ ગરીબ છે. અને એનું સૈન્ય મજૂર જેવું છે. તેની સહાયતા કરવા સારૂ આવેલાં જે સૈન્ય તે પણ નાશ પામીને દશે દિશા તરફ નાશી ગયાં. તેમ છતાં આ આકાશને પણ આછાદન કરવાળા ગરૂડ પક્ષીઓ ના જેવા ક્યાંથી આવે છે ? એવી રીતે તે આતરંગાદિક મ્લેછ પરસ્પર ભાષણ કરીને, તથા કોપાયમાન થઈને, એકદમ રામ ઉપર શસ્ત્ર તથા અસ્ત્રની વ્રષ્ટી કરવા લાગ્યા. તેને તે જોઈને સિંહ જેમ હાથીને મારે તેમ દઢ માર કરનારો, દુરથી અસ્ત્રોને પાડનારો, તથા સિઘ્રવેગ કરનારો જે રામ, તેણે લીલા માત્રે કરી એક ક્ષણમાં ત્યાંના નાશ કરી મુક્યો. બાકી રહેલા કાગડાઓની પકે દસે દિશા તરફ નાશી ગયા. તે વખતે જનક રાજ પ્રજા સહિત આનંદવાન થયો. પછી તે રાજ ખુશીમાં આવીને તેણે પોતાની કન્યા જે સીતા તે રામને આપી. રામ આવ્યાથી પોતાની પુત્રીને વર તથા પોતાને જ્ય, એ બેઉ કાર્ય એક વખતેજ થયાં.

કોઈએક સમયે નારદ લોકોના મુખ થકી જનકી(સીતા)ના સ્વરૂપની તારીફ સાંભળીને કૈતુક વડે તે સ્વરૂપ જેવા સારૂ મિથિલા નગરીમાં આવીને તે કન્યાના ઘરમાં ગયો, પીળા છે જેના કેશ, નેત્રો પણ પીળાં. પીળી છત્રીને જેણે ધારણ કરી છે, કોપીન પેરેલી છે, જેનું શરીર પાતળું, ને માથા ઉપર ચોટલી લકી રહી છે. એવા મહા ભયંકર નારદને જોઈને સીતા કંપાય માન થઈને, હા માતઃ હા માતઃ એ પ્રમાણે મોટા અવાજે ખુબ પાડવા લાગી ને બીજા ઘરમાં નાશી ગઈ. ત્યારે ત્યાંની દ્વારપાલ દાસીઓએ આવી ને નારદનું મળ પકડ્યું. કોઈએ ચોટલી પકડી, કોઈએ ભુજ પકડી, એ

વા નારદના ખુરા હાલ કરવા લાગી. એટલામાં તે કળકળાટ સાંભળીને ચમકીતના જેવા ક્રોધાયમાન રાજપુરુષ હાથમાં શસ્ત્ર લઈ ત્યાં આવીને આ કોઈ ચોર છે એને મારો, પકડો, ખાંધો, એવી રીતે બોલવા લાગ્યા, પછી નારદ ને ઘડકો ઘુબો કરીને મુકી દીધો. ત્યોના હાથમાંથી મોટા સંકટે કરી નારદ છુટીને ત્યાંથી નાશીને પૈતાલ્ય પર્વત ઉપર આવી વિચાર કરવા લાગ્યો કે જેમ કોઈ વાઘાણીના મુખમાં આવ્યા પછી જીવતો રહે તેમ હું તે દાસી જોના હાથમાંથી જીવતો નીકળીને આ ઘણા વિદ્યાધરોના ઇશ્વર જે પૈતાલ્ય પર્વત, તે ઉપર મોટા ભાગે કરી આવી પોહોતો છું, હવે આ પર્વતની દક્ષિણ દિશા તરફ ઇંદ્ર જેવો પ્રાક્રમી ચંદ્રગતિ રાજાનો પુત્ર ભામંડલ રાજા છે. ત્યાં જઈને કાગદ ઉપર સીતાનું ચિત્ર કાઢાડીને તેને ખતાવીશ, તો તે જોઈને ખલાત્કારે તે સીતાનું હરણ કરશે, પછી જેમ તેની દાસીઓએ મારી અવસ્થા કરી એવી હું તેની અવસ્થા કરીશ. એવો વિચાર કરીને પટ ઉપર સીતાનું ચિત્ર કાઢાડીને નારદ ભામંડલ રાજાને જઈ ખતાવ્યું. ત્રણે જગત માં અપુરું એવું સીતાનું ચિત્ર ભામંડલ જોઈને. તથા તેજ વખતે કામે કરી પીડાયમાન થઈને, તેમાં એવી લય લાગી કે, તેને રાત તથા દિવસ જરા પણ ઊંઘ આવી નહી, વિંધ્યા પર્વત ઉપરથી લાવેલો હાથી જેમ ખાય પિયે નહી, તેમ ભામંડલ રાજા ખાવું પીવું મુકીને, તથા મૌન ધારણ કરીને યોગીની પઠે ધ્યાન ધારણ કરવા લાગ્યો, પોતાના પુત્રને એવી અવસ્થામાં જોઈ ને તેને ચંદ્રગતિ કહેવા લાગ્યો કે, હે પુત્ર, તારા મનમાં શું દુઃખ છે? અથવા તારા શરીરે કાંઈ વ્યાધી ઉત્પન્ન થઈ છે? કોઈએ તારી આજ્ઞા ખંડન કરી છે? કે કોઈએ અપમાન યચું છે? અથવા કાંઈ બીજું દુઃખ છે? તે મને કહે. ત્યારે તે ભામંડલ લજ્જથી મોહોડુ નીચે કરીને કાંઈ પણ જવાબ ન વાળતાં મુઝો બેસી રહ્યો. કહ્યું છે કે, કલીન પુરુષ ગુરૂની પાસે તેવી વાત કહેવાને સમર્થ હોતા નથી. ”

તે સમયે ભામંડલના દુઃખનું કારણ નારદ ખતાવેલા સ્ત્રીના ચિત્ર વિષે તેના મિત્રે રાજાને કહ્યું. તે સાંભળીને રાજાએ ઘણી ભક્તિથી નારદને પોતાના ઘેર લાવીને તેને પૂછવા લાગ્યો કે, જે સ્ત્રીનું તે ચિત્ર ખતાવ્યું. તે સ્ત્રી કોણ છે? અને તે કોની કન્યા છે? ત્યારે નારદ કહેવા લાગ્યો. હે રાજા તે જનક રાજાની કન્યા છે. ને સીતા તેનું નામ છે. તેનું ચિત્ર કાઢાડીને મેં તારા પુત્રને ખતાવ્યું. તે જેવી સ્વરૂપવાન છે. તેણું ચિત્ર કાઢાડી ખતાવવાને

હું અગર ખીજે કોઈ પણ સમર્થ થનાર નથી. એ સ્ત્રી શરીરે એવી સુંદર છે કે, તેને ખીજી કોઈ ઉપમા દેવાય નહી. તેના રૂપના જેવું ખીજી કોઈ સ્ત્રીનું રૂપ નથી. નાગ કન્યાઓમાં એવી રૂપવાન નથી- ગાંધર્વની કન્યાઓમાં પણ એની ખરાબરી કરનારી કોઈ મળશે નહી. તો પછી મનુષ્યની સ્ત્રી તે તેની આગળ શા હિસાબમાં ? સીતાના યથાસ્થિત રૂપને ધારણ કરવાને દેવ પણ સમર્થ ન થાય, તેના વેષ લેવાને દેવોના નયોની શું ખિશાદ છે ? સાક્ષાત્ પ્રભુદેવ પણ તેનું રૂપ લેવાને સમર્થ થનાર નથી, તેની આકૃતિમાં. તે ના વચનોમાં, તથા તેના કંઠમાં જે મધુરતા છે અને તેના હાથ તથા પગમાં જે રક્તતા છે, તેની એક જુદીજ તરા છે. ઘણું તો શું પણ તેનું સ્વભાવિક રૂપ લખવાને અથવા બોલવાને હું સમર્થ થનાર નથી, પરમાર્થપણે કહું છે કે. એ કન્યા આ ભામંડલને યોગ્ય છે. એવો મનમાં વિચાર કરીને મારી ખુદ્ધિએ કરીને તેને આ ચિત્રપટ ઉપર મેં લખી બતાવી. એવાં નારદનાં વચન સાંભળીને ચંદ્રગતિ રાજા પુત્રને કહે છે કે હે પુત્ર, એ તારી સ્ત્રી થશે. તું મનમાં ચિંતા કર નહી, એવી રીતે તેનું સમાધાન કરીને નારદ મુનિ ને વિદાય કર્યો. પછી ચંદ્રગતિ નામના વિદ્યાધરને આજ્ઞા કરી કે, તું જલદા જઈને જનક રાજાને હરણ કરી આંધ લઈ આવ. એવી રાજાની રજા થતાંજ તે વિદ્યાધર રાતના ત્યાં જઈ કોઈને સમજવા ન દેતાં જનક રાજાનું હરણ કરીને પોતાના રાજાને આવી સોંપ્યો. તેને જોઈને ચંદ્રગતી રાજા ભાઈ ની પડે સ્નેહ વડે આલિંગન કરીને આસન ઉપર બેસાડી પ્રેમ સહિત તેની સાથે ભાષણ કરવા લાગ્યો. હે જનક રાજા લોકોત્તર ગુણોવળી જે તારી સીતા નામની કન્યા તે આ રૂપ સંપત્તિવાન મારા ભામંડલ નામના પુત્રને દેવા યોગ્ય છે. એ સંબંધ વડે આપણું બેઉ મિત્રભાવ થશે. એવું તે રાજા નું બોલવું સાંભળીને જનક રાજા કહેવા લાગ્યો કે, મારી કન્યા મેં રામને દીધી છે. તે કેમ ખીજને આપું ? કન્યા તો એકજ વખત દેવાય છે, ચંદ્ર ગતિ બોલ્યો હે જનક, સ્નેહ વધારવા સારૂ તને આંધ લાવીને મેં કન્યા વિષે યાચના કરી તેને હરણ કરવાને હું પણ સમર્થ છું. જો પણ તે કન્યા તે રામને દીધી છે, તો પણ અમને જીત્યા શિવાય રામ તેને વરવાને સમર્થ થનાર નથી, અને હજારો યક્ષોએ જેનું રક્ષણ કરેલું છે, એવા મહા તે જસ્વી વજરાવર્ત, તથા આર્જુનાવર્ત, એ નામના બે ધનુષ્ય દેવતાની આજ્ઞાથી અમારા ઘેર જે છે, તે હુમણાં કલ દેવતાની પદે પુજાય છે. તે તું લે. તે-

માના એક ધનુષ્યને જો રામે સજ્જ કર્યું તો જાણે બધા રાજા છતાયા, એમ જાણીને પછી તારી કન્યાની સાથે રામ સુખે વિવાહ કરે, એવી બાલા ત્કારે જનક રાજાની પાસેથી પ્રતિજ્ઞા કરાવીને તથા તે બેઠ ધનુષ્ય મિથિલા નગરીમાં લાવીને પોતાના પુત્ર સહિત રાજગ્રહમાં ચંદ્રગતિ રાજાએ રાખ્યા. અને પોતે પરિવાર સહિત નગરીની બાહાર રહ્યા. એ સર્વ વૃતાંત જનક રાજાએ પોતાની વિદેહા સ્ત્રીને કહ્યો. તે સાંભળીને તેના રૂદયમાં શલ્ય જેવું લાગ્યું. પછી રૂદન કરતી થકી તે કહેવા લાગી. હે દેવ તુ મોટો નિર્દય છે. મારા પુત્રનું હરણ કરતાં પણ તારી તૃપ્તિ થઈ નથી ? હવે કન્યાનું પણ હરણ કરવાને તૈયાર થયો છે કે ? લોકમાં પોતાની ઇચ્છાએ કરી વર થાય છે, પર ઇચ્છા વડે થતો નથી. પણ આ વખતે દેવે કરી પરની ઇચ્છા વડે વર કરવું પડે છે આ ધનુષ્ય વિષે પણ કર્યો જો રામે પુરો ન કર્યો, અને બીજા કોઈએ પુરો કર્યો તો ઇચ્છીત વર મળશે નહીં. એવું રાણીનું બોલવું સાંભળીને જનક રાજા કહે છે હે સ્ત્રી, તું બી નહીં. એ રામનો પરાક્રમ મેં જોયો છે. આ ધનુષ્ય તેને એક લતા (વેલ) જેવું છે, એવું વિદેહા રાણીનું સમાધાન કરીને તથા તે બેઠ ધનુષ્યોની પુજા કરીને તે સ્વયંવર મંડપમાં રાખ્યાં, સીતાના સ્વયંવરને વાસ્તે બોલાવેલા જે વિદ્યાધર રાજાઓ તે પોત પોતાના યોગ્ય આસન ઉપર બેઠા.

પછી દિવ્ય અલંકાર ધારણ કરીને પૃથ્વી ઉપર ફરનારી દેવાંગના જેવી પોતાની મખી સહિત સીતા. મંડપમાં આવીને તથા ધનુષ્યની પુજા કરીને અંતઃકરણમાં રામનો ધ્યાન કરતી બેઠી રહી, તે વખતે નારદ કહ્યા પ્રમાણે સીતાનું રૂપ જોઈને ભામંડલ રાજાને કમજવર ઉન્પન્ન થયો. પછી જનકનો દ્વારપાલ સર્વને બોલાવવા લાગ્યો. હે રાજાઓ અમારા જનક રાજાની એવી આજ્ઞા છે કે જે કોઈ પુરૂષ આ બે ધનુષ્યોમાં એક ધનુષ્યની કમાન ચડાવશે, તેને મારી કન્યા પરણશે. એવી પ્રતિજ્ઞા સાંભળીને માહા પરાક્રમી સર્વ રાજા ધનુષ્ય ચડાવવાના હેતુથી તેની પાસે આવીને બેઠા રહ્યા, તે સમયે મોટા મોટા સર્પે જને ઘેરી લીધા છે, અને તીવ્ર છે જ્યાંનું તેજ, એવાં તે ધનુષ્યોને જોઈને ત્યાંને અડકવાની પણ કોઈની હિમત ચાલી નહીં. તો પછી તેને ઉપાડવું તો દુર રહ્યું ? તે ધનુષ્યોમાંથી નીકળેલા જે અગ્નિના કણ તે થકી બગતા થકા તે સર્વ રાજાઓ એક તરફ બેઠા. ત્યાર પછી જોણે સોનાનાં કંડલ કાનમાં પહેર્યાં છે હાથીના જેવું જેવું ચાલવું, ચંદ્રગત્યાદિક રાજા જે

ની સામે મશ્કરીથી જોઈ રહ્યા છે, અને જેની સામે શંકા સહિત જનક રાજ જોઈ રહ્યા છે. એવા લક્ષ્મણના મોટા ભાઈ રામચંદ્ર નિશંકપણે તે ધનુષ્ય પાસે જઈને ઇંદ્ર જેમ વજ્રને ગ્રહણ કરે, તે પ્રમાણે સર્પ તથા અગ્નિ જેના ઉપરથી શાંત થઈ ગયાં છે. એવા વજ્રાવર્ત ધનુષ્યને હાથથી ઉપાડી પૃથ્વી ઉપર રાખીને નેતરની લાકડીની પહે નરમ કરીને તે ધનુષ્યની કમાન કાન સુધી ખેંચી ચડાવીને સજ્જ કરચા પછી ગર્જના શબ્દ વડે આકાશ અને પૃથ્વી વચ્ચે એકજ ધ્વની થઈ રહી, એવા વેગથી પોતાના યશની નૌખ તની પહે તે ધનુશનો ટણકાર કર્યો, તે જોઈને વિલંબ ન કરતાં સીતાએ રામના ગળામાં સ્વયંવર માળા ઘાલી. ત્યાર પછી રામચંદ્રે ધનુષ્યની પ્રત્યંચા ને ઉતારી નાંખી. પછી રામની આજ્ઞાથી લક્ષ્મણે અર્જુનાવર્ત ધનુષ્ય સજ્જ કરીને તેનો ટણકાર કર્યો. તેના શબ્દ કરી સર્વ દિશાનાં મુખ ખેંદરાં થઈ ગયાં. પછી લક્ષ્મણે તે ધનુષ્યની પ્રત્યંચા ઉતારીને ફરી ઠેકાણા ઉપર રાખ્યું. તે જોઈને વિદ્યાધર અતિ વિશ્મય થઈને દેવાંગના જેવી પોતાની અઢાર કન્યા લક્ષ્મણને આપી. ભામંડલ સહિત ગંદ્રગત્યાદિ રાજ્યો લક્ષ્મણમાન થઈને પોતપોતાના નગર પ્રત્યે ગયા. પછી જનકની રજા લઈને દશરથ રાજ્ય એ મોટા ઉત્સાહે કરી રામ સીતાનો વિવાહ કર્યો. તે વખતે જનકનો ભાઈ કનક તેની સ્ત્રી સુમલાના ઉદરે થયેલી ભદ્રા નામની કન્યા ભરતને આપી. એ બધુ થયા પછી દશરથ રાજ પોતાના પુત્ર તથા તેમની સ્ત્રીઓને સાથે લઈને પોતાની અયોધ્યા નગરીમાં આવ્યો ત્યાં પોતાની પ્રજા સહિત મોટો ઉત્સાહ કર્યો.

કોઈ એક સમયે તે અયોધ્યા નગરીમાં એક સત્યભુતિ નામના ચાર જ્ઞાનને ધારણ કરનાર મહામુનિ આવી સમોસરયા તેનાં દરશન કરવા સાર પોતાના પુત્રાદિ પરિવાર સહિત દશરથ રાજ ત્યાં આવીને તથા તેની વંદના કરીને દશના સાંભળવા લાગ્યો. એવા સમયે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર સીતાભિલાષે કરી સંતપ્ત થયેલા પોતાના ભામંડલ નામના પુત્ર સહિત ચંદ્રગતિ રાજ વિદ્યાધરોને સાથે લઈને સ્થાવર્ત પર્વત ઉપર શ્રી અરહંતની વંદના કરીને પાછો આવતી વખતે આકાશમાંથી તે મુનીને જોઈને નીચે ઉતરીને તથા નમસ્કાર કરીને ધર્મદશના સાંભળવા લાગ્યો. તે વખતે સીતાની ઇચ્છાથી ભામંડલને તાપે ઘેરી લીધેલો બાળીને સત્યવાદી તે સત્યભુતિ મુરીએ ત્યાનાં પુર્વ જન્મનું પ્રસ્તાવન કરી ત્યાના પાપની નિવૃત્તિને અર્થે ચંદ્રગતિ રાજ, તેની

સ્રી પુષ્પવતી. લામંડલ અને સીતા ચોની પુર્વ જન્મની કથા કહીને પછી તે આ જન્મમાં સીતા અને લામંડલ એ બે એકજ કાલે યુગ્મ (જોડલા) થયાં તેમજ લામંડલના હરણની કથા યથાર્થ કહી સંભળાવી. એ સર્વ વ્રતાંત મુનિના મુખ થકી લામંડલે સાંભળ્યાથી તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું. તેથી મુરછા ખાઈને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઈને સત્ય ભુતિએ કહેલો પુર્વ જન્મનો વ્રતાંત પોતે કહેવા લાગ્યો. તે સાંભળીને ચંદ્રગત્યાદિ રાજા પરમ સંવેગને પામ્યા. પછી માહાશુચિમાન લામંડલે સીતા મારી બેન છે એમ જાણીને તેને નમસ્કાર કરવા લાગ્યો. જન્મતી વેતજ જેનું હરણ થયું તે આ મારો ભાઈ છે એમ કહી આનંદ પામીને સીતાએ તેને આશીર્વાદ આપ્યો. પછી જેના આંગ ઉપર આનંદ કરી રોમાંચ ઉકેલાં છે અને તત્કાલ જેને સત્દેહ ભાવ ઉપનો છે. એવો તે લામંડલ, તેણે ભુમિ ઉપર માથું ટેકીને રામને નમસ્કાર કર્યો. તે વખત ચંદ્રગતિ રાજાએ જનક રાજાની તરફ દુત મોકલીને વિદેહા સહિત તેને બોલાવ્યો. ત્યાં આવ્યા પછી ત્યાંને લામંડલનો સર્વ વ્રતાંત સંભળાવીને કહ્યું કે, આ તારો પુત્ર છે. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને મેઘની ગર્જનાએ કરી જેમ મોરને આનંદ થાય તે પ્રમાણે જનક રાજા અને તેની વિદેહાને ઘણો આનંદ થયો, પછી વિદેહાના સ્તનોમાંથી દુધ નીકળવા લાગ્યું. તેથી આ મારાં માતા પિતા છે એમ લામંડલે જાણીને ત્યાંને નમસ્કાર કર્યો. પછી ત્યાંએ પોતાના પુત્રના માથા નું ચુંબન કર્યું, એ બધું જોઈને સંસારથી વિરક્ત થયો થકો ચંદ્રગતિ રાજા લામંડલને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તેણે વસુભુતિ મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. ત્યાર પછી લામંડલ રાજા સત્યભુતિ મુનિને, પોતાના પિતા ચંદ્રગતિ મુનિને, જનકને, વિદેહાને, દશરથને, સીતાને, તથા રામચંદ્રને નમસ્કાર કરીને પોતાના નગર પ્રત્યે ગયો, દશરથ રાજા સત્યભુતિ મુનિને નમસ્કાર કરીને પોતાના પુર્વ જન્મનો વ્રતાંત તેને પૂછવા લાગ્યો. ત્યારે મુનિ કહે છે કે, હે દશરથ, એક સેનાપુર નામના નગરમાં એક મહિત્મા ભાવન નામનો વાણી આ રહેતો હતો. તેની સ્ત્રી દીપિકાના ઉદરથી ઉપાસ્તિ નામની કન્યાપણે તું પુરવ જન્મમાં થયો, તે પુત્રી સાધુની નિંદા કરનારી થઈ. તે પાપના ચો ગથી મરીને તેનો જીવ બીજી પસ્વાદિક ચોન્યોને પામ્યો. એમ કરતાં કોઈ એક સમયે ચંદ્રપુર નામના નગરમાં ધન્ય નામના એક વ્યાપારીની સ્ત્રી સુદરીના પેટે વરુણ નામનો પુત્ર થયો. તે ભવમાં તું ઉદાર સ્વભાવને પામીને

સાંધુઓને વાસ્તે ઇચ્છા કરતાં વધારે દાન દેવા લાગ્યો. કાળે કરી મરણ પામીને ધાતકીબંડદ્વીપમાં ઉતર કર્ણદેવને વિષે યુગલીઆનું જન્મ પામ્યો. ત્યાંથી કાળ કરીને એક દેવલોકમાં તું દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને પુષ્કલા નગરીમાં નંદિધોષ રાજની સ્ત્રી પૃથ્વી દેવીના ઉદરથી નંદિવર્ધન નામનો તું પુત્ર થયો. નંદિધોષ રાજ તને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તથા પોતે યશોધર નામના મુનિની પાસે દિક્ષા લઈને ગ્રંથવેદદેવલોકને પામ્યો, પછી તું શ્રાવક ધર્મ પાળીને કાળ કરી ગયા પછી પ્રલદેવલોકમાં દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને પુર્વ મહાવિદુરદ્વીપમાં પૈતાલ્ય પરવતની ઉત્તર દિશા તરફ શશિપુર નગરનાં વિદ્યાધરેના સ્વામીની સ્ત્રી વિદુતતાના પેટે મહાપરાક્રમી સુર્યજય નામનો પુત્ર થયો. એક સમય રત્નમાલી નામનો રાજા અતિ ગર્વીત વિદ્યાધરેના સ્વામી વજ્રનયન રાજાને જીતવા સારૂ સીંહપુર નામના નગરમાં આવીને તેણે બાળ, વ્રજ, સ્ત્રી, પશુ, તથા ઉપવન સહિત તે નગરને બાળવાનું શરૂ કર્યું. તે વા સમયમાં પુર્વ જન્મનો ઉપાધ્યાય ઉપમન્યુ નામનો કાળ કરી ગયા પછી સહસ્રાર દેવલોકમાં દેવ થયો હતો, તે ત્યાંથી આવીને રત્નમાલીને કહેવા લાગ્યો કે આ માહા પાપ તું કર નહી. પુરવ જન્મમાં તું ભુરિનંદન નામનો રાજા હતો. તે વખતે માંસ ન ખાવા વિષે તે પ્રતિજ્ઞા કરી હતી એણે તે ઉપમન્યુ કહે છે, તે સાંભળીને તે મુગે મુગો બેસી ગયો.

પછી પોતાના પુરવ જન્મનો વૃતાંત તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા, એક સમયે એક સ્કંદ નામના પુરુષે પુલ્લવમાં હું ઉપાધ્યાય છતાં મને માર્યો. મુઠા પછી હાથીની ચોની પ્રાપ્ત થઈ. તેને પકડીને ભુરીનંદન રાજા પોતાના મેર લાગ્યો. એવી રીતે ત્યાં હેટલાએક કાળ રહીને એક વખત શંખ્રામમાં મરણ થયો. ત્યાંથી ભુરિનંદન રાજની સ્ત્રી ગંધારાના પેટે મારો જીવ અસિદ્ધન નામનો પુત્ર થયો. તે લવમાં જ્ઞતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. તેથી દિક્ષા લઈને કાલ કરી ગયા પછી સહસ્રાર નામના દેવલોકમાં આ હું દેવ થયો છું અને તે ભુરીનંદન રાજા મુઠા પછી એક મોટો વનમાં અજગર થયો. ત્યાં તે દાવાનળમાં બળી મરીને નરકમાં ગયો. તારી સાથે માહારો પુર્વનો સ્નેહ સ્વાધી ત્યાં મેં આવીને તને બોધ કર્યો, ત્યાંથી નીકળીને તું આ જન્મમાં રત્નમાલી રાજા થયો છું. પુર્વે તે માંસ ખાવાની પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ કર્યો, તેથી તે એટલા જન્મ લીધા. ત્યારે હવે અનેક દુઃખને ઉત્પન્ન કરનાર અમર કંઈ એ આ નગરનું બાળકું તેને તું મુકી દે. એવાં તે દેવ

નાં વચ્ચે સાંભળી, તથા તે યુદ્ધથી પરાવૃત થઈને તેમજ પોતાના કુલનંદન નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતાના ખીજા સુર્યજય નામના પુત્ર સહિત તેજ વખત એક તિલકસુંદરાચાર્ય પાસે દિક્ષા લીધી, પછી તે બેઠું પિતા પુત્ર સહિત મળી પામ્યા પછી મહાયુદ્ધદેવ લોકમાં દેવ થયા. સુર્યજય ત્યાંથી ચવીને આ તું દશરથ રાજા થયો, અને તે રત્નમાલી દેવલોકથી ચવીને આ જનક રાજા થયો છે, તે ઉપમન્યુ જનકનો મોટો ભાઈ કનક નામે થયો. નંદિવર્ધનના ભવમાં તારો પિતા જે નંદિધોષ તે હું ગ્રધવેકય દેવ લોકમાંથી ચવીને આ સત્યભુતિના ભવે થયો છું. એવાં તે મુનિનાં વાક્ય સાંભળીને તે દશરથ રાજા સમકિતને પામ્યો. પછી તે મુનિને નમસ્કાર કરી ને દિક્ષા લેવાની ઇચ્છાથી ત્યાંથી ઉડીને પોતાના ઘેર આવ્યો.

ત્યારથી દશરથ રાજાએ પોતાની સ્ત્રીઓ, પુત્રો તથા મંત્રીઓ વગરે સરવને બોલાવીને દિક્ષા લેવા વિષે ત્યાંને પૂછવા લાગ્યો. તે વખતે ભરત નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા, તમારી સાથે હું પણ દિક્ષા લઈશ. તમારા શિવાય હું એક ઘડી પણ રહેનાર નથી. હે સ્વામીન તમારા ચરણોનો વિરહ, ને ખાજી આ સંસારની પંચાયત એ બેઠ મહા મોટાં દુઃખ મારાથી કેમ સહન થાય? એવાં ભરતનાં વાક્યો સાંભળીને કેકેઈ વિચાર કરવા લાગી, કે જો બેઠએ દિક્ષા લીધી તો હું તેજ દિવસથી પુત્ર તથા પતિ રહિત થઈ. એમ જાણીને બોલવા લાગી કે, હે સ્વામીનાથ, પુર્વે સ્વયંવરોત્સવમાં મેં તમારું સારથ્ય કર્મ કર્યું તેથી પ્રસન્ન થઈને જે તમે વર આપ્યો છે, તેની તમને યાદ છે કે? હે નાથ, તે વર આ સમયે પુરો કરો. કહ્યું છે કે, “મહાત્મા પુરુષની પ્રતીજ્ઞા પથ્થર ઉપરની રેખાની બરાબર છે” એવું તેનું બોલવું સાંભળીને દશરથ રાજા કહેવા લાગ્યો કે, મેં જે પુર્વે અંગીકાર કર્યું તે તેનું મને હજી સ્મરણ છે. તેને બદલે એક દિક્ષાના નિષેધ શિવાય જે તારી ઇચ્છામાં આવે તે માગી લે. ત્યારે કેકેઈ કહેવા લાગી. હે સ્વામીન, જો તમે દિક્ષા લ્યો તો આ પૃથ્વીનું રાજ્ય મારા પુત્ર ભરતને આપો. ત્યારે દશરથ રાજાએ કહ્યું કે, લે આ પૃથ્વી આજથીજ એ મેં મેં આપી. એમ કહીને લક્ષ્મણ સહિત રામની સાથે રાજા બોલવા લાગ્યો કે, પુર્વ એના સારથ્ય કર્મે કરીને રાજા થઈને મેં એને વર દીધો હતો. તે આજ એના ભરત પુત્રને રાજ્ય દેવા વિષે માગી લીધો. ત્યારે રાજા બોલ્યો, કેકેઈ માતાએ એ બાલ્યું સહ કર્યું, અને મારો ભાઈ જે ભરત એમ

રાજ્યદાન કરવા વિષે પિતાએ મને પુછ્યું. એથી માત્ર મારું મન ખિન્ન થાય છે. રાજ્યે સંતુષ્ટ થઈને કોઈ એક ચાકરને રાજ્ય આપ્યું હોય, તો પણ તે ના નિષેધમાં અથવા અનુમતિમાં હું સમર્થ થનાર નથી કેમકે મને તો પિતાની આજ્ઞા પાલન કરવા ચોગ્ય છે. ને એજ મારો ધર્મ તે, ભરત જે છે તે હુંજ છું, અને તમને અમે ખેડ સરખા છીએ. માટે મોટા આનંદ કરી ભરતને રાજ્ય ઉપર બેસાડો. એવું રામનું બોલવું સાંભળીને દશરથ રાજા વિસ્મિત થઈને પ્રધાનોને કહે છે, એટલામાં ભરત બોલ્યો. હે. સ્વામિન તમારી સાથે દિક્ષા લેવાને મેં પ્રથમજ પ્રાર્થના કરી છે. તે કોઈના કહેવા અન્યથી થનાર નથી, એવું ભરતનું બોલવું સાંભળીને રાજા કહે છે. કે, હે વતસ, મારી પ્રતિજ્ઞા તું ખોટી કર નહી, તારી માતાને મેં વર આપીને મારી પાસે આજ દિવસ સુધી રાખ્યો હતો. તેના બદલો આજ કેકેઈએ તને રાજ્ય દેવાનો માગ્યો. તે તારી માતાની આજ્ઞા ફરવવા ચોગ્ય નથી, તારે પાસે એકલો રામ પણ ભરતને કહેવા લાગ્યો કે, તને જો પણ ગર્વ નથી તો પણ પિતાની પ્રતિજ્ઞા પાળવા સારું તું આ રાજ્ય કર. એવું રામનું બોલવું સાંભળીને જેની આંખોમાં પાણી આવ્યું છે, એવો તે ભરત રામના પગમાં માંથું રાખીને તથા હાથ જોડીને ગદગદ સ્વરે બોલવા લાગ્યો. આ રાજ્યદેવાને પિતાથી તમે ચોગ્ય છો, પણ મને એ રાજ્ય કરવા ચોગ્ય નથી. તમે પિતાના પુત્ર છો. ને હું પિતાનો પુત્ર નથી કે શું? તમારોજ નાનો ભાઈ હું છું, આ નિંદકર્મ જો મેં કર્યું તો મારા જેવો ખીજો કોઈ મુરખ નથી. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામ કહે છે હે રાજા, હું આંધ છતાં આ ભરત રાજ્ય કરનાર નથી. તેથી હું વનવાસ જાઉં છું એ પ્રમાણે રાજાની રજા લઈને તથા ભક્તિ વડે પિતાને નમસ્કાર કરીને તે સમયે ભરત રૂદન કરતો છતાં તેને સુકીને પોતાના ધનુષ્ય ખાણ હાથમાં લઈને રામ વનવાસ જવા સારું બાહાર નીકળ્યો.

રામ વનવાસ જાય છે, એમ જાઈને દશરથ રાજા વારંવાર મુરછાઈને મઠમ્મ લાગ્યો, પછી રામ કૌશલ્યાને નમસ્કાર કરીને તેને કહે છે કે, હે માતા, હું તારો જેવો પુત્ર છું તેવોજ તને ભરત છે. પોતાની પ્રતિજ્ઞા સાચી કરવા સારું પિતાએ તેને રાજ્ય દીધું. તે હું આંધ છતાં તે રાજ્ય લેતો નથી તે કારણ માટે મને અસહ્ય વનમાં જવું છે, જેવી મારી ઉપર તારી પ્રતિજ્ઞા હતી છે, એવીજ ભરત ઉપર રાખાને. આના વિષેમથી તું કદી પણ દુઃખી

થને નહી. એવી રામની વાણી સાંભળીને કૌશલ્યા મુર્છિત થઈને પૃથ્વી ઉપર પડી. દાસીએ સીતળ જળ તેના આંગ ઉપર છાંટ્યાથી સાવધ થઈને બોલવા લાગી. મને કોણે સાવધ કરી ? આ મુર્છાજ મુખે કરી મૃત્યુને કારણ છે, રામના વિહથી થતા દુઃખને હું જીવતી રહીને કેમ સહન કરું ? પુત્ર વનમાં જશે. ને પતિ દિક્ષા લેશે, એ સાંભળીને મારૂં મન કેમ વિદારણ ન થાય ! તારે ફરી રામ કહે છે કે હે માતા, તું મારા પિતાની પત્ની છતાં બીકણ સ્ત્રીઓના ચોગ્ય એવાં કેવાં કામના તેં આંરંભ કર્યો છે ? સિંહનો પુત્ર એકલો વનમાં ફરવા જાય છે તે વખતે તેની માતા સિંહણીનું ચિત્ત સ્વસ્થ હોય છે, કદી પાણુ મનમાં લય પામતી નથી તેમ તને પાણુ ભય પામવું નહી. આ જે આપેલો વર તે મારા બાપને મોટો કણ હતો. તેથી આજે તે છુટ્યો. તે ઘણું સારૂં થયું. હું જો આંધ રહેલા તો હે માતા, મારો પિતા કરજ્યો કેમ મુકારો ? ઇત્યાદિક યુક્તિનાં વચનોથી કૌશલ્યાનું સમાધાન કરીને તેને તથા બીજી માતાઓને નમસ્કાર કરી રામ ત્યાંથી જવા નીકળ્યો.

એ બધું જોઈ સીતાએ દુરથી દશરથ રાજાને નમસ્કાર કરી કૌશલ્યા પાસે આવીને તથા તેને નમસ્કાર કરીને રામના અનુલક્ષે જવા સારૂં આજ્ઞા માગી, તે સમયે કૌશલ્યા જનકીને બોળામાં લઈને નેત્રોના ઉબળ આંસુના પાણીથી તેને સ્નાન કરાવતી થકી તેને કહેવા લાગી કે, હે વતસે, રામચંદ્ર પોતાના પિતાની આજ્ઞાએ વનમાં જાય છે. તે નૃસિંહને વનમાં રહેવું કઠિણ નથી. પરંતુ જન્મથી ઉત્તમ વાહનાદિકે કરી લાલિત એવી તું દેવી જેવી પૂજે કરી ચાલી જવાની પીડા કેમ સહન કરીશ ! ઝમલનાલ જેવા કોમલ જે તારા આંગ, તે તાપાદિકના ચોગે ક્ષીણ થએલા જોઈને રામને પાણુ દુઃખ થશે તથાપિ તું પોતાના પતિની સાથે જાય છે, તેમજ જાતાં તને ઘણું કષ્ટ થશે. એવું મનમાં આણીને મોકલવાને તથા રોકવાને હું શમર્ય થઈ શકતી નથી. એવું પોતાની સાસુનું બોલવું સાંભળીને શોક રહિત સીતા કૌશલ્યાને નમસ્કાર કરીને કહે છે કે, હે કૌશલ્યા માતા, મારી લકિત તમારા આધીન છે તેના ચોગે માર્ગમાં તે મને કલ્યાણકારક થશે. વિદુલતા જેમ મેઘ બરાબર જાય છે. તેમ હું રામની સાથે જાઉં છું. એમ કહી ફરી કૌશલ્યાને નમસ્કાર કરી તથા મનમાં રામના ધ્યાન કરતી વનમાં જવા સારૂં નિકળી તે વખતે જો પતિ ભરત તેના ચોગે સતિવ્રત સ્ત્રીઓને પ્રથમજ જનકી ઉદાહરણ

રૂપ થઈ, દુઃખ થકી ભય ન પામનારી. પતિવ્રતામાં શિરોમણી જે આ સ્ત્રી તો, તે પોતાના શિશુ વડે પોતાના પતિના કુલને પાવન કરે છે. માટે એને ધન્ય છે. એવા શોકે કરી ગદગદ વાણી વડે વર્ણન કરનારી નગરની સ્ત્રીઓ વનમાં જવાવાળી સીતાને મોટા સંકટથી જાણ લાગી.

તે વખતે રામ વનમાં જવા વાસ્તે નીકળ્યો. એમ જાણીને મોટા ક્રોધમાં આવીને લક્ષ્મણ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, પિતા તો સ્વભાવે કરી સરલ છે, પરંતુ તેની સ્ત્રીઓ સ્વભાવે કરીને કપટી છે, આટલા દિવસ વર પોતાના મનમાં રાખીને હુમણાં આ અનુચિત માગી લીધું. રાજાએ ભરતને રાજ્ય આપ્યું ને તે હેતુથી પોતાનું કરજ ફેડ્યું. તેના કરજના ભયથી અમે મુકાયા. હવે આ મારો ક્રોધ મટાડવા સારું નિર્ભય થઈને આ ભરત પાસેથી રાજ હરાણું કરીને રામને રાજ ઉપર બેસાડું ? પણ આ રામ મહાસત્યવાન છે. તેણે રાજને તૂણની પદે મુકી દીધું. તેનું માણ તેને દુઃખ થયું નહીં. વળી ભરત પાસેથી રાજ્ય લેવાથી પિતાને પણ દુઃખ થશે ? માટે ભરત રાજ થયો ! વિગરે ગમે તે થયો. હું તો રામની ચાકરી કરવા સારું તેની સાથે જઈશ, એવો વિચાર કરીને લક્ષ્મણ પોતાના પિતાને નમસ્કાર કરીને તથા પુછીને સુમિત્રાને પુછવા સારું નિકળ્યો. સુમિત્રા પાસે આવીને તથા તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો. રામ વનમાં જાય છે તેની સાથે હું પણ જાઉં છું. મર્યાદાશીળ જે રામ તે શિવાય લક્ષ્મણ રહેવાને સમર્થ નથી. એવું તેનું બોલવું સાંભળી સુમિત્રા કિંચિત ધૈર્ય ધારણ કરીને લક્ષ્મણને કહે છે, હે બાળક, તું મોટા ભાઈની પાછળ જાય છે, તે ઘણું સારું છે- તું મારો પુત્ર છું. માટે એ કામથી હું રાજ થાઉં છું. મને નમસ્કાર કરીને આંધળી રામ ગયાને ઘણો વખત થઈ ગયો, હવે તું વિલંબ નહીં કર. એવું માતાનું બોલવું સાંભળીને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો. કે હે માતા, તે ઘણું સારું કહ્યું. તું મારી સાચી માતા છું. એમ કહી. તેને નમસ્કાર કરીને કૌશલ્યાને પગે લાગવા સારું ચાલ્યો. તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે. માહારો મોટો ભાઈ એકલો વનમાં ગયો. હું પણ તેની પાછળ જવા સારું નીકળવાની આગમન તને પુછવાને આવ્યો છું. એવું લક્ષ્મણનું બોલવું સાંભળીને તેને કૌશલ્યા કહેવા લાગી કે, હું મોટી મંદભાગ્ય છું. કેમકે, તું પણ મને મુકી ને વનમાં જાય છે, મને ધૈર્ય દેવા સારું તું એકલો તો આંધ રહે. ત્યારે લક્ષ્મણ તેને કહે છે કે, તું રામની માતા છું. માટે સામાન્ય સ્ત્રીઓની પદે

તને ધૈર્ય મુકવા યોગ્ય નથી મારા ભાઈને વનમાં ગએ ઘણા વખત થયો ને તે દુર ગયો હશે. માટે મને વિલંબ ન કરતાં તેની પાછળ જવું જોયે. તેમાં વિધન કરવું તને યોગ્ય નથી. હું રામને આધીન છું એવું ભાષણ કરીને તથા તેને નમસ્કાર કરી ધનુષ્ય ખાણુ હાથમાં લઈને મોટા વેગથી રામની પાસે ગયો.

વિકસિત મુખકમલ છે જેમના, વનમાં જવાને તત્પર થએલા, ક્રીડા વનમાં જવાની પહે તે ત્રણે જણુ નગરથી બહાર નિકળ્યા. તે વખતે નગરીના લોકો જેમ દહમાંથી ખાણુ નીકળતી વખતે દુઃખ થાય, તેમ રામ, લક્ષ્મણ તથા જનકી વનવાસ જવા સારું નિકળવાથી સ્ત્રી પુરૂષો દુઃખ પામવા લાગ્યા આ કેકેઈ મોટી કૃર છે, આ વિદાતા દુષ્ટ છે. એમ બોલતા થકા સર્વ પ્રજાજોડ શોક કરતા કરતા મોટા વેગથી રામની પાછળ દાડ્યા. તેમજ નેત્રમાં પાણી આણી પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત દશરથ રાજા પાણુ ત્યોની પાછળ નીકળ્યો. તે વખતે આખી અયોધ્યા નગરી ઉજડ થઈ ગઈ. તે બધા રામની પાસે આવ્યા થી તેમાં પોતાનાં મા બાપ છે, એમ જોઈને રામ ચાલતો ઉભો રહી ગયો. પછી વિનય સહિત વાણીથી ત્યોને સમજાવીને રામે પાછા ફરવ્યા, નગરીના લોકોની સાથે પાણુ યથોચિત બોલીને તેમને વિદાય કર્યા, તદનંતર શીતા તથા લક્ષ્મણ સહિત રામ ઉતાવળો વનની તરફ ચાલવા લાગ્યો. જે જે ગામમાં ત્યો જાય, ત્યાંના મોટા મોટા લોકો ત્યોને રહેવા બાબત ઘણી પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા. પરંતુ તે ક્યાંએ રહ્યા નહી.

આંઈ ભરતને પોતાના ભાઈના વિરહ થયાથી તે રાજ્યને ગ્રહણ ન કરતાં કેકેઈની નીંદા કરીને પોતાના પિતાની સાથે દ્વિક્ષા લેવાને તૈયાર થયો, અને લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામને પાછો બોલાવી લાવવા સારું પોતાના પ્રધાનોને મોકલ્યા. પ્રધાનો ત્યાંથી નીકળી મોટા વેગથી રામની પાસે આવીને ત્યોને પાંછા ફરવા સારું ત્યાં ઘણી યુક્તિઓ કરવા લાગ્યા. તથા ઘણી પ્રાર્થના કરી. પણ રામ પાછો ફર્યો નહી. કહ્યું છે કે, “ મોટાની પ્રતિજ્ઞા કદી પાણુ ફરતી નથી.” પછી રામચંદ્રે તેમને પાછા જવાનું ઘણું કહ્યું તથાપિ ત્યો પાછા ન ફરતાં રામની સાથે ચાલવા લાગ્યા. ચાલતાં ચાલતાં જેમાં મોટા બ્યાધરો વિચરી રહ્યા છે. કોઈ માણસનું તો જેમાં પગલું પાણુ મળે નહી; જ્યાં જીવે ત્યાં ઝાડ વિના બીજું કંઈ પણ દીઠામાં આવે નહી. એવી વિધાટ વીમાં રામ, લક્ષ્મણ તથા સીતા વગેરે સર્વ સાથ આવ્યો. તે વનમાં એક નદી

આવી. મોટો છે જેનો પ્રવાહ. પાણીમાં મોટા મોટા ચકાવત થઈ રહ્યા છે, તેને જોઈને તથા તેના કાંઠા ઉપર આવીને રામચંદ્ર પોતાના પ્રધાનાદિકોને કહેવા લાગ્યો, હવે આંધળી તમે પાછા જાઓ. આગળ રસ્તો ઘણો કઠણ આવે છે. અમારી કુલ વારતા અમારાં માં આપને જઈ કહેજે. અમારી માતા-આ તથા ભરતની સારી પઠે સેવા ચાકરી કરજે. એવાં રામનાં વાક્યો સાંભળીને તે પ્રધાનાદિકોના મનમાં કંઈકાનો ભાવ ઉત્પન્ન થયાથી આંખોમાં આંસુ આવ્યાં તેથી વસ જાઈ ગયાં. ત્યોના ગદગદ કંઠ થયેથી મુખમાંથી શોષ નિકળવાની શક્તી રહી નહીં તથાપિ આ રામના અરણ્યકમલની પાસે અમારી ચોગ્યતા ક્યાંથી? રામનો વિચોગ થયો માટે અમને ધિકાર છે. એમ જેમ તેમ બોલીને તથા માહા સંતાપે કરી પાછા ફર્યા.

ત્યાર પછી સીતા તથા લક્ષ્મણ સહિત રામ તે નદી ઉતરીને પેલી તરફ ગયો. તે વનમાં જતાં જ્યાં સુધી દેખાવા લાગ્યા, ત્યાં સુધી તે પ્રધાનાદિકો તેમને જોતા ઉભા રહ્યા. જ્યારે અદૃષ્ટ થયા. ત્યારે તે અચોધ્યા નગરી તરફ ચાલવા લાગ્યા. ત્યાં આવીને સર્વ વ્રતાંત રાજાને કહ્યા. ત્યારે દશરથ રાજા ભરતને કહેવા લાગ્યો કે, રામ પાછો આવ્યો નહીં. હવે તું રાજાને આંગીકાર કર. તેમ તે ન કર્યાથી મારી દિક્ષામાં વિઘન થશે, માટે એમ કરવું તને ચોગ્ય નથી. ત્યારે ભરત કહેવા લાગ્યો કે, હે પિતા, મને રાજાની ખપતી નથી. હું પોતે મારા ભાઈ રામની પાસે જઈ તેને રાજા કરીને પાછો બોલાવી લાવીશ. એમ કહીને ત્યાંથી ભરત નીકળ્યો ત્યારે તેની માતા કૈકેઈ રાજા કહેવા લાગી કે, હે રાજા, તમે ભરતને રાજ્ય આપ્યું, તેથી તમારી પ્રતિજ્ઞા સાચી થઈ. હવે આ તમારો વિનય પુત્ર રાજાને ગ્રહણ કરતો નથી. તેમજ તમારી બીજી સર્વ સ્ત્રીઓને ઘણું દુઃખ થાય છે. કેમકે મેં એ કામ કરતાં કાંઈ પણ વિચાર કર્યો નહીં. તેથી તમે પુત્ર સહિત છતાં રાજ્ય અરાજ્ય રૂપ થયું. કૌશલ્યા, સુમિત્રા, તથા સુપ્રભા, એમનું રડવું કોઈથી પણ સહન થતું નથી. તે શેઠન સાંભળીને મારું રૂદ્ધ પણ ફાટી જાય છે. ત્યારે હવે આ ભરતની સાથે હું જઈને લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામને પાછો લાવવાથી સર્વને સુખ થશે. માટે મને આજ્ઞા આપે. એવાં કૈકેઈનાં વચનો સાંભળીને રાજા ઘણો રાજ થયો, અને તેમને જવાને રજા આપી. ભરત તથા કૈકેઈ અમથી નીકળ્યા પછી જ દિવસે ત્યાં જઈ પહોંતાં. તે વખતે રામ, લક્ષ્મણ તથા જાનકી, એ ત્રણે જણ એક જાડના થડ પાસે બેઠાં હતાં. તેમને જોઈને કૈકેઈ રથમાંથી નીચે ઉત

રીને તેમની પાસે આવીને મોટા પ્રેમ કરી તેમને કહેવા લાગી. હે વત્સ, હે વત્સ, એટલામાં રામે આવીને તેને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે તે તેના માથાનું ચુબન કરવા લાગી. તેમજ સીતા અને લક્ષ્મણે નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે ત્યોને પેટની સાથે દાબીને મોટા સ્પર્શે રડવા લાગી. ત્યાર પછી ભરત રામને નમસ્કાર કરીને ઘણા સ્નેહમાં આવ્યાથી મુરછા ખાઈને જમીન ઉપર પડ્યો. એમ જોઈને રામે તેને સાવધ કર્યો. ત્યારે તે કાંઈક શુદ્ધિમાં આવીને રામને કહેવા લાગ્યો.

હે મારા પ્રિય બંધુ, અભક્તની પડે મને મુકીને તું આ અરણ્યમાં કેમ આવ્યો ? “માતાના દાષ વડે ભરત રાજ્યનો અર્થ થયો,” એવો મારી ઉપર લોકોનો અપવાદ આવ્યો છે તે તું મારી સાથે ચાલીને દુર કર. અને અયોધ્યા નગરીમાં આવીને ત્યાંની રાજ્ય લક્ષ્મીનો ઉપભોગ લે, હે બ્રાતા, એમ કર્યા શિવાય મારો લોકાપવાદ દુર થવાનો નથી. તું રાજ્યાસન ઉપર બેઠાથી જગતનો મિત્ર જે આ લક્ષ્મણ તે તારો પ્રધાન થશે. હું તારો દ્વારપાલ થઈશ. અને શતરૂઢન છત્ર ધારણ કરનારો થશે. એવા દિનતા સહિત ભરતનાં વાક્યો સાંભળીને તેને ટેકો દેવા મારું કેકેઈ બોલવા લાગી. હે વત્સ, તું સદા ભાઈઓ વિશે દયાળુ છું તેથી આ ભરતનું બોલવું તને માન્ય કરવા યોગ્ય છે. આ કૃતમાં તારા પિતાનો દાષ નથી, તેમ આ ભરતનો પણ દાષ નથી. એ કેવળ આ મઝ અભાગિણીનો દાષ છે, સ્ત્રીઓનો એવો દુષ્ટ સ્વભાવજ હોય છે; માટે ત્યોને ધિકાર છે આ કૃત્યથી એક વ્યભિચાર શિવાય ખીજ સર્વ દાષ મારામાં સંભવે છે. લક્ષ્મણ, ભરત, શતરૂઢન, સુમિત્રા, કૌશલ્યા તથા સુમત્રા વગેરેને આ કામે કરી મેં જે દુઃખ દીધું છે તે તું સહન કર, તને હું મારો પ્રિય પુત્ર સમજી છું. અને એવા હેતુથીજ આ મારું બોલવું છે. તે તું માન્ય કર. એવું કંઈનું કરુણાત્મક બોલવું સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગ્યો. હે કેકેઈ માતા, હું દશરથ રાજાનો પુત્ર થઈને મારી કરેલી પ્રતિજ્ઞાને કેમ મુક ? તેણે આ ભરતને મારી સલાહથી રાજ આપ્યું છે. તે દશરથ મારો પિતા, તથા આ મારો ભાઈ, એ બેઉ જણ છવતાં છતાં મારા વચનને હું કેમ ફેરવું ? ભરતને રાજ કરવા વિષે આ મારી બેઠની આજ્ઞા છે. તેમ છતાં પોતાના પિતા પ્રમાણે મારી આજ્ઞા પણ ફેરવવાને આ ભરતને યોગ્ય નથી. એટલામાં સીતા પાણી ભરી આવી, તે વડે ત્યાં આવેલા સર્વ સમતોની સાક્ષીએ રામે ભરતને રાજ્યભિષેક કર્યો. તે વખતે ના ધંભાજ્યો સમને કાંઈ પણ કલ્યાણ વિના સર્વ મુગ્ધા રહી ગયા. પછી રામે

અતિ આનંદ વડે કુકેઈને નમસ્કાર કર્યો. તેમજ ભરતને યથાચોગ્ય આદર સત્કાર કર્યો. અને ત્યોની સાથે મધુરવાણી વડે ભાષણ કરીને તથા ત્યોને ઘણી રીતે સમજાવીને પાછા અયોધ્યા નગરી તરફ રવાને કર્યા. અને પોતે દક્ષિણ દિશા તરફ ચાલ્યા. પછી કેટલાએક દિવસો ભરત અયોધ્યામાં આવીને પોતાના પિતાની તથા ભાઈની આજ્ઞાથી જેમ તેમ રાજ કરવા લાગ્યો. અને દશરથ રાજાએ પોતાના પરિવાર સહિત સત્યભુતિ મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. પછી ભરત રાજા પોતાના મોટા ભાઈના વનવાશના કુખે કરી પીડાણો થકો અર્હત પુણ્યમાં તત્પર થઈને ઘણો વખત ધર્મ ધ્યાનમાં કાઢાડવા લાગ્યો. પણ લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામ નાના પ્રકારના મહા વિકટ વન તથા પર્વતોને ઉલંઘન કરીને ચિત્રકુટ નામના પર્વત ઉપર જઈ પહોંતા. ત્યાં કેટલાએક દિવસ રહીને કોઈએક સમયે એક અવંતી નામની નગરીના સીમાડામાં આવ્યા.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

लक्ष्मण चरात्र राम लक्ष्मण सीता उत्पत्ती

तथा वनवाश गमनं,

चौथो खंड समाप्त

અથ પાંચમો ખંડ પ્રારંભતે

—૦—

એવી રીતે રામચંદ્રજી રસ્તે જતાં જનકીને અતિ થાક લાગવાથી તેને વિસામે ખવરાવવા સારૂ એક વડના ઝાડ નીચે બેઠા. આમ તેમ સર્વ દિશા તરફ જોઈને રામચંદ્ર લક્ષ્મણને કહે છે. આ બધો દેશ ઉજડ જાણાય છે. તે કોઈના ભય શિવાય થાય નહીં. ત્યારે અહીં કોનો ભય હશે? ચાર તરફ ઉદ્યાનોમાં પાણી ભર્યું છે. ધાન્યના ખજાનાં જેમનું તેમ ધાન્ય ભરેલું દીઠામાં આવે છે. એ ઉપરથી એ દેશ હમણાંજ શુન્ય થયો જાણાય છે. એ ટલામાં કોઈએક વાટમારગુને જતો જોઈને તેને પુછ્યું કે આ દેશ શુન્ય થવાનું કારણ શું છે? ત્યારે તે માણસ રામચંદ્રને કહેવા લાગ્યો.

અવંતિ નામના દેશમાંની અવંતિ નામની નગરીનો સ્વામી સિંહની પકે શતરૂએને દુઃસહ સિંહોદર નામનો રાજા છે. તેનો એક દશાંગ પુરનો સ્વામી વજ્રકર્ણ નામનો સુભટ એક સમયે વનમાં ગયો. ત્યાં એક કાચોત્સર્ગ ધારણ કરનારા પ્રીતિવર્ધન નામના મહામુનિને જોઈને તેને તે કહેવા લાગ્યો કે, હે મુનિ આ વનમાં તું ઝાડની પકે શા સારૂ ઉભો છે! ત્યારે મુનિએ કહ્યું કે હું મારા આત્માના કલ્યાણને અર્થે અહીં ઉભો છું. ત્યારે ફરી તેણે પુછ્યું કે, જેમાં ખાવા પીવાને પણ કાંઈ ન મળે એવા આ જંગલમાં તારા આત્માનું શું સારૂ થવાનું છે? ત્યારે મુનિએ જાણ્યું કે આ જીવ ધર્મ સાંભળવા યોગ્ય છે. એમ જાણીને તેને આત્મ હિતરૂપ ધર્મ કહ્યો. તે સાંભળીને તથા તત્કાલ તે શ્રાવકપણાને પામીને “અર્હત દેવ, તથા જૈનલિંગી સાધુ શિવાય બીજા કોઈને હું નમસ્કાર કરનાર નથી” એવો તે મુનિ પાસે પાકો નિગ્રહ કરીને તથા તેને નમસ્કાર કરીને દશાંગપુરમાં ગયો. ત્યાંહાં શ્રાવકપણું પાળીને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મેં કયુલ કરેલા શિવાય બીજા કોઈને નમસ્કાર નહીં, એવો નિગ્રહ કર્યો ખરો પણ જો આ સિંહોદર રાજાને હું નમસ્કાર કરીશ નહીં તો એ મારો વેરો થશે. પછી તેણે એક રત્નની વાંટી કરાવીને તેમાં શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીની પ્રતીમાને રા-

ખીને તે વીંટી પોતાના હાથની આંગળીમાં ઘાલી. સિંહોદર રાજાને નમસ્કાર કરતી વખત પોતાના હેતુ પ્રમાણે તે પ્રતિમાનેજ નમ્યાં એમ માની લીધું. કહ્યું છે કે, “ખગવાનની આગળ કપટ કર્યા વના છુટકોજ નહીં.

એમ કેટલાએક દિવસ ગયા પછી કોઈ એક માણસે વજ્રકર્ણને સર્વ વૃતાંત સિંહોદર રાજાને કહ્યો, તે સાંભળીને સર્પની પકે મોટા સ્વાસોછવાસ લે તો થકો તે સિંહોદર રાજા મહાકોપાયમાન થયો. એ વાત કોઈએક પુરૂષે વજ્રકર્ણને જઈ કહી. ત્યારે તેને તે પુછવા લાગ્યો કે, રાજાનો મારા ઉપર કોપ થયો તે તે શા ઉપરથી જાણ્યું. ત્યારે તે કહેવા લાગ્યો.

કુંડપુર નગરમાં એક સમુદ્રસગમ નામનો વાણીચો શ્રાવક છે તેની સ્ત્રી યમુનાનો હું વિદુદેગ નામનો પુત્ર છું. મને યૌવન અવસ્થા આવ્યા પછી વજ્ર પાત્રાદિક લઈને વિકરી કરવા સારૂ ઉજ્જયિની નગરીમાં હું ગયો. તેમાં જતાં એક મૃગના જેવા નેત્રોવાળી કામલતા નામની વેશ્યાને મેં દીડી. તેથી કામના ખાણે કરી હું પીડાણો. પછી તેની પાસે એક રાત રહેવાના મનમુખાથી તેમ કરીને મેં મારી કામના પુરી કરી. પછી જેમ લાલચે કરીને વ્રગ પાસમાં બંધાઈ જાય છે, તેમ હું પ્રીતીના આવેશથી ત્યાંહાં ફસાઈ પડ્યો, મારા પિતાએ આખા જન્મ પર્યંત મેળવેલું દ્રવ્ય, તે મેં વેશ્યાની સંગતોધી એક મહીનામાં ઉડાવી નાંખ્યું. એક દિવસે તે વેશ્યાએ મને કહ્યું કે, સિંહોદર રાજાની સ્ત્રી શ્રીધરાના કાનના કુંડોના જેવા કુંડલ મારા સારૂ લઈ આવ. તે વખતે મારી પાસે કાંઈપણ દ્રવ્ય રહ્યું નહોતું. પછી રાણીનાં કુંડલ ચોરવી લઈ દેવાની મરજીથી તેજ રાતના ચોરી કરવા સારૂ હું રાજાના મહેલમાં પેઠો તે વખતે રાણી રાજાને કહેતી હતી કે હે નાથ, ચિંતાતુર પુરૂષની પકે આજ તમને ઊંઘ કેમ આવતી નથી? ત્યારે તે રાજા બોલ્યો કે, જ્યાં સુધી મને નમસ્કાર ન કરનારો વજ્રકર્ણને મેં માર્યો નથી ત્યાં સુધી મને ઊંઘ ક્યાંથી? સવાર થતાંજ તેના પુત્ર બંધુ પરિવાર સહિત તેને મારીને પછી સુખે ઊંઘ કરીશ. એવું તેનું બોલવું મેં સાંભળી લીધું. તેજ વખતે હું મારૂ કામ મુકીને તું મારો સાધર્મી છે તેથી જલદી દાડીને તને કહેવા આવ્યો છું. એવો વૃતાંત સાંભળીને તેજ વખતે વજ્રકર્ણે પોતાનું સરંજામ તઈયાર કર્યું. એટલામાં બાહારથી આવેલા કોઈ બીજા લશ્કરની ધુજા ઉડતી આકાશમાં તેણે દીઠી. તેને જુએ છે તેટલામાં જેમ ચંદનના ઝાડને સર્પ ઘેરો ઘાલે, તેમ સિંહોદર રાજાના સૈન્ય દશાંગપુર

નગરને ઘેરો ઘાલ્યો. પછી સીંહોદર રાજ્યએ વનરકરાણની પાસે એક દુત મોકલ્યો. તે દુત તેની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો. હે વનરકરાણ, અમારા રાજ્યએ એવી આજ્ઞા કરી છે કે. આજ દિવસ સુધી તેં મારી કપડે કરી વંદના કરી તે મેં જાણ્યું, પણ હવે તે વીંટી હાથમાં ન ધાલીને મને આવી નમસ્કાર કર. નીકર કુટંબ સહિત તને આજે હું ચમને ઘેર મોકલાવીશ એવું તેનું બોલવું સાંભળીને વનરકરાણ કહેવા લાગ્યો કે, અર્હત અથવા તેના સાધુ શિવાય કોઈને હું નમસ્કાર કરનાર નથી એવો મારો પણ છે, તે પરાક્રમનો અભિમાન નથી. પણ ધર્મનો અભિમાન છે. તે માટે એક નમસ્કાર શિવાય બીજું જે કાંઈ મારા ઘરમાં છે તેની તને ઇચ્છા હોય તો લઈ જા. મને માત્ર ધર્મનો દાર આપ. ધર્મ સારૂ અહીંથી હું બીજા ઠેકાણે જઈ રહીશ. એ સર્વ વાત કુતો જઈને સીંહોદર રાજ્યને કહી. તે સાંભળીને તેના ભાણાને માન દીધો નહી. કહ્યું છે કે, “માની પુરૂષો ધર્મ અથવા અધર્મને કદી પણ માનતા નથી.”

પછી સીંહોદર રાજ્ય વનરકરાણ સહિત નગરને રૂંદી લઈને ત્યાં બાહાર રહીને આખા દેશને હુટવાનું શરૂ કર્યું. તેના ભયે કરી આ દેશ ઉજડ થઈ ગયો. હું રાજ્યના ભયથી મારા કુટંબ સહિત ત્યાંથી નાશી ગયો. આ નગરમાંના સર્વ ઘરો આજ બગી ગયાં. મારૂં ઘર ઘણું જુનું છે તે જોઈને કૂર યુદ્ધિ જે મારી સ્ત્રી તેણે મને બગેલા શાહુકારના ઘરમાંથી સામાન લઈ આવવાને મોકલ્યો છે. તેના તે કુટ વચનો વડે આ તમારા દરશનરૂપ શુભ રૂપ થયું. મોટા પ્રાદબ્ધના મોગે દેવની પદે મેં આજ તમને દીઠા. એવી રીતે તે દરિદ્રી પુરૂષ દીનતાથી બોલ્યો ત્યારે રામચંદ્રને તેની ઉપર દયા આવી તેથી પોતાના સોનાનો કંદારો તેને આપ્યો. પછી તે પુરૂષને જવાની આજ્ઞા કરી. પોતે ત્યાંથી ચાલ્યા દશાંગપુરમાં આવી શ્રી ચંદ્રપ્રભ અર્હના ચિત્રને નમસ્કાર કરીને ત્યાંજ રહ્યા.

પછી રામની આજ્ઞા લઈને લક્ષ્મણ નગરમાં વનરકરાણ પાસે ગયો. તેને કોઈ ઉત્તમ પુરૂષ જાણીને વનરકરાણ બોલવા લાગ્યો કે, હે મહાભાગ, તમે આજ મારે ઘેર પરાણ થઈને બોજન કરો, ત્યારે તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, પોતાની સ્ત્રી સહિત મારો સ્વામી બાહાર ઉદ્યાનમાં બેઠેલો છે. પ્રથમ તેને બોજન કરાવીને પછી હું જમીશ, ત્યારે વનરકરાણે સીતા સહિત રામને બોલાવીને બોજવો સહિત બોજન પદાર્થ તેમની પાસે આપી

રાજ્યા. તેનું આનંદ સહિત ખંડાએ જોજન કર્યું. પછી રામની આજ્ઞાએ લક્ષ્મણ અવંતી નગરીમાં ત્યાંના રાજા પાસે જઈને મધુર ભાષણથી કહેવા લાગ્યો. કે, જેને સર્વ રાજા આધીન એવો ભરત છે તેની એવી આજ્ઞા છે કે, વનરકરાણની સાથે વેર કર નહીં.

એવું સાંભળીને સિંહોદર રાજા કહેવા લાગ્યો કે, હે લક્ષ્મણ, ભરત રાજા પણ પોતાના ભક્ત ઉપર અનુગ્રહ કરે છે, ખીજની ઉપર કરતો નથી. આ મારો સેવક વનરકરાણ મોટો દુષ્ટ છે. મને નમસ્કાર કરતો નથી, તેના ઉપર હું હેમ અનુગ્રહ કરું ? ત્યારે લક્ષ્મણ બોલવા લાગ્યો કે, એ તારો અભક્ત નથી. એને નમસ્કાર ન કરવાનો નિગ્રહ ધર્મના અનુરોધે કરી છે. માટે એના ઉપર કોપ કરવો તને યોગ્ય નથી. સમુદ્ર સુધી પૃથ્વીના સ્વામી ભરત રાજા છે, તેની આજ્ઞા તું માન્ય કર. એવું સાંભળીને સિંહોદર ક્રોધમાં આવી બોલવા લાગ્યો, અરે ! ભરત રાજા કોણ છે ? જે મારા આધીન છતાં વાયુવાળા માણસની પઠે અમસ્તી ખડખડ કરી રહ્યો છે ! ત્યારે કોપે કરી ને ત્રે રાતાં કરીને તથા હોઠ ચાવીને લક્ષ્મણ બોલ્યો. અરે ! ભરતને તું જાણતો નથી કે ? હવે તેની તને જલદી જાણ કરૂ છું. ઉઠ મારી સામેજ યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહે. આ મારી ભુજરૂપ વજરે કરી તું તાડિત થએથી ગોધાના જે વી તારી અવસ્થા થશે. ત્યારે જેમ બાલક રાખમાં ઢાંકેલી અગ્નિને અડકવા ને તદ્યાર થાય, તેમ પોતાનાં સૈન્ય સહિત સિંહોદર રાજા લક્ષ્મણને મારવા ને તૈયાર થયો, તેની સામે લક્ષ્મણ પણ એક હાથીના સ્થંભને ઉખાડીને યમની પઠે શતરૂને મારવા મંડી ગયો. પછી કુદકો મારી હાથી ઉપર બેઠેલા સિંહોદરનું ગળુ પકડી તથા તેનાજ કપડાથી તેને બાંધીને સર્વ લોકોના દેખતા ગાયત્રી પઠે ખેંચીને લક્ષ્મણ તેને રામની પાસે લઈ આવ્યો, તે વખતે તેણે રામને જોઈને તથા નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો. હે રામ, તમે અહીં આવ્યા છો, તેની મને ખબર નથી, અથવા હે દેવ, આ મારી પરીક્ષા લેવાને તમે કર્યું છે ? અજ્ઞાને કરી મારાથી આ અપરાધ થયો તેની મને ક્ષમા કરો. તમારૂં જે કાંઈ કામ હોય તે કરવાને મને આજ્ઞા કરો. જેમ ગુરૂના શિષ્ય ઉપર કોપ થાય, તે પ્રમાણે આ સેવક ઉપર તમારો કોપ થયો તેની આટલી શિક્ષા ખસ છે, એવું તેનું દીનતાનું બોલવું સાંભળીને રામ કહેવા લાગ્યો કે, હે સિંહોદર, વનરકરાણની સાથે તું સલાહ કર, એ બોલવું સિંહોદરે પોતાના માથા ઉપર ચડાવ્યું. પછી વનરકરાણને પણ ત્યાંજ બોલાવી

લીધો. તે આવી હાથ જોડી નમસ્કાર કરીને યોલવા લાગ્યો. હે સ્વામિન, રૂપભ
દય સ્વામીના વંશમાં તમે એ રામ લક્ષ્મણ ઉત્પન્ન થયા તેની ધ્યાના દિવશથી
મને ખબર હતી. પરંતુ આજ મોટા ભાગ્યથી મેં તમારાં દરશન કર્યાં. હું
અને બીજા સર્વ રાજા તમારા ચાકરજ છે. આ સિંહોદર રાજા મારો સ્વામી
છે. તેને તમે મુક્તિ આપો. અને હવે પછી એન એવી આજ્ઞા કરો કે, આ તા-
રો શેષક તને નમસ્કાર કરતો નથી, એ એના ધર્મના નિગ્રહને તું સહન કર.
કેમકે હું સાધુ તથા અર્હતની મુર્તિ શિવાય બીજા કોઈને નમસ્કાર કરતો નથી.
એવો મેં પ્રીતીવર્ધન નામના મુનિ પાસેથી નિગ્રહ લીધો છે. એવું સાંભળીને
નેત્રે કરી શાન કર્યાથી સિંહોદર રાજાએ તે માન્ય કર્યાથી લક્ષ્મણે તેને
છોડી મુક્યો, પછી વનરકરાણને આર્જીવન કરીને મોટી પ્રીતી વડે રામની સા-
ક્ષીએ ભાઈની પકે વનરકરાણને તેણે પોતાનું અડધું રાજ્ય દીધું. તેમજ વ-
નરકરણે સિંહોદરની સ્ત્રીનાં કુંડલ તેની પાસેથી માગી લઈને વિદુદંગ નામના
વણિક પુત્રને આપ્યાં. પછી વનરકરણે લક્ષ્મણને પોતાની આઠ કન્યા આપી.
તેમજ મુળત સહિત સિંહોદર રાજાએ લક્ષ્મણને ત્રણસે કન્યા આપી. તે વ-
ખતે લક્ષ્મણ કેહેવા લાગ્યો કે, એ તમારી કન્યાઓ હમાણાં તમારા ઘરમાંજ
રહેવા દો, અમારા પિતાએ હાલ રાજ ઉપર ભરતને બેસાડો છે, અને અમને
વનવાસ છે, સમય આવ્યાથી હું એમને અંગીકાર કરીશ, હમાણાં અમે મ-
લયાચલ પર્વત ઉપર જવાના છીએ. એ વાત સરવે માન્ય કરીને તથા રામની
આજ્ઞા લઈને સિંહોદર તથા વનરકરાણ વગરે પોત પોતાના ઘેર ગયા.

રામ તે રાતના ત્યાં રહી સવારના ઉડી ચાલતા થયા. ત્યાંથી કેટલેએક
દુર એક વનમાં ગયા. ત્યાં પાણી ન મળવાને લીધે સીતાને તૃષ્ણા લાગી. તે
થી તેને વિસામો ખવસાવવા સાડ ત્રણે જાણ એક જાડની નીચે બેઠા. રામ
ની આજ્ઞા લઈને લક્ષ્મણ, અન્ન તથા પાણી લેવાને નીકળ્યો. ફરતાં ફરતાં
અનેક કમજો કરી શોભિત એવા એક શરોવરને તેણે દીઠો, તે વખતે બાણ
મિત્રજ મળ્યો હોયની એવો આનંદ થયો. એ સમયે કબરપુરના સ્વામી ક-
લ્યાણમાલ નામના રાજા વન ફીકા કરવા સાડ નીકળ્યો હતો. તે ફરતો ફર-
તો ત્યાં આવી પહોતો. તખાવ ઉપર લક્ષ્મણને બેઠેને કામવિખરે પીકાણો
થકો તેની ઉપર મોહિત થયો. પછી નમસ્કાર કરીને લક્ષ્મણને કેહેવા લા-
ગ્યો. હે લક્ષ્મણ તું આજ મારા ઘેર પચેલું છે, મોટો ભોજન કરવાને આજ
તેના એ યોલવા ઉપરથી લક્ષ્મણે તેના સર્વ કમના ચિન્હ બાણી લીધાં. ને મ

નમાં વિચાર લાગ્યો કે, આ પુરૂષના વેશે કોઈ સ્ત્રી છે, આ વેશ લેવાનું કારણ કોઈ જીવંત હોવું જોઈએ. એવો વિચાર કરીને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા પોતાની સ્ત્રી સહિત મારો સ્વામી સાથે છે, તે આ પાસેજ એક ઝાડના તળે બેઠો છે. તેણે ભોજન કર્યા પિના હું ભોજન કરતો નથી. ત્યારે તે રાજાએ પોતાના પ્રધાનને મોકલીને સીતા સહિત રામને બોલાવી લીધો તેને નમસ્કાર કરીને ત્યાં રહેવા સારૂ ગામ બાહાર એક તંબુ કરાવ્યો. તે દેકાણે તે મને સ્નાન ભોજન વગેરે સારી રીતે આદરસત્કાર કર્યો.

પછી એકાંત સીતા વેશ લઈને લજ્યાયમાન થઈ થકી પોતાના મંત્રીને સાથે લઈને રામની પાસે આવી ઉભી રહી. ત્યારે રામ તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે ભદ્રે પુરૂષના વેશે કરી પોતાના સ્ત્રીપણને ઢાંકવાનું કારણ શું છે. ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, આ કુબ્જ નગરના વાલીખિલ્ય રાજાની સ્ત્રી પૃથ્વી ગર્ભાણી છતાં કોઈ મહા શુરવીર એક લોકો આવીને રાજાને હરાવું કરી ગયા. ત્યાર પછી કેટલાએક દિવસે રાણીને માસ પુરા થયેથી તે મને જન્મી. તે નો પ્રધાન મહાબુદ્ધિમાન હતો. તેણે મારા જનમના વખતે એવી થાળી પી ટાવી કે રાણીને પુત્ર થયો. અને સિંહોદર રાજાને પણ પુત્ર થયાની ખબર આપી. ત્યારે તેણે કહ્યું કે, આ કુબ્જપુર નગરનું રાજા એ બાળક કરશે. પછી હું મોટી થવા લાગી. કહેલા હેતુથી રાજા ચલાવવા સારૂ નહાનપણમાંજ મારી માતાએ તથા પ્રધાને મને એવો વેશ દીધાથી તે હજી સુધી કાયમ છે, તે જ્યારે વાલીખિલ્ય રાજા આવશે ત્યારે ઉતારી નાંખીશ. એ વેશની મારી માતા અને પ્રધાન શિવાય બીજા કોઈને ખબર નથી, મારૂ નામ કલ્યાણમાલા છે. જ્યારથી હું અવસ્થામાં આવી ત્યારથી આ રાજા કરવા લાગી છું. પિતાને હરાવું કરી ગયેલા એકોને હું ઘણું દ્રવ્ય આપુ છું તો પણ તે તેને મુકતા નથી. માટે હે રામ, મારી ઉપર કૃપા કરીને જેમ પૂર્વે સિંહોદર રાજાના ભયથી વંચરકરણને મુકાવ્યો તેમ મારા બાપને તે એકોના હાથથી મુકાવો. ત્યારે રામ બોલ્યો કે, જ્યાં લગણ તારા બાપને હું મુકાવું નહી, ત્યાં લગણ તું આ પુરૂષના વેશને મુકજે નહી. અને પ્રથમની પહેરા જ ચલાવજે. જ્યારે તારો બાપ ઘેર આવે ત્યારે મુકી દેજે, ત્યારે તેણે કહ્યું કે તે મારે માન્ય છે. ને હું ધન્ય છું તમારી મારા ઉપર કૃપા થઈ. એટલામાં તેના મહાબુદ્ધિમાન મંત્રી વિનંતી કરવા લાગ્યો કે, હે મહાબાહો, આ કન્યાને યોગ્ય વર લક્ષ્મણ છે ત્યારે રામ કહેવા લાગ્યો કે, અમારા પિતાની

આજ્ઞાથી પોતાનો દશ મુકીને અમે દશાંતરે નીકળ્યા છીએ. ત્યાંથી જ્યારે પાછા ફરશું ત્યારે લક્ષ્મણ જરૂર એને પરાણશે. એવું સાંભળીને તે મનને કબુલ કર્યું. પછી ત્રણ દિવસ ત્યાં રહીને એથે દિવસે સવારના લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામ ત્યાંથી નીકળ્યો. તે જોઈને તે સ્ત્રીના મનમાં ઘણું માફું લાગ્યું, પછી પ્રથમની પઠે રાજ ચલાવવા લાગી. અને રામ તથા લક્ષ્મણ સીતા સહિત વાલીખીલને છોડાવવા સારૂ ત્યાંહાં જઈને તે મ્લેછ રાજાની પાસેથી વાલીખીલ રાજાને છોડાવી દુતોની સાથે તેની કુખરપુરી નામની નગરીમાં તેને પહોંચતો કર્યો. ત્યાં પુરૂષના વેશ ધારણ કરેલી પોતાની કન્યાને તેણે દીઠી, ને રામનો સર્વ વૃતાંત તેને કહી સંભળાવ્યો. તેમજ તે કન્યાએ પણ ત્યાં આવેલા વખતની રામની સર્વ હકિકત કહી. સંભળાવી, પછી વાલીખિલ્ય રાજાને પહોંચાડવા ગએલો કાકલિલ તેને મુકીને પાછો તેની પોચ લઈને પોતાની વસ્તીમાં ગયો.

એ બધું થયા પછી ત્યાંથી રામ આવ્યા. કેટલાએક દિવસે તે વિધ્યાટવી ને વટાવીને તથા તાપી નદી ઉતરીને એક અરણ્ય નામના ગામમાં ગયા. ત્યાં સીતાને તૃષા લાગવાથી લક્ષ્મણ સતિ રામ એક મહા ક્રોધી કપિલ નામના કોઈ અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણને ઘેર આવ્યા. તેમને જોઈને તેની સુશર્મા નામની સ્ત્રીએ તેમને જુદાં જુદાં બેસવાનાં આસનો કાઢી આપ્યાં. સ્વાદુ તથા શી તળ પાણી લાવી આપ્યું. એટલામાં પિશાચની પઠે મહા ભયંકર તે કપિલ ઘરમાં આવીને તથા ત્યોને આસન ઉપર બેઠેલાં જોઈને પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો કે, અરે, આ મહા મલીન પાપી મનુષ્યો મારા ઘરમાં કેમ આવ્યાં ? એમને બેસવાને જગ્યા કોણે આપી ? હે પાપણી તેં એને ઘરમાં બેસાડીને મારા અગ્નિહોત્રને અશુદ્ધ કર્યો, એવો શોક કરતો બ્રાહ્મણની ગડબડ જોઈ, લક્ષ્મણ ક્રોધમાં આવીને જેમ કુતરાને હાથી પકડે તેમ તેને પકડીને ઉચકી લીધો. ને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આને આકાશમાં ફેંકી દઉં ? એટલામાં રામ બોલવા લાગ્યો કે, આ કીડી ઉપર આટલો બધો શોક કેવો ? એ બીચારો ભીખારી છે માટે એને તું મુકી દે. ત્યારે લક્ષ્મણ તેને મુકી દીધો.

પછી સીતા લક્ષ્મણ અને રામ ત્યાંથી નીકળ્યા. તે ચાલતાં ચાલતાં એક મોટા વનમાં ગયાં. તે સમયે કાજળ જેવા કાળા રંગવાળો વર્ષાકાલ આવ્યો. ત્યારે એક વડના ઝાડની નીચે વિચાર કરવા લાગ્યા કે આ ચાર મહીના

આપણે અહીંજ રહીએ. તે વડ ઉપર એક ઇંલકરણ નામના યક્ષ રહેતો હો. તેણે તે બોલવું સાંભળી લીધું. તેથી તે ભય પામીને પોતાના સ્વામી ગોકર્ણ નામના યક્ષ પાસે ગયો, તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો, હે સ્વામીન મારા જાડની નીચે કોઈ એક તેજસ્વી પુરુષ આવ્યો છે. તેણે ત્યાંથી મને કાઢાડી મુક્યો, હવે આ મારા પ્રાણનું રક્ષણ તું કર. આ વર્ષાકાલ સુધી ત્યો તે જાડની નીચે રહેશે. એવી રીતે તે યક્ષનું બોલવું સાંભળીને ગોકર્ણ અવધીજ્ઞાન વડે સર્વ જાણી લીધું. પછી તેને કહેવા લાગ્યો કે, એ આપણા ઘેર પરાણા આવ્યા છે. એ કોઈ સાધારણ મનુષ્ય નથી. આઠમા વાસુદેવ, બ્રહ્મદેવ, આપણને પુજ્ય છે. એમ કહીને તેજ રાતના તે યક્ષ ત્યાં આવી, એક નવ ચોજન લાંબી, ખાર ચોજન પોહોળી, ધન ધાન્યે કરી પરિપુર્ણ, મોટા ઘરો તથા કિલાએ કરી શોભિત. નાના પ્રકારની રત્નાદિક વસ્તુએ કરી ભરેલી, મોટી બજારોએ કરી દીપેલી. રામપુરી નામની એક નગરીની રચના કરી. સવારના રામના ઉઠવાના વખતે તેને નાના પ્રકારના મંગલકારક શબ્દ સાંભળવામાં આવ્યા. તે વખતે એક વીણા ધારણ કરેલા યક્ષને રામે દીઠો. તેથી તે મનમાં વિસ્મિત થયો. એમ જાણીને તે યક્ષ રામની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે સ્વામિન, તમે મારા ઘેર પરાણા છો. તેથી તમારો આદર સત્કાર કરવો એમારો ધર્મ છે. હું ગોકર્ણ નામે યક્ષ છું. તમારા સાડ આ રામપુરી રાતે મેં બનાવી છે. તેમાં તમે રહો, હું મારા પરિવાર સહિત નિત્ય તમારી આકરી કરીશ. જ્યાં સુધી તમારી મરણ માં આવે ત્યાં સુધી તમે અહીં સુખે રહો. એ પ્રમાણે તે યક્ષ રામની માર્થના કર્યા પછી રામચંદ્ર ત્યાં સુખે કરી રહેવા લાગ્યા.

કાંઈ એક સમયે કપિલ બ્રાહ્મણ લોકમાં કાપવા સાડ ખભા ઉપર કુવાડો લઈને તે વનમાં આવ્યો. ત્યાં નવીન નગરી જોઈને તે વિશ્મયને પામ્યો, પછી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ માયા છે ? કે કોઈ ઇંદ્રજીત છે ? અથવા ગાંધર્વ નગર છે. એવા આશ્ચર્ય વડે આમ તેમ જુએ છે, એટલામાં એક સુંદર યક્ષાણી જોણે નાના પ્રકારનાં આંગ ઉપર ઘરેણાં પહેરેલાં છે, તથા જોણે મનુષ્યનું રૂપ ધારણ કરેલું છે, એવી દીઠામાં આવી. તેને પૂછવા લાગ્યો કે, આ નવીન નગરી કોની છે ? ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, એ નગરી ગોકર્ણ નામના યક્ષની છે. તે લક્ષ્મણ, સીતા, તથા રામને રહેવા સાડ કરેલી છે. તેથી એનું નામ પણ રામપુરી પાડ્યું છે. એ રામ મોટો દયાનીધી

છે. માગવા જનારા લોકોને ઘણું દાન આપે છે. દરિદ્રી લોકોની કામના પુ
 રી કરે છે. એવું સાંભળીને તે બ્રાહ્મણ માયા ઉપરના લોકોના બોલે નીચે
 પડકર્યો. ને તે સીને પાસે આવી નમસ્કાર કરીને તેને કહેવા લાગ્યો. હે સાંભા-
 ગ્ય વંતી એ રામ મારી નજરે કેમ પડે ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, આ નગરી
 ના ચાર દરવાજા છે. ત્યાં મોટા યક્ષ પહેરો કરે છે. તેથી એ નગરીમાં
 પેસવું અતિ કઠિણ છે. જો તારે માંહેથી કોરે જવું હોય તો હું કહું તે યુ-
 ક્તિ કર. પુર્વ દિશા તરફ એક દરવાજો છે. તેમાં એક ચિત્ર છે. તેને વંદના
 કરીને જો તું શ્રાવક થઈશ તો તું એમાં પેશી શકીશ. એન સાંભળીને તે
 લાલચુ બ્રાહ્મણ તે દેવાલયમાં ગયો. ત્યાં ચિત્રની વંદના વગેરે કરીને ત્યાંના
 સાધુ પાસે આવ્યો. તેને નમસ્કાર કરીને તેની પાસેથી ધર્મ સાંભળવા લા-
 ગ્યો. સાંભળતાં તેના અંતઃકરણના પરિણામ ફરચાથી તે શુદ્ધ શ્રાવક થયો
 પછી ત્યાંથી ઉડીને તે પોતાને ઘેર ગયો. ત્યાં પોતાની સ્ત્રીને ધર્મ કહીને
 તેને શ્રાવિકા કરી. તે બ્રાહ્મણ જન્મથી દરિદ્રી હોવાથી રામની પાસેથી દ્ર-
 વ્ય લેવા સારૂ તે બેઠ સ્ત્રી પુરૂષ રામપુરી નામની નગરીમાં આવ્યાં. તે
 ચિત્રોને નમસ્કાર કરીને રાજગ્રહમાં ગયાં. ત્યાં સીતા, રામ, તથા લક્ષ્મણને
 જોઈ તે બ્રાહ્મણને પ્રથમની વાત યાદ આવી. તેથી તે ભયને પામ્યો. પછી
 તે ત્યાંથી નાશી જવાનો વિચાર કરવા લાગ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણ તેને કહે
 વા લાગ્યો કે, હે બ્રાહ્મણ તું ખીક નહી રાખ. તને જો દ્રવ્યની ઇચ્છા હોય
 તો માગી લે. એવું સાંભળીને તે નિર્ભય થયો. ને રામને આશીરવાદ દેવા
 લાગ્યો. એટલામાં તે યક્ષે તેને એક આસન ઉપર બેસાડ્યો. ત્યારે રામ તે
 ને પુછે છે કે, હે માહારજ, આપ ક્યાંથી આવ્યા છો ? બ્રાહ્મણ બોલ્યો હું
 અરુણ ગામમાં રહું છું. ને મારી અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણની જ્ઞાતી છે તે શું
 તમે નથી જાણતા ? તમે જ્યારે મારે ઘેર આવ્યા હતા. ત્યારે મેં તમને ઘ-
 ણ્ણ ખરાબ ભાષણ કહ્યું, તેના દેશ ન રાખત્રાં તમે કૃપાપાત્ર હોવાથી આવે
 મને ઉલટો વિષેશ માન દેવા લાગ્યા છો, માટે તમે ધન્ય છો. અને તેની
 સ્ત્રી સુશમા સીતાની પાસે જઈ બેઠી. તેને પુર્વની વાત સર્વ કહી સંભળાવી
 ને આશીરવાદ આપ્યો. પછી રામે તેને અગણિત દ્રવ્ય આપીને વિદાય ક-
 ર્યો. ત્યો રામની આજ્ઞા લઈને પોતાને ઘેર ગયા. કર્મના યોગે તે બ્રાહ્મણને
 સારૂ જ્ઞાન થયેથી ઇચ્છા માફક દાન દઈને એક નંદાવતંસ નામના સુરી
 પાસે જઈ દક્ષિણ લીધી.

વરવાકાલ ગયા પછી રામચંદ્ર જનનાર છે એમ જાણીને ગોકર્ણ તેની પાસે આવી હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યો કે; હે દેવ, હવે તમે અહીંથી જનાર છો. એમ જાણીને હું તમારી પાસેથી માગી લઉં છું. કે જે મારાથી કાંઈ અપરાધ થયો હોય તે તમે ક્ષમા કરો. તેમજ મારા ઉપર કૃપા રાખજો. તમારા ચોગ્ય સત્કાર કરવાને કોણ સમર્થ છે? એમ કહીને એક સ્વયં પ્રભ નામનો હાર તેણે રામને આપ્યો. તેમજ લક્ષ્મણને દિવ્ય રત્નોનાં કરેલાં જડાઉં બે કુંડલાં આપ્યાં. તથા એક મુકુટ આપ્યું અને સીતાને ઇચ્છા એ કરી વાજનરી એક વીણા આપી. ત્યારે રામ તેના ઘણા ઉપકાર માનીને પોતાની ઇચ્છાથી ત્યાંથી નીકળ્યા. રામ ગયા પછી ચંદ્રે તે પુરી સમાવી મુકી.

રામ ત્યાંથી ચાલતાં વાટમાં મહા ભયંકર વનો આવ્યાં ત્યારે વટાવી ને સાંજના એક વિજયપુર નામના નગર પાસે આવ્યા. તેની વાયવ્ય દિશા તરફ એક વડના ઝાડની નીચે ત્યાં બેઠા. તે નગરનો મહીધર નામે રાજા હતો. તેની સ્ત્રી ઇંદ્રાણીને પેટે એક વનમાલા નામની કન્યા જન્મી હતી તે કન્યાએ બાલ્યાવસ્થામાં લક્ષ્મણના ગુણ તથા રૂપ સાંભળીને તેને વરવા વિશે પાણુ કર્યો. હતો, કોઈ એક વખતે દશરથ રાજાએ દિક્ષા લેવાનું સાંભળીને તથા રામ લક્ષ્મણ વનમાં ગયા એવી ખબર પડ્યાથી મહીધર રાજા મનમાં કચવાઈને એક ચંદ્રનગરમાં રૂપલ સ્વામીના કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા સુરેન્દ્રરૂપ નામના રાજાને પોતાની કન્યા વનમાલા આપવાને ધાર્યું. તેની વનમાલાને ખબર પડતાંજ તેણે મરવાનો નિશ્ચય કર્યો. તે એજ રાતના ઘેર થી બાહાર નીકળીને દેવતા ચોગે એકલીજ વનમાં આવી. ત્યાં વન દેવતાની પુજા કરીને કહેવા લાગી કે, આ જન્મમાં તો મારો પાણુ પુરો થયો નહી. પાણુ આવતા જન્મમાં મને લક્ષ્મણજી વર મળજે, એમ કહીને શંશી ખાવા સાડ તેજ વડના ઝાડની નીચે આવી. તે વખતે રામ અને જનકી મુતાં હતાં તેનો પોહોરો કરવા સાડ લક્ષ્મણ જાગતો હતો, તે તેને જોઈને આશ્ચર્ય પામવા લાગ્યો, કે આ શું વનદેવતા છે? અથવા આ ઝાડ ઉપર રહેવાવાળી કોઈ યક્ષણી છે? એમ વિચાર કરે છે, એટલામાં તે વડના ઝાડની ઉપર તે ચઢવા લાગી. તે જોઈને એ ઝાડ ઉપર શા સાડ ચડે છે? તે જોવા સાડ લક્ષ્મણ પાણુ તેની પાછળ ઉપર ચડ્યો. વનમાલા ઉપર જઈને પોતાના બે હાથ જોડીને કહેવા લાગી કે, હે માતા, વન દેવતા, હે દિગ્દેવી

હે વ્યોમ દેવી, તમે સર્વ માંડે બાલક સાંભળો. આ જન્મમાં મને લક્ષ્મણ પતિ મળ્યો નહીં. પરંતુ જન્મોંતરમાં એ મારો પતિ થાય, એવી કૃપા કરો. મારી તેમાં ઘણી પ્રીતી છે, એમ કહી ગંગામાં વસ્ત્ર ધાલીને તે તેને તે વડની ડાળ સાથે બાંધ્યો. ચોતે ઉપરથી પડીને અંધર લટકવા લાગી. ત્યારે લક્ષ્મણ બાલ્યો કે હે ભદ્રે, આ અઘટિત કર્મ તું કર નહીં. આ હું લક્ષ્મણ તારી સામેજ ઉભો છું. તેમ છતાં મરવાનું કારણ શું છે? એમ કહી તે ના ગંગામાંથી ફાંસી કાઢાડીને તેને લઈ જાડથી નીચે ઉતર્યો. એટલામાં પાછલી રાતે સીતા તથા રામ ઊંઘ કરીને ઉઠ્યા, લક્ષ્મણે તેમને વનમાલાનો સર્વ વૃતાંત સંભળાવ્યો. વનમાલા લક્ષ્મણ પામી, માથા ઉપર વસ્ત્ર લઈને પછી રામ સીતાના ચરણોને નમસ્કાર કર્યો.

અહીં મહીધર રાજાની સ્ત્રી ઇંદ્રાણીને વનમાલા ન દેખાયાથી મોટા ક્રોડાસ્વરે કરી રડવા લાગી. તેની શોધ કરવા સારૂ મહીધર રાજા ગામથી બાહર નિકળ્યો. તે વડના જાડની નજીક આવીને આમ તેમ જુએ છે તો તે જાડના નિચેજ પોતાની કન્યા દીઠામાં આવી; તેની પાસે બેઠેલા માણસોને જોઈને આ માહારી કન્યાને ચોરનારા લોકો છે, એમને મારો એમ બોલવા લાગ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણ દ્વેષાયમાન થઈને તથા ધનુષ્ય સજ્જ કરીને પોતાના રાતરૂનો અહંકાર દુર કરવા સારૂ પોતાના ધનુષ્યનો ટંકાર કર્યો. તે અવાજના થોડે કેટલાએક લોકો જમીન ઉપર પડી ગયા, તેમજ કેટલાએક બારી ગયા. ત્યારે મહીધર રાજા પાસે આવી લક્ષ્મણને જોઈને તેને કહેવા લાગ્યો; હવે તું ધનુષ્યની મત્વંચા ઉતાર. દેવયોગે મારી કન્યાના પુન્ય વડે અકસ્માત તું અહીં આવી પોહોત્યો છે, અને માહારા મોહોટા ભાગ્યે તું આજ માહારી નજરે પડ્યો. એવું સાંભળીને લક્ષ્મણે કમ્પાન ઉતારી. ત્યારે મહીધર રાજા પાસે આવીને રામને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો. આ માહારી કન્યા તમારા બાઈ લક્ષ્મણને મેં આપ્યાનો નિશ્ચય કર્યો હતો, તેમાં કંઈ વિધન જેવું જાણાયાથી મારી પુત્રીને છાકું દુઃખ થતું હતું. તે બેઠના અકસ્માત સમાગમ થઈ ગયા તેથી હું માહારૂ મોહોટું ભાગ્ય સમજી છું. લક્ષ્મણ જેવા જમાઈ ને રામ જેવા વેવાઈ ક્યાંથી મળે? પછી મોટી ધામધુમથી તેઓને પોતાને ઘર તેડી લાવ્યા, અને સેમને ઘણો આદર સત્કાર કર્યો. કેટલાએક દિવસ ગયા પછી એક દિવસ રાજા સભામાં બેઠો એ, રામ લક્ષ્મણ પણ બેઠા છે. એટલામાં મહારાજા નાચના નગરના અતિવીર્ય

નામનો રાજાની તરફથી એક દુત આવીને કહેવા લાગ્યો કે હે રાજા માહારા સ્વામી અને ભરતની વચ્ચે યુદ્ધ ચાલે છે, તેમાં ભરત રાજાની તરફ ઘણા રાજા આવ્યા છે, અને અતિવીર્યની તરફ થોડા છે, તમને મહા પરાક્રમી જાણીને પોતાની સહાયતા સારૂ રાજાએ બોલાવ્યા છે. એટલામાં તે દુતને લક્ષ્મણ પુછવા લાગીયો કે એ બેઉમાં દેશ થવાનું કારણ શું? દુત બોલ્યો. મારો સ્વામી ભરતને પોતાના હુકમમાં રાખવા માગે છે, તેમજ ભરત એને પોતાના હુકમમાં રાખવા માગે છે. તેથી એ બેઉમાં દેશ થયો છે. એવું સાં જાણીને રામ કહેવા લાગીયા કે ભરત શા સારૂ તેની આજ્ઞા માનતો નથી? અતિવીર્ય રાજાની સાથે લડવાને ભરત સમર્થ છે કે શું? ત્યારે તે દુત બોલ્યો, માહારો સ્વામી મહા પરાક્રમી છે, તેમજ બળવાન પણ છે; અને ભરત રાજા પણ તેવોજ છે, સામાન્ય નથી. એ બેઉમાં કોણ કોને જીતશે, એવું ધાર્યામાં આવતું નથી ત્યારે રાજા તે દુતને કહેવા લાગ્યો કે, તું જા હું પાછળથી આવું છું. પછી તે રામને કહેવા લાગ્યો કે, આ રાજા કેટલો મુશ્કેલ છે? અમારી સહાયતા લઈને ભરતની સામે યુદ્ધ કરવા માગે છે? હવે માહારા સેન્ય સહિત હું ત્યાં જઈને તેને શતરૂભાવ ન બતાવતાં તેની જ હાર કરાવું! અને તમે અહીંજ રહો. ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે. તને જવાનું કામ નથી. હુંજ ત્યાં જાઉં છું. મારી સાથે તારો પુત્ર તથા સેન્ય આપ. જે કાંઈ કરવું હશે તે હું કરીશ. તે વાત રાજાએ કબુલ કરી. ત્યારે તેનો પુત્ર, તથા તેનું સેન્ય, સાથે લઈને લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામ ત્યાંથી નીકળ્યા. કેટલાએક દિવસ પછી નંદાવર્તપુર પાસે આવી પહોંતા. ત્યાં બાહાર ઉપવનમાં રહ્યા. રામને જોઈને ત્યાનો ક્ષેત્રદેવતા કહેવા લાગ્યો કે, હે મહાભાગ, તમારા ઉપર હું શું ઉપકાર કરું? ત્યારે તેને રામે કહ્યું કે, મારા ઉપર આ વખતે ઉપકાર કરવાની કાંઈ જરૂર નથી. તથાપિ તે દેવ કહેવા લાગ્યો કે, મારે ઉપકાર કરવાની લાયકી છે. માટે હું આ પ્રમાણે કરું છું.—

હવે આ અતિવીર્ય રાજાને સ્ત્રીઓએ જીત્યો એવી અપકીર્તિ થવા સારૂ આ સેન્ય સહિત તમારૂ કામિક સ્ત્રીનું રૂપ કરું છું, એમ કહીને સ્ત્રી રાજાની પહે રામનું સેન્ય તેજ વખતે સ્ત્રીરૂપ થયું. તેમજ રામ તથા લક્ષ્મણ પણ સ્ત્રી રૂપે થયા. પછી રામચંદ્રે પોતાના દુતની સાથે તે રાજાને કહેવાની મોકલ્યું કે, તારી સહાયતા કરવા સારૂ મહાધર રાજાએ પોતાનું સે

ન્ય મોકલ્યું છે. એવું કુતના મુખથી સાંભળીને તેને પુછ્યું કે, રાજા પોતે શા સારૂ ન આવ્યો ? તેના સેન્યને મને શું કરવાનું છે ? હું એકલોજ ભરતને છતવાને સમર્થ છું. મને બીજાની શાહાયતા શા સારૂ જોઈએ? એ અચરકર સેન્યને મારા નગર પાસેથી કાઢાડી મુકો. એટલામાં બીજા કોઈ પાસે બેઠો જો આવ્યો કે, મહીધર રાજા પોતે નહીં આવ્યો તે તો રહ્યું પણ ઉલટું તારી મશકરી કરવા સારૂ તેણે સીંચોનું સેન્ય મોકલ્યું છે. એવું સાંભળીને રાજા અતિ દોષાયમાન થયો, ને તે સ્ત્રી રૂપ સેન્યને તેણે પોતાની નજરે જોયું. ત્યારે કુતોને કહેવા લાગો કે, આ દાસી જેવી સીંચોના ગંગામાં પકડી ને બાહાર કાઢાડી મુકો. એવો રાજાનો હુકમ થતાંજ તેના સુમટો તે સેન્ય ને હુપ દેવા લાગા. તે જોઈને રામે એક હાથીના સ્થાંભને પોતાના હાથથી બીમનમાંથી ઉપેડીને સર્પને મારી હડાવ્યા. એ વૃતાંત સાંભળીને રાજા કોપાયમાન થયો થકો હાથમાં ખડગ લઈને દાડ્યો. તેને જોઈને લક્ષ્મણે તેના હાથમાંથી ખડગ છીનવો લીધું. અને તેના કેશ પકડી ખેંચીને તેને વસ્ત્રથી બાંધ્યો. પછી વાઘ જેમ હરણને લઈ જાય તે પ્રમાણે તે નૃવ્યધર લક્ષ્મણ તે રાજાને લઈને ચાલ્યો. તે જોઈને સીતાને તેની દયા આવી, તેથી લક્ષ્મણને કહી તેને મુકી દીધો. પછી લક્ષ્મણે તેને કહ્યું કે, આજથી તું ભરતની સેવા કરજે. એટલામાં ક્ષેત્રદેવતાએ ત્યાંના સ્ત્રી વેશ હરણ કર્યો. તે જોઈને રાજાએ જાણી લીધું. કે આ રામ લક્ષ્મણ છે. પછી તેમનો યથાચોગ આદરસત્કાર કર્યો. ને માનભંગ થયો તેથી વૈરાગ્ય મારણ કરીને કહેવા લાગો કે હું હવે બીજાની સેવા કરૂં કે? એવા અહંકારે કરી દિક્ષા લેવા સારૂ પોતાનો પુત્ર જે વિનયરથ તેને રાજા ઉપર બેસાડ્યો. ત્યારે રામ તેને કહેવા લાગો કે તું બીજા ભરત છે. પ્રથમની પઠે રાજા કર, એવા અભિપ્રાયથી દિક્ષા લેવાની કાંઈ ગરજ નથી. તથાપિ તે ન માનતાં તેણે દિક્ષા લીધી, તેના પુત્રે પોતાની બેન રતિમાલા લક્ષ્મણને આપી. પછી સેન્ય સહિત રામ વિનયપુર નગરમાં આવ્યો. પાછળ વિનયરથ ભરતની સેવા કરવા સારૂ ગયો. ને થયેલો સર્વ વૃતાંત ભરતને કહી સંભળાવ્યો. ભરતે તેના મોટો આદરસત્કાર કર્યો કહ્યું છે કે, સત્પુરુષો જે છે તે. પોતાને નમેલા પુરુષો વિષે મોટા દયાળુ હોય છે.” પછી રતિમાલાની નાની બેન વિનયસુંદરીને તેણે ભરતને પરણાવી. એવા સમયે અતિમીર્ય મુનિ દરતાં દરતાં ત્યાં આવી પોહા-તો, તેને ભરતે નમસ્કાર કરીને તેની પાસે ક્ષમા કરાવી. પછી તે મુનિએ

વિહાર કર્યો. તેમજ વિજયરથ પણ ખુશી થઈને પોતાના નંદાવર્ત પુરમા ગયો.

પણ મહીધર રાજની રજા લઈને રામ ત્યાંથી જવાને નીકળ્યો, ત્યારે લક્ષ્મણે વનમાલા પાસેથી જવાની રજા માગી. ત્યારે તે મહાચિંતાતુર થઈ થકી કહેવા લાગી કે, હે સ્વામી પ્રાણત્યાગના વખતે તમે જે મારી રક્ષા કરી તે પરિશ્રમ વ્યર્થ થયો. હે પ્રાણુલભ, તારે જો હું મરી જાઉં તો આ વિરહનું દુઃખ દીકું ન હોત. માટે એ સારાને બદલે નરસુ થયું. હે ખતિ, તારા વિયોગની સંધી જોઈને મને કોઈ બાજે જ લઈ જશે. માટે હમાણાં મારી સાથે લગન કરીને મને પોતાની સાથે રાખ, તારે લક્ષ્મણ બોલ્યો કે, હું ભાઈના સેવક છું. જો તું મારી સાથે ચાલીશ તો તેની સેવામાં વિધન થશે. માટે આ વખતે તને જ્યાં રહેવાનું હોય, તાંહાં રહે. હું તને એક ઘડી પણ ભુલનાર નથી. ફરી જ્યારે પાછો હું ફરીશ તારે અહીં આવીને તને મારી સાથે હું લઈ જઈશ, એને માટે જે તું સોગન આપે તે હું લેવા તઈયાર છું. હું જો ફરી પાછો અહીં ન આવું તો જોડો રાત્ર બોજન કરનારને પાપ લાગે છે, તે ગને લાગે એમ કહી તેને રાજ કરીને તથા તે રાત્ર તાંહાં રહીને સવારના તાંહાંથી નીકળ્યા. ચાલતાં ચાલતાં તે વન વટાવીને એક ક્ષેત્રમાં નામની નગરી પાસે આવ્યા. તાંહાં બાહાર ભાગોળમાં રહ્યા. ભુખ લાગ્યાથી લક્ષ્મણ જઈને વનમાંથી ફળ લઈ આવ્યા. તેને તઈયાર કરીને જનકીએ રામને આપ્યાં. તથા પછી પોતે પણ ખાધાં. એમ કરતાં કેટલાએક દિવસ ગયા પછી રામની રજા લઈને લક્ષ્મણ તે નગરને જોવા સારૂ વસ્તીમાં ગયો. તાંહાં રસ્તામાં ચાલતાં એક થાળી પીટાતી હતી તે તેણે જોઈ પાસે જઈ સાંભળવા લાગો, “જે કોઈ પુરૂષ આ રાજનો શક્તિ-પ્રહાર સહન કરશે. તો તેને રાજ પોતાની કન્યા પરણાવશે.” એવું સાંભળીને કોઈ પાસે ઉભેલા પુરૂષને તેણે પૂછ્યું કે, આ થાળી શાની પીટાઈ? ત્યારે તે કહેવા લાગો કે, શતરૂદ્રન નામનો અહીં રાજ છે. તેની સ્ત્રી કનકા વતીના પેટે જન્મેલી કવ્ય કમળ જેવાં જેનાં નેત્રો છે, અને જાણે લક્ષ્મીને જ રહેવાની જગા હોયની? એવી જન્મી. તેનું નામ છત્રપદમા છે. તે ઉપર થઈ છતાં તેને વર કરી આપવાની આગમજ તેનું સામર્થ્ય જોવા સારૂ રાજ નિત્ય આ પ્રમાણે થાળી પીટાવે છે. પરંતુ આજ સુધી કોઈ પણ એવો પુરૂષ મળ્યો નથી. જે રાજનો મુદ્દી પ્રહાર સહન કરે.

એવું સાંભળીને લક્ષ્મણ તેજ વખતે રાજ સભામાં ગયો. ત્યારે તેને રા-

જા પુછવા લાગો કે, તું કોણ છે? તથા ક્યાંથી આવ્યો છે? ત્યારે લક્ષ્મણે કહ્યું કે, હું ભરત રાજાનો દુત છું. તેના કોઈએક કામ સારૂ જતાં તારા નગર માં આ થાળી પીટાતી હતી તે મેં સાંભળી, તેથી તારી કન્યાની સાથે હું પરાણવા સારૂ અહીં આવ્યો છું. ત્યારે રાજાએ પુછ્યું કે, તું મારો માર સહન કરીશ? લક્ષ્મણે કહ્યું, એક તો શું પણ પાંચ નાર હું સહન કરીશ. એટલામાં રાજાની કન્યા જિતપદમા લક્ષ્મણને જોઈને તેની ઉપર આશક્ત થઈ થકી તથા કામે કરી પીટાતી થકી બોલવા લાગી કે, હે પિતા, તું એ પુરુષને માર નહી. તથાપિ તે ન માનતાં પોતાનો પણ સાચો કરવા સારૂ તથા તેની પરિક્ષા કરવા સારૂ રાજાએ લક્ષ્મણને પાંચ શક્તિ પ્રહાર કર્યા. લક્ષ્મણે બે હાથમાં લીધા, બે કાખમાં, તથા એક દાંતીમાં લીધો, ત્યારે જિતપદમાએ તેના ગળામાં સ્વયંવરમાળા આવી ઘાલી, તે સમયે પોતાની પુત્રીને રાજા કહેવા લાગ્યો કે, આ તને ચોખ્ખ વર મળ્યો છે. એની સાથે સુખે કરી તું લગ્ન કર. એણે તેનું બોલવું સાંભળીને તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, મારો મોટો ભાઈ પોતાની સ્ત્રી સહિત બાહાર ઉપવનમાં બેઠેલો છે, હું હમણાં તેના તાબામાં છું. જેમ તે કહેશે તેમ કરીશ. એણે બોલવા ઉપરથી રાજાએ જાણી લીધું કે, એ રામ લક્ષ્મણ છે, પછી બાહાર જઈને રામને ઘણા આદરસતકારે તે રાજાએ નમસ્કાર કર્યો. ન પોતાને ઘેર તેડી લાવ્યો. તાંહાં મોટા આડંબરથી રામની પુજા કરી. કહ્યું છે કે, સંસારી મોટા પુરુષો પુજા કરવા લાયક છે, તો પછી પુરુષોત્તમાની પુજા કરવા વિષે શું પુછવું છે? યથા ઈચ્છા રામ તાંહાં રહીને ત્યાંથી નીકળતી વખત લક્ષ્મણ રાજાને કહેવા લાગો કે હું પાછો આવતી વખત તારી કન્યાને પરાણીશ તે તેણે કબુલ કર્યું પછી રાતના સમયે તાંહાંથી તે ચાલતા થયા. કેટલુએક દુર ગયાથી એક દિવસ સાંજના એક વંશસ્વજ નામનું નગર આવ્યું. તેના ઉપવનમાં જઈ વિશ્રામ કર્યો; એમ તેમ ફરતાં તાંહાંના લોકોને જોતાં તેના ચેરા નિસ્તેજ દીઠામાં આવ્યા. તથા તે સર્વ ભયને પામેલા દીઠામાં આવ્યા, તારે તે નગરના કોઈ લોકને રામ લક્ષ્મણ પુછવા લાગા કે, આ તમારી આવી દશા થવાનું કારણ શું? તારે તે કહેવા લાગો કે, આ પરવત ઉપર એક રાતના ભયંકર શબ્દ થાય છે. તેને આજે ત્રણ દિવસ થયા, તેના ભયથી અહીંના સર્વ લોક રાતના બીજા ઠેકાણે જઈ રહે છે ફરી સવાર થતાંજ અહીં આવે છે. એવી નિત સ્થિતિ છે.

એણે સાંભળી રામહી આજ્ઞા લઈને લક્ષ્મણ પર્વત ઉપર ચડ્યો. ત્યાં

જાઈ જુએ છે તો કાચોત્સર્ગ કરી રહેલા બે સાધુ તેના દીઠામાં આવ્યા. તે મને વંદનાદિક કરીને તેને નમસ્કાર કરે છે એટલામાં રામ સીતા પણ ત્યાં આવ્યાં. પછી રામ તે સાધુઓની સામે પ્રથમ ગોકર્ણુ આપેલી વીણા વગાડવા લાગ્યો. લક્ષ્મણ ગ્રાંમ. રાગ સહિત મનોહર ગાયન કરવા લાગ્યો. તેમજ સીતા હાવભાવ સહિત ત્યાં નાચવા લાગી. એટલામાં સુર્ય અસ્તને પામ્યો. રાત્ર થતાંજ કોઈ એક અગ્નિ જેવી કાંતિવાળો વેતાલ ત્યાં આવીને તે મુનિઓને ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યો. તેને જોઈને તથા સીતાને તે મુનિઓની પાસે બેસાડીને રામ તથા લક્ષ્મણ તેને મારવા સાડ જવાને તૈયાર થયા. તેવારે એમના તેજ તે દેવથી સહન ન થયો તેથી ભયને પામીને ત્યાંથી નાશી ગયા. તેજ વખતે સાધુઓને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. તેમને રામે નમસ્કાર કરીને પુછ્યું કે, એ ઉપદ્રવ થવાનું કારણ શું છે? ત્યારે તેમાંના એક મુનિ ઉત્તર દેવા લાગ્યા. તેઓએ કેવળજ્ઞાનના પ્રભાવથી પોતાના પાછલા ભવનો વૃતાંત કહી સંભળાવ્યો, એવે સમયે ત્યાંહાં આવેલો માહા લોચન નામનો દેવતા રામ લક્ષ્મણની ઉપર પ્રસન્ન થયો. પછી રામને વચન આપી પોતાના સ્થાનકે ગયો. એટલામાં વંશસ્થળ નગરનો રાજા સુરમલ ત્યાં આવીને તથા રામને નમસ્કાર કરીને તેની યથાયોગ પુજા કરી. અને રામની આજ્ઞાથી તે પર્વત-ઉપર તેણે એક અર્હત ચેત્ય કર્યું. તે દિવસથી તે પર્વતનું નામ રામગિરી પડ્યું છે, પછી સુરમલ રાજાની રજા લઈને રામચંદ્ર દેવકે નામના વનમાં ગયા. ત્યાં જઈને એક ગુફામાં ઘરની પઠે રહ્યા.

કોઈએક દિવસે જન્મવાના વખતે આકાશ માર્ગથી કોઈ ત્રિગુપ્ત તથા મુગુપ્ત એ નામના બે આરાણ મુનિઓ માસના અપોષણનાં પારણાં કરવા સાડ આવીને દરવાજા ઉપર ઉભા રહ્યા. તેમને જોઈને ત્રણે જણે નમસ્કાર કર્યો. પછી સીતાએ યથોચિત અન્ન દાનાદિક તેમને આપીને પારણાં કરાવ્યાં. તે વખતે દેવોએ ત્યાં રત્નોની તથા મુગંધીવાળા પાણીની વ્રષ્ટી કરી એટલામાં કંબુદીયનો સ્વામી રત્નજ્યોતિષધાર રાજા. તથા બીજા બે દેવ એ ત્રણ જણ આવી પ્રસન્ન થઈને રામને ઘોડા સહિત રથ આપ્યો. પ્રથમ દેવે કરેલી મુગંધી જળની ક્ષતિને જોઈને એક ચંદ્રાલિપ્ત નામનો રોગી પછી એક ઝડ ઉપરથી ઉતરીને ત્યાં આવી ઉભો રહ્યો. તેને મુનિના દરશન થોડે જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપન્યું. તેથી મુરખ બાઈને તે પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તેને જોઈને તેની ઉપર શીતળ જળ રેડ્યાથી તે સાવધ થઈને મુનિઓના

ચરણોમાં આવી પડ્યો. તેના સ્પર્શ થતાંજ તે રોગ રહિત થઈ ગયો. પાંખ સોનાના થયાં. ચાંચ પરવાણાની થઈ. લાલ માણીના પગ થયા રત્ન જેવી કાંતિ થઈ. રત્નાંકુર જેવી જટા થઈ. તે દિવસથી તે પક્ષીનું નામ જઠાયું પડ્યું. એવો ચમત્કાર જોઈને રામચંદ્ર તે મુનિને પુછતા લાગ્યો. કે આ મા હુદ્દોધી, તથા માંસ ખાનારો ગીંધ પક્ષી તમારા ચરણો પાસે આવીને કેમ શાંત થયો, પ્રથમ એના અંગના અવયવ વિરૂપ હતા તે ઘડીકમાં સુરૂપ થયા. એના શરીરની કાંતી રત્નો જેવી કેમ થઈ ? ત્યારે રામ પ્રત્યે સુગુપ્ત મુનિ કહેવા લાગ્યો.

હુમાણાં અમારાં દરશન થયાં તેનું પુર્વ જન્મનું વ્રતાંત સાંભળીને અં ને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપન્યુ. અને અમારા ચરણ સ્પર્શરૂપ ઔષધી મળ્યા થી એના રોગ જતો રહ્યો. એ બધો વ્રતાંત સાંભળીને પક્ષી ઘણો રાજી થયો પછી તે મુનિએ નમસ્કાર કરી ધર્મ સાંભળીને શ્રાવક થયો. પછી તેને મુનિએ જીવદાત, માંસ ભક્ષણ, રાત્ર ભોજન વગેરે ખરાબ કર્મનો પચખાણ કરાવ્યો. અને તે બેઉ મુનિ રામને કહેવા લાગ્યા કે, આ તમારો સાધર્મીક છે. માટે એના પ્રતિપાલન કરો. “સાધર્મવાત્સલ્ય શુભકારક છે, ” એવું શ્રી જીનેંદ્ર વચન છે. ત્યારે રામે કહ્યું કે, એ અમારો ભાઈ છે. એમ અમે બંન્ને જીવું. એમ કહીને તે બેઉ મુનિએ ઘણી પ્રીતી વડે વંદના કરી. પછી તે મુનિએ આકાશ માર્ગે ગયા. અને રામાદિક ત્રણ જણ તે દિવ્ય રથમાં બેસીને જટાયુ સહિત ક્રીડા કરવા લાગ્યા.

પાતાલ લંકામાં ખર અને ચંદ્રનખાના પુત્ર શંખુક અને સુંદ એ બેઉ યૌવન અવસ્થામાં આવ્યા. તેમાંના શંખુક સુર્યહાસ નામનો ખડગ સાધવા સારૂ જવા નીકળ્યો. તે વખતેના પિતાએ તેને ઘણું સમજાવ્યું. તથાપિ તેનું ન માનતાં તે દંડક નામના વનમાં ગયો. ત્યાં એક દ્વેષરવા નામની નદીના તીરે એક વાંસનું વન જોઈને તેમાં પેશીને કહેવા લાગ્યો કે, જે કોઈ મને અહીંથી કાઢાડશે તેને હું મારી નાંખીશ. એમ કહીને તે ખડગની સાધના કરવા સારૂ તે અન્ન ન ખાનારો, અંતઃકરણ થયો. જેના નિરમલ ઇંદ્રિયો જેણે જીતી છે, પ્રહ્લ્લચર્ય વ્રતનો પાળનારો. શંખુક એક વડની ડાળીને પકડીને બાર વર્ષ અને છ દિવસો સિદ્ધ થવાવાળી વિદ્યા સુર્યહાસ ખડગ મેળવવા સારૂ સાધવાનો આરંભ કરવા લાગ્યો. તે સમયે તેને વડનાગરણ નામના પક્ષીની ઉપમા દેવાય. એવી રીતે બાર વર્ષ અને ચાર દિવસ થયા સુર્યહાસ

ખડગ સિદ્ધ હોવાના સમયે એક મ્યાનસહિત સુર્યના જેવી કાંતીવાળો, અને જેની ચારે તરફ સુગંધી વ્યાપી રહી છે. એવો તે દિવ્ય ખડગ ત્યાં આવ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણ ત્યાં ફીડાકરતો કરતો તે વંશના વનમાં આવ્યો. ત્યાં સુર્યના જેવા તેજવાળો તે સુર્યહાસ નામનો ખડગ જોઈને તેને લક્ષ્મણે લઈ લીધો. પછી તેને મ્યાનમાંથી કાઢાડીને જોવા લાગ્યો. તો તે અતિ અપુર્વ દીઠામાં આવ્યો. તેથી ક્રોધ લાગ્યું કહ્યું છે કે, “અપુર્વ વસ્તુ જોઈને ક્ષત્રી-જ્ઞાને મોટો આશ્ચર્ય થાય છે.” તેની ધારની પરીક્ષા કરવા સારૂ તે ખડગે કરી પાસેની વાંશની ઝાડીને કમલની નાલની પડે કાપી નાંખી. તેમાં ઊંઘે માંધે લટકેલા જે શંખુક તેનું માથું પણ તેની સાથે કપાઈને જમીન ઉપર પડ્યું. તે લક્ષ્મણે જોયું, ત્યારે પાસે આવીને જુએ છે તો તેના ઘડ ઉપર વડની શાખામાં લટકતો દેખાયો. ત્યારે આ નીરપરાધી તથા હથીયાર રહિત એવા કોઈ પુરુષને નાહક મેં માર્યો, એવો શોક કરવા લાગ્યો. એ કર્મનાયો જે અને ધીકાર છે. એવી પોતાની નિંદા કરી રામની પાસે જઈને થએલો સર્વ વ્રતાંત કહી સંભળાવ્યો. અને તે ખડગ પણ તેને બતાવ્યો. ત્યારે રામ તેને કેહવા લાગ્યો. આ સુર્યહાસ ખડગ છે. એની સાધના કરનારાને તે માર્યો જણાય છે. પણ એના ઉત્તર સાધક કોઈ આટલામાંજ હોવો જોઈએ.

પણ રામજીની બેન ચંદ્રનખાએ જાણ્યું કે મારા પુત્રને આજે સુર્યહાસ ખડગ મળ્યો, એવા હેતુથી મોટા ઉમંગે કરી પુજા વગરેની સામગ્રી લઈને ઊભાગી દાઢી તે વનમાં આવી જુએ છે તો કુંડલે કરી શોભાયમાન પોતાના પુત્રનું માથું કાપેલું જમીન ઉપર પડ્યું છે. તે જોઈને વિલાપ કરવા લાગી. હે વત્સ શંખુક તું ક્યાં છે? અને તને હું ક્યાં જોઉં? એવી રીતે વારંવાર બોલતી થકી રડવા લાગી.

ઢાઢ.

ખડગારીગાળો કાન માગા ચોરીરે. એ દશી.

તારી માવડી રોવેરે પુત્ર શંખુક બોલોને;

કેણુ છેદ્યું મસ્તક તુજ શંખુક બોલોને. એ ટેક.

મેં જાણ્યું જે પુત્ર તું મારા રૂગશે મનોરથ આજરે;

એમ જાણી હરખે અહીં આવી, હીકુ વિખરીત કાજ, શંખુક બોલોને,

તારી માવડી રોવેરે પુત્ર શંખુક બોલોને.

ખાર વરસા લગી સાધન સાધી, લુપ્ત તરસા ખડું વેરીરે;
 શીળવ્રત પાળ્યુ સુખ કારણ, પણ સીધી નવ દેખી. શંખુક ॥ ૨. ॥
 કોણ પાપી એવો ઇહાં આવ્યો, જોણુ છેદ્યુ તુજ શીશરે;
 જાણુ તુજ ખાંધવ પિતાને, આવે ઇહાં કરી શીશ. શંખુક ॥ ૩ ॥
 તુજને મારી તે કીહાં જશે, શોધ કર ત્રણ લોકરે;
 જો તે કદી પેસે પાતાળે, જાવે કહી દેવલોક, શંખુક બોલોને. ॥ ૪ ॥
 સંભળાવું જઈ મુજ ખાંધવને, ચહુડી આવે સસનુરરે;
 બોળે કરાવી તે પાપીને, માર તુજ હનુર. શંખુક બોલોને. ॥ ૫ ॥
 ચંદ્રનામા એમ અતિ ટળવળતી, મૃતક પુત્રની પાસરે;
 હે વછ એકવાર મુજ સામુ, જોવો અતિ ઉલાસ, શંખુક બોલોને. ॥ ૬ ॥
 વિદ્યા સાધી ચંદ્ર હાથની, ખડગ ગ્રહો નીજ હાથરે;
 મસ્તક છેદો શતરૂ ફેરૂ, મોચાડો યમ પાસ શંખુક બોલોને. ॥ ૭ ॥
 કેમ તું જ્ઞાન કરીને બેઠો, ઉતર કેમ નવી વાળેરે;
 કે તુ. શીસાણો મુજ સાથે, સનમુખ કેમ નહી ભાળે. શંખુક ॥ ૮ ॥
 એમ વિલખાંતી સ્વછ થઈને, શતરૂ ગવેખાણુ કાજરે,
 પગલે પગલે જોતી ચાલી, જેમ ઉડે પંખી ખાજ્ય. શંખુક ॥ ૯ ॥

એવી રી અત્યંત વિલાપ કરતી થકી ત્યાં જમીન ઉપર લક્ષ્મણનાં
 પડેલાં પગલાં જોઈને કહેવા લાગી કે, જોણુ મારા પુત્રને માર્યો તેના આ પગ
 છે એમ જાણીને તે પગલે પગલે ચાલવા લાગી. કેટલુંએક દુર ગઈ ત્યાં
 એક જાડના તળે સીતા, રામ, તથા લક્ષ્મણ બેઠેલા તેણુ જોયા, તેમાં રામ
 નુ સ્વરૂપ જોઈને તેને ક્રમવિકાર ઉપજ્યો, કહ્યું છે કે, “ કામિ સીમાને
 શોકના સમયમાં પણ ક્રમના આવેશ થાય છે.” મછી તે એક તરણુ ત્રાગ
 કન્યાનુ રૂપ ધારણ કરીને કામે કરી પીડાતી છતાં ક્રાંપતી થકી રામની પાસે
 આવી. તેને જોઈને રામ પુછવા લાગ્યો કે, હે ભદ્રે, અમસદન (કાલના ઘર
 જેવા આ દંડક નામના મહા ભયંકર વનરાં તું શા જારૂ આવી છે ? ત્યારે
 તે કહેવા લાગી કે, હું અવંતીના રાજાની પુત્રી છું એક સમયે શતના હું
 મુતી છતાં એક વિદ્યાધર આવીને મને હરણુ કરી લઈ ગયો, તે
 આ વનમાં લાવ્યો, તેને કોઈ બીજા પુરૂષે જોયો. તેના હાથમાં એક મોઠો
 ખડગ હતો, મછી તે તેને પુછવા લાગ્યો કે ચિલ પક્ષી જેમ હાર લતાનું હ
 રણ કરે છે તેમ આ સી રત્ન હરણુ કરીને હે પાપી તું ક્યાં લઈ જાયછે

તારો મોત આ હું સામે ઉભો છું તેમ છતાં તું આખા કેમ જઈ શકીશ?

એવું તેનું બોલવું સાંભળી મને અહીં મુકીને તે બેઠ પરસ્પર લડાઈ કરવા લાગ્યા. જેમ વનના હાથીઓ પોતપોતામાં લડીને અંતે પ્રાણ ગમાવે તેમ તે બેઠ મરી ગયા. અને હું આ જંગલમાં ફરતાં ફરતાં કોઈ પુન્યથોગે તડકામાં વૃક્ષની છાયા પડે તમારા આશ્રયે આવી છું. હું મોટા કુલમાં ઉપની છું. માટે આપ મને અંગીકાર કરો. એવી મારી ઇચ્છા છે. કહ્યું છે કે, “મહા પુરૂષો પાસે અર્થો જનોની પ્રાર્થના વ્યર્થ જતી નથી.” એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામે વિચાર કર્યો કે. આ કોઈ માયાવી નટના જે વો વેશ ધારણ કરનારી કુટનાટક ઉત્પન્ન કરીને અમને ઠગવા સારૂ અહીં આવી છે. એમ જાણીને રામ તથા લક્ષ્મણે એક ખીજની સામે જોયું. પછી રામચંદ્ર તેને કેહેવા લાગ્યો કે, મારી સ્ત્રી તો છે. આ લક્ષ્મણે સ્ત્રી નથી, તેની પાસે તું જ. પછી તે લક્ષ્મણની પ્રાર્થના કરવા લાગી. ત્યારે તેણે કહ્યું કે, તું પ્રથમ મારા વડીલ રામની પાસે ગઈ, તેથી તેથી તું પણ અમારે પુન્ય ઠરી. અંગીકાર કરવાની વાત મારી પાસે બોલ નહી. એવી રીતે બેઠ ઠેકાણે આશા પુરી થઈ નહી. ત્યારે પોતાના પુત્રને યાદ કરી ક્રોધમાં આવીને ખરાદિક વિદ્યાધરો પાસે ગઈ. તેમની પાસે લક્ષ્મણ પોતાના પુત્રને મારવાનો સર્વ વ્રતાંત સંભળાવ્યો. તે સાંભળીને ચાંદ હજાર વિદ્યાધરો સહિત ખરાદિક ત્યાં આવ્યા. અને જેમ હાથી પર્વતને ઉપદ્રવ કરે, તેમ તે રામને દુઃખ દેવા લાગ્યા. ત્યારે લક્ષ્મણ રામને કેહેવા લાગ્યો કે, હું પાસે છતાં તમારે ચુક કરવાનું કાંઈ કારણ નથી. હું એકલો કુશમનને મારીશ. ત્યારે રામે કહ્યું કે, જા તું એમની સાથે ચુક કર. જે વખતે સંકટ પડે તે વખતે મને બોલાવવા સારૂ એક મોટો સીંહનાદ કરજે. એવું બોલવું ગાન્ય કરી. તથા તેની આજ્ઞા લઈને, ધનુષ્ય બાણ સજ્જ કરી, ગરૂડ જેમ સર્પાદિકોને મારે તે પ્રમાણે લક્ષ્મણે ખરાદિકોને મારવાનો આરંભ કર્યો.

પરસ્પર ચુક ચાલતાં ચંદ્રબા પોતાના પતિની રક્ષા કરવા સારૂ જલદી રાવણ પાસે જઈને થએલી સર્વ ખીના તેને કેહેવા લાગી. હે ભાઈ દંડક વનમાં કોઈ રામ લક્ષ્મણ નામના બે પુરૂષો આવ્યા છે. તેમણે અખણથી તારા શંખુક બાણોને મારી નાંખ્યા. એ વાતની ખબર પડતાંજ તારો બનેલી તથા બાણોનું શીન્ય સહિત ત્યાં જઈને લક્ષ્મણની સાથે ચુક કરે છે. તે વનમાં કેટલાએક દિવસથી રામ પોતાના નાના ભાઈના બળે. તથા મોતાના

બજે કરી ગર્વીત થયો થૂકો વિલાસ કરે છે. તેની સ્ત્રી સીતા રૂપ લાવણ્યની કેવળ સીમાજ છે, એના જેવી કોઈ દેવી પણ હશે નહીં! નાગ કન્યા એની પાસે શા હિસાબમાં! પછી મનુષ્યમાં તે ક્યાંથી! એનું રૂપ જાણે સુરા સુરની સ્ત્રીઓના રૂપને તિરસ્કાર કરતો હોયની ! વાણીથી તો કહેવાઈ શકાયજ નહીં. આ જગતમાં એ કોઈ અપૂર્વ રત્ન છે. તે તને યોગ્ય છે. તારા ઘેર કોઈ એવું સ્ત્રી રત્ન નથી. તેથી તું એને હરાણ કરી લઈ આવ.

એવું સાંભળીને તત્કાલ રાવાણ પોતાના પુખ્ત નામના વિમાનમાં બેસી ને દંડકવનમાં આવ્યો. તીહાં રામના આશ્રમ પાસે આવી જુવે છે તો જેમ અગ્નિના તેજથી વાદ્ય દુર રહે, તેમ ને રામના તેજથી નજીક આવી શક્યો નહીં. રામનો ભય અને સીતાનું હરાણ, એ કાર્ય જેમ એક કોરે તટ અને બીજી કોરે સિંહ, તેની પકે રાવાણને થયું પછી અવગતની નામની વિધાનું તેણે રમણ કર્યું. ત્યારે તે રાવાણની સામે હાથ બેઠી આવી ઉભી રહી. રાવણે તેને કહ્યું કે, આ સીતાના હરાણ કરવાનાં તું સહાયતા કર. ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, મોટા નાગના માથામાંનું રત્ન લેવાને સમર્થ થવાય. પણ રામની સામે સીતાનું હરાણ કરવાને દેવતા પણ અસમર્થ છે. મોટે એક ઉપાય છે તે કર્યાલી તારો મનોરથ પુરો થશે. લક્ષ્મણની સામે રામનો સિંહનાદનો સંકેત છે. તેથી તું ત્યાં જઈ સિંહનાદ કર્યાથી રામ ત્યાં આવશે. પછી તું સીતાને લઈને ચાલતો થજે. એવું સાંભળીને રાવણે ત્યાં જઈને બરાબર લક્ષ્મણના જેવો સિંહનાદ કર્યો. તે સાંભળીને રામ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ જગમાં હાથીમલની પકે લક્ષ્મણ જેવો બીજો કોઈ પ્રતિમલ નથી જેથી એને એટલો બધો સંકટ થાય ! સિંહનાદનો સંકેત પ્રમાણે થાય છે ! એવી રીતે રામ તરફ વિતરક કરે છે. એટલામાં સીતા લક્ષ્મણ ઉપર દયા કરીને કહેવા લાગી કે, હે આર્ય, વત્સ લક્ષ્મણ હમણાં સંકટમાં પડ્યો જણાય છે. તેમ છતાં તમે કેમ હજી વિલંબ કરી રહ્યા છો? હવે જલદી જઈને તેનું રક્ષણ કરો, ઇત્યાદિક સીતાનું બોલ બું સાંભળીને અપરાધનાદિકને ન માનતાં રામ ઉતાવળે દોડીને ગયો.

પછી રાવાણ વિમાનમાંથી ઉતરીને રોદન કરનારી સીતાને વિમાનમાં બેસાડવાની યુક્તી કરવા લાગ્યો, તે વખતે સીતાના વિલાપ સાંભળીને પાસેથી એક શબ્દ થયો કે, હે સ્વામીની. હે જાનકી, તમે ભય પામો નહીં. એમ કહી હે નિશાચર ઉભો રહે, ઉભો રહે, એવી રીતે ક્રોધે કરી બોલીને

દુરથી જઠાયુ રાવણ ઉપર દાડ્યો. તે જેમ ઐકૃત હજો કરી જમીનને ખણી નાખે તેમ પોતાની ચાંચ વડે રાવણની છાતી વીખી નાંખી. ત્યારે રાવણ રીસમાં આવીને પોતા ખડગે કરીને તેની પાંખો કાપી નાંખી. પછી તે પૃથ્વી ઉપર પડી ગયો. ત્યારે રાવણ નિશાંક થઈ સીતાને પોતાના પુષ્પક વિમાનમાં બેસાડીને તથા પોતાના મનોરથ પુરાણ થયો એમ જાણીને આકાશ માર્ગે આદ્યો. ત્યારે સીતા કહેવા લાગી કે હે રામ, હે રામ, હે વત્સ લક્ષ્મણ, હે તાત, હે બ્રાત, હે ભામંડળ, જેમ કાગડો બલીપિંડને હરાણુ કરે, તેમ તમારી સીતા આણુ હરાણુ કરી છે. એમ કહીને અતિ દીનતાથી રડવા લાગી. તેનું રડવું સાંભળીને અર્કજટી નામના વિદ્યાધરનો પુત્ર રત્નજટી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ સ્વર રામની સ્ત્રી સીતાનો છે, એ શબ્દ સમુદ્ર ઉપર સંભળાય છે. એ ઉપરથી એવું સંભજાય છે કે, રામ લક્ષ્મણને ડગીને રાવણે એનું હરાણુ કર્યું છે. એમ જાણીને મારે ભામંડળ રાજા ઉપર ઉપકાર કરવો જોઈએ. એવા હેતુથી હાથમાં ખડગ લઈને તે રાવણ ઉપર દાડ્યો. તેને જોઈ રાવણ હસ્યો. ને પોતાની વિદ્યાના શામર્યે કરી તેની સર્વ વિદ્યા હરાણુ કરી લીધી. ત્યારે પાંખો કપાયાથી જેમ પક્ષી નીચે પડી જાય તેમ તેની વિદ્યા ગયા પછી તે જમીન ઉપર પડ્યો. પછી તે કંબુદ્વીપના કંબુ નામના પર્વત ઉપર જઈ રહ્યો.

રાવણુ વિમાનમાં બેસી જતાં રસ્તામાં સમુદ્ર ઉપર આવ્યો ત્યારે કામે કરી પીડણા થકો સીતાને કહેવા લાગ્યો કે, સર્વ વિદ્યાધરોના રાજા જે હું, તેની તું સ્ત્રી થઈ. તેમ છતાં શા સારૂ રડે છે ! આ આનંદના ઠેકાણે શોક કેવો! તે ચોગ્ય નહીં. તારી ચોજના તો માહારી સાથે કરવાની હતી. તે દેવ ના ચોજે રામ સાથે થયેથી હે દેવી તું હવે મને પતિ માન. અને તેમ કરવાથી હું તારો દાસ થયોં એમ સમજ, હું તને આધીન થયેથી સર્વ વિદ્યા ધર તારા દાસ થશે. ને તેમની સ્ત્રીઓ તારી દાસી થશે. ત્યારે સીતા નીચે મુખ કરીને અતિ ભક્તીથી રામનું નામ જપવા બેઠી. એટલામાં કામે કરી અંધ થયેલા રાવણે સીતાના પગ ઉપર માથું રાખ્યું. તારે પરપુરૂષનો સ્પર્શ થાય છે એ હેતુથી સીતાએ તેને દુર કર્યો. અને કહેવા લાગી કે, હે રાવણ; તું મહા નિર્લજ છે આ પરસ્ત્રીની કામનાએ કરી તને જલદીજ મૃત્યુ થશે. એવો ક્રોધે કરી શ્રાપ દીધો. એટલામાં સારણાદિ મંત્રીઓ તથા બીજા રાક્ષસો રાવણની સામે આવ્યા પેમની સાથે મોટા ઉત્સાહે રાવણ લંકામાં ગયો. અને સ્ત્રી

તાએ એવો નિયમ લીધો કે, જ્યાં સુધી રામ લક્ષ્મણનો કુશળ વ્રતાંત મેં માં ભજ્યો નથી તાંહાં સુધી હું જમનાર નથી. એમ જાણીને લંકાની પુર્વ દિશા માં દેવરમાણ નામના ઉદ્યાનમાં એક રક્તઅશોક નામના ઝાડની નીચે ચિત્ર જટા અને બીજા રાક્ષસો સહિત સીતાને બેસાડી પોતે રાજ્ય થઈને પોતાના ઘેર ગયો. પણ કામ વિકારે કરીને સીતા વિષે પોતાના માઠા અદ્ય વસચમાં ગુન્થા-ચો થકો એક સીતા માંહેજ ધ્યાન કરી રહો છે.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

लक्ष्मण चरित्रे सीता हरण इत्यादी,

पांचमो खंड समाप्त

અથ શ્રી છ ઠો ખંડ પ્રારભેત

ને જગાએ લક્ષ્મણ દુશ્મનોની સાથે યુદ્ધ કરે છે ત્યાં રામચંદ્ર ગયા. તેને જોઈને લક્ષ્મણ કેહેવા લાગ્યો કે, હે બંધુ સીતાને એકલી વનમાં મુકી ને તમને અહીં આવવાનું કારણ શું હતું? તેવારે રામ બોલ્યો કે, તારો સિંહનાદ સાંભળીને હું અહીં આવ્યો છું. લક્ષ્મણે કહ્યું મેં સિંહનાદ કર્યો નથી. તેમ છતાં તમે સાંભળ્યો. એથી કોઈએ આપણને ઠગા જણાય છે. અને સીતાને હરણ કરવા સારૂ આ ઉપાય કર્યો જણાય છે. માટે હે રામ સીતાનું રક્ષણ કરવા સારૂ તમે અહીંયાંથી જલદી જાઓ. પાછળથી આ શતરૂએને મારીને હું પણ જલદીજ આવું છું. એમ સાંભળીને રામ પાછો આવીને જુએ છે તો સીતા દીડી નહીં તેથી મુર્છીત થઈને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો, ફેટલોક વખત ગયા પછી સાવધ થઈ જીવે છે તો મરાણ તુલ્ય થએલો જટાયુ દેખાયો. તેને જોઈને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, કોઈ પુરૂષે છલે કરી મારી સીતાનું હરણ કર્યું, તેના અપહાર કરવા સારૂ દેવમાં આવીને તેને આ આડો આવ્યાથી તેણે આને માર્યો જણાય છે. ત્યારે હવે એની ઉપર મારે પ્રતી ઉપકાર કરવો જોઈએ. એવો વિચાર કરીને તે શ્રાવક પક્ષીને પરલોક જવા સારૂ ભાતાની પઠે નમસ્કાર (નવકાર) મંત્ર કહ્યું. તે જટાયુ મુવા પછી માહેંદ્ર દેવલોકમાં એક દેવ થયાં. પછી રામચંદ્ર પોતાની સ્ત્રી સીતાને શોધવા સારૂ વનમાં ફરવા લાગ્યો.

પણે મહા શુરવીર લક્ષ્મણ ખર વિદ્યાધરની સાથે યુદ્ધ કરતો છતાં ખરનો નહાનો ભાઈ ત્રિશીરા આગળ થઈને પોતાના મોઢા ભાઈને પાછળ કર્યો. પોતે રથમાં બેસીને લક્ષ્મણની સામે આવ્યો. તે જોઈને એક ક્ષણમાં લક્ષ્મણે મારી નાંખ્યો. એટલામાં પાતાલ લંકાના રાજા ચંદ્રોદરનો પુત્ર વિરાધ પોતાના સેન્ય સહિત ત્યાં આવી લક્ષ્મણને નમસ્કાર કરી હાથ જોડીને કેહેવા લાગ્યો કે, તમારા શતરૂનો હું શતરૂ છું. અને તમારો ભક્ત છું. મારા પિતા ચંદ્રોદરને કહાડીને રાવણે આ પોતાના સેનાનીને પાતાલ લંકાનું રા-

ન્ય આપું. તે કારણથી અમારા એ શતરૂ છે યદ્યપિ આ શતરૂઓના ના શ વિષે જેમ અધિકારનો નાશ કરવામાં એકલો સુર્યજ સમર્થ છે, તેમ તમે એકલાજ સમર્થ છો. તથાપિ તમારો હું દાસ હોવાથી મને એમની સાથે યુદ્ધ કરવાની આજ્ઞા આપો. ત્યારે લક્ષ્મણ હશીને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે વિરાધ, આ સર્વ શતરૂઓને હમાણાંજ મેં માર્યા એમ તું જાણુ. કહ્યું છે કે, “પરાક્રમી પુરૂષને બીજા સહાયતા લેવી એ લજ્જા ભરેલું કહેવાય છે.” માટે આજથી મારો મોઠો ભાઈ રામ તારો સ્વામી છે. અને આજથી તું પાતાલ લંકાના રાજ ઉપર બેઠો એમ સમજ.

પોતાનો શતરૂ વિરાધ લક્ષ્મણની પાસે આવ્યો છે, એમ જાણી અતી ક્રોધમાં આવીને પોતાનું ધનુશ સજ્જ કરી, આગળ આવીને ખર વિદ્યાધર બોલવા લાગ્યો. હે વિસ્વાસઘાતક, મારા શંખુક નામના પુત્રને મારનારો તું-જકે? હવે તારૂ રક્ષણ આ બાપડો વિરાધ કરનાર છે કે? ત્યારે તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, હે ખર, તારા પુત્રની ઉત્કંઠાએ કરી તારા ભાઈ ત્રિશીરાને મેં તેની પાછળ મોકલી દીધો. તેના પકે તને પણ જો ઘણી ઈચ્છા હોય તો તેની પાસે પહોંચાડવાને હું તઈયાર છું. જેમ કુયુમ્મુખ બારીક જીવ સહજ પગથી કચરાઈ જાય, તેમ તારો પુત્ર મારાથી મરાયો ખરો; એથી મોટો અપરાધ કર્યો કહેવાય નહી, હવે જો તું પોતાને શુરવીર માનતો હો, તો કાંઈ ચમત્કાર બતાવ જો! જો પણ હમાણા હું વનવાસમાં છું. તો પણ તારો ભક્ષ આપીને હું ચમરાજને રાજ કરીશ.

એવાં લક્ષ્મણનાં વાક્યો સાંભળીને જેમ હાથી પર્વતની શિખર ઉપર પ્રહાર કરે તેમ ખર રાક્ષસ લક્ષ્મણને મારવા મંડી ગયો. તેની સામે લક્ષ્મણે પણ જેમ સુર્ય પોતાના ઝિર્જોએકરી આકાશને ભરી નાંખે છે, તેમ બાણોવડે તે વનાકાશ ભરી મુક્યો. એ રીતે લક્ષ્મણ અને ખર રાક્ષસનું મહાભયંકર યુદ્ધ થયું. અને યવના ઘરમાં લીલા લેહેર થઈ. એટલામાં એ કે આકાશ વાણી થઈ કે, વિઘ્નની શક્તિ સહન કરવાને પ્રતિવિઘ્ન પણ સમર્થ થાય નહી, તેમ છતાં આ ખર હજી સુધી કેમ સહન કરે છે? એવું સાંભળીને હવે એને ઘણા વખત રહેવા દવો નહી. એમ જાણુ એક હથીયારે કરી કાણુ વારમાં ખરનું માથું કાપી નાંખ્યું. એટલામાં દુષણ સેન્ય સહિત યુદ્ધ કરવાને આવ્યો. તે જેમ વનની અગ્નિમાં હાથી પોતાના પરિવાર સહિત બળી જાય તેમ તે પોતાના સેન્ય સહિત નાશને પામ્યો. એવી રીતે

બધા ખલાસ થઈ ગયા. પછી લક્ષ્મણ વિરાધને સાથે લઈને પાછો ફર્યો, દુરથી એક આડની નીચે બેઠેલા રામને સીતા વિના એકલો જોઈને મોટો શોક કરવા લાગ્યો. જો પણ રામની પાસે લક્ષ્મણ આવ્યો તો પણ સીતા ના વિરહથી પીડીત થઈને તેની સામે ન જતાં આકાશમાં નજર કરી બોલવા લાગ્યો.

આ આખું વન હું ફર્યો તો પણ સીતા દીઠી નહીં. હે વન દેવતા ક્યાઈ પણ જોઈ હોય તો કહો! ભુતો તથા ભયંકર જનવરે કરી ભરેલા વનમાં હું જનકીને એકલી મુકીને લક્ષ્મણની પાસે ગયો ત્યાં હજારો રાક્ષસો ચોઢાઓની સામે તેને લડતો મુકીને ફરી પાછો આવી જોઉં છું તો સીતા દેખાઈ નહીં! એ વખતે મારી બુદ્ધિને શું થયું હા સીતા! આ નિર્જન વનમાં તને મેં એકલી કેમ મુકી? હા વત્સ લક્ષ્મણ! તને વનના સંકટમાં મેં કેમ નાંખ્યો? એ રીતે કહેતાં છતાં મુરખ આવી તેથી જમીન ઉપર પડ્યો. એવો રામનો શોક જોઈને જાણે પક્ષીઓ પણ મોટા શબ્દો વડે રડતા હોય. અને એ બધા રામની તરફ જોતા હોય. એટલામા લક્ષ્મણ પાસે આ ને વેળા લાગ્યો કે, હે આ, હે આ, આ શું! આ હું તમારો લક્ષ્મણ ભાઈ શાઓને છતીને તમારે સામે ઉભો છું. એવી અમૃત જેવી વાણી સાંભળીને રામે જરા સાવધ થઈ લક્ષ્મણને આલિંગ કર્યું ત્યારે લક્ષ્મણ આંખોમાં પાણી આણીને બોલવા લાગ્યો કે, થએલા સિંહનાદનું કારણ કોઈ કપટી પુરુષનું કૃત્ય છે. અને તેણેજ સીતા હરણ કરી છે. હવે તેના પ્રાણ સહિત તેના ઘાણ કાઢાડીને જલદીથી સીતાને પાછી તેડી લાવુ છું. તમે લગારે ચિંતા કરો નહીં. હવે તો તેને શોધવાના ઉપાયો કરવા જોઈએ. આ વિરાધને એના પિતાની પાતાલ લંકાના રાજ ઉપર બેસાડવો છે. એ ખરના સંગ્રામમાં મેં પ્રતિજ્ઞા કરી છે. એવા સમયે સીતાને શોધવા સારૂ વિરાધે પોતાના વિદ્યાધર સુભટોને રવાને કર્યા. અને મહા શોકમાં ગરકાબ થએલા રામ તથા લક્ષ્મણ ક્રોધે કરી પોતાના હોઠને આવીને મોટા મોટા સ્વાસોજાસ લેતા થકા ત્યાંજ રહ્યા. વિરાધે મોકલેલા વિદ્યાધરે જનકીના ઘણા શોધ કરીને ક્યાંય પત્તો ન મળ્યા. પાછા આવી નીચું મોં કરી નમસ્કાર કરીને બેઠા. રામ તેમને શરમાયલા જોઈને કહેવા લાગ્યો કે, સ્વામીના કાર્યે સારૂ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મહેનત કરતાં તે કાંઈ સિદ્ધિ ન થયાથી સેવક ઉમર કાંઈ પણ દેખ નથી. હે સુભટો! તમે જ

છી મહેનત કરી પણ સીતાનો શોધ નહોતો નહી તેમાં તમારો શું દાવ છે દેવ દરયાથી કોઈનું કાંઈ ચાલતું નથી. તમે શું ન બીજું શું !

એક રામનું બોલતું સાંભળીને વિરાધ આવી નમસ્કાર કરી કહેવા લાગ્યો કે, હું રામ તમે ખેદ કરો નહી, કહ્યું છે કે, ચિંતા થકી રહિત રહેવું તે લક્ષ્મી મળવાનું કારણ છે. હું તમારો દાસ છું. મારી પાતાલ લંકામાં રહેવા સારૂ તમે આવો. ત્યાં આવેથી સીતાનો શોધ સહજ મળી શકશે. એક વિરાધનું બોલતું કબુલ કરીને તેની સાથે સેન્ય સહિત રામ તથા લક્ષ્મણ પાતાલ લંકા પાસે આવ્યા. ત્યારે ખરનો પુત્ર સુંદર યુદ્ધ કરવા સારૂ સેન્ય સહિત તેમની સામે આવ્યો, પુર્વના શત્રુ જે વિરાધ તેની સામે તે આવી ઉભો રહ્યો. યુદ્ધ ચાલ્યા પછી ચંદ્રનખાએ કહ્યાથી સુંદર ત્યાંથી નાશીને રાવણને શરણ રહેવા સારૂ લંકામાં ગયો. પછી રામ તથા લક્ષ્મણ વગરે પાતાલ લંકામાં જઈને વિરાધને રાજ ઉપર બેસાડ્યો. પોતે ખર રાજના મહેલમાં રહેવા લાગ્યા. અને વિરાધ યુવરાજની પઠે સુંદરના ઘરમ રહ્યો.

કિસ્કીધા નગરીના રાજ સુગ્રીવની તારા નામની અતી મનોહર રૂપવાળી સ્ત્રી છે તે જ્યારે સુગ્રીવ તારાને પરણ્યો તેવારે તે કન્યા સાહાસગતી નામના વિદ્યાધરને પરણવાની ઇચ્છા હતી અને તેના ઉપર તે સાહાસગતી ઘણાજ મોહીત થયો હતો તેથી તારાના બાપ પાસે તેની માગણી કરી પણ તે કન્યા તેને નહી આપતાં સુગ્રીવને પરણાવી પછી તે સાહાસગતીને તારાના ભોગના અભિલાષે કરી રાત દીવશ ઊઘ આવે નહી તેથી કરી તેણે હિંમવાન પર્વતની ગુફામાં જઈને પ્રતારણી વિદ્યાને સાધીને, તે વિદ્યાના ચાગે સુગ્રીવનું રૂપ લઈને મહા દીપવા લાગ્યો, તે જાણે બીજાને સુર્ય હોયની ! કોઈ એક વખતે સુગ્રીવ ક્રીડા કરવા સારૂ ઉદ્યાનમાં ગયો તે લાગ જોઈને તે કિસ્કીધા નગરીમાં જઈ તેના અંતઃપુરમાં જવા લાગ્યો. એટલામાં સાચો સુગ્રીવ બાહાર દરવાજા પાસે આવ્યો. તેને જોઈને દ્વારપાલે પાછો ફરવ્યો. અને કહેવા લાગ્યો કે, સુગ્રીવ રાજ હુમાણાંજ અંદર ગયો. તું કોણ છે? એ ઉપરથી સુગ્રીવે જાણ્યું કે, કોઈ બીજો કપટી સુગ્રીવ છે. એ સંશયથી અંતઃપુરનું રણ કરવા સારૂ તે દરવાજા ઉપરજ ઉભો રહ્યો. એ વાતની વાલીના પુત્રને ખબર પડતાંજ અંતઃપુરમાં જઈને જેમ નદીના વેગને પર્વત અટકાવે તેમ તેણે તે બંર સુગ્રીવને સોંપ્યો. પછી કિસ્કીધા નગરીમાં ચાલે અક્ષોહિણી સેન્ય મળ્યું. તે બેઠાં ખરો કયો? ન ખોટો કયો? તેના બેદ ન બાણતા અમુ

સેન્ય એક તરફ, ને અડધુ બીજી તરફ થયું. પછી બેઠું બાંહે ઘરૂણુ ચુક થયું. ઘોડેસ્વારની સામે ઘોડેસ્વાર, હાથીના સામે હાથી, રથની સામે રથ, અને પાળાની સામે પાળો, એમ ચતુરંગ સેન્યમાં પરસ્પર લડાઈ ચાલી તે વખતે પ્રાહ્મિય સમાગમે કરી જેમ મુઘ્યા નાયકા કંપાયમાન થાય, તે મ માણે પૃથ્વી કંપાવા લાગી. સુગ્રીવ દ્વેષમાં આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે પારકા ઘરમાં ચોરની પઠે પેશનારા, આવ મારી સામે, એમ કહીને તેને પોતાની સાથે લડાઈ કરવા સારૂ પાસે બોલાવ્યો. ત્યારે તે જર સુગ્રીવ માટેલા હાથીની પઠે ગર્જના કરીને સામે આવ્યો. પછી તે બેઠ માંહે માંહે લડવા લાગ્યા. તેથી યમના ભાઈની પઠે ત્રણે જગતને દુઃખ દેવા લાગ્યા. લડવામાં બેઠે કુશળ હતા તેથી એક બીજના હથિયારો મુકા ઘાસની પઠે તોડવા લાગ્યા. પાળાની લડાઈમાં જેમ ઝાડના કટકે કટકા ઉડી જાય તેમ ત્યોની લડાઈમાં હથિયારોના કટકા થઈને ઉડ્યા. તેથી વિદ્યાધરોની સ્ત્રીઓ અતિ ભય પામવા લાગી. જ્યારે તેમનાં બધાં હથિયારો ટુટી ગયાં ત્યારે દ્વેષાયમાન થઈને ચાલનારા પાંતની પઠે મલ્લચુક કરવા લાગ્યા. ઘડીકમાં આકાશે ઉડે, તો ઘડીકમાં જમીન ઉપર લોટે, એવા તે બેઠે શુરવીરોના ચુકામાણા કુકડાની પઠે માંહે માંહે જીતવા સારૂ એક બીજથી દુર થઈને બેઠની પઠે ઉભા રહે, ફરી બાથ બીજીને લડવા મંડી જાય, પણ કોઈ કોઈને જીતે નહી. ત્યારે સાચા સુગ્રીવે પોતાની મદત કરવા સારૂ હનુમાનને બોલાવીને ફરી ખોટા સુગ્રીવની સાથે લડવા લાગ્યો. પણ સાચા જીકાનો બેઠ ન જાણતાં હનુમાન કોઈની મદતે આવ્યો નહી. અને બચાની પઠે જીતો ઉભો રહ્યો. એટલામાં ખોટા સુગ્રીવે સાચા સુગ્રીવને કુટી પાડ્યો. ત્યારે સાચો સુગ્રીવ લાચાર થઈને તથા મનમાં ચિંતા કરતો થકો નગરીની બાહાર જઈ રહ્યો. અને જર સુગ્રીવ બીકના મારચો પોતાને ઠેકાણે ગયો. વાલીના પુત્રે તેને અટકાવ્યાથી તે અંદર જઈ શક્યો નહી.

પછી સાચો સુગ્રીવ ભાગોળમાં બેઠો થકો વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ પરસ્ત્રી લંપટ મારો વેરી કપટ કરવામાં કેવો ચતુર છે? કે તેની માયાએ કરી પ્રાણુમિય મિત્ર પણ મારા શત્રુ બની ગયા છે. માયાના પરાક્રમે કરી મારાથી બળવાન જે આ મારો દુશ્મન. તેને હું કેમ મારી શકીશ? ફક્ત મારા બળ વડે આ જીતવાને કડાણ છે, મેં વાલીના નામને લજ્જવું. મારા પરાક્રમને પ્રિકાર છે. અને અખંડ પ્રાક્રમી જે મારો ભાઈ વાલી તે તણથ-

લાની પકે રાજ મુકીને પરંપદને પામ્યો. તેને ધન્ય છે. આ મારો ચંદ્ર-
 રમી નામનો પુત્ર આખા જગતથી બગવાન છે; પણ ઝોળખ્યા વના તે મા
 ર રક્ષણ કેમ કરી શકે? પણ એટલું માત્ર સાર કર્યું કે, તે પાપીને જના
 નખાનામાં જવા દીધો નહીં. આ મહા બગવાનને મારવાને હું કયા બગ-
 વાનની શરણે જાઉં? ત્રણ ખંડ પૃથ્વીમાં બગવાન, તથા શુરવીર, મરૂત રા-
 જના યજ્ઞને તોડનારો એક રાવાણ દીઠામાં આવે છે. ત્યારે હવે એની શર-
 ણે જાઉં તો મારું કામ થાય! પણ સ્વભાવે કરી એ પણ સ્ત્રી લજ્જત છે, તે
 મજ ત્રણે લોકને દંડ કરનાર છે, દેવના યોગે એને પણ ખુરી ખુદ્દિ આ-
 વ્યાથી બેડને મારીને પોતેજ તારાને લઈ ગયો તો પછી હું શું કરું? એવા
 નાના તરેહના તર્કો કરવા લાગ્યો એટલામાં યાદ આવ્યું કે, સહાય કરવા લા-
 યક એક ખર વિદ્યાધર હતો તેને રામે મારી નાંખ્યો. તે વખતે આવેલા
 વિદ્યાધરને જોણે પાતાલ લંકાનું રાજ આપ્યું એવા રામ અને લક્ષ્મણ આ-
 શ્રય લેવા ચાગ્ય છે. એમની સાથે દાસ્તી કરૂં તો મારું કામ થાય. તે મહા
 પરાક્રમી છે. હમાણાં વિરાધના આગ્રહ કરીને પાતાલ લંકામાં રહેલા છે. એ
 વો વિચાર કરીને સુગ્રીવે, એકાંતમાં પોતાના એક દુતને સમજાવીને પાતાલ
 લંકામાં વિરાધ પાસે મોકલ્યો.

તે દુત ત્યાંથી આવ્યો પાતાલ લંકામાં જઈ વિરાધને નમસ્કાર કરીને
 પોતાના સ્વામીના દુઃખની સર્વ વાત કહી સંભળાવવા લાગ્યો. હમાણાં સુગ્રીવ
 મહા દુઃખમાં પડેલો છે. તમારા વડે તે રામની શરણ લેવાની ઈચ્છા કરેછે
 એવું સાંભળીને વિરાધ કહેવા લાગ્યો કે; ત્યારે ઢીલ શાની છે? સુગ્રીવને આ
 હીં જલદી મોકલ. “કહ્યું છે કે; મોટા પુન્યથી ઉત્તમ પુરૂષોનો સમાગમ થાય છે”
 ત્યારે તે દુત ત્યાંથી ઉડીને સુગ્રીવ પાસે ગયો, ને વિરાધે કહેલી વાત કહી
 સંભળાવી ત્યારે સુગ્રીવ ઘોડાના શબ્દો સહિત અતિ ઉતાવળો પાતાલ લંકા
 માં આવ્યો. ઘોડાજ વખતમાં વિરાધની નગરીમાં આવીને રામને મળ્યો.
 તેને જાણને વિરાધ અતિ રાજ થયો. પછી વિરાધની સાથે રામચંદ્રની પા-
 સે આવી તેને નમસ્કાર કરીને પોતાના દુઃખની વાત સર્વ કહી સંભળાવીને
 કહેવા લાગ્યો આવા મહા દુઃખના વખતે મને તમારો આશ્રય છે. છોક આ
 વતી મુઝાયાથી સુર્યની શરણ છે, તેમ આ સમયે હું તમારી શરણ છું. એ
 વું તેનું બોલવું સાંભળી રામ પોતે દુઃખમાં છતાં તેનું દુઃખ મટાડવાનું ક-
 ખુલ કહ્યું, કહ્યું છે કે, “ મોટા પુરૂષો છે તે પોતાના કાર્ય કરતાં બીજાના

કાર્ય કરવા વિષે અધિક મહેનત લે. છે.”

પછી સુગ્રીવને વિરાધે સીતાના હરણની સર્વ વાત કહી સાંભળાવી. ત્યારે સુગ્રીવ હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો કે, તમે તો આખા જગતનું રક્ષણ કરનારા છો. જેમ અંધકારને નાશ કરવાને સુર્યને કોઈની પાણી મદત જોઈતી નથી, તેમ શતરૂઓ મારવાને તમે કોઈની મદત લેવા યોગ્ય નથી. તથાપિ હે દેવ તમારી કૃપાથી મારા શતરૂનો નાશ થએથી હું મારા સેન્ય સહિત તમારી સીતાના ગમે તેમ શોધ કરી પતો લાવીશ. એવું સુગ્રીવનું બોલવું સાંભળીને સુગ્રીવને સાથે લઈને રામ કિસ્કિંધા નગરી પ્રત્યે આવ્યો. તે મની પાછળ વિરાધ આવવા નીકળ્યો તેને રામે પાછો ફરવ્યો. પછી રામ ની મદતથી સાચા સુગ્રીવે જોટા સુગ્રીવને લડાઈ કરવાને બોલાવ્યો. તેવોજ તે ગર્જના કરી બાહાર આવ્યો. કહ્યું છે કે “જેમ ભોજન કરવા સાડા બોલાવ્યાથી પ્રાણીઓ આજસ કરે નહી તેમ શુર પુરૂષો યુદ્ધ કરવામાં આજશી હોતા નથી.” પછી બેઉ મદાનમત હાથીની પઠે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. રામે તે બેઉનાં સરખાં રૂપ જોઈને સાચા સુગ્રીવને આજખ્યો નહી. તેમજ જોટો પણ જાણાયો નહી. એવા સંશયથી લગાર ઉદાસીન થઈ રહ્યા એટલામાં યુક્તિ યાદ આવ્યાથી પોતાની પાસેના વજ્રાવર્ત ધનુષ્યનો મોટેથી એક ટાણુકાર કર્યો. તેના ચોગે રૂપાંતર કરનારી સહ શગતીની વિદ્યા હરણીની પઠે નાશી ગઈ. ત્યારે તેનું કપટ દેખાઈ રહ્યું. ત્યારે તેને રામ કેહેવા લાગ્યો કે, માયા વડે સર્પને મોહિત કરીને પરસ્ત્રીની સાથે સુખ ભોગ ભોગવવાની ઇચ્છા કરે છે; માટે તને ધ્રુતકાર છે. હે પાપી હવે મારી સામે ધનુષ્ય સજ્જ કર. એવું સાંભળીને તે ગાભરો બની ગયો. એટલામાં રામે એક બાણથી તેના પ્રાણ લીધા. જેમ હરણને મારવાને સિંહના હાથને બીજવાર મેહેનત પડતી નથી. તેમજ રામને બીજા બાણની ગરજ રહી નહી. પછી વિરાધની પઠે સુગ્રીવને કિસ્કિંધાના રાજ ઉપર રામે બેસાડ્યો. ત્યારથી ત્યાંની સર્વ પ્રજા સુગ્રીવને રાજ માનવા લાગી. સુગ્રીવ પ્રસન્ન થઈને પોતાની તેર કન્યા રામ ને દેવાની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો. ત્યારે તેને રામે કહ્યું કે, હે સુગ્રીવ, એ કન્યાઓ અને બીજા હરેક વસ્તુ લઈને મારે શું કરવું છે! મારી સીતાના શોધ કરવાથીજ તારો પ્રત્યુપકાર માની લઈશ. એમ કહી રામ ગામથી બાહાર આવ્યાને રહ્યો. સુગ્રીવ પોતાની નગરીમાં ગયો.

લંકા નગરીમાં ખરાદિક મરી અથાનુ સાંભળીને મંદોદરી આદિક સ્ત્રી

આ અને હુદયુત્ર સહિત ચંદ્રનખા વગેરે રહતી રહતી તથા છાતી કુટતી રા
 વણને ઘેર ગઈ ચંદ્રનખા રાવણના ગળામાં ખાઝીને મોટા સ્વરે રહતી થકી
 બોલવા લાગી. હે ભાઈ, દૈવે કરી હું હાણાઈ છું. મારો પુત્ર મરી ગયો, પ-
 તિ પણ મુવો. બે દવરોની પણ તેવી અતિ થઈ. ચાંદ હજાર સેન્યનો પતો
 પણ મળ્યો નહી. તે દીધેલી પાતાલ લંકાની રાજધાની પણ રહી નહી. તુ
 જીવતો છતા ગર્વે કરી માતેલા વેરીઓએ અમારી એવી અવરથા કરી. હું
 તથા આ મારો પુત્ર એ બે જણ જ્યારે પોતાનો જીવ લઈને નાઠા ત્યારે આ
 તારી પાસે આવી પહોંતા છીએ. હવે મારૂં રહેવાનું કંડાણુ કયું? તે મને
 કહે. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રાવણે તેને ઘેર્ય આપ્યું, ને કહ્યું કે તારા
 પતિ તથા પુત્રને મારવાવાળાને હું થોડાજ દિવસમાં મારીશ. એમ કહીને
 રાવણ ખરાદિક પોતાના સખંધીનો શોક. તથા સીતા સાથે ભોગ ભોગવવાની
 સંપૂર્ણ ઇચ્છાની પીડાની વેદનાથી બેશુદ્ધ થઈને એકાએકી પલંગ ઉપર પ-
 ડ્યો ત્યારે મંદોદરી રાણી તેની પાસે આવીને કહેવા લાગી કે, હે સ્વામી;
 સામાન્ય જીવોની પઠે કેમ તમે ચિંતાતુર થયા છો? ત્યારે રાવણ કાંઈક શુ-
 દ્ધિમાં આવીને કહેવા લાગ્યો કે; હે પ્રાણમિય સ્ત્રી, જનકીના વિરહરૂપ તાપે
 કરી બુદ્ધિ મુઝાઈ ગઈ છે, હાલ ચાલ કરવાને શક્તી રહી નથી. બોલવાની
 સમર્થ નથી. ખાવા પીવાનું ગમતું નથી. કાંઈ જોવાની ઇચ્છા થતી નથી. હવે
 થોડા દિવસમાં પ્રાણ પણ ચાલતા રહી જવા જેવું દેખાય છે. તેથી જો મા-
 રા જીવતાની તને આશા હોય તો પોતાનો માન મુકી સીતાની પાસે જઈને
 તેની મારા વિષે પ્રીતિ કરાવ. ઇચ્છા ન કરનારી સોની સાથે હું કદી પણ
 ભોગ કરનાર નથી. એવો મેં ગુરૂની સાક્ષીથી નિયમ કર્યો છે. માટે તે
 મારી ઇચ્છા કરે તેવું કર. એવાં રાવણનાં વચનો સાંભળીને પતિની પીડાએ
 પીડાતી થકી તે કુલીન મંદોદરી તેજ વખતે દવરજોધાનમાં સીતાની પા-
 સે જઈને તેને કહેવા લાગી કે, હું રાવણની સ્ત્રી મંદોદરી છું. આજથી તા-
 રી દાસી થવાની ઇચ્છા કરૂં છું. હમાણાં તને બોલાવવા આવી છું. મારી
 સાથે ચાલીને તું રાવણની શેવા કર. હે સોતા, તું ધન્ય છે. કેમકે મારો પ-
 તિ રાત દિવસ તારી સેવા કરવાની ઇચ્છા કરે છે. આ રાવણ તારો પતિ થ-
 એથી, બુચર, તપસ્વી, તથા પગે ચાલનારો રામ તને ગમશેજ નહી. અને
 તેને તું શું કરીશ. એવું મંદોદરીનું બોલવું સાંભળીને સીતા ક્રોધે ક-
 રી કહેવા લાગી અરે! સિંહ ક્યાં! ને કોલો ક્યાં! ગરૂડ ક્યાં!

ને કાગડો ક્યાં! તેમજ તારો પતિ રાવણ ક્યાં! ને મારો પતિ રામ ક્યાં! હે મંદાદરી તારો પતિ પાપિષ્ઠ ને રાવણ; અને તું કુદ ને તેની સ્ત્રી એ એઉનું દંપતિત્વ (સ્ત્રી પુરુષપણ) યોગ્ય છે. કેમકે તારો પતિ પરસ્ત્રી સંપટ છતાં તું તેનું કુટણપણ કરવા નીકળી છું. માટે તારૂં મુખ પણ જોતા ચોગ્ય નથી. તો પછી મળવું તો દુરજ રહ્યું, તો હવે મારી નજરની સામે ઉભી રહેવું તને ચોગ્ય નથી. હવે અહીંથી જલદી જતી રહે. એટલામાં રાવણ પણ ત્યાં આવીને બોલવા લાગ્યો. હે સીતા તું શા સારૂ કોપાયમાન થઈ છું. આ મંદાદરી તારી દાસી છે. અને હું પણ તારો દાસ છું. હે દેવી, હવે મારા ઉપર કપાદ્રષ્ટી કર. હે જનકી, મારી સામે તું નજરથી પણ જોતી નથી કે? એવું રાવણનું બોલવું સાંભળીને સીતા પોતાનું મુખ ફેરાવી બેસીને કહેવા લાગી કે, હે પાપી? રામની સ્ત્રી ને હું; તેની ઉપર તે કદ્રષ્ટી કરવાથી હું તારી ઉપર કાળદ્રષ્ટીએ જોઉં છું. અમાર્થાની માર્યના કરનારો ને તું; તેની આ નહીં આશાને ધી:કાર છે અરે! વિચાર કર. કે શતરૂઆને નાશ કરનારો ને મારો પતિ રામ, તે જીવતો છતાં તું કેમ જીવતો રહીશ? એ પ્રમાણે જનકીએ રાવણનું વારંવાર તિરસ્કાર કર્યું છતાં ફરી ફરી રાવણ તેમજ બોલવા લાગ્યો. માટે તેને ધી:કાર છે. કહ્યું કે; કામાવસ્થા મોટી ખળવાન છે. ”

એટલામાં દુ:ખ પામેલી સીતાની સામે જોવાઈ નહીં રાકવાને લીધેજ જાણે પશ્ચિમ ક્ષાર સમુદ્રમાં સુર્ય પેસી ગયો હોયની! અને મહા ઘોર રાત્રી આવી પડી. તે વખતે રાવણ સીતાને ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યો. વેલુક પક્ષી મહા ભયંકર શબ્દો કરવા લાગ્યા. જંબુક પુકાર કરવા લાગ્યા. વૃક નામના જનવર ખુબો કરવા લાગ્યા. મોટા મોટા વ્યાધર જમીન ઉપર પુછડાં પટકાવવા લાગ્યા. મહાન સર્પ ફુંકારો કરવા લાગ્યા. ભુત, પ્રેત, પિશાચ, વેતાલ, વગેરે નાચવા અને ઉડવા લાગ્યા. તે નિશાચરો પાસેથી રાવણે વિકરાલ રૂપો લેવાની સીતાની પાસે આજ્ઞા. ત્યારે સીતા પોતાના અંત:કરણમાં પંચ પરમેષ્ઠી રૂપ (નવકાર) મંત્ર કરી નિર્ભય થઈને જેમની તેમ રહી. પણ રાવણની સેવા કરી નહીં. બીજે દિવસે સવારના ખિલીપણ રામનો વૃતાંત જાણાને રાવણની પાસે ગયા પછી સીતા પાસે જઈને તેને પુછવા લાગ્યા. હે ભદ્રે, તું કોણ છે? ક્યાંથી આવી છે? ભય નહીં રાખ. જેવી વાત હોય તે મને કહે. એવું તેનું મીઠું બોલવું સાંભળીને; આ કોઈ નીચકપટી છે એમ જાણી સીતા નીચે મુખ

કરીને તેને કેહેવા લાગી, હું જનક રાજની કન્યા છું. ભામંડલ રાજની ક્ષેન છું. સીતા મારૂ નામ છે. રામની સ્ત્રી છું. અને દશરથ મારો સસરો છે પતિ અને દેવર સહિત હું દંડક વનમાં આવી. ત્યાં એક સમયે મારો દેવર ક્રીડા કરવા સારૂ આમ તેમ ફરતાં આકાશમાં એક મોટો ખડગ જોઈને કાતકે કરી તેણે લઈ લીધો, તે પતી તેણે એક પાસેના વંશજની છેદન કરી. તેમાં ખડગને સાધનારાનું માથું અજાણે કપાઈ ગયું. ત્યારે તે પશ્ચાતાપ કરવા લાગો કે, આ અયુધ્યમાન તથા નિરપરાધી છતાં તેને મેં અજાણે કરી મારી નાંખ્યો, પછી તે રામની પાસે આવ્યો. તે ખડગની ઉતર સાધક કોઈ એક સ્ત્રી પણ મારા દેવરની પાછળ આવી. તે મારા પતીને જોઈને કામાતુર થઈ. તેને રામે નિરાદર કર્યો. ત્યારે તે કોપાયમાન થઈને ગઈ ત્યાર પછી રાક્ષસોનું સેન્ય યુદ્ધ કરવા સારૂ આવ્યું. તે જોઈને રામની સાથે લક્ષ્મણ સિંહનાદના સંકેત કરી ને યુદ્ધ કરવાને ગયો. ત્યાં એક રાક્ષસે કપટે કરી સિંહનાદ કરીને મારા પતિને દુર કાઢાડીને પોતાના મરવા સારૂ મારૂ, હરાણું કર્યું.

(એવું સીતાનું બોલવું સાંભળ્યા પછી રાવણને નમસ્કાર કરીને તેને બિલીપણું કહેવા લાગ્યો.)

હે સ્વામી, તેં આ કામ કર્યાથી આપણા કુલને કલંગ લાગ્યું. જ્યાં સુધી ભાઈ સહિત રામ આપણને મારવાને આંધ આવ્યો નથી; તેની આગમન સીતાને લઈ જઈને પાછી આપવાથી આપણું સારૂ થશે. તથા આ લોકનો અપજસ અને પરલોકે દુરગતી તે પણ મટશે એવું બિલીપણું બોલવું સાંભળીને રાવણ (ક્રોધમાં આવીને) કેહે છે હે બિલીપણું; તું આ શું બોલે છે? શું મારા પ્રાક્રમની તને ખબર નથી? અલખત મેં સીતાનું હરાણું કર્યું છે. તે મારી સ્ત્રી થશે. બીયારા ગરીબ તે રામ લક્ષ્મણ આંધ આવ્યા તો ત્યોને તેજ વખતે મારી નાંખીશ. મારી પાસે તેમનું શું ચાલવું નું છે? એવું રાવણનું બોલવું સાંભળીને બિલીપણું કેહે છે,

હે રાવણ, “રામની સ્ત્રી જે સીતા તેના થકી આપણા કુળનો ક્ષય થશે.” એવાં જે તે જ્ઞાની પુરૂષનાં વચનો છે. તે ખરા થવાનાં છે. થવાનું છે તે અવશ્ય થાય છે. તથાપિ હું તને પ્રાર્થના કરૂ છું કે, એ સીતાને તું પાછી આપ.

(એવી રીતે બિલીપણું શિખામણ આપી તે નહીં માનતાં તેના અનાદર કરીને તથા યુગ્મક વિમાનમાં સીતાને બેસાડીને ચાલતાં વાટમાં તેને

આવી રીતે દખાડે છે.)

(સીતાને પોતાની આંગળીથી ખતાવે છે) આ રત્નોની સિખરોના કી-
ડા પર્વત છે. આ નંદન ઉદ્યાન જેવા ઉપવન છે, આ પાણીના કુવારાના ઘ-
રો છે. આ કીડા કરવાની નદિયો છે, આ સ્વર્ગના જેવાં રતિભોગ કરવાનાં
ઘરો છે. હે સ્ત્રી તું આંધ મારી સાથે રમાણ થા.

(એવી રીતે સાંભળીને સિંહીણી જેવી સીતા રામનું ધ્યાન કરીને તેના
બોલવાથી કાંઈ પણ લલચાઈ નહીં. એ પ્રમાણે રાવણે સર્વ રમ્ય સ્થાનોમાં
ફરી ફરી સીતાને ખતાવ્યાથી તેનું મન ન પોંગળવાને લીધે. ફરી તેને અ-
શોક વનમાં જઈ મુકી. એવી ઉન્મત દશામાં રાવણને બિલીપણ બોધને પો-
તાના પ્રધાનોની સાથે મસલોહત કરવા લાગો.)

હે અમાત્યો! કામાદિક જે અંતર શતરૂ છે તેમાંના એક તો પ્રાણીઓ
ને લુપ્તની પડે ઉન્મત કરી નાંખે છે. તેઓજ આપણા રાજ-રાવણ કામાતુર
થઈ રહ્યા છે. એ એકલોજ અતિ દુરજય છે. તો પછી તેને સહાયતા મળેથી
શું કેહેવું ? આ રાવણ પાસેની અભિલાષાએ મોટા દુખમાં પડનાર છે. એ
વું તેનું બોલવું સાંભળીને તે મંત્રીઓ કેહેવા લાગ્યા.

ભાઈ અમે તો નામના મંત્રીઓ છીએ. ખરો મંત્રી તો તું છે. જેની-
એવી દુર દષ્ટી છે! એવાં મંત્રીઓનાં વચન સાંભળીને બિલીપણ કેહે છે ને
મ મથ્યાદષ્ટી જનોને જૈન ધર્મના ઉપદેશની પહે કામાધીન જે આ રાવણ, તેને
વિષે શું ઉત્તમ વિચાર કરી સુગ્રીવ હનુમાનાદિક જે સુભટો ત્યો રામને જઈ
મળેલા છે. કહ્યું છે કે, “ન્યાય વડે ચાલનારા પુરુષોના પક્ષ કોણ અવલંબન
ન કરે!” સીતા થકી અમારા કુળનો નાશ થવાનું તો જ્ઞાનીએ કહ્યું છે. તથા
પિ સમયોચિત કર્તવ્ય પુરુષાધીન છે.

(એમ કહીને પ્રાકારો ઉપર ચંત્રાદિકોની ચોજના કરવા લાગો. અને મં-
ત્રીઓ આગળ થાવાના કાર્યે તે જોવા લાગ્યા.)

આંધ રામચંદ્રના પિરહે કરી પીડિત લક્ષ્મણે કેટલોએક વખત કહાડ્યો
પછી રામની આજ્ઞાએ કરી ધનુષ્ય બાણ હાથમાં લઈને સુગ્રીવ તરફ ચા-
લ્યો. તે વખતે પૃથ્વી ચુર્ણ થવા લાગી. પર્વતો કંપાયમાન થવા લાગ્યા. ઉતા
વળા વેગ વડે રસ્તાના ઝાડો પડી જવા લાગ્યા. એવી રીતે લક્ષ્મણ પોતાની
લુકીલી ચડાવીને સુગ્રીવના ઘરમાં લક્ષ્મણ ગયો. એ વાતની સુગ્રીવને ખબર
પડતાંજ તે અંતઃપુરથી બાહ્યર આવીને ભયે કરી કાંપતો થઈ હાથ જોડીને

લક્ષ્મણની સામે ઉભો રહ્યો, ત્યારે લક્ષ્મણ ક્રોધમાં આવીને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે વાનર, તારૂં કામ થયું એટલે તું નિઃશય અતઃપુરમાં રહેવા લાગ્યો. અને રામ બાહાર ઝાડની નીચે બેસીને પર્વતની પક ઢિવરા કાઢાડે છે. તું જે પ્રથમ બોલ્યો હતો તે શું ભુલી ગયો કે? હે સુગ્રીવ, હવે વિલંબ ન કરતાં સીતાના શોધને વાસ્તે જલદી ઉઠ. નીકર સાહસગતિના રસ્તો જોવો પડશે. એવું લક્ષ્મણનું બોલવું સાંભળીને સુગ્રીવ તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે લક્ષ્મણ તમે કોપ કરો નહીં. મારા આ પહેલા અપરાધની ક્ષમા કરો, એવી રીતે રાજી કરીને લક્ષ્મણ સહિત સુગ્રીવ રામની પાસે આવીને ભક્તિથી તેને નમસ્કાર કર્યો. અને પોતાના સૈનિકોને આજ્ઞા કરવા લાગ્યો. કે તમે સર્વત્ર અકુંદિત ગતિ છો. માટે હમણાં સીતાનો શોધ કરો. વિલંબ કરવાનું કામ નથી, એવી સુગ્રીવની આજ્ઞા થયેથી તે સર્વ વાનર જનકીના શોધને વાસ્તે સર્વ દ્વીપોમાં, પર્વતોમાં, ફરતાં ફરતાં જવા લાગ્યા,

સીતાના હરણની વાત ભામંડળ રાજ સાંભળીને રામની પાસે આવ્યો, અને અતિ શોક કરવા લાગ્યો, વિરાધ પણ પોતાના સેન્ય સહિત આવીને રામની સેવા કરવા લાગ્યો. અને પાસેજ રહેવા લાગ્યો.

સુગ્રીવ પોતે સીતાનો શોધ કરવા સારૂં ફરતો ફરતો કંબુદ્વીપમાં આવ્યો તેને રત્નજટી વિદ્યાધર જોઈને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, રાવણે મારા અપરાધનું સ્મરણ કરીને મને મરાવવા સારૂં સુગ્રીવને મોકલ્યો જણાય છે ! પૂર્વે રાવણે મારી વિદ્યા હરણ કરી, અને આ વખતે સુગ્રીવ મારા પ્રાણ હરણ કરશે. એવી ચિંતા કરે છે એટલામાં સુગ્રીવ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે તું મને જોઈને કેમ ઉઠો નહીં! આકાશ મારગે જવાને તું આજ્ઞાથી થયો કે શું? ત્યારે તે બોલ્યો કે, રાવણે મારી સર્વ વિદ્યા હરણ કરી, તેથી હું અસમર્થ થયો છું, જે વખતે રાવણે જનકીનું હરણ યરયું તે વખતે તેની સાથે હું યુદ્ધ કરવાને તેની સામે ગયો, તેથી મારી એવી અવસ્થા થઈ છે, એવું તેનું બોલવું સાંભળીને સુગ્રીવ તેને રામની પાસે લઈ આવ્યો. ત્યાં તેને સીતાની ખબર પુછવાથી તે કહેવા લાગ્યો કે,, હે દેવ, હુરાત્મા જે રાવણ, તેણે સીતાને અને મારી વિદ્યાને હરણ કરી, સીતાને વિમાનમાં બેસાડી લઈ જતાં, હા રામ, હા વત્સ લક્ષ્મણ હા! ભામંડળ બંધુ! એવો સીતાનો આદેશ સાંભળીને મને રાવણ ઉપર ક્રોધ ચડ્યો, ને તેની સાથે લડવા ગયો તેથી તેણે મારી આવી દશા કરી, એવો વ્રતાંત સાંભળીને રામ મનમાં રાજી થયો થકો રત્ન

જઠી વિદ્યાધરને આલિંગ કર્યું. ને ફરી ફરી સીતાને પ્રતાંત રામે પુછ્યો, ને તેને રત્નજટીએ કહેયો. પછી સુગ્રીવાદિક મહા શુર વીરોને રામે પુછ્યું કે, તે રાક્ષસની લંકા નગરી આંધથી કેટલી દુર છે? ત્યારે તેઓ કહેવા લાગ્યા કે, લંકા નગરી દુર અથવા પાસે હોવાથી શું કરવાનું છે? જગતને જીતવાવાળો જે રાવણ, તેની સામે અમે સર્વ તરખલાં જેવાં છીએ. ત્યારે તેઓને રામ કહેવા લાગ્યો કે, જય અથવા અજયનો વિચાર હું પુછતો નથી. પણ તે રાક્ષસ કયા છે? તે બતાવો. એક વખત મને બતાવ્યા પછી મારા સામર્થ્યની તમને ખબર પડશે. ત્યારે લક્ષ્મણ બોલ્યો કે, તે રાવણ કોણ છે? તેણે આ કામ કર્યાથી કુત્રાની પેઠે નિર્મળ જાણાય છે. કેમકે, કપટે કરી સીતાનું હરણ કર્યું. પણ મારા ક્ષત્રિય ધર્મે કરી હું તેનું માથું કાપ્યા વિના રહીશ નહીં. તમે સભ્ય થઈને માત્ર સંગ્રામનાટક જુવો. ત્યારે જાંબુવાન બોલ્યો:—તમે કહો છો તે ચોગ્યજ છે, પણ “જે કોટિશિલા નામક શિલાને ઉખેડશે. તે રાવણને મારશે” એવાં અનંતવીર્ય સાધુનાં વચન છે. ત્યારે હવે અમને ધૈર્ય આવવા સારૂ તે શિલાનું ઉત્પાટણ કરો. ત્યારે લક્ષ્મણે કહ્યું કે, તે હું કબુલ કરૂ છું. ત્યારે જાંબુવાનાદિક સુભટો લક્ષ્મણને આકાશ માર્ગે લઈ જઈને જ્યાં તે કોટિશિલા હતી ત્યાં તે વિદ્યાધરોએ ઉતાર્યો. તેને જઈને પાસે જઈ લતાની પેઠે તે શિલાને લક્ષ્મણે ઉખેડી નાખી. તે સમયે દેવોએ તેની ઉપર કુબેરની વ્રષ્ટિ કરી. ત્યારે વિદ્યાધરોને ધૈર્ય આવ્યાથી ફરી આકાશ માર્ગે ઉડીને કિસ્કિંધા નગરી પત્યે આવ્યા. ત્યાં રામની પાસે લક્ષ્મણ આવવા લાગ્યો ત્યારે ત્યાં આવેલા મોટા વાનર બોલવા લાગ્યા કે, તમારા હાથે રાવણનો નાશ થશે. માટે પ્રથમ શતરૂ પાસે દુતને મોકલો. એવી નીતી છે. દુતદ્વારા જે કાર્ય સિદ્ધિ થઈ તો યત્ન શા સારૂ કરવો? તેથી ત્યાં એક મહા પરાક્રમી દુતને મોકલો. કેમકે તે લંકામાં જવા આવવાને ઘણું કઠણ કામ છે; એમ સંભળાય છે. તે દુતે લંકામાં જઈને સીતા પાછી દેવા વિષે ખિન્નીબણને કહેવું. કેમકે તે રાક્ષસકુળમાં વજનદાર છે. સીતાને મુકી દેવાને તે રાવણને બોધકરશે. અને જે રાવણે તેનું નહીં માને તો તે તમારા તરફમાં થશે. એ વચનો રામે માન્ય કર્યાં. એટલામાં સુગ્રીવે હનુમાનને બોલાવવા સારૂ એક શ્રીલુતિ નામના વાનરને મોકલ્યો. તેના કહ્યાથી હનુમાન ત્યાં આવીને સુગ્રીવાદિક સહિત બેઠેલા રામને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે સુગ્રીવ રામને કહેવા લાગ્યો કે આ મહા પરાક્રમી હ-

નુમાન વિપત્તિ સમયે પરમ બાંધવ છે. આ સર્વ વિદ્યાધરોમાં આની ખરાબરી કરનારો બીજો કોઈ નથી. તે માટે હે સ્વામિન, સીતાના શોધ કરવા સારૂ આને આજ્ઞા કરો. ત્યારે હનુમાન કહેવા લાગ્યો કે, મારા જેવા હજારો વાનર છે. પણ મારા ઉપર સુગ્રીવનો પ્રેમ હોવાથી એ મારી તારીફ કરી રહ્યો છે. ઘવ, ગવાક્ષ, ગવય, શરભ, ગંધમાદર, નીલ, દિવિદ, જાંબવાન, અંગદ, નલ, અને બીજા પણ હજારો શ્રેષ્ઠ વાનર છે. તેઓમાંના એક સંખ્યા પુરી કરનારો હું તમારાં કાર્ય સિદ્ધિને અર્થે કહો તો રાક્ષસદ્વીપ સહિત લંકાને ઉખેડીને આંધ લાવું? કહો તો ભાઈઓ સહિત રાવાણને બાંધી લાવું? અથવા કુટુંબ સહિત રાવાણને ત્યાંજ મારીને જનકીને આંધ લઈ આવું. એવું સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, તારા વિશે સર્વ સંભવે છે. તે માટે તું લંકામાં જલદી જઈને સીતાના શોધ લાવ. મારા હાથમાંની મુદ્રિકા લઈને એ મારી નીશાની તેને દેજે. અને તેના ચુડામાળી મને લાવી આપ. સીતાને મારા તરફથી એમ કહેજે કે, હે દેવી, રામ તારા વિયોગથી પીડીત થઈ રાત દિવશ તે તારૂં ધ્યાન કરતો રહ્યો છે. મારા વિયોગે કરી તું પોતાના પ્રાણ ત્યાગ કરીશ નહીં. લક્ષ્મણે રાવાણ મારેલો તું થોડાજ દિવસમાં દેખીશ. એવું સાંભળીને હનુમાન કહેવા લાગ્યો કે, હે પ્રભુ, તમારી આજ્ઞાથી હું લંકામાં જઈને થોડાજ કાળમાં ફરી પાછો આવીશ. ત્યાં સુધી તમે આંધજ રહેજો. એમ કહી રામને નમસ્કાર કરીને પોતાના પરિવાર સહિત પિમાનમાં બેસીને મોટા વેગથી લંકાપુરી તરફ ચાલ્યો.

હનુમાન આકાશ માર્ગે જતાં રસ્તામાં મહેંદ્ર પર્વત ઉપર પોતાના માતામહ (માતાનો બાપ) જે મહેંદ્ર રાજા, તેનું નગર જોઈને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, જેણે નિરપરાધી મારી માતાને નગરમાંથી બાહર કહાડી સુકી હતી, તેનું આ નગર છે, એવું સ્મરણ કરીને મહા ક્રોધાયમાન થયો થકો તેણે રણવાધનો નાદ કર્યો. મહેંદ્ર રાજા શતરૂનું સૈન્ય જોઈને પુત્ર અને સેન્ય સહિત યુદ્ધ કરવા સારૂ બાહર નીકળ્યો. પછી મહેંદ્ર અને હનુમાન વચ્ચે પરસ્પર લડાઈ થવા લાગી. ત્યારે વાયુ જેમ ઝાડોનો નાશ કરે, તેવી રીતે હનુમાને પોતાના શતરૂના સૈન્યનો ક્ષણ માત્રમાં નાશ કર્યો. મહેંદ્રનો પુત્ર પ્રસન્નકીર્તિ, તે આ હનુમાન પોતાની બેનનો પુત્ર છે, એમ ન જાણીને તેની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. બેઉ મહા પરાક્રમી છતાં અત્યંત ક્રોધાયમાન થઈને મોટો યુદ્ધ કરતાં હનુમાન મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, હું યુદ્ધમાં રોકાઈ ગયાથી

સ્વામીના કાર્યમાં હીલ થઈ. માટે મને ધિકાર છે. જે લેગાર વારમાં જીતવાના તે બીજા છે, આ સેન્ય મારો માતૃકલ (માતાના માવિત્રો) છે. તોપણ જે આરંભ કર્યો તે નભાવવાના હેતુથી એમને જીત્યાજ નેઈએ. એવો વિચાર કરીને હનુમાન દ્વેષમાં આવી લગાર વારમાં પોતાના શસ્ત્રે કરી તેના સર્વ સેન્યને મોહિત કર્યું. તેમના અસ્ર, રથ, તથા સારથીઓ વગેરેનું ઘાણ કા હાડી નાંખ્યું. પછી હનુમાને પ્રસન્ન કીર્તીને પકડી લીધો. તેમજ મહેદ્ર રાજની સાથે યુદ્ધ કરીને તેને પણ પકડી લીધો. પછી તેને નમસ્કાર કરીને કેહેવા લાગ્યો કે, હું તમારો દાહિત્રો (પુત્રીનો પુત્ર) છું. રામની આજ્ઞાએ કરી 'જનકીના શોધે લંકા તરફ જતાં આંધ આવ્યો. ત્યારે મારી માતાને તમે કહાડી મુક્યાનું સ્મરણ થયું. તેથી દ્વેષ આવ્યાને લીધે આ યુદ્ધ કર્યું હે સ્વામી, તેની તમે ક્ષમા કરો. હમણાં હું મારા સ્વામીના કામ સારું જાઉં છું. મારા સ્વામી રામની પાસે તમે જાઓ. એવું સાંભળીને મહેદ્ર રાજ તેનું આલિંગન કરીને કેહેવા લાગ્યો કે, હે મહાબુજ, આટલા દિવસ હું લોકોના મુખ થકી તારું સામર્થ્ય સાંભળતો હતો, તે આજ મોટા ભાગ્યે મેં તને પ્રત્યક્ષ પરાક્રમી જોયો. હવે તું તારા સ્વામીના કાર્ય સારું જા, આ માર્ગ તને કલ્યાણ કરનાર થાઓ. પછી પોતાનાં સેન્ય સહિત મહેદ્ર રાજ રામની પાસે ગયો.

હનુમાન આકાશ માર્ગે જતાં દ્વિમુખ નામના દ્વાપમાં કાયોત્સર્ગ ધ્યાન રહેલા એ મુનિઓને તેણે દીઠા. અને તેમની પાસે ધ્યાનમાં બેઠેલી ત્રણ વિદ્યાધરોની કુમારિકાને જોઈ. એવા સમયમાં તે દ્વીપમાં એક મોટું દાવાનલ લાગ્યું, તેના સંકટથી તે સાધુ કુમારીઓ મોટું દુઃખ પામવા લાગી. હનુમાનને ત્યોની દયા આવી, તેથી પોતાની વિદ્યાના બળે સમુદ્રમાંથી પાણી આણીને મેઘની પદે તે દાવાનલ ચોલવી નાખ્યું. એવા પ્રસંગે તે કન્યાઓ ને વિદ્યા સિદ્ધ થઈ. પછી તે મુનિઓને પ્રદક્ષિણા કરીને હનુમાનને કેહેવા લાગી કે, સાધુઓએ ઉપસર્ગથી રક્ષણ કરવું એ યોગ્ય છે. તારી સહાયતાએ કરી સમય શિવાય અમને વિદ્યા સિદ્ધ થઈ તેથી અમે તારો ઉપકાર માનીએ છીએ. ત્યારે હનુમાન તેમને પૂછવા લાગ્યો કે, તમે કોણ છો ? ત્યારે તે કેહેવા લાગી કે, દ્વિમુખ પુર નામના નગરમાં ગાંધર્વરાજ નામનો એક રાજા છે. તેની સ્ત્રી કુસુમમાલાના ઉદરથી અમારું જન્મ થયું છે. અમારા બાપની પાસે ઘણા વિદ્યાધરો તરફની અમારી માંગણીઓ આવી. તેમાં એક

અંગારક નામનો વિદ્યાધર અમારા સાડું અતિ ઉન્મત થયો. તેમના કોઈને અમારા બાપે આપી નહી. કોઈએક દિવશે અમારા બાપે એક મુનિને પુછ્યું કે, આ મારી કન્યાઓનો પતિ કોણ થશે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, જે સા હસગતિ વિદ્યાધરનો નાશ કરશે તે એ કન્યાઓનો પતિ થશે. એવી રીતે તે મુનિના કહેવા ઉપરથી અમારા બાપે તેના ઘણા ધાધ કર્યો, પરંતુ તે ક્યાંય મળ્યો નહી. તે મળવા સાડું અમે આંધ આવીને વિદ્યાની સાધના કરવાનો આરંભ કર્યો. તેના નાશ કરવા સાડું અંગારક વિદ્યાધરે આજે દાવાનલ સલગાવ્યું હતું, તેના તે નિષ્કારણ ભાઈએ નાશ કર્યો. તેથી મનો ગામીની વિદ્યા જે છ મહિને સિદ્ધ થનાર તે અમને લગારવારમાં સિદ્ધ થઈ. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામે સાહસગતિને મારવાનું ત્યોને હનુમાન ને કહ્યું. અને પોતાનું લકામાં જવાનું પણ કહ્યું એવું સાંભળીને તે કન્યાઓ પોતાના પિતા પાસે જઈ તેને સર્વ વાત કહી. ત્યારે તે પોતાનું સેન્ય તૈયાર કરીને તત્કાલ રામની પાસે આવ્યો.

હનુમાન ત્યાંથી ઉડીને લંકા નગરીની પાસે આવ્યો, ત્યાં કાલરાત્રની પહે આશાલિકા વિદ્યા જોઈ. તેની પાસે આવ્યો ત્યારે તે વિદ્યા હનુમાનને કહેવા લાગી કે, હે કપી, તું ક્યાં આવ્યો? આજ મને તું ભક્ષણ મળ્યો. અમ કહીને તે વિદ્યાએ પોતાનું મોઢોડું પસાર્યું. ત્યારે હાથમાં ગદ્દા ધારણ કરનારો હનુમાન તેમાં પેઠો. પછી જેમ સુર્ય વાદળોને દુર કરીને નીકળે, તેમ તેના પેટને ફાડીને હનુમાન બહાર નીકળ્યો, તે વિદ્યાએ કરેલા લંકાપુરીના કિલ્લાને હનુમાને પોતાની વિદ્યા વડે ઠીકરાને ફાડી નાંખવાની પહે કટકે કટકા કરીને તોડી નાંખ્યા, તે કિલ્લાને રાખવાળો જે વજરમુખ નામનો રાક્ષસ, તેની સાથે લડાઈ કરીને તેને માર્યો. ત્યારે તેની લંકાસુંદરી નામની કન્યા ક્રોધમાં આવીને હનુમાનની સાથે લડવા તૈયાર થઈ, ને હનુમાનને બોલાવ્યો. પછી આકાશમાં વિજળીની પહે રણભૂમિમાં લંકાસુંદરી આવીને પર્વતને મારવાની પહે હનુમાનને મારવા લાગી, ત્યારે તેના સર્વ હથિયારોને હનુમાને પોતાના હથિયારોથી ભીલા માત્ર તોડી નાંખ્યાં, તેથી પાંદડાં વિનાની લતાની પહે તે હથિયાર વિનાની લંકા સુંદરી દબાવા લાગી. પછી તે મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, આતે કોણ છે? એવા આશ્ચર્યને પામીને હનુમાનની સામે જોવા લાગી, તેથી તેને કામવિકાર ઉપના, ત્યારે તેને કહેવા લાગી કે મારો બાપ મુવાથી હું રીસમાં આવીને વિચાર ન કરતાં

તારી સાથે યુદ્ધ કરવા લાગી. પૂર્વે એક સાધુએ મને કહ્યું હતું કે, જે તારા પિતાને મારશે તે તારો પતિ થશે. માટે હે નાથ, તમે મારી જોડે લગ્ન કરો. આ જગતમાં તારા જેવો શુરવીર કોણ છે? આપણો મેલાપ થયેથી હું સર્વ સ્ત્રીઓમાં ગર્વિત રહીશ. એવું બોલવું સાંભળીને હનુમાને તેની સાથે ગાંધર્વ વિવાહ કર્યો. પછી તે રાતે લંકાસુંદરીની સાથે રમાયાણ થયો તે રાત્ર નિશંકપણે લંકાસુંદરીની સાથે રચમાણ થઈને હનુમાને કહાડી.

પછી સોનાના તંતુ જેવી પોતાની કિરણો વડે પ્રકાશ કરતો થકો સુર્ય ઉદય થયો. વિકસિત કુમુદનીની ઉપર સુર્યનાં કિરણો પડ્યાથી તે સંકોચાવા લાગી. સ્ત્રીઓએ માથામાંના ફુલો કાઢાડી નાંખ્યાં, રાત્રના જાત્રાણથી નેત્રો જેનાં રાતાં થયાં છે. એવો જે ગણિકાઓ, તે કામી પુરુષોના ઘરોથી પાછી ફરી. જેમ મુખમાંથી શ્વાસ નિકળે છે. તેમ વિકસિત કમલના કોશમાંથી ભ મરા નીકળ્યા. સુર્યના તેજે કરી લતાતંતુની પકે કાંતિ રહિત ચંદ્રમા દેખાવા લાગ્યો. મોટા વાયુથી જેમ મેઘનો નાશ થાય છે, તેમ આખા પ્રભાંડ માંન સમાવનારો અંધકાર સુર્યનાં કિરણો વડે નાશ થયો. રાત્રની પકે નિંદ્રા ગયા પછી સર્વ લોક પોત પોતાનું કામ કરવા લાગ્યા. તે સમયે લંકાસુંદરીને હનુમાને પુછીને તે લંકામાં બિભીષણને ઘેર ગયો. બિભીષણે તેના સત્કાર કરીને તેને આવવાનું કારણ પુછ્યું. ત્યારે હનુમાન ગંભીર વાણીથી બોલવા લાગ્યો. હે બિભીષણ તું રાવણનો ભાઈ છે; માટે તેના કલ્યાણનો વિચાર કરીને રામની સ્ત્રી પતિવ્રતા જે સીતા, તેને રાવણના હાથથી મુકાવ સીતાનું હરાણ કરનારો તારો ભાઈ જો પણ બચવાન છે, તો પણ તેને આ લોકમાં અને પરલોકમાં દુઃખકારક છે. એવું સાંભળીને બિભીષણ કંહેવા લાગ્યો કે, હે હનુમાન; તેં ઘણું સારું કહ્યું, સીતાને મુક્તિ દેવાને મેં પૂર્વે જ કહ્યું હતું. અને ફરી રાવણની હું પ્રાર્થના કરીશ. મારા ભાણણથી જો તે સીતાને મુકશે તો ઠીકજ છે. એવું બિભીષણનું બોલવું સાંભળીને હનુમાન ત્યાં થી ઉડી દેવરમાણ ઉદ્યાનમાં ગયો.

ત્યાં જઈ જુએ છે તો અરોહ વ્રક્ષના નીચે સીતા બેઠી છે. તેના ભાલ ઉપર વાગ પસરેલા છે. નેત્રમાંથી પાણી વહે છે. જાણે તેના જોગેજ પૃથ્વી ઉપર નાના તળાવો થયા હોયની? મહોકુ જેનું ઉતરી ગયું છે શરીર મુકાઈ ગયું છે. ઉનાસ્વાસે કરીને જેના હોઠ ફીકા થઈ ગયા છે. યોગિનીની પકે મુખથી શ્વાસ શ્વાસ નીકળી રહી છે, આંગ ઉપરનાં વસ્ત્રો જેનાં મલીન

ધયાં છે, રત્નમાત્ર પાણુ જેને દહુની અપેક્ષા નથી, એવી દશામાં સીતાને હુ નુમાન જોઈને મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો કે, આ સીતા મહા પતિવ્રતા છે આના દરશનથી સર્વ જન પવિત્ર થાય છે. તેના વિરહે કરીને રામ ખિન્ન થાય છે. એ યોગ્યજ છે. કેમકે રૂપમાં અને શીલમાં આના જેવી પવિત્ર કોની સ્ત્રી છે? આ રાવાણ, રામના પ્રતાપે કરી, તથા પોતાના પાપથી અતિ કષ્ટ ભોગવશે. પછી હનુમાને અંતહિરત થઈને સીતાના ઓળામાં રામના હાથની વીંટી નાંખી. તેને જોઈને સીતા રાજ થઈ. તે વખતે ત્રિજટાએ જ ઈને રાવાણને કહ્યું કે. આટલા દિવસ સુધી જનકી મહા શોકમાં હતી. પણ આજ આનંદમાં આવેલી જણાય છે. એવું સાંભળીને રાવાણ મનમાં કે હેવા લાગ્યો કે, એ રામને ભુલી ગઈ. હવે મારી સાથે રમાયાણુ થશે. એવો વિચાર કરીને મંદોદરીને કહેવા લાગ્યો કે, તું જઈને સીતાને ઉપદેશ કર. એવું સાંભળીને તથા પતિનું દુતપણુ કબુલ કરીને સીતાને ફસાવવા સારૂ તેની પાસે આવીને કહેવા લાગી. ઐશ્વર્યે કરીને સાંદર્યે કરી રાવાણ શ્રેષ્ઠ છે તેમજ તું પણ રૂપ લાવણ્ય સંપત્તી વડે અપ્રતિરૂપ છે. તે બેઉના જ પાણુ અજ્ઞ વિધાતાએ સંયોગ કર્યો નહી, તથાપિ સંયોગ કર્યાની આ વેળા છે. ત્યારે હે સીતા હવે તું આંધથી ઉડ. અને તે રાવાણની સેવા કર. હું અને તેની બીજી સ્ત્રીઓ તારી આજ્ઞામાં રહેશે, એવું સાંભળીને તેને સીતા કહે છે કે, હે દુષ્ટ, પતિની કુટાણી, હે પાપ, તારા પતિની પઠે તારૂ મુખ જેવા થી પણ પાપ લાગે. તું જરૂર સમજ કે હું રામની પાસેજ બેઠી છું. ખરાદિકોની પઠે ભાઈઓ સહિત તારા પતિને મારવા સારૂ લક્ષ્મણ આવ્યો એ મ સમજ. હે પાપિષ્ઠ, આંધથી ઉડ? તારી સાથે મને બોલવાનો અધિકાર નથી. એવી રીતે સીતાએ તેના તિરસ્કાર કર્યાથી મંદોદરી કોપાયમાન થઈને ત્યાંથી જતી રહી.

એટલામાં હનુમાન પ્રગટ થઈ હાથ જોડી નમસ્કાર કરીને સીતાને કે હેવા લાગ્યો કે; હે દેવી લક્ષ્મણ સહિત રામ કુશલ છે. તમારા શોધ સારૂ રામની આજ્ઞાથી હું અહીં આવ્યો છું. હું ગયા પછી શતરૂનો નાશ કરવા સારૂ રામચંદ્ર અહીં આવશે. એવું સાંભળી સીતા આંખમાં આંસુ આણીને તેને પુછવા લાગી કે, તું કોણ છે? આ સમુદ્ર કેમ ઉર ધન કરી આવ્યો? લક્ષ્મણ સહિત મારો પ્રાણનાથ મુખી છે કે? તે તેમને ક્યાં જોયા? ત્યારે હનુમાન કહેવા લાગ્યો કે, મારૂ નામ હનુમાન છે. પવન અને અંજનના

પુત્ર હું. વિદ્યાના ખગથી આકાશ માર્ગે મેં સમુદ્રનો, ઉત્તરધન કર્યો, સર્વ વાનરનો અધાપતી જે સુગ્રીવ, તેના શતરૂને મારીને લક્ષ્મણ સહિત રામ કિસ્કિંધા નગરીમાં છે. દાવાનરે કરી તાપેલા પર્વતની પહે તમારા વિચોગથી રામ તાપેલો છે. ગાય વિના વાછડાની પહે તમારા વીના લક્ષ્મણને પણ રંચમાત્ર સુખ નથી. સર્વ દિશાઓ જેમને શુન્ય દીઠામાં આવે છે, એવા રામ અને લક્ષ્મણ ક્ષણમાં શોક પામે, તો ક્ષણમાં ફેલાયમાન થાય છે. જે પણ સુગ્રીવ તેમનું અશ્વાસન કરે છે, તથાપિ સુખ પામતા નથી. જેમ સર્વ દેવ ઇંદ્રની અને ઇશાનની સેવા કરે છે, તેમ ભામંડલ રાજા, વિરાધ તથા ખીજા મહેંદ્રાદિક વિદ્યાધરો રામ લક્ષ્મણની સેવા કરે છે તમારો શોધ કરવા સારૂ સુગ્રીવે ખતાવેલો જે હું. તેને પોતાની વીંટી આપીને રામે મોકલ્યો છે અને તમારી ચુકામણીની નીશાની લઈ આવવાનું કહ્યું છે. જેના દરશને હું આંધ આંચો, એવો જે મારો પ્રભુ તેને એ નીશાની ખતાવેથી વિસ્વાસ આવશે. પછી હનુમાને પારણ કરવા વિષે ઘણું કહેવાથી તથા રામનો વ્રતાંત સાંભળીને રાજી થવાથી એકવીસ દિવશના ઉપોષણ છોડ્યા. અને આનંદ કરી બોજન કર્યું. પછી સીતા કહેવા લાગી કે, હે હનુમાન; આ ચુકામણી લઈને તું જલદી જા. આંધ ઘણીવાર રક્ષાથી કાંઈ પણ ઉપદ્રવ થશે; આંધ તું આવ્યો છું એવી જો રાવણને ખબર પડશે તો તને મારવા સારૂ ચમત્ની પહે તે આવશે. ત્યારે હનુમાન હશીને તથા હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યો કે, મારી ઉપર કપા હોવાથી ભીતિએ કરી એમ બોલો છો તે તમને ચોગ્ય છે. પણ હે માતા. હું રામ લક્ષ્મણનો શેવક છું. એ તપસ્વી રાવણ અને તેનું સેન્ય મારી સામે શા હિસાબમાં! હે સ્વામીની, તમને મારા ખબા ઉપર લઈને તથા સેન્ય સહિત રાવણનો પરાભવ કરીને તમને હમાણાંજ રામની પાસે લઈ જવાને સમર્થ છું. એવું સાંભળી સીત હશીને કહેવા લાગી કે, રામ લક્ષ્મણનો શેવક જે તું, તેમાં સર્વ સંભવે છે. પરંતુ પુરૂષનો સ્પર્શ થોડો પણ મને ચોગ્ય નથી. માટે તું જલદી જા. તું ગયાથી સર્વ કર્યા જેવું થશે. રામ પણ ઉદ્વેગ કરશે. ત્યારે હનુમાન કહેવા લાગ્યો કે, આ હું આવ્યો. પણ રાક્ષસોને કાંઈક પરાક્રમ ખતાવું છું. આ રાવણ ખીજા કોઈના પરાક્રમે જાણતો નથી. પણ રામના શેવકનો પરાક્રમ ખતાવવો જોઈએ. એવું સાંભળી સીતાએ કહ્યું કે, ઠીક છે, પછી પોતાનો ચુકામણી હનુમાનને આપ્યો. હનુમાન સીતાને નમસ્કાર કરીને ચાલવા લાગ્યો. જેમ વન

નો હાથી ઉન્મત થઈને અરણ્યમાં ફરે તે પ્રમાણે તે ઉદ્યાનમાં ફરવા લા-
 ગ્યો. રક્તશોક વ્રક્ષ વિશે દયા રહિત થયો, બકુલ વ્રક્ષ વિશે અનાકુલ. આં
 ખાના વ્રક્ષને વિશે કરુણા રહિત, ચંપક વ્રક્ષ વિશે કંપ રહિત, મંદાર વ્રક્ષ
 વિશે અત્રિક દ્વેષી. કંદલી વ્રક્ષ વિશે નિરદય, એ પ્રમાણે સર્વ વ્રક્ષોના લી
 લા માત્રે કરી ભંગ કર્યો, તે ઉદ્યાનના ચારે દરવાજાની રક્ષા કરનારા જે
 રક્ષસો, તે હાથમાં મુદ્ગરાદિક હથિયારો લઈને હનુમાનને મારવા સારૂ દો-
 ડ્યા. કિનારાના પર્વત ઉપર જેમ સમુદ્રના લાટ વ્યર્થ જળ છે તે પ્રમાણે
 હનુમાન ઉપર ત્યાંનાં હથિયારો વ્યર્થ થયાં. પછી હનુમાન કોપાયમાન થઈ
 ને ત્યાંના ઝાડોને ઉખેડીને ત્યાંને મારવા મંડી ગયો. તેથી વ્રક્ષોની પહેજ
 રક્ષસોનો નાશ કર્યો. ત્યારે બીજા રક્ષસો રાવણ પાસે જઈને કહેવા લા-
 ગ્યા કે રક્ષસોને હનુમાને મારી નાખ્યા. એવું સાંભળીને હનુમાનને મારવા
 સારૂ રાવણે અક્ષકુમાર પુત્રને આજ્ઞા કરી તે ત્યાં ગયો, ત્યારે હનુમાન તેને
 કહેવા લાગ્યો કે, ભોજનમાં જેમ ફળ, તે પ્રમાણે આ રાગમાં તું પેહેલો આ
 વ્યો છું. ત્યારે તે કહેવા લાગ્યો કે, તું વ્યર્થ ગરજના કરે છે, એમ કહીને
 તીક્ષ્ણ બાણે કરી હનુમાનને પ્રહાર કર્યો, હનુમાને પાણુ બાણોનો વરસાદ
 કરીને રાવણના પુત્રને ઢાંકી લીધો, એમ કેટલાએક વખત અસ્ર શસ્ત્ર કરી
 લડીને પશુની પડે હનુમાને અક્ષકુમારને માર્યો, ત્યારે ભાઈ મુતાના દ્વેષ
 કરી ઈંદ્રજિત આવીને, હે માણે, ઉભો રહે! ઉભો રહે! એમ કહેવા લા-
 ગ્યો, પછી કલ્પાંતની પડે મહા ભયંકર બેઉનું યુદ્ધ થયું. તે બેઉ જગની ધારા
 પ્રમાણે હથિયારો નાખવા લાગ્યા, ત્યારે આકાશમાં પુષ્કરાવર્ત મેઘની પડે દ-
 ખાવા લાગું. અને તેમનાં હથિયારો વડે ક્ષણ માત્ર પાણુ આકાશ દખાયું ન
 હી ઈંદ્રજિતના હથિયારો માણે તોડવા લાગ્યો, અને પોતાના હથીઆરોથી ઈંદ્ર
 જિતના અંગ ચુર્ણ કરવા લાગ્યો. ત્યારે ઈંદ્રજિતના સુભગો લોઈની નદીઓ
 જોવા લાગ્યા. પછી માણે સેન્ય નષ્ટ થયું; હથીયારો વ્યર્થ ગયાં, એમ જાણી
 ને ઈંદ્રજિતે હનુમાન ઉપર નાગપાશ અસ્ર મુક્યું, તે વખતે જેમ ચંદનના
 ઝાડને નાગ બાંધી લે, તેમ પગથી તે માથા સુધી નાગપાસે કરી હનુમાનને
 બાંધી લીધો, તે નાગપાસનું બંધન સહન કરીને કૌતક જોવા સારૂ તે બંધનમાં
 પડ્યો, પછી માણેને ઈંદ્રજિત રાવણની પાસે લઈ ગયો, ત્યારે રાવણ હનુમાનને
 કહે છે કે, હે દુષ્ટ, આ તે શું કર્યું? જન્મથી મારો આશ્રય કરીને આજે ત-
 પરવીનો આશ્રય કર્યો કે? તે વનવાસ કરનારા, ફળો ખાખરા, મલીન અને

વનના ભીલ જેવા પ્રસન્ન થઈને તને શું લક્ષ્મી દર્શો ? જેના કહ્યાથી તું આંધ આવતાંજ તને પ્રાણુ જવા જેવું થયું, તેના વિસ્વાસથી તું આંધ આવ્યા ? તે રામ અને લક્ષ્મણ પૃથ્વી ઉપર ફરનારા છે માટે મહા કુશળ છે. તેણે આ તને દુઃખમાં નાંખવાનો ઉપાય કર્યો છે. ધુતારા લોકો જે છે તે બીજાના હાથથી આંગ ગમાવે છે. પ્રથમ તું મારો સેવક હતો. તે બીજાના થયો તેથી તું મારવા યોગ્ય નથી. પણ શિક્ષા કરવા સારૂ માત્ર તને ની શાંતી કરૂ છું. ત્યારે હનુમાન કહેવા લાગ્યો કે હું તારો સેવક ક્યારે હતો ? તેમજ તુ મારો સ્વામી ક્યારે હતો ? એવું બોલતાં તને લાજ નથી થતી ? એ ક વખતે તારો પ્રિય સામંત જે ખર શુરવીર તે બંધાઈ ગયાથી તારા કહ્યાથી મારા બાપે તેને વરૂણ પાસેથી મુકાવ્યો હતો ? અને તારી સહાયતા કરવા સારૂ આવીને વરૂણના પુત્રોના હાથથી મેં તારૂ રક્ષણ કર્યું હતું ? તેમ છતાં આ વખતે તું પાપ કરવાને તત્પર થયો છે, તેથી સહાયતા કરવા યોગ્ય નથી. પરસ્ત્રી હરાણ કરનારો જે તું, તેની સાથે બોલ્યાથી પણ પાપ લાગે, આ વખતે એટલા લક્ષ્મણ થકી તારૂ રક્ષણ કરનારો તારા સેન્યમાં કોઈ દીઠમાં આવતો નથી. એવું સાંભળીને રાવણ ક્રોધાયમાન થયો. પછી દાંતે કરી હોઠ આવીને તેને કહેવા લાગ્યો કે, મારા વેરીનો આશ્રય કરીને તેં મને પોતાનો શતરૂ કર્યો. માટે તને મરવાની ઇચ્છા છે. પણ કોઠ વડે ગજેલા આંગનાળા પુરૂષને મોતને કુકડો આવેલો જોઈને હત્યાના ભયે કરી ને જમ કોઈ મારતો નથી, તેમ તું શતરૂનો દુત છે; માટે તને કોણ મારશે ? તોપણ ગધેડા ઉપર બેસાડીને માથામાં પાંચ પાટા કરી, સર્વ લોકના દૃષ્ટતાં લોકાના રસ્તે રસ્તે તને ફેરવીશ. એવું સાંભળીને હનુમાને ક્રોધમાં આવીને નાગપાસને તોડી નાંખ્યું. કમલિની નાજે હાથી બાંધેલો કેટલીવાર રહે ? પછી વીજળીની પઠ કુદકો મારીને પોતાના પગે કરી રાવણના મુકુટને તોડી નાંખ્યો. ત્યારે એને મારો, એવી રીતે રાવણ પુકારવા લાગ્યો. એટલામાં હનુમાને તેની આખી નગરીને અનાજની પઠે ભંગ કરી. એવી ક્રીડા કરીને હનુમાન ગરૂડની પઠે ઉડી મારીને રામની પાસે આવ્યો, તેને નમસ્કાર કરીને સીતાનો મુકામાણી આપ્યો. ત્યારે જાણે સાક્ષાત સીતાજી આવી હોયની! એવી રીતે રામ જાણવા લાગ્યો. અને તે મુકામાણીને લલ્લયની સાથે દાખીને વારંવાર તેનું આલિંગન કરીને ત્યાંનો વ્રતાંત પુછ્યાથી તેણે

(१५०)

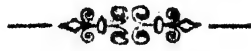
रावणानो पराभव, तथा सीतानो शोध तथा भागभां थय्येवो सत्राम वज्जेरे
सर्व हुकीकत कही संलगावी.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम
लक्ष्मण चरीत्रे सीता हरण इत्यादी,

छठो खंड समाप्त

અથ શ્રી સાતમો ખંડ પ્રારંભતે

હનુમાનના મુખ થકી સીતાનો વૃતાંત તથા તેનું રાવણેજ હરાણું કર્યું છે એ બધું સાંભળીને રામે રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા જવાની તૈયારી કરી તેવારે મુશ્મીવ સહિત ઘણા વિદ્યાધર રાજાઓ પોત પોતાના સેન્ય સહિત તથાતેમની સાથે ભામંડળ, નલ, મહેંદ્ર, હનુમાન, વિરાધ, શુષેણ, જંબવાન, અંગદ ઇત્યાદિ અનેક રાજાઓ સહિત પ્રીયાણુ ભેરી વગડાવી લંકા તરફ રામ અને લક્ષ્મણની સાથે ચાલ્યા પછી વીમાનો તથા હાથી, ઘોડા, રથ પ્રમુખ વાહનો ઉપર બેસીને વિદ્યાધરોનું સેન્ય આકાશ માર્ગે ચાલ્યું. થોડીજ વારમાં એક વેલંધર નામના પર્વત ઉપર વેલંધર નામના નગર માં આવ્યા. તેવારે તે નગરના રાજા સમુદ્ર અને શેતુ રામની સાથે યુદ્ધ કરવાલાગ્યા તેમાં નલે સમુદ્રને તથા નીલ નામના વિદ્યાધરે શેતુને બાંધીને રામની સામે લાવ્યા. રામે તેમની ઉપર દયા કરીને તેનું રાજ પાછું આપ્યું, પછી સમુદ્ર રાજાએ પોતાની ત્રણ કન્યાઓ લક્ષ્મણને આપી. તે રાત્રીમાં રહીને તે બંને રાજાઓને સાથે લઈને સતારમાં ચાલતા થયા, રસ્તામાં ચાલતાં કેટલાએક રાજાઓને જીતીને છેવટ લંકા નગરીની પડોશના હંસદીપના રાજા હંસરથને જીતીને સર્વ તીહાં રહ્યા. રામ તથા લક્ષ્મણ અત્યંત સેન્ય સહિત લંકા નગરીની નજીક આવ્યા. એ વાતની ત્યાં ખબર થયાથી લોકો અતિ કોળાહળ કરવા લાગ્યા. તેમ ગણા સ્ત્રી પુરુષો ભય પામવા લાગ્યા તે જોઈને ઘણાજ રાક્ષસ વીરો રાવણના ચોક્કા લડાઈ કરવાને તૈયાર થયા. તેવારે દુશમનને મારવાને મહા બળવાન રાવણે સુરી વાજાં વગડાવ્યાં. એ સર્વ હકીકત જાણીને રાવણનો ભાઈ બીલીષણ હાથ જોડી ન મસ્કાર કરીને રાવણને કહેવા લાગ્યો.

હે બંધુ હે ભાઈ, હવે તું સંતોષ કર. પ્રથમ વિચાર કીધા વિના તે સીતાનું હરાણું કર્યું તેથી આપણા કુળને કલંક લાગ્યું. હવે રામ સીતાને લેવા માટે તત્પર થયો છે. માટે લડાઈ કર્યા વિનાજ સીતાનો સત્કાર કરી ન તે રામને પાછી આપ. જેથી આપણી શોભા વધશે અને કોટીગમે જ

વોના પ્રાણ જતા બચશે. એ માહાર કહ્યું તું નહીં માને તો તારો કુળ
 સહિત નાશ કરીને રામ સીતાને લઈ જશે. હે ભાઈ તે નથી જોયું સાહા-
 સગતી અને ખરાદિક વિદ્યાધરોને તે રામ લક્ષ્મણે એક શીયાળીયાને સીંહ
 મારે તેમ મારી નાંખ્યા, તે તો દુર રહ્યા પણ તેના સેવક એક હનુમાન
 થું તે નથી જોયો. જે આખી લંકામાં ઉથલ પાથલ કરી ગયો હતો. આ
 જે તારી સંપત્તિ ઈંદ્રના જેવી છે તે તું પરસીને માટે ખોવાને તત્પર ન થા
 એવું બિભીષણનું બોલવું સાંભળીને તેની પાસે બેઠેલા રાવણનો પુત્ર બો-
 લ્યો હે કાકા તું જન્મનાજ બીકણ છે. તું આપણા કુળને કલંક લગાડે છે
 ઇંદ્રરાજા વિગેરે બળવાનેને છતનારો જે માહારો પિતા તેને તુ મરવો ત-
 કાસે છે. માટે તુજ મરવા લાયક છે. પ્રથમ પણ તેં પ્રતિજ્ઞા કરીને દશરથ
 રાજાને માર્યો નહીં ને જુદું બોલ્યો કે, હું મારી આવ્યો. એમ કહીને
 અમને ડગ્યો. અને હવે ઇહાં આવેલા રામને માહારા પીતાના હાથથી ઉ-
 ગારવાનો વિચાર કરે છે. માટે તું રામનો પક્ષપાતી છે તેથી તું અમારી મ-
 શલતમાં કામનો નથી. એવું તે ઇંદ્રજીતનું બોલવું સાંભળીને બીભીષણ બો-
 લ્યો જે હું લગાર પણ રામનો પક્ષપાતી નથી. પણ તું તો કુળનો નાશ કર-
 નાર પુત્ર શતરૂ રૂપે પેંદા થયો છે, જે તારો બાપ અકાર્ય કરી આવ્યો છે તેનું
 નિવારણ કરવું તો દુર રહ્યું પણ ઉલટો કુળને કલંક લગાડવા સામેલ થાય
 છે, એમ કહીને પછી રાવણને કહેવા લાગ્યો કે હે રાવણ આ પુત્રની સલા-
 હથી તથા તારા કૃત્યો વડે તું થોડાજ વખતમાં નાશ પામીશ, તેથી માત્ર
 મને દુઃખ થવાનું સંભવે છે, એવું તેનું વચન સાંભળીને રાવણ હાથમાં ખ-
 ડગ લઈને બીભીષણને મારવા ઉડ્યો. તેવારે બીભીષણ ભુક્ટી ચડાવીને એક
 મોટો સ્થંભ ઉભેડી હાથમાં લઈને રાવણની સામે થયો, તેવારે કુંભકરાણ ના-
 મનો રાવણનો નાહાનો ભાઈ વચમાં પડીને બંનેને જુદા પાડ્યા. પછી બં-
 ને જાણ પોત પોતાના સ્થાનકે ગયા. પછી રાવણ બીભીષણ પ્રતે કહેવા લા-
 ગ્યો જે તુ માહારી નગરીમાંથી નીકળી જા. એવું રાવણનું બોલવું સાંભળી-
 ને તુરંતજ બીભીષણ ત્રણ અક્ષોહિણી રાક્ષસ વિદ્યાધરોનું સેન્ય લઈને રામ
 ની તરફ ગયો તેને આવતો જોઈને સુગ્રીવાદિકને શક ઉત્પન્ન થયો. કહ્યું છે
 કે ઝેરી સર્પની માફક શતરૂનો વિસ્વાસ ન કરવો એવું સુગ્રીવનું ચિત્ત જોઈ
 ને બીભીષણે એક દુત રામની પાસે મોકલીને કહેવરાવ્યું કે રાવણને અ-
 ન્યાયવંત જાણી હું તમારી તરફ આવ્યો છું.

એવું બિલીષણુ બોલવું સાંભળીને રામે સુગ્રીવના સામુ જોયું ત્યારે સુગ્રીવ કહેવા લાગ્યો જે સ્વભાવે કરીને રાક્ષસો અકથુદ્ર છે અને જન્મના કપટી છે. તોપણ એ બિલીષણુને આવવા દેવો જોઈએ તેને અહીંયાં આવ્યા પછી ખાતરી કરીશુ કે તે કપટથી આવ્યો છે કે કાંઈ ખરા કારણથી શુદ્ધઅંતઃકરણથીજ આપણી તરફ આવ્યો છે, તેની ખાતરી કરીને પછી આ પણને જેમ અનુકુળ આવશે તેમ કરીશું. એવી રીતે રામની સાથે સુગ્રીવ બોલે છે તેટલામાં એક નીષકપટી અને ધર્મના જાણવાવાળો રાક્ષસ કહેવા લાગ્યો કે એ બિલીષણુ રાવાણ પાસેથી સીતા રામને પાછી અપાવવા વિષે રાવાણને ઘણા સમજાવ્યો તેનું નહીં માનતાં રાવણે તેને લંકામાંથી જવાનું કહ્યું તેથી તે રાવાણને અન્યાય જાણીને તથા તેની સાથે અણબનાવ કરી તમારી તરફ આવ્યો છે. અરથાત તમારે શરણે આવ્યો છે, એ વાતમાં કાંઈ પણ અંદરો રાખશો નહીં. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને પછી રામે બિલીષણુને પોતાની પાસે બોલાવ્યો તેવારે તેણે આવીને રામને નમસ્કાર કર્યો, ત્યારે રામે તેને આલિંગન કર્યું. તેવારે બિલીષણુ કહેવા લાગ્યો, હે રામ કુરંજ્ય જે રાવાણ તેને મુકીને હું તમારી તરફ આવ્યો છું. હું તમારો સેવક છું માટે તમારા બીજા સામંતોની પદે મને પણ આજ્ઞા કરો, એવું તેનું વિનયપૂર્વક બોલવું સાંભળીને રામે પ્રતિજ્ઞા કરીને કહ્યું કે આ લંકાનું રાજ હું તનેજ આપીશ, કહ્યું છે કે મોટા પુરુષોને નમસ્કાર કરવાનું રૂળ જનું નથી ઈહાં રામ હંસદ્વીપમાં આઠ દિવસ રહીને પોતાના સેન્ય સહિત લંકા નગરીની બહાર આવી પહોંચીશો. તેવારે રામના સેન્ય વીસ જોજન પ્રથવી રોકી તે સેન્યના ધુધાટે કરીને આખી લંકા નગરી બેઠેરી થઈ. એવું જોઈને રાવાણના યોદ્ધાઓ હાથમાં હથીયાર લઈને રાણસુમીમાં આવ્યા, તેમાંના કેટલાએક ઘોડા ઉપર તથા કોઈ હાથી ઉપર કોઈ રથ ઉપર ઇત્યાદિક વાહનો ઉપર બેસીને તથા પગે ચાલીને એવી રીતે રાવાણ પાસે આવ્યા. તેવારે રાવાણ પણ અનેક પ્રકારના હથીયારોથી ભરેલા એક રથમાં બેસીને તથા થયે તીહાં કુંભકરાણ એક હાથમાં ત્રીશુળ લઈને તથા ઈંદ્રજીત અને મેઘવાહન રાવાણના બે પુત્ર બે બાજુ ઉપર આવીને ઉભા, બીજા પણ રાવાણના અન્ય પુત્ર તથા ચાંદાઓ આદી કોટીગમે શુરવીર મુઠક કરવાને તથા થયા એવી રીતે અસંખ્ય સેન્ય સહિત રાવાણ લંકામાંથી બહાર નીકળ્યો. તે વખતે શુરવીરોએ હાથમાં હથીયારો તથા અગ્નિના ધામણ કરેલી તે અગ્નિના ઉ

પર કોઈને હાથી, કોઈને ઉટ, કોઈને મોર. કોઈને હરણ, કોઈને નાગ, કોઈને સીંહ ઇત્યાદિક ચિત્રો સહિત ધ્વજઓ હતી, તથા કોઈના હાથમાં તરવાર, કોઈના હાથમાં ખંડુક. કોઈના હાથમાં કુહાડો, કોઈના હાથમાં ગદા, કોઈના હાથમાં ભાલો ઇત્યાદિક નાના પ્રકારનાં હથિયારો હાથમાં લઈને રાવાણના ચોદાઓ, રામના સેન્યને ઘેરો નાંખવાને તઈયાર થયા, તથા એક એકની સાથે બોલવા લાગ્યા કે, તુ આને મારય, હું આને મારૂ છું, એવી રીતે બોલતા થકા રણભૂમીમાં આવ્યા, એવું રાવાણનું સેન્ય પચાસ જોજન ભુમીને રોકનારૂં લડાઈ કરવાને તઈયાર થયું.

ઢાઢ

[દશી કડખાની.]

સુર રસ પુર જશ નુર વાધ્યો ઘણો, ભુરી રણ તુરીકો નાદ વાજે; એ ટેક, રામ રાવાણ તણુ સેન્ય અતુળી મીલ્યું, લંકની સીમમાં યુદ્ધ સારૂ, ચોદા નર ક્રોધ કરી, આયુદ્ધ કર ધરી, સામ સામી લડે જેમ પાડા, ॥ સુ. ॥ ૧, કેઈ લડે કેઈ પડે, કેઈ ધડ તડકડે, કાયર નર ધરે હાથ આડા, નીર જેમ તીર વરસાવતા, કેઈ નરા, કેઈ તણા તન વહે રૂદીર ધારા, ॥ સુ. ॥ ૨ તેણે સમે વાનર સુભટ ક્રોધે ભર્યા, લેઈ હથિયાર ત્યાં ખુબ્બ ઝુજે. જીત કરી ભીત દઈ રાક્ષસ સેનમાં, ભંગ કીધો અતી નષ્ટ ત્રાસે, ॥ સુર ॥ ૩ ॥ આપણુ સેન્ય અકળાઈ પાછુ ફર્યું, સુભટ અતી મારલહી મરણ પામ્યા, તેહ દખી કરી, આયુદ્ધ કર ધરી, હસ્ત પ્રહસ્ત રાક્ષસ આયા. ॥ સુર ॥ ૪ ॥ સુભટ નીજ બોધતો શતશ્લેષ સોધતો. ધનુષ્ય ટણકાર કરે અતીય વેગે; તેણે સમે વાનરભટ તે સમા થયા, નલ અને નીલ કરી રક્ત નયણાં; ॥ સુર ॥ ૫ ॥ વાલ વીકરાળ કર વાળ કર ખેતજ્યુ; હીકરવકીક કષીમતદંતા, વાયુને વાં બુદા હરણ હરાણી ધવ, સેન્યભટ સકળ તવ દુર નાસે ॥ સુર ॥ ૫ ॥ સોપી રાક્ષસભટ હસ્ત ભીષણ ગતી, મેઘ જ્યુ ગાજતો, નળની સામે; નીર જમ તીર વરસાવતો રસ ભરે, પ્રહસ્ત પાણુ ઝુજતો નીલ સામે, ॥ સુર ॥ ૬ ॥ સામ સામી લડે કેસરી સીંહ જ્યુ, યુદ્ધ ઉદ્ધતપણે કો ન થાકે, તેણે સમે નળ કપી બળ આણુહદ તપી, હસ્તને મસ્તકે ખડગ વાહે. ॥ સુર ॥ ૭ ॥ તીમ તીહાં નીલ આણુ; કીલ કીધા વિના. છેદતો શીશ પ્રહસ્ત કેરૂ, તેણે સમે દવ વૃષ્ટ કરે પુરની નળ અને નીલ પર પ્રસન્ન થાઈ, ॥ સુર ॥ ૮ ॥

એવી રીતે હસ્ત તથા પ્રહસ્ત મુવા પછી રાવણના સેન્યમાંથી ક્રોધેકરી મરીચ, સિંહજ્વળ, સ્વયંભુ, સારણ, શુક, ચંદ્રાર્ક, ઉદામ, ખીલત્સ, કામાક્ષ, મકરજ્વર, ગંભીર, સિંહુરથ, ઇત્યાદિક રાક્ષસો આગળ થયા. તેમજ વાનર સેન્યમાંથી મદનાકુર, સંતાપ, પ્રથિત, આક્રોશ, વંદન, દુરિત, અનધ, પુષ્પાસ; વિધન, પ્રીતિકર, ઇત્યાદિક વાનરો, રાક્ષસોની સાથે લડવા લાગ્યા, જેમ કુકડા કુકડાની ઉપર હડે, તે પ્રમાણે તે એકમેક ઉપર હડવા લાગ્યા. મારીચરાક્ષસની સામે સંતાપ વાનર, નંદન અને જ્વર, ઉદામ અને વિધન, શુક અને દુરિત, સિંહજ્વળ અને પ્રથિત, એ પરસ્પર લડાઈ કરીને માંદામાંદા માર કરવા લાગ્યા. એટલામાં સુર્ય આથમી ગયો. પછી બેઉ સેન્યો પોતપોતાના મુવેલા પુરૂષોના શોધ કરવા લાગ્યા. એમ કરતાં કરતાં રાત્ર ગયા પછી રાક્ષસોના ચોદા રામના સેન્યને યુદ્ધ કરવા સારૂ, બોલાવવા લાગ્યા. મેરૂ પર્વતના જેવો અચલ રાવણ, હાથી અને ઘોડા સહિત રથ ઉપર બેસીને સેન્યમાં ચાલ્યો. યમથી પણ ભયંકર, તે પોતાની દૃષ્ટિએ કરીને શત્રુને બાળતોજ હોયની? નાના પ્રકારનાં અસ્ત્ર તથા શસ્ત્રોને ધારણ કરનારા પોતાના દરેક સેનાનીને જોતો જોતો શત્રુને તણુશળાની પઠે માનનારો રાવણ સંગ્રામમાં આવ્યો. તે સમયે રામના સેનાનીઓ સેન્ય સહિત સંગ્રામ ભુમીમાં આવીને યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તે ઠંકાણે લોઈની મોટી નદીઓ વહી નીકળી. ક્યાંક પર્વતો જેવા પડેલા હાથી દીઠામાં આવ્યા, ક્યાંક મગરમચ્છ જેવા મોટા રથો ભાગેલા પડ્યા દેખાયા. કબઘે (માથા વનાના) નાચવા લાગ્યા. તે વખતે રાવણના સેન્યે મોટા બળ વડે યુદ્ધ કરીને વાનરાઓના સેન્યના ભંગ કર્યો. તે જોઈને ક્રોધાયમાન થયો થકો મુગ્રીવ ધનુષ્ય સજ્જ કરીને સેન્ય સહિત પોતે યુદ્ધ કરવા ચાલ્યો. ત્યારે તેને હનુમાન કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા, તું આંધજ ઉભો રહે, અને મારો પરાક્રમ જો, એવી રીતે મુગ્રીવને વારીને આગળ ચાલ્યો. મહાસમુદ્રમાં મંદર પર્વતની પઠે હનુમાન રાક્ષસ સેન્યમાં જઈને યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, તેની સામે મેઘના જેવી ગરજના કરીને માલી નામનો રાક્ષસ યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. ત્યોના સંગ્રામમાં સિંહના પુછાને કુષણ દનારા જેવા ધનુષ્યોના ટણકાર કરનારા બેઉ શોભવા લાગ્યા. પરસ્પરનાં હથિયારો તોડવા લાગ્યા. એવી રીતે ઘણા વખત યુદ્ધ કરીને જેમ ગ્રીષ્મઋતુનો સુર્ય નાના સરોવરને જળ રહિત કરે, તેમ હનુમાને, મહા માક્રમી માલી રાક્ષસને અસ્ત્ર રહિત કર્યો. ત્યારે તેને કહેવા લાગ્યો કે હે ન-

કામા રાક્ષસ હવે આંધળી તું જા. તને મારીને હું શુ કરું? એવું હનુમાન તું બોલવું સાંભળીને તેની પાસે ઉભેલો વજ્રોદર બોલ્યો. અરે, હે પાપ, આણું તુરંત શું બોલે છે? તું હમણાંજ મરીશ. આવ મારી સાથે યુદ્ધ કર પાછો જ નહીં. એણે સાંભળી સિંહની પહે ગર્જના કરીને હનુમાને તેને બાણ કરી ઢાંકી લીધો. તે સમયે આકાશમાં દેવવાણી થઈ કે; અહો આ વજ્રોદર વીર હનુમાનની સાથે યુદ્ધ કરવા યોગ્ય છે. તે સાંભળીને હનુમાને સહેવાયુ નહીં. તેથી એકજ વખતે ઉત્પાન મેઘની પહે અસ્ત્રોની વરસાદ કરીને સર્વ રાક્ષસોને દખ્ખતાં વજ્રોદરને મારી નાંખ્યો. ત્યારે રાવાણ નો પુત્ર જંબુમાલી માણીની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. પરસ્પર મારવાની ઇચ્છા છે જેમને એવા મહા પરાક્રમી તે બેડ સર્પ અને નાળીયાની પહે બાણ કરીને યુદ્ધ કરવા લાગ્યા, જંબુમાલી એક બાણ મારે તો તેને હનુમાન બે મારે. એમ પરસ્પર બાણ વ્રણી કરીને લડવા લાગ્યા, પછી હનુમાને ક્રોધમાં આવીને તેના રથ તોડી નાંખ્યો. અને મુદ્ગર વડે સારી પહે માર્યો તેથી જંબુમાલી મુર્છીત થઈને મરી ગયો. પછી મહોદર નામના રાક્ષસે હનુમાન ઉપર બાણવ્રણી કરી. અને કુતરાં જેમ કુકરને ઘેરી છે તેમ રાક્ષસ ભટ્ટોએ હનુમાનને ઘેરી લીધો, અને બાણ કરી મારવા મંડી ગયા. કોઈ બાહુ ઉપર કોઈ મુખ ઉપર, કોઈ પગ ઉપર, કોઈ ત્વદ્વય ઉપર, કોઈ કક્ષી ઉપર, મારવા લાગ્યા. તે સમયે વનમાં અગ્નિની પહે, તથા સમુદ્રમાં વડવા નલની પહે, તે રાક્ષસ સેન્યમાં માણી શોભવા લાગ્યો, જેમ સુર્ય અંધકાર નો નાશ કરે, તે પ્રમાણે હનુમાને રાક્ષસોનો નાશ કર્યો. ત્યારે કુંભકરણ હાથમાં ત્રિશુલ લઈને ઇશાન ઇંદ્રની પહે પોતે યુદ્ધ કરવા દોડ્યો.

કોઈને પગના મારે, કોઈને મુકના મહારે, કોઈને બાજુથી, કોઈને મુદ્ગર વડે, કોઈને ત્રિશુલથી, અને કંદલાચ્છને એક બીજા ઉપર લોટીને કુલ કાંજી, પાનરાઓને માર્યા. તે વખતે કલ્પાંત સમુદ્રની પહે મહાપરાક્રમી કુંભકરણને જઈને સુગ્રીવ, જામડલ, કંવીમુખ, મહેન્દ્ર, કુમુદ, અંગદ, ઇત્યાદિક રામના ચાહ્યાઓ પાશ્વરી જેમ સિંહને અડકાઈ, તેમ ત્યાંએ કુંભકરણને રોક કર્યો. અને તેની ઉપર રાજાશની વરસાત કરવા લાગ્યા ત્યારે કુંભકરણે પ્રસ્થાપન નામના અસ્ર મુકીને દિવસને કુમુદખંડની પહે આપ્પા સેન્યને ઓંધમાં નાંખી દીધું. એણે એકને સુગ્રીવે પ્રભાધીની વિદ્યાનુ સ્મરણ કરીને સર્વ સેન્યને ઉલટાડ્યા. પછી બોલવા લાગ્યો કે, અરે ! કુંભકરણ તારી રાત ક્યાં ગઈ ?

એમ કહીને પછી પક્ષીઓની પઠે વાનરભટ દોડીને કુંભકરાણની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તે વખતે વૈધ જેમ રોગનો નાશ કરે તેમ સુગ્રીવે ગદાના મારથી કુંભકરાણના મારથી રથ ઘોડાનો નાશ કર્યો. તે જોઈને કુંભકરાણ હાથમાં મુગદર લઈને એક શૃંગી પર્વતની પઠે સુગ્રીવ ઉપર દોડ્યો. તેના શરીરના વાયુ વડે જેમ હાથીના અડકાયાથી વ્રક્ષો પડી જાય તેમ કેટલાએક વાનર પડવા લાગ્યા. નદીના વેગની પઠે અશ્વ સહિત કુંભકરાણે મુગદરથી સુગ્રીવના રથને ચુરાણુ કરી નાંખ્યો. તે વખતે સુગ્રીવ આકાશમાં ઉડીને ઇંદ્ર જેમ પર્વત ઉપર વજર નાંખે તે પ્રમાણે એક મોટી શિલા કુંભકરાણ ઉપર નાંખી. ઔત્પાતિકી રજા વ્રષ્ટી વાનરાઓને ખતાવતો છતાં મુદ્ગરે કરી તે શિલાના કટકા કરી નાખ્યા સુગ્રીવે તડતડ શબ્દ કરનાર તડિતદંડ નામનું અસ્ત્ર કુંભકરાણ ઉપર નાંખ્યું. કુંભકરાણે તે અસ્ત્રનો નાશ કરવા સારૂ ઘાણું અસ્ત્ર નાંખ્યાં. પણ તે સર્વ વ્યર્થ થઈને તે અસ્ત્રના પ્રહારે કરી. પર્વતની પઠે પૃથ્વી ઉપર પડ્યો, કુંભકરાણ મુર્છિત થયો. એમ જોઈને સાક્ષાત કાલના જેવો રાવાણ આવ્યો. તે વખતે ઇંદ્રજીત નમસ્કાર કરીને તેને કહેવા લાગ્યો કે હે સ્વામિન તમારી આગળ, યમ વરૂણ કુબેર ઇંદ્ર એ ઉભા રહે નહીં તો આ વાનરાઓની શું ખિશાદ છે? તમે આંહીજ ઉભા રહો. હું જોઈને મુર્છિતની પઠે તેમને મારૂં છું. એવી રીતે રાવાણને રોકીને વાનરાઓના સેન્યની સામે યુદ્ધ કરવા સારૂ ઇંદ્રજીત તથ્યાર થયો જેવી રીતે તળાવમાં સર્પ પેસે અને દડકાં નાશી જાય; તેમ વાનરા નાશવા લાગ્યાં, ત્યારે ત્યોને ઇંદ્રજીત કહે છે કે, રે રે, ઉભા રહો યુદ્ધ ન કરનારાને હું મારનાર નથી, હું રાવાણનો પુત્ર છું. તે હનુમાન અને સુગ્રીવ ક્યાં છે? તે રામ લક્ષ્મણ ક્યાં છે? એવું તેનું બોલવું સાંભળીને સુગ્રીવે રાવાણને, તથા ભામંડળે મેઘવાહન બોલાવીને પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા.

ચાર દિગ્પાલની પઠે, તથા ચાર સમુદ્રની પઠે, ત્રણે લોકને ભયંકર ધનુષ્યોનો માર કરનારા તે ચારે શોભવા લાગ્યા. રથોના જવા આવવાથી પૃથ્વી અને પર્વતોં કંપાયમાન થયાં. સમુદ્ર ક્ષોભને પામ્યો. બાણો નાખવામાં મહા કુશળ, ત્યોના બાણો ક્યારે જાય આવે છે? એવું જાણ્યામાં આવે નહીં. એવી રીતે શસ્ત્ર વડે ત્યોએ ઘણો વખત યુદ્ધ કર્યું. પરંતુ કોઈએ કોઈને જીત્યો નહીં. પછી ઇંદ્રજીત અને મેઘવાહન ચોએ નાગપાસ અસ્ત્ર નાખીને ભામંડલ અને સુગ્રીવને બાંધ્યાં. ત્યારે તે સ્વાસીછવાસ મુકવાને અસ-

મથ યયા, એટલામાં કુલકરાણુ સાવધ થઈને તેણે ગદાએ કરી હનુમાનને ત્રાં
સા ઉપર માર્યું, તેથી તે મુર્છીત થઈને પડ્યો. ત્યારે કુલકરાણુ તેને કાખ
માં ઘાલ્યો. એ જોઈને બિભીષણુ બોલ્યો કે, હે રામ. તમારા સૈન્યમાં મહા-
પરાક્રમી, મુખને વિષે નેત્રોતા જેવા સારણુત, ભામંડલ અને સુગ્રીવ, ત્યોને
રાવાણુના પુત્રોએ હત્યા. તે જ્યાં સુધી લંકામાં લઈ ગયા નથી. ત્યાં સુધી
હું તેમને મુકાવુ છું. કુલકરાણુ હનુમાનને બાહુ વડે બાંધ્યો છે, તે જ્યાં લ
ગણુ લંકામાં ગયો નથી ત્યાં લગણુ છોડાવવા યોગ્ય છે. હે સ્વામિન, સુ-
ગ્રીવ ભામંડલ, તથા હનુમાન એ પિતા આપણુ સૈન્ય નિર્વાર છે. માટે મ
ને આજ્ઞા આપો હું જાઉં. એવી રીતે બિભીષણુ બોલે છે. એટલામાં વા-
લીના છોકરો અંગદ કુદકો મારી દાહી જઈને કુલકરાણુને બોલાવીને તેની
સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, ત્યારે કોઢે કરી આંધળો ધસ્યો કુલકરાણુ પોતાની
ભુજમાંથી હનુમાનને છોડ્યાથી પોંજરામાંના પક્ષીની પઠે ઉડી ગયો, ત્યારે
ભામંડલ અને સુગ્રીવને છોડાવવા સારૂ રાવાણુના પુત્રની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ
બિભીષણુ દાડ્યો. તેને જોઈને ઇંદ્રજીત મેઘવાહનને ઈંદેવા લાગ્યો કે, આ
આપણો કાકો આપણી સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ આવે છે. એ પિતાનો નાનો
ભાઈ હોવાથી આપણા બાપ જેવો છે. માટે એની સાથે યુદ્ધ કેમ કરીએ ?
હવે અહીંથી જવું એ સારૂ છે. કહ્યું છે કે, “પુત્ર કરવા લાયક પુરૂષથી
ભય પામેલા પુરૂષોને કાંઈ પણ લાજ નથી.” પાસથી બાંધેલા આ બે શતરૂ
એ નિશ્ચય કરી મરશે. માટે ત્યોને આંહીજ રહેવા દેવા, એટલે બિભીષ-
ણુ આપણી પાસે આવશે નહીં, એવો વિચાર કરીને તે બેઉ જાણુ રાણુમાંથી
નાશી ગયા. ત્યારે ભામંડલ તથા સુગ્રીવને જોઈને બિભીષણુ ત્યાંજ ઉભો
રહ્યો. તેમજ હેમ પડવાની વખતે સુર્ય અને ચંદ્રમાની પડે રામ તથા લ-
ક્ષ્મણુનાં મુખ મુકાઈ ગયાં, ને ચિંતા કરતા થકા ત્યાંજ ઉભા રહ્યા. ત્યારે
જેણે પુર્વે વર દીધો હતો એવા મહા લોચન નામના દેવનુ રામે સ્મરણુ
કર્યું. તેણે અવધી જ્ઞાન વડે જાણી. ત્યાં આવીને સિંહનનદા નામની વિદ્યા
મુશલ, રથ, તથા શતરૂનો નાશ કરનારી વિદુદરના નામની ગદા લક્ષ્મણુને
દીધી. તથા વારૂણ્ય, આગ્નેય, વાયવ્ય પ્રમુખ અત્યો અને છત્રો બેઉને આ
પ્યાં. પછી ગરૂડ ઉપર બેઠેલા લક્ષ્મણુને જોઈને ભામંડલ અને સુગ્રીવનાં ના
ગપાશ નાશી ગયા. તે સમયે રામના સૈન્યમાં જય જય શબ્દો થવા લાગ્યા
અને રાક્ષસોના સૈન્યમાં અંધકાર કરી સુર્ય આથમી ગયો.

સવારના ફરી બેઠનાં સેન્ય તૈયાર થઈ રણસંગ્રામાં આવ્યાં. ત્યારે ય-
મના દાંતો જેવાં દૃઢીપ્યમાન સમયે તાપેલા કુકરોના યોગે સરોવરની પકે,
રાક્ષસોના વીરોએ વાનરસેન્યને અકબ્રાવ્યું. ત્યારે પોતાનું સેન્ય વીખરાઈ ગ-
એલું જોઈને બીજા શરીરમાં પેશનારા યોગિઓની પકે સુગ્રીવાદિક ભટ રા-
ક્ષસોના સેન્યમાં પેઠા, ગરૂડને જોઈને જેમ સર્પો નાસે. તેમ વાનરાઓને જો-
ઈને રાક્ષસો નાઠા. ત્યારે રથમાં બેસીને તેના સંચાર વડે પૃથ્વીને કંપાવતો
થકો રાવાણ પોતે દોડ્યો, દાવાનલ જેવા રાવાણને જોઈને વાનરના સેન્યમાં
ના કોઈ ઉભો રહ્યો નહી. ત્યારે રામચંદ્ર પોતે યુદ્ધ કરવા સારૂ ચાલ્યો, તે
ને વારીને બિભીષણે રાવાણને લગારવારમાં જોઈને અટકાવ્યો. ત્યારે તેને રા-
વાણ કહેવા લાગ્યો કે, રે ! રે ! બિભીષણ, તે કોનો આશ્રય કરો? આ સં-
ગ્રામમાં ગ્રાસની પકે તું મારા મુખમાં પડ્યો, પારધી જેમ કુતરાઓને કુકર
ઉપર મોકલે તે પ્રમાણે મારી ઉપર તને મોકલવાનો રામે સારો વિચાર ક-
ર્યો પોતાને રક્ષણ કરનારા પુરૂષોને એ યોગ્યજ છે. હે વત્સ, હજી સુધી તા-
રા ઉપર મારી દયા છે, તું આંહીથી જા. આજ હું સેન્ય સહિત રામ લ-
ક્ષ્મણને મારૂ છું- આ મરનારાનો સંખ્યા પુરૂષ તું થા નહી. પાછો પોતાને
ઠેકાણે આવ, તારા વાંસા ઉપર મારૂ હાથ છે, ત્યારે તેને બિભીષણ કહેવા
લાગ્યો કે, કાલના જેવો રામ, પોતેજ તારા ઉપર આવતો હતો, તે
તુ મેં નિવારણ કર્યું. હે રાવાણ તને બોલે કરવા સારૂ યુદ્ધના મિષથી હું
આંહી આવ્યો છું. હજી સીતાને મુક, સંતોષ કર; અને મારૂ વચન માન્ય
કર. મેં મૃત્યુના ભય થકી અથવા રાજના લોભ થકી રામનો આશ્રય કર્યો
નથી. ફક્ત અપવાદના ભયથી આશ્રય કર્યો છે. ત્યારે તું સીતા આપીને
અપવાદ ફર કર. એટલે હું રામને મુકીને તારા આશ્રયે આવું. ત્યારે રા-
વાણ ક્રોધમાં આવીને બોલવા લાગ્યો. કે હે દુર્બુદ્ધિ બિભીષણ, હજી મને
ભય ખતાવે છે કે? મારૂ કહેવું કેવળ ભાઈની હત્યાના ભયથી છે શિવાય બી-
જું હેતુ નથી. એમ કહીને રાવાણે ધનુષ્યનો ટાણકાર કર્યો. તેની સામે
બિભીષણે પણ તેવોજ જવાબ દેવાને ધનુષ્યનો ટાણકાર કર્યો.

પછી તે બેઠ ભાઈઓ યુદ્ધ કરવાને તથ્યાર થયા. પરસ્પર એક બીજા
ઉપર શસ્ત્ર તથા અક્ષતી વ્રણી કરવા લાગ્યા, તે વખતે ઈંદ્રજીત, કુલકરાણ,
તથા બીજા રાક્ષસો સ્વામીની ભક્તીએ કરી યમના કિંકરની પકે દોડ્યા.
રામ અને કુલકરાણ, લક્ષ્મણ અને ઈંદ્રજીત, નીલ અને સિંહજીવન, કુરુમુ-

ખ અને ઘટોદર, સ્વયંભૂ વાનર, અને હુર્મીત રાક્ષસ, નલ અને શંભુ, ગદ અને મય, સ્કંદ અને ચંદ્રનખ, ચંદ્રોદરાત્મજ અને વિઘ્ન. લામંડલ અને કેતુ. શ્રીદત્ત અને જંબુમાલી; કુંભકરણને પુત્ર કુભ અને હનુમાન; સુગ્રીવ અને સુમાલ; કુંદ અને ધુમ રાક્ષસ વાલીને પુત્ર ચંદ્રરશમી અને સારણુ રાક્ષસ એવી રીતે યોગતાથી પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગા. તેમજ ખીજ રાક્ષસો અને વાનરાઓ સુસર જાતિના મત્સની પકે યુદ્ધ કરવા લાગા. એવી રીતે મહા ભયંકર યુદ્ધ ચાલ્યું છતાં ઈદ્રજીતે લક્ષ્મણ ઉપર તાપસ નામનું અસ્ર નાંખ્યું. ત્યારે લક્ષ્મણે નાગપાસ અસ્ર નાંખીને જેમ જલમાંના તંતુ જનાવરથી હાથી બંધાઈ જાય તેમ તેણે ઈદ્રજીતને બાંધ્યો. નાગપાસે બંધાએલો ઈદ્રજીત વનરની પકે પડ્યો. ત્યારે લક્ષ્મણની આજ્ઞાથી વિરાધે પોતાના રથમાં નાંખીને બંદીવાનની પકે તેને પોતાની જગા ઉપર લાવ્યો. તેમ રામે પણ નાગપાસથી કુંભકરણને બાંધ્યો તેને પણ રામની આજ્ઞાથી લામંડલ લઈ ગયો. ખીજ રામના સૈનીકોએ મેઘવાહન પ્રમુખ રાક્ષસોને બાંધીને પોતાના રેહડાણુ ઉપર લઈ ગયા. એ બધું જોઈ રાવણ ક્રોધમાં આવીને જયશ્રીનું મુક્ત જે ત્રિશુલ તે ખિલીપણુ ઉપર નાંખ્યું. લક્ષ્મણે બાણ કરી કેલીની પકે તે ત્રિશુલના આકાશમાંજ કટકા કરી નાખ્યા. ત્યારે ઘરણેદ્રે આ પેલી અમોઘવિજયા નામની શક્તિ રાવણે લીધી. ધગ ધગ જનવલ્યમાન; તથા તડતડ શબ્દ કરનારી વીજળી જેવી તે શક્તિ આકાશમાં ફરવા લાગી. તે શક્તિને જોઈને આકાશમાંના દેવ પાછળ ફરવા લાગા. સેન્યના નેત્ર મીચાઈ ગયાં. તેને જોઈને કોઈ પણ સ્થિર રહો નહી. ત્યારે રામ કહેવા લાગ્યો કે. હે લક્ષ્મણ આપણે પરાણે ખિલીપણુ આજે માર્યો જાય છે. આશ્રીતને ઘાત કરનારા આપણને ધિકાર છે. એવું સાંભળી, લક્ષ્મણે ખિલીપણુની આગળ થઈને યુદ્ધ કરવાને રાવણને હાક મારી. રાવણે ગરૂડ ઉપર બેઠેલા લક્ષ્મણને જોઈને તેને કહેવા લાગ્યો કે, મેં તારા ઉપર શક્તિ નાખી નથી. માટે તું ખીજના મૃત્યુમાં મર નહી, તેમ છતાં મરવું હોય તો મર, હું તને મારનાર નથી. તારા આશ્રયે કરી આ ખિચારો ગરીબ ખિલીશણુ તારી સામે ઉઠો રહેા. એમ કહીને તથા તે શક્તિને ફરવીને લક્ષ્મણની ઉપર નાંખી તેને આવતી જોઈને લક્ષ્મણ, સુગ્રીવ, હનુમાન, લામંડલ. વિરાધ અને ખીજ વાનરાઓએ પોતપોતાના અસ્ર તેની ઉપર નાંખ્યાં. તે શસ્ત્ર તથા અસ્રને ન માનતાં લક્ષ્મણના દ્રવ્યમાં લાગી. તેથી લ-

લક્ષ્મણ મુર્છીત થઈને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તે વખતે રામના સેન્યમાં હાહા-કાર શબ્દ થયો. પછી રામે ક્રોધાયમાન થઈ. પંચાનન રથમાં બેસી, રાવણની સાથે યુદ્ધ કરીને ક્ષણમાત્રમાં તેને રથ રહિત કર્યો. ત્યારે રાવણ એ ઠા વેગથી બીજા રથ ઉપર ચડ્યો. તે રથનો પણ રામે નાશ કર્યો, એ પ્રમાણે પાંચ વખત રામે રાવણને રથ રહિત કર્યો. ત્યારે રાવણ વિચાર કર્યો કે, આ પોતાના ભાઈના સ્નેહથી પોતાની મેળે મરશો. એની સાથે વ્યર્થ યુદ્ધ શા સારુ કરવું! એમ જાણીને રાવણ લંકામાં ગયો. તે વખતે રામના શોકેજ જાણે મુર્ય આથમી ગયો હોયની!

રાવણ ગયા પછી રામ પાછો ફર્યો, લક્ષ્મણની પાસે આવી મુરછાવસ્થામાં જઈને પોતે પણ મુરછા ખાઈ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. સુગ્રીવાદિક રામની ઉપર ચદનનું પાણી છાંટીને, તેને સાવધ કરીને, તથા લક્ષ્મણની પાસે બેસાડ્યો. ત્યારે રામ રડતો રડતો બોલવા લાગ્યો હે વત્સ, તને શું પી ડા થાય છે? બોલતો ખરો. માનતાને મુકી દે. ઇશ્વારાથી તો બોલ. મને સંતુષ્ટ કર. આ સુગ્રીવાદિક તારા મુખની સામે જઈ રહ્યા છે. એમની ઉપર વાણીએ કરી અથવા દ્રષ્ટીએ કરી અનુગ્રહ કર. રાવણ રાગમાંથી જીવતો ગયો તેની લજ્જાથી તું બોલતો નથી કે શું? કાંઈક તો બોલ. હું તારો મનારથ પૂર્ણ કરીશ. એવી રીતે લક્ષ્મણની સાથે બોલીને ફરી કહે છે કે, રે રે, રાવણ, દુષ્ટાત્મન, ઉભો રહે! ઉભો રહે! તું ક્યાં ચાલ્યો? આ હું તને પરલોકમાં મોકલું છું; એવું બોલી ધનુષ્યનો ટણકાર કરીને ઉભો રહ્યો. એ ટલામાં સુગ્રીવ આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે રામ, આ રાત્ર છે. નિશાચરને રાવણ તે લંકામાં જતો રહ્યો. આ વખત શક્તિ પ્રહાર દુર કરવાનો છે. હે રામ! ધૈર્યને ધારણ કરો. અને રાવણ મુવો એમ સમજો. અને લક્ષ્મણના ઉપાય કરો. ફરી રામ કહેવા લાગ્યો કે. સીતુ હરણ થયું, ભાઈ નષ્ટ થયો: તેમ છતાં હજી સુધી રામ જીવતો છે. આ શરીરના સો કટકા શા સારુ થતા નથી? હે સખે સુગ્રીવ, હે હનુમાન, હે ભામંડલ, હે નલ, હે અંગદ. હે વિરાધાદિક, તમે પોતપોતાના ઘેર જાઓ, સીતાનું હરણ થવા કરતાં આ લક્ષ્મણના વધનું ઘણું દુઃખ થયું છે. હે સખે બિલીખણ, તું પણ હજી સુધી કૃતાસ્થ થયો નથી. પણ કલે સવારે તારા ભાઈને મારા ભાઈની પાસે મોકલીશ તે તું જોશો તારું કામ કરીને હું લક્ષ્મણની પાછળ જઈશ. આ મા પ્રાણપ્રિય લક્ષ્મણ વિના સીતાને તમા આ જીવિતને શું કરવાનું છે? ત્યારે

ભિલીપણુ કેહેવા લાગ્યો કે, હે પ્રભો ! ઘેર્યે ધારણુ કરો, આ શક્તિથી હણા
યલો પુરૂષ એક રાત મુઘી જીવતો રહે છે. તે માટે જ્યાં મુઘી રાત્ર ગઈ ન
થી ત્યાં મુઘી ઉપાયો વિષે યત્ન કરો. એવું સાંભળીને રામે કહ્યું કે ઠીક છે.

એવું કહ્યા પછી મુગ્રીવાદિકેએ વિધાના યોગે લક્ષ્મણની આસપાસ
ચાર ચાર દરવાજાવાળા સાત કોટ કરચા. તેના પુર્વદ્વાર ઉપર મુગ્રીવ, હનુ
માન, તાર, કુંદ, દધિમુખ્ય, ગવાક્ષ, ગવય, એટલા ચોક્કા ઉભા રહ્યા. ઉત્તર
દ્વાર ઉપર અંગદ, કુરમાંગ, મહેન્દ્ર, વિહંગમ, મુર્ખણ, ચંદ્રરક્ષ્મી, વૃષભ, એ
ઉભા રહ્યા. પશ્ચિમ દિશાના દ્વાર ઉપર નીલ, સમરશીલ, દુર્ધર, સમર્થજ્ય
વિજયઅને સંભવ, એ વીરો ઉભા રહ્યા. દક્ષીણ દિશા ઉપર ભામંડલ, વિ-
રાધ, ગજ, ભુવનજીત, નલ, મેન્દ, બિલીપણુ, એ ઉભા રહ્યા. રામ અને લ
ક્ષ્મણને તેમાં બેસાડીને મુગ્રીવાદિક આખી રાત જાગતા રહ્યા. લક્ષ્મણને શ
ક્તિ લાગી એવું જોઈને કોઈએ સીતાને કહ્યું ને સવારના તેનો ભાઈ રામ
પણ પોતાના ભાઈની પ્રીતી વડે મરણ પામશે. એવું સાંભળીને હણાયલી વે
લીની પઠે જાનકી મુરછા ખાઈને પૃથ્વી ઉપર પડી. તેની ઉપર વિદ્યાધરી
આએ પાણી છાંટીને તેને સાવધ કરી, ત્યારે તે ઉઠીને કર્ણાશ્વરે વિલાપ
કરવા લાગી.

હા વત્સ લક્ષ્મણ રામને મુકીને તું ક્યાં ગયો ? તારા વિના એક ઘ
ડી પણ રામ રહેવાને સમર્થ નથી. મજ મંદલાગ્યને ત્રિઃકાર છે. મારા સા
રૂ પતિને તથા દેવરને આ વખતે મહાદુઃખની પ્રાપ્તી થઈ, હે પૃથ્વી માતા
ઉપર પ્રસન્ન થઈને મને પેસવાનો જગા આપ. હે રદય પ્રાણુ નીકળવાને તું
તો ફાટ. એ પ્રમાણે મોટા અવાજે રડનારી સીતાને જોઈને અવલોકીની ના
મની વિદ્યાધરી તેને કેહેવા લાગી કે, હે દેવી, સવારના તારો દેવર જીવતો
થશે. અને તે રામની સાથે આંધ આવીને તને આનંદ કરશે. તેની વાણી
એ કરી સીતા છાની રહી ગઈ. અને ચક્રવીની પઠે સુર્યના ઉદયનું ચિંતન
કરતી થકી આખી રાત જાગતી રહી.

આંધ રાવણુ આજે લક્ષ્મણને માર્યો. તેથી ઘડીકમાં રાજ થાય; તો
ઘડીકમાં ભાઈઓ તથા પુત્ર વગરેના મરવાનું સાંભળીને રડવા લાગ્યો. હા
વત્સ કુંભકરણુ, તું મારો બીજો આત્માજ છે. હે ઈન્દ્રજીત, હે મેઘવાહન,
તમે બે મારી જીવ છો. હે જંબુમાધ્યાદિક તમે હાથીની પઠે કેમ બંધાયા?
એ પ્રમાણે પોતાના પ્રાંધવનું નવીન બંધન સ્મરણુ કરીને તથા ફરી ફરી

મુરછા ખાઈને રાવણ પડવા લાગ્યો.

આંધ રામના સૈન્યમાં કિલાના દ્વારનો રક્ષક ભામંડલ, તેની પાસે કોઈ એક વિદ્યાધર આવીને કહેવા લાગ્યો કે, તું રામનો મિત્ર હોય તો મને રામ ખતાવ. હું લક્ષ્મણને જીવતો કરવા વિશે ઉપાય કરૂં છું. હું તમારો હિતકારી છું. એવું સાંભળીને ભામંડલ તેના હાથ પકડી રામની પાસે લઈ ગયો. રામને જોઈ તેણે નમસ્કાર કર્યો. પછી વિનંતી કરીને તેકેહેવા લાગ્યો કે, સંગીતપુર નામના નગરનો શશિમંડળ નામનો રાજા, તેની સ્ત્રી ન્યુમ્ભા તેના પેટથી હું પ્રતિચંદ્ર નામનો પુત્ર થયો છું. કોઈ એક સમયે ક્રીડા કરવા સારૂ સ્ત્રી સહિત ખાહાર જતી વખતે એક મહાસવિનય નામના વિદ્યાધરે મને જોઈને તથા પુર્વનું વેર યાદ કરીને મારી સાથે લડવા લાગ્યો. પછી તેણે મારી ઉપર શક્તિ પ્રહાર કરીને મને પાડ્યો. ત્યાંથી લોટતો લોટતો અચોધ્યા નગરીમાં ગયો. ત્યાંના મહેન્દ્ર નામના ઉપવનમાં તેવીજ દશામાં મને તમારા ભાઈ ભરત રાજાએ જોયો. અને મારી ઉપર મુગંધીનું પાણી છાંટ્યું. તે વખતે જેમ ઘરમાંથી ચોર નીકળી જાય. તે પ્રમાણે મારા શરીરમાંથી શક્તિ નીકળી ગઈ. ત્યારે મારૂં શરીર સારૂં થયું. પછી હું આશ્ચર્ય પામીને તે મુગંધીવાળા પાણીનું મહાત્મ તેને પુછવા લાગ્યો. ત્યારે તેણે મને કહ્યું કે, કોઈ એક વિધ્ય નામનો સાર્ધવાહક. ગજપુરથી આંહી આવ્યો હતો. તેનો એક પાડો ઘણા ભારથી રસ્તામાં પડી ગયો. તેના માથા ઉપર પગ દઈને લોક જવા લાગ્યા. તેથી તે મરી ગયો. તે અકામ નિર્જરાના ચો ગથી શેતકર નગરનો રાજા થઈને પવન પુત્રક નામનો વાયુ કુમાર નામનો દેવ થયો તે ભવમાં અવધિજ્ઞાન વડે પ્રથમનું મૃત્યુ જાણીને કોપાયમાન થયો થકો. આ જનપદમાં તથા આ નગરમાં રોગ ઉપજવવા લાગ્યો. પરંતુ મારા મામાના દસમાં તથા તેના ઘરમાં વ્યાધી ઉપની નહી તે વખતે વ્યાધી હોવાનું કારણ દ્રોણ મેઘ નામના મારા મામાને પુછ્યાથી તેણે કહ્યું કે મારી સ્ત્રી પ્રિયંકરા પુર્વે વ્યાધી વડે અતિ પિડાણી હતી. તે ગર્ભાણી થયા પછી તે ગર્ભના પ્રભાવે કરી તે રોગથી છુટી. માસ પુરા થએથી તેને વિશાલ્યા નામની એક છોકરી થઈ. પછી કોઈએક સમયે તારા દેશની પડે મારો દેશ પણ વ્યાધી વડે પીડિત થયો. ત્યારે વિશાલ્યાના સ્નાનનું પાણી છાંટવાથી તે રોગ જતો રહ્યો. કોઈએક સમયે એક સત્યજીતિશરણ મુનિને તેનું કારણ પુછ્યાથી તેણે વિશાલ્યાના પુર્વ જન્મના તપનું ફળ કહી સંભળાવ્યું.

એના સ્નાના પાણીથી ઘા મઠી જાય, શુભનો નાશ થાય. વ્યાધી જતી રહે હવે પછી થનારો જે આનો પતિ લક્ષ્મણ તે પણ એના થકી જીવતો રહે જો. એવી તે મુનિની વાણીથી, સમ્યક જ્ઞાનીના અનુભવથી તથા તેના સ્નાનના પાણીના પ્રભાવથી બધાઓએ નિશ્ચય કર્યો. એમ કહીને દ્રોણમેઘ વિશલ્યાના સ્નાનનું પાણી મને આપ્યું. તેના પ્રભાવથી મારો ભુમી રોગ રહિત થઈ. અને તેજ પાણી મેં તારા આંગ ઉપર છાંટ્યું. તેથી તું લગભગ વારમાં શક્તિના હુખથી તથા બગવાથી મુકાયો. એવી રીતે ભરતની પકે મને પણ તેનો અનુભવ થયો. ત્યારે જ્યાં લગણુ સવાર થઈ નથી ત્યાં લગણુ વિશલ્યાના સ્નાનનું પાણી લાવો. એ કામમાં ઢીલ કરવા જેવી નથી. જલદી કરશે. સવાર થઈ ગઈ તો શું કરશો! કોઈ કામ બગડ્યા પછી સુધરતું નથી.

એવું તેનું બોલતું સાંભળીને ભરતની તરફ વિશલ્યાના સ્નાનનું પાણી લેવા સારૂ ભામંડલ, હનુમાન, અને અંગદ એ ત્રણે જાણુ જવા નીકળ્યા, રામે ત્યાંને જવાની રજા આપી ત્યારે વિમાનમાં બેસીને વાયુના વેગની પકે અયોધ્યામાં ગયા. ત્યાં ભરતને પોતાના ઘરમાં સુતેલો જોઈ તેને જ ગમડવા સારૂ ત્યો આકાશમાં ગાયન કરવા લાગ્યા. ભરત રાજા જાગીને તેમને પુછવા લાગ્યો. ત્યારે ભામંડલ નમસ્કાર કરીને તેણે આવવાનું કારણ કહ્યું કહ્યું છે કે, “વિસ્વાશીને વિસ્વાશીનો ભરોશો હોય છે” ત્યારે ભરત કહેવા લાગ્યો કે, હું ગયાથી એ કાર્ય થશે. પછી વિમાનમાં બેસીને કૌતકમંગલ નામના નગરમાં ગયો. ત્યાં જઈ દ્રોણમેઘની પાસે વિશલ્યા માગી. ત્યારે તેણે હજાર સ્ત્રીઓની સાથે લગ્ન કરીને વિશલ્યા આપી. પછી ભામંડલ વિશલ્યાને, તથા ભરતને અયોધ્યામાં મુકીને તે પરિવાર સહિત લંકામાં રામની પાસે આવ્યો, વિશલ્યા સહિત વિમાનમાં ભામંડલને જોઈને સુર્યના ઉદયની બ્રાંતી થઈ, એટલામાં લક્ષ્મણની પાસે વિશલ્યા ગઈ પછી તેણે વાસુદેવને સ્પર્શ કરતાં વેતળ દ્રષ્ટિ વડે મહાસર્પીણીની પકે તેના શરીરમાંથી તે શક્તિની કળીને ત્યાંથી ઉડી. તેને હનુમાને જોઈને જેમ સ્થેનપક્ષી ખીબ પક્ષીઓને પકડે, તે પ્રમાણે કુદકો મારીને પકડી. ત્યારે તે દેવતારૂપ શક્તિ. કહેવા લાગી કે, મારો દાખ નથી, ઘરણુંદ્રે એને દીધી છે, ન પ્રજાપતી વિદ્યાની હું બેન છું. આ વિશલ્યાના તપનું તેજ મારાથી સહન થતું નથી. હું નિરપરાધી છું. મારે મને તું મુકી આપ. હવે હું જઈ છું. એવું સાંભળીને મા

સ્ત્રીએ તેને મુકી દીધી. ત્યારે તે શક્તિ લાજેલીની પહે અંતરધાન પામી. વિશલ્યાએ ફરી વાસુદેવના આંગ ઉપર હાથ ફેરવ્યું. અને ગોશીર્ષ અંદન તેના આંગને લગાડ્યું શક્તિના તાપ ગયા પછી લક્ષ્મણ સુતેલાની પહે ઉઠ્યો. તેને રામે આલિંગન દઈને તેને વિશલ્યાનો વ્રતાંત કહ્યો. તેના શ્વાન નુ પાણી પોતાના માણસોના આંગ ઉપર છાંટ્યું. તેથી તેવોના ઘા રૂબઈ ગયા પછી રામની આજ્ઞાએ કરી તે હજાર સ્ત્રીઓ સહિત તેની સાથે લક્ષ્મણે વિવાહ કર્યો. ત્યાં વિદ્યાધર રાજાએ લક્ષ્મણના જીવન, વિવાહ, જન્મ. ઉત્સવ કર્યો.

આંહી દુતના મુખથી લક્ષ્મણ જીવતો થયો એવું સાંભળીને રાવણ, વિચાર કરવા લાગ્યો કે. શક્તિના મારથી લક્ષ્મણ તાડિત થયો. તે સવાર થતાં જ મરશે, અને તેના સ્નેહથી રામ પણ મરશે; કપી પણ નષ્ટ થશે, મારા કુલકરણાદિક તથા ઈંદ્રજિતાદિક સર્વ આંહી આવશે, એવો મારો મનોભાવ હતો. પણ દેવ પ્રતિકુલ હોવાથી લક્ષ્મણ જીવ્યો. હવે કુલકરણાદિકોને કેમ મુકાવું? એ બન્. વાત પોતાના પ્રધાનોને કહેવાથી ત્યો બોલ્યા કે, જનકીને મુક્યા શિવાય કુલકરણાદિકો છુટનારા નથી, હમણાં આપણે કલ્યાણુ દેખાતો નથી. જે થયું તે સર્વ સાડ થયું. તેના શોક કરવો નહી. હવે હે રાવણ, આપણા કુલની રક્ષા કર. રામને થડો કર્યા વિના બીજો ઉપાય નથી. એવું સાંભળીને રાવણે તેના તિરસ્કાર કર્યો. પછી એક દુતને આજ્ઞા કરી કે, તું રામની પાસે જઈને તેને સામ, દામ, દંડ વડે સમજાવ. ત્યારે તે દુતે જઈને સુગ્રીવાદિકે કરી ઘેરાયલા રામને નમસ્કાર કર્યો. પછી રાવણની તરફથી બોલવા લાગ્યો. હે રામ, તું મારા પુત્રને અને ભાઈઓને મુકી આપ. એક જનકી શિવાય બીજું જે કંઈ માગે તે તને આપું. મારું અર્ચ રાજ લે. બીજી ત્રણસે કન્યા તને આપુ. તે લઈને સંતોષ કર. એવું જો માન્ય કરીશ નહી તો પ્રાણનો નાશ કરી લઈશ. એવું રાવણનું કેહણ સાંભળીને તે દુતને રામ કહે લાગ્યો. તારી રાજ્ય સંપત્તી, તથા બીજી સ્ત્રીઓના ઉપભોગની મને ઈચ્છા નથી. રાવણ જો જનકીનો સત્કાર કરીને તેને પાછી મોકલે, તો તેના ભાઈ તથા પુત્રને હું મુકી દઉ. તે શિવાય મુકનાર નથી. ત્યારે ફરી તે દુત બોલવા લાગ્યો કે, હે રામ, સ્ત્રીને માટે પ્રાણ દેવા, એ તને યોગ્ય નથી. રાવણે મારેલો લક્ષ્મણ એકવાર જીવતો થયો. પરંતુ આજ તું અને આ વાનર કેમ જીવતા રહેશે? રાવણ એકલો સર્વને મારવા સમર્થ છે. આ મારાં વચન જરૂર માન્ય કરીને તું પોતે પણ

વિચાર કર, ત્યારે લક્ષ્મણ ક્રોધમાં આવીને તેને કહે છે:— હે દુતાધમ; હ-
 છ સુધી રાવણ પોતાની શક્તિ તથા બીજાની શક્તિ જાણતો નથી, જેના
 પરિવારને બંદીખાનામાં નાંખ્યો. હવે માત્ર સી લેવાનું કરવું બાકી રહ્યું છે
 તથાપિ હજી સુધી તે પોતાની બચાઈ કરી રહ્યો છે. અરે ! કેટલી એની હ-
 લકાઈ! ડાળી તુટેલા વ્રક્ષ મુશળની પઠે એકલો રહે છે, તેમ આ રાવણ
 એકલો કેટલાએક દિવસ રહેશે? માટે હે દુત તું જા અને રાવણને યુદ્ધ ક-
 રવા સારૂ મોકલ. તેને મારવાને અર્થે યમની પઠે મારા હાથ તઈયાર છે. એ
 રીતે લક્ષ્મણ બોલ્યા પછી વાનરાઓએ તેનું ગળું પકડીને તેને કાઢાડી
 મુક્યો. તે દુતે જઈને રાવણની પાસે સર્વ વાત કહી. ત્યારે રાવણ પોતાના
 પ્રધાનને બોલાવીને ત્યાંને પુછવા લાગ્યો કે, હવે કેમ કરવું? તે કહ્યો. ત્યારે
 પ્રધાન કહેવા લાગ્યા કે, સીતા આપવી એ યોગ છે. સીતા લાવીને વ્યતિરેક
 કરી જાયું. હવે અન્વય ફલને જો અન્વય અને વ્યતિરેક વડે સર્વ કાર્યની
 પરિક્ષા થાય છે. હે દશાનન, તું એકલો વ્યતિરેક પાણું રહ્યો. હજી તારા પુ-
 ત્ર બંધુ ઘણા જીવતા છે સીતા અર્પણ કર્યાથી તે બધા બાંધવ છુટશે. પ-
 છી તેમના સાથે સુખે કરી રાજ સંપત્તિનો ઉપભોગ કર. એવું તેનું બોલણ
 સાંભળીને રાવણ મનમાં અતિ દુઃખી થયો. અને પોતે વિચાર કરવા લા-
 ગ્યો કે, બહુરૂપા નિધાનુ સાધન કરવું. એમ મનમાં નિશ્ચય કરીને તથા દ્ર-
 વ્ય રહિત થઈને રાવણ શાંતિનાથ ચિત્તવ્રત પ્રત્યે ગયો. ત્યાં ઇંદ્રની પઠે ભ-
 ક્તિ વડે રાવણે શાંતિનાથ સ્વામીને જળના કળસથી સ્નાત્ર પુજા કરી. ગો-
 રોચન ઇત્યાદિકે કરી અંગને અર્ચન કર્યું. અને કુલાદિકે પુજા કરીને તેમની
 સ્તુતિ કરી. હે દેવોના દેવ, જગતના રક્ષક, પરમાત્મા શ્રીમાન સોળમા તી-
 રથંકર શાંતિનાથ હું તમને નમસ્કાર કરૂં છું. હે શ્રી શાંતિનાથ, હે ભગવાન
 હે ભવ સમુદ્રતારક, સર્વાર્થસિદ્ધિમંત્ર સ્વયંપ, તારા નામને નમસ્કાર હોજો. હે
 પરમેશ્વર, હે પ્રભો, જે તારી અષ્ટવિધ પુજા કરે છે તેમના હાથોમાં અષ્ટ
 અણિમાદિ સિદ્ધિ છે. જે નેત્ર વડે નિત તને જુએ છે તેના નેત્ર ધન્ય છે.
 નેત્ર કરી જાયેલા જે તું તેને રૂદ્ધમાં ધારણ કરે છે. તેના રૂદ્ધ નેત્રથી ધ-
 ન્ય છે. હે દેવ. તારા સ્પર્શ કરી જન પવિત્ર થાય છે. જેમ સ્પર્શવેદી ર-
 સના યોગે લોખંડનું સુવર્ણ થાય છે. હે પ્રભો. તારા ચરણ કમળને નમ-
 સ્કાર કર્યાથી તથા તારી પાસે લોહચામી માત્ર કપાળની ગાંઠ શુભારતિલક
 થશે. પવિત્ર ચંદનાદિક પદાર્થ તને અર્પણ કર્યાથી મારી રાજ સંપત્તી રૂપ

વેલીને નિરંતર ફળ આવે એ પ્રકારે વારંવાર પ્રાર્થના કરીને કહે છે કે, હું
 જગતવિભ્રા જન્મ જન્મમાં તારા વિષે મારી ભક્તિ હોજી. એવી શાંતિનાથ
 ની સ્તુતિ કરીને તેની સામે રત્નની શિળા ઉપર રાવણુ બેઠો. પછી અ-
 ક્ષમાળા હાથમાં લઈને તે વિદ્યા સાધન કરવાનો આરંભ કર્યો. તે વખતે
 મંદોદરીએ ચમદંડ નામના દારપાલને આજ્ઞા કરી કે, આજથી આઠ દિવ
 શ સુધી લંકામાં બધાઓએ અષ્ટાદિક મહોત્સવ કરવો. જે નહીં કરશે તેનું
 માથું કાપી નાંખ્યામાં આવશે, એવી થાળી પીટાવ. એવું સાંભળીને દારપાલે
 આજ્ઞા પ્રમાણે નગરમાં થાળી પીટાવી. તે સાંભળીને એક ખખર વાળાએ
 આવીને સુગ્રીવને કહ્યું તે સાંભળીને સુગ્રીવ રામને કહેવા લાગો કે, હું સ્વા-
 મીન જ્યાં સુધી બહુરૂપા વિદ્યા સિદ્ધ થઈ નથી ત્યાં સુધી દશાનન સાધ્ય
 છે. એવું સાંભળીને રામ હસીને કહે છે કે. શાંતિનાથના ધ્યાનમાં બેઠેલા રા-
 વણને કેમ પકડું ? હું તેના જેવો કપટી નથી. એવાં રામનાં વચનો સાંભ-
 લીને રામને ન સમજતાં અંગદાદિક રાવણુની વિદ્યાનો નાશ કરવા સારૂ ગ-
 યા. ત્યાં તેમણે ઘણા ઉપદ્રવ દીધો. તથાપિ રાવણુ ધ્યાનથી લગારે ડગો ન-
 હી ત્યારે અંગદ બોલ્યો કે, હું રાવણુ રામથી ડરીને તેની શરણે ન આવ-
 તો આ શું પાખંડ કરવા બેઠો છે ? મહાપતિવ્રતા માહા સ્વામીની સ્ત્રી સી-
 તાને તે હરાણુ કરી પરંતુ હમાણું તારી સામે તારી મંદોદરીનું હું હરાણુ
 કરું છું એમ કહીને હાથે કરી કેશ પકડીને તેને ખેંચવા લાગો ત્યારે તે અના-
 થની પહે કંઈકાસવરે કરી રડવા લાગી. તથાપિ ધ્યાનમાં બેઠેલા રાવણુ તેની
 સામે જોયું નહીં. તે વખતે તે વિદ્યા સિદ્ધ થઈ તેના ચોગેઆકાશ પ્રકાશમાન
 થયું. તે વિદ્યા આવીને કહેવા લાગી કે, હું રાવણુ. હું તને સિદ્ધ થઈ, તારૂ
 શું કામ છે ? તે કહે. આખું જગત તને સ્વાધીન કરી દઉં. પછી તારે લ-
 ક્ષ્મણની તે શું કથા ? ત્યારે રાવણુ તેને કહેવા લાગો કે સર્વ તું કરશે.
 પરંતુ જે વખતે તારૂ સ્મરણુ કરું ત્યારે તું આવજે. આ વખતે પોતાના ક-
 કાણે જી. એવું સાંભળીને તેજ વખતે તે અંતરધ્યાન થઈ. ત્યારે સર્વ વાનર
 ત્યાંથી પોત પોતાના સ્થાનકે ગયા.

પછી રાવણુ મંદોદરી અને અંગદની વાત સાંભળીને અહંકારે કરીને
 ઓઠો હુંકારો કર્યો પછી રાવણુ સ્નાન બોજન કરીને દેવરમણોધ્યાનમાં ગ-
 યા ત્યાં સીતાને કહેવા લાગો કે મેં ઘણા દિવસ વિનય મડે તારી પ્રાર્થના
 કરી હવે હું વિનય ન કરતાં તારો મનિ તથા દેવર મારીને બલાત્કારે તારો

ઉપભોગ લઈશ. એવી વીષ જેવી તેની વાણી સાંભળીને તથા મુર્છીત થઈ ને નીર આશાની પઠે જનકી પ્રથવી ઉપર પડી. કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઈને આવો નિયમ કર્યો કે, રામ લક્ષ્મણ જો મુવા તો તે દિવસ થી હું અનશણ વ્રત લેઈશ. એવું સાંભળીને રાવણ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે; રામના વિષે એના સ્વભાવિક સ્નેહ છે, એને મારા વિષે પ્રીતી સ્થલછેપથર ઉપર કમલને રોપવા જેવી છે, મેં બિભીષણની અવજ્ઞા કરી તે સા રૂ કર્યું નહીં. તેમજ મેં પ્રધાનોનું પણ માન્યું નહીં. કલને કલંક લગાડ્યું. હવે જો આવે હું મુક તો મને અવિચારપણું આવે, અને રામના પરાક્રમથી મુકાશે તો મારી અપકીરતી થશે. તેથી રામ લક્ષ્મણને બાંધી ને આંઈ લાવ્યાથી તેમને સીતા સ્વાધીન કર્યાથી મારી કીરતી થશે. એ વો નિશ્ચય કરીને તે રાત્ર ગયા પછી સવારના અપશુકન થયા. તેને ન મા નતાં રાવણ યુદ્ધ કરવા નીકળ્યો. ત્યારે રામ અને રાવણના સૈન્યમાં યુદ્ધ ચાલ્યું. તેમાં મુભદ્રોની ભુજાઓના શબ્દોથી દિગજ ત્રાસ પામવા લાગ્યા. તે વખતે લક્ષ્મણે રાક્ષસોના સૈન્યનું નાશ કરીને બાણે કરી દશકંધરને ખુબ માર્યો.

એવો લક્ષ્મણનો પરાક્રમ જોઈને રાવણ શંકા પામ્યો. ત્યારે તેણે બહુરૂપા વિધાનું સ્મરણ કર્યું. તેથીજ તે રાવણની સામે ઉભી રહી. તેના યોગે રાવણે પોતાના અનેક રૂપો કર્યા. તે વખતે પ્રથવી ઉપર, આકાશમાં પોતાની પાછળ, તથા આગળ. નાના પ્રકારે શસ્ત્રો વરસાત કરતા રાવણને લક્ષ્મણે જોયો, ત્યારે તેટલા સર્વ રૂપોને એકલા લક્ષ્મણે તીક્ષણ બાણો વડે માર્યો. તે બાણોથી રાવણ વિકલ થઈને અર્ધચક્રીપાણાના ચિન્હરૂપ ચક્રનું તેણે સ્મરણ કર્યું. તે આવ્યાથી તેને આકાશમાં ફરવીને રાવણે લક્ષ્મણ ઉપર નાંખ્યું. તે ચક્ર આવીને લક્ષ્મણને પ્રદક્ષિણા કરીને ઉધ્યાચળ પર્વતની શિખર ઉપર સુર્યની પઠે લક્ષ્મણના હાથમાં આવી રહ્યું. ત્યારે રાવણ ખેદને પામીને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મુનિનાં વચન સાચાં થયાં. બિભીષણાદિકોનું બોલણું ખરું થયું. એવી રીતે રાવણ શોકાતુર થયો તેને જોઈને બિભીષણ કહેવા લાગ્યો કે, હે રાવણ, હજી તને જો જીવતાં રહેવું હોય તો જ નકીને મુક. ત્યારે રાવણ ક્રોધમાં આવીને કહેવા લાગ્યો કે, રે, આ ચક્ર મારૂં અસ્ત્ર છે કે, આ ચક્ર સહિત શતરૂને મુકથી હું મારી નાંખીશ, એમ બોલે છે એટલામાં તેજ ચક્રથી લક્ષ્મણે રાવણનું હૃદય કાઢી નીકળી પડ્યું.

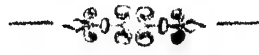
નાખ્યું. નેઠ મહીનાના ક્રમણ પક્ષની ઐકાદશીના દિવસે ચોથા પ્રહરે રાવણ
 મરણ પામ્યો. ને તીર્હાંથી તે ચોથી નરકમાં ગયો. તે વખતે દેવોએ જય
 જય શબ્દ કરીને લક્ષ્મણની ઉપર કુલોની વ્રષ્ટી કરી. તે સમયે વિદ્યાધરે
 ઘણા ખુશી થવા લાગ્યા. અને રાક્ષસો શોક કરવા લાગ્યા. એ પ્રમાણે રા-
 વણનું મૃત્યુ લક્ષ્મણને હાથે થયું.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम
 लक्ष्मण चरित्रे

सातमो खंड समाप्त.

અથ શ્રી આઠમો ખંડ પ્રારંભતે

પોતાનો સ્વામી રાવાણુ મરાણુ પામ્યો. તે જ્ઞાનને રાવાણુનું સૈન્ય ભયભીત થઈ ગભરાવવા લાગ્યું તેવારે તેવોની પાસે જ્ઞાનને બિભીષણુ સમજાવવા લાગ્યો કે, આ રામ લક્ષ્મણુ આઠમા બળદેવ વામુદેવ છે, તમે એથની શરણે જાઓ. એવું સાંભળીને સર્વ રાક્ષસો રામ લક્ષ્મણુની શરણે ગયા. તેમની ઉપર રામ લક્ષ્મણે કૃપા કરી. કહ્યું છે કે, “ધીર પુરૂષોની પ્રજા ઉપર સમદ્રષ્ટિ હોય છે.” પછી બિભીષણે ભાઈ મુવો એમ જાણીને શોકના અસવેશથી મરવા સારું એક છુરી હાથમાં લીધી. ને તે પેટમાં ખોસવાનો વિચાર કરે છે, એટલામાં રામે તેને પકડી લીધો પછી બિભીષણુ મંદોદરી સહિત રાવાણુની પાસે જ્ઞાનને હા, ભાઈ, હા, ભાઈ! એવી રીતે કરૂણા સ્વરે કરી રડનારો જે બિભીષણુ, તેને લક્ષ્મણે તથા રામે આગળ થવાના પ્રકારનો ખોધ કર્યો. શંક્રામમાં જેની આ ગળ દેવ પાણુ ભયને પામ્યા. એવા પરાક્રમી રાવાણુના શોક કરવો યોગ નથી આ શુરવીરપણાએ મુવો તેથી જગતમાં એની કીર્તિ થઈ છે. માટે મુવે એ ની પ્રેતદ્વીપા કરો. રડવાથી શું થવાનું છે. એમ કહીને નાગપાશાદિકે બંધા યજ્ઞ ને કુંભકરણાદિક વીરો, તેમને મુક્તિને રામે સારી રીતે સમજાવ્યા.

પછી બિભીષણુ, કુંભકરણુ, ઈંદ્રજીત, મેઘવાન તથા મંદોદરી આદિક બીજા રાક્ષસો ગોરોચન, કપુર, અગર, ઇંદ્યાદિકે કરીને રાવાણુનાં અંગસંસ્કાર કર્યો. રામે પદ્મ સરોવર ઉપર આવીને સ્નાન કર્યું. તેમજ કુંભકરણાદિકે કોએ પાણુ સ્નાન કરીને પછી લક્ષ્મણુની સાથે રામ. કુંભકરણાદિકને કહેવા લાગ્યો કે, પ્રથમની પકે હવે પાણુ તમે પોત પોતાના રાજ કરો. તમારી રાજ લક્ષ્મી અમારે લેવી નથી. તમારું કલ્યાણ થાઓ. એવું રામ બોલ્યા પછી એક વખતેજ શોક અને આશ્ચર્ય કરીને કુંભકરણાદિક બોલવા લાગ્યા. હે મહાબુજ, આ મોટા રાજથી અમને કાંઈ પ્રયોજન નથી. અમે તો મોક્ષ આપ નારી દિક્ષા માર્ગ લઈએ છીએ, હમણાં કુસુમાયુધોદ્યાનમાં અપ્રમેયબલ ના મના ચતુરજ્ઞાની એક મુનિ આવ્યા છે, ત્યાંજ તે રાત્રે તેમને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે. તે વખતે દેવોએ કેવલજ્ઞાન મહોત્સવ કર્યો. એવું સાંભળીને જ-

વારના રામ, લક્ષ્મણ તથા કુંભકરણાદિક ત્યાં આવીને તથા તેમને વંદના કરીને, તેમની પાસે ધર્મ સાંભળ્યો. દશનાની સમાપ્તી થયા પછી ઇંદ્રજીત અને મેઘવાહનને વેરાગ ઉપનાથી. તેઓ મુનિને પુર્વ જન્મની વાત પુછવા લાગ્યા. ત્યારે તે મુનિ તેમને કહેવા લાગ્યા.

ભરતક્ષેત્રમાંની કૌશાંબી નામની નગરીમાં પ્રથમ તથા પશ્ચિમ નામના અતિ દરિદ્રી તમે જેડ ભાઈ થયા. એક વખતે ભવદત્ત નામના મહામુનિ પાસે ધર્મ સાંભળીને તેમણે દિક્ષા લીધી. પછી કપાયને તજીને મુનિ વિહાર કરવા લાગ્યા. કોઈ એક સમયે તે જેડ જણ કૌશાંબી નગરીમાં આવ્યા. ત્યાંના નંદીઘોષ નામના રાજાને પોતાની સ્ત્રી ઇંદુમુખી સહિત ક્ષીડા કરતાં જોઈને. પશ્ચિમ નામના મુનિએ નિયાણો બાંધ્યો કે, આ તપના યોગે આવી ક્ષીડા કરનારાનો હું પુત્ર થાઉં, તેને બીજા સાધુએ વારચો તથાપિ તે નિદાન તેના પાકો બાંધાઈ ગયો. તેથી મરણ પામ્યા પછી તે પશ્ચિમ તેજ રાજાનો રતિવર્ધન નામનો પુત્ર થયો. ક્રમે હરી ચોવન અવસ્થા પામીને રાજા ઉપર બેઠો. પછી તે પિતાની પકે સ્ત્રીની સાથે ક્ષીડા કરવા લાગ્યો. અને બીજા મુનિ કાળ કરી ગયા પછી નિદાન તપના યોગે પંચમકલ્પ દેવલોકમાં એક પરમ મહર્ષી કે દેવ થયો, તેણે અવધિજ્ઞાન વડે પોતાના પુર્વ જન્મના ભાઈની ઉત્પત્તિ જાણીને તેને બોધ કરવા સારૂ તે દેવ મુનિના વેષે ત્યાં આવ્યો. તેને જોઈને રતિવર્ધન રાજાએ આસન ઉપર બેસાડ્યો. પછી બંધુના સ્નેહ કરીને મુનિએ પોતાનો તથા તેનો પુર્વ ભવ કહી સંભળાવ્યો. ત્યારે રાજાને જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયું. તેથી વૈરાગ્યને પામીને તેણે દિક્ષા લીધી. ત્યાંથી કાળ કરીને વિદ્યહ ક્ષેત્રને વિષે, વિષ્ણુ નામના નગરમાં તમે જેડ ભાઈ રાજા થયા તે રાજા મુકીને તમે દિક્ષા લીધી કાળે કરી દહત્યાગ કરીને અચ્યુત દેવલોકમાં ગયા. ત્યાંથી આવીને આ પ્રતિવિષ્ણુ જે રાવણ, તેના ઘેર ઇંદ્રજીત તથા મેઘવાહન એવા તમે જેડ પુત્ર થયા. અને રતિવર્ધનની માતા ઇંદુમુખી પણ ઘણા ભવ કરીને તમારી માતા મંદોદરી થઈ, એ વાત કુંભકરણાદિક અને મંદોદરી આદિકે સાંભળીને તેજ વખતે તે સાધુની પાસે દિક્ષા લીધી. પછી રામ લક્ષ્મણ અને સુગ્રીવ તે મુનિને નમસ્કાર કરીને તથા ચોપદાર ખિલીયાણને આગળ કરીને તેણે દેખાડેલા મારગમાંથી લંકામાં ગયા. ત્યાંથી પુષ્પગીરી પર્વત ઉપર ઉપવનમાં ગયા. ત્યાં હનુમાનના કથા પ્રમાણે રામે સીતાને દીઠી. તે વખતે પોતાના પ્રાણની પકે સીતા પાસે જઈને હું હમણાં જ છ-

લ્યો એમ જાણ્યું. એટલામાં આકાશમાં સિદ્ધ અને ગંધર્વ સીતાનો જય થાઓ એમ બોલવા લાગ્યા. લક્ષ્મણે આંખોમાં પાણી આણીને સીતાના પગ ઉપર માથું રાખ્યું. ત્યારે ચીરંજીવો ઘણા કાલ આનંદ પામે, તારો ઘણા કાળ જય થાઓ, એવો સીતાએ તેને આશીરવાદ દીધો. અને તેના મસ્તકનું ચું ખન કર્યું. તેમજ ભામંડલે પાણુ નમસ્કાર કર્યા પછી સીતાએ તેને આશીરવાદ દીધો. ત્યાર પછી સુગ્રીવ, બિભીષણ, હનુમાન; અંગદ, અને બીજા વિદ્યાધરોએ પોત પોતાનાં નામ કહીને જનકીને નમસ્કાર કરવા લાગ્યા. સીતાએ તેમના સત્કાર કર્યો તે સમયે પુનિમના ચંદ્ર વડે જેમ કુમુદની શો બે તેમ રામના દરશનથી સીતા શોભવા લાગી પછી સીતા સહિત રામ, ભુવનલંકાર નામના હાથી ઉપર બેસીને તથા સુગ્રીવાદિકોને સાથે લઈને, રાવાણના ઘેર ગયા, ત્યાંથી હજાર મણિસ્થંભે કરી યુક્ત શાંતિનાથના ચત્યની વંદના કરવા સારૂ ગયા. તે વખતે બિભીષણે લાવી આપેલાં કુલો વડે સીતા લક્ષ્મણ સહિત રામે શાંતિનાથની પૂજા કરી. પછી બિભીષણે પ્રાર્થના કર્યા થી તેના ઘેર જઈને પરિવાર સહિત રામે સ્નાન તથા બોજનાદિક કર્યું. ત્યારે રામને સિંહાસનની ઉપર બેસાડીને બિભીષણે બે વસ્ત્રો ઓડવાને આપ્યાં, પછી હાથ બેડીને કહેવા લાગ્યો કે, આ રત્નોના તથા સોનાના કોશો આ હાથીઓ તથા ઘોડાઓ આ રાક્ષસદ્વીપ એ સર્વ તમે લ્યો, હું તમારો શેવક છું, તમારી આજ્ઞાથીજ હું તમને રાજ ઉપર બેસાડુ છું. મારી ઉપર પ્રસન્ન થઈને આ લંકાપુરીને અને મને તમે પવિત્ર કરો. એવું બિભીષણનું બોલવું સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, આ લંકાનું રાજ મેં પ્રથમજ તને આપ્યું છે, તું ભક્તિમાં મોહિત થઈને ભુલી ગયો કે શું? એમ કહીને રામે તેજ વખતે બિભીષણને લંકાના રાજ ઉપર બેસાડ્યો, ત્યાર પછી સુધરમા સભામાં ઈંદ્રની પઠે લક્ષ્મણાદિક સહિત રામ રાવાણના ઘેર આવ્યો. સિંહોદરાદિક રાજાઓની કન્યાઓને વિવાહ કરવા સારૂ રામની રજાથી લાવ્યા, તે કન્યાઓએ પોત પોતાની પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે યથાવિધી રામ તથા લક્ષ્મણની સાથે લગ્ન કર્યું, ત્યાં નિરવિધનપણે ઉપબોગ ભોગવીને રામ તથા લક્ષ્મણે ૭ વર્ષ કહાડ્યાં એવા સમયમાં વિધ્યાચલ પર્વત ઉપર ઈંદ્રજીત અને મેઘવાહન સિદ્ધિને પામ્યા, ત્યાં મેઘરથ નામનું તીર્થ થયું. અને નર્મદામાં કુલકરાણુ સિદ્ધિ પામ્યો, પૃથ્વરસિત તીર્થ થયું.

અગત્યમાં રામ તથા લક્ષ્મણની માતાઓને પોતાના પુત્રની વાત નહી

કગવાથી અતિ દુઃખને પામી. ત્યારે ધાતકીખંડથી નારદ ત્યાં આવ્યો. તે જો તેમને પુછ્યું કે, તમે દુખી શા સારૂ છો? ત્યારે કૌશલ્યા કહેવા લાગી કે, સીતા સહિત રામ તથા લક્ષ્મણ પિતાની આજ્ઞાથી વનમાં ગયા. ત્યાં સીતાનુ હરણ થયાથી લંકામાં ગયા, પછી રાવણ સાથેયુદ્ધ થયું. તેમાં રાવણે લક્ષ્મણ ઉપર શક્તિ નાખી. તેનુ શલ્ય કાઢાડવા સારૂ વિશલ્યાનેલઈ ગયા ત્યાર પછી શું થયું તેની ખબર નથી, અમારો પુત્ર લક્ષ્મણ જીવતો છે કે નહીં? એમ કહીને હે વત્સ, હે વત્સ, એવા કરુણાસ્વર વડે સુમિત્રા સહિત રડવા લાગી. ત્યારે ત્યોને નારદ કહેવા લાગ્યો કે, તમે ધીર ધરો. તમારા પુત્રને હું જોઈને તેમને આંઈ લાવું છું. એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને નારદ આકાશ માર્ગે ઉડ્યો. લોકોના મુખ થકી સાંભળેલો સર્વ વ્રતાંત પોતાના મનમાં રાખ્યુ. પછી રામની પાસે આવ્યાથી રામે તેનુ આદર સત્કાર કર્યું અને યોગ્ય આસન ઉપર બેસાડીને તેને પુછવા લાગ્યો કે, આંહી આવવાનુ કારણ શું છે? એણે પુછ્યાથી નારદે રામની માતાઓનુ દુઃખ કહી સંભળાવ્યું ત્યારે રામ બિભીષણને કહેવા લાગ્યો કે, હું મારી માતાઓનુ દુઃખ ભુલી જઈને તારો ભક્તિથી ઘણા રિવશ આંહી રહ્યો. અમારા વિરહના દુઃખથી ત્યો જ્યાંલગણુ મરી ગયાં નથી ત્યાં લગણુ અમને ત્યાંજવું જોઈએ માટે હવે અમને રજા આપ. ત્યારે બિભીષણ નમસ્કાર કરીને કહે છે કે, અયોધ્યા નગરીને શિલ્પિઓ પાસેથી સુધારવાને આજ્ઞાથી હું લાગુ છું. તેને દિન સોળ લાગશે. તે કામ થઈ રહ્યા પછી તમે સુખે પધારજો. ત્યારે રામે કહ્યું કે ઠીક છે, પછી બિભીષણે કારીગરો પાસેથી સોળ દીવશમાં અયોધ્યા નગરી લંકાના જેવી કરાવી. ત્યારે નારદ રામની પાસેથી આદર સત્કાર પામીને ત્યાંથી ગયો. તે અયોધ્યામાં આવીને રામની માતાઓને તેમનાપુત્ર આવવાનો મહોત્સવ નિવેદન કર્યો. સોળમા દિવશે સ્ત્રિયો સહિત ઇશાન ઇંદ્રની પહે રામ લક્ષ્મણ ઘણા વિમાનોમાં બેસીને નીકળ્યા. સાથે બિભીષણ, સુગ્રીવ, ભામંડલ, તથા રાજદિક લઈને ક્ષણ માત્રમાં અયોધ્યા નગરીમાં રામ લક્ષ્મણ આવ્યા. તેમને દુરથી પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને આવે છે. એમ જોઈને શતરૂઘન સહિત ભરત હાથી ઉપર બેસીને તેમની સામે આવ્યો. તેને જોઈને જેમ ઇંદ્રની આજ્ઞાથી પાલક વિમાન નીચે ઉતારે તેમ રામની આજ્ઞાથી પુષ્પક વિમાન પ્રધ્વી ઉપર ઉતર્યું. ત્યારે પ્રથમ ભાઈ સહિત ભરત હાથી ઉપરથી ઉતર્યો. પછી આનંદ સહિત રામ તથા

લક્ષ્મણ પુષ્પક વિમાનમાંથી ઉતર્યા. તેવારે ભરતે રામને નમસ્કાર કર્યો. તેને પગમાંથી ઉઠાડીને વારંવાર તેનું મસ્તક ચુંબન કર્યું તેમજ શતરૂઢને પણ નમસ્કાર કર્યા પછી તેને ભરતની પહે ઉઠાડીને વસ વડે તેની આંખોમાંના આંસુ લુછીને આલિંગન કર્યું. તેમજ લક્ષ્મણે પણ નમસ્કાર કરનારા જે ભરત અને શતરૂઢને તેમને આલિંગન કર્યું. પછી તે ત્રણ ભાઈઓ સહિત રામ પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને અયોધ્યામાં આવવા સારૂ વિમાનને આજ્ઞા કરી. તે વખતે આકાશમાં અને પૃથ્વી ઉપર વાળાં વાળી રહ્યાં હતાં, એવા નાટ્યરંગે કરીને રામ અયોધ્યા નગરીમાં ગયા. ત્યારે જે મંત્રેણે મોર બુલે તેની પહે નગરીના લોકો ઉપર માથું કરીને આંખોની પાપણું ન લવતાં એક સરખા રામની સામે જોવા લાગ્યા. રસ્તામાં કે-કાણે કેકાણે લોકોએ આ પદ્માદિક વડે તેમની પૂજા કરી. પછી રામ લક્ષ્મણ પુષ્પકવિમાનમાંથી ઉતરીને માતાના ઘરમાં ગયા. ત્યાં કાશલ્યા તથા સુમિત્રાદિકોને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે ત્યોએ આશીરવાદ દીધો. તેમજ સીતા તથા વિશલ્યાદિક સ્ત્રીઓએ પણ ઘણા ઉમંગે અપરાધિતાદિક સાસુઓને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે તેમણે એવો આશીરવાદ દીધો કે, અમારી પહે વીર પુરૂષને જાણનારી તમે થાઓ. પછી કાશલ્યા લક્ષ્મણના આંગ ઉપર હાથ ફેરવીને તથા મસ્તક ચુંબન કરીને તેને કહેવા લાગી કે, હે વત્સ, મેં મોટા ભાગ્યે કરી તને જોયો. વિદેશમાં જઈને તથા ત્યાં પોતાનું વિજય કરીને પાછો આંહી આવ્યો નેથી હું એમ બાણું છું કે, તારૂ ફરી જન્મ થયું. તારી મોઝા રામ અને સીતાએ વનમાંના દુઃખને લોટયું. એવું સાંભળીને લક્ષ્મણ બોલ્યો કે, હે માતા, રામ અને સીતાએ મારૂ તારી પહેજ વનમાં પાલન કર્યું. તેને લીધેજ હું વનમાં સુખે કરી રહી શકું. ત્યાં મારી વર્તણૂકથી રામની સાથે વેર બંધાયું. તેથીજ સીતાને દુઃખ થયું. હે દેવી, ઘણું તો શું કહું ? પણ તમારા આશીરવાદ કરી વેરસાગર તરીને પોતાના પરિવાર સહિત રામ ફરી આંહી આવ્યો, એ મોટો ભાગ્ય સમજવો ત્યાર પછી ભરતે અયોધ્યામાં મોટો ઉત્સાવ કરાવ્યો. અને પોતે રામની પાસે શેવક થઈને રહ્યા,

કોઈ એક સમયે રામને નમસ્કાર કરીને ભરતે કહ્યું કે, હે આર્ય, તારી આજ્ઞાથી આજ દિવસ સુધી આ રાજ મેં કર્યું. નીકર હું તો દશ રથ રાજની સાથેજ દિક્ષા લેતો હતો. પરંતુ વડીલની આજ્ઞા રાજનું પા-

લન કરવા વિશે થઈ તેથી આજ દિવસ સુધી રહ્યો. હવે મને દિક્ષા લેવા ને આજ્ઞા આપો. આ સંસારથી હું વિરક્ત થયો છું. તેથી હવે હું આંહી રહેવાને સમર્થ થનાર નથી. એવું ભરતનું બોલવું સાંભળીને રામની આંખોમાં આંસુ આવ્યાં, ને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે વત્સ તું આમ કેમ બોલે છે ? આ રાજ તુંજ કર. તારી ઉલ્કાથી હું આંહી રહીશ રાજ સહિત અમને મુકીને જવું તને ચોગ્ય નથી. એવો રામનો આગ્રહ જાણીને ભરત રામને નમસ્કાર કરીને ત્યાંથી ઉઠ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણે તેનું હાથ પકડી લીધું. ભરતની દિક્ષા લેવાની સીતા તથા વિશલ્યાદિકે વાત સાંભળીને તેને દિક્ષાનો આગ્રહ મુકાવવા સારૂ વિચાર કરીને જલક્રીડા કરવાને ભરતની પ્રાર્થના કરી. તે સ્ત્રીઓના આગ્રહથી અંતઃપુર સહિત ભરત ક્રીડા કરવા સારૂ ગયો. જો પણ પોતે વિરક્ત હતો, તો પણ તેમની સાથે જો ઘડી સુધી જલક્રીડા કરી. પછી જલમાંથી બાહાર નીકળીને તીર ઉપર હંસની પકે ભરત રાજ ઉભો રહ્યો. એટલામાં બુવનાલંકાર હાથી સ્થંભ ઉખાડી ભરત પાસે ગયો. તે મદ્દ કરી અંધજો હતો. તથાપિ ભરતને જોતાંજ મદ્દરહિત થઈ ગયો. તેમજ તેના દરશન થકી ભરત પણ આનંદને પામ્યો. ત્યારે તે ઉપદ્રવ કરનારા હાથીને બાંધવા સારૂ રામ લક્ષ્મણ તથા બીજા સુભટો આવ્યા. પછી રામની આજ્ઞાથી માવતે પકડીને હાથીને સ્થંભની પાસે આણ્યો. ત્યાં દશબુધાણ અને કુલબુધાણ એ જો મુનિ આવ્યા. તેમને વંદન કરવા સારૂ પરિવાર સહિત રામ, લક્ષ્મણ, અને ભરત જો ત્રણે જાણ આવ્યા. તે વખતે તેમને નમસ્કાર કરીને રામ પૂછવા લાગ્યો કે, મારો હાથી ભરતના દરશનથી મદ્દ રહિત કેમ થયો ? ત્યારે દશબુધાણ કેવળ જ્ઞાનના પ્રભાવે કહેવા લાગ્યો.

પૂર્વે રૂપલસ્વામીની સાથે ચાર હજાર રાજાએ દીક્ષા લીધી. તેમાં રૂપલસ્વામી બાહાર મુકીને તથા મૈત્રા ધારણ કરીને વિહાર કરવા લાગ્યો. તેથી તેમની સાથેના સર્વ તાપસ બાહાર શિવાય દુઃખી થયા. ત્યોમાં પ્રહ્લાદનસુપ્રભ રાજના, ચંદ્રોદય, તથા સુરોદય એ નામના જો તાપસ પુત્ર હતા. તે ઘણા કાળ ભવ કરીને તેમાંના ચંદ્રોદય ગજપુરના હસ્મતિ રાજાની સ્ત્રી ચંદ્રલેખાના ઉદરથી કુલંદર નામનો પુત્ર થયો. અને સુરોદય પણ ત્યાંજ વિસ્વલુતિ પ્રાહ્માણની અગ્નિકુંડા નામની સ્ત્રીના પેટે શુતિરતિ નામનો પુત્ર થયો. પછી તે કુલંદર રાજ્ય ઉપર બેસીને કોઈએક દિવસે તાપસના આશ્ર

મમાં ગયો. તેને અવધિજ્ઞાની અલીનંદન સાધુ કહેવા લાગ્યા કે, આ આ શ્રમમાં પંચાગ્નિ સાધન કરનારા એક તપસ્વીએ બાગવાને માટે લાકડા આણ્યા છે તેમાં એક સર્પ છે. તે તારા પુર્વ જન્મમાંના ક્ષેમંકર નામનો તારો પિતામહ (બાપનો બાપ) છે. માટે તે લાકડાં ચીરીને તે સર્પની તું રક્ષા કર. એવું તે મુનિનું બોલવું સાંભળીને તથા દુઃખીત થઈને કુલંકરે તે લાકડાં ફેંડાવ્યાં. તેમાંથી તે સર્પ નીકળ્યો તેને જોઈને વિસ્મય થયો. તે વખતે કુલંકર રાજના મનમાં આવ્યું કે, દીક્ષા લેવી. એટલામાં સુતિરતિ બ્રાહ્મણ તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજન એ ધર્મનું નામ શું? જો તારો આ ગ્રહ હોય તો માટી અવસ્થામાં દીક્ષા લેજે. હમાણાં શા સારુ દુઃખ ભોગવે છે? તેનું એવું બોલવું સાંભળીને દીક્ષા લેવાનો આગ્રહ મુક્યો. અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, હવે શું કરું? તેની સ્ત્રી શ્રીદામા તેજ ઉપાધ્યાયની સાથે લાગેલી હતી, તેણે વિચાર કર્યો કે, આ કર્મ જો રાજ જાણુશે, તો તે અમને મારી નાખશે. એટલામાં હુંજ એને મારી નાંખુ તો પીડા જાય. એવો વિચાર કરીને ઉપાધ્યાયની સલાહથી રાજને વિષ દઈને માર્યો ત્યાર પછી કાલાંતરે તે સુતિરતિ નામનો બ્રાહ્મણ પણ મરી ગયો તે એક ઘણા કાળ ભવ ભટકીને નાના ચોનીઓમાં ગયા.

કોઈએક સમયે રાજગૃહ નગરમાં કપિલ નામના બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સાવિત્રીના પેટે તે જોડલા વિનાદ અને રમાણ એ બે પુત્ર થયા. તેઓમાંના રમાણ વેદાધ્યયન કરવા સારુ દશાંતરે ગયો, ત્યાં વેદ શીખીને કેટલાએક કાળ પછી રાજગૃહ નગરમાં રાત્રના સમયે આવ્યો. તે વખતે નગરમાં જવાનો સમય ન હોવાથી તે બહિરજ રહી ગયો. ત્યાં એક ચક્ષના મંદિરમાં તે સુતો; તે કંકાણે વિનાદની સ્ત્રી શાપ્પાદત નામના બ્રાહ્મણની સાથે સંકેત કરીને રાતના આવી, તેની પાછળ વિનાદ પણ આવ્યો. તે વખતે રમાણને શાપ્પાદત જાણી ભોગ ભોગવવા સારુ તે રમાણ થઈ. પછી વિનાદ ખડગે કરીને તેને મારી નાંખ્યો. ત્યારે રમાણની ઈચ્છા કરનારી જો તે શાપ્પા તેણે વિનાદને મારી નાંખ્યો. તે વિનાદ ઘણા કાળ ભવ ભટકીને એક ધન નામના વિશ્વશેઠનો પુત્ર થયો, રમાણ પણ કાળ કરીને તે ધનની સ્ત્રી લક્ષ્મીના પેટે ભુષણ નામનો પુત્ર થયો. તેણે ધન શેઠની આજ્ઞાથી બત્રીસ કન્યાઓની સાથે વિવાહ કર્યો. એક વખતે તે સ્ત્રીઓની સાથે ક્રીડા કરતો છતાં રાત્રના યોગડા ઉપર બેઠો; પાછલી રાતના એક શ્રીધર મુનીને કેવળ

જ્ઞાન ઉપન્યુ, તેના ઉત્સાહ દેવતાઓએ કર્યો. તે જ્ઞાન તેને ધર્મના પરિણામ થયો; તેજ વખતે ત્યાંથી ઉડીને તે સાધુને વંદના કરવા સારૂ ચાલ્યો. તે વખતે માર્ગમાં એક સર્પે તેને ડંશ કર્યો. તે વખતે તેના પરિણામ સારા હોવાથી કાળ કરીને શુભ ગતિને પામ્યો. પછી માહાવિદ્ધ ક્ષેત્રના જંબુદ્વિપમાં હનુપુર નગરમાં અચલ નામના ચક્રવર્તિ રાજાની સ્ત્રી હરિણીના પેટે પ્રિયદર્શન નામના ધર્મતત્પર પુત્ર થયો, તેણે દીક્ષા લીધાની ઇચ્છા કરી પરંતુ પિતાની આજ્ઞાથી તે ત્રણ હજાર કન્યાની સાથે પરણ્યો તો પાણ અંતઃકરણમાં વિરક્ત રહ્યો. ગ્રહવાસમાં પાણ તેણે ચોસઠ હજાર વરસ ઉત્તમ તપ કરીને તાંડાંથી ચવીને તે પ્રજ્ઞ દેવલોકમાં દેવ થયો.

અને તે ધનશેઠ પાણ ઘણા કાળ ભવમાં ફરીને એક પોતાનપુર નગરમાં શકુનાગ્નિમુખ પ્રાહ્માણની સ્ત્રી પ્રજ્ઞપત્નિના પેટે મૃદુમતિ નામના પુત્ર થયો, તે અવિનયી હતો. તેથી તેના પિતાએ તેને કાહાડી મુંક્યો. પછી તે સર્વ કળા શીખીને પાછો પોતાને ઘેર આવ્યો. ત્યાં રાત દિવસ રમે પાણ તેને કોઈ છતવાંને સમર્થ ખાય નહીં. પછી હંમેશ જુગાર રમીને બીજા લોકોને છતીને ઘણું દ્રવ્ય મેળવ્યું. ત્યારે વસંતસેના નામની વેશ્યાની સાથે પ્રીતિ બંધાયાથી તેની સાથે ઘણા ઉપભોગ ભોગવ્યા. પછી વૈરાગ્ય ઉપન્યો, તેથી દીક્ષા લઈને તે પ્રજ્ઞ દેવલોકમાં દેવ થયો. ત્યાંથી આવીને પુર્વ જન્મના માયાના દોષથી વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર આ ભુવનાલંકાર નામના હાથી થયો. અને પ્રિયદર્શનના છત્ર પાણ ત્યાંથી આવીને આ મહાભુજ તારો ભાઈ ભરત થયો. એના દર્શનથી હાથીને જાતિસ્મરણ થઈને તે મદ થકી રહિત થયો. કહ્યું છે કે “વિચાર કર્યાથી રૌદ્ર ભય રહેતો નથી.”

એવી રીતે પુર્વ ભવ સાંભળીને ભરતને વધારે વૈરાગ્ય ઉપન્યો, તેથી પોતે એક હજાર રાજ સહિત દીક્ષા લઈને અંતે મોક્ષે ગયો; અને તે હજાર રાજ ઘણા કાળ દીક્ષા પાળીને નાના લબ્ધિ ભોગ ભોગવતા થકા અક્ષય પદને પામ્યા. અને તે હાથી પાણ વિવિધ તપ કરી અનસન વ્રત પાળીને મુવા પછી પ્રજ્ઞ દેવલોકમાં દેવ થયો. ત્યાર પછી ભરતની માતા કેકઈ પાણ દીક્ષા લઈને નિષ્કલંક વ્રત પાળતી થકી મોક્ષને પામી. ભરતે દીક્ષા લીધા પછી ભુચર વિદ્યાધર રાજાઓએ રામને રાજ્ય ઉપર બેસાડવાની ભક્તિ સહિત પ્રાર્થના કરી. ત્યારે રામે કહ્યું કે આ મારો ભાઈ લક્ષ્મણ વાસુદેવ છે, તેને રાજ્યના અભિષેક કરો. એવી રામની આગ્રહથી આજ્ઞા થતાંજ સર્વ લોકો

કોએ લક્ષ્મણને રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. તેમજ રામ બલદેવતાનો અવતાર છે, તેથી રામને પણ રાજ્યનો અભિષેક કર્યો. એવી રીતે આઠમા બલદેવ તથા વાસુદેવ એ બેઉ રાજ્ય કરવા લાગ્યા. ત્યારે રામે ખિન્નીપણને કહ્યા પ્રમાણે રાક્ષસદ્વિપ આપ્યા. તેમજ સુગ્રીવને વાનરદ્વિપ આપ્યા, હનુમાનને શ્રીપુરે મોકલ્યો, નિરાધને પાતાળ લંકાએ રવાને કર્યો, નીલને રૂક્ષપુર, પ્રતિસુર્યને હનુપુર, રત્નજ્યોતીને દેવોપગીત નગર, લામંડલને રથનુપુર નગર, અને બીજાઓને પણ યથાચોગ્ય આપીને રામ શતરૂઘનને કહેછે કે, હે વત્સ તને કયો દેશ ગમે છે? તે લે. ત્યારે શતરૂઘન કહેવા લાગ્યો કે મને મથુરાં નગરી જોઈએ. ત્યારે રામ બોલ્યો કે હે વત્સ મથુરાં નગરી લેવી મહા કઠણ છે; ત્યાંના મધુ નામના રાજાને પૂર્વે એક ચમરેન્દ્ર નામના દેવતાએ ત્રિશુળ આપ્યું છે. તે શતરૂઘના સેન્યને દુરથી નાશ કરીને ફરી પોતાના ધણીના હાથમાં જાય છે. ત્યારે શતરૂઘન બોલ્યો કે હે દેવ, હું તમારો ભાઈ છું, મારા યુદ્ધમાં તેનું રક્ષણ કરનારો કોણ છે? માટે મને મથુરાં નગરી આપો. એકલો હુંજ જોમ વેદ વ્યાધીના પરિહાર કરે છે તેમ તેને છતી લઈશ. એવી રીતે શતરૂઘનના આગ્રહથી તેને મથુરાં નગરી આપીને રામ કહેવા લાગ્યો. હે વત્સ તે મધુ રાજાના હાથમાં જે વખત ત્રિશુળ હોય નહીં તથા જે વખત તે ઉન્મત થયો હોય તે વખત તેની સાથે તું યુદ્ધ કરજે. એમ કહીને અક્ષયસાયક એવા બે ભાતા અને કૃતાંત વદન નામના સેનાની એ બે પદાર્થ સાથે દીધા. તેમજ લક્ષ્મણે અગનિમુખ બાણ અને આર્ણવાર્પત ધનુષ્ય એ બે વસ્તુ આપી.

પછી શતરૂઘન પ્રયાણ કરીને એક સરખો ચાલતો છતાં મથુરાં નગરીની પાસે જઈ નદીના તીર ઉપર રહ્યો. પ્રથમ મધુ રાજાની પાસે ચાર દુત મોકલ્યા, તે ત્યાં જઈને પાછા આવ્યા, ને શતરૂઘનને કહેવા લાગ્યા કે મધુ રાજા પોતાની જયંતી નામની સ્ત્રી સહિત મથુરાંની પૂર્વ દિશાએ કુબેર નામના ઉદ્યાનમાં ગયો છે; અને તે ત્રિશુળ અસ્ર પોતાના ઘેર પડ્યું છે. આ યુદ્ધના વખત છે. એવું તે દુતનું બોલવું સાંભળીને શતરૂઘન રાતના મથુરાં નગરીમાં ગયો. મધુ રાજા પણ તેજ વખતે નગરીમાં પેસવા લાગ્યો. ત્યારે તેને શતરૂઘનના સેન્યે અટકાવ્યો, અને પ્રથમ રામના રણના આરંભે જોમ ખરને માર્યો હતો તેમ મધુના પુત્ર જે લવાણ તેને મારી નાંખ્યો. પુત્રના જુવાથી મધુ ક્રોધાયમાન થઈને તેણે પોતાના ધનુષ્યના ટણકાર કર્યો.

પછી શતરૂઘનની સામે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તે સંગ્રામમાં પરસ્પરનાં અસ્ત્રો કાપી નાંખીને દેવ અને અસુરની પેઠે તે બેઉ પરસ્પર શસ્ત્ર તથા અસુરના વરસાત વરસાવવા લાગ્યા. તે વખતે શતરૂઘને, લક્ષ્મણે દીધેલા સમુદ્રાવર્ત ધનુષ્ય તથા અંગીમુખ બાણ એ બેઉનું સ્મરણ કર્યું તેવાંજ તે પ્રગટ થઈને સામે આવી ઉભાં રહ્યાં. પછી તે ધનુષ્ય સજ્જ કરીને તે અંગીમુખ બાણ વડે શતરૂઘને મધુ રાજને ઘાયલ કર્યો. તે બાણના મારથી વિકલ થયેલો મધુ વિચાર કરવા લાગીયો કે મારૂ ત્રિશુળ હાથમાં આવ્યું નહીં, અને આ શતરૂઘને પણ માર્યો નહીં, માટે મારો જન્મ વ્યર્થ ગયો, તેમજ શ્રી જિનેન્દ્રની શુભ પણ કરી નહીં; દરાસરો પણ બાંધ્યાં નહીં, સત્ય વડે દાન પણ કર્યાં નહીં, એવો વિચાર કરીને તેણે દીક્ષા લીધી. પછી નવકાર મંત્રનો જાપ કરીને કાળ કરી ગયા પછી સનત્કુમાર દેવલોકમાં તે મધુ મહાદેવ થયો. તેના શરીર ઉપર દેવોએ કુલોનો વરસાત કરીને એના જય થાળો એવી રીતે તેઓ બોલવા લાગીયા.

પછી તે દેવતા૩૫ ત્રિશુળ ચમરેન્દ્ર પાસે આવીને તેણે શતરૂઘનના હાથે મધુના મૃત્યુની વાત કહી સાંભળાવી. ત્યારે ચમરેન્દ્ર ક્રોધમાં આવીને પોતે આવ્યો. તે વખતે વૈષ્ણુદારી નામનો તાર્ક્ષ્યામી તેને પુછવા લાગીયો કે તું ક્યાં જાય છે? ત્યારે ચમરેન્દ્ર બોલ્યો કે મારા મિત્રને મારનારા શતરૂઘનને મારવા સારૂ હું જાઉં છું. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને તેને તે વૈષ્ણુદારી કેહેવા લાગીયો કે ધરણેન્દ્ર પાસેથી રાવણને મળેલી શક્તિને પણ મહા પુન્યવાન જે અર્ધ ચક્રી લક્ષ્મણ તેણે છતી લીધી. અને તે લક્ષ્મણે રાવણને માર્યો. તેના શેવક મધુ તે બિચારો શા હિસાબમાં ! તે લક્ષ્મણની આજ્ઞાથીજ શતરૂઘને સંગ્રામમાં મધુને માર્યો છે. એવું સાંભળીને ચમરેન્દ્ર તેને કેહેવા લાગ્યો કે, લક્ષ્મણે જે શક્તિને છતી તે વિશલ્યા કન્યાના પ્રભાવથી હુમાણું તેને વિવાહ કર્યાથી તેના પ્રભાવ જતો રહ્યો છે. માટે મારા મિત્રને મારનારાને મારવા સારૂ તું હું જાઉં નહીં ? એમ કહીને ક્રોધમાં આવ્યો થકો ચમરેન્દ્ર શતરૂઘનના દેશમાં આવ્યો. ત્યાં ન્યાયમાં રહેલા સર્વ લોકોને તેણે જાણ્યા. પછી પેહેલાં પ્રજાને ઉપદ્રવ દેવા લાગ્યો. અને શતરૂઘનને દુઃખ દેવા સારૂ નાના પ્રકારની વ્યાધીઓ ઉત્પન્ન કરી, શતરૂઘનને પોતાના કુલ દેવતા એ વ્યાધી થવાનું સર્વ કારણ કહ્યું ત્યારે ત્યાંથી નીકળીને તે અચોધ્યામાં રામ લક્ષ્મણની પાસે આવ્યો. એવા પ્રસંગે દશભુષણ તથા કુલભુષણ એ

એ મુનિએ પણ ત્યાં આવ્યા, ત્યારે રામે, લક્ષ્મણ તથા શતરૂઢને નમસ્કાર કર્યો ત્યાર પછી તેમને રામ પુછવા લાગ્યો કે, આ શતરૂઢને મથુરા નગરીમાં આગ્રહ શા વાસ્તે થયો. ત્યારે દશ ભુષણ કહેવા લાગ્યો કે, આ શતરૂઢને જીવ મથુરા નગરીમાં અનેક વાર ઉત્પન્ન થઈને તે એક સમયે સાધુની સેવા કરનારો શ્રીધર નામનો પ્રાણી રૂપવાન થયો. તે કોઈએક સમયે રસ્તામાં જતાં રાજની સ્ત્રી લલિતાએ તેને જોયો, તેણે કામ ભાગની ઇચ્છાથી પોતાની પાસે બોલાવી લીધો. એટલામાં ત્યાં રાજ પણ આવ્યો. ત્યારે લલિતા ગામ્ભીરી થઈ ગઈ. તે જોઈને રાજએ પુકાર કરી કે, આ ચોર છે માટે આને પકડો. તે સાંભળીને રાજના માણસો ત્યાં આવ્યાં, ત્યારે રાજએ હુકમ કર્યાથી ત્યારે તે પ્રાણીને શુભી ઉપર લઈ ગયા. તે વખતે કોઈ એક કલ્યાણ નામના મુનિએ આ સાધુની સેવા કરનારો છે એમ જાણીને તથા રાજને સમજાવીને તેને મુકાવ્યો. ત્યાંથી છુટીને તેણે દિક્ષા લીધી. પછી તપ કરીને તે સ્વર્ગમાં ગયો. ત્યાંથી આવીને મથુરા નગરીના ચંદ્રપ્રભ રાજને અતિ પ્રિય થયો. તેના ભાનુપ્રભાદિક આરમાન ભાઈઓએ તેને રાજ ન મળવાની ઇર્ષ્યાથી મારવાના ઉપાયો કર્યા. તે વાતની પ્રધાનને ખબર પડ્યાથી તેણે એને કહી દીધી. તે જાણીને અચલ ત્યાંથી નાશી ગયો. તે વનમાં ફરતો ફરતો તેના પગમાં કાંટા લાગ્યાથી રહવા લાગ્યો. તે રસ્તામાં એક શ્રાવસ્તી (સાવત્રી) નગરીમાં રહેવાવાળો તથા પિતાએ કાઢાડી મુકેલો, એક નામનો પુરુષ તેણે પોતાના માથા ઉપરનો લાકડોનો ભાર ઊતારીને તેના પગમાંથી કાંટો કાઢાડ્યો કાંટો નીકળ્યાથી તે રાજ તે એકને કહેવા લાગ્યો કે તે ઘણું સારું કર્યું. જે વખતે મથુરા નગરીમાં અચલ રાજ થયો એવું તું સાંભળે તે વખતે ત્યાં આવજે. તું મારો મોટો ઉપકારી છે. એમ કહીને અચલ કાશાંબી નગરીમાં ગયો. ત્યાં સિંહ ગુરૂ નામના આચાર્યની પાસે ધનુષ્યનો અભ્યાસ કરનારા ઇંદ્રદત્ત રાજને જોયો. અચલે પણ પોતાનું ધનુષ્યત્વ બતાવ્યું. તેથી રાજ થઈને ઇંદ્રદત્ત રાજએ. પૃથ્વી સહિત પોતાની કન્યા તેને આપી, પછી તે અચલ બગવાન થઈને તેણે અંગાદિક દેશો છુટ્યા.

કોઈ એક સમયે મથુરા નગરીમાં આવીને તથા પોતાના ભાઈઓની સાથે યુદ્ધ કરીને ભાનુપ્રભાદિક તે આઠે જાણને ખાંડી લાવ્યો. ત્યારે તેના પિતા જે ચંદ્રપ્રભ, તેણે પુત્રને મુકાવવાને અર્થે અચલની પાસે પોતાનો મંત્રી આવ્યો તેને અચલે પોતાનો સર્વ વ્રતાંત કહી સંભળાવ્યો. મંત્રીએ જ-

ઇને ચંદ્રપ્રભ રાજાને કહ્યો. યદ્યપી તે પોતાનો નાલો પુત્ર હતો તથાપિ ન-
 ગરીમાં લાવીને ચંદ્રપ્રભ રાજાએ તેને રાજ ઉપર બેસાડો. અને બીજા આ
 ૬ પુત્રોને કાઢાડી મુક્યા. અચ્ચે તેમને પાછા બોલાવીને આઠે ભાઈઓને અ-
 દષ્ટ સેવકો કર્યા. કોઈ એક સમયે નાટ્ય ઘરમાં તે એક નામના પુરુષને અ-
 ચ્ચે જોયો. તેને દ્વારપાલના હાથે બોલાવી લીધો. તેનો ઉપર રાજ યદ્યપે
 અચ્ચે તેની જન્મભુમિ સાવસ્તી નગરીનું રાજ્ય તેને આપ્યું. પછી તે બે-
 ઉ મળીને રાજ કરવા લાગ્યા. પછી તે બેઉએ એક સમુદ્રાચાર્યની પાસે દીક્ષા લી-
 ધી. કાળે કરી મરીને તે બેઉ બ્રહ્મદેવલોકમાં દેવ થયા. અચ્ચલનો છવ ત્યાં
 થી અ.વીને આ તારો નાનો ભાઈ શતરૂઢન થયો. તે પુર્વ જન્મના મોહ વડે
 મથુરા નગરીના રાજની તેને ઇચ્છા થઈ. અને તે એકનો છવ આવીને
 કૃતાંતવદન આ તારો પેતાની થયો. એવા સમયે ખભાપુર નગરનો રાજા શ્રી
 નંદ તેની સ્ત્રી ધાગણીના પેટે સુરનંદ, શ્રીનંદ, શ્રીતિલક સર્વ સુંદર, જ્યંત
 ચમર અને જ્ય મિત્ર એ સાત પુત્રોનું ક્રમેકરી જન્મ થયું. કોઈ એક સમ-
 યે શ્રીનંદ એક મહિનાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે પ્રતિકર ગુ-
 રૂની પાસે બીજા પુત્રો સહિત દિક્ષા લીધી, કેટલાંક કાળ પછી શ્રીનંદ મોક્ષે
 ગયો. અને સુરનંદનાદિક પુત્રો તપની શક્તિથી જઘાચારણુ લબ્ધિ પામ્યા. તે
 મહર્ષી કોઈ એક સમયે મથુરા નગરીમાં ગયા. તે વખતે વરપાકાલ આવ્યા
 થી ત્યો પર્વતની ગુફામાં રહ્યા. ત્યાં સર્વકાલ ષષ્ઠાષ્ટમાદિ તપ કરવા લાગ્યા,
 પછી દુર દેશમાં જઈને તેમણે પારણાં કર્યાં. ફરી મથુરા નગરીની પાસે
 પર્વતની ગુફામાં આવી રહ્યા. તેમના સામર્થ્ય વડે ચમરેદ્રે ઉત્પન્ન કરેલી વ્યા-
 ધીઓનો નાશ થયો. કોઈ એક સમયે પારણા કરવા સાડ આ અચોધ્યા ન-
 ગરીમાં ત્યો આવ્યા. અને વારવા સાડ અહુદત નામના શેઠના ઘેર ગયા.
 ત્યોની અવજ્ઞા પુર્વક વંદન કરીને એ કોણુ છે એવો તે વિચાર કરવા લા-
 ગ્યો. આ સાધુનો વેષ ધારણ કરનારા વરપાકાલમાં આવ્યા તેથી એ આં-
 હીના નથી માટે એઓને પુછું કે એ પાખંડીઓની સાથે બોલુ નહી. એ
 પુ તે ચીંતન કરતો છતાં તેની સ્ત્રીએ ત્યોને અને વહોરાવ્યું નહી. પછી
 તે મહરષી દુતિ નામના આચાર્યની વસ્તીમાં ગયા. દુતિએ અભ્યુત્થાન દ-
 ઇને ચોગ્યતા સહિત નમસ્કાર કર્યો, આ સમય વિના વિહાર કરનારા છે,
 તેથી ત્યાંના બીજા સાધુએ વંદના કરી નહી. દુતિએ તેને આસન આપ્યા
 પછી ત્યોએ ત્યાં પારણાં કર્યાં પછી મથુરા નગરીથી આવ્યા ને ફરી ત્યાં

જઘડિયું, એમ કહીને આકાશ માર્ગે ઉડીને પોતાના ડેકાણે ગયા. દ્વચ્છતિએ જંઘાચારણ મુનિના ગુણ વખાણ્યા, તે સાંભળીને જ્યેષ્ઠાએ માન્ય કર્યું નહી તે સાધુ પશ્ચાતાપ પામ્યા. તે સાંભળીને અર્હંત શ્રાવકે ઘોષા કર્યો; પછી તે કારતિક માસના અજવારા પક્ષમાં મથુરાં નગરીમાં આવીને ત્યાં ચિત્યની પુજા કરી સપ્ત મુનિને વંદના કરી, અને પોતે કરેલી તકશીરની માફ માગી.

શતરૂઘને એ વાત સાંભળીને તથા તે સપ્ત મુનિઓના પ્રભાવથી મારો દેશ રોગથી મુકાયો એમ જાણીને કારતિક માસમાં તે નગરીમાં આવ્યો. ત્યાં જઈ સપ્ત મુનિઓને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, મારા ઘરનું ભોજન કરો, ત્યારે તેઓએ કહ્યું કે સાધુએ રાજના ઘરનું આન લેવું નહી. ત્યારે ફરી શતરૂઘન બોલ્યો કે તમે મારી ઉપર ઉપકાર કરનારા છો, મારા મુલકમાં દેવતાઓએ કરેલો રોગ નાશ થયો; માટે લોકોની ઉપર કૃપા કરવા સારૂ કેટલાએક દિવસ અહીં રહો. તમારૂં વરતવું બીજાની ઉપર ઉપકાર કરનારૂં છે. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને તેઓ કહેવા લાગ્યા કે હમાણાં અમે તીર્થ યાત્રા કરવા સારૂ પિહાર કરનારા છીએ. મુનિએ એકજ ડેકાણે કાયમ રહેવું નહી, માટે તું આ નગરીમાં સર્વના ઘરમાં અર્હંતની પ્રતિમાઓ કરાવ એટલે કદી પણ રોગ ઉત્પન્ન થનાર નથી. એમ કહીને તે સાતે મુનિઓ આકાશ વારે બીજે ડેકાણે ગયા. પછી તેમણે કહ્યા પ્રમાણે શતરૂઘને ભગવંતની પકિલો કરાવી. તેમજ તે સાત મુનિઓની રત્નોની પ્રતિમાઓ કરાવીને મથુરાંની ચારે દિશા તરફ પધરાવી.

પૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર દક્ષિણ દિશામાં રત્નપુર નગરનો રાજ રત્નરથ થયો. તેની અંદ્રયુખી નામની સ્ત્રીના પેટે મનારમા નામની કન્યા થઈ. તે રૂપમાં પણ મનારમા હતી. તે જ્યારે ચૌવન અવસ્થામાં આવી ત્યારે રાજ વિચાર કરવા લાગ્યો કે આ કન્યા કોને દેવી ! એટલામાં નારદ આવીને કહેવા લાગ્યો કે આ કન્યા લક્ષ્મણને દેવા યોગ્ય છે. એવું સાંભળીને ગોત્રના વેરે કરી તેઓના પુત્ર ચીડાયા, ન પોતાના સેવકોને કહેવા લાગ્યા કે આ નારદને લાકડી વતી મારો એવી રજ દીધી. તે મારવાને ઉડવા લાગ્યા એટલામાં નારદ જાણીને ત્યાંથી નાશી ગયો. તે પક્ષીની પેઠે ઉડીને લક્ષ્મણની પાસે આવ્યો. તેને તેણે કન્યાની તસબીર કહાડી ખતાવી, અને પોતાની વાત પણ કહી સંભળાવી. તેનું રૂપ જોઈને તેની ઉપર લક્ષ્મણનું મન

થયું. પછી કેટલાએક વિદ્યાધરોને સાંથે લઈને રામ અને લક્ષ્મણ એ બેઉ ભાઈઓ ત્યાં આવ્યા. રત્નરશ્મી સાથે યુદ્ધ કરીને તેને લક્ષ્મણે હત્યો. ત્યારે તેણે રામને શ્રીદામા નામની કન્યા આપી, તથા લક્ષ્મણને મનોરમા કન્યા આપી. ત્યાર પછી વૈતાલ્ય પર્વતની દક્ષિણ દિશાને જીતીને રાધવ અયોધ્યામાં આવ્યા, અને પ્રથમની પેઠે મુત્તકનું પાલન કરવા લાગ્ય. લક્ષ્મણને સો બે હજારને આડસો સ્ત્રીઓ થઈ. તેઓમાં વિશલ્યા, રૂપવતી, વનમાલા, કલ્યાણમાલિકા, રત્નમાલિકા, નિતપદમા, અભયવતી, મનોરમા, એ આઠ સ્ત્રીઓ મુખ્ય હતી. તેને બધા મળીને અડીસો પુત્ર હતા; તેઓમાંના મુખ્ય આઠ સ્ત્રીઓના પુત્રનાં નામો આ પ્રમાણે:—વિશલ્યાના પેટે શ્રીધર, રૂપવતીના પેટે પૃથ્વીતિલક, વનમાલાને અરબ્દુત, નિતપદમાને શ્રીકેશી, કલ્યાણમાલિકાને મંગલ, મનોરમાને સુપાર્શ્વકીરતિ, રત્નમાલિકાને વિમલ, તથા અભયવતીને પેટે સત્યકીરતિ. એ નામના આઠ પુત્ર થયા. તથા સીતા, પ્રભાવતી, રતનિલા, અને શ્રીદામા, એ નામની ચાર સ્ત્રીઓ રામની થઈ.

કોઈએક સમયે સીતા રત્નના સ્નાન કરેલી છતાં તેણે પાછલી રાતે એક સ્વપ્ન જોયું તેમાં બે શરભ વિમાનથી પડીને પોતાના મુખમાં પેડા એવું દીઠું. પછી તે સ્વપ્ન સીતાએ રામને કહ્યું. રામે કહ્યું કે તને બે વીર પુત્ર થશે, પણ વિમાનમાંથી બે શરભ પડ્યા એથી મારા મનને આનંદ થતો નથી. ત્યારે સીતા બોલી કે હે પ્રભો તારા પ્રભાવથી અને ધર્મના પ્રભાવથી સર્વ શુભ ભાવી થશે. તે દિવસથી સીતાએ ગર્ભ ધારણ કર્યો. ત્યારથી રામ ન વિશેષ પ્રિય થઈ. તે જોઈને તેની કપટી શોકચો દેખથી સીતાને પુછવા લાગી કે રાવાણનું રૂપ કેવું હતું? તે અમને બતાવ. અમને જોવાની ઈચ્છા છે. ત્યારે સીતા બોલી કે તેનાં સર્વ અંગ મેં જોયાં નથી, માત્ર પગ જોયા છે, માટે તેનું રૂપ હું કેમ લખી શકું? ફરી તેઓ કેહેવા લાગી કે પગના આકાર બતાવો કેમકે તેને જોવાને અમને કોતક જેવું લાગે છે. સીતા પ્રકૃતિ એ સરલ હોવાથી તેણે રાવાણના ચરણોનું ચિત્ર કાઢાડ્યું- એટલામાં આવિતો ત્યાં રામ આવ્યો. તેને તે સ્ત્રીઓ કેહેવા લાગી કે તાહારી પ્રિય આ સિતા હજી સુધી રાવાણને યાદ કર્યા કરે છે. તેના દાખલો સીતાએ પોતે લખેલા રાવાણના પગ તું જો, બીજી તો તને ખબર. રામનો સ્વભાવ અતિ ગંભીર હોવાથી તેમનું કેહેવું મનમાં ન આંત્રીને સીતાની ઉપર પ્રથમની પેઠે પ્રેમ રાખ્યો. ત્યારે તેઓ પોતાની દાસીઓના મુખે સીતાની ઉપર આ

રોપ કરેલો દાષ લોકોને કહેવા લાગી. તે વાત કોઈએક વખતે રામના કાને પડી. તે મનનાં ન લાવતાં સીતાને રામ કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિય સ્ત્રી આ ગર્ભના યોગે તારૂં શરીર સુકાઈ ગયું છે, તેને આનંદ કરવા સારૂં હમાણું વસંતરિતુ રૂપ લક્ષ્મી આવીને ક્રિડા કરવાની સુચના કરે છે. અને ગર્ભવાળી સીતા મનોરથે કરી બકુલ નામના વ્રક્ષને કુત્તો આવ્યાં છે, માટે આ સમયે ક્રિડા કરવા સારૂં આપણું મહેદ્ર ઉદ્યાનમાં જઈએ. ત્યારે સીતા બોલી કે મારો મનોરથ દેવતાની પુજા કરવાનો થયો છે. તેને ઉદ્યાનમાંના સુગંધી કુત્તો વડે પુરા કરો. એણે સાંભળીને તેજ વખતે દેવોની પુજા કરાવીને તથા સીતાને સાથે લેઈને રામ મહેદ્રોદ્યાનમાં આવ્યો. ત્યાં નગરના લોકો વસંતના ઉત્સવ કરી રહ્યા છે તે જોતા લાગ્યા. એટલામાં સીતાની જમાણી આંખ ફરકવા લાગી, તેથી તેના મનમાં શંકા આવી. ત્યારે તે વાત રામને કહી. રામે સાંભળીને કહ્યું કે એ ચિન્હ સારૂં નથી. સીતા બોલી મારા રાક્ષસદ્વીપના વાસથી શું વિદાતા રાજી થયો નથી કે? હે પ્રાણુપતિ રામ, તારા વિયોગના દુઃખથી બીજી અધિક દુઃખ દેવાની વિદાતાને ઈચ્છા છે કે શું? આ નિમિત્ત અન્યથા થનાર નથી. ત્યારે રામ કહે છે કે હે દેવી તું ખેદ કર નહી, જે થવાનું હશે તે થશે; સુખ અને દુઃખ એ કર્મબીન છે. માટે જરૂર ભોગવવાં જઈએ. હવે ઘેર જઈ દેવની પુજા કર, અને સુપાત્રને દાન આપ. કહ્યું છે કે “દુઃખના વખતે ધર્મની શરણુ છે” પછી ઘેર જઈ મોટા ભાવથી અર્હુતની પુજા કરીને તેણે સારા પાત્રને ઉત્તમ પ્રકારનાં દાન દીધાં.

કોઈએક સમયે વિજય, સુરદેવ, મધુમાન, પિંગલ, શુભવર, કાલ, ક્ષેમ અને કાશ્યપ એ આઠ અધિકારીઓ આવી રામને નમસ્કાર કરીને ઉભા રહ્યા, પરંતુ તેઓનાથી રામની સામે કંઈ પણ બોલાયું નહી, કેમકે તેઓનાથી રાજ તેજ સહન થયું નહી. ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે હે અધિકારી પુરૂષો તમે એકાંત હિત કહેનારા છો તેથી હું તમને અભય આપુછું જે તમારા મનમાં હોય તે માહારી પાસે કહો. એણે રામનું બોલવું સાંભળીને તથા સમય જાણીને તેઓમાંના વિજય નામના અધિકારી હાથ જોડી ને કહેવા લાગ્યો. આજે અમારે વિજ્ઞાપના કરવાની જરૂર પડી છે, તેમ ન કશાથી અને તમારા અપરાધી ઠરીએછીએ; માટે દુઃસહ છતાં કહેવું પડે છે, તમારી પ્રાણપ્રિય ખતિન સીતાની ઉપર લોકો મોટો કુર્બંદ અપવાદ રાખે છે. તેના આપ બુદ્ધિમાન પુરૂષ વિચાર કરી લેવો. જે શ્રેણુ કરવા યોગ્ય હોય

તો ડીકળ છે, નીકર તેના ત્યાગ કરવો. હે પ્રભો રાવણે જનકીને હરાણ કરીને તેને એકલીને તે લઈ ગયા. તેના ઘેર તે ઘણા દિવસ રહી, રાજપુ-શીથી ઈતિરાજીથી, અથવા બગાટકારે સ્ત્રી લંપટ ને રાવણ તેણે નિશ્ચયે કરી સીતાને દુષિત કરી છે, અને સર્વ લોક પણ એમ કહે છે. તેમજ અમે પણ કહીએછીએ. હે રઘુદત્ત એવો યુક્તિ યુક્ત ને પ્રવાદ [અપવાદ] તે તમને સહન કરવા ચોગ્ય નથી. હે દેવ એ પ્રવાદના સહનથી પોતાના કુળની પેઠે જન્મથી મેળવેલી ને કિરતિ તેને મલીન કરો નહી. એવું સાંભળીને તથા સીતાના અપવાદનો નિશ્ચય કરીને દુઃખે કરી પીડાણો થકો રામ મુંગો બેસી રહ્યો. કહ્યું છે કે “ એકાએકી પ્રેમનો ત્યાગ થતો નથી. ”

પછી ધૈર્ય ધારણ કરીને તેમને રામ કહેવા લાગ્યો કે; તમે સારી વિનંતી કરી. કહ્યું છે કે, “ ભક્ત પુરુષ ક્યાંએ ઉપેક્ષા કરનારા નથી. ” એ ક સ્ત્રીને માટે હું અપવાદ સહન કરનાર નથી, એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને રામે તેમને જવાની આજ્ઞા કરી. પછી રાત્રના સમયે છાની રીતે ઘેરથી બાહાર નીકળીને રામ ગામમાં ફરવા લાગ્યો. રસ્તામાં ઠેકાણે ઠેકાણે લોકોની વાણી સાંભળી. તે આવી રીતે— રાવણ સીતાને લઈ ગયો પછી સીતા તેના ઘેર ઘણા દહાડા રહી. તેને ફરી રામ લઈ આવ્યો, અને તેને તે હજી સુધી પ્રતિવ્રતા માની રહ્યો છે રાવણ સીતાની ઉપર આશક્ત થઈ તેને લઈ ગયો છતાં શું તેના તેણે ઉપભોગ લીધો નહી હોય ? તેના હજી રામને વિચાર થતો નહી હોય કહ્યું છે કે, “ અનુરાગી પુરુષો દાષ જ્ઞેતા નથી. ” એવી રીતે લોકાપવાદ સાંભળીને રામ પાછો પોતાના ઘેર આવ્યો. ફરી લોકાપવાદ સાંભળવા સારૂ પોતાના સેવકોને છાની રીતે મોકલ્યા. પછી રામ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, જેના સારૂ ભયંકર રાક્ષસોના કુલના મેં નાશ કર્યો. તેની ઉપર આ કલંક કેવો? સીતા મહાસતી છે, તે હું પાકી રીતે બાણું છું; અને તે રાવણ સ્ત્રી લંપટ હતો, તેથી આ અપવાદ થાય છે. મારૂ કુલ કલંક રહિત છે, તેની ઉપર આ કલંક ચહુડ્યું. હવે રામ શું કરશે ? એટલામાં તે સેવકોએ લોકાપવાદ સાંભળીને રામ અને સુગ્રીવ આદિક ની પાસે બેઠેલા લક્ષ્મણને આવી કહ્યું. ત્યારે લક્ષ્મણ દ્વેષાયમાન થઈને કહેવા લાગ્યો કે, આ પતિવ્રતા સીતાની ને કોઈ નિંદા કરે છે, ત્યોના હું કાળ છું. એવું સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, પ્રથમ મહત્તરોએ મને કહ્યું, આ સેવકોએ પણ કહ્યું, તથા મેં પોતે પણ લોકના મુખનું બોલવું

સાંભળ્યું તેજ આ લોકો સાંભળીને તારી સાંખે આવી બોલ્યા. માટે મેં સીતાનો સ્વીકાર કર્યો, તેમજ તેનો ત્યાગ કર્યાથી આપણા ઉપર લોકો અપવાદ રાખનાર નથી. એવું રામનું બોલવું સાંભળીને તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, લોકોની વાણી ઉપર વિશ્વાસ રાખીને સીતાનો ત્યાગ કરવો યોગ્ય નથી. લોકો તો ગમે તેમ બોલનારા છે. લોકનું મુખ કોણ બાંધી શકે જો પણ પોતાના રાજમાં રહે છે, તો પણ રાજના ઉપર દોષ રાખવાને પાછા હડતા નથી. પરંતુ રાજ તેમને શિક્ષા દેતો નથી, અને તેમની અપેક્ષા કરે છે. ફરી રામ બોલ્યો:—એ સાચી વાત છે. લોકો હમેશા એવાંજ છે. પણ યશસ્વી પુરૂષે લોક વિરોધ કર્મનું ત્યાગ કરવું કહ્યું છે. એમ કહીને રામે કૃતાંતવદન નામના સેનાનીને આજ્ઞા કરીને કહ્યું કે, જો પણ આ સીતા ગર્ભવતી છે, તથાપિ એને હરેક ઠેકાણે વનમાં જઈ મુકી આવ, એવું રામનું બોલવું થયા પછી તેના ચરણમાં લક્ષ્મણ ગાયુ રાખીને તથા નેત્રોમાં પાણી આણીને કહેવા લાગ્યો:— પતિવ્રતા જે આ સીતા તેનો ત્યાગ કરવો યોગ્ય નથી. ત્યારે રામે કહ્યું કે, હવે તારે બોલવાનું કાંઈ કામ નથી. ત્યારે લક્ષ્મણ નીચે મુખ કરીને રડતો થકો ઘેર ગયો. રામે કૃતાંત વદનને કહ્યું કે, સમેત શિખર ચાત્રાના મિષથી સીતાને વનમાં લઈ જા તેને એવોજ મનારથ થયો છે. ત્યારે કૃતાવદન સીતાની પાસે જઈ રામની આજ્ઞા કહીને તથા તેને રથમાં બેસાડી ચાલતો થયો જતાં વાટમાં અપશુકન થયા છતાં સીતા દુર ગઈ.

કૃતાંતવદન સીતાને લઈને, ગંગાસાગર ઉતરીને તથા મહાભયંકર વનમાં જઈને, કાંઈ વિચાર કરતો બેઠો. તેના નેત્રમાં પાણી આવ્યું છે. એમ જોઈને સીતા બોલવા લાગી. તું શોકવાનની પડે દુઃખી થઈ બેસવાનું કારણ શું છે ? ત્યારે કૃતાવદન મોટા સંકટથી કહેવા લાગ્યો કે, જે બોલવાને યોગ્ય નહીં. તે હું કેમ બોલું ! હું રામનો સેવક છું. તેની આજ્ઞા મને જરૂર સાંભળવી જોઈએ. હે અનાથ સીતા, તમે રાક્ષસના ઘરમાં રહ્યાં, તેથી તે લોકાપવાદ આવ્યો. તેના ભયથી રામે તમને આ ભયંકર વનમાં મુકી, જે વખતે સેવકોએ તમારા અપવાદનું રામને કહ્યું તે સાંભળીને તેજ વખતે રામે તમારો ત્યાગ કરવાનો વિચાર કર્યો. ત્યારે લક્ષ્મણ લોકોના ઉપર ક્રોધાયમાન થઈને તેણે રામનું નિવારણ કર્યું. પરંતુ રામે તેનો નિષેધ કર્યો, તેથી તે રડતો રડતો ઘરમાં ગયો. પછી તમને આંહી મુકવાને મને મોકલ્યો. હે દેવી

હું મોટો પાપી છું. જનવરોએ ફરી ભરેલું આ વન તે કેવળ મૃત્યુનું ગરજ છે. એમાં હું તમને મુકી ગયા પછી પોતાના પ્રભાવથી તમે જીવતા રહેશો. એવું સાંભળતાં જ સીતા મુર્છીત થઈને રથમાંથી પ્રથવી ઉપર પડી. તેને મરી ગઈ એમ જાણીને તે સેનાની (નાયક) મનમાં કહેવા લાગ્યો. કે મને મોટું પાપ થયું. એમ કહીને તે રડવા લાગ્યો. એટલામાં વનવાયુના ઘોરે સીતા સાવધ થઈ. ફરી મુરછા ખાઈને પડી. એમ કરતાં કેટલાએક વખત પછી શુદ્ધીમાં આવીને કહેવા લાગી કે, આંહીથી અચોધ્યા કેટલે દુર છે? અથવા રામ ક્યાં છે? ત્યારે સેનાની જોડ્યો:—અચોધ્યા આંહીથી દુર છે? પણ હવે તમને પુછીને શું કરવું છે? તથા આ ભયંકર આજ્ઞાવાજો જે રામ, તે તું નામ લઈને પણ તમને શું કરવાનું છે? એવું તેનું જોલણ સાંભળીને રામ ભકત તે સીતાની કહેવા લાગી કે, હે સેનાની મારી સર્વ ખબર રામ ને જઈ કેહ જે માંહે તેને મારા તરફની વિનંતી કરજે કે, જ્યારે તમે લોક ના અપવાદથી ભયને પામ્યા ત્યારે માહારી પરિક્ષા લેવાને શું હરકત હતી સંશય આવે તાહારે લોકો દિવ્યાદિક (સોગન વગેરે) વડે ખાતરી કરી લે છે. મંદભાગ્ય જે હું તે તો પોતાના કર્મના અનુસારે સુખ અથવા દુઃખને ભોગવીશ. પરંતુ હે નાથ, તેં આ યોગ કર્યું નહીં. તારા વિચારને અને કલને આ મોટો દુષ્પણ છે. હે આમિન, તેં દુરજનોની વાણીથી જેમ મને મુકી દીધી, તેમ મિથ્યાદષ્ટિ લોકોની વાણીથી જન ધર્મનો વિચાર કર્યો નહીં. એમ કહી મુરછા ખાઈને પ્રથવી ઉપર પડી. ફરી ઉઠીને કહેવા લાગી કે, મારા શિવાય રામ કેમ જીવશે? હા! હું નષ્ટ થઈ. રામને કલ્યાણ કહેજે. તેમજ લક્ષ્મણને મારા આશીરવાદ કહેજે, તાહારો રસ્તો કલ્યાણકારક થાઓ, હે વત્સ, તું રામની પાસે જ. તાહારે તે સેનાની મનમાં કહેવા લાગ્યો કે, આવો વિપરીત બુદ્ધિવાળો પતિ છતાં, સીતા આ પ્રકારની મહાપતિવ્રતા છે. એવો વિચાર કરીને તે સેનાનીએ ફરી સીતાને નમસ્કાર કર્યો. અને સીતા ને તે વનમાં મુકી દીધી. પછી તે મહા સંકટથી પાછો ફર્યો.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

लक्ष्मण चरित्रे

आठमो खंड समाप्त.

અથ. શ્રી નવમો ખંડ પ્રારંભતે

પછી સીતા પુર્વ કર્મના દુઃખ વડે દુષિત થઇને પોતાના આત્માની નિંદા કરતી થકી વનમાં ભયને પામીને આમ તેમ કરવા લાગી વારંવાર રડે ને પગલે પગલે પડે. એવી રીતે ભ્રમતાં તેને એક મોટું સૈન્ય દીઠામાં આવ્યું. તેને જોઇને મનમાં કાંઈ પણ બીક ન રાખતાં નવકાર મંત્રનો જાપ કરતી તે ત્યાંજ ઉભી રહી મનમાં વિચાર કરે છે કે આ વનમાં ભય રાખીને શું કરવાનું છે? આવા સમયે મરવું અને જીવવું એ બેઉ સરખાં છે એવી રીતે શોકમાં વિચાર કરતી તેને જોઇને સૈનીક ભયને પામીને કહેવા લાગ્યા કે આ દિવ્યરૂપ ધારણ કરીને પૃથ્વી ઉપર કોણુ ઉભી છે? (એટલામાં તેનું રડવું સાંભળીને સૈન્યનો સ્વામી બોલ્યો.) એ કોઈ ગર્ભિણી છે અને મહા દુઃખરૂપ સમુદ્રમાં ખુડેલી છે. (એમ બોલીને તે કપાળુ રાજા સીતાની પાસે આવ્યો. તેને જોઇને સીતા બીની થકી પોતાના અંગ ઉપરના અલંકારો કાઢાડીને તેની આગળ નાંખ્યાં, ત્યારે તેને રાજા કહેવા લાગ્યો) કે બાઈ તું ભય નહી રાખ, આ તાહારાં જે બુધ્ધ છે, તે તારા અંગમાં ઘાલે તું કોણુ છું? અહીં તને કોણુ નાંખી? તે અત્યંત નિર્દય જણાય છે; સર્વ વ્રત્તાંત મને તું કહે, લગારે મનમાં શંકા કર નહી. તાહારે દુઃખ જોઇને તારાથી મને વધારે દુઃખ થાય છે. એવું તે રાજા બોલે છે તેટલામાં રાજાનો મંત્રી સીતાને કહેવા લાગ્યો કે પુંડરીકપુરના રાજા ગજવાહનની સ્ત્રી બંધુદેવીના પેટે જન્મેલો આ વજરજંઘ નામનો રાજા મહા પરાક્રમી તથા અહતના ભક્ત છે. પરનારીનો સહોદર (ભાઈ) છે. હમણાં હાથીને પકડવા સાર અહીં આવ્યો હતો, તે કામ કરીને ફરી ઘેર જાય છે. તે તારા દુઃખને જોઇને પોતે મહા દુઃખીત થયો થકો અહીં આવ્યો છે તેને તું પોતાનું દુઃખ કહ. એવું તે મંત્રીનું બોલવું સાંભળીને તેણે પોતાના સંપૂર્ણ વ્રત્તાંત તેને કહ્યા અને રડવા લાગી. તેને જોઇને તે કપાળુ રાજા તથા મંત્રી પણ રડવા લાગ્યા. પછી તે રાજા સીતાને કહેવા લાગ્યો કે તું મારી ધર્મની બેન છે. એક ધર્મમાં રહેવાવાળા સર્વ લોક પરસ્પર બંધુ હોય છે. માટે મને ભામંક-

લના જેવો ભાઈ જાણીને મારા ઘર ચાલ. માફારે ત્યાં સીંચાને રહેવાને પ-
તિગ્રહ શિવાય ખીજી બંધુગ્રહ નામની રહેવાની જગ્યા છે. રામે તને લોકના
અપવાદથી મુકી તેથી તેના ઉપર કાંઈ દાષ નથી. તે પણ પશ્ચાતાપ કરીને
તારી પેઠે દુઃખ ભોગવતો હશે, એવું મને જાણ્યામાં આવે છે. અને વિર-
હથી આતુર થયો થકો ચક્રવા પક્ષીની પેઠે તારો શોધ કરતો હશે.

એવી રીતે તે બોલી રહ્યા પછી સીતાએ તેના ભાષણનો સ્વીકાર ક-
ર્યો. ત્યારે રાજાએ તેને પાલખીમાં બેસાડીને મિથિલા નગરીની પેઠે તે પુ-
હરિક નગરીમાં તેડી આવ્યો. ત્યાં તેને રહેવાને એક મહેલ કાઢાડી આપ્યું
તેમાં સીતા રહીને રાત દિવસ ધર્મ ધારણ કરવા લાગી.

અહીં રામનો સેનાની સીતાને વનમાં મુકીને પાછો અયોધ્યા નગરી
પ્રત્યે ગયો. રામની પાસે જઈ તેને નમસ્કાર કરીને બોલવા લાગ્યો કે જન-
નકીને મેં સિંહનીનાદ નામના વનમાં જઈ મુકી, ત્યારે તે વારંવાર મુર્છિ-
ત અને સાવધ થઈ. એવી રીતે ફરી ફરી રહીને મહા શોક કરવા લાગી.
ફરી મુર્છા ખાઈ સાવધ થઈને તમને આવી ખબર કહી છે:—નીતિશાસ્ત્રમાં
સ્મૃતિમાં, તથા દેશમાં એક પક્ષે કહેલો દાષ સાંભળીને ખીજ પક્ષને શિક્ષા
કરવાનું ક્યાંએ આચાર નથી. તું સર્વ કાળ સર્વ કામ વિચાર કરીને કરના
રો છતાં આ કામ કરતાં તો કઈ પણ વિચાર કર્યો નહી, એમાં તારો દાષ
નથી પણ મારા ભાગ્યના દાષથી એમ થયું. તું સદા નિર્દોષજ છે. હું નિ-
ર્દોષ છતાં દુષ્ટ લોકોના બોલવાથી જેમ તો મને મુકી દીધી, તેમ મિથ્યાદ્રષ્ટી
લોકોના બોલવાથી જૈનધર્મ મુક્યો નહી, એમ કહીને સીતા મુર્છિત થઈ. ફ-
રી ઉઠી સાવધ થઈને બોલી કે મારા વિના રામ કેમ જીવતો રહેશે? હું સ-
ર્વ રીતે ખરાબ થઈ; એવો વારંવાર તેણે બેદ કર્યો.

એવાં તે સેનાનીનાં વચનો સાંભળીને રામ મુર્છા ખાઈ પૃથ્વી ઉપર
પડ્યો, તેવોજ લક્ષ્મણે આવીને તેની ઉપર ચંદનનું પાણી છાંટ્યું. ત્યારે
કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઈને આવી રીતે વિલાપ કરવા લાગ્યો કે તે
મહા સતી સીતા ક્યાં છે? દુષ્ટ લોકોના વચનોથી તેને મેં મુકી દીધી, તે ફ-
રી મારી નજરે કેમ પડશે? એવી રીતે રામને વિલાપ કરતો જોઈને લક્ષ્મ-
ણ બોલ્યો કે, હે સ્વામિન હજી સુધી તે સીતા પોતાના પ્રભાવથી વનમાં જ
વતી હશે. હે મનો તમે પોતે ત્યાં જઈને તથા તેના શોધ કરીને જ્યાં લ-
ગણ તે તારા વિરહે કરી મરણ પામી નથી ત્યાં લગણ તેને પાછી અહીં

લાવ. એણે લક્ષ્મણનું બોલણું સાંભળીને તે સૈનાની તથા ખીજા વિદ્યારોને આકાશ મોઝે ચેલા મહા ભયંકર વનમાં રામ આવ્યા. દરેક ઠેકાણે, દરેક પાણીના સ્થાને દરેક પર્વત ઉપર, તથા દરેક ઝાડોમાં રામે જનકીના શોધ કર્યા, પરંતુ તેનો ક્યાંઈ પતો મળ્યો નહી. ત્યારે મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે કોઈ વાઘે, કે કોઈ સિંહે અથવા કોઈ જનાવરે સીતાને ભક્ષણ કરી- એમ જાણીને અત્યંત દુખી થયો થકો સીતાના મગવાની આશા મુકીને પાછો ફરી રામ પોતાના નગરમાં આવ્યો. ત્યાં ગામના લોકોએ સીતાના ગુણ ગ્રહણ કરીને વારંવાર રામની પુજા કરી. પછી રામે સીતાનાં મૃતકાર્ય કર્યાં અને જ્યાં ત્યાં સીતામય જોવા લાગ્યો, સીતા વિના સર્વ શુન્ય દેખાવા લાગ્યું. રામના હૃદયમાં, નગરની સામે તથા વાણીમાં સર્વ કાળ સીતાજી આવવા લાગી, તથાપિ તેને ક્યાં પાણુ સીતાની ખબર મળી નહી.

અહીં વજ્રજંઘ વનને ઘેર જનકીને અનંગલવાણુ અને મદનાંકુશ નામના જોડલા બે પુત્રો થયા. વજ્રજંઘે તેના જન્મનામ મહોત્સવ કર્યા, તેથી પોતાના પુત્રના લાભ કરવાં રાજાને વધારે આનંદ થયો. ઘાઈઓના હાથથી લાલન પાલન થઈને તે બેઉ અસ્થિની કુમારની પેઠે ક્રમે કરી મોટા થયા. તે મહાબુજ્ઞ હાથીના બાળકની પેઠે શિક્ષા કરવા લાયક તથા રાજાના નવને આનંદદાયક બેઉ કળાઓ શીખવાને યોગ્ય થયા. એવા સમયે કોઈ એક આણવ્રત ધારણ કરનારો, વિદ્યા, બળ, તથા શિલ્પિએ કરી સંપન્ન અને કળામાં કુશળ, આકાશમાં ફરનારો એક સિદ્ધાર્થ નામનો મુનિ મેરૂ પર્વતની ઉપર ત્રિકાળ ચૈત્યોની યાત્રાઓ કરતો કરતો ભિક્ષાને અર્થે જનકીના ઘેર આવ્યો ત્યારે સીતાએ અંત પાતાદિકે કરી તેને ભોજન કરાવ્યું. પછી તે મુનિને સીતાએ રસ્તાના વિહારની ખબર પુછી ત્યારે તેણે કહ્યું કે મુખે કરી વિહાર થયું. મુનિએ પાણુ પુત્રના જન્મ સુધી સીતાને વ્રતાંત પુછ્યો. ત્યારે તેણે મુગધી થયેલી સર્વ વાત તે મુનિને કહી સંભળાવી. તે સાંભળીને અષ્ટાંગનિમિત્તજ, સિદ્ધાર્થ અને કરુણાનિધિ એવા તે મુનિ તેને કહેવા લાગ્યો કે હે સીતા તું વર્ષ બેઠ શા સારુ કરે છે? જેના આ લવાણુ અને અંકુશ એ બે પુત્ર છે, તે બેઉ નિર્દોશ લક્ષણવાળા સાક્ષાત રામ અને લક્ષ્મણુ જેવાજ છે. એ તારા મનરથ પોતાજ દિવસમાં પૂર્ણ કરશે.

એવી રીતે તેણે સીતાનું આસ્વાસન કર્યું, ત્યારે સીતાએ સૈમી આર્થના કરીને પોતાના બેઉ પુત્રને અધ્યાપન (શીખવવા) સારૂ તેને પોતાના

ધર રાખી લીધા; તેણે સ્ત્રીતાનું પુત્રાને સારા જાણીને તેઓને સર્વ કળાઓ શીખવી. ખાંડી તે યુદ્ધમાં દેવોને ખાણુ કુર્ન્ય થયા, અને સર્વ કળામાં નિખળુ થયા. ક્રમે કરી યૌવન અવસ્થામાં આવીને નુતન કામ વસંતની પેઠે બેઠે સાથે સંચાર (ફરવું) કરવા લાગ્યા. ત્યારે વજ્રજંઘ રાજાની સ્ત્રી લક્ષ્મીને પેઠે થયેલી શશિચુલા નામની કન્યા અને બીજી બચીસ કન્યાઓને તે રાજા એ લગણને પરણાવી દીધી; પછી અંકુશને વાસ્તે પૃથિવપુર નગરના રાજા પૃથુની સ્ત્રી અમૃતવતીના પેઠે થયેલી કનકમાલિકા નામની કન્યા તે રાજાની પાસે વજ્રજંઘે માગી ત્યારે પૃથુ રાજાએ કીધું કે જેના વંશની ખખર નહીં તેને મારી કન્યા કેમ આપુ ? તેનું એવું બોલવું સાંભળીને તેને વજ્રજંઘ રાજાએ કહ્યું કે ત્યારે મારી સાથે યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહે, એમ કહીને તેની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. તેનો પક્ષપાતી જે વ્યાધરથ રાજા તેને યુદ્ધમાં ખાંધી લાવ્યો. ત્યારે પૃથુ રાજાએ પોતાની સહાયતા કરવા સાઈ પોતાના મિત્ર પોતાનપતિને તેણે બોલાવ્યો. કહ્યું છે કે “આપત્તિના વખતે મિત્રનું સ્મરણ યોગીય છે.” તેમજ વજ્રજંઘે પણ સેવકને મોકલીને પોતાના પુત્રને બોલાવ્યા. ત્યારે લગણ અને અંકુશને પાછા વાર્યા તો પણ તેઓ સંગ્રામમાં આવ્યા. બીજે દિવસે બેઠે સેન્યો વચ્ચે યુદ્ધ ચાલ્યું, તેમાં અતિપ્રખ્યાત શતરૂના સેન્યે વજ્રજંઘના સેન્યનો ભંગ કર્યો. ત્યારે પોતાના મામાના સેન્યનો નાશ થયો એમ જ્ઞેઠને લગણાંકુશ ક્રોધમાં આવ્યા થકા નિરંકુશ હાથીની પેઠે શતરૂના સેન્યનો નાશ કરવાને દોડ્યા તે વખતે જેમ વરપાકાલના નદી પ્રવાહનો વેગ તીરના વ્રક્ષોથી સહન થતો નથી, તે પ્રમાણે મહાપ્રાક્રમી તે બેઠે ભાઈઓના વેગ શતરૂથી સહન થયો નહીં. સેન્ય સહિત પૃથુરાજાનો ભંગ થયો તે વખતે તે રામના પુત્ર તેને કેહેવા લાગ્યા કે) અમે અચરિત્તાત (ન જાણેલા) વંશના છીએ. અને તમે પરિજ્ઞાત (જાણેલા) વંશના છતાં યુદ્ધમાંથી કેમ નાશી ગયા ?

એવાં ત્યોનાં વચનો સાંભળીને પૃથુરાજા બેસ્યો. તમારા આ પ્રાક્રમથી અમે વંશ જાણ્યો. વજ્રજંઘ રાજાએ અંકુશને માટે મારી કન્યા માગી, તે મારા હિતના અર્થ છે. કેમકે આવો વર ખીજે બોણુ મગનર હતો.

૧. એમ વિનય સહિત બોલીને તેજ વખતે પ્રથમ ખાંડેલી કનકમાલા કન્યા તેણે અંકુશને દીધી. અને કન્યાને વર અંકુશ મોકલ્યા એવી ઇચ્છા થી સર્વ રાજાની સામે પૃથુએ વજ્રજંઘની સાથે મિત્રતા કરી. ત્યાર પછી

કેટલાએક દિવસ વજ્રજંઘ કોરા કરીને ત્યાંજ રહેા. કોઈએક સમયે નારદ મુનિ આવ્યો. તેનો રાજાએ સારી રીતે આદર સત્કાર કર્યો, નારદ આસન ઉપર બેઠા પછી તેને સર્વ રાજાઓની સામે વજ્રજંઘ કહેવા લાગ્યો, હે નારદ આ પૃથુ રાજા પોતાની કન્યા અંકુશને દત્તાર છે, તેથી એ અમારો સખંધી થયો, તેને લવાણાકુશનો વંશ કહે. પોતાના જમાઈના વંશની ખબર પડેથી એ ખુશી થશે. એવું સાંભળીને નારદ હસીને કહેવા લાગ્યો કે એનો વંશ કોણ જાણતો નથી ! મુગ પુરૂષ ભગવાન શ્રી રૂપભવજનો એ વંશ છે. એના વંશમાં ભરતાદિક ચક્રવર્તી રાજા થયા છે. અને હાલ પાણુ રામ અને લક્ષ્મણ જે એમના માવીત્રો છે તેને કોણ નથી જાણખતો. એ બાળકો ગર્ભમાં છતાં લોકોના અપવાદના ભયથી રામે જનકીને વનમાં મુકી હતી એવું નારદના મુખથી સાંભળીને અંકુશ હાસ કરીને બોલ્યો. હે પ્રભુ રામે ભયંકર વનમાં જનકીને મુકી એ સારૂ કર્યું નહીં. અપવાદ મટાડવાના બીજા ઘણા ઉપાયો હતા. પોતે વિદ્વાન છતાં આ તેણે શું કર્યું ? એવી રીતે અંકુસ બોલે છે તેટલામાં લવાણ પાણુ બોલી ઉઠ્યો હે નારદ મારો પિતા પોતાના પરિવાર તથા લક્ષ્મણ સહિત જ્યાં રહે છે, તે નગરી આંધથી કેટલી દુર છે ? તે સાંભળી નારદ બોલ્યો મહા કીર્તીમાન તારા પિતાની રહેવાની નગરી આંધથી ૧૬૦ યોજન દુર છે. એવી રીતે નારદનાં વાક્યો સાંભળીને (વિનય સહિત વજ્રજંઘ રાજાને) ત્યાં જઈને લવાણ કહેવા લાગ્યો કે જે રામ તથા લક્ષ્મણ વગેરેને જોવાની અમારી ઇચ્છા છે.

(ત્યારે તે રાજાએ તે વચ્ચેનાં માન્ય કરીને મોટા આનંદથી કનક માલાની સાથે અંકુશનું લગ્ન કર્યું. પછી વજ્રજંઘ તથા પૃથુરાજા સહિત ત્યાંથી પ્રયાણ કરીને અનેક દેશોનું ઉલંઘન કરતા થકા એક લોક નામના નગર પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાંના ધૈર્યવાન મહા પ્રાક્રમી તથા અભિમાની કુબેરકાંત નામના રાજાને જીત્યો. ત્યાંથી ચાલ્યા લંપાક દેશમાં એક કર્ણ નામના રાજાને જીત્યો. ત્યાંથી વિજય સ્થલને વિષે એક ભાતૃશિત નામના રાજાને જીત્યો. ત્યાર પછી ગંગા ઉતરીને કૈલાસ પર્વતની ઉત્તર દિશામાં આવ્યા. ત્યાં નંદનચારૂ નામના દેવનો જય કર્યો. પછી ઝષ, કુતલ, કાલાંબુ, નંદિનંદન, સિંહલ, શલભ, અનલ, મુલ, અને ભુતરવ, ઇત્યાદિક રાજાઓને જીતી ને સિંધુની ઉત્તર દિશા તરફ આવ્યા. ત્યાં આર્ય અનાર્યદિક અનેક રાજાઓને જીતીને તેમની સાથે પ્રજા કરીને તે લવાણાકુશ પુંડરીકપુર નગર પ્ર-

ત્યે આવ્યા. તેને જોઈને લોકો કહેવા લાગ્યા કે, અહો આ વજરજંઘ ધન્ય છે કે જેની બેનતા પુત્રો આવા પ્રાક્રમી છો. પછી તે રાજ સહિત ઘેર ગયા. ત્યાં તે જગતને પવિત્ર કરતાય જે ભાઈઓએ જાતકીને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે સીતાએ તેમનું મસ્તક સુંબત કર્યું. અને પ્રેમનાં આંસુ આંજી બોલવા લાગી કે, “તમે રામ તથા લક્ષ્મણના જેવા થાઓ” એવો સીતાએ તેમને આશીર્વાદ આપ્યો. ત્યાર પછી ત્યો પોતાના મામા વજરજંઘને બને ભાઈ કહેવા લાગ્યા કે, પ્રથમ અયોધ્યા તરફ જવાનું અમે પુછ્યાથી ત્યાં જવાનું તમે કબુલ કર્યું હતું. માટે અમને ત્યાં જવાની રજા આપો. અને લંપાક, કાંલાંબુ, કુંતલ, શલભ, અનલ, અને ચુલ. ઇત્યાદિક રાજ્યોને સાથે ચાલવાની આજ્ઞા કરો. પ્રયાણ ભેરી વગડાવો. ચારે દિશાને સેન્યે કરી આજ્ઞાદન કરો. જેણે અમારી માતાને મુકી દીધી છે, તેનો પ્રાક્રમ જોઈએ તો ખરા એવું પુત્રનું બોલવું સાંભળીને રોદન કરીને સીતા કહેવા લાગી હે બાળકો, હમાણાં કરમે કરી તમને શી અનર્થની ઇચ્છા થઈ છે ? જેણે ત્રીજાક કંઠક રાવાણને માર્યો. તે તમારા વીર માવીન દુવેથી પણ જીતાય નહી. તો તમે શા હિસાબમાં તમને જોવાની ઇચ્છા હોય તો નત્રપણાથી સુખે ત્યાં જાઓ. તમે બાલક છો માટે પુણ્ય પુરુષને ઠેકાણે વિનય કરવું ચોખ્ખું છે. એવું સીતાનું બોલવું સાંભળીને બંને બાળકો સીતાને કહે છે, હે માતા, તને મુકીને શતરૂપદ પામનારા પિતા વિષે વિનય શો કરવો ! ત્યાં જઈને અમે તારા પુત્ર છીએ, એમ કેમ બોલીએ ! માટે પોતે જઈને તેને સજ્જત ન કરનારા અને જતકને આનંદ કરનારા વચનો બોલીશું. કેમકે તેવાને યુદ્ધમાં બોલાવ્યાથી ખેડ કુલને યશકારક છે.

એવી રીતે બોલીને તથા સીતાને રહતી મુકીને ત્યો મોટા આનંદે કરી સેન્ય સહિત રામની નગરી પ્રત્યે જવા નીકળ્યા. મારગમાં ચાલતાં કહાડા અને કોદાળીઓએ કરી દસ હજાર પુરુષો ગાડોને તોડી જમીન સરખી કરતા થકા ક્રમે કરી ત્યાં જઈ સેન્ય સહિત રામની નગરીની ચારે દિશા ઘેરી લીધી. એવા મહાપ્રાક્રમી ખેડ ભાઈઓ યુદ્ધ કરવાના હેતુથી અયોધ્યા નગરીની પાસે જઈને રહ્યા. નગરી બાહાર સેન્ય ઘણું આવ્યું, એવું સાંભળીને રામ અને લક્ષ્મણ વિસ્મય અને આનંદને પામ્યા.

લક્ષ્મણ બોલ્યો રામના પ્રાક્રમીને સમજી, તેમાં આ પ્રતંગની પડે મારાને કોણ આવ્યા છો ? ત્યારે રામ કહ્યું મારા નામની પડે મારાને કોણ આવ્યા છો ?

પછી તે શતરૂંડેપ અંધકારને મુર્ચના જેવો રામ, સુગ્રીવાદિક તથા લક્ષ્મણને સાથે લઈને યુદ્ધ કરવા ચાલ્યો. આંધી નારદના મુખથી સીતાનું વર્તમાન સાંભળીને મોટી ત્વરાથી લામંડલ રાજ્ય પુંડરીકપુરમાં સીતાની પાસે આવ્યો. તેને જોઈને સીતા રડતી થકી બોલી હે ભાઈ! રામે મને મુકી દીધી, તેવાદ કરીને મારો ત્યાગ સહન ન કરનારા તારા ભાણેજ રામની સાથે યુદ્ધ કરવાને ગયા છે. માટે રામે ઉતાવળો થઈને મારો ત્યાગ કર્યો, તેમજ પુત્ર ના વધ ન કરે તો સારૂ! માટે જ્યાં સુધી “એ પોતાના પુત્ર છે.” એમ ન જાણીને રામે તેમને માર્યા નથી તેટલામાં આપણ ત્યાં જઈએ તો સારૂ. એમ કહીને તે સેન્યમાં આવ્યા. ત્યારે ત્યાં સીતાને નમસ્કાર કર્યો. તેને સીતા કહે છે. હે પુત્રો, આ તમારો મામો છે. એને નમસ્કાર કરો. એવું સાંભળીને તેમણે લામંડલ રાજ્યને પણ નમસ્કાર કર્યો. તેણે તેમનું મસ્તક ચુંબન કરીને તેમને પોતાના બોણામાં બેસાડ્યા તેવારે લામંડલ હરખીત થઈ કહેવા લાગ્યો મારી બેન પ્રથમ વીરપત્ની હતી, તે આ વખતે વીર માતા થઈ. તમે વીર પુત્ર પોતે મોટા માની છો. તથાપિ પિતા અને કાકાની સાથે યુદ્ધ કરવું યોગ્ય નથી, જેના યુદ્ધમાં મહામલ્લ જે રાવાણ, તે પણ સમર્થ થયો નહી. તેમની સાથે માત્ર ભુજના બળવડે તમે કેમ યુદ્ધનો આરંભ કર્યો. ત્યારે તેવો કહેવા લાગ્યા કે હે મામા, સ્નેહના યોગ્યથી આટલો ભય બશ છે. અમારી માતા જે તમારી બેન, તેણે પણ અમને કહ્યું કે, “તમારા પિતાની સામે કોઈ ખણ મલ્લ નથી.” તે અમે જાણીએ છીએ. પણ યુદ્ધ મુકીને ત્યોનેજ લજ્જા કેમ ઉપજાવીએ.

એમ ત્યાં બોલતા છતાં પરસ્પર સેન્યોનું યુદ્ધ ચાલુ થયું. તેવારે “સુગ્રીવાદિક વિદ્યાધરો એમના સેન્યને મારશે” એવા હેતુથી લામંડલ સંગ્રામમાં આવ્યો. એટલામાં તે બે કુમારો પણ યુદ્ધ કરવાને ઉઠ્યા. તેમની સામે સુગ્રીવાદિક વિદ્યાધરો નિશંક યુદ્ધ કરતા છતાં ત્યાં લામંડલને આવીને પુછવા લાગ્યા કે, આ કોણ છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, એ રામના પુત્ર છે. એવું સાંભળીને સીતાની પાસે જઈ તેને નમસ્કાર કરીને તેની સામે ભુમી ઉપર બેઠા. આંધ એક ઘડીમાં લવાણકુસે રામના સેન્યનો ઘાણ કાઢાડી નાંખ્યો. વનમાંના સિંહની પઠે તે રણમાં જ્યાં જ્યાં ફરવા લાગ્યા. ત્યાં ત્યાં રથી, સાદી, નિષાદી, હાથમાં આયુધો લઈને રહ્યા નહી. ત્યારે પોતાનું પેન્ય નારા થયું. એમ જાણીને રામ લક્ષ્મણ યુદ્ધમાં આવ્યા. ત્યાં તે બાળકોને જોઈને

પરસ્પર ઓલવા લાગ્યા.

આ બાળક આવા શતરૂ કોણ છે? એમને જોઈને મન પાછું હટ છે. એમનાથી યુદ્ધ કરવું નહીં. અને એમને આલિંગન કરવું એવો ભાવ થાય છે. એવો રામ લક્ષ્મણ વિચાર કરે છે તેટલામાં તે બે ભાઈ (વિનય પુરંક) રામ લક્ષ્મણ પ્રતે કહેવા લાગ્યા. આખા જગને જીતનારા રાવણને પણ જીતનારા ને તમે, તેમની સાથે વીર યુદ્ધની શ્રદ્ધા કરનારા અમે તમને ઘણા કાળે જોયા. હે મહા ભાગ્યો, રાવણના યુદ્ધમાં તમારી રણશ્રદ્ધા પૂર્ણ થઈ નથી. તે અમે પુરી કરવાને આવ્યા છીએ. તેમજ તમે અમારી ઇચ્છા પૂર્ણ કરવાની અમે આશા રાખીએ છીએ.

(એવું બાણ થયા પછી રામ લક્ષ્મણ અને લવણાંકુશ એમણે પોત પોતાના ધનુષ્યોના તણકાર કર્યા. પછી કૃતાંત સારથીએ રામનો રથ, અને વજ્રજંઘ રાજાએ અનંગલવણનો રથ, એ બેઉ સામે કર્યા. તેમજ લક્ષ્મણનો સારથી વિરાધ તથા અંકુશનો સારથી પૃથુ, એ બેઉએ પોત પોતાના રથો સામે કર્યા પછી તે સારથીએ ચાર દિશા તરફ ફરવા લાગ્યા. તેમાં બેસનારા ચોક્કાએ પરસ્પરની ઉપર શસ્ત્રો વરસાત કરવા લાગ્યા. લવણાંકુશ જાતી સંબંધ જાણીને સાપેક્ષ યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. અને રામ લક્ષ્મણ અજાને કરીને નિરપેક્ષ યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. એવી રીતે નાના પ્રકારના આયુધોથી યુદ્ધ કરીને કૃતાંત વદનને રામ કહેવા લાગ્યા કે શતરૂની સામે રથ લઈ જા. આટલામાં શું ફરે છે? ત્યારે સારથી બોલ્યો કે એ ચોક્કાએ સર્વ આંગ ઉપર બાણો માર્યાથી આ ઘોડા ઘણા વ્યાકુળ થઈ ગયા છે, આયુધને પણ માનતા નથી. શસ્ત્ર તથા અસ્ત્ર કરી માર ખાધેલા મારા રથ જર જર થયા છે. આ મારી જીવન શતરૂના બાણોના મારથી થર થર કંપવા લાગી છે. તેથી આયુધ લેવાને સમર્થ થતી નથી. એવું સારથીનું બાણ સાંભળી રામ કહેવા લાગ્યા કે મારૂ ધનુષ પણ ચિત્રસ્થિતની પેઠે શિથિળ થઈ ગયું છે. આ વજ્રાવર્ત ધનુષ, કાર્ય કરવાને તત્પર થતું નથી. આ મુશળરત્ન શતરૂનિર્દલન વિષે અક્ષમ થઈ ગયું છે. હમણાં એને ધાન્ય ખાંડવાની લાયકી થઈ છે. આ હજી દુષ્ટ ગજને અંકુશના જેવો હતો, તે આ સમયે જીભી બોલવાને ઘોગ છે. સર્વ કાળ ચક્ષુ કરી રક્ષણ થયેલાં તથા શતરૂને ક્ષય કરનારાં ને આ મારાં શસ્ત્રો, અને અસ્ત્રો તેની આવી અવસ્થા કેમ થઈ!

(એવી રીતે જમ રામના શસ્ત્ર બ્યર્થ થઈ ગયા તેમજ મહાંકુશની

સામે યુદ્ધ કરનારા લક્ષ્મણનાં હથિયારો પણ નકામાં થયાં. એટલામાં અંકુશે લક્ષ્મણના હૃદયમાં એક બાણનો પ્રહાર કર્યો. તેણે કરી તે મુર્છિત થઈને રથની ઉપર પડ્યો. ત્યારે વિરાધે રથને અધોધા તરફ ફેરવ્યો. એટલા સાવધ થઈ.) લક્ષ્મણ બોલ્યો કે હે 'વિરાધ, આ તો નવીન શું કામ કર્યું? રામનો ભાઈ અને દસરથનો પુત્ર જે હું, તેને એ અયોગ્ય છે. માટે જ્યાં આપણો શત્રુ છે ત્યાં જલદી રથને લઈ જા. આ ચક્ર વડે તેનું માથું હું કાપીશ.

(એવું સાંભળીને વિરાધ અંકુશની પાસે રથ લઈ ગયો, ત્યારે ઉભો રહ્યો. ઉભો રહ્યો એમ બોલીને તથા ચક્રને ફેરાવીને મહા દ્રોષે કરી લક્ષ્મણે તે અંકુશ ઉપર નાખ્યું. ત્યારે અંકુશે ખીજત અનેક શસ્ત્રો નાખ્યાં તેમજ લવણે પણ ચક્ર તોડવા સારૂ ઘણાં હથિયારો નાખ્યાં. પરંતુ તે કોઈને ન માનતાં મોટા વેગથી આવી અંકુશને પ્રવેશિત કરીને જેમ માળામાં પક્ષી આવી ખેસે, તેમ તે પાછું લક્ષ્મણનાં હૃદયમાં આવ્યું. ત્યારે તેણે ફરી નાખ્યું. તે વખતે પણ જેમ હાથી પોતાની રહેવાની હસ્તિશાળામાં આવે તેમ તેને પ્રદક્ષિણા કરીને ફરી તેના હાથમાં આવ્યું. ત્યારે રામ તથા લક્ષ્મણ ચિંતાતુર થઈને વિચાર કરવા લાગ્યા કે આ ભરતદેવને વિશે ખબર પડે તો મુદત એજ બે પુરૂષો છે, એમ નથી. એટલામાં સિદ્ધાર્થી ચરિત નારદમુનિ ત્યાં આવીને ચિંતામાં બેઠેલા રામ લક્ષ્મણને કહેવા લાગ્યા.) જે હર્ષના કે કાણે આ સોક કેવો? પુત્રના હાથે પરાવ્ય થએલો લોકોના વંશને પ્રકાશ કરનારો થતો નથી કે? આ લવણાંકુશ સીતાના ઉદરથી જન્મેલા છે, અને તારા પુત્ર છે. આ યુદ્ધના મિષ્ટે કરી તને મળવા આવ્યા છે. એ શત્રુઓ નથી. તેની નીશાની આ ચક્ર તેને મારવાને સમર્થ ન થતાં વ્યર્થ ગયું. એ બાણી લેવી.

(પછી સીતાના ત્યાગથી પુત્રની સાથે યુદ્ધ થવા સુધી સર્વ વ્રતાંત તેને નારદ કહી સંભળાવ્યો, તે સાંભળીને રામ મહા શોકે કરી દુઃખિ થયો થકો મુર્છાને પામ્યો. તેની ઉપર ચંદનનું પાણી છાંટ્યા પછી સાવધ થઈને લક્ષ્મણ સંહિત આંખોમાં આંસુ લાવીને પુત્રની વાત્સલ્ય કરવા સારૂ લવણાંકુશની પાસે ગયો ત્યારે તેઓએ રથમાંથી ઉતરીને રામ લક્ષ્મણના પગો ઉપર માથાં રાખ્યાં. રામ તેમને પોતાના બાળામાં લેઈને તથા મસ્તક ચુંબન કરીને શોકના સ્નેહથી મેઢિયાં રડવા લાગ્યો. પછી લક્ષ્મણે તેઓને રામના બાળામાંથી પોતાના બાળામાં લઈ, મસ્તક ચુંબન કરીને તેમનું આલિંગન કર્યું. ત્યારે

તેઓએ પિતાની પેઠે તેને નમસ્કાર કર્યો. પછી તેમને શતરૂઢને પણ આલિંગન કર્યું ત્યારે વિવાહમાં મળેલાની પેઠે એક સેન્યોના રાજાએ આનંદ પામ્યા. પોતાના પુત્રોનું પરાક્રમ, અને તેમને પિતાના સમાગમ જોઈને સીતા મનમાં રાજી થઈ થકી વિમાનમાં બેસીને પુંડરીક પુરમાં ગઈ. રામ તથા લક્ષ્મણ પોતાના જવા પરાક્રમવાળા લવણાંકુશને જોઈને, આનંદવાન થયા. પોતાના સ્વામીના હર્ષથી સર્વ લુચર અને ખેચર લોકો રાજી થયા. ભામંડલના કહેવાથી વજ્રજંઘ રાજાએ રામ લક્ષ્મણને સેવકની પેઠે નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો, હે વજ્રજંઘ રાજા તું પણ મને ભામંડલની પેઠે છે. આ પુત્રને તેં મોટા કરીને ત્યોને અમારી પાસે લઈ આવ્યો માટે તું ધન્ય છે.

એમ બોલીને રામ લક્ષ્મણ પુત્રો સહિત પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને નગરીમાં આવ્યા. ત્યારે નગરના લોકો ઉચું માથું કરીને તેને જોવા લાગ્યા. અને રામના પુત્રોની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા, એવી રીતે રામ પોતાને ઘેર આવ્યો. ત્યાં પુત્રો તથા લક્ષ્મણ સહિત વિમાનમાંથી ઉતરીને મોટા હર્ષે કરીને રામે ઉત્સવ કરાવ્યો પછી લક્ષ્મણ, સુગ્રીવ, બિલીષણ, હનુમાન અને અંગદાદિક એક ઠેકાણે મળીને રામને વિનંતી કરવા લાગ્યા.

હે રામ, તારા શિવાય અને આ પુત્રો શિવાય પરદેશમાં જનકી મોટા દુઃખમાં રહી છે. જો આજ્ઞા આપો તો તેને આજ આઈ બોલાવી લાવીએ. પતિ અને પુત્રો પાસે ન હોવાથી તે મરણ પામશે. તે સાંભળી રામ (કિંચીત વિચાર કરીને) બલવાન વિધન કરનારા મોટા અપવાદથી મેં જનકીને કેમ કાઢાડી મુકી ? સીતા સતી છે એ હું પાકુ જાણું છું. અને તે પણ પોતાને પવિત્ર માને છે. માટે દિવ્ય (સોગન વગેરે) દેવાને અગર ગ્રહણ કરવાને અમે બેઠને ભય નથી. તેથી લોકોની સામે જનકીએ તેમ કરવું, પછી હું તેની સાથે સુખથી ગ્રહવાસ કરીશ, એવું રામનું કહેવું સાંભળીને લક્ષ્મણ બોલ્યો. આપ બોલ્યા તે ખરૂં છે. એમાં કોઈથી પણ કાંઈ કહેવાય નહીં. પછી નગરીની બહાર મોટા મંડપો તેણે કર્યા. ત્યાં મોટી મોટી બે ઠોકો કરાવી તેના ઉપર રાજાઓ, પુરના લોકો, પ્રધાનો, બિલીષણ અને સુગ્રીવ પ્રમુખ ઘણા ખેચર બેઠા. પછી રામની આજ્ઞાથી સુગ્રીવ પોતે પુંડરીકપુરમાં સીતાની પાસે ગયો, તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો હે જનકી તમારી સારૂ રામે મને આહી મોકલ્યો છે માટે આ પુષ્પકવિમાનમાં બેસીને રામ

ની પાસે ચાલો ત્યારે 'સીતા બોલી હજી મુઘી મને ત્યાગ કરીને વનમાં મુ-
કી દેવાનું કુઃખ વિસર્યું નથી, એવો કુઃખ દેવાને કઠોર રૂઢ્યના જે રામ
તેની પાસે ફરી હું કેમ ચાલું ? એવું સીતાનું બોલવું સાંભળીને મુગ્ધીવ ન-
મસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યા. હે દેવી, તમે ક્રોધાયમાન થાઓ નહીં. તમારી
શિદ્ધી સારૂ પુરના લોકો તથા રાજાઓ વગેરે સહિત રામ બાહાર મંચક
ઉપર બેઠા છે.

એવું તેનું બોલવું સાંભળીને શુદ્ધિની ઇચ્છાવાળી તે સીતા, વિમાનમાં
બેસીને અયોધ્યામાં આવી. ત્યાં મહેદ્રાધાનમાં આવીને વિમાનમાંથી ઉતરી
ત્યારે લક્ષ્મણ પાસે આવી અર્ધાદિકથી પુજા કરીને રાજાઓ સહિત સીતાને
તેણે નમસ્કાર કર્યો. પછી લક્ષ્મણ સામે બેસીને કહેવા લાગ્યો કે હે દેવી
તમે નગરીમાં આવીને તેને (નગરીને) અને ઘરને પવિત્ર કરો. ત્યારે સીતા
કહે કે શુદ્ધિ થયા પછી આ નગરીમાં અથવા ઘરમાં પ્રવેશ કરીશ. તે શિવાય
કરનાર નહીં. એવી સીતાની પ્રતિજ્ઞા સાંભળીને તે સર્વ રાજાઓએ રામને ક-
હ્યું કે, સીતાએ આવો જવાબ દીધો. ત્યારે રામ સીતાની પાસે આવીને, (ની-
તી સહિત બોલે છે) હે સીતા તું રાવણના ઘેર રહીને તેની સાથે ઉપભોગ
ન કર્યા વિશે સર્વ લોકોની સામે શુદ્ધિ કરવાને અર્થે દિવ્ય કર. ત્યારે સી-
તા હશીને બોલી જે તમારા શિવાય બીજા કોઈ પણ વિદ્વાન નથી. કેમકે,
માહારો દાષ બરાબર ન જાણીને મને વનમાં કાઢાડી મુકવારૂપ દંડ પેહેલાં
કરીને પછી પરીક્ષા લો છો કે ? તમે મોટા નિષ્ણુ છો તથાપિ જેમ તમે ક-
હેશો તેમ કરવાને હું તઈયાર છું. કહો તો હું દિવ્ય પંચક કબુલ કરું છું. ક-
હો તો ખુબ સળગેલી અગ્નીમાં હું પ્રવેશ કરું. લોખંડના ચાવલ ભક્ષણ કરું
કાંટામાં બેસીને તોલાઉ, તાપેલો શીશો પીઉ, અને કહો તો લોખંડની બરછી
જીલથી ઉપાડું, એ પાંચમાંથી જે તમને ગમે તે કરવાને કહો. (એટલામાં
આકાશમાં સિદ્ધાર્થ નામનો નિમિત્તજ્ઞ, નારદ સહિત રૂપીઓ અને લોકો કો-
લાહલ શબ્દ કરીને કહેવા લાગ્યા.) બો બો રાધવ આ સીતા નિશ્ચયે કરી સ-
તી, સતી, મહાસતી છે. એને વિષે કોઈ વિકલ્પ કરવા યોગ્ય નથી, એહવું
સાંભળીને રામ બોલ્યો હે સર્વ લોક, તમને કાંઈપણ મર્યાદા નથી પ્રથમ તમે
જ દાષ રાખીને સીતા દુષિત કરી. અને હુમણાં કહો છો કે એનામાં કાંઈપણ
દાષ નથી. હવે પછી ફરી બીજાનું કાંઈ બોલશો. પ્રથમ એ દાષવાળી કેમ
થઈ હતી ? અને હુમણાં આ દાષ રહિત સતી કેમ થઈ ? તેમજ ફરીથી દાષ

રાખવાને તમને લગારે વાર લાગનાર નથી. માટે તમોને ખાતરી આવવા સારૂ સીતાએ દેદીધ્યામાન અગનીમાં પ્રવેશ કરવું યોગ છે,

એમ કહીને ત્રણસે હાથ લાંબો તથા ત્રણ પુરૂષ ઉભા રહે એવો એક ખાડો રામે ખોદાવ્યો. તેમાં ચંદનનાં લાકડાં ખડક્યાં. એવા સમયે વૈતાલે પર્વતની ઉત્તર દિશા તરફ રહેવાવાળો હરીવિક્રમ રાજાનો એક જ્યલુપાણુ નામનો પુત્ર હતો. તેની આઠસે સ્ત્રીઓ હતી, કોઈએક સમયે તેની સ્ત્રી કિરમંડલ મામાના પુત્રની સાથે રમમાણુ થઈ. તેની ખખર પડતાં તેણે તેને ઘરમાંથી કાઢી મુકી. અને તેજ વખતે પોતે દિક્ષા લીધી. તેની તે સ્ત્રી કાળ કરી ગયા પછી વિદ્યુતદંષ્ટરા નામની રાક્ષસી થઈ. અને તે જ્યલુપાણુ અયોધ્યાની ખાહાર આવીને કાયોત્સવ ધ્યાને રહ્યો. તેને તે રાક્ષસીએ ઘણું ઉપદ્રવ કર્યો. તે વખતે તેને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. તેના ઉત્સાહ કરવા સારૂ ત્યાં ઈદ્રાદિક દેવો આવ્યા. તે સીતાનું કર્મ જોઈને તે દેવો ઈદ્રને કહેવા લાગ્યા. લોકોના મિથ્યા પવાદ સીતા અગનીમાં પ્રવેશ કરે છે. એવું સાંભળીને સીતાની સહાયતા કરવા સારૂ પોતાના સેનાનીને તેણે આજ્ઞા કરી અને પોતે તે મુનિના કેવળજ્ઞાનનો મહોત્સવ કર્યો. એટલામાં આંઈ રામની આજ્ઞાથી તે ચંદનના લાકડાથી ભરેલા ખાડામાં ચાકર લોકોએ અગની સળગાવ્યો. તે જ્યારે ખુબ્બ સળગ્યો અને તેના તેજ આંખોથી જોવાય નહીં એવો જાજ્વલ્ય થયો તાહારે તેને જોઈને રામ મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો કે, અહો? મારૂ નિર્દયપાણું અત્યંત પ્રગટ થયું. આ સીતા નકી મહા સતી છે, અને જરૂર આ અગનીમાં પેસશે, દૈવની પઠે દિવ્યની પણ અવળી ગતી છે મારી સાથે એ વનવાસમાં ચાલી, ત્યાં તેને રાવણે હરાણુ કરી. ફરી મારા કૃત્યથી એ વનમાં ગઈ. અને આ કૃત્ય પણ મારા હાથે થાય છે એવી રીતે રામ મનમાં વિચાર કરે છે, એટલામાં સીતા અગનીની પાસે આવી, અને સર્વજ્ઞ ભગવાનને નમસ્કાર કરીને પોતાના સૂચ કરી કહેવા લાગી. હે લોકપાલ સહિત લોકો તમે સર્વ સાંભળો, જે મેં મારા પતિ રામ વિના ખીજ કોઈની અલિલાપા કરી હોય હોય તો આ અગની મને ખાળો અને જે તેમ ન હોય તો જલની પઠે મુખે સ્પર્શ રૂપ થાઓ.

એમ કહીને નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરીને સીતાએ તે અગનીમાં કંદકો માર્યો, તેને અડકતાંજ અગની શાંત થઈ ગયો. અને તે ખાડો પાણીથી ભરાઈને કવાના જેવો થઈ ગયો. તેની ઉપર કમલા વસ્થિત લક્ષ્મીની પઠે પોતાના પતિવ્રતાના પ્રભાવથી તે જલમાં જેમની તેમ રહી. તે જગમાં

ક્યાંક હુંકાર શબ્દ, ક્યાંક ગુલ ગુલ, ક્યાંક ભેરીના જેવો, ક્યાંક પટ પટ થાય, ક્યાંક દિલિ દિલિ. સાંભળ્યામાં આવે, ક્યાંક ખજ ખજ અવાજ, અને ક્યાંક આવર્ત. એવી રીતે થવા લાગ્યું. અને તે પાણી સમુદ્રના પાણી ના જેવું. દેખાવા લાગ્યું. સમુદ્રની ભરતીની પઠે કુવામાંથી પાણી વધીને તેણે મોટા મોટા મંચક ખુડાવવાનો આરંભ કર્યો, તેના ભયથી વિદ્યાધરે આકાશમાં ઉડી ગયા. અને ભુચર લોક. “હે મહાસતી સીતા અમારૂં રક્ષણ કર. એવો આદેશ કરવા લાગ્યા. ત્યારે સીતા બાહ્યર આવીને તે પાણીને પોતાના હાથથી પાછું ફેરવ્યું. તેના પ્રભાવથી તે પાણી ફરી કુવામાં સમાઈ ગયું. પછી તે વાપી, ઉત્પલ, કુમુદ પદ્મ, અને પુંડરીક, ઇત્યાદિકે કરી શોભવા લાગી સુગંધીના લોભથી જેની ઉપર ભરણ ગુંજાર કરી રહ્યા છે, હંસાદિકે પક્ષિઓ વડે આનંદ દાયકે લાગે છે; મોટા મોટા છે જેમાં તરંગો મણીનીજ જેને પાયરીઓ છે. રત્ન પાષણના જેના કિનારા. એવી તે મનારમા વાય થઈ. આકાશમાં સીતાના આચરાણની સ્તુતિ કરીને નારદાદિ મુનિઓ નાચવા લાગ્યા. આ ચેશસ્કર રામની સ્ત્રી કેટલી શીળવાલી છે! શું એનું શીલ! એવા લોકના શબ્દોથી આકાશ સહિત પૃથ્વી ભરાઈ ગઈ. માતાનો પ્રભાવ જોઈ, લવણકુશ રાજ થઈને હંસના જેવા તેની પાસે આવ્યા. જનકીએ તેમનાં મસ્તક ચુંબન કર્યાં, નદીના બેઉ તટો ઉપર ઉભેલા હંસોની પઠે સીતાની આસ પાસ તે શોભવા લાગ્યા. પછી લક્ષ્મણ શતરૂઢન ભામંડલ બિભીષણ અને સુગ્રીવાદિકે આવીને તેને નમસ્કાર કર્યો. રામ પણ ત્યાં આવી પશ્ચાતાપ પામી, સીતાને કેહેવા લાગ્યો.

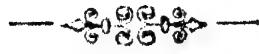
હે દેવી, સ્વભાવે અસત્ય દાષનો આરોપ કરનારા જે આ પુરવારી લોક, તેમના છંદના અનુરોધ (બળ) થી તને મેં મુકી. તેની તું ક્ષમા કર. મેં ઘોર વનમાં નાખી પરંતુ ત્યાં પોતાના પ્રભાવે કરી તું જીવતી રહી તે પણ એક દિવ્યજ સમજવું. તથાપિ મેં તે બાણ્યું નહી. ઇત્યાદિકે મારા અપરાધોની ક્ષમા કરી પોતાને ઘેર ચાલ. અને પ્રથમની પઠે મારી સાથે સુખભોગ ભોગવ એવું સાંભળીને સીતા કહેવા ભામી હે પ્રાણનાથ, તમારો દાષ નથી. લોકોનો દાષ નથી. અને ખીજ કારણોનો પણ નથી. દાષ ફક્ત મારા પુર્વ કર્મોનો છે. એવાં કુઃખ કરનારાં જે કર્મોએ કરી હું ખિન થઈ. ત્યારે ક્ષમા માગુ હું. દિક્ષા લેઉં છું, હવે મને સંસારમાં રહીને સુખ ભોગ બિભીષણની ધર્મિણી નથી. (અને કહ્યું) મારા કારણોનો પણ નથી. દાષ ફક્ત મારા પુર્વ કર્મોનો છે. એવાં કુઃખ કરનારાં જે કર્મોએ કરી હું ખિન થઈ. ત્યારે ક્ષમા માગુ હું. દિક્ષા લેઉં છું, હવે મને સંસારમાં રહીને સુખ ભોગ બિભીષણની ધર્મિણી નથી.

(એમ કહીને જનકીએ પોતાના હાથથી માથા ઉપરના કેશો ઉખેડી નાખ્યા. તે જોમ જીનેશ્વર ઇંદ્રને આપે તેમ તેણે રામને આપ્યા. એમ જો ઇને રામ તત્કાળ મુરછા ખાઈ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તે સાવધ થવાની આગ મજ સીતા જયલુષણ મુનિની પાસે ગઈ. ત્યારે તે કેવળીએ જનકીને વિધીએ કરી દિક્ષા દઈને સુમલા નામની સાધ્વીના પરિવારમાં તેને ભળાવી તેની સાથે વીચરતી થકી નીરતીચાર વ્રત પાળવા લાગી.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम
लक्ष्मण चरित्रे

नवमो खंड समाप्त.

અથ શ્રી હસમો ખંડ પ્રારંભતે

પાછી રામના અંગ ઉપર ચંદનનું પાણી છાંટ્યાથી તે સાવધ થઈને કહેવા લાગ્યો કે, તે સીતા દેવી ક્યાં છે ? હે ભુચર, હે ખેચર, તમે જો મરવા લાયક ન હોતો હુચિતકેશ (વાજ વનાની) જે મારી પ્રિયા તે મને ખતાવે. હે વત્સ, હે લક્ષ્મણ, ભાતો ભાતો, ધનુષ્ય, ધનુષ્ય, હું દુઃખિ છતાં આ સર્વ ઉદાશીન બેઠા. એમ કહીને રામે હાથમાં ધનુષ્ય લીધું. એટલામાં લક્ષ્મણ આવીને કહે છે, હે હે આર્ય, આ શું ! આ લોક તાહારા સેવક છે તું ન્યાયવાન છતાં લોકના ભયથી તેં સીતાનો ત્યાગ કર્યો. તેમ તે સીતા એ પણ સ્વાર્થને અર્થે આ સંસારના ભયથી તેણે સર્વ મુકી દીધું. તેણે આ પાણી સામે કેશહુંચન કરીને જ્ય ભુષણ મુનિની પાસે દીક્ષા લીધી. તે મુનીને આ વખતેજ કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે. તેના જ્ઞાનનો મહોત્સવ અવશ્ય કરતવ્ય છે. ત્યાં દિક્ષા ધારણ કરનારી સતી માર્ગની પઠે મુક્તિ માર્ગ ખતાવનારી સ્વામિની સીતા પણ છે. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામના ચિત્તને કાંઈક શાંતી થયેથી કહે છે:— મારી સ્ત્રીએ તે કેવળી મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. તે ઘણું ઉત્તમ કર્યું. એમ કહીને પરિવાર સહિત રામ જ્યભુષણ મુનિ પાસે જઈને તથા વંદના કરીને દશના સાંભળવા લાગ્યો. હે પ્રભો, હું આત્માને જાણતો નથી. માટે ભવ્ય છું કે અભવ્ય છું ? તે મને કહો. ત્યારે તે કેવળી બોલ્યા.— હે રામ તું કેવળ ભવ્યજ છે, તે તો રહ્યું, પણ આજ જન્મમાં કેવળજ્ઞાનને પામીને તું મોક્ષને પામીશ. ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, દીક્ષા લીધા પછી મોક્ષ મળવાને ખોટી ન નથી. અને સર્વ ત્યાગેથી દિક્ષા લેવાય છે. પણ આ લક્ષ્મણનો ત્યાગ થવું મુશ્કેલ છે. કેવળી કહે હજી તને ખગદેવ સંપત્તી ભોગવવી જોઈએ છે. તે ભોગવી સર્વ સંગ મુકી. દિક્ષા લઈને મોક્ષને પામીશ. ત્યારે બિભીષણ નમસ્કાર કરીને તે મુનિને પુછે છે:— ક્યાં પુર્વ કરમે રાવણે સીતાનું હરણ કર્યું. અને ક્યાં કરમે લક્ષ્મણે યુદ્ધમાં તેને માર્યો. ! સુગ્રીવ ભામંડલ લવાણાકુશ, અને હું એ બંધા રામના અત્યંત ભક્ત ક્યા કરમે થયાં ? એવું

સાંભળીને તે ભગવાન સુની તેને કહે છે.

દક્ષિણાર્ધ ભરત ક્ષેત્રમાંના ક્ષેત્રપુર નામના નગરમાં એક નયદત નામને વાણીયા હતો. તેની સુનંદા નામની સ્ત્રીના પેટે ધનદત્ત, અને વસુદત્ત નામના બે પુત્રો થયા. તેના મિત્ર એક યાજ્ઞવલ્કય નામનો બ્રાહ્મણ હતો. તેજ નગરમાં સાગરદત્ત નામનો બીજો એક વાણીઓ હતો. તેને ગુણધર નામનો પુત્ર હતો. અને એક ગુણવતી નામની કન્યા હતી. તે કન્યા સાગરદત્તે નયદત્તના પુત્ર ધનદત્તને દીધી. અને તેની રત્નપ્રભા નામની માતાએ દ્રવ્યના લોભથી ત્યાંના એક શ્રીકાંત નામના શેઠને છાની રીતે દીધી. એ વાતની યાજ્ઞવલ્કયને ખબર પડી. તેણે જઈ પોતાના મિત્ર ધનદત્ત તથા વસુદત્તને કહ્યું. વસુદત્તે રાતરે જઈને શ્રીકાંતને મારી નાખ્યો. તેમજ શ્રીકાંતે ખડગ બંડે તેને મારી નાખ્યો. પછી તે બેઉ વિધ્યાટવીમાં મૃગ થયા. અને ગુણવતી પણ પરણ્યા વિના મરીને ત્યાંજ મૃગી થઈ. તેને માટે ત્યો લડીને મરી ગયા. ત્યાર પછી પરસ્પર વેરે કરી ત્યો અનેક ભવમાં ભટક્યા.

આંઈ ધનદત્ત, ભાઈના મરવાથી દુઃખી થઈને રાત્રના ફરતો છતાં તેને ભુખ લાગી. તેવામાં કોઈ સાધુઓને તેણે જોયા. તેની પાસે તેણે ખાવાનું માગ્યું. ત્યારે તેમાંના એક મુનિએ તેને કહ્યું કે. સાધુઓ તો દિવસના પણ અને પાનાદિક રાખતા નથી, તેમ છતાં તને રાતના ભોજન કરવાની કેમ ઇચ્છા થઈ ? આવા અંધકારમાં અને કોણ જુવે છે ! એ પ્રમાણે તેને બોધ કરીને તદ્રૂપી અમૃત તેના કાનમાં રેડ્યું. કાળે કરી તે મરીને સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવ થયો. કેટલાએક કાળે ત્યાંથી આવીને એક મહાપુર નગરમાં મેરૂનંદન નામના શ્રાવકની સ્ત્રી ધારિણીના પેટે પદમરૂચિ નામનો પુત્ર થયો. કોઈએક સમયે તે ઘોડા ઉપર ચડીને પોતાની ઇચ્છાથી ઝોકુલ પ્રત્યે આવ્યો ત્યાં રસ્તામાં મરવાને પડેલા બેલોને તેણે જોયા. ત્યોની દયા આવ્યાથી નીચે ઉતરીને તેમની પાસે આવ્યો. અને તેમના કાનમાં પંચપરમેષ્ઠીના નમસ્કારરૂપ મંત્ર કહ્યો. તે સુવા પછી તે મંત્રના પ્રભાવે કરીને તેજ નગરમાં છત્રજય નામના રાજાની સ્ત્રી શ્રીદત્તાને પેટે વૃષભવળ નામનો પુત્ર થયો. તે મોટો થઈ પોતાની ઇચ્છાથી ફરતો છતાં કોઈ એક સમયે પેલા બેલોના ઠેકાણા પાસે આવ્યો. પુર્ય જન્મના દરશનથી તેને જાતિસ્મરણ માન થયું. ત્યારે ત્યાં એક દરાસર કરાવીને તેની એક ભીંત ઉપર મરવાટે-

કેલા વૃક્ષ બેલોનાં ચિત્ર કરાવ્યાં. તેમના કાનમાં નવકાર મંત્ર કહેવા વાળો પુરૂષ તેમની સામે જિનેદ્ર સહિત કહાડયું. ત્યાં પેહેરો રાખીને તેમને કહ્યું કે, આ ચિત્રને જે વ્યથાર્થપણે જાણે તે પુરૂષની વાત આવીને તમે મને કહેજો. એમ કહીને તે પોતાને ઘેર ગયો.

કોઈ એક સમયે ત્યાં ચિત્ર વંદન કરવા સારૂ પદમરૂચિ નામનો શેઠ આવ્યો. તેણે અર્હતને નમસ્કાર કરીને બીત ઉપરનાં ચિત્ર જાણ્યાં. ત્યારે આ સર્વ મારાંજ છે એમ તે વિસ્મય થયો થકો બોલ્યો. તે જાળને રક્ષકોએ તે વાત રાજાને જાણ કરી. ત્યારે તે વૃષભધ્વજ ત્યાં આવ્યો. અને તેને પૂછવા લાગ્યો કે, આ ચિત્રોનો વૃતાંત તું શું જાણે છે ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, પુર્વે મુવેલા જે આ બેલો તેમને મેં નવકાર મંત્ર આપ્યો છે, તે જાણનારા પુરૂષે આંધી મારૂ પાણ ચિત્ર કહાડયું છે. એણે તેનું બોલણું સાંભળીને તેને નમસ્કાર કરી વૃષભધ્વજ કહેવા લાગ્યો કે, જે આ વૃક્ષ બેલ છે, તે હું છું. તે નમસ્કાર મંત્રના પ્રભાવથી રાજપુત્ર થયો. તે તર્યક ચોનિમાં તે કૃપાલુ થઈને મને નવકાર મંત્ર આપ્યો, નીકર ફરી મને તેવીજ યોની મળત. માટે તું સર્વથા મારો ગુરૂ, સ્વામી, તથા દેવ છે. આ રાજ પાણ મને તારા પ્રભાવથી મળ્યું છે. માટે તું લે. અને તેનો ઉપભોગ ભોગવ એમ બોલીને પદમરૂચિ સહિત વૃષભધ્વજ શ્રાવક વ્રત પાલન કરી વિહાર કરવા લાગ્યો. એવી રીતે ઘણા કાળ ગયા પછી કાળ કરીને ઇશાન દેવલોકમાં તે બેઠો મરધિક દેવ થયો. તેમાંના પદમરૂચી ત્યાંથી આવીને મેરૂની પશ્ચાત દિશામાં પૈતાલ્ય પર્વત ઉપર નંદાવર્ત નગરમાં નંદીશ્વર રાજાની સ્ત્રી કનકમાલીના પેટે નયનાનંદ નામનો પુત્ર થયો. તે ઘણા કાળ સુધી રાજ કરી દિક્ષા લઈને મહેન્દ્ર દેવલોકમાં દેવ થયો. ત્યાંથી આવીને પુર્વ મહાવિદ્ય ક્ષેત્રમાં ક્ષેમા નગરીના વિપુલાવાહન રાજાની સ્ત્રી પદમાવતીને પેટે શ્રીચંદ્ર નામનો પુત્ર થયો. તે ઘણા કાળ રાજ ભોગવીને એક સુમાધીગુપ્ત નામના મુનિની પાસે દિક્ષા લઈ કાળ કરી ગયા પછી પ્રલદેવલોકનો ઇન્દ્ર થયો કાળે કરીત્યાંથી આવીને આ તું પદમ નામનો રાજા રામ બગવાન થયો.

વૃષભધ્વજનો જીવ આ સુગ્રીવ થયો. ક્ષીકાંતનો જીવ ભવ બ્રમણ કરીને મૃણ્મલકંઠ પત્તનમાં વજરજાળુ નામના રાજાની સ્ત્રી હેમવતીના પેટે રાણુ નામનો પુત્ર થયો. વસુદતનો જીવ ભમતાં કરીને રાણુ રાજાના ઉમાધ્યાય વિનયની સ્ત્રી રત્નચુકાના પેટે શ્રીહરિ નામનો પુત્ર થયો. તે ગુણવતી

પાણુ ભવભ્રમણ કરીને શ્રીમુતીની સ્ત્રી શાસ્વતીના પેટે વેગવતી નામની કન્યા થઈ. તે ચોવન અવસ્થામાં આવ્યાથી કોઈ એક સમયે જનાએ કરીને વંદના કરવા યોગ એક પ્રતિભાસ્થ સુદરશન નામના સાધુને જોઈને તેની મશકરી કરતી બોલી કે, આદો આ સાધુ આજ નજરે પડ્યો. પ્રથમ તો સ્ત્રી આની સાથે ક્રોધ કરતો હતો તે સ્ત્રી આ એણે બીજે ઠકાણે મોકલી દીધી. એવાને લોકો કેમ વંદન કરે છે ? એવું સાંભળીને તેની ઉપરથી લોકોના ભાવ ગયો. પછી તેના ઉપર દોષારોપ કરીને લોકોએ તેનું સાધુપણું નાશ કરવાનો આરંભ કર્યો, ત્યારે તે મુનિ કહેવા લાગ્યો કે, જ્યાં લગણુ મારો કસંક ગયો તથી ત્યાં લગણુ હું પારણું કરનાર નથી, એવો તેણે નિયમ કર્યો. પછી દેવતાના દ્વેષે કરી વેગવતીના મુખ ઉપર સોજા ચહુડ્યા ત્યારે સાધુનો તિરસ્કાર કર્યો એમ જાણીને તેના પિતાએ તેના ઘણા અપમાન કર્યો પછી તે રોગે કરી તથા પિતાના ભયથી સુદરશન મુનિની સામે લોકોના દખતાં મોટા અવાજે બોલવા લાગી કે, તું સર્વથા નિરદોષ છે. મેં તારા ઉપર ખોટો આરોપ કર્યો. હું ક્ષમાનિધી, મારા અપરાધની ક્ષમા કરો. એવું સાંભળીને લોકોએ ફરી તે મુનિની પુજા કરી. તે દિવસથી તે વેગવતી રોગ રહિત થઈ થકી શ્રાવેકા થઈ. તે મહારૂપવતી હતી તેથી શંભુ રાજાએ તેની માગણી કરી ત્યારે તેના પિતા શ્રીમુતી કહેવા લાગ્યો કે, મિથ્યાદષ્ટિ પુરૂષને હું મારી કન્યા દેનાર નથી પછી શંભુએ શ્રીમુતિને મારીને બળે કરી તેની કન્યાનો ઉપભોગ લીધો. ત્યારે તેણે તેને શ્રાપ દીધો કે, જન્મંતરે તારા વંશને અર્ધે હું ઉત્પન્ન થઈશ. શંભુએ તેને મુક્યા પછી તેણે હરિકાંતા નામની સાવિત્રીની પાસે દિક્ષા લીધી. પછી કાળે કરી મરીને જ્વલ દેવલોકમાં ગઈ. ત્યાંથી આનીને શંભુના જીવ રાવાણના મૃત્યુને માટે પુરૂષ નિદાનના બળથી જનકની કન્યા આ સીતા થઈ. પુરૂષ ભવમાં સુદરશન મુનિ ઉપર એણે મિથ્યાદોષ રાખ્યો હતો. તેથી આંઈ એની ઉપર લોકોએ મુકેલા દોષરૂપ મિથ્યા કસંક લાગ્યો, શંભુનો જીવ પાણુ ભવમાં ફરીને કુશલ્લજ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સાવિત્રીના પેટે પ્રભાસ નામનો પુત્ર થયો. કોઈએક સમયે વિજયસેન મુનિની પાસે દિક્ષા લઈને તે ઉત્તમ તપ કરવા લાગ્યો, કોઈએક વખતે સમેતક્ષીખરની યાત્રા કરવા સારૂ જતો વિદ્યાધરેનો સ્વામી કનકમલ, તેને ઇંદ્રના જેવો શ્રીમાન જોઈને “આ તપે કરી આવો સંપત્તિમાન હું થઈશ.” એવો નિદાન કર્યો, પછી મરણ પામીને ત્રીજા દેવલોકમાં તે દેવ થયો. ત્યાં

થી આવીને કનકમલની ખરાખર સત્રધીના નિવાનથી તે તારો ભાઈ રાવાણુ થયો. ધનદત વસુદતનો મિત્ર યાજ્ઞવલક્ય બ્રાહ્મણ ઘણા કાળ ભવ ફરીને તું ખિન્નીપણુ થયો.

તે શ્રીભુતિ કાલ કરી સ્વર્ગમાં જઈ. ત્યાંથી આવીને સુપ્રતિષ્ઠ નગર-માં પનર્વસુ નામનો વિદ્યાધર થયો. કોઈ એક સમયે તેણે કામે કરી પીડિત થઈને પુંડરીકવિજય નામના નગરમાં ત્રિભુવનાનંદ ચક્રીની અનંગસુંદરી નામની કન્યાનું હરાણુ કર્યું. તેના શોધને તે ચક્રીએ મોકલેલા વિદ્યાધરોની સામે યુદ્ધ કરતો છતાં તે અનંગસુંદરી વિમાનમાંથી નીકળીને એક નિકુંજમાં (જ્યાં ઝાડી ઘણી હોય તે ઠેકાણે) પડી. તે મળવાને પુનર્વસુ નિયાણો ખાં-ધીને દીક્ષા લઈ સ્વર્ગમાં ગયો. ત્યાંથી આવીને આ લક્ષ્મણુ થયો. અને તે અનંગસુંદરીએ વનમાં રહીને ઉત્તમ પ્રકારનો તપ કર્યો. કોઈ એક સમયે તેને અજગર ગળી ગયો. તે સમાધિમાં મરણુ પામ્યા પછી ત્રીજા દેવલોકમાં દેવી થઈ. ત્યાંથી આવીને આ લક્ષ્મણુની સ્ત્રી વિશલ્યા થઈ. ગુણવતીના ભાઈ જે ગુણધર તે ભવમાં ફરીને કુંડલમંડિત રાજપુત્ર થયો. તે શ્રાવકપણું પાળીને મુવા પછી સીતાનો ભાઈ આ ભામંડળ થયો. કાલિંદી નગરીમાં વામદેવ નામના બ્રાહ્મણની સ્ત્રી શ્યામલાને પેટે વસુનંદ અને સુનંદન નામના બે પુત્રો થયા. કોઈ એક સમયે તેને ઘેર માસના ઉપવાસ કરનારા મુનિ પા-રાણા કરવા સારૂ આવ્યા. તેને ભક્તિએ કરી તેણે ભોજન કરાવ્યું તેથી મુવા પછી દાન ધર્મે કરી ઉત્તર કર્ણે વિષે તે યુગ્મી (જોડલા) થયા કાલ કરી ગયા પછી મૌઘર્મ દેવલોકમાં દેવ થયા. ત્યાંથી આવીને કાલિંદી નગરીમાં રતિવં-દન રાજની સ્ત્રી સુદર્શનાના પેટે પ્રિયંકર શુભંકર એ નામના બે પુત્ર થયા. ત્યાં ઘણા કાળ રાજ્ય કરીને દીક્ષા લઈ મરણુ પામ્યા પછી ત્રૈવેયક દેવલોક-માં દેવ થયા. ત્યાંથી આવીને આ લવણાંકુશ થયા. તેમની પુર્વ જન્મની માતા સુદર્શના ઘણા કાળ ભવ ફરીને રામના પુત્રને વિદ્યા શીખવનારો આ સિદ્ધાર્થ થયો.

એવાં મુનિનાં વચનો સાંભળીને ઘણા લોકો સંવેગને પામ્યા. તે વખતે રામના સેનાની કૃતાંતવદને તે સાધુની પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યારે રામ ઉઠી જ-યલુખણને નમસ્કાર કરીને સીતાની પાસે જઈ મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો. આ કોમળ કુલોના જેવી કોમળ અંગવાળી રાજપુત્રી મારી પ્રિયા સીતા શીતોષ્ણકુજેશ કેમ સહન કરશે! આ સંયમ રૂપી ભાર હૃદયે કરી ઉપાડવાને

મહા કઠણુ છતાં તેને આ કેમ ઉપાડી સકશે? અથવા જેના શીલનો નાશ કરવાને રાવાણુ પણુ સમર્થ થયો નહી, તે આ સયમ રૂપ પ્રતિજ્ઞા પાળવાને જરૂર સમર્થ થશે. એવો વિચાર કરીને રામે ગદગદ કંઠ થઈને સીતાની વંદના કરી. તેમજ લક્ષ્મણુ વગેરે બીજા રાજાઓએ પણુ વંદના કરી. પછી પરિવાર સહિત રામ પાછો અયોધ્યામાં આવ્યો. આંઈ સીતા અને કૃતાંતવદન એ બેઉ જાણુ ઉત્તમ તપ કરવા લાગ્યા. તેમાં કૃતાંતવદન ઘણા દિવસ તપ કરીને ખત્ત દેવલોકમાં ગયો. અને સીતા સાડ વર્ષ સુધી અનેક પ્રકારના તપ કરીને છેવટ બાવીશ દિવસ પાંદડાં અને વાયુનું ભક્ષણુ કરીને મુવા પછી તેનો જીવ અચ્યુત દેવલોકનો ઈંદ્ર થયો.

વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર કાંચનપુર નામના નગરમાં એક કનકરથ નામનો વિદ્યાધર રાજા થયો. તેની કન્યાઓ મંદાકિની અને ચંદ્રમુખીના સ્વયંવરમાં પુત્રો સહિત રામ તથા લક્ષ્મણાદિક રાજાઓને તેણે બોલાવ્યા. તે સર્વ ત્યાં જઈ બેઠા છતાં મંદાકિન્યાએ પોતાની ઈચ્છાથી અનંગલવાણુના ગળામાં વર-માળ ઘાલી. અને ચંદ્રમુખીએ અંકુશના ગળામાં ઘાલી. તે જોઈને લક્ષ્મણુના અડીશે પુત્રો શ્રીધરાદિક ક્રોધમાં આવીને ઉઠ્યા. તેમનો અભિપ્રાય જાણીને તેમને લવણાંકુશ કહેવા લાગ્યા:—આમની સાથે કોણુ યુદ્ધ કરશે? એ ભાઈઓ હોવાથી મારવા ચોગ્ય નથી. જેમ રામ અને લક્ષ્મણુમાં બેઠ નથી, તેમજ તેમના પુત્રોમાં બેઠ ન હોવો જોઈએ. એવી રીતે પોતાના દુતના મુખથી લવણાંકુશ તેમને કહેવરાવ્યું. તે સાંભળી લજ્જત્યમાન થઈને પોતાના ખોટાં કર્મની નિંદા કરવા લાગ્યા. અને તેના ચોગે તેજ વખતે સંવેગને પામ્યા. ત્યારે પિતાની આજ્ઞા લઈ મહાખળ નામના મુનિની પાસે જઈને દીક્ષા લીધી, પછી લવણાંકુશ વિહાર કરતા થકા લક્ષ્મણુ અને રામ સહિત ફરી અયોધ્યામાં આવ્યા.

કોઈએક સમયે લામંડળ પોતાના નગરના મહેલના ચત્તુરસ ઉપર બેસીને મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો કે, આ સર્વ પૃથવી પોતાને સ્વાધીન કરીને, અકુંઠિત આજ્ઞાએ કરી એક છત્રી કરીને અને અંતે દીક્ષા લઈને મારો મનોરથ પુર્ણ કરીશ. એવા વિચારમાં બેઠો છે એટલામાં ઓચીંતી આકાશમાંથી તેના ઉપર વીજળી પડી તેથી તે મરીને ઉતરકરૂ ક્ષેત્રમાં યુગસી પણું થયો.

આંઈ હનુમાન કોઈએક વખતે ચેત્ર માસમાં ચિત્યવંદન કરવા સાડ મેરૂપર્વત ઉપર જઈને પાછો આવતાં સુર્ય આથમી ગયો. તેને જોઈને કહેવા

લાગ્યો કે, જેવી રીતે એ આથમી ગયો તેમજ ફરી ઉગશે. એ દ્રષ્ટિ સર્વ પદાર્થોને ઉદય અને અસ્ત છે, માટે કોઈ વસ્તુ સ્થિર નથી તેથી એને ધિકાર છે. એવો વિચાર કરી પોતાના નગરમાં આવ્યો. પછી પોતાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસારી. અને પોતે એક ધર્મરત્નાચાર્યની પાસે જઈ દીક્ષા લીધી. તેની પાછળ તેની સાતસોને પચાસ સ્ત્રીઓએ પણ એક લક્ષ્મીવતી નામની આર્યાની પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યાર પછી તે શ્રીશલ, હનુમાન પ્રથમથીજ ધ્યાન રૂપ અગ્નિથી સર્વ કર્મોને બાળીને રૌલેશી પામી અથવા (મોક્ષ) પદને પામ્યો.

હનુમાને દીક્ષા લીધી તે સાંભળીને રામ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ જગતના નાના પ્રકારના ભોગ સુખ મુકીને હનુમાને દુઃખકારક દીક્ષા કેમ લીધી? એવી રામની ચિંતા સૌભર્મ દેવલોકના ઇંદ્રે અવધિ જ્ઞાનથી જાણીને તે પોતાની સભામાં આવ્યો. અને કહેવા લાગ્યો કે, અહો! કર્મની ગતિ વિષમ છે. આ રામ ચરમશરીરી છતાં તે ધરમને પોતે હુશે છે. અને આ વિષય જનિત્ર સુખોની પ્રસંસા કરે છે. પણ એનું કારણ આ છે કે, રામ લક્ષ્મણ વચ્ચે પરસ્પર પ્રીતિ વધારે હોવાથી તે બંધ સુખનું કારણ છે. તે સાંભળીને ત્યાંથી ક્રોધીને કરી બે દેવ તેમના સ્નેહની પરીક્ષા કરવા સારૂ આચાર્યામાં આવ્યા. તેઓએ અંતઃપુરમાં સર્વ રાજસ્રીઓ કર્ણાસ્વરે કરી ખેંદ કરે છે, એવી રીતે માયા વડે લક્ષ્મણને બતાવ્યું. હા રામ, હા રામ! હા! પદમનયન, હા! પદમંથુ! હે જગતને ભય દેખાડનારા, તને આ અવસર વિના અત્યુ કેમ આવ્યો! એમ રહતી થકી છાતી કુટી રહી છે, માથાના કેશ જેના છુટી પડ્યા છે. એવી અવસ્થામાં પોતાની સ્ત્રીઓને જોઈને ખિન્ન થઈ લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, જીવિતનો પણ જીવિત, જે મારો ભાઈ રામ તે શુ મુલો કે! અરેરે!!! દુષ્ટ યમે આ શું કર્યું! એમ બોલતો છતાં તે લક્ષ્મણના વાણી સહિત જીવ નીકળી ગયો. કહ્યું છે કે, “કર્મોના વિપાક દુરતિ ક્રમ છે.” લક્ષ્મણ સિંહાસન ઉપર સોનાના સ્થંભને ટેકીને બેઠો. ત્યારે આખો ક્ષાદીને ચિત્રના જેવી ક્રિયા વિનાની થઈ ગઈ. એમ જોઈને લક્ષ્મણ મુલે એમ જાણી તે દેવતાઓ અતિ ચિંતાતુર થઈને પરસ્પર બોલવા લાગ્યા. આ આપણે શું કર્યું? આખા વિશ્વનો આધાર જે આ પુરુષ તેને આ પછે માર્યો કે શું? એવી રીતે પોતાની નિંદા કરીને તે પોતાના લોક પ્રત્યે ગયા. લક્ષ્મણ મુલે એમ જાણીને ત્યાં અંતઃપુરની સ્ત્રીઓ આવી. ત્યો

પરિવાર સહિત રડવા લાગી. તે સાંભળીને ત્યાં રામ આવીને કહેવા લાગ્યો કે, આ અમંગલનો કેવો આરંભ કર્યો છે ? આ હું પણ જીવતો છું, અને આ મારો ભાઈ પણ જીવતો જ છે. કોઈ વ્યાધી એને પીડા કરે છે. તેને દુર કરનારા ઘણા આપદો છે. એમ કહીને તેણે વૈદા અને જ્યોતિષીઓને બોલાવ્યા, તેમના હાથે ઘણા મંત્ર તથા તંત્ર વગરે કરાવ્યા પરંતુ તે સર્વ વ્યર્થ ગયા. એમ જાણીને રામ મુરછાને પામ્યો. ફરી સાવધ થઈને મોટા વિલાપ કરવા લાગ્યો. તેમજ બિંબીપણ, સુગ્રીવ, અને શતરૂઢનાદિ આંખોમાં પાણી આણીને હા ! અમે બંધા ખરાબ થયા ! એમ કહીને રડવા લાગ્યા. કાશલ્યાદિક માતાઓ અને સ્ત્રીઓ આંખોમાં આંસુ આણીને કરૂણા સ્વર વડે રડવા લાગી. અને વારંવાર મુરછા ખાઈને જમીન ઉપર પડવા લાગી, નગરમાં દરેક રસ્તામાં ઘરોમાં તથા દરેક બજારમાં જ્યાં ત્યાં હાહાકાર થઈ રહ્યો. તે વખતે લવાણાકુશ, રામને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યા કે, હે રામ, આ લક્ષ્મણનો અત્યુન્ન થઈને આજ અમે સંસારથી ડરી ગયા. કેમ કે સર્વને અકસ્માત અત્યુન્ન આવે છે. તે માટે સર્વ લોકોએ પ્રથમથી જ પરલોકના સાધન વિષે તત્પર રહેવું તેથી હવે અમને દિક્ષા લેવાની આજ્ઞા આપ. આ લક્ષ્મણ મુવેલા ઘરમાં હવે પછી અમને રહેવા યોગ્ય નથી, એમ કહી રામને નમસ્કાર કરીને એક અત્રત ઘોષ નામના મુનિની પાસે તેમણે જઈ દિક્ષા લીધી. પછી તે ક્રમે કરીને મોક્ષ પામ્યા.

પછી રામ ભાઈના દુઃખથી અને પુત્રોના વિચોગથી વારંવાર મુરછા પામીને આ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યા:—હે ભાઈ, મેં તારો કાંઈ અપમાન કર્યાથી આ અકસ્માત તેં મોંઘા ધારણ કર્યું છે કે ? તું આવી રીતે થયો. પુત્રોએ મને મુકી દીધો. કહ્યું છે કે પુરૂષોમાં શંકડો છિદ્રો. જોઈને ભુતો પ્રવેશ કરે છે. ” એવી રીતે ઉન્મતની પદે બોલનારો જ રામ તે જોઈને બિંબીપણાદિકો પાસે આવીને ગદ્ ગદ્ વાણીથી બોલવા લાગ્યા. હે પ્રભો, તું ધીર પુરૂષોમાં ધીર છે ? વીરોમાં વીર છે, તેમ છતાં આ લજ્જાકારક અર્થેના અંગીકાર કેમ કરે છે ? આ સમયે તો લોક પ્રસિદ્ધ અંગસંસ્કાર સહિત લક્ષ્મણના આધર્મદૃષ્ટિકર્તવ્ય છે. તે સાંભળીને રામ દોષમાં આવીને બોલ્યો. મારો ભાઈ જીવતો છે હે દુષ્ટ આ તમે શું બોલો છો, બંધુ સહિત તમારું અન્નીમાં દાહપુર્વક મૃત્યુકાર્ય કરો. મારો ભાઈ તો મોટા આયુષ્યવાન છે. એમ કહીને હે બંધુ ! હે બંધુ ! જલદી બોલો જલદી બોલ ! હે

વત્સ લક્ષ્મણ ! આંઈ દુર્જનાનો પ્રવેશ છે. માટે શા સારૂ મને ઘણું દુઃખ દે છે. અથવા આ ખલોની સામે તને કોપ કરવું યોગ્ય નથી. એમ કહી લક્ષ્મણને ઉપાડી ખાંખા ઉપર લઈને ખીજે ઠેકાણે ગયો. તેને સ્નાન કરવાના ઘરમાં લઈ જઈને ત્યાં લક્ષ્મણને સ્નાન કરાવ્યું. તેના શરીરને ચંદનાદિકે કરી લેપન કર્યું. કદાચિત ઉત્તમ અને પાત્રમાં ભરીને પોતે તેની આગળ આવી રાખ્યાં. ફરી તેને પોતાના ખોળામાં લઈને તેનું મસ્તક ચુંબન કરવા લાગ્યો. ક્યારેક પલંગ ઉપર સુવરાવીને ઓહડાવી મુકે, ક્યારેક પોતે તેની સામે બેસીને પોતેજ પોતાને ઉત્તર વાળે. ક્યારેક પોતે ચાકર થઈને તેના પગ મશળે ઇત્યાદિક નાના પ્રકારની ચેષ્ટા સ્નેહ કરી રામ કરવા લાગ્યો. ખીજાં સર્વ કામ ભુલી ગયો. એવી રીતે છ મહીના નીકળી ગયા. ત્યારે રામને ઉન્મત થયેલો જોઈને ઇંદ્રજીતના અને સુંદના પુત્રો તથા ખીજા શતરૂઆ તેને મારવા સારૂ આવ્યા. તે જોમ પર્વતની ગુફામાં સિંહ સુતેલો છતાં તેને પારધી ઘેરી લે , તેમ તેના સેન્યે જેમાં ઉન્મત રામ શોકમાં બેઠેલો છે એ અયોધ્યા નગરીને ઘેરી લીધી. રામે પણ લક્ષ્મણને ખોળામાં લઈને અકાલે સંવર્તમેઘની પઠે વજરાવર્ત ઘનુષ્યનો ટાણકાર કર્યો. તે વખતે આસનના કંપથી મહેંદ્ર દેવલોકથી દેવો સહિત જટાયુ પુર્વભવના મિત્ર ભાવથી રામની પાસે આવ્યો. ત્યારે તેને જોઈને ઇંદ્રજીતના પુત્ર કહેવા લાગ્યા કે, હજી સુધી રામના પક્ષમાં દેવ છે, અને આગળ અમને મારનારો બિભીષણ છે, તેથી ભય અને લાજના માર્યા સંવેગને પામ્યા, પછી અતીવેગ મુનિની પાસે જઈને ત્યાંએ દિક્ષા લીધી. પછી રામને બોધ કરવા સારૂ જટાયુએ એક સુકે-કેલાં ઝાડને વારંવાર પાણી રેડ્યું. તથા પથ્થર ઉપર શુકેલું ખાતર નાખીને તેની ઉપર કમલનાં ખીજ વાવ્યાં, મુવેલા બેલને નાગરમાં જોડીને અકાલે ધાન્ય પોખના લાગ્યો. ઘાણીમાં રેતી નાંખીને તેમાંથી તેલ નીકળવા સારૂ તેને પીલના લાગ્યો. ઇત્યાદિક તેણે ઘણું ઉલટા કાર્યો રામની સામે કર્યાં. તે જોઈને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, આ સુકા ઝાડને ફોગટ શા સારૂ પાણી રેડે છે? ફળ તો દુર રહ્યાં, પણ મુશળને કોઈ ઠેકાણે ફુલો આવે છે કે? પથ્થર ઉપર કમળ રોપવાથી શું તે ઉમરો કે? જલ વિનાના ઠેકાણે મુવેલા થી ખીજ પોખાય કે? તેમજ વેણમાં તેલ નીકળવાનો કાંઈ પણ સભવ ન છતાં તે વ્યર્થ શા સારૂ ખીલે છે? હે મુરખ, તને ઉપાયની ખબર નથી. માટે આ તારી સર્વ મહેનત વ્યર્થ છે, ત્યારે જટાયુ હાનીને બોલ્યો. એવી તને

ખબર છતાં હે પ્રભો, આ અજ્ઞાનના ચિન્હરૂપ મુહુરતે ખબા ઉપર લઈને શા સારૂ ફરે છે ? એવું તેનું બોલણું સાંભળી લક્ષ્મણને આલિંગન કરીને ફરી કહેવા લાગ્યો, આ શું તું અમંગલ બોલે છે ? તું મારી સામેથી દુર જા. એવી રીતે જટાયુની સાથે રામ બોલતો છતાં અવધી જ્ઞાની કૃતાંતવદન દેવ રામને બોધ કરવા સારૂ ત્યાં આવ્યો. તે પોતાના ખબા ઉપર સીનું મુહુરતે લઈને રામની સામે ફરવા લાગ્યો. તે જોઈને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, તું કોઈ ગાંડો છે કે ? આ મુવેલી સ્ત્રી ખબા ઉપર ઉપાડીને શા સારૂ ફરે છે ? કૃતાંત બોલ્યો તું આ શું અમંગલ બોલે છે ? આ મારી માણમિથ સી છે. તે પોતે આ મુહુરતે કેમ ઉચક્યું છે, મારા ખબા ઉપરની સીને તું મુવેલી જાણતો છતાં પોતાના ખબા ઉપરના મુહુરતે શા સારૂ બાણતો નથી ? એવી રીતે તેણે ખતાવેલા હેતુથી રામ સાવધ થઈને મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો કે, આ મારો ભાઈ ખચીત જીવતો નથી ત્યારે તે બેઉ દેવ રામને કહેવા લાગ્યા કે, અમે કૃતાંતવદન તથા જટાયુ એ બેઉ પુર્ય ભવના તમારા સેવકો છીએ. એમ કહીને પોતાને ઠેકાણે ગયા. તેવોજ રામે પોતાના ભાઈનું મૃતકાર્ય કર્યું, પછી પોતે દિક્ષા લેવાની ઇચ્છા કરીને શતરૂઘનને રાજ્ય ગ્રહણ કરવાની આજ્ઞા કરી ત્યારે તેણે કહ્યું કે, હું પણ તમારા અરજીની પાસે રહીશ, એમ કહી ભવથી ઉપરામ થઈને શતરૂઘનને રાજ્ય મુકી દીધું. પછી લવાણના પુત્ર અનંગ દેવને રામે રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો, પોતે ચોથા પુરૂષાર્થ (મોક્ષ) ને માટે અર્હુદાસ નામના શ્રાવકે કહેલા મુનિસુવ્રત સ્વામીના વંશમાં થયેલા સુવ્રત નામના મહામુનિની પાસે ગયો. ત્યાં શતરૂઘન સુગ્રીવ, બિલીષાણ, વિરાધ, વગેરે ખીજા કેટલાએક રાજાઓ સહિત રામે દીક્ષા લીધી, એવી રીતે રામચંદ્ર નીકળ્યા પછી પોતાના વૈભવોનો ત્યાગ કરી ને સોળ હજાર રાજાઓ તેની પાછળ નીકળ્યા. તેમજ સાડત્રીસ હજાર અંતઃપુરની સ્ત્રીઓ દીક્ષા લઈને શ્રીમતી સાધવીની પાસે રહી, પછી સાઠ વર્ષ સુધી ગુરૂની પાસે રહી અનેક અભિગ્રહો વિષે તત્પર થઈ, પુરંગ સુત ભાવિત થઈને તે રાજરૂપી અનેક તપાચરણ કરવા લાગ્યો. પછી વિહાર કરવા સારૂ ગુરૂની આજ્ઞા લઈને એકાએકી રામ વનમાં ગયો. ત્યાં ધ્યાન કરવા બેઠો છતાં રામને રાતના અવધિ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. ત્યારે ચોદ લોક હાથમાં છે એમ જાણે લાગ્યો. અને કહેવા લાગ્યો કે, તે દેવો થકી હું ખરાબ થયો. કેમકે લક્ષ્મણ નરકમાં ગયો. પછી રામ મનમાં ચિંતન કરીને હું પુર્ય જ-

નમમાં ધનદત્ત હતો અને લક્ષ્મણ વસુદત્ત હતો, તે ભવમાં તે કૃતકૃત્ય થઈને ન સુવાથી આ જન્મમાં વસુદત્તનો જીવ લક્ષ્મણ થયો. તેમાં બાળપણમાં આ ના સો વર્ષ વ્યર્થ ગયાં. માંડલીકપણમાં ત્રણસે વર્ષો ગયાં. દિગવિન્ય કરવામાં જ્ઞાણીશ ગયાં, અગીયાર હજાર પાંચસો અને સાઠ વરષો રાજ્ય કરવાં ગયાં. એ પ્રમાણે બાર હજાર વરસ વીતી ગયાં, તે માટે તે અવિરક્તનું આયુષ્ય વ્યર્થ થયું. એમાં દેવોના દાષ નથી, પણ એ પુર્વ કર્મના વિપાક છે એવો જિયાર કરીને પોતાના કર્મોને કાપવાને અધિક મેહનત કરતો થકો રામ સમાધીમાં બેસી ગયો, પછી છ દિવસ ઉપવાસ કરીને પારણુ કરવા સારૂ સ્વંદનસ્થવ નગરમાં ગયો. તે વખતે જોમ ચંદ્ર પૃથ્વી ઉપર આવે એવી રીતે તે નગરના લોકો રામને જોઈને તેની સામે ગયા, ત્યાંની સ્ત્રીઓ પોતે પોતાના ઘરના દરવાજામાં તેને ભિક્ષા દેવા સારૂ નાના પ્રકારના ભોજનોએ કરી ભરેલાં પાત્ર લઈને રાજી થઈ, તે લોકોના હર્ષથી આખા ગામમાં મોટી ભીડ થવા લાગી, હાથીઓએ થાંભલા ઉપેડી નાંખ્યા. ઘોડાઓ ઊંચા કાન કરીને ઉભા રહ્યા, ત્યાંના લોકો ધર્મવાળા ન હોવાથી ત્યોનો આહાર ન લેતાં રામ ત્યાંના રાજાને ઘેર ગયો, ત્યારે તે પ્રતિનંદી રાજાએ તેને દાષ રહિત ભીક્ષા દીધી. રામે વિધીએ કરી ભોજન કર્યું. ત્યારે દેવોએ વસુધારાદિક પંચ ધારાની વ્રતી કરી, પછી રામ ફરી વનમાં આવ્યો, ફરી રાજ્યનો ક્ષોભ ન થાય અને એવી ગર્હી ન થાય એવી પ્રુદ્ધિથી તેણે નિગ્રહ કર્યો કે, આ વનમાંજ ભિક્ષાના વખતે ભોજન મળ્યું તોજ પારણુ કરવું, નીકર એમજ રહેવું. પછી પોતાના શરીરમાં નિરપેક્ષ થઈને તે સમાધીમાં બેસી ગયો.

કોઈ એક દિવસે પ્રતિનંદ રાજા અશ્વક્રીડા કરવા સારૂ ઘોડા ઉપર બેસીને નગરથી બહાર નીકળ્યો. તે ઘોડો તેના હાથમાં ન રહીને રાજાને તે વનમાં લાવીને એક નંદનપુણ્યજ્ય સરોવરમાંના ચીખલમાં જઈ પડ્યો. તેની પાછળ તેનું સેન્ય પણ ત્યાં આવીને તે ઘોડાને ચીખલમાંથી કાઢાડીને ત્યાંજ ડેરામાં બાંધ્યો. રાજાએ સ્નાન કરીને પરિવાર સહિત ત્યાં ભોજન કર્યો. તે વખતે રામ ધ્યાન મુકીને પારણુ કરવાની ઇચ્છાથી ત્યાં આવ્યો. તેને જોઈને રાજા ઉઠ્યો. અને પાછળ ચોખ્ખુ રહેલું જે અન પાનાદિક તે રાજાએ સમને આપ્યું. ત્યાં સમે પારણુ કર્યા પછી આકાશમાંથી રત્નનોની વરસાત થઈ. પછી તે રામની દેશના સાંભળીને પ્રતિનંદાદિક સર્વ દ્વાદશ વ્રત ધારી આવડો થયા. તે દિવસથી વનદેવતાએ કરી પ્રજાઓ થકો રામ તેજ અ

રણ્યમાં ઘાણા દહાડા રહ્યો. પછી સંસારને તણસલાની પડે સમજી રામ એક મહીને. એમહીને. ત્રણ મહીને, તથા ચાર મહીને પારણું કરવા લાગ્યો. ક્યા રેક પર્યંક ઉપર બેસીને ધ્યાન કરે, ને ક્યારેક ઉચા હાથો કરી રહે, ક્યારેક અંગુઠા ઉપર અને ક્યારેક પાસં ભાગે એ પ્રકારે નાના પ્રકારના આસને કરીને રામે અતિ કઠિણ તપ કર્યો. તે કોએક સમયે ફિરતો ફિરતો લક્ષ્મણ વિદ્યાધરોની સામે ઉપાડેલી કોટીશીલા નામની શિલાની પાસે આવ્યો. તે ઉપર બેસીને ક્ષપત્રેણિનુ આશ્રયણ કર્યું. રાતના કાઉશગપણે રહીને શુ કલધ્યાન કરવા લાગ્યો. તે વખતે સીતેંદ્રે તે અવધી જ્ઞાન વડે જાણી લીધું તેથી આ રામ સંસારી થશે તો ફરી એની સાથે હું રહીશ. માટે અનુકુલ ઉપસર્ગ વડે અને જો હું ઉપદ્રવ કરું તો આ મારો મુહુદય દેવ થાય. એવું ચિંતન કરીને, સીતેંદ્ર રામની પાસે આવ્યો. તેણે એક વસંત રતુએ કરી શાભાયમાન એવું ઉદ્યાન ત્યાં કર્યું. તેમાં કોકિલા શબ્દો કરવા લાગી. મલયાનિલ નામનો પવન ચાલવા લાગ્યો. કુલોની સુગંધીથી હૃદયીત ભમરાઓ ગુંજતરવ કરવા લાગ્યા. આશ્ર, અંપક, કિંકિલ, પાટલ, અને ખંડલાદિક વૃક્ષો ને કામના નવીન અસ્ત્રોરૂપ કુલો લાગ્યાં તેમાં સીતેંદ્ર સીતાનુ રૂપ લેધને તેમજ પોતાની સાથે બીજી સ્ત્રીઓ ઉત્પન્ન કરીને રામને તે કહેવા લાગી. હે પ્રિય જો સીતા તે હું પોતે આંધ આવી છું. તે વખતે તને અનુક્રમ મુકીને મેં દિક્ષા લીધા પછી મને પશ્ચાતાપ થયો, અને આ વિદ્યાધરી કુમારી આંખે પણ મારી પ્રાર્થના કરી કે, હે સીતા. તારો પતિ જો રામ, તે અમને પતિ કરી આપ. એટલી અમારી ઉપર કૃપા કર. અને તું પણ દિક્ષા મુકીને રામની સ્ત્રી થા. તે માટે હે રામ, આ વિદ્યાધરી સ્ત્રીઓને અંગીકાર કર. અને હું પણ તારી સાથે રમમાણ થઈશ. એવી રીતે તે સીતેંદ્ર બોલે છે. એટલામાં તે બેચર સ્ત્રીઓ કામને ઉત્પન્ન કરનાર ગાયન કરવા લાગી. તો પણ તે સીતેંદ્રના વચ્ચનાથી, તેમજ તે ગાયનથી, તથા તો વસંતથી રામ ભગારે ધ્યાનથી ડબ્યો નહી. પછી માઘના શુકલ પક્ષની દ્વાદશીની રાતના ચોથા પ્રહરે રામને કેવળજ્ઞાન થયું, ત્યારે તેના કેવળ જ્ઞાનનો મહોત્સવ સીતેંદ્ર સહિત દેવોએ કર્યો. તે વખતે દિવ્ય કમલ ઉપર બેઠેલા, તથા દિવ્ય આમર વડે વીજીત, દિવ્ય ધારણ કરનારા રામશીએ ત્યાં ધર્મ દેશના દીધી. તે દેશનામાં સીતેંદ્રે ક્ષમાપના કરી નમસ્કાર કરીને લક્ષ્મણ અને રાવણની ગતી પૂછી. ત્યારે તેને રામ મુનિ કહેવા લાગ્યા, આ વખતે ચોથા

નરકમાં શંખુક સહિત રાવણ અને લક્ષ્મણ છે. કહ્યું છે કે, “ દહ ધારીને ગતિ કર્માધીન છે. ”

તે નરક ભોગવીને રાવણ અને લક્ષ્મણ પુર્વ મહાવીરક્ષેત્રને બુધણજેવી વિજ્યાવતી નામની નગરીમાં સુનંદની સ્ત્રી રોહિણીના છનદાસ અને સુદરશન નામના બે પુત્ર થશે. તે નિરંતર છન ધર્મને પાળશે. ત્યાંથી મરીને સાધર્મ દેવલોકમાં દેવ થશે. ત્યાંથી આવીને વિજ્યા નગરીમાં ત્યો ફરી શ્રાવક થશે. ત્યાંથી મુવા પછી દેવલોકમાં જશે. ત્યાંથી આવીને વિજ્યાપુરીમાં કુમારપાર્ત રાજની સ્ત્રી શ્રીલક્ષ્મીના પેટે અયકાંત તથા અયપ્રભ એ નામના બે પુત્ર થશે. તે ભવમાં જિનભાષીત સંયમપાલન કરીને મુવા પછી સાંતક દેવલોકમાં દેવ થશે. તે વખતે તું અચ્યુત દેવ લોકથી નીકળીને આ ભરત ક્ષેત્રમાં સર્વ રત્નમતિ નામનો ચક્રવર્તી રાજ થઈશ. ત્યાંથી તે બેઉ આવી ને ઇંદ્રાયુધ અને મેઘરથ નામના તારા પુત્ર થશે. પછી તું દિક્ષા લઈને કાલ કરી વૈજ્યંત દેવલોકમાં જઈશ. અને રાવણનો જીવ જે ઇંદ્રાયુધ તે ત્રણ ભવ ભમીને તીરથંકર ગોત્ર કર્મ ઉત્પન્ન કરશે. ને તેનો જીવ તીરથનાથ થશે ત્યારે તું વૈજ્યંત દેવલોકથી આવીને તેનો ગણધર થઈશ. પછી તું અને તે મોક્ષ પ્રતે જશો, અને તારો પુત્ર મેઘરથ જે લક્ષ્મણનો જીવ તે સુભ ગતિ પામશે. ત્યાર પછી તે પુકર દ્વીપમાં રત્નચિત્રા નગરીને વિષે ચક્રવર્તી રાજ થશે, તે સંપત્તી ભોગવીને દિક્ષા લીધા પછી ક્રમેકરી તીરથંકર થઈને મોક્ષને પામશે.

એવાં રામ કેવળીનાં વચનો સાંભળીને પુર્વના સ્નેહથી જ્યાં લક્ષ્મણ નરકમાં દુઃખી પડ્યો હતો ત્યાં સીતેંદ્ર ગયો. ત્યાં શંખુકે અને રાવણે સિંહાદિકોનાં રૂપો કરીને લક્ષ્મણની સાથે યુદ્ધ કરતા સીતેંદ્રે દીઠા, ત્યારે તે ત્યાંના પરમારથિક લોકોએ તેમને કહ્યું કે, આ પ્રમાણે યુદ્ધ કરનારા જે તમે તેને ફરી દુઃખ ન થાય માટે તેનો ઉપાય કરવો જોઈએ. એમ કહીને તેમને અગનીના કુંડમાં નાખ્યા, તેમાં જ્યારે ત્યો જળવા લાગ્યા, ત્યારે જોડેથી પુકારો કરવા લાગ્યા, પછી તેમને ત્યાંથી કાઢાડીને તાપેલા તેલના કુંડમાં નાખ્યા, ત્યાં તેમના શરીરો ગળી ગયા પછી તાપેલા નગીઆ ઉપર નાખ્યા ત્યાં તડતડ શબ્દ કરી કુટ્યા લાગ્યા, ઇત્યાદિક દુઃખો જોઈને સીતેંદ્ર તે અસુરને કહેવા લાગો કે, તમે એમને જાણતા નથી ! એ એટલું પુરૂષો છે તમે આંધળી કુર થાઓ. અને એમને મુક્તિ દો. એવી રીતે લક્ષ્મણની શ-

બુક. અને રાવણને તે સીતેંદ્ર કહેવા લાગો પુર્વ કર્મ કર્યાથી આ નરકમાં તુમે આવ્યા, તથાપિ તે વેર મુક્તા નથી કે? એમ કહીને તેમને બોધ થવા સારૂ રામ મુનિએ કહેલો વ્રતાંત સર્વ સમગ્ર અને લક્ષ્મણને તેણે કહ્યો. તે સાંભળીને ત્યો કહેવા લાગ્યા કે, હે કપાનિધી તેં ઘણું સારૂં કર્યું. તારા ઉપદેશથી અમને દુઃખોની વિસ્મૃતિ થઈ પુર્વ જન્મભાર્જીત કર્મે કરી, ઘણા દિવસ નરકવાસ થયો તે દુઃખ કોણ દુર કરનાર છે? એવાં તેમનાં વાક્યો સાંભળીને સીતેંદ્રને કશું આવ્યુંથી કહે છે:—આ નરકથી તમને હું દેવલોકમાં લઈ જઈશ. એમ કહીને તે ત્રણેને હાથમાં પકડ્યા. ત્યારે પારાની પઠે હાથ માંથી તે નીચે પડી ગયા, ત્યારે ફરી હાથેથી ઉપાડ્યા, ફરી પડ્યા એ પ્રમાણે ત્રણ ચાર વખત થયા પછી ત્યાં સીતેંદ્રને કહેવા લાગ્યા કે, તારા ઉપાડવાથી અમને ઘણું દુઃખ થાય છે, માટે અમને આંધળ મુકીને તું તારા સ્વર્ગમાં જા, એવું તેમનું બોલવું સાંભળીને તેમને ત્યાંજ મુકીને તથા રામને નમસ્કાર કરીને તીર્થ યાત્રા કરતો કરતો તે નંદીશ્વર દ્વીપમાં ગયો જતાં દેવ કુરૂ પ્રદેશમાં ભામંડલ રાજાનો જીવ જોઈને પ્રથમના સ્નેહ વડે તેને ઉત્તમ બોધ કરતો થકો સીતેંદ્ર દેવલોક પ્રત્યે ગયો રામને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયા પછી પચીસ વર્ષ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરી ભાવિક લોકોને બોધ કરી તથા પચાસ હજાર વર્ષ આયુષને ઉલંઘન કરીને સૈલીષી વિંધીચથી રામચંદ્ર રાજર્ષી સુખાનંદ સાસ્વત પ્રત્યે પ્રાપ્ત થયા રાવણ અને લક્ષ્મણ એથી નરકે ગયા, અને સીતા અચ્યુત છંદ્ર થયો એવી રીતે શ્રી રામ લક્ષ્મણ તથા રાવણ વિગરેનું ચરીત્ર આચાર્ય શ્રી હેમચંદ્રસુરીએ વર્ણવ્યું,

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

लक्ष्मण चरित्रे

श्री राम नीरवाण इत्यादी,

दसमो खंड समाप्त.

મહા ઉપાધ્યાય શ્રી જસોવીજી.

—૦૦૦૦—

આ મહા પંડીત શ્રી જસોવીજી ઉપાધ્યાય સંવત ૧૭૧૦ માં કાશી નગરમાં રહી ઘણા વિદ્યાભ્યાસ કરીને શ્રી જૈનમાર્ગનાં નીપુણ થયા હતા એવેના રચેલા ઘણાક ગ્રંથો ગાવનમાં તથા શ્લોકમંથર અને કાવ્ય સહિત છે આ મહા પંડીતે કોઈ રીતે ખેંચ તાણ કીધા વિના શ્રી જીન વચનને અનુસારે ગ્રંથો રચેલા છે એમની બુદ્ધિ એટલી તો સરસ હતી કે ખસે શ્લોક દ્રષ્ટીએ ધારી લઈને જીભાગ્રે કરતા હતા તેમજ એમના રચેલા ગ્રંથો આ હુઃ સમકાળમાં ખાત્રી જોઈને જૈનમાર્ગ આગળવા તથા પામવાને ધણાજ ઉપયોગી થઈ પડ્યા છે એવું સાહેબે જે જે ગ્રંથો રચ્યા છે તેમાં માત્ર સીદ્ધાંતને અનુસારેજ રચ્યા છે. વળી તે સાધારણ ખુશીવાણને પણ સમજાણ પડે તેવા કેટલાક ગ્રંથો છે તેમાંના આ ગ્રંથમાં કિચીત એ મહા પંડીતના નામસ્મરણરૂપ દાખલ કરીએ છીએ.

શ્રી મંધરસ્વામીનો વિનંતિ રુપે ગાથા ૧૨૫ નું સ્તવન,

—*—

ઢાઢ ૧ લિ,

એક દીન દાશી દાડતી. એ દશી. સ્વામી શ્રી મંધર વિનતી, સાંભળો માહારી દેવરે; તાહારી આણુ હું શીર ધર, આદર તાહારી સેવરે, સ્વામીં ૧ કુચરની વાસના પાસમાં, હરિણ પર જે પડ્યા લોકરે; તેહને શરણ તુજ વીણુ નહી, ટળવળે બાપડા ફાકરે. સ્વામીં ૨ જ્ઞાન દરશન ચરણ ગુણ વિના, જે કરાવે કુળાચારરે; લુટીયા તે જન દખતાં, કીડાં કરે લોક પોકારરે. સ્વામીં ૩ જેહ નવી ભવ તરયા નીરગુણી, તારશે કંઈ પેરે તેહરે; ઇમ અબણ્યા પડે ફદમાં, પાપ બંધી રહ્યા તેહરે, સ્વામીં ૪ કામ કંભાદિક અધીકનુ, ધરમનુ કો નવી મુલરે; દાકડે કુચર તે દાખ-

વે, શુ થયું એહ જગ યુગરે, સ્વામીં ૫ અરથની દશના જે દીએ, ઉલવે
ધરમના અંથરે; પરમપદનો પ્રગટ ચોર છે, તેહથી કીમ વહે પંથરે. સ્વામીં
૬ વીખય રસમા શ્રદ્ધી માચીયા, નાચીયા કુગુરૂ મદપુરે; ધામ ધુમે ધમા
ધમી ચલી, જ્ઞાન મારગ રહ્યો દુરરે. સ્વામીં ૭ કલહકારી કદાચહ ભરયા,
થાપતા આપણા બોલરે; જન વચન અન્યથા દાખવે, આજતો વાજતે ઢોલ
રે. સ્વામીં ૮ કેઈ નીજ દાખને ગોપવા, રોપવા કેઈ મતી કંદરે; ધરમની
દશના પાલટે, સત્ય ભાષે નહી મંદરે. સ્વામીં ૯ બહુ મુખે બોલ ઇમ
સાંભળી, નવી ધરે લોક વિસ્વાસરે; ઢુંઢતા ધરમને તે થયા. ભમર જીમ કમ
લની વાસરે. સ્વામીં ૧૦

ઢાળી ૨ જી.

ભાળીયા હંસારે વીખય ન રાચીએ. એ દશી. ઇમ ઢુંઢતારે
ધરમ સોહામણો, મળીયો સદગુરૂ એક; તેણે સાચોરે મારગ દાખવ્યો, આ-
ણી રૂઢય વિવેક. શ્રી શ્રીમંધર સાહીબ સાંભળો. એ આંકણી. ૧૧ પર ધર
જોતારે ધરમ તુમે ફિરો, નીજ ધર ન લહોરે ધરમ; જીમ નવી જાણેરે મૃગ
કસ્તુરીઓ, મૃગ મદ પરીમલ મરમ; શ્રીં ૧૨ જીમ તે ભુલોરે મૃગ દશ
દીશી ફીરે, લેવા મૃગ મદ ગંધ, તીમ જગ ઢુંઢરે બાહીર ધરમને, મીથ્યા
દ્રષ્ટીરે અંધ. શ્રીં ૧૩ જાતી અંધનોરે દાખ ન આકરો, જે નવી દષ્ટિરે અર્થ
મીથ્યા દ્રષ્ટીરે તેહથી આકરો, માને અર્થ અનર્થ. શ્રીં ૧૪ આપ પ્રસંસેરે
પરગણુ આજવે, ન ધરે ગુણનોરે લેશ; તે જીન વાણી નવી શ્રવણે સુણે,
દીએ મીથ્યા ઉપદેશ. શ્રીં ૧૫ જ્ઞાન પ્રકાશેરે મોહ તીમર હરે, જેહને સદ
ગુરૂ સુર; તે જીન દષ્ટિરે સત્તા ધરમની, ચીદાનંદ ભરપુર. શ્રીં ૧૬ જીમ
નીરમજતારે રત્ન ફટીક તાણી, તીમ જે જીવ સ્વભાવ; તે જીન વીરેરે ધરમ
પ્રકાશીયો, પ્રખળ કખાય અભાવ, શ્રીં ૧૭ જીમ તે રાતેરે કુલે રાતકુ, શા
મ કુલથીરે શામ; પાપ પુન્યથીરે તીમ જગ જીવને, રાગ દવેશ પરિણામ.
શ્રીં ૧૮ ધરમ ન કહીએરે નિશ્ચય તેહને, જેહ વીભાવ વડ વ્યાધી; પહી
લે અંગેરે ઇણી પેરે ભાખીયું, કરમે હોય ઉપાધી. શ્રીં ૧૯ જે જે અંસેરે
નીરૂપાધીકપણું, તે તે જાણોરે ધરમ; સમ્યગ દ્રષ્ટીરે ગુણઢાણા થકી, જીવ
લહે શીવ શરમ. શ્રીં ૨૦ ઇમ જાણીનેરે જ્ઞાન દશા ભજી, રહીએ આપ
સ્વરૂપ; પર પરણીતથીરે ધરમ ન છાંડીએ, નવી પહીએ ભવી કુપ. શ્રીં ૨૧

ઢાળ ૩ છ.

હવે રાણી પદમાવતી એ દશી, છતાં લગે આતમ દ્રવ્યનું, લક્ષણ ન વી જાણ્યું, તીહાં લગે ગુણઢાણુ લલુ, કિમ આવે તાણ્યું, આતમ તત્ત્વ વિ ચારીએ. ૨૨ એ આંકણી. આતમ અજ્ઞાને કરી, જે ભવ દુખ લહીએ; આત મ જ્ઞાને તેટલે, એમ મન સંદહીએ આં ૨૩ જ્ઞાન દશા જે આકરી, તે ચરણ વિચારો નિરવિકલ્પ ઉપયોગમાં, નહી કરમનો ચારો આં ૨૪ ભગ વાઇ અંગે ભાખીયાં. સામાઈક અર્થ, સામાઈક પાણુ આતમા, ધરો સુધા અ ર્થ આં ૨૫ લોકસાર અધ્યયનમાં, સમકીત મુનિ ભાવે, મુનિ ભાવજ સમ- કીત કહ્યો, નિજ શુદ્ધ સ્વભાવે આં ૨૬ કષ્ટ કરો સંજમ ધરો, ગાલો નીજ દેહ, જ્ઞાન દશા વીણુ જીવને, નહી દુખનો છેહ આં ૨૭ બાહિર ચતના બાપડા, કરતા દુહવાએ; અંતર ચતના જ્ઞાનની, નવિ તેણે થાએ, આં ૨૮ રાગ દવેશ મલ ગાલવા, ઉપસમ જળ જીલો; આતમ પરણતી આદરી, પર પરણતી પીલો આં ૨૯ હું એહનો એ માહરો, એ હું ઇણિ બુદ્ધિ; ચે- તન જડતા અનુભવે, નવી માસો શુદ્ધિ, આં ૩૦ બાહિર દ્રષ્ટી દખતાં, બાહિર મન ધ્યાવે; અંતર દ્રષ્ટી દખતાં; અક્ષય પદ પાવે આં ૩૧ ચરણ હોઇ લજ્જાદિકે, નવિ મનને ભંગે; બીજે અધ્યયને કહ્યો, ઇમ પહિલે અંગે આં ૩૨ અધ્યાતમ વિણુ જે ક્રિયા, તે તનુમળ તોળે. મમકારાદિક યોગથી ઇમ જ્ઞાની બોલે આં ૩૩ હું કરતા પરભાવનો, ઇમ જીમ જીમ જાણો, તીમ તીમ અજ્ઞાને પડે, નિજ કર્મને ઘાણુ આં ૩૪ પુદ્ગલ કર્માદિક ત- જીણ, કરતા વ્યવહાર; કરતા ચેતન કરમનો, નિશ્ચય સુવિચાર આં ૩૫ ક- રતા શુદ્ધ સ્વભાવનો, નય શુદ્ધિ કહીએ; કરતા પર પરિણામનો, બે કરિયા શ્રદ્ધીએ આં ૩૬

ઢાળ ૪ થી.

શબ્દ કહે પરભાવનો, અકરતા કહિઉં પ્રાણી; દાન હરણાદિક કિમ ઘટે કહે સદગુરૂ વાણી, શુદ્ધ નય અર્થ ધારીએ. ૩૭ ધરમ નવિ દીએ ન- વા સુખ દિએ, પર જંતુને દેતો. આપ સતા રહે આપમાં, ઇમ રદયમાં ચે તો શું ૩૮ જોગવરો જે પુદ્ગલ ગ્રહાં, નવિ જીવના તેહ, તેહથી જીવ છે જીવવા, વળી જીવવા દેહ. શું ૩૯ ભકત પાનાદિ પુદ્ગળ પ્રતે, નદીચે છ- તી વીના પોતે, દાન હરણાદિ પર જંતુને, ઇમ નવી ઘટે જોતે શું ૪૦ દાન હરણાદિક અવસરે, શુભ અશુભ સંકલ્પે; દીચે હરે તુ નિજ રૂપને, મુખે

અન્યથા જલપે શું ૪૧ અન્યથા વચન અભિમાનથી, ફરી કરમ તું ખાંધે
જાયક ભાવ જે એકલો, ગ્રહી તે સુખ સાથે શું ૪૨ શુભ અશુભ વસ્તુ સં
કલ્પથી, ધરે જે નટ માય; તેટલે સહજ સુખ અનુભવે, પ્રમુ આતમ રાયા
શું ૪૩ પર તણી આશ વિખ વેલડી, ફરે કરમ બહુ ભાતી; જ્ઞાન દહને
કરી તે દહે, હોઈ એક જે જાતી શું ૪૪ રાગ દાપે રહિત એક જે, દયા
શુદ્ધ તે પાજે, પ્રથમ અંગે ઇમ ભાખિતુ, નિજ શક્તી અનુઆણે શું ૪૫
એકતા જ્ઞાન નિશ્ચય દયા, સુચરે તેહને ભાજે; જેહ અવિકલ્પ ઉપયોગમાં,
નીજ પ્રાણને રાખે શું ૪૬ જેહ રાખે પર પ્રાણને, દયા તાસ વ્યવહારે;
નીજ દયા નિણ કહો પરદયા, હોએ કવાણુ પ્રકારે શું ૪૭ લોક વીણુ જીમ
નગર મેલીની જીમ જીવ વીણુ કાયા, ફેક તીમ જ્ઞાન વીણુ પરદયા, જેસી
નટ તણી માયા શું ૪૮ સરવ આચાર મય પ્રવચને, ભણ્યો અનુભવ યોગ
તેહથી મુનીવમે મોહને, વળી અરતી રતી સોગ શું ૪૯ મુત્ર અક્ષર પરા
વર્તના સરસ સેવડો દાખી; તાસ રસ અનુભવ ચાખીએ, જહાં એક છે સા
ખી શું ૫૦ આતમ રામ અનુભવ ભજે, તજે પર તણી માયા, એ છે સાર
જીવ વચનનુ, વળી એહ શીવ જાયા શું ૫૧

ઢાળ ૫ મી

એમ નિશ્ચય નય સાંભળીજી ખેલે એક અજ્ઞાણુ; આદરશું હવે જ્ઞાન
નેજ, શું કીજે પચખાણુ સોભાગી જીવ શ્રી મધર મુણે વાત આં પર
કીરીયા ઉપાધી કરીજી, છાંડી તેણે લાજ; નવી જાણે તે ઉપજેજી, કારણ
વીણુ નવી કાજ, સોં ૫૩ નિશ્ચય મય અવલંબતાંજી, નવી જાણ્યો તસ મ
રમ; છોડે જે વ્યવહારનેજી, લોપે તે જીવ ધરમ. સોં ૫૪ નિશ્ચય દ્રષ્ટી
રૂઢ્ય ધરીજી, પાજે જે વ્યહાર; પુણ્યવંત તે પામશેજી, ભવ સમુદ્રનો પાર.
સોં ૫૫. તુરંગ ચઢી જીમ પામીએજી, વેગે પુરનો પંથ; મારગ તીમ શીવ
નો લહેજી. વ્યવહારે નિશ્ચય સોં ૫૬ મેહેલ ચઢતાં જીમ નહીજી, તેહ તુ-
રંગનુ કાજ; સફળ નહી નિશ્ચય લહેજી; તીમ તનુ કીરીયા સાજ. સોં ૫૭
નિશ્ચય નવી પામી શકેજી, પાજે નવી વ્યવહાર; પુણ્ય રહિત જે એહવાજી
તેના કવાણુ આધાર. સોં ૫૮ હેમ પરિક્ષા જીમ હુવેજી, સહત હુતાસન તા
પ; જ્ઞાન દયા તીમ પરખીએજી, જહાં બહુ કીરીયા વ્યાપ. સોં ૫૯ આ
લંબન વીણુ જીમ પડેજી; પામી વસમી વાટ, મુખે પડે ભવ મુખમાંજી, તી-
મ વીણુ કીરીયા ઘાટ. સોં ૬૦ મરીવ ભણી બહુ લોકમીજી; ભરતાદિક નર

જેહ; જોપે શુભ વ્યવહારનેજ યોધી હજાએ નીજ તેહ. સોં ૬૧ બહુ દલ દીસે જીવનાજ, વ્યવહારે શીવ જોગ; છંડી તાકે પાધરોજ, છોડી પંથ અ-જોગ. સોં ૬૨ આવશક માંહે ભાખીઓજ, એહજ અરથ વિચાર; રૂળ સં સય પાણુ જાણતાંજ, જાણીને સંસાર. સોં ૬૩

હાળ ૬ ઠી.

મુની મન સરોવર હંસજો. એ દશી—અવર ઇસાનય સાંભળી, એક ગ્રહે વ્યવહારોરે; મરમ દિવિધ તસ નવી લહે, શુદ્ધ અશુદ્ધ વિચારોરે. તુજ વીણ ગતી નહી જંતુની. ૬૪ તું જગ જંતુનો દીવોરે, જીવીએ તુજ આલંબને; તું સાહીબ ચીરંજીવોરે, તું ૬૫ આંકણી. જેહને આગમ વારીચો, દીસે અસઠ આચારોરે તેહજ બુધ બહુ માનીચો, શુદ્ધ કહો વ્યવહારોરે; તું ૬૬ જેહમાં નીજ મતી કલ્પના, જેહથી નવી ભવ પારોરે; અંધ પરંપરા બાંધીને તે અશુધ આચારોરે. તું ૬૭ શીથલ વીહારીએ આચર્યા. આલંબન જે કહારે, નીયત વાસદિક સાધુને, તે નવી જાણીએ રૂઝારે. તું ૬૮ આ જન ચરણ છે આકરૂ સહન નાદીક દોષરે; એમ નીજ અવગુણ ઝોળવી, કુમતી કદાગ્રહ પોષેરે, તું ૬૯ ઉતર ગુણ માંહી હીણડા; ગુરૂ કાલાદિક પોષેરે. મુગ ગુણે નહી હીણડા; એમ પંચાસક ભાષેરે. તું ૭૦ પરીગ્રહ ગ્રહ વશ લીંગીયા; લેઈ કુમતરજ માયેરે; નીજ ગુણ પર અવગુણ લવે; ઇન્દ્રિય વૃષભન નાથરે. તું ૭૧ નાણુ રહિત હીત પરિહરી, નીજ દંસણુ ગુણ લુસેરે; મુ-નિ જનના ગુણ સાંભળી; તેહ અનારજ રૂસેરે. તું ૭૨ આણુ સમ દોશ જે પરતણો; મેરૂ સમાન તે બોલેરે; જેહથું પાપની ગોઠડી, તેહથું હીયકુ બોલેરે. તું ૭૩ સુત્ર વિરૂદ્ધ જે આચરે, થાપે અવધીના ચાળારે; તે અતી નીવડ મીથ્યા મતી; બોલે ઉપદેશ માળારે. તું ૭૪ પામર જાણુ પાણુ નવી કહે; સહસા જુઠ સચુકેરે; જુઠ કહે મુની વેશેજે; તે પરમારથ ચુક્યોરે. તું ૭૫ નિરદય હૃદય છકાયમાં; જે મુની વેષે પ્રવરતેરે; મૂહિયતિ ધરમથી બાહી રા; તે નીરધન ગતી વરતેરે. તું ૭૬ સાધુ ભગતી જન પુજના; દાનાદિક શુભ કરમરે; શ્રાવક જનકહયો અતી ભલો; નહી મુની વેશ અધરમેરે તું ૭૭ કેવળ લીંગ ધારી તણો; જે વ્યવહાર અશુધોરે; આદરીએ નવી સર્વથા જાણી એ ધરર વિરૂધોરે, તું ૭૮.

ઢાળ સાતમી.

હવે ત્રીજે સર્વગ પક્ષીને માર્ગ દખાડે છે.

આગે પુરવ વાર નવાણું,—એ દશી. જે મુની પેષ સકે નવી છંડી, ચરાણ કરણ ગુણ હીણાણ; તે પાણ મારગ માંહે દાખ્યા, મુની ગુણ પક્ષે લીણાણ. મૂખ્યાવાદ ભવ કારણ જાણી, મારગ મુધ પરપેણ; વંદે નવી વંદાવે મુનીને આપ થઇ નીજ રૂપેણ. ૭૯, મુની ગુણ રાગે પુરા મુરા જે જે જયણા પાળેણ, તે તેહથી મુલ ભાવ લહીને, કર્મ આપણાં ટાળેણ, આપ હીનતા જે મુની ભાષે, માન સાંકડે લોકેણ, એ દુર્ધર વ્રત એહનું દાખ્યું, જે નવી કુલે રોકેણ. ૮૦, પ્રથમ સાધુ, ખીજે વર શ્રાવક, ત્રીજે સંવેગપક્ષીજી. એ ત્રણે શીવમારગ કહીએ, છહાં છે પ્રવચન સાખીજી, શેષ ત્રણ ભવ મારગ કહીએ, કંમત કદાચહ ભરીયાજી, ગૃહીયતી લીંગ કુલીંગે સખીએ, સકળ દોષના દરીયાજી. ૮૧, જે વ્યવહાર મુગતી મારગમાં, ગુણ દાણાને લેખેજી; અનુક્રમે ગુણ શ્રેણીનું ચઢવું, તેહજી છતવર દેખેજી; જે પાણ દ્રવ્ય કીયા પ્રતીપાળે, તે પાણ સનમુખ ભાવેજી; શુકલ ખીજની ચંદ્ર કળા જેમ, પુર્ણ ભાવમાં આવેજી. ૮૨, તે કારણ લજ્યાદિકથી પાણ, શીલ ધરે જે પ્રાણીજી; ધન્ય તેહ કૃત્ય પુણ્ય કૃતારથ, માહાનિશીયે વાણીજી; એ વ્યવહાર નમે મન ધારો, નીશ્ચય નય મત દાખ્યુંજી; પ્રથમ અંગમાં વિતી તીંગીજીએ, ભાવચરાણ નવી ભાખ્યુંજી. ૮૩,

ઢાળ ૮ મી.

દશી ચોપાઈની—અવર એક ભાષે આચાર, દયા માત્ર શુધજ વ્યવહાર; જે બોલે તેહજી ઉથપે, મુધ કરહુ મુખ એમ જપે. ૮૪, છત પુનઃદીક મુલ વ્યાપાર, તે માને આરંભ અપાર; નવી જાણે ઉતરતાં નઇ, મુનીને છવદયા ક્યાં ગઇ. ૮૫, જે ઉતરતાં મુનીને નદી, વિધી જોગે નવી હોંસા વદી; તો વિધિ જોગે છત પુનના, શીવ કારણ મત ભુલો જના. ૮૬, વીષયારંભ તણો છહાં ત્યાગ, તેહથી સહીએ ભવજ તાગ; છત પુન માં મુલ ભાવથી; વીષયારંભ તણો ભય નથી. ૮૭; સામાયિક પ્રમુખે મુલ ભાવ; યથાપિ લહિએ ભવજ નાવ; તોપણ જિન પુનએ સાર, જિનના વિનય કહો ઉપચાર. ૮૮; આરંભાદિક રાંકા ધરી; જે જિનરાજ ભગતિ ધરિ હરી; દાન માન વંદન આદેશ; તો તુજ સખજો પડ્યો કજેશ. ૮૯; સ્વરૂ-

થી દીસે સાવધ; અનુભવે પુજા નિરવધ; જે કારણ જિન ગુણ બહુ માન; જે અવસરે વરતે શુભ ધ્યાન. ૯૦; જિનવર પુજા દખી કરી; ભવિયાણુ ભાવે ભવજળ તરી; છકાયના રક્ષક હો વળી; એહ ભાવ જાણે કેવળી. ૯૧; જળ તરતાં જળ ઉપર યથા; મુનિને દયા ન હોવે વૃથા; પુંપાદિક ઉપર તિમ જાણ; પુંપાદિક પુજા એ આણ. ૯૨; તો મુનિને નહી કિમ પુજના; ઇમ તું શુ શુભ મના; રોગીને આપધ શમ એહ; નીરોગી છે મુનિવર દહ. ૯૩;

ઢાળ ૯ મી.

સાળભદ્ર ભોગીરે હોય—એ દશી. ભાવસ્તવ મુનિને ભજોણ; ખિહું બેદ ગૃહી ધાર; ત્રીજે અધ્યયને કહોણ; મહાનિસીથ મઝાર; શુભો જિન તુજ વિણ કવાણ આધાર. એ આંકણી. ૯૪; વળી તિહાં ફળ દાખીચોણ; દ્રવ્ય સ્તવનુરે સાર; સ્વર્ગ ખારમું ગ્રહિનેણ; ઇમ દાનાદિક ચાર. સું ૯૫; છકે અંગે દપતીણ; જિન પ્રતિમા પુજેય; સુરિયાલ પરે ભાવથીણ; ઇમ જિન વીર કહેય. સું ૯૬; નારદ આવ્યે નવિ થઇણ; ઉભી તેહ સુજાણ; તે કારણ તે શ્રાવિકાણ; ભાખે આળ અજાણ. સું ૯૭; જિન પ્રતિમા આગળ કહોણ; શક સ્તવ તેણે નાર; જાણે કણ વિણ શ્રાવિકાણ; એહ વિધ રૂઢ્ય વિચાર. સું ૯૮; પુજે જિન પ્રતિમા પ્રતેણ; સુરિયાલ સુરસય; વાંચી પુસ્તક રતનનાણ; લેઈ ધર્મ વ્યવસાય. સું ૯૯; રાયપસેણી સુત્રમાંણ; મોટો એહ પ્રબંધ; એહ વચન આણ માનતાંણ; કરે કર્મનો બંધ. સું ૧૦૦; વિજયદેવ વ્યક્તવ્યતાણ; જીવાભિગમેરે એમ; એ થિતિ છે એ સુર તણીણ; તો જિન ગુણ થુતિ કેમ. ૧૦૧; સિદ્ધારથરાય ક્રિયાણ; યાગ અનેક પ્રકાર; કલ્પસુત્રે ઇમ ભાખીચોણ; તે જિન પુજા સાર. સું ૧૦૨; સમણોપાસક તે કહ્યાણ; પહિલા અંગ મઝાર; યાગ અનેરા નવિ કરેણ; તે જાણો નિરધાર, સું ૧૦૩; ઇમ અનેક સુત્રે ભણ્યુંણ; જિન પુજા ગૃહિ કૃત્ય; તે નવિ માને તે સહીણ; કરશે બહુ ભવ નૃત્ય. સું ૧૦;

ઢાળ ૧૦ મી

જંસુર સંઘાસા સુર સંઘા—એ દશી. અવર કહે પુજાદિક ઠામે; પુણ્ય બંધ છે સુભ પરિણામે; ધરમ ઇહાં નવિ કોઈ દીસે; જિમ વ્રત પરિણામે ચિત દીસે. ૧૦૪; નિશ્ચય ધર્મ ન તેણે જાણ્યો; જે સેલેસી અંત વખાણ્યો; ધર્મ અધર્મ તણો ઇયકારી; સિવ સુખ દેને ભવજળ તારી. ૧૦૬ તસે સાધન

તું ને ને દેખે; નિજ નિજ ગુણગણાને લેખે; તેહ ધરમ વ્યવહારે બાણો; કારણ કારણ એક પ્રમાણો. ૧૦૭; એવંતુત તણો મત ભાખ્યો; સુદ્ધ દ્રવ્ય નય ઇમ વળી દાખ્યો; નિજ સ્વભાવ પરાણતિ તે ધર્મ; ને વિભાવ તે ભાવન કર્મ. ૧૦૮; ધર્મ સુદ્ધ ઉપચોમ સ્વભાવે; પુણ્ય પાપ શુભ અશુભ વિભાવે; ધર્મ હેતુ વ્યવહારન ધર્મ; નિજ સ્વભાવ પરાણતિનો મર્મ. ૧૦૯; શુભ ચોગે દ્રવ્યાશ્રવ થાય; નિજ પરિણામ ન ધર્મ હણાય; યાવત ચોગ ક્રિયા નહી થંભી; તાવત જીવ છે ચોગારંભી. ૧૧૦ મળિ નારંભ કરે ને કિરિયા; અસદારંભ તજ તે તરિયા; વિષય કષાયાદિકને ત્યાગે; ધર્મ મતે રહિવે સુભ માગે. ૧૧૧ સ્વર્ગ હેતુ ને પુણ્ય કહિને; તો સરાગ સંસય પાણ લીને; બહુ રાગે ને જિનવર પુને; તસ મુનિની પરે પાતક ધુને. ૧૧૨; ભાવસ્તવ એહથી પામીને; દ્રવ્ય સ્તવ એ તેણે કહીને; દ્રવ્ય શબ્દ છે કારણ વાચી; ભર્મમ ભુલો કર્મની કાચી. ૧૧૩.

દાળ ૧૧ મી

દાન ઉલટ ધરી દિજીએ—એ દશી. ક્રમત ઇમ સકળ કુરે કરી; ધારિયે ધર્મની રીતરે; હારિયે નવિ પ્રભુ બળ થકી; પામીયે જગતમાં જીતરે; સ્વામી શ્રી મંધિર તું જયો. આંકણી. ૧૧૪ ભાવ જાણે સકળ જંતુના; ભવ થકી દાસને રાખરે; બોલે આ બોલ ને તે ઘણું; સકળ ને છે તુજ સાખરે. સ્વાં ૧૧૫ એક છે રાગ તુજ ઉપરે; તેહ મુજ શિવતર કંદરે; નવિ ગાણું તુજ પરે અવરને; ને મિલે સુરનર પૂંદરે- સ્વાં ૧૧૬; તુજ વિના મેં બહુ કુખ લહ્યો; તુજ મિલે તે કિમ હોયરે; મેહ વિણ મોર માચે નહીં; મેહ દખી માચે સોયરે સ્વાં ૧૨૭ મન થકી મીલનમે તુજ કિયો; ચરણ તુજ ભેટવા સાધરે કીજીએ જતન જન એ વીના; અવર ન વાંખીયે કાંધરે. સ્વામીં ૧૨૮ તુજ વચન સુખ આગલે; નવી ગાણું સુરનર રામરે; કોખીને કપટ કોઈ દાખવે; નવી તણુ તોઈ તુજ ધર્મરે સ્વાં ૧૨૯, તુજ મુજ રૂદ્યાગીરીમાં વસે; સિંહ ને પ્રમનોરી હરે; ક્રમતમાતંગના જીયથી; તો કિસી પ્રભુ મુજ ખીહરે. સ્વાં ૧૩૦ કોમિઠે દાસ પ્રભુ તાહરે; માહરે દેવ તું એકરે; કીજીયો સાર સેવક તણી; એ તુજ ઉચિત વિવેકરે. સ્વાં ૧૩૧ ભગતી ભાવે ઇસુભાષિયો; રાષિએ એહ મ ન માંહીરે; દાસનાં ભવ કુખ વારીયે; તારીએ સો મહી ખાંહીરે. સ્વાં ૧૨૨. બા લ જમ તાત આગલ કહે; વીનણું કું તિમ તુજરે; ઉચિત જાણો તિમ આચરો.

નવી રહો તુજ કિસ્મત ગુંજરે; સ્વાં ૧૨૩ મુજ હુવો ચિત શુભ ભાવથી; ભવ
ભવ તાહારી સેવરે; યાચિએ કોટિચતને કરી; એહ તુજ આગળ દેવરે. સ્વાં ૧૨૪

કેળસ *

ઇમ સર્કલ સુખકર દુરિત ભય હર વિમલ લક્ષણ ગુણ ધરો; પ્રભુ અ-
નર અમર નરિંદ વાંદિત વિનવ્યો શ્રી મંદરો, નિજ નાદતરજીત મેઘ ગરજ
ધૈર્ય નિરજીત મંદરો; શ્રી નય વિનય પ્રુધ ચરાણ સેવક; જસવિનય પ્રુધ જ
યકારો; ૧૨૫ ઇતિ શ્રી મંદીર સ્વામી વિનતી સંપ્રણ. ॥ છ ॥ . ॥ છ ॥

૫૬.

રાગ ધન્યાશીરી—જૈન કહો કયુ હોવે પરમગુરુ જૈન કહો કયુ હોવે,
ગુરુ ઉપદેશ વિના જન મુઠા દરશન જૈન વિગોવે. ૧ કહેત કપાનીધી શમ
જળ ઝીલે, કર્મ મેલ જે ધોવે, બહીર પાપ મલ અંગ ન ધારે, શુધ રૂપ
નીજ જોવે. ૫૦. ૨ સ્યાદ વાદ પુરન જે જાણે, નય ગરભીત જસ વાચા,
ગુણ પરજન્ય દ્રવ્ય જે પ્રુજે; સોઈ જઈન હે સાચા, ૫૦. ૩; કીરીયા મુઠ
મતી જે અજ્ઞાની ચાલે ચાલ અપુઠી, જઈન દશા ઉનમાંહી નાહી, કહેસો
સખહી જુઠી. ૫૦ ૪ પર પરાણતી અપની કરી માને, કિરીયા ગર્વે ઘેલો;
ઉનકુ જઈન કહો કયુ કહીએ, સો મુરખમાં પેહેલો ૫૦ ૫. જઈન ભાવ જ્ઞા
ની સખ માંહી, શિવ સાધન સદહિએ; નામ ભેખશું કામ ન શીજે, ભાવ
ઉદાસે રહીએ. ૫૦ ૬, જ્ઞાન સકળ નય સાધન સાધો, ક્રિયા જ્ઞાનકી દા-
શી, કિરીયા કરતુહે ધરતહે મમતા, આહી ગલેમે ફાંસી. ૫. ૭ કીરીયા વિ-
ના જ્ઞાન નહી કખહુ, કિરીયા જ્ઞાન વિના ચાહી; જ્ઞાન ક્રીયા દોઉ મિ-
લત રહેતહે જયુ જળ રસ જળ માંહી. ૫૦ ૮ કિરીયા મગનતા બાહીર દી
સે, જ્ઞાન શક્તી જસ ભાજે, સદગુરુ શીખ સુણે નહી કખહુ, સો જન જન
તે ભાજે ૫૦ ૯ તત્વ પ્રુધી છનકી પરાણતીહે; સકળ સુત્રકી કુંચી, જગ જ
સ વાદ વદે ઉનહીકો; જઈન દશા જસ ઊંચી ૫૦ ૧૦

૫૬.

રાગ ધન્યાશીરી—પરમ પ્રભુ સખ જન શબ્દ ધ્યાવે, જખ લગે અંતર
ભરમ ન ભાજે; તખ લગે કોઉ ન પાવે પરં. ૧ સકળ અંશ દષ્ટે જગ
જેગી. જે ખીનુ સમતા આવે; મમતા અંધ ન દષ્ટે યાકો, ચીત ચહુરે ધ્યા
વે પર. ૨, સેહેજ શક્તી આર ભકતી સુગુરુકી જે ચીત જોગ જગાવે, ગુણ

પરજન્ય દ્રવ્યસુ અપને, તો લય કોઈ લંગાવે. પર. ૩ પદંત પુરાણ વેદ ઓર ગીતા, મુરખ અરથ નવી પાવે; ઉત ઇત કરત ગૃહીત રસ નાહી, જ્યુ પસુ ચરખીત આવે. પર. ૩ પુદ્ગળ શું ન્યારો પ્રભુ મેરો, પુદ્ગળ આપ છિપાવે ઉનસે અંતર નાહી હંમારો, અખ કિહાં ભાગો જાવે પર, ૪ અકલ અલખ અર અજર નીરંજન, તાહારી ગતી તુહી જાણે, અગમ અરૂપી આગમ અનુસારે, સેવક જસ ગુણુ ગાવે. પર. ૫.

૫૬.

રાગ ઉપરનો—ચેતન જે તું જ્ઞાન અલ્યાસી, આપહી બાધે આપહી છોડે, શક્તી ખુધી વિમાસી. ચેં ૧ જે તું આપ સ્વભાવમે ખેલે, આશા છોડ ઉદાશી, મુરનર કીનર નાયક સંપતી, સો તુજ ધરકી દાસી. ચેં ૨. મોહ ચોર જન ગુણુ ધન લુસે; દેત આશ ગલે ફાંશી. આશા છોડ ઉદાશ રહે જે સો ઉતમ સન્યાશી ચેં ૩ જેગ લઈ પરઆસ ધરતહે, યાહી જી ગમે હાંશી; તું જાણે મેં ગુનક સંચુ, પાણુ ગુણુ જાણે નાશી. ચેં ૪ પુદ્ગળકી તું આશ ધરતહે, સોતો સખહી વિનાશી; તુતો ભીનરૂપહે ઉનતે ચીદાનંદ અવિનાશી. ચેં ૫ ધન ખરચે નર ખોલેત ગુમાને, કરવત લેવે કાશી, તોખી દુખનો અંત ન આવે જે આશા નહુ ઘાશી. ચેં ૬ સુખ જળ વિખય વીખય મૃગ ત્રશના, હોત મુઠ મતી પાસી; વિપ્રમ ભુમી ભઈ પર આશી, તુતો સહજ વિલાશી ચેં ૭ યાકો ખીતા મોહદુખ ત્રાતા, હોય વીખય રતીમાસી, ભવસુત ભરતા અવીરતી પ્રાની મીથ્યા મતી હે વાશી ૮ આશા છોડ રહે જે જોગી; સોહે શિવ વિલાશી, ઉનકુ મુજસ વખાણે જ્ઞાતા, અંતર દ્રષ્ટી પ્રકાશી. ચેં ૮

૫૬.

રાગ કનકો—અજખ ગતી ચિદાનંદ ધનકી; ભવ જંજળ શક્તિ શું હાવે ઉલટ પુલટ જનકી, અં ૧ ભેદી પરણતી સમકીત પાચો. કર્મ વજર ધનકી. સહેજ અખંડ ચડતા ચાકી; ખીમા વિમળ ગુણુકી, અં ૨, પાપવેલી સખ જ્ઞાન દહનસુ, જાલી ભવ વનકી; શીતળતા પ્રગટી ઘટ અંતર; ઉતમ લંછનકી અં ૩ ઠકુરાઈ જગ જન તે અધીકી, ચરન કરન ધનકી, વૃધી રૂધી પ્રગટે નીજ નામે, ખ્યાતી અકિચનકી, અનુભવ વિના ગતી કોઈ ન જાણે અલખ નિરંજનકી, જસ ગુન આવત પ્રીતી નીવાહો ઉનકે સમરનકી, અં ૫

૫૬.

રાગ ધન્યાશીરી—ચેતન જ્ઞાનકી દ્રષ્ટ નીહાળો; મોહ દ્રષ્ટી દષ્ટે સો
ખોહારા, હોત મોહા મતવાળો ચે૦ ૧ મોહ દ્રષ્ટી અતી ચપળ કરતહે; ભવ
વન વાનર ચાળો; ચોગ વિન્નેગ દાવાનળ લાગત. પાવત નાહી વિચાળોચે૦
૨, મોહ દ્રષ્ટી કાયર નર ડરપે, કરે આકારણ ટાળો. રણ મેદાન ભરે નહી
અરીસુ, સુર ભરે જ્યુ પાળો. ચે૦ ૩ મોહ દ્રષ્ટી જન જનકે પરવશ, દીન
અનાથ દુખાળો, માગે ભીખ ફીરે ઘર ઘરશું; કહે મુજકુ કોઈ પાળો. ચે૦
૪ મોહ દ્રષ્ટી મદ મદીરા માતી; તાકો હોત હોત ઉછાળો; પર અંવગાળ
રાચેસો અહનીશ; કાગ અસુચી જ્યુ કાળો ચે૦ ૫ જ્ઞાન દ્રષ્ટીમાં દોષ ન
એતો, કરે જ્ઞાન અનુવાળો, ચીદાનંદધન મુજસ વચન રસ સજન રૂદય પ
ખાળો. ચે૦ ૬

૫૬.

રાગ નાયકી કનકો—ચેતન મમતા છોર પરીરી દુર પરીરી. ચે૦ પર
રમણીચ્યુ પ્રેમ ન કીજે, આદર સમતા આપ વરીરી. ચે૦ ૧ મમતા મોહ
ચંડાળકી ખેટી. સમજ નૃપ કુમરીરી, મમતા મુખ દુરગંધ અસતો, સમતા
સત્ય મુગંધ ભરીરી ચે૦ ૨ મમતાસે ભરતો દિન જાવે સમતા નહી કોઉ
સાથ ભરીરી. મમતા હેતું ખોહોત હે દુશમન, સમતા કોઉ ન હોય અરી
રી ચે૦ ૩ મમતાકી દુરમતીહે આલી; દાકણ જગત અનરથ કરીરી; મુમ-
તાકી મુલ મતીહે આલી, પર ઉપગાર ગુણે સભરીરી ચે૦ ૪ મમતા પુત
ભયે કલ ખંપાણ, સોગ વિન્નેગ મહા મસ્તરીરી; મુમતા મુત હોવેગા કેવળ,
રહે દિવ્ય નીશાન ધુરીરી ચે૦ ૫ સમતા મગન રહેગો ચેતન, જો એ ધારે
શીખ ખરીરી મુજસ વિલાસ લહેગો તો તું ચીદાનંદ ધન પદવી વરીરી ચે૦ ૬

૫૬

રાગ ધન્યાશીરી—આવે નહી મન ઠામ જખ લગે આવે નહી ઠામ,
તખ લગે કબ્ઠ કિરિયા સખ નિષ્કળ, જ્યુ ગગને ચીત્રામ. જ૦ ૧ કરણી
વિના તું કરે મોટાઈ, ખલ્લ વ્રતી તુજ નામ, આખર ફળ ન લહેગો જ્યુ
જગ, વેપારી વિલુદામ, જ૦ ૨ મુઠ મુઠાવ સખહી ગાડરીયાં હરાણ રોઝ ખન
ધામ; ઝટા ધરાવત ભસ્મ લગાવત, રાસ ભચેવસતુગામ, જ૦ ૪ એતો પર
નહી ભોગકી રચના, જો નહી મન વિસરામ; ચીત અંતર પરમાતમ કેસે
કહા જપત મુખ રામ. જ૦ ૪ વચન કાય ગોપે દઢ ન ધરે; ચીત તુરગ લ-

ગામ. તામે તુ ન લહે શીવ સાધન, જ્યુ કણસુ ને ગામ જાં પ. ધ્યાન ધરો
કરો સંજમ કિરીયા, ન ફીરાવો મન ઠામ, ચીદાનંદ ધન મુજસવિલાશી.
પ્રગટે આતમ રામ.

ચઢતા પડતાનો સઝાય.

શ્રી શ્રી મંધર સાહેબ આગે, વીનતડી એક કીજે. એ દેશી.

ચઢ્યા પડ્યાનો અંતર સમજ, સમ પરીણામે રહીએ; થોડો પાણ
જહાં ગુણ દખીજે, તીહાં અતીહી ગહ ગહીએ; લેગા ભોલવીયા મત ભુલો.
ટેક. ૧; અંતર મહુરત છે ગુણુ વુઢી, અંત મહુતહ હાણી; ચઢવું પડવું
તીહાંથી મુનીને, તે ગતી કીણહી ન જાણીરે. લોગાં ૨; બાજ્ય કષ્ટથી ઊંચુ
ચઢવું, તેતો જડના ભામા; સંજમ શ્રેણી સીખર ચહડાવે, અંતરંગ પરી-
ણામારે. લોગાં ૩ તુહાં નિમિત છે બાહીર કિરિયા, તે જ સુત્રે સાચી;
નહીતો દુખદાયક પગ સામું, મોર જુવે જમ નાચીરે. લોગાં ૪; પાસથા
દિક સરખે વેશે, જુઠાં કારણ દાખે; એકવીસ પાણી ખપ નવી કરતા, મીઠાં
પાણી ચાખેરે. લોગાં ૫; પરીચીત ઘરની ભીક્ષા લેવે, ન કરે તે સમુદા-
ણી; વસ્તી દાખ ન તજે કૃત્યાદિક, જન આણા મન આણીરે. લોગાં ૬
વસ પાત્ર દુખાણુ નવી ટાળે, કરે પતીતના સંગો; કલહ વધરની વાત ઉઘરે,
મન માન્યં તિહાં રંગોરે. લોગાં ૭ હીણા નીજ પરીવાર વદાવે, આપ કષ્ટ
ખહુ દાખી; ચઢ્યો તેહને કોણી પેરે કહીએ, સુત્ર નહી તીહાં સાખીરે. લોગાં ૮
ન ગણે ઉત્તરગુણની હાણી, સુત્ર ક્રિયામાં પંગુ; દુખ સહસ્યે જમ ઉપ-
દશમાળા, બોલ્યો મથુરા મંગુરે. લોગાં ૯ એકનું મુજ કારણ ચિંતવતાં,
આવે મોહોદ્દ હાંસુ; પંચમાહાવરત કીહાં ઉચરીયા, સેવ્યું કણનું પાસુરે. લો-
ગાં ૧૦; પેહેલાં વરત ને જુઠાં ઉચરીયાં, તેતો નાવ્યાં લેખે; ફરીને હવે
તે ઉચરીએ, પંચ લોક જમ દખેરે. લોગાં ૧૧; મુનીને તો સઘળું સાચ-
વવું, વાત ઘટે નવી કડી; શુધ પડપકને તો ને ને, યતના તે તે રૂડીરે.
લોગાં ૧૨; પેહેલા મુજ ગુણે ને હીણા, ફરી દિક્ષા તે લેવે; ચરાણ આસ
હોચ તે તપ છેદે, ઉધમ મારગ શેવેરે. લોગાં ૧૩; એહવું ભાખ્ય કહું
વ્યવહારે, તેતો મર્મ ન જાણે; અધીકાઈ બાહર દખાડી, મતવાળો મત તા-

જોરે. લોગાં ૧૪; કહે તે શુધ કથક અજાની, ઉપધી ધણેરી ધારી; દિધ બાજ તે માર્ગ લોપી, ભાખ્યું અંગ આચારે. લોગાં ૧૫; પાસથાદિક ભતી ન તણએ, તો કીમ ઊંચા ચઢીએ; જ્ઞાનાદિક આણાએ રહીએ, તે સાથે નવી વઢીએ. લોગાં ૧૬; પાસથો પણ તેહને કહીએ, જે વ્રત લેઈ વિરાધે; ધુરથી જોણુ વરત નવી લીધાં, તે શો મારગ સાધે. લોગાં ૧૭; શરવ સુધી વીણુ પણ યતના, સુધ કથકને છાને; ઇછા જોગી આપ હીનતા, કહેતો તે નવી લાજે. લોગાં ૧૮; કુસુમપુરે એક શોઠ તણુ ધર, હેઠે રહ્યો સંવેગી; ઉપર એક સંવર ગુણુ હીણો, પણુ ગુણુ નીધી ગુણુ રંગીરે. લોગાં ૧૯; સંવેગી કહે ઉપર છે, તે માહા મોકજો પાપી; ગુણુ રંગી કહે વરત પાળે, તસ કીરતી જગ વ્યાપીરે. લોગાં ૨૦; સંવેગીના બાજ્ય કષ્ટથી, થયા લોક બહુ રાગી; કોઈક શુધ કથકના પણ મતી, જોહની જ્ઞાને લાગીરે. લોગાં ૨૧. ચોમાસુ પુરી ખેહુ વિચરીયા, તીહાં આવ્યા એક નાણી; ખેહુમાં અલ્પ અધિક ભવ કુણના, પુછે એમ બહુ પ્રાણીરે. લોગાં ૨૨. જ્ઞાની કહે સંવેગી નીંધા, કરી ઘણા ભવ રૂલસે; શુધ કથક વેહેલો શીવ સુખમાં, પાપ પખાળી ભજશે. લોગાં ૨૩. સુણી એહવું બહુ જન સમજ્યા, ભાવ મારગ રૂચી જાગી; એ ઉપદેશ પદે સખી જોજે, તુમે હોજ્યો ગુણુના રાગીરે. લોગાં ૨૪. શુધાચારી કળીમાં વીરલા, સુધ કથક પણ ઘોડા; ઇચ્છાચારી બહુલા દીસે, જોણુ વાંકા ઘોડારે. લોગાં ૨૫. પાસથાદિકમાં પણ સંજમ, થાન કહ્યું કોઈ હીણું; શુધ પરપક વચણે સાસન, કહીએ ન હોય ખીણુરે. લોગાં ૨૬. જન વિણુ અછતુ ચરણુ પણુ કહીએ, હોએ તેતો ઉધરીએ; નવો મારગ જન આગે ભાખી, કહો કોણી પેરે નીંસ્તરીએ. લોગાં ૨૭. સંજમ ઠાણુ વિચારી જોતાં, જો ન લહે નીજ સાખે; તો જુકુ ખોલીને દુરમતી, શું સાધે ગુણુ પાખે. લોગાં ૨૮. સંજમ વીણુ સંજતતા થાપે, પાપ શ્રમાણુ તે દાખ્યો; ઉતરાધ્યેને સરજ સ્વભાવે, સુધ પરપક દાખ્યો. લોગાં ૨૯. સુવીહીત ગછ કીરીયાનો ઘોરી, શ્રી હરીભદ્ર કહાવે; એહ ભાવ ધરતો તે કારણુ. મુજ મન તેહ સુહાયરે. લોગાં ૩૦. સુધ દ્રવ્ય સંજત તે એણી પેરે. ભાવ ચરણુ પણ પાવે. પ્રવચન વચન પ્રભાવક તેહના. સુરપતી પણુ ગુણુ ગાવે. લોગાં ૩૧. સુધ કથક વચને જો ચાલે. મુજ ઉતરગુણુ ધારી; વચન ક્ષમાદિક રંગે લીલા. તે મુનીની ખલીહારીરે. લોગાં ૩૨. પ્રજનીક જ્ઞાને જ્ઞાનાદિક. સંજત ચરણુ વીલાસે; એકે નહી જોહને ખેહુમાં. કીમ જઈએ તસ પાસે. લોગાં ૩૩ જમ જમ પ્રવચન

જ્ઞાને જીરે. તીમ સર્વેગ તરંગી. એ આવશ્યક વચન વિચારી. હોએ જ્ઞાન ના રંગીરે. લો૦ ૩૪. જ્ઞાની જ્ઞાન અબેદાપચારે. તીમ તીમ જ્ઞાનીના સંગીરે. જ્ઞાનાદિકના ગુણ ને દુષ્ટિ. કષ્ટ કરે અભીમાને. માયે ગંઠી લગે નવી આ- વ્યા. તે ખુલ્યા અજ્ઞાનેરે. લો૦ ૩૫ તેહની કષ્ટ ક્રીયા અનુમોદે. ઉનમારગ થીર થાએ. તેહથી દુરગતીનાં દુષ્ટ લહીએ. પંચાશક કહેવાયરે. લો૦ ૩૬. કલગણુ સંઘ તણી ને લજ્યા. આપ છંદતા ટાળે. પાપ ભીરુ ગુરુ આણા કરી. છનમારગ અનુવાળેરે. લો૦ ૩૭ જ્ઞાન અધીકની દિક્ષા લેખે. કરે તસ વપણે પરખી. ખીજની ખોડ શકે ભાખી. હોળી નૃપ રીધી સરખીરે. લો૦ ૩૮, જ્ઞાન અધીકનો વીનય ન કરે. શ્રી છનવર દુહવાએ. વીનય બેદ સમને તે ક્રીકર. જ્ઞાનવંતનો થાએરે. લો૦ ૩૯. તે માટે જ્ઞાની અધીક વ- યણે. રહી ક્રીયા ને કરશે. અધ્યાતમ પરણતી પરીપાકે. તે ભવ સાયર ત- રશેરે. લો૦ ૪૦. વાચક જયવીજયે એમ દાખી. શીખ સરવને સાચી. પાણુ પરીણમશે તેહ તણે મન. જેહની મતી નવી કાચીરે. લો૦ ૪૧.

જતી ધરમ બત્રીશી.

—*—

દુહા.

ભાવ જતી તેને કહો. છહાં દસ વીધ જતી ધર્મ. કપટ ક્રીયામાં મા- હાલતા. નહીયાં ખાંધે કર્મ. ૧ લોકીક લોકોતર ખીમા. દુવીધ કહી ભગવંત. તેહમાં લોકોતર ખીમા. પ્રથમ ધરમ છે તંત. ૨. વચન ધરમ નામે કહો. તેના પાણુ બેહુ બેદ. આગમ વયણે ને ખીમા. તેહ પ્રથમ અપખેદ. ૩ ધ- રમ ખીમા નીજ સહજથી. ચંદન ગંધ પ્રકાર. નીરતીચાર એ જાણીએ. પ્રથમ સુક્ષમ અતીમાર. ૪. ઉપકારે અપકારથી. લોકીક વળી વીવાગ. ખહુ અતીચાર ભરી ખીમા. નહી સંજમને લાગ. ૫. બાર કપાય ખય કરી. ને મુની ધરમ લહાય. વચન ધરમ નામે ખીમા. ને બહુ તીહાં કહાય. ૬; મ- દ્યવ અન્ય મુત્તી તવ; પંચ બેદ એમ જાણુ; તીહાં પાણુ ભાવ નીચંચને; ચરમ બેદ પ્રમાણુ. ૭. ઇહ લોકાદિક કામના; વીણુ આણુસાણુ મુખ જોગ. સુધ નીરજરા રૂખ કહો. તમ ક્રીપ મુખ સજોગ; ૮; આશ્રવ દારને રૂધીએ; ઇન્દ્રિય દંડ કહાય; સતર બેદ સંજમ કહો; એહન મોક્ષ ઉપાય; ૯, સત્ય

સુત્ર અવીરૂધ ને, વચન વીવેક વીસુધ, આલોચણ જળ સુધતા, સૌચ કરમ
 અવીરૂધ, ૧૦, ખગ ઉપાય મનમે ધરે, ધરમે પીગરણ નેહ. વરજીત ઉપધી
 ન આદરે, ભાવ અકીચન તેહ. ૧૧ સીલ વીખય મન વરતીને, પ્રદ્ધ તેહ
 સુપવીત; હોય અનુતર દવને, વીખે ત્યાગનો ચીત. ૧૨ એ દશ વીધ જતી
 ધરમ ને, આરાધે નીત મેવ; મુળ ઉત્તર ગુણ યતનથી, તેહની કીને શેવ.
 ૧૩ અંતર જતના વીણ કીશો, વામ કીયાનો લાગ; કેવળ કંચુક પરીહરે
 નીર વીખ હોયે ન નાગ; દાશ રહીત આહારજ લીએ, મનમાં ગારવ રા-
 ખ; તે કેવળ આજીવીકા, સુચ ગડાની સાખ. ૧૪ નામ ધરાવે ચંરણનું,
 વીગર ચરણ ગુણ ખાણ; પાપ શ્રમાણ તે જાણીએ. ઉતરાધ્યેન પ્રમાણ. ૧૬
 શુદ્ધ કીયા ન કરી શકે, તો તું સુધી ભાખ; શુદ્ધ પરૂપક હુઈ કરી; જન
 સાસન થિતી રાખ. ૧૭ ઉસનો પણ કરમ રજ; ટાળે ખાળે ઓધ; ચરણ
 કરણ અનુમોદતાં; ગછ વરતાવે શોધ. ૧૮ હીણો પણ જ્ઞાને અધીક; સુંદ-
 ર સુરચી વિશાળ; અલ્પાગમ મુની નહી ભલો, ખોલે ઉપદેશ માળ. ૧૯
 જ્ઞાનવંતને કેવલી, દ્રવ્યાદીક અહી નાણ; વીરહત કલ્પ ભાષે વળી, સરસા
 ભાખ્યા જ્ઞાણ. ૨૦ જ્ઞાનાદીક ગુણ મછરી, કષ્ટ કરે તે કીક; અંથી બેદ પણ
 તસ નહી, બુલે બુલા લોક. ૨૧ જ્યુ જોહાર જવેહરી; જ્ઞાની જ્ઞાને તેમ; હી-
 ણાધીક જાણે ચતુર; મુરખ જાણે કેમ. ૨૨ આદર કીધે તેહને; જીન આ
 રગ સ્થીર હોય; ખાખ્ય કીયા મતી રાચને; પંચાસક અવીલોચ. ૨૩ નેહ
 થી મારગ પામીએ; તેહને સામો થાય; મતીનીક તે પાપીઆ; નિશ્ચય નરકે
 જાય. ૨૪ સુંદર બુદ્ધિપણે કરચો; સુંદર શ્રવન ન થાય; જ્ઞાનીદિક વચને
 કરી; માર્ગ ચાલ્યો જાય. ૨૬ જ્ઞાનાદીક વચને રહ્યો, સાધે ને શિવ પંથ;
 આતમ જ્ઞાને ઉજળો; તેતો ભાવ નીઅંથ. ૨૬ નિદક નિશ્ચે નારકી; ખાખ્ય
 રૂચી મતી અંધ; આતમ જ્ઞાને ને રમે; તેહને તો નહી ખંધ. ૨૭ આતમ
 સાષે ધર્મ ને, તીહાં જનનુ શું કામ; જન મન રંજન ધરમનુ, મુલ ન એક
 બદામ. ૨૭ જગમાં જન છે બહુ સુખી, રૂચી નહી કો એક; નીજ હીત હો
 ચે તીમ કીજીએ, ગ્રહી મતિજા ટેક, ૨૯ દુર રહીને વિખયથી, કીને સુત
 અલ્યાગ; સંગત કીને સંતની; હુઈ તેહના દાસ. ૩૦ સમતા સેલવ લાઈએ
 હરી અધ્યાતમ રંગ; નીંદા તણીએ પર તણી, ભણીએ સંજમ ચંગ. ૩૧ વા
 સક જસવીજયે કહી, ને મુનીને હીત વાત; એહ ભાવ ને મુની ધરે. તે
 પ્રામે સીવ સાથ. ૩૨.

ઉપાદયા શ્રી વીનયવીજયજી.

આ માહા પંડીત સંવત ૧૭૧૦ માં હતા એકના રચેલા ગ્રંથો પાણુ ઘણા છે એમણે પાણુ શ્રી જસોવીજયજીની પેઠે ઘણા ગ્રંથો ગાયનમાં તથા શ્લોકમાં અને કાવ્યો સહિત રચેલા છે વીનવીજેજી અને જસવીજેજી બંને એક ગુરૂના વંશના હતા વીનવીજેજી જસવીજેજી પહેલા દેવગત થયા હતા. અને પ્રથમ તેવોએ પાણુ જસોવીજેજી સાથે કાશીમાં વીધાલ્યાસ કીધા હતો તેમના રચેલા ગ્રંથો માંહેથી લખ્ય જીવોને સમજવા જોગ નીચે દાખલ કીધા છે.

શ્રી ધર્મનાથજીનું દત્તવન આતમ ઉપર,

કુહા—ચિદાનંદ ચિત ચીતૃષુ, તીર્થંકર ચોવીસ, જગ ઉપકારી જગત ગુરૂ, જ્યોતિ રૂપ જગદિશ, ૧ આપે આપ વિચારતાં, લહીએ આપ સ્વરૂપ, પ્રગટે મમતા તૃણછપે; સમતા અત્રત કુંપ. ૨ જખલગ જગ ભુલો ભમે, તખલગ શિવપુર કુર, જખલગ રૂદ્યન ઉમરો. આતમ અનુભવ સુર, ૩ મન બંધવ વિનતી કરૂ, છોજી અપલ સ્વભાવ, સજ થઈ સંભાલીએ, આ વીએ આતમ ભાવ. ૪ કેવલ ચિન્મય ચતુર તું, તું હોસી તુહંસ, અલખ અરૂપી અકલ ગતી; અવીનાશી અવતંસ. ૫ લખધી સિધી લહરી જલધી, મહિમાનીધી માહારાજ, મોહાદિકવચરી વીકટ, તીણે લોપી તુજ લાજ. ૬ રા જ રૂઢી તુજ સવી હરી, દાખ્યા કુઃખ અનેક, અખ આતમ આલસ તજ ચેત ચેત ધરી ટેક. ૭ નામ ઠામ તસ દાખવે, ઉપગારી અરીહંત. આપ બ લે અરીજીતીએ, સાહજ દ લગવંત. ૮ આરાધો આદર કરી; અડવડીયાં આધાર, વિનય કરીને વિનવો, શરાણંગત સાધાર. ૯

ચોપઈ—પાટણ એક અનોપમ વસે; ભવ ચક્રનામે ઉડહસે, નગર તણે મોટો વિસ્તાર, આદિ નહી જસ અંતન પાર. ૧૦ ચોવીસ મારગ પોઠીપોલ, લાખ ચોરાશી ચાટાં ચોલ, ચાટે ચાટે હાટ અનેક; વાણીગ વ્યવહારી નહી છેક. ૧૧ વ્હોરે વણુને વસ્તુ અનંત, વસે ઘણા ત્યાં સંત અસંત. બ હુ ધનપતિ નીરધન પણુ ઘણા; નાટીક કૌતીકની નહી માણા; ૧૨ કોઇ ઉપરાને કોઇ નીમમે; લલા ચતુર ત્યાં ભુલા ભમે. શેરી શેરી નવ નવ સાથ વિછડ્યાં સાજન નાવે હાથ. ૧૩ થોક થોક જન જોઇ નાટ; જોઇ જોઇ જન

૧૭ જુદા જુદા વાટ, ઉપજે વિણસે વંસ્તુ અસંખ્ય; તેહ તણી કુણ જાણે સં-
 ખ; ૧૪ ચાર નયર તે માંહે રહે; પાર એક એકના કુણ લહે, પાપી પંજર
 પશુ સંસ્થાન; માનવ વાસને ખુદ નિધાન. ૧૫ રાચા રાય કરમ પરિણામ;
 રાજ કરે ત્યાં અતિ ઉદામ; જગમાં જશ પરતાપ પ્રચંડ; સખલ નિખલ શિર
 આવે દંડ. ૧૬ સેવા કરે જસ રાણો રાણ. ત્રિભુવન કોઈ ન લોપે આણ; સુ
 રજ શશી કરે ચાકરી. આશ આશંક જેની આકરી. ૧૭ જે કીડીને કુંજર
 કરે, કીડી કુંજર થઈને ફરે, કરે રાંક રાજને ધસી, રાજ દીએ નીરધનને
 હુશી, ૧૮ જન પરમેશ્વર એને કહે, કબલ વિધાતા કરી સદહે; ભાગ દેવ
 ખુદાએ હોય, અવર ન કરતા હરતા કોય. ૧૯ આઠ ખંધવે છે ભુપાલ; તે-
 માં ચાર મહા વિકરાલ. નાણ દંસણ આ વરાણ અનંત, વિધન મોહની અ-
 તિ ખગવંત. ૨૦ એ ચારે ધન ધાતી કહ્યા; આતમ રૂપ રોકીને રહ્યા. વાદ-
 લ વિંટચો દિનકર છસ્યો; રાહે છમ શશિ ગ્રસ્યો, ૨૧ જલ. માંહે કાદવ
 છમ મીલ્યો. લોહ માંહે વિસ્વાન ભસ્યો, માણી વૈકુન્ટ મેલો થયો; ગઈ
 જ્યોતી દરપણ કાઠચો, ૨૨ ઈણ પર રોકી આતમ રૂપ; ઉપાડી નાખ્યો ભવ
 કુપ; નાણ દંસણા વરાણે આવરચો; આતમ અજ્ઞાની થઈ ફરચો; ૨૩ જે અ-
 નંત ખલ તે ખલહીન, વિધનરાય કીચો છવ આધીન મોહનીય તો છે ફર
 દંત તે આગળ કહીશું વીરતંત. ૨૪ નામ ગોત્ર આયુષ વેદની, એહ વાત સ-
 મજે બેદની; પુણ્ય પાપ સુખ દુખ થઈ મલે; પંજરમાં પ્રભુને સાંકલે; ૨૫,
 ત્રસ થાવર અતિ સુકમ થુલ, પૃથ્વી પાણીવન તરે ખુલ. અગ્ની વાય કીડી
 કંથુવો, નામ કર્મથી ચેતન હુઓ. ૨૬ માખી મધુકર કાછ ભમીન. ગોહ ભુ
 જંઝમ ઊંદર દીન; ગાય તુરંગમ ઊંટ ગયંદ હરાણ રોઝ શીયાલ મયંદ. ૨૭
 આતક ચકવા આસ ચકોર, નામ નરેસર અતીહી કકોર; પશુ સંસ્થાન નયર
 માંહી ભરચા; એમ માણી ખહુ રૂપે કરચા; ૨૮ નિખ રૂપ કીધા નારકી. ના
 મ કરમ આજ્ઞા મારકી, વિખુદ નિધાન નયર જન ઘણા; કીધા સુંદર સો-
 હામાણા; ૨૯ માનવ વાસ વસે માનવી. તેહની પેર કીધી નવ નવી; કોઈ
 સુંદર કોઈ કુત્સિત અંગ; કોઈ ગોરા કોઈ કાળલ રંગ; ૩૦ કોઈ ઊંચા કોઈ
 અતિ વામાણા કોઈ સુખીયા કોઈ દુખી દુમાણા, કોઈ સુસર કોઈ દુસર હુઆ
 સકલ લોક ગુણ ઈમ જુજુઆ; ૩૧ ગોત્ર કરમનો જુઓ વિશેક; નિરમલ
 વંશ કીધા નર એક; એક કીધા માણસ કલહીન; નિરખલ નિરધન નિર-
 ખુણ દીન; ૩૨ આયુ રાયનો એ અધીકાર હડી અંધન બાંધ્યો સંસાર; તેના

હુકમ થયા વીણ ચરે, કોઈ ભવાંતર નવ સંચરે; ૩૩ રાય વેદની રંગે રમે
 સુખ અસુખ થઈને પરણમે; એ ચારે ભવના થીર થોભ; જીમ મંદીરના મં-
 ડપ મોભ; ૩૪ હવે કહીશું મોહનીય નરેશ, જીણ જીત્યા સર્વે દશ વિદેશ
 જીણ જીત્યા સર્વે સુરનર રાય; મુનિ કેતાઈ લગાવ્યા પાય, ૩૫ એહ તણો
 પોઢો પરીવાર; નાના મોટા સર્વે કુંદાર; એહનુ મન અટવીમાં વાસ; ઇંડાદિક
 સેવે જીમ દાસ; ૩૬ નદી પ્રેમતા દુરમત નીર; ચિત વિદેપ મંડપ તસ વીર;
 ખેસે ચતુર તૂંના ચોતરે; વિપરયાસ આસન ઉપરે, ૩૭ ખખ સાતે ખંધવનુ
 એહ; પુષ્ટ કરે આણી મન નેહ; એહથી રાય કરે પરિણામ; રાજ કરે અ-
 વિચલ અભિરામ. ૩૮ મોહ તાણી પટરાણી સાર; મહા મુઠતા નામે ના-
 ર; કંથ કામની સળલ સનેહ; એક જીવ દીસે દુધ દેહ; ૩૯ મિ-
 થ્યા દરશન મેતો તાત, સદા રહે નરપતિને પાસ; સ્વામિ ભકિત સખજો
 બુદ્ધિવંત, રાજ કાજ સવિ ચલવે તંત. ૪૦. ત્રણ જગ વરતે જેહની
 આણ, વશ કીધા સવિ જાણ અજાણ; મોહરાયના સવિ આરંભ, થોભાવણ
 જાણે ચિરથંભ. ૪૧. જે અર્ધાંગી રાખે નાર, કરિ જપમાળા કર હથિયાર;
 હસે રૂવે તું ખેદ શ્રાપ, તેવા દેવ મનાવ્યા આપ. ૪૨. જે આરંભી જે
 પરિશ્રદ્ધી, જસ ખડુ તૃષ્ણા તૃપ્તી નહીં; ઘરખારી જે ગુરુ પુજય, એ સવિ
 મેતા તણો ઉપાય. ૪૩. હોમ હવન હિંસા જ્યાં ઘણી, દયા દાન મુક્યાં
 અવગુણી; જિમ જગ એવે ધર્મે ધસે, તિમ મિથ્યામતિ મેતો હસે. ૪૪.
 વીતરાગ જે નિર્મળ દેવ, તેની ન કરે ભાવે સેવ; ખંભચારી વિરતી ગુણવંત,
 તે જ્ઞાની ગુરુ નાવે ચંત. ૪૫. દયા મુજ જિન ભાષિત ધર્મ, તેને જાણે એ
 સવિ ભર્મ; મિથ્યા દર્શણ મેતા તણા, એ કરતુક અછે અતિ ઘણા. ૪૬. ક
 દષ્ટિ નામે તરણી તાસ, સદા રહે જે પિયુની પાસ; સકળ ચલાવે ધરનો
 ભાર, રમે નિચંતો તસ ભરથાર. ૪૭. કેતેઈક જિનશાસન લહી, મેતાની
 આજ્ઞા શિર વહી; સુત તજી ઉતસુત્રે પડ્યા, મત વાઘ્યા તે મોહે નડ્યા. ૪૮
 કોઈ જટાળા કોઈ શિર મુઠ, કોઈ રક્તાંખર કોઈ કર દંડ; છાર લગાવે માગે
 ભીખ, એ સવિ મેતા કેરી શીખ. ૪૯. મોહરાયનો કુંવર વડો, રાગ કેશરી
 અતિ વાંકડો; સખજ પ્રતાપી શક્તિ અનંત, રાણી મુઠતાનો જે કંત. ૫૦.
 ત્રણ રૂપ છે એ નરપતિ તણા, એક એકથી ખીહામાણા; કામ રનેહ રાગ એ
 દાય, ત્રિજ્ઞે રાગદષ્ટી તિમ હોય. ૫૧. વિષય તણા રસ જે વિષજન્યા, તે
 ખેલે રૂપે મન વસ્યા; ખીને રૂપે ધન પરિવાર, તે ઉત્તર પ્રતિખંધ અપાર.

૫૨. ત્રીજે રૂપે આપ આપણા, મહંત સહુમાં સોહ્યામાંગા; એ ત્રિણ રૂપે રાજ
કમાર, જેર કરી મુક્યો સંસાર. ૫૩. મોહરાયનો ખીજે પુત, દેષ ગયંદ છે
ભાંગડ ભુત; વાંક મુખ લોચન વિકરાળ, જળહળતી જાણે દંડ જાળ. ૫૪.
નિર્વિવેકતા એની નાર, ધરે અંગ ગુણ પિયુ અનુસાર; ઇણે રૂઢ્યો જળ રૂ-
દ્ય દુવાર, તવ નવ આવે વિનય વિચાર. ૫૫. રાગ કેશરીનો વિસ્તાર,
ચાર સુતા વળિ નંદન ચાર; અનંતાનુબંધી અપચ્ચખાણ, પચ્ચખાણ સં-
જલ પરમાણ. ૫૬. પ્હેલી ૬૬ ધનવંશી જસી, મીઠ સીંગ સમ ખીજ ક-
શી; ત્રિજિ ગોમુત્રીકા સમ હોય, ચોથી છોઈ સરખી જોય. ૫૭. એ ચારે
જે નર બળવંત, જાણે બાંધ્યા જીવ અનંત; કુડ કપટ બહુપર કેળવે, નરય
તિરય ગતિશું મેળવે. ૫૮. માયા ચારે એ દીકરી, જેસો કુંભ તેસિ ડીકરી;
પુત્ર લોભના એનાં નામ, પિતા સરીખા સુત પરાણામ. ૫૯. પેલો પુત્ર રંગ
કરમજી, ખીજે કાદવ સમ ગત ભજી; ત્રીજે દીપ મળી સમ કહ્યો, ચોથો
હજદ્ર રંગ સમ લહ્યો. ૬૦. દેષ જેજંદ્ર તાણા સુત આઠ, જેવો તરૂંચર તેવો
કાં; ક્રોધ માન એ દો ચાર ચાર, અનંતાનુબંધાદિક ચાર. ૬૧. અનંતાનુ-
બંધી જે ક્રોધ, મોહરાયનો સખજો જોધ; જીવ જીવ સાથે સંગ્રામ, ગિરિ રેખા
જિમ નાવે ઠામ. ૬૨. ખીજે વરસ લગે નવિ મળે, રજ રેખા વરસાળે ભળે;
ત્રીજે રજ રેખા સમ હોય, ચોથો જળ રેખા સમ જોય. ૬૩. શૈલ થંભ
સમ પ્હેલો માણ, અસ્થિ થંભ સમ ખીજે જાણ; ત્રીજે કાઠ સરખો ધીઠ,
ચોથો નેત્ર લતા જિમ ઇઠ. ૬૪. મોહરાયના એ પુતરા, સોળે નીચ જિસ્ત્યા
કુતરા; સમકિત દશ વિરત ચારીત્ર, વીતરાગ પદવીના સત્ર. ૬૫. કોંઈદાર
મોહરાયનો, કોઈ ન કળે જેનો માયનો; મદનરાય મોટો મુજાળ, જિણે જિ-
ત્યા સુરનર ભુપાળ. ૬૬. રાણે પંચ કુસુમનાં ખાણ, કંપાવે તિહુઆણના
ખાણ; ચોધ જીવાન વડો જગ જેઠ, દાનવ દેવ કરાવ્યા વેઠ. ૬૭. રતી પ્રિતી
ધરણી દુઈ તાસ, જે સાથે અવિહડ ધરવાસ; ખટ રિતુ સેવે જેના પાય,
વિધુ વસંત સુરિજન સુખદાય. ૬૮. પ્રહ્લા નિજ પુત્રીશું રમ્યો, ઇંદ્ર અહ-
લ્યા ચરણે નમ્યો; કૃષ્ણ થયા ગોપીના દાસ, એ સવિ મન્મથ તાણા વિલાસ.
૬૯. ત્રિભુવન ભુપ ધરે ત્રણ રૂપ, પુરૂષ નપુંશક નારી અનુપ; ત્રિહુ રૂપે ત્રણ
જગને દમે, એ વશ લોક ઘણા દુખ ખમે. ૭૦. અરતિ હાંશ ભય શોક દુ-
ગંધ, રતિ છએ સુભટ મરોડે મુછ; ઇણિપર કામ તણો પરિવાર, કરે રાગાંગણ
રિતુ સંહાર. ૭૧. રાગકુંવરની સખજ જગીશ, વિષયભિલાષ વડો મંત્રીશ;

પાંચે ઇન્દ્રિય જનસ આધીન, સવિ જનમં છવ કરયા છણે દીન. ૭૨. કૃષ્ણ
 નીલ કાપોતી લેશ, ત્રણ સાહેલી ભવ નવ વેશ. સંખ્યા રહિત અશુભ પરિ-
 શ્રામ, સખગ શિખાઈ કરે સંગ્રામ. ૭૩. હાંશ તણી નારી તુચ્છતા, ભય ભાર્યા
 હિણ સત્વતા; ભવ આસ્થા છે ઘરાણી સોક, એ ત્રિહુ નિર્લેજ કીધાલોક. ૭૪.
 હરખ વિષાદવમાં જુઝાર, મોહરાયના ચામરધાર; વણિ ધન ગર્વ ધરે શિર
 છત્ર, મુખરખા વદ ખીડી પત્ર. ૭૫. વિકથા વાપ સુણાવે ઘણી, ચારે ચતુરા
 ચિહુ દિશિ તાણી; અવિરત રાંધણ રાંધે અન્ન, નિંદ્રા પોલાણ કરે જતન. ૭૬;
 પર નિંદ્રા ચંગાલણી નાર, સદા ખુહારે ભવ દરબાર; ખાસા સાતે વ્યસન
 ખવાસ, મોહરાયને સોહે પાસ. ૭૭; પ્રોઢા પાપસ્થાન અઢાર; અટલ ઉમરાવ
 વડા જુઝાર; ઇણિ પરે સુભટ તાણી ખહુ કોડ, સેવે મોહ નૃપતિ કરન્નેડ. ૭૮;
 ઇણિપર અલપ કહ્યો અધિકાર, મોહનરેશ્વરનો વિસ્તાર; હવે વર્ણવું ધર્મ નિ-
 રંદ, રાજ કરે જગ સુરતર કંદ. ૭૯, સાત્વિક માનસ નામે નગર, અતિ
 સુવાસ જિમ મહકે અગર; જ્યાં દાનાદિક ગુણનો વાસ, જ્યાં સહજ શુભ મતિ
 અભ્યાસ. ૮૦; ગિરિ વિવેક સોહે તસ પાસ, અતિ ઉત્તમ છસ્યો કંલાસ; જ્યાં
 ચઢતાં લહિએ નિરધાર, જગત ત્રિણ કરે વિસ્તાર. ૮૧; ગિરિ વિવેક ઉપર
 અતિ સખર, અમમતતા નામે શિખર; નગર જૈનપુર ત્યાં ઉલ્હસે; સદા સુખી
 ત્યાં ભવિજન વસે; ૮૨; તેહ નયર માહે ઇક ચિત્ત, સમાધાન મંડપ સુપવિત્ત;
 તેહ તજે રેતાં સંતાપ, સવિ જાએ પ્રગટે સુખ વ્યાપ; ૮૩; નિસ્પૃહતા નામે
 વેદિકા, તિહાં વિરાજે સુખ ભેદિકા; જ્યાં ખેઠા વિષયાદિક ભોમ, વસિ ન કરે
 ન હોએ દુખ ભોગ; ૮૪; છવ વિર્ય ત્યાં આસન ચંગ, જ્યાં ઉપજે સમ રંગ
 અભંગ; જસ અનુભાવે ચેતન કળા, પ્રગટે ચિહુ દિશિ અતિ નિર્મળા; ૮૫;
 ચારિત્ર ધર્મ તહાં મહારાજ, રાજ્ય કરે અતિ સુંદર સાજ; વદન અનોપમ
 જેના ચાર, દાન શીલ તપ ભાવ ઉદાર; પદ ઇણ રૂપે એ જગ ઉદ્ધરે; સક
 સ છવને આનંદ કરે; ઉતારે ભવ સાયર પાર; પોચાડે શિવ નયર મઝાર;
 ૮૭ વિરતી નામ જસ નારી અનુપ; પિયુ સરખુ જસ સકલ સ્વરૂપ; મુકતી
 પંથ દખાડે હશી; તેને ધન જશ હૃદયે વશી; ૮૮ વડો કુંવર તેની યાતિ
 ધર્મ; જે સેહજે આપે શિવ ધર્મ; લધુ નંદન શ્રાવક આચાર; અંગ તુંગ સો
 હે જસ ખાર; ૮૯ રામાઈક છે ઉવગ્રય. પરીહાર વસહી સુહાય; સુહસ સં-
 મરાય ૬૦ અવર રૂપ વળી દશ એહનાં; નામ સુણો કહીએ તેહનાં; ખંતી
 અજવ મદવમુતી; સત્ય શોચ તપ સંયમ મુતી. ૯૧. પ્રસન્નચેતન અકંચન્ય, એ

હ રૂપ સેવે તે ધન્ય; રૂપ એક માહે પ્રતિરૂપ; તેહ અનેક ધરે વર રૂપ હર
 રૂપ ખાર સુણીએ તપ તણાં, સતર સંયમના સોહામણા; ઇણીપર કેતાં નાવે
 પાર; ચારીત્ર ધર્મ તણો વિસ્તાર, ૯૩ તિમ સમ્ભાવ સરલતા નાર; યતી ધ-
 ર્મ ધરણી મનુહાર; એક એક વિના નવી રહે; સ્ત્રી ભરતાર સખલ સુખ લ
 હે; ૯૫ શ્રાવક ધર્મ તણી પતિવ્રતા; છે નારી સદગુણ રક્તતા; સમ્યક દર્શન
 મેતો ધીર; ધર્મરાયનો વડો વજર; ૯૫ સમ તત્વ મંદીરમાં રમે; શમ સંવે
 મ દયા પરિણામે; શુભ આસ્થા વળી ભવનિર્વેદ; ઇષ્ટ મિત્ર જસ ઠાલે ખેદ,
 ૯૬ મૈત્રી મુદીતા કરુણાસાર; મધ્યસ્થતાસહિયર પરીવાર; સુદ્રષ્ટી નામ ગુણ
 રચણે ભરી; મેતાને ધર અંતે ઉરી; ૯૭ સારે સર્વી ભવી જનનાં કાળ; સ-
 દા સંભાલે નરપતી રાજ; દખાડે શિવ મારગ જોગ; તેહથી રહીએ શુભ સં-
 ચોગ; ૯૮ વિમલ બોધ મંત્રી સરવીર; ચતુર વિચક્ષણ સાહ સધીર; જાણે સકલ
 લોકની વાત; પાર નહી જસ મતિ અવદાત ૯૯; અતિત અનાગતને વર્તમાન
 મંત્રી જાણે સર્વી વિજ્ઞાન; કાલ સભા વસવી જાણે સૌય; ઇચ્છો ચતુર નહી
 ખીજે કોય; ૧૦૦ પાંચ રૂપ ધરતો તે વલી; સુત મતી અવધી મનસ કેવલી
 પાંચે રૂપે પ્રગટ પ્રતાપ; ધર્મ કર્મ સર્વી દાખે આપ; ૧૦૧ અધીગતી નામે
 તસ કામની; શુભ પરીણામ તણી શામની; નીજ પીચુ તણી વધારે લાજ; સા
 રે ધરમરાયનાં કાળ; ૧૦૨ સેન્યાપતિ સાચો સંતોષ; જેહ નિવારે સઘળા દોષ;
 ઇણી પેરે ધરમરાયની ફાજ, કરે ભવિક મન માંહે સોજ; ૧૦૩ કબહીક જ્ઞેર ક-
 રે મોહરાય, ધર્મરાયનો ઠાળે ડાય; ધર્મરાય જખ કરે સંગ્રામ; મોહ તણો તપ
 ઠાલે ઠામ ૧૦૪ ઇણીપર દાય કટક કરે ઝુઝ, ભવીક લોક મન અર્હ નિશિ ગુ
 ઝ; કોઈ હારે કોઈ જીતે કદા; એ રીતે વરતે છે સદા, ૧૦૫ ઉત્કંઠ કર્મી કેરો
 ચિત; મોહરાય વ્યાપી રહ્યો નીત, ધર્મરાય ત્યાંથી રહ્યો દુર; જીમ રજની મુ-
 ખ નાઠો મુર, ૧૦૬ હુએ અનુકલ કરમ પરિણામ; ભવથીતિ કેરો હુએ વિ
 રામ; નિયત કાલ જખ મિલે સ્વભાવ, ઉદયમ ઉપજાવે સદભાવ, ૧૦૭ એ પાં-
 ચે જન ટોળે મળી આતમ શક્તી કરી નીરમલી, તખ ચેતન મન ચીંતા થઈ
 હે હે એ ગતી મુજ શી ભઈ ૧૦૮ હું પુરુષોત્તમ પરમ સ્વરૂપ, નાથ નિરજ
 ન ત્રિભુવન ભુવ- કીધો કરમે હું સાંકડો; મોહ મહા દુશમન વાંકડો; ૧૦૯
 શબ્દો કાલ અનંત નીગોદ, કુગતી ભમાડી કીધો ખોદ, સાંક તણી પરે જ
 ગેરોલવ્યો, ભલે ધુતારે હું ખોલવ્યો, ૧૧૦ સમજ આવ્યો સદગુર પાય,
 પ્રજ્યો શિવપુર તણો ઉપાય, તખ સદગુર શિવ મારગ કહ્યો, જ્ઞાન દરશન

ચારીત્ર સદ્દેશા. ૧૧૧ દેખાડ્યા મોહાદિક દાખ; કરતા કર્મ ભરમના પોષ, તેહ તાજી દેખાડી રીત, લહે રાજ મોટા રીપુછત, ૧૧૨ ચારીત્ર ધર્મ કીધા અનુકલ; મોહ તણુ ઉખેડયું મુલ. ધર્મ નરેશરનો પરિવાર, રમે રંગભર રૂ દય મઝાર; ૧૧૩.

કુહા—જળ દુશ્મન દુરે ગયા, વસમા વિશય કષાય, રાજ લહે તખ આ પણું. કિતમ આતમરાય, ૧૧૪ સતોશી મુખીચો રહે, સદા સુધારસ લીન, ઇશ્વરિક તે આગલે, દીસે દુખીયા દીન. ૧૧૫ તે મુખ નહી મુર રાયને તે નહી રાયા રાય. ૧૧૬ પરવશતા પાછી વળી, ગઈ દીનતા દુર; આશ પર ઈ જળ તણ, જાવો જીલે મુખપુર. ૧૧૭ ઝુરીને ઝંખર થયા. મુખે મુકે નીશાસ. કામી કામીની પગ પડે, આશ કરે ઇમ દાસ. ૧૧૮ અગ્ની આપ થી ઉપજે, તૃષ્ણા આપ જલાય, આપે આપ વિચારતાં, આપહી આપ છુઝાય ૧૧૯. આશા બંધન બાંધીચો, જગ સઘજો મુઝાય. ૧૨૦ આશ કરો અરીહંતની, જગ થઈ રહ્યો ઉદાશ, વિનય અનોપમ એહ મુખ; અનુભવ લીલ વિલાસ; ૧૨૧ આશા પારી ગોટકો, તાપે ફાટી જાય; તીમ આશા મન માનવી; ન લહે મુકતી ઉપાય, ૧૨૨ જેહ નિરાશી ગોટકો, હોએ સહજ અભંગ, તરૂઆનો મલ અપ હરી, રૂપ કરે સુરંગ. ૧૨૩ તેમ નિરાશી મન હરે. સર્વ આતમ સંતાપ, આતમ પરમાતમ હુએ; વિનય વિચારો આપ. ૧૨૪ વિનય વિચારી આદરો, સમતા શિવપુર વાટ; આરતી નાવે આશની, ઉપજે નહી ઉચાટ. ૧૨૫ વિરૂઢ આશા વિષયની, ઉખેડો વિષવેલ; સેવા સમતા સુરલતા, વિનય રમો રસ ખેલ. ૧૨૬ કાટન લાગે કનકને જીમ રહતાં રજ પાસ. તિમ કરમે નવી ભેદીએ; આતમ રામ ઉદાસ, ૧૨૭ ઇમ ઉદાસ રસ આપતાં, શિશીલ હોય ભવખંધ, મુકલ ધ્યાન તખ ઉપજે, પાવન પરમ મુગંધ. ૧૨૮ મુકલ ધ્યાન જળ થીર કરી, ચંચલ મન કલોલ; કેવલ જ્ઞાન તરંગમાં, આતમ કરે ઝકોલ, ૧૨૯ કર્મ ઘનઘાતી ખય ગયા. તખ પ્રમટી નીજ જ્યોત તિમ વાઢલ વિઘટી ગયાં, ઉદ્યો રવી ઉદ્યોત, ૧૩૦ માં આગથી જળ જલ બલ્યું. તખ પ્રગટયું ધૂત રૂપ, તિમ ઘનઘાતી મલબલે; પ્રગટે જ્ઞાન સ્વરૂપ; ૧૩૧ મનવચ્ચ કાયા થીર કરી, પરમ સકલ ધરો ધ્યાન ચારે કર્મ દહી મુહે. પરમાનંદ નિધાન; ૧૩૨ સિદ્ધ સદા મુખ અનુભવે, અનુપમ કાલ અનંત, અજરામર અવિચલ રહે, પ્રણમુ તે ભજવત. ૧૩૩ અસ્મનાથ આરાધર્મ; એ સર્વ સીને કાળ. અંતરંગ સ્થિતિએ; લહીએ અ

વિચલ રાજ; ૧૩૪ ધરમનાથ અવધારીએ, શેવકની અસ્થાસ. દયા કરીને દીછએ. મુક્તી મહોદય વાસ. ૧૩૫ વાસ ન દાજે મુક્તીનો, તેા દા સહજ ઉદ્ધાસ, તેહ લઇ અમે સાધયુ, સહજે શિવ અભ્યાસ. ૧૩૬ સતરસે સો લોતરે, સુરત રહી ચોમાસ, તવન રચુ મેં અધ્ય મતી; આતમ ગાન પ્રકાશ, ૧૩૭ શ્રી વિનય દેવ સુરી પટે શ્રી વિનય પ્રભસુરીસ, શ્રી કીર્તીવીનય વાચક તણો. વિનય વિનય રસ પુરી. ૧૩૮

અથ શ્રી પાંચ કારણનું સ્તવન લીખ્યતે,

સિદ્ધારથ સુત વંદીએ, જગદીપક છતરાજ. વસ્તુ તત્ત્વ સર્વી જાણીએ જસ આગમથી આજ. ૧ સ્યાદ વાદથી સંપન્ને; સકલ વસ્તુ વિખ્યાત; સમ ભંગ રચના વિના; બંધ ન એસે વાત; ૨. વાદ વદે નય જુજુઆ, આપ આપણે કામ; પુરાણ વસ્તુ વિચારતાં. કોઈ ન આવે કામ. ૩ અંધ પુરૂષે એ હ ચજ. અહીં અવયવ એકેક, દ્રષ્ટીવંત લહે પુરાણ ગજ, અવયવ મીલી અનેક. ૪ સંગતી સકલ નયે કરી, જુગતી યોગ મુધ બોધ; ધન છન સાસન જગ જયો; છહાં નહી કીસો વિરોધ, ૫,

ઠાળ ૧ લી

રામ આશાઉરી—શ્રી છન સાસન જગ જયકારી; સ્યાદ વાદ મુઠ રૂ પરે. નય એકાંત મિથ્યાત નિવારણ. અકલ અભંગ અનુપરે. શ્રીં ૧ આંકણી. કોઈ કહે એક કાલ તણે વસી. સકલ જગત ગતી હોયરે; કાલે ઉપજે કાલે વિણસે. અવર ન કારણ કોયરે; શ્રીં ૨. કાલે ગસ્ત્ર ધરે જગ વનિતા, કાલે જનમે પુતરે, કાલે બોલે કાલે ચાલે; કાલે ચાલે ધરમુતરે, શ્રીં ૩ કાલે કુંવ થકી દહી થાય. કાલે ફલ પરીપાકરે; વિવિધ પદારથ કાલ ઉપાએ. કાલે સેકુ થાયે ખાકરે; શ્રીં ૪ છન એવીસે બારે અકવર્તી, વાસુદેવ ખલદેવરે કાલ કવલિત એઈ ન દીસે. જસુ કરતા સુર સેવરે, શ્રીં ૫ ઉત્સર્પણી અવ સર્પણીઆરો; છે જુજુમું જાતરે, ષ્ટ રતુકાલ વિશેષ વિચારે; ભિન્ન ભિન્ન દિ ન રાતરે, શ્રીં ૬ કાલે બાલ વિલાસ મનાહર, યોવન કાલા કેરારે; પ્રહપાણ વળી પલી અતી કુરખલ; શક્તિ નહી સ્ખલેસરે; શ્રીં ૭.

ઢાળ ૨ છ

ખીરુઆરે ગુણુ વીરછ એ દશી—તત્ત્વ સ્વભાવ વાદી વદેછ, કાલ કરે કિસ્કું રંક, વસ્તુ સ્વભાવે નીપજેછ; વીણુસે તીમજ નીસંક; સુવિવેક વિચારી જુડે જુડે વસ્તુ સ્વભાવ. ૧ એ આંકણી; છતે યોગ ચોવનવતીછ. વાં જાણી ન જાણે ખાલ; મુછ નહી મહિલા મુખીછ, કરતલ ઉગે ન વાલ; મું ૨, વિણુ સ્વભાવ નવી નીપજેછ; કેમ પદારથ કોય, અખ ન લાગે લિંખડે છ; વામ વસતો જ્યે. મું ૩ મોર પીછ કણુ ચીવરેછ; કણુ કરે સંધ્યા રંગ; અંગ વિવીધ સર્વી જીવનાછ; સુદર નયન કુરંગ મું ૪ કાંટા ખોર ખખ્ખુલનાછ; કોણે આણીઆળા કીધ; રૂપ રંગ ગુણુ જુજુઆછ; તરે ફલ કુલ પ્રસિદ્ધ મું ૫ વિષધર મસ્તક નિત વસેછ; માણી હરે વિષ તતકાલ. પરવતથી રચલવાયરોછ, ઉરધ અગ્નીની ઝાલ; મું ૬ મછ તુંખ જળમાં તરેછ; ખુડે કાગ પાહાણુ; પંખી જાત ગયણુ ફીરેછ; ઇણીપરે સ્વભાવ વિનાણુ મું ૭ વાયુ સુંઠથી ઉપશમેછ, હરડે કરે વિરેક; સીને નહી કણુ કાંગકુછ. શકિત સ્વભાવ અનેક. મું ૮ દશ વિદશે કાબટુછ. ભુયમાં થાય પાહાણુ. સંપ્રયસ્થિના નીપજેછ. ક્ષેત્ર સ્વભાવ પ્રમાણુ મું ૯ રવિતાતો શશિ સિતલોછ. ભવ્યાદિક બહુ ભાવ. ષટ દ્રવ્ય આપ આપણાંછ, ન તને કોય સ્વભાવ મું ૧૦

ઢાળ ૩ છ.

કપુર હોએ અતિ ઉજળોરે—એ દશી. કાળ કરે શું ખાપડોછ, વસ્તુ સ્વભાવ અકાજ; જો ન હોય ભવિતવ્યતાછ, તો કિમ સીને કાજરે, પ્રાણી મ કરો મન જાજળ. ભાવિ ભાવ નિહાજરે, પ્રાણી ૧. એ આંકણી. જળ નિધિ તરે જગલ ફરેછ, કોડ જતન કરે કોય; આણુભાવી હોએ નહીછ, ભાવિ હોય તે હોયરે. પ્રાં ૨. આંખે મોહોર વસંતમાંછ, ડાળે ડાળે કેઈ લાખ; કેઈ ખરયાં કેઈ ખાખટીછ, કેઈ આંખા કેઈ સાખરે. પ્રાં ૩. વાઉલ જિમ ભવિતવ્યતાછ, જિણુ જિણુ દિસિ ઉજળય; પરવશ મન માણુસ તણાંછ, તૂણુ છમ પુકે ધાયરે. પ્રાં ૪. નિયત વસે વિણુ ચિંતવ્યુંછ, આવિ મિલે તતકાળ; સરસા સોનું ચિંતવ્યુંછ, નિયતી કરે વિસરાજરે. પ્રાં ૫. ખસદત ચક્રી તણાંછ, નયણુ હજે ઝોવાળ; દાય મહસ જસ દેવતાછ, દેહ તણાં રખવાજરે. પ્રાં ૬ કો કહો કોલ કહેછ, કિમ રાખસે પ્રાણુ; આ-

હેડી સર તાકીચોળ, ઊપર ભમે સીંચાણરે. માં ૭. આહેડી નાજે ઠસ્યો-
 ળ, ખાણુ લાખ્યો સીંચાણુ; કોકોહો ઊડી ગયોળ, જુઓ નિયત પ્રમાણરે.
 માં ૮ શસ્ત્ર હણ્યા સંશ્રામમાંળ: રાન પડ્યા છવંત; મંદિરમાંથી માનવી-
 ળ, રાખ્યાહી ન રહંતરે. માં ૯.

ઢાળ ૪ થી.

રાગ મારણી મનોહર હીરજીરે—એ દશી. કાળ સ્વભાવ નીયત મત
 કુડી, કર્મ કરે તે થાય; કર્મે નિરય તિરય નર સુર ગતિ, જીવ ભવ તે જાય,
 ચેતન ચેતયોરે. ૧. કર્મ ન છુટે કેઈ ચેતન. એ આંકણી. કર્મે રામ વસ્યા
 વનવાસે; સીતા પામે આળ; કર્મે લંકાપતિ રાવણનું રાજ થયું વિસરાળ.
 ચેં ૨. કર્મે કીડી કર્મે કુંજર; કર્મે નર ગુણવંતરે; કર્મે રોગ શોગ દુખ પીડિત;
 જનમ જાય વિલવંત, ચેં ૩. કર્મે વરસ લગે રિસહેસર; ઉદક ન પામે અ
 જ; કર્મે વીરને જુઓ ગમારે; ખીલા રોપ્યા કાન. ચેં ૪. કર્મે એક સુખ
 પાલે ખેસે; શેવક શેવે પાય; એક હય ગય ચઢ્યા ચતુર નર; એક આજે
 ઉજાય. ચેં ૫. ઉદમ માની અંધ તણી પરે; જગ હીંડેહા હુતોરે; કરમ બ
 ળી તે લહે સકળ ફળ; સુખ ભરી સેજે સુતોરે. ચેં ૬. ઊંદર એકે કીધો
 ઉદમ; કરડીયો કરકોલેરે; માંહિ ઘણા દિવશનો ભુખ્યો. નાગ રહ્યો દુખ
 ડોલેરે. ચેં ૭. વિવર કરી મુખક તસ મુખમાં. દિઈ આપણું દહ. માગ
 લહી વન નાગ પધારયા. કર્મ બળી જુઓ એહ. ચેં ૮.

ઢાળ ૫ થી.

હવે ઉદમવાદી ભણુએ. એ ચારે અસમથ્યતો. સકળ પદારથ સાધ-
 વાએ. એક ઉદમ સમરથતો. ૧. ઉદમ કરતા માનવીએ. રચું નવિ સીઝે
 કાજતો. રામે રચણાયર તરીએ. લીધું લંકા રાજતો. ૨. કરમ નિયત તે
 અનુસરેએ, જેહમાં શકિત ન હોયતો. દઉલ વાઘ મુખે પંખીયાએ. પિઉ
 પેસંતા જાયતો. ૩. વિણુ ઉદમ કીમ નીકળેએ. તિલ માંહેથી તેલતો. ઉદમ
 થી ઊંચી ચઢેએ. જુઓ એકંદ્રી વેલતો. ૪. ઉદમ કરતાં એક સમેએ. જે
 નવિ સીઝે કાજતો. તે ફિરિ ઉદમથી હુવેએ. જે નવિ આવે વાજતો. ૫.
 ઊદમ કરી આરચા વિનાએ. નવિ રંધાએ અજતો આવી ન પડે કોળીઆ
 એ. મુખમાં પામે જતનનતો. ૬ કર્મ પુત ઉદમ પિતાએ. ઉદમ કીધાં કર્મ
 તો. ઉદમથી ફરે ટળેએ. જુઓ કર્મનો મર્મતો. ૭. દ્રઢ પ્રહારી હત્યા કરી-

એ. કીધાં પાપ અનંતતો. ઉદમથી ખટ માસમાંએ. આપ થયો અરિહંતતો.
૮. ટીપે ટીપે સર ભરેએ. કાંકરે કાંકરે પાળતો. ગિરી જેહવા ગઢ નીપજેએ.
ઉદમ શાકત નિહાળતો. ૯ ઉદમથી જળ ખિંદુએએ. પાહાણમાં કરે ઠામતો.
ઉદમથી વિદ્યા ભણેએ. ઉદમ જોડે ઠામતો. ૧૦.

ઢાળ ૬ ઠી.

એ છીડી કિહાં રાખી—એ દશી. એ પાંચે નય વાદ કરતાં. શ્રી
જિન ચરણે આવે. અમીય સરીસ જન વાણી સુણીને. આનંદ અંગ ન
માવેરે. પ્રાણી૦ સમકિત મતિ મન આણો. નય એકાંત મ તણોરે પ્રાણી.
તે મિથ્યામતિ જાણોરે પ્રાણી. સં ૧. એ આંકણી. એ પાંચે સમુદાય મિ-
લ્યા વિનું. કોઈ કાજ ન સીઝે. અંગુલિ યોગે કર તાણા પરે. જે ખુઝે તે
રીઝેરે. પ્રાણી૦ સં ૨. એહમાં દિયેરે વડાઈ. પાણુ સેના મિલિ સકળ ર-
ણાંગણ. જોતે સુભટ લડાઈરે; પ્રાણી સમં ૩. તંતુ સ્વભાવે પટ ઉપજવે.
કાળ ક્રમેરે વાણાએ. ભવિતવ્યતા હોય તો નીપજે. નહીંતો વિધન ઘણાએરે.
પાણી સમં ૪ તંતુવાય ઉદમ ભોડતાદિક. ભાગ્ય સકળ સહકારી. ઇમ પાંચે
મિલી સકળ પદારથ. ઉતપતિ જુઓ વિચારીરે. પ્રાણી સમં ૫ નિય તિવ
સોહલું કરમો થઈને. નિગોદ થકી નીકળીયો. પુન્યે મનુજ ભવાદિક પામી.
સદગુરને જઈ મીલીયેરે. પ્રાણી સમં ૬ ભવચિતિનો પરીપાક થયો તવ.
પંડીત વીર્ય ઉલ્લસિઉ. ભવ્ય સભાવે સિવ ગતી ગામી. સીવપુર જઈને વ-
સીએરે. પ્રાણી સમં ૭. વર્ધમાન જન ઇણી પરિ વીનયે. સાસન નાયક
ગાયો. સંઘ સકળ સુખ હોયે જેહથી. સ્યાદવાદ રસ પાયોરે પ્રાણી સમં ૮.

કળસ *

કળસ—ઇય ધમ નાયક સુમતી દાયક વીર જનવર સંથુણ્યો. સય
સત્તર સવંત વન્હિ લોચન વર્ષ હર્ષ ધરી ઘણો. શ્રી વિજય દેવસુરિંદ પટધર
શ્રી વિજયમલ સુરિંદએ. શ્રી કીર્તીવિજય વાચક સીસે ઇણી પરી વિનય
કહે આણંદએ.

૫૬.

રાગ આસાવરી—સાધુભાઈ સોહિ જૈનત્રા રાગી, જાકી સુરતન મુલ ધુ
ન લાગી સાં ૧ સાધુ અષ્ટ કરમથું ઝગડે, મુન ખાંધે ધર્મશાળા, સાહં સ
ખકા ધાગા સાંધે. જપે અજપા માળા; સાં ૨ ગંગારે જુમના મધ્ય સર-

સ્વતી, અંધર વહે જળ ધારા, કરી સ્નાન મગન હોય બેઠે, તોડે કર્મ દળ ભારા. સાં ૩ આપ અભ્યંતર જોતી ખીરાજે બંક નાળ ગ્રહે મુલા; પછીમ દિશકી ખડકી ખોલે, તો બાજે અન હદ તુરા, સાં ૪ પંચ ભુતકા ભિસ્મ મીટાયા. છઠે માંહી સમાયા. વિનય પ્રભુનું જોત મીલે જખ. કીર સંસાર ન આયા. સાં ૫.

૫૬.

રાગ ભેરવ—જગો પ્યારે ભયો સુવીહાન. શ્રી તીરથંકર ઉદ્યો ભાણુ પાયે ભવીક મન કમળ વીકાસ; ઉડ ગયે અવગુણ ભમર ઉદાશ જાં ૧ ન યન ઉઘાડી વીલોકો કંત મોહ તીમર અખ આયો અંત. પ્રગટી જ્ઞાન કળા એક જ્યોત મુગતી પંથ ભયો ઉદાત, જાં ૨ સ્વપનેમે મુઝી રહ્યો મેરે લાલ જોણી વીધ ગયા અનતા કાળ; અખ સ્વપનેકા છોડો ખ્યાલ, આ સખ જુકે મીથ્યા જાળ. જાં ૩ યા પવન માયા સેજ પશર પેઉકા ઈનતા હે મુકળ ધ્યાન પખાળો અંગ. યુ પ્રગટે તુમ નીરમળ રંગ. જાં ૪ પીઉ નીરખે જિન રા ઉદીનંદ, કહે મતી ન્યારી મીટે જોનીદ, આપ સંભાળો ખોલી નેન, વિનય કરી ચીતવો પીઉ ચીત. જાં ૫

૫૬

રાગ હુશેની—કાય કામની બેલાલ કહે સુણુ જીવડા મે હુ બંદીલાલ તુમેરા. પેઉર પેઉરા સુનખે કરૂ વીનતી મકર ઉરસે નહરો; દો દીવશ કીયા દામ એ દોલત; દેત છીનુમે છેહરે. ૧ તું ગુમાસ્તા બે લાલ અપને સેઠકા; લે નયગા બે લાલ હુકમ ઠેઠકા; ઠેઠકા આવે હુકમ જખ તુહી; પલક એક ન શકે રહી; તોકાહા મુરખ કરે ઘઘા; અંત તેરા કછુ નહી. ૨ હોને ખુયા બે લાલ અપને સાંધ કંસા નાહુ ચોરીએ બેલાલ નાહક પાઇકા; નાહક ચોરી ઉસકા જખ; નવી દેતજ પ્યારે; તખ તોહી કદે દુરદો જખ; દોશ દેખા અપરે સોદાહ ચુકા બે લાલ એસા કીજએ, હોવે કાયદા બે લાલ સાહબ રીજએ; રીજએ સાહેબ યુનિવાજે, આ દુખયે ઉતરે, વિમતી ઇતની માન બાલમ, બે પરવાહી મત કરે. ૪ તું પરદેશકા બે લાલ પંથી પ્રાહુણા, પ્રીતમ બંધ બે લાલકયું રહુતો વીના, તું વિના કયું કરી રહુ દુખ ભરી, સતીસયું સંગ ચલે, સાંધકા કરી વિનય સજનયુ અબેદ તું મીલે. ૫

અથ શ્રી પુન્ય પ્રકાશનું સ્તવન,

સકળ સિદ્ધી દાયક સદા ચોવીસે જીન રાય; મહાગુરૂ સામિતી સરસ્વ
તી પ્રેમે પ્રણમ પાય. ૧ ત્રીભુવનપતી ત્રીશલા તણો; નંદન ગુણ ગંભીર. ૨
સાશન નાયક જગ જયો. વર્ધમાન વડવીર. ૨. એક દીન વીર જીણંદને. ચ
રણે કરી પ્રણામ, ભવીક જીવના હીત ભણી, પુછે ગૌતમ સ્વામ. ૩ મુક્તી
મારગ આરાધીએ કહો કેઈ પરે અરીહંત, મુઘા સરસ વચન રસ. ભાષે શ્રી
ભગવંત, ૪ અતીચાર આજોઈએ, વ્રત ધરીએ ગુરૂ શાખ, જીવ ખમાવો શ
યજી જે, ચોની ચોરાશી લાખ. ૫ વિધીશું વળી વોશરાવીએ, પાપસ્થાન અ-
ઢાર. ચાર શરાણુ નીત્ય અનુસરો. નિંદા દુરીત આચાર. ૬ શુભ કરણી
અનુમોદીએ ભાવ ભલો મન આણુ. આણસર અવસર આદરી, નવપદ જપો
સુજાણુ, ૭ શુભ ગતી આરાધન તણો. એ છે દસ અધીકાર; ચિત આણીને
આદરો; જેમ પામો ભવપાર. ૮

ઢાળ.

કુમતીએ છેડી કીહાં રાખી. એ દેશી—જ્ઞાન દરિસાણુ ચરિત્ર તપવીર જી, એ
પાંચે આચાર, એહ તણા ઈહભવ પર ભવના આલોઈએઅતિ ચારરે; પ્રાણી
જ્ઞાન ભણો ગુણ ખાણી, વીર વદ એમ વાણીરે. પ્રાં ૧ એ આંકણી—ગુ-
રૂ ઉલવીએ. નહી ગુરૂ વિનએ; કાળે ધરી ખહુ માન, સુત્ર અરથ તદ્દુ ભય
મુઘ, ભણી ભણીએવહી ઉપધાનરે. પ્રાં જ્ઞાં ૨ જ્ઞાનો પગરણુ પાટી પોથી;
ઠવાણી નોકરવાળી. તેહ તણી કીધી આસાતના; જ્ઞાન ભક્તી ન સંભારીરે.
પ્રાં જ્ઞાં ૩ ઇત્યાદિક વીપરીતપણાથી, જ્ઞાન વીરાધ્યું જેહ, આ ભવ પર
ભવ વળીરે; ભવો ભવ મીછામી દુકડ તેહરે. પ્રાં જ્ઞાં ૪ પ્રાણી સમકીત
દ્યો શુદ્ધ જાણી, વીર વદ એમ વાણીરે. પ્રાં સં ૫ જીન વચને શંકા
નવી કીજે; નવી પરત વસ્તુભિલાખ, સાધુ તણી નીંદા પર હજે, ક્ષણ સં-
દહ મા રાખરે. પ્રાં સં ૫ મુઠપાણું છંડો પર નીંદા ગુણવંતને આદરીએ
સામીને ધરમે કરી થીરતા, ભક્તી પરભાવના કરીએરે; પ્રાં સં ૬ સંઘ ચૈ-
તપરસાદ તણો જે; અવણવાદમની લેખો; દ્રવ્ય દેવ કોજે વણુ સાડયો, વિ
ણુ સંતો ઉવેજ્યોરે. પ્રાં સં ૭ ઇત્યાદિક વીપરીતપણાથી, સમકીત ખં-

હયું જેહ, આ ભવ પર ભવ વળીરે ભવો ભવ મીઠામી દુકડ તેહરે. પ્રાં
સં ૮ પ્રાણી ચરિત્ર હ્યો ચિત આણી, પંચ સુમતી ત્રણ ગુમી વીરાધી
આઠે પ્રવચન માય; સાધુ તણે ધર્મે પરમાદે, અસુધ વચન મન કાયરે.
પ્રાં ચાં ૯ શ્રાવકને ધર્મે શામાયકા પોસહ મામન વાળી, જે જ્યાણા પુ-
ર્વક એ આઠે, પ્રવચન માય ન પાળીરે, પ્રાં ચાં ૧૦ ઇત્યાદિક વિપરીત
પાણાથી, ચારીત્ર ડોહોલું જેહ; આ ભવ પરભવ વલીરે ભવો ભવ મીઠામી
દુકડ તેહરે. પ્રાં ચાં ૧૧ ખારે ભેદ તપ નવી કીધો; છતે જોગેન્દ્રીજ સ-
કતે; ધર્મે મન વચ કાયા વીરજ નવી ફારવીઉ ભગતેરે. પ્રાં ચાં ૧૨
તપ વીરજ આચાર ઝોણીપરે, વિવિધ વિરાધ્યા જેહ, આ ભવ પર ભવ
વળીરે ભવો ભવ મીઠામી દુકડ તેહરે. પ્રાં ચાં ૧૩ વળી વિશેષે ચારીત્ર
કેર, અતિચાર આલોઈએ; વીર છણેસર વયાણ સુણીને, પાપ. મેલશ વિધોઈ
એરે. પ્રાં ચાં ૧૪

ઢાળ ૨ છ.

પામી સુગુર પસાય. એ દશી—પૃથ્વી પાણી તેઉ; વાયુ વનસ્પતી; એ
પાંચ થાવર કહ્યાએ. ૧ કરી કરસણ આરંભ; ખેત્રદ ખેડીયાં; કુવા તલાવ
ખાણાવીએ. ૨ ઘર આરંભ અનેક ટાંકાં ભુઈરાં, મેડી માલ ચાણાવીઆએ.
૩ લીંપણ ઘુંપણ કાજ ઝોણી પરેપરો પૃથ્વી કાય વીરાધીઆએ. ૪ ઘોયાણ
નાહણ પાણી ઝીલાણ અપકાયા છોતી ઘોતી કરી દુહવ્યાએ, ૫ ભાઠી ઘર
કુંભાર, લોહ સુવનગર ભાડભુંજ લીહાગરાએ. ૬ તાપણ સેકણ કાજ, વ-
સ નીખારણ રંગણ રાંધણ રસ વતીએ. ૭ ઝોણી પેરે કરમાદાન, પરે પરે
કેલવી; તેઉ વાયુ વિરાધીયાએ. ૮ વાડી વન આરામ, વાવી વનસ્પતી, પા
ન ફલ ફલ ચુંટીયાંએ. ૯ પુહક પાપડી સાક; સેક્યાં સુકવ્યાં છેદ્યાં છુદ્યાં
આથીયાંએ. ૧૦ અજશી ન એરંડા ઘાણી ઘાલી તો, ઘાણ તીલાદીક પીલીયાં
એ. ૧૧ ઘાલી કોલુ માંહે, પીલી સેલડી, કંદમુળ ફળ વેચીયાં એ. ૧૨ એમ
એકંદ્રી જીવ હણ્યા હણાવીયા; હણતાં જે અનુમોદીયાંએ. ૧૩ આ ભવ પર
ભવ જેહ; વળી ભવો ભવો તે મુજ મીઠામી દુકડ એ. ૧૪ કરમ સરમીયા
કીડા; ગાડર ગંડોલા, ઇઅલીરાંને અલશીયાં એ. ૧૫ વાળા જળો ચુડેલા ચિ
ચલ તરસ તાણા, વળી અથાણાં પ્રમુખનાં એ. ૧૬ એમ ખેરંદ્રી જીવ જેહ મે
ફહવ્યા, તે મુજ મીઠામી દુકડ એ. ૧૭ ઉધેહી ભુલીખ, માંકણ મંકોડ, ચાં
અડ કીડી કંચુયા એ. ૧૮ ઘંધીયાં ઘીમેલ કાનખજુરીયાં ગંગોશ ધનેરીયાં

એ. ૧૯ એમ તેરદ્રી જીવા નેહ મે દુહવ્યા, તે મુજ મીઠામી દુકડએ. ૨૦ માંખી મછર ડાંસ, મસા પતંગયાં કંસારી કોલીયા વડાએ. ૨૧ ઢિંકણ વીંછુ તીઠા ભમરા ભમરીયો, કાંતા બગ ખડ માંકીએ, ૨૨ એમ ચૌરદ્રી જીવ નેહ મે દુહવ્યા, તે મુજ મી દુકડએ, ૨૩ જળમાં નાંખી જળ, જળચર દુહવ્યા, વ-વનમાં મૃગ સંતાપીયાએ. ૨૪ પીડ્યા પંખી જીવ; પાડી પાસમાં, પોપટ ઘા-લ્યા પાંજરેએ; ૨૫ એમ પચેદ્રી જીવ ને મે દુહવ્યા, તે મુજ મીઠામી દુક-ડએ. ૨૬.

ઢાળ ૩ જી.

વાણી પ્રાણી હીતકારીજી એ દશી—ઢોધ લોભ ભય હાંશધીજી, બો-લ્યા વચન અસત્ય; કુડ કરી વન પારકાંજી, લીધાં નેહ અદતરે, જનજી મી મીઠા દુકડ આજ, તુમ સાંખે મહારાજરે જનજી દેઈ સારૂ કાજરે જનજી મીઠામી દુકડ આજ, એ આંકણી. દેવ મનુજ્ય ત્રીચનાજી મેથુન સેવ્યાં નેહ, વિષયારસ લંપટપણેજી, ઘણુ વિટંબો દેહરે, જનજી. ૨ પરીચહની મમતા કરીજી ભવે ભવે મેલીયા ને જહા તે તીહાં રહીજી; કોઈ ન આ વી સાથરે જનજી. ૩ રયાણી ભોજન ને કર્યાંજી, કીધાં ભક્ષ અ-ભક્ષ રસના રસની લાલચેજી. પાપ કર્યાં પ્રત્યક્ષરે જનજી ૦ ૪ વ્રત લેઈ વીસારીયાંજી વળી ભાગ્યાં પચખાણુ, કપટ હેત કીરીઆ કરીજી, કીધાં આપ વખાણરે જનજી. ૫ ત્રણે ઢાળે આઠે દુલેજી, આલોયા અતીચાર શિવ ગતી આરાધન તણોજી; એ પેહેલો અધીકારરે જનજી ૬.

ઢાળ ૪ થી.

સાહેલડીજી એ દશી—પંચ મહાવ્રત આદરો સાહેલડીરે અથવા લ્યો વ્રત ખારતો, યથા શક્તી વ્રત આદરો; સાહેલડીરે; પાળો નિરતી ચારતો. ૧ વ્રત લીધાં સંભારીએ સાં હુઈ ધરીએ વિચાર તો શિવ ગતી આરાધન તણો સાં એ બીજે અધીકાર તો. ૨ જીવ સવે ખમાવીએ સાં ચોની એ રાશી લાખ તો, મન સખે કરી ખમાણા, સાં કોઈશું રોશ ન રાખતો; ૩ સર્વ મીત્ર કરી ચીંતવો, સાં કોઈ ન જાણે શતરૂ તો, રાગ દ્વેશ એમ પ-રહરી સાં કીજે જન્મ પવીત્ર તો. ૪ સામી સંગ ખમાવીએ સાં ને ઉ પની અમીતતીતો; સજન કુટંબ કરી ખમાણા; સાં એ જન સાશન રીતી તો, ૫ ખમીએને ખમાવીએ સાજી એહજ ધરમનુ સાર તો. શિવ ગતી

આરાધન તણા સાં એ ત્રીજો અધીકાર તો ૬; મૃખાવાદ હીંક્ષા ચોરી સાં
ધન મુરછા મથુન તો, ક્રોધમાન માયા દૃષણા સાં એમ દ્વેશ પેશુન્ય તો. ૭
નિંદા કલહ ન કીજીએ સાં કુડો ન દીને આળ તો, રતી અરતી મિથ્યાતજો
સાં માયા મોહ જંજળ તો. ૮ ત્રિવિધ ત્રિવિધા વોસરાવીએ સાં પાપસ્થાન
અઢાર તો, શિવગતી આરાધન તણા સાં એ ચોથો અધીકારતો ૯.

ઢાળ પ મી

હવે નિમુણા ઇહાં આવીયાએ એ દેશી—જનમ જરા મરણે કરીએ, એ
સંસાર અસારતો, કર્યાં કરમ સહુ અનુભવેએ, કોઈ ન રાખાણ હારતો. ૧ શ
રાણ એક અરીહંતનુએ; શરાણ સિધ ભગવંત તો, શરાણ ધરમ શ્રી જઈન
નાએ, સાધુ શરાણ ગુણવંત તો, ૨ અવર મોહ સચી પરીહરીએ ચાર શરાણ
ચિત્ત ધાર તો, શિવ ગતી આરાધન તણાએ; એ પંચમો અધીકાર તો. ૩ આ
ભવ પરભવ જે કર્યાંએ, પાપ કરમ કૈલાખ તો; આતમ સાએ તે નિંદીએએ,
પડીકમીએ ગુરૂ શાખ તો, ૪ મિથ્યા મત વરતાવીનેએ; જે ભાખ્યાં ઉમુત્તો,
કુમત કદા ગ્રહને વશેએ, જે ઉથાપ્યા મુત્તો. ઘડ્યાં ઘડાવ્યાં જે ઘણાંએ ધરત
હળ હુથીયારતો ભવ ભવ મેલી મુક્યાંએ કરતા જીવ સંહાર તો. ૬ પાપ કરીને
પોશીયાંએ, જનમ જનમ પરીવારતો જનમાંતર પોહોત્યા પછીએ, કોણે નકીધી
સારતો. ૭ આ ભવ પરભવ જે કર્યાંએ, એમ અધી કરાણ અનેકતો. તે ત્રિવિધે
વોસરાવીએ; એ આણી રૂઢ્ય વિવેક તો, ૮ દુક્કત નિંદા એમ કરીએ. પાપ
કરો પરીહારતો, શિવગતી આરાધન તણાએ, એ છઠો અધીકાર તો. ૯.

ઢાળ. ૬ ડી

આ તું જોને જીવડા એ દેશી—ધન ધન તે દીન માહરો, જીહાં કી-
ધો ધરમ દાન શીયળ તપ ભાવના; ટાળ્યાં દુક્કત કર્મ. ધન ૦ ૧ શેતરૂંજદિક
તીર્થની, જે કીધી જાત્રા જુગતે જીનવર પુજ્યા; વળી પોખ્યાં પાત્ર
ધન ૦ ૨ પુસ્તક જ્ઞાન લખાવીયાં; જીણહરજીન ચિત્યા સંઘ ચતુરવીધ સા-
ચવ્યા. એ સાતે ખેત્ર. ધન ૩ પડીકમણાં શું પરે કર્યાં; અનુકંપા દાન,
સાધુ સુરી ઉપજાયને, દીધાં બહુ માન ધન ૪ ધર્મકાજ અનુમોદીએ. એમ
એમ વારો વાર, શિવગતી આરાધન તણા, સાતમો એ અધીકાર ધન ૦ ૫,
ભાવ બહો મન આણીએ ચિત આણી ઠામ, સમતા ભાવે ભાવીએ એ આ-
તમારામ, ધન ૦ ૬ સુખ દુઃખ કારણ જીવને, કોઈ અવર ન હોય; કરમ

આપને આચર્યાં, ભોગવીએ સોય. ધન૦ ૭ સમતા વીણુ જે અનુસરે; પ્રાણી પુન્ય કામ; છાર ઉપર તેલીપાણુ, ઝંખર ચીત્રામ ધન૦ ૮ ભાવ ભલી પરભાવીએ. એમ ધરમનુ સાર, શિવગતી આરાધન તણા; આઠમો એ અધીકાર ધન૦ ૯.

ઢાળ ૭ મી.

રેવતગીરી હુઆં પ્રભુનાં ત્રિણુ કદ્યાણુ એ દશી— હવે અવસર જાણી કરી સંલેખાણુ સાર; આણુસાણુ આદરીએ પંચખીચ્યારે આહારા લલુતા સર્વી મુકી. છાંડી મમતા અંગએ આતમ ખેલે સમતા જ્ઞાન તુરંગ. ૧ ગતી ચારે કીધ; આહાર અનંત નીશંક, પાણુ ત્રમી ન પામ્યો, છવ લાલચીચો રંક. દુલ હોયે વળી વળી, આણુસાણુના પરિણામ એહથી પામીએ. શિવપદ સુરપદ કામ, ૨ ધન ધનાશાલીભદ્ર, ખંધો મેઘ કુમાર. આણુસાણુ આરાધી પામ્યા ભવનો પાર, શિવ સુંદરી જોશે કરી એક અવતાર; આરાધન કરો; એ નવમો અધીકાર. ૩ દશમે અધીકારે, મહા મંત્ર નવકાર મનથી નવી મુકો, શિવ સુખ ફલ સહકાર. એહ જપતાં જાય; દુરગતી દોષ વિકાર; શુપરે એ સરસે, આદ પુરવનુ સાર. ૪ જનમાનતર જતાં, જે પામે નવકાર, તો પાતીક ગાલી; પામે સુર અવતાર; એ નવ પદ સરીખો; મંત્ર ન કો સંસાર, એહ ભવ પરભવનો સુખ સંપતી દાતાર, ૫ જ્યુ ભીલ ભીલડી, રાજા રાણી થાય. નવપદ મહીમાથી, રાજસિંહ મહારાય, રાણી રતનવતી ખેહુ પામ્યાં છે સુરભોગ, એક ભવ પછી લેશે, શિવ વધુ સંજોગ; ૬ શ્રીમતીને અવલી; મંત્ર રૂપો તતકાલ; રૂણીધર રીટીને પ્રગટ થઈ ફલમાલ; શિવકુમરે જોગી; સોવન પુરીસો કીધ; એમ એણે મંત્રે; કાજ ઘણાનાં સિધ; ૭ એ દસ અધીકારો વીર છણુસર ભાખ્યો; આરાધન કરો વિધી. જોણે ચિત માંહી રાખ્યો, તેણે પાપ પખાળી; ભવ ભય દુરે નાંખ્યો; ૮.

ઢાળ ૮ મી

નમો ભવી ભાવણુ, એ દશી—શીધારથ રાય કલતિલો એ; ત્રિસલા માત મલારતો; અવનીત લતમે અવ તરચાએ; કરવા અમ ઉપકારતો; જ્યો છનવીરજીએ. ૧ મેં અપરાધ કરચા ઘણાએ; કેહેતાં ન લહુ પારતો; તુમ ચરણે આવ્યા ભણીએ; જે તારે તો તારતો; જ્યો ૨ આશ કરીને આવીયો એ; તુમ ચરણે મહારાજતો; આવ્યાને ઉવેખશોએ; તો કેમ રહેશે લાજતો; જ્યો ૩ કરમ અલુજી આકરીએ; જનમ મરણ જંજળતો; હુ છું એહ

થી ઉભગોએ; છોડવો દેવ દયાળ; જ્યો ૦ ૪ આજ મનોરથ મુજ ફળ્યાએ.
નાહાં દુઃખ દંદોલતો; તુઠો જન ચોવીશમોએ; પ્રગટ્યા પુન્ય કલોલતો; જ-
યો ૦ ૫ ભવે ભવે વિનય તુમારડોએ; ભાવ ભક્તી તુમ પાય તો દેવ દયા
કરી દીજીએએ; બોધ બીજશું પસાય; જ્યો ૬

કલ્પસ *

એહ તરાણ તારાણ મુગતી કારાણ; દુખ નિવારાણ જગ જયો; શ્રી વીર
જનવર ચરાણ થાણતાં. અગ્રીક મન ઉલટ થયો, ૧ શ્રી વીજ્યદેવ સુરીદપ-
ધર તિરથજગમ એણી જગે; તપ ગછ પતિ શ્રી વીજ્ય પ્રભસુરી; સુરી
તેજે જગમગે; ૨ શ્રી હીરવીજ્યસુરી શીશ વાચક; શ્રી કીરતીવીજ્ય સુર ગુ-
રૂ સમો; તસ શીશ વાચક વીનચે વીજ્ય; થુણો જન ચોવીશમો ૩ સેશસ
તર સંવત ઉગણત્રીશે રહી રાનેર ચોમાસુએ; વિજ્ય દસમી વિજ્ય કારાણ;
કીચો ગુણ અભ્યાસએ, ૪ નરભવ આરાધન શિવ સાધન સુકત લીલ વિ-
જ્યાસએ; નિરન્નરસ્ત હેતે વનરચીચો; નામે પુન્ય પ્રકાશએ. ૫

માહા પંડીત શ્રી આનંદધનજી મહારાજ.

—*—

શ્રી આનંદ ધનજી માહારાજ આ પંચમાકાળમાં આત્માર્થી પુરૂષ થ-
એલા છે, એમ સાંભળવાથી તેમજ તેવોના રચેલા ગ્રંથો ઉપરથી સ્પષ્ટ મા-
લુમ પડે છે કે તે પુરૂષ આત્માર્થી સંપૂર્ણ હતા એક સાહેબે એક પાંચ ગા-
થાનું અગર બે ગાથાનું પદ ને ને રચેલું છે તે જોતાં તદ્દન ધર્મથી જીવો
ને આણંદ થાય છે એક સાહેબના વાક્યોમાં ફક્ત જૈન માર્ગનીજ વાત છે
તથા તદ્દન સ્વાવાધથીજ માર્ગની વ્યાખ્યા કરેલી છે એ પુરૂષ નીષમહીહતા
પ્રથમ માથુ મુઠાવી સાધુનો વેષ પહેર્યો હતો પણ પાછળથી જ્ઞાન માર્ગ
જાણીને પોતાના આત્મા સાથેતુલ્યના કરતાં પોતાથી મુનીપણું ને મેરૂપર્યતનો
ભાર તે પળી સકતુ નથી તથા મુની માર્ગની વાત મોહોટી છે, તેથી મને
મુનીના વેષ પહેરેલો જોઈને લોકો સાધુ માને છે ને માહારામાં સાધુપણું

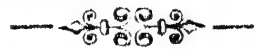
નથી હીસતુ વળી માથે ગીતાર્થ ગુરૂ નથી તેથી બુલ ચુક પણ કોને પુછુ અને મુની માર્ગની વાત સિધાંત જ્ઞેતાં તો માહારાથી કાંઈપણ પળતી નથી માટે વેષના ભર્મ મુકી દેવો જ્ઞેષ્ઠએ એમ ધારીને પોતે યતી અયતીથી ન્યા રો વેષ પેહેરીને જૈન માર્ગની શુધપરૂપણા કરતા તથા પોતાનું આત્મ ધ્યાન એકાંતમાં કરતા એમ ઘણા સત્યવક્તા જનો કહે છે તથા તેમના રચેલા સ્તવનો વિગરેનો રહેસ તે જ્ઞેતાં પણ તેઉ તદ્દન આત્માર્થી હતા એમ સંભવે છે તથાપી અતિશે જ્ઞાની કહે તે પ્રમાણ અગર તેઉના આત્મા જાણે, પરંતુ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે આત્માર્થી વિના તદ્દન નીરપેક્ષ તથા સ્વાદવાદ રહેસનાં ભરેલાં અધ્યાત્મી વચન ખીજના મુખમાંથી નીકળે નહીં માટે તેઓ આત્માર્થી હતા એમ સંભવે છે તેઉ સાહેબજી સંવત ૧૭૦૩ ની સાલમાં હતા તથા તે પછી સાંભળવા પ્રમાણે તેઓ શ્રી જસવીજીજી ઉપાધ્યાને સંવત ૧૭૧૩ ની સાલમાં મળેલા કહે છે એઉના રચેલાં સ્તવનો વિગરે ઘણાં છે તેમાંથી આ ગ્રંથમાં થોડાં લખીએ છીએ.

અથ શ્રી ચોવીસ જીનના સ્તવન,

અથવા

આનંદધનજી કૃત્ય ચોવીશી,

શ્રી રૂપલદેવજીનું સ્તવન.

શ્રી મંધર કરજે મયા એ દશી-રીખલ જીનેશ્વર પ્રીતમ માહરેરે; આર ન ચાહુરે કંત, રીજ્યો સાહીબ સંગ ન પરીહરેરે; ભાગે સાદી અનંત રી૦ ૧ પ્રીત સગાઈરે જગમાં સહુ કરેરે, પ્રીત સગાઈ ન કોય; પ્રીત સગાઈરે નિરૂપાધીક કહીરે, સો પાલીક ધન ખોય. રી૦ ૨, કોઈ કંત કારણ કાષ્ટ ભક્ષણ કરેરે; મિલમું કંતને ધાય; એ મેલો નવી કહીએ સંભવેરે; મેલો ઠામે નઠાય. રી૦ ૩ કોઈ પતી રંજન અતિ ઘણું તપ કરેરે, પતિ રંજન તન તાપ, એ પતિ રંજનમે નવીચીત ધરેરે; રંજન ધાતુ મિલાપ. રી ૪ કોઈ કહે લિલારે લલખ અલખ તણી, લખ પુરે મન આશ; દાખ રહીતને લીલા કીમ ઘટેરે; સ્ત્રીલા દાખ વિલાસ. રી૦ ૫ ચિત પ્રશ્ન તે પુજન કૃણ કહુરે; પુજન અખંડીત એહ, કપટ રહિત થઈ આતમ અરપણેરે; આનંદધન પદ એહ. રી૦ ૬

અજીત નાથજીનું સ્તવન.

રાગ સિધુડો અસા ઊરી—પંથડો નિહાલુરે ખીજી જીત તણોરે, અજીત અજીત ગુણુ ધામ; જે તે જીત્યારે તિણુ હું જીતીયોરે; પુરૂષ કિમું મુજ નામ. પં ૦ ૧ ચરમ નયાણુ કરી મારગ જોવતોરે, ભુલો સયલ સંસાર, જોણુ નયાણુ કરી માર્ગ જોઈએરે, નયાણુ તે દિવ્ય વિચાર. પં ૨ પુરૂષ પરંપર અનુભવ જોવતોરે, અંધો અંધ પીલાય, વસ્તુ વિચારેરે જે આગમ કરીરે ચરાણુ ધરાણુ નહી ઠાય. પં ૩ તરક વિચારેરે વાદ પરંપરારે; પાર ન પહુચેરે કોય, અભિમત વસ્તુ વસ્તુ ગતે કહેરે; તે વીરલા જગ જોય. પં ૪ વસ્તુ વિચારેરે દિવ્ય નયાણુ તણોરે, વીરહ પડ્યો નિરધાર તરતમ ચોગેરે; તરતમ વાસનારે; વાસીત બોધ આધાર. પં ૫ કાળ લખંધ લહી પંથ નિહાલશુરે, એ આશા અવલંબ એ જન જીવેરે; જીતજી જાણુજોરે; આનંદ ધન મત અંખ. પં ૬

શંભવ નાથજીનું સ્તવન.

રાગ ધન્યસી—સંભવ દેવતે ધુર સેવો સવેરે, લહી પ્રતુ સેવન ભેદ, સેવન કારણુ પેહેલી ભુમીકારે; અભય અદેખ અખેદ. સં ૦ ૧ ભય ચંચળતા હોજે પરિણામનીરે, દેખ અરોચક ભાવ; ખેદ પ્રવૃત્તિ હો કરતા થાકીએરે, દાખ અબોધ લખાવ. સં ૦ ૨, ચરમાવર્તહો ચરમ કરણુ તથારે; ભવ પિરિણુતિ પરિ પાક, દાખ ઠજે વળી દહી ખુલે ભલીરે; પ્રાપતિ પ્રવચન વાંકય. સં ૦ ૩ પરીચય પાતક ઘાતક સાધુશુરે, અકુસળ અપચય ચેત, ગ્રંથ અધ્યાતમ શ્રમણુ મનન કરીરે, પરિસિલન નય હેત. સં ૦ ૪ કારણુ ચોગે હોકારજ નિપજોરે, એહમાં કોઈ ન વાદ, પ્રણુ કારણુ વિન કારજ સાધીચેરે, તેનીજ મત ઉત માદ. સં ૦ ૫ મુગધ મુગમ કરી સેવન આદરેરે, સેવન અગમ અનુપ, દન્ને કંદાચિત સેવક યાચનારે, આનંદ ધન રસ રૂપ; સં ૦ ૬

અભીનંદનજીનું સ્તવન.

રાગ કેદારો—અભિનંદનજીન દરિસન તરસિયે, દરસન દુર્લભ દેવ; મત મત ભેદેરે જે જઈ પુછીએ, સહુ થાપે અહ મેવ. અં ૦ ૧ સામાન્યે કરી દર્શન દાહીલું; નિરણુય સકલ વિશેષ; મદમે ધરચો હો અંધો કીમ કરે, રવી સસી રૂપ વિલેખ. અં ૦ ૨ હેતુ વિવાદ હોચીત ધરી જોઈએ, અતિ દુર્ગમનય વાદ, આગમ વાદ હો ગુરૂ ગમકો નહી; એ સખલો વિખવાદ. અં ૦ ૩ ઘાતી કુંગર આઝા અતિ ઘણા, તુજ દરીસન જગનાથ, ધીઠાઈ કરી મારગ સંચરે;

સેચ કોઈન સાથ. અં ૪ દરસન દરસન રટતો ને ફીર; તો રાગ રોઝ સમાન, જોહેને પિપાસાહો અમૃત પાનની, કીમ લાને વિખ પાન. અં ૫ તરસન આવે હો મરાણુ જીવન તણો, સીને ને દરિસન કાળ, દરિસન દુર્લભ મુર્સલ કૃપા થકી, આનંદ ઘન માહારાજ. અં ૬

સુમતીનાથજીનું રેતવન.

રાગ વસંત—સુમતી ચરણ કંઠ આતમ અરપણો; દરપણુ જીમ અવિકાર; મતિતર પાણુ બહુ સમત જાણીએ; પરીસર પાણુ સુવિચાર. સું ત્રિવીધ સકલ તનુ ધરગત આતમા; બહીરાતમ ધુરીભેદ બીજે અંતર આતમ તિસરો; પરમાતમ અચીછેદ. સું ૨ આતમ બુધે કાયાદિક ગ્રહો; બાહીરાતમ અધરૂપ કાયાદીકનો સાખી ધર રહયો; અંતર રૂપ; આતમ. સું ૩ જ્ઞાના નંદે હો પુરાણુ પાવનો; વરજીત સકલ ઉપાધી; અતીએદ્રી ગુણ ગુણમાણી આગર; ઇમ પરમાતમ સાધ સું ૪ બહીરાતમ તજ અંતર આતમા; રૂપ થઈ થીર ભાવ; પરમાતમનુ હો અતમ ભાવવુ; આતમ અરપણુ દાવ. સું ૫ આતમ અરપણુ વસ્તુ વિચારતા; ભરમ ટળે મતિ દાષ; પરમ પદાર્થ; સંપતી સંપન્ને; આ નંદધન રસ પોષ. સું ૬

પદમ પ્રભુજીનું રેતવન.

રાગ મારૂ—પદમ પ્રભુ જીન મુજ તુજ અંતરે; કિમ લાને ભગવંત; કરમ વિપાકે કારણુ જોઈનેરે; કોઈ કહે મતીમંત; પં. ૧ પયણુઠીઈ અનુભાગ પ્રદેશથીરે; મુક્ત ઉતર બહુ ભેદ; ઘાતી અઘાતીહો બંધ ઉદય ઉદીરાણરે; સતા કર્મ વિછેદ પં ૨ કનકો પલવત પયડી પુરસ તાણીરે; જોડી અનાદી સ્વભાવ; અન્ય સંયોગીહો જીહા લગે આતમારે; સંસારી કહેવાયા પં, ૩ કારણુ યોગે હો બંધે બંધનેરે; કારણુ મુગતી મુકાય; આશ્રવ સંવર નામ અનુકર્મેરે; હેયો પા દય સુગાય પં ૪ જીજન કરણે હો અંતર તુજ પડયોરે; ગુણ કરણે કરી ભગ; ગ્રંથ ઉકતે કરી પંડીત જન કહયોરે; અંતર ભગસુ અંગ; પં; ૫ તુજ મુજ અંતર અંતર ભાજશેરે; વાજશે મંગળ તુર; જીવ સરોવર અતીશય વા-ધશેરે; આનંદધન રસ પુર. પં ૬

સુપાસજીનું રેતવન.

લલનાની એ દશી—શ્રી સુપાસજીન વંદીએ, સુખ સંપતીને હેતુ લલના, શાંત સુધારસ જલનીધી, ભવસાગરમાંસેતુ લલના, ૧ શ્રીં સાતમ ભય ટા-ળતો, સાતમ જીનવર દેવ લં સાવધાન મનસા કરી, ધારો જીનપદ સેવ લં શ્રીં ૨

શિવશંકર જગદીશ્વર; ચિદાનંદભગવાન લં; છન અરીહા તીરથંકર; જ્યોતી સરૂપ સમાન લં શ્રીં ૩, અલખ નીરંજન વછલુ, સકલ જંતુવીસરામ લલના, અલચદાન દાતા સદા, પુરાણ આતમરામ લલના. શ્રીં ૪ વીતરાગ મદ કલ્પના; રતિ અરતિ ભય સોગ લ. નિંદ્રા તંદ્રા દુરદશા, રોહિત અખાધિ ત યોગ. લં શ્રીં ૪. પરમ પુરૂષ પરમાતમા, પરમેશ્વર પરધાન. લં પરમ પદાર્થ પરમેષ્ટી; પરમ દેવ પર માન. લં શ્રીં ૬. વિધી વિરંચી વીસ્વંલરૂ, રૂપી કેસી જગનાથ; લં અઘહર અઘ મોચન ધણી, મુક્તિ પરમ પદ સાથ. લં શ્રીં ૭. ઇમ અનેક અભીધા ધરો, અનુભવ ગમ્ય વિચાર. લં જે જાણે તેહને કરે, આનંદધન અવતાર. લં શ્રીં ૮

શ્રી ચંદ્રપ્રભુ છન રેતવન.

રાગ કેદારો—ચંદ્ર પ્રભુ મુખ ચંદ, સખિ મુને દખન દે; ઉપસમ રસનો કંદ; સં સેવે સુર નર પુંદ. સં ગત કલિમલ દુખ દંદ. સં ૧. મુહમ નીજોદન દખીયો, સં ખાદર અતિહ વિશેખ; સં પુઢવી આઉ ન લે-ખીઉ. સં તેઉ વાયુ ન લેશ-સં ૨. વનસ્પતી અતિ ઘણ દીહા, સં દીહો નહી દીદાર; સં ખીતી ચઉરંદિ જળ લીહા, સંગતિ સની પાણ ધાર. સં ૩. સુર તીરી નીરય નીવાસમાં, સં મનુજ અનારજ સાથ. સં અપજ્જતા પ્રતિભાસમાં, સં ચતુર ન ચઢીયો હાય. સં ૪, એમ અનેક થળ જાણી-એ, દરસણ વિણ જિણ દેવ; સં આગમથી મત જાણીએ. સં કિને ની-રમજ સેવ. સં ૫. નિરમજ સાધુ ભગતી લહી, સં જોગ અવંચક હોય; સં કીરીયા અવંચક તિમ સહી, સં ફળ અવંચક જોય. સં ૬. પ્રેરક અવસર છનવરૂ, સં મોહનીય ક્ષય જાય; સં કામીત પુરાણ સુરતરૂ, સં આનંદધન પ્રભુ પાય. સં ૭.

શ્રીશુવીધી નાથજીનું રેતવન.

રાગ કેદારો—સુવિધી છનેસર પાય નમીને, મુલ કરણી ઇમ કીજેરે; અતી ઘણા ઉલટ અંગ ધરીને, પ્રહ ઉઠી પુછજેરે. સું ૧. દ્રવ્ય ભાવ સુચી ભાવ ધરીને, હરખે દહેરે જઈએરે, દહ તિગ પાણ અહિગમ સાચવતાં. એક મના ધુરી થઈએરે. સું ૨. કુમુમ અક્ષત વર વાસ મુગધો, ધુપ દીપ મન સાખીરે, અંગ પુજ પાણ બેદ મુણી ઇમ, ગુરૂ મુખ આગમ ભાખીરે. સું ૩. એહનું ફળ દાય બેદ મુણીને, અનતરને પરપરે; આણા પાલણુ મિત પ્રસન્ની, મુગતી મુગતી સુરમદિરે. સું ૪. કુલ અક્ષત વર ધુપ

પઘવો, ગંધ નહિવેદ ફળ જળ ભરીએ; અંગઅત્ર પુજા મિલી અરવીધ, ભાવે ભવીક સુભ ગતી વરિરે સું ૫. સત્તર ભેદ એકવીસ પ્રકારે, અઠોતરે સો ભેદરે, ભાવ પુજા બહુ વિધ નીરધારી; દાહજ દુરીગતી છેદરે, સું ૬. તુરીય ભેદ પડીવત્તી પુજા, ઉપસમ ખિણ સંભોગીરે; અઠિહા પુજા ઇમ ઉત્તરાધ્યયને ભાખી કેવળ ભોગીરે. સું ૭. ઇમ પુજા બહુ ભેદ સુણીને, સુખદાયક સુભ કરાણીરે, ભવીક છવ કરશે તે સહસ્યે, આનંદધન પદ ધરાણીરે, સું ૮.

શ્રીશીતલ જનનુ સ્તવન.

રાગ ગોડી—સોતળ જન પતી લલિત ત્રિભંગી, વિવિધ ભંગી મન મોહરે; કરાણા કોમળતા તીક્ષણતા, ઉદાસીનતા સોહરે. સીં ૧. સર્વ જંતુ હિતકરાણી કરાણા. કરમ વિદારણ તિક્ષણરે; હાના દાન રહિત પગિણામે, ઉદાસીનતા વિક્ષણરે. સીં ૨. પર દુખ છેદન ઇચ્છા કરાણા; તીક્ષણ પર દુખ રીઝરે. ઉદાસીનતા ઉભય વિલક્ષણ. એકઠામે કીમ સીજરે. સીં ૩. અભયદાનતે મળ ક્ષય કરાણા; તીક્ષણતા ગુણ ભાવેરે. પ્રેરાણ વિનુ કૃત ઉદાસીનતા; ઇમ વિરોધ મતી નાવેરે. સીં ૪. શક્તી વ્યક્તી ત્રિભુવન પ્રભુતા. નિઘ્રંથતા સંયોગેરે; યોગી ભોગી વક્તા મૌની; અનુપયોગી ઉપયોગેરે. સીં ૫. ઇત્યાદીક બહુ ભંગ ત્રિભંગી; ચમત્કાર ચીત્ત દેતીરે; અચરીન્કારી ચીરીત્ર વિચીત્રા; આનંદધન પદ લેતીરે. સીં ૬.

શ્રીશ્રીયાંસનાથજનુ સ્તવન.

રાગ ગોડી—શ્રી શ્રેયાંસ જન અંતરજામી; આતમરામી નામીરે. અધ્યાતમ મત પુરાણ પામી; સહજ મુગતી ગતી ગામીરે. શ્રીં ૧. સયળ સંસારી ઇંદ્રીયરામી. મુની ગુણ આતમરામીરે; મુખ્યપણે જે આતમરામી. તે કેવળ નીકામીરે. શ્રીં ૨. નીજ સરૂપ જે કીરીયા સાધે; તે અધ્યાતમ લહીએરે. જે કીરીયા કરી અઠગત્તી સાધે; તેજ્યા અધ્યાતમ કહીએરે. શ્રીં ૩. નામ અધ્યાતમ ઈશ્વર અધ્યાતમ; દ્રવ્ય અધ્યાતમ છેડોરે. ભાવ અધ્યાતમ નિજ ગુણ સાધે; તો તે સુરઠ માંડોરે. શ્રીં ૪. શબ્દ અધ્યાતમ અરથ સુણીને; નિરવીકલ્પ આદરજેરે. સબ્દ અધ્યાતમ ભજના જાણી; હજન ગ્રહણ મતી ધરજેરે. શ્રીં ૫. અધ્યાતમ જે વસ્તુ વિચારે; બીજા જાણે લખાસીરે. વસ્તુ મતે જે વસ્તુ પ્રકાસે; આનંદધન મત વાસીરે. શ્રીં ૬.

વાયુપુન્યજનનુ સ્તવન.

રાગ ગોડી—વાયુપુન્ય જન મિત્રુવન સ્વામી; ધનનામી મરીજામીરે,

નીરાકાર સાકાર સચેતન; કરમ કરમ ફળ કામીરે. વાં ૧. નીરાકાર અભેદ સંગ્રાહક. બેદ ગ્રાહક સાકારોરે. દરસન જ્ઞાન દુભેદ ચેતના; વસ્તુ ગ્રહણ વ્યાપારોરે. વાં ૨. કરતા પરીણામી પરીણામો; કરમ જે હવે કરીએરે. એક અનેક રૂપ નયવાદે; નીયતે નય અનુસરીયેરે. વાં ૩. દુખ સુખ રૂપ કરમ ફળ જાણે; નિશ્ચય એક આનંદોરે; ચેતનતા પ્રણામ ન ચુકે, ચેતન કહે જન અંદોરે. વાં ૪. પરીણામી ચેતન પરીણામો, જ્ઞાન કરમ ફળ ભાવીરે; જ્ઞાન કરમ ફળ ચેતન કહીએ, લેજ્યો તેહ મનાવીરે. વાં ૫. આતમજ્ઞાની શ્રમાણુ કહાવે, બીજ તો દ્રવ્ય લીંગીરે; વસ્તુ ગતે જે વસ્તુ પ્રકાસે; આનંદધન મત સંગીરે. વાં ૬.

વીમળ નાથજીનું રેતવન.

રાગ સામેરી—વિમલ જીનેસર આજ દીઠા લોયણેરે, દુખ દાહગ દુરે ટળ્યારે; સુખ સંપદ સુભેદ, ધીંગ ધણી માથે કીયારે, કુણું ગંજે જન ખેટ, વિં ૧ ચરણ કમળ કમળા વસેરે, નીરમળ થીર પદ દેખ; સમલ અથીર પદ પરીહરેરે; પંકજ પાંમર પેખ. વિં ૨- મનમધુકર તુજ પદ કજેરે, લીનો ગુણ મકરંદ; રંક ગીણે મંદીર ધરારે, ઇંદ્ર ચંદ્ર નાગિંદ. વીં ૩. સાહિબ સમરથ તું ધણીરે, પાચ્યો પરમ ઉદાર; મન વીસરામી વાલહરે, આતમ-ચોઆધાર. વીં ૪. દરશન દીઠે જન તણેરે, સંસયન રહે વેધ: દિનકર કર ભર પસરંતારે, અધકાર પ્રતીજેધ. વીં ૫. અમીથ ભરી ચુરતી રચીરે, આપમા ન ઘટે કોય; સાંત સુધારસ ઝીલતીરે, નીરખતે તપતી ન હોય. વીં ૬. એક અરજ સેવક તાણીરે, અવધારો જન દેવ; કૃપા કરી મુજ દીજીએરે, આનંદધન પદ સેવ. વીં ૭.

અવંત નાથજીનું રેતવન.

રાગ રામગીરી—ધાર તરવારની, સોહિલી દોહલી, ચઉદમા જન તાણી ચરણ સેવા. ધારપર નાચતાં, દેખ બાજીગરા; સેવના ધારપર રહે ન દેવા. ધાં ૧. એક કહે સેવીએ, વિવિધ કીરીયા કરી; ફળ અનેકાંત લોચન દેખે. ફળ અનેકાંત કીરીયા કરી, આપઠા રહવડે; વ્યાર ગતી માંહિ લેખે. ધાં ૨. ગણના બેદ બહુ, નયણુ નિહાવતા; તત્વની વાત કરતા ન લાગે. ઉદર ભર-ગુણદિ નિજ કાજ કરતાં થકા મેહનકીયા કળીકાળ રાજે, ધાં ૩. વચન

નીરપેક્ષ વ્યવહાર જીકો કહ્યો; વચન સાપેક્ષ વ્યવહાર સાચો, વચન નિરપેક્ષ વ્યવહાર સંસાર કળ; સાંભળી આદરી કાંઈ રાચો. ધાં ૪. દેવ ગુરૂ ધરમની, સુધી કહો કીમ રહે; કીમ રહે સુધ સરવા ન આણો. સુધ સર-ધાન વિણ, સરવ કીરીયા કરી; ધારપર લીપણો સરસ જાણો. ધાં ૫- પાપ નહી કોઈ, ઉસુત ભાખણ જીર્યો; ધર્મ નહી કોઈ જગ સુત સરીખો. સુત અનુસાર જે, ભવીક કીરીયા કરે; તેહનો સુધ ચારીત પરખો. ધાં ૬. એહ ઉપદેશનું; સાર સંક્ષેપથી; જે નરા ચીતમાં નીત ધીયાવે. તે નરા દિવ્ય ખડુ કાળ સુખ અનુભવી; નીયત આનંદધન રાજ પાવે. ધાં ૭.

ધરમનાથ જીનુ રેતવન.

દસી રસીયાની—ધરમ જીનેસર ગાવું રંગસ્યુ. ભંગમ પડજ્યો હો પ્રીત જીનેસર, ખીજે મન મંદીર આણો નહી; એ અમ કુળ વટ રિત. જીં ૧ ધં ધરમ ધરમ કરતો જગમહુરે; ધર્મન જાણો હો મરમજ; ધરમ જીનેસર ચરાણ ઝહા પછી; કોઈ ન ખાંધે હો કર્મ. જીં ૨ ધં પ્રવચન અજાન જે સદગુરૂ કરે; દખે પરમનીધાન. જીં રીદ્યનયાણ નીહાણે જગ ધાણી; મહિમા મેરૂ સમાન. જીં ૩ ધં દોડત દોડતદોડત દોડીયો; જે તીમનની દોડ. જીં પેમપ્રતી ત વિચારો હું કંઠી; ગુરૂગમ લેજે હો જોડ. જીં ૪ ધં એક પખી કીમ પ્રીત વરે પડે; ઉભય મીલેહોવે સંધી. જીં હું રાગી હું મોહે કંઠીયો; તું નીરાગી નીરખંધ જીં ૫. પરમ નિકી પ્રગટ મુખ આગણે; જગત આલગીહો જાણ. જીં જોતી વીના જોડે જગદિસની; અધો અધ પુલાય. જીં ૬ નિરમળ ગુણ માણી રોહણ ભુવરા, મુની જન માણસ હંસ; જીં ધન તે નગરી ધન વેળા ઘડી, માત પીતા કુળ વંસ. જીં ૭. ધં મન મધુકર વર કર જોડી કહે; પદ કજ નીકટ નીવાસ; જીં ધનનામી આનંદધન સાંભળો, એ શેવક અરદાસ. જીં ૮.

સાંતીનાથ જીનુ રેતવન

રાગ ખંગાળ—સાંતી જીન એક મુજ વીનતી, સુણો ત્રીભુવનરાયરે; સાંતી સરૂપ કીમ જાણીએ, કહો મનકીમ પરખાયરે. સાં ૧, ધન્ય તુઆતમ જેહને એહવો; પ્રસન્ન અવકાસરે; ધીરજ મન ધરી સાંભળો; કહુ સાંતીપ્રતી ભાસરે. સાં ૨. ભાવ અવીસુધ સુવીસુધ જે; કહ્યા જીનવર દેવરે. તે તીમ અવીતથ સેદહે; પ્રથમ એ સાંતી પદ સેવરે. સાં ૩ આગમધર ગુરૂ સમકેતી, કીરીયા

સંવર સારરે, સંપ્રદાઈ અવંચક સદા; શુચિઅનુભવા ધારરે. શાં ૪ શુદ્ધ આ
લંબન આદરે, તથા અવર જંબનરે; તામસી વૃતિ સવિ પરીહરી, ભજે સાત્ત્વ
કી સાલરે. શાં ૫ કૃણ વિશંવાદ જેહમાં નહી શબ્દ તે અર્થ સંબધરે; સકળ
નયવાદ વ્યાપી રહ્યા, તે શિવ સાધન સંધરે, શાં ૬ વિધિ પ્રતિષ્ઠેવ કરી
આતમા, પદારથ અવિરોધરે ગ્રહણ વિધિ મહાજને પરિ ગ્રહ્યા; ઈસા આગમે
બાધરે, શાં ૭ દુષ્ટ જન સંગતિ પરિહરી, ભજે મુગુર સંતાનરે; જોગ સામર્થ્ય
ચિત ભાવજે, ધરે મુગતિ નિદાનરે. શાં ૮ માન અપમાન ચિત સમગણે
સમ ગણે કનક પષાણરે; વંદક નિદંક સમ ગણે, ઈસા હોયતું જાણરે. શાં
૯ સર્વ જગ જંતુનેસમ ગણે, ગણે તૂણ મણિ ભાવરે; મુગતિ સંસાર બિહુ
સમ ગણે, મુણે ભવજગ નિધિ નાવરે. શાં ૧૦ આપણા આતમા ભાવજે,
એક ચેતના ધારરે આર સવિસાથ સંયોગથી, એહ નિજ પરિકર સારરે. શાં
૧૧ પ્રભુ મુખથી ઈમ સાંભળી, કહે આતમ રામરે; તાહરે દરિસણે નિસ્તરચો
મુજ સિધ્યા સવિ કામરે. શાં ૧૨ અહો અહો હું મુઝને કહું, નમો મુજ
નમો મુઝરે; અમિત કૃણ દાન દતારની, જેહને બેટ થઈ તુઝરે. શાં ૧૩
શાંતિ સરૂપ સક્ષેપથી, કહ્યા નિજ પર રૂપરે; આગમ માંહિ વિસ્તાર ઘણો;
કહ્યો શાંતિજિન ભુપરે. શાં ૧૪ શાંતિ સ્વરૂપ ઈમ ભાવસ્યે, ધરિ શુદ્ધ પ્રણિ
ધાનરે; આનંદધન પદ પામસ્યે, તે લહિસ્યે બહુ માનરે. શાં ૧૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રેતવન.

રાગ રામકળી અંબર દહો મુરારી એ ઘેશી—કુંથુ જિન મનકું કિમ
હીન બાજે, જિમ જિમ જતન કરીને રાખું; તિમ તિમ અગણુ ભાજેહો. કું ૦
૧ રજની વાસર વસી ઊજડ, ગયાણ પાયાલે જાયે; સાપ ખાયને મોહોકું
થોથું એહ ઉખાણો નાયેહો. કું ૦ ૨ મુગતિ તાણા અભિલાષી તપીયા, જ્ઞાન
ને ધ્યાન અભ્યાસે; વયરીકું કાંઈ એહવું ચિતે; નાંખે અવળે પાસેહો. કું ૦
૩ આગમ આગમ ધરને હાયે; નાવે કિણ વિધિઆંકું; કિહાં કિણજે હડ
કરીને હટકું; તોવ્યાલ તણી પરે વાંકેહો. કું ૦ ૪ જો હગ કહું તો હગતું ન
દખું, સાહુકાર પિણુ નાંહિ, સર્વ માંહેને સર્વથી અગણું; એ અચરિજ મન
માંહિહો, કું ૦ ૫ જે જે કહું તે કાન ન ધારે, આપ મતે રહે કાલો, સુરનર
પંડિત જન સમજાવે, સમજે ન માહરો સાજોહો, કું ૦ ૬ મ્હે જાણુએ લિ-
ગ નપ્રસક; સકલ મરદને ઠેલે; ખીજ વાતે સમરથ જો નર; એહને કોઈ ન મ્હે
લેહો કું ૦ ૭ મન સાધ્યું તિણે સધણુ સાધ્યું એહ વાત નહિ ખોટી; ઈમ

કહે સાધુ તે નવિ માનું; એકહિ વાત છે મોટીહો કું ૮ મનકું કુરા
રાધ્ય તે વસિં આણ્યું; તે આગમથી મતી આણ્યું; આનંદધન પ્રભુ મહાર
આણા; તેા સાચુ કરિ જાણ્યહો કું ૯.

અથ શ્રી અરનાથ જીન રેતવન.

રાગ પરજ્યોમારૂ રૂપભનો વંશ રચાયારૂ એ દશી—ધરમ પરમ
અરનાથનો; કિમ જાણુ લગવતરે; સ્વપર સમય સમજાવીયે; મહિમા વંત
મહંતરે ૧ ધ૦ શુદ્ધાતમ અનુભવ સદા; સ્વસમય એહ વિલાસરે; પરવડિ છાં
હડી જિહાં-પડે; તે પર સમય નિવાસરે. ૨ ધ૦ તારા નક્ષત્ર ગ્રહ ચંદની;
જ્યોતિ દિને સમગ્રાયરે; દર્શન જ્ઞાન ચરાણ થકી શક્તિ નિજતમ ધારરે. ૩
ધ૦ ભારી પીલો ચીકણો, કનક અનેક તરંગરે, પર્યય દષ્ટિ ન દીજ્યે; એ
કજ કનક અભંગરે. ૪ ધ૦ દર્શન જ્ઞાન ચરાણ થકી અલખ સરૂપ અનેકરે;
નિરવિકલપ રસ પિણ્યે; શુદ્ધ નિરજન એકરે. ૫ ધ૦ પરમારથ પંથ જે
કહે તેરજે એક તંતરે; વ્યવહારે લખ જે રહે તેહના બેદ અનંતરે. ૬ ધ૦
વ્યવહારે લખે દાહિલા કાંઈ ન આવે હાથરે; શુદ્ધ નય થાપના સેવતાં નવિ
રહે દુવિધા સાથરે. ૭ ધ૦ એક પખી લખ પ્રીતની; તુમ સાથે જગનાથરે;
કૃપા કરીને રાખજ્યો, ચરાણ તજે ગ્રહી હાથરે. ૮ ધ૦ ચક્રી ધરમ તીરથ
તણો, તીરથ ફળ તત સારરે; તીરથ સેવે તે લહે આનંદધન નિરધારરે. ૯ ધ૦

અથ શ્રી મહીનાથ જીન રેતવન.

રાગ કાફી—સેવક કિમ અવગણિયેહો મદિલજિન. એ અખ સોભા
સારી; અવર જેહને આદર અતિ દિયે; તેહને મુજ નિવારીહો ૧ મ૦
જ્ઞાન સુરૂપ અનાદિ તુમહારૂં તે લીધું તુમે તાંણી; જુઓ અજ્ઞાન દશા
રીસાવી જતાં કાંણુ ન આણીહો. ૨ મ૦ નિદ્રા સુપન જગર ઉજગરતા
તુરિય અવસ્થા આવી. નિદ્રા સુપન દશા રીસાણી જાણીન નાથ મનાવીહો.
૩ મ૦ સમકીત સાથે સગાઈ કીધી સપરીવાર સુંગાઢી. મિથ્યા મતી અપ
રાધણુ જાણી, ઘરથી બાહિર કાઢીહો. ૪ મ૦ હાસ્ય અરતિ રતિ સોગ દુગ
છા, ભય પામર કરસાળી, નોકષાય ઓળી ગજ ચઢતાં સ્વાન તાણી ગતિ
જાલીહો. ૫ મ૦ રાગ દેષ અવિરતિની પરણીત; એ ચરાણ મોહના ચો-
ધા, વીતરંગ પરિણતી પરણુમતાં ઉઠી નાઠા બોધાહો. ૬ મ૦ વેદાદ્ય કા-
મા પરિણામાં કામ કરમ સહુ ત્યાગી, નિઃકામી કરૂણા રસ સાગર અનંત
અતુલ્ય પદ પાગીહો, ૭ મ૦ દાન વિધન વારી સહુ જનને, અભય દાન પદ

દાતા; લાભ વિધન જગ વિધન નિવારક પરમ લાભ રસ માતાહો. ૮ મં
વિર્ય વિધન પંડિત વીર્ય હણી; પુરાણ પદવી જોગી; ભોગો પભોગ દાય વી-
ધન નિવારો; પુરાણ ભોગી સુભોગીહો. ૯ મં ઇમ અઢાર દુષણ પરજિત
તાણું મુનિ જીન વૃંદે ગાયા; અપિરતિ રૂપક દાષ નિરૂપણ; નિરૂપણ મન
ભાયાહો.. ૧૦ મં ઇણ વિધિ પરખી મન વિસરાંમી; જિનવર ગુણ જે
ગાવે દીન બંધુની મહિર નિજરથી આનંદધન પદ પાવેહો. ૧૧ મં

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રતવન.

રાગ કાફી—આધા આમ પધારો પુજ. એ દશી. મુનિસુવ્રત જિન
રાય એક મુઝ વીનતીનિ સુણો; આતમ તત્વ કયું જાણું જગત ગુરૂ, એહ
વિચાર મુઝ કહીયો; આતમ તત્વ જાણ્યા વિણ નિરમળ, ચિત સમાધિ નવિ
લહિયો. ૧ મું કેઈ અખંધ આતમ તત માને, કિરિયા કરતો દીસે; ક્રિયા
તાણું ફળ કહો કુણ ભોગવે. ઇમ પુછ્યું ચિત રીસે. ૨ મું જડ ચેતન એ
આતમ એકજ, થાવર જંગમ સરિખો; દુખ સુખ સંકર દુષણ આવે, ચિત
વિચાર જે પરખો. ૩ મું એક કહે નિત્યજ આતમ તત, આતમ દરસણ
લીણો; કૃત વિનાશ અકૃતાગમ દુષણ, નવિ દખે મતિ હીણો. ૪ મું સુ-
ગત મત રાગી કહે વાદી, ક્ષિણિક એ આતમ જાણો; બંધ મોખ સુખ દુખ
નવ ઘટે, એહ વિચાર મન આણો. ૫ મું ભુત ચતુષ્ક વરજીત આતમ તત,
સત્તા અજગી ન ઘટે; અંધ સકટ જે નિજર ન દખે, તો રચું કીજે સકટે.
૬ મું ઇમ અનેક વાદી મતિ વિજ્રમ, સંકટ પડિયો ન લહે; ચિત સમા-
ધિ તે માટે પુછું, તુમ વિણ તત કોઈ ન કહે. ૭ મું વળ તું જગ ગુરૂ
ઇણ પરે ભાખે, પક્ષપાત સવિ છંડી; રાગ દેષ મોહ પખ વરજિત, આતમ
શું રઢિ મંડી. ૮ મું આતમ ધ્યાન કરે જે કોહ, સો ફિરિ ઇણમાં નાવે,
વાગ જાળ ખીજું સહુ જાણે, એહ તત્વ ચિત ચાવે. ૯ મું જાણે વિવેક
ધરિ એ પખ ગ્રહિએ, તે તત્વજ્ઞાની કહિયે; શ્રી મુનિસુવ્રત કૃપા કરોતો,
આનંદધન પદ લહિયે. ૧૦ મું

અથ શ્રી નમીનાથ જીન રતવત.

રાગ આસાહરી—ધન ધન સંમતી સાચો રાજ. એ દશી. ખટ દર-
સણ જિન અંગ ભણીને, ન્યાસ ખડંગ જે સાધેરે; નમિ જિનવરના ચરાણ
ઉપાસક, ખટ દરસણ આરાધેરે. ૧ ખં જિન સુર પાદપ પાય વખાણું,
સાંખ્ય યોગ દાય બેદરે; આતમ સત્તા વિવરણ કરતા, લહો કુગ અંગ અખે.

દે. ૨ ખ૦ બેઠ અબેઠ સુગત મીમાંસક, જિનવર દાય કર ભારીરે; લોકા
લોક અવલંબન ભજિયે, ગુરુગમથી અવધારીરે. ૩ ખ૦ લોકાયતિક કૃપ
જિનવરની, અસ વિચાર ને કીજેરે, તત્ત્વ વિચાર સુધારસ ધાર, ગુરુગમ
વિણ કિમ પીજેરે. ૪ ખ૦ જૈન જિનેશ્વર વર ઉત્તમ અંગ, અંતરંજ બહિ
રંગેરે; અક્ષર ન્યાસ ધરા આરાધક આરાધે ધરિ સંગેરે. ૫ ખ૦ જિનવરમાં
સઘળા ફરિસાણ છે, દર્શન જિનવર ભજનારે; સાગરમાં સઘળી તટની સહી,
તટિની સાગર છળનારે. ૬ ખ૦ જિન સરૂપ થઈ જિન આરાધે, તે સહી જિ-
નવર હોવોરે; ભંગી ઇલીકાને ચટકાવે, તે ભંગી જગ ભેવેરે. ૭ ખ૦ સુરણિ
ભાષ્ય સુત નિરચુકિત, વૃત્તિ પરંપર અનુભવેરે; સમય પુરૂષના અંગ કહ્યાએ,
જે છેદે તે દુર ભવેરે. ૮ ખ૦ મુદ્રા બીજ ધારણા અક્ષર, ન્યાસ અરથ
વિનિ ચોગેરે; જે ધ્યાવે તે નવિ વંચીજે, ક્રિયા અવંચક ભોગેરે. ૯ ખ૦
શુદ્ધ અનુસાર વિચારી બોલું; સુગુરુ તથા વિધિ ન મિલેરે; ક્રિયા કરી નવી
સાધી સકીયે; એ વિખવાદ ચિત સઘળેરે. ૧૦ ખ૦ તે માટે ઉભા કર જોડી;
જિનવર આગળ કહિયેરે; સમય ચરાણ શેવા શુચી દેખો; જિમ આનંદધન
લહિયેરે. ૧૧ ખ૦

અથ શ્રી નેમનાથ જીવ રેતવન.

રાગ મારૂણી—ધણુરા ઢોલા. એ દશી. અષ્ટ ભવંતર વાલહીરે; તું
મુઝ આતમરામ; મનરા વાલા; મુગતિ નારીશું આપણેરે; સગપણ કોઈ ન
કામ. મ૦ ૧ ઘરિ આવોહો વાલિમ ધરિ આવો; મારી આશાના વિસરામ;
મ૦ ૨થ ફેરોહો સાજન ૨થ ફેરો; સાજન માહારા મનોરથ સાથ; મ૦ આં-
કણી. નારી પખો સ્વો નેહલોરે વાલા; સાચ કહે જગનાથ; મ૦ ઇશ્વર અ-
રધંગે ધરીરે વાલા; તું મુજ ઝાલે ન હાથ. મ૦ ૨ પથુ જનને કરૂણા કરીરે
વાલા; આણી રીદ્ય વિચાર; મ૦ માણસની કરૂણા નહીરે વાલા; એ કુણ
ધર આચાર. મ૦ ૩ પ્રેમ કલપતરૂ છેદીચોરે વાલા; ધરિયો ચોગ ધતુર; મ૦
ચતુરાધરો કુણ કહોરે વાલા; ગુરૂ મિલિઓ જગ સુર. મ૦ ૪ માહરૂ લો
એમાં કચું નહીરે વાલા; આપ વિચારે રાજ; મ૦ રાજસભામાં ખેસતારે
વાલા; કીસડી ખંધસી લાજ. મ૦ ૫ પ્રેમ કરે જગ જન સહુરે વાલા; નિર
વાહે તે આર; મ૦ મીત કરીને છાંડિ દરે વાલા; તેહથું ચાલે ન જોર. મ૦
૬ જો મનમાં એહથું હંતુરે વાલા; નિસપતિ કરત ન જાણુ; મ૦ નિસપતિ
કરીને છાંડતારે વાલા; માણસ કુચે નુકથાણુ. મ૦ ૭ દેતાં દાન સંવત્સરીરે

વાલા; સહુ લહે વંછિત પોખ; મં શેવક વંછિત નવિ લહેરે વાલા; તે શે-
વકનો દાખ. મં ૮ સખી કહે એ સામજોરે વાલા; હું કહું લક્ષણ સ્વેત.
મં ઇળુ લક્ષણ સાચી સખીરે વાલા; આપ વિચારે હેત. મં ૯ રાગી સુ-
રાગી સહુરે વાલા; વૈરાગી સ્યો રાગ; મં રાગ વિના કિમ દાખવોરે વાલા;
મુગતિ સુંદરી માગ. મં ૧૦ એક ગુહ્ય ઘટતું નહીરે વાલા; સઘજો જાણે
લોગ. મં અનેકાંતિક ભોગવેરે વાલા; અલ્યચારી ગત સોગ. મં ૧૧ જાણ
જોગે તુજને જોડેરે વાલા; તિણ જોગે જીવો રાજ, મં એક વાર મુજને
જીવોરે વાલા; તો સીજે મુજ કાજ. મં ૧૨ મોહ દશા ધરિ ભાવતારે વા-
લા; ચિત લહે તત્વ વિચાર. મં વીતરાગતા આદરીરે વાલા; પ્રાણનાથ નિ-
રધાર. મં ૧૩ શેવક પિણુ તે આદરેરે વાલા; તો રહે શેવક મામ. મં
આસથ સાથે આલીચેરે વાલા. એહિજ રૂકું કામ. મં ૧૪ ત્રિવિધ યોગ ધરિ
આદરચેરે વાલા. નેમનાથ ભરતાર. મં ધારણ પોષણ તારણોરે વાલા. ન-
વરસ મુગતાહાર. મં ૧૫. કારણ રૂપી પ્રભુ ભજ્યોરે વાલા; ગણ્યો ન કાજ
અકાજ; મં કૃપા કરી મુજ દીછ્યેરે વાલા; આનંદધન પદ રાજ. મં ૧૬.

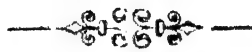
અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

રાગ સારંગ—દેશી રશીયાની. ધ્રુવપદ રામીહો સ્વોમી માહરા; નિઃકામી
ગુણરાય મુખ્યાની નિજ ગુણ કામીહો પામી તું ધાણી; ધ્રુવ આરામીહો થાય
સું ૧ ધ્રું સર્વ વ્યાપીકહો સર્વ જાણુગપણે; પર પરણ મન સ્વરૂપ. સું
પર રૂપે કરી તત્વપણું નહી. સ્વસત્તા ચિદ રૂપ સું ૨ ધ્રું જ્યેય અનેક
હો જ્યાન અનેકતા; જગ ભાજનરવિ જેમ સું દ્રવ્ય એક તત્વપણે ગુણ એ-
કતા; નિજ પદ રમતાંહો એમ. સું ૩ ધ્રું પર ક્ષેત્રે ગત જ્યેય ને જાણવે;
પર ક્ષેત્રી થયું જ્યાન. સું અસ્તિપણું નિજ ક્ષેત્રે તુમે કહ્યો- નિર્મળતા ગુણ
માન- સું ૪ ધ્રું જ્યેય વિનાસેહો જન વિનસ્વરૂ. કાળ પ્રમાણેરે થાય, સું
સ્વકાળે કરી સ્વસત્તા સદા, તે પરકરીતે ન જાય. સું ૫ ધ્રું પરભાવે કરી
પરતા પામતા; સ્વસત્તા ચિર ળાણુ. સું આત્મ ચતુષ્ક મધ પરમાં નહી. તો
કિમ સહુનોરે જાણુ. સું ૬ ધ્રું અગુરૂ સહુ નિજ ગુણને દખતાં. દ્રવ્ય સકળ
દખાંત. સું સાધારણ ગુણની સાધર્મ્યતા. દર્પણ જળને દષ્ટાંત. સું ૭
ધ્રુ શ્રી પારસ જિન પારસ રસ સમો, પિણુ ઇહાં પારસ નાંહિ સું પુરણ
રસીએહો નિજ ગુણ પરસનો, આનંદધન મુજ માંહિ. સું ૮ ધ્રું

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

રાગ ધન્યાશી—વીરજીને ચરણે લાગું, વીરપાણું તે માગુરે. મિથ્યા મોહ તિમીર ભય ભાગુ. જીત નગારૂ વાગુરે. ૧ વીં છઉમથ વીરય લેસ્યા સંગે. અભીસંધીજી મતી અંગેરે. સુક્ષ્મ થુલ ક્રીયાને રંગે. ચોગી થયો ઉમંગેરે. ૨ વીં અસંખ્ય પ્રદેશ વીર્ય અસંખે. ચોલ અસંખિત કંખેરે. પુદ્ધળ ઘણ તીણું લ્યેસુ વિશેષે યથા શક્તી મતી લેખેરે. ૩ વીં ઉતકૃષ્ટે વીરયને વેસે. ચોગ ક્રીયા નવી પેસેરે; ચોગ તાણી ધરૂવતાને લેસે. આતમ શગતી ન ખેસેરે, ૪ વીં કામ વીર્ય વશી જીમ ભોગી; તીમ આતમ થયો ભોગીરે. સુરપણે આતમ ઉપયોગી. થાયે તેહને અયોગીરે ૫ વીં વીરપાણું તે આતમ ઠાણે. જાગ્યું તુમચી વાણીરે. ધ્યાન વિનાણે શક્તી પ્રમાણે. નીજ ધરૂવ પદ પહીચાણેરે. ૬ આલેખન સાધન જે ત્યાગે પરપરિણીતિને ભાગેરે; અક્ષય દરશન જ્ઞાન વિરાગે આનંદઘન પ્રસુ જાગેરે; ૭ વીં ઇતી શ્રી આનંદઘન કવી વીરચી તા જીન સ્તવન ચતુર્વિંશતી સમાપ્ત,

અથ શ્રી માનવિજય ઉપાધ્યાય કૃત ચોવીંશિ

અથ શ્રી રૂપલદેવ જીન સ્તવન.

રાગ પ્રભાતિ—રૂપલ જીણુંદા રૂપલ જીણુંદા, તુમ દરીસાણ હુએ પરમા જીણુંદા, અહનીશિધ્યાઈ તુમ દીદારા, મહીર કરીને કરજો પ્યારા, ૧ રૂં આપ જીને પુઠે, જેવલગા કીમ સરેતેહને કરતા અલગા; અલગા કીધા પાણુ રહે વલગા; મોર પીંછ પરે નહીં એ ઉલગા. ૨ રૂં તુમહ પાણુ અલગે થયે કિમ સ રશે. ભગતી ભવી આકરશી લેશે. ગગને ઉડે દુર પડાઈ. દારી ખલે હાથે ર હી આઈ રૂં મુજ મનકુ છે ચપલ સ્વભાવે; તોહે અંતરમુર્ત પ્રસ્તાવે, તુતો સમય સમય ખદલાયે, ઇમ કીમ પ્રીતનીવાહો થાએ. ૩૦૪. તે માટે તું સાહીબ માહીરો. હું હું સેવક ભવોભવ તહારો; એહ સખંધમાં મહરચો ખામી; વાચક માન કહે શીર નામી. ૩૦૫

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન રતવન.

આઘા આમ પધારો રાજ એ દેશી—અજીત જીએસર ચરાણની સેવા દેવાયે હું હલીયો; કહીયે આણચાખ્યો પાણ અનુભવ રસનો ટાણો મળીયો. ૧ પ્રભુજી મહીર કરીને આજ કાજ અમારાં સારો; મુકાવ્યો પીણ હું નવી મુક; ચુક એ નવી ટાણો. ભકતી ભાવ ઉઠ્યો જે અંતર; તે કીમ રહે શરમાણો પ્ર૦ ૨, લોચન શાંતિ સુધારસ સુભગા, મુખ મટકાલુસુ પ્રસન. યોગ, મુદ્રાનો લટકો ચટકો; અતિશયનો અતી ધન પ્ર૦ પીંડ પદસ્થરૂપ સ્થેલીનો. ચરાણ કમલ તુજ ગ્રહીયાં; ભમરપરે રસ સ્વાદ ચખાવો; વિરસો કાં કરો મહીયાં, પ્ર૦ ૪ ખાલ કાલમાં વાર અનંતી, સામગ્રીએ હું નવી જાગ્યો; પ્ર૦ ૬ તું અનુભવ રસ દેવા સમરથ હું પાણ અરથી તેહનો, ચિતવિતને પાત્ર સખધે; અતર રહ્યો હવે કેહનો પ્ર૦ ૬ પ્રભુની મહીરે તે રસ ચાખ્યો, અતરંગ સુખ પામ્યો; માનવિજય વાચક ઇમ જપે હુઓ મુજ મન કામ્યો. પ્ર૦ ૭

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રતવન.

સુમતી સદા દીલમે ધરૂ એ દેશી—સંભળ સાહીખ વિનતી, તુ છે ચતુર સુજાણ, સનેહી કીધી સુજાણને વિનતી; પ્રાચે ચડતે પ્રમાણ. સં ૧ સંભવ જીન અવધારીએ. મહીર કરી મેહેરખાન, સં ભવ ભય ભાવટ ભજાણો; ભગતી વછળ ભગવાન સં ૨ સં તું જાણે વિણુ વિનવે, તેએ મેં ન રહાય સં અરથી હોયે ઉતાવળો. કાણવર સાંસો થાય સં ૩ સં તુતો મોટીમમાં રહે; વીનવીયે પાણ વિલંખાય સં એક ધીરો એક ઉતાવલો, ઇમ કીમ કારજ થાય સં ૪ સં મન માન્યાની વાતડી, સઘલે દીસે નેટ સં એક અંતર પછસી રહે, એક ન પામે ભેટ સં ૫ સં જોગ અજોગ્ય જે જે ઇવા, તે અપુરાણુ કામ સં ખાઈના જળને પાણ કરે ગંગા જળ નીજ નામ સં ૬ સં કાલ ગયો બહુ વાયદ તે તો મેં ન ખમાય. સં જોગવાઈએ ફીરી ફરી પામવી દુરલભ થાય સં ૭ સં ભેદ ભાવ મુકી પરો, મુજશુ રમો એકમેક સં માનવીજય વાચક તણી, એ વીનતી છે છેક. સં ૮ સં

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રતવન.

મોતીડાની એ દેશી—પ્રભુ મુજ દરીશન મલીયો અલવે, મન થયો હવે હલવે હલવે સાહિબા અભીનંદ દેવા, મોહેના અભીનંદ; પ્રયોદય એ

હ મોટો માહરો. આશુર્ચીત્યો થયો દરીશણ તાહરો; ૧ સાં દખત ખેવ હરી
મન લીધું. કામણગારે કામણ કીધું સાં મનકુ જાએ નહી કોઈ પાસે, રાત
દિવસ રહે તુમ પાસે સાં ૨ પહીલુ તો જાણ્યુ હતુ સોહીલુ પણ મોટાશું
હિલવું દાહિલુ સાં સોહીલુ જાણી મનકુ વલગ્યું; થાએ નહી હવે કીધુ અ
લગું સાં ૩ રૂપ દખાડી હોએ અરૂપી. કીમ અહીવાયે અકલ સરૂપી સાં
તાહરી વાત ન જાણી જાયે. કહેો મનજાની શી ગતી થાએ. સાં ૩ પહીલાં
જાણી પછે કરે કીરીયા, તે પરમારથ સુખના દરીયા સાં વસ્તુ અજોણે મન
દાડાવે. તેતો સુરખ બહુ પીછતાવે. સાં તે માટે તું રૂપી, અરૂપી, તું સુખ
પ્રુક્ષીને સિદ્ધ સરૂપી સાં એહ સરૂપ અહીયુ જવ તાહર; તવ ભ્રમરાહિત થ
યું મન માહરું સાં ૬ તુજ ગુણ ગ્યાન ધ્યાનમાં રહીએ. ઈમ હિલવુ પણ
સુલભજ કહીએ સાં માનવિનય વાચક પ્રભુ ધ્યાને અનુભવ રસમાંડ લ્યો એ
ક તાને, સાં ૭.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રતવન.

થારા મોહલા ઉપર મેહં એ દશી. રૂપ અનુપ નિહાળી સુમતી જિન
તાહરુંહો લાલ; સું છાંડી ચપગ સ્વભાવ કર્યું મન માહરુંહો લાલ; ૪૦ રૂપી
સરૂપ ન હોત જો જગ તુજ દીસતુંહો લાલ; જોં તો કુણ ઉપર મન કહેો
અમ હીસતુંહો લાલ. ૬૦ ૧ અહીંસ્યા વિણ કિમ શુદ્ધસ્વભાવને ઇછતાહો લાલ,
સ્વં ઇછા વિણ તુજ ભાવ પ્રગટ કિમ પ્રીછતાહો લાલ પ્રં પ્રીછ્યા વિણ
કીમ ધ્યાન દશા માંહિ લ્યાવતાહો લાલ; ૬૦ લાવ્યા વિણ રસ સ્વાદ કહેો
કિમ પાવતાહો લાલ. ૬૦ ૨ ભકિત વિના નવી મુક્તિ હુયે કોઈ ભગતનેહો
લાલ; ૬૦ રૂપી વિના તો તેહ હુયે કિમ વ્યગતનેહો લાલ, ૬૦ નવાણુ વિ-
લેપન માળ પ્રદીપને ધુપણહો લાલ, પ્રં નવ નવ લુષણુ ભાળ તિલક સિર
પ્રુપણહો લાલ. ૬૦ ૩ અમ સત પુન્યને યોગે તુમે રૂપી થયાહો લાલ, તું
અમૃત સમાણી વાણી ધરમની કહી ગયાહો લાવ; ૬૦ તેહ આલંબીને જીવ
ઘણા એ મુઝીયાહો લાલ, ૬૦ ભાવ વિભાવ ન ગ્યાને અમો પણ રંજયાહો
લાલ. ૬૦ ૪ તે માટે તુજ પિંડ ઘણા ગુણ કારણહો લાલ; ૬૦ સેવ્યો
ધ્યાયો હુયે મહા ભય વારણહો લાલ; ૬૦ શાંતિવિનય પ્રુવ સીસ કહે ભવિક
જનાહો લાલ, ૬૦ પ્રભુનું પંઠસ્થ ધ્યાન કરો થઈ ઇક મનાહો લાલ. ૬૦ ૬.

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન રતવન.

વારિ હું જોડીપાસછ, ભય ભંજન ભગવંત; જિનજીં એ દશી. શ્રી

પદમપ્રભુના નામને, હું જાગી બલિહાર, ભવીજન નામ-જપતાં દીહાગમું,
ભવ ભય ભંજન હાર. ભ૦ ૧ શ્રી૦ આંકણી. નામ શુણ્ણતાં મન ઉદ્દસે,
લોચન વિકસીત હોય; ભ૦ રોમાંચિત હુયે દહદી, જાણે મિલીચો સોચ ભ૦
૨ શ્રી૦ પંચમ કાળે પામવું, દુરલભ પ્રભુ દીદાર; ભ૦ તોહિ તેહના નામનો,
છે મોટો આધાર. ભ૦ ૩ શ્રી૦ નામ ગ્રહે આવી મિલે, મન ભિતર ભગવાન;
ભ૦ મંત્ર બળે જીમ દેવતા, વાહલો કીધે આહવાન. ભ૦ ૪ શ્રી૦ ધ્યાન પદ
સ્થ પ્રભાવથી, આખ્યો અનુભવ સ્વાદ; ભ૦ માનવિજય વાચક કહે, મુકો
બીજો વાદ. ભ૦ ૬ શ્રી૦

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન સ્તવન.

રંગીલો આતમા એ દશી. નિરખી નિરખી તુજ ખીંબને, હરખિત હુ
યે મુઝ મજ; સુપાસ સોહામણો. નિરવિકારતા નયનમાં; મુખકું સદા સુમ-
સન્ન. ૧ સુ૦ ભાવ અવસ્થા સાંભરે, પ્રાતિહારજની શાભ; સુ૦ કોડી ગમે
દેવા સેવા, કરતા મુકી લોભ. ૨ સુ૦ લોકા લોક તણા સવિ ભાવા, પ્રતીભાસે
પરતક્ષ, સુ૦ તોહિ ન રાચે નવી દુસે. નવી અચીરતીના પક્ષ. ૩ સુ૦ હાસ
ન રતિ ન અરતી નહી, નહી ભય શોક દુગંજ; સુ૦ નહી કંદર્પ કંદર્થના,
નહી અંતરાયનો સંચ. ૪ સુ૦ મોહ મીથ્યાત નિંદ્રા ગદ્ય, નાજા દાપ અ-
હાર; સુ૦ ચોત્રીસ અતિશય રાજતો, મુલાતિશય ચ્યાર. ૫ સુ૦ પાંત્રીસ વા-
ણી ગુણે કરી, દેતો ભવિ ઉપદેશ; સુ૦ ઈમ તુજ ખીંબે તાહરો, બેદનો
નહિ લવલેશ. ૬ સુ૦ રૂપથી પ્રભુ ગુણ સાંભરે, ધ્યાન રૂપસ્થ વિચાર સુ૦
માનવિજય વાચક વદે, જીન પ્રતિમા જયકાર. ૭ સુ૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

દિન જ્યુતા જ્યુતા સાહબારે એ દશી. તુંહી સાહિબારે મન માન્યા,
તુંતો અકલ સ્વરૂપ જગતમાં; મનમાં કેણે ન પાચો, શબ્દ બોલાવી ઓગ-
ખાચો, શબ્દાતીત ઠરાચો. ૧ તુંહી૦ રૂપ નિહાળી પરિચય કીનો, રૂપ માંહી
નહી આચો; પ્રાતિહારજ અતિશય અહિનાણે. શાસમાં બુધે ન લખાચો. ૨
તું૦ શબ્દ ન રૂપ ન ગંધ નરસ નહી, રસન વરણન વેદ; નહી સંજન્યા
હેદન બેદન, હાસ નહી નહી ખેદ, ૩ તું૦ સુખ નહી દુખ નહી વળી વાંછ
નહી; નહી રોગ ચેમન બોગ; નહી ગતિ નહી થોતિ નહી રતિ અરતિ,
નહી તુજ હરખને શોગ. ૪ તું૦ પ્રણય ન પાપ ન બંધન દેહન, જનમ

મરત ન પ્રીડા; રાગ ન દેષ ન કલહ ન લય નહી, નહિ સંતાપ ન ક્રીડા.
૫ તું અલખ અગોચર અઝ અવિનાશી, અવિકારી નિરૂપાધી; પુરાણ પ્રહ્લ
ચિદાનંદ સાહિબ, ધ્યાયો સહજ સમાધી. ૬ તું જે જે પુજા તે તે અંગે,
તુતો અંગથી ન્યારે; તે માટે પુજા ઉપચારીક, ન ઘટે ધ્યાનને પુરે. ૭ તું
ચિદાનંદ ઘન કેરી પુજા, નિરવિકલ્પ ઉપયોગ; આતમ પરમાતમને અભેદ,
નહી કોઈ જડનો જોગ. ૮ તું રૂપાતિત ધ્યાનમાં રહેતાં, ચંદ્રપ્રભુ જિન રા-
ય; માનવિન્ય વાચક ધમ બોલે, પ્રભુ સરીખાઈ થાય. ૯ તું

અથ શ્રી શુવીધી નાથજી સ્તવન.

રાગ સિંધુડો—ચિત્રોડી રાજરે. એ દેશી, તુજ સેવા સારીરે, શિવ સુ-
ખની ત્યારિરે; મુજ લાગે ખાહીરે, પાણુ ન્યારી છે તાહરી પ્રકૃતી સુવિહિનિ-
નારે. ૧ હેજે નવિ બોલેરે, સ્તવીયો નવિ કોલેરે; હીયડો નવિ બોલેરે, તુજ
તોલે ત્રિજુ જગમાં કોઈ નહી નીસંગીયોરે. ૨. ન જુએ જોતાનેરે. ન રીઝે
સોતાનેરે; રહે મેજે પોતાનેરે. આતાને જોતાને તોલે વાલહયોરે. ૩. નવિ તુ
સેન રૂસેરે, ન વખાણે ન દુસેરે; નવિ આપે ન મુસેરે, નવિ જુસે ન મડેરે
કોઈને કદારે. ૪. ન જાણુએ ઘાતરે, તેહસ્યું શી વાતરે; એહ જાણું કહે વા-
તરે. રહિ વાત ન તોલે તુજ વિણ માનનેરે. ૫.

અથ શ્રી શીતલ જીનજી સ્તવન.

મન રંગધરી એ દેશી—તુજ મુખ સનમુખ નિરખતા, મુજ લોચન
અમી ઠરતાંહો. શીતળજીનજી. તેહની શીતળતા વ્યાપે; કિમ રહિવાયે કહો
તાપેહો; ૧ શીં તુજ નામ સુણ્યું જવ કાને; હૃદયકું આવે તવ સાનેહો
શીં મુરછાયો માણસ વાટે; જિમ સજ હુયે અમૃત છાંટેહો. ૨ શીં શુભ
ગંધને તરતમ યોગે, આકળતા હૃદ બોગેહો; શીં તુજ અદ્ભુત દેહસુ વાસે
તેહિ મિટી ગધ રહત ઉદાસેહો ૩ શીં તુજ ગુણ સંસ્પતને રસના છાંડે અ-
ન્ય લવની ત્રસનાહો શીં પુજાયે તુજ તનું ફરસે; ફરસન શીતલ થઈ ઉ.
લ્હાસેહો. ૪ શીં મનની ચંચળતા ભાગી, સવિ છંડી થયો તુજ રાગીહો
શીં કવિ માન કહે તુજ સંજે શીતળતા થઈ અજો અજેહો, શીં ૫

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજી સ્તવન.

દેશી વાંહાણુની રાગ મહાર— શ્રી શ્રેયાંસ જિણુઠ ઘના ઘન મહ

ત્રેહોરે ધનાં વૃક્ષ અશોકની છાયાં સુભરછાઈ રહ્યોરે. સું ભામડગની ઝ-
ળક ઝખુકે વીજળીરે. ઝં ઉત્તત ગઠતિઝ ઈંદ્ર ધનુષ શોભા મિળીરે ધં ૧
દેવ કુંદહિના નાદ ગુહિર ગાને ઘણુરે ગું ભાવિક જનનાં નાટિક મોર
ફીડા ભણુરે. મોં ચામર કેરી હાર ચલતી ખગતતીરે. ચં દેશના સરસ
શુકારસ વરસે જિનપતીરે. વં ૨ સમકિતિ ચાતકવૃંદ તૂપતિ પામે તીહારે તૂ.
સકળ કષાય દાવાનળ શાંતિ હુઈ જિહારે શાંં જિન ચિત્ત વૃત્તિસુભુમિ ત્રે
હાળી થઈ રહીરે તેં તેણિ રોમાંચ અંકુર વતી કાયા લહીરે વં ૩ શ્રમ-
ણુ કૃષીખળ સજ હુયે તવ ઉજમારે; હું ગુણવંત જન મનદોત્ર સંમારે સં
યમીરે સં કરતા ખીજ ધાન સુધાન નીપાવતારે. સુંજેણે જગના લોક રહે સર્વી
જીવતારે. રં ૪ ગણધર ગિરિતટ સંગી થઈ સુત્ર ગુથનારે. થં તેહ ન-
દી પર વાહે હુઈ ખહુ પાવનારે હું ચેહજ મોટો આધાર વિષમ કાળે લ-
હ્યોરે, વિં માનવિજય ઉવઝાય કહે મેં સદહ્યોરે. કં ૫.

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જીવ રેતવન.

સીતાતો રૂપે રૂઈ એ દેશી—વાસુપુજ્ય તું સાહિબ સાચો, જેહવો હુ-
યે હીરો જાચોહો; સુંદર સોભાગી જસ હોયે વિરોહી વાચો, તેહની કરે સેવા
કાચોહો સું ૧ અછતિઓ વાત ઉપાવે, વણિ ભવ છતાને છિપાવેહો સું
કાંઈનું કાંઈ ખોલે, પરની નિંદા કરી ડોલેહો સું ૨ ઇમ ચઉવિહ મિથ્યા
ભાખી, તે દેવની કુણુ ભરે શાખીહો સું ૩ પ્રાણિના મર્મના ધાતી; હૃદય-
માં મોટી કાતીહો. સું ૪ વિણુ રહ્યા ઉચે ઠાણે કિમ દેવ ઠહરાય પ્રમા-
ણેહો સું ૫ પ્રાસાદ શિખર રહ્યો કાગ, કિમ પામે ગુરૂડ જમ લાગેહો. સું
તુતો વીતરાગની રીહ, તુઝ વચન યથારથ લીહો, સું ૬ માનવિજય
ઉવઝાય તું સાચો દેવ ઠરાયહો. સું ૭.

અથ શ્રી વીમળનાથ જીવ રેતવન.

રાગ મહારની દેશી જિહો વિમળ જિનેસર સુંદર, લાલા વિમળ વદ-
ન તુઝ દિઠ. જિહો વિમળહુઓ મુઝ આતમા, લાલા તેણે તું અંતર અંકિ-૧
ં જિનેસર તું મુજ પ્રાણુ આધાર. જિહો સકળ જંતુ હિતકાર જિનેસર તું
મુજ પ્રાણુ આધાર. આંકણી જિહો વીમળ રહે વિમળે થજે; લાલા સમસે
સમસ રમેય, જિહો માનસરે રમે હંસલો, લાલા વાય સખાઈ જલેય જિં ૨ જિહો
તિમ મીઠ્યાત્વી ચિત્તમાં લાલા તુજ કિમ હોયે આભાસ; જિહો તિહાં કુદેવ

૨ જો રમે, લાલા સમક્ષિત મને તુજ વાસ. જિં ૩ જિહો હીરો કુંદન સ્યું
જંદે, લાલા દુવને સોંકર ચોગ, જિહો ઉલટ ચોગે વસ્તુનો લાલા ન હોયે ગુણ
આભોગ. જિં ૪ જિહો વિમળ પુરૂષ રહેવાતણું લાલા થાતક વિમળ રે-
ય જિહો અહપતિને તિહાં સીવણ, લાલા ભાટક ઉચિત્ત ગ્રહેય. જિં ૫ જિ
હો તિમ ને મુજ મન નિરમળ લાલા કીધું કરતેરે વાસ જિહો પુષ્ટી શુદ્ધી
ભાટક ગ્રહી, લાલા હું સુખીયો થયો દાસ. જિં ૬ જિહો વિમળે વિમળ
મણિ રહ્યા. લાલા બેદ ભાવ રહ્યો નાંહિ જિહો માનવિનય ઉવગ્રાચને લાલા
અનુભવ સુખ થયો ત્યાંહિ. જિં ૭.

અથ શ્રી અનંત નાથજીનું રેતવન.

રાગ મારૂ દેશી ગીત ઝુલણની ગુજરાતી—જ્ઞાન અનંતુ તાહરેરે, દરી
સન તાહરે અનંત. સુખ અનંત મય સાહખારે; વીરજ પાણુ ઉલસ્યુ અનં-
ત; અનંત જીન આપજેરે; મુજએહ અનંતા ચ્યાર અં મુજને નહી
અવરશું પ્યાર, અં તુજને આપતાં શી વાર અં એહ છે તુજ
યશનો દાર અં આપ ખજનો ન જોલવેરે નહી મીલવાની ચીંત, માહરે
પોતે છે સેવેરે; પાણુ વિચે આવરણની ભીંત, અં ૨ તપ જપ કીરીયા મો-
ગરેરે; ભાંજ પાણુ ભાગી ન જાય; એક તુજ આણુ લહે થકેરે. હેલામાં પર
હી થાય અં ૪ માત ભણી મરૂદવીનેરે. જીન રૂપલ ખીણમાં દીધ, આપ
પિયારૂ વિચારતરે, ઇમ કીમ વીતરાગતા સિદ્ધ અં ૪ તે માટે તસ અર-
થીયારે, તુજ પ્રાર્થના જે કોઈ લોક તેહને આપો આકુણીરે તિહાં ન ઘટે કરાવ
વી ટોક અં ૫ તેહને તેહનુ આપવુરે, તિહાં શો ઉપજે છે ખિદ, પ્રારથના
કરતે તાહરેરે પ્રભુતાઈનાપાણુનહી છેદ અં ૬ પાચ્યા પામેપામસેરે જ્ઞાનાદિક જે
હ અનંત; તે તુજ આણુથી સવેરે; કહે માનવિનય ઉલસંત અં ૭

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન રેતવન.

સુખને મરકલડે એ દેશી—શ્રી ધરમ જીણુંદ દયાલજી ધરમ તણો દા-
તા. સર્વી જંતુ તણો રખવાલજી. ધરમ તણો ત્રાતા, જસ અમીય સમાણી વા
ણીજી, ધં નેહ નિમુણે ભાવે માણીજી ધં તેહના ચિતનો મેલ જાયજી ધં
જમ કતક ફેલે જલ થાયજી, ધં નિરમલતા તેહજી ધર્મજી; ધં કલુષાઈ મે
ટસનો મર્મજી; ધં ૨ નીજ ધરમતો સહજ સલાવજી, ધં તોહી તુજ ની
ચીત પ્રમાણજી. ધં ૩ વસાજી મુલ નરાગદીજી; ધં પાણુ રિતુસ નેહ મધ્ય

ગતીજી; ધ૦ ૩ કમલા કરે કમલવિકાસજી ધ૦ સોરંભતા લિખમી વાસજી ધ૦ તે દીનકર કરાણી જ્ઞેયજી ધ૦ ઇમ ધરમ દાયક તું હોયજી; ધ૦ ૪ તે માટે ધરમના રાગીજી ધ૦ તુજ પદ સેવે વડલાગીજી ધ૦ કહે માનવિનય ઉ વઝાયજી ધ૦ નિજ અનુભવ ગ્યાન પસાયજી. ધ૦ ૬

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રેતવન

ધરી આવોજી આંખો મોરીઓ એ દશી—શ્રી શાંતી જીનેસર સાહી-ખા; તુજ નાકે કીમ છુટાશે; મેં લીધી કેડજ તાહારી તેહ પ્રસન થયે મુકાશે, શ્રી૦ ૧ તુ વીતરાગપાણુ દાખવી; ભોલા જનને ભુલાવે જાણાને કીધી પ્રતીજા; તેથી કહો કણુ ડોલાવે, શ્રી૦ ૨ કોઈ કોઈને કેડે મત પડો; કેડ પડ્યાં આણેવાજ; નીરાગી પ્રભુ પાણુ ખીંચીઓ, ભગતે કરી મે સાત રાજ શ્રી૦ ૩ મનમાંહી આણી વાસીઓ હવે કીમ નિસરવા દવાય, જો બેદ રહીત મુજશું મીલે, તો પલક માંહી છુટાંય, શ્રી૦ ૪ કખજે આવ્યા કીમ છુટસો; દીધા વીણુ કહણુ કૃપાલ; તો શું હઠ વાદ લેઈ રહ્યા. કહે માન કરો ખુશીયાલ. શ્રી૦ ૬

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રેતવન.

ચોગીસર ચેલા. એ દશી. કુંથુ જિનેશર જાણુજેરે લાલ. મુજ મનનો અભિપ્રાયરે, જિનેસ્વર મોરા. તું આતમ અળવેસરે લાલ, રખે તુજ વિરહો થાયરે. જિ૦ ૧ તુજ વિરહો કિમ વેઠીયેરે લાલ, તુજ વિરહો દુખદાયરે. જિ૦ તુજ વિરહો ન ખમાયરે, જિ૦ ખિણુ વર સાંસો થાયરે; જિ૦ વિરહો મોઠી ખસાયરે. જિ૦ એ આંકુણી. તાહરે પાસે આવવુરે લાલ. પહિલા નાવે તું દાયરે; જિ૦ આવ્યા પછી તો જાયવુરે લાલ, તુજ ગુણુ વસ્યે ન સુહાયરે. જિ૦ કું૦ ૨ ન મિલ્યાનો ઘોખો નહીરે લાલ. જસ ગુણુતું નહી નાણુરે. જિ૦ મિલીયા ગુણુ કલિયા પછીરે લાલ, વિધુરત જાયે પ્રાણુરે, જિ૦ કું૦ ૩ જાતિ અંધને દુખ નહીરે લાલ; ન લહે નયનનો સ્વાદરે; જિ૦ નયાણુ સવાદ લહી કરીરે લાલ, હાર્યાને વિખવાદરે જિ૦ કું૦ ૪ ખીજે પાણુ કિહાં નવી ગમેરે લાલ, જિણે તુજ વિરહ ખચાયરે; જિ૦ માલતી કુમુમે માલહી ચેરે લાલ, મધુપકરીરે ન જાયરે, જિ૦ કું૦ ૫ વન દવ દાઘાં રૂંખકારે લાલ, પાલહવે વળી વરસાતરે; જિ૦ તુજ વિરહાનલના ખચાયરે લાલ; કાળ અનંત ગમાતરે. જિ૦ કું૦ ૬ તાલક રહે તુજસંગમેરે લાલ, આકળવા મિટિ જાયરે.

છ; તુજ સંગે સુખીયો સદારે લાલ માનવીજ્ય ઉપજયરે છ. ૩. ૭

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

ઐવિવ માધવને કહેજે એદશી—શ્રી અરનાથ ઉપાસના; મુલ વાસના મુળ; હરી હર દેવ આસાસના; કણ આવે મુલ; શ્રી. ૧ દાસના ચીતેની ક-
પાસના; ઉદવાસના કીધ; દેવા ભાસની ભાસના વીસારી દીધ શ્રી ૦ ૨ વલી
મીચ્યા વાસન તણા; વસનારા જેહ તે કચુરની સાસના; હૃદયે ન ધરેહ. શ્રી.
૩ સંસારીક આસસના; તુજયું ન કરાય; ચીતામણી દણ હારને કીમ કા-
ચમગાય શ્રી ૦ ૪ તીમ કલપીત ગચ્છવાસના; વાસના પ્રતીબંધ; માન કહે એ
ક જીન તણા; સાચો પ્રતીબંધ શ્રી ૦ ૫

અથ શ્રી મહીનાથ જીન સ્તવન.

સામુ પુછે હે વહુ એ દશી—મહીમા મલી જાગુંદનો; એકે જામે કહ્યો
કીમ જાયે; યોગ ધરે બિન યોગયું; ચાલા પાણુ યોગની દેખાય મ. ૧ વય
જો સમજવે સભા, મન સમજવે અનુતર દેવ; ઉદારિક કાયા પ્રતે; દેવ સ-
મીપે કરાવે સેવ મ. ૨ ભાષા પાણુ સવી શ્રીતાને નીજ નીજ ભાષાએ સમ-
જાય હરપે નીજ નીજ રીજમાં; પ્રભુ તે નીર વીકાર કહાય મ. ૩ યોગ
અવસ્થા જીન તણી જાતા હુએ તીણે સમજાય; ચતુરની વાત ચતુર લહે,
મુઠ ખીચારા દેખી મુજાય મ. ૪ મુરખ જન પામે નહી. પ્રભુ ગુણનો અ-
તુલવ રસ સ્વાદ; માનવિજ્ઞ ઉવજયને તે રસ સ્વાદ ગયો વીખવાદ મ. ૫.

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

ઇંડર આંખા આંખલીરે એ દશી—મુની સુવ્રત કીજે મચારે; મન માં-
હી ધરી મહિર મહીર વિહાણા માનવીરે; કડીણ જણાયે કહીર. ૧ જોણ
શર તું જગ નાયક દેવ. તુજ જગહીત કરવા દેવ; ખીજી જીવે કરતા સે-
વ, છ. અરહટ ખેત્રની ભુમીકરે; સીચે કૃતારથ હોય ધારા ધર સઘલી ધરારે
ઉંધર વાસજ જાય. ૨ જોતે માટે અમ ઉપરેરે; આણી મનમાં મેહર,
આપે આયા આફણીરે, ખોધવા ભર્યય સહેર; ૩ છ. આણ પ્રારથતા ઉધર્યા
રે; આપે કરીય ઉપાય, પ્રારથતા રહે વિલવતારે એ કણ કહીએ ન્યાય. છ. ૪
સખંધ પાણુ તુજ મુજ વિચેરે. સ્વામી સેવકભાવ; માન કહે હવે મહીરનારે
ન રહ્યો અજર પ્રસ્તાવ. છ. ૫

અથ શ્રી નમીનાથ જીન રતવત.

કપુર હોવે અતી ઉજલોરે એ દેશી—શ્રી નમીનાથ જીજીદનેરે ચરણ કમલ લયલાય; મુકી આપણી ચલપતારે; તુછ કુસુમે મત જાયરે; ૧ સુણી મ ન પધુકર માહરી વાત, મકરો ફોકટ વલુપાત, સુ. વિષમ કાલ વરપારીતુરે; ક્રમી ક્રમી હુચો વ્યતીત; છેહલો પુગલ પરિયટોરે; આવ્યો શરદ પ્રતીતરે, સુ. ૨ યાનાવરણ વાદલ ફેરે; યાન સુરજ પ્રકાશ; ધ્યાન સરોવર વીકસીયાં રે; કેવલ લક્ષ્મી વાસરે. સુ. ૩ નામે લલચાવે કોઈરે, કોઈક નવ નવ રાગ; એહવી વાસના નહી બીજેરે; શુધ અનુભવ સુપરાગરે; સુ. ૪ ભમત ભમત ક હાવીએરે; મધુકરનો રસ સ્વાદ; માનવિજય મનને કહેરે, રસ ચાખો આ-લહાદરે સુ. ૫.

અથ નેમનાથ જીન રતવત.

અખ પ્રભુ સુધતની કહુ એ દેશી—નેમી જીજીદ નીરંજણો; જઈ મોહ થલે જલ ફેલરે, મોહના ઉદભટ ગોપી; એકલમલે નાંખ્યાં ફેલરે. ૧ સામી સહુણા સાહીબા, અતુલી બલ તુ વહવીરે, સા. કોઈક તાકી મુકતી અતી તીખાં કટાક્ષનાં ખાણરે; વેધક વચણ બંધુક ગોળી જે લાગે જય પ્રાણરે સા. ૨ અંગુલી કટારી ઘોચતી, ઉછાલતી વેણી કપાણરે સિથો ભાલા ઉમામર્તી, સીંગી જલ ભરે કોક ખાણરે, સા. ૩ કુલ દડા ગોળી નહાએ, જે સત્વ ગઢે કરે ચોટરે, કુચ યુગ કરી કુંભ સ્થલે. પ્રહરતી રૂઢય કપાટરે સા; ૪ શીલ સ નાહુ ઊનત સખે. અરી શસ્ત્રને ગોલા ન લાગ્યા સોર કરી મીથ્યા સવે. મોહ સુભટ દહો દીસે ભાગ્યા સા. ૫ તવ નવ ભવ ચોધો મંડયો; સજી વિવાહ મંડપ કોટરે. પ્રભુ પાણુ તસ સનમુખે ગયો, નીસાણુ દેતો ચોટરે સા. ૬ ચાકરી મોહની છોડવી. રાનુલને શિવપુર દીધરે, આપે રવત ખિર સજી. ભીં-તર સંયમ ગઢ લીધરે. સા. ૭ શ્રમણ ધરમ ચોઢા લડે, સંવેગ ખડગ ધૃતી ઢાલરે. ભાલા ફેસ ઉપાડતો. શુભ ભાવના ગડ ગડે નાલરે મા. ૮ ધ્યાન ધા રાશર વરપતો હણી મોહ જગ નાથરે. માનવીજય વાચક વદે. મેં ગ્રહયો તાહરે સાથરે. સા. ૯

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન રતવત.

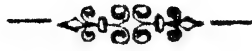
દહુ દહુ નણુ હડીલી એ દેશી—શ્રીપાસજી પ્રમટ પ્રભાવી. તુજ મુ-

રતી મુજ મન ભાવીરે મન મોહના છનરાયા. મુરનર કિનર ગુણ ગાયારે.
મ. જે દીનથી મુરતી દીઠી. તે દીનથી આપદ નીઠીરે મં ૧ મટકાલે મુ-
ખ્ય પ્રસન. દેખત રીજે ભવી મનરે મ. સમતા રસ કેરાં કચોલાં. નયણાં
દીઠે રંગરોલાંરે મ. ૨, હાથે ન ધરે હથીયાર. નહી જપમાલાનો પ્રચારરે મ.
ઉત્સંગે ન ધરે વામા. તેહથી ઉપજે સવીકારારે મ. ૩ ન કરે ગીત નૃત્યના
ચાલા. એતો પરતક્ષ નટના ખ્યાલારે મ. ન વળવે આપે વાળ. ન ધરે વ
સ જરાણુ શાજારે મ. ૪ ઇમ મુરતી તુજ નિરૂપાધી. વીતરાગપણે કરી
સાધીરે મ. કહે માનવિજ્ય ઉવળય મેં અવલંબ્યા તુજ પાયરે મ ૫

અથ શ્રી મહાવીર જન રતવ .

હેમરાજ જગ જસ હતો એ દશી—સાસન નાયક સાહિબ સાચો;
અતુલીખલ અરીહંત. કરમ અરીખલ સખલ નીવારી, મારીય મોહ મહંત
૧ મહાવીર જગમાં હત્યોજ. હત્યો હત્યો આપ સહાય હાંજ હત્યો જ
ત્યો જ્યાન પસાય. હાંજ હત્યો હત્યો, ધ્યાન દશાય; હાંજ હત્યો હત્યો.
જગ સુખ દાય મં અનંતાનુ ખંધી વડ્યોધા. હાણીયા પહિલીચાટ, મંત્રી
મિથ્યાતપછે તિગરૂપી. તવ કરી આગલ દાટ મં ૨ ભાજ હેડ આયુસ તિ-
ગ કેરી, ઇક વીગલેંદી અજતી. એહ મેવાસ ભાંજ્યો ચિરકાલે નરક યુગલ
સંઘાતિ મં ૩ થાવર તિરીદુગ ઝાંસિકટાપિ, સાહારણ હાણીયાડી. થીગુઢી
તિગ મદિરાવયરી; આ તપ ઉદ્યોત ઉખાડી, મં ૪ અપચખાણા અને પ-
ચખાણા હાણીયા યોદ્ધા આઠ. વેદ નપુસક સ્ત્રી સેનાની પ્રતિર્બોખિત ગયા-
નાઠ મં ૫ હાસ્ય રતિ અરતિ શોક દુગંધા, ભયે મોહ ખવાસ હાણી-
યા પુરૂષ વેદ કીજદારા; પછે સંજલના નાશ, મં ૬ નિંદ્રા દાય મોહ પ-
ટરાણી ઘરમાંહીથી સંહારી; અતંરાવ દરશાણે જ્યાના, વરાણીય લડતા મા-
રી મં ૭ જયજય હુઆ મોહજ મુઆ, હુઆ તું જગનાથ; લોકા લોક મ
કાશ થયો તવ, મોક્ષ ચલાવે સાથ મં ૮ હત્યો તિમ ભગતને જતાવે, મુ.
કાયો મુકાવે. તરણ તારણ સમરથ છે તુહી; માનવિજ્ય નિતુ ધ્યાવે મં ૯
ઇતિ શ્રી માનવીજ્ય ઉપાધ્યાય કૃત ચોવીશી સમાપ્ત.

અથ શ્રી જિનજિય કૃત ચોવીસી

અથ શ્રી રૂપભદ્ર જન રતવન.

હારોહીરો એ દશી—પ્રથમ જીજીસર પુજવા; સહીયર મહારી અંગ ઉલટ ધરી આવીહો; કેસર ચંદન મૃગમદ સં સુંદર આંગી ખનાવીહો. ૧ સહજ સલુણા માહરો, સમ સુખ લીનો મહારો, જ્યાનમાં લીનો માહરો સા હીખો, સહીયર મહારી જ્યો જ્યો પ્રથમ જીજીદહો આંકણી; ધન્ય મરૂદવી કુખને સંવારી જાઉ વાર હજારહો, સરગ શિરોમાણીને તજ સં જહાં પ્ર ભુ લીએ અવતારહો સહં ૨ દાયક નાયક જન્મથી સં લાજ્યો સુરતર પુંદહો, યુગલા ધરમ નિવારણો સં જે થયો પ્રથમ નરિંદહો સહં ૩ લોક નીતી સહુ શીખવી સં દાખવા મુક્તીનો રાહહો; રાજ ભલાવી પુત્રને સં થાખ્યાં ધર્મ પ્રવાહહો સહં ૪ સંયમ લેછ સંચર્યો સં વરસલ ગેવિણાહાર હો. સેલડી રસ સાંટે દીયા સં શ્રેયાંસને સુખ સારહો સહં ૫ મોટા મંદંતની આકરી સં નીકલ કદીયન થાયહો, મુનીપણે નમિ વિનમી કરચા સં ખિણમાં ખેચર રાયહો મહં ૬ જનનીને કીધા બેટણો. સં કેવલ રત્ન અનુપહો, પહીલી માતા મોકલી સં જોવા શિવ વહુ રૂપહો સહં ૭ પુત્ર નવાણુ પરીવર્યો. સં ભરતના નંદન આઠહો, આઠ કરમ અષ્ટાપદ, યોગ નીરોધે નેઠહો, સહં ૮ તેહનો ખીખ સીધાચલે સં પુજે પાવન અંગહો, ક્ષમાવિજય જન નિરખતાં સં ઉછલે હરખ તરંગહો સહં ૯ સં જ્યાં જો

અથ શ્રી અજીતનાથ જન રતવન.

પ્રિયડા જન ચરાણારી સેવારી પ્યારી મુને લાગે એ દશી—જવડા વિષમ વિષયની હેવાતુજ કાંઈજ જાગે હજી કાંઈ જાગે જવડા અકલ સરૂપ; અજીત જીત જિન નિરખ્યો. પરખ્યો પુરણ ભાગે; જીં ૧ શરશ શકોમલ સુરતર પામી કંટક ખાઉલ માગે; એરાવત સાટે કણ મુરખ, રાસભ પુઠે ભાગે જિં ૨ ઘેર પાહાડ ઉખડ ઉલંગી આવ્યો સમકીત માગે તૂ

જાત્રી સમતા રસ વિગડે; કુલ ઉદક નિમ કાગે નિઠ ૩ નિમ કોઈક નર
જન લઈને, આવ્યો કન્યા રાગે સરસ આહાર નિંદ્રા ભર પોઢ્યો; કરડો વિ
પદા નાગે નિ ૪ વિજ્યાનંદન વયાણુ સુધારસ; પીતાં શુભમતી જાગે. પચિ
ઈદ્રીય ચપલ તુરંગમ વશ કરી જ્ઞાન સુવાગે નિ ૫ ક્ષમાવિજય જિનગુણ
કુસુમાવલી; શોભીત ભકતી પરાગે કંઠ આરોપી વિરતી વીનતા. વરી કેસરીયે
પાગે નિઠ ૬

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રતવન.

દશી હંસલાની—સુખકારકહો શ્રી સંભવનાથકે; સાથ ગ્રહો મેં તાહરો.
સિદ્ધપુરનોહો પ્રભુ સારથવાહકે; ભવ અટવીનો ભય હરો. ૧. હું ભમીચોહો
મોહ વશ મહારાજકે; ગહન અનાદિ નિગોદમાં, કીધાં પુદ્ગળહો પરાવર્ત અ
નંતુકે; મહા મુદ્ધતા નિંદમાં. ૨. તિરીગઈમાંહો, ૧ અસન્નિર અંગીદીકે; વેદ ન
પુસક, ૪ને વનાં; ૫ આવળીનેહો; અસંખ્યમેભાગકે. સમ પુગ્ગલ પરાવર્તના. ૩.
સુક્ષમમાંહો સામાન્યે સ્વામીકે; ભુર, જલ; ૩ જલણ; ૪ પવનપ વને; ૬ ઉત્સર્પિ
ણીહો અસંખ્યાતા લોગકે. નભ પરદેશ સમા મીણુ ૪. આઘે ખાદરહો ખા
દર વન માંહિકે. અંગુલ અસંખ્ય ભાગે મિતા, અવસર્પિણીહો સુદુમ્ભ
તર અનંતકે. અઢી પુગ્ગલ પરીઅત્તતા. ૫. હવે ખાદરહો પુઢવીને નીરકે.
અવલ અનીલ પતેયરૂ, નીગોદમાંહો મુણી તારક દેવકે; સીતેર કોણ કોણી
સાગરૂ. ૬, વીગઝેદીહો માંહી સંખ્યાતકે, સહસ વરસ જીવન રૂઢ્યો. પંચેદી
હો તીરી નર ભવ આઠકે. આઠ કરમ કચરે કળ્યો. ૭, નારક સુરહો એક
ભવ અરીહંતકે. વીણ અંતર સાંભરપણે; કહુ કેતકીહો જાણો જગદીશકે. કર્મ
કદર્થન જીવને. ૮. ચઉદ બેદેહો ચઉદ રાજ મઝારકે; ચોરાશી લખ જોની
માં. ભ્રમ રશીઓહો વશીઓ ખહુ વેશકે. ભવ પરીણતીતતી ગહનમાં. ૯;
અશુદ્ધતાહો થઈ અશુદ્ધ નીમીત્તકે. શુદ્ધ નીમીતે તે ટળે; તે માટેહો સર્વજ્ઞ
અમોહકે, તુમ્હ સંગે ચેતન હીલે. ૧૦. નીજ સત્તાહો ભાસન રૂચી રંગકે;
ક્ષમાવીજય ગુરૂથી લહી; જીનવીજયેહો પારખ તુમ્હ સેવકે, સાધન ભાવે
સંત્રહી. ૧૧,

અથ શ્રી અભિનંદન જીન રતવન.

મહાવિદહ ખેત્ર સોહામણો—એ દશી. અભિનંદન આણંદમાં, અ
તિશય લીલ અનંત લાલરે; સંવરરાયનો ખેટકો, સંવર સુખ વિલસંત લાલરે.

૧. અભિનંદન આણંદમાં. આંકણી. સિદ્ધારથના લાડલો, સિદ્ધારથ ભગવાન લાલરે; એ જગ તું જગતી તજે, વિચરે મહિમ નિધાન લાલરે. ૨. અં ચાલે ગજ ગતિ જેલસ્યું, કામ કેશરી કરે નાશ લાલરે; દીપે દીનકર તેજથી. સીતલ સહજ વિલાસ લાલરે. ૩ અં વરસે વાણી મેહ જ્યું, વૃન્ના તટિની શોષ લાલરે; આતમ સંપદ વેલડી, ક્ષાયિક ભાવે પોખ લાલરે. ૪ અં બાંધ્યું ભાવના સાંકળે, મુજથી ચંચળ ચિત્ત લાલરે; લાંછન મિશ ચરણે ર હો, વાનર કરે વિનત લાલરે. ૫. અં તિરીગઈ ચંપળાઈપણું, વારો આપ વિવેક લાલરે; ક્ષમાવિનય જિન ચાકરી, ન તજું ત્રીવિધે ટેક લાલરે. ૬ અં.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રેતવન.

રાગ રામકળી તથા સારંગ મહાર—અંબર દેશ મોરારી—એ દશી. તુમ્હલો પર ઉપગારી, સુમતિ જિન તુમ્હલો જગ ઉપગારી; પંચમ જિન પંચમ ગતિ દાયક, પંચમહાવ્રત ધારી; પંચ પ્રમાદ મતંગજ ભેદન, પંચાનન અનુકારી. ૧. સુમતિ જિન તુમ્હલો જગ ઉપગારી. આંકણી. પંચ વિષય વિષ ઘરતનિ ખગપતિ, પંચ સર મદન વિહારી; આશ્રવ પંચ તિમીર ભર દિનકર, કિરીયા પંચ નિવારી. ૨. સું પંચાચાર સુકાનન જળધર, પંચ માંહિ અધિકારી, આગમ પંચ અમૃત રસ વરશી, દુરિત દાવાનલ ઠારી. ૩. સું મેંતારજ અપરાધિ વિહંગમ, ચરણે રાખ્યો શિર ધારી; પરખદ માંહે આપ વખાણો, કૌચ સ્વરા સુરા નારી. ૪. સું મેઘ નૃપતિ કુળ મુકુટ નગીના, મંગળા ઉર અવતારી; ક્ષમાવિનય બુધ શીશ કહે જિન, ગરભથી સુમતી વધારી. ૫. સું.

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન રેતવન.

આછેલાલની દશી—પદમ ચરણ જિનરાય, ખાળ અણુ સમ કાય; જિવનલાલ; ઉદયોધર નૃપ કુલટિલોજી. ૧ મોહાદિક અંતરંગ, અરીયાણુ આઠ અભંગ જિં ભારવા મનુ રાતો થયોજી. ૨. ચઢી સંયમ ગજરાય, ઉપસમ બુલ ખનાય; જિં તપસી ફૂરે અલંકર્યોજી. ૩. પાખર ભાવના ચ્યારે, સુમતિ ગુપતિ સીણગાર. જિં અધ્યાતમ અંબાડીયોજી. ૪. પંડિત વીર્ય કખાન, ધર્મ ધ્યાન શુભ ખાણુ; જિં ક્ષપકસેન સેના વખીજી. ૫. શુકલ ધ્યાન સમશેર કર્મ કટક કીચો નેર; જિં ક્ષમાવિનય જિન રાજવીજી. ૬.

અથ શ્રી સુપારેત્વ જીન રેતવન.

મુમખડાની દશી—દહ મેહ સોહાવીવીએ, મન દહરાસર ખાસ; સો-

ભાગી સાજના; નિજ ગુણ રૂચિ સીંહાસને, થાપો દેવ સુપાસ. સોં ૧ સં
મકીત ખારણે ખાંધીએ, તોરણ મેત્રી ભાવ; સોં ગુણીજન ગુણ અનુમોદ-
ના, સરસ સુપાસ ખતાવ. સોં કરુણા શીતળ જળ ભરે, સંવર ભુમી સમાર;
સોં મધ્યસ્થ ભાવના મંડપે, રચના ભાવના ખાર. સોં ૩. ચંદ્રોદય ધર્મ
ધ્યાનતો; પંચાચાર ચિત્રામ; સોં ઉત્તર ગુણ આરાધના; ઝળકે મોતી દામ.
સોં ૪ ચોરસીએ અપ્રમત્તા; અનુભવ કેસર ઘોળ. સોં ક્ષપકશ્રેણી આ-
રોહણા; પુજના ભક્તિની ચોળ. સોં ૫. શુક્લ ધ્યાનાનળ ધુપીએ; ચારિત્ર
મોહની ચુરી. સોં પ્રગટ અનંત અતુલ્ય; ખિમાખિન્ય જિન ચુરી. સોં ૬.

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન સ્તવન.

રાગ રામગિરી—તુંગીયાગીરી શિખર સોહ. એ દેશી. શ્રી ચંદ્રપ્રભુ
જગદીશ દીપે; વિશ્વ પાવન નાથરે. નામ ડવાણા દ્રવ્ય ભાવે; કરત લોક સના-
થરે. ૧. શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જગદીશ દીપે. એ આંકણી, નયરી ચંદ્રાનના નામે;
મહસેન મહી કંતરે. રાણી લખમણા માત જયો; નામ ચંદ્રપ્રભુ ખ્યાતરે. ૨.
શ્રીં નામ જાંગુડી મંત્ર જાપે; પાપ વિષધર નાસરે; થાપના ત્રિહુ લોક માહિં;
પુજતાં સુખ વાસરે. ૩ શ્રીં પાછલે ભવે પદમરાજ; કુળંધર મુની પાસરે.
ઝહી સંયમ યોગ સાધી; વીજ્યંતિ નિવાસરે. ૪. શ્રીં ત્રીન અધિકા ત્રીસ
સાગર; પાળી પુરાણ આયરે; પોસ માસે કૃસ્ન ખારસ. જનમીયા જિનરાયરે,
૫. શ્રીં ગેહ વાસી પાણુ ઉદાશી; ભોગવી વરરાજરે; દાન વરશી દર્ઠ છઠ
તપ, લહે વ્રત સાત્રાજ્યરે. ૬. શ્રીં ઘાતીયાં દળ ચ્યાર ચુરી; ચ્યાર મહા-
વ્રત સૈન્યરે; સમોસરણે ભાવ જિનવર; થયા સિદ્ધ વરેણ્યરે. ૭ શ્રીં સર્વ ક્ષેત્રે
સર્વ કાળે; જગત વછલ રૂપરે, ક્ષમાખિન્ય જિનરાજ મહિમા; પ્રગટ પુન્ય
સરૂપરે. ૮ શ્રીં

અથ શ્રી સુવિધી નાથજીનુ સ્તવન.

વીરે વખાણી રાણી ચેલણાજી—એ દેશી. સુવિધીજન વળી વળી વી
નતીજી; મીનતી કેતી કરાય. જગગુરૂ મોટીમમાં રહોજી; આતુર જન અ-
કળાય. સું ૧, નાયક નજર માંડે નહીજી; પાયક કરે અરદાસ; જેહની પુઠે
જે સરયજીજી; તેહને તેહની આશ. સું ૨. આપ અનંત સુખ ભોગવોજી;
તેહનો અંસ દો. મુજ. મિકકું મહુ જણે દીકડુંજી; અવરજી લાખીયે તુજ.
સું ૩, રચણુ એક દેવ રચણાયરેજી; ઉણિમ કાંઈ ન થાય; હાથીના મુખથી

દાણા પહેલ; કીડીનું કુટંબ વરતાય. સુ. ૪. મંદ્રની ચંદ્રીકા વિસ્તરેલ; અમૃતમાં નહીં હાણુ. ક્ષમાવિનય જિન લહરથીલ; જગ જિન સહત ક-
લ્યાણુ. સુ. ૪.

અથ શ્રી શીતલ જીનનું રતવન.

હીરજી ગુરૂ વંદુ એ દેશી—શીતળ જિન સહજનંદી, થયો મોહની
કર્મનિ કંદી; પરજયિ બુદ્ધિ નિવારી, પરણામીક ભાવ સમારી. ૧ મનોહર
મિત્ર એ પ્રભુ શેવો; દુનિયાં માંહિ દેવ ન એવો; મનોઁ આંકણી. વર કે;
વજ નાંણુ વિભાસી, અજ્ઞાન તીમર ભર નાસી જયો. લોકા લોક પ્રકાશી,
ગુણ પન્નવ વસ્તુ વિલાસી ૨ મં અક્ષય થીતિ આવ્યાવાધ, દાનાદિક લખિય
અગાધ; નેહ સાસત સુખનો સ્વામી, જડ ઈન્દ્રીય ભોગ વિરામી; ૩ મં
નેહ દેવનો દેવ કહાવે, ચોગીસર નેહને ધ્યાવે; જસુ આણુ સુરતરૂ વેલી; ૪
નિહદય આરામે ફેલી. ૪ મં નેહની શીતળતા સંજે, સુખ પ્રગટે અંગે
અંગે; ક્રોધાદિક તાપ સમાવે, જિન વિજયાણુંદ સભાવે. ૫. મં

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનું રતવન.

નાનહો નાહલારે એ દેશી—શ્રીશ્રીયાંસ જિજ્ઞંદનીરે, સુરતી સુંદર દેખી
લાગી મોહનીરે; મધુકર માચ્યો માલતીરે, ખીજ રૂપ ઉવેખિ. લા. ૧ આવ.
લ કુલજ્યું કુટકારે, નહી ગુણ પરીમલ લેશ; લા. વેશ ખનાવે દેવનોરે, તિહાં
સ્યો પ્રેમ નિવેશ. લા. ૨ એ પરવાહિ પદમાસનેરે, મુખ શશિ સહજ પ્ર-
સન્ન. લા. ૩ નયન પીયુષ કમ્બોલકારે, વિષય વિકાર પ્રસન્ન. લા. ૪ રાગ દે-
ષ વિણુ એકલોરે, ખાણુગી શરૂગ ઉપમાન; લા. ૫ વિશ્નુ પિતા વિશ્નુ માવ
ડીરે, વિશ્નુમાં વ્યાપી જ્ઞાન. લા. ૬ મુતાં જગતાં ઉઠતારે, ચાલતાં કરતાં
કામ; લા. ૭ ખેલતાં ખેસતાં સાંભરેરે; ક્ષમા વિનય જિન નામ. લા. ૮.

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન રતવન,

શ્રી રૂપભાનન ગુણનિષ્ઠો એ દેશી—આવો મુજ મન મંદિરે. સમરા
તું સમકિત વાસહો મુજુંદ પંચા ચાર બિહાવણા, પંચરંગી રચનાતાસહો.
મુ. આ. ૧ સિન્ધ્યા મંત્રિ ભાવના. ગુણ મુદિતા તજાઈ ખાસહો મુ. ઉપસમ
હિતર છદ્ધનો, તિહાં કરૂણાં કુસુમ મુવાસહો. મુ. આ. ૨ થીરતા આસન
આપસું, તપ દક્ષિયા નિજ ગુણ ભોગહો; મુ. ૩ શુચિતા કેસર છાંટણાં; અનુ

ભવ તંબોળ મુરંગેલો મુ. આં ૩ આંતિ ચાંમર વિંજસે; વળી મૃદુતા ઢોળે
વાયલો. મુ. છત્ર ધરે રૂંધુતા સખિ. નિરલોભ ઉલાસે પાયલો મુ. આં ૪ સ-
ત્ય સચિવને સોંપરુયું, શેવામાં વિવેક સંયુતલો, મુ. આતમ સતા શુદ્ધ ચેત-
ના, પરાણાવું આજ મુહુર્તલો. મુ. આં ૫ અરજ સુણીને આવિયા, જ્યા
નંદન નિરૂપમ દહલો. મુ. આછવ રંગ વધામાણા; થયા ક્ષમાવિન્ય જિન
ગેહલો, મુ. આં ૬.

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન રેતવન.

ધુંયલી કરો ગુરં આગળે એ દશી—વિમળ વિમળ ગુણ તાહરા. કહે
વાયેલો કિમ એકણજીહ; જગ જંતુ સનિપણે, તસુ જીવીતલો અસંખ્યાતા દિહ
વિં ૧ સાયર સ્યાહી સંભવે; સવિ વસુદાહો કાગદ ઉપમાન; તર ગણ લે-
ખ ન કીજીએ, નલિખાએલો તુજ ભાસન માન વિં ૨ લિખન કથન
અભિલાષ છે; અનંત ગુણલો નભિલા પ્યપયથ્ય. કેશનાણુ અનંત ગુણો;
કહવાનેલો કુણ હોયસમથ્ય વિં ૩ રૂપી અરૂપી દ્રવ્યના; ત્રિહુકાળના હોપ
જવ સમુદાય; પરાણામિકતાએ પરિણમે. તુલ્લ જ્ઞાનમાંલો સમકાળ સમાય.
વીં ૪ કેવળ દંસણુ તિમવળી, ગુણ બીજેલો ગ્રાહક સામાન્ય. કરતા એકપણા
થકી, ઉપીચોગેલો સમયાં તર માન્ય. વિં ૫ સુરગણુ સુખ પંડિત કરી,
કોય વરગિતલો કર વાર અનંત, તુમ્હ ગુણુ આવ્યા બાધને, અનંતમેલો ન-
વી ભાગ આવંત. વીં ૬ દ્રવ્ય સાધર્મે માહરી, સહુ સત્તાલો ભાસન પરતિ.
ત; ફટક સંયોગે સામળો નીજ રૂપેલો ઉજ્જવળ સુપવીત, વીં ૭ ક્ષમાવિન્ય
જીન શેવતા; નીતુ કીજેલો જીમ પ્રગટે તેહ; સહજનંદી ચેતના ગુણી
ગુણમાંલો રમે સાદિ અજેહ. વિં ૮.

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન રેતવન.

રાગ મદહાર ત્રિભુવન તારણુ તીરથ પાસ ચિંતામણી એ દશી—
અનંત જીણુંદ મુણિંદ ઘના ઘન ઉન્હોરે; ઘના ઘન ઉં સદલ અસોકની
છાંહી સભર છાહિ રહેરે, સં છત્ર ત્રયો ચઉ પાસ ચલતા વાદળારે. અં
અંચળ ચોવીસ ચામર બગ પરે ઉજ્જારે; બં ૧ ભામંડળની જ્યોત ઝણુકે
વીજળીરે. ઝં રત્ન સિંહાસન ઈંદ્ર ધનુષ શોભા મીળીરે; ઘં ગુહિરો કુંક-
હી નાદ આકાશે પુરતોરે. આં ચોવીહ દેવ નીકાય મચુર નચાવતોરે, મં
ર બહુ વીધી કુલ અમુલખ સુગંધી વીસ્તરે; સું ખાર પરખદા નયન સર

સીયા કરે; સં સુન્યા નંદન વયાળું સુધારસ વરસતોરે, સું ભવીક હૃદય
ભુ પીઠ રોમાંચ અંકુરતોરે. રેાં ૩. ગણધર ગીરીવર શરૂગથી પસરી સુર
શરીરે. ૫૦ નયગમ ભંગ પ્રમાણ તરંગે પરવરીરે. તં દોષ દાવાનળ શાંતીથી
શીતલ ગુણ વહેરે શીં અશુભ કરમ ધન ધામ શમાધી સુખ લહેરે શં ૪
વીકસીત સંયમ શ્રેણીવીચીત્રના વલીરે વીં આશ્રવ પંચજ વાસકે મુલ સંત-
તી ખલીરે મું પસરયો સુથ મુગાલ દુકાલ ગયો ટલીરે. ૬. ક્ષમાવીજ્ય છ
ન સંપદ વરષા રેતુ ફલીરે ૫૦ ૬

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન રેતવન.

થાંપર વારી માહારા સાહીબા કાખીલ મત જાજે એ દેશી—સુરતી ધ.
ર્મ જાણંદની. સમતા રસ પુરી; અંતર દોષ અભાવથી; ખની કાંતીસુનુરી ૧
હુ વારી ધરમ જાણંદની મુરતીરે મટકે; આંકણી; હાસ્ય અરતીરતી અગ્નતા
ભય શોક દુઃખ; રાગ દ્વેષ અવીરતી નહી કામની દ્રામીછા હું ૨
દાનાદિક ગુણ અનુભવે અંતરાય અભાવે; વસ્તુ સ્વભાવિક ધર્મને કુણ ઉ
પમ આવે, હું ૩ પુરાણ પરમાનંદથી. પદમાસનવાલી. સાધ્ય સંપુરાણ ની
પને ન ધરે જપ માલી. હું ૪ અંગના ઉછંગે નહી, હાથે હથીયાર; ક્ષ-
માવિજ્ય જીનરાજની મુદ્રા અવીકાર. હું ૫.

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રેતવન

તાહારી આંખડીએ ધર ઘાલ્યું, ગહનું ગીરધારી એ દેશી—તુ પારંગત
તુ પરમેશર, વાલા મારા તુ પરમારથ વેદી, તુ પરમાત્મ તુ પુરષોત્તમ. તુ
અછેદી અવેદીરે. ૧ મનના મોહનીયા તાહારી કીકી કામણગારીરે જગના
સોહનીયા આંકણી. યોગી અયોગી ભોગી અભોગી વાં તુહીજ કામી અ
કામી, તુહી અનાથ નાથ સહુ જગનો; આતમ સંપદ રામીરે મં ૨ એક
અસંખ્ય અનંત અનુચર વાં અકલ સકલ અવીનાશી, અરસ અવાણું અ
ગંધ અશસી; તુહી અપાસી અનાસીરે મં ૩ મુખ પંકજ ભમરી પરે અ
મરી વાં તુહી સદા પ્રહારી; સમોસરાણ લીલા અધીકારી; તુહીજ સંયમ
ધારીરે મં ૪ અચરાનંદન અચરીજ એહી વા. કહણી માંહી ન આવે;
ક્ષમાવિજ્ય જીન વયાળું સુધારસ; પીવે તેહીજ પાવેરે મં ૫

અથ શ્રી કુંધુનાથ જીન રેતવન.

કરૂણા કુંધુ વિણુદની ત્રિભુવન મંડળ માંહિ લલના, પરમેસર પંચ

કદશાભુકે; મગદ ઉદ્યોત ઉછાહ લલના. ૧ કં સુર સુત તન ખર કાયને; રાખે અચરીજ રૂપ; લં ભાવ અહિંસક ગુણ તણો; એ વ્યવહાર અનુપ, લં ૨ કં દાઘો દુષ્ટ વ્યંતર થકી; જાય રહ્યા મગ આય; લં પરમ કૃપાળ મણુ મિત્રે, કહો કિમ અગગો થા.ય લં ૩ કં શાંત અનુમત વથ તણો લોકીતર આચાર, લં ઉદયિક પામુ અરિહંતનો; ન ધરે વિષય વિકાર. લં ૪ કં અશંખ પ્રદેશો પરિણમે, અવ્યા ખાધ અનંત; લં વાનગી અવની મંડળે, વિહરે ધતિ સમ તંત. લં ૫ કં જગજંતુ જિનવર તણે; શરણો સિદ્ધિલહંત; લં સમા વિનય જિન દેશના; જસધર પરે વરસંત લં ૬ કં

અથ શ્રી અરનાથ જીન રતવન.

થારે માથે પંચરંગી પાધ સોનારો છોગલો મારજી એ દશી—અરજિ-નવર નમીએ નિજ ધર રમીએ, જીવના સાહિબજી; પર પરાણી દમીએ; નવીલમીએ ભવ ગહનમાં સાહિબજી. ૧ સા. ગયો કાલ અનંતો, મણુ અણુ લહતો નિદમાં; સા. મીથ્યામતી નીડોકીના વિષયા લિંદમાં, સાં ૨ વ. રમણિ રૂપેલીના દિનો મૈથુને સાં આશ્રવ ભરભારી પાપ અંધારી પૈથુને; સાં ૩ થયો લાખ ચોરાશી ઘાનીવાસી મોહવસે. સાં વરયો તૂરના દાસી ઉદગળ આસી બહુ ધસે; સાં ૪ વિશ્વાનર રાતો માને માતો કુકરો, સાં માયા વિષ વેલી કરતો કેલી વાનરો. સાં ૫ સ્ત્રીભાનલ દાધો ખાધો મમતા સાપિણી. સાં ડાકિણુ પરે વળગી ન રહે અળગી પાપીણી. સાં ૬ લોકો દર દ્રેએ અરિયાણુ સંગે હેળંચો, સાં ભવિતવ્યતા અમરી સમરી નર ભવ મેળંચો. સાં ૭ નવી કીજે ખામી અવસર પામી પુણ્યથી, સાં જ્ઞાના જરાણાદિકક ઝમ્મ ઝમ્મ થિતિનુંનથી. સાં ૮ સમત્ક સદાગણ ગુણ ગુણ આગમ પામીને. સાં કહે ચેતના નારી પ્યારી આતમ' રામને. સાં ૯ કિમ તજીએ ભજીએ સમાવિનય જિન નામને. સાં જો વાંછો અનાપમ અક્ષય જીલા ધામને. સાં ૧૦.

અથ શ્રી મહાનાથ જીન રતવન.

મુણુ એદની પિઉડો પરદેશી એ દશી—મહિલજિને સર ધર્મ મુન્હ-રો, સાદિ અનંત સ્વભાવજી; લોકા લોક વિશેષા ભાષણુ; જ્ઞાના વરણી અખાવજી; ૧ મં એકામિત્યને ભાગે જ્યાની, અવરણિ સચાન્યજી; ખીયા વરણુ અભાવે દેખે ઉપયોગાંતર માન્યજી ૨ મં આતમુ એક અસંખ્ય મદદશી;

અવધા માથે અનંતજી. વેળી વિનાસે માથે દોઢે ક્રોધ મહંતજી. ૩ મં
 મોહની કયથી કયક સમકિત, યથાચ્છાન ચારીવજી; વીતરાગતારમણો
 આથુ; કય અકય ધિતિ નિત્યજી. ૪ મં પંચ દહ અવગાહના આકૃતિ
 નામ વિલાસ અનુપજી, વર્ણ ગદ્યસ કાસે વરજિત; અંતિદ્રિય સરૂપજી. ૫-
 મં અગુરુ લઘુ ગુણુ ઝોત્ર અભાવે; નહી હજીવા નહી ભારજી; અંતરાય ત્રિ
 જયથી દાનદિક લખિય ભંડારજી. ૬ મં ચેતન સમતાયે મુજસતાં પરખી
 પ્રભુ પદ પામીજી; આરીસો કાઠે અવરાણો મલ નાસે નિજ કામજી. ૭
 મં સંગ્રહ નય જે આતમ સાતા, કરવા એવં ભુતજી, કામાવિનય જિન પદ
 અવલંબિ; સુરનર મુનિ પુહુતજી. ૮ મં

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રેતવન.

જ્ય જ્ય મુનિસુવ્રત જગદીસ, વરસે વાણી ગુણુ પાંત્રીસ; વારે ઘાતી
 સડતાળીસ, જેહથી પ્રગટેરે જેહથી પ્રગટે ગુણુ એકત્રીસરે. ૧ મુનિદા તુજ
 દશનાં સુખ ખાણી, સુખ ખાણીરે મેં જાણીરે મુણિદા; જેહથી લાને સાકર
 પાણીરે. મુ. એતો ધર્મરાય પટરાણીરે મું આંકણી. એહનાં અંગ ઉપાંગ
 અનુપ, એહનુ મુખકું મંગળ રૂપ; એતો નવરસ રંગ સરૂપ; એહનાં પગલારે
 એહનાં પગલારે પ્રણમે ભુપરે. ૨ મું એતો એક અનેક સ્વભાવ; એતો ભા-
 સે ભાવ વિભાવ; એતો બોલે બહુ પ્રસ્તાવ; એતો ભંગીરે એતો ભંગી સત્ત્વ
 બનાયરે. ૩ મું એતો નય પ્રલિત અવદાત, એહનો તીર્થકર પદ તાત; એ
 ચઉ પુષ્પારથની માત; એહનાં સકળારે એહનાં સકળાં અર્થજે જાતરે. ૪ મું
 એહનો ત્રિહુ જગમાં ઉદ્યોત; જીપે રવિ શશિ દિપક જ્યોતિ; ખીજ વાદી શુત
 ખદ્યોત; એતો તારેરે એતો તારે જિમ જળ પોતરે, ૫ મું એહને ગાણધર કરે
 સિણગાર, એતો ધુરથી સદા પ્રહયાર; એતો ત્રીપદીરે એતો ત્રીપદીનો વીસ્તા-
 રરે. ૬ મું એહથી જાતીનાં વયર સમાય; બયસે વાઘણી ભેળી ગમય. આવે
 સુર દવી સમુદાય; એહને ગાવેરે એહને ગાવે પાપ પલાયરે. ૭ મું એહને
 વાંછે નરને નાર; એહથી નાસે કામ વિકાર; એહથી ઘર એથી ઘર મંગળ
 ચ્યાર; એતો મુની જીનરે એતો મુનીજીન પ્રાણુ આધારરે. ૮ મું

અથ શ્રી નમીનાથ જીન રેતવન.

હલી ભાવલ દરાણી અરજ કરે છે એ દશી—ખીજમતીગારો ખાસો
 મુકું નપાસો; મુજને સમકીત વાસોદોવ પ્રારાણીના જાયા; સુરનર નાગિદે ગાયા

મોહન મહીર કરીને, આશા ધરીને આયા અહોનિશ સેવે; તેહને દીને દીલાસા. ૧ વખારાણીના જાયા મુઠ મુઠ આંકણી. ઘર ઘર ભટકી લાજ ગમાવે, તે સેવક કુણ લેખેહો વઠ પતીત પાવન જગ જીવન આપધી, સરિસ દરિસાણ જીવેખેહો વઠ ૨ મુઠ મોઠ કામ સનેહ હુષ્ટી રાગને છાંડી ગુણ રાગે ૨૬ મંડીહો. વઠ પ્રાણ તને પાણ પ્રીત ન છડે; તેહની કીરતી અખંડીહો વઠ ૩ મુઠ મોઠ ક્ષેત્ર કાલાદિક કારણ દાખી; મુજને શું બોલાવોહો વઠ પ્રણત મહારી સાધ તુમહારી; અવસર એહ બનાવોહો વઠ ૪ મુઠ મોઠ ભુજલ યોગે અંકુર શક્તિ. પ્રગટ એહ નહી છાનોહો વઠ ક્ષમાવિનય જન કરૂણા લહરી અસયલી લખ જાનોહો વઠ ૫ મુઠ મોઠ

અથ નેમનાથ જન રતવન.

અંતરથી અમહને આજ ગરવે ગીરધારી—એ દશી. તોરણ આવી કંત પાછા વળીયારે, મુજ કુરકે દાહિણ અંગ તિણે અટકળીયારે. ૧. કુણ જ્ઞેશી જ્ઞેયા જ્ઞેસ, ચુગલ કુણ મિલીયારે, કુણ અવગુણ દીઠા આજ, જિ-ણુથી ટળીયારે. ૨. જાઓ જાઓરે સહિરો દુર, સ્થાને છોડોરે; પાતળીઓ સા મળવા, વાલિમ તેડોરે. ૩. યાદવ કુળ તીલક સમાન, એમ ન કીજેરે, એક હાંસુ બીજી હાણી, કેમ ખમીજેરે. ૪. ઇહાં વાચે ઝંઝ સમીર, વીજળી ઝ-ખકરે; ખાપીઓ પીઠ પુકારા. હિયકું ચમકેરે. ૫. ડર પાવે દાદુર સોર, નદીઓ માતીરે; ઘન ગર્જાવરને જ્ઞેર, ફાટે છાતીરે. ૬. હરિતાં શુક પહિરયાં ભુમી, નવરસ રંગેરે; ખાવળીયા નવસર હાર, પ્રીતમ સંગેરે. ૭. મેં પુરવ કીધાં પાપ, તાપે દાધીરે; પડે આંસુ ધાર સંવિખાધ, વેલડી વાધીરે. ૮. મુને ચઢાવી મેરૂ શીશ. પાડી હેઠીરે; કિમ સહવાચે મહારાય, વીરહ અંગીડીરે. ૯. મુને પરાણી પ્રાણઆધાર, સંયમ લેજોરે; હું પતિવ્રતા છું સ્વામી; સા-થી વહેજોરે. ૧૦. એમ આઠ ભવાંરી પ્રીત, પ્રિહડા પળશેરે; મુજ મનહ મનોરથ નાથ, પુરાણ ફળશેરે. ૧૧. હિવે ચ્યાર મહાવ્રત સાર, ચુંદડી દીધી રે; રંગીલી રાજુલ નારી, પ્રેમે લીધીરે. ૧૨. મૈત્રાદિક ભાવના ચ્યાર, ચોરી ખાંધીરે; દહી ધ્યાનાનજ સજગાયા, કર્મ ઉપાધીરે. ૧૩. થયો રત્નત્રયી કં-સાર, એક ભાવેરે; આરોગે વરને નારી, શુદ્ધ સ્વભાવેરે. ૧૪. તજ અંચ-ળતા ત્રિક યોગ, હંપતિ મિલિયારે; શ્રી ક્ષમાવિનય જિન નેમ, અનુભવ કળિયારે. ૧૫.

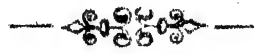
અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન રતવન.

ઘોડીજી આઠ ધારા દશમાં માર્ગજી—એ દેશી. પરમ પુરૂષ પરમાત્મા સાહિબજી, પુરીસાદાણી પાસહો. શિવ મુખરા ભમર; થાશે વીનતી; સાહિબજી; અવસર પામી ઓળગુ; સાં સફળ કરો અરદાસહો. ૧. શિં દાય નંદન મોહ ભુપરા; સાં તિણે કરચો જગ ધધોલહો; શિં દેષ કરિ રાગ કેહરી, સાં તેહનાં રાણા સોળહો. ૨. શિં મિથ્યા મુહતો આગળે, સાંકામ કટક સિરદારહો; શિં ત્રણ રૂપ ધરી તેહ રમે. સાં હાસ્યાદિક પરિવારહો. ૩. શિં મોહ મહીપતી જોરથી; સાં જગ સઘજો થયો જોરહો; શિં હરી હર સુરનર સહુ નમ્યા, સાં જકડી કર્મની ધોરહો. ૪. શિં ભવચિતિ યોગતી ઓકમાં, સાં લોક કરે પોકારહો. શિં આપ ઉદારથી થઈ રહ્યા, સાં ઈમ કીમ રહસ્યે કારહો. ૫. શિં કષપકશ્રેણેરી ગળ ઘટા. સાં હલકારો અરિહંતહો. શિં નાણુ ખડગ મુજ કર દિઓ. સાં કાણુમાં કરૂં અરીહંત. ૬. શિં કરૂણા નયાણુ કટાક્ષથી, સાં રિપુદળ હોએ વિસારાળહો. શિં કામા વિનય જિન સંપદા; સાં મગટે ઝાકઝમાળહો. ૭. શિં

અથ શ્રી મહાવીર જીન રતવન.

ઈમ ધન્ના ધણીને પરચાવે—એ દેશી. વીર જિણુંદ જગત ઉપગાસી. મિથ્યા ધામ નિવારીજી; દેશના અમૃત ધારા વરશી. પર પરણતી સવી વારી જી. ૧. વીં પંચમે આરે જોહનો શાસન, દાય હજારને ચ્યારજી; યુગ પ્રધાન સુરીસર વહસે, સુવીહિત મુની આધારજી. ૨. વીં ઉત્તમ આચારજી મુની અજ્ઞન. શ્રાવક શ્રાવીકા અછજી; લવાણ જળધી માંહી મીઠો જળ, પીવે સૌ ગી મછજી. ૩. વીં દશ અછેરે કુખિત ભરતે, ખહુ મત બેદ કરાલજી; જિ ન કેવળ પુરવધર વિરહો, ફણી સમ પંચમ કાળજી. ૪. વીં તેહનો ઝહર નિવારણ મણી સમ, તુમ્હ આગમ તુજ ખીંબજી; નિશિ દીપક પ્રવહણ જિમ દરીએ, મરૂમાં સુરતરૂ લુંબજી. ૫. વીં જૈનાગમ વક્તાને શ્રાતા, સ્થાદ વાદે શુચિ બોધજી; કળિ કાળે પાણુ પ્રભુ તુમ્હ શાસન, વરતે છે અવિરોધજી. ૬. વીં મ્હારે તો મુખમાંથી કુખમાં, અવસર પુણ્ય નિધાનજી; કામા વિનય જિન વીર સદાગમ, પામ્યો સિદ્ધી નીદાનજી. ૭. વીં ઇંદ્રી શ્રી જીનવિજય કૃત ઓવીશી સમાપ્ત.

અથ શ્રી પદમાવજિય કૃત ચોવીસિ,

અથ શ્રી રૂપમદેવ જીન રતવન.

અરાણીક મુનીવર ચાલ્યા ગોચરી—એ દશી. રૂપલ જીનસર રૂપલ લંછન ધરે, કિચા જે સાત રાજ્યોજ; નિર લંછન પથને પામીયા. શિવપુરના સાત્રાજ્યોજ. ૧. ૩૦ અવ્યય અચળ અચિંત અનંત છે, અશરીરી આણા હારીજ; અવિનાશી શાસત સુખનો ધણી, પર પરણતી નીવારીજ. ૨. ૩૦ જ્ઞાન અનંત અનંત દર્શન મયી, લોકા લોક સ્વભાવોજ; દખે કર આલમ પરે પાણુ નહીં, રમતા જે પર ભાવોજ, ૩. ૩૦ નિજ રૂપે રમાણુ કરતા સદા, સાદિ અનંતહ ભાંગોજ; અવ્યાપ્તિ અનર અન જે થયા; પુદ્ગળ ભાવ નિસંગોજ. ૪. ૩૦ પુદ્ગળ રહિતપણે સુખ ઉપનું, તે કીમ જીએ કહાયોજ; વર્ણાદિક નહી જસ સ્વરૂપ છે, જોગાતીત જિન રાયોજ. ૫. ૩૦ કરતા ભો-કતારે નિજ ગુણનો પ્રભુ; અવગાહી નીજ ખેતોજ; અછે અનંતા નિજ ઠામે રહ્યા, ભીડી ન કોયને દેતોજ; ૬. ૩૦ એ જીનવર ઉત્તર પદ રૂપ જે; પદ મને અહલંબીજેજ; તો પરભાવ કરમ દુરે કરી, ઠાકર પદવી લીજેજ. ૭. ૩૦.

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન રતવન.

સ્વામી શ્રી મંધર વીનતી—એ દશી. અજીત જિન તુજ મુજ અંતરે; જોવતાં દીસે ન કોયરે; તુજ મુજ આતમ સારિખો, હારે સત્તા ધર્મધી હોયરે. અં ૧. જ્ઞાન દર્શન ચરાણુ આદિ દઈ, ગુણઅ છે જેહ અનંતરે; અસંખ્ય પરદેશ વળી સારિખા, અછે ધણિ પરે તંતરે. અં ૨. એટલો અંતર પાણુ થયો; હારે આવિર્ભાવતિરો ભાવરે; આવિર્ભાવે ગુણ નીપના; તીણે તુજ રમણુ સ્વભાવરે, અં ૩. રાગ દેષાદિક વીલાવની; હારે પરણતિ પરભાવરે. ગ્રહણ કરતો કરે ગુણુ તણુ; હારે પ્રાણી એહ તિરો ભાવરે. અં ૪. એહ અંતર પહોયો તુજ થકી; હારે તેને મન ઘણું કુખરે. ભીખ માગે કુણુ ધન છતે; હારે છતે આહાર કુણુ ભુખરે. અં ૬. તુજ અવલંબને આંતરે; હારે ટળે માહરે સ્વામરે. અચળ અમમં અમુરે લહુ, હારે સદે નિરવધ ડામરે. અં ૬. જે

અવેદી અખેદીપણે; અસેશીને અભેગીરે; ઉત્તમ પદવર પદમનો, હારે થાયે
એતન ભોગીરે. અં ૭.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રતવન.

આવો મુજ મન મંદિર—એ દશી. ક્યું જાનું ક્યું ખની આખહી;
શ્રી સંભવજીન રાજહો મિત; તુજ મુજ અંતર મોટકો, કિમ ભાને તે આજહો
મીત ક્યું ૧. મુજ મવર્તન જેહ છે, તે ભવ વૃદ્ધિનું હેત હો મીત; હું કર્તા
કર્મજ તણો; કરિયે તે કર્મ એતહો, મીત. ક્યું ૨. જીવ ઘાતાદિક કરણે કરી;
કરાણ કારણ ઈમિ હોયહો મીત; અક્ષય પંચ પોષક સદા, કારક સંપશાણ જ્યે
હો મીત ક્યું ૩. ઈમ મનુજનો ભવ ભલો; હારીને સુણયે સ્વામીહો મીત;
નરક નિગોદ વિષે ગયો, ખટકારક મુજ નામહો મીત. ક્યું ૪. તે વિપરીત
એ સાધીઆ, તુ કરતા શિષ ઠાણહો મીત; કરીયે તે કારક કર્મ. તે, શુભ સેવન
કરણોણહો મીત. ક્યું ૫. દેઈ ઉપદેશ ભવી લોકને, દીધો કર્મને ત્રાસહો મી
ત; કર્મ થકી અજગો થયો, સીદ્ધી વીષે ગયો ખાસહો મીત. ક્યું ૬. ઈમ
તુજ મુજ અંતર પકચો, કિમ ભાને ભગવંતહો મીત; ક્યું ૭. પાણ જાણું તાહરી
પરે, સાધતાં ભાનેસે તંતહો મીત. કહિં ૭. તવ કર્તા નિજ આધિનો; ભોક્તા
પાણ તસ થાયહો મિત, તુજ મુજ અંતર સવિ ટળે, સવિ મંગળિક ખની
આયહો મિત. ક્યું ૮. અનરામર તસ સુખ હોયે, પિલસે અનંતી રીદ્ધી
હો મીત; ઉત્તમ ગુરુ સેવા લહે, પદમવિનય ઈમ સિદ્ધિહો મીત. ક્યું ૯.

અથ શ્રી અભિનંદન જીન રતવન.

તુમ્હે જોજ્યો જોજ્યોરે જંતને ખજવે તુમ્હે—એ દશી. તુમ્હે જોજ્યો
જોજ્યોરે વાણીને પ્રકાશે તુમ્હે. એ આંકણી. ઉઠે છે અખંડ ધ્વની, જોજને
સંભળાય; નર તિરિય દેવ આપણી, સહુ ભાષા સમજ નાય. ૧. તું દ્રવ્યા
દિક દેખી કરીને, નય નીખે ખુત; ભંગ તાણી રચના ઘણી, કાંઈ જાણે
સહુ અદભુત. તું ૨. પય સુધાને ઇશુ વારિ, હારી જાણે સર્વ; પાખંડી જન
સાંભળીને, મુકી દીયે ગર્વ. તું ૩. ગુણ પાંત્રીસ અલંકરી, અભિનંદન
જીન વાણી; સંસય છેદ મન તાણા, પ્રભુ કેવળજ્ઞાને જાણી. તું ૪. વાણી
જે નર સાંભળે તે. જાણે દ્રવ્યને ભાવ; નિશ્ચય ન વીવહાર જાણે, જાણે
નિજ પરભાવ. તું ૫. સાધ્ય સાધન ભેદ જાણે. જ્ઞાનને આચાર; હેય મેય
ઉપદેશ જાણે, તત્વા તત્વ વિચાર. તું ૬. નરક સરગ અપવર્ગ જાણે, થિર
અખંડિતભાદ; રાસ હેમ અનુભવ જાણે, ઉછરગને અપવાદ. તું ૭. નિજ

સ્વરૂપને ઓળખીને, અવલંબે સ્વરૂપ; ચિદાનંદ ઘન આત્મા તે. થાયે જિન ગુણુ ભુપ. ગું ૮. વિગીથી જીન ઉત્તમ કેરા, અવલંબે પદ પદમ; ની તે પરભાવ તજીને, પામે શિવપુર સદમ. ગું ૯.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રતવન.

સાહેલડીની દશી—પંચમ જગપતિ વદિયે. સાહેલડીયાં; સુમતિ જીનેસર દેવ, ગુણુ વેલડીયાં. સુમતી તણો દાયક પ્રભુ, સાં એહ શેવો નીત મેવ. ગું ૧. જહને જનમ મરાણુ નહી, સાં આર્તધ્યાન નવિ હોય; ગું દુરગતિ સનમુખ નવિ હોયે, સાં ભવ દુખ સામુ ન જોય. ગું ૨. રોગ શોગ નવિ એહને. સાં નહિ એહને સંતાપ; ગું એહની કરો ઉપાસના. સાં જાયે જોહથી પાપ. ગું ૩. અષ્ટ કરમ દળ છેદીને. સાં પામ્યા અવિચળ રાજ્ય, ગું રત્ન ત્રયી પરગટ કરી, સાં મુખ વિલસે પ્રામુર્ચ, ગું ૪. જીન ઉત્તમ પદ પદમને, સાં શેવે મુખ નિરધાર; ગું જોહથી અક્ષય પદ લેહે, સાં અઘ્યાખાધ ઉદાર. ગું ૫.

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન રતવન.

દશી રસીયાની—પદમ જિનેસર પદમ લંછન ભલુ, પદમની ઓપમ દેવાય; જિનેસર. ઉદકને પંકજ માંહિ જે ઉપનુ, ઉદક પકે ન લેપાય. જિં ૧. તિમ પ્રભુ કર્મ પંકથી ઉપના, ભોગ જજો વધ્યા સ્વામી; જિં કર્મ ભોગ મ્હેલી અળગા રહ્યા, તેહને નમું શિર નામી. જિં ૨. પં બારે પરખદ આગળ તું દીયે, મધુર સ્વરે ઉપદેશ; જિં સર દષ્ટાંતે દશના સાંભજો. નર તિરિ દેવ અસેસ. જિં ૩. પં રક્ત પદમ સમ દેહ તે તગતજો, જગ લજો રૂપ નિહાળ. જિં ઝગમગે સમવસરાણુ માંહિ રહ્યા, પગ પગે રીઢી રસાળ. જિં ૪. પં સુશીમા માતારે પ્રભુને ઉર ધરયા, પદમ મુપન ગુણુ છામ; જિં ઉત્તમપિન્નય ગુરૂ સાહે ગહો, પદમપિન્નય પદમ નામ. જિં ૫. પં,

અથ શ્રી સુપારસ્તવ જીન રતવન.

તુંગિયાગિરી શિખર સોહે—એ દશી. શ્રી સુપાસ જિણંદ તાહરૂ. અક્ષ ૩૫ જણાયરે; રૂપાતીત સ્વરૂપવંતો. ગુણાતીત ગુણુ ગાયરે. ૧. કયુંહિ કયુંહિ કયુંહિ કયુંહિ, તારનારો તુંહિ કિમ પ્રભુ; રીદ્યમાં ધરી લોકરે, ભવ સમુદ્રમાં તુજ તારે, તુજ અભિધા ફોકરે. કયું ૨. નીરમાં ઘૃતિ દખી તરતી, જાણીયો મ્હે સ્વામરે, તે અનિલ અનુભાવ જિમ તિમ, ભવિક તાહરે નામરે. કયું ૩. કયુંહિ કયુંહિ કયુંહિ કયુંહિ. આજેહ તનુમાં ધ્યાત ધ્યાયે; તા-

હરે તસ નાશરે; થાય તનુનો તેહ કિમ પ્રભુ, એહ અચરિજ ખાસરે. કયું ૦ ૪. વિગ્રહને ઉપસમ કરે તે, મધ્ય વરતી હોયરે, તિમ પ્રભુ તુમ્હે મધ્ય વરતી, કલહ તનું શમ જાયરે. કયું ૦ ૫. તુમ પ્રમાણ અનલપ દીસે, તે ધરી હૃદી ભવ્યરે; ભાર વિનું નિમ શીઘ્ર તરિયે; એહ અચરિજ નવ્યરે. કયું ૦ ૬. મા હા પુરૂષ તણો ને મહિમા, ચિંતવ્યો નવિ જાયરે, ધ્યાન ઉત્તમ જિન રાજ કરે, પદમવિજય તિણે ધ્યાયરે. કયું ૦ ૭.

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

ધાણરા ઢોલા—એ દેશી. ચંદ્રપ્રભુ જિન આઠમારે, પામ્યા પુર્ણ સ્વભાવ, જિનવર ધ્યાવો; પુર્ણતા મુજ પ્રગટ થવારે, છો નિમીત નિ:પાવ. ૧. જિં ૦ ધ્યાવો ધ્યાવોરે ભવીક જીન ધ્યાવો; પ્રભુ ધ્યાતાં ધ્યાન પલાય; જિં ૦ પર ઉપાધીની પાર્ણતારે, જાચીત મંડન તેહ; જિં ૦ જાત્ય રત્ન સમ. પુર્ણતારે, પુર્ણિતા સુભ રેહ, જિં ૦ ૨. કલ્પનાથી ને અતાત્વકીરે; પુર્ણિતા ઉદયિ કલ્લોલ; જિં ૦ ચિદાનંદ ઘન પુર્ણિતારે; સિતમિત સમુદ્રને તોલ. જિં ૦ ૩. પુર્ય માન હાનિ લહેરે, અસંપુર્ણ પુરાય; જિં ૦ પુર્ણાનંદ સ્વભાવ છેરે; જગદ્દુતનો દાય. જિં ૦ ૦. પુર્ણાનંદ નિર્ણદનેરે, અવલંબે ધરી નેહ; જિં ૦ ઉત્તમ પુર્ણતા તે લહેરે; પદમવિજય કહે એહ, જિં ૦ ૫.

અથ શ્રી સુવીધી નાથજીનું સ્તવન.

મન મોહનારે લાલ—એ દેશી. સુવીધી જીનેસર સાહીબારે; મન મોહનારે લાલ, સેવા થઈ થીર યોભરે; જગ સોહનારે લાલ; સેવા નવી હોયે અન્યથારે. મં ૦ હોયે અચિરતાયે ક્ષોભરે. જં ૦ ૧; પ્રભુ સેવા અખુદ ઘટારે, મં ૦ ચઢી આવી ચિત્ત માંહીરે; જં ૦ અથીર પવન જખ ઉલટેરે; મં ૦ તખ જાયે વિલઈ ત્યાહીરે. જં ૦ ૨. પુંશ્વલા શ્રેય કરી નહીરે. મં ૦ જીમ સીદ્ધાંત મઝારે; જં ૦ અથીરતા તીમ ચીતથીરે; મં ૦ ચીત્ર વચન આઝારે જં ૦ ૩. અંતઃકરણે અચિરપાણુરે, મં ૦ જો ન ઉધચું મહા સહ્યરે જં ૦ તો રથો દાપ સેવા તણુરે મં ૦ નવી આપે ગુણ દિલ્લરે. જં ૦ ૪. તીણે સીદ્ધમાં પાણ વાંછાંછીયોરે; મં ૦ થીરતા રૂપ ચરિતરે. જં ૦ જ્ઞાનદર્શન અબેદ્યરે; મં ૦ રત્ન ત્રયી ઇમ ઉત્તરે. જં ૦ ૫. સુવધી જીન સીદ્ધી વરચારે; મં ૦ ઉત્તમ ગુણ અનુપરે; જં ૦ પદ્મવીજય તસ સેવથીરે; મં ૦ થાયે નીજ ગુણ ભુપરે. જં ૦ ૬.

અથ શ્રી શીતલજીનું સ્તવન.

અણ ઘર માંડવ સીમાલોએ—એ દેશી, શીતલ જીન પતી સેવીચએ;

શીતળતાનો કંદ; સાહિબ શિવ સુખ કર્યો; પ્રતી પ્રદેશ અનંત ગુણોએ, પર-
ગટ પુરાણાનંદ. સાં ૧; એક પ્રદેશ નભ તણોએ, દેવ સમુહ સુખ વ્યાપી;
સાં ત્રણ કાળ ભણું કરીએ. અસન કલપનાયે થાપિ. સાં ૨. ઈમ આ-
કાશ પ્રદેશ જેએ, લોકા લોકના તેહ. સાં થાપતાં સંપૂર્ણ હોઈએ, અનંત
ગુણો એમ એહ. સાં ૩. તે સુખ સમુહ તણા વળીએ, કીજે વર્ગ ઉદાર;
સાં તેહનો વર્ગ વળી કરે;એ, એમ વર્ગ કરો વારંવાર. સાં ૪. અનંત
વર્ગ વર્ગે કરીએ; વર્ગીત સુખ સમુદાય; સાં અવ્યાખ્યાય સુખ આગલેએ,
પાણ અતી ઉણમ થાય સાં ૫. મ્લેછ નગર ગુણ કિમ કહેએ; અન્ય મ-
લેછ પુર તેહ; સાં તિમ આપમ વિણ કિમ કહુંએ, શીતળ છન સુખ જેહ-
સાં ૬. આવશ્યક નિરચુકિતયએ, ભાખ્યો એ અધીકાર; સાં કરતાં સિદ્ધી
ભણી તિહાંએ, ઉત્તમ અતિ નમસ્કાર. સાં ૭ એમ અનાપમ સુખ ભોગવો-
એ, છન ઉત્તમ મહારાજ; સાં તે શીતળ સુખ જનચીએએ, પદ્મમવીજય કહે
આજ, સાં ૮.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનું રતવન.

વારી હું ગોડી પાસજી એ દર્શી—શ્રીશ્રીયાંસ નિર્ણાંદની, અદ્ભુત તા
ન કહાય; મોહન સંજમ ગ્રહિ કેવળ લહિ; શૈલેશીયે સુહાય મોહન. ૧ શ્રીં
શુષિ પુરણથી હીનતા, યોગ નિરોધને કાળ. મોં હોય ત્રિભાગ અવગાહના
વિછંડી કર્મ જંજાળ. મોં ૨ શ્રીં વાચ્ય નહી સંઝાણથી, તેણે અનિશ્ચિ-
ત સંઝાણ; મોં પ્રદેશાંતર ફરસ્યા વિના, પાખ્યા લોઅગ ઠાણ. મોં ૩ શ્રી.
પ્રથમ સમય અનંતર કહ્યા; પછે પરંપર સિદ્ધ; મોં વેતાસવિજગ ભાવનો
પાણ કોઈ પયથ્યે નગિદ્ધ; મોં ૪ શ્રીં ચિદાનંદ નીત ભોગવો; સાદિ અ-
નંત સ્વરૂપ, મોં જન્મ જરા મરણે કરી; નવિ પડવું ભવ કુપ; મોં ૫
શ્રીં મોહક્ષીયી પાણ તાહરા; ગુણવાન સમથ્ય; મોં પાણ જ્યુશિ શુ સા-
ગર મવે, વિતરણ કરી નિજ હુથ્ય. મોં ૬ શ્રીં તિણે જિનવર ઉત્તમ
પ્રીતે, વીનતી કરીએ એહ. મોં જિન પદ પદમ સેવક ભણી; દીજે શિવ
સુખ જેહ. મોં ૭ શ્રીં

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય છન રતવન.

પ્રથમ જોવાળા તણે ભવેછ એ દર્શી—વાસવ વંદિત વંદિયેછ; વાસુ-
પુજ્ય જિન રાય માનુ અફણ વિગ્રહ કરચોછ; અંતત રિપુ જયકાર. ૧ શુ-
ભા કર અદ્ભુત તત્કારીરે વાત, મુણતાં હોય સુખ સાત, ગું અંતર રીપુ કમ

જ્ય કરચો. પામ્યો કેવળજ્ઞાન; શેલે શીકરણે દહ્યાં; શોષ કરમ સુહાણુ,
 ગુ. ગુ. ૨ બંધન છેદા દિક થકી; જઈ કરચો લોક અંત; નિહાં નિજ
 એક અવગાહના; તિહાં ભવ મુક્ત અનંત- ગુ. ૩ અવગાહના જે મુજ છે
 ; તેહમાં સિદ્ધ અનંત; તેહથી અસંખ્ય ગુણા હોયે; કરસિત જન ભગ-
 વંત. ગુ. ૪ અસંખ્ય પ્રદેદે અવગાહના, અસંખ્ય ગુણા તિણે હોયે; જ્યો-
 તિમા જ્યોતિ મિલ્યા પરે, પાણુ સંકીર્ણ ન કોય. ગુ. ૫ સિદ્ધ પુદ્ગલ પર
 માતમા; આધિ વ્યાધિ કરી દુર; અચલ અમલની કલંક તું, ચિદાનંદ
 ભરપુર. ગુ. ૬ નીજ સ્વરૂપ માંહિ રમે, ભેળા રહત અનંત પદમવિજય
 તે સિદ્ધતું; ઉત્તમ ધ્યાન ધરંત. ગુ. ૭

અથ શ્રી વીમળનાથ જન રતવન.

ગુણ હવિલા મંગલીક માળા એ દશી—વિમળ જનસર વયાણુ સુણી
 ને; વિમળતા નિજ ઝોળખાણીરે, પુદ્ગલ તત્વાદિક ભિન્ન સત્તા; સિદ્ધ સમા-
 ન પીછાણીરે વા. ૧ પુદ્ગલ સંગથી પુદ્ગલ મયનીજ ખીર નીર પરે અ-
 પ્પારે એતા દિન લગે એહીજ ત્રાંતિ, પુદ્ગલ અપ્પા થપ્પારે; વી. ૨ માનુ,
 અખ મેં વાણી સુણીને, નીજ આતમ રીઠી પાઈએ. ગૃહ અંતર ગત નીધી
 ખત લાવત; લહે આણુંદ સવાઈરે. વી. ૩ અપ્પા લેહ્યા ત્યું દેહને અંતરે
 ગુણ અનંત નિધાનરે, આવારક આચાર્ય આવરાણુ, જાણ્યા ભેઅ અમાનરે
 વી. ૪ સીદ્ધ સમાન વીમળતા નીજતે, કરવા પ્રગટ સ્વભાવરે, વીમળ જન
 ઉત્તમ આલંબન, પદમવીજય કરે દાવરે વી. ૫

અથ શ્રી અનંતનાથ જન રતવન.

વીમળજન વીમળતા તાહરીજ એ દશી—અનંત જન જ્ઞાન અનંતા
 ; મુજથી કેમ કહેવાય; અનંત આગમ માંહી તોળીઆજ, એ ખટ પથ-
 થ જન રાય. અ. ૧ જીવ૧ પુદ્ગલ, ૨ સમય, ૩ એ ત્રીહુજ, દ્રવ્ય; ૪ પરદે-
 શપ પરયાય, ૬ થોડલા જીવ પુદ્ગલ તીહાં; અનંત ગુણાહ કરાય. અ. ૨
 અનંત ગુણ તે જરા એકજે, અનંત ગુણ કમગતાસ, બંધને મુક્ત ભેળા
 વળી; તીણે અનંત ગુણી રાશ. અ. ૩ અનંત ગુણ સમય તેહથી કહ્યા
 ; સાંપ્રત સમય સહુ માંહી; વ્યાપીઓ તીણે તેહથી વળી, દ્રવ્ય અધીકા
 કહ્યા ત્યાંહી. અ. ૪ જીવ પુદ્ગલાદી પ્રદેપથી; થાચે અધીકા એમ તેહ;
 છે પરદેશ અનંત ગુણા; નભ પરદેશ કરી એહ. અ. ૫ ઝાણી અનાદી
 અનંતજો; થાય ઘન નભ પરદેશ, કાળનો ઘન નવી હોયે; તીણે અનં-

ત ગુણ પરદશ. અં ૬ તેહથી અનંત ગુણ પજ્જવાણ; અગુરુ લહુ પજ
ય અનંત; એક પરદશ વીશે ભાખીઆણ. થાય સમુદાય કરંત; અં ૭ અ-
નંતા છન કેવળજ્ઞાનમાંણ; દખતા નીતુ પરતક્ષ; છનવર ઉત્તમ મહેરથીણ;
પદમને પાણ હોય લક્ષ. અં ૮

અથ શ્રી ધરમનાથ છન રેતવન.

દશી બિંદલીની છે—શ્રી ધર્મછનેસર દેવા; ખીજની ન કરે હેવાહો;
સાહીખ અરજ સુણો; તેતો કાય શકલને જોહવા; તું ચિંતામાંણી દુખ હરેવા-
હો. સાં ૧ તે નવી લહ્યા આપે ધર્મ; તસ શેવા કીમ દીયે સર્મહો. સાં
તુતો ધર્મ તણો અધીકારી. ધરમી જનને સુખકારીહો. સાં ૨ નીજ જોહ અ-
નંતા ધર્મ; કર્યા પરગટ છંડી કર્મહો; સાં મુજ પાણ જે ધર્મ અનંતા; પ્રગટ
કરવા કરે ચિંતાહો, સાં ૩ તસ તું પ્રભુ કારણ મીળીઆ; હવે તરિઆ ભવ
જળ દરીઆહો; સાં તુજ મુરતી મુરત માંહી; મનોહર દીઠી ઉછાંહીહો; સાં
૪ તેહથી તુજ પ્રત્યય આવ્યો; છન ઉત્તમ ભાવે ભાંચોહો, સાં કહે પદ્મવિજય
પ્રભુ સેવા કરવા અક્ષય પદ લેવાહો સાં ૪ સાં ૫

અથ શ્રી શાંતીનાથ છન રેતવન

હારે માહારે ચોવનીયાનો ભટકો દહાડા ચારજે એ દશી—હારે મહારે
શાંતી છનેસર અલવેસર આધારજે; લેઈ દિક્ષા દીયે શિક્ષા ભવીજન લોકને
રેલો હાં ૦ પામી જ્ઞાન ધરી શુભ ધ્યાન અનંતજે; ત્રણ ભુવન અજ્ઞવાલે ટા-
લે શાકનેરેલો. હાં ૦ ૧ સંલેશીમાં થઈ અલેશી સ્વામીજે; નીજ સતાનો બો-
ગી શોકી નહી કદારેલો હાં ૦ ગુણ એકત્રીસ જગીશ અતિ અદ્ભુતજે; પ્ર-
ગટ થયા અવગુણ ગયા સર્વી સાદી સદારેલો હાં ૦ ૨ ગત આકાર શ્રીકાર
સ્વરૂપ ગુણ પાંચજે; વરાણ વિચીત્ર અતીતથી ગુણ પાણ પામીઆરેલો હાં ૦
દાય ગંધ સંખંધ ટલ્યાથી દાયજે; અરસ સરસથી ગુણરસ પાણ પ્રભુ વાંમી
યારે લો હાં ૦ ૩ રસ અરસથી ગુણ લહ્યા અછજે; ત્રણ વેદનો ખેદ પ્રભુ
દુરે કરચેરેલો હાં ૦ અશરીરી અસંગીવરી અરહજે; એકત્રીસ ગુણ વરીઆ
ભવ દરીઆનિસ્તરચેરેલો હાં ૦ ૪ પામ્યા સિદ્ધ સરૂપ અનુપછણંદજે. તીમ
સેવકના કારક તારક ભવ તણોરેલો હાં ૦ છન ઉત્તમ વરગુણ ભરપદ
કજ નીતજે પદમવિજય કહે ભાવો ભાવે ભવીજનારેલો ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ છન રેતવન.

સઘમાં મોહારે માંદલીઆ ઉખોત અમ્ય અમ્ય રાતનારે જે દશી—છ

નશ્વ મોરારે રાત દીવશ નીત સાંભરે; દખી તાહર રૂપ લાલ, લાલ ગુલાબ
આંગી બનીરે; તુજ ગુણ જ્ઞાનથી માહરે; જાણુ શુદ્ધ સ્વરૂપલાલ લાં ૧
૭૦ તેહ સ્વરૂપને સાધવારે; કીજે જનવર સેવલાલ દ્રવ્ય ભાવ દુબેદથીરે દ્ર-
વ્યથી જમ કરે દેવ લાલ લાં ૭૦ ૨ મોગર માલતી કેવડારે હ્યો માહારા
કુથુજનને કાજલાલ; લાખેણારે ટોહર કરીરે, પુજે શ્રીજનરાજલાલ લાં
૩ જિં ૦ કેસર ચંદન ધુપણારે; અક્ષત નૈવેદનીરેલાલ, દ્રવ્યથી જનની પુજ
કરેરે; નીરમલ કરીને શરીરલાલ લાં ૪ ૭૦ દ્રવ્યથી જમ જન પુજ કરીરે
ભાવથી રૂપાતીત સ્વભાવલાલની:કર્માને નીશંતારે, ની:કામીવેદ અભાવલાલ લાં
૫ ૭૦ આપણું સર્વ થયા વેગલારેલાલ ઘાતી અઘાતીસ્વરૂપલાલ બંધ ઉદયને સતા
નહી નીજ ગુણના થયા ભુપલાલ લાં ૬ ૭૦ મુજ આતમ તુજ સારીખોરે; કર
વાને ઉજમાલલાલ તે જનઉતમ સેવથીરેપદને મંગલ માલલાલ લાં ૭ ૭૦

અથ શ્રી અરનાથ જન સ્તવન.

ઘડી એક ઘોને રાણી સુંખરો એ દશી—શ્રી અરનાથજી સાંભળો સે
વકની અરદાસ; ભવ અટવી માંહી હું ભમ્યો બંધાણો મોહપાસ; શ્રીં ૧
મોહરાયના રાજમાં ખહુલુ કટક જાણાય, મિથ્યા મહેતો તીહાંઅછે મંત્રીકુબુધ
કહાય શ્રીં ૨ અભગા સીપાઈ અતી ઘણા, કહેતાં નાવે પાર; તોપણ અ-
ધીકારી તણા, નામ કહુ નીરધાર શ્રીં ૩ ક્રોધ માયા લોભ માનતે મુકે ન
માહરા સંગ, મુજ પાણુ તેહ છે વાહલા, નવી મુક રંગ શ્રીં ૪ રાગ દેષ
દાય મલવલી બાંધ્યા બાંહીમરોડ, હવે પ્રભુ તુમ્હ આગલ રહી, વીનતી કર
કરજોડ; શ્રીં ૫ બંધન માંહીથી છોડવો; ઉતારો ભવપાર; હરીહર દેવ સે-
વ્યા ધણા; નવી પામ્યો હું સાર, શ્રીં ૬ સહસ વદન નસ્તવીસકે તુજ
ગુણ અગમ અપાર, જમ રયાણાકર રતનનો નવી વીલસે પાર. શ્રીં ૭ આ
ચારીજ પંડીત ઘણા, સત્યવિજય ગુરુરાય, કપુરવીજય તસ પાટવી, ભવીજ-
નને સુખ થાયશ્રી. ૮ ખીમવીજય તસ પાટવી. જનવીજય સુપસાય પંડીત
ઉતમવિજયનો પદ્મવીજય ગુણ ગાય શ્રી. ૯

અથ શ્રી મક્ષીનાથ જન સ્તવન.

પાંચમે મંગલવાર પ્રભાતે ચાલવુરેલો એ દશી—સાહીબા મલી જને
સરનાથ અનાથ તણો; ધણીરેલો સાં વસ્તુ સ્વભાવ પ્રકાશક ભાશક દિનમ
ણીરેલો સાં ધરમ અનંતા સુખ દેતાં પરગટ મયોરેલો સાં વસ્તુ સરવ પ-
ર્થવસભાખી જન ગયારેલો સાં ૧ મુગપદ ભાવીને કમ ભાવી પર્યવ કહ્યા

રેલો સાંજાનાદિક યુગપદ ભાવીપણે સંગ્રહારેલો સાં નવ જીરણાદિક થાય
તે ક્રમ ભાવી મુજોરેલો સાં શબ્દ અરથથી તે પણ દીવીધપરે મુજોરેલો
સાં ૨ ઇંદ્ર હરી ઇત્યાદિક શબ્દ તણા ભલારેલો સાં જે અભીલાખ નહી
તે અર્થ પર્યવ કલારેલો સાં તે પણ દીવીધ કહીને સ્વપરભેદ કરીરેલો સાં
તે પણ સ્વભાવીકે આપેક્ષીકથી વરીરેલો સાં ૩ સર્વ અતીત અનાગત સાં-
પ્રત કાલથીરેલો સાં ઇત્યાદીક નીજ બુદ્ધે કરે સભાળથીરેલો, સાં સમ
કાલે ઇમ ધરમ અનંતા પામીચેરેલો, સાં તે સહી પરગટ ભાવથી તુમ્હ
શીર નામીચેરેલો. ૪ સાં ખટ દરવ્યના જે ધરમ અનંતા તે સચેરેલો, સાં
નહી પરછન સ્વભાવ અભાવ મુજ સંભવેરેલો, સાં પુષ્ટા લંખન તુંહી પ્ર-
ગટપણે પામીચેરેલો, સાં હું પણ હવે તુજ રીતે થવાને કામીચેરેલો. ૫
સાં મહત્તીનાથપરે હરતી મલ થઈ જીજીરેલો સાં તસપરે ઉતમ સીસને
મહેરથી નીરખીએરેલો સાં પદ્મવીજ્ય કહેનો અમહે અતમાં હરખીએરેલો સાં ૬

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રતવન.

સાખરમતીએ આવીલા ભરપુરજે ચારેને કાંઠે માતા રમી વલ્યારે એ
દેસી—ગરખાની છે, પરમાનંદન વંદન કરીએ નીત્યજે, સ્વાદ વાદ સૈલીજ
અઅભીધા મુચવેરે, લોકાલોકને જાણે તીણે મુની હોયજે એ ગુણથી મુજ
મનમાં હડથી રૂચવેરે ૧ મત્યાદીક ચઉનાણુ અભાવથી જસજે. કેવલજ્ઞાન
તે સુરજ ઉગ્યો જેહનેરે કટવી વરે કરી સુરજ કીરણે પ્રકારાજે. મંદાતરથી
આવ્યો જન કહે તેહનેરે. ૨; વાતાયન પરમુખનો કહે ઇણી પરકાશજે; પણ સુ-
રજનો નવી કહે ઇણીપરે જાણીએરે. કેવલજ્ઞાન પ્રકાશે ક્ષયોપશમ નામજે.
મત્યાદીકથી ભવીજન મનમાં આણીએરે. ૩ વાતાયન પરમુખ કીધા શવી દુ-
રજે; તવ કહેવાય સુરજનો પરકાશ છેરે તીમ આવરાણુ ગયાથી ઇમ કહેવાય
જે કેવલજ્ઞાને ત્રણ જીવન આભાશછેરે. ૪ અથવા સુરજ ઉગે પણ નવી જ
યજે, ગ્રહણ તારા પણ પરવર્તન તશ નથીરે તીણીપરે સતા મત્યાદીકની જાણ
જે; પણ પરવર્તન નહી તસ કેવલજ્ઞાનથીરેપ ઉતમ વ્રત પાલ્યાથી સુવ્રત ના-
મજે; જ્ઞાન કીધા ઇમ નામે જેહને પામીએરે, જ્ઞાન કીધાથી મોક્ષ હોએ ની
રધારજે તે શાધી શીવ પામ્યા તુમ્હ શીર નામીએરે ૬ જ્ઞાન માંહી દરશન
તે અંતર જીતજે; શાવન રૂપ ટળીને સાધ્યપણે થઈરે રતત્રયી જીનવર ઉતમ
ને નીત્યજે, પદમવીજ્ય કહે ભજતાં આપદ શવી ગઈરે ૭.

અથ શ્રી નમીનાંથ જીન રતવન.

મુગટ બન્યો માહાવીરનોજે એ દેશી—નિત નમિયે નમિ જિનવરજે;
જે એક અનેક સ્વરૂપજે; નિત્ય અનિત્યપણે વસીજે, જેહના ગુણ અતિ
અદ્ભુતજે. નિં ૧ અવયવી અવયવ રૂપજે, જે અસ્તિ નાસ્તિ સ્વભાવજે;
વસી ગુણાતીતને જે ગુણીજે, રૂપા તીત સ્વરૂપી ભાવજે. નિં ૨ વ્યથ ઊન
પતિ ધરૂવ જેહજે જે, જે વેદી અવેદી વિચારજે; ભિન અભિનપણે કરીજે,
નિત્ય ભોગવે સુખ શ્રીકારજે. નિં ૩ કરતા અકરતા જેહજે, વસી ભોક્તા
અભોક્તા જેહજે; સક્રિય અને અક્રિય વસીજે પરિણામ ઇતર ગુણ જેહજે.
નિં ૪. યોગાતીત યોગીસરૂજે, વર્ણાતીતને તદ વંતજે; સ્યાદવાદ એણિપરે
કરીજે, તું સિદ્ધ સ્વરૂપ ભગવંતજે. નિં ૫. ઇમ જિનવરન ઝોળખીજે,
જેથીર મન કરી સેવેજે; ઉત્તમ ભવિ જન તે હોવેજે, કહે પદ્મવિજય પોતે
દેવજે. નિં ૬.

અથ નેમનાથ જીન રતવન.

મુણુ ગોવાલાણી ગોરસઝવાળીરે ઉભી રહેને—એ દેશી. સામળીયાલાલ
તોરાણથી રથ ફર્યો કારણ કહેને, ગુણ ગિરૂઆ લાલ મુજને મુકી આલ્યા
દરિસાણુ ઘોને. આંકણી. હું છું નારી તે તમારી, તુમ્હેસેં પ્રિતી મુકી અમ્હારી;
તુમ્હે સંયમ સીં મનમાં ધારી. સાં ૧. તુમ્હે પમુ ઉપર કિરપા આણી,
તુમ્હે માહરી વાત ન કો બાણી, તુમ્હ વિણ પરણું નહી કો પ્રાણી. સાં
૨. આઠ ભવાની પ્રીતલડી, મુકીને આલ્યા રોતલડી; નહી સજ્જનની એ રી-
તલડી. સાં ૩. નવી કીધો હાથ ઉપર હાથે, તો કર મુકાવું હું માથે. પાણુ
બવું પ્રભુજીની સાથે. સાં ૪. ઇમ કહી પ્રભુ હાથે વ્રત લીધો, પોતાનો
કારજ સપિ કીધો; પકડ્યો મારગ એણે શિવ સીધો. સાં ૫. ચોપન દિન
પ્રભુજી તપ કરીઓ, પાણુ પન્ને કેવળ વર ધરીઓ; પાણુ સત છતિસમુ સીવ
વરિઓ. સાં ૬. ઇમ ત્રણ કલ્યાણુક ગિરનારે, પામ્યો તે જિન ઉત્તમતારે;
જો પાદ પદ્મ તસ શિર ધારે સાં ૭.

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન રતવન.

આઘા આમ પધારો પુજ્ય, અમ ઘર વોહોરણુ વેળા—એ દેશી. પર-
વાદી ઉલુકો પરિ હરી સમ; હરિ શેવે જસ પાયા; હરીતવાને પ્રભુની ગતિ
મજ સમ, હરી સેવે જસ પાયા, ૧. પ્રભુજી મહેર કરી મહારાજ કાજ આ
જ મુજ સારો. ૧ જિમ ઉપધીપતી દેખી મનમાં, કોસીક આણુંદ પામે,

તિમ પ્રભુ વદ્ધ તે ધિવજ્ઞપતિ દેખી, કૌસિક આજુનંદ પામે. પ્ર૦ ૨. નિમ આયશીપતી દેખી મનમાં, સચ્ચ કોર મીતી પામે; તિમ પ્રભુ વદ્ધ તે દિવ્જ પતિ દેખી, સચ્ચકોર મીતી પામે. પ્ર૦ ૩. નિમ રોહીણીપતિ જગમાં જાણો, શિવને તીલક સમાન; પ્રભુ મોક્ષ ખેત્ર શાભાકારી, વળી શિવને તિલક સમાન. પ્ર૦ ૪. નિમ રાજા ઝગઝગતો ઉગે; નિજ ગોથીતમ ટાળે; તિમ પ્રભુ સમવસરાગુ ખેશીને, નિજ ગોથીતમ ટાળે. પ્ર૦ ૫. નિમ સિત રૂચી નજમાં ઉગીને, કુવલય કરે ઉદ્દાસ; તિમ નિનવર જગમાં પ્રગટીને, કુવલય કરે ઉદ્દાસ. પ્ર૦ ૬. નિસા પતિ જળ ઉગે હોયે, પુણ્ય સમુદ્ર વૃદ્ધિકારી; થંભાગુ પાસ પદ પદ્મની શેવા પુણ્ય સમુદ્ર વૃદ્ધિકારી. પ્ર૦ ૭.

અથ શ્રી મહાવીર જીન રતવન.

ગિરુચ્ચરે ગુણ તુમ તાણા—એ દેશી. વીર નિજેસર પ્રાણમું પાયા, ત્રિશલાદેવી ખાયારે; સિદ્ધારથ રાજા તસ તાયા, નંદીવરદન ખાયારે. વીં ૧. વીં લેઈ દીક્ષા પરિસહ બહુ આયા, ખમ દમ સમણ તે જતયારે; ખાર વર્ષ પ્રભુ ભુમિ ન ડાયા, નિંદ્રા અલપ કહાયારે. વીં ૨. ચંદ્રકોશિક પ્રતિભોધન આયા, ભય મનમાં નવિ લાયારે; ત્રણ પ્રકારે વીર કહાયા, સુરનર જસ ગુણ ગાયારે. વીં ૩. જગત જીવ હિતકારી કાયા, હરિ લંછન જસ પાયારે; માન ન લોભ વળીઅ કસાયા, વિહાર કરે નિરમાયારે. વીં ૪. ક્ષેવજ્ઞાન અનંત ઉપાયા, ધ્યાન શુકલ પ્રભુ ધ્યાયારે; સમોસરણે ખેશી નિતરાયા, ચંડવિહ સંઘ થપાયારે. વીં ૫. કનક કમળ ઉપર હવે પાયા, ચંડવિહ દેશન દાયારે; પાંત્રીસ ગુણ વાણી ચંડરાયા, ચોત્રીસ અતિસય પાયારે. વીં ૬. રૌલેશીમાં કર્મ જલાયા, જ્યત નિશાણુ વજ્રયારે; પંડિત ઉત્તમવિજય પસાયા, પદ્મવિજય ગુણ ગાયારે. વીં ૭. ઇતી શ્રી પદ્મવિજયકૃત ચોવીશી સમાપ્ત.

અથ શ્રી જ્ઞાનવિમલજિ કૃત ચોવીશી,

અથ શ્રી રત્નલદેવ જીન રતવન.

ઠાગ લલનાની—આદિ કરાણુ, અરીહંતજી, આયગડી, અવધાર લલનાક

પ્રથમ જિનેસર પ્રાણીએ, વંછિત કુંજ દાતાર. લં ૧. આં ઉપગારી અ-
વની તજો, ગુણુ અનંત ભગવાન; લં અવિનાશી અક્ષય કળા, વરતે અ-
તિશય નીધાન. લં ૨. આં ગૃહવાસે પાણુ જોહને, અમૃત કુંજ આહાર લં
તે અમૃત કુંજને લહે, એ યુગતુ નિરધાર. લં ૩. અં વંશ ધક્ષિંગ છે જો-
હનો, ચઢતો રસ સુવિસેષ; લં ભરતાદિક થયા કેવળી, અનુભવ રસ કુંજ દેખ.
લં ૪. આં નાભીરાયા કુંજ મંડણો, મરુદેવી સર હંસ; લં રૂપભદ્રવ
નિતુ વંદીયે, જ્ઞાનવિમળ અવતંસ. લં ૫. આં

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન રેતવન.

પ્રાણ્ય પ્રસંસીયે—એ દેશી. અજીત નિગુંદ દયા કરો; આણી અધીક
પ્રમેદ; જાણી શેવક આપણો, સુણીયે વચન વિનોદરે, જિનજી શેવના. ૧.
ભવ ભવ તાહરી હોજરે, એ મન કામના. આંકણી. કર્મ શત્રુ તુમે જીતીઆ,
તિમ મુજને જીતાડ; અજિત થાઉ દુશમન થકી; એ મુજ પુરો રૂહાડરે. જિં ૨.
જિતશત્રુ નૃપ નંદનો. જીતે વગરી એહ; અચિરજ ઇહાં કાણી કો નહી,
પરીણામે ગુણુ જોહરે. જિં ૩. સકળ પદારથ પામીયે, દીઠે તુમ દીદાર;
સોભાગી મહિમા નીલો. વિજયામાત મલહારે. જિં ૪. જ્ઞાનવીમળ સુખ.
કાશથી, ભાસીત લોકા લોક; શિવમુંદરીના વાલહા. પ્રાણમે ભવિજન યો
કરે. જિં ૫.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રેતવન.

કપુર હોવે અતિ ઉજળોરે એ દેશી—સંભવ જીનવર ખુબ ખન્યોરે;
અવિહુ ધર્મ સનેહ; દિન દિન વધતો અછેરે; કબ હીન હોવે છેહ, ૧ સો
ભાગી જિન ખુબ તુહી સુહાય; એતો બીજના વેદાય, હુતો લલિ લલિ લાણુ
પાયસોં આંચલી, દુધ માંહી જિમ ઘૂત વસ્થુરે; વસ્તુ માંહી સામર્થ તનુમાંહી
જીમ પટવસ્થોરે, સુત્રમાંહીજીમ અર્થ ૨ સોં કંચન પારસ પાહણુમારે, ચંદનમાં
જિમવાસ. પૃથ્વી માંહી જિમ ઉષીધીરે, કાર્યે કારણ વાસ; ૩ સોં જિમ સ્થાદ
વાદે નય મીલેરે; જિમ ગુણુમાં પર્યાય; અગ્નિમાં પાવક વસ્થોરે, જિમ લોકે
ખટકાય. ૪ સોં તિણુ પરે તુ મુજ ચિત વસ્થોરે; સેના માત મલહાર, જે
અભેદ ખુદ્ધિ મિલેરે, શ્રી જ્ઞાનવિમળ સુખકાર. ૬ સોં

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રેતવન.

રામચંદ્ર કે બાગ ચાંપો મોરી રક્ષારી એ દેશી—અભિનંદન જીન
રામ; આણી ભાવ ધણોરી; પ્રાણમે તુમચા પાય; સેવક કરી અપણારી;

ભવ ભવ સાગર તાર સાહીબ મુહામજોરી; મુરતરૂ જાસ પ્રસન્ન કીમ હોયે
તે હુમજોરી; ૧ ભગત વજ્રજી જનરાજ શ્રવણે જેહ સુણ્યોરી; તેહચું ધર્મ
મનેહ; સહજ મુભાવ બન્યોરી; ઉપસમવંત અથાહ; તોહી મોહ હણ્યોરી;
રતિ પતિ દુરેર જેહ દુસમન તે ન ગણ્યોરી. ૨ સંવર નૃપનો જાત; સં-
વર જેહ ધરેરી; અચરિજ સું તેહ માહિ, કુળ અચાર કરેરી; કીરતી કન્યા
જાસ ત્રિભુવન માહિ ફિરેરી, પરવાદી મત માન તાસુ તેહ હરેરી. ૩ અખય
લહે રૂપ તેહ, જેહ મુહે જવ હેરી; દાહગ દુરગતિ દુખ; દુસમન ભીતિ દ
હેરિ. ભવ ભવ સંચિત પાપ, પિણુમાં તેહ હરેરી. ઇમ મહિમા મહિ માહિ
સંયથી કીમ કહેરી. ૪ સાયર ભગિઉ ખિંદુ, હોયે અખય પણેરી; તિમ વી-
નતીસુ પ્રમાણુ; સાહબિ જેહ સુણેરી, અનુભવ ભવને નિવાસ આપો હેજ ધ
ણેરી; જ્ઞાનવિમળ મુ પ્રકાસ, પ્રભુ ગુણુ રાશ થુણેરી. ૬

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

દેશી બીંદલીની સીતા અતી રૂડી—સાહિબા સુમતી જિણુંદા; ટાળો
ભવ ભવ મુજ રૂંદા; શ્રી જીન સેવો બે, તુજ દરિસાણુ અતિ આનંદા; તુ સ-
મતા રસમાં કંદા. શ્રીં સુમતી સુમતી જવ આવે, તવ કમતીનો દાવ ન
રૂવે, શ્રીં તુજ સ્વરૂપજવ ધ્યાવે; તવ આતમ અનુભવ પાવે; ૨ શ્રીં તુહી
જ છે આપ અરૂપી; ધ્યાયક બહુ બેદ રૂપી. શ્રીં સહજે પગી સિદ્ધી સ્વરૂ-
પી. ઇમ જોતાં તુબહુ રૂપી, ૩ શ્રીં ઇમ આગો વિજગો હોવે; કિમ મુદમતિ
તું જાવે. શ્રીં જ અનુભવ રૂપે જાવે. તો મોહ તિમિરને ખોવે. ૪ શ્રીં
સુમંગળા જેહની માતા; તું પંચમ ગતીનો દાતા. શ્રીં જ્ઞાનવિમળ પ્રભુ
જાતા તું માંતા ત્રાતા બ્રાતા. ૬ શ્રીં

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન સ્તવન.

વાલ્હેસરની દેશી—પદમપ્રભુ જિન રાયજીરે લાલ; ગુણુ અનંત ભગવા
નરે; વાલ્હેસર ખોરા, અતિશય વંત છે તાહરીરે લાલ રક્ત કમમળ સમવાનરે
વાં ૧ ૫૦ ગગન મવે કુણુ અંગુલેરે લાલ; ફાણુ તોલે કરી ખે-
રે; વાં સર્વ નદિ સિકતાકણારે લાલ; કુણુ ગ્રહે મુઠિ સમીરે. વાં ૨ ૫૦
૫૦ કુણુ તરૂ ખાંહિ કરીરે લાલ, ચરમ જળધી લહે તીરે. વાં સવિ જળ
ઠામના ખિંદુઆરે લાલ, તારા ગણીત ગંભીરે. વાં ૩. ૫૦ એહ અસંખ્ય
માંહી રદ્યારે લાલ, પ્રભુ તુમ ગુણુ છે અનંતરે. વાં સમરથ કીમ ગાણવા
હોઈરે લાલ, યદ્યપી જોહનો અંતરે. વાં ૪ ૫૦ તેજ પ્રતાપે આમજારે લાલ.

ગીરુઆને ગુણવંતરે; વાં શ્રી જ્ઞાનવિમળ ભાવે કરીરે લાલ, તું શિવ સુંદરી કતરે. વાં ૫. ૫૦

અથ શ્રી સુપારસ્વ જન સ્તવન.

સુગુ ખેલેની પીઉડો પરધેશી—એ દશી. સાહિબ સ્વામી સુપાસ જી. ગાંદા. સુનજર કરિને નીરખોરે, હીત હીયડેહે જલુ હરખે, સેવક સુપરે પરખોરે, ૧. સાં એ કાયા જયા પરી ભવમાં, વાર અનતી વીલસીરે. તુજ ભગતી જોડી નહી ભાવે; તો થઈ અવ કર સરસીરે. ૨. સાં ભક્તિ તાણા અનુખંધ પ્રભાવે. જેહ થઈ ઉજમાળીરે; અખય થયે અવગાહના રૂપે, તેહજ તુજ ગુણ ભાળીરે, ૩. સાં તિણે હેતે કરી આપ સમાની એહ સખંધે જાણુરે; એહનો ગુણ બહુ લેખે લાગ્યો, જો તુમ ધ્યાને આણુરે. ૪, સાં જોડ્યો નેહ ન તોડે કબહી- એહ ઉત્તમની વાતોરે; જ્ઞાનવીમળ પ્રભુ ધ્યાન ૫. સાચે. કાળ ન જાણ્યો જતોરે. ૫ સાં

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન સ્તવન.

ધાગુરા હોલા—એ દશી, શ્રી ચંદ્ર પ્રભુ સાહીબારે. ચંદ્ર કિરાણુ સમ દહ; મનરા માન્યા; નિત્ય ઉદય નિકલક તુરે; અનોપમ અચરીજ એહ; મં ૧, આવો આવોહો સુજાણુ. કેતાં કીજોહો વખાણુ. તુંતો ત્રીભોવન ભાસણુ ભાણુ. મં આંકણી. તુજ સમ ગણના કારણુરે; જે રેખા પ્રથમ મુચંગ; મં તે આકાશે નીપતીરે, ત્રિભુવન પાવન ગંગ. મં ૨. અવર ન કો તુમ સારિખોરે. છોડ્યો ખટીકા ખંડ, મં તે કૈલાસ રૂપા સમોરે. મહિયલ માહે અખંડ મં ૩ તાહરા ગુણ તુમમાં રહ્યારે એહ ગુણ નહી પરપાસ મં તેણે હેતે કરી જાણીએરે; ત્રિભુવન તાહરો દાસ મં ૪ દોષકર તુમ પદ રહ્યારે. સેવા સારે ખાસ મં દોષ રહિત તનુ તાહરે; જ્ઞાન વિમલ સુપ્રકાશ મં ૫.

અથ શ્રી સુવીધી નાથજીનું સ્તવન.

રાય કહે રાણી પ્રતે એ દશી—સુવીધી જીજાંદ સોહામાગારે અરીહંતાજી સુવીધી તણા ભંડાર. ભગવંતાજી પ્રેમ ધરીએ પ્રાહુણા; અં મન મં દીર પાઉચાર મં ૧ જ્ઞાન દીપક તે જલહરે અં સમકીત તોરાણુ માલ, મં ચારીત્ર ચંદ્રોદય ભક્ષો અં ગુણ મુક્તા જલજમાલ મં ૨ નૈત્રી ભાગ સીહાસને અં તકીયા પરમુણુ પક્ષ મં બુદીતા પરમ વિજાવાણુ અં ઇત્યાદિક ગુણ લક્ષ મં ૩ ઇહાં આવીને ખેશીએ અં તુમ ચરીત્ર નાગીત

મં ગાવે મુજ તનુ કામનીઅં આણી અરીહુક પ્રીત ભં ૪ અરજ મુણીને
આવીયા અં સાહીબ મનઘર માંહી ભં જ્ઞાન વિમલ પ્રભુતા ઘણી અં
પ્રગટી અરીક ઉઝાહી ભં ૫.

અથ શ્રી શીતલજી સ્તવન.

છહેની દશી—છહે શીતલ જન જગતનો ધણી; છહે શીતલ દર
શન જસ; છહે શીતલ ચંદન નીપનેરે; છહે પસરયો મુજસ સુવાસ ૧
મુગુણ નર સેવો શીતલનાથ એતો અવીચલ શિવ મુખ સાથ મું આંકણી.
છહે વિષા દાવાનસ ઓઝહે, છહે બ્યાન તણો લવલેશ; છહે ગારવરજ
તે ઉપશમે; છહે ફરી ફરીત કજેશ મું ૨ છહે મલયાચલ મુલ વાસથી
છહે કંઠક હોવે મુગંચ; છહે સગન સહુ પાણુ આદરી, છહે એ ઉતમ
અનુખંચ મું ૩ છહે રોમ રોમ તનુ ઉલસે, છહે આનંદ અધીક અથાહ
મું ૪ છહે શીતતાને કારણે; છહે આણો સમતા ભાવ, છહે જ્ઞાન વિ-
મલ મુખ સંપદા, છહે હોવે અધીક જમાવ મું ૫.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજી સ્તવન.

નીંદરદીની દશી—શ્રી શ્રીયાંસ જનશરૂઃ સેવકનીહો કરજે સંભાલતો
રૂપે વીમારી મુક્તા; હોય મોટાહો જગે દિન દયાલતો શ્રીં ૧ મુજ સરી.
ખા છે તાહરે; સેવકનીહો બહુ કોહકોહતો; પાણુ જેમુ નજરે નિરખીઓ કિમ
દીજેહો પ્રભુ તેહને છોડતો શ્રીં ૨ મુજને હેજછે અતીઘણુ પ્રભુ તુમથીહો જાણુ
નીરધારતો, તો તુ નીપટ નિરાગીઓ; હું રાગીહો એ વચન વિચારતો શ્રીં
૩ વલી નહાનુ મન માહરૂ હુતો રાખુહો તુમને તે માંહીતો હું રાગી પ્ર-
ભુ તાહરો; એકાંગીહો ગ્રહીએ પ્રભુ બાંહીતો. શ્રીં ૪ નિગુણો નવી ઉવે-
ખીએ ખોતાવટહો ઇમ નોહો સ્વામીતો જ્ઞાન વીમલ પ્રભુ શું કરો; વીણુ અં
તરહો સેવક એક તાનતો; શ્રીં ૫

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જન સ્તવન.

ગીરૂઆ ગુણ વીરજ એ દશી—શ્રી વસુપુજ્ય નરીંદનોજ નંદન ગુ-
ણ મણીધામ વાસુપુજ્ય જન રાજઓજ; અતિશય રત્ન નીધાન ૧. પ્રભુ
ચીત ધરીને અવધારો મુજ વાત, દોષ સયલ મુજ સાંસહોજ સ્વામી કરી મુ
પસાય તુમ ચરણે હું આવીઓજ, મહીર કરો મહારાય પ્રં ૨ કમતી કે
સગતી સગ્રહીજ, અવીધીને અસદાચાર; તે મુજને આવી મીલ્યાજ; અનંત
અનંતીવાર પ્રં ૩ જમ મેં તુમને નીરખીયાજ, તપ તે નામ જુર; પ્રભુ

પ્રગટે શુભ દીશાજી; આપો તુમ હંજુર પ્ર૦ ૪ જ્ઞાન વિમલ પ્રભુ જાણુનેજી
શું કહું બહુ વાર, દાસ આશ પુરણ કરોજી આપો સમકીતસાર પ્ર૦ ૫

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન રતવન.

ઐ ઐ મુનીવર વહેરાણ પાંગર્યાજી એ દશી—વિધશુ વંદતાં વિમલ જી
નેશરજી વાધે વલી વારૂ ધરમ સનેહરે. આતમ અનુભવ જ્ઞાન માહે મીલેજી;
હોયે અવીનાસી અખય અછેહરે ૧ વીં પાણુ જીમ સહજે વિષ દુરે કરેજી;
મંત્રે વાસ્થુ હોય અમરત રૂપરે, તીમ તુમ ધ્યાને એહ અભેદથી,
ધ્યાયો હોયે આતમ સિધ સરૂપરે વીં ૨ જીમ તિલ ઉજલ શુભ કુસુમે ક
રીજી; વાસ્થા બહુ મુલાં હોયે તેલરે; તિમ સિત પક્ષી તુમ ગુણુ વાસથીજી;
હોયે અતિશય ગુણુ પરીમલ મેલરે વીં ૩ આપ સરીખો સેવકને કરેજી;
સાહિબ સેવ્યો તે સુપ્રમાણુરે; મોટા સેવ્યાનો તો સ્યો પટંતરોજી; સમજે થો
ડે કહે જે હોએ જાણુરે વીં ૪ જ્ઞાનવિમલ સુપ્રકાશ થકી લહોજી; ત્રિભુવન
જનમન કેરા ભાવરે; તોશી જોવોછો સેવક વીનતીજી; આપો તુમ સેવા
ભવજલ નાવરે વીં ૫

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન રતવન.

એ કુગરવારૂ નાયકાની એ દશી—અનંત જીનેશર આપણોહો લાલ
અંતર યામી એહરે એ જીનજીવારૂ નેહ નિવડ નિશ્ચય થયોરે લાલ. જીમ ૫
થરની રેહરે એં ૧ અં અંત કરયો તે કરમનોહો લાલ પામી ખાઈક ભાવ
રે એં ગુણુ અનંત તેહથી લહારે લાલ પ્રગટયો સહજ સુભાવરે એં ૨
અં બેઠા અનંતે પાંચમેહો લાલ આઠ અનંત કરી હાથરે એં નાથ નહી
કો તાહરેરે લાલ ભાણીયે ત્રિભુવન નાથરે એં ૩ અં એતા દિન નવી જી
ગીઓહો લાલ તાહરૂ અનંત સરૂપરે એં સુયશા માતા જેહનીરે લાલ તાત
સિંહસેન ભુપરે એં ૪ અં કાલ અનંત મે પામીઓહો લાલ હવે કીમ
છોડયો જાથરે એં જ્ઞાનવિમલ સુખ પોખવારે લાલ; અવિચલ તુંહી સહા-
યરે એં ૫ અં

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન રતવન.

મેડા ઉપર મેહ ઝરૂએ વીનળીહો લાલ. ૪૦—એ દશી. ધર્મજિનેસર
ધર્મ દુરંધર બેટીઓહો લાલ; ધું અવિધી અધર્મ અનિતી અસજ્જન મે-
ટિઓહો લાલ; અં સંભારૂ નિસ દિસ કરિ ગુણુ એકઠાહો લાલ; ૬૦ પ્રાણુ

દેવાની નીવેર દીસોછો મન મેઠાહો લાલ. દી૦ ૧ આજ લગે કોઈ કામ ક-
ર્યો હોયે દાસનોહો લાલ, ક૦ તે દાખો લેઈ નામ હોયે જે આસનોહો લા-
લ. ક૦ તે દાખો લેઈ નામ હોયે જે આસનોહો લાલ. હો૦ નીરાગી શું
ખિત ધરે તે થોડિત્તા હો લાલ, ધ૦ મોજ ન પામે કાંઈ બાનુ નૃપ લાડિલા
હો લાલ. ભા૦ ૨. ઇમ કરતાં કહો સ્વામી કેતા દિન ચાલસ્યે હો લાલ, કે૦
મોઠા કરે પ્રમાણુ કહી કુણુ પાસસ્યેહો લાલ; ક૦ પડીય પડોજો ભાત તે ક-
દહી નવી ટજેહો લાલ; તે૦ જે તુમસ્યું બન્યું તાન તે અવર સ્યું નવી
મજેહો લાલ. અ૦ ૩. તાહરા ગુણનો પાર ન પામે કોઈ ગુણીહો લાલ, ન૦
કીરતી ત્રિભુવન માંહી તુમારી મેં સુણીહો લાલ, તુ૦ બહુ કહતાં આસંગ
હોયે આસાતના હો લાલ; હો૦ ઇમ ખીડાવ્યા નવી જય હોયે જે આપના
હો લાલ, હો૦ ૪. આપ પીયાર કોઈ ન દીસે તાહરેહો લાલ, ન૦ એ કહે-
વાની રીત ભગત ન થાહરેહો લાલ; ભ૦ જ્ઞાનવીમજ પ્રભુ આણુ વહે જે
તુમ્હે તાણીહો લાલ, ૧૦ ત્રિભુવન તિલક સમાન હોયે ત્રિભુવન ધણીહો લા-
લ. હો૦ ૫.

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રતવન

વીછીયાની દેશી—મુણો શાંતી જિનેસર સાહીબા, મુખકારક કરણા સિં-
ધુરે; પ્રભુ તુમ સમ કો દાતા નહી. નિષ્કારણ ત્રિભુવન બધુરે. ૧. સુ૦ જસ
નામે અખય સંપદ હોયે, વળી વ્યાધી તણી હોયે શાંતિરે, દુખ દુરિત ઉ-
પદ્રવ સર્વી મીટ્રે, ભાંજે મીથ્યાત મતી બ્રાંતીરે. ૨. સુ૦ તું રાગ રહીત પાણુ
રીઝવે, સર્વી સજ્જન કેરાં ચીતરે, નીર દ્રવ્ય અને પરમેશ્વર, વીણુ નહે તું
જગ મીતરે. ૩. સુ૦ તું ચક્રી પાણુ ભવ ચક્રનો; સખધ ન કોઈ કીધરે; તું-
તો ભોગી યોગી દાખીચો, સહજે સમતા રસ સિદ્ધરે. ૪. સુ૦ વીણુ તેડયો
નીત સહાય છે; તુજ લોકોત્તર આચારરે; કહે જ્ઞાનવીમજ મુણુ તાહરા, લહીયે
ગણવે કીમ પારરે. સુ૦ ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રતવન.

મોતીડાની દેશી—કુંથુ જીજંદ સદા મન વશીચો; તુતો દુર જઈ પ્રભુ
વશીચો; સાહીબા રંગીલા હમારા, મોહના શીવ સંગી, છઠો ચક્રી ખટ ખંડ
સાધે, અલ્પંતર જીમ ખટ રીપુ બાધે. ૧. સા૦ ત્રિપદી ત્રિપથ જંગા ઉપકંઠે,
નવ નીધી રીધી સીધી ઉતકંઠે; સા૦ કોઈ અજેય રહ્યા નહી દેશ, તીમ કો
ન રહ્યા કર્મ નીવેશ. ૨. સા૦ ધર્મ ચક્રવર્તી પદવી પામી, એ પ્રભુ માહરો

અંતરજામી; સાં સત્તર બેઠું સંયમ પ્રાણી, સત્તરમે હત મુગતી સંભાળી. ૩; સાં તેહને ધ્યાને જે નિતુ રહીએ, જે તેહની આણા નિરવહીએ; સાં તો ખાઈક ભાવે ગુણ આવે, સાહીબ શેવક બેદ ન પાવે. ૪ સાં વાર વાર મુકુરીસને કહવું, તેતો ભરીયા ઉપર વહવું; સાં જ્ઞાનવીમગ ભાવે કરી જે વે, તો શેવક મન વંછીત હોવે. ૫. સાં

અથ શ્રી અરનાથ જીન રેતવન.

કીસકે ચેલે કીસકે પુત—એ દશી. શ્રી અર જીનવર દીન, દયાજ. સેવા જેહની છે સુરસાગ; સાહીબ શેરીયે, ફુસમ સમય મહા વિષ જાગ, તેહમાં સેવકને સંભાળ, સાં ૧. મેર થકી મર જુમી સુહાય; જહાં પ્રગટી સુર તરવર જાય; સાં જહાં તુમ સાસનની પરતીત, તેહજ જાણો સમકીત રીત. સાં ૨, અગની થકી જમ અગરનો ગંધ, પ્રગટે દહ દીશી પરીમગ બંધ; સાં કથ પાષાણે કનક સભાવ. પરખીજે પરિક્ષકને ભાવ. ૩. સાં તીમ કળીયુગ છે ગુણને હેત; જે તુજ સાસન શુદ્ધ સંકેત. સાં જિમ નીશી દીપક જગમીમાં દીપ; જમ મરમારે વાજળ નીપ સાં ૪. તીમ કળીમાં તુમ પદકજ શેવ; ફુલિભ પામી પુણ્યે હેવ. સાં જ્ઞાનવીમગ તેજે કરી જોય, ગંજ ન શકે ફુર્જન કોય, સાં ૫,

અથ શ્રી મહીનાથ જીન રેતવન.

ઈડર આંખા આંખલીરે—એ દશી. મહલી જીનેસર વંદીયેરે; મહ ઉગમતે સુર; મહલી કુસુમ પરે વિસ્તરચેરે; મહિમા અતી મહમુર. ૧. ચતુર નર શેવો શ્રી જિનરાય; કુમરી રૂપે થાય. ચં આંકણી. કુંભ થકી જે ઉપન્યેરે; જે મુનીવર કહવાય; તે ભવજગ નીચી શોખયેરે; અચરીજ એહ કહાય; ૨. ચં લંછન મીસી સેવે સદારે; પુર્ણ કગસ તુમ પાય; તે તારક ગુણ કુંભમારે, આજ લગે કહવાય. ૩. ચં મંગળીકમાં તે ભણીરે, થાપે કગશ મંડાણ; શ્રી જીન સેવાથી હોચેરે; આયતિ કાઢી કમ્યાણ, ૪, ચં પરમાતમ સુખ સાગરે; આગર ગુણનો એહ; જગ જયવંતા જાણીયેરે; જ્ઞાનવિમગ કહે તેહ. ૫ ચં

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રેતવન.

આજ મહેજે—એ દશી. શ્રી મુનીસુવરત જિન વીસમા; વીશમીયા મ ન માંહીજ; કોઈક શુભ મહુરત આવી વસ્યા; વીસ વસા ઉછાહીજ. ૧ શ્રીં અનુભવ જાગ્યો જ્ઞાન દિશા તણ્યા; પર પ્રશિષ્ટ ગઈ ફરજ; વીસ સમ વિષય

તાણાં ફળ જાણીયાં; શ્રદ્ધા પરિમળ પુરજ. ૨. શ્રીં ઇત્યાદીક ગુણ પ્રગટે પ્રભુ થકી; અવર ન આવે દાયજ; અંપક તર તજે જે રતી પામ્યા; આઉલ તસ ન સુહાયજ. ૩. શ્રીં જે સુગુણુ મનકું વેંચું; તે ન કરે વિગુણ સંગજ; હંસા હીલર સર નવી આદરે. છોડી ગંગા તરંગજ. ૪. શ્રીં જાણુ સાથે પ્રીત કરે ઘણી; તે કોઈ નાવે દાયજ; જ્ઞાનવિમળ પ્રભુ પામ્યાથી હોવે; સેવક વંછીત થાયજ. ૫. શ્રીં

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

રંગીલે આતમા એ દશી—નેહ કરો નમીનાથસ્થું જે છે ચતુર સુજાણુ; મુરંગા સાહિબા અર્થ સરે સ્થો તેહથી, નિગુણુ નહિ ગુણુ જાણુ- સું ૧ રાગી દાસી દેવતા, તે કિમ આવે જોડ. સું એતો દેવનો દેવ છે. વીતરાગ ગુણુ કોડ. સું. ૨ કિહા સાયર કિહાં હીલર; કિહાં દિનકર ખંદોત; સું કિહાં ઘૂત પુરને કુસકા; કીહાં મૃગપતિ ગ્રગપોત. સું ૩ કિહાં તારાપતિ તારીકા કિહાં ચિંતામણી કાચ; સું કિહાં ચંદન કિહાં આકડો; કિહાં કકર કીહાં પાચ. સું ૪ જ્ઞાનવિમળ ગુણુ સંપદા, સંયુત એ ભગવાન; સું અવર કહો કિમ દેવતા; આવે એહ ઉપમાન. સું ૬

અથ નેમનાથ જીન સ્તવન.

આઘા આમ પધારો પુજ્ય એ દશી—નેમિ નિરંજન નાથ હમારો; અંજન વાણુ શરીર, પાણુ અજ્ઞાન તિમીરને ઠાળે; જીત્યો મન મથવીર- ૧ પ્રણેમાં પ્રેમ ધરીને પાય; પામે પરમાનંદા; યદુ કળચંદા રાય; માત શિવા દ નંદા. આંકેણી. રાજમતી સ્થું પુરવ ભવની. પ્રીત ભલી પરે પાળી; પાણાગ્રહણુ સંકેતે આવી, તોરાણથી રથ વાળી. ૨ પ્રં અખળા સાથે નેહ ન જોડ્યો, તે પાણુ ધન્ય કહાણી; એક રસે ખિહુ પ્રીત થઈતો; કિરતી કોડ ગવાણી. ૩ પ્રં ચંદન પરિમળ જિમ જિમ ખીરે; ઘૂત એક રૂપ નવી અળગાં, ઈમ જે પ્રીત નિવાસહિં અહનિસ, તે ધન ગુણુસુ વિલગાં, ૪ પ્રં ઈમ એકંગી જે નર કરસ્યે; તે ભવસાયર તરસ્યે, જ્ઞાનવિમળ લીલા તે ધરસ્યે, શિવમુંદરી તે વરસ્યે. ૫

અથ શ્રી શ્રીપારદેવનાથ જીન સ્તવન.

ત્રીભોવન તારણુ તીરથ પાસ ચિંતામણી રંકે એ દશી—પુરીસાદાણી પાસકે આસ સદ્ગુણ કરોકે, આં દાસ તણી અરદાસ દિલમે ધરોરંકે. સાં પદ્મજો જિમ જળધર વિષ્ણું ભમે નહિરંકે વિં તિમ તુમ વિષ્ણુ કું આર

ન જાણુ એ સહિરકે જાં ૧ તુમ ઉપર એક તારી કરીને હું રહેરકે કં
સાહિબ તુમ મુઝ એકમે અવર ન સંગ્રહરકે. અં સેવાનીપણ મુક કદા ૫
હતી નથીરકે કં રીહી અનંત ખજાને ખોટ પાણ કો નથીરકે ખાં ૨
ભવિ તત્વતા પાણ ભવ્ય અછે પ્રભુ માહરીરકે અં તે જાણું નિરધાર કૃપા
લહી તાહરિરકે કું ભવ થીતીના પરીપાક વિલખ વિચે કરેરકે વિં સંધયાણા
દિક દાષ તણા અંતર ધરેરકે તં ૩ પાણ તે ભાવે કામ એ વાતનિ વાત
છેરકે વાં શેવક કિમ હોયે દુર ને ખાના જાતિ છેરકે ખાં ભાળવીયા નવિ
જાણ કે ને તુમ્હે શીખંયારકે જસ પહિલા હેજ દખાહી નેહને હેજવ્યારે નેં
૪ તે અજાગાં કિમ જાણ નજર ધરો નેહનીરકે નં વંછિત આપી આસ
સંજા કરો તેહનીરકેં સં જ્ઞાનવિમળ પ્રભુ ચરાણ શેવા નિતુ થીજ્યેરકે સેં
સહને ઉદય ખહુ માન અધિક હવે કિજ્યેરે અં ૫

અથ શ્રી મહાવીર જીન રતવન.

આદર જીવ ખિમા ગુણ આદર એ દેશી—વર્ધમાન જીનવરને ધ્યાને;
વર્ધમાન સમ થાવેજ; વર્ધમાન વિદ્યા મુપાયે; વર્ધમાન મુખ પાવેજ. ૧ વં
તુ ગતિ મતિછછતી થીતી છે માહરો. જીવન પ્રાણ આધારજ; જયવંતુ જગ
માં જસ સાસન કરતું ખહુ ઉપગારજ. ૨ વં ને અજ્ઞાની તુમ મત સરિખો
પરમતને કરી જાણેજ. ૩ વં ને તુમ આગમ સરસ મુધારસે; સીંચ્યા
શીતળ થાયજ; તાસ જનમ સુકૃતારથ જાણો; સુરનર તસ ગુણ માયજ. ૪
વં સાહિબ તુમ પદ પંકજ સેવા; નિતુ નિતુ એહજ જાણુજ; શ્રી જ્ઞાનવિમળ
સુરિસર ભાખે, પ્રભુને ધ્યાને માયુજ. ૫ વં ઇતિ શ્રી જ્ઞાનવિમલજ કૃત
ચોવીશી સમાપ્ત.

પ્રમોદ સાગર કૃત ચોવીશી

અથ શ્રી રખલદેવ જીન રતવન.

શ્રીયાંસ જિનવર વંદીએરેલો—એ દેશી. પ્રથમ જિનેશ્વર પુજીએરેલો;
પુજ્યે પાપ પુલાયરે રંભીલા; વૃષભ લંછન પદ શોભતુરેલો; કંચન વરાણી કા-
યરે, રમીં ૧. પ્રં આંચળી, શુભ વનીતા નગરી પતીરેલો; નાભી નૃપતી
જસ તાતરે; રં પાંચસે કર્તુ દેહતુરેલો; માન કર્તુ વિખ્યાતરે. રં ૨, પ્રં
પાણુ પુરાણ આઉપુરેલો, પુરવ ચોરાશી લાખરે. રં ચતુર ચોરાશી ગાણવ-

રરેલો; એહ સીધાંતની સાખરે. ૨૦ ૩, ૫૦ સોહિ ત્રીણ લખ સાધવીરેલો. સહસ ચોરાશી મુણિંદરે. ૨૦ ગોમુખ જક્ષ ચક્રેશ્વરીરેલો. હનસાસન આણંદરે; ૨૦ ૪, ૫૦ વંસ ઇલાંગ વખાણીચેરેલો. મરૂદેવી જક્ષ માયરે, ૨૦ રૂપલ જિનેશ્વર સેવતરેલો, પ્રમોદસાગર મુખ થાયરે. ૨૦ ૫, ૫,

અથ શ્રી અણ્ણતનાથ જીન રતવન.

રામચંદ્રકે બાગ આંખા મોરી રહ્યોરી-એ દશી. વંદુ અણ્ણત જાણંદ મુરતી અવલ ખનીરી. આંખો છું પ્રભુ પાસ તારક ખીરૂં સુનીરી. જિતશત્રુ નૃપ જત વીજયા માત લલીરી. ગજ લજન અલીરામ દેખીઆસ ફલીરી. ૧. નગરી અયોધ્યા સ્વામી કાયા કનક હસીરી. શેવકને એક વાર દેખો નયત હસીરી. પુરવ ખેલોંતર લાખ જીવીત જક્ષ મુણ્ણરી, સાહચારસે ચાપ દહનું માન ભાણ્ણરી; ૨. પંઆયું ગાણધાર. દીપે દેવ જસારી. વાચંજમ એક લાખ માહરે હૃદય વસ્યારી, મહા જક્ષ મહિમાવંત અણ્ણત નામે શુરીરી, ૩ સાહુણી ત્રીણી લાખ સાચી સીલવતીરી, ઉપર વીસ હજાર હોળો તાસનતીરી. વળખો છું પ્રભુ પાય કીને સોહચડેરી. ખાંહ ગ્રાહાની લાજ એ છે રીત વડેરી. ૪ પંચમ કાલે નાથ પાંચો પુન્ય લલેરી. પંચમી ગતી દાતાર. પંચમ જ્ઞાન ધરરી પ્રમોદ સાગર નમે પાય વારંવાર લલીરી. નિરમલ સમકીત સુધિ તુજ થી થાય લલીરી. ૫

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રતવન.

કીસકે ચેલે બે કીસકે પુત. એ દશી. સંભવ જિનવર ત્રીજો દેવ, ત્રિવ ધે પ્રાણુ છું નીત મેવ સાહિબ સુંદર. સાવથી નગરી સુલતાન, ચલકે દહી ચંપકવાન. સાં ૧ બુપ છતારી કે તનુ જત. શેના રાણી છે જક્ષ મા ત સ. હય લંછન લાગત જીન પાય નામે દોહગ દોહિલ જાય. સ. ૨ આકું પુર પછી લક્ષ. સેવે પદ યુગ ત્રિમુખ યક્ષ. ફરિતારી દેવી ગાણુ ધામ. દુર કરી સર્વી દુકૃત નામ. સાં બીચ પાણે ધનુષ શત ચ્યાર. એક શત ઉપર દો ગાણધાર. સા. મુનિવર બે લખ જક્ષ ઉદાર. સાધવી લખત્રિ છત્રીસ હજાર સાં ૪ અક લ સરૂપી એહ અનંત, વંદો ભવિકા એ ભગવંત સાં પ્રમોદ સાગર પ્રભુ ચ રણે ભીન, જિમ જલનીરતિ પામી ભીન, સાં ૬

શ્રી અલીનંદન જીન રતવન.

સુમતી શ્રદ્ધા રીધમાં ધરે એ દશી. અભિનંદન અવધારીયે; વીનકડી એક પાર સહુણે, આજુ દશમે બેઠીયે, તું ત્રિભોવન આધાર ૩૦ ૧ રીધિ લરીય.

નીતાપુરી સોદે સંવર ભુપ; સં ૨; રમાણી જસ સીધારથા; રાજે રંભા રૂપ સં
સારધ ત્રીણ સત નેહનું ઊંચું તનુ ધનુમાન સં પલ્લવ લંછન ચરણે. લલુ
દહી કુંદન વાન સં ૩ પુરવ પંચાસ લાખનું. છવીત જિન પ્રમાણ સં એક
શતપાડેશગણુધરે ત્રણ લાખ સાધુ મુજગુ. સં ૪ જક્ષનાયક નામે કાલીકા સા-
ધવી ખટ લખ સાર, સં ત્રીસસહસ ઉપર વળી પ્રમોદસાગર સુખકાર સં ૬

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રેતવન.

માહારી સહીરે સમાણી એ દશી, સુમતી જીનેશ્વર સેવા સારી મુરનર લાગે
ધ્યારીરે જિન મોહનગારે મુરતિ જસકી મોહનગારી મુરતિ શીવસુખ કારીરે
જી ૧ કૌસલકારી કૌસલા નગરી દુર કર્યા સખ વયરીરે જિં ૦ સિલવતી તસ
મંગળા માતા મેલનરેસર તાતારે જિં ૨ કૌચ લંછન કરે ચરણની સેવા. સેવે
તંબરુ દેવારે જિં ૦ મહાકાલિ મનવંછીત પુરે શાસન સંકટ સુરેરે. જિં ૦ છવીત
ચાળીસ લાખ પુરવનું. ત્રીણસેધનુ તનુ માનુરે જિં ૦ મુનિ ત્રણલાખ ને વિશ
હજાર. એક શત જશ ગણુધારે. જિં ૪ અર્ધા પંચ લખ ત્રીશ હજાર પામી
ભવ જળ પારે જી ૦ કીરકીર વદન પ્રભુકા નીરખે પ્રમોદસાગર મન હરખે
જી ૦ ૫;

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન રેતવન.

ચતુર સનેહી મોહના એદશી શ્રી જીનરાજ જયકર શ્રી પદમ પ્રભુ રાજેરે
દીનકર વાને દીપતો, જ્ઞાન ગુણેકરી ગાજેરે; ૧ ખલહારી જીનરૂપકી કૌસંખી નગરી
ધણી ધરરાજ જસતાતોરે. કુખેમુશીમા માતની અવતરીયા ભગવંતોરે; ૨ ખં ૦ ત્રીસ
પુરવ લાખનુ આઉપુ અભીરામરે; ધનુષ અઢીશત દેહડી કમળ લંછન શુભઠા
ઠામરે; ખં ૩ કુસુમ જક્ષ અને જક્ષણી. ર્યાંમાકરે પ્રભુ સેવરે; સાત અઢીક
શત ગણુધરા, હું વંદુ તતખેરે. ખં ૪ ત્રીસ સહસ ત્રીણ લખયતી, સાહુ
ખી ચઉ લાખરે વીસ સહસ અઢકી સહી પ્રમોદસાગર ઇમ લાખેરે ખં ૫

અથ શ્રી સુપારેત્વ જીન રેતવન.

દાન કહી જગ હું વડો એ દશી—મુજરે માનો સુપાસજી. તું મુજ
આતમરામ લલના દીન દયાલ કૃપા કરી, આપો ઠામ સુઠામ લં ૧ મું
મુરપુર સરસી વણારસી, સુમતીજી નામે નરેશ લં પ્રથવી જનની નેહની
સ્વસ્તીક આંક. નીવેશ લં ૨ મું વીશ લાખ પુરવ આઉપુ કંચન વાન
ઉદાર લં દહી દોય શત ધનુષની; નવ રૂણ શિરપર સાર લં ૩ મું ૫
આહુ જસધણુધરા ત્રિણ લાખ મુનીવર સાર લં ચઉલખ સાધવી અતી ભ

લી; ઉપર ત્રીસ હજાર લાં ૪ મું માતંગ યક્ષ શાંતાસુરી શાશન સાની વં
કાર લાં પ્રમોદ સાગરની વીનતી ધરજો રૂદ્ય મળર લાં ૫ મું

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન રેતવન.

નંદનકુ ત્રિશલા હુલરાવે એ દશી—શ્રી ચંદ્રપ્રભ સાહિબ મેરા, શશી
કર ઉજ્જલ દહરે, ચંદ્ર લંછન નિજ ચરણે શાભે. આઠમા શીધી ગેહરે શ્રીં
૧ ચંદ્રાનના નગરીનો નાયક મહસેન રાજના તનરે; દશ લખ પુરવ આયુ
અનોપમ લખમાણ માત વિખ્યાતરે શ્રીં ૨ કાયા સારથ શત ધનુ માને; ત્રા
ણુ ગણુનર જાસરે, વીજ્યાસુર ભૂકટી તસ દેવી નવી છંડે પ્રભુ પાસરે શ્રીં
૩ સાગધ દા લખ મુની જન કહીએ; ગાણુ માણી ગાણુ ભંડારરે, ત્રીણુ લ-
ખ સહસ અયસી જાજેરી. સાહુણી પરીવારે શ્રીં ૪ અષ્ટ દશ ગુરુ દોષ
નીવારણુ; તારણુ એ જન રાજરે; પ્રમોદસાગર પ્રભુ ચરણુ પ્રસાદે દુશમન દુરે
ભાજેરે શ્રીં ૫.

અથ શ્રી સુવીધી નાથજનું રેતવન.

ચંદન ખાલા બારણેરેલોલ એ દશી—વીધીયું સુવીધી જાણુંદનીરે લોલ
સેવ કરૂ નીસ દિસ મન મોહીકરે, આઠ કરમ દુરે કરચારેલોલ નામે સુર
નર સીશ મં ૧ વિં મુગ્રીવ વંશ દિવાકરેલો. રાગા માત મહહાર મં
પુરવ દોષ લખ આઉપુરેલોં પુષ્પદંત જયકાર મં ૨ વિં કાકદીપુરી જેહ
નીરેલો લંછન મગર અનુપ મં શત ધનુમાને દહડીરેલોલ. શામે એક સુ
રૂપ મં ૨ વિં સોહૈ દોષ લખ સંજતીરેલોલ આઠયાસી ગણુનાથ મં વી
સ સહસ એક લાખછેરેલોલ સાહુણી પ્રભુ સાથ મં ૪ વિં અજીતા યક્ષ
સુતારીકારેલોલ પુજે જન પતિ પાય મં પ્રમોદસાગર પ્રભુ ધ્યાનધીરે લોલ
સમકીત નીરમલ થાય મં ૫ વિં

અથ શ્રી શીતલજનું રેતવન.

ગોડી મન લાગુ એ દશી—શીતલનાથ મુખાકરૂ શીતલ વચન રસાલરે, જ
નથું દીલ લાગ્યું; શીતલતા નયણે થઈ, જન પતી વંદન નીહાલરે, જં ૧ ભદી
લપુરી નામે નગરી; દ્વરથ રાજ ધીરે નંદા રાણી જનમીએ શ્રીવંશ લંછન
વીરરે; જં ૨ જીવીત પુરવ લાખનુ, નેઉધનુપ તનુમાનરે જં એકાશી ગણુધર મુક્તી
ચાંમીકાર સમ વાનરે જં ૩ વાચં જમલખજેહને પ્રભેશર જસાયકરે જં દેવી
અદોષકા દીપાલી, મહીમા જસ પ્રતપરે જં ૪ એક લખ ખટ સહસ સાહુણી
સામે નીજવર કાજરે જં પ્રમોદસાગર મહી ભણે દેવે અપીપલ સગરે જં

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજી રતવન.

દહી દહી નણુંદ હડીલી એ દશી-વંદા વંદા એહ છણુંદા, પદ પ્રણમે સુરજન વૃદારી વં ૧ શ્રી શ્રીયાંસ મુણેદા વિશ્નુ કલ કલથ અંદારી વં ૧ માતા વિશ્નુ રાણી જન લંછન ખડગી ઉપશાંતરી વં આઉ વરશ એ રાશી લાખ એહવી પ્રવચન સાચી સાખરી વં ૨ સુભ સીંહપુરી પતી જણ અયશી ધનુષનુ દહ પ્રમાણરી વં જસ સહસ એરાશી મુણુંદા, છીલે તર જસ ગાણધારરી વં ૩ જસ એક લખ તીસ હજાર વરસાહુણી નિરધારરી વં શ્રી માનવી દેવી જખેસ સુર સાસન મંગલ કારીરી વં ૪ જસ અષ્ટાપદ સતર ધન મોહ તિમિર કરે દુરીરી વં પ્રભુ પ્રમોદસાગર સુખપુર પ્રગટયો અનુભવ ગુણ સુરીરી વં ૫

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જી રતવન.

મુને પ્યારેરે લાગે વીંછુઓ એ દશી-સખી વાસુપુજ્ય પ્રભુ ખારમા; મન મોહન સાહિબ દવરે સખી દહી દીપે સુરસી સુરકિનર કરતા સેવરે. સં ૧ સખી સીતેર ધનુ તનુ માન છે. લખ ખહોતર વરસનુ આયરે, સખી વસુપુજ્ય નામે નરપતી જસ રાણી જ્યાદેવી માયરે સં ૨ સખી મહિષ લંછન ચંપા ધણી, જસ છાસઠ ગાણધર સામીરે સરવી કોમાર અંડા જક્ષણી, પ્રભુ આણ ધરે સીર નામીરે સં ૩ સખી સહસ ખહોતર સંયતી સુખ કર શ્રી જીનરાજરે; સખી એક લખ સુંદર સાધવી; અતી સાધે આતમ કાજરે સં ૪ સખી રૂદય કમલમાં એહને ધ્યાઈને હોયે સિધીરે, સખી પ્રમોદસાગર પ્રભુ સેવથી, ઘેર પ્રગટે નવ નીધી રીધીરે સં ૫

અથ શ્રી વીમળનાથ જી રતવન.

દશી રશીયાની વીમલ વીમલ લાવેલવી પ્રણમીએ, વીમલ થયાં મુજનયન કૃપાનીધી શ્રવાણ યુગલ માહારા પાવન થયાં નીસાણી પ્રભુજીના વયાણ કું ૧ વિં કોડી કલ્યાણ કરી કંપીલપુરી ભુપ ભક્ષો કૃતવર્મ કું શામારાણી જનની પ્રભુ કેરી, કરતી ધરમના કર્મ કું ૨ વીં સાઠ ધનુષ સરલી જશ દહી સાઠ લાખ વરશનુ આય કું સુયર લંછન ચરણે વીરાજતું, પ્રગટતર વીસમ કાય કું ૩ વિં સુત ધર શતાવન ગાણધર ભક્ષા; મુનીવર અડસ ૪ સહસ કું અજ એક લખ ઉપર આડસે પામી સદ ગતી વાસ કું ૪ વિં પાણુમુખ યક્ષ-અને વિન્યાસુરી; પુજે જીનના પાવ કું અહનીશ ધ્યાન ધરે પ્રભુ તાહર, પ્રમોદસાગર ગુણ માવ, કું ૫ વિં

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન રેતવન.

વાલેશ્વર મુજ પિતૃત્રી ગ્રાહીયા રાય એ દશી—નગરી અયોધ્યા રા-
જ્યો, જમુદરાય સત અનંત ભગવંતે ૭૦ સીંદમેન મુયસા માતનો ૭૦
નદન મુલ ગુમુવંતે ૭૦ ૧ ન૦ ત્રીસ લાખ વરશનુ આઉપુ ૭૦ તાપી
ત સોવન વાનરે ૭૦ સીંચાણો સેવા કરે ૭૦ પંચાશ ધનુશનુ માનરે ૭૦
૨ ન૦ પાતાલ જક્ષને અકુશા ૭૦ જન સાસન જયકારે ૭૦ પંચાશ જ
ગામુ નાયકા ૭૦ આગલ જસ આધારે ૭૦ ૩ ન૦ સહસ ખાસઃ સંજ-
મી ૭૦ ધરન કુરં ધર સાધરે ૭૦ સહસ ખાસઃ સાધવી ૭૦ તપ જપ
કરે નીરાખાધરે ૭૦ ૪ ન૦ શક્તિ અનંતી નાથની ૭૦ પામ્યો ઠામ અ-
નંતરે ૭૦ પ્રમોદસાગર ઇન વીનવે ૭૦ આપો ઠામ અનંતરે ૭૦ ૫ ન૦

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન રેતવન.

હ સખી અમીયર સાલકે ચંદાવાખંડે એ દશી—મણમુ ધરમ જીને
શર ધરમ કુરંધરે ૬૦ ધરીએ ધર્મ સનેહ અનેહી જખરે અ૦ રતનપુરી
નો નાયક લાયક સોહતોરે લા૦ કંચન કાંતિ સુકાંતિ સદા મન મોહતોરે સ૦
૧ તેજે ભાનુ સમાન ભાનુ વસુધા પતીરે ભા૦ સુવ્રતા માતા વિખ્યાત સદા
વ્રત ધારતીરે સ૦ વજ લંછન મુલ લંછન અંગિ વીરાજતારે અ૦ ત્રેતાલીસ
ગામુધાર ગુણકર જાજતારે ગુ૦ ૨ દશ લાખ વરશનુ જીવીત મુર ધાણીરે ૭૦
પણ્યાલીસ ધનુમાને કાયા જન તાણીરે કા૦ કેનર નામે ચક્ષુ પુરે મન
કામનારે પુ૦ કંદર્પ મુરો પુજે પદકજ સ્વામીનારે ૫૦ ૩ સોહ સખલા ચો-
સઃ સહસ તપોધનારે સ૦ સહસ ખાસઃ ચારસે સાધવી ભવીજનારે સા૦ તુ
જ સરીખો નહી સ્વામી અવર કીમ આદરે અ૦ મધુરી સાકર ચાખી
કંકર ધું કરે ૬૦ ૪ ગુણવંત સાથે ગોઠડી જે હોય નીપલીરે જ૦ ત્રીઓ
વન નાથ અનાથકે મોપણી નેલણીરે મો૦ જે સફલી હોવે પ્રીતતો નીચ
ન સેવીયેરે ની૦ પ્રમોદસાગર ત્રિવલેસ્યુ ભવીજન સેવીયેરે ભ૦ ૫

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રેતવન

ઇડર આંખા આંખલીરે એ દશી—શાંતી જનાધીપ સોલમેરે પુન્ય તણો
અકર; ધ્યાનાનલ મલટાલીનેરે મગઢ્યો આતમ મુર ૧ ચતુર જન મગઢ્યો
અનુભવ પુર મોહ તિમીર કુર કરીરે હજ્યો સમકિત મુર ચ. એ આંખલી મ
જપુર નમર સોહામણીરે વીરવ સેન નરપતિ તાત અચી રાજનની દવનીરે હ
રીએ લંછન અતી કાંતિચ. ૨ જપત વરસ એક લાખનુર ચ્યાલીસ ધનુપનુ

માન છત્રીસ ગણધર ગુણ નીસારે; ધરતા પ્રભુકો ધ્યાન ચં ૩ બાસઠ સહસ જસ સાધુવારે, ત્રીન રયાણુ આધાર એકસઠ સહસ સાધવીરે, અધકી ખટ અવધાર ચં ૪ સેવે ગુરૂ યક્ષે ખરૂરે, નિરવાણી તસ નાર; શાંતિ કરણુ જગ શાંતિજીરે પ્રમોદસાગર જયકાર ચં ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રેતવન

મમકરો માયા કાયા કારખી એ દશી—રંઝ લાગ્યો પ્રભુ રૂપથું તુજ્યો કુથુ જિનરાયરે; દહની કાંતિ કંચન સમી; ગજપુરેસુર નૃપતાયરે રં ૧ રાણી શિરી જેહની માતૃકા; પાંત્રીસ ચાપની દહરે સેવતો છાગ લંછન મીસે ક્રીમ દીધે પ્રભુ તસ છેહરે રં ૨ જેહને પાંત્રીસ ગણધરા, મુનીજન સાઠ હજારે, સાઠી સહસ પ્રભુ સાહુણી; ખટ શત અતી મનોહારરે રં ૩ યક્ષ ગંધર્વ બસા જક્ષાણી; દાય કરે સાસન સેવરે; વરસ પંચાણુ સહસ આઉખુ તુહી તુહી સહી દવરે રં ૪ જ્ઞાન ગુણુ કુસુમતનુ વાશિત; ભાશિત લોક અલોકરે; પ્રમોદસાગર પ્રભુ ચિતે ધરે; જિમ ધરે દિનકર કોંકરે રં ૫

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન રેતવન.

વાહાણુ પાંચસે પુરીયાં એ દશી—આશ પુરો અરનાથજી; સાતમો ચક્ર ધર સ્વામીરે, ભવીક પંકજ પ્રતીબોધતો સોધતો આતમ રામીરે ૧ મોહન મુરતી જીન તાણી, આંકણી. ગજપુર નગર અતી મુંદરે; નામ શુદ્ધશણુ ભુપરે, દેવી રાણી જસ માત છે; ગાતિલ હેમતનુ રૂપરે મોં ૧ લેછન નંદા વરતનું; ધનુષ જસ ત્રીસનુ માનરે; વરસ ચોરાશી હજારનુ; જીવીત જસ પ્રધાનરે મોં ૩ ગણધર તેત્રીસ જાણીએ; સાધુ ગણુ સહસ પંચાશરે, સાહુણી સાઠ સહસ ભલી; છોડવે મોહ ભવ પાસરે મોં ૪ યક્ષ રાજ સુર યક્ષાણી; ધારણી નામે કહાયરે, પ્રભુ તાણી આગના શીર ધરે, પ્રમોદસાગર ગુણુ ગાયરે, ૫;

અથ શ્રી મહ્મીનાથ જીન રેતવન.

આદિ જીનેશર વિનતી એ દશી—મલી જીનેશર વંદીએ; નીલ કમલ દલ અંગ લાલરે; તીરથંકર પદ ભોગવ્યું; કુમરી રૂપે ચંગ લાલરે મં ૧ મીથીલા નગરીના રાજ્યો; કુંભ પીતા યશવંત લાલરે; દેવી નામે પ્રભાવતી કુખે રયાણુ ગુણવંત લાલરે મં ૨ સહસ પંચાવન વરશનુ; જીવીત જગમાં સાર લાલરે; પાણુ વીસ ધનુષની દહડી; કલસ લંછન શિવકાર લાલરે મં ૩ સહસ ચાલીશ મુની જેહને; ગણધર અઠાવીસ સાર લાલરે; સહસ પંચાવન

સાધવી, નામે પ્રભુ પદ શિસ લાલરે મં ૪ યક્ષ કુમેર ધરાણુ પ્રીયા, છન
સાશન રખવાસ લાલરે; પ્રમોદસાગર જપેઈરયુ, આપો વાણી રસાલ લાલરે પ

અથ શ્રી મુની સુવરત છન રેતવન.

વીસમો છનવર સુકૃતકારી; મન મથ વૈરી માન નીવારી, મોહના મુ
ની સુવ્રત સાંભી છવના મુની સુવ્રત મોં ૧ કજલવાને દહિ દીપે નંદુપમ
રૂપે ત્રીભાવન છપે મોં ૨૦૦ કછપ લાંછન પદકજ ભાસે, વિશ ધનુશ તનુ
ધર્મ પ્રકાસે મોં ૨ ૨૦૦ છવીત વરશ ત્રીસ હજર, ગાણધર સોહિ જસ
અઢાર મોં ૨૦૦ વીસ સહસ મુનીવર પ્રભુ પાસ, સાહુણી કહી મહસ
પંચાસ, મોં ૩ ૨૦૦ રાજગ્રહી નગરીના રાજ; સુમીત્ર નરપતિ કુલ દિ-
વાજ મોં ૪૦૦ પદમાવતી દેવી તનુ જત, હરીવંશમાં જનમ વિખ્યાત મોં
૪ ૪૦૦ વરણુ સુરનર દતાદેવી; આન અધીકે સાસન સેવી મોં ૫૦૦ પ્ર-
મોદસાગર પ્રભુ ચરણે લાગે, વીસ વશાનુ સમકીત માગે મોં ૫ ૨૦૦

અથ શ્રી નંમીનાથ છન રેતવન.

સેવા સેવોહો લાલ પુરસાદાણી તુમને એ દશી— વંદા વંદાને લાલ
છન જીવન જયકારી, પુજે પુજે ખેલાલ છન સાશન સુખકારી; એકવીસમા
નંમીનાથ છણુંદા; નીચીલપુર અધીકારી વં ૧ લાંછન નીલ કમલ અતી
સુંદર; પનર ધનુષ તનુ ધારી વં ૨ સહસ જસ દસવરણુ આયુ; કાયા કંચન
સારી વં ૩ વિજય નૃપતી ને વિજયા રાણી નંદન આનંદકારી વં ૪ ભુ-
કૃષ્ણી સુર ગંધારી દેવી; સાશનને હિતકારી વં ૫ સતર ગાણધર વરણુ ખા-
ણી, વીસ સહસ વ્રતધારી વં ૬ અજ અંકતાલીસ હજર કુમતી કુગતી ભવ
વારી વં ૭ હીયડે હરખી નયણે નીરખી, મોહન મુરતી તાહારી વં ૮ પ્ર-
મોદસાગર જપે પ્રભુજના; દરશનકી ખલીહારી વં ૯

અથ નેમનાથ છન રેતવન.

મકર જીવ પરતાતી દીનરાતિ તુ એ દશી—નેમ છન સાંભળો વિનતી
મુજ તણી, આશ નીજ દાસની સફલ કીજે. ખલચારી શિર સેહરો તુ પ્રભો
તાત મુજ વાત ચિતે ધરીજે ને ૧ નગર સૌરીપુર નામ રલીઆમાણુ, સમુદ્ર
વિજયા ભીદાભુપદીપે, શ્રી સીવા દેવી નંદન કરે વંદના, અંજન વાનરતિ
નાથજીપે ને ૨ રાંખ ઉજલ ગુણારાંખ લાંછનસુ, સાર ઇચ્યાર ગાણધર સો-
હાવે, આયુ એક સહસ વરખ માને કહ્યું, અંગ દસ ધનુષ માને કહાવે, ને ૩
૩ યક્ષ ગોમેધને અંખીકા યક્ષાણી; છન શાસન સદા સુખકારી, અઢાર હજ

૨ આણગાર સુત સાગરા, સહસ્ર ચાલીસ અન્ન વિચારી નેં ૪ કાંચનાદિક બહુ વસ્તુ જગ કારમી સાર સંસારમાં તુહી દીઠો. પ્રમોદસાગર પ્રભુ હરખથી નીરખતાં, પાતીકપુર સખી દુર નીઠો નેં ૫

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

થારા મોહલાં ઉપર મેહ જરૂંએ વીજલી એ દેશી—પુરશાદાણી પાસ જીનેશ્વર પુજ્યે હો લાલ જીં ત્રેવીસમો જીનરાય દેખી મન રંજ્યેહો લાલ દેં ચરણ સરો રૂહયમલ પ્રાણમીચે સ્વામીનાહો લાલ પ્રં કમઠાસુર હડ ચુરતપુરી મન કામનાહો લાલ પું ૧ અશ્વસેન નરપતિ વંશ કુમુદ ચંદ્રોહો લાલ કું વામા માતા કુખે શરોવર હંશલોહો લાલ શં નીલ વરણ તનુ કાંતી સુભાતિ રાજતીહો લાલ સું નવકર માને કાયા અનોપમ છાજતીહો લાલ અં ૨ નગરી વાણારશી જેહની ધનંદ પુરીજસી હોલાલ ધં સરપ લંછન શિવ કારણ ચરણે સેવે હશીહો લાલ ચં દશ ગાણધર મનોહાર મનોભવ ટાસનોહો લાલ મં શોળ સહસ્ર મુની આણ જીણંદની પાલતા હોલાલ જીં ૩ ધરણેંદ્ર પદમાવતી કરે જીન ચાકરીહોલાલ ફં સાધવી અઠત્રીસ સહસ્ર અતીવ કૃપા કરીહો લાં અં એકશત વરશનુ જીવીત જેહનુ જાણીચેહોલા જેં જગ જીવન જીનરાજ સેવા ચિત આણીચેહોલાલ ચિં ૪ સંસાર સાગર તીરથી ભવીજન તારીચે હોલાલ ભં અધર્મ અકીરતી અનીતી અસનવારીચેહોલાલ અં ઉતમ સરસી પ્રીત કરે તે સુખ લહેહો લાલ કં પ્રમોદસાયર પ્રભુ નીસદીન આરા શિર વહેહો લાં અં ૫

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

મુજરો છે જીરં એ દેશી—મુજરો લ્યોજી સીધારથ દારક મુજરો લ્યો જી, સેવક સુખકારક મું ત્રીભોવન જીન તારક મું જીન શાશન ધારક મું આંં વંદો ભવીકા વીર જીણેશર, ચોવીસમો જીન તાતા, કેસરી લંછન કેસરી સરખો ત્રીસલા રાણી માતા મું ૧ જીવીત વરશ ખહોતર અનોપમ શોવન કાંતિ ઉદાર, ક્ષત્રીય કુંડ નગર અતી શોભે. એકાદશ ગાણધાર મું ૨ માતંગ સુરસી ધાઈ દેવી પુજે જીનવર પાયા, સાત હાથ તુજ દેહ પ્રમાણ, ચઉદ સહસ્ર મુનીરાયા. મું ૩ સાધવી સહસ્ર છત્રીશ વીરાજે ચર્મ જીનેસ્વર દેવા, તેર પદે મેં જીનવર ગાયા, સુરપતી કરતા શેવા મું ૪ ભાણેશ ગાણેશ જે જન સુણેશ; તસ ઘર રીધી વીશાલા, પ્રમોદસાગર જંપે પ્રભુ જીન હોજે મંજલ માલા મુ. ૫ ઈતી શ્રી પ્રમોદસાગરજી કૃત ચોવીશી સંપ્રણ

અથ શ્રી વિજયલક્ષમિ સુરિજિ કૃત ચોર્વાશિ,

અથ શ્રી રૂપભદ્રેષ જન રતવન.

અરજ અરજ સુણોને રૂપ રાજ્યાહોજ એ દશી—રૂપભ રૂપભ જ
ણુંદ નિરખી લોચણોહોજ; અભીનવ ઉદયો આણુંદ, જનવર જનવર સુખ
કર સાહીબોહોજ, પરમેશ્વર મુનીચંદ ૩૦ ૧ અનોપમ અનોપમ રમાણતા
તાહરેહોજ. જ્ઞાન વિલાસી સમાજ, અવિચલ અવિચલ સ્થાનક પામીનેહોજ
અનુભવ શિવપુર રાજ ૩૦ ૨ અનેક અનેક સુગાણ મય સુંદરહોજ, નિસં-
ગીત નીરાખાધ, આતમ આતમ અસંખ્ય પ્રદેશમાંહોજ, અક્ષય ધર્મ અગાધ
૩૦ ૩ સ્વરૂપ સ્વરૂપ સ્થાનથી એકતાહોજ, સુદ્ધતાઅવધરૂપ. યોગ યોગ રહી
ત અકંપતાહોજ, અનેક ત્રીભંગી અનુપ ૩૦ ૪ અશરણ અશરણ શરણ
હરાણ ભવ ભય તણોહોજ; અવિસંવાદીતમીત; અતીશય અતીશય ધારી ગુ
ણાવલીહોજ, તત્ત્વ વીલાસી જગમીત, ૩૦ ૫ પ્રભુ ગુણ પ્રભુ ગુણ રંગી થ
ઇ ચેતનાહોજ, અવિલાંબે જન દેવ, કારણ કારણ કરતાપણે આરોપીનેહો
જ વિઘટે અનાદી કુદેવ ૩૦ ૬ ઇણુ વિધ ઇણુ વિધ પરખી સ્વામીનેહોજ
આદરે સુભ પ્રણિધાન, સોભાગ્ય સોભાગ્ય લક્ષ્મીસુરીજન થકી હોજ, પામે
દરશન ગુણ ગ્યાન ૩૦ ૭

અથ શ્રી અજીત જન રતવન

ધન દિન ધન વેળા તેહ એ દશી—વિજયા નંદન ચરાણ સુરતર છાં
હ; સમી હિત પુરે ચુરે દુરીતનેજ, સુરપતિ નરપતી મુનીવર ભૂંગ ચરાણ
વિલાસી લહે સુખ સરીતનેજ ૧ સુદુમ ખાચર પુઢવિજલાણ સમીર, જલવ
ણુ સઇ વિગલેદ્રીમાં સહીજ, નરયતિરય સુરનર કર્મ સંજોગ, ભુવન પાવન
જન સેવા નવી લહીજ, ૨ ચઢગઇ ભમતાં સુકૃત તૃપતી પસાય, આરજ દે
શ નિરમલ કુલ લહ્યાજ દોશ વીલાશી આસીલાવ નીવારી માન સહંસ
પરે તુમ પદ ગ્રહ્યાજ ૩ વીતરાગ સુખ દુખ ગતસંસ, તેહથી અસંગત કીમ
ફલ કામીએજ, ઇમ મન ચીતુ જમ સુરમણી સાર; અચીત્યપણે પણ ચી
તીત પામીએજ ૪. પીઠ પદસ્થ રૂપસ્થ ધ્યાનેહો લીન જનજનાં ચરાણુ સ
રોજ જણુ ગ્રહ્યાજ, આતમ તત્ત્વ રમાણતા પ્રગટેહો તાસ; ધ્યાન અનલધી

કર્મ ધીણ દધ્યાંછ પ અછત અમીત ગુણ ચરણની વાસ, સમકીત સોધ કરોધક કરમનેછ, સોભાગ્ય લક્ષ્મી સુરીનંગે ભાણ, ધ્યાન પ્રભાવે વહે શિવ શર્મનેછ. ૬

અથ શ્રી સંભવનાથ છન રેતવન.

અછત છન તારજ્યોરે, એ દશી—નિરૂપાધીકતા તાહરેરે, પ્રભુ રમાણ તા તાહરે અનંત વ્યાપ વ્યાપકતા શુદ્ધતારે સદા શુભ ગુણ વિલસંત ૧ સંભવ છન તારજ્યેરે તારજ્યે દીન દયાગ સં૦ સેવક કરો નીહાલ સં૦, તાહરે છે વીશવાશ સં૦ તુ મોટો મહારાજ સં૦ તુ છવ છવન આધાર, પરમ ગુરૂ તારજ્યેરે, ઉતારો ભવપાર સં૦ આંકણી, દ્રવ્ય રહીત રૂઢીવંતછોરે પ્રભુ વિકસીત વીરજ અક્ષોભ, વિગત કષાય વયરી હણ્યોરે, અભિરામી જ્યોતી અલોભ સં૦ ૨ ગુરૂ નીહી ત્રીભુવન ગુરૂરે; તારક દેવાધી દેવ, કરતો ભોકતા સંવર્નારે, શહજ આણંદ નીત મેવ શં૦ ૩ અનંત અક્ષય અધ્યાતમીરે, પ્રભુ અશરીરી અનાહાર સર્વ શક્તિ નિરાવણીતારે અતુલ દુતિ અનાકાર સં૦ ૫ રૂચીર ચારૂ ગુણ સાંભળીરે, રૂચી ઉપની સુખકંદ; પુષ્ટ કારણ છન તું લહીરે; શાધક શાધ્ય અમંદ સં૦ ૭ પુષ્ટા લખન આદરીરે; ચેતન કરો ગુણ ગ્રામ, પરમાનંદ સ્વરૂપથીરે, લહસ્યો શમાધી સુકામ સં૦ ૮ સુખ સાગર સ તારશીરે, ત્રીભુવન ગુરૂ અંધીરાજ; સેવક નીજ પદ અરથીઓરે; ધ્યાવો એહ મહારાજ સં૦ ૯ આરોપી સુખ ભ્રમ ટકોરે; પુજ્યને ધ્યાન પ્રભાવ; અષ્ટ કરમ દલ છંડીનેરે; ભોગવે શુદ્ધ સ્વગાવ સં૦ ૧૦ અધ્યાતમ રૂપી ભજ્યોરે, ગણ્યો નહી કાજ અકાજ; કૃપા કરી પ્રભુ દીછએરે સોભાગ્ય લક્ષ્મી પદ રાજ. સં૦ ૧૧.

અથ શ્રી અભીનંદન છન રેતવન

ઝીરૂઆરે ગુણ તમ તણા એ દશી—ત્રીભુવન નાયક લાયકો; અભીનંદન છન રાયોરે, ખલીહારી તુજ નામની છણે મારગ શુદ્ધ ખતાયોરે ખ૦ ૧ તેતો આતમ નેમ નભાયોરે ખ૦ નિવૃત્તી નયરીચે છાજતા; રાજતા અક્ષય રાજેરે, અતીશય નિરમલ વર રૂચી, મહારા પરમેશ્વરને દિવાળેરે ખ૦ ૨ સ્વ પર પ્રકાશક દીન માણી શુદ્ધ સ્વરૂપી અપયાસીરે; શકલ દાનાદિક ગુણ તણી, વ્યક્તતા શક્તિ અનાશીરે ખ૦ ૩ શહજ આનંદ વીતરાગતા; પ્રદેશ પ્રદેશ અનુપરે, સાદી અનંત ભાગે કરી, પુણી નયે તશ ભુપરે ખ૦ ૪ અવી શંખાધી નીમીવપણે; રાવી તુજ શક્તિ માહરેરે; શત્ય હેતુ ખહુ આદરો હેાય

ભવ ભેદ પ્રશારે ખં ૫ ભવ વાશી જે આતમા; તે પ્રભુ પ્રભુતા અવલંબેરે;
ભેદ છેદ કરી છન હોયે; પાણુ ન હોયે તે વિલંબેરે ખં ૬ પરમ શિવંકર
ગોપને જે નર ચિતમાં ધ્યાવેરે; દીવ્ય ખહુ સુખ શાસ્વતા; સોભાગ્ય લક્ષ્મી
સુરૂ પાવેરે ખં ૭

અથ શ્રી સુમતીનાથ છન રેતવન.

મોતીધાની દેશી—સુમતી છણેશર પ્રભુ પરમાતમ; તું પરમાત્મ તુ
સુધાતમ; શાહીબા વિનતી અવધારો; મોહના પ્રભુ પાર ઉતારો; તુમે જ્ઞાના
દિક ગુણના દરીયા; અનંત અક્ષય નિજ ભાવમાં ભરીયા શાં ૧ તુમે શ-
બ્દાદિક ગુણ નિઃશગી, અમ્હે સ્વપ્ને પીણુ તેહના શંગી; તુમે ઉત્તમ ગુણ
હાણે ચડીયા; અમ્હે કોહાદિકપાયે નડીયા શાં ૨ અમ્હ મતિ ઇંદ્રી વિષયે
રાચી; તુમે અનુભવ રશમાં રહ્યા માચી, અમે મદ માતંગને વશ પડીયા;
નવી તુમે તે તલ માત્ર આભડીયા શાં ૩ તુમે જગ શરાણુ વિનીત સુજા
ણુ; તુમે જગ ગગન વિકાસન ભાણુ; તમે અકલંક અખિહ અકોહી; તમે
જડ સંગીન રાગી મોહી શાં ૪ અત્યેદ્રિય સ્વાદાદવાગીશ સહજનંત ગુ
ણુ પન્નવ ઇશ; અલખ અગોચર છન જગદિશ; અશરણુનાથ નાયક અ-
મીસ શાં ૫ તે માટે તમ ચરણે વિલગ્યો; એક પલક નહી રહીશું અજ,
ગા; સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરૂ ગુણુ વાધે, છન સેવે તે છન સાધ્યતા સાધે; શાં ૬

અથ શ્રી પદમપ્રભુ છન રેતવન.

ધમિ ધનો ધણીને પરચાવે એ દેશી—પદ્મ પ્રભુ પદ પંકજ સેવના; વિણુ
નવી તત્વને જાણેરે; મત અનેક વિગ્રમમાં પડિયો, નિજ મત માને પ્રમાણે
રે. પં ૧ ક્ષણીક ભાવ સુગત પ્રકાશે; મૃષ્ટી સંહારનો કરતારે; ઇશ્વર દેવ વિ
ભુ વ્યાપક એક; નૈયાયિક અનુસરતારે; પં ૨ આતમરૂપ એક દહ દહે;
ભિન્નરૂપ પ્રતી ભાસેરે; જલ ભાજન છમ ચંદ્ર અનેકતા, યુક્તી સાંખ્ય વિકા
શેરે પં ૩ પુન્યેતર જીવાદિક ભાવા, ધુમાકારી છે સર્મરે, જલ થલ ગિરી
પાદપસવી આતમ, અઘૈત વાદીનો મર્મરે પં ૪ નિત્ય અનીત્ય એકાંતે કો-
ઈક, એમ અનેક મત જાણેરે, પડીયો તત્વ અલહતો પેખી જગ ગુરૂ તત્વને
આણેરે પં ૫ ક્ષણીકતો ત્રીણુ કાલ સ્વરૂપને જાણે નહી કદાપરિ, સુભા શુ
ભનો જો કરતા ઇશ્વર, ફલ જોગતા તમુ વ્યાપીરે પં ૬ એક આતમ તો
ત્રણુ ભુવનમાં, સુખ લહે સમકાલેરે, શુન્યે વસ્તુ દ્રષ્ટી ઉલવતાં, મતામે બંધ્યા
માહણેરે પં ૭ અઘૈત વાદી જડ ચેતન એકજ, નિત્ય અનીત્ય એકાંતેરે

૫૦ ૮ દ્રવ્ય પર્થાય નીત્ય અનીત્યએ એક અનેક ઉપયોગીરે, પક્ષપાત સર્વી દુર કરી કહે. જગ ગુરુ ગુણ બોગીરે ૫૦ ૯ સમભાવે એ પક્ષ ગ્રહે તે; કી રી સંસાર તન કામેરે, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી છન કર્ણગાથી, પરમાનંદ પદ જામેરે ૫૦ ૧૦

અથ શ્રી સુપારસ્વ છન રેતવન

દશી રશીયાની—શ્રી સુપાસ છણેશર સાહિબો, અવી સંવાદી જસ પંથ; સુગુણ નર અહનિશી સેવે મન પરમોદયું, જે હસ્યાદાદીનીગ્રંથ, સું ૧ શ્રીં માને ને ગમનય વસ્તુ પ્રતે, સામાન્ય વિશેષ ઊભેરૂપ સું સંગ્રહ નય કહે સર્વ પદાર્થે, સામાન્ય એક સ્વરૂપ સું ૨ શ્રીં વ્યવહાર નય પ્ર વૃત્તી વિશેષ વિના નહી; વ્યોમ કમલપરે અન્ય સું અતીત અનાગત પરકિય પરીત્યજ, રૂઝુ સુત્ર ગ્રહે વર્તમાન સું ૩ શ્રીં એકા રથ વાચક સર્વી શબ્દ તે, કુંભ કલશ વસ્તુ એક સું પર્થાય કલ બેદથી ભીન વસ્તુ કહે, સમભિરૂઢ એહ એક ટેક સું ૪ શ્રીં ઘટ શાદિક નિજ નિજ અર્થમાં વરતે એવંભુત વસ્ત; સું વિશુદ્ધ યથોતર પિણ એકાંતથી, નવી લહે સ્યાદાદ દસ્ત સું ૫ શ્રીં જાતી અંધ નર ગજ પ્રતિ અવયવે; ગજપાણુ સકલ કહંત સું દિવ્ય નયનથી યથારથ ગજ ગ્રહે; તિન તુજ શાસન કંત સું ૬ શ્રીં મુક્તિ વિરાધી છન સમય ગ્રહેયદા, સે વક છમ ચક્રવરતી સું મિથ્યા કચવર આપદ નાશથી, હોય અને કાંત પ્ર વૃત્તી સું ૭ શ્રીં ત્રીકાલવેદી છન મત અવિલંબતાં; હોયે અવિકલ મતી મંત સું સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી આતમ સંપદા પ્રગટે શક્તિ અનંત સું ૮ શ્રીં

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ છન રેતવન.

માલા કીહાં છેરે એ દશી—ચંદ્ર પ્રભુ છન ત્રીભુવન દીપક; છપક અ અરીગણુ ભર્વીદારે, આઠ કરમ વીનુ ગુણ જસ પ્રગટયા, આતમ ઠાણે સુખ કંદારે ૧ ભવિક જન વંદારે; ચંદ્ર પ્રભુ છન ચંદ્ર ભં જ્ઞાનાવરાણી કર્મ ક્ષયે તુજ; કેવળજ્ઞાન અંતતુરે, વિશ્વરૂપ વિલાસન સમર્થ; વિશેષ પ્રકારે સંતુરે; ભં ૨ દંશણાવરાણી કર્મ ઉછેદ સામાન્ય સ્વરૂપ વિલાસેરે; દુવીધ વેદની મુક્ત વીનાસે અવ્યખાધ સુખ થાશેરે ભં ૩ ત્રીભુવન જેતા મોહ પાણુકે, ક્ષાયિક કુઝાનીશંકરે; પંચમ કરમ ભરમ નીવારી; સાદી અનંત સ્થિતી અંકરે ભં ૪ વિમત નામ કરમથી પુનરખી; રૂપાદીક ન લહંતરે; ગોત્ર કરમ દહનથી સિંહગુણુ; અગુરુ લઘુ ઉલસંતરે ભં ૫ દાનાદિક જસ લાખી અગાધ; વીધન

કરમને પીનાસેરે; ઇમ તુજ ગુણ પ્રગટયા સીદ્ધરૂપે; એકજ આતમ આવાસેરે
ભ૦ ૬ પ્રભુ ગુણ રાગે ને દીપતા; છંદે તે ભવ સંયોગરે; સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી
ગુણ રસીકતા, દીનમાણી સમ ઉદ્યોગરે ભ૦ ૭

અથ શ્રી સુવીધી નાથજીનું સ્તવન.

સુમતીનાથ ગુણશુભ મહીજ એ દેશી—સુવીધી જાગૃદ શુભ ધ્યાનથીજ
સદ્ગુણા શુચીભોગ; તેહથી નાણ ચરાણ ગુણાજ; વીકસેથીર ત્રીક જોગ; ગુણ
વંતા સુમનજન ધ્યાવે જન જગદીશ, ૧ ભમતાં ભવ કંતારમાંજ; ખીરીશીરો
પલપરેજ, અનાભોગે લહુકમ કરીજ બેદ ગ્રંથી ભવખીય ગુ૦ ૨ ક્ષીણ ક્ષી
ણ શુદ્ધ થતો થકોજ; અંતર કરણ પદ્મ; કર્મ સુભટ અરીજીતીનેજ વીધરે
મીથ્યા અનીક ગુ૦ ૩ ઉપશમાદી સમકીત લહેજ; તુજ સુપશાયરે નાથ,
તવ સ્તવના વીધે જોગ્યતાજ; હોયે તે જીવ શનાથ ગુ૦ ૪ અમલ અખંડ અ
લીપતાજ; સ્વર્ગપરમાણ અવીનાશી; વાશ વસુર નર મુનીવરજ આ જીવીત
સુપ્રયાશી ગુ૦ ૫ ગુણ સ્તવના પ્રતીદીન કરેજ; તદ્દપીન પામેરે પાર; દ્રવ્ય
સ્તવના વચનાદીકેજ; ભાલથી તનમય શાર; ગુ૦ ૬ શાધકા શીધતા હે તુને
જ; અવલંબેરે મતીવંત; બેદ મીઠે પ્રગટે મહાજ; સોભાગ્ય લક્ષ્મી અનંત. ૭

અથ શ્રી શીતલજીનું સ્તવન.

આઘા આમ પધારો પુજ્ય અમધર વેહીરાણ વેલા એ દેશી— શીતલ
જન વીણુ આતમ સુધના શકલ દ્રવ્યથી ન્યારી જશ ગુણ ગ્યાન તણે અનુ
શારે શર્વ પદાર્થ પ્રચારી; ધારો વીનતી શીતલ દેવ, નેહ નબરે નીહાલો; ૧
ધર્મ અધર્મ આકાશ શમય વલી પુગદલ ચેતન એહ; પંચ અચેતન એકજ ચેત
ન; જશ નહી આદીન છેહ; ધા૦ ૨ ગતી થીતી હેતુ ધર્મ અધરમા; જીવ
પુદ્ગલને હોવે શર્વ દ્રવ્ય અવકાશન કારણ તેહ આકાશ કહાવે ધા૦ ૩ શ
મયાદીક તે કાલ વખાણ્યો; પુરાણ ગલન સ્વભાવે; ક્ષીર નીર પરે ચેતન મ
લી રહે, તેહ પુદ્ગલ કહાવે ધા૦ ૪ જીવ અરૂપી કર્મકી આટમે ઘટાકાશ
ઘટમાંહે કરતા બોક્તા રમતો વીભવે; ગ્રહે ઉપાધી પહોંચે, ધા૦ ૫ ખટ દ્રવ્ય
ગુણ પ્રચાયથી ભીનતા; પ્રતી પ્રદેશે અનંતી પ્રભુમે પ્રતક્ષ પ્રમાણે પ્રગટી
આતમ ગુણ વીકસતી ધા૦ ૬ એહવી શુદ્ધતાને અવલંબે, કુખ દાહમ શા
વી ભાજે સોભાગ્ય લક્ષ્મીસુરી જનવચ્ચી, દેવ કુંદલીરવ ગાજે ધા૦ ૭

અથ શ્રી શ્રીયાંસં નાથજીનજી રતવન.

ઇકર આંખા આંખસીરે એ દશી—શ્રી શ્રીયાંસં જીનરજીરે. ચીદાનંદ
ભગવાન. ત્રીણ કાલનાસેયનેરે જાણે અનંતે જ્ઞાન ૧ જીનેશર તું પ્રભુ જ-
ગદાધાર; તુંહી જગ હીતકાર જીં ધરમાદિક સહુ દ્રવ્યનારે ગુણ પરજાય
સમેત; નિત્યા નીતિય તસુ ધરમનેરે; જ્ઞાયકતા નિજ ખેત જીં ૧ છતી પ-
રયાય જે જ્ઞાનનારે; તેતો નવી ખદલાય, વર્તના નવ નવ સેયનીરે સમયમાં
તે સવી જાણાય. જીં ૨ સામાન્ય સ્વભાવ જે સેયનેરે, સામાન્યે સવી દ
ખંત, સમયાંતર દરશન મુખ્યતારે; પ્રગટે તાહરે અનંત; જીં ૩ ગુણ પ-
રયાય નિજ ધર્મમેરે, સદા પ્રવર્તનતંત પર પરીરમણ તે નવી ઝહેરે, તે માટે
ચરાણ અનંત જીં ૪ જ્ઞાનાદિક નિજ ગુણ તાજીરે, ભોગે શકતી અસમાસ
તેહજ વીર્ય અનંતતારે; અનંત ચઉ કઇમ ખાસ; જીં ૫ માહરી પાણ એ
હવી અનંતતારે, પર વિભાવે સંસકત આવીરભાવ પાણે હોવેરે, શ્રી શ્રીયાંસં
પ્રસકત જીં ૬ પ્રભુ ગુણ રંગી ચેતનારે પરમેદય મુનિદાન, સોભાગ્યલક્ષમી
મુરી સંપનેરે; સુયશ સમાધી અશમાન જીં ૭,

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જીન રતવન.

બન્યોરે કુઅરજીનો સોહરો એ દશી— શ્રી વાસુપુજ્ય તનુ રખીને;
સુરનર હરખે સ્વાંતહો જીણંદ નિજ વિઝહ કાંતે કરી, અધર કૃત રવીં કાંત
હો ગુણોંદ તુજ દરિશણ મુજ વાલહું સામાન્ય જનથી અધીક હોવે મંડલ
સિતી પતી રૂપહો જીં તેહથી હલધર હરી તનુ ચઢીરૂપ અનુપહો મું ૨
તું તેહથી જીવનપતી વ્યંતરા જોઈશ ચઢતે વાનહો જીં અનુક્રમે કલ્પત્રેવે
યક મુરા અનુતર રૂપ નિધાનહો મું ૩ તું અધીકા તેહથી મુનીવરા;
ચઉદ પુરવ ધર વૃદ્ધીહો જીં આહરકતનુ છવી તેહથી; આગુપતી રૂપ સ-
મરૂપીહો મું ૪ તું સહુથી લક્ષણ લક્ષિતં; છત્યા સવી ઉપમાનહો જીં
રૂપ અનંત ગુણ દહમાં શાંત રૂચી અસમાનહો મું ૫ તું તિલક સમાને
ત્રિભોવન વિષે નિપજાંચો ગુણ ગેહહો જીં જગમાં પુદગલ જેતલા; જીણે
નહી તુજ સમદેહહો મું ૬ તું પાદ પાદપ મુર સારીખા, શરી મુખ અ
તી મુખ હેતુહો જીં કરમ ભરમ હરકર કહયાં, લોચન ભવો દેધી સેતુહો
મું ૭ તું ઈમ પ્રભુ રૂપ નિજ સ્વરૂપને પ્રાપ્તી જાણી મુત દાનહો, જીં
અવલંબી લક્ષમીમુરી અનુભવે અનુતર મુખ અવીગાનહો મું ૮ તું

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન રેતવન.

અરાણીક મુનીવર ચાલ્યા જોયરી એ દશી—વિમળ જીનેશર નિજ કારણ કરે, છાંડીને સોપાધી ભાવોજી; એકપણે સર્વી ગુણમાં મલી રહ્યો, પરમાનંદ સ્વભાવોજી વિં ૧ મુમત શકાંતારે વિભ્રમરોચિતા જમુમાન સન દોભાવોજી, મંદાર બાચેરે સર્વી સુર છતીયા તુતો છતેંદ્રી સ્વભાવોજી વિં ૨ ત્રીભોવન બંધુરે અતિશય પુરણો, દોષ અભાવે ગત તાંતીજી. દિરાણાગજ અલિહા મિદે ભવ ઈહા; અતુલ દાયક મુજ શાંતીરે વિં ૩ નિઃપ્રતિબંધ અબંધક મેં સ્તંભો; અપવર્ગ પદવીનો ભુપોજી નિકટ કરે જનને મન મુંદ ૩. દમો તે સહજ સ્વરૂપોજી વિં ૪ વિમલ જાણુંદથીરે ધરૂવ પદ રાગીયા નિરમલ કરે નિજ શકતીજી. સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી અવધ ભેટી લહે પુરાણાનંદ પદ વ્યક્તીજી વિં ૫,

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન રેતવન.

દશના દર્ક તારે એ દશી—અનંત જીન સહજ વિલાશી પ્રભુ લોકલોક પ્રકાશી, કેવલ જીન નાણુ વિકાશી ૧ જાણુંદરાય દશના દેઈતારે; ભવ જલ તીકી પાર ઉતારે જીં આંકણી ગુણ માણી ખાણી સત્યવંતી; નય ગ્રામ ઘાંરક ધનવંતી, ભવી ચીત પંકજ વિલસંતી જીં ૨ ત્રિભુવનપતી ત્રીગડે સો હે. ત્રીભુવન જનનાં મન મોહે; તરણી પરે જન પડીમોહે જીં ૩ નવી મન એકાંત ભાણુંતી; જોહ ચ્યાર નીકોપાવંતી, ખટ ભાષામાં પ્રણમંતી જીં ૪ ઉપને વ્યથિર ત્રિકરૂપ સર્વ ભાવમાં વરતન સ્વરૂપ તે કહેવા વચ ન અનુપ જીં ૫ પાણુ તીશ ગુણે ગુણવંતી સમકાલે સંશય હરંતી મુની શુભ ચેતના વિકસંતી જીં ૬ કેવલકા સારથી નિકશી, નિશ્ચય વ્યવહાર પ્ર સંસી મીથ્યા કલ્પીમલ વિધ્વશી જીં ૭ સુગતાં જીન વાણી શી વાંછા, ખટ માસ નભો જન ઈછા; દુરે નીગમે ભવ વીછા જીં ૮ સર્વી દોષ હરણુ જીન વાણી, સોભાગ્ય લક્ષ્મીસુરી જાણી; એતો સમકીત સુખની નીશાણી જીં ૯

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન રેતવન.

જીહો જાણુ અવધી પ્રયુજ્ય એ દશી—જીહો ધરમ તીરથંકર જગ ગુ ૩ લાલા નીરજીત મોહ નરેંદ જીહો ઘાતી કરમ ઉછેદીને લાલા કેવલ પ્રગટ્યુ અમદ, જીણેશર ધરમ પરમ કહે ધીર જીં ૧ જીહો સેષ જ્ઞાન છદ મસ્થનાં, લાલા અંતર ભાવે તે હોયે જીહો જીમ અંશુ માલીની કાંતીમાં સા જા ઉડુ ગણુતપ લીન જોયજી. ૨ જીહો જ્ઞાન સમે સર્વી સુર તીહાં, લાલા

ત્રીગુરુ રચે મનોહાર જીહો પુરવાળી મુખે પ્રભુ સ્થીતી કરે, લાલા ભાસુર આ
સને સાર જી ૩ જીહો શેષ ત્રીદીશી ત્રીદશ કરે લાલા તદનુ રૂપ પ્રતીર્ષી
ખ; જીહો નીરખી હરખે સુરનરા લાલા પામી જીમ પીકખંખ જી ૪ જી
હો સંયત કલ્પ નારી અજા લાલા થીતી અગની કોણે કરંત જીહો જોઈ
શભવન વ્યંતરસુરી લાલા થીતી નૈસ્તો વીરચંત જી ૫ જીહો એ સુર ત્રી
ક જીન વંદીને લાલા વાયુ દીસે સોહંત જીહો કપીદ નર પતી કામની લા
લા ઇશાન કુણે વીલસંત જી ૬ જીહો તે ઉપગારી જીન ધર્મને લાલા ક-
હે પડીઓહેરે જીવ જીહો હીંશાદીક દુષણા વીના લાલા દુવીધ પ્રકારે અતીવ
જી ૭ જીહો એકાંત વાદી મત સવે લાલા વીહચે ધર્મ પ્રકાર જીહો પીણુ
મૈર્નાંદ્ર દરશન વીનુ; લાલા જાણે ન ધરમ ઉદાર જી ૮ જીહો દુરગતી
પડતા જીવને લાલા ધારક કહેરે ધરમ, જીહો યોગ વંચક ક્રીયા કરી, લાલા
ચઉગઈ સાધે અધરમ જી ૯ જીહો આતમ ગુણુ સર્વી ઉલંખ્યાં, લાલા
પર ગ્રાહક કરી દુર, જીહો નીત્યાનંદ વીલસતાં લાલા ધરમ જાણુંદ વડનુર
જી ૧૦ જીહો ભાવ ધરમ દાયક વિભુ; લાલા નિરધારી થિર બુદ્ધ, જીહો
સોભાત્યલક્ષ્મીસુરો આદરે, લાલા પ્રગટે ધરમ વિશુદ્ધ જી ૧૧,

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રતવન

જીરેજી એ દસી—જીરે શ્રી શાંતિ નિરૂપમ ચક્રી; સર્વી જનપદ પ્રભુ
સદગુણી જી ૧ જીરે વિગત વિકાર કિરતાર, અજરામર નિરગુણ ગુણી જી ૨
જીરે પ્રહ્લ વિધાતા મહેસ, ચેતના અવલ સુતાપતી જી ૩ જીરે શબ્દથી સંભુ
જનમાંહ, ગુણથી જૈન વેદી ક્રીતી જી ૪ જીરે હરીહર શક નાગેશ, તેહને
જે તારતી પતી સુણ્યો, જી ૫ જીરે અચીંત્ય ખલે કરી નાથ, કાણમાં તે મ
દણુ દહન મુણ્યો જી ૬ જીરે સદાશિવ વિધી વિરનુ, જીરુ પુરૂષોત્તમ સ્વ
યંપ્રભુ; જી ૭ જીરે દમીક્ષમી નિરદંભ અંતરજમી નામી વિભુ જી ૮ જી
રે અનેક કલ્પના જાલ; વરજીત ધ્યેય અવીનય સ્વરૂપ જી ૯ જીરે શુદ્ધબુદ્ધ
નિર્લેપ અલખ અજોગી વિસ્વંભર જી ૧૦ જીરે અગમ અજૂન મહાગોપ સ
નાતન અગુરુ લધુ, જી ૧૧ જીરે તિરથાધીપ ભગવાન પામી તુરીય દશાનબુ
જી ૧૨ જીરે માધવ વરૂણ બીડોલ, નીલકંઠ સુરગુરુ ગુણી જી ૧૩ જીરે ત્રિવી
ધ જોગે પ્રભુમંત, તેહજ ધામ તું જગ ધણી જી ૧૪ જીરે નારદીક સહુ
ગત સાંખ્ય; યોગાચાર વૈશિકા જી ૧૫ જીરે એકાંતે કરી તેહ તુજ કલના નરી
કરી શક્યા, જી ૧૬ જીરે ઇત્યાદિક શુભ નામ; યથારથ પ્રગટયા સદા, જી ૧૭

છે તે સુધી વીકસંત, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી સંપદા ૭૦ ૯

અથ શ્રી કુંધુનાથ છન રેતવન

સાંતી છનચેએક મુજ વીનતી એ દશી—કુધુ છન આગમ વધાણથી
લાણીએ હેતુ સ્વરૂપરે; સ્વાદાદ રચનાએ હકવીના સરાહે જે માની અનુપરે
૧ માહરી એલગ ચીત ધારીએ મા; કાલ સ્વભાવ ભાવીમતી; કર્મોદય એહ
પંચરે, સમવાયે સમકીત ગુણ લહે, મીથ્યા એકાંત પરપંચરે માં ૨ સમય
વાદી કહે જગતમાં કાલ કૃત સકલ વીણતીરે ખટ રૂતુ છન ચક્રી હરીખલા,
અંખ ગરભાદી પ્રસુતીરે માં ૩ સ્વભાવ વાદી વદે વસ્તુમાં અનેક પરીણામ
ન સ્વભાવેરે, તંતુ ગાણપટપણે સંભવે પીંડ ઘટલ કુટથી નાવરે માં ૪ ભાષી
કહે વચન ઇણી પરે કીલ્લએ કોટી ઉપાયરે; તદપી પ્રમાણ નીયતી હોવે મુલુમ
ચરીતથી મનાયરે માં ૫ કાલ સ્વભાવ નીયતવીના, કરમ હેતુ સતરૂપરે માં
કહે ઉદય પ્રતીવાદીને ઉદયમાધીન સત્રી કામરે, નવી હોયે તૃપતી અન દખીને
એક પ્રયાસ ગુણ ધામરે માં ૭ પંચ નય નિજ મત થાપતા; લહી તુજ
પદ તરૂ છાંયરે; મિથ્યા મતિ દુરે કરી ધારીએ, મન વિષે પંચ સમવાયરે
માં ૮ નિયત વસે કર્મ ખપાવીને, ભવ થિતી તણે પરી પાકેરે, વીર્ય પં-
ડીત ભવ્ય ભાવથી મિટે ભવ દાહગ છાકેરે માં ૯ કુધુ છન ચરણ સેવન
થકી; પામી શુભ કારણ જોગરે, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી મુખ લહે; પરમ સમા-
ધી સયોગરે માં ૧૦

અથ શ્રી અરનાથ છન રેતવન.

પંથડો નિહાણુરે ખીજ છન તણે એ દશી—અરછન દરશન નિજ
દરશન તાણુરે; નિમીત છે ગુણ એહ; છમ દરપણની નીરમલતા વિષેરે, નિ
જ પ્રતિર્જાળની રેહ ૧ દરિશાણુ હીજેરે અરછન રાજનુરે દરશન દરશન જ
ગમાં સહુ વદેરે, દરશન બેદ ન લહંત; તર્ક સીધુ કલોલે ચપલતારે, ચિત
ચિંતન વરતંત ૬૦ ૨ શામાન્ય દરશન તે ગુણ તાહરેરે, તિમ સાયક ગુણ
દહ, સ્વાદાદ દરશન પ્રગટકારક સમીરે, ઇમ ત્રીક દરશાણુ પ્રહ ૬૦ ૩ તે
આટે પ્રીય દરશન નાથનુરે, નિરધારે રૂચી શુદ્ધ, રચાણુ ત્રધી દિપક ભવી છ
વનેરે, વિતી મિરક રણ અવીરૂધ ૬૦ ૪ દરશન કારક પ્રતિ વાહો નહીરે,
પીણુ પ્રહયશાલી જે દશ્ય. અવલંબનથી મીટાવે કદહીનેરે, આતમ દરશન
હોય વશ્ય ૬૦ ૫ સહજ દરશન તુજ અલખ અજોચરૂરે, મહા ચોગીચર
મચ્ય; તે પીણુ જમખંધુધી નીપન્થેરે; છમ મુત્રધારથી શુભ હર્મ ૬૦ ૬

તુજ દરશણથી ને સંતોષતારે; વિધી હરીહરથી તે નાહી; લખી શર્શી કાં-
તિ હર્ષ ચકોરનેરે તારક ગણથી તે નાહી, ૬૦ ૭ દ્રવ્યભાવ અવસોકન આદ-
રે, દશ્ય દરશક મિટે બેદ; લક્ષ્મીસુરી જન દરશન સુરતરે; સફલે અનેક
ઉમેદ ૬૦ ૮

અથ શ્રી મહીનાથ જન રતવન.

પાંડવ પાંચે વાંઘતા એ દશી—મલી જન ત્રીભોવનપતી; પ્રભુ સકલ
પદારથ રૂપરે; ચાર નિકોપે વરાણવે; અનેકાંત ભુમીના ને ભુપરે; અને ૦ અ-
નુપ સ્વરૂપ. અનંત ગુણ આગરે સમક્રૂપરે ૧ જીવ અજીવ ઉભય તણા, સં-
કેત ન માત્ર ને શબ્દરે, તદરથ વિણુ વરને સદા; મતી નામ નિકોપે એ
લહરે; મતી ૦ ૨ અનુપસ્વ ૦ સદરથ વિરાહીત આકૃતી; સાકાર નિરાકાર બેદ
રે; ચીત્ર અક્ષાદિકમાં સહી; થાપના નિકોપ અછેદરે થા ૦ ૩ ભુત ભાવી ને
ભાવના, હેતુ તે દ્રવ્ય નિકોપરે; નિકોપધોગ અથ વાસહી; હોવે તીહાં દ્રવ્ય
આપેક્ષરે હો ૦ ૪ મુલ અરથમાં પરીણમ્યો; અનુભવન કીયાના તે ભાવરે,
પરમ અરથ મય ગુણ વદે એહ તુરીય નિકોપાનો દાવરે એ ૦ ૪ નામાકાર
દ્રવ્ય ત્રીણ કહ્યા; એક ભાવના સાધન હોયરે; ભાવે તે કારજ શુધ છે તેહ
શું ગુણીને રહ હોયરે; તે ૦ ૬ સર્વ પદારથ વિસ્વમાં હોય ચાર પર્યાયાય સં-
યુક્તરે; પુરાણ ગ્રાહક તે જન મતી જહાં નહી એકાંતમતી યુક્તરે જ ૦ ૭
નામથી મલીજન પ્રભુ સ્થાપનાથી તુજ પ્રતિર્બાબરે, છઉમથ ભાવે દ્રવ્યથી;
ત્રીગડે સ્થીતી ભાવા લંબરે ત્રી ૦ ૮ તુજ આગમ થકી મતી લહી; ગ્રેહો
ચઉવીધ આતમ રામરે; સોભાવ્ય લક્ષ્મીસુરી પ્રતે પ્રગટે શુભ યશ સુખ ધા-
મરે ૫૦ ૯

અથ શ્રી મુની સુવરત જન રતવન.

અજીત જાણંદશું પ્રીતડી એ દશી—શ્રી મુની સુવરત જન ગુણ ની
લો ચરણાદિકહો અનંત ગુણ કંદકે, કેવલી પણ એક સંપયના ગુણ જાણે
હો નહી કેહવા અમંદકે શ્રી ૦ ૧ વચન અગોચર ગુણ થકી ભગિ અનંત
હો હોવે ખલુ વાચ્યકે સુતધર કેવલી સારીખા; તેહમાં પણહો કાંઈક કહેવાય
કે શ્રી ૦ ૨ ત્રીભોવન જીવ ગણુવા વિશે; સમયાસીહો વરતે સમકાલકે અનં-
ત ભાવે પિણુ ક્ષણકનાં કહેવા અસમથહો ગુણ દીન દલાલકે શ્રી ૦ ૩ અ-
સંખ્ય પ્રદેશ આતમ તણા, તેહમાં પણહો કાંઈક પ્રદેશકે; અસ્તી નાસ્તી નિ-
ત્યાદિકે ધર્મ પર્યવહો ગુણ અનંત આવેશકે, શ્રી ૦ ૪ સંખ્યાતિત નીજ દશ

માં ગુણ અનંતતાહો સમાગી કેમકે લોક પ્રદેશ અસંખ્ય વિષે, દ્રવ્ય પર્યવહો સમાયે જ્યેમકે શ્રી૦ ૫ જીમ વ્યક્તીપણે ગુણ તાહરે, તિમ શક્તીથીહો માહરે છે નાથકે, ઉપાદાન સમરે શાહી; શુભ હેતુથીહો પ્રગટે નિજ આથકે શ્રી૦ ૬ લોક મીટે પારસ ફરસથી; અખેધતાહો તિમ મનથી જ્યકે, સોભાગ્યલક્ષ્મી સુરી ગુણ નીધી, અવલંબતાહો તન્મય પદ થાયકે શ્રી૦ ૭

અથ શ્રી નંમીનાથ જીન રેતવન.

દેશી આછેલાલની—શ્રી નમી જીણુંદ દયાલ; અનુભવ ભોગ રસાલ; આછેલાલ જગવંદન જીન ભેટીએજી. ૧ અંબુજ દલ પરે નયાણુ દુરવ્ય જી-
ત્યો મયાણુ આ૦ વયાણુ સયાણુ પરે સુખ કરજી; ૨ લક્ષણુ શોભીત અગ; અહીય સહસ ઉતંગ આ૦ અલ્પંતર અગાણીત સદાજી, ૩ લાજ્યો શશિ સુખ જ્યે; તપ નખ દુતસમહોય આ૦ અધર અરુણોદય સમ પ્રભાજી ૪ અષ્ટમી શશિ સમભાલ, ઇંદ્ર નાગેંદ્ર નિહાલ આ૦ ચક્રીત થકીત નયણુ જી એજી ૫ સહજ અદભુતરૂપ કાંતિ નીરખી હરખે જીન ખાંતિ આ૦ કાંત એ કાંત નહી તુમ સમોજી ૬ ઇંદ્ર ચંદ્ર નાગેંદ્ર, કિનર અનંગદિણુંદ આ૦ ૭ પમ સતી તુજ પદ નમેજી ૭ મિટે નિરૂપમ જીનરાજ; ચીદાનંદ ઘન સાજ આ૦ સોક રહિત થીતી નીત રહેજી ૮ વિઘન નિવારક દહ; ધ્યેય સ્વરૂપી ગુણુ ગેહ આ૦ શીવગામી નામી શાહીએજી ૯ અનુક્રમે ગ્રહી ગુણુ ઠાણુ પામ્યા કેવલ ગુણુ ખાણુ આ૦ તે મુજ સાહિબ નમી જીનાજી ૧૦ એહ વિનતી ચીત ધાર; આપવો સમકીત સાર આ૦ સેવક ભાવ નીવારીએજી ૧૧ ગિરવા ગરખની વાજ, મહીર કરી મહારાજ આ૦ સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી સુખ દીએજી ૧૨

અથ નેમનાથ જીન રેતવન.

થારા મોહલા ઉપર મેહ જખુકે વીજલી સાહીબજી એ દેશી—શ્રી ન મી જીનવર અભયંકર પદ સેવના સાહીબજી પ્રભુ મહોદય કારણ વારણ, ભ વ ભય વાસના સા૦ જીનવર સેવન તેહીજ નિજ સેવન જાણીયે સા૦ પ્રભુ શશી અવલોકન નયન કાંતી જીમ માનીયે સા૦ ૧ પ્રભુ પરકૃત સેવન વાંછા ફગાંછા તુજ નહી સા૦ છે દોષ વિલાશી વાંછા અલ્યાસી ભવમહી સા૦ પ્રભુ પુજ્ય સ્વભાવ વિભાવ અભાવે નીપનો સા૦ તેહ પુરણાનંદ મય પુરણુ નય સુખ દીપનો સા૦ ૨ પ્રભુ વંદન ચંદન સુમનાદિકે દ્રવ્ય પુજના સા૦ તુજ ગુણુ એકતાને ભાવે ખડુ માને સુજના સા૦ સ્વરૂપથી દીસે સાવધ નિર

વધ અનુબંધીરે સાં વિધી યોગે હિંશા ખીંશા; વિષ્ણુ શિવ સંધીરે સાં
 ૩ પ્રભુ સમયમાં પુજન દ્રવ્ય ભાવ ભેદે લહેા સાં જન આણા નેગે આ-
 ગાર આગુગારે તે નીરવહેા સાં સુખ દ્રવ્યથી સ્વર્ગ લહે અપવર્ગ તે ભાવ
 થી સાં ઇમ ફલ દો દાખ્યાં ભાખ્યાં સમયાનુભાવથી સાં ૪ અંગાદિકે
 ત્રીવીધ અઠવીધ અક્ષતાદિકે ભેદરે સાં ઇમ સગ દસ ઇગે વિશ કીને પુજન
 અખેદરે સાં જનવર અનુરાગ રંગી સંગી કરી ચેતના સાં શુભ કરાણી
 કીને લીને અનુભવની કેતના સાં ૫ ઇમ પુજ્ય પુજન પુજક ત્રીક યોગ સં-
 યોગરે સાં મીઠે સેવક ભાવ અનાદીનો પ્રગટે સંભોગરે સાં ઇમ વીનતી
 પ્રકાસે અલ્યાસે શોભાગ્ય સુરી શીસરે સાં પ્રભુ સવી દુખ ચુરો પુરો સયલ
 નગીશરે સાં ૬

અથ શ્રી શ્રીપારદેવનાથ જન સ્તવન.

વીરે વખાણી રાણી ચેલાણાજી એ દશી—પારસ્વ જન પુરાણતા તાહ
 રીજી; શુભ થીરતામાં સમાય પરમ ઇશ્વર વિભુ જનવરજી, સહજ આનંદ
 વિચરાય પાં ૧ શુદ્ધ શુદ્ધાતમે રાજતાજી, કર્મ રહિત મહારાય; પામીને અ-
 શુભને પામતાજી નીરીહપણે સુખદાય પાં ૨ વિશ્વ નાયક તુહી સારહીજી
 ત્યાગી ભોગી જનરાય; ચઢ બંધને પ્રભુ છંડીનેજી; થયો માહારો શીરતાય
 પાં ૩ ભવગીરી ભંજન પવીસમેજી, તારકે બિરુદ ધરાય; અમર પતી નિત્ય
 નમે તુજ પદેજી ભાવ ધરી નિરમાય પાં ૪ અમ સરીખા જે મોહે ગ્ર-
 હ્યાજી તેહને તુહી સહાય; સોભાગ્યલક્ષ્મી સુરી પદવરેજી જેહ તુજને નીતુ
 ધ્યાય પાં ૬

અથ શ્રી મહાવીર જન સ્તવન.

રાગ ધન્યાશી—આજ માહારા પ્રભુજી સાહસુરે જીવો, સેવક કહીને બો-
 લાવો; એ દશી—આજ માહારા પ્રભુજી મહિર કરીને, સેવક સાહસુ નિહાલો
 કરાણા શાયર મહિર કરીને, અતિશય સુખ ભુપાલો, આં ૧ ભગત વછલ શ-
 રણાગત પંજર, ત્રીભુવન નાથ દયાલો, મિત્રી ભાવ અનંત વહે અહનીશ, જી
 વ સચલ પ્રતિપાલો. માં ૨ આં ત્રીભુવન દીપક જીપક અરિગણ; અવિ-
 ઘટ જ્યોતી પ્રકાશી, મહાગોપ નિર્યામક કહીયે, અનુભવ રસ સુવિલાશી માં
 ૩ આં માહા માહાણુ મહાસારથી અવિતથ, અપનાં બિરુદ સંભાળો માં ૪
 આં વાદી તમહર તરાણી સરીખા. અનેક બીરુદના ધારી; જીત્યા પ્રતીખાદી
 નીજ મતથી સકલ જાયક યશકારી માં ૫ આં યજ્ઞ કારક ચઢ વેદના ધા

રક જવા દિસતા ન ધારે તે તુજ મુખ દિનકર નિરખાણથી; મિથ્યાતી મિર
પરજાએ માં ૬ આં ઇલીકા ભમરી ન્યાયે જાનેશર, આપ સમાન તે કી-
ધા; ઇમ અનેક યશ ત્રીસલા નંદન; ત્રીભુવન માંહે પ્રસીધા; માં ૭ આં
મુજ મન ગીરી કંઠરમાં વશીઆ, વિર પરમ જન સિંહ, હવે ક્રમત માતંગ
નાગાણથી, ત્રિવીધ યોગે મિટિખીહ માં ૮ આં અતિ મન રાગે શુભ ઉપચો-
ગે, ગાતાં જન જગદીશ સોભાવ્યમુરી ગિય લક્ષ્મીમુરી હહે, પ્રતીદીન સય
લ જગદીશ માં ૯ ઇતી શ્રી સોભાવ્યલક્ષ્મીમુરી કૃત ચોવીશી સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી માળવિજયજિ કૃત ચોવીશી,

અથ શ્રી રૂપભદ્રેવ જન રતવન.

મેરા સ્વામીહો શ્રી પ્રથમ જાણુંદકે રીપભ ગિનેશ્વર સાંભળો. મુજ મ
નનીહો જે હું કહું વાતકે, છોડી મનના આંખળો માં ૧ ગુણ ગિર્યાહો અ
વશર લહી આજકે, તુજ ચરણે આવ્યો વહી સેવકનેહો કરાણની લહેરકે, જુ-
આ જો મનમાં ઉમહી માં ૨ તો હોવે હો અંગોઅંગ આલહાદકે, ન કહી
જાએ તે વાતકી, દયા સિંધુહો સેવકને સાથકે અપિહક રાખો પ્રીતકી માં ૩
હવે અંતરહો નવી ધરવો ચિતકે; નિજ સેવક કરી લેખયો; સેવા ચરણનીહો
દેજો વળી મુજકે, નહભર નિજરે પેખજો, માં ૪ ઘણુ તુમનેહો શું કહું ભ-
ગવાનકે; હુખ દાહુગ સહુ ચુરજો, પ્રેમ વિષ્ણુનોહો ભાણુ વિજયના સ્વામીકે
મન વંછીત તુમે પુરજો માં ૫

અથ શ્રી અજીત જન રતવન

દશી કંસારાની—અજિત જિન આલગ માહારી; એતો સુંદર સુરતી તા
હારી; હુતો જોવાને ઘણુ ઉમહયો પુરવ પુન્યે તુજને મેં લહયો, આં ૧ મા
હારી ભાગ્ય દશા જગી હવે, હવે માહારૂ ભાગ્ય મજે ગંગાજલ નાહયો હું
સહી; મુજ સમ પુન્યવંત ખીજો કો નહી આં ૨ મુખ માગ્યા પાસા મુજ
હથ્યા; ઇછંતાં સજન આવી મીલ્યા; એતો સુરતરૂ ફલીઆ; આંગણુ કૃષ્ણ મેહ
વુઠા મુજ ખારણુ. આં ૩ હવે સહુ થકી અધીકો હું થયો; જવ મેં તુમ

સમ ઠાકર લહ્યો. સેવકને નિરવ હજ્યો તુમ્હે; એતલી વિનતી કર છુ અ
એ અં ૪ સક્લસુરીશ્વરમાં સોભતા શ્રી વિજય પ્રભુસુરી દિપતા, પંડીતો તમ
પ્રમ વિજય તણો; તુમ દરિશણે ભાગુને સુખ ઘણો. ૫

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રેતવન.

આસાણરા ચોગી એ દશી—ત્રીજા સંભવ જિનની સુખદાઈ, પુરવ પુ
ન્યે સેવા પાછરે, સાહિબ સોભાગી કાણુ ઉતમને પરસજે; લહતાં સુખ હોએ
અંગેરે સાં ૧ તો તુમ્હ જેવહવાની જે સેવા; તેહનુ શું કહણુ દવારે સાં
ત્રીજીવન તારક તુજને મેં દીઠો, અમૃતથી લાગ્યો મીઠારે સાં ૨ તુમ ચરણે
મુજ મનકુ ખાંધું, વળી ભકિત ગુણે કરી સાધ્યુરે સાં હરિહરાદીયું ચિત ન
રાખું; એક તુમ્હ સેવા મૃત ચાખુરે સાં ૩ હેજ ધરીને શેવક સાહમુ, જી
આ એ બગસીશ પામુરે સાં આલગડી એ સાહિબ માહારી; ચિત ધરજ્યો,
જગ હિતકારીરે સાં ૪ ઘણુ ઘણુ તુમને શું કહીએ; સેવકને સંજે વહિએ
રે સાં પંડીત પ્રેમવિજય સુપસાચા, ભાણવિજય નમે તુમ્હ પાચારે સાં ૫

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રેતવન

સાહિબા માહારા મોહીરે મટકતી ચાલરે જાવા નહી દઉરે એ દશી—
સાહિબા માહારા અભીનંદન જિનરાયરે સાહિબ સાંભજોરે સાં સુરસેવી તુમ
પાયરે સાં સાં સેવક મનઝાની વાતરે શાં સાં કહુ તે મુણો અવદાતરે
શાં ૧ સાં મોટા જનશુ જે પ્રીતરે શાં સાં કરવી તે ખોટી રીતરે શાં
સાં અમ મનમાં તુ એકરે શાં સાં અમ સમ તુમને અનેકરે શાં ૨
સાં નિરાગીશું નહરે શાં સાં છટકી દેવે છેહરે શાં સાં શી ધરવી પ્રી
ત તે સાથરે શાં સાં તે નિફલ ગગને ખાથરે શાં ૩ સાં પાણુ મોટા
ની જે સેવરે શાં સાં નિફલ ન હોવે કદેવરે શાં સાં મુજ હપર ભગવા-
નરે શાં સાં તુમ્હ હજો મહિરખાનરે શાં ૪ સાંતપ ગજમાં શિર તાજ
રે શાં સાં શ્રી વિજય પ્રભુસુરી રાજરે શાં સાં પ્રેમ વિખુધ પસાયરે
શાં સાં ભાણુ નમે તુમ પાયરે શાં સાં

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રેતવન.

માહર મન પાત્યુરે માધવ દખતારે એ દશી—ધન ધન દિવસ આજી
નો માહરોરે; ધન ધન વલી ઘડી એહ; ધન ધન સમય વલી જે તાહરેરે;
દરિશાણુ દિકુ નયણેહ ૧ માહર મન માન્યુરે સુમતી જિજ્ઞંદશુરે, આંકણી
સુદર મુરતી મેં દીઠી તાહરી; કેતલે દિવસે આજ નયન પાવન થયાં પ્રભુજી

માહારાજે, પાપ તિમીર ગયાં. ભાજ માં ૨ ખાસો ખજમતગાર તે જાણીનેરે
કરૂણા ધરે મન માંહ, સેવક ઉપક હીતખુદ આણીનેરે; ધરી વલી રૂઘ્ય ઉ-
માહ માં ૩ નિરમલ સેવા મૃત મુજ આપીએરે, જીમ ખુઝે ભવનારે તાપ;
હવે દરિયાજનો વિરહ તે મત કરેરે, વલી મેટજે મનનો સંતાપ માં ૪
ઘણુ ઘણુ શું કહીએ તુમનેરે, છો તુમે ચતુર સુજાણ, મુજ મન વંછીત પુ-
રજ્યો ઇમ ભણેરે; પંડિત પ્રમનો ભાણ માં ૫

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન રેતવન.

લાછલદે માત મહાર એ દશી—શ્રી પદ્મ પ્રભ સ્વામી અગળ સુણો
અભિરામી આજહો શિર નામીરે, બહુ વિધપરે વિનવુજ ૧ તુમ્હે છો જ-
ગદાધાર, મુજ સેવકને તાર, આજહો ધારીરે. મુજ સ્વામીજી નિજ ચિતમાં
જી ૨ ભગતી વાછત ભગવાન, મુજ પેહજ્યો મહિરખાન, આજહો મુજ ઉપ-
રેરે મિમાણી સ્નેહલતા ધરીજી ૩ તુજ સમ માહરે સ્વામી, હવે ન રહી કાં
ઇ ખામી આજહો કામિતરે, માહારાં હવે પુરાણ થાય સેજી, ૪ પ્રેમ વિખુદ સુ-
પસાય; ભાણ નમે તુમ પાય; આજહો દેખ્યોરે; ભવ ભવ તુમ પદ સેવનાજીપ

અથ શ્રી સુપારેત્વ જીન રેતવન

થારા મારા કરહલા એ દશી—પાસે સુપાસજી રાખીએ, સેવક ચિત
માં આણી, સહુણા જીમ હુ અંતર ચિતની વાત કહુ ગાણુ ખાણી, સં ૧
પાં કરૂણા વિલાસી તુમહે અછો, કરૂણાગાર કૃપાલ સં કરૂણા સરસ સરો-
વરે; પ્રભુજી તુછે મરાલ સં ૨ પાં અપરાધી જે સેવક ઘણુ, તો પાણુ
નવી છંડાય; સં જિમ વિદુત અગ્ની સમી, નવી છંડે મેઘરાય સં ૩ પાં
તે માટે છોડતાં થકાં સોભશો કીમ મહારાય સં ખાંલ અઘ્યાની લાજ છે,
ઘણુ શું તુમને કહાય સં ૪ પાં તું છંડે પાણુ નવી છંડુ. હુ તુજને મહા-
રાય સં તુમ ચરણે ભાણ આવહો; પ્રેમ વિખુદ સુપસાય સં ૫ પાં

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન રેતવન.

જાંઝરીયાની દશી—શ્રી ચંદ્ર પ્રભ મહારાજી તુમ્હે છો દિન દયાલ
મહિર ધરી મુજ ઉપરેજી; વિનતી ખાનો કૃપાલ ૧ સસનેહા પ્રભુશુ લાગ્યો.
અવિહક નેહ; જીમ ચાતુક મન મેહ આંકણી સજનશુ જે નેહલોજી, કરતાં
ખમણો રંગ, દુરજન જનશુ પ્રીતડીજી, કાણુ કાણુમાં મન ભંગ. સં ૨ ઉ-
તમ જન રૂપાણીજી; તેહ પાણુ ભક્ષાં નીરધાર, મુરખ જનશુ ઝોડડીજી, કરતાં
રસ નિલગાર સં ૩ મનમાં ઇમ જાણી કરીજી; આવ્યો તુમ્હારે પાસ; નિ

રવહી એહવે મુજનેજી નિમ પોચે મનની આશ સં ૪ ખહુલપણુ શું દા
ખીએજી તુમે છે બુદ્ધિ નિવાન; પ્રેમવિબુધના ભાણુજી; રાખો પ્રીત પ્ર
ધાન સં ૫

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનું રતવન.

અખકો ચોમાસો માકા પુજ્યજીથે રહેને એ દશી— સુવિધી જાણુંદ
માને દરિશણુ દાને, દિલભર દિલથી મારે સામુ ઘે જીવોને; હસી ધારા ચી
તની વાત માને થે કહેને, પ્રીતનીરે રીતમાં શું થે વહેને આંકણી. અંતર
ચિતની વારતારે પ્રભુ કહુ તે ચીત ઘરોને, પ્રીત પ્રતીત જીમ ઉપજેરે; તિમ
અગીહડ પ્રીત કરોને સું ૨ સુંદર તુમ મુખ મટકડેરે; પ્રભુ લોભાવ્યા તે અ
મને મુજ મન મળવા અતી ઘણુરે; ચાહે કાણુ કાણુ માંહે માંહે તુમને સું
૩ પ્રીં લલચાવશે દિન કેતલારે, ઇમ મુજને દિલાસા દેધને; હાના મુખથી
ભાખાએરે , ખેસીશું રહ્યા મોન લેધને સું ૪ પ્રીં હસિત વદને ખોલાવીને
રે; આજ મુજને રાજી કરોને; વંછીત દેધ અમને. તુમ્હે જગમાં મુજસવરો
ને; સું ૫ પ્રં

અથ શ્રી શીતલજીનું રતવન.

માયા મોસન કીજે એ દશી—એતો શ્રી શીતલ જીન મેરા; એતો અ
રાણુ ગ્રહ્યા પ્રભુ તેરા; અખ દુર કરો ભવ ફરાહો લાલ ૧ પ્રભુ માહારે મન
માન્યા; આંકણી એતો શીતલ મુદ્રા એહની; વલી શીતલ વાણી જોહની એ
સમ સુરતી નહી કેહનીહો લાલ પ્રં ૨ તુમ વાણી ઘણી ઘણી મીષ્ટ; સાકર
દ્રાખથી એવી સીષ્ટ; એતો લાગે છે મુજ ઇછોહો લાલ પ્રં ૩ તુમ શીતલ ના
મ પ્રધાન; મુજ તનમન કરી એક તાન; તુમ નામ કરે ખુરખાનહોલાલ પ્રં
૪ નીજ ચરાણની સેવા દજ્યો; નિજ ખાલકપરે મુને ગણજ્યો; ખાંહ ગ્રહીને
તુમ્હે નિરવહજ્યોહો લાલ પ્રં ૫ એતો પ્રેમવિબુધ સુપસાય ભાણુ વિજય નમે
તુમ પાય; તુમ દરીશણુ આનંદ થાયહોલાલ પ્રં ૬

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનું રતવન.

ઘણુ પ્યારો ઘણુ પ્યારો પ્રાણથી તું પ્રભુજી, એ દશી—શ્રી શ્રીયાંસ-
જી શ્રી શ્રીયાંસજી વિનતી અમ તણીજી, માનો તુમે માનો તુમે પ્રાણુ આ
ધારહો. અમ મનની અમ મનની વાત છે ઘણીજી; એક વચનેસે એક વચ
નેસે ઘણુ પ્રકારહો, શ્રીં ૧ મોટાને મોટાને મોડુજી દાખીએજી, થોડા માંહી
ઘણુરે સમ્મદહો મુજ મનમાં મુજ મનમાં ચિંતા એ મોટકીજી; ઉપજતે ઉ

પવતે હૃદય આહુદાદહો શ્રીં ૨ હવે જાણ્યુ હવે જાણ્યું ચિતમાં વિચારતાં
છ, સ્વામી છો તુમ્હે સ્વામી છો તુમ્હે; મનના જાણુહો. તેહ માટે તેહ મા
ટે ઘોટે વિનવુંછ; ઘણુ તુમ્હને ઘણુ તુમ્હને કહેવું અપમાણુહો શ્રીં ૩ સે-
વકને સેવકને કૃપા કરી દીછએછ, અતિ અદ્ભુત અતિ અદ્ભુત વાંછિત દાન
હો, તુમ્હ પાસે તુમ્હ પાસે ચ્યાર અનંત છેછ, અંસતે દો અંસતે દો ભગ
વાનહો શ્રીં ૪ ઓલગ એ ઓલગ એ ચિતમાં ધારજ્યોછ, મુજપે તુમ્હે મુ
જપે તુમ્હે હજ્યા મહિરખાનહો; પંડિતા તમ પંડિતા તમ પ્રેમવિનય તણોછ
ભાણુવિનય તે ભાણુવિનય તે ઘરે તુમ ધ્યાનહો શ્રીં ૫

અથ શ્રી વાસુકુજ્ય છન રતવન.

મોતીબની દશી—શ્રી વાસકુજ્યછ સાહિબ માહરા, પ્રભુ લામો છો
તુમ્હે પ્રેમ પાંચારા; સાહિબા બિનરાયા હમારા, મોહના જિં તન મન ચિત
વધ્યું તુમ્હર્યું, હવે અંતર રાખો કહો કિમ અમર્યું. ૧. સાં દાસની
આશા પુરીએ પ્યારા, જો તુમ્હે નામ ધરાવો છો જગદાધારા; સાં અકળ
લીલા તુમ પાશે જે સ્વામી, હિત આણી દીછએ અંતર જામી. ૨. સાં
એતલી વિમાસણુ શી છે તુજને, એતો વંછિત દેતા સ્વામી મુજને; સાં ખોટ
ખજને નહી પડે તાહરે, પાણુ અખય ખજનો હોશે માહરે- ૩. સાં ભલો
ભુડો પાણુ પોતાનો જાણી, વળી કર્ણાની લહર તે મનમાં આણી, સાં અ-
મ્હે મનોગત વંછિત દેજ્યો, પ્રભુ હેજ ધરીને સાહયું જોજ્યો- ૪. સાં વા-
રંવાર કહુ ર્યું તુમને; શેવા કર્ણ દેજ્યો સ્વામી હમને; સાં પ્રેમ વિભુવના
ભાણુની પ્રભુછ; તુમ નામે દાલત ચઢતી વિભુછ. ૫. સાં

અથ શ્રી વીમળનાથ છન રતવન.

વીંછીયાની દશી—હારે લાલા વિમળ જિનેશ્વર શેવીએ, એતો વિમળ
અછે તસ નામરે લાલા; વિમળ વાણી ગુણુ નેહના, જસ વિમળ અછે પરી-
ણામરે લાલા. વિં ૧. એતો વિમળ કમળ દળ પાંખડી, સમ નયન ઘુગલ
છે ખાસરે લાલા; મુખ પંકજ ઘણું વિમળ છે; વળી વિમળ છે મુંદ્રા જસરે
લાલા. ૨. વિં હરીણુ ચારિત્ર વિમળ છે, એતો વિમળ છે કેવળજ્ઞાનરે લાલા;
સ્તુતી સ્તવના જસ વિમળ છે, વળી વિમળ છે શુદ્ધ ધ્યાનરે લાલા. ૩ વિં
સત્તર બેદ સંજમ કડો, તેહજ પણુ વિમળ છે તાસરે ભાણા; યશ કિર્તી ઘ-
ણું વિમળ છે; ગાણુ વિમળ જે ગુણુનો આવાસરે લાલા. ૪. વિં પ્રેમ વિ-
ભુવ પજાવધી; ભાણુવિનયને જ્યજ્ય કારરે લાલા; નિત નિત ચરાણુ કમળ

પ્રતે; પ્રાણમે એ પ્રભુના ઉદારરે લાલો. ૫. વિં

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

માલિ ફેરે ખાગમે- એ દેશી—સુંદર મુરતી તમ તણી; પ્યારી લાગે જિ-
જાંદા લોઅ હો પ્યારીં કાણુ એક સંગ ન પરીહરે; તુમ દીઠા આણુંદા લોઅ
હો. તુમં ૧. અહો પ્રભુ મોહનગારા લો- આંકણી. કૌમુંદ ચંદ્ર સમાન છે;
પ્રભુજી તુમ્હ મુખકું લો. અં લગન જગી જોવા તણી; એહમાં નહી કુકું
લો. અં ૨. વિકસીત પદ્મ સમાન છે, સાહિબ તુમ નયણાંલો. અં સાકર
દ્રાખ થકી ધણું; મીઠાં તુમ વયણાંલો. અં ૩. આણુંદ પામ્યો દેખીને; અ
નંત જિન તુમનેરેલો, અં હૃદયે ઉદ્દ આણીને; વંછીત દેખ્યો અમનેરેલો.
અં ૪. શ્રી વિજય પ્રભસુરી ગછ ધણી; તપ ગછમાં દિણુંદાલો. અં પં-
ડિત પ્રેમના ભાણને; તુમ નામે આણુંદાલો. અં ૫.

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

છાંજ છાંજ છાંજ ખંદા છાંજ—એ દેશી. લ્યોને લ્યોને લ્યોને મુજરો
લ્યોને. ધર્મ જિજ્ઞેશ્વર પ્યારા; મુજરો લ્યોને. જીવન પ્રાણુ આધારા. મું આં
કણી. તુમ ગુણ રંગે અમે પ્રભુ રાખ્યા; માખ્યા નામ સુણીને. અમે દરિ-
સાણુના અરથી તુમ કને; આંવ્યા દાયક જાણીને. મું ૧. અજર ન કીજે
ધડી એકની હવે; દીજે દરિસાણુ અમને. દરિસાણુ દઈ પરસન કીજે; એ
શોભા છે તુમને. મું ૨. મુજ ઘટ પ્રગટ્યો આણુંદ અતહુ; નવલી મુરત
પેખી. વિકસીત કમળ પરે મુજ હિયકું; થાએ છે તુમ મુખ દેખી. મું ૩.
મુજ ભક્તિએ તુમ્હે આકર્ષ્યા; આંવ્યા છો મુજ ઘટમાં; ન્યુનતી ન રહી હવે
કશી માહરે. મુજ સમ કો નહી જગમાં. મું ૪. સુવ્રતા નંદન સુરનર
સેવિત; પુરણ પુન્યે પાચો. પંડિત પ્રેમવિજય મુપસાચે; ભાણુવિજય મન
ભાચો. મું ૫.

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

દીઠીહો પ્રભુ દીઠી જગગુરૂ તુજ—એ દેશી. સાહિબહો તુમ્હે સાહિબ
શાંતી જિણુંદ; સાંભજોહો પ્રભુ સાંભજો વિનતી માહરીજી; મનકુહો પ્રભુ મ-
નકું રહ્યું લપટાય. મુરતિહો પ્રભુ મુરતિ દેખી તાહરીજી. ૧. આશ્યાહો પ્રભુ
આશ્યા મેરૂ સમાન; મનમાહો પ્રભુ મનમાં હુતિ મુજ અતિ ધણીજી; પુરણ
હો પ્રભુ પુરણ થઈ અમ આશ. મુરતિહો પ્રભુ મુરતિ દીઠે તુમ તાણીજી. ૨.
સેવકહો પ્રભુ સેવક જાણી સ્વામી; મુજરૂહો પ્રભુ મુજરૂ અંતર, નવી રા

ખીએજી. વિલગાહો પ્રભુ વિસગા ચરણે નેહ; તેહનેહો પ્રભુ તેહને છેહ ન દાખીએજી. ૩. ઉત્તમહો પ્રભુ ઉત્તમ જનસ્યું પ્રીત; કરવીહો પ્રભુ કરવી નિશ્ચે તે ખરીજી. મુરખહો પ્રભુ મુરખસ્યું જખવાદ. જાણીહો ઇમ જાણી તુમસ્યું મેં કરીજી. ૪. નિરવહવીહો પ્રભુ નિરવહવી તુમ હાથ. મોટાનેહો પ્રભુ મોટાને બાખીએ સ્યું ઘણુંજી; પંહિતહો પ્રભુ પંહિત પ્રેમના બાણ. ચાહે હો નિતુ ચાહે દરિસણ તુમ તાણુંજી. ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રેતવન

ઘર આયોજી આંખો મોસીઆ—એ દશી. શ્રી કુંથુ જિન રાજજી; વિનરી કહુ મનની વાત. મહીર ઘરી સેવક જાણી; સુણો વીનતી તો અવિઘાત. ૧. શ્રીં અવસર પામી કહો પ્રભુ; કાણુ અહીં લેતે ગમી જાય; તિમ અવસર પામી તુમ ગતે; હું વિનષ્ટું છું જિનરાય. ૨. શ્રીં શજજન એકાંતે મળ્યા; કહેવાએ મનની વાત. પાણુ મુજ મનની જે વારતા; તેતો જાણો છો અવદાત. ૩. શ્રીં પાણુ એક વચને જે કહુ; તેતો માનો થઈ સુપ્રસન્ન. અનુલો અમૃત પાઈએ, જિમ હરખિત હોય મુજ મન્ન. ૪ શ્રીં ભવ ભવ તુજ પદ સેવના, હવે દેજ્યો શ્રી જિનરાય. પ્રેમવિપ્રધના બાણુને. તુમ દરિસણથી સુખ થાય. ૫. શ્રીં

અથ શ્રી અરનાથ જીન રેતવન.

માના દરજાણી—એ દશી. અર જિનસ્યું પ્રીતડીરે, મેં કીધી એક તાર. પ્રીત કરી કપટે રમે તેહમાં સાદ નહીં લગારે. ૧. તુમથું નેહલોરે, દિન દિન વધતી નેહ વૃત્તિ. અલેહરે દાણીદ્ર. શોભા લહે તે અતી ઘણી. ભય પામે તેહથી શુદ્રે, ૨. તું ઉત્તમ જનસ્યું પ્રીતડીરે, વંછીત દાયક હોય. ઇમ જાણી તુમસ્યું પ્રભુ. મેં પ્રીત કરી છે જોયરે. ૩. તું હવે શેવક જાણી આપણોરે. થાએ તુમે સુપ્રસન્ન. હું પાણુ જાણું તો ખરી. મેં પ્રીત કરી તે ધન્યરે; ૪ તું મહીર ઘરી મુજ ઉપરે. દરિસણ દો એક વાર. જિમ પ્રેમવિપ્રધના બાણુની, થાય ઇછા પુરણ નિરધારે. ૫. તું

અથ શ્રી મહ્વીનાથ જીન રેતવન.

રામચંદ્રકે ખાગ આપો મોસી રહ્યારી.—એ દશી. મલિ જિણંદજી વાત, કુંથુ તુમ મુણો નમેરીરી, જખ દરિસણ દેખો તોય. તખ મેરી અરજ સરીરી. ૧ અખ મુજથી કરે સોય; અજ કરમ વયરીરી, સુભમતી જાગોય મોય; દુર મતી જોસે હરીરી, ૨ અખ પ્રગટયો મુજ ચિત અનુભવ સુર સમોરી, તવ

લલિત દેવ કુદેવ, દુર દુર ધ્યાન થમોરી, ૩ લગન લગી તોહ સાથ. અખ કયુ સંગત જુરી, તુમ ચરણે લપટાય, રહીતો નામ લજુરી ૪; પરશન હોજે મોય; એહ હું અરજ કરી; પ્રેમ વિષ્ણુ ભાણુ એમ કહે તમ આન ધરી ૫

અથ શ્રી મુની સુવરત જન રતવન.

હારે મારા ધર્મ જાણંદશુ પુરાણ પ્રીતજે એ દશી—હારે મુજ પ્રાણા ધાર તું મુની સુવરતજન રાયજે, મલિઆ હેજેહલીઆ પ્રીત પ્રસંગથીરેલો, હાં રે મુજ સુંદર લાગી માયા તાહારી જોરજે અલગોરે ન રહુ હું પ્રભુ તુ જ શંગથીરેલો; ૧ હારે માનુ અમીઅક ચોલાંહે જાલાં તુમ નેનજે, મનોહર રે હશીત વદન પ્રભુ તાહરેલો, હારે કોઈની નહી તિન જુવનમાં તુમસમ મુ રતીજે; એહવી સુરતી દખી ઉલસ્યુ મન માહરેલો, ૨ હારે પ્રભુ અંતર ૫ હદા ખોલી કીજે વાતજે; હેજ હિઆથી આણી મુજને ખોલાવીએરેલો હારે પ્રભુ નયન સહુણે સનમુખ જોઈ એક વારજો; સેવકના ચિત્ત માંહિ આણંદ ઉપજાવીએરેલો ૩ હારે પ્રભુ કરુણાસાગર દીન દયાલ કૃપાલજે; મહિર ધરી મુજ ઉપર પ્રીત ધરી હોચેરેલો, હારે પ્રભુ નિજ બાલકપરે મુજ લેખજે જાણંદજે, પ્રીત સુરંગી અવિહડ મુજસ્યુ નિવાહીએરેલો ૪ હારે પ્રભુ ખાંહ અધ્યાની લાજ છે તુજને સ્વામીજે, ચરણે સેવા મુજને દેજે હેજે હસીરેલો; હારે પ્રભુ પંડિત પ્રેમવિજયનો કવિ એમ ભાણુજે, પભણેરે જન મુરતી મુજ દીલમાં વસીરેલો- ૫

અથ શ્રી નમીનાથ જન રતવન.

અરણીક મુનિવર ચાલ્યા ગોચરી એ દશી—શ્રી નમીનાથ સાહિબ સાલજો, તમ ચરણા બુઝ લિનાજ; મુજ મન મધુકર અતિહે રૂઆડો, તમ ગુણ વાસે ભીનાજ શ્રીં ૧ હરીહરાદિક ધતુર ઉવેખીને; અખુજ પ્રત્યય આણીજ, દુરમતિ વાસે તેહ સરચાય છે બહુ ઈમ અંતર જાણીજ શ્રીં ૨ તે દેવ જંડી તુજને આશ્રયો, કરવા ભજન તમારોજ, સ્નેહ દિશા નિજ દિલ માં આદરી, પ્રભુજ મુજને તારોજ શ્રીં ૩ ભવ ભવ તુમ પદ કમલની સેવના; દેજે શ્રી જન રાજ્યોજ, એ મુજ વિનતી ચિત્તમાં ધારજ્યો. ગિર્યા ગરીબ ન વાજેજ, શ્રીં ૪ તપ ગજ નંદન અમર હરમ સમો; શ્રી વિજય પ્રભુસુરી રાજજ, પ્રેમવિષ્ણુ પય સેવક ઈણપરે; ભાણુ નમે તુમ પાયજ. શ્રીં ૫.

અથ નમનાથ જન રતવન.

જ્યેષ્ઠી દેશી—નયન સહુણાહો વાલહા, સસનેહા પ્રભુ નેમ તોરણ
આવીને તુમ્હે, પાછા વલી ગચા કેમ નં ૧ આસો વાદલ નીપરે, એવડો
ડંખર કીધ; જન લઈને આવ્યા વહી, પિણ થયા અમસીદ્ધ, નં ૨ નેહ
નિવાહી નવી શક્યા. કાણમાં દીવો છેહ. એસી જતવ રીત છે, જે પુરાણ પા
લો ન નેહ નં ૩ લાલચ રઈને તુમ્હે, કરી નિજ નારી નિરાશ. વચન
મહુતાં અગણિ, ગીરનાર કીધો પાસ નં ૪ સિદ્ધ અનેકે વિલસિને, તેહથી
કીધો જાયા પેમ, ભવ ભવની નાર જે મુઝે, રીતી સીછે તુમ એમ નં ૫
ધણપરે વિલપતી બહુપરે, પહુતી ગઢ ગિરનાર, કેવલ દરિસણ અનુભવે, પ.
હોતી મુગત આગાર નં ૬ ધન ધન નેમ રાખુલ જેણે; પાલી પુરવ પ્રીત,
ભાણુ ભણે બુધ પ્રમના, સાચી એ ઉતમ રીત, નં ૭

અથ શ્રી શ્રીપારત્વનાથ જીન રતવન.

ધન ધન ધનની દેખી એ દેશી—વામાનંદન શ્રીપાસ, મહારી સાંભલો
તુમે અરદાસહો સાહિબ સસનેહા, અમે સેવક તમારા તુમ્હે છો સાહિબજી
હમારાહો સાં ૧ સુંદર પ્રભુ તુમ રૂપ, જસ દિકે હાર્યા રતી ભુપહો સાં
પ્રભુ મુખ વિદ્યુ સમ દિસે દેખી ભવીયાણુ નામન હીસેહો સાં ૨ કમલ દ-
લ સમ તુમ નયણાં, અબ્રમથી મીઠાં વયાણાંહો, સાં તમ અર્ધ ચંદ્ર સમ-
ભાલ; માનુ અધર જીભ્યા પરવાલહો સાં ૩ શાંતિ દાંતિ ગુણુ ભરીયો, એ
તો અગણિત ગુણુનો દરિયોહો સાં સાચો શિવપુર સાથ પ્રભુ તું છે અના-
થનો નાથહો સાં ૪ એતો ભજન કરેવા તાહરે, પ્રભુ ઉલથું છે મન માહરે
હો. સાં એતો પ્રમવિબુધનો શિષ, ભાણુવિજ્ય નમો નિસ દિસેહો સાં ૫.

અથ શ્રી મહાવીર જીન રતવન.

આણુંદ મયનિરૂપમ ચોવીશમો, પરમેશ્વર પદ નીરખ્યોરે, પરમેશ્વર
પદ જેહને છાજે, અંતર ચિતથી મેં પરખ્યોરે આં ૧ ધારક છે દેવ શબ્દ
ઘણેરા, પિણ દેવ તત્વતે ન ધરેરે, જેમ કનક કહીએ ધંતુરને, હેમની ગત
તે ન સરેરે; આં ૨ જે નર તમ ગુણુ ગુણુથી રશીઆ; તે કીમ અવરને
સેવેરે; માલતી કુસમે લીના જે મધુકર; અવર સુરભી લેવેરે આં ૩ ચિત
પ્રસતે જીનજીની ભજના; સજન કહો કિમ ચુકેરે; ઘર આંગણુ ગંગા પામીને
કાણુ ઉવેખીને ચુકેરે આં ૪ ધ્યેય સ્વરૂપે ધ્યાય તમને જે; મન વચ કાયા
આરાધેરે; પ્રેમવિબુધભાણુ પભણુ; તે નર વર્ધમાન મુખ સાધેરે આં ૫ ઈ-
તિ શ્રી ભાણુવિજ્ય કૃત ચોવીશી સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી દેવચંદાજિ કૃત ચોવિંશિ,

અથ શ્રી રૂપભદ્રેવ જીન રતવન.

રીપભ જાણુંદશું પ્રીતડી કિમ કીજેહો કહો ચતુર વિચાર; પ્રભુજી જઈ અલગા વશ્યા; તિહાં કિણુ નવીહો કો વચન ઉચાર; રીં ૧ કાગલ પાણુ પહુચે નહી; નવી પહુચેહો તિહાં કો પરધાન, જે પહુચે તે તુમ્હ સમો, નંવી ભા ખેહો કોનો વ્યવધાન, રીં ૨ પ્રીત કરે તે રાગીયા. જીનવર જીહો તુમ્હે તો પિતરાગ, પ્રીતડી જેહુ અરાગીથી; ભેલવવીહો લોકોતર માગ રીં ૩ પ્રીતી અનાદીની વિષ ભરી; તે રીતેહો કરવા મુજ ભાવ, કરવી નરવીષ પ્રીતડી, કિણુ ભાંતેહો કહો બને બનાવ રીં ૪ પ્રીતી અનંતી પરથકી; જે તોડેહો તે જોડે એહ; પરમ પુરૂષથી રાગતા એકત્વતાહો દાખી ગુણુ ગેહ. ૫. રીં પ્રભુજીને અવલંબતા, નિજ પ્રભુતાહો પ્રગટે ગુણુ રાશ, દેવચંદ્રની શોતના, આપે મુજહો અવિચળ શુખવાસ. ૬. રીં

અથ શ્રી અજીત જીન રતવન

જ્ઞાનાદીક ગુણુ સંપદારે, તુજ અનંત અપાઝ; તે સાંભળતાં ઉપનીરે; ૩. ચિ તેણુ પાર ઉતાર, ૧, અજિતજીન તારજ્યોરે, તારજ્યો દિન દયાળ. અ-જીં આંકણી. જે જે કારણુ જેહનોરે, સામગ્રી સંયોગ; મિલતા કારણ નિપ-જેરે, કર્તા તેણુ પ્રયોગ, ૧, અં કાર્ય સિદ્ધ કર્તા વસુરે, લહિ કારણુ સંયોગ, નિજ પદ કારક પ્રભુ મિલ્યારે, હોય નિર્મીતહ ભોગ. ૩. અં અજ કુળ ગત કેસરી લહેરે, નિજ પદ સિંધ નિહાળ; તિમ પ્રભુ ભકતે ભવિ લહેરે, આતમ શક્તિ સંભાળ. ૪ અં કારક પદ કર્તાપણુરે; કરી આરોપ અભેદ; નીજ પદ અરથી પ્રભુ થકીરે, કરે અનેક ઉમેદ. ૫. અં અહવા પરમાતમ પ્રભુરે, પ-રમાનંદ સ્વરૂપ; સ્યાદાદ સત્તારશીરે, અમલ અખંડ અનુપ. ૬. અં આરોપિત સુખ જ્રમ ટળ્યોરે, ભાશ્યો અવ્યાખ્યાધ; સમરથી અભિલાખીપણુરે, કર્તા સા-ધન સાધ્ય. ૭. અં ગ્રાહકતા સ્વામીત્વતારે, વ્યાપક ભોક્તા ભાવ; ઝરણુતા કારણ દશારે, સકળ શ્રદ્ધુ નિજ ભાવ. ૮. અં શ્રદ્ધા ભાસન રમણુતારે, દા-નાદિક પ્રરીણામ; સકળ થયા સત્તારસીરે, જિનવર દરસણુ પામી. ૯. અં

તિણે નિર્ધામક માહણીરે, વૈદ્ય ગોપ આધાર; દેવચંદ્ર સુખ સાગરે, ભાવ ધ-
રમ દાતાર. ૧૦ અ૦

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રેતવન.

શ્રી સંભવજીન રાજજીરે, તાહરે અકળ સ્વરૂપ; જિનવર પુજે સ્વપર,
પ્રકાશક દિનમાણીરે, સમતારસનો ભુપ. જિં ૧. પુજે પુજેરે ભવિક જિન
પુજે, પ્રભુ પુજે પરમાનંદ; જિં ૨. આંકણી. અપિસંવાદ નિમીત્ત છોરે, જગત
જંતુ સુખ કાજ. જિં ૩. હેતુ સત્ય બહુ માનથીરે, જીન સેવ્યા શિવરાજ. જિં ૪.
ઉપાદાન આતમ સહીરે, પુષ્પાલંબન દેવ; જિં ૫. ઉપાદાન કારણપણેરે, પ્રગટ
કરે પ્રભુ શેવ. જિં ૬. કાર્ય ગુણ કારણપણેરે, કારણ કાર્ય અનુપ; જિં ૭. સકળ
સીદ્ધતા તાહરીરે, માહરે સાધન રૂપ. જિં ૮. એક વાર પ્રભુ વંદનારે; આ-
ગમ રીતે થાય. જિં ૯. કારણ સત્યે કાર્યનીરે, સિદ્ધ પ્રતીત કરાય. જિં ૧૦.
પ્રભુપણે પ્રભુ ઝોળખીરે; અમલ વિમલ ગુણ ગેહ; જિં ૧૧. સાધ્ય દષ્ટી સાધક
પણેરે; વંદે ધન નર તેહ. જિં ૧૨. જન્મ કૃતારથ તેહનોરે. દિવસ સદ્ગુણ
પાણ તાસ. જિં ૧૩. જગત સરાણ જિન ચરાણનેરે; વંદે ધરીય ઉદ્દાસ. જિં ૧૪.
નીજ સત્તા નીજ ભાવથીરે, ગુણ અનંતનો કાણ; જિં ૧૫. દેવચંદ્ર જીન રાજજી
રે, ભુદ્ધ સિદ્ધ સુખ ખાણ. જિં ૧૬.

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રેતવન

કયું બાણું કયું બનીઆવહી; અભીનંદન રસ રીતીહો મીત; પુદ્ગળ
અનુભવ ત્યાગથી, કરવી જસ પરતીતહો મીત. કયું ૧. પરમાતમ પરમે-
શ્વર, વસ્તુ ગતે તે અલીપ્તહો મીત; દ્રવ્યે દ્રવ્ય મીલે નહી; ભાવ તે અન્ય
અવ્યાપ્તહો મીત. કયું ૨. શુદ્ધ સ્વરૂપ સનાતણો, નીર્મળ જે નીસંગહો
મીત; આત્મ વિભુતે પતાણુઓ ન કરે; તે પરસંગહો મીત. કયું ૩. પાણુ બાણું
આગમ બજે; મીલવો તુમ્હ પ્રભુ સાથહો મીત; પ્રભુ તો સ્વસંપતી મઈ, શુદ્ધ
સ્વરૂપનો નાથહો મીત. કયું ૪. પર પરીણામીકતાઅ છે, તે તુજ પુદ્ગળ
જોગહો મીત; જડચલ જગતી એકનો; ન ઘટે તુજને ભોગહો મીત. કયું ૫.
શુદ્ધ નીમીત્ત પ્રભુ ગ્રહો; કરી અશુદ્ધ પરીહેયહો મીત; આત્માલંબી ગુણ લ-
ઈ; સહુ સાધકનો ધ્યેયહો મીત. કયું ૬. જીમ જીનવર આલંબને, વધે સુધે
એક તાનહો મીત; તિમ તિમ આત્માલંબતી; ગ્રહે સ્વરૂપ નિદાનહો મીત,
કયું ૭. સ્વસ્વરૂપ એકવત, સાધે પુર્ણાનંદહો મીત; રમે ભોગવે આતમા;
રત્નત્રયી ગુણ પૂંદહો મીત. કયું ૮. અભીનંદન અવલંબને, પરમાનંદ વિ

લાસહો મીત; દેવચંદ્ર પ્રભુ શેવના, કરી અનુભવ અભ્યાસહો મીત. કથું ૮.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

અહો શ્રી સુમતી જીન શુદ્ધતા તાહરી; સ્વગુણ પર્માય પરીણામ રામી, નિત્યતા એકતા અમિતતા ધીર યુત; ભોગ્ય ભોગી થકો પ્રભુ અકામી. ૧ અં ઉપને વ્યય લહે તહવી તેહવો રહે, ગુણ પ્રમુખ અહુલતા તહવી પીંડી; આત્મ ભાવે રહે અપરતા નવી ગ્રહે, લોક પરદેશ મિત પિણ અખંડી, ૨. અં કાર્ય કારણપણે; પરાણમે તહવી ધરૂવ, કાર્ય ભેદ કરે પિણ અભેદી. કર્તૃતા પરાણમે નવ્યતા નવી રમે; શકળ વેત્તા થકો પિણ અવેદી. ૩. અં શુદ્ધતા યુદ્ધતા દેવ પરમાત્મા; સહેજ નીજ ભાવ ભોગી અયોગી; સ્વપર ઉપયોગિતા દાત્ર્ય સત્તારસી; શક્તિપર અંજતો, ન પ્રયોગી. ૪ અં વસ્તુ નીજ પરાણતે સર્વ પરાણામકી; એતલે કોઈ પ્રભુતા ન પામે; કરે જાણે રમે અનુભવે તે પ્રભુ; તત્ત્વ સ્વામીત્વ શુચી તત્ત્વ ધામે. ૫. અં જીવ નવી પુદ્ગલી નૈવ પુગ્ગલ કદા, પુગ્ગલા ધાર નહી તાસ રંગી; પર તણો ઇસ નહી અપર એશ્વર્યતા; વસ્તુ ધર્મે કદા ન પરસંગી, ૬, અં સંગ્રહે નહીં આપે નહીં પર ભાણી; ન વી કરે આદરે ન પર રાખે; શુદ્ધ સ્યાદાદ નિજ ભાવ ભોગી જકે, તેહ પર ભાવને કેમ આપે. ૭. અં તાહરી શુદ્ધતા ભાસ આશ્ચર્યથી, ઉપને રૂચી તીણે તત્ત્વ ઇહે; તત્ત્વરંગી થયો દોષથી ઉભગો; દોષ ત્યાગી ટળે તત્ત્વ લીહે. ૮. અં શુદ્ધ માર્ગે વધ્યો સાધ્ય સાધન સધ્યો, સ્વામી પ્રતીછંદ સત્તા આરાધે; આત્મ નિષ્પત્તી તીમ સાધના નવી ટીકે, વસ્તુ ઉત્સર્ગ આત્મ સમાધે. ૯ અં માહરી શુદ્ધ સત્તા તણી પૂર્ણતા, તેહનો હેતુ પ્રભુ તુહીં સાચો; દેવચંદ્રે સ્તવ્યો મુની ગણે અનુભવ્યો, તત્ત્વ ભકતો ભવીક સકળ રાચો. ૧૦. અં

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન સ્તવન.

શ્રી પદ્મ પ્રભુ જીન ગુણનીધીરે લાલ; જગતારક જગદીસરે વાલ્હેસર; જીન ઉપગાર થકી લહેરે લાલ, ભવીજન સીદ્ધી જગીસરે. વાં ૧. તુજ દરિસણ મુજ વાલહેરે લાલ; દરસણ શુદ્ધ પવીતરે; વાં દર્શન શબ્દ નયે કરેરે લાલ, સંગ્રહ એંબુતરે. વાં ૨. ખીને વૃક્ષ અનંતતારે લાલ; પસરે ભુ જળ યોગરે, વાં તિમ મુજ આતમ સંપદારે લાલ, પ્રગટે પ્રભુ સંયોગરે. વાં ૩. તું જમત જંતુ કારજ રૂચીરે લાલ. સાધે ઉઘે ભાણરે; વાં ચિદાનંદશુ નિજાસતરે લાલ; સાધે જીનવર આણરે વાં ૪. તું લખિં સિદ્ધી મંત્રાક્ષરે લાલ; ઉપને સાધક સંગરે. વાં સહેજ અધ્યાતમ તત્ત્વતારે લાલ; પ્રગટે ત-

ત્વી રંગરે. વાં ૫. તું લોહ ધાતુ કંચન હુવેરે લાલ. પારસ ફરસન પામીરે. વાં ૬. તું પ્રગટે અધ્યાતમ દશારે લાલ. વ્યક્ત ગુણી ગુણુ ગ્રામરે. વાં ૭. તું આત્મ સિદ્ધિ કારણ ભાણીરે લાલ, સહજ નિર્ધામક હેતુરે. વાં ૮. તું નામાદિક બિનરાજનરે લાલ, ભવસાગર મહા સેતુરે વાં ૯. તું થંભન ઇન્દ્રિય ચોગનોરે લાલ. રક્ત વરણુ ગુણુ રાયરે. વાં ૧૦. દેવચંદ્રે પૂંદ સ્તવ્યોરે લાલ. આપે અવણિ અકાયરે. વાં ૧૧. તું

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન રેતવન

શ્રી સુપાસ આણંદમે ગુણુ અનંતનો કંદલો જીનજી; ગ્યાનાનંદ પુરણો પવિત્ર ચારીત્રા નંદલોજી શ્રીં ૧ સરક્ષણુ વિણુ નાથછો; દ્રવ્ય વિના ધનવંતલો જીં કરતા પદ કિરીયા વિના; સંતઅનેઅ અનંતલો જીં ૨ શ્રીં અગમ અગોચર અમરતું. અન્વચ રીઠ્ઠી સમુહલો જીં વરાણુ ગંધરસ ફરસ વિણુ. નિજ ભોક્તા ગુણુ વ્યુહલો જીં ૩ શ્રીં અક્ષય દાન અચીંતના લાભ અયત્ને ભોગલો જીં વીર્ય શક્તિ અપ્રયાસતા. સુદ્ધ સ્વગુણુ ઉપભોગલો, જીં ૪ શ્રીં એકાંતિક આત્યંતિકો. સહજ અકૃત સ્વાધીનલો જીં નિરૂપ ચરિતનિરદંદથુખ. અન્યઅહેતક પીનલો જીં ૫ શ્રીં એક પ્રદેશે તાહરે; અવ્યાખ્યા સમાધલો જીં તસુ પર્યય અવિભાગતા. સર્વાકાશન માયલો જીં ૬ શ્રીં ઇમ અનંત ગુણુનો ધણી. ગુણુ ગુણુનો આનંદલો જીં ભોગ રમાણુ આસ્વાદયુત, પ્રભુ તું પરમાનંદલો જીં ૭ શ્રીં અવ્યાખ્યા રૂચી થઈ; સાથે અવ્યાખ્યાલો જીં દેવચંદ્ર પદ તે લહે, પરમાનંદ સમાધલો જીં ૮ શ્રીં

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન રેતવન.

શ્રી ચંદ્ર પ્રભુ જીન પદ સેવા. હેવાચે જોહિ લિયાજી. આતમ ગુણુ અનુભવથી મલીયા. તે ભવ ભયથી ટલીયાજી શ્રીં ૧ દ્રવ્ય સેવ વંદન નમનાદિક. અર્ચન વલી ગુણુ ગ્રામોજી શ્રીં ૨ ભાવ સેવ અપવાદ નેગમ, પ્રભુ ગુણુને સંકલ્પેજી. સંગ્રહ સતા તુલ્યા રોપે. ભેદાભેદ વિકલ્પેજી શ્રીં ૩ વ્યવહારે બહુ માન ગ્યાન નિજ. ચરણે બહુ ગુણુ રમાણુજી. પ્રભુ ગુણુ આલંબી પરિણામે, રજી પદ ધ્યાને સ્મરણુજી શ્રીં ૪ શબ્દે શુક્લ ધ્યાનારોહણુ સમ ભિરૂં ગુણુ દશમેજી. બીઅશુક્લઅવિકલપ એકત્વે. એવંભુતતે અમમેજી શ્રીં ૫ ઉત્સર્ગે સમકીત ગુણુ પ્રગટે નેગમ પ્રભુતા અસેજી. સંગ્રહ આતમ સતાલંબી મુની પદ ભાવ પ્રસંસેજી શ્રીં ૬ રજી મુત્રે છે શોણીપદ રથે આતમ શક્તી પ્રકાસેજી. યથાખ્યાત પદ શબ્દ સ્વરૂપે શુદ્ધ ધર્મે ઉભાસે

જી શ્રી૦૭ ભાવ સયોગી અયોગી સૈલેસે. અંત દુગનય જાણેજી સાધનતા એ નીજ ગુણ વ્યક્તી તે સેવના વખાણેજી. શ્રી૦ ૮ કારણ ભાવ તેહ અપવાદ કાર્યેષ ઉત્સર્ગેજી. આતમ ભાવ તે ભાવ દ્રવ્યપદ, બાજ્ય પ્રવૃત્તિ નિસર્ગેજી શ્રી૦ ૯ કારણ ભાવ પરંપર સેવન પ્રગટે કારજ ભાવેજી. કારજ સિદ્ધે કારણતા વ્યય શુચી પરિણામિક ભાવેજી શ્રી૦ ૧૦ પરમ ગુણી સેવન તનમયતા. નિશ્ચય ધ્યાને ધ્યાવેજી, શુદ્ધાતમ અનુભવ અસ્વાદી. દેવચંદ્રપદ પાવેજી શ્રી૦ ૧૧

અથ શ્રી સુવીધી નાથજીનું રેતવન.

દીઠો સુવીધી જીજીંદ સમાધી રસે ભર્યોહો લાલ સમા૦ ભાસ્યો આતમ સ્વરૂપ અનાદિનો નિસર્યોહો લાલ અ૦ સકલ વિભાવ ઉપાધી થકી મન ઓસર્યોહો લાલ થ૦ સતા સાધન મારગ ભાગી એ સંચર્યોહો લાલ ભ૦ ૧ તુમ પ્રભુ જાણુગ રીતિ સરવ જગ દેખતાહો લાલ સ૦ નિજ સદાએ શુદ્ધ સહુને લેખતાહો લાલ સ૦ પરપરાણુતી અદેષપણે ઉવેખતાહો લાલ. ભાગ્યપણે નિજ શક્તી અનંત ગવેખતાહો લાલ અ૦ ૨ દાનાદિક નિજ ભાવ હતા છે પરવર્યોહો લાલ હ૦ તે નિજ સનમુખ ભાવ ગ્રહે લહી તુજ દશા હો લાલ ગ્ર૦ પ્રભુનો અદ્ભુત યોગ સ્વરૂપ તણીરસોહો લાલ સ્વ૦ ભાસેવાસે તાસ જાસ ગુણ તુજ જસોહો લાલ જ૦ ૩ ગોહાદિક નીધુમ અનાદિની ઉતરેહો લાલ અ૦ અમલ અખંડ અલિપ્ત સ્વભાવજ સાંભરેહો લાલ સ્વ૦ તત્ત્વ રમાણુ શુચી ધાન ભાગીજે આદરેહો લાલ ભ૦ તે સમતા રસ ધામ સ્વામી મુંદ્રાવ વરેહો લાલ સ્વ૦ ૪ પ્રભુ છો ત્રીભુવનનાથ દાસ હું તાહરોહો લાલ દા૦ કરુણાનિધી અભિલાષ અછે મુજ એખરોહો લાલ અ૦ આતમ વસ્તુ સ્વભાવ સદા મુજ સાંભરેહો લાલ સા૦ ભાસન વાશન ચોહ ચરણ ધ્યાને ધરેહો લાલ ચ૦ ૫ પ્રભુ મુદ્રાનો યોગ પ્રભુ પ્રભુતા લખેહો લાલ પ્ર૦ દ્રવ્ય તણે સાધર્મ સ્ત સંપતી આલખેહો લાલ સ્વ૦ આલખતાં બહુ માન સહિત રૂચી પાણુ વધેહો લાલ સ૦ રૂચી અનુજાઈ વિધિ ચરણધરા શેધેહો લાલ ચ૦ ૬ ક્ષયોપશમિક ગુણ શર્પ થયા તુજ ગુણ રસીહો લાલ થ૦ શતા શાધન શક્તી વ્યક્તા ઉલશીહો લાલ વ્ય૦ હવે શંપુરાણાશિદ્ધ તણી શી વાર છેહો લાલ ત૦ દેવચંદ્ર જનરાજ જગત્ર આધાર છેહો લાલ જ૦ ૭

અથ શ્રી શીતલજીનું રેતવન.

શીતલ જીન પતિ પ્રભુતા પ્રભુની; મુજથી કહી ન જાયજી. અનંતતા નિર્મલતા પુણ્યતા, જ્ઞાન વિના ન જણાયજી શી૦ ૧ ચરમ જલધી જલમિણ અં

જલી. ગતિ છપે અતિવાયછ. શર્વ આકાશ ઉલ્લેખે ચરણે પિણુ પ્રભુતાં ન
ગિણાયછ શાં ૨ શર્વ દ્રવ્ય પ્રદશ અનંતા. તેહથી ગુણુ પર્યાયછ. તાશ વ
ર્ગથી અનંત ગુણો પ્રભુ. કેવલજ્ઞાન કહાયછ શીં ૩ કેવલ દરશન એમ અ
નંતો; અહિ સામાન્ય સ્વભાવછ. સ્વપર અનંતથી ચરણુ અનંતો; સ્વરમાણ
સંવર ભાવછ શીં ૪ દ્રવ્ય ક્ષેત્રને કાલ ભાવ ગુણુ રાજનિતી એ ચારછ
ત્રાસ પિના જડ ચેતન પ્રભુની; કોઈ ન લોપે કારછ શીં ૫ શુદ્ધાશયથિર
પ્રભુ ઉપયોગે જે શમરે પ્રભુ નામછ અવ્યાખ્યા અનંતો પામે. પરમ અત્રત
સુખ ધામછ શીં ૬ આણા ઇશ્વરતા નિરભયતા. નિર વાંછકતા રૂપછ ભાવ
સ્વાધીન તે અવ્ય રીતે ઇમ અનંત ગુણુ ભુપછ શીં ૭ અવ્યાખ્યા સુખ
નિરમલતે તો; કરાણુ જ્ઞાન ન જાણાયછ, તેહજ એહનો જાણુજ ભોક્તા,
જે તુમ્હે સમગુણુ રાયછ શીં ૮ ઇમ અનંત દાનાદિક નિજ ગુણુ; વચ-
નાતીત પકુરછ, વાસન ભાસન ભાવે ફૂલભ, પ્રાપ્તી તો અતિ દુરછ શીં
૯ સકલ પ્રત્યક્ષપણે ત્રીભુવન ગુર; જાણુ તુજ ગુણુ ગ્રામછ; ખીન્ન કાંઈ ન
માણુ સ્વામી, એહ છે મુજ કામછ શીં ૧૦ ઇમ અનંત પ્રભુતા સરહદતાં
અરચે જે પ્રભુ રૂપછ; દેવચંદ્ર પ્રભુતા તે પામે, પરમાનંદ સ્વરૂપછ શીં ૧૧

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનજી રેતવન.

પાંચે પાંડવ વાંદતાં મન મોહ્યારે એ દશી—શ્રી શ્રીયાંસ પ્રભુ તણો
અતિ અદ્ભુત સહજાનંદરે, ગુણુ ઇકવીધ ત્રિક પરણુમ્યો, ઇમ અનંત ગુણુ
નો વૃંદરે, ૧ મુની ચંદ જીણંદ, અમંદ દિણંદપરે નિત દીપતો સુખકંદરે;
નિજ જ્ઞાને કરી સેવનો, જ્ઞાયક જ્ઞાતા પદ ઇસરે, દષ્ટે નિજ દરશન કરી,
નિજ દશા સામાન્ય જગીશરે, મું ૨ નિજ રમે રમાણુ કરો પ્રભુ; ચારીત્રે
રમતા રામરે, ભોગઅનંતને ભોગવો, ભોગે વિણુ ભોગતા સ્વામીરે મું ૩ દેવ
દાન નિજ દિજતે, અતિ દાતા પ્રભુ સ્વચમેવરે, પાત્ર તુમ્હે નિજ શક્તીના;
ગ્રાહક વ્યાપક મય દેવરે; મું ૪ પરાણામિક કારજ તણો, કરતા ગુણુ કરણે
નાથરે; અક્રિય અક્ષય રથીતી મયી; નિકલંક અનંતી આથરે મું ૫ પરિ-
ણામિક સતા તણો. આ વિરભાવ વિલાસ નિવાસરે; સહજ અક્રત્રમ અપરા
શ્રી. નિર વીકલપને નિમર્યાસરે મું ૬ પ્રભુ પ્રભુતા સંભારતા. ગાતાં કરતાં
ગુણુ ગ્રામરે, સેવક સાધન તાવરે, નિજ સંવર પરણુતિ પામરે, મું ૭ પ્રગટ
તત્વતા ધ્યાવતાં; નિજ તત્વનો ધ્યાતા થાયરે. તત્વ રમાણુ એકાગ્રતા; પુરણુ
તત્વે એહ સમાયરે, મું ૮ પ્રભુ હીઠે મુજ સાંભરે, પરમાત્મ પુરણુજાનંદરે;

દેવચંદ્ર છતરાજના નિત વંદા પથ અરવંદેરે મું ૯

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય છન રેતવન.

પુજના તેા કીજેરે ખારમા છન તાણીરે, જસુ પ્રમટયો પુજ્ય સ્વભાવ;
પરકૃત પુજરે જે ઇછે નહીરે; સાધક કારજ દાવ, પું ૧ દ્રવ્યથી પુજરે કા
રાણુ ભાવનોરે, ભાવ પ્રશસ્તને શુદ્ધ; પરમ ઇષ્ટ વસલ ત્રીભુવન ધણીરે, વાસુ
પુજ્ય શ્વયંબુધ પું ૨ અતિશય મહિમારે અતી ઉપગારતારે નિરમલ પ્રભુ
ગુણ રાગ; સુરમણી સુરઘટ સુરતરૂ તું છેતેરે, છનરાગી માહાભાગ પું ૩
દરશન જ્ઞાનાદિક ગુણુ આતમારે, પ્રભુ પ્રભુતા લય લીન; શુદ્ધ શ્વરૂપી રૂપે
તન્મયીરે તસુ આશ્વાદન પીન પું ૪ શુધ તત્ત્વ રસ રંગી ચેતનારે; પામે
આતમ શ્વભાવ, આતમાલંબી નિજ ગુણુ સાધતોરે, પામે પુજ્ય શ્વભાવ.
પું ૫ આપ અકરતા સેવાથી હવેરે સેવક પુરાણુ સીધી. નિજ ધન ન દીધે
પિણુ આશ્રીત લહેરે. અક્ષય અક્ષર રિધી પું ૬ છનવર પુજા તે છન પુ
જનારે. પ્રગટે અન્વય શકતી. પરમાનંદ વિલાસી અનુભવેરે. દેવચંદ્ર પદ
વ્યકી પું ૭

અથ શ્રી વીમળનાથ છન રેતવન.

દાસ અરદાસ સીપર કર કહેછ એ દશી—વિમલ છન વીમલતા
તાહારીછ અવર ખીજે ન કહાય લધુ નદી છમતિમ લંધીએછ પણ સ્વયંભુર
મણુ ન તરાય. ૧ વિં સયલ પુઠવીગીરી જલતરૂછ, કોઈ તોલે એક
હાય તેહ પણુતુઝગુણુ ગણુ ભણીછ. ભાખવા નહી સમરથ ૨ વિં સર-
વ પુદગલ નભ ધરમનાછ., તેમ અધરમ પ્રદેશ તાસ ગુણુ ધરમ પન્નવ
સહુછ, તુજ ગુણુ ઇક તણો લેશ. ૩ વિં એમ નીજ ભાવ અનંતનીછ,
અસ્તીતા કેટલી થાય. નાસ્તીતા સ્વપર પદ અસ્તીતાછ, તુજ સમ કાલ
સમાય. ૪ વિં તાહરા શુદ્ધ શ્વભાવનેછ. આદરે ધરી ખહુ માન, તેહને તે-
હિજ નીપનેછ. અહો કોઈ અદ્ભુતતાન ૬ વિં તુમ્હે પ્રભુ તુમ્હે તારક વિ-
ભુછ, તુમ્હે સમો અવર ન કોય. તુમ્હે દરશન થકી હું તરમોછ. શુદ્ધ આ-
લંબ ન હોય ૬ વિં પ્રભુ તણી વીમલતા ઓળખી છ. જે કરે ધિર મન
સેવ દેવચંદ્ર પદ તે લહે છ. વિમલ આનંદ શ્વયંભેવ.

અથ શ્રી અનંતનાથ છન રેતવન.

સુરતીહો પ્રભુ સુરતી અનંત છણુંદ. તાહારીહો પ્રભુ તાહરી પુજ ન-

યણે વશીજ સમતાહો પ્રભુ સમતા રસનો કંદ; શહજેહો પ્રભુ શહજે અનુભવ
 રસ લસીજ ૧ ભવદર્વેહો પ્રભુ ભવના તાપિત જીવ તેહનેહો પ્રભુ તેહને અમૃતધન
 સમીજ મિથ્યા વિપ્રહો પ્રભુ મિથ્યાવિપ્રની ખીવ હરવાહો પ્રભુ હરવા જાંગુલમ
 ણી રમીજ. ૨. ભાવહો પ્રભુ ભાવ ચિંતામાણી એહ. આતમહો પ્રભુ આતમ
 સંપત્તી આપવાજ. એહીજેહો પ્રભુ એહિજ શીવસુખ જેહ, તત્ત્વીહો પ્રભુ તત્ત્વા
 લંબન થાપવાજ. ૩ જત્યેહો પ્રભુ જત્યે આશ્રવ ચાલી. દીકેહો પ્રભુ દીકે સંવર
 વધેજ. રતનહો પ્રભુ રતન ત્રયી ગુણુ માલ અધ્યાતમહો પ્રભુ અધ્યાતમ શાધન
 શધેજ ૪ મીઠીહો પ્રભુ મીઠી સુરતી તુજ દીઠીહો પ્રભુ દીઠી રૂચી બહુ મા-
 નથીજ. તુજ ગુણુહો પ્રભુ તુજ ગુણુ ભાશન ચુકત. સેવેહો પ્રભુ સેવે તસુ ભવ
 ભવ નથીજ. ૫ નામેહો પ્રભુ નામે અદ્ભુત રંગ. ઠવાણુહો પ્રભુ ઠવાણુ દીઠાં
 ઉલસેજ. ગુણુ આશવાદહો પ્રભુ ગુણુ આશવાદ અભંગ. તનમય હો પ્રભુ તનમય
 તા એ જે ધસેજ ૬ ગુણુ અનંતહો પ્રભુ ગુણુ અનંતનો પૂંદ, નાથહો પ્રભુ
 નાથ અનંતને આદરેજ. દેવચંદહો પ્રભુ દેવચંદને આણુંદ પરમહો પ્રભુ પ
 રમ મહોદય તે પોરેજ, ૭

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન રેતવન.

ધરમ જગ નાથનો ધર્મ શું ચીગાઈયે. આપણો આતમા તેહવો ભા-
 વિયે જતિજસુ એકતા તેહ પલટે નહિ શુધ ગુણુ પજ્જવા વશતુ સતા સહી.
 ૧ નિત્ય નિશ્ચયવ વસિ એક આક્રિય પણે સર્વ ગત તે સામાન્ય ભાવે ભ-
 જી તેહથી ઇતરસા વયવ વિશેષતા વિકિત. બેદ પડે જેહની બેદતા ૨ એ-
 કતા પિડને નિત્ય અવી નાશતા અશતી નીજ રીધીથી કાર્ય ગત બેદતા.
 ભાવ શુત ગમ્ય અભિ લાખ અનંતતા ભવ્ય પચાયની જે પરાવર્તીતા ૩
 ક્ષેત્ર ગુણુ ભાવ અપિભાગ અનેકતા નાસ ઉત્પાદ અનિત્ય પરના શિતતા ક્ષેત્ર
 વ્યાપત્વ અભેદ અવકત વ્યતા. વશતુ તે રૂપથી નિયત અભવ્યતા ૪ ધર્મ
 પ્રાગ ભાવતા સકલ ગુણુ સુધતા ભોગ્યતા કર્તૃતા રમાણુ પરિણામતા શુધસ પ્રદેશ-
 તા તત્ત્વ ચૈત ન્યતા વ્યાપ્ત વ્યાપક તથા ગ્રાહ્ય ગ્રાહક ગતા ૫ સંગ પરિહારથી
 રાખી નીજ પદ લહ્યુ શુધ આત્મીક આનંદ પદ સંગ્રહ્યુ જઈ વિપર ભા-
 વથી હું ભવો દધી વશો પર તણો સંગ સંસારતાએ અશયો ૬ તહવિ-
 સતા ગુણુ જીવ છે નીરમલો અન્ય સંગ જીવ ફિટક ન ખિસાયલો જે પરા
 પાંધીથી દુષ્ટ પરણીતિ ગ્રહી ભાવતા દાત્યમાં માહરં તે નહી ૭ જિણે ૫-

રમાતમ પ્રભુ ભકતી રંગી થઈ, શુદ્ધ કારણ રસે તત્ત્વ પરણમચી આતમ માતમ ગ્રાહક થયે તને પરગ્રહણતા. તત્ત્વ ભોગી થયે ટલે પરભોગીતા ૮ શુદ્ધ નિમયાસ નિજ ભાવ ભોગીયદા. આતમ ક્ષેત્રે નહીં અન્ય રક્ષણ તદા. બેક અસહાય નિસંગ નિરદ્વંદતા. શકતી ઉત્સર્ગ નીહાય સહુ વ્યકતતા ૯ તિણે મુજ આતમા તુજ થકી નિપજે માહારી સંપદા સકલ મુજ સંપજે તેણે મન મંદિરે ધર્મ પ્રભુ ધ્યાઈએ. પરમ દેવચંદ્ર નિજ સીધ સુખ પાઘયે ૧૦

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રેતવન

માલા કિહાં છેરે એ દેશી—જગત દિવાકર જગત કૃપાનિધી, વાહલા મારા સમવસરણમે બેડા. ચોમુખ ચૌવિહ ધર્મ પ્રકાસે, તે મેં નયણે દીઠારે ૧ ભવિકજન હરખેરે, નિરખી શાંતિ જાણુંદ, ભ૦ ઉપસમ રસનો કંદ, ન હી ઇને સરીખેરે. આકણી. પ્રાતિહારય અતિશય શોભા, વા૦ તે તો કહીય ન જાવે. ધુક ખાલકથી રવિ ઝર ભરનો; વરાણન કિપરે થાવેરે ભ૦ ૨ વાણી ગુણ પાંત્રીસ અનોપમ. વા૦ અવિ સંવાદ સરૂપે, ભવ દુખ વારણ શિ ૧ સુખ કારણ, સુધ ધર્મ પ્રરૂપેરે ભ૦ ૩ દક્ષિણ પશ્ચિમ ઉતર દિશી મુખ, શા૦ ઇવાણ જીન ઉપગારી. તસુ આલંબન લહીય અનોપમ. તિહાં થયા પ્રમકીત ધારી. ભ૦ ૪ ખટનય કારયરૂપે ઇવાણા. વા૦ સગ નય કારણ કાણી નિમત સમાન થાપના જીનજ, એ આગમની વાણી ભ૦ ૫ સાધક તિન નિ ક્ષેપા મુખ્યે. વા૦ જે વિણ ભાવન લહીએ. ઉપગારી દુગ ભાખ્યે ભાખ્યા; માવ વંદકનો ગહીએરે ભ૦ ૬ ઇવાણા સમવસરણ જીન રેતી. વા૦ જે અમેદતા વાધી. એ આતમાના રસસ્વભાવ ગુણ; વ્યકત ચોગ્યતા સાધી. ભ૦ ૮ મહુ થયુ મેં પ્રભુ ગુણ ગાયા. વા૦ રસનાનો ફલ લીધો. દેવચંદ્ર કહે માહારા મનનો. સકલ મનોરથ સીધો ભ૦ ૯

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રેતવન

સમવસરણ બેશી કરીરે ખારહ પરખદ માંહિ. વસ્તુ સ્વરૂપ પ્રકાશતારે રૂણા કર જગનાહોરે. ૧ કુંથુ જીનેશરૂ. નિરમલ તુજ મુખ વાણીરે. જે શ્ર તણે મુણે. તેહિજ ગુણ મણી ખાણીરે. ક૦ ૨ ગુણ પડાય અનંતતારે. વળી સ્વભાવ અગાહ. નયગમ ભંગ નિક્ષેપનારે. હોય દેય પ્રવાહરે ક૦ ૩ કુંથુનાથ પ્રભુ દેશનારે. સાધન સાધક સિધ; જાણ મુખ્યતા વચનમેરે. જ્યાન તે સકલ સમૂધરે ક૦ ૪ વશતુ અનંત સ્વભાવ છેરે અનંત કથક તસુ નામ. ગ્રાહક અવશર બોધથીરે. કહરે અર્પીત કામોરે ક૦ ૫ શોષ અનર્પીત ધર્મનેરે. સાપેક્ષ

શ્રવાણે. ઉભય રહિત ભાસન હવેરે પ્રગટે કેવલ બોધેરે કું ૬ છતિ પરણ
તિ ગુણ વર્ણનારે. ભાસન ભોગ આણુંદ, સમકાલે પ્રભુ તાહરેરે રમ્મ રમણ
વુંદારે. કું ૭ નિજ ભાવે શી અસ્તીતારે, પરનાસ્તીત્વ સ્વભાવ. અસ્તિપણે
તે નાસ્તીતારે સીઅને ઉભય સ્વભાવેરે કું ૮ અસ્તિ સ્વભાવ જે આપણેરે
રૂચિ વેરાગ્ય સમેત. પ્રભુ સનમુખ વંદન કરીરે માગીશ આતમ હેતોરે કું ૯
અસ્તી સ્વભાવ જે રૂચી ધરે, ધ્યાતો અસ્તિસ્વભાવ; દેવચંદ્ર પદ તે લહેરે
પરમાર્નદ જમાવેરે કું ૧૦

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

રામચંદ્રકે બાગ એ દેશી—પ્રાણેશ શ્રી અરનાથ શિવપુર સાથ ખરેરી
ત્રીમુખ નન આધાર; ભવ નિસ્તાર કરેરી ૧ કરતા કારણ યોગ. કાર્ય સી
ધી લહેરી કારણ ચાર અનુપ કાર્યથી તે ગ્રહેરી ૨. જે કારણ તે કાર્ય. થાયે
પુર્ણ પદેરી, ઉપાદાન તે હેતુ, માટી ઘટ જેમ વદેરી ૩ ઉપાદાનથી ભીન.
જે વીણુ કાર્ય ન થાયે. ન હુવે કાર્યરૂપ કરતાને વ્યવસાએ ૪; કારણ તેહ
નિમીત. ચક્રાદિક ઘટ ભાવે. કાર્ય તથા સમવાય. કારણ નિયતને દાવે ૫, વ-
સ્તુ અભેદ સર્પ, કાર્ય પાણુ ન ગ્રહેરી. તે આધારણ હેતુ કુભેશ્યાસ લહેરી
૬ જેહનો નવી વ્યાર બિન નિયત બહુ ભાવી. જુમીકા કાલ આકાશ ઘટ
કારણ સદભાવી ૭ એહ અપેક્ષા હેતુ આગમ માંહી કહ્યોરી. કારણ પદ ઉ-
ત્પન્ન કાર્ય થયે ન લહેરી ૮ કરતા આતમ દ્રવ્ય કાર્ય સિવ પણોરી નિજ
સતાગત ધર્મ તે ઉપાદાન ગણોરી ૯ યોગ સમાધી વિધાન અસાધારણ તેહ
વદેરી વિંધી આચરાણા ભકતી જીણે નિજ કાર્ય સર્ગેરી ૧૦ નર ગતી પદમ
સંઘયાણ તેહ અપેક્ષા જીણો. નિમીતા શ્રીત ઉપાદાન તેહની લેખે અણે ૧૧
નિમીત હેતુ જીનરાજ સમતા અમૃત ખાણી. ૧૨ પુષ્ટ હેતુ અરનાથ તેહના
ગુણથી હીલીયે, રીજ ભકતી બહુ માન ભોગ ધ્યાનથી મીલીયે ૧૩ મોટાને
ઉજંગ બેડાને શી ચીંતા. તિમ પ્રભુ ચરાણ પસાય સેવક થયા નિર્ચીતા. ૧૪
અર પ્રભુ પ્રમુતા રંગ. અંતર શક્તી વિકાશી દેવચંદ્ર આણુંદ. અક્ષય ભો-
ગ વિલાશી ૧૬

અથ શ્રી મહીનાથ જીન સ્તવન.

કરતાં સેતી પ્રીતી તિ સહુ હુંસી કરેરે સં એ દેશી—મહીનાથ જગ-
નાથ ચરાણ યુગ ધ્યાઈયેરે. અં શુદ્ધતમ પ્રાગભાવ પરમ પદ પાઈયેરે. સાધક
૧૨૬ ખટ કરે ગુણ સાધનારે કું તેહિજ શુદ્ધ સર્પ થાયે નિરા બાધનારે.

થાં ૧ કર્તા આતમ દ્રવ્ય કાર્ય નિસિદ્ધતારે. કાં ઉપાદાન પરણામ પ્રયુ-
ક્ત તે કરણતારે. પ્રં આતમ સંપદદાન તેહ સંપદ દાનતારે. તેં દાતા
પાત્રને દેય ત્રિભાવ અભેદતારે. ત્રિં ૨ સ્વપર વિવેચન કરણ તેહ અપાદા
નથીરે. તેં સકલ પર્યાય આધાર સંબંધ આ સ્થાનથીરે. સંં બાધક કારક
ભાવ અનાદિનિ વારવોરે અં સાધકતા અવલંબિ તેહ સમારવોરે તેં ૩, શુદ્ધ
પણે પર્યાય પ્રવર્તન કાર્યનેરે. પ્રં કર્તાદીક પરિણામ તે આતમ ધર્મનેરે, તેં
ચેતન ચેતન ભાવ કરે સમયે તમેરે સાદી અનંતો કાળ રહે નિજ .ખેતમેરે;
૨ં ૪ પરક દૃત્ય સ્વભાવ કરે તાં લગી કરેરે, કં શુદ્ધ કાર્ય રૂચિ ભાસ થ
યે નથી આદરેરે; શુદ્ધાતમનીજ કાર્ય રૂચીરકરીરે ૩ં તેહિજ મુલસ્વભાવ વગ્રધે
નિજપદ વરેરે ૩ં ૫ કારણ કારણ રૂપ અછે કારક દસારે, અં વસ્તુ પ્રગટ
પર્યાય એહ મનમાં વસ્યારે એં પિએ શુદ્ધ સરૂપ ધ્યાન ચેતનતા ગ્રહેરે એં
તખનિજ સાધક ભાવ સકલ કારક લહેરે સં ૬ માહરે પુર્ણાનંદ પ્રગટ કર-
વા ભણીરે પ્રં પુષ્ટા લંબન રૂપ સેવ પ્રભુજી તણીરે દેવચંદ્ર જન ભગતિ
મન મેઘરોરે, ભં અવ્યા બાધ અનંત અખય પદ આદરેરે અં ૭

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જન સ્તવન.

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જન સ્તવન ચોલગડી તો કીજે શ્રી મુની
સુવ્રત સ્વામીનીરે જોહથી નીજ પદ સિદ્ધ કેવલ બ્યાનાદીક ગુણ ઉલસેરે લહીએ
સહજ સમૃદ્ધ ૧ આં ઉપાદાન નિજ પરણાતી વસ્તુનીરે, પિણુ કારણ નીમીત્ત
આધિન પુષ્ટ અપુષ્ટ દુવિધ તે ઉપદિસ્યોરે ગ્રાહક વિધિઆ ધીન, ૨ આં સા-
ધ્ય સાધ્ય ધર્મ જે માંહિ હવેરે તે નિમિત્ત અતિ પુષ્ટ પુષ્પમાંહિ તિલવાસ
કવાસનારે નહિ પ્રધ્વંસ કદુષ્ટ ૩ આં દંડ નિમિત્ત અપુષ્ટ ઘડા તણોરે નવી
ઘટતા તસુ માંહિ સાધક, સાધક પ્રધ્વંસકાળોએ છેરે તિણે નહિ નિયત પ્રવાહ
૪ આ. ખટકારક ખટકારક તે કારણ કાર્યનેરે જે કારણ સ્વાધીન તે કર્તા કર્તા
સહુ કારક તે વસુરે કર્મ તે કારણ પીન ૬ આસ્વ કારણ સંકલ્પે કારક દસારે
છતિ સત્તા સદભાવ અથવા તુલ્ય ધર્મને જોઈ વેરે સાધ્યા રોપણ દાવ ૬
આં અતિશય અતિશય કારણ કારક કરણતારે નિમિત્ત અને ઉપાદાન સં-
પદાન કારણ પદ ભવનથીરે કારણ વ્યય અપાદાન ૭ આં ભવ નવ્યય
વિણુ કાર્ય નવિ હવેરે જમ દય દેન ઘટત્વ સુત ત્વાધ રસ્વ ગુણનો દ્રવ્યછેરે
સતાધાર સુતત્વ ૮ આં આતમ કર્તા કાર્ય સિદ્ધતારે, તસુ સાધન જન રાજ
પ્રયુ દીકે કારણ રૂચિ ઉપજેરે પ્રગટે આતમ સમાજ ૯ આં વંદન સેવન

નમન વલિ પુજનારે સમરણ સ્તવન વલિ ધ્યાન દેવચંદ્ર દેવચંદ્ર કીજે છ-
ન રાજનારે પ્રગટે પુર્ણનીધાન ૧૦ ઓ

અથ શ્રી નમીનાથ જીન રેતવન.

પીછોલારી પાલિ ઉભા દાય રાજવીરે એ દશી શ્રી નમિ જીનવર
સેવધનાધન ઉતચેરે ધ૦ દીઠાં મીધ્યારેરે ભવિક ચીતથી ગચ્ચેર ભ૦
સુચી આચરણા રિતી તે અબ્ર વધે વડારે વિ૦ વાજે વાઉ સુવાવ્ય તે પાવન
ભાવનારે પા૦ ઇંદ્ર ધનુષ ત્રિકયોગ તે ભકતી ઇકમનારે ભ૦ નિરમલ પ્રભુ
સ્તવધોષ જીની ધન ગર્જનારે જી૦ તૃસના ગ્રીષમ કાલ તાપની તર્જનારે તા૦
૨ શુભ લેશ્યાની આલિ તે બગ પંકતી ખતીરે ખ૦ શ્રેણી સરોવર હંસ વસે
શુચિ ગુણ મુનીરે વ૦ આગતી મારગ બંધ ભવિકજન ઘર રહ્યોરે લ૦ ચે-
તન સમતા સંગ રંગમે ઉમઘારે ર૦ ૩ સમ્યક દષ્ટી માર તિહાં હરખે ઘણ
રે તિ૦ દષ્ટી અદ્ભુતરૂપ પરમ જીનવર તણુરે પ૦ પ્રભુ ગુણનો ઉપદેશ તે
જલ ધારા વહીરોજ૦ ધરમ રૂચી ચિત ભુમી માંહી નિશ્ચલ રહીરે માં૦ ૪
આતક શ્રમાણ સમુહ કરે તખ પારણોરે ક૦ અનુભવ રસ આશ્વાદ સકલ કુખ
વારણોરે સ૦ અણુભા ચાર નિવારણ તૃણ અંકુરતારે તૃ૦ વિરતી તણા પર-
ણામે તે બીજની પુરતારે. બી૦ ૫ પંચમહાવ્રત ધાન તણાં કરણ વધ્યારે.
ત૦ સાધ્ય ભાવ નિજ થાપી સાધનતાએ સધ્યારે સા૦ ક્ષાયક દરશન ગ્યાન
ચરણ ગુણુરે ઉપન્યારે ચ૦ આદિક બહુ ગુણ સર્વ આતમ ઘર નિપનારે
આ૦ ૬ પ્રભુ દરશણ મહા મેહ તણે પરવે સમેરે ત૦ પરમાનંદ સુભિક્ષ થ
ચો મુજ દેશમે થ૦ દેવચંદ્ર જીન ચંદ્ર તણા અનુભવ કરોરે ત૦ સાદિ અ-
નંતો કાલ આતમ સુખ અનુસરોરે આ૦ ૭

અથ શ્રી નેમનાથ જીન રેતવન.

પદમ પ્રભુજીન જઈ અલગા રહ્યા એ દશી—નેમ જીણેશર નિજ કારજ
કર્યો. છાંડ્યા સર્વ પિભાજ આતમ શકતી સકલ પ્રગટ કરી. આશ્વાદો નિજ
ભાવોજ ને૦ ૧ રાજુલ નારીરે સારી મતી ધરી. અવલંબ્યા અરીહંતતોજ;
ઉતમ સંગેરે ઉતમતા વધે. સધે આનંદ અનંતોજ ને૦ ૨ ધર્મ અધર્મ આ
કાશ અચેતના. તેવી જાતી અગ્રહોજ. પુદ્ગલ ગ્રહવેરે કર્મ કલંકતા વાધે બા
બાધક બહોજ ને૦ ૩ રાખી સંગેરે રાગ દશા વધે. થાયે તિણે સંસારોજ
નીરાગીથીરે રાગના જોડવો. લહીએ ભવનો પારોજ ને૦ ૪ અપ્રશસ્તતા
રે ટાલી પ્રશસ્તતા કરતાં આશ્રવ નાસેજ સંવર વાધેરે શાધે નીર્જરા અસ-

તમ ભાવ પ્રકાશોછ નેં ૫ નેમી પ્રભુ ધ્યાને એકત્વતા નિજ તત્વે ઇકતાનો
છ શુક્લધ્યાનેરે સાધી સુસિક્કતા. લહિયેમુક્તી નિદાનોછ નેં ૬ અગમ અ
રૂપીરે અલખ અગોચર, પરમાતમ પરમીશોછ. દેવચંદ્ર છનવરની શેવના;
કરતાં વાધે જગીશોછ નેં ૭.

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ છન રેતવન.

કહખાની દશી—સહજ ગુણ આગરો સ્વામી સુખ સાગરો; જ્ઞાન વધ
રાગર પ્રભુ સવાયો. શુદ્ધતા એકતા તિલ્લગતા ભાવથી; મોહરીપુછતી જય પડ
હ વળયો. સં ૧ વસ્તુ નિજ ભાવ અવભાસ નિકલંકતા પરાણતી વૃત્તિતા ક
રી અબેદ, ભાવતા દાત્મ્યતા શકતી ઉલાસથી; સંતતી યોગને તુ ઉછેદે સં
દાષ ગુણ વસ્તુની લખીય યથાર્થતા લહી ઉદાશીનતા અપર ભાવે, ધ્વંસિત
જનન્યતા ભાવ કરતાપણો. પરમ પ્રભુ તું રમ્યો નિજ સ્વભાવે સં ૩ શુભ
અશુભ ભાવ અવભાસ તહકીકથી; શુભ અશુભ ભાવ તિહા પ્રભુ ન કીધો. શુ
ધ પરાણામતા વીર્ય કરતા થઈ; પરમ અકીયતા અમૃત પીધો સં ૪ શુદ્ધ-
તા, પ્રભુ તાજી આતમ ભાવે રમે; પરમ પરમાત્મતા તાસુ થાયે, મિશ્ર ભાવે
અછેત્રી ગુણની લિનતા, ત્રિગુણ એકત્વ તુજ ચરણે આયે; સં ૫ ઉપસમ
રસ ભરી સર્વ જન સંકરી, મુરતી છનરાજની આજ ભેટી, કારણે કાર્ય નિ
બ્ધિતિ શ્રદ્ધાન છે; તિણે ભવ બ્રમાણની ભીડી મેટી સં ૬ નયર ખંભાયતે
પારશ્વ પ્રભુ દરશને, વિકસતે હર્ષ ઉત્સાહ વાધ્યો. હેતુ એકત્વતા રમાણુ પરાણા
મથી. સીધી સાધકપણો આજ સાધ્યો. સં ૭ આજ કૃત પુણ્ય ધન દીહ
માહારો થયો, આજ નર જનમ મેં સફલ ભાવ્યો; દેવચંદ્ર સ્વામી ત્રેવીસ
મો; વંદીયો, ભકતી ભરચિત તુજ ગુણ રમાવ્યો. સં ૮

અથ શ્રી મહાવીર છન રેતવન.

કહખાની દશી—તારહો તાર પ્રભુ મુજ સેવક ભણી; જગતમે એત-
લો મુયશ લીજે દાસ અવગુણ ભરયો જાણી પોતા તણો. દયાનીધી દીનપ
રિ દયા કીજે તાં ૧ રાગ દેષે ભરયો મોહ વેરી નહ્યો, લોકની રીતીમે
ધણુ સતો; ક્રોધ વસ ધમ ધમ્યો શુદ્ધ ગુણ નવી રમ્યો. ભમ્યો ભવ માંહી
હુ વિષય માતો તાં ૨ આદરયો આચરાણુ લોક ઉપચારથી, શાસ અભ્યાસ
પિણુ ક્રોધ કીધો, શુદ્ધ શરદ્ધાન વલી આતમ અવલંબવીનુ, તેહવો કાર્ય તિ-
ણુ કો ન સીધો તાં ૩ સ્વામી દરશાણુ સમો નિમીત લહી નિરમલો; જો
ઉપાદાન એ શુચીન થાશે, દાષ કો વસ્તુનો અહવ ઉદ્ધમ તણો. સ્વામી

સેવા સહી નિકટ લાશે તાં ૪ સ્વામી ગુણુ ઓલખી સ્વામીને જે ભજે; ૬
રિશયુ શુધતા તેહ પામે, જ્ઞાન ચારીત્ર તપ વિધિ ઉલાસથી, કર્મ છપી વસે
મુક્તી ધામે તાં ૫ જગત વહલ મહાવીર જનવર મુણી, ચિત પ્રભુ ચરણ
ને શરણ વાસ્યો; તારજ્યો બાપજી બિરૂદ નિજ રાખવા દાસની સેવના રખે
જેસ્યો તાં ૬ વિનતી માનજે શક્તિ આપજે ભાવ સ્યાદદતા શુદ્ધ ભાસે; સા
ધી સાધક દશા સિદ્ધતા અનુભવી, દેવચંદ્ર વિમલ પ્રભુતા પ્રકાસે તાં ૭

કબીર

ચક્રવીરે જન ગાઈએ ધ્યાઈએ તન સરૂપોજી, પરમાનંદ પદ પાઈએ
અક્ષય ગ્યાન અનુષોજી ચૌં ૧ ચવદહસે બાવન ભલા, ગણુવર ગુણુ ભ-
ઠારોજી; સમતા મયી શાહુ શાહુણી. સાવય સાવઈ સારોજી ચૌં ૨ વર્ધમાન
જનવર તણો; સાશન અતી સુખકારોજી; ચક્રવીરું સંઘ વિરાજતા; દુશમકાલ
આધારોજી ચં ૩ જન સેવનથી જ્ઞાનતા; તિણે હિતા હિત બોધોજી; અહિ
ત ત્યાગ હિત આદરે સંયમ તપની સોધોજી ચં ૪ અભિનવ કર્મ અગ્રહણ
તા; જીણે કર્મ અભાવોજી, નિકરમીને અબાધતા, અવેદન અનાકુલ ભાવોજી.
ચં ૫ ભાવ ભાગના વિગમથી; અચલ અક્ષયનિરાબાધોજી; પુરણાનંદ દશા લ
હિ વિલસે સિધી સમાધોજી ચં ૬ શ્રી જનચંદ્રનિ સેવના; પ્રગટે પુણ્ય પ્ર
ધાનોજી, સુમતિસાગર અતિ ઉલસે, સાધુ રંગ પ્રભુ ધ્યાનોજી ચં ૭ સુવિહિ
ત ગજ ખરતરવર; રાજસાગર ઉવજ્યોજી, જ્ઞાન ધર્મ પાઠક તણો. શિષ્ય સુ
જન સુખ દાયોજી ચં ૮ દિપચંદ્ર પાઠક તણો. શિસસ્તવે જનરાજોજી. દ
વચંદ્ર પદ સેવતાં; પુણાનંદ સમાજોજી ચં ૯ ઇતિ શ્રી દેવચંદ્ર કૃત ચો-
વિશિ સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી રામવિજયજિ કૃત ચોવિશિ,

અથ શ્રી રૂપભદ્ર જીન રેતવન.

હારે મારે ચોવનીઆનો લટકો દાહાડા ચ્યારને એ દશી-હારે આજ
મલિઆ મુજને તિન ભુવનનો નાથને; ઉગ્યો મુખ સુરતર મુજ ઘટ ઘર આ
ગણેરેને. હારે આજ અષ્ટ મહાસિદ્ધી આવી માહરે હાથને. નાઠા માઠા દા-
હડા દરિશાણુ પ્રભુ તણેરેને ૧ હારે માહરે હિયડે ઉલટી ઉલટ રસ નીરા-
શીને; નેહ સધાણી નજર નિહાલી તાહરીરેને. હારે હુતો જાણુ નિશ દિન
બેસી રહું તુજ પાસને. તાહરે નેહ બેદી મીજ માહરીરેને. ૨ હારે મહારી
પુગી પુરાણુ રીતે મનની હુશને. દુરજનીઆ તોફાનરી આવડસ્યે પડ્યારેને
હારે પ્રભુ તું તો સુરતર ખીજ જાણ્યા. તુસને તુજ ગુણ હીરો મુજ હિય
ડા ઘાટે જડ્યારેને ૩ હારે પ્રભુ તુજસ્યું મહારે ચોલ મજાકો રંગને. લાગ્યો
એહવો તે છે કાણુ ટાલી શકેરેને હારે પ્રભુ પલટે તે તો કાચો રંગ પૂતંગ
ને લાગ ન લાગે દુરજનનો કો મુજ થકેરેને ૪ હારે પ્રભુ તાહરી મુદ્રા સા
ચી મોહન વેલને. મોહ્યા તીન ભુવન જન દાસ થઈ રહ્યારેને. હારે પ્રભુ
જે નવિ રંજ્યા તે સુરતરને ઠેલિને; દુખ વિષ વેલી આદર કરવા ઉમહ્યા
રેને; ૫. હારે પ્રભુ તાહરી ભક્તિ ભિનુ માહરે ચિતને. તલ જીમ તેલે તેલે
જમ સુવાસનારેને. હારે પ્રભુ તાહરી દીઠી જગમે મોટી રીતને, મુકલ ર-
હ્યા અરદાસ વચન મુજ દાસનારેને ૬ હારે મહારે પ્રથમ પ્રભુજી પુરાણુ ગુ
ણનો ઇસને, ગાતાં રૂપભ જીજીશર હુસે મન તાણીરેને હારે માહરે વિમલ
વિજય વરવાચકને સુભસીસને રામે પામી દિન દિન દાલત અતી ઘણીને. ૭

અથ શ્રી અજીત જીન રેતવન

યશોદાજી કાનો તુમારો રોકી રહે યમુનાનો આરો એ દશી—દીઠો
લદન વિજયાનો નહીં સેજો હરખ થયાનો. પ્રભુ કીધો મન મયાનો. બોલ પા
ળ્યા ખાંધા અધાનો ૧ મુજને પ્રભુ પદ સેવાનો. લાગ્યો છે અવિડતાનો. મુજ
પાહણો તે હિયડાનો; જે રસિયો ભાવ કમનો ૨; ન ગમે સંગ મુજ ખીજ
આ; ને કેલમે કોડિક પામો; જીજી આજી સ્વાદ સીતાનો; તેહને ભાવે યંતુરો

ચાનો. ૩ પ્રભુ સાથે લાડ કર્યાનો. માહારે આ સંગ સદાનો; પ્રભુનો મુણ ચિત્ત હર્યાનો. કહિયે મુજ નહીં વિસર્યાનો; ૪; નહીં છે માહારે વિનવ્યા નો. પ્રભુજીથી શું છે જાનો, શિષ વાચક વિમલ વિનયનો; લહે રામ મુખે લવિનયનો ૫.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

મુજરો લેજો જલિમ જાટડી એ દશી—મુજરો લ્યોને માહારો સાહિબા ગિરૂઆ ગરીબ નિવાજ. અવસર પામીજ એહવો. અજર ન કરજોજ આજ મું ૧ તરૂ આપે ફલ ફલડાં. જલ આપે જલધાર. આપ સવારથ કો નહીં; કેવલપર ઉપગાર, મું ૨ તિમ પ્રભુ જગ જન તારવા; તેં લીધો અવતાર. માહારી વેલાજ એવડો. એ છેક વણુ વિચાર મું ૩ ખિજમતગાર હું તા-હરો. ખામી ન કરૂજ કોઈ. ખિરૂદ સંભાલી આપણો, હિતની નજરેજ જો-ઈ મું ૪ સંભવ સાહિબ માહરા. તુ મુજ મલીઓજ ઇશ, વાચક વિમલ વિનય તણો. રામ કહે શુભ સીશ મું ૫.

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન

નંદનંદ સલુઆ નંદનારેલો એ દશી—સંવર રાયના નંદનારેલો. ત્રીજીવન જન આનંદનારેલો, મુરતી મોહનગારીચેરેલો, તન ધન જીવન વારીચેરેલો સં ૧ મુજરો લિજે માહારેરેલો; હું છુ સેવક તાહારેરેલો; જગ તારક નહીં ખીસ રેરેલો; તો મુજને કિમ વિસરેરેલો, સં ૨ જે જેહના તે તેહનારેલો, સેવું પાસાં કેહનારેલો; અપજસ જગ જે દવનારેલો, ન કરૂ તેહની સેવનારેલો. સં ૩ જે ફલ આખ્યાં કાગડેરેલો; તે હંસો કિમ આભડેરેલો; આપ વિચારી દખસેરેલો, તો મુજ કેમ ઉવેખશોરેલો સં ૪ અભિનંદન જીન બેઠીચેરેલો ભવસાયર ભવ મેઠીચેરેલો. વાચક વિમલવિનય તણોરેલો; રામ લહે આણું દ ઘણોરે લોલ સં ૫

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

અરજ અરજ મુણોને રૂડા રાજઆહોજ એ દશી—સુમતી સુમતી સ-લુઆ માહારા સાહિબાહોજ. જગજીવન જીનચંદ; ધનધન ધનધન માતા મં ગલાહોજ. જણે તુ જાઓરે નંદ મું ૧ ગિરૂઆ ગિરૂઆઈ પ્રભુ તાહરીહો જ. દીઠી નેતરે જોર. તુમ ગુણ તુમ ગુણ જે નવી રંજઆહોજ. તે માણસ પણ હોર. મું ૨ અમને અમને તુમારો આચજેજ. જે પણ દાખા ન લેજી. અધીક અધીક માલી દાખવેહોજ. તેતો ઉઘારે કીણુ મું ૩ કે-

ખી દખી તુમ મુખ ચંદ્રમાહોલ. જે મુખ પામેરે નાણ. તે મન તે મન
જાણે માહરહોલ, પાણ ન કહાયેરે વેણ સું ૪ એકણ એકણ તુમ મેલાવ
ડોહોલ. સફલ હુઓ અવતાર, વિમલ વિમલ વિનય ઉવજાયનોહોલ. રામ
લહે જયકાર. સું ૫

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જન રેતવન.

નથગઢરે મેરી નથગઢ એ દશી—અજબ ખનીરે મેરે અજબ ખની.
આંચલી; અજબ ખની પ્રભુ સાથે પ્રીતિ; તો મુજ દુરગતીની શી ભિતી.
મેરે અજબ ખની. દખી પ્રભુની મોટી રિતી. પામી પુરણ રીતિ પ્રતિતિ
મેં ૧ જે દુનિયામાં દુરલભ નેટી; તે મેં પામી પ્રભુની ભેટી મેં આલ-
સુને ઘેર આવી જંગ. પામ્યો પંથી સરવ તુરંગ મેં ૨ તિરસે પાચો માન
સતીર; વાદ કરતાં વાધી ભીર મેં ચિત ચોરચા સાજનનો સંગ; આણચિં-
ત્યો મલ્યો ચડતે રંગ મેં ૩ જમ જમ નિરખુ પ્રભુ મુખ તુર. તિમ તિ-
મ પાઉ આનંદ પુર. મેં સુણતાં જન મુખ પ્રભુની વાત. હરખે માહારા
સાતે ધાત મેં ૪ પદમ પ્રભુ જનને ગુણ જ્ઞાન. લહીયે શિવ પદવી અસમાન
મેં વિમલવિનય વાચકનો સીસ રામે પાચો પરમ જગદીસ. મેં ૫

અથ શ્રી સુપારેસવ જન રેતવન

માહરે જાઠ સહિયરનો સાથ કાંખલી મેલોને કાનજરે એદશી—દીસે
અકલ સરૂપ સ્વામી સુપાસજી તાહરેરે, લોક વદીતી વાત, રાગ ન રોસ હિ
ચે ધરેરે. દીં ૧ જેહને વસ મહાદેવ, ઉમયા નારી નચાવીયારે; વૃંદાવન
માં કાન્ડે, જોખી રાસ રમાવીયારે દીં ૨ ખલ્લા પાડ્યો ફંદ; સાવીત્રી નીજ
દીકરીરે, તે તે મદના પિશાચ, હણતાં કરૂણા કશી કરીરે દીં ૩ ક્રોધ સ
રીખા ચોહ. તેં તો ખીણ માંહિ મારીયારે. જે વલી જાલ્યા ખાંહી. તેં તો
હજશું તારીયારે. દીં ૪ કહીયે કેતો એમ, તુજ અવદાત અછે ઘણારે, રા-
મ કહે શુભ સીશ; વાચક વિમલવિનય તણારે દીં ૫

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન રેતવન.

થા પરિવારી મારા શાહિબા, કાખિલ મત ચાલો એ દશી—ચંદ્ર પ્ર-
ભુની ચાકરી મુને લાગે મીઠી, જગમાં જોડી જેહની, કિહાં દીસે ન દીડી.
ચં ૧ પ્રભુને મરજો માહર, મનકુ લલચાણુ કુણ છે ખીજે જગે; જાણે
જોગે પલટાણુ ચં ૨ કોડિ કરે પાણ અવરકો. મુજ હિયડે નાવે. સુરતર કુ
લ મોહિયા. કિમ આકા સોહાવે ચં ૩ મુજ પ્રભુ મોહન વેલડી, કરૂણા

શું ભરીઓ; પ્રમુતા પુરી ત્રીભુવને. ગુણમણીના દરીઓ. ૪ ચં ૭મ ૭મ નિરખુ નયણુડે, તિમ હિયડું ઉત્તસે. એક ઘડીને અંતરે. મુજ મનકુ તરસેચં પ. સહજ સહુણો સાહિબો, મિલ્યો શિવના સાથી, સહજે છત્યો જગતમે, પ્રભુની સેવાયિ ચં ૬ વિમલવિજય ગુરૂ શિસનો. શિસ કહે કરજેડી રામ વિજય પ્રભુ નામથી લહે સંપદ કોડી. ચં ૭

અથ શ્રી સુવિધી નાથજીનું રેતવન.

મુરલી વાદ્યછેરે રસાલ મુરલી સાંભળવા જઈએ એ દશી—પ્રભુની વાણી જોર રસાળ. મનકુ સાંભલવા તરસે આંકણી. સજલ જલદ છમ ગાજતી જાણુ વરસે અમૃત ધાર મનં સાંભલતાં લાગે નહી. ખિણુ ભુખને તરસ લગાર મં ૧ તિરજંચ મનુષને દેવતા સહુ, સમજે નિજ નિજવાણુ. મં જોજનખેત્રે પ્રિસ્તરે. નય ઉપનય રતનની ખાણુ મં ૨ ખેસે હરિમૃગ એ કઠા. ઊંદર માંજરના ખાલ મં મોહ્યા પ્રભુની વાણીએ, કો ન કરે કેહની આલ. મં ૩ સહસ વરસ જો નીગમે, તોહે તૃપતિ ન પામે મન. મં સાતાયે સહુ છવના, રોમાંચિત હુવે તન મં ૪ વાણી સુવિધી જાણુંદની સિવ રમણીની દાતાર મં વિમલવિજય ઉવજયનો; સિસ રામ લહે જય કાર મનં ૫.

અથ શ્રી શીતલજીનું રેતવન.

અખકો ચોમાસો માહારા પુજજી રહોને એ દશી—લગતીના ભિનો મા રો મુજરો થે લ્યોને; નેહલે સહુણો થારો દરસાણુ દ્યોને. મોરા દિલમેરે આવી રહોને; આંખડી. શિતલ જીન ત્રીભુવન ધણીરે, પ્રભુ સેવકનેચિત લહોને દાસ કહાયો આપણોરે; પ્રભુ તેહની લાજ વહોને ભગં ૧ જાણપણુ મેં તાહ રેરે, પ્રભુ તે નવી દિકુ કયાહીને. મોહન મુદ્રા દખીનેરે. પ્રભુ વસી મુજ હ યડા માંહિને ભં ૨ રાત દિવશ તુજ ગુણુ જપુરે, પ્રભુ ખીજી કાંઈ નસહાય ન છમ જાણો તિમ રાખજેરે, પ્રભુ હુ વલગો તુમ પાયને ભં ૩ નરગની જોદ તણા ધણીરે. પ્રભુ તેં આલ્યા ખાહીને. તેહ થયા તુજ સારીખારે; પ્રભુ સેવક કે મન આહિને. ભં ૪ તુમ દીઠે કુખ વિસરચારે. પ્રભુ વાધ્યો વધતે વાનને. વિમલવિજય ઉવજયનોરે. પ્રભુ રામ કહે મુનજાનને ભં ૫

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનું રેતવન.

પ્રમુની ચાકરીરે એ દશી—શ્રી શ્રીયાંસની સેવનારે. સાહિબા મુજને વાહી જોર પ્રભુને સેસીએરે. પ્રભુ દખી હરખુ હિયેરે. સાહિબા છમ જન દખી

મોર પ્ર૦ ૧ અણિયાલી પ્રભુ આંખડીરે સા૦ મુખ પુનિમનો ચંદ્ર પ્ર૦ અ
હનિસે ઉભા ચોલગેરે સા૦ જોડને ચોસઠ ઇંદ્ર પ્ર૦ ૨ કુલ પગર ઠોંચાણ સ
મારે સા૦ લહકે વૃક્ષ અસોક પ્ર૦ દિવ્યધ્વનિ પ્રભુ દશનારે સા૦ મોહ ત્રા-
ભુવન લોક પ્ર૦ ૩ ચામર છત્ર સોહામણીરે સા૦ ભામંડલ મનોહાર પ્ર૦ વા
જે દવની કુંડુલીરે સા૦ સીંહાસન સુખકાર પ્ર૦ ૪ આપે શિવ સુખ સંપદારે
સા૦ પ્રભુથું પુરાણ પ્રેમ. પ્ર૦ વિમલવિજય ઉવળયનોરે સા૦ રામવિજય ક-
હે એમ પ્ર૦ ૫

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જીન રેતવન.

ઉચો ગઢ ગિરનારીકેરે. મનમોહના નેમ એ દશી— શ્રી વાસુપુજ્ય
જીણુંદજીરે દિલ રંજનાહો લાલ મુજ મન વાધ્યો રંગહો. દુખ ભંજનાહો
લાલ, ચાહુના હુ નિસ દિનેરે દિં તુજ ગુણ ગંગ તરંગહો દું ૧ જે સંગિ
જગ સંગનારે દિં તેહથું કેહો સંગહો દું ત્રિભુવન હેમની મુદ્રડીરે દિં તુ
તો અમુલખ નંગહો દું ખાંહ ગ્રહી મુજ ખાલનેરે દિં રાખો નિજ ઉછંગ
હો દું મોહ સરીખા રાજવીરે દિં જેમન મંડે જંગહો દું ૩ વાતડીઆં સ
મજાવિચેરે દિં સમજે કિમ એ કંગહો દું અટક્યો તે નવી ઉભગેરે
દિં માન સધવલ વિહંગહો દું ૪ ભકતી વસે લેથુ અમેરે દિં પ્રભુ જુમ
પદવી ચંગહો દું વાચક વિમલના રામનેરે દિં પ્રભુથું પ્રેમ અભંગહો દું ૫

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન રેતવન.

નિત નવિ નિત નવિ નિત નવિરે, કાજલ વાળી ગોરી નિત નવીરે,
એ દશી—મન વસી મન વસી મન વસીરે પ્રભુજીની મુરતી માહરે મન
વશીરે; આંચલી; જીમ હંસા મન વાહજી ગંગ. જેમ ચતુર મન ચતુરનો
સંગ, માહરે મન વસીરે- પ્રભુજીની મુરતી માહરે મન વશીરે; જીમ ખાલક
ને માત ઊછંગ, તિમ મુજને પ્રભુ સાથે રંગરે મા૦ ૧ મુખ સોહે પુનિમ
નો ચંદ્ર, નેણુ કમલ ફલ મોહે ઇંદ્ર મા૦ અધર જીરયા પરવાલી લાલ, અ
રધ સસી સમ દિપે ભાલ મા૦ ૨ ખાંહડી જાણે નાલ મૃણાલ, પ્રભુજી મેરો
પરમ કૃપાલ મા૦ જોતાં કો નહી પ્રભુની જોડ; પુરે ત્રિભુવન કેરા કોડ મા૦
૩ સાયરથી અધીકો ઝંભિર, સેવ્યો આપે ભવનો તીર મા૦ સેવે સુરનર કો
હા કોડ, કરમ તણા મદ નાખે મોડ મા૦ ૪ બેઠ્યો ભાવે વિમલ જીણુંદ
મુજ મન વાધ્યો પરમ આણુંદ મા૦ વિમલવિજય વાચકનો સીસ. રામ ક
હે મુજ પુરો જગીરા, મા૦ ૫.

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

પીઠયા વારુજેલો એ દશી—અરદાસ અમારી દિલમે ધારી સાંભળો રેલો. પ્રબુજી પ્રાણુ પિયારાલો હિત નજરે નિહાલો ટાળો મનનો આંમલોરે લો પ્ર૦ જે પાલવ વલગ્યા અલગા તે તો કિમ હુસેરેલો પ્ર૦ આ સંજે હ-લિયા મલિયા તેતો ચાહચેરેલો પ્ર૦ ૧ મોટી ઠકરાઈ વળી ચતુરાઈ તાહરી રેલો પ્ર૦ દખી સવિ શેખી વાધી દિલસા માહરીરેલો તુમ પાપે બીજશું તો દિલ ગોઠે નહીરેલો; પ્ર૦ ચુરતરને છોડી બાવલ સેવે કુણુ કહીરેલો પ્ર૦ ૨ જોવા તુજ દરિયાણુ ખિણુ ખિણુ તરશે આંખડીરેલો પ્ર૦ હું બ્યાઉ ઉડી આઉ પાઉ પાંખડીરેલો પ્ર૦ શેવક ગુણુ જોસ્યો પરસન હોસ્યો તો સહીરેલો, પ્ર૦ પાર્મને અવસર મુજને વિસરસ્યો નહીરેલો પ્ર૦ જગ જનને તારો ખિરૂ દ તુમારો એ ખરેરેલો પ્ર૦ તો માહારી વેગા આનાકાની કિમ કરેરેલો પ્ર૦ સેવક સંભાલો વાચા પાળો આપણીરેલો. પ્ર૦ તુ જગનો નાયક પાચો મેં ધાગીરેલો. પ્ર૦ ૪ શિવનારી સારી મેલો તસ મેલાવડોરેલોરે પ્ર૦ અવિગત પ રમેસર અનંત જીનેશર તું વડોરેલો. પ્ર૦ વિમલવિજય વાચકનો બાલક ઈ-મ ભણેરેલો પ્ર૦ રામવિજય બહુ દોલત નામે તુમ તણેરેલો પ્ર૦ ૫.

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

દશી મોતીડાની— ધરમ જીણુંદ તુમે લાયક સ્વામી. મુજ સેવકમાં પ જી નહી ખામી. સાહિબા રંગીલા હમારા; મોહના રંગીલા. જુગતી જોડી મળી છે સારી, જોજો હિયડે આપ વિચારી શાં ૧ ભગત વછલ એ ખિરૂ દ તુમારો. ભગતી તણો ગુણુ અચલ અમારો સાં તેહમાં કો વિવરો કરી કલસ્યે. તો મુજ ગુણુ અવરયમાં ભલશે સાં ૨ મુલ ગુણુ તું નિરાગ ક-હાવે; તે કિમ રાગ ભુવનમાં આવે સાં વળી છોટે ઘટ મોટો નમાવે, તમે આણ્યો સહજ સભાવે શાં ૪ અનુપમ અનુભવ રચના કીધી ઈમ સાખા શી જગમાં લીધી શાં અઘીક ઓછુ અતિ આ સંજે ઓદ્યુ ખમજ્યો પ્રેમ પ્રસંજે શાં ૪ અમથી હોડી હુચે કીમ ભારી. આશ ધર અમનેડી તુમારી શાં હુ સેવક તુ જગ વીશરામ; વાચક વીમલ તણો કહે રામ શાં ૫

અથ શ્રી સાંતીનાથ જીન સ્તવન

જેડલે ભાર ધણો છે રાજ વાતાં કેમ કરો છો એ દશી—મહારો મુજરો હ્યોને રાજ, શાહીબ સાંતી શણુણા આંચલી અચીરાજીના નંદન તોરે દરશ જી હોતે આવ્યો. શમકીત રીઢીકરોને સ્વામી. ભકતી બેઠણી લાવ્યો માં ૧

કુખભંજન છે ખિરૂં તુમારો, અમને આશ તુમારી; તુમે નિરાગી થઈને છુટો, શી ગતિ હુએ અમારી. માં ૨. કહસ્યે લોક ન તાણી કહણું, એવકુ સ્વામી આગે; પણ બાળક ને બોલી ન જાણે; તો કિમ વાહલો લાગે. માં ૩. માહરે તો તું સમરથ સાહિબ, તો કીમ ચોણું માનું; ચિંતામણી જાણે ગાંઠે બાંધ્યું, તેહને કામ કિસ્યાનું. માં ૪. અધ્યાતમ રવી ઉગ્યો મુજ ઘટ, મોહ તિમીર* હરયા જીગતી; વિમળવિજય વાચકનો શેવક, રામ કહે શુભ ભગતી. માં ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રેતવન

થારે કેસીરીયે કેસ વીરે વાધે હું મોહીરે માણે—એ દશી. તુજ મુંદ્રા સુંદર રૂપ પુરંદર મોહિયા સાહિબજી, તુજ અંગે કોડી ગમે ગુણ ગિર્યા સોહિયા; સાં તુજ અમીય થકી પણ લાગે મીઠી વાણીરે, સાં વિણ દારી સાંકળ લીધું મનકું તાણીરે. સાં ૧. ખિણ ખિણ ગુણ ગાઉ પાઉતો આરામરે, સાં તુજ દરિસણ પાખે ન ગમે બીજા કામરે; સાં મુજ રિદ્ય કમળ વિચિ વશીયું તાહરે નામરે, સાં તુજ મુરતી ઉપર વાર તન મન દામરે. સાં ૨. કર જોડી નિસ દીન ઉભો રહુ તુજ આગેરે, સાં તુજ મુખકુ જોતાં ભુખને તરસ ન લાગેરે, સાં મેં ક્યાંહિ ન દીઠી જગમાં તાહરી જોડરે; સાં તુજ દીઠે પુણ પહુતા મનના કોડરે. સાં ૩. મુજ ન ગમે નયણે દીઠા બીજા દેવરે, સાં હવે ભવ ભવ હોજ્યો મુજને તાહરી શેવરે; સાં તુ પરમ પુરૂષ પરમેસર અકળ સરપરે, સાં તુજ ચરણે પ્રણમે સુરનર કેરા ભુપરે. સાં ૪. તુ કાપે ભવ દુખ આપે પરમાનંદરે, સાં બલીહારી તાહરી પ્રભુ કુંથુ જાણંદરે; સાં મન વંછીત રૂઝીચો મળીચો તું મુજ જામરે સાં ઈમ પભણે વાચક વિમળવિજયનો રામરે. સાં ૫.

અથ શ્રી અરનાથ જીન રેતવન.

સરોવરીયે ઝીલાણુ જાસ્યાંજી—એ દશી. ગાસ્યાંજી ગાંસ્યાંજી અમે ગાસ્યાંજી. મન રંગે જીન ગુણ ગાસ્યાંજી; અરનાથ તાણા ગુણ ગાસ્યાંજી, દિલ રંગે જીન ગુણ ગાસ્યાંજી. આંચળી. પ્રભુ મુખ પુણ ચંદ સમોવક, નિરખી નિરમળ થાસ્યાંજી, મં જીન ગુણ સમરણ પાન સોપારી, સમકીત સુડી ખાસ્યાંજી. ૧. મં સમતા સુંદરી સાથે મુરંગી, જોઠી અજબ ખનાસ્યાંજી; ને ધુતારી તૃષ્ના નારી, તેહસું દિલ ન મિલાસ્યાંજી. ૨. મં કુતી કુમતી ને માયા ફેરી, તેહને તો સમજાસ્યાંજી; મં સોભ ઠગારાને દિલ ચોરી, વાતડી-

એ ભરમાર્યાંછ. ૩. મં મોહ મહિપતી જે મુજ પેરી, તેહસ્યું જગ જી-
હસ્યાંછ; મં જ્યાન સરીખા ચોધ સખાઈ, કરીને દુર કઢાસ્યાંછ. ૪. મં
શીવ રાણીને વરવા હેતે, જ્ઞેત નિશાન બજાર્યાંછ. મં વિમળવીજ્ય ઉવ-
ઝાય પસાએ, રામ કહે મુખ પાસ્યાંછ. મં

અથ શ્રી અરજન સ્તવન ખીન્નુ.

દશી ઝુંબખાની. અનુપમ શ્રી અરનાથનારે, પાયો મેં દીદાર; આ-
હિખ મનમાં વસ્યો; અંદ્ર જસ્યો મુખ ઉજ્જોરે, ઉજ્જી ગુણ નહી પાર, સાં
૧. જગ જનનાં દિલ રીઝવેરે, તારે આણી હેત; સાં કો કહસ્યે વીતરાગનેરે,
રાગ તાણાં એ હેત. ૨. સાં તેતો તત્વ મતી નહીરે, ફાકટ પામે ખેદ. સાં
ગિર્યા સહજે ગુણ કરેરે તે નવી જાણે બેદ. ૩. સાં તાપ હરે જિમ અ-
દ્રમારે, શીત હરે જીમ મુર; સાં ચિંતામાણી દાળીદ્ર હરેરે, આપે વાસ ક-
પુર. ૪. સાં તિમ પ્રભુનો ગુણ સહજનેરે, જાણે જે ગુણ ગેહ; સાં વિમળ
વિજ્ય ઉવઝાયનારે, રામ કહે ધરે નેહ. ૫ સાં

અથ શ્રી મહીનાથ જીન સ્તવન.

મેં જાણી તુમારી પ્રીત પરપંચ ગાજાર. એ દશી. હવે જાણી મલિલ
જિગુંદ મેં, માયા તુમારીરે; તુમે કહવાઓ નીરાગ, જુઓને વિચારીરે. ૧;
પ્રભુ તેહસ્યું તાહરી વાત, જે રહે તુજ વજગ્યારે; તે મુજ ન પામે ધાત, જે
હોવે અજગારે. ૨. તુમે કહવાઓ નિગ્રંથ તો, ત્રિભુવન કેરીરે; પ્રભુ કેમ ધરો
ઠાકરાત, કહસ્યો સ્યું ફેરીરે, ૩; તુમે વારો ચોરી નામ, જગત ચીત ચોરેરે,
તુમે તારો જગના લોક, કરાવ્યો નિહોરેરે. ૪. પ્રભુ મોટા કેરી વાત, કહે
કાણ જાણેરે; તુમે ઘોઝો થોડો બોલ ન ચુકો ટાણેરે. ૫; પ્રભુ તુજસ્યું માહરે
પ્રિતી, અમેઝક જાગીરે, મહારા ભવ ભવ કેરી આજ ભાવઠ સહુ ભાગીરે.
૬. ગુરૂ વાચક વિમળનો શીશ કહે ગુણ રાગેરે, ઇમ પરમ જગદીશ; મિલ્યો
તું ભાગ્યેરે. ૭.

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

ઘોડી તો આઈ થારા દશમે માણે. એ દશી. મુનીસુવરતસ્યું મોહનિ
સાહિબજી; લાગી મુજ મન જોરહો. સામલડી. સુરતિ મન મોહિઓ સાં
વાહડીપાણું પ્રમુખી નહી, સાં કાલે જાતી કોરહો, ૧. સાં અમને પુરણું
પારખ્યું, સાં એ પ્રમુ અંગીકારહો; સામં દખી દીલ બદલે નહી, સાં
અમચા દાષ હજારહો. ૨; સાં નિરગુણ પણ બાહિ ગ્રથા, સાં ગિર્યા

છંડે કેમહો; સામં વિષધર કાળી કુંડમે; સાં રાજે ઇશ્વર જેમહો. ૩. સામં ગિરૂઆ સાથે ગોઠડી; સાં તેતો ગુણના હેતહો. સામં કરે ચંદન નિજ મારિખો; સાં નિમ તરૂઅરના ખેતહો, ૪ સામં જ્ઞાન દશા પરગટ થઈ; મુજ ઘટ મીલીયો ઇસહો; સામં વિમળવિજય ઉવઝાયના; સાં રામ કહે સુખ શીશહો. ૫. સામં

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

લંકાના રાજ; એ દશી; શ્રી નમીનાથ મુજ મન વસ્યોરે; ગીરૂઆ ગુણની ખાણિરે; ત્રિભુવનના રાજ; દીપેરે જસ ચડત દિવાજ; આંચળી; ચ ઉદે રાજને છેહડેરે; ઊંચો જેહના ઠાણરે; ૧; ત્રીં મુજરો કો પાવે નહીરે ઈંદ ચંદ નાગોંદરે; ત્રીં રાગે નજર ન મેળવેરે ૨; તો કણ જાણે છેદરે, ત્રીં તેહસ્યું મે કરતાં કરીરે; અચરજવાળી વાતરે; ત્રીં ભગતિ અપુરવ દા-રીયેરે; આકરબો ઇણ ભાતરે; ૩; ત્રીં ઉર મંદીર આવી કર્યોરે; અવિચળ વાસો તેણરે; ત્રીં મન મેલુ કીધો ખરોરે જે નવિ હોવે કેણરે; ૪; ત્રીં ભવ જળના ભય મેટીયોરે; વાઘ્યા અધીક ઉથંગરે; ત્રીં વિમળવિજય ઉવઝાયના-રે; રામ કહે મન રંગરે; ૫; ત્રીં

અથ શ્રી નેમનાથ જીન સ્તવન.

પરણ્યાથી માહરે પાડોશી સુજાણને; જાતાંને વળતાં મનકુ રીઝવેને; એ દશી સહિયાં મોરી સાહિબો નમ મનાવોને; દિલકુને દાઝે પીઉ વીણ દીઠડેને; દિલ મેલીને કીધો દુશમન દાવોને; અખજાને ખાળી યાદવ મીઠડેને; ૧, કરતાંસ્યું જાણી પ્રીતી સોહલીને; દાહિલીને નિરખહતાં દીઠી નયણડેને. સામળીઆ સાંભરતાં હિયડે સાહેને, દુખ તે કહેતાં નાવે વયાણડેને ૨. રહ શે દુનીયા માંહી વાત વદીતીને, વહલેજી કીધી છે એહવી રીતડીને, શું જાણ્યું વિસરશે કિણુ અવતારને, તોડી જે યદુનાથે કાચી પ્રીતડીને. ૩ મત કોઈને છાનો વેરી નેહને, લાગીને દુખ દતો કહીયે એહવોને; નેહ તણાં દુખ જાણે તેહજ છાતીને, જે માંહિ વિચરે અવરન તેહવોને ૪ ન-મીસરને ધ્યાને રાજુલ નારીને મેલો મન ગમતો લહે શિવ મંદીરેને વિમલવિજય ઉવજાય તણે શુભ સીમેને રામવિજય સુખ સંપતી પામી શુ-ભ પરેને ૫.

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

ગાયેરે સિધાચલ મંડાણ ધણીરે એ દશી-પ્રભુજી પાસ જીજુંદ તાહા રીરે. મુદ્રા અભિનવ મોહનીરે, એહવી કુનીયાં માંહિ ખીજરે. દીઠી મેં નાહી કોઈનીરે, ૧ કામાણગારી તુજ કીકીરે. જ્ઞેવા ખીણ ખીણ ઉલસીરે ૨. તુજ દીકે મુખ હોય. તે કણ જાણે કહો વિણ કેવલીરે એહજ મુજ અર-દાસ. ચરણેરે રાખો શું કહીયે વળીરે ૩ શરણે રાખી નાગ. તે તેરે કી ધો નાગ તણા ધણીરે કમઠ તાણા અપરાધ બહુલારે તુ રૂઝો નહી તે ભ-ણીરે ૪ દઈ વરસીદાન, જગના જન સઘળા મુખીયા કરચારે, એહવા બહુ અવદાત તાહરે ત્રિભોવન માંહિ વિસ્તરચારે ૫ તો મુજને પરવાહ સ્થાનીરે. જે પોતે પ્રાંહિ ગ્રહેરે, તુજ ભકિત લયલીન એહજરે, શિવ મારગ મેં સદ-હેરે, ૬ ધનધન વામામાત જોહનીરે; કૃષ્ણે તુ પ્રભુ અવતરચારે. વિમલિન્ય ઉવળય સીસેરે રામે જનમ સફલ કરચારે. ૭

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

ભરત નૃપ ભાવસ્યુએ એ દશી-આજ સફલ દિન માહરોએ બેઠયો વીર જીજુંદકે; ત્રિભોવનનો ધણીએ. ત્રીસલા રાણીનો નંદકે, જગ ચીંતાણ-એ દુખ દોહગ દુરે ઢલ્યાએ; પેખી પ્રભુ મુખ ચંદકે ત્રીં ૧ રિધી વૃદ્ધિ મુખ સંપદાએ ઉલટ અંગે ન માયકે ત્રિં ચિતામાણી મુજ કર ચલ્યુએ, પા ચો પિભુવન રાજકે ત્રિં મુહ માગ્યા પાસા ઢલ્યાએ. સિધ્યાં પંછિત કાજકે ત્રિં ૩ ચિત ચાહ્યા સાજન મિલ્યાએ. દુરજન ઉડ્યા વાયકે. ત્રિં સોમ નજર પ્રભુની લહીએ, જોહવી સુરતરૂ છાયકે ત્રિં ૪ તેજ ઝલામલ દીપતો એ ઉગ્યો સમકીત સુરકે ત્રિં વિમલવિન્ય ઉવળયનોએ રામ લહે મુખ પુ રકે ત્રિં ૫ ઇતિ શ્રી રામવિન્યજી કૃત ચોવીશરે સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી ભાવવિજયજિ કૃત ચોવિંશિ,

અથ શ્રી રૂપભદ્રેવ જીન રેતવન.

રાગ આશાહરી, અવસર આજ હૃદયે એ દેશી—સકલ સમીહિત પુરુષ
સુરતરૂ; ઇંદ્રાણીએ ગાયેરે નાભિ નરેસર નંદન સુંદર મરૂદવીએ જાઓ. ૧
ત્રિભુવન રાજ્યોરે શ્રી રૂપભ જીજેશર રાયા, સુર નર જસ સેવે પાયા, જ-
સ લંછન વૃષભ સુહાયા ત્રિં આંચલી, પ્રથમ રાય મુનીવર ભિખ્યાચર પ્રથ
મ કેવલી વંદારે અવસર પણિ માંહિ પ્રથમ તિરથંકર એ જીનવર ચિર નં
દા ત્રિં ૨ ધનુષ પંચ સયમાન મનોહર કંચન વરાણી કાયારે પુરવ લાખ
ચહરાસી જીવીત નયરી વિનીતા રાયા ત્રિં ૩ વંશ ઇક્ષાંગ-ગોત્ર કાશ્યપનો
આદિ હેતુ વિખ્યાતોરે, નારિ સુનંદા સુમંગલા વલભ; ભરતાદિક સુત તાતો
ત્રિં ૪ ગોમુખ ચક્ષ ચક્રેશરી દેવી. જસ શાસન સુર સોદેરે ભાવ કહે તે
પ્રભુને સેવે કામ ધેનુ સોદાહે ત્રિં ૫.

અથ શ્રી અજીત જીન રેતવન.

મહા મુનિવર રાગી એ દેશી—શ્રી અજીત જીનેશર રાય, ભવિઆણ
સેવોરે. જસ નામે મંગલ થાય ભં કુખ દોહગ દુરે પલાય ભં આંચલી.
શ્રી જીત શતરૂ નરોદનોરે. નંદન જગદાનંદ; વિજયા કુખે અવતરયોરે; કમ-
લા વેલી કંદ ભં ૧ લાખ ખહોતર પુર્વનુરે. જીવિત જસ ઉતંગ; દહ કાંતિ
જસ દિપતીરે. જીપતી સુરગતિ મૃંગ; ભં ૨ નયરી અયોધ્યા રાજ્યોરે; વં-
શ ઇક્ષાંગ શરૂગાર, પંચા સાધીક ચારસેરે; ધનુશ માન તનુસાર ભં ૩
અજીત ખલાદેવી વડીરે; મહા ચક્ષ વલિ દેવ; એ જસ શાસન દેવતારે; સે
વા કરે નિય મેવ; ભં ૪ ગજ ગતિ ગજ લંછન ધરૂરે; ખીન્ને એ જગદીશ
સુગતિ સુગતિ દાયક ભાણીરે; ભાવ નમે નિશ દિશ ભં ૫

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રેતવન.

રાગ પરજીઓ તુળિઆગીરી શિખર સોહિ એ દેશી—જયો સંભવ શં-
ભુખીન્ને. જનિત ભુવના નંદરે; શ્રી જીતારી નરિંદ સુંદર; માત સેના નંદરે;
જાનરે વંશવર ઇક્ષાંગ કિનકર તુરંગ લંછન સારરે; ચારસે ધનુમાન સોવન

વાન દહ ઉદારે જાં ૨ નમરી સાવથી નકસર, કુખ દાવાનસ મેહરે. સાઠ પુરવ લાખ જીવિત. બોગવે જીન નેહરે જાં ૪ ત્રિમુખ સુરકુરિતારી દેવી. જાસ સાશન દેવરે. વિધન ટાઢે સંધ કેરા. કરે પ્રભુની સેવરે જાં ૪ ભવ મ હો દધિ તરાણ તારાણ સખસ વાહણ રામાનરે. ભાવ મુની શુભ ભાવ આણી કરે તસ ગુણુ જ્ઞાનરે જાં ૫

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રતવન

રાગ પરજયો—મનોહર હીરજી. એ દશી. શ્રી અભિનંદનોરે, ચોથે જિનવર નમીયે, સિદ્ધારથાનો નંદન થુણતા, સકળ કુખ નીગમીયે; હાંદો સિદ્ધિપુરીમાં રમીયે. ૧. શ્રીં વંશ ઇક્ષાંગ પચોનિધિ સસંધર, નમરી વિનીતા ભુષો; સંવર સુત વર સંવર દાઢ, પ્રભુજી અદ્ભુત રૂપો. ૨. શ્રીં ધનુષ અઉં સત ઉન્નત મનોહર, કંચનવાન રારીરે; કપિ લંછિત મન વંજિત પુરાણ, કુરમત રેણુ સમીરે. ૩. શ્રીં સાસન સુર યક્ષ નાયક નામે, કાળી દેવી રાજે; પુરવ લાખ પંચાસ આવપુ, બોગવ્યું જે જીનરાજે. ૪. શ્રીં પરમ પુરૂષ પુરૂષોત્તમ તે પ્રભુ, કરમ ખંધ સવિ જોડો; ભાવવિજય મુની પભણે મુજને, શિવ મુખ સાથે જોડો. ૫. શ્રીં

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રતવન.

રાગ રામગીરી—મહા જાસ એહ વિચાર કરીજે, એ દશી. સુહાકર સુમતી જિણેસર સેવો, જહનું દરિશન સુરનર ચાહે, જિમ અમૃત રસ મેવો. ૧. સું મેઘરાય સુત મેઘ સરીખો, પાપ સંતાપ નિવારે; માત મંગળા કંચર ખડુલી, મંગળ વેલિ વધારે. ૨. સું કૌચ લંછન ત્રણસેં ધનુ ઉન્નત, કાયા કંચન સમ વાને; ત્રંશ ઇક્ષાંગ દિવાકર ધ્યાઓ, રાગ ત્રિમીર સમ વાને. ૩. સું કોસલપુર નાયકને સેવે, પાયક પરિસુર વૃંદા; આયુ પુરવ લાખ વ્યાળીસ પાળી. પાચો પરમ આનંદા. ૪ સું શાસનદેવી મહાકાળી જાસ, સુરવર તુંખરૂ નામે, તે પંચમજિન થુણતો ભાવે, ભાવ પરમ પદ કામે. ૫. સું

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન રતવન.

રાગ રામગીરી—ચંદ્રિકા ચોપક ઉચિત ઠરે.—એ દશી. શ્રી પદમ પ્રભુમિયે. છઠો જિનવર ચંદરે, રિષભ કુળ કમલકલ હંસલો સેવે સુરનર વૃંદરે. ૧. શ્રીં પુત્ર વર ધર ધરાધર તણો, મહા ધરણીધર ધીરરે. કમલ લંછન મુસીમા મુતો, મુની મન તદ્દ હીરરે. ૨. શ્રીં બાળ દેવી બીંબને જ પતો, જાસ અંમનો વાનરે, ધનુષ સત અઢીય ઉન્નતપણે, જાસ દહ મધાનરે.

૩. શ્રીં છવીત જેહ જિનજી તણું ત્રીસ પુરવ લાખરે; નયરી કોસખીનો નરવર, નમું નિજ મન સાખરે. ૪. શ્રીં કુયુમ સુર દેવી સ્યામા ભિક્ષા, શેવે શાસન જસરે; ભાવ મન કમળ માંહિ સદા કરો ને પ્રભુ વાસરે. ૬. શ્રીં

અથ શ્રી સુપાસને જીન રેતવન

રાગ માળવી ગોડીઓ—મેરે મન તું અભીનંદન દેવ. એ દશી. રમે મન શ્રી સુપાસને પાસે, સ્વસ્તિક લંછન સાતમે જીનવર, સુરવર વૃંદ ઉપાસે. ૧. ૨૦ વાણારસી નયરીએ ઉદયે, જિમ દિનકર આકારે; પછં નરેસર પુહવી નંદન, દીપે જ્ઞાન પ્રકાસે. ૨. ૨૦ જસ તનુ કાંતિ કનક મદ ગાળે, ભવિયાણ કમળ વિકાસે; રિષભ વંશ રયાણાયર સુરમણિ, સેવંતાં કુખ નાસે. ૩. ૨૦ ધનુષ દાય શત તુંગ અંગ જસ, દખત દુરિત પાણસે; વીસ પુરવ લાખ આયુ ભોગવી, પુહતો શિવપુર વાસે. ૪. ૨૦ માતંગ સુરવર શાંતા દેવી શાસન સુર જસ ભાસે, ચરણ કમળ તસ અનુદિન ધ્યાયે, ભાવમુની ઉદ્ધાસે. ૫. ૨૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન રેતવન.

રાગ માળવી ગોડીઓ—તુલને પ્રભુ તારક કિમ કહોયે. એ દશી. શ્રી ચંદ્રપ્રભ પ્રભુ જયકારી, આઠમે જીનવર પર ઉપગારી, જેણે કરમ તણો ભય વારી, ભવિક શ્રેણી ભવ પાર ઉતારી. ૧. શ્રીં મહસેન નરપતિ પુત્ર સુજાતો માત લક્ષ્મણાનો અંગ જાતો; કરે મોહ સૈનાનો ઘાતો; દયાવંતા હે વિખ્યાતો. ૨. શ્રીં ચંદ્રાનના પુરી પતિ રાજે, ચંદ્રાનન ચંદ્ર લંછન છાજે; તનુ વાને જસ સસંધર લાજે, રિષભ વંશ રવિ ભાંવઠ ભાજે, ૩ શ્રીં પંચાશાલિક શત ધનુ તુંગ, નિરૂપમ રૂપ રચિ જસ અંગ; આયુ પુરવ દસ લાખ સુચંગ, ભોગવી જે પાખ્યો શિવ સંગ, ૪. શ્રીં ભૂકુટી દેવી વિજય વર દેવા, શાસન સુર જસ સારે શેવા, ભાવ કહે મુજ હોખ્યો હેવા, તો જિનજી નીઆણ વહેવા. ૫ શ્રીં

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીન રેતવન.

રાગ મારણી જગત ગુર હીર તું, એ દશી. શેવો ધરી નિરમળ ભાવ, સુવિધી જીન રાજ્યોરે; નવમે જીન પ્રજા પ્રભાવ, સું ભવ સાધર તારણ નાવ; સું આંકણી. કાકંદી નયરી ધણીરે; જસ તાત સુગ્રીવ નરોદ, રામા અભીરામા ગુણેરે, જસ જનની સુખ કંદ. ૧ સું વંશ હસાંમ સુરા ચળેરે, સુરસર સમ સુખકાર; કિરતી કુયુમે મહમહેરે, વંછિત રૂઝ હાતાર. ૨. સું મિન વને કરી હપતારે, નિરમલ મંત્ર તરમ, મુંદર કાયા નેહનીરે, એક

મત ધનુષ ઉતંગ; સુ૦ ૩ અન્નિત મક્ષ જગે દિપતોરે; દેવી મુતારા સાર. એ
મલ્લ સાસન દેવતારે; ઠાળે વિદ્યન વિકાર. સુ૦ ૪ દાય લાખ પુરવ આવ-
પુરે; લંછન મગર ઉદાર. તે છનછ મુજ આપજોરે, ભાવ કહે ભવપાર. સુ૦ ૫

અથ શ્રી શીતલજીનનુ રતવન.

રાગ માઝૂલી ચેતન ચેતોરેચે એ દશી—દહરથ નરપતિ કલ્પ પુરવ-
ગિરી, દિનકર છનવર વદારે, નંદાનંદન પ્રભુ ચિરનંદા, સમદાવેલી કંદા ૧
શીતલનાથોરે, ભવજગ પડાં દિએ હાથો શી૦ મેલે શિવપુરનો સાથો શી૦
આંચલી. દહવાન જેહનો આતી મનોહર, કનક શૈલને છપેરે, એક લાખ પુ-
રવ જસ છવિત; શ્રીવજ્જ લંછન દીપે શી૦ ૨ નેક ધનુષમાન તનુ સોદે; જે
હનુ નિરૂપ રૂપોરે, જે દખીને રૂપ તણા મદ, છંડે સુરના બુપો; શી૦ ૩
બદિલપુરનો રાજા રાજે, આદિ વંશ અવતંસોરે, મન માન સમાન સસરે
હસો. સુરનર રચિત પ્રશસો, શી૦ ૪ પ્રજ્ઞા સુરવર દેવી અશોકા, જસ શાસ-
નસુર રાજેરે, ભાવ કહે એ દસમેા જિનવર, સેવક વૃંદ નિવાજે; શી૦ ૫

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનનુ રતવન.

રાગ કેદારો હીર ઉતારેહો ભવપાર એ દશી—શ્રી શ્રીયાંસ જિન ગુણ
ગાન, કરો ભવિયાણુ ધ્યાન શુભ ધરી, મન કરી એક તાન. શ્રી૦ ૧ વિશ્નુ
બુપતિ તાત માતા. વિશ્નુ દેવી પ્રધાન, સિંહપુરનો નાથ સત્વે સખલ સિંહ
મરાન, શ્રી૦ ૨ લંછન ખડગી છવ અરૂંસી; ધનુષ સતનુ માન, રિપલ ક-
લ માનસ સરોવર, હંસ પુન્ય નિધાન શ્રી૦ ૩ યક્ષ યક્ષેસર સુરીવલી, માન
વી અભિધાન જસ શાસન દેવ સોદે, સકલ સિધી નિદાન શ્રી૦ ૪ લાખ
ચક્રાશી વરસ છવિત. દહ અંપક વાન, ભાવ કહે ઇંચારમેા. છન દિ-
ઓ મુજ વરદાન શ્રી૦ ૫

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય છન રતવન.

રાગ કેદારો વધરાગી લાલ લાલહો એ દશી—મન મંદીર માંહિ વસો
શ્રી વાસુપુજ્ય છન સુર. ફરે જાએ તિહાં મક્ષી, છમ મોહ તિમીરનુ પુર ૧
મનોહર લાલ લાલહો. જેહનુ જગ અધીક સુર મં જેણ મોહ કરચો અકસુર
મં આંચલી, વંશ ઇક્ષાંગ સિરોમણી વસુપુજ્ય નરેસર ધન, ધન ધન રાણી
જયા. જસ ઉદરે મલ્લ ઉત્તપન મં ૨, ચંપા નયરીએ અવતરચો. વરવિદરમ
સુંદર. અગ, લંછન મહિમ મનોહર, મલ્લ મલ્લરી ધનુષ ઉતંગ મં ૩ લાખ

બહોતર વરસનુ, જસ છવિત જસ ભંડાર. ચંડા શાસન દેવતા- જસ સેવે
 વક્ષ કુમાર મં ૪ સેવક જનને દાખતો; ભવસાયર કરો પાર. ભાવ કહે
 છન બારમો દખાડે શિવપુર બાર. મં ૫

અથ શ્રી વીમળનાથ છન રતવન.

રાગ વૈભાઉલ જયો ધરી હીરછ ધરી આવે એ દશી-વિમલ છનેશર
 રાખા. તેર સમા સ્વામી સુહાયા વિં વંશ ઇક્ષાંગ રોહણગિરી સુરમણી નર
 મણી પ્રભુમે પાયા. વિં ૧ ઈપિલપુર કૃત ખલ નરેસર સ્યામા રાણી જન્યા
 સાઠ ધનુષ તનુ માને વાને; કંચન સેલ સળયા. વિં ૨ લંછન મિસીઅહ
 નિસી જસ શેવે, આદિ વરાહ સુહાયા, માનુ જુમી ભારથી ભાગા, છનવર
 શરણે આયા વિં ૩ સાઠ લાખ સંવહર છવીત, છપે મછર માયા, છમ્મુહ
 સુરવર વિદીતા દેવી; શાસન સુર સુહ દાયા વિં ૪ ગુણ મણી મંડિત દં-
 ડીત દુરમતી. ખંડિત પાપ ઉપાયા. ભાવ કહે ભવ માંહી એ પ્રભુ ભમતાં.
 પ્રુચે પાયા; વિં ૫

અથ શ્રી અનંતનાથ છન રતવન.

રાગ વૈભાઉલ હીરછકો દરિશણ દખ્યો મેં બોર એ દશી-સેવો ભ.
 વિયાણુ નાથ અનંત. ચઉદશમો છન અનંત સુહાકાર. અ
 નંત ગુણાકર કિરતી અનંત સેં ૧ વંશ ઇક્ષાંગ નંદન વન સુરતર, સીંહસે
 નરાય નંદન સંત; સુજસા જસવતી હુઇ જગમાં જે છનને જનમી ગુણવંત
 સેં ૨ નયરી અચોધ્યા પ્રભુના મહીમા; મહિમાએ વ્યાપે સુમહંત, કંચન કાં
 તિ દહ જસ સોહે, સુર ગુર કરોરગરવ હરંત સેં ૩ ત્રીસ લાખ વહર જ
 સ છવીત સીંચાણો લંછન સોહંત. ધનુષ પંચાશ ઉનત તનુ ઓપે, રૂપે ત્રી
 બોવન મન મોહંત સેં ૪ સુર પાતાલ અંકુશા દેવી; ચરણ કમલ જસ
 રમણી કરંત. ભાવ મુની મન માંહિ ધ્યાયે; તે છનનું અભિધ્યાન સુમંત સેં ૫.

અથ શ્રી ધરમનાથ છન રતવન.

રાગ સારંગ-ઉદધી સુત સુદર વદન સુહાયા એ દશી-ધરમ છન
 ધરમ તણો દાતાર; પનરમો છન મન રમો મોરે; મંગલ તર જલ ધાર ધં
 રિષભ વંશ મુકતા મણી મનોહર; દીપે તેજે સાર; માત સુવ્રતા ભાનુ નરેસર
 નંદન પ્રાણુ આધાર ધં ૨ પાણુ તાલીશ ધનુષ તનુ ઉનત, રથાણપુરી અવ
 તાર, વાસુદેવ ચીવરને છપે, જસ જનુ વરાણ ઉદાર. ધં ૩ લંછન વજ્ર ધરં
 ત રહતો. પાતક વેરી વિકાર. જસ દમ્ભ લાખ વરસવર છવીત, સુમૃત તણો

હાંસ ધૃં ૪ કિનર સુરપાણી દેવી, જસ સેવે સુખકર ભાવ કહે તે પ્રભુ મુ
જ હોય; ભવસાયરનો પાર ધૃં ૫

અથ શ્રી શાંતીનાથ જન રતવન

રાગ સામેરી વીરા તેરી ગતિયુ નધ એ દશી—શાંતિ પ્રભુ સોદે પર
મ દયાલા; સોલ સમે જન પંચમ ચક્રી, ગુણ ગાવે સુખાલા. શાં ૧
વંશ ઇક્ષાંગ સદન વર દીપક, તેજ તપે અસરાલા; દહ તણે વાને કરી જી-
પે, જાગી ચંપક માલા; શાં ૨ વિશ્વસેન નરવર કુલ મંડણ, ખડે મોહ
જંજાલા, અચિરાનો નંદન ચિર પ્રતપો. સચરાચલર પ્રતિપાલ શાં ૩ ચા-
લીસ ધનુષ માન તનુ રાજે, હથિણા ઉર લુપાલા. જ્વિત લાખ વરસ જસ
સુંદર, મૃગ લંછન સુકમાલા શાં ૪ ગરુડ યક્ષ નિરવાણી દેવી; સેવીત ચર-
ણ મયાલા; ભાવ મુતી જનને સેવતો પામે લજી વિશાલા. શાં ૫

અથ શ્રી કુંથુનાથ જન રતવન

રાગ કાફી—સેવો ભાવે શ્રી કુંથુ જણેસર સામી. રિષભ વંશ લુપાણ ગ
ત કુપણ; નિત પ્રાણમુ શીર નામી; સેં ૧ નિજ તેજે જીતસુર સુરનૃપ; અં
ગજ સુર ગજ ગામી. નંદન શ્રી નંદન જણ જણે; જીત્યો કામ હરામી સેં
૨ અજ લંછન ગજપુરનો નાયક; ત્રીલુવન વન આરામી; દહ તણે વાને ક-
રી જી; અભિરામી અભીરામી સેં ૩ અંગ તુગપણ તીસ ધનુષ જસ.
દખત દુરમતિ વામી; વરસ સહસ પંચાણુ જ્વિત; ભોગવિ શીવ ગતી ગા-
મી. સેં ૪ સુર ગંધર્વ અચ્યુતા દેવી, જસ સેવે જશ કામી; સતરમે જન
સત મન મતાં; ભાવે શુભ મતી પામી સેં ૫,

અથ શ્રી અરુનાથ જન રતવન.

રાગ કાફી પ્રભુનેક નજરી કરી જોઈએ એ દશી—શ્રી અરુનવર
જગીસર; પ્રમુકોપ દાવાનલ મેહર, નંદાવર્ત સુલંછન શોભીત, ગુણ માણી
મંડિત દહરે શ્રીં ૧ રાય સુદરશન કયર; મુજ દરિશણ દો ગુણવંતરે, દ-
ખી નંદન રૂપ નિહાલી, દેવી પણ મોહતરે શ્રીં ૨ રિષભ વંશ મલ યા-
ચમે, પ્રભુ અંદન વૃક્ષ સમાનરે. કમલ ગર્ભપરી ગોરસ ગારવ, ત્રીશ ધનુષ
તનુ માનરે. શ્રીં ૩ દાખે દેવ અઢારમો. શીલાગ સહસ અઢાર વરસ સ
હસ અઢારમી જ્વિત. હથાણા ઉર અવતારે શ્રીં ૪ સુરજ ખાંદા ધારી
જી. દેવી સેવે જસ પાચરે. ભાવ કહે તે જનવર નામે મંગલ માલા ધાયરે.

અથ શ્રી મહીનાથ છન રેતવન.

રાગ નટ મહાવીર મેરો લાલન એ દશી—શ્રી મલી છણેશર ઉપગારી
ઓમણીસમો તીરથંકર સોહે જનમ થકી જે પ્રલ્યચારી. શ્રીં ૧ મીથીલા ન
યરી કુલ નરેસર- પ્રભાવતી તસવર નારી. તસ કુખે અવતાર હુઓ જસ. સ
યલ જંતુ કુખ અપહારી શ્રીં ૨ અંગને રંગે ગંધ તરંગે. નિલ કમલ વન
જયકારી. પંચવીસ ધનુ ઉંનત નિરૂપમ. રૂપ વિરાજત તનુ ધારી શ્રીં ૩
સહસ પંચાવન વરશ સુહૃવિત, વંશ ઇક્ષાંગ અવતારી. કુખર સુર દેરોટયા દ
વી. જશ સેવા શારે શારી શ્રીં ૪ લંછન રૂપે જોહને શેષ. કામ કુલ શુભ
અનુશારી, ભાવ કહે શેવકને તે છન. કરજે શિવ સુખ અધીકારી. શ્રીં ૫

અથ શ્રી મુની સુવરત છન રેતવન.

રાગ દેવગંધા મેરે મન અઈસી આય બની એ દશી—શ્રી મુની સુ
વરત નાથ ગુણી, શ્રી હરિવંશ મહેસર મસ્તક; મંડન રચણી-મણી શ્રીં ૧
ત્રીભુવન મિત્ર સુમિત્ર રાયસુત; કામિત દેવ માણી; પદમા રાણી પુત્ર તણા
ગુણ. ગાયે સુર રમાણી શ્રીં ૨ વીસ ધનુષ માને જસ કાપા. નવ જલ ધ
રવરાણી કછપ લંછન કછપ નીપરે, ગોપિત કરણ મુણી શ્રીં ૩ રાજ ગૂહ
નો રાજ રાજે, ગોતમ ગોત્ર માણી. ત્રીસ સહસ સંવહર છવીત, ભવિક
કમલ તરણી શ્રીં ૪ વરણુ યક્ષ નરદતા દેવી, સેવે ભકતી ભણી, ભાવ
કહે વીસમો છનેશર આપે લછી ઘણી શ્રીં ૫.

અથ શ્રી નમીનાથ છન રેતવન.

રાગ જોડી મન મોહન પ્યારે નમછ એ દશી—નમીનાથ નમુ એક
વીસમો, છનવર જોડી દાય હાથરે. ઇક્ષાંગ વંશ ચુડામાણી, પ્રભુ મુક્તીપુરી
નો સાથરે, નં ૧ નંદન વર વિજય નર્સિદનો, મોહારિ વિજય વરકારરે,
નિહુપલ લંછન મનોહર, માત વપ્રાદેવી મહારરે નં ૨ મિથીલા નયરીનો
રાણ્યો; પંતર ધનુ ઉંનત અંગરે. નિજ તનુ વાને કરી છપતો, અંપકના
કુલ સુરંગરે, નં ૩ સુરરાય બ્રહ્મી અતી દીપતો, ગંધારી દેવી ઉદારરે;
જસ ચરણ કમલ સેવે સદા; મન આણી ભકતી અપારરે નં ૪ દસ સ-
હસ વરસનુ આઉપુ; પાલી પામ્યા પદ નિરવાણરે. મુની ભાવ ભણે તે છ
નવર, મુજને દો કેવલ નાણરે નં ૫

અથ શ્રી નેમનાથ છન રેતવન.

રાગ જોડી નમીસર વિનતી માનીચુ. એ દશી—નમીસર છન ખા

વીશમોઁ. વીસમો મુજ્જ મન માંહી, વાલ્હો જીવત પાંહી નેં આંચલી, શ્રી
હરીવંશ મેરૂ ગિરી મંડન, નંદન વનય દુવંશ હાંતિ જે જીનવર સુરતરૂ ઉ
દયો; સુરનર રચિત પ્રશંસ નેં ૧ સમુદ્રવિજય નૃપ સિવાદવી સુત, સોરી
પુર અવતાર, અંગ તુગ દશ ધનુષ મનોહર; અંજન વરાણ ઉદાર નેં ૨
એક સહસ સંવહર જીવીત, લંછન શંખ સુહાય, સુરગોમેધ અંખીકા દવી.
સેવતી જસ નિત પાય નેં ૩ કેશવના બલમદ જેણે ગાલ્યો; જમ હિમ
ગાલે બાણ. જેણે પ્રતિખોધી ભવિયાણ કોડી, મોડી મનમથ ખાણ નેં ૪
રાજમતિ મન કમલ દિવાકર; કરૂણા રસ ભૂગાર; તે જીનજી મન વંછીત
દયો, ભાવ કહે આણગાર નેં ૫

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન રતવન.

રાગ ધન્નાસી હીર ગુરુ તુમ તોયા બસી કીની એ દશી—પાસ જ
ન સેવક જન સાધારે. ત્રેવીસમો પ્રભુ પુરષાદાની, ભવ સાયર ઉતારે પાં ૧
અશ્વમેન ભુપ વામાદેવી, કુંચર કુલ સિણગારે વંશ ઇક્ષાંગ ઉદયગીરી દિન-
કર અવગુણ તિમીર નિકારે પાં ૨ નીલ વરાણ નવકર ઉનત વનુ, કણધર
લંછન ધારે; એકસો વરસ સુશ્રવિત પાળી. મુગતી નયરી પાંઉ ધારે પાં ૩
વાણારસી નયરીએ જનમ્ચો. જનમ મરણ ભયવારે, પાસ યક્ષ પદમાવતી દે
વી, જેહની સેવા શારે પાં ૪ કમઠ દર્પ દાવાનલ જલધર; મંગલ વેલી વ
ધારે, સેવક ભાવ મયુર ભાણી પ્રભુ, નેક નજર અવધારે. પાં ૫

અથ શ્રી મહાવીર જન સેતવન.

રાગ ધન્યાસી મેવાડો. આજ રહેરે છનિચલે છનિચલે એ દેશી-
વર્ધમાન પ્રભુ વંદીએ, ચોવીસમો છનરાજ. ભવિજન ક્ષત્રીય કુંડે અવતરયો
આપે ત્રીભુવન રાજ ભ૦ ૧ વ૦ વંશ ઇક્ષાંગ સરોવરે, જે પ્રભુ હંસ સમાન
ભ૦ કનક કમલને છપતો, જેહ તણો તનુવાન ભ૦ ૨ સુત સિધારથ રાય-
નો; ત્રીસલા જાત પ્રધાન ભ૦ વરસ ખહોતર આહિષ્ટ, સાત હાથ તનુ માન
ભ૦ ૩ વર્તમાન શાસન તણો; નાયક અકલ અખીહ; ભ૦ લંછન મિસી સે
વે સદા, જસ સત્વે છત્યો સીહ ભ૦ ૪ માતંગ યક્ષ સિદ્ધાઈકા; નિતુ સેવે
જસ પાય ભ૦ મહાવીર છન રાયના; ભાવવિજય ગુણ ગાય ભ૦ ૫ ઇતિ
ભાવવિજય ૭ કંઠ ચોવીશી સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી ઉદયરત્નજિ કૃત ચોવિંશિ,

અથ શ્રી રપલદેવ જીન રેતવન.

વાર વારે વીઠલ વંશ મુને તો ન ગમેરે એ દશી—મરૂદવીના નંદ માહરે; સ્વામી સાચેરે સિંધ વધુની ચાહ ધરે તો; એહને યાચેરે મં ૧ કેવલ કાચના કુંપા જેહવા; પાંડ કાચેરે; સત્ય સરૂપી સાહિબો એહને; રંગે રાચેરે મં ૨ યમ રાજના સુખડા ઉપર, દેઈ તમાચેરે, અમર થઈ ઉદય રત્ન પ્રભુસ્થ; મળી માચેરે; મં ૩.

અથ શ્રી અજીત જીન રેતવન.

વિષયને વિસારી વિનય નંદ વંદારે, આનંદ પદનો એ. અધીકારી, સુખનો કંદારે વિં ૧ નામ લેતાં જે નિશ્ચય ફેડે, ભવનો ફંદારે, જનમ મરણ જરાને ટાળી. દુખનો દંદારે વિં ૨ જગ જીવન જે જગ જયકારી; જગતી ચંદારે. ઉદયરત્ન પ્રભુપર ઉપગારી. પરમાનંદારે. વિં ૩.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રેતવન.

દીન દયા કર દેવ સંભવનાથ દીઠારે, સાકરને સુધા થકી પણ લાગે મીઠારે દીં ૧ ક્રોધ રહ્યો ચંડાલ નીપરે, દુર ધીઠારે અજ્ઞાનરૂપ અધિકારનો હવે; વેગ નીઠારે દીં ૨ ભલીપરે ભગવંત મુને, ભગતે તુઠારે, ઉદય કહે માહરે આજ દુધે મેહ તુઠારે દીં ૩,

અથ શ્રી અભિનંદન જીન રેતવન

સિદ્ધારથના સુતના પેમે; પાય પુજેરે. દુનીયાં માંહી એહ શરીખો; દેવ ન હુજેરે સિં ૧ મોહરાયની ફાજ દખી, કાં તુમે ધુજેરે અભિનંદને ઉઠે રહીને, જોરે ઝુઝારે સિં ૨ સરણાગતનો એ અધીકારી. ખુઝો ખુઝારે. ઉદય પ્રભુસ્થ મળી મનની, કરીચે ગુજેરે સિં ૩

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રેતવન.

સુમતિકારી સુમતિવાર. સુમતિ સેવોરે, કુમતિનુ જે મુજ કાપે. દવદવોરે સું ૧ ભવ જંજીરના બંધ દે ભાગી, દખતાં ખેવોરે; દરશન તેહનુ દખવા મુહને. ભાગી દેવોરે, સું ૨ કોડી સુમંગલકારી સુમંગલા, સુત એહવોરે ઉદય પ્રભુ એ મુજરો માહરો, માની લેવોરે સું ૩

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન સ્તવન.

લાલ જામુના કુસ સોવાડ, વાન દેહનોરે. ૧ ભુવન મોહન પદ્મ પ્રભુ નામ જોહનોરે લાં ૧ જોધ ખીજ વધારવા જેમ; ગુણ મેહનોરે. મન વચન કાયા કરી હુ, દાસ તેહનોરે લાં ૨ ચંદ ચકોરપરે તુજને ચાહુ, ખંચો ને હનોરે. ઉદય કહે પ્રભુ તુ વિણ નહી, આધીન કેહનોરે લાં ૩

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન સ્તવન

સુપાસજી તાહર મુખકુ. જોતાં રંગભીનોરે. જાણે પંકજની પાંખડી ઉ પર, ભમર લીનોરે સું ૧ હેત ધરી મેં તાહરે હાથે. દીલ દીનોરે, મનઝા માંડી આવતુ મોહન; મેહેલી કીનોરે સું ૨ દેવ ખીજે હુ કોઈ ન દણુ, તુજ સમીનોરે. ઉદય રત્ન કહે મુજ પ્રભુ એ છે. નગીનોરે સું ૩

અથ ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવ.

ચંદ્ર પ્રમુના મુખની સોલે, કાંતિ સારીરે કોડી ચંદ્રમા નાખુ પારી. હુ ખલિકાશીરે ચં ૧ સ્વેત રવત સીજ્યો તિવીરાજે, તનની તાહરીરે. આ શક થઈ તે ઉપર ભમે- આંખડી માહરીરે ચં ૨ ભાવ ધરી તુજને જે બેઠે. નરનારીરે, ઉદય રત્ન પ્રભુ પાર ઉતારે. ભવજલ તારીરે ચં ૩

અથ શ્રી સુવીધી નાથજીનુ સ્તવન.

સુવિધ સાહિબ સુમન માહર. થયુ મગનરે; છાંડાં જેઉ તિહાં તુજને દણુ. લાગી લગનરે સું ૧ મનઝામાં જીમ મોર ઈછે. ગાને ગગનરે. ચિ- તઝામાં જીમ કોયલ ચાહે. માસ ડગનરે સું ૨ એહવી તુજરયુ આસકી મુ જને. ભર ડગનરે. જોર જસ ફીજનો તુ, એક ડગનરે, પંચ ઈંદ્રરૂપ રચુનો જે કરીય નગનરે. ઉદયરત્ન પ્રભુ મિલી તેમુ ખાય સોગનરે 'સું ૩

અથ શ્રી શીતલજીનુ સ્તવન.

શીતલ શીતલનાથ સેવો. ગુર્પ ગાલીરે. ભવ દાવાનલ ભંજવાને; મેઘ મા લીધ શીં ૧ આશ્રવ રૂધી એક ખુદી. આશન વાલીરે. ધ્યાન એહનુ મન સાંધરે, લેઈ તાલીરે શીં ૨ કામને ખાળી કોઈને ટાળી, રાગને રાલી ઉદય પ્રભુનુ ધ્યાન ધરતાં. નિત દીવાલીરે શીં ૩

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનુ સ્તવન.

મુરતી જોતાં શ્રીયાંસની માહર. મનકુ મોહુરે; ભાવે બેઠતાં ભવના હ ખનુ. ખાંપણુ ખોયુરે, મું ૧ નાથજી માહારી તેહની નિજરે. સાહસુ જે યુરે, મહિર લહિ માહારાજની મેંતો પાપ ધોયુરે મું ૨ સુદ સમકીતરૂપ

શિવનું બીજ બોલુરે; ઉદયરત્ન પ્રભુ પામતાં ભાગ્ય. અધીક સોલુરે મું ૩

અથ શ્રી વાસુપુન્ન્ય જીવ રેતવન.

જુઓ જુઓરે જ્યાંનંદ જોતાં હર્ષ થયોરે; સુર ગુર પાણ પાર ન પા
મે; ન જાણ કહ્યોરે જીવ ૧ ભવ અટવીમાં ભમતાં બહુ કાલ ગયોરે. કોઈ
પુણ્ય કલોલથી અવસરમે; આજ લેલોરે, જીવ ૨ શ્રી વાસુપુન્ન્યને વાંઢતાં;
સઘજો દુખ દેલોરે ઉદય રત્ન પ્રભુ અંગી કરીને; ખાંહી ગ્રહ્યોરે. જીવ ૩

અથ શ્રી વીરજનાથ જીવ રેતવન.

વિમલ તાહરે રૂપ જોતાં. રહી લાગીરે દુખમાં રેયાં વિસરીને ભુખડી
ભાગીરે વિં ૧ કુમતિ માહારી કેડ તણ; સુમતી જાગીરે દ્રોધ માન માયા
લોભે. સીખ માગીરે વિં ૨ પંચ વીધય વિકારનો હવે, થયો ત્યાગીરે; ઉદય
રત્ન કહે આજથી; ફૂંતો તાહરો રાગીરે વિં ૩

અથ શ્રી અનંતનાથ જીવ રેતવન.

અનંત તાહરો મુખડા ઉપર. વારી જાઉરે; મુગતની મોને મોજ દી
જે; ગુણ ગાઉરે; અં ૧ એક રસો હુ તલસુ તુહને; ધ્યાન ધ્યાઉરે તુજ
મિલવાને કારણ તાહરો; દાસ થાઉરે અં ૨ ભજન તાહરો ભવો ભવે;
ચિતમાં ચાહુરે. ઉદયરત્ન પ્રભુ જો મિલે તો; છેહડો સાહુરે અં ૩

અથ શ્રી ધરમનાથ જીવ રેતવન.

વારે વાહ્યા વારે તુતો; મે દીલ વાહીરે. મુજને મોહ લગાડ્યો પોતે
એ પરવાહીરે વાં ૧ હવે હુ હઠ લેઈ બેઠો, ચરાણ સાહીરે કેઇપરે મેત્રાવસ્યો;
કહોને દ્યોવતાઈરે વાં ૨ કોડ ગમેજો તુજસ્યું કરું, ગહિ લાઈરે; તો પાણ
તું પ્રભુ ધર્મ ધારી, હ્યો નિરવહીરે વાં તુ તાહરો અધીકાર સાહુજુ જોને
ચાહીરે ઉદય ગુન હીનને તારતાં છે વડાઈરે વાં ૩

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીવ રેતવન

પોસહમાં પારેવડો રાખ્યો. સરાણ લેઈરે; તન સાટે જીવાડ્યો અભય,
દાન દેઈરે પોં ૧ અનાથ જીવનો નાથ કહાવે; ગુણનો ગેહીરે. તો મુજ
ને પ્રભુ તારતા કહો એ વાત કોહીરે પોં ૨ ગરીબ નિવાજ તુ ગરૂઓ સા
હિબ, શાંતિ સનેહીરે, ઉદયરત્ન પ્રભુ તુજસ્યું ખાંધી, પ્રીત અછેહીરે પોં ૩

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીવ રેતવન

વાઈ વાઈરે અમરી વીણ વાજે. મૃદંગ રણકેરે. ઠમક ઠમક પાચો વાં
ધુરા ઠમકે. જોરીને ભણકેરે. ધમ ધમ ધુધરી ધમકી, ઝાંઝરી ઝમકીરે; ન-

ત્ય કરતી. દેવગના જાણે, દામની દમકીરે વાં ૦ દૈદાકીદૈદાદંભી વાળે; ચુડી ખલકેરે કુદડી લેતાં કુમતી કરકે. જાલ જલકેરે વાં ૨ કુથુ આગે ઇમ નાચ નાચે. ચાલને ચમકેરે ઉદય પ્રભુ યોધ ખીજ આપે; હોલને હમકેરે વાં ૩

અથ શ્રી અરનાથ જીન રેતવન.

અરનાથ તાહરી આંખડીએ મુજ કામણ કીધોરે. એક લેહેનમાં મ નકુ માહર. હી લીધોરે અં ૧ તુજ નયણે વયણે માહરે અમૃત પીધોરે જન્મ જરાનો જોરો ભાગો. કાજ સીધોરે અં ૨ દુરગત નાસે દુખનો હ વે દુવાર દીધોરે. ઉદય રત્ન પ્રભુ સીવ પંથનાએ; સંખસ સીધોરે અં ૩

અથ શ્રી મહીનાથ જીન રેતવન.

તુજ સરીખો પ્રભુ તુજ દીસે; જોતાં ઘરમારે. અવર દાણ એહવો ખ-લિયો. હરીહરમારે તું ૧ તાહરા અંગનો લટકો મટકો; નારી નરમારે; મ હિ મંડપમાં કોઈ નાવે માહરા હરમારે તું ૨ મલી જીન આવીને માહરા મન મંદીરમારે ઉદયરત્ન પ્રભુ આવી વસો. તુ નિજરમારે તું ૩

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રેતવન.

મુની સુવ્રત માહરાજ માહરા, મનનો વાશીરે આશા દાસી કરીને થયો; તુ ઉદાશીરે મું ૧ મુકતી વિલાસી તું અવીનાસી ભવની કાંસીરે. ભંજને ભગવંત થયો તું. સહજ વિલાસીરે મું ૨ ચૈદરાજ પ્રમાણ લોકાલોક પ્રકાશીરે; ઉદયરત્ન પ્રભુ અંતર જામી; જોતી વિકાસીરે મું ૩

અથ શ્રી નંમીનાથ જીન રેતવન.

નમિ નિરંજન નાથ નિરમલ; ધર ધ્યાનેરે; સુંદર જોહનો રૂપ સોહે; સોવન વાનેરે નં ૧ વેણુ તાહરા હુ સુંણવા રશીયો; એક તાનેરે; નાણ મા હરા રહ્યાં છે તરસી; નિરખવાનેરે નં ૨ એક પલક જો રહસ પામુ. કોઈક થાનેરે, હુ તું અંતર મેહલી મળુ. અબેદ ગ્યાનેરે નં ૩ આઠ પહુર હુ તુ જ આરાધુ ગાવુ ગાનેરે ઉદયરત્ન પ્રભુ નિહાલ કીજે. યોધ દાનેરે નં ૪

અથ શ્રી નેમનાથ જીન રેતવન.

બોલ બોલરે પ્રીતમ તુ મુજથું. મેહલ આંટોરે. પગલે પગલે પીડે મુ જને. પ્રેમના કાંટોરે બોં ૧ રાજેમતી કહે છોડ છખીલા. મનનો ગાંઠોરે; જહાં ગાંઠો તિહાં રસ નહી જમ. શેલડી સાંટોરે બોં ૨ નવ ભવનો મુહને આપને નેમજી, નહુનો આંટોરે, ધોયો કિમ ધોવાય જાવજી, પ્રીતનો છાંટો ર બોં ૩ નેમ રાખુજી જ મુગતી પોહતા; વિરહ નાઠોરે; ઉદયરત્ન કહે

આપને સ્વામી ભવનો કાંઠેરે યો ૪

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

ચાલ ચાલેરે કુમર તાહરી, ચાલ ગમેરે, તુજ દીઠડા વિણા મીઠડા મા
હરા પ્રાણ ભમેરે ચા ૧ યોગા માંહિ પડતુ મેહલે; રીશો દમેરે; માવડી વિના
આવડુ ખુંદું; કણખમેરે ચા ૨ માત વામા કહી મુખકુ જોતાં; દુખ સ-
મેરે; લગી લગી ઉદયરત્ન પ્રભુ; તુજને નમેરે; ચા ૩

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

આવ આવેરે માહરા મનડા માંહે તુ છે પ્યારેરે હરિહરાદિક દેવ હુ
તી, હુ છું ન્યારેરે ચા ૧ અહો મહાવીર ગંભીર તું તો, નાથ મહારેરે;
હુ નમુ તુહને ગમે મુહને; સાથ તાહરેરે ચા ૨ સાહી સાહીરે મીઠડા હાથ
માહરા; વેરી વારેરે દધ દધરે દરશન દેવ મુને; દધને લારેરે ચા ૩
તું વિના ત્રીલોક મેં કેહના, નથી ચારેરે; સંસાર પારાવારના સ્વામી; આપ
ને ચારેરે ચા ૪ ઉદયરત્ન પ્રભુ જગમે જોતાં. તુ છે તારેરે, તાર તારેરે
મુને તાર તું સંસારેરે ચા ૫. ધૃતિ શ્રી ઉદયરત્ન કૃત ચોપીશી સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી દેવચંદજિ કૃત શ્રી આગમસાર

ભવ્ય જીવેને પ્રતીબોધવા નીમીતે શ્રી મોક્ષ માર્ગની વચનીકા કહેછે, તીહાં પ્રથમ જીવ અનાદી કાળના મીથ્યાત્વી હતો તે કાળ લબ્ધી પામીને, ત્રણ કરણ કરે છે, તેહનાં નામ, પહેલુ યથાપ્રવૃત્તી કરણ, બીજુ અપુર્વ કરણ, ત્રીજુ અનીવૃત્તી કરણ,

હવે પહેલુ યથાપ્રવૃત્તી કરણ કહે છે, ૧ જ્ઞાનાવરણી, ૨ દર્શનાવરણી, ૩ વેદની, ૪ અંતરાય, એ ચાર કર્મની ત્રીસ કોડા કોડી સાગરોપની સ્થિતી છે, તેમાંથી આગણત્રીસ કોડા કોડી ખપાવે અને એક કોડા કોડી બાકી રાખે, ૧ નામકર્મ, ૨ જોત્રકર્મ, એ બે કર્મની વીસ કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતી છે, તેમાંથી આગણીસ કોડા કોડી ખપાવે, અને એક કોડા કોડી રાખે, અને મોહનીય કર્મની સીતેર કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતી છે, તેમાંથી અગણોતેર કોડા કોડી ખપાવીને, બાકી એક કોડા કોડી રાખે, એવી રીતે એક આયુકર્મ વરજીને, બાકી સાતે કર્મની એક પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગે ન્યુન, એક કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતિ રાખે, એહવું જે વર્ણરાગ રૂપ ઉદાશી પરીણામ તે, યથાપ્રવૃત્તી કરણ કહીએ, એ પહેલુ કરણ સર્વ સંજી પચ્ચેદ્રી જીવ અનંતી વાર કરે છે.

હવે બીજુ અપુર્વ કરણ કહે છે, ઉપર કહેલી એક કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતિમાંથી, એક મહુરત અને અનાદી મિથ્યાત્વ, જે અનુતાનુબંધીયાની ચોકડી તે ખપાવવાને, અજ્ઞાન હેય તે છાંડવું અને જ્ઞાન ઉપાદેય, એટલે જ્ઞાન આદરવું એ વાંછા રૂપ, અપુર્વ કહેતાં જે કોઈ વારે પણ પહેલાં એહવો પરીણામ, જીવને આવ્યો ન હોય તે આવે તેને અપુર્વ કરણ કહીએ, એ બીજુ કરણ તે સમ્યક્ત્વ જોગ જીવને થાય,

હવે ત્રીજુ અનીવૃત્તી કરણ કહે છે, ઉપર કહેલી મહુરત રૂપ સ્થિતિને ખપાવીને, નિરમગ સુદ્ધ સમકીત પામે; મિથ્યાત્વનો ઉદય મીઠે, તેવારે જીવ ઉપસમ સમકીત પામે, એહવો જે પરીણામ તે અનીવૃત્તી કરણ કહીએ, એ કરણ કીધાથી ગંઠી બેદ થયો કહીએ, એમ મિથ્યાત્વનો ઉદય મિટ્યાથી જીવ સમકીત પામે, તે સમકીતની સદ્ગુણના બે બેદ છે, એક વ્યવહાર

સમકીત સદહણા, બીજી નિશ્ચે સમકીત સદહણા,

દેવ શ્રી અરીહંત દેવાધી દેવ, અને ગુરુસુસાધુ ને સુધો અર્થ કહેતે, તથા ધર્મ કેવળીના પરૂયો ને આગમમાં સાત નય તથા એક પ્રતક્ષ, બીજી પ-રોક્ષ, એ બે પ્રમાણ અને ચાર નિર્દેષે કરી સદહે એહવી સદહણા તે વ્યવહાર સમકીત કહીયે, એ પુન્યનુ કારણ તથા ધર્મ પ્રગટ કરવાનુ કારણ છે, એહવી રૂચી જ્ઞાન વિના પણ ઘણા જીવોને ઉપને,

બીજી નિશ્ચે સમકીત, તે કહે છે. નિશ્ચે દેવ તે આપણો આત્મા, જીવ નીબપત્ત સ્વરૂપી શીઠ તે સંગ્રહ નયની સતાં ગવેખતાં તથા નિશ્ચે ગુરુ તે પણ આપણો આત્માજ, તત્ત્વ રમણી અને નિશ્ચે ધર્મ તે આપણા જીવનો સ્વભાવજ છે, એહવી સદહણા તે મોક્ષનું કારણ છે, કેમકે જીવસ્વરૂપ આ જીવ્યા વીના કર્મ ખપે નહી, એહવી સુધ સદહણા તે નિશ્ચે સમકીત,

હવે જ્ઞાનનું સ્વરૂપ કહે છે. “તે જ્ઞાનના બે બેદ છે, એક વ્યવહાર જ્ઞાન બીજી નિશ્ચે જ્ઞાન, તેમાં ને અન્ય મતીનાં સર્વ શાસ્ત્ર જાણવા અથવા જ્ઞેન આગમમાં કહ્યા ને એક ગણીતાનુ યોગ તે ક્ષેત્ર માન, બીજી ચરણ કાણાનુયોગ, તે ક્રિયા વિધી, ત્રીજી ધર્મ કથાનુયોગ; તે ત્રણ અનુયોગનુ જાણવાપણું તે સર્વ વ્યવહાર જ્ઞાન છે, અથવા અંતર ઉપયોગ વીના ને સુત્રના અર્થ કરવા તે પણ વ્યવહાર જ્ઞાન કહીએ,

છ દ્રવ્ય તથા તેના ગુણ અને પર્યાય સર્વને જાણે. તેમાં પાંચ અજીવ દ્રવ્ય છે, તે હેવ કહેતાં છાંડવા યોગ જાણી છાંડવા, અને એક જીવ દ્રવ્ય તે નિશ્ચે નયે કરી સીધ સમાન મોક્ષમઘ મોક્ષનો જાણનાર મોક્ષનું કારણ મોક્ષનો જવાવાળો મોક્ષમાંજ રહેછે, એહવો આપણો જીવ અનંત ગુણી અરૂપી છે તેહનેજ ધ્યાવે તે નિશ્ચે જ્ઞાન કહીએ;

હવે એક ધર્માસ્તીકાય; બીજી અધર્માસ્તીકાય; ત્રીજી આકાસ્તીકાય; ચોથો પુદ્ગલાસ્તીકાય, પાંચમો જીવાસ્તીકાય, છઠો કાળ, એ છ દ્રવ્ય સાસ્વતા છે, તેનુ જ્ઞાન કહે છે. એ છ દ્રવ્ય મધે પાંચ અજીવ દ્રવ્ય છે અને એક જીવ દ્રવ્ય તે ચેતના લક્ષણવંત છે ઉપાદેય છે.

હવે એ છ દ્રવ્યના ગુણ કહે છે, પહેલો ધર્માસ્તીકાયના ચાર ગુણ, એક અરૂપી, બીજી અચેતન, ત્રીજી અકીય; ચોથો ગતીસહાય ગુણ. અને બીજી અધર્માસ્તીકાયના પણ ચાર ગુણ છે, એક અરૂપી, બીજી અચેતન, ત્રીજી અકીય; ચોથો સ્થીતીસહાય ગુણ, અને ત્રીજી આકાસ્તીકાય દ્રવ્યના ચાર ગુણ

છે, એક અરૂપી, બીજા અચેતન; ત્રીજા સક્રીય, ચોથા અવગાહના દાન ગુણ, હવે કાળ દ્રવ્યના ચાર ગુણ કહે છે; એક અરૂપી; બીજા અચેતન, ત્રીજા સક્રીય, ચોથા નવા પુરાણ વર્તનાં લક્ષણ, હવે પુદ્ગલ દ્રવ્યના ચાર ગુણ કહે છે. પહેલો રૂપી; બીજા અચેતન, ત્રીજા સક્રીય, ચોથા મીલણ વીખરણ રૂપ પુરણ ગણન ગુણ; હવે જીવ દ્રવ્યના ચાર ગુણ કહે છે. એક અનંત જ્ઞાન; બીજા અનંત દર્શન. ત્રીજા અનંત ચારીત્ર, ચોથા અનંત વીર્ય એ છ દ્રવ્યના ગુણ કહ્યા તે નિત્ય ધ્રુવ છે.

હવે છ દ્રવ્યના પર્યાય કહે છે, તેમાં ધર્માસ્તીકાયના ચાર પર્યાય છે; એક ખંધ, બીજા દશ; ત્રીજા પ્રદશ, ચોથા અગુરુ લઘુ. અને અધર્માસ્તીકાયના ચાર પર્યાય છે, એક ખંધ, બીજા દશ, ત્રીજા પ્રદશ, ચોથા અગુરુ લઘુ; વળી પુદ્ગલ દ્રવ્યના ચાર પર્યાય છે એક હરણ, બીજા ગંધ, ત્રીજા રસ; ચોથા સ્પર્શ અગુરુ લઘુ સહીત, તથા આકાસ્તીકાયના ચાર પર્યાય; એક ખંધ; બીજા દશ, ત્રીજા પ્રદશ; ચોથા અગુરુ લઘુ, તથા કાળ દ્રવ્યના ચાર પર્યાય. તેમાં એક અતીત કાળ, બીજા અનાગત કાળ, ત્રીજા વર્તમાન કાળ, ચોથા અગુરુ લઘુ; અને જીવ દ્રવ્યના ચાર પર્યાય; તેમાં એક અવ્યાખાધ, બીજા અનવગાહ. ત્રીજા અમુર્તીક; ચોથા અગુરુ લઘુ; એ છ દ્રવ્યના પર્યાય કહ્યા.

હવે છ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય સાધર્મપણુ કહે છે, અગુરુ લઘુ પર્યાય સર્વ દ્રવ્યમાં સરીખા છે, અને અરૂપી ગુણ પાંચ દ્રવ્યમાં છે, એક પુદ્ગલ દ્રવ્યમાં નથી, તથા અચેતન ગુણ પાંચ દ્રવ્યમાં છે. એક જીવ દ્રવ્યમાં નથી, અને સક્રીય ગુણ જીવ તથા પુદ્ગલ એ દ્રવ્યમાં છે. ખાકી ચાર દ્રવ્યમાં નથી, તથા ચલણ સહાય ગુણ એક ધર્માસ્તીકાયમાં છે, બીજા પાંચ દ્રવ્યમાં નથી. તથા અવગાહના ગુણ તે એક આકાશ દ્રવ્યમાં છે, બીજા પાંચમાં નથી; અને વર્તના ગુણ તે એક કાળ દ્રવ્યમાં છે. બીજા પાંચ દ્રવ્યમાં નથી. તેમ જ મીલન વીખરણ ગુણ તે પુદ્ગલમાં છે, બીજા દ્રવ્યમાં નથી, તથા જ્ઞાન ચેતના ગુણ તે એક જીવ દ્રવ્યમાં છે; પણ બીજા દ્રવ્યમાં નથી, એ મુળ ગુણ કોઈ દ્રવ્યના કોઈ દ્રવ્યમાં મીલે નહી; એક ધર્મ; બીજા અધર્મ; ત્રીજા આકાશ; એ ત્રણ દ્રવ્યના ત્રણ ગુણ તથા ચાર પર્યાય સરીખા છે; અને ત્રણ ગુણ કરી તો કાળ દ્રવ્ય પણ એ સમાન છે.

હવે વળી અગીયાર બોલે કરી છ દ્રવ્યના ગુણ બાણવા ન ગાથા કહે છે 'પરિણામ જીવ મુક્તા, સુખએસાએમ ખીત કિરીઆય; નિશ્ચ કરણ

કલા; સવગ્રહયર અપ્પવેસા. ॥ ૧ ॥ અર્થ—નિશ્ચય નયથી આપ આપ-
ણા સ્વભાવે છ દ્રવ્ય પરિણામી છે; અને વ્યવહાર નયે જીવ તથા પુદ્ગળ
એ બે દ્રવ્ય પરિણામી છે; તથા એક ધરમ બીજા અધરમ; ત્રીજા આકાશ
અને ચોથો કાળ; એ ચાર દ્રવ્ય અપરિણામી છે.

છ દ્રવ્યમાં એક જીવ દ્રવ્ય તે જીવ છે બીજા પાંચ દ્રવ્ય અજીવ છે
તથા છ તેમાં એક પુદ્ગળ મુરતીવંત રૂપી છે; અને પાંચ અમુરતી
વંત અરૂપી છે; છ દ્રવ્યમાં પાંચ પ્રદેશી છે અને એક કાળ અપ્રદેશી
છે; છ દ્રવ્યમાં એક ધરમાસ્તીકાય; બીજા અધરમાસ્તીકાય એ બે અ-
સંખ્યાત પ્રદેશી છે અને એક આકાશ દ્રવ્ય અનંત પ્રદેશી છે. જીવ દ્રવ્ય
અસંખ્યાત પ્રદેશી છે અને પુદ્ગળ પરમાણુ અનંત પ્રદેશી છે પરમાણુઆ
અનંતા છે; એમ પાંચ દ્રવ્ય સપ્રદેશી છે. અને છઠો કાળ અપ્રદેશી છે.

છ દ્રવ્યમાં એક ધરમાસ્તીકાય; બીજા અધરમાસ્તીકાય ત્રીજા આકાસ્તી
કાય; એ ત્રણ તે એક દ્રવ્ય છે. તથા એક જીવ દ્રવ્ય, બીજા પુદ્ગળ દ્રવ્ય,
ત્રીજા કાળ દ્રવ્ય, એ ત્રણ અનેક અનેક છે, છ દ્રવ્યમાં એક આ-
કાશ દ્રવ્ય ક્ષેત્ર છે, અને બીજા પાંચ ક્ષેત્રી છે, નિશ્ચય નયથી છ દ્ર-
વ્ય પોતા પોતાના કાર્યે સદા પ્રવર્તે છે માટે સક્રીય છે, અને વ્યવહાર નયથી
જીવ તથા પુદ્ગળ એ બે સક્રીય છે. તેમાં પણ પુદ્ગળ સદા સક્રીય છે
અને જીવ તો સંસારી થકો સક્રીય છે, પણ સીધા અવસ્થાએ થકો
સંસારી ક્રીયા કરવાને અક્રીય છે, તથા બાકીના ચાર દ્રવ્ય તો અક્રીય છે
નિશ્ચય નયથી છ દ્રવ્ય નીત્ય છે. ધ્રુવ છે, અને ઉત્પાદ વ્યયે કરી અની-
ત્યપણે પણ છે. તથા વ્યવહાર નયે જીવ અને પુદ્ગળ એ બે અ-
નીત્ય છે બાકીના ચાર દ્રવ્ય નીત્ય છે. યદ્યપી ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવપણે સર્વ
પદાર્થ પરીણમે છે. તો પણ એક ધરમ બીજા અધરમ ત્રીજા આકાશ ચોથો
કાળ એ ચાર દ્રવ્ય સદા અવસ્થિત છે તે માટે નિત્ય કહ્યા.

છ દ્રવ્યમાં એક જીવ અકારણ છે, અને પાંચ દ્રવ્ય કારણ છે
કેમકે પાંચ દ્રવ્ય જીવને ભોગમાં આવે છે માટે કારણ કહીએ; કેમકે ધરમા
સ્તીકાય ચાલવાનો સહાન્ય આપે છે. અધરમાસ્તીકાય સ્થીર રહેવાને સાહાન્ય
આપે છે. આકાસ્તીકાય અવકાસ આપે છે, તથા પુદ્ગળાસ્તીકાય જીવને મધુ
રાદી મુરભીગંધાદીક તથા સકોમલ સર્પશાદીક ભોગપણે થાય છે; તથા કાળ

દ્રવ્ય તે જીવને જરા બાળ અને તરૂણ્યં અવસ્થા હીયે છે; તથા અનાદી સંસારી જીવ, ભવસ્થીતી પરીપાક છતાં એક અંતર મહુર્તકાળમાં સકળ કરમ નીરઝરી મોક્ષમાં પોચે તીહાં શીઘ્ર અવસ્થાએ અનંતો કાળ પર્યંત જીવ અનંતા સુખને વિલસે; માટે કાળ દરવ્યપણુ જીવને ભોગ થાય છે. પણ એ ક જીવ કોઈને ભોગ આવતો નથી. માટે અકારણ કહ્યું. અને પાંચ દરવ્ય ભોગ આવે માટે કારણ કહ્યા. તથા ઘણી પ્રતોમાં તો સંક્ષેપે એટલું જ છે જે, છ દ્રવ્યમાં એક જીવ દ્રવ્ય કારણ છે, ને પાંચ અકારણ છે એ વાત પણ ઘણી રીતે મલતી છે. માટે જે બહુ સૂત કહે તે ખરૂં-મા-હારી ધારણા પ્રમાણે જીવ કારણ અને પાંચ દ્રવ્ય અકારણ એમ સંભવે છે, નીશ્ચય નયથી જ્યે દ્રવ્ય કરતા છે, અને વ્યવહાર નયે એક જીવ દ્રવ્ય કરતા છે. બાકી પાંચ દ્રવ્ય અકરતા છે. છ દ્રવ્યમાં એક આકાશ દ્રવ્ય સર્વ વ્યાપી છે; અને પાંચ દ્રવ્ય લોક વ્યાપી છે. એ છદ્રવ્ય એક ક્ષેત્રમાં એકઠા રહ્યા છે, પણ એક બીજા સાથે મીઝી જાય નહીં એ છ દ્રવ્યનો વિચાર કહ્યો.

હવે એકલા દ્રવ્યમાં એક નીત્ય. બીજા અનીત્ય, ત્રીજા એક; ચોથો અનેક. પાંચમો સત. છઠો અસત; સાતમો વ્યક્ત. આઠમો અવ્યક્ત. એ આઠ આઠ પક્ષ કહે છે.

ધરમાસ્તીકાયના ચાર ગુણ નીત્ય છે; તથા પર્યાયમાં ધરમાસ્તીકાયના એક ખંધ નીત્ય છે, બાકીના દશ પ્રદેશ તથા અગુરૂ લઘુ પર્યાય અનીત્ય છે. અધરમાસ્તીકાયના ચાર ગુણ તથા એક લોક પ્રમાણ ખંધ નીત્ય છે. અને એક દેશ બીજા પ્રદેશ ત્રીજા અગુરૂ લઘુ એ ત્રણ પર્યાય અનીત્ય છે. તથા આકાસ્તીકાયના ચાર ગુણ તેમાં લોકાલોક પ્રમાણ ખંધ નીત્ય છે. અને એક દેશ બીજા પ્રદેશ. ત્રીજા અગુરૂ લઘુ એ ત્રણ પર્યાય અનીત્ય છે. તથા કાળ દ્રવ્યના ચાર ગુણ નીત્ય છે. અને ચાર પર્યાય અનીત્ય છે. પુદ્ગળ દ્રવ્યના ચાર ગુણ નીત્ય છે અને ચાર પર્યાય અનીત્ય છે જીવ દ્રવ્યના ચાર ગુણ તથા ત્રણ પર્યાય નીત્ય છે. અને એક અગુરૂ લઘુ પર્યાય અનીત્ય છે એ રીતે નીત્યા નીત પક્ષ કહ્યો.

હવે એક અનેક પક્ષ કહે છે. એક ધરમાસ્તીકાય બીજા અધરમાસ્તીકાય એ બે દ્રવ્યના ખંધ લોકાકાસ પ્રમાણ એક છે અને ગુણ અનંતા છે; પર્યાય અનંતા છે, પ્રદેશ અસંખ્યાતા છે, તેણી કરી અનેક છે. આકાશ દ્રવ્ય

ના લોકલોક પ્રમાણ ખંધ એક છે અને ગુણ અનંતા છે પર્યાય અનંતા છે પ્રદેશ અનંતા છે. માટે અનેક છે કાળ દ્રવ્યનો વર્તનારૂપ ગુણ એક છે, અને ગુણ અનંતા છે પર્યાય અનંતા છે સમય અનંતા છે કેમકે અતીત કાળે અનંતા સમય ગયા અને અનાગત કાળે અનંતા સમય આવશે. તથા વર્તમાન કાળે સમય એક છે માટે અનેક પક્ષ છે. પુદ્ગળ દ્રવ્યના પરમાણુ અનંતા છે. તે એકેક પરમાણુમાં અનંતા ગુણ પર્યાય છે. તે અનેકપણ છે અને સર્વ પરમાણુમાં પુદ્ગળપણ તે એકજ છે માટે એક છે જીવ દ્રવ્ય અનંતા છે એકેક જીવમાં પ્રદેશ અસંખ્યાતા છે તથા ગુણ અનંતા છે પર્યાય અનંતા છે તે અનેકપણ છે પણ જીવિતવ્યપણે સર્વ જીવોના એક સરીખો છે માટે એકપણ છે ઇહાં શીલ્ય પુછે છે જે સર્વ જીવ એક સરીખા છે તો મોક્ષના જીવ શીલ્ય પરમાનંદ મઠ દેખાય છે. અને સંસારી જીવ કરમ વશ પડ્યા દુઃખી દેખાય છે અને તે સર્વ જુદા જુદા દેખાય છે. તે કેમ ? તેના ગુરુ ઉત્તર કહે છે કે નીશ્ચય નયે તો સર્વ જીવ શીલ્ય સમાન છે માટે જ સર્વ જીવ કરમ ખપાવીને શીલ્ય થાય છે, માટે સર્વ જીવની સત્તા એક છે એવું સામાની શીલ્યે ફરી પુછ્યું કે જો સર્વ જીવ શીલ્ય સમાન કહે છે તો અલબ્ધ જીવ પણ શીલ્ય સમાન છે એમ ઠર્યું. અને તે તો મોક્ષજ્ઞતા નથી, તેહનો ઉત્તર કહે છે, જે અલબ્ધને કરમ ચીકણાં છે અને અલબ્ધમાં પરાવર્ત ધરમ નથી તેથી શીલ્ય થતા નથી. તેહનો એહવો સ્વભાવજ છે જે મોક્ષ જવુજ નથી, અને લબ્ધ જીવમાં પરાવર્ત ધરમ છે માટે કારણ સામગ્રી મીલે પલટાણુ પામે ગુણ શ્રેણી ચઢી મોક્ષ કરી શીલ્ય થાય પણ જીવના મુખ્ય આઠ રૂચક પ્રદેશ જે છે તે નીશ્ચય નયથી લબ્ધ તથા અલબ્ધ સર્વના શીલ્ય સમાન છે માટે સર્વ જીવની સત્તા એક સરીખી છે કેમકે એ આઠ પ્રદેશને ખીલકુલ કરમ લાગતાં નથી તે શ્રી આચારંગ સુત્રની શ્રી શીર્લંગાચાર્ય કૃત ટીકાના લોક વીજ્યાધ્યયને પ્રથમોદેસકે શાખ છે તીહાંથી સ્વવીસ્તરપણે જોવું.

હવે સત તથા અસતપક્ષ કહે છે એ છ દ્રવ્ય તે સ્વદ્રવ્ય. સ્વક્ષેત્ર. સ્વકાળ. અને સ્વભાવપણે સત એટલે છતાં છે અને પરદ્રવ્ય પરક્ષેત્ર પરકાળ તથા પરભાવપણે અસત એટલે અછતા છે તેની રીત ખતાવવાને અરથે છ દ્રવ્યનો દ્રવ્ય ક્ષેત્રકાળ ભાવ કહીયે છીએ.

ધરમાસ્તીકાયનો ચલણ સહાયપણે તે સ્વદ્રવ્ય અધરમાસ્તીકાયનો મુખ

ગુણ સ્થીતી સહાયપણે તે સ્વદ્રવ્ય. આકાશ્તીકાયનો મુગ ગુણ અવગાહપણે તે સ્વદ્રવ્ય કાળદ્રવ્યનો મુગગુણ વર્તના લક્ષણપણે તે સ્વદ્રવ્ય તથા પુદગણનો મુગ ગુણ પુરાણ મલનપણે તે સ્વદ્રવ્ય અને જીવ દ્રવ્યનો મુગ ગુણ માનાદીક ચેતના લક્ષણપણે તે સ્વદ્રવ્ય એછદ્રવ્યનો સ્વદ્રવ્યપણે કદ્યો

સ્વક્ષેત્ર તે દ્રવ્યનો પ્રદેશપણે છે તે દેખાડે છે તીહાં એક ધરમાશ્તીકાય બીજા અધરમાશ્તીકાય એ બે સ્વક્ષેત્ર અસંખ્યાત પ્રદેશ છે. અને આકાશનો સ્વક્ષેત્ર અનંત પ્રદેશ છે કાળનો સ્વક્ષેત્ર સમય છે પુદગણનો સ્વક્ષેત્ર એક પરમાણુ છે તે પરમાણુ અનંતા છે જીવનો સ્વક્ષેત્ર એક જીવના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે,

સ્વકાળ તે છ દ્રવ્યમાં અગુરુ લઘુનોજ છે અને છદ્રવ્યના પોતપોતાના ગુણ પર્યાય તે સર્વદ્રવ્યનો સ્વભાવ જાણવો એટલે ધરમાશ્તીકાયમાં પોતાનાજ દ્રવ્યક્ષેત્ર કાળ ભાવ છે પણ બીજા પાંચના નથી તથા અધરમાશ્તીકાય મધે પણ સ્વદ્રવ્યાદીક ચાર છે પણ બીજા પાંચના નથી. એમજ આકાશ્તીકાયને વિશે આકાશનાજ સ્વદ્રવ્યાદિક ચાર છે પણ બીજા પાંચ દ્રવ્યના નથી, કાળ દ્રવ્યમાં કાળનાદ્રવ્યાદીક ચાર છે; બીજા પાંચ દ્રવ્યના નથી અને પુદગણનાદ્રવ્યાદીક ચાર છે તે પુદગણમાંજ છે પણ બીજા પાંચ દ્રવ્યના નથી, તથા જીવ દ્રવ્યના સ્વ દ્રવ્યાદીક ચાર છે, તે જીવમાં છે પણ પણ બીજા પાંચ દ્રવ્યના નથી, જે દ્રવ્ય તે ગુણ પર્યાય વંત, દ્રવ્યથી અભેદ પર્યાય હોય તે તથા દ્રવ્ય કહીયે, સ્વ ધર્મનો આધાર વંત પણે તે ક્ષેત્ર કહીયે, અને ઉત્પાદ દ્રવ્યની વર્તના તે કાળ કહીયે; તથા વિશેષ ગુણ પરણતી સવભાવ પરણીતી પર્યાય પ્રમુખ તે સ્વભાવ કહીયે.

ઇહાં ૬ બેદ સ્વભાવ, ૨ અભેદ સ્વભાવ, ૩ લઘ્ય સ્વભાવ; ૪ અલઘ્ય સ્વભાવ, ૫ પરમસ્વભાવ; એ પાંચ સ્વભાવ કહેવા તેમાં દ્રવ્યના સર્વ ધર્મને પોત પોતાના સ્વ સ્વ કાર્યને કરવે કરી બેદ સ્વભાવ છે, અને અવસ્થાન પણે અભેદ સ્વભાવ છે; આણ પલટાણ સ્વભાવે અલઘ્ય સ્વભાવ છે, તથા પલટાણ સ્વભાવે લઘ્ય સ્વભાવ છે, અને દ્રવ્યના સર્વ ધર્મ તે વીધેશ ધર્મને અનુ જાયેજ પરીણમે; તે માટે તે પરમ સ્વભાવ કહીયે; એ સામાન્ય સ્વભાવ જાણવા, એ રીતે છ દ્રવ્ય સ્વગુણે સત છે. અને પરગુણે અસત છે.

હવે ધ્યેય તથા અવધ્યેય પક્ષ કહે છે, એ છ દ્રવ્યમાં અનંતા ગુણ પર્યાય તે વધતવધ એટલે વચન કહેવા ધ્યેય છે; અને અનંતા ગુણ પર્યાય તે

અવસ્તંત્ર એટલે વચને કહ્યા જાય નહીં એવા છે. તીહાં કેવળી ભગવંતે સમસ્ત ભાવ દીધા તેને અનંતમે ભાગે જે વસ્તંત્ર એટલે કહેવા યોગ્ય હતા તે કહ્યા. વળી તેના પણ અનંતમે ભાગ શ્રી ગણધર દેવે સુત્રમાં ગુથ્યા અને તે સુત્રમાં ગુથ્યા તેને અસંખ્યાતમે ભાગે હમણાં આગમ રહ્યા છે એ છ દરંચમાં આઠ પક્ષ કહ્યા.

હવે નીત્ય તથા અનીત્ય પક્ષથી ચોલગી ઉપની તે કહે છે. એક જેની આદી નથી અને અંત પણ નથી. તે અનાદી અનંત પેહેલો ભાગો. અને જેની આદી નથી પણ અંત છે તે અનાદી સાંત બીજો ભાગો તથા જેની આદી પણ છે અને અંત એટલે છેહડો પણ છે. તે સાદી સાંત બીજો ભાગો. વળી જેની આદી છે પણ અંત નથી તે સાદી અનંત નામે ચોથો ભાગો જાણવો.

હવે એ ચાર ભાગો છ દરંચમાં ફળાવી દેખાડે છે. જીવ દરંચમાં જાનાદી ગુણ તે અનાદી અનંત છે નીત્ય છે. અને લંચ જીવને કરમ સાથે સખંધ તથા સંસારીપણાની આદી નથી પણ શીઘ્ર થાય તેવારે અંત આવ્યો તેથી એ અનાદી સાંત ભાગો છે. અને દેવતા તથા નારકી પ્રમુખના ભવ કરવા તે સાદી સાંત ભાગો છે અને જે જીવ કરમ ખપાવી મોક્ષ ગયા તેની શીઘ્રપણે આદી છે અને પાછો સંસારમાં કોઈ કાળે આવવું નથી માટે અંત નથી તેથી એ સાદી અનંત ભાગો છે. એ જીવ દરંચમાં ચોલંગી કહી. જીવ દરંચના ચાર ગુણ અનાદી અનંત છે. જીવને કરમ સાથે સંજોગ તે અનાદી સાંત છે. કેમકે કોઈ વારે પણ કરમ છુટે છે.

ધરમાસ્તીકાયમાં ચાર ગુણ તથા ખંધપણો તે અનાદી અનંત છે અને અનાદી સાંત ભાગો નથી, તથા ૧ દશ. ૨ પ્રદશ, ૩ અગુરુ લઘુ એ શાદી સાંત ભાગો છે. તથા શીઘ્રતા જીવમાં જે ધરમાસ્તીકાયના પ્રદશ રહ્યા છે તે પ્રદશ આશ્રીને સાદી અનંત ભાગો છે. એવીજ રીતે અધરમાસ્તીકાયમાં પણ ચોલંગી જાણવી અને આકાશદરંચમાં ગુણ તથા ખંધ અનાદી અનંત છે. બીજો ભાગો નથી અને ૧ દશ; ૨ પ્રદશ; ૩ અગુરુ લઘુ સાદી સાંત છે તથા શીઘ્રતા જીવની સાથે સખંધ તે સાદી અનંત છે.

પુદ્ગળ દરંચમાં ગુણ અનાદી અનંત છે જીવ પુદ્ગળનો સખંધ અલંચને અનાદી અનંત છે અને લંચ જીવને અનાદી સાંત છે પુદ્ગળના ખંધ સર્વ સાદી સાંત છે જે ખંધ બાંધ્યા તે રથીતી પ્રમાણે રહીમ ખરે છે

વળી નવા ખંધાય છે માટે સાદી અનંત ભાંગો પ્રદગળમાં નથી.

કાળ દરંચમાં ચાર ગુણ અનાદી અનંત છે અને પર્યાયમાં અતી કાળ અનાદી સાંત છે અને વર્તમાન કાળ સાદી સાંત છે અનાગત કાળ સાદી અનંત છે; એ કાળનુ શ્વરૂપ તે સર્વ ઉપચારથી છે એ રીતે કાળ દરંચમાં ચોભંગી કહી.

હવે દરંચક્ષેત્રકાળ તથા ભાવમાં ચોભંગી કહેછે જીવ દરંચમાં શ્વદરંચ થી જ્ઞાનાદી ગુણ તે અનાદી અનંત છે. શ્વક્ષેત્રે જીવના પ્રદેશ અસંખ્યાતા છે તે સાદી સાંત છે. તતોદર્તનાપણે કીરે છે તે માટે અથવા અવગાહના માટે સાદી સાંત છે પણ છતીપણે તો અનાદી અનંત છે શ્વકાળ અગુરુ લઘુને ગુણે અનાદી અનંત છે અને અગુરુ લઘુ ગુણનો ઉપજવો તથા વિણસવો તે સાદી સાંત છે તથા શ્વભાવ ગુણ પર્યાય તે અનાદી અનંત છે અને તે ભેદાંતરે અગુરુ લઘુ તે સાદી સાંત છે.

ધરમાશ્તીકાયમાં શ્વદરંચ જે ચલાણ સહાય ગુણ તે અનાદી અનંત છે. અને શ્વખેત્ર અસંખ્યાત પ્રદેશ લોક પ્રમાણ છે. તે અવગાહનાપણે સાદી સાંત છે શ્વકાળ તે અગુરુ લઘુ ગુણે કરી અનાદી અનંત છે અને ઉત્પાદં વ્યયતે સાદી સાંત છે. સવભાવ તે ચાર ગુણ અગુરુ લઘુ અનાદી અનંત છે. ૧ ખંધ. ૨ દેશ, ૩ પ્રદેશ તે અવગાહનાને પ્રમાણે સાદી સાંત છે. એમ અધરમાશ્તીકાયના પણ દરંચાદી ચાર ભાંગા જાણવા તથા આકાશીકાયમાં શ્વદરંચ અવગાહના દાન ગુણ તે અનાદી અનંત છે અને શ્વક્ષેત્ર લોકલોક પ્રમાણ અનંત પ્રદેશ તે અનાદી અનંત છે અને શ્વકાળ તે અગુરુ લઘુ ગુણ સર્વથાપણે અનાદી અનંત છે અને ઉપજવે તથા વીણસવે સાદી સાંત છે શ્વભાવ તે ચાર ગુણ તથા ખંધ અને અગુરુ લઘુ તે અનાદી અનંત છે તથા દેશ પ્રદેશ તે સાદી સાંત છે. તે આકાશ દરંચના જે ભેદ છે એક ચઉદરાજ લોકનો ખંધ લોકાકાસ તે સાદી સાંત છે ખીનો અલોકાકાસનો ખંધ તે સાદી અનંત છે કાળદરંચમાં શ્વદરંચ જે નવ પુરાણ વર્તના ગુણ તે અનાદી અનંત છે શ્વક્ષેત્ર સમય કાળ તે સાદી સાંત છે કેમકે વર્તમાન સમય એક છે તે માટે તથા શ્વકાળ તે અનાદી અનંત છે શ્વભાવે તે ચાર ગુણ અને અગુરુ લઘુ અનાદી અનંત છે અતીત કાળ અનાદી સાંત છે અને વર્તમાનકાળ સાદી સાંત છે અનાગતકાળ સાદી અનંત છે પ્રદગળ દરંચમાં શ્વદરંચ તે દરંચપણે જે પુરાણ ગલન ધરમ તે અનાદી અનંત

ત છે અને સ્વક્ષેત્ર પરમાણુ તે સાદી સાંત છે શ્વકાળ સ્થિતી અગુરુ લઘુ ગુણ તે અનાદી અનંત છે અગુરુ લઘુનો ઉપજવો વીણુસવો તે સાદી સાંત છે સ્વભાવે તે ચાર ગુણુ અનાદી અનંત છે અને વર્ણુદી પર્યાય ચાર એટલે વર્ણુ, ગંધરસ. સ્પર્શ તે સાદી સાંત છે એ દ્રવ્યોદી ચારમાં ચોભંગી કહી.

હવે છ દ્રવ્યના સખંધ આશ્રી ચોભંગી કહે છે તીહાં પ્રથમ આકાશદ્રવ્ય છે તેમાં અલોકાકાસમાં કોઈ દ્રવ્ય નથી અને લોકાકાસમાં છ દ્રવ્ય છે તીહાં લોકાકાસ દ્રવ્ય તથા ખીન્નુ ધરમાસ્તીકાય દ્રવ્ય અને ત્રીન્નુ અધરમાસ્તીકાય દ્રવ્ય તે અનાદી અનંત સખંધી છે; જે લોકાકાસના એકેક પ્રદેશમાં ધરમદ્રવ્ય તથા અધરમ દ્રવ્યનો એકેક પ્રદેશકરહયો છે તે કીવારે પાણુ વીંછડશે નહી માટે અનાદી અનંત સખંધી છે આકાશ ખેત્ર લોક સર્વ અને જીવ દ્રવ્યનો અનાદી અનંત સખંધ છે અને સંસારી કરમ સહીત તથા લોકના પ્રદેશનો સાદી સાંત સખંધ છે. લોકાંત શીધ ખેત્રના શીધ જીવોનો આકાશ પ્રદેશ સાથે સાદી અનંત સખંધ છે લોકાકાસ અને પુદ્ગળ દ્રવ્યનો અનાદી અનંત સખંધ છે આકાશ પ્રદેશની સાથે પુદ્ગળ પરમાણુનો સાદી સાંત સખંધ છે એક આકાશ દ્રવ્યનીપરે ધરમાસ્તીકાય તથા અધરમાસ્તીકાયનો પાણુ સર્વ સખંધ જાણુવો જીવ અને પુદ્ગળના સખંધમાં અલબ્ય જીવને પુદ્ગળનો અનાદી અનંત સખંધ છે કેમકે અલબ્ય જીવનાં કરમ કીવારે ખપશે નહી માટે અને લબ્ય જીવને કરમનુ લાગવુ અનાદી કાળનુ છે પાણુ તે કોઈવારે છુટશે માટે લબ્ય જીવને પુદ્ગળ સખંધ અનાદી સાંત છે તથા નીશ્ચય નયે કરી છ દ્રવ્ય સ્વભાવ પરીણામ પરીણામ્યા છે તે પરીણામીપણુ સાદાય સાસ્વતો છે તે માટે અનાદી અનંત છે અને જીવ તથા પુદ્ગળ ખેહુ દ્રવ્ય મીલી સખંધ ભાવ પામે છે તે પરપરીણામીપણુ છે તે પરપરીણામી પણુ અલબ્ય જીવને અનાદી અનંત છે અને લબ્ય જીવને અનાદી સાંત સાંત છે અને પુદ્ગળના પરીણામીપણુ તે સતાએ અનાદી અનંત છે અને પુદ્ગળનો મીલવો વીંછડવો તે સાદી સાંત છે એટલે જીવદ્રવ્ય પુદ્ગળ સાથે મીલ્યો સક્રીય છે અને પુદ્ગળ કરમથી રહીત થાય તેવારે જીવ અક્રીય છે અને પુદ્ગળ સાદી સક્રીય છે.

હવે એક અનેક પક્ષથી નીશ્ચય જ્ઞાન કહેવાને નય કહે છે સર્વ દ્રવ્યમાં અનેક સ્વભાવ છે. તે એક વચનથી કહ્યા જાય નહી. માટે માંહે માંહે નય કરી સંક્ષીપ્તપણુ કહે છે તીહાં મુળ નયના બે બેદ છે. એક દ્રવ્યાર્થક ખીન્ન પ-

ધ્યાયાર્થીક તેમાં ઉત્પાદ વ્યય પર્યાય ગાણપણે અને પ્રધાનપણે દ્રવ્યને ગુણ સત્તને ગ્રહે તે દ્રવ્યાર્થીક નય કહીએ તેહના દસ ભેદ છે ૧ સર્વ દ્રવ્ય નીત્ય છે તે નીત્ય દ્રવ્યાર્થીક. ૨ અગુરુ લઘુ અને ખેત્રની અપેક્ષા ન કરે મુજ ગુણ ને પીડપણે ગ્રહે તે એક દ્રવ્યાર્થીક ૩ જ્ઞાનાદીક ગુણે સર્વ જીવ એક સરીખા છે માટે સર્વને એક જીવ કહે સ્વદ્રવ્યાદિકને ગ્રહે તે સત દ્રવ્યાર્થીક જેમ સત લક્ષણ દ્રવ્ય ૪ દ્રવ્ય માંહે કહેવા યોગ્ય ગુણ અંગીકાર કરે તે વસ્તવ્ય દ્રવ્યાર્થીક. ૫ આત્માને અજ્ઞાની કહેવું તે અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થીક. ૬ સર્વ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય સહિત છે એમ કહેવું તે અન્વય દ્રવ્યાર્થીક. ૭ સર્વ જીવ દ્રવ્યની મુજ સત્તા એક છે તે પરમ દ્રવ્યાર્થીક નય; ૮ સર્વ જીવના આઠ પ્રદેશ નીરમળ છે તે શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થીક નય. ૯. સર્વ જીવના અસંખ્યાત પ્રદેશ એક શરીખા છે તે સત્તા દ્રવ્યાર્થીક નય. ૧૦ ગુણ ગુણી દ્રવ્ય તે એક છે તે પરમ ભાવ ગ્રાહક દ્રવ્યાર્થીક જેમ આત્મા જ્ઞાનરૂપ છે ઇત્યાદી એ દ્રવ્યાર્થીક નયના દશ ભેદ કહ્યા.

હવે પર્યાયાર્થીક નયના છ ભેદ કહે છે જે પર્યાયને ગ્રહે તે પર્યાયથીક નય કહીયે તેના છ ભેદ છે. એક દરવ્ય પર્યાય તે જીવને ભવ્યપણું તથા શીઘ્રપણું કહેવું ૨ દરવ્ય વ્યંજન પર્યાય તે દરવ્ય પ્રદેશમાન ૩ ગુણ પરીયાય જે એક ગુણથી અનેકતા થાય; જેમ ધરમા ધરમી દરવ્ય પોતાના ચલાણ સહકારાદી ગુણથી અનેક જીવ તથા પુદ્ગળને સહાય કરે. ૪ ગુણ વ્યંજન પરીજન્ય જે એક ગુણના ઘણા ભેદ છે. ૫ સ્વભાવ પરીજન્ય તે અગુરુ લઘુ પરીજન્યથી જાણવું, એ પાંચ પરીજન્ય સર્વ દરવ્યમાં છે અને છઠો વીભાવ પરીજન્ય તે જીવ પુદ્ગળ એ બે દરવ્યમાં છે તીહાં જીવ જે ચાર ગતીના નવા નવા ભવ કરે તે જીવમાં વિભાવ પરીજન્ય તથા પુદ્ગળમાં અંધ પાણું તે વિભાવ પરીજન્ય જાણવો.

હવે પરીજન્યના બીજા છ ભેદ કહે છે ૧ અનાદી નીત્ય પરીજન્ય તે જેમ પુદ્ગળ દરવ્યનો મેરુ પ્રમુખ. ૨ સાદી નીત્ય પરીજન્ય તે જીવ દરવ્ય નો શીઘ્રપણું, ૩ અનીત્ય પરીજન્ય તે સમય સમયમાં દરવ્ય ઉપને બીજાશે છે. ૪ અશુદ્ધ અનીત્ય પરીયાય તે જન્મ મરણ થાય છે તેણે કરી કેવું; ૫ ઉપાધી પરીજન્ય તે કરમ સંબંધ. ૬ શુદ્ધ પરીયાય જે મુજ પરીજન્ય સર્વ દરવ્યના એક સરીખા છે એ પરીયાયાર્થીકનું સ્વરૂપ કહ્યું.

હવે સાત નય કહે છે. ૧ નેગમ, ૨ સંગ્રહ, ૩ વ્યવહાર, ૪ રજ્ય

સુત્ર; ૫ શબ્દ, ૬ સમભીરૂઠ, ૭ એવંભુત; એ સાત નયનાં નામ જાણવાં. તેમાં પહેલો નૈગમ નય કહે છે નથી એક ગમે તે નૈગમ કહીએ ગુણનો એક અંશ ઉપનો હોય તો નૈગમ કહીએ. | દ્રષ્ટાંત—જેમ કોઈક મનુષ્યને પાંચલી લાવવાનો મન થયો તેવારે જંગલમાં લાકડું લેવા આવ્યો રસતામાં કોઈક મનુષ્ય મીલ્યો તેણે પુછ્યું કીહાં જાય છે તેવારે તેણે કહ્યું જે પાંચલી લેવા જાઉ છું તે પાંચલી તો હજી ઘડી નથી પણ મનમાં ચીંતવી તે થઈ એમ ગણ્યું તેમ નૈગમ નય સર્વ જીવને શીઘ્ર સમાન કહે કેમકે સર્વ જીવના આઠ રૂચક પ્રદેશ નીરમળ શીઘ્રરૂપ છે તેથી એક અંશ સીધ છે તે માટે શીઘ્ર સમાન સર્વ જીવ કહ્યા તે નૈગમ નયના ત્રણ બેદ છે. ૧ અતીત નૈગમ. ૨ અનાગત નૈગમ. ૩ વર્તમાન નૈગમ એ નૈગમ નય કહ્યા.

હવે સંગ્રહ નય કહે છે સતા ગ્રહે તે સંગ્રહ જે એક નામ લીધાથી સર્વ ગુણ પરીચાય પરીવાર સહીત આવે તે સંગ્રહ નય જાણવો તેનો દ્રષ્ટાંત—જે કોઈક મનુષ્ય પ્રભાતે દાતાણ કરવાને અર્થે પોતાના ઘરના ખારણે બેસીને ચાકર પુરષને કહ્યું જે દાતાણ લઈ આવો તેવારે તે ચાકર મનુષ્ય પાણીનો લોટો તથા રૂમાલ અને દાતાણ એમ સર્વ ચીજ લઈ આવ્યો હવે શેઠે તો એક દાતાણ નામ લઈને મંગાવ્યું હતું પણ ચાકર સર્વનો સંગ્રહ રરી લઈ આવ્યો. તેમજ દરવ્ય એહવુ નામ કહ્યું, તો દરવ્યના ગુણ પરજન્ય સર્વ આવ્યા એ સંગ્રહ નયના બે બેદ છે. એક જે દરવ્યપણા સામાન્યપણા બોલતા જીવ તથા અજીવ દરવ્યનો બેદ પડ્યો નહી તે પહેલો સામાન્ય સંગ્રહ તથા બીજો વિશેષતાનાને અંગીકાર કરે છે જે જીવ દરવ્ય એમ કહ્યું તો અજીવ સર્વ ઠલ્યા તે વિશેષ સંગ્રહ.

હવે વ્યવહાર નય કહે છે, જે બાજ્ય સ્વરૂપ દેખીને બેદની વેચરાણ કરે, અને જે બાહર દેખાતા ગુણનેજ માને પણ અંતરંગ સતા ન માને એ ઠલે એ નયમાં આ ચાર કીયા મુખ્ય છે; અંતરંગ પરીણામનો ઉપયોગ નથી, કેમકે નૈગમ તથા સંગ્રહ નય તે જ્ઞાન રૂપ ધ્યાન પરીણામ વીના અંસ તથા સતા ગ્રાહી છે, તેમ ઇહાં કરાણી મુખ્ય છે, તે વ્યવહાર નયપણે જીવની વ્યવસ્થા અનેક પ્રકારે છે, તીહાં નૈગમ તથા સંગ્રહ નયે કરી સર્વ જીવ સત્તાએ એક રૂપ છે, પણ વ્યવહાર નયથી જીવના બે બેદ છે, એક શીઘ્ર બીજા સંસારી, તે વળી સંસારી જીવના બે બેદ છે, એક અજ્ઞેયી ચઢદમા મુણુમાણુવાણા, તથા બીજા સંજ્ઞેયી, તે સંજ્ઞેયીના બે બેદ છે, એક કે—

વળી બીજાં છદમસ્થ, છદમસ્થના પણ બે ભેદ છે, એક ક્ષીણ મોહી બારમા ગુણુઓ વર્તતા મોહની કર્મ ખપાવ્યુ તે, બીજા ઉપશાંત મોહ, તે ઉપશાંત મોહના વળી બે ભેદ છે, એક અકષાઈ, અગીયારમા ગુણુઓના જીવ, બીજા સકષાઈ, તે સકષાઈના બે ભેદ છે, એક સુક્ષ્મ કષાઈ દસમા ગુણુઓના જીવ, બીજા બાહર કષાઈ, તે બાહર કષાઈના બે ભેદ છે, એક શ્રેણી પતી-પત્ર, બીજા શ્રેણી રહીત, તે શ્રેણી રહીતના બે ભેદ છે, એક અપ્રમાદી; બીજા પ્રમાદી તે પ્રમાદીના બે ભેદ છે, એક સર્વ વીરતી બીજા દશવીરતી, દશવીરતીના બે ભેદ છે, એક વ્રતી પરીણામી બીજા અવ્રતી પરીણામી, અવ્રતીના બે ભેદ છે, એક અવ્રતી સમક્રીતી બીજા અવ્રતી મિથ્યાત્વી, તે મિથ્યાત્વીના બે ભેદ છે, એક ભવ્ય બીજા અભવ્ય; તે ભવ્યના બે ભેદ છે; એક શ્રંતી ભેદી, બીજા શ્રંતી અભેદી, એવી રીતે જે જે જીવ જેવો દેખાય તેને તેવો માને, એ વ્યવહાર નય છે, એમજ પુદ્ગળના ભેદ કરવા તે કહેછે, પુદ્ગળ દરવ્યના બે ભેદ છે, એક પરમાણુ બીજા અંધ. અંધના બે ભેદ છે, એક જીવને લાગ્યા તે જીવ સહીત; બીજા જીવ રહીત તે, ઘડો પ્રમુખ અજીવનો અંધ, જીવ સહીત અંધના બે ભેદ છે, એક સુક્ષ્મ અંધ બીજા બાહર અંધ;

ઇહાં વર્ગાણાના વિચાર લખીએ છીએ. તિહાં પુદ્ગળની વર્ગાણા આઠછે, ૧ ઉદારીક વર્ગાણા, ૨ પૈકીય વર્ગાણા; ૩ આહારક વર્ગાણા; ૪ તેજશ વર્ગાણા, ૫ ભાષા વર્ગાણા; ૬ ઉસાસ વર્ગાણા, ૭ મનો વર્ગાણા, ૮ કર્મ વર્ગાણા; એ આ ૮ વર્ગાણાનાં નામ કહ્યાં, બે પરમાણુ ભેગા થાય દ્વયાણુક અંધ કહેવાય; ત્રણ પરમાણુ ભેગા થાય તેવારે ત્રયાણુક અંધ કહેવાય, એમ સંખ્યાતા પરમાણુ મીલે; સંખ્યાતાણુક અંધ થાય, તેમજ અસંખ્યાતે અસંખ્યાતાણુક અંધ થાય, તથા અનંતા પરમાણુ મીલે અનંતાણુક અંધ થાય, એ અંધ તે સર્વ જીવને અગ્રહણુ ભેગ છે, અને જેવારે અભવ્યથી અનંત ગુણુ અધીક પરમાણુ ભેગા થાય; તેવારે ઉદારીક શરીરને લેવા ચોગ્ય વર્ગાણા થાય; એમજ ઉદારીકથી અનંત ગુણુ અધીક વર્ગાણામાં; દસ ભેગા થાય, તેવારે પૈકીય વર્ગાણા થાય, પૈકીય થકી અનંત ગુણુ પરમાણુ મીલે તેવારે આહારક વર્ગાણા થાય; એમ સર્વ વર્ગાણાના એકેકથી અનંત ગુણુ અધીક પરમાણુ મીલે તે વારે તે વર્ગાણા થાય; એટલે પેહેલીથી બીજી વર્ગાણા બીજીથી ત્રીજી એમ સાતમી મનો વર્ગાણાથી આઠમી કર્મ વર્ગાણામાં, અનંત ગુણુ પરમાણુ અધીક છે,

ઈહાં; ૧ ઉદારીક; ૨ વૈક્રીય, ૩ આહારક, ૪ તેજસ. એ ચાર વરગણા બાદર છે, તેમાં પાંચ વરગણા, બે ગંધ, પાંચ રસ, આઠ સ્પર્શ, એ વીસ ગુણ છે; તથા ૧ ભાષા, ૨ ઉસાસ; ૩ મન, ૪ કાર્મણ, એ ચાર વરગણા સુક્ષ્મ છે. એમાં પાંચ વર્ણ, બે ગંધ, એક રસ, બે સ્પર્શ, એ પાંચ ગુણ છે, એમ પુદ્ગળ બંધના અનેક ભેદ છે,

વ્યવહાર નયના છ ભેદ છે; ૧ સુધ વ્યવહાર તે આગળ ગુણકાણાનો છોડવો અને ઉપરના ગુણકાણાનું ગ્રહણ કરવું અથવા જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર ગુણ તે નિશ્ચય નયે એક રૂપ છે, પણ તે શીબ્યને સમજાવવાને જુદા જુદા ભેદ કહેવા, તે શુધ વ્યવહાર છે, ૨. જીવમાં અજ્ઞાન રાગ દ્વેષ લાગ્યા છે- તે અશુધપણું છે; માટે અશુધ વ્યવહાર. ૩ જે પુણ્યની ક્રીયા કરવી તે સુભ વ્યવહાર. ૪ જે થકી જીવ પાપ રૂપ અમુલ્ય કર્મ કરે તે અમુલ્ય વ્યવહાર. ૫ ધન્ય, ધર, કુટુંબ પ્રત્યક્ષ સર્વ આપણાં નથી જુદા જુદા છે, પણ જીવે અજ્ઞાનપણે આપણા કરી જાણ્યા છે, તે ઉપચરીત વ્યવહાર. ૬ સરીરાદીક વસ્તુ અથવા જીવથી જુદી છે, તોપણ પરીણામીક ભાવ લોકીપણે એકઠા મીલી રહ્યા છે, તેને જીવ આપણા કરી જાણે છે, તે અનુચરીત વ્યવહાર જાણવો, એ વ્યવહાર નય કહેયો.

હવે રજ્જુ સુત્ર નય કહે છે, જે અતીત કાળ અને અનાગત કાળની અપેક્ષા ન કરે, પણ વર્તમાનકાળે જે વસ્તુ ગુણે પરીણમે, વરતે તે વસ્તુ ને તેવેજ પરીણમે માને, માટે એ નય પરીણામ ગ્રાહી છે, જેમ કોઈક જીવ ગ્રહસ્થ છે, પણ અંતરંગ સાધુ સમાન પરીણામ છે, તો તે જીવને સાધુ કહે અને કોઈ જીવ સાધુને વેષે છે પણ મનના પરીણામ વિષયાભીલાષ સહીત છે તો તે જીવ અવ્રતી છે એમ રજ્જુ સુત્ર નયનો માનવો છે, તે રજ્જુ સુત્ર નયના બે ભેદ છે, એક સુક્ષ્મ રજ્જુ સુત્ર તે એમ કહે જે સદા કાળ સર્વ વસ્તુમાં એક વર્તમાન સમય વરતે છે, એટલે જે જીવ ગયા કાળે અજ્ઞા હોતો અને અનાગતકાળે અજ્ઞાની ભાવે અજ્ઞાની થશે એમ બેહુ કાળની અપેક્ષા ન કરે પણ એક વરતમાન સમયે જે જેવો તેને તેવો કહે, તે સુક્ષ્મ રજ્જુ સુત્ર કહીયે; અને મોહોટા બાહ્ય પરીણામ ગ્રહે તે સ્થુલ રજ્જુ સુત્ર નય જાણવો એ રજ્જુ સુત્ર નય કહેવા.

હવે શબ્દ નય કહે છે, જે વસ્તુ ગુણવંત અથવા નીરગુણ તે વસ્તુને નામ કહી બોલાવીયે જે ભાષા વર્ણણાથી શબ્દપણે વચન ગોચર થાય તે

શબ્દ નય, જે કારણે અરૂપી દ્રવ્ય વચનથી ગ્રહ્ય જન્ય નહીં પણ વચનથી કહેવા તે શબ્દ નય કહીયે. ઇહાં જે શબ્દના અર્થ હોય તે પણ જે વસ્તુમાં વસ્તુપણો પામીયે, તેવારે તે વસ્તુ શબ્દ નય કહીયે, જેમ ઘટની ચેષ્ટાને કરતો હોય તે ઘટ એ શબ્દ નયમાં વ્યાકરણથી નીપના અને ખીજા પણ સર્વ શબ્દ લીધા, તે શબ્દ નયના ચાર બેદ છે. ૧ નામ. ૨ સ્થાપના. ૩ દ્રવ્ય. ૪ ભાવ. અને ચાર નીક્ષેપો પણ એહીજ નામ છે.

૧. પહેલો નામ નીક્ષેપો તે આકાર તથા ગુણ રહીત વસ્તુને નામ કરી બોલાવો, જેમ એક લાકડીના કડકો લઇને કોઇક તેહને જીવ એવું નામ કહ્યા તે નામ જીવ જાણવું, જેમ કાળી દારીને સાપની જુદીયે કરી ઘાવ હણે તેને સાપની હીંસા લાગે એ નામ સર્પ થયો એવીજ રીતે નામ, તપ, અથવા નામ શીઘ્ર, જેમ વડ પ્રમુખને શીઘ્રવડ એમ કહે છે, તે નામ નીક્ષેપો કહીએ, અર્થાત જે વસ્તુમાં નામ પ્રમાણે ગુણ ન હોય ન તેને હરેક નામ કહે છે તે નામ નીક્ષેપો જાણવો એ સુત્ર સાંભળે છે.

૨. ખીજો સ્થાપના નીક્ષેપો કહે છે, જે કોઈ વસ્તુના આકાર દખીને તેને વસ્તુ કહે જેમ ચીત્રામાણ અથવા કાષ્ઠ અથવા પાષાણના ઘોડા હાથી રમકડાં પ્રમુખ હોય છે તેના આકાર દખી તેને ઘોડા હાથી ગાય બળદ પ્રમુખ કહે છે જેના જેવો આકાર હોય છે તેનું તેનું નામ સ્થાપે છે તે સ્થાપના જાણવી, એ સ્થાપના નીક્ષેપો નામ નીક્ષેપો સહીત હોય, જેમ સ્થાપના શીઘ્ર જીવ પ્રતીમા પ્રમુખ તે સદ્ભાવ સ્થાપનાપણે હોય અને અસદ્ભાવ સ્થાપના પણ હોય અકૃત્રીમ જીવ પ્રતીમા તે નંદીશ્વર દ્વીપ પ્રમુખને વિષે, અને જે ઇહાં જીવ પ્રતીમા તે કૃત્રીમ તે સર્વ સ્થાપના જાણવી, જેમ ચીત્રામાણની સ્ત્રી જહાં માંડી હોય તિહાં સાધુ રહે નહીં કારણ કે સ્થાપના સ્ત્રી છે, તે સ્ત્રી તુલ્ય જાણવી તેમજ જીવ પ્રતીમા જીવ સમાન જાણવી, ઇહાં કોઈક અજ્ઞાની જીવ કહે છે જે સ્થાપનામાં જ્ઞાનાદી ગુણ નથી તેથી સ્થાપનાને માનવી પુજવી નહીં, તેહને ઉતર કહે છે જે, સ્થાપના રૂપ સ્ત્રીમાં સ્ત્રીપણાના ગુણ નથી તેપણ તે વીકારનું કારણ થાય છે તેમજ જીવ પ્રતીમા પણ ધ્યાનનું કારણ છે, અને જે એમ પુછે કે હીંસા થાય છે અને ભગવંતે તો દયાને ધર્મ કહ્યા છે, એવું બોલનારને કહેવું જે, પરદેશી રાજા કેશી ગુરૂને વાંદવાને બીજે દીવશે મોહોટા આડંબરથી આવ્યો તે વંદનામાં હીંસા થઈ પણ જાલ કારણ ગણતી દોષ ન થયો, ખીજો મલીનાથજીએ છ મીત્રને પ્રતીબોધ

વાને પુતળીનો દૃષ્ટાંત કહ્યો, તે હોંસા તો ઘણી થઈ પણ તે લાભના કારણ માં ગણી છે, એમ ભાવ શુદ્ધ હોય તીહાં સમ્યગ દ્રશ્ટીને હોંસા લાગતી નથી, અથવા કોઈ એમ કહે છે જે અમે પોતાને સ્થાનકે બેઠા નમોયુંગું કહીશું તેથી અમને લાભ થાશે તે ખરો, પણ ભગવતી સુત્રમાં ભગવાનને વાંદવાને અધીકારે તો તીહાં જઈ વાંદવાનું ક્ષણ મોહોદુ કહ્યું છે, તથા નીક્ષેપાને અધીકારે એમ કહ્યું જે ભાવ નીક્ષેપો એકલો થાય નહી પણ નામ સ્થાપના તથા દ્રવ્ય એ ત્રણ મીલેથી ભાવ નીક્ષેપો થાય માટે સ્થાપના અવશ્ય માનવી, હવે જે સ્થાપના ન માને તેહને કહીએ જે ચત્રામણની મુરતી ને હોંસાના પરીણામથી કાઢે તેહને હોંસા લાગે છે તેમજ જીવરના ધ્યાને જીવ પ્રતીમા પુજતાં, અરથાત જીવરાજ્યનું સ્વરૂપ જાણી જીવ પ્રતીમાનું પુજન વાંદન કરવું તેથી લાભ થાય છે, એમ યુક્તિથી અગર શીઘ્રાંતની સાથે જીવ પ્રતીમાને જીવરાજ્ય સદ્રસ માને તે આરાધક કહેવાય. અને જે જીવ પ્રતીમાને ન માને તેણે સ્થાપના નીક્ષેપો ઉઘાડ્યા અને સ્થાપના ઉઘાડી તેણે ત્રણે નીક્ષેપો ઉઘાડ્યા તેવારે શીઘ્રાંત પણ ઉઘાડ્યાં માટે જે જીવ પ્રતીમાને નહી માને તે પિરાધક જાણવા તે સ્થાપના ઘંતર અને ચાવતક થીક બે બેદ છે.

૩. હવે ત્રીજે દ્રવ્ય નીક્ષેપો કહે છે, જેનો નામ પણ હોય તથા આકાર સ્થાપના પણ પણ હોય અને લક્ષણ હોય, પણ આત્મ ઉપયોગ ન હોય, તે દ્રવ્ય નીક્ષેપો જાણવો; એટલે અજ્ઞાની જીવ તે જીવ સ્વરૂપના ઉપયોગ વીના દ્રવ્ય જીવ છે—આણુવ ઉગો દૃવં—ઈતિ અનુજ્ઞેગ દ્વાર વચનાત, અરથાત એમ અનુજ્ઞેગ દ્વાર નામના સુત્રમાં કહ્યું છે; વળીકહ્યું છે જે શીઘ્રાંત વાંચતા પુજતાં પદ અક્ષર માત્રા સુધ અર્થ કરે છે; અને વળી ગુરુ મુખે સદે છે તે પણ શુદ્ધ નીચે પોતાની સત્તા ઓળખ્યા વીના સર્વ દ્રવ્ય નીક્ષેપો માંજ છે; જે ભાવ વીના દ્રવ્યપણો છે તે પુન્યનું કારણ છે; પણ નીઝરાનું; મોક્ષનું કારણ નથી; એટલે જે કરણી રૂપ કષ્ટ તપશ્ચા કરે છે તથા સુત્ર વાંચે છે સંભળાવે છે; તથા તેને જીવ અજીવ પદાર્થની સત્તાની ઓળખાણ નથી; તેને ભગવતી સુત્રમાં અવ્રતી અપચખાણી કહ્યા છે; તથા જે એકલી બાજ્ય કરણી કરે છે, અને પોતે સાધુ કહેવાય છે તે મૂખાવાદી (જુડા) છે એમ ઉત્તરાધ્યન સુત્રમાં કહ્યું છે.

નમુર્ણી રનવાસેળં, એ વચને, નાળેળયમુર્ણી હોઈ,

એ વચનથી જે જ્ઞાનવંત છે તે મુતી છે અને જે અજ્ઞાની તે મી-
થ્યાત્વી છે તથા કોઈક ગાળીતાનુ યોગના નરકના તથા દેવતાના બોલ અથ-
વા સાધુ શ્રાવકનો આચાર જાણીને કહે જે અમે જ્ઞાની છીએ તે પણ જ્ઞા-
ની નથી અને જે દ્રવ્ય ગુણ પરબંધ જાણે તેને જ્ઞાની કહીએ એમ શ્રી ઉ-
તરાધ્યેન મોક્ષ મોર્ગે કહ્યું છે કે વસ્તુ સત્તા જાણ્યા વિના જ્ઞાની સમજવો ન
હી, અને નવ તત્વ જાણખી સદા હેતે સનકેતિ અને એહવા જ્ઞાન દર્શન
વીના જે કહે કે અમે ચારીત્રીયા છીએ, તે પણ મૂખાવાદી છે કારણ કે શ્રી
ઉતરાધ્યેનજી મુત્ર મોર્ગે કહ્યું છે જે નાણું દંસણ નાણું, નાણિણ વીણું ન હુતી
અરણ ગુણા એ વચન છે માટે આજ કેટલાક જ્ઞાન હીન કીયાના આડંબર
દખાડે છે તે ડગ છે તેહનો સંગ કરવો નહી. એ બાજ્ય કરણી અભવ્ય
જીવને પણ આવે માટે બાજ્ય કરણી ઉપર રાચવું નહી અને આત્માનુ
સ્વરૂપ જાણખ્યા વીના સામાયક પડીકમાં પચખાણ કરવાં તે સર્વ દ્રવ્ય ની
ક્ષેપામાં પુણ્ય આશ્રય છે, પણ સંવર નથી, શ્રી ભગવતીજી મુત્રમાં કહ્યું છે
“આયા ખલુ સામાધય” એ આસાવાથી જાણજ્ઞે, તથા જીવ સ્વરૂપ જાણ્યા
વિના તપ સંનમ પુણ્ય પ્રકૃતી તે દેવતાના ભવનું કારણ છે,— પુવ્વતવેણું
પુવ્વસંચમેણું દેવલોએ ઉવવજંતીનો ચેવાણું આયતા ભાવ વત્તવયાએ એ આ
લાવો ભગવતીજી મુત્રમાં કહ્યો છે તથા જે કીયા લોખી આચાર હીન છે તથા
જ્ઞાન પણ હીન છે માત્ર ગછતી લાજે શીદાંત જાણે વાંચે છે ત્રત પચખાણ
કરે છે તે પણ દ્રવ્ય નીક્ષેપો જાણવો એમ શ્રી અનુજ્ઞેગ દાર મુત્રમાં કહ્યું
છે ઇમે સમાણ ગુણ મુક્ક, યોગી છકાય નિરાણ કંપા હયાઈવ દુઠામા. ગયા
ઈવ નીરંકુસાં ઘડામઠા તુપ્પોઠાં પંકુરયા ઉરાણા જાણાણું આણાએસછં
દાં વીહરીઉઆણ ઉભા ઉકાલં આવસગસ્સ ઉવડંતીતં લોણુતરિયં દ્વાવ
સ્સયં અર્થ—જેને છકાયની દયા નથી ઘોડાનીપેરે ઉન્મદ છે હાથીનીપેરે
નીરંકુસ છે પોતાના શરીરને ઘોવતા મસળતા ઉજળે કપડે સીણગાર કરી ગ
છના મત્વ ભાવે માચતા સ્વેછાચારી વીતરાગની આજ્ઞા ભાંજતા જે તપ કી
યા કરે છે તે પણ દ્રવ્ય નીક્ષેપામાં છે, અથવા જ્યોતીષ-વૈદક કરે છે અને પો-
તાને આચાર્ય ઉપાધયાય કેહેવરાવીને લોક પાસે મહીમા કરાવે છે તે તાંબાના
ખોટા રૂપેયા જેવા છે, તથા ઘણા ભવ ભમશે માટે અવંદનીક છે એ શાખ્ય

શ્રી ઉતરાધ્યેન સુત્ર માંહે શ્રી અનાથી મુનીના અધ્યેનથી જાણવી અને સુત્રના અર્થ ગુરુ મુખે શીખ્યા વીના નીશ્ચય આત્માનુ સ્વરૂપ જોખજ્યા વિના નીર્યુક્તિ વિના ઉપદેશ આપે છે, તે પોતે તો સંસારમાં ખુડ્યા છે પણ તેમની પાસે એસે છે તથા તેમનુ સાંભળે છે તેવાને પણ સંસારરૂપી સમુદ્ર માં ખુડાવે છે, એમ પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્ર તથા શ્રી અનુભેગદ્વાર સુત્રમાં કહ્યું છે, તથા ભગવતીજ સુત્રમાં પણ કહ્યું છે અને કેટલાક એમ કહે છે જે અમે સુત્ર ઉપર અર્થ કરીએ છીએ તો નીર્યુક્તિ તથા ટીકા પ્રમુખના સ્થોકામ છે એમ ખોલનારા પણ મૂખ્યાવાદી છે કેમકે શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણમાં કહ્યું છે “વચનં તિયંલોગતિય” ઇત્યાદીક જાણ્યા વીના અને તથ નીક્ષેપ જાણ્યા વિના જે ઉપદેશ આપે તે મૂખ્યાવાદ છે એમ અનેક સુત્રમાં કહ્યું છે, માટે બહુ ગુરુ પાસે ઉપદેશ સાંભળવો, શ્રી ઉતરાધ્યેન સુત્ર મૂલે બહુ શુતને મેરની તથા સમુદ્રની અને કલ્પવૃક્ષાદી સોળ ઓપમા દીધી છે, એ દ્રવ્ય નીક્ષેપ કહ્યો.

૪ હવે ચોથો ભાવ નીક્ષેપો કહે છે જે નામ, સ્થાપના, અને દ્રવ્ય એ ત્રણ નીક્ષેપો તે, એક ભાવ નીક્ષેપો વિના અશુદ્ધ છે, જે નામ તથા આકાર લક્ષણ ગુણ સહીત વસ્તુ તે ભાવ નીક્ષેપો જાણવો, ઉવઉગો ભાવ ઇતી વચનાત, એટલે પુખ્ત, દાન, શીલ, તપ, ક્રીયા, જ્ઞાન, એ સર્વ ભાવ નીક્ષેપે સહીત લાભનુ કારણ છે, ઇહાં કોઈ કહેશે જે મનના પરીણામ દ્રઢ કરીને જે કરીએ તેને ભાવ કહીએ એમ કહે છે તે જુઠા છે, એવુ તો સુખની વાંછાયે મીથ્યાત્વી પણ ઘણા કરે છે તે ગણવુ નહી ઇહાં સુત્રની સાખે વીતરાગની આજ્ઞા હેય ઉપાદેયની પરીક્ષા કરી અણવ તત્ત્વ તથા આશ્રવ તત્ત્વ અને બંધ તત્ત્વ ઉપર હેય કહેતાં ત્યાગ ભાવ તથા જીવના સ્વગુણ જે સંવર નીઝરા તથા મોક્ષ તત્ત્વ ઉપર ઉપાદેય પરીણામ તે ભાવ કહીએ એટલે રૂપી ગુણ તે દ્રવ્ય નીક્ષેપ છે અને અરૂપી ગુણ તે ભાવ નીક્ષેપ છે, એટલે ચત્ર વચન કાયા લેસ્યાદીક સર્વ દ્રવ્ય નીક્ષેપમાં છે અને જ્ઞાન દર્શન ચારીત વીર્ય ધ્યાન પ્રમુખ સર્વ ગુણ ભાવ નીક્ષેપમાં છે એ ભાવ નીક્ષેપો તે નામ સ્થાપના દ્રવ્ય સહીત હોય એ ચાર નીક્ષેપો કહ્યા.

હવે ચાર નીક્ષેપો પદાર્થ ઉપર લગાડી દેખાડે છે નામ જીવ તે ચેતના અથવા માંચાને એક વાણને જીવ કહી ખોલાવે છે તે નામ નીક્ષેપે જીવ ગુરતી પ્રમુખ સ્થાપીએ તે સ્થાપના જીવ એકેદ્રીથી પંચેદ્રી પર્યંત સર્વ જીવ છે.

પાણુ ઉપયોગ મીલે નહીં તે દ્રવ્ય જીવ અને મુરતીમાં જીવ સ્વરૂપ ઝોલખી સમકીતના ઉપયોગમાં છે તે ભાવ જીવ એમ ધર્માસ્તીકાયાદીક દ્રવ્યમાં પાણુ જાણવો નામથી ધર્માસ્તીકાય કહી જોલાવવો તે નામ ધર્માસ્તીકાય અને ધર્માસ્તીકાય એહવા અક્ષર લખવા અથવા દ્રષ્ટાંત કારણે કાંઈક વસ્તુ સ્થાપવી તે સ્થાપના ધર્માસ્તીકાય તથા ધર્માસ્તીકાય જે અસંખ્યાત પ્રદેશી ધર્મ દ્રવ્ય છે તે દ્રવ્ય ધર્માસ્તીકાય એમ ધર્માસ્તીકાયને જેવારે ચલાણુ સહાય ગુણની અપેક્ષા સહીત ઝોલખીએ તે ભાવ ધર્માસ્તીકાય.

કોઈના સાધુ એહવો નામ છે તે નામ સાધુ અને સ્થાપના કરીએ તે સ્થાપના સાધુ તથા જે પંચમહાવ્રત પાળે ક્રીયા અનુષ્ઠાન કરે સુન્તો આહાર લીધે પાણુ જ્ઞાન ધ્યાનનો જેવો ઉપયોગ જોઈએ તેવો ઉપયોગ ન હોય તે દ્રવ્ય સાધુ તથા જે ભાવ સંવર મોક્ષનો સાધક થઈ ભાવ સાધુની કરાણી કરે તે ભાવ નીક્ષેપે સાધુ કહીયે.

કોઈકનો અરીહંત એહવો નામ છે તે નામ અરીહંત અને અરીહંત ની સ્થાપના તે સ્થાપના અરીહંત અને જેટલે સુધી છદ્મસ્થ અવસ્થા તે દ્રવ્ય અરીહંત અને કેવળજ્ઞાન પામ્યા પછે લોકલોકના ભાવ જાણે (દેખે) તે ભાવ અરીહંત એમ શીઘ્રમાં પાણુ કહેવા.

કોઈ જીવનો જ્ઞાન એહવું નામ અથવા ભાવે અજીવનો નામ તે નામ જ્ઞાન તથા જે જ્ઞાન પુસ્તકમાં લખ્યું છે તે સ્થાપના જ્ઞાન અને જે ઉપયોગ વીના શીઘ્રાંતનો જાણવો તથા અન્ય મતીનાં સર્વ શાસ જાણવાં તથા જસરીરાદીક તે સર્વ દ્રવ્ય જ્ઞાન અને જે નવ તત્વનું સમ્યક સહીત જાણવું તે ભાવ જ્ઞાન.

તથા કોઈકનો તપ એહવું નામ તે નામ તપ, તથા પુસ્તકમાં તપની વીધીનું લખન તે સ્થાપન તપ, અને પુન્યરૂપ માસ ખમાણુદીક કરવું તે દ્રવ્ય તપ, તથા જે પરવસ્તુ ઉપર ત્યાગનો પરીણામ તે ભાવ તપ, એ સંવરાદી-સર્વમાં ચાર ચાર નીક્ષેપા જાણવા, તથા શ્રી અનુજ્ઞેગદારમાં કહ્યો છે. જ-છંચજ જાણીજ નીખેવંનિખેવે નિરવસેસં; જછવીયન જાણીજ, ચોક્યંનિ-ખવેતછ, ॥ ૧ ॥ એ ચાર નીક્ષેપા કહ્યા. એટલે શબ્દ નય કહ્યો.

હવે છઠો સમભીરૂઢ નય કહે “જે વસ્તુના કેટલાક ગુણ પ્રગટયા છે અને કેટલાક ગુણ પ્રગટયા નથી પાણુ અવસ્ય પ્રગટશે એહવી વસ્તુને વસ્તુ કહે તે વસ્તુનાં નામતરે એક કરી જાણે જેમ જીવ, ચેતન તથા આતમા એ ના એક અર્થ કહે તે સંભીરૂઢ નય કહીએ; એ નય એક અંસ ઉઠી વ-

સ્તુને પુરેપુરી કહે જેમ તેરમા ગુણઠાણે કેવળી હોય તેને સીધ કહે, એ નયના બેદ બીલકલ નથી એ સંભીરૂઠ નય કહયો.

૭ હવે સાતમો એવંભુત નય કહે છે “જે વસ્તુ પોતાના ગુણે સંપૂર્ણ છે, અને પોતાની ક્રીયા કરે છે, તેને તે વસ્તુ કહી બોલાવે; જેમ મોક્ષ સ્થાનકે જે જીવ પહોંતો તેને સીધ કહે જેમ પાણીથી ભરેલો સીના માથા ઉપર આવતો જળ ધરાણ ક્રીયા કરતો તેને ઘડો કહે એ એવંભુત નય કહેલો.

હવે સાત નયના દ્રષ્ટાંત શ્રી અનુન્નેગદ્વાર સુત્રથી લખીએ છીએ જેમ કોઈ પુરૂષે કોઈક બીજા પુરૂષને પુછ્યું જે તમે કીહાં વસો છો; તેવારે તે પુરૂષે કહ્યું હું લોકમાં વસુ છુ, તેવારે અશુધ નૈગમવાળે પુછ્યું જે લોકના ત્રણ બેદ છે ૧ અધો લોક, ૨ ત્રીછા લોક, ૩ ઉર્ધ્વ લોક તેમાં તુ કીહાં રહે છે. તેવારે શુધ નૈગમે કહ્યું જે ત્રીછા લોકમાં રહુ છુ વળી પુછ્યું જે ત્રીછા લોકમાં અસંખ્યાતા ધ્વીપ સમુદ્ર છે તેમાં તુ કીયા ધ્વીપમાં રહે છે તેવારે વીશુધ નૈગમે કહ્યું જે જંબુધ્વીપમાં રહુ છુ, તે જંબુધ્વીપમાં ખેત્ર ઘણાં છે તેમાં તુ કીયા ખેત્રમાં રહે છે તેવારે અતી શુધ નૈગમ બોલ્યો જે ભરત ખેત્રમાં રહુ છુ તે ભરત ખેત્રના છ ખંડ છે તે માંહેલા કીયા ખંડમાં રહે છે, તેવારે કહ્યું જે મધ્ય ખંડમાં રહુ છુ એમ ક્રમે પુછતાં છેલે કહ્યું જે આંપણા દશમાં રહુ છુ. તેવારે ફરી પુછ્યું જે દશમાં તો નગર ગામ ઘણાં છે તો તુ કીહાં રહે છે, તેવારે કહ્યું જે હુ અમુક ગામમાં રહુ છુ તે ગામમાં અમુક પાડો તથા અમુક ઘર બતાવ્યો તીહાં સુધી નૈગમ નય જણવો.

અને સંગ્રહ નયવાળો બોલ્યો જે માહારા પોતાના શરીરમાં વસુ છુ, તથા વ્યવહાર નયવાળો બોલ્યો જે સંચારે બેઠો છુ તેટલાજ બીજાનામાં રહુ છુ, અને રૂબુ સુત્ર નયવાળો કહે જે માહારા આતમાના અસંખ્યાત પ્રદેશમાં રહુ છુ, વળી શબ્દ નયવાળો કહે જે માહારા સ્વભાવમાં રહુ છુ તેમજ સમભીરૂઠ નયવાળો કહે જે હુ માહારા ગુણમાં રહુ છુ અને એવંભુત નય વાદી કહે જે જ્ઞાન દરશન ગુણમાં વસુ છુ એ દ્રષ્ટાંત કહયો તેમ સર્વ વસ્તુમાં કહેવું.

તથા કોઈકે પ્રદેશ માત્ર ખેત્ર અંગીકાર કરી પુછ્યું જે એ પ્રદેશ કીયા દ્રવ્યનો છે તેવારે નૈગમ નય બોલ્યો જે છ દ્રવ્યનો પ્રદેશ છે કેમકે એક આકાશ પ્રદેશ. મધ્યે છ દ્રવ્ય બેળા છે, તેવારે સંગ્રહ નય બોલ્યો જે કાળ દ્રવ્યતો અપ્રદેશી છે તે માટે સર્વ લોકમાં એક સમય સરીખો છે પણ તે એ

ક આકાશ દરવ્યના પ્રદેશમાં જુદા નથી માટે કાળ પીના પાંચ દરવ્યને પ્રદેશ છે તેવારે વ્યવહાર નય બોલ્યો કે જે દરવ્ય મુખ્ય દખાય છે તેહનો પ્રદેશ છે તેવારે રૂઝુ સુત્ર નય બોલ્યો કે જે દરવ્યના ઉપયોગ દઈ પુછીએ, તે દરવ્યના પ્રદેશ છે જે ધર્માસ્તીકાયના ઉપયોગ દઈ પુછીએ તો ધર્માસ્તીકાયના પ્રદેશ છે જે અધર્માસ્તીકાયના ઉપયોગ દઈને પુછીએ તો અધર્માસ્તીકાયના પ્રદેશ છે તેવારે સખ્દ નય બોલ્યો જે દરવ્યના નામ લઈ પુછીએ તે દરવ્યના પ્રદેશ છે; હવે સંભીરૂઢ નય બોલ્યો જે એક આકાશ પ્રદેશ મધ્યે ધર્માસ્તીકાયના એક પ્રદેશ છે, અને જીવના અનંતા પ્રદેશ છે, પુદ્ગળના પણ અનંતા પ્રદેશ છે; તેવારે અવંજુત નય બોલ્યો કે પ્રદેશને જે દરવ્યની ક્રીયા ગુણ પરબ્ધ અંગીકાર કરી દખીએ તે સમય તે પ્રદેશ દરવ્યના ગણીએ, એ પ્રદેશમાં સાત નય કહ્યા.

હવે જીવમાં સાત નય કહે છે પ્રથમ નૈગમ નય નીમીતે જે ગુણ પર્યાયવંત શરીર સહીત તે જીવ એટલે શરીરમાં જે બીજા પુદ્ગળ તથા ધર્માસ્તીકાયાદીક દરવ્ય છે તે સર્વ જીવમાંજ ગણ્યા, તેવારે સંગ્રહ નય બોલ્યો જે અસંખ્યાત પ્રદેશી તે જીવ એટલે એક આકાશના પ્રદેશ ટળ્યા બીજા સર્વ જીવમાં ગણાણ્યા, તેવારે વ્યવહાર નય બોલ્યો જે વીષય લેઈ કામ વાત સંભારે તે જીવ ઇહાં ધર્માસ્તી અધર્માસ્તીકાય આકાશ તથા બીજા પુદ્ગળ સર્વ ટલ્યા પણ પંચેદ્રી તથા મન અને લેશ્યા એ પુદ્ગળ છે તે જીવમાં ગણાણ્યા કારણ કે વીષયાદીક તો ઇદરીયો છે તે જીવથી ન્યારા છે પણ ઇહાં વ્યવહાર નય મતે જીવ બેળા લીધા છે તેવારે રૂઝુ સુત્ર નય બોલ્યો જે ઉપયોગવંત તે જીવ ઇહાં ઇદ્રીયાદીક સર્વ ટલ્યા પણ જ્ઞાન તથા જ્ઞાનના બેદ ટલ્યા નહી હવે શખ્દ નય બોલ્યો જે નામ જીવ સ્થાપના જીવ દરવ્ય જીવ ભાવ જીવ ઇહાં જીવમાં ગુણ નીરગુણના બેદ પડ્યો નહી તેવારે સમભીરૂઢ નય બોલ્યો. જે જ્ઞાનાદી ગુણવંત તે જીવ તેવારે મતી જ્ઞાન સુત જ્ઞાન ઇત્યાદીક સાધક અવસ્થાના ગુણ તે સર્વ જીવ સ્વરૂપમાં આઠ્યા એહવે એહવે એવંજુત નય બોલ્યો, જે અનંત જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર સુધ સતાવંત તે જીવ એ નયે જે શીધ અવસ્થામાં ગુણ હતા તેજ ગ્રહ્યા, એ સાત નયે જીવ દરવ્ય કહેા.

હવે સાત નયે ધર્મ કહે છે નૈગમ નય બોલ્યો જે સર્વ ધર્મ છે કેમકે સર્વ પ્રાણી ધરમને ચાહાય છે એ નય અંશરૂપ ધર્મને ધર્મ એહવુ નામ

કહે, હવે સત્રહ નય બોલ્યો ને વડેરાએ આદર્યો તે ધર્મ એણે અના-
ચાર છોડ્યો પણ કુળાચારને ધર્મ કહ્યું હવે વ્યવહાર નય બોલ્યો ને મુખનું
કારણ તે ધર્મ. એણે પુન્ય કરણીને ધર્મ કરી માન્યો તથા રૂબુ મુત્ર નયમતે
ને ઉપયોગ સહીત વૈરાગરૂપ પરીણામ તે ધર્મ કહીએ, એ નયમાં યથા મ-
વૃત્તી કરણના પરીણામ પ્રમુખ સર્વ ધરમમાં ગણ્યા તે મીથ્યાત્વીને પણ હા
ય હવે શબ્દ નય બોલ્યો ને ધરમનું મુળ સમકીત છે, માટે સમકીત તેજ
ધરમ, તેવારે સંભીરૂઢ નય બોલ્યો ને જીવ અજીવ નવ તત્વ તથા છ દ્ર-
વ્યને આજખીને જીવ સતાધ્યાવે અજીવનો ત્યાગ કરે એહવો જ્ઞાન દર્શન
ચારીત્રનો શુદ્ધ નીશ્ચય પરીણામ તે ધરમ, એ નયે સાધક સીધના પરીણામ
તે ધરમપણે લીધા; હવે એવંત્રુત નય બોલ્યો ને શુકલધ્યાન રૂપાતીતના પ
રીણામ ક્ષયક શ્રેણી કરમ ક્ષયનાં કારણ તે ધરમ, ને જીવનો મુળ સ્વભાવ તે
વસ્તુ ધરમ ને મોક્ષરૂપ કાર્ય ન કરે તે ધરમ, એ સાત નયે ધરમ કહ્યો.

હવે સાત નયે શીઘ્રપણો કહે છે, નૈગમ નયને મતે સર્વ જીવ શીધ
છે કેમકે સર્વ જીવના આઠ રૂચક પ્રદેશ શીધ સમાન નીરમળ છે, માટે સં-
ગ્રહ નય કહે ને સર્વ જીવની સત્તા શીધ સમાન છે એણે પર્યાયાર્થીક નય
કરી કરમ સહીત અવસ્થા તે ટાળીને દરવ્યાર્થીક નયે કરી અવસ્થા અંગી
કાર કરી; તેવારે વ્યવહાર નય બોલ્યો ને વિદ્યા લખ્ધી પ્રમુખ ગુણે કરી
શીધ થયો તે શીધ, એ નયે બાબ્ય તપ પ્રમુખ અંગીકાર કર્યો; હવે રૂબુ
મુત્ર નય બોલ્યો કે જેણે પોતાના આત્માની શીધપણાની સત્તા આજખી
અને ધ્યાનનો ઉપયોગ પણ તેજ વરતે છે તે સમયે તે જીવ શીધ જાણવો,
એ નયે સમકીતી જીવ શીધ સમાન છે એમ કહ્યું. હવે શબ્દ નય બોલ્યો
ને, શુદ્ધ મુકળધ્યાન પરીણામ નામાદીક નીક્ષેપે તે શીધ, તેવારે સંભીરૂઢ
નય બોલ્યો ને કેવળજ્ઞાન કેવળ દર્શન યથાખ્યાત ચારીત્ર એ ગુણે સહીત
તે શીધ જાણવા, એ નયે તેરમા ચઉદમા ગુણક્રમના કેવળીને શીધ કહ્યા
અને એવંત્રુત નય કહે છે કે જેનાં સકળ કરમ ક્ષય થયાં લોકલોકને વિષે
ખીરાજમાન અષ્ટ ગુણ સંપન્ન તે શીધ જાણવા. એ રીતે શીધપદ સાત ન
ય કહ્યા એ સાત નય મીલ્યા સમકીતી છે અને ને એક નયને ગ્રહણ કરે
તે મીથ્યાત્વી છે એ સાત નય શીધ તે વચન પ્રમાણ છે, અને એ સાત ન
યમાં કોઈ પણ નયને ઉથાપે તેનું વચન અપ્રમાણ છે.

હવે પ્રમાણનો વિચાર કહે છે પ્રમાણના બે ભેદ છે એક પ્રત્યક્ષ પ્ર-

માણ બીજી પરીક્ષ પ્રમાણ તેમાં જે છવ પોતાના ઉપયોગથી દરબંધને જાણે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ કહીએ જેમ કેવળી છ દરબંધ પ્રતક્ષ પ્રમાણે જાણે તથા દષ્ટિ તે માટે કેવળજ્ઞાન તે સર્વથી પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન છે, અને મન પરબંધ જ્ઞાન તે મનોબર્જણા પ્રત્યક્ષ જાણે તથા અવધીજ્ઞાન, તે પુદ્ગળ દરબંધને પ્રત્યક્ષ જાણે માટે એ જે જ્ઞાન દશ પ્રત્યક્ષ છે, બીજી હ્રસ્વસ્થ જ્ઞાન તે સર્વ પરીક્ષ પ્રમાણ છે.

હવે પરીક્ષ પ્રમાણ કહે છે મતી જ્ઞાન અને સુત જ્ઞાનના ઉપયોગ પરીક્ષ પ્રમાણ છે કેમકે જે શાસ્ત્રના બળથી જાણે તે પરીક્ષ પ્રમાણ કહીએ. તે પરીક્ષ પ્રમાણના ત્રણ ભેદ છે. ૧ અનુમાન પ્રમાણ, ૨ આગમ પ્રમાણ, ૩ ઉપમાન પ્રમાણ, તેમાં અનુમાન એટલે કોઈ સહી નાણુ દષ્ટીને જે જ્ઞાન થાય જેમ દુમાડો દષ્ટીને અગ્નીનુ અનુમાન થાય અને આગમ એટલે સાક્ષની સાંખ્યથી જે વાત જાણીએ જેમ દેવલોક તથા નારકી નીગોદ વિગરેના વિચાર આગમથી જાણીએ છીએ તે આગમ પ્રમાણ અને કોઈક વસ્તુના દષ્ટાંત આપીને વસ્તુ જાણખાવવી તે ઉપમાન પ્રમાણ જાણવો. એ પ્રમાણ કહ્યા, હવે સત અસત પક્ષથી સપ્ત ભંગી કહે છે.

૧ સ્થાત કહેતાં અને કાંતપણે સર્વ અપેક્ષા લેઈ છવ દરબંધમાં આપણો દરબંધ આપણો ખેત્ર આપણો કાળ આપણો ભાવ એમ આપણે ગુણ પર્યાયે છવ છે તેમ સર્વ દરબંધ આપણે ગુણ પર્યાયે છે તે સ્થાત અસ્તી નામા પેદેલો ભાંગો થયો.

૨ છવમાં બીજા પાંચ દરબંધના ૧ દરબંધ, ૨ ખેત્ર, ૩ કાળ, ૪ ભાવ, તે પર દરબંધના ગુણ પરબંધ છવમાં નથી; એટલે પરદરબંધના ગુણને નાસ્તીપણે સર્વ દરબંધમાં છે એ સ્થાદ નાસ્તી બીજા ભાંગો;

૩ દરબંધ સ્વગુણે અસ્તી અને પરગુણે નાસ્તી એ જે ભાંગા એક સમયે દરબંધમાં છે જેમ સમય શુદ્ધ સ્વગુણની અસ્તી છે તેજ સમયે પરગુણની પણ નાસ્તી છે માટે અસ્તી નાસ્તી એ બેહુ ભાંગા બેજા છે તે સ્થાત અસ્તી નાસ્તી બીજા ભાંગો થયો.

૪ અસ્તી અને નાસ્તી એ બેહુ ભાંગા એક સમયમાં છે તો વચન કરી અસ્તી એટલો ધોલતા અસંખ્યાતા સમય ભાંગે તેથી નાસ્તી ભાંગો તેજ વખતે કહેવાણો નહી. અને જો નાસ્તી ભાંગો કહેા છે અસ્તીપણે નાવ્યો માટે એકજ અસ્તી કહેતાં ઘડાં નાસ્તીપણે તેજ સમયે દરબંધમાં છે તે નહી

કહેવાણી માટે મૂખાવાદ લાગે તેમજ નાસ્તી કહેતાં અસ્તીના મૂખાવાદ લાગે માટે વચન અગોચર છે, એક સમયમાં બેહુ વચન બાધ્યા જય નહી કેમકે એક અક્ષર બોલતાં અસંખ્યાતા સમય લાગે છે માટે વચનથી અગોચર છે; તે સ્વાત અવ્યક્ત વ્ય એ ચોથો ભાંગો કહ્યો.

૫ તે અવ્યક્તવ્ય પણો વસ્તુમાં અસ્તી ધર્મનો પણ છે માટે સ્વાત અસ્તી અવ્યક્ત વ્ય પાંચમો ભાંગો કહ્યો; તેમજ નાસ્તી ધર્મનો પણ અવ્યક્ત વ્ય પણો વસ્તુ મધ્ય છે માટે સ્વાત નાસ્તી અવ્યક્તવ્ય છઠો ભાંગો બાણવો તે અસ્તી પણો તથા નાસ્તી પણો બેહુ ધર્મ એક સમયે વસ્તુ મધ્ય છે. પણ વચથી અવ્યક્ત વ્ય છે માટે સ્વાત અસ્તીના રીતીયુંગ પત અવ્યક્તવ્ય એ સાતમો ભાંગો કહ્યો.

હવે એ શાત ભાંગા નીત્ય તથા અનીત્ય પણામાં લગાડે છે, ૧ સ્વાત નીત્ય, ૨ સ્વાત અનીત્ય, ૩ સ્વાત નીત્યા નીત્ય, ૪ સ્વાત અવ્યક્ત વ્ય, ૫ સ્વાત નીત્ય અવ્યક્તવ્ય, ૬ સ્વાત અનીત્ય વ્યક્તવ્ય, ૭ નીત્યાનીત્ય બુદ્ધપત અવ્યક્તવ્ય એમજ એક અનેકના શાત ભાંગા કહેવા, તથા ગુણ પર્યાયમાં પણ કહેવા કેમકે શીધ મધ્ય નય નથી તો પણ સ્પત ભંગી તો શીધમાં છે.

હવે સત્તા ઓળખવાને ત્રીભંગીયો કહે છે ૧ મીથ્યાત્વ દશા તે ખાધક દશા, ૨ સમંકેત ગુણઠાણથી માંડીને અચોગી કેવળી ગુણઠાણા સુધી સાધક દશા બાણવી, ૩ સર્વ કરમથી રહીત તે શીક દશા, ૧ જ્ઞાનનો બાણપણો તે જીવનો ગુણ, ૨ તેનો જ્ઞાતા તે જીવ, ૩ જ્ઞેય તે સર્વ દ્રવ્ય, ૧ ધ્યાન તે જીવના સ્વરૂપનો, ૨ તે ધ્યાનનો ધ્યાતા જીવ, ૩ ધ્યેય આત્માનો સ્વરૂપ. ૧ કર્તા તે જીવ, ૨ કરમ તે એક મોક્ષ બીજો બંધ, ૩ ક્રીયા તે એક સંવર બીજો આશ્રવ. ૧ કરમ તે ચેતનાને કરમ બધના પરીણામ, ૨ કરમનુ ક્રીય તે ચેતનાને જે કરમ ઉદયના પરીણામ ૩ જ્ઞાન ચેતના તે જીવનો સ્વગુણ તે આત્માના ત્રણ ભેદ છે. ૧ અજ્ઞાનાની જીવ, શરીરાદીક પરવસ્તુને આત્મા બુદ્ધીએ કરી માને તે પિહેલો બહીર આત્મા, ૨ જે દેહ સહીત જીવ છે તે પણ નીચે સત્તા ગુણ શીધ સમાન છે એટલે પોતાના જીવને શીધ સમાન કરી ધ્યાવે તે બીજો અંતર આત્મા બાણવો; ૩ કરમ અપાવી કેવળ જ્ઞાન પામ્યા તે અરીહંત તથા શીક સર્વ પરમાત્મા બાણવા એ ત્રીભંગીના વિચાર કહેવા. એટલે આઠ પક્ષના વિચાર કહ્યો,

હવે એક દ્રવ્ય મધે છ સામાન્ય ગુણ છે તે કહે છે પહેલો અસ્તી તત્ત્વ તે જે છ દ્રવ્ય આપણા ગુણ પરબળ્ય પ્રદેશ કરી અસ્તી છે તેમાં ધરમ અધરમ આકાશ અને જીવ એ ચાર દ્રવ્યનો અસંખ્યાતા પ્રદેશ મીલ્યા ખંધ થાય છે અને પુદ્ગળમાં ખંધ થવાની શક્તિ છે માટે એ પાંચ દ્રવ્ય અસ્તીકાય છે અને છઠો કાળ દ્રવ્યનો સમય કોઈ કોઈથી મીલતો નથી કેમકે એક સમય વીણાસ્યા પછે બીજો સમય આવે છે માટે કાળ અસ્તીકાય નથી, એ દ્રવ્યમાં અસ્તીતપણું કહ્યો.

૨ વસ્તુત્ત્વ કહેતાં વસ્તુપણું કહે છે તે દ્રવ્ય છએ એકઠા એક ખેત્ર મધ્યે રહ્યા છે એક આકાશ પ્રદેશમાં ધર્માસ્તીકાયનો એક પ્રદેશ રહ્યો છે તથા અધરમાસ્તીકાયનો પણ એક પ્રદેશ રહ્યો છે અને જીવ અનંતાના અનંતા પ્રદેશ રહ્યા છે પુદ્ગળ પરમાણુ અનંતા રહ્યા છે તે સર્વ પોત પોતાની સત્તા લીધા થકા રહ્યા છે પણ કોઈ દ્રવ્ય કોઈ સાથે મીલી જતો નથી તે વસ્તુપણું;

૩ દ્રવ્ય તત્ત્વ કહેતાં દ્રવ્યપણું તે સર્વ દ્રવ્ય પોત પોતાની ક્રીયા કરે એ ઠલે ધર્માસ્તીકાયમાં ચલાણ ગુણ તે સર્વ પ્રદેશ મધે છે સદાકાળે પુદ્ગળ તથા જીવને ચલાવવા રૂપ ક્રીયા કરે છે ઇહાં કોઈ પુછે જે લોકાંતીક શીઘ્ર ખેત્રમાં ધર્માસ્તીકાય છે તે શીઘ્રના જીવને ચલાવપણું કરતી નથી તે કેમ, તે હવે ઉતર કહે છે જે શીઘ્રના જીવ અક્રીય છે માટે ચાલતા નથી પણ તે ખેત્રમાં જે સુદૃઢ નીગોદના જીવ તથા પુદ્ગળ છે તેહને ધર્માસ્તીકાય ચલાવે છે માટે પોતાની ક્રીયા કરે છે તેમજ અધર્માસ્તીકાય જીવ તથા પુદ્ગળને સ્થીર રાખવાની ક્રીયા કરે છે તથા આકાશ દ્રવ્ય તે સર્વ દ્રવ્યને અવગાહના રૂપ કાર્ય કરે છે ઇહાં કોઈ પુછે જે અલોકાકાશ સમો તો બીજુ કોઈ દ્રવ્ય નથી તો અલોકાકાશ કીહા દ્રવ્યને અવગાહ દાન આપે છે તેને ઉતર કહે છે. જે અલોકાકાશમાં અવગાહ કરવાની શક્તિ તો લોકાકાશ જેવીજ છે પરંતુ તીહાં અવગાહનો દાન લેનાર કોઈ દ્રવ્ય નથી માટે અવગાહ દાન કરતો નથી અને પુદ્ગળ દ્રવ્ય મીલવા વીખરવા રૂપ ક્રીયા કરે છે તથા કાળ દ્રવ્ય વર્તનારૂપ ક્રીયા કરે છે અને જીવ દ્રવ્ય જ્ઞાન લક્ષણ ઉપયોગરૂપ ક્રીયા કરે છે એમ સર્વ દ્રવ્ય પોત પોતાને પરીણામી સ્વસત્તાની ક્રીયા કરે છે એ દ્રવ્યત્વપણું કહ્યો.

૪ પ્રમેયત્વ કહેતાં પ્રમેયપણું જે છ દ્રવ્યમાં પ્રમેયપણું છે તેના પ્રમાણ

કેવળી પોતાના જ્ઞાનથી કહે છે જે ધર્માસ્તીકાય તથા અધર્માસ્તીકાય અને આ કાસ્તીકાય એકેક દ્રવ્ય છે અને જીવ દ્રવ્ય અનંતા છે તેહની ગણતી કહે છે સંજી મનુષ્ય સંજ્યાતા છે અસંજી મનુષ્ય અસંજ્યાતા છે, નારકી અસંજ્યાત છે, દેવતા અસંજ્યાતા છે તીર્થંચ પચેદ્રી અસંજ્યાતા છે; ઘેરંદ્રી અસંજ્યાતા છે, તેરંદ્રી અસંજ્યાતા છે; ચેરંદ્રી અસંજ્યાતા છે, તેથી. પૃથ્વીકાય અસંજ્યાત છે અપકાય અસંજ્યાતા; તેઉકાય અસંજ્યાતા, વાઉકાય અસંજ્યાતા પ્રત્યેક વનસ્પતી જીવ અસંજ્યાત, તે થકી શીધના જીવ અનંતા તે થકી બાદર નીગોદના જીવ અનંત ગુણ એટલે બાદર નીગોદ તે કંદમુળ, આદુ* સુરણ રતાણ પ્રમુખ એહને સુધના અગ્ર ભાગે અનંતા જીવ છે તે શીધના જીવથી અનંત ગુણ છે, અને સુદમ નીગોદ સર્વથી અનંત ગુણ છે તે સુદમ નીગોદના વિચાર કહે છે, જેટલા લોકાકાશના પ્રદેશ છે તેટલા ગોળા છે તે એક એક ગોળામાં અસંજ્યાતા નીગોદ છે, નીગોદ શબ્દનો અર્થ એ છે જે અનંતા જીવનો પીડ ભુત એક શરીર એટલે એક શરીરમાં અનંતા જીવ એવા એક પીડ તે નીગોદ કહીએ તે એકેકી નીગોદ મધ્યે અનંતા જીવ છે તે અતીતકાળના સર્વસમય તથા અનાગત કાળના સર્વ સમય અને વર્તમાન કાળનો એક સમય તેને બેળા કરી અનંત ગુણ કરી એ એટલા એક નીગોદમાં જીવ છે એટલે અનંતા જીવ છે એ સંસારી જીવ એકેકાના અસંજ્યાત પ્રદેશ છે અને એકેકા પ્રદેશે અનંતી કર્મ વર્ગણા લાગી છે તે એકેક વર્ગણા મધ્યે અનંતા પુદ્ગલ પરમાણુ છે એમ અનંતા પરમાણુ જીવ સાથે લાગ્યા છે તે થકી અનંતા પુદ્ગલ પરમાણુ જીવથી રહીત છુટા છે.

ગાથા.

ગોલાય અસંખિજાઅ સંખનિગોય ઉહવદ્ગોલો ॥

इकिक्मिनिगोए अनंत जीवामुणेयवा ॥ १ ॥

અર્થ—લોક માહે અસંજ્યાતા ગોળા છે એકેકા ગોળા મધ્યે અસંજ્યાતી નીગોદ છે એકેક નીગોદમાં અનંતા જીવ છે.

गथा ॥ सत्तरस समहिया ॥ किरइगाणु पाणमीहुंति

खुडभवा ॥ सगतिस सयतिहुतर ॥ पाणु पुणइग

मुहुतंमि ॥ २ ॥

અર્થ—નીગોદીયા છવ તે મનુષ્યના એક સાસી સાસમાં સતરભવ જ નેરા કરે છે અને સડત્રીસ સો તિહુતેર સ્વાસો સાસ એક મહુર્તમાં થાય અને નીગોદના છવ એક મહુર્તમાં ૬૫૫૩૬ ભવ કરે અને નીગોદના એક ભવ ૨૫૬ આવલીના છે કુલક ભવનો એ પ્રમાણ છે.

નીગોદમાં અનંતા છવ એહવા છે જે છવત્રસપણે પહેલા કીવારે પામ્યા નથી અનંતો કાળ પુર્વે ગયો અને અનંતો કાળ જશે પણ તે છવ વારંવાર તીહાજ ઉપજે છે અને તીહાજ ચલે છે એમ એક નીગોદમાં અનંતા છવ છે. તે નીગોદના બે ભેદ છે એક વ્યવહાર રાશી નીગોદ અને બીજો અવ્યવહાર રાશી નીગોદ તેમાં જે બાદર એકદ્રીયપણે ભાવે ત્રણપણે પામી ને પાછા નીગોદમાં જઈ પડ્યા છે તે નીગોદીયા છવને વ્યવહાર રાશીયા કહીયે, અને જે છવ કોઈ પણ કાળે નીગોદમાંથી નીકળ્યા નથી તે છવ અવ્યવહાર રાશીયા કહીએ અને ઇહાં મનુષ્યપણાથી જોટલા છવ કરમ ખ પાવીને એક સમયમાં મોક્ષ જાય છે તેટલા છવ તેજ સમયે અવ્યવહાર રાશી સુક્ષ્મ નીગોદમાંથી નીકળીને ઉચા આવે છે જો દસ છવ મોક્ષ જાય તો દસ છવ નીકળે કોઈક વેળાએ ભવ્ય છવ આછા નીકળે તો તે કંકાણે એક બે અભવ્ય નીકળે પણ વ્યવહાર રાશીમાં છવ કોઈ વધે ઘટે નહીં એ વા નીગોદના અસંખ્યાતા લોક માંહેલા ગોળા તે છ દીશીના આઠ્યા પુદ્ગળને આહારાદીકપણે લે છે તે સકળ ગોળા કહેવાય અને લોક અંતના પ્રદેશો જે નીગોદના ગોળા રહ્યા છે તેને ત્રણ દીશીના આહારની ફરસના છે માટે વીકલ ગોળા કહીએ એ સુક્ષ્મ નીગોદમાં પાંચ સ્થાવરના સુક્ષ્મ છવ તે સર્વ લોકમાં કાજળની કુપલીનીપેરે ભર્યા થકા વ્યાપી રહ્યા છે અને સાધારણપણે તે માત્ર એક વનસ્પતીમાંજ છે પણ ચાર થાવરમાં નથી એ સુક્ષ્મ નીગોદમાં અનંતો દુઃખ છે તેનું ઉદાહરણ કહે છે સાતમી નરકના તેત્રીસ સાગરોપમના આઉણે છે તે તેત્રીસ સાગરોપમના જોટલા સમય થાય તેટલા વખત સાતમી નરકમાં ઉતકણે તેત્રીસ સાગરોપમને આયુષે કોઈ છવ ઉપજે તેટલા ભવમાં જોડેલો જોડેલ દુઃખ થાય તે સર્વ એકઠો કરીયે તેથી અનંત ગુણિ દુઃખ નીગોદના છવ એક સમયમાં જોગવે છે— દ્રઢાંત—જેમ કોઈ એક મનુષ્યને સાઠાત્રણ ફોક સોઠાની સુધને અગ્નીથી તપાવીને કોઈક દેવતા સમકાળે જોયે અરથાત છે સુધઆ તપાવીને શરીરમાં જોયે તેને જે વેદના થાય તેથી અનંત ગુણી વેદના નીગોદ મૂકે છે અને ભવ્ય છવને

નીગોદનુ કારણ તે અજ્ઞાન દીશા છે માટે તેહનો ત્યાગ કરવો એ નીગોદ નો વિચાર કહ્યો એ સર્વ પ્રમેયનો પ્રમાતા આત્મા પોતાના જ્ઞાન ગુણે કરીને પ્રમેયનો પ્રમાણ કહે એ પ્રમેયત્વપણા કહ્યો,

૫ સત્ત્વપણા તે છે દ્રવ્ય એક સમયમાં ઉપજે વીણુસે છે અને સ્થીર પણ છે ઉત્પાદવ્યય ધ્રુવપણા તેહીજ સતપણા ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ યુક્ત સ ત, ઇતીતત્ત્વાર્થ વચનાત, તે વીસ્તારથી કહી દેખાડે છે જે ધર્માસ્તીકાયના અ સંખ્યાતા પ્રદેશ છે તીહાં એક પ્રદેશમાં અગુરુ લઘુ અસંખ્યાતો છે અને બીજા પ્રદેશમાં અનંતો અગુરુ લઘુ છે અને ત્રીજા પ્રદેશમાં અસંખ્યાતો અગુરુ લઘુ છે એમ અસંખ્યાતા પ્રદેશમાં અગુરુ લઘુ પર્યાય ઘટતો વધતો રહે છે અગુરુ લઘુ પર્યાય ચલ છે તે જે પ્રદેશમાં અસંખ્યાતો છે તે પ્રદેશ માં અનંતો થાય છે અને અનંતાને ઠેકાણે અસંખ્યાતો થાય છે એમ લોક પ્રમાણુ અસંખ્યાતા પ્રદેશમાં સરીખો સમકાળે અગુરુ લઘુ પરીણમ ફીરે છે તે જે પ્રદેશમાં અસંખ્યાતો ફીટીને અનંતો થાય છે તે પ્રદેશમાં અસંખ્યાત પણાનો વીનાશ છે અને અનંતપણાનો ઉપજવો છે અને અગુરુ લઘુપણે ગુણ ધ્રુવ છે એમ ઉપજવો વીણુસવો અને ધ્રુવ એ ત્રણે પરીણામ છે.

અધર્મીસ્તીકાયમાં પણ એ ત્રણે પરીણામ અસંખ્યાત પ્રદેશે સદા સમય સમયમાં પરીણમી રહ્યા છે તેમાં પણ ઉપજે વીણુશે અને થીર રહે છે એ મ આકાશના અનંતા પ્રદેશમાં પણ એક સમયે ત્રણ પરીણામ પરીણામે છે અને જીવના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે તે મધ્યે પણ ઉપજે વીણુશે થીર રહે તથા પુદ્ગળ પરમાણુમાં પણ સમય સમય થાય છે અને કાળનો વર્તમાન સમય ફીટીને અતીત કાળ થાય છે તો તે સમયમાં વર્તમાનપણાનો વીનાસ છે અને અતીતપણાનો ઉપજવો છે કાળપણા ધ્રુવ છે એ થુલ થકી ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવપણા કહ્યો અને વસ્તુગતે મુળપણા જોયને પલટવે જ્ઞાનપણા તે ભાસ નપણે પરીણમવો થાયે તે પુર્વ પરીણમના ભાસનનો વ્યય અને અભીનવ જોયના પરીણમ ભાસનનો ઉત્પાદ તથા જ્ઞાનપણાનો ધ્રુવ એરીતે સર્વ ગુણના ધર્મની પ્રવૃત્તિરૂપ પરીણમનો ઉત્પાદ વ્યય શ્રી શીઘ્ર ભગવંતમાં પણ થઈ રહ્યો છે એમજ ધર્માસ્તીકાયની પ્રદેશે જે ઐત્રગત અસંખ્યાતા પુદ્ગળ તથા જીવને પેદેલો સમય ચલણ સહાઈપણા પરીણમતો હતો અને બીજે સમય અનંત પરમાણુ તથા અનંતા જીવ પ્રદેશને ચલણ સહાઈ થયો તેવારે અસંખ્યાતા ચલણ સહાયનો વ્યય અનંતા ચલણ સહાયનો ઉપજવો અને ગુણ

પણે ધ્રુવ એમ ધર્મ દ્રવ્ય મધ્યે ઉત્પાદ વ્યય થઈ રહ્યો છે તેમજ અધર્માદીક દરવ્યને વિષે પણ ભાવવુ તથા વળી કાર્ય કારણપણે ઉત્પાદ વ્યય તથા અગુરુ લઘુના અલણના ઉત્પાદ વ્યય પંચાસ્તીકાર્યને વિષે કહેવુ તથા કાળ દરવ્ય તે ઉપચાર છે તેનુ સ્વરૂપ સર્વ ઉપચારથીજ કહેવુ એ રીતે સર્વ દરવ્યમાં સતપણો છે જો અગુરુ લઘુના ભેદ ન થાય તો પછે પ્રદર્શનો માંદો માંદો ભેદ કહેવો થાય તે માટે અગુરુ લઘુના ભેદ સર્વમાં છે અને જેના ઉત્પાદ વ્યયરૂપ સતપણો એક છે તે દરવ્ય એક છે તથા જેના ઉત્પાદ વ્યયસતપણો જુદા તે દરવ્ય પણ જુદા છે એટલે સતપણો કહ્યો.

૬ અગુરુ લઘુત્વપણો કહે છે જે દરવ્યના અગુરુ લઘુ પરીબ્રજ છે તે છ પ્રકારની હાની વૃદ્ધી કરે તેમા છ પ્રકારની વૃદ્ધી છે. ૧ અનંત ભાગ વૃદ્ધી, ૨ અસંખ્યા ગુણ વૃદ્ધી, ૩ સંખ્યાત ભાગ વૃદ્ધી, ૪ સંખ્યાતા ગુણ વૃદ્ધી, ૫ અસંખ્યાતા ગુણ વૃદ્ધી, ૬ અનંત ગુણ વૃદ્ધી, હવે છ પ્રકારની હાની કહે છે, ૧ અનંત ભાગ હાની, ૨ અસંખ્યાત ભાગ હાની, ૩ સંખ્યાત ભાગ હાની, ૪ સંખ્યાત ગુણ હાની, ૫ અસંખ્યા ગુણ હાની, ૬ અનંત ગુણ હાની, એ રીતે છ પ્રકારની વૃદ્ધી તથા છ પ્રકારની હાની, તે સર્વ દરવ્યમાં સદા સમય સમય થઈ રહી છે; વૃદ્ધી તે ઉપજવો અને હાની તે વ્યય કહીએ, એ અગુરુ લઘુ ગુણ પણો કહ્યો. નહી ગુરુ તથા નહી લઘુ તે અગુરુ લઘુ સ્વભાવ કહીએ એ સર્વ દ્રવ્ય મધ્યે છે તે શ્રી ભગવતીજ સુત્ર મધ્યે—સવદવા સવગુણા સવપ્રમેસા સવપન્નવા સવધ્વા અગુરુ લઘુ આએ, અગુરુ લઘુ સ્વભાવને આ વરાણ નથી તથા આત્મા મધ્યે જે અગુરુ લઘુ ગુણ તે આત્માના સર્વ પ્રદેશે ક્ષાયક ભાવ થયે સર્વ ગુણ સામાન્ય પણે પરીણમે પણ અધીકા ઓછા પરીણમે નહી તે અગુરુ લઘુ ગુણનુ પ્રવર્તન જાણવુ તે અગુરુ લઘુ ગુણને ગોત્ર કર્મ રોકે છે એ અગુરુ લઘુ સ્વભાવ તે સર્વ દ્રવ્યમાં છે.

હવે ગુણની ભાવના કહે છે તીર્હા જેટલા છ દ્રવ્યમાં સરીખા ગુણ છે તે સામાન્ય ગુણ કહીએ અને જે ગુણ એક દ્રવ્યમાં છે અને બીજા દ્રવ્યમાં નથી તે વીષેશ ગુણ કહીએ. જે ગુણ કોઈક દ્રવ્યમાં છે અને કોઈકમાં નથી તે સાધારણ અસાધારણ ગુણ કહીએ એમ એ છ દ્રવ્યમાં અનંત ગુણ અનંત પર્યાય અનંત સ્વભાવ શાદા યાસ્વતા છે, જેમ શ્રીકૃષ્ણી ભગવતે મરૂપ્યા તે સર્વ જે રીતે છે તે રીતે સદહણા પુર્વક વચાર્ય ઉપયોગથી શુદ્ધ

જ્ઞાના દીકથી યથાર્થ પણે જાણવા સદહવા એ નીશ્ચે જ્ઞાન તે મોક્ષનું કારણ છે જે જીવ જ્ઞાન પામ્યો તે જીવ વરતી કરે છે;

તે ચારીત્ર કહીએ જ્ઞાનનું ફળ વીરતી પણે છે તે મોક્ષનું તતકાળ કારણ છે.

હવે નીશ્ચે ચારીત્ર અને વ્યવહાર ચારીત્રના વીચાર કહે છે, તેમાં પ્રથમ વ્યવહાર ચારીત્ર તે “જે પ્રાણાતીપાત વિરમણ પ્રમુખ પંચમાહાવરત રૂપ તે સરવ વીરતી કહીએ, અને સ્થુલ પ્રાણાતીપાત વિરમણ વરતાદીક શ્રાવકનાં બાર વરત તે દશવિરતી ચારીત્ર જાણવું, એ વ્યવહાર ચારીત્ર સુખનું કારણ છે, એવી કરાણી રૂપ શ્રાવકનાં બાર વરત અને યતીનાં પંચ માહાવરત તે અભવ્ય જીવને આવે તેથી દેવતાની ગતી પામે પણ સકામ ની-જરાનું કારણ ન થાય. ઇહાં કોઈ પુછે કે એવી કરાણી પણ મોક્ષનું કારણ નથી તો એટલું કષ્ટ શા વાસ્તે કરીએ. તેને ઊતર એટલોજ છે જે ત્યાગ ખુદી નીશ્ચે જ્ઞાન સહીત ચારીત્ર તે મોક્ષનું કારણ છે, માટે નીશ્ચે ચારીત્ર સહીત વેવ્યહાર ચારીત્ર પાળવું. તે નીશ્ચે ચારીત્ર કહે છે, શરીર ઈંદ્રીય વીષય કસાય યોગ એ સરવ પર વસ્તુ જાણી છાંડવા, તથા અહાર તે પુદ્ગલ વસ્તુ જાણી છાંડવો આત્મા આણહારી છે તે માટે મુજને આહાર કરવો ઘટે નહીં અને અહાર પણ પુદ્ગલ છે આત્મા અપુદ્ગલની છે તે માટે અહારનો ત્યાગ કરવો તદરૂપ જે તપ તે નીશ્ચય ચારીત્રમાં જાણવું, ચારીત્ર કહેતાં ચંચળતા રહીત પાણુ અને સ્થીરતા પરીણામ તથા આત્મ સ્વરૂપને વીષે એકત્વપણે રમણ્ય તન્મયતા સ્વરૂપ વિશ્રાંતિ તત્વનો અનુભવ તે ચારીત્ર કહીએ તે ચારીત્રના બે ભેદ છે, “એક દશ વિરતી, બીજું સરવ વરતી, શ્રાવકનાં બાર વરત, તે બાર વરત નીશ્ચય તથા વ્યવહારથી કહે છે.

૧ પ્રાણાતીપાત વીરમણ વરત તે પર જીવને આપણા જીવ સરીખો જાણી સરવ જીવની રક્ષા કરે તો તે વેવ્યહાર દયા થઈ, તે વેવ્યહાર પ્રાણાતી પાત વિરમણ વરત જાણવું અને જે આપણો જીવ કર્મને વશ પડ્યો થકો દુખી થાય છે તે આપણા જીવને કર્મ બંધનથી મુકાવવું અને આત્મ ગુણ રક્ષા કરી ગુણની વૃદ્ધી કરવી [તે સ્મદયા) અરથાત પોતાના આત્મા ઉપર દયા; બંધ હેતુ પરણતી નીવારી સ્વરૂપ ગુણને પ્રગટ પણે કરવા જે ગુણ પ્રગટ થયો તે રાખવો, એટલે જ્ઞાન કરી મીથ્યાત્વ ટાળી આપણા જીવને નીરમલ કરે તે નીશ્ચયી પ્રાણાતીપાત એ પેહેલું મત કહીએ.

૨ મરખાવાદ વિરમાણ વરત કહે છે બીલકુલ જીવ વચન બોલજી નહી તે વેળવહાર મરખાવાદ વિરમાણ વરત કહીએ. અને જે પુદ્ગળાદીક વસ્તુ જે જ્ઞાન દરસનને ચારીત્ર શિવાય સઘળી પર વસ્તુને પોતાની કહેવી તે અખાવાદ વચન છે, અને જીવને અજીવ કહે તથા અજીવને જીવ કહે ઇત્યાદી અજ્ઞાન ભાવ; અરથાંત અજ્ઞાણ પાણું તે નીશ્ચય અખાવાદ છે; અથવા સીધાંતના અરથ જોટા કહે અગર કાળદાસ અગર ઉલટ પાલટ કરે તે સઘળું મૂખાવાદ જેણે છાંડ્યો તે નીશ્ચય અખાવાદ વિરમાણ વરત કહીએ. એટલે બીજાં અદ્વતા દાનાદિક ચત ભાગે તો તેના માત્ર ચારીત્રભંગ થાય પણ જ્ઞાન દરસનનો ભંગ ન થાય. અને જેણે નીશ્ચય અખાવાદનો ભંગ કર્યો તેનું જ્ઞાન દરશન ને ચારીત્ર ત્રણેના નાશ થાય છે એ વિષે આગમમાં કહ્યો છે જે એક સાધુએ ચોથા વ્રતનો ભંગ કર્યો અને એક સાધુએ બીજા અખાવાદ વરતનો ભંગ કર્યો તો જેણે ચોથા વ્રતનો ભંગ કર્યો તેતો અલોવાણ લેઈને સુધ થાય પણ જેણે નીશ્ચય અખાવાદને ભંગ કર્યો તેતો અલોવાણ લીધે પણ સુધ ન થાય અને ચાર ગતીમાં ભમ્યા કરે.

૩. અદ્વતાદાન વીરમાણ વ્રત કહે છે પારકુ ધન ચોરી લીચે, ઠગ બાજી કરી લીચે, છુપાવી લીચે, કપટ છળભેદ કરી લીચે, થાપણ મુકેલી ચોળવે, ઇત્યાદીક ચોરી જાણવી એટલે પારકી વસ્તુ ધણીના દીધા વીના લેવી નહી એ વ્યવહારથી અદ્વતાદાન વિરમાણ વ્રત જાણવું.

અને જે પાંચ ઇંદ્રીઓના તેવીસ વિષય; આઠ કર્મ વર્ગણા ઇત્યાદીક વસ્તુઓ લેવી નહી તથા તેની વાંછા કરવી નહી, તે આત્માને અગ્રાહ છે, માટે નીશયથી અદ્વતાદાન વિરમાણ વ્રત કહીએ, ઇહાં કોઈ પુછે જે વિષયની અને કર્મની વાંછા કોણ કરે છે, તેહને ઉતર જે, પુન્યને ભેજો લેવા ચોગ્ય છે, તે જીવ કર્મની વાંછા કરે છે. જે પુન્યના ખેતાણીસ ભેદ છે, તે ચાર કર્મની સુભ પ્રાકૃતી છે, એટલે જે વ્યવહાર અદ્વતાદાન તો નથી લેતા પણ અંતરંગ પુન્યાદીકની વાંછા છે તેહને નીશયે અદ્વતાદાન લાગે છે; વળી જે કોઈ વેષધારી પારકા છોકરા છોકરીઓ તેના મા બાપની સ્ત્રી ભરતારની રજા વીના છાનાં છુપાવીને અજ્ઞાન જીવોને મુડે છે એ પણ મોહોટી ચોરી છે.

૪. મૈથુન વ્રત કહે છે, જે પુરૂષ સ્ત્રીના પરીહાર કરે, તથા સ્ત્રી પુરૂષના પરીહાર કરે, ઇહાં સાધુને સ્ત્રીના સર્વથા ત્યાગ છે, અને ગ્રહસ્થને પર-
જી સ્ત્રી મોકળી છે, ને પરસ્ત્રીનાં પચખાણુ છે, ને વ્યવહારથી મૈથુનનું

વિરમાણ કહીએ.

અને જે વિષયના અભીલાષનો તથા મમતા ત્રસનાનો ત્યાગ પરાભવ વરણાદીક, પર દ્રવ્યના સ્વામીત્વાદીક, તેના અભોગીપણા, આત્મા સ્વગુણ જ્ઞાનાદીકનો ભોગી છે, અને જે પુદ્ગલ ખંધ તે અનંતા જીવની એક છે તેને કેમ ભોગવે, એવી રીતનો ત્યાગ તે નીચેથી મૈથુન વિરમાણ કહીએ, જેને પ્રાજ્ઞ વિષય છંડ્યા છે ને અંતરંગ લાલચ છુટી નથી તો તેને મૈથુનના કર્મ લાગી રહ્યાં છે.

૫. પરીગ્રહ પરીમાણ વ્રત કહે છે પરીગ્રહ, ધન્ય, ધાન, દાસ, દાસી, ચાપદળમીન, વસ્ત્ર, આશ્રણનો ત્યાગ તેમાં સાધુને તો સર્વથા પરીગ્રહનો ત્યાગ છે તથા શ્રાવકને ઇચ્છા પરીમાણ છે, જેટલી ઇચ્છા હોય તેટલો પરીગ્રહ મોકળો રાખે ખીજનની વ્રતી કરે, એ વ્યવહાર પરીગ્રહ પરીમાણ વ્રત કહેવાય, અને જે કર્મ રાગ દ્વેષ અજ્ઞાન દ્રવ્ય જ્ઞાનાવરણાદી પ્રમુખ આઠ આઠ કર્મ, અને સરીર ઇન્દ્રીયનો પરીહાર એટલે કર્મનો પર જાણી છાંડવો, તથા સાધુ જે પાના પુસ્તક પ્રમુખ માહાર કરી માને તે તથા ચઉદ ઉપગરણાથી વધારે રાખે તે તથા ચઉદ ઉપર પાણુ મોહ મમત્વ રાખે, તે પાણુ પરીગ્રહ જાણવું માટે સાધુ તેના મમત્વ ન કરે, એટલે પરવસ્તુની મુરજા છાંડવી, જેણે મુરજા છાંડી તેણે પરીગ્રહ છોડ્યોજ છે એમ જાણવું, અને જેણે મુરજા છાંડી નથી ને ઉધરથી તમામ પરીગ્રહ છાંડ્યો છે તોપણ તેને પરીગ્રહ લાગી રહ્યા છે.

૬ દીસી પરીમાણ વ્રત કહે છે ત્યાંહાં તીરથી ચાર દીસી પાંચમી અઘો, છઠી ઉર્ધ્વ એ છ દીસીના માન કરી મોકલો રાખે તે વ્યવહારથી દીસી પરીમાણ કહીયે અને ચાર ગતીમાં ભટકવું તે કરમનુ જ્ઞ છે એમ જાણી તેથી ઉદાસીપણે વરતે અને સીધ અવસ્થા શુ ઉપદેયપણે તે નિશ્ચય દીસી પરીમાણ વ્રત કહીયે.

૭ ભોગ ઉપભોગ પરીમાણ વ્રત કહે છે જે એકવાર ભોગવવું તે ભોગ અને જે વારંવાર ભોગવવું તે ઉપભોગ તેનો પરીમાણ કરે તે વહેવાર ભોગો ઉપભોગ પરીમાણ વ્રત કહીયે.

અને જે વહેવાર નય કરમનો કરતા ભોક્તા જીવ છે અને નિશ્ચય તથા તે કર્મનો કરતા કર્મ છે આત્મા અનાદીનો પરભાવ ભોગી થયો છે તેથી પરભાવ આહુક અને પરભાવ રક્ષક થયો, એટલે આત્માની નાયકતા આહુકતા ભોગ્યતા, રક્ષકતા ખીગકે કસાપણે ખીગક્યો તેવારે પરભાવ કરતા થયો.

તે પણ પરભાવ રંગીપણે આઠ કર્મના કરતા થયો છે પણ સત્યએ તો સ્વ-
ભાવના કરતા છે પણ ઉપગરણ અવરાણા તેથી સ્વકાર્ય કરી શકતો નથી,
વિભાવને કરે છે અજ્ઞાનપણે જીવના ઉપયોગ ભીલ્યો છે, પણ ન્યારો છે પો-
તાના જ્ઞાનાદી ગુણનો કરતા ભોક્તા છે, એહવો સ્વરૂપાનો બાંધ પરીણામ તે
નીશ્ચય બોગોપબોગ વ્રત ત્યાગ જાણવો-

૮ અનર્થ ડંડ વિરમાણ વ્રત કહે છે જેમ કામ વિના જીવના વધ કર
વો પારકા વાસ્તે આરંભ પ્રમુખ કરવાની આજ્ઞા આપવી તે વેહેવાર અનર્થ
ડંડ અને જે શુભા શુભ કર્મ તે મીઠ્યાત અવિરતી કશાય યોગથી બંધાય
છે તેને જીવ આપણા કરી જાણે તે નિશ્ચયથી અનર્થ ડંડ,

૯ સમાયક વ્રત કહેછે જે મન વચ્ચેન કાયાના આરંભ ટાળીને તેને ની
રંભપણે વરતાવે તે વ્યવહાર સામાયક જાણવો અને જે જીવના જ્ઞાન દર્શન
ચારીત્ર ગુણ વિચારે સર્વ જીવના ગુણની સત્તા એક સમાન જાણી સર્વ જી
વ સાથે સમતા પરીણામે વરતે તે નિશ્ચયથી સમતારૂપ સમાયક કહીએ,

૧૦ દશાવગા સીક વ્રત કહે છે જેમ મન વચ્ચેન કાયાના યોગ એકઠો
કરી એક સ્થાનકે એસી ધર્મ ધ્યાન કરવું તે વેહેવાર દસાવગાસીક કહીએ,
અને જે સુતજ્ઞાને કરીને છ દ્રવ્ય ઓળખીને પાંચ દ્રવ્યનો ત્યાગ કરે અને
જ્ઞાનવંત જીવને ધ્યાવે તે નીશય દશાવગાસીક વ્રત કહીએ.

૧૧. પોસહ વ્રત કહે છે ચાર પોહોર અથવા આઠ પોહોર સુધી સ-
મતા પરીણામે સાવધને છંડી નીરારંભપણે સીઝાય ધ્યાનમાં વરતે એટલે
પોસો લઈને ધર્મ ધ્યાન શિવાય ખીજ કાંઈ પણ વાત ન કરે તે વેહેવારથી
પોસો કહીએ અને પોતાના જીવને જ્ઞાન ધ્યાનથી પોશીને પુષ્ટ કરે તથા જીવને
પોતાના સ્વગુણે કરીને પોશી જે તે નીશય થકી પોસહ વ્રત કહીએ.

૧૨. અતીથીસંવીભાગ વ્રત કહે છે જે પોસાને પારણે અથવા સદા
કાળ સુધ સાધુને તથા સુધ જૈનધર્મી આવકને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દાન
દેવું તે વ્યવહાર અતીથી સંવીભાગ કહીએ અને પોતાના જીવને અથવા
શીશ્યને જ્ઞાનનુ દાન તે જાણવો જાણાવવો સુણવો સુણાવવો તે નીશયથી અ-
તીથી સંવીભાગ કહીએ.

એ આવકનાં ખાર વ્રત કહ્યાં તે સમકીત સહીત જે નીશય તથા વ્ય-
વહારથી ખાર વ્રત ધારણ કરે તે જીવને પાંચમે ગુણકાણે દશ વીરતી આવક
કહીએ દસ એટલે દસ થકી ઘોઠીસી પણ વ્રતી છે માટે અને ચતીને અર્ધ-

થી વ્રતપણા છે માટે પંચ માહાવ્રતજ છે સાધુને પંચ માહાવ્રતમાં સર્વ વ્રત આઠ્યાં એ નીશય ત્યાગ રૂપ જ્ઞાન ધ્યાન સંવર નીઝરામાં થીરતાના પરીણામ તે નીશય ચારીત્ર કહીએ તેના એ માર્ગ છે એક ઉત્સર્ગ બીજો અપવાદ તેમાં જે ઉત્કૃષ્ટ તીક્ષણ પરીણામ તે ઉત્સર્ગ અને જે ઉત્સર્ગ રાખવાને કારણ રૂપ તે અપવાદ એટલે જ્યાંહાં સુધી સાધક લાવને બાધક ન પડે ત્યાંહાં સુધી જેની ના કહી તે આદરવો નહી અને જે સાધક પરીણામ રહેતા ન દીઠાં તો જેની ના તે આદરે તે અપવાદ મારગ કહીએ જે આત્મ ગુણ રાખવાને કરવું તે અપવાદ અને ગુણીને રાગ ભક્તિએ કરવો તે પ્રસન્ન એ બેતો સાધન છે અને જે ઉદ્ધૃકને અખમવાથી કરવું તે અતીચાર છે તથા સખજો અને ઉદ્દૈક માટે અશક્તપણે કરવું તે પડીવાઈ છે તેમ જે અપવાદ માર્ગ તે પરીણામ દ્રઢ રહે તેમ આજ્ઞાએ કરવો.

હવે ચાર ધ્યાન કહે છે. ૧ આર્ત ધ્યાન. ૨ રોદ્ર ધ્યાન, ૩ ધર્મ ધ્યાન ૪ શુક્લ ધ્યાન, તીહાં પેહેલાં એ ધ્યાન તે અશુભ કહીએ અને પાછલાં એ ધ્યાન તે શુદ્ધ છે મનમાં આહટ દાહટના પરીણામ તે આર્ત ધ્યાન કહીએ તેના ચાર પાયા છે. ૧ ભાઈ મીત્ર સંજન માતા પીતા સ્ત્રી પુત્ર ધન પ્રમુખ ઇષ્ટ વસ્તુનો વીજ્ઞેગ થયાથી વીલાપ કરે તે પેહેલો ઇષ્ટ વીચોગ નામા આર્ત ધ્યાન તથા બીજો દુઃખ ચીંતા ઉપજે તે અનીષ્ટ સંજેગ નામા આર્ત ધ્યાન તથા શરીરમાં રોગ ઉપના થકી દુઃખ કરે ચીંતા ઘણી કરે તે રોગ ચીંતા નામા આર્ત ધ્યાન ત્રીજો, અને મનમાં આગળના વખતનો સોચ કરે જે આ વર્ષમાં આ કામ કરશું આવતા વર્ષમાં અમુક કામ કરીશું તો અમુક લાભ થશે અથવા દાન શીલ તપનું ફળ મારે જે આ ભવમાં તપ કીધો છે માટે આવતે ભવે ઇંદ્ર ચક્રવર્તીની પદવી મળે એહવી આગલા ભવની વાંછા છે તે અત્ર સોચ આર્ત ધ્યાન ચોથો બાણવો એ આર્ત ધ્યાનના ચાર બેદ કહ્યા, એ તીર્થ ગતીનાં કારણ છે એ ધ્યાનના પરીણામ તે પાંચમા અથવા છઠા ગુણઝાણા સુધી હોય.

૨ જે કઠોર પરીણામનું ચીંતવન તે રોદ્ર ધ્યાન તેના ચાર બેદ છે, ૧ છવ હોંસા કરીને હરખ પામે અથવા બીજો કોઈ હોંસા કરતો હોય તેને દબી સુખી થાય અથવા યુદ્ધની અનુભવતા કરે તે હોંસાનું બંધી રોદ્ર ધ્યાન ૨ જુદું બોલીને મનમાં હરખ પામે કે જુવો મેં કેવો કપટ કેળવ્યો માહારા જાણાણાની ખબર કાઢને પડી નહી એહવો અપવાદરૂપ પરીણામ તે

મુખાનુ ખંધી રોદ્ર ધ્યાન, ૭ ચોરી કરી અથવા ડગાઈ કરી મનમાં ખુશી થાય જે માહારા જેવો જોરાવર કોણુ છે હુ પારકો માલ ખાઉ છુ એહવો જે પરીણામ તે ચોરાનુ ખંધી રોદ્ર ધ્યાન, ૪ પરીગ્રહ ધન્ય ધ્યાન પરીવાર ઘણો વધવાની લાલચ હોય તે ધન અથવા કુટુંબને માટે ગમે તેવુ પાપ કરે અથવા ઘણો પરીગ્રહ મીઠ્યાથી અહંકાર કરે તે પરીગ્રહ રક્ષણુનુ ખંધી રોદ્ર ધ્યાન એ રોદ્ર ધ્યાનના ચાર બેદ કહ્યા એ નરક ગતી પમાડવા ને કારણુ છે માહા અશુભ કર્મનુ કારણુ છે. એ પાંચમા ગુણુઠાણુ સુધી છે અને છઠે ગુણુઠાણુ પાણુ એક હીસાનુ ખંધી રોદ્ર ધ્યાનના પરીણામ કોઈક જીવને હોય.

હવે ધર્મ ધ્યાન કહે છે જે વ્યવહાર ક્રીયા રૂપ કારણુ તે ધરમ તથા શુદ્ધ જ્ઞાન અને ચારીત્ર એ ઉપાદાનપણે સાધન ધરમ તથા રત્નત્રય બેદપણે તે ઉપાદાન શુદ્ધ વ્યવહાર ઉત્સર્ગનુ જાઈ તે અપવાદ ધરમ જાણવો અને અ બેદ રત્નત્રય તે સાધન શુદ્ધ નીશ્ચય નયે ઉત્સર્ગ ધરમ અને ધર્મોપત્યુ સહાવો જે વસ્તુનો સત્તાગત શુદ્ધ પરીણામીક સ્વગુણુ પ્રવ્રતી કર્ત્રીદીક અનં-તાનંદરૂપ સિધાવસ્થાએ રહ્યો તે એવંજીત ઉત્સર્ગ ઉપાદાન શુદ્ધ ધરમ તે ધર મનુ ભાસન રમાણુ એકા ગ્રતાપણે ચીંતન તન્મયતાનો ઉપયોગ એકત્વનો ચીં-ત્વવો તે ધરમ ધ્યાન કહીએ તેના ચાર પાયા છે તે કહે છે.

૧ આજ્ઞા વિચય ધરમ ધ્યાન તે જે વીતરાગ દેવની આજ્ઞા સાચી કરી સદહે એટલે ભગવતે છ દરવ્યનુ સ્વરૂપ નય પ્રમાણે નીક્ષેપા સહીત શી ધ ત્વરૂપ નીગોદ સ્વરૂપ જેમ કહ્યા તેમ સદહે વીતરાગની આજ્ઞા નીત્ય અ નીત્ય સ્થાવાદપણે નીશ્ચય વ્યવહારપણે માને સદહે તે આજ્ઞા પ્રમાણે જથા-રથ ઉપયોગ માહે નિરધાર ભાસન રમાણુ અનુભવતા એકતા તન્મયપણે તે આજ્ઞા વીચય ધરમ ધ્યાન કહીએ,

૨ અપાય વીચય ધરમ ધ્યાન તે જીવમાં અશુદ્ધપણે કરમના જોગથી સંસારી અવસ્થામાં અનેક અપાય કહેતાં દુષણુ છે તે અજ્ઞાન રાગદ્વેષ કષાય આશ્રવ એ માહારાં નથી હુ એ થકી ન્યારો છુ હુ અનંત જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર વીચે મઈ શુદ્ધ ખુદ અવીનાશી છુ અજ્ઞ અનાદી અનંત અક્ષય અક્ષર અનક્ષર અચળ અકલ અમલ અગમ્ય અનમી અરૂપી અકર્મી અખં-ધક અનુદય અનુદીરક અચોગી અભોગી અરોગી અબેદી અવેદી અછેદી અ-એદી અકપાઈ અસખાઈ અભેશી અસરીરી આણુહાદી અવ્યાખાધ અનવગાહી

અગુરુ લઘુ પરીણામી અતેદ્રી અપ્રાણી અયોની અસંસારી અમર અપર અપરંપર અવ્યાપી અનાશ્રીત અકંપ અવિરૂધ અનાશ્રવ અલપ્ત અસોકી અસંગી અનારક લોકાલોક જ્ઞાયક એહવો શુદ્ધ ચીદાનંદ માહારો છવ છે, એહવો એકાગ્રતા રૂપ ધ્યાન તે અપાય વીચય ધર્મ ધ્યાન જાણવો.

૩ હવે વીપાક વીચય ધર્મ ધ્યાન કહે છે ને એહવો છવ છે તોપણ કર્મ વશે દુઃખી છે તે કર્મના વીપાક ચીતવે ને છવનો જ્ઞાન ગુણ તે જ્ઞાના વરણી કર્મ દાખ્યો છે અને દર્શનાવરણી કરમે દર્શનાવરણી ગુણ દાખ્યો છે એટલે આ સંસારમાં ભમતા થકા છવને ને દુઃખ છે તે સર્વ કરમનાં કી-ધાં છે માટે મુખ ઉપને રાચવુ નહી અને કુખ ઉપને દીલગીર થવુ નહી કરમ સ્વરૂપની પ્રકૃતી સ્થિતી રસ અને પ્રદશના બંધ ઉદય ઉદરાણા તથા સતા ચીતવવાનુ એકાગ્રતા પરીણામ તે વીપાક વીચય ધરમ ધ્યાન કહીયે.

૪ હવે સંસ્થાનવીચય ધરમ ધ્યાન કહેછેતે ચઉદરાજમાનં લોકનુ સ્વરૂપ વીચારેને એ લોક તે ચઉદરાજ ઉચો છે તે મધેસાતરાજઅધો લોક છે વીચમાં અઢારસાંજેજન મનુષ્ય ખેત્ર ત્રીણ લોક છે તે ઉપર કાંઈક ઉણેશાતરાજ ઉર્ધ્વ લોક છે તેમાં સર્વ વૈમાનીક દેવતા વસે છે અને ઉપર શીઘ્ર શીલા શીઘ્ર ખેત્ર છે એ રીતે લોકનુ પ્રમાણ છે, એ લોકનુ સંસ્થાન વૈશાખ છે અનંતો કાળ આ પાણા છવે સંસારમાં ભમતાં સર્વ લોકને જન્મ મરાણ કરી ફરસ્યો છે એહ વુ ને લોક સ્વરૂપ તથા લોકને વિશે પંચાસ્તિકાયનુ અવસ્થાન તથા પરીણામન દ્રવ્ય મધે ગુણ પરબળયનુ અવસ્થાન તેના ને તન્મય ચીતવન પરીણામ એ હવુ ને ધ્યાન તે સંસ્થાન વિચય ધરમ ધ્યાન કહીયે, એ ધરમ ધ્યાનના ચાર પાયા કહ્યા. એ ધરમ ધ્યાન ચોથા ગુણકાણાથી માંડીને સાતમા ગુ-ણકાણા સુધી છે,

હવે સુકલ ધ્યાન કહે છે શુકલ કહેતાં નીરમળ સુધ પરઆલંબન વી-ના આત્માના સ્વરૂપને તન્મયપણે ધ્યાવે એહવુ ધ્યાન તેને શુકલ ધ્યાન કહીએ તેહના ચાર પાયા છે,

૧ પૃથક્ત્વ વિતર્ક સમવિચાર તે પૃથક્ત્વ કહેતાં છવથી અછવ જુદા ક રવા સ્વભાવ વિભાવ તેને જુદા પૃથકપણે વેચાણ કરવી સ્વરૂપને વિષે પાણ દ્રવ્ય તથા પરબળયના પૃથકપણે ધ્યાન કરી પરબળય તે ગુણમાં સક્રમાવે અ ને ગુણ તે પરબળયમાં સક્રમાણ કરે એ રીતે સ્વધરમને વીશે ધરમાંતર બેદ તે પૃથક્ત્વ કહીએ, અને તેના વીતર્ક તે ને શુદ્ધ જ્ઞાને સ્થિત ઉપયોગ અને

સપ્રવિચાર તે સર્વીકલ્પો પયોગ એટલે એક ચીતવ્યા પછી બીજી ચીતવવો તેને વિચાર કહીએ; એટલે નીરવીકલ્પ સહીત પોતાની સત્તાને ધ્યાવે તે પૃથક્ત્વ વિતર્ક સપ્ર વિચાર પેહલો પાચો આઠમા ગુણુઠાણથી માંડી અગ્યાર મા ગુણુઠાણ સુધી છે.

૨ એકત્વ વિતર્ક અપ્રવિચાર નામા બીજો પાચો કહે છે જે જીવ આપણા ગુણુ પરબળની એકતા કરી ધ્યાવે તે આવી રીતે કે, જીવના ગુણુ પરબળને જીવ તે એકજ છે ને માહારો જીવ શીઘ્ર સ્વરૂપ એકજ છે એહવો એકત્વ સ્વરૂપ તન્મયપણે અનંતા આત્મ ધરમનો એકત્વપણે ધ્યાન વિતર્ક કહેતાં સુત જ્ઞાનાવલંબીપણે અને અપ્ર વિચાર કહેતાં વીકલ્પ રહીત દર્શન જ્ઞાનનો સમયાંતરે કારણતા વીનાં રત્નત્રયનો એક સમર્થ કારણ કાર્યતાપણે જે ધ્યાનવીર્ય ઉપયોગની એકાગ્રતા તે એકત્વ વિતર્ક અપ્રવિચાર જાણવો એ પાચો બારમા ગુણુઠાણે ધ્યાવે એ બેહુપાયામાં શુત જ્ઞાનાવલંબનીપણે છે પણ અવધી મન પરબળ જ્ઞાન ઉપયોગ વરતે તો જીવ કોઈ ધ્યાન કરી શકે નહીં એ બે જ્ઞાન પરનું જનમ છે માટે એ ધ્યાનથી ધનઘાતીયા ચાર કર્મ ખપાવે નિરમળ કેવળ જ્ઞાન પામે પછે તેરમે ગુણુઠાણે ધ્યાનંતરીકાપણે છે તે રમાનાં અતે અને ચઉદમે ગુણુઠાણે એ બે પાયા ધ્યાવે.

૩ હવે સુક્ષ્મ ક્રીયા અપ્રતીપાતી પાચો કહે છે તે સુક્ષ્મ મન વચન કાયા ના જોગ રૂપે શૈલેશી કરણ કરી અયોગી થાય તે જે અપ્રતીપાતી નીરમળ વીર્ય અચળતારૂપ પરીણામ તે સુક્ષ્મ ક્રીયા અપ્રતીપાતી ધીયાન જાણવું ઇહાં સતાએ પંચાશી પ્રકૃતી રહી હતી તેમાંથી બોહોતેર ખપાવે.

૪ ઉચ્ચિન ક્રીયાનું વૃત્તિ પાચો કહે છે જે ચોગ નીરૂઢ ક્રીયા પછે તેર પ્રકૃતિ ખપાવે અકર્મી થાય સર્વ ક્રીયાથી રહીત થાય તે સમુચ્ચિન ક્રીયા નિવૃત્તિ સુક્લ ધીયાન કહીયે એ ધીયાન ધ્યાવતાં શેષદલ ખરાણ રૂપ ક્રીયા ઉછેદ અવગાહના દહુમાનમાંથી ત્રીજો ભાગ ઘટાડે શરીર મુકી ઇહાંથી શાતરાજ ઉપર લોકને અતે જન્ય શિદ્ધ થાય ઇહાં શીબ્ય પુછે જે ચઉદમે ગુણુઠાણે તે અક્રીય છે તો શાતરાજ ઉચો ગયો એ ક્રીયા કેમ કરે છે તેને ઉતર ને સીધતો અક્રીય છે પરંતુ પુર્વ પ્રેરણાએ તુખીને દ્રષ્ટિ જીવમાં ચાલવાનો ગુણુ છે ધરમાસ્તીકાય મધે પ્રેરણા ગુણુ છે તેથી કરમ રહીત જીવ મોક્ષે જતો જોકને અતે જનમ રહે ઇહાં કોઈ પુછે ને આગળ ઉચો અલોક છે તોહાં કીમ જતો નથી તેને ઉતર ને આગળ ધરમાસ્તીકાય નથી. માટે મ જન્ય પળી

કોઈ પુછે ને શીઠ્ઠને કરમ કેમ લાગતાં નથી તેહને કહે છે ને કરમ તો જીવને અજ્ઞાનથી તથા યોગથી લાગે છે, ને શીઠ્ઠના જીવને તો અજ્ઞાન તથા યોગ નથી માટે કરમ લાગે નહીં એ ચાર ધીયાનના અધીકાર કહેા,

હવે વળી બીજા ચાર ધીયાન કહે છે ૧ પદસ્થ ૨ પિડસ્થ ૩ રૂપસ્થ ૪ રૂપાતીત તેમાં પહેલું પદસ્થ ધીયાન કહે છે ને અરીહંતાદીક પાંચ પરમેષ્ઠીના ગુણ સંભારે તેના ચીતમાં ધીયાન કરે તે પદસ્થ ધીયાન, પીડ કહેતાં શરીરમાં રહેા ને આપણો જીવ તેમાં અરીહંત શીઘ્ર આચાર્ય ઉપાધ્યાય અને સાધુપણાના ગુણ સર્વ છે એહવો ને ધીયાન તે પીડસ્થ ધીયાન અથવા ગુણીના ગુણ મધ્યે એકત્વતા ઉપયોગ કરવો તે પીડસ્થ ધીયાન, રૂપમાં રહેા, થકો પાણુ એ માહરો જીવ અરૂપી અનંત ગુણી છે ને વસ્તુનો સ્વરૂપ અતી સચાવણી થયા પછે આત્માનુ રૂપ એકતાપણુ એહવો ને ધીયાન એ રૂપસ્થ ધીયાન એ ત્રણ ધીયાન ધર્મ ધીયાનમાં ગણવા નીરંજન નીરમળ સંકલ્પ વિ કલ્પ રહીત અભેદ એકશુદ્ધ સતારૂપ ચીદાનંદ તત્વામૃત અસંગ અખંડ અનંત ગુણગુણચરૂપ આત્મ સ્વરૂપનુ ધીયાન તે રૂપાતીત ધીયાન જાણુ ઇહાં માર્ગાણુ ગુણાણુ નય પ્રમાણુ મતિઆદીક જ્ઞાન ક્ષયોપસમ ભાવ સર્વ છાંડવા જોગ થયા એક શીઠ્ઠના મુળ ગુણને ધ્યાવે તે રૂપાતીત ધીયાન જાણુવો એટલે મોક્ષનુ કારણુ ને ધીયાન તે કહ્યું-

હવે ભાવના કહે છે ધર્મ ધીયાનની ચાર ભાવના કહે છે ૧ મૈત્રી ભાવના તે સર્વ જીવ સાથે મીત્રતાનો ભાવ ચીતવવો સર્વનુ ભલું ઇચ્છવું પાણુ કોઈનુ માહુ ચીતવવું નહીં સર્વ જીવ ઉપર હીત બુદ્ધી રાખવી તે મૈત્રી ભાવના, ૨ ગુણવંત અને જ્ઞાનાદીક ગુણ ઉપર રાગ તે બીજી પ્રમોદ ભાવના, ૩ ધર્મવંત ઉપર રાગ અને મીથ્યાત્વ ઉપર રાગ નહીં તેમ દેશ પાણુ નહીં કારણુ કે હોંસક ઉપર પાણુ ઉતમ જીવને કરૂણા ઉપજે જો ઉપદેશ થકી સારા માર્ગે આવે તો તેને શુદ્ધ માર્ગે આણુવો કદાચીત માર્ગે ન આવે તો પાણુ દ્વેષ ન રાખવો કેમકે તે અજ્ઞાણ છે એમ સમજવું એહવા ને પરીણામ તે મધસ ભાવના ૪ સર્વ જીવને પોતાને તુલ્ય જાણી દયા પાળે કોઈને હણે નહીં તથા ને દુખી અથવા ધરમ હીન હોય તેના ઉપર કરૂણા તેનુ કષ્ટ ટાળવાનો પરીણામ તથા ધરમ હીન જીવ દુખીને એહવો ચીતવે ને એ જીવ કીવારે ધરમ મામદો યથાર્થ આત્મ સાધન પામી સ્વપ્રધરમને કીવારે અવલંબી એહવો પરીણામ તે મોક્ષી કરૂણા કહેતાં (૬૫) ભાવના એ

બાર ભાવના કહી,

હવે બાર ભાવના કહે છે શરીર કુટંબ ધન પરિવાર સર્વ વીનાશી છે
જીવને મુજ ધરમ અવીનાશી છે એમ ચીંતવવું તે પહેલી અનીત્ય ભાવના
સંસારમાં મરણ સમે જીવને શરણ રાખનાર કોઈ નથી, એક ધરમનો શરણ
છે એકવું ચીંતવવું તે બીજી અશરણ ભાવના, માહારા જીવે સંસારમાં ભ-
મતાં સર્વ ભવ ક્રીડા છે એ સંસારથી હું કેવારે છુટીશ એ સંસાર મારો ન
થી હું મોક્ષ મઘ છું એમ વિચારવું તે ત્રીજી સંસાર ભાવના માહારો જીવ
એકલો છે એકલો આવ્યો એકલો જશે પોતાનું કરેલું કરમ એકલો ભોગવશે
એમ ચીંતવવું તે ચોથી એકત્વ ભાવના આ સંસારમાં કોઈ કોઈના નથી એ
મ ચીંતવવું તે પાંચમી અન્યત્વ ભાવના આ શરીર અપવિત્ર મજા મુત્રની
ખાણ છે રોગ જરાથી ભર્યો છે એ સરીરથી હું ન્યારો છું એમ ચીંતવવો
તે છઠી અશુચી ભાવના, રાગદ્વેશ અજ્ઞાન મીથ્યાત્વ પ્રમુખ સર્વ આશ્રવ છે
એમ ચીંતવવું તે સાતમી આશ્રવ ભાવના, જ્ઞાન ધ્યાનમાં વર્તેલો જીવ નવાં
કરમ ખાંધે નહીં તે આઠમી સંવર ભાવના, જ્ઞાન સહીત ક્રીયા તે નીઝરા
નું કારણ છે તે નવમી નીઝરા ભાવના, ચઉદરાજ લોકનું સ્વરૂપ વીચારવું
તે દશમી લોકસ્વરૂપ ભાવના; સંસારમાં ભમતાં જીવને સમકીત જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ પા-
મવી ફલિભ છે અથવા સમકીત પાત્ર્યો પણ ચારીત્ર સર્વ વીરતી પરી-
ણામ રૂપ ધરમ પામવો ફલિભ છે તે અગીયારમી બોધ ફલિભ ભાવના, ધરમ
ના કેળહાર ગુરૂ તથા શુદ્ધ આગમનું સાંભળવું એકવી ભોગવાઈ મીલવી દા-
હીલી છે તે બારમી ધરમ ફલિભ ભાવના એટલે બાર ભાવના કહીએ ચારીત્ર
નું સ્વરૂપ સંપૂર્ણ કહ્યું.

એકવી સમકીત સહીત જ્ઞાન ચારીત્ર તે મોક્ષનું કારણ છે તેના ઉપર
ભવ્ય પ્રાણીએ વિશેષ ઉદ્યમ કરવો અને જો તેણે જ્ઞાન ચારીત્ર નહીં પાળે
તો પણ શ્રેણીક રાજાની પેઠે સદહણ શુદ્ધ રાખજો જો સમકીત શુદ્ધ છે તો
મોક્ષ નજીક છે સમકીત વીના જ્ઞાન ધ્યાન ક્રીયા સર્વ તીકણ છે એમ
આગમમાં કહેા છે.

ગાથા.

જંત્ર કેતાંકેરહ અહવા નસકેરતહ ચસ હહ॥

સહ મ જા સીવો પાવહઅપર ઠાઠાજ ॥૧॥

અર્થ—રે જીવ તુ કરી શકે તો કર અને જો ન કરી શકે તો પાણુ
જેવો વીતરાગે ધર્મ કહ્યો તે રીતે સદહજે સદહજા સુધ રાખનાર જીવમન.
રામર સ્થાનકને (મોક્ષ) પદવી પામે.

હવે સમકીતનો માર્ગ કહે છે, ૧ જીવ ૨ અજીવ ૩ પુણ્ય ૪ પાપ ૫ આ-
શ્રવ ૬ સંવર ૭ નીઝરા ૮ બંધ, ૯ મોક્ષ એનવત્વ છે તેમાં મોક્ષનું કાર-
ણ જીવ છે. અને સંવર તથા નીઝરાએ બે ગુણ છે એટલે જીવ સંવર ની-
ઝરા મોક્ષ એ ચાર ઉપાદેય છે અને બીજા પાંચ તત્વ હેય એટલે, છાંડવા
જોગ છે. એહવો પરીણામ તે સમકીત જ્ઞાન કહીયે, તે સમકીત જ્ઞાન ભ-
લોજ થાય તીહાં અનુજોગદ્વારમાં કહ્યો છે જ્ઞાનથી છ દ્રવ્ય જાણીને સેવા,
ચોગ હોય તે લે અને છાંડવા ચોગ હોય તે છાંડે એહવો જે ઉપદેશ તે ન-
ય ઉપદેશ જાણવો હવે સમકીતની દસ રૂચી કહે છે, ૧ નીસર્ગ રૂચી તે ની-
શ્રવ નયે કરી જીવાદીક નવ તત્વ જાણે આશ્રવ ત્યાગે સંવર આદરે વીતરા-
ગના કહ્યા ભાવ જે છ દ્રવ્ય તે દ્રવ્ય ખેત્રકાળ ભાવ સહીત જાણે નામાદી
ચાર નીક્ષેપા પોતાની બુદ્ધીથી જાણે સદહે વિતરાગના ભાખ્યા ભાવ તે સ-
ત્ય છે એહવી સદહજા હોય; ૨ ઉપદેશ રૂચી તે નવ તત્વ તથા છ દ્રવ્યને
ગુરૂ ઉપદેશ થકી જાણી સદહે તે ઉપદેશ રૂચી. ૩ આજ્ઞા રૂચી તે-
દેશ મોહ જેમના ગયા છે અજ્ઞાન મીટયું છે એહવા અરીહંત દેવ તે જે-
ણે આજ્ઞા કહી તેને માને સદહે તે આજ્ઞા રૂચી, ૪ સુત્ર રૂચી તે. ૧ આ-
ચારંગ ૨ સુગડાંગ ૩ ઠાણાંગ ૪ સમવાયંગ ૫ ભગવતી ૬ જ્ઞાતા ધર્મ
કથા ૭ ઉપાસક દસાંગ ૮ અંત ગડ દસાંગ ૯ અનુતરેવાઇ દ-
સાંગ, ૧૦ પશન વ્યાકરણ ૧૧ વિપાક એ અગીયાર અંગ તથા ખારમુ
અંગ દ્રષ્ટીવાદ જેમાં ચઉદ પુરવ હતાં તે હમાણાં વીછેદ ગયાં છે તથા ૧
ઉવાઇ ૨ રાય પશોણી ૩ જીવા ભીગમ ૪ પત્રવણા ૫ જંબુદીપ,
પત્રતી ૬ ચંદ પત્રતિ ૭ સુર પત્રતિ ૮ કપ્પીયા ૯ કપવિડંશીયા
૧૦ પુક્રીયા ૧૧ પુક્રયુગીયા ૧૨ વન્હી દસા એ ખાર ઉપાંગ જાણવા
અને ૧ વ્યવહાર સુત્ર ૨ વૃહત કલ્પ ૩ દશામૃત સ્કંધ ૪ નિશીથ ૫
મહાનિશીથ ૬ જીત કલ્પ એ છ છેદ ગ્રંથ તથા ૧ ચૌશરણ ૨ સં-
ચારપથના ૩ તંકુલ વયાલી ૪ ચંદા વીજ્ય ૫ ગણિ વીજ્ય
૬ દવિંદ થુઓ ૭ વીર થુઓ ૮ ગચ્છાર ૯ જોતી કરંડ ૧૦ આયુ
પથખાણ એ દસ પંથનાનાં નામ તથા ૧ આવસ્યક ૨ દસ વૈકાળીક ૩

ઉત્તરાધ્યેન ૪ ઉદ્યનિરયુક્તિ એ ચાર મુળ સુત્ર તથા એક નંદી ખીજી અનુ
જ્ઞેગદ્વાર એ પીસતાળીસ આગમ તે મુળ સુત્ર તથા નિરયુક્તિ લાષ ચુરણી
ટીકા એ પંચાગીનાં વચન જે જીવ માને તથા આગમ સાંભળવાની તથા ભ
ણવાની જે આહતા ઘણી રાખે તે સુત્ર રચી જાણવી.

૫ જે જીવ ગુરુ મુખ થકી એક પદનો અર્થ સાંભળીને અનેક પદ સદે
તે ખીજ રચી,

૬ અભીગમ રચી તે જે સુત્ર શીઘ્રાંત અર્થ સહીત જાણે અને અર્થ વિ
ચાર સાંભળવાની ઘણી આહતા હોય તે અભીગમ રચી

૭ જે છ દ્રવ્યના ગુણ પરજ્ઞયને ચાર પ્રમાણ તથા સાત નયે કરી જાણે
તે વીસ્તાર રચી,

૮ ક્રીયા રચી તે દર્શન જ્ઞાન ચારીત્ર તપ વિનય સુમતી ગુપ્તી ખાજ્ય
ક્રીયા સહીત આત્મ ધર્મ સાથે જેને ઘણી રચી હોય તે ક્રીયા રચી.

૯ સંક્ષેપ રચી તે જે અર્થને જ્ઞાનમાં થોડો કહે થકે ઘણા જાણીને ક
મતીમાં પડે નહી જીન મતમાં પ્રતીતમાને તે સંક્ષેપ રચી,

૧૦ જે પાંચ આસ્તીકાયનુ સ્વરૂપ જાણે મૃત સાનનો સ્વભાવ અંતરંગ
સતા સદે તે ધર્મ રચી,

હવે સમકીતના આઠ ગુણ કહે છે ૧ નિસંકા તે જીનાગમ મધે સુ-
ક્ષ્મ અર્થ કહ્યા તે સાચા સદે તેમાં સંદેહ આણે નહી, તથા સાત ભયથી
પણ કંરે નહી, ૨ નિકંશા ગુણ તે પુણ્ય રૂપ ફળની આહતા ન રાખે કે-
મકે જહાં ઇચ્છા તીહાં કર્મનો બંધ છે માટે, ૩ નિવિતીગીછા ગુણ તે સુ-
ભ અશુભ પુદ્ગલ એક સરીખા છે તેમાં પુણ્યના ઉદયથી સુભ ભોગ મીલ્યા થ-
કી ખુશી થઈ અહંકાર ન કરવો તથા પાપના ઉદયથી દુઃખજ્ઞેગ મીલ્યા દી-
લગીર થવું નહી, ૪ અમુઠ દ્રષ્ટી ગુણ તે જે આગમમાં સુક્ષ્મ નીગોદના
તથા છ દ્રવ્યના સુક્ષ્મ વિચાર કહ્યા છે તે સાંભળતો થકો સુઝાય નહી જે
પોતાની ધારણામાં આવે તે ધારી રાખે અને જે ધારણામાં ન આવે તેને
સદે. ૫ અવબુદ્ધગુણ જે આપણા જીવમાં અનંત જ્ઞાનાદી ગુણ છે તે છુ-
પાવવા નહી સુધ સતા જેવી તેવી કહેવી રાગદ્વેષ અજ્ઞાન તે કર્મની ઉપા-
ધી છે જીવ એ ઉપાધીથી ન્યારો છે ૬ સ્થિરી કરણ ગુણ તે આપણા પરી
ણામ જ્ઞાનમાં સ્થીર કરવા ડગાવવા નહી અથવા કોઈ ભવ્ય ખાજી ધર્મથી
પડતો હોય તેને સાહુજ્ય દઈ ઉપદેશ આપી સ્થીર કરવો. ૭ વાત્સલ્યતા

ગુણ તે જોની સાથે જ્ઞાન ધ્યાન તપ પરીકમણો ભેજો કરતા હોયે અને સદ્ગુણ પાણુ એકજ હોય તે આપણો સાધર્મી ભાઈ છે તેની ભક્તિ કરવી અથવા સર્વ જીવના જ્ઞાનાદી ગુણ આપણુ સમાન છે માટે સર્વ જીવ ઉપર દયા કરવી અથવા ખીજ જીવના પાણુ આપણા તુલ્ય જ્ઞાનાદી ગુણ છે તે જીવને પોષવા યોગ્ય જ્ઞાન ધ્યાનનો ઘણો અભ્યાસ કરાવે- પ્રભાવક ગુણ તે ભગવંતના ધર્મ પ્રભાવના મહીમા કરવા એ સમકીતના આઠ ગુણ કહ્યા.

હવે સમકીતના પાંચ ભુષણ કહે છે ૧ ઉપસમ ભાવ ભુષણ તે વિવેકી પ્રાણી પ્રયે કષાય ન કરે અને જો કદાચીત કષાય કરે તોપણ તરત મન ને પાછો વાજે, ૨ આસ્તા ભુષણ તે ભગવંતના વચન ઉપર શુદ્ધ પ્રતીત રાખે ભગવંતે જેમ આગમમાં આજ્ઞા કરી તેમ સદહે, ૩ દયા ભાવ ભુષણ તે સર્વ જીવ પોતાના સરીખા જાણી દયા પાળવી. ૪ સંવેગ ભુષણ તે સંસારથી તથા ધન્યથી શરીરથી ઉદાશીપણો રાખવો, ૫ નિરવેશ ભુષણ તે ઇંદ્રીયના સુખ જીવે અનંતીવાર ભોગવ્યા પાણુ તે દુખનાં કારણ છે એક ચીદાનંદ મોક્ષ મઘ અતીંદ્રીય સુખને આપણાં કરી જાણે એ સમકીતનાં પાંચ ભુષણ કહ્યાં.

હવે છ આયતન કહે છે નીશ્ચય કુગુરુ તે ભગવંતના વચનના ખોટા અર્થ કરે ખોટી પરપાણા કરેતે, ૨ વ્યવહાર કુગુરુ તે જોગી શન્યાશી પ્રાણુ અને આચાર હીન વેપધારી યતિ તે પાણુ છોડવા- ૩ નીશ્ચય કુદેવ તે જોણે શ્રી વીતરાગ દેવનુ સ્વરૂપ નથી જાણ્યુ. ૪ વ્યવહાર કુદેવ તે જે સરાગી દેવ કૃશ માહે દેવ ખેત્રપાળ દેવી પીતર પ્રમુખ તે પાણુ છોડવા. ૫ નીશ્ચે કુધર્મ જે એકાંત માર્ગ ખાન્ય કરણી ઉપર રાખ્યા છે અંતરંગ જ્ઞાન નથી જોગખ્યા તે ૬ વ્યવહાર કુધર્મ તે પારકા અન્યમતીનાં સર્વ દર્શની નામત છોડવા એટલે કુદેવ કુગુરુ તથા કુધર્મને છંડી શુદ્ધ દેવ ગુરુ તથા ધરમ સદહે તે સમકીતીની સદહાણા જાણવી સમકીતનાં લક્ષણ પન્તવણા સુત્રથી કહે છે તેના માત્ર અર્થ લખીએ છીએ.

પરમાર્થ છ દ્રવ્ય નવ તત્વના ગુણ પરજાય મોક્ષનુ સ્વરૂપ એટલે જે પરમાર્થ સુક્ષ્મ અર્થ છે તે જાણવાનો ઘણો પરચો કરે અથવા જાણવાની ઘણી ચાહના રાખે અને ભલી રીતે દીઠા છે તથા જાણ્યા છે પરમાર્થ છ દ્રવ્ય મોક્ષ માર્ગ જોણે એહવા ગુરુની શેવા કરે એટલે જ્ઞાની ગુરુ ધારવા અને સમકીત વિના જે વેપધારી એહવા ગુરુના સંગ વરજે અનેકદર્શની જે અન્ય

મતી તેના સંગ ન કરે એવા જે પરીણામ તે સમકીતની સદહણા જાણવી.

જે સાવધ આરંભથી વીરમ્યા છે ક્રોધાદી ચાર કષાય છૂટ્યા છે અને શુદ્ધ પંચમાહાવ્રત પાળે છે પણ સમકીત વીના છે તે જીવ મોક્ષ પામે નહીં

હવે સમકીત તે શી વસ્તુ છે તે કહે છે, નય તથા ભંગે કરી તથા પ્રમાણે કરી જે પોતાના આત્માને જાણે આજણે સ્યાદવાદ આઠ પક્ષે જાણે જીવ ગુણ ઉપાદય જાણે તેને સમકીતી જાણવો. વળી જ્ઞાની જીવ એહ વુ ધ્યાને કરે કે હું એક છું પર પુદ્ગળથી ન્યારો છું નીશ્ચય નયે કરી શુદ્ધ છું અજ્ઞાન મળથી ન્યારો છું નીરમળ છું મમતાથી રહીત છું જ્ઞાન દર્શન થી ભયો છું હું માહારા આત્મ ત્વરૂપને ધ્યાવતો સર્વ કર્મ ક્ષય કરૂં છું, વળી કર્મ અંજનથી રહીત નિરંજન છું કલંક રહીત છું પોતાના સ્વરૂપથી કોઈવારે ચળાયમાન થાઉં નહીં પરમદેવ છું જેની આદી નથી તથા જેના અંત નથી ચેતના લક્ષણ છું શીઘ્ર સમાન છું સંત સતામઈ છું.

જીવાદીક છ દ્રવ્ય જેવા છે તેવા સદહવા તે સમકેત 'અને છ દ્રવ્ય જેવા છે તેવા ગુણ પરજન્ય સહીત જાણે તે જ્ઞાન જાણવું તે છ દ્રવ્ય જાણીને અજીવને છાંડે અને જીવના સ્વગુણમાં સ્થીર થઈને રમે તે ચારીત્ર કહીયે 'એ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર શુદ્ધ રત્ન ત્રઈ તે મોક્ષનો મારગ છે માટે એ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રનો ઘણો યત્ન કરવો એ રત્ન ત્રઈ પામીને પ્રમાદ કરવો નહીં, તીહાં નીશ્ચય વ્યવહાર કહે છે

નિશ્ચય નયનો માર્ગ જ્ઞાન સતા રૂપ તે મોક્ષનું કારણ છે એટલે મોક્ષ છે અને વ્યવહાર ક્રીયા નય તે પુણ્યનું કારણ કહ્યો પેહેલો નીશ્ચય નય સંવર છે અને નીશ્ચય સંવર નીશ્ચય નય તે એકજ છે જુદા નથી. બીજો વ્યવહાર નય તે આશ્રવ નવાં કર્મ લેવાનો હેતુ છે એટલે શુભ પુણ્ય કર્મનો આશ્રવ થાય છે અને અશુભ વ્યવહારે અશુભ કર્મનો આશ્રવ થાય છે, કોઈ પુછે જે વ્યવહાર નય આશ્રવનું કારણ છે તો અમે વ્યવહાર નહીં આદરશુ એક નીશ્ચય માર્ગ આદરશુ તેહને ઉતર કહે છે.

એહવો ભવ્ય પ્રાણી જો તુમને જીવ મતની ચાહના છે અને જીવ મતને ઇચ્છોછો મોક્ષને ચાહો છે તો નીશ્ચય નય અને વ્યવહાર નય છાંડશો નહીં એટલે બેહુ નય માનજો વ્યવહાર નયે ચાલજો અને નીશ્ચય ન સદહજો જો તુમે વ્યવહાર નમ ઉદ્યાપશો તો જીવ સાશનના તીરથનો ઉદ્ધેદ

થાશે જેણે વ્યવહાર નય ન માન્યો તેણે ગુરૂ વદ છન ભક્તિ તપ જપ સર્વ ન માન્યા એમ જેણે આચાર ઉપાધ્યો અને નિર્મીત કારણ વિના એકલો ઉપાદાન કારણ તે શીઠ ન થાય માટે નિર્મીત કારણ રૂપ વ્યવહાર નય માનવો અને જો એકલો વ્યવહાર નય માનીએ તો નિશ્ચય નય ઓળખ્યા વિના તત્વ સ્વરૂપ જાણ્યું જાય નહીં માટે તત્વ મારગ અને મોક્ષ માર્ગ તે નિશ્ચય નય વિના પામીએ નહીં અને તત્વ જ્ઞાન વિના મોક્ષ નથી એટલે નિશ્ચય વિના વ્યવહાર નિઃશ્ચય છે અને નિશ્ચય સહીત વ્યવહાર તે પ્રમાણ છે તેના દ્રષ્ટાંત—જેમ સોનાનાં આભુષણમાં ઉપધાતુ અથવા કીણજો મીઠ્યો હોય તે પણ સોનાને ભાવે લેઈ રાખીએ છીએ. અને જો તે ઉપધાતુ તથા સોનું ખંડે જુદા કરીએ તો સોનાને સહુ કોઈ લીધે અને ઉપધાતુ જે તાંબુ વિગરે તે કોઈ ન લીધે તેમ નીશ્ચય નય તે સોના સમાન છે અને વ્યવહાર નય તેક ધાતુ સમાન છે, માટે નીશ્ચય સહીત સર્વ ભલા છે અને નીશ્ચય વ્યવહાર રૂપ મોક્ષ માર્ગ છે તે કહ્યો.

ભવ્ય પ્રાણી એમ ચીતવે જે એ શરીર છીજ જાણે ક્ષય થઈ જાય વિણ શી જાણે એ શરીર માહાર પુદ્ગળીક છે પર વસ્તુ છે એક દીવશે મુકવું છે માટે હે પ્રાણી તુ આપણા આત્માને નીરમળ પણ ધ્યાવતો સંસારથી તરીને કાઠો પામીશ, અહો ભવ્ય જીવ એહીજ આપણો આત્મા છે તે સુદ્ધ પ્રભ છે પણ કર્મને વશ પડ્યો જન્મ મરાણ કરે છે પણ એ શરીરમાં જે જીવ છે તે દેવ પરમાત્મા છે માટે તુમે આપણે આત્મા ધ્યાવો તરણ તારણ આહાજ એ આપણો આત્મા છે એમ શ્રી હેમાચાર્યે શ્રી વીતરાગ સ્તોત્રમાં કહ્યો છે. જે પરમાત્મા છે પરમ જ્યોતિ છે પંચ પરમેષ્ઠીથી પણ અધીક પુણ્ય છે કેમકે પંચ પરમેષ્ઠી તો મોક્ષ માર્ગના ખાવનાર છે પણ મોક્ષમાં જવાવાળો તો આપણો જીવ છે, અજ્ઞાનનો મીઠાવનાર સર્વ કર્મ કળેશનો ખાવનાર એહવો આત્મા ધ્યાવો એહીજ પરમ શ્રેયનું કારણ છે સુદ્ધ છે પરમ નિરમળ છે એહવો આત્મા ઉપાદય જાણીને સદેહ અને જેવો પોતાથી નીરવાહ થાય તેવો ત્યાગ વૈરાગ્યમાં પ્રવર્તે એટલે જન તે પવસ્તુ છે એમ જાણી સુપાત્રે દાન આપે અને ઈદ્રીયના વિપાક તે કર્મ બંધન જાણી પરિહારે શીજ પાળે જે અહાર છે તે પુદ્ગળીક પરવસ્તુ છે શરીર પુષ્ટીનું કારણ છે અને શરીર પુષ્ટી કીધા થકી ઇંદ્રીઓના વિષયનો પોષ થાય માટે તે પર સ્વભાવ છે અજ્ઞાન સંસારનું કારણ છે માટે અહારનો ત્યાગ કરવો તેને તપ

કહીએ તથા પુણ તે શ્રી અરીહત દેવે મોક્ષ મારગ ઉપદેશ્યો તે આપણે જાણે માટે આપણા ઉપગારી છે તે ઉપગારીની બહુમાન સહીત ભક્તિ કરવી એમ દાન શીળ તપ પુણ સર્વ જીવ અજીવનુ સ્વરૂપ આગળ્યા વિના ને કરવું તે પુણ્ય રૂપ ઇન્દ્રીય સુખનુ કારણ છે અને ને જીવને ઉપાદેય કરી વાંછા વિના કરાણી કરે છે તે નીજરાનુ કારણ છે એમ દયા પણ શ્રી ભગવતી સુત્રમાં સાતાવેદનીનુ કારણ કહ્યું છે એટલે સમ્યક જ્ઞાનીને સર્વ કરાણી તે નીજરા રૂપ છે અને જ્ઞાન વિના સર્વ કરાણી બંધનુ કારણ છે માટે જ્ઞાનનો ઘણો અભ્યાસ કરવો એ ભગવતે શીખામાણુ દીધી છે તથા જ્ઞાનનુ કારણ સૂત જ્ઞાન છે તેનો ઘણો ભાવ રાખવો શ્રી હાણંગજી સુત્રમાં તથા શ્રી ઉતરાધ્યેનજી સુત્રમાં તથા શ્રી ભગવતીજી સુત્રમાં ૧ વાચના ૨ પૂછના ૩ પરાવર્તના ૪ અનુપેક્ષા ૫ ધરમ કથા એ સીઝાય ભાગુત્રા ગણવાનુ રૂળ મોક્ષ કહેા છે સીઝાય કરવાથી જ્ઞાનાવરણી કર્મ ખપાવે કેમકે વાચનાથી તીર્થધરમ પ્રપતે માહા નીજરા થાય તથા પુછવાથી સુત્ર અને અર્થ શુદ્ધ થાય મીથ્યાત્વ મોહનીય ખપાવે તેમ જેમ જેમ અર્થ વિચાર પુછે તેમ સમકીત નીરમળ થાય અને અનુપેક્ષા તે અર્થ વિચારતાં સાત કરમની સ્થીતીના રસ પાતળા કરે અને તે સંસાર ખપાવી પાતળો કરે તથા સૂત જ્ઞાનની આરાધનાથી અજ્ઞાન મીટે એવાં રૂળ ભગવતે કહ્યાં છે.

માટે વાંચવા તથા ભણવાનો ઘણો ઉદ્યમ કરવો કેમકે આજ પંચમા કાળમાં કોઈ કેવળી નથી તથા મનપરજીવ જ્ઞાની અને અવધી જ્ઞાની પણ નથી એક માત્ર સૂત જ્ઞાન એહીજ આગમનો આધાર છે કહ્યું છે કે જે ભગવંત અમ સરીખા માણીની શી ગતી થાત ને અમે આ દુશમ કાળમાં જન્મ લીધો હા ઈતી એદ અમે અનાથ છું જે જીનરાજના કહેલા આગમ ન હોત તો આજશુ થાત એટલે આજ આગમનોજ આધાર છે માટે આગમ અને આગમધર ને બહુસૂત તેના ઘણો વિનય કરવો આગમમાં વિનયનુ રૂળ તે સાંભળવુ અને સાંભળવાનુ રૂળ જ્ઞાન છે જ્ઞાનનુ રૂળ મોક્ષ છે એમ આગમ સાંભળી લેવા ચોગ્ય લેજે અચોગ્ય છાંડજે સદહણા શુદ્ધ રાખજે સદહણા તે મોક્ષનુ મુગ છે ઇન્દ્રીય સુખ તો આ જીવે અનંતીવાર પામ્યાં છે એહવી જાતી જન્મ જોસી કોઈ રહી નથી ને આપણા જીવે નહી કરી હોય એ જીવ ને સંસારમાં ભમતાં અનંતા પુદગળ પરાવર્ત માન થાયા પણ ધરમની જોડવા ઈ ખીલી નહી તો જેવે મનુષ્ય જીવ પ્રાણી શ્રાવક રૂળ વિરોગી શરીર પુષ્ટી

પ્રગટ બુદ્ધી નિરમળ એટલા સંજ્ઞા મીલ્યા વળી શ્રી વીતરામની વાણીના ક હેતારા શુદ્ધ ગુરૂની જોગવાઈ પામીને એહો ભવ્ય લોકો તુમે ધરમને વિષે વી- પેશ ઉદ્યમ કરજો ફરીથી એહવી જોગવાઈ મીલવી ફુલિભ છે માટે પ્રમાદ ક- રવો નહી એ શરીર ધન કુટંબ આઉખો સર્વ ચંચળ છે ક્ષીણ ક્ષીણ છીજે છે માટે પાંચ સમવાય કારણ મીલ્યા મોક્ષ રૂપ કાર્ય શીદ્ધ કરવું તે પાંચ સમ- વાયનાં નામ કહે છે. ૧ કાળ ૨ સ્વભાવ ૩ નીયત ૪ પુર્વ કૃત ૫ પુર- ષાકાર એ પાંચ સમવાય માને તે સમકેતી છે એમાં એક સમવાય ઉથાપે તેહને મીલ્યાત્વી કહીયે, એમ સમતિ સુત્રમાં કહ્યું છે કે કાળ લબ્ધિ વિના મોક્ષરૂપ કાર્ય શીદ્ધ થાય નહી એટલે કાળ સર્વનું કારણ છે જે કાળે જે કાર્ય થવાનો હોય તે કાર્ય તે કાળે થાય એ કાળ સમવાય અંગીકાર કરી કહેવો. ઇહાં કોઈ પુછે જે અભવ્ય જીવ મોક્ષ કેમ જતા નથી તેને ઉતર જે અભવ્યને કાળ મ જે પાણુ અભવ્યમાં સ્વભાવ નથી તેથી મોક્ષ જાય નહી કેમકે કાળ સ્વભાવ એ બે કારણ જોઈએ તેવારે ફરી પુછ્યું જે ભવ્ય જીવમાં તો મોક્ષ જવાનો સ્વભા- વ છે તો સર્વ ભવ્ય જીવ મોક્ષ કેમ જતા નથી તેહને ઉતર જે નીયત કહેતાં નીશ્વય સમકીત ગુણ જાગે તેવારે મોક્ષ પામે એટલે કાળ સ્વભાવ નીયત એ ત્રણ કારણ માન્યા તેવારે ફરી પુછ્યું જે સમકીત આદી કારણ તો શ્રીગીક રાજાને હતાં તો મોક્ષ કેમ ન થયા તેને ઉતર જે પુર્વ કૃત કર્મ ઘણાં હતાં અ થવા પુરષકાર તે ઉદ્યમ કર્યો નહી, ફરી પુછ્યું જે સાળીભદ્ર પ્રમુખે તો ઉ- દ્યમ ઘણો કીધો તેને ઉતર જે તેમનાં પુર્વ કૃત શુભ કરમ ખપ્યાં ન હતાં. માટે પાંચ સમવાય મીલ્યા કાર્યની શીધી થાય તેવારે ફરી પુછ્યું જે મરૂદવા માતાને તો ચાર કારણ મીલ્યાં પણ પાંચમો પુરુષાકાર ઉદ્યમ કાંઈ કીધો ન- હી તેને ઉતર જે ક્ષપ શ્રીગી અઢવાને શુદ્ધ ધ્યાન રૂપ ઉદ્યમ કીધો છે માટે પાંચ સમવાય મીલ્યા મોક્ષરૂપ કાર્ય શીદ્ધ થાય.

જેવારે કેવળ જ્ઞાને ફરીને સર્વ દ્રવ્ય જેમ રહ્યા છે તેમ દેખે એટલે આકાશ દ્રવ્ય લોકાલોક પ્રમાણ છે તેમાં અલોકમાં બીજું દ્રવ્ય કોઈ નથી લોકાકાશના અકેકા પ્રદેશે ધર્માસ્તીકાય અધરમાસ્તીકાયનો અકેક પ્રદેશ રહ્યો છે તથા અન- તા જીવના અનંતા પ્રદેશ રહ્યા છે અનંતા પુદ્ગળ પરમાણુ રહ્યા છે કાળના સમય સર્વત્ર વરતે છે.

હવે છ દ્રવ્યની ફરશના કહે છે ધરમાસ્તીકાયના એક પ્રદેશે ધરમા- સ્તીકાયના છ પ્રદેશ ફરસ્યા છે તે આવી રીતે કે ચાર દીશીના ચાર અને પાં

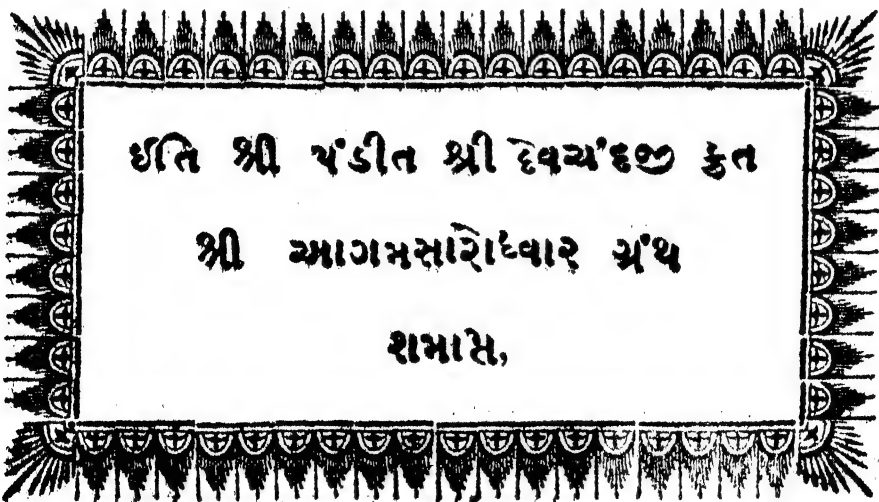
અમો નીચે છઠો ઉપર એ ૭ પ્રદેશ ફરસ્યા છે તથા એક મુળ પોતે પ્રદેશ એમ સાત પ્રદેશનો સમઘ છે અને ધરમાસ્તીકાયના અઠેક પ્રદેશને આકાશ દ્રવ્ય તથા અધરમાસ્તીકાયના સાત પ્રદેશ ફરસે છે તે એક મુળના પ્રદેશને બીજા દ્રવ્યનો મુળનો પ્રદેશ ફરશે માટે સાત પ્રદેશની ફરસના છે અને અધરમાસ્તીકાયના એક પ્રદેશ જીવ પુદ્ગળના અનંતા પ્રદેશની ફરસના છે અને લોકને અંતે જે ધરમાસ્તીકાયના પ્રદેશ છે તેને આકાશની ફરસના તો છએ દીશીની છે અને એક મુળ પ્રદેશ મુઘાં સાત પ્રદેશની ફરસના છે અને બીજા દ્રવ્યની ત્રણ દીશીની ફરસના છે એમ સર્વ દ્રવ્યની ફરસના છે અને આકાશ થી ધરમ અધરમની અવગાહના સુક્ષ્મ છે ધરમ અધરમ દ્રવ્યથી જીવની અવગાહના સુક્ષ્મ છે જીવથી પુદ્ગળની અવગાહના સુક્ષ્મ છે.

એમ ૭ દ્રવ્યના ગુણ પરબળ સામાન્ય સ્વભાવ અગ્યાર છે અને વિશેષ સ્વભાવ દસ તે શ્રી કેવળી ભગવંત જ્ઞાનથી જાણે દરશનથી દખે તે અગ્યાર સામાન્ય સ્વભાવ કહે છે. ૧ આસ્તી સ્વભાવ ૨ નાસ્તી સ્વભાવ ૩ નીત્ય સ્વભાવ ૪ અનીત્ય સ્વભાવ ૫ એક સ્વભાવ ૬ અનેક સ્વભાવ ૭ બેદ સ્વભાવ ૮ અબેદ સ્વભાવ ૯ ભવ્ય સ્વભાવ ૧૦ અભવ્ય સ્વભાવ ૧૧ પરમ સ્વભાવ એ અગ્યાર સામાન્ય સ્વભાવ સર્વ દ્રવ્યમાં છે એ સામાન્ય ઉપયોગ દર્શન ગુણથી દખે હવે દશ વિશેષ સ્વભાવ કહે છે ૧ એતન સ્વભાવ ૨ અએતન સ્વભાવ ૩ મુર્તિ સ્વભાવ ૪ અમુર્તિ સ્વભાવ ૫ એક પ્રદેશ સ્વભાવ ૬ અને પ્રદેશ સ્વભાવ ૭ શુદ્ધ સ્વભાવ ૮ અશુદ્ધ સ્વભાવ ૯ વિભાવ સ્વભાવ ૧૦ ઉપચરીત સ્વભાવ એ દસ વિશેષ સ્વભાવ તે કોઈ દ્રવ્ય માં કોઈક સ્વભાવ છે કોઈક દ્રવ્યમાં કોઈક સ્વભાવ નથી એ જ્ઞાનથી જાણે એટલે શીદ્ધ ભગવાન લોકાલોક સર્વ જ્ઞાનો પયોગથી જાણી રહ્યા છે દર્શનો પયોગથી દખી રહ્યા છે એહવા અનંત ગુણી અરૂપી શીદ્ધ ભગવાન છે તે સમાન પોતાના આત્માને જાણે ઉપાદય કરી ધ્યાવે તે સમકેતી જાણવો.

દાહા.

અષ્ટ કરમ વદન દાહકે, ભયે શીધ જીન ચંદ, તા સમજે અપ્પાગણે, વંદે તા કોઈદ. ॥ ૧ ॥ કરમ રોગ આપધ સમી, જ્ઞાન મુધારસ વૃષ્ટી, શિવ મુખા મૃત શરોવરી, જય જય સમ્યક દષ્ટી, ॥ ૨ ॥ એહીજ સદગુર શીખ છે, એહીજ શિવપુર મામ, બેન્યો નિજ જ્ઞાનાદી ગુણ, કરન્યો પરગુણ

ત્યાગ; ૩ જ્ઞાન વૃક્ષ શેવો લંબીક, ચારીત્ર સમકીત ગુણ; અમર અગમ
 મદ ફળ લહે, છન વર પદવી કુલ; ૪ સંવત સતર છિહુંતરે, મન શુદ્ધ ફાગુણ
 માસ; મોઢે કોઢ મરોઢમે, વસ્તાં સુખ ચોમાસ; ૫ સુવિહીત ખરતર ગચ્છ
 સુધીર, યુગવર છન ચંદ સુર; પ્રણય પ્રધાન પ્રધાન ગુણ, પાઠક ગુણે પડું-
 ર; ૬ તાસ શીલ્ય પાઠક પ્રવર, સુમતિ સાર ગુણવંત; સકળ શાસ્ત્ર જ્ઞાયક
 ગુણી, સાધુ રંગ જસવંત; ૭ તાસ શીલ્ય પાઠક વિપ્રુધ, છન મત પરમત
 જ્ઞાણ; ભવિક કમળ પ્રતી બોધવા, રાજ સાગર ગુરુ ભાણ; ૮ જ્ઞાન ધર્મ
 પાઠક પ્રવર, સમ દમ ગુણે અગાહ; રાજ હંસ ગુરુ ગુરુ શક્તિ, સંહુ જગ
 કરે સરાહ; ૯ તાસ શીલ્ય આગમ રૂચી, જૈધર્મકો દાસ; દેવચંદ આનંદમે,
 કીનો અંથ પ્રકાશ; ૧૦ આગમ સારો દાર એહ, પ્રકૃત સંસ્કૃત રૂપ; અંથ
 કીઓ દેવચંદમુની, જ્ઞાના મૃત રસ કુંપ; ૧૧ કરચો ઇહાં સદાય અતિ, દુર્ગ
 દાસ સુભ સમજવાણુ નિજ મીત્રકું, કીનો અંથ પવિત; ૧૨ ધર્મ મીત્ર
 છન ધર્મ રતન, ભવિજ ન સમકિત વંત; શુદ્ધ અમર પદ એલખાણ, અંથ
 કીચો ગુણવંત; ૧૩ તત્ત્વ જ્ઞાન મય અંથ યહ, જ્ઞેવે ખાળા બોધ; નિજ પર
 સત્તા સખ લીખે, શ્રોતા લહે પ્રબોધ; ૧૪ તાકારણ દેવચંદ મુની કીનો આ-
 ગમ અંથ; ભાણુશે ગુણુશે જે ભવિક, લહેશે તે શીવ પંથ; કથક શુદ્ધ શ્રોતા
 રૂચી, મીલજે એહ સંજોગ; તત્ત્વ જ્ઞાન શ્રધા સહીત, વળી કાય નિરોગ;
 ૧૬ પરમાગમસું રાચજે, લેહેશે પરમાણંદ, ધધમરાગ ગુરુ ધરમ સો ધરજે
 એ સુખ કંદ; ૧૭ અંથ કીચો મન રંગ સૌ, સિત પખ ફાગુન માસ; બોમ
 વાર અરુ તિજ તીથી, સફળ ફળી મન આસ; ૧૮.

શ્રી શાંતિજીનાય નમઃ

શ્રી જ્ઞોતિજયજી ઉપાધ્યાય કૃત,

શ્રી અધ્યાત્મસાર નામા ગ્રંથનો આખાખોધ પ્રારંભ.

આ ગ્રંથ રજોક બધ કરતા પુરૂષે રચેલો છે પણ અહીંયાં તો રક્ત
તેનો અર્થ માત્રજ લખીએ છીએ.

પ્રથમ ગ્રંથ કરતા મંગળા ચરણ નીમીતે
ભગવંતની સ્તુતી કરે છે.

ઈદ્ર સખંધી જે શ્રીગી તેણે નમસ્કાર કર્યો છે અને અષ્ટમાહા પ્રાતીહાર્ય
રૂપ લક્ષ્મીએ કરી યુક્ત તથા યુગને આદે જગતને અજ્ઞાન રૂપ કાદવમાંથી ઉ
દારના કરનાર એહવા જે શ્રી રૂપભદ્ર ભગવાન તે જ્યવંતા વરતો. ॥ ૧ ॥
શ્રી શાંતીનાથ ભગવંત તે ભવ્ય પ્રાણોચા પ્રતે સંતાપના ભેદનારા થાઓ મૂગ
નુ લાંછન છે જેને જેમ ચંદ્ર કીરણ નીરમગ થકા કુમુદનીને વિકશીત કરે છે
તેમ જેની વાણી તે પૃથ્વીને વિષે ઉલાસ કરે છે, ॥ ૨ ॥

શિવા રાણીના પુત્ર શ્રી નેમનાથજી તેમને સ્તવું છુ જે ભગવંતે પોતા
ના યશે કરીને જેને જગતને ભરયું છે તેમજ પોતાના મુખથી પ્રગટ્યો જે
વાયુ તેણે કરીને પાંચ જન્ય નામે શંખને પુરીને તેનો નાદ કીધો, ॥ ૩ ॥
શેષ નાગ તેની કુણના પ્રાંત જે માણી તેને વિષે સક્રમ્યુ જે શરીર તેણે કરી
ને ત્રણ જગતનો દારજ જાણે કરતા હોયની એહવા જે શ્રી પારશ્વનાથ ખ-
હુસ્વરૂપના કરતા તે જ્યવંતા વર્તો. ॥ ૪ ॥

જગતને આનંદના કરનાર વળી જેની અમૃત સરીખી વાણીને હજી
સુધી પંડીત લોકો સેવે છે અંગીકાર કરે છે એહવા જ્ઞાત નંદ જે શ્રી બી-
રજીત તે જ્યવંતા વર્તો. ॥ ૫ ॥ એ પાંચે પરમેશ્વરને તથા ખીજાં પણ છના
ને તથા પોતાના ગુરૂને નમસ્કાર કરીને અધ્યાત્મનો સાર જે રહસ્ય તે પ્રગટ
કરવાને હવે ઉઘાડ કરે છુ. ॥ ૬ ॥

હવે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રનું માહાત્મ કહે છે.

ઘણા શાસ્ત્રાથી ભરી રીતે પરીચીતન કરીને વળી પંડીત લોકોના સં-
પ્રદાય થકી જે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રને વિષે અનુભવ યોગ્ય થયું તે થકી હું કાંઈક
સંક્ષેપ માત્ર પ્રસ્તાવના કરૂ છું. ॥ ૭ ॥

જે રીતે ભોગી પુરૂષને સ્ત્રીના ગીત સંગીત પ્રીયકારી લાગે છે તે રીતે
ચોગીશ્વર પુરૂષને પ્રીતીના અર્થે આ અધ્યાત્મ રસે કરીને મનોહરકારી એહ
વો પદ્યખંધતાએ કરૂ છું. ॥ ૮ ॥

સ્ત્રીના અંધરૂપ અમૃતના સ્વાદી જે જીવાન પુરૂષને સુખ ઉપજે છે તે
સુખનો સ્વાદ તો અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના સ્વાદનો જે સમુદ્ર છે તેનો એક ખીંદુ
માત્ર સ્વાદ છે. ॥ ૯ ॥ જે પ્રાણીને અધ્યાત્મ શાસ્ત્રથી મનોહર સંતોષ રૂપ
સુખ પ્રગટ થયું તે પ્રાણી રાજાને તથા ધનદને અને ઇંદ્ર સરીખાને પણ
લેખામાં ગણતા નથી. ॥ ૧૦ ॥

જેમ કદપ વૃક્ષના ફળને લેવાનો ઇચ્છાએ પાંગળો પુરૂષ આંગળી ઉચી
કરે છે તે જેમ વ્યર્થ છે તેમ જે પ્રાણી નીશ્ચય અધ્યાત્મ શાસ્ત્રને પામ્યા ન
થી અને આચાર્ય પંડીતપણું ઇચ્છે છે તે પણ વ્યર્થ છે. ॥ ૧૧ ॥ - કપટ
રૂપ પર્યતને ભેદવા વજ્ર સમાન મૈત્રતા ભાવરૂપ સમુદ્રની વૃદ્ધી કરવાને ચંદ્રમા
સમાન એહવું અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર વૃદ્ધી પામેલું એહવું જે મોહ રાજાનું વન તે-
હને બાળવાને અરથે દાવાનલ સમાન છે. ॥ ૧૨ ॥

અધ્યાત્મ શાસ્ત્રનો ભક્તો રાજ્ય પ્રવર્તે થકે કાંઈ પણ ઉપદ્રવ થાય નહી
ધર્મનો માર્ગ સુગમ થાય અને પાપરૂપ ચોરટા નાશી જાય. ॥ ૧૩ ॥ જે
પ્રાણીના હૃદયને વિષે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના અર્થનું તત્વતઃ જ્ઞાત થયું છે તેને ક
પાય રૂપ વીષના વેગનો કળેશ તે કદીએ થાય નહી. ॥ ૧૪ ॥

જો અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના અર્થના બોધની કૃપા પડીત જેવાને પણ ન હોય
તો નીરદય એહવો જે કામ રૂપ ચંડાળ તે પંડીતને પણ પીડ્યા કર્યા વી-
ના રહે નહી, ૧૫ જે પરમ રૂપીશ્વર છે તે અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર રૂપ દાતરડે
કરીને મન રૂપી વનને વીશે વૃદ્ધી પામતી એહવી તૃશ્નના ઝેહરની વેલી તેને
છેદી નાખે છે; ૧૬

જેમ વનને વીષે ઘર, દળીદ્રને ધન, અંધારામાં ઊઘોત તથા મરૂ
દશને વીશે જે પ્રાણી તે કુઝે પામવા જાય છે તેમ જે ધન્ય
પ્રાણી હોય છે તેનેજ અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર કળયુગને વીષે પ્રપ્ત આવ

છે; ૧૭ વેદના જાણ તથા ખીજા શાસ્ત્રના જાણનારા તે કથેશના બોક્તા છે અને રસના બોક્તા છે તે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના જાણનારા છે તે એ રસના બોગ્યવંત હોય તેજ પામે અને જે ગધેડો હોય તેતો માત્ર ચંદનના ભારનેજ ઉપાડે એટલુજ પાણચંદનની સુગંધીના બોગતો તેના કીમતીજ સી એ છે. ૧૮

ભુજાના આસ્ક્રોટ કરવે કરીને વળી હાથને તથા મુખને વીકારે કરીને ઇન્દ્રિયો નાટીકના અભીનયે કરવે કરીને ભોગી પુરૂષ મુખ કરી માને છે, અને અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના જાણ જે પુરૂષ છે તે તો અવીકારી નેત્રના ધણી ઇન્દ્રિયના વીકાર રહીત છે; ૧૯ અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર રૂપ જે હેમાચળ પર્વત તેણે મધ્યો જે આગમ રૂપ સમુદ્ર તે થકી નીકળ્યાં ઘણાં ગુણ રૂપીયાં જે રત્ન તે તો વીણુધ જે પંડીત લોક તે પામે છે. ૨૦

કામનો જે રસતે બોગવતાં શુધી મધુર છે, ભલાં બોજનનો રસ તે જમવાની વખત સુધી મધુર પણે વર્તે છે પણ અધ્યાત્મ શાસ્ત્રની સેવાનો જે રસ તે તો નીરબધી છે કેમકે પ્રારંભ 'કાળથી માંડીને સદાયે વધતોજ રસ છે પણ કીવારે વીરસ ન થાય; ૨૧ કુતર્ક શાસ્ત્રના રહસ્યનો જે અહંકાર તે રૂપી તાવ તેહના વીકાર વાળી થઈ એહવી જે દ્રષ્ટી તે અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર રૂપ આપઘના ચોગ્યથી નીરમજ પણાને પામે છે. ૨૨

ધનવંત જનને જેમ પુત્ર અને સ્ત્રી તે સંસારની વૃદ્ધીનાં કારણ છે તેમ અભીમાને ભરાએલા પંડીત લોકને અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર વીનાં માત્ર સંસારની વૃદ્ધી છે, ૨૩ તે માટે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રને ભણવું વળી વારંવાર હૃદયને વીધે ભાવવું એના અર્થનું વારંવાર ચીંત ન કરવું અને જે પુરૂષ યોગ હોય તેનેજ શીખવવું પુસ્તક આપવું.

શ્રી અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના માહાત્મનો પેહેલા અધીકારનો અર્થ પુરો થયા.

હવે શ્રી અધ્યાત્મના સ્વરૂપનો બીજો

અધીકાર લખીએ છીએ.

હવે શિષ્યે પુછ્યું કે હે ભગવંત અધ્યાત્મ તે શું છે કે જેનું તુમે આ-
ત્મ વર્ણન કીધું, ત્યારે ગુરુ કહે છે કે હે શીષ્ય શાસ્ત્ર મરીયાદાએ તને
કહ્યું છે તે સાંભળ; ૧ જે યુનીકોનનો મોહનો અધીકાર તારા પામ્યો છે

અને જે આત્માને આશ્રીને શુદ્ધ ક્રીયાએ અંતર આત્માને વીધે પ્રવર્તે તેનું નામ પરમેશ્વર અધ્યાત્મ કહે છે. ૨

સામાર્થક ચારીત્ર જેમ સર્વ ચારીત્રને વીધે અનુગત કારણ પછા વરતે છે તેમ સર્વજ્ઞને વીધે અધ્યાત્મ પાણુ સહ ચારી પાણુ વરતે છે. ૩ અપુન બંધી જે એથો ગુણુઠાણુ ત્યાંથી માંડીને ચઉદમા ગુણુઠાણુ લગ્ને અનુક્રમે જે આત્માની વિશુદ્ધતા પ્રગટ થાય તે સર્વ અધ્યાત્મ ક્રીયા જાણુવી. ૪

અને જે આહાર પધીને અરથે તથા પુજા પામવાની રીધી તેની ગૌરવતાએ બંધાણુ થકા લવાલીનંદી જે ક્રીયા કરે તે સર્વ અધ્યાત્મ ક્રીયાની વૈરાણી જાણુવી. ૫ ૧ કુદ્રતા ૨ લોભ ૩ રતિ ૪ દીનતા ૫ મત્સરીપાણુ ૬ ભય ૭ શઠતા ૮ અજ્ઞાનતા. એ લવાલીનંદી પાણુના સગ થકી જે ક્રીયા કરે તે ક્રીયાનો આરંભ નિઃક્રળ થાય છે. ૬

૧ શાંતગુણુ ૨ દાંત ગુણુ ૩ સદા ગુપ્તીય ઇદ્રીયપાણુ ૪ મોક્ષાર્થીપાણુ ૫ વીશ્વનુ વાત્સલ્યતા પાણુ ઇત્યાદીક નીરંદલી પાણુ જે ક્રીયા કરે અધ્યાત્મ ગુણુની વૃધી કરતા થાય ૭ તે માટે જેને તત્વ પુછવાની સંજ્ઞા ઉપની છે તથા તત્વ પ્રતે હવે પુછવાને સન્મુખ થયો છે સાધુને પાશે તત્વ પ્રતે સાંભળવાને અરથે જાવાનુ શીલ છે એમ ક્રીય યોગને વીધે રહ્યો થકો ધર્મના તત્વને પુછે છે. ૮

એમ તત્વને અંગીકાર કરતો થકો જેને પુરવે પ્રતીપન થયો છે સમ્યક્ત દર્શન એવા શ્રાવક તથા યતી તે ત્રણ પ્રકારના ૧ ઉપસમ સમકેતિ, ૨ ક્ષયો પસમ સમકેતી, ૩ ક્ષાયક સમકેતિ તે અનુતાનું બંધીનો અંશ ખપાવ્યું છે જેણે ૯ વળી જેણે દર્શન મોહનીય ખપાવી છે અથવા મોહનીયને ઉપ સમાવી છે એહવા જે ઉપાશાંત મોહા ક્ષયક ઓણીને વીધે વરતે છે તથા જેણે મોહનો ક્ષય કર્યો છે તે સંજ્ઞગી કે વળી તથા અજ્ઞગી કે વળી ભગવંત જાણુવા. ૧૦

એ અનુક્રમે જે કહ્યા તે સઘળા એક એક થકી અસંખ્યાત ગુણી નીઝરાના કરતા છે, એક કલાએ કરીને પાણુ અધ્યાત્મની વૃધીને અરથે ઉદ્યમ કરવો એહીજ હેતુ છે. ૧૧ જેમ રથના બે ચક્ર તેરથની સાથે સલગ્ન છે તથા પક્ષીની બે પાંખો તે પક્ષીની સાથે સલગ્ન છે તેમ એક સુદ્ધ જ્ઞાન અને બીજી સુદ્ધ ક્રીયા એ બે અંશ તે અધ્યાત્મની સાથે સલગ્ન છે. ૧૨

પૂર્વે તો નીશ્ચય નય અને વ્યવહાર નયનો આ પાણુ માત્ર ઉપચાર થીજ છે પાણુ પાંચમા ગુણુઠાણુથી માંડીને એ નય હચ્છે છે ॥ ૧૩ ॥ અને એથે ગુણુઠાણુ પાણુ શુ સુખાદીક ક્રીયા તે હચિત છે જેમ કોઈને સોનાનાં ધ

જેમાં ન મીલતા હોય તો તેને રૂપાનાં મીલે તે પણ રૂડાં મનાય. ॥ ૧૪ ॥

સંભાવે કરીને સહીત વીચીત્ર પ્રકારનાં દર્શન ભેદ કરીને અપુનર્બંધી ને ચાંચો ગુણધણો તેહની ને ક્રીયા તે જો પણ ધરમના વધનને કરનારી છે ॥ ૧૫ ॥ તોપણ ભક્ત આશય થકી અશુદ્ધ ક્રીયા કરે તે પણ શુદ્ધ કહેવાય ત્રાંબુ ને છે તેને ગાળી તેમાં રસાયનુ વેધ કર્યાથી રસાયન મેળવવાથી સોનુ થઈ જાય છે. ॥ ૧૬ ॥

ઐહીજ કારણ માટે ધીર બુધીના ધણી રત્નત્રયના મારગને વીધે પ્રવેશ કરવાને મીથ્યા દ્રષ્ટીવાળાને પણ દ્રવ્ય સમકીતનો આરોપ કરીને ચારીત્ર આપે છે ॥ ૧૭ ॥ ને પ્રાણી સંસારનુ નીરગુણપાણુ જાણીને વ્રત પાળવાને ધીર થાય તે પ્રાણી ધર્મને જોગ જાણવો અને અંતરંગ ભાવનો બેદતો દુઃખી કરીને સમજાય છે માટે તે ઉપયોગમાં ન કરવો, ॥ ૧૮ ॥

કદાપી કોઈ એમ કહેશે ને ભાવ જાણ્યા વીના ચારીત્ર દેવાથી શીધી અશીધી સર્વ હણાઈ જાય તેવારે ભગ્યને પણ દીક્ષા ન આપવી કેમકે તેને અંતરંગની ખબર નથી અને એ રીતે દીક્ષા ન આપવાથી સમ્યગ માર્ગનો ઉછેદ થાય ॥ ૧૯ ॥ એમ અશુદ્ધનો અનાદર કરે અને શુદ્ધ જોગનો અલ્યાસ ન કરે ત્યારે દર્શન ને સમકીત તે પણ શુદ્ધ ન થાય કેમકે એક નિસર્ગ સમકીત ટાળીને શુદ્ધ કરવુ તે પણ અલ્યાસથીજ થઈ શકે ॥ ૨૦ ॥

શુદ્ધ મારગને અનુરાગે કરીને અસહતા ભાવે ને આત્માની નિરમળતાયે ગુણવંત પ્રાણીને આધીન થઈને વરતે તો તે પ્રવૃત્તિ કોઈ ઠકાણે હણાય નહી ॥ ૨૧ ॥ વિષયે કરીને આત્માયે કરીને અને અનુબંધે કરીને એ ત્રણ પ્રકારની વિશુદ્ધિ છે તે એકેકથી નીરમળ છે એ ત્રણ કરમ છે તેમાં ને દુઃખ થી પોતાના આત્માને છોડાવવાને ઝંપાપાત પ્રમુખ કરે તેને વિષય શુદ્ધિ કહીએ. ॥ ૨૨ ॥

અજ્ઞાનીને આત્મ શુદ્ધ નામે બીજી શુદ્ધિ થાય તે લોક દ્રષ્ટીએ પાંચયમ ત્રણ નિયમ પ્રમુખ પાળે છે એ બીજો ભેદ ત્રીજો આત્માનુ બંધ તે કહીએ ને શાંત વૃત્તિય તત્વનુ સંવેદન કરે ચીંતન કરે ॥ ૨૩ ॥ પહેલી શુદ્ધિમાં અજ્ઞાનની બોહિળતા ધણી છે તેણે કરીને મોક્ષના સાધનને બાધ કરે અને તેના સદભાવ થકી શુભ આશયનો લેશ માત્ર હોય તો તેથી જન્મ મરણની પરંપરા કાંઈ દુટ્ટ નહીં એકલો જોગાલ્યાશી પુરૂષ કહે છે ॥ ૨૪ ॥

આત્મ શુદ્ધિ નામે બીજા જોગ થકી કાંઈક લેશ માત્ર દેશની હમી તે

થાય પણ પરંપરાએ ઘણા દોશ થઈલા તે ડોકાના ચુરણની પેઠે એક ડોકાના નારા થાય પણ તેથી બીજા ઘણાં ડોકાં ઉત્પન્ન થાય ત્રીજી શુદ્ધિ આત્યંતી ક છે તેથી કરમની હાની થાય કેમકે તે ગુરૂતા ભાવ અને લઘુતા ભાવની વિચારણા કરવાથી પ્રગટે એહવી છે ॥ ૨૫ ॥ ૧૫૨૫ થકી જે ક્રીયા શુદ્ધ છે તે જ નિશ્ચયપણે આત્માને વિશુદ્ધતાની કરનારી છે માટે શુદ્ધ ક્રીયા કરવી મુની દ્ર. જે પરશ્વર તેમણે ખતાવ્યા જે વ્યવહાર તેનું સેવન કરવે કરીને ઘણા આદર સહિત ક્રીયા કરે તો મારગ રત્નત્રય તેનું બીજા પ્રગટ થાય છે, ॥ ૨૬ ॥

ગુરૂની આજ્ઞાને આધીન રહેવાથી દ્રવ્ય દીક્ષા લીધી હોય તો પણ વિર્ય ઉલાસની અનુક્રમે વૃદ્ધી કરીને ઘણા જીવ પર્મ પદને પામ્યા છે ॥ ૨૭ ॥ એ રીતે અધ્યાત્મના અભ્યાસકાળને વિષે પણ ક્રીયા કોઈક લેશ માત્ર નીશ્વચે વરતેજ છે અને શુભકારી ઓધ સંજ્ઞાને સહચારીપણે તીહાં જ્ઞાન પણ કાંઈ વરતે છે. ॥ ૨૮ ॥

એજ કારણ માટે જ્ઞાનને ક્રીયારૂપ તે અધ્યાત્મપણું વરતે છે જે જ્ઞાન ક્રીયારૂપ તે અધ્યાત્મ છે એજ જ્ઞાન ક્રીયા નિર્દેભાચારે કરીને મનાહર એહવો જે પ્રાણી તેને વિષે ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધીને પામે છે. ॥ ૨૯ ॥

અથ શ્રી અધ્યાત્મ સ્વરૂપ નામે બીજા અધીકાર સમાપ્ત.

હવે દંભ ત્યાગ નામા ત્રીજા અધીકાર કહે છે.

મક્તિરૂપી વેશીને દહન કરવામાં કપટ તે અગ્ની સમાન છે ને ક્રીયા રૂપ અંદ્રને ત્રાસ કરવાને કપટ તે રાહુ છે અને કપટજ દુર્ભાગ્યનું કારણ છે અધ્યાત્મ સુખને ગળી જનાર ભુગળી તે પણ કપટજ છે ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન રૂપ પર્વતને તોડવાને કપટ તે જજ સમાન છે કામરૂપી અગ્નીની વૃદ્ધી કરવાને ધૂત જોઈએ તો કપટજ છે વ્યસનનો મીત્ર તે કપટ છે અને વ્રતરૂપ લક્ષ્મી નો ચોર પણ દંભજ છે ॥ ૨ ॥ કપટ રાખી વ્રતને વિષે રહી જે પ્રાણી લોહાની નાવમાં બેસીને સમુદ્ર તરવાની ઇચ્છા રાખે છે તેવો જાણવો, ॥ ૩ ॥

તે તપે પણ શું ને વ્રતે પણ શું જો કપટ દીશાને નહી તજ તો સર્વ નીઃશ્ર્દ્ધ છે, તે આરશીએ પણ શું અને દીવે પણ શું જો દ્રષ્ટીએ અધ છે તો તેહને સર્વ ઠેકાણે અધિકારજ રહેશે ॥ ૪ ॥ કેશનો લોચ કરવો ભુમી ઉપર સથન કરવું બીક્ષા માગવી શીજ વ્રતાદીક પાળવાં એ સર્વ ધર્મ કરણી માત્ર કપટે કરીને દુઃખાઈ જાય છે; જેમ સુંદર માણી હોય તેને ઉપર એક કામ સામગ્રી તેની કાંતી મંદ થાય છે તેહની પેઠે જાણવું ॥ ૫ ॥

રસનુ લોલ પીપાણુ સુખિથી તન્નય દેહની શોભા પણ સુખિથી તન્નય કામ ભોગાદીકને પણ સુખિથી તન્નય પણ કપટનો ત્યાગ કરવો ઘણું વિકટ છે ॥ ૬ ॥ પોતાના દાષને ઢાંકી રાખે તેથી લોકમાં પુનના થાય તથા મોટાઈ થાય એહીજ પુન્ય પ્રમુખની લાલચ માટે મુરખ પ્રાણી પોતાના આત્મા ને કદર્યના ઉપજીવે છે. ॥ ૭ ॥

જેમ કુલટા નારીનું શીજને આચાર તે કુશીજની વૃદ્ધીને અરથેજ હોય તેમ કપટે વેષના ધરનાર વ્રતવંતાને ભવની વૃદ્ધી થાય તે અવ્રતની વૃદ્ધીને અરથેજ થાય ॥ ૮ ॥ કપટના વિપાકને જાણતા થકા પણ મુર્ખ અજ્ઞાની પ્રાણી તેજ કપટને વિષે વિસ્વાસકરતા થકા પગલે પગલે ખલના પામે છે ॥ ૯ ॥

અહો ઇતી ખેદ જુઓ મોહ રાજનો મહીમા જે ભગવંત સખંધી દીક્ષા તે પણ જેમ કાળજે કરીને ચીત્રામાણુનું લોપ થાય છે તેની પેરે કપટે કરીને લોપી નાંખે છે. ॥ ૧૦ ॥ જેમ કમળને વિષે હેમ શરીરને વિષે રોગ વન ને વિષે અગ્ની દીવશને રાત ગ્રંથને વિષે મુર્ખતા સુખને વિષે કળેશ તે ઉદ્રવના કરતા છે તેમ ધર્મને વિષે કપટ તે દુઃખ કરતા છે. ॥ ૧૧ ॥

એહીજ હેતુ માટે મુજ ગુણ પંચ માહાવ્રત અને ઉતર ગુણ કરાણ સીતરી પ્રમુખ ધરવાને જે પ્રાણી સમર્થ ન હોય તેણે શ્રાવકનાં વ્રત પાળવાં તે મુક્ત છે પણ કપટ ચારીત્રે છવવુ તે રૂકુ નથી ॥ ૧૨ ॥ હવે જે પ્રાણી વ્રતને મુકવાને સમર્થ નથી કેમકે જેને વ્રત ઉપર દ્રઢ રાગ લાગ્યો હોય તે મુકી શકે નહીં તો તેને સંવીચ પક્ષ અંગીકાર કરવો શેષ છે કેમકે નિરદંભી સાધુની શેવના કરવાથી ઘણો ગુણ થાય છે ॥ ૧૩ ॥

નિષ્કપટી હોય શુદ્ધ શીઘ્રાતના ભાષક હોય તે ગુણે કરીને તે ઉસન્ના પ્રમુખ સાધુ જે ઘોડી પણ જતના કરે છે તોપણ તે ગુણના રાગીપણાથી વરતતા થકા તેને નીઝરા થાય છે ॥ ૧૪ ॥ પોતાથી વ્રતનો ભાર નથી ઉપડતો એવું જાણ્યા છતાં પણ જે પોતાના આત્માને પ્રગટ રીતે કપટ કરીને યતિપણુ ઠરાવે છે સંજમીપણુ સ્થાપે છે તે લોંગીનું નામ લેતાં પણ પાપ થાય છે તો તેની શેવના તો પાપકારી યાચજ એમાં સ્થું કહેવું ॥ ૧૫ ॥

જે લોંગી ભલી રીતે દ્રવ્ય ક્ષેત્રકાળ ભાવ જોઈને ચલન નથી કરતા તે લોંગીયતી એવે નામે કરીને કપટી થઈ લોકને ઠગતા કરે છે ॥ ૧૬ ॥ જે હોણાચારી થકા કપટનો ધરનારો લિંગી હોય અને તે યતિ ધર્મી છે એકવી પ્રશીદી થઈ હોય તેના લોભ કરીને તેણે પોતાના આત્માને ઠાંકવો દાષ

એહવા જે યતિ તે સમગ્ર જગત તે તૃણ તુલ્ય જાણે છે. ॥ ૧૭ ॥

પોતાના આત્માની વડાઈ કરે ઘણુંકપટ ધરે અને પારકા અવરાણવાદ બોલે તેણે કરીને કહીણું કર્મ બાંધે છે તે પુરૂષો તે યોગીના જન્મને બાંધ કર નારા છે તે શુદ્ધ ચારીત્રને પામી શકે નહીં ॥ ૧૮ ॥ માટે અનર્થનુ કારણ જે કપટ તેને ધર્મધર્મી પ્રાણીએ તજવું કેમકે આત્માની શુદ્ધી તો સરળતા ભાવે થાય છે એહવું આગમને વિષે કહ્યું છે ॥ ૧૯ ॥

શ્રી તીર્થંકર દેવે એકાંતને આજ્ઞા પણ નથી કીધી તેમ નિષેધ પણ નથી કીધો તો પણ જે કાર્ય કરવું તે કપટ રહીત કરવું એહીજ પરમેશ્વરની આજ્ઞા છે ॥ ૨૦ ॥ જેમ વાહાણમાં છીદ્રનો લેશ હોય તે પણ સમુદ્ર તરવામાં ચોગ્ય નહીં તેમ અધ્યાત્મને વિષે જેનું મન રંગાયું છે તેને જરા પણ કપટ કરવું તે ચોગ્ય નથી. ॥ ૨૧ ॥

જેમ મહીનાથજીને કપટનો લેશ પણ સ્ત્રી વેદનો કારણ થયો માટે મહાન પુણ્યે કપટ તજવાને ઘણો યત્ન કરવો. ॥ ૨૨ ॥

ઇતી શ્રી દંભ ત્યાગ નામા ત્રીજો અધીકાર સમાપ્ત થયો.

હવે ભવ સ્વરૂપ ચીત્વન નામો ચોથો અધીકાર કહે છે.

એટલા માટે નીરદંભ આચારણા કરવાને માટે હે ચેતન તુ સાવધાન થા આત્મ સ્વરૂપનું ચીત્વન કર કેમકે ક્ષણ માત્ર પણ સદ્ બુદ્ધી સ્પર્શમાં ધરીને આત્મ સ્વરૂપની ચીંતા કરવી તેહીજ આત્મ દીશારૂપ સરોવરની લહરી છે તે શીતળતા કરે એહવો છે એહીજ સજન લોકને વૈરાગ દીશારૂપ પવન પુર્ણ પુષ્ટતાકારી છે માટે તે આત્મીક સુખને અરથે સાધવી ॥ ૧ ॥

એક તરફ કામરૂપ વડવાનસનો અગ્નિ બળી રહ્યો છે તે દુઃખે સહન થાય એહવો છે અને એક તરફ પંચ પ્રકારના વિષય રૂપ પર્વત તેહથી પડ્યા જે ઉન્મદ રૂપ પથરા તેણે કરીને ભયંકર એક તરફ વિકારી દિશા રૂપ નદીના સંગમ થકી ક્રોધના આવર્ત પડ્યા છે એહવો જે આ સંસાર સમુદ્ર તે ને વિષે કહો કયા ઠેકાણે પ્રાણીને ભય નથી સર્વત્ર ભયજ વર્તે છે. ॥ ૨ ॥

જે સંસારને વિષે રતીના સંતેપે કરીને અપણા એહવી જે ભાર્યાતે કહુક જવાળા વરતે છે વળી નીળ કમળ દળના સરીખી જેની કાંતિ છે એહવા નેત્રના કાણુમાંથી જે જેવું તેવું નામ કટાક્ષ તે રૂપ ધૂમના સમુદ્ર ચાલે છે તથા સ્ત્રીના અંગ તે અંગારા સમાન છે જે અંગ વડે ઘણા પ્રકારના વિકાર મનદ થાય છે તે માટે સંસાર રૂપ અગ્નિમાં બળી રહ્યો જે પ્રાણી

તેને ભવમાં પણ સુખ નથી તેમજ શરીરમાં પણ કાંઈજ સુખ નથી ॥ ૩ ॥

જેના ગળાના વિષે પુત્ર તથા સ્ત્રીના સ્નેહરૂપ ફાંસો ખેંચાયો છે તેહ ના સ્નેહ પાસમાં પડ્યા તુછ સ્વભાવના ઘણી તે અતિશયપણે પીડ્યા પામે છે આકરા વિષયરૂપ જે ઘાતકી સુભટ તેણે કરીને સંસાર તે ખાટકીનુજ સ્થાનક છે માટે હા હા સંસાર તે કેવળ દુઃખનુજ મુળ છે.

અજ્ઞાન દીશારૂપ રાત્રીનો ચાલનાર જેના માથા ઉપર વિષય કષાય રૂપ સર્પનો સમુહ રહ્યો છે વળી જેના ગળાને વિષે વિષયરૂપ હાડકાં બાંધ્યાં છે જે મોહોટા દોષરૂપ દાંત પ્રગટ કરે છે જેનું મુખ કામની ચોષ્ટા કરે છે એ હવે સંસારરૂપી રાક્ષસ તે વિશ્વાસ કરવાને યોગ્ય નથી ॥ ૫ ॥

જે પ્રાણી ધર્મરૂપ ધનના લવલેશને પામ્યો છે તેણે ભીક્ષા માગવાને એ કલા વિચરવું નહીં કેમકે ભવાટવીને વિષે બલવત્તર ભીંસ એહવો જે કામ તે સ્ત્રીના સ્તનરૂપ વિષય કોટમાં રહીને પ્રાણી માત્રના ધર્મરૂપી ધનને છુટી લીધે છે માટે સાંજ્ય વિના તે પ્રાણીએ એકલું વિચરવું યોગ્ય નથી ॥ ૬ ॥

ધનધર પુત્ર અને સ્ત્રી યાદી સર્વ વસ્તુ માહારી છે એહવા વિપરબસ પાણાથી વિશેષ પ્રશીધ દુઃખજ છે માટે જે પ્રાણી વારંવાર સુખને મદ ભર્યા થકા સુખ માને છે તે ફાંક છે એ સંસારતો કેવળ કપટ રચનાયે ભર્યો છે તેને વિષે વિવેકી પ્રાણીએ પ્રીતી કરવી નહીં ॥ ૭ ॥

સ્ત્રીના સ્નેહ તે બેડી સમાન છે બીજા સગા સબંધી લોક તે પોરીયા ત સમાન છે ધન સંપત્તી તે નવાં બંધન સરખી છે અને માહા અમેધ્ય કરી સહીત છે સાત પ્રકારનાં વ્યસન રૂપ બીજે સહીત છે દુકામાં કહીએ તો આ સંસાર તે બંદીખાના જેવો છે માટે પંડીત લોકોને એ વસ્તુ માંહે ભી એકે વસ્તુ ઉપર મરજી થતી નથી ॥ ૮ ॥

જે પંડીત લોક તે આ સંસારને સમશાન સરખો કહે છે કેમકે સમશાનમા રહેનારી ચીજ સર્વ સંસારમાં છે તે કહી બતાવે છે જેમ સમશાન માં ગીઢ પક્ષી છે તેમ સંસારમાં માહા ક્રોધ તે ગીઢ પક્ષી છે અરતીરૂપ ઘણી ચપળ શીયાળની છે ધ્રુવડ પક્ષી રૂપ કામ છે તે પ્રગટપણે કડવા શબ્દ થી રૂદન કરે છે. દ દીપાયમાન શોક રૂપી અગ્ની બળે છે નીરંતર અપજસરૂપ રાખે છે માટે સંસાર તે સમશાન છે એમાં સારી ચીજ કોઈ નથી. ॥ ૯ ॥

ધનની ઇચ્છા તે અતિશય વિષયરૂપ વીધ મુરછાની વિશતરનારી છે

સીઝોનો વીલાસ તે માહા વીકારંકારી કુસુમનો રસ છે જેના ફળનો સ્વાદ વીરતાર પામતો નર્કનિ પીડ્યા ના સમુદ્ધ તુલ્ય થાય એહવુ સંસાર રૂપ વી-
ષય વૃક્ષ છે એની જેઠે વિશ્રામ કરવો યુક્ત નથી ॥ ૧૦ ॥

કોઈને તો વીસતાર વાળુ રાજ્ય છે કોઈને ધનનો લેશ પણ નથી કો-
ઈની ઉતમ જાતી છે કોઈની નીચ નતી છે કોઈને અપજસ છે કોઈને લાવણ્ય
લીલાની લક્ષ્મી ઘણી છે કોઈનું શરીર પણ રૂકુ નથી એવુ સંસારનું સ્વરૂપ
વિષમ છે તે કોને રતિ કારી થાય; ॥ ૧૧ ॥

ઇહાં ઉદ્યામ કામ દીશા છે તે સતરૂ છે તે ગુણ રૂપ જે પૃથ્વી તેને
ખણે છે અને પાશે રહ્યો જે કુપરીણામ તે વિશ્રામ લીધા વીના નીરંતર
કલેશ કરે છે એ કલેશ વડે ખરડાયા એહવા જે પ્રાણી તે અષ્ટમદ રૂપ સર્પ
તેણે કરી યુક્ત છે એહવુ પામર લોકને માનવા યોગ્ય આ સંસાર રૂપ જે
ઘર તેનું શું સુખ કહીયે. ॥ ૧૨ ॥

સંસારને વીધે પ્રાણી માત્ર પુદ્ગલની ત્રશ્ના રૂપ તરશે કરીને પીડાણા
છે અને વીષયની આશાએ કરી પરવશ થયા છે એહવા પ્રાણીઆ બીહામણા
કેધે કરી પીડાય છે કેમકે તેમને માટે સમતા રૂપ સરોવર તો સુકાઈ ગયું છે
અને કામ દીશા રૂપ જે પરસ્પદ તેની જે ગ્લાનતા તેણે કરી નિરંતર ગુ-
મેદા ખરડાય છે જ્યાં એહવો બીહામણો આ સંસાર રૂપ ઉશ્નકાળ તેના તા-
પને હરે એહવો કોઈ નથી ॥ ૧૩ ॥

આ સંસારને વીધે માતા પીતા ભાઈ આદી તે સર્વ ચીંતીત અર્થની
અભીલાષ પુરે ત્યાં લગી સંમત કરી માને તથા ગુણના સમુદ્ધનો જાણુ એ-
હવો ધનવંત પ્રાણી હોય તે પણ કૃપણ પણે કરીને ગુણી જનને ધન દઇ
સકતો નથી એમ સર્વ પ્રાણી પોત પોતાના સ્વાર્થ સાધવાને સાધવાન પણે
વર્તે છે પણ પરમાર્થથી તો વેગળા વશે છે એવા ભવ સુખના રસીયા જે
જીવ તેહના સ્વરૂપને કહેવાને કોણુ સમર્થ થઈ શકે. ॥ ૧૪ ॥

એમ સ્વાર્થને વશ થઈને પ્રાણી અંડાળનો હાથ પકડી ન ચાલે છે અ-
હો ઇતી આશ્ચર્ય જે સ્વાર્થ પાણુ તે એહવુ છે વળી જે ઉતમ કુળથી ઉપજેલા
તેહને તને છે અને તરાણા જેવો નિરલજ્જ થઈને હૈયામાં તો ઝેર ભર્યું હોય
પણુ મોહોડે અમૃત જેવું મીઠું ખાલે છે એહવા અનેક પ્રપંચ પ્રાણી સ્વાર્થ મા-
ટે કરે છે ન વીશ્વાસ ધાની થાય છે એવા પ્રાણી આ સંસારમાં વશે છે તે
જેઈને પણ આ સંસારથી જેનું મન ઉદ્દેગ પામતું નથી તેને ધણું

શુ કહીએ. ॥ ૧૫ ॥

સીની દ્રષ્ટીના ખુણા તે મનાહર છે માટે તેના જોવાથી હરખ ઉપજે છે અને સીની કોપ યુક્ત દ્રષ્ટી ખરાબ છે માટે તે દેખીને ખેદ ઉપજે છે તથા ઘણા ધનવાળા પુરૂષને ગુણીજનો સ્તુતીયાદી કરીને રીઝવે છે કષ્ટ સહીને તેમના રોષ ઉતારે છે એ સઘળું મોહ થકી થાય છે માટે જુઓ મોહ રૂપી રાંજનુ કેવું વિષમતાપાણુ છે કે જે તજવા યોગ્ય છે તેના આદર કરાવે છે અને જેના આદર કરવો જોઈએ તેના ત્યાગ કરાવે છે ॥ ૧૬ ॥

હવે તત્ત્વ વિચારણા કરવી તે સ્ત્રી છે વિનય કરવું તે પુત્ર છે ગુણને વિષે જે રતી કરવી તે પુત્રી છે ને સ્વાદાદપણે વિવેચન કરવું તે પિતા છે જે પારકી નીંધા તજવી તે આત્માની માતા છે એવું જે અંતરંગ કુટુંબ છે તેતો જ્યારે આત્મા શુદ્ધ થાય તે વારે પ્રગટ રીતે પેદા થાય પણ તેને જે પુરૂષ સંજોગી સુખમાં મગ્ન થઈ રહ્યા છે તેતો ક્યારે પણ દખતો નથી ॥ ૧૭ ॥

પ્રથમ પ્રેમ કરતાં દુઃખ છે તે પછી તેને નીશ્ચલપણે રાખવાને પણ ઘણું દુઃખ છે વળી તે પ્રેમપાત્રનો વીછેદ થાય તો મરાણ થાય અથવા પ્રેમ દુટે ત્યારે સહુથી વધારે દુઃખ ઉપજે અને તે સહન કરવાને છાતી ઘણી કઠણ રાખવી પડે નીમાડાના પાકને વિષે આરોપણ કર્યો એહવે જે ઘડો તેના સરીખી તાપની યોદ્ધાજતા છે જ્યાં તો એહવો જે આ સંસાર રૂપ નીમાડો ત્યાંહાં સુખ તો કાંઈજ નથી સમગ્ર દુઃખમયજ છે ॥ ૧૮ ॥

આ સંસારને વિષે ધર્મરાજના કટકને તો મૃગનયનીના દ્રષ્ટી રૂપ બાણે હાણી નાખ્યું છે રાગ દ્વેશ રૂપ રૂધીર વડે લોપાઈ ગયા છે રૂદ્ધ પ્રદેશ તે જેના તેના ઉપર અનેક પ્રકારના મન તન સખંધી કપટ રૂપી ગીધ પક્ષીઓ ભમી રહ્યાં છે એહવો માહા મોહ રૂપ કોણી રમણ રાજ તેની રાણુમી સમાન આ સંસાર છે. ॥ ૧૯ ॥

ક્ષણમાં હસે ક્ષણમાં ક્રીડા કરે (રમે) ક્ષણમાં ખેલ કરે ક્ષણમાં ખહુ પ્રકારે રડે ક્ષણમાં વિલાપ કરે ક્ષણમાં અનેક પ્રકારનો વિવાદ કરે ક્ષણમાં નાશી જાય ક્ષણમાં હરખીત થાય નાચવા માંડે ઇત્યાદીક ઉન્માદ સંસારને વિષે દહધારી માણીયો કરે છે તે સર્વ મોહસાજન આધીન થકા કરે છે ॥ ૨૦ ॥

અસંપૂર્ણ વિદ્યા જેમ પંદીતને તેમજ ખજ માણસની મીત્રાઈ વળી નાજ્ય સભામાં અન્યાયની પ્રતાલીકા એટલે અન્યાયનો માર્ગ તથા વિધવા સ્ત્રીનું જીવન વળી સુખ જરતારના અસગળ સ્ત્રીના કનેહની લેહરી તે જેમ ખેલના ખત

થાય છે તેમજ સંસારની કીડા તે લલ્લમણી છે તેથી તત્વદર્શી પ્રાણી કુઃખ પામે છે ॥ ૨૧ ॥

જેમ પ્રભતના સમય સપ્નની રચના નિર્મળ થઈ જાય છે જેમ કોઈની આખમાં ઝાકળ આવી હોય તેને આકાશમાં બે ચંદ્રમા ભાશે પણ નિરમળ દ્રષ્ટી થતાં બે ચંદ્રમાનુ જાંતી જ્ઞાન મીટી જાય છે તેમ સંસારથી ન્યારા રહ્યા એહવા જે સ્થીર પુહી વાળા તત્વ જ્ઞાન સમજેલા સાધુ તેને આ સંસાર તે મીથ્યા રૂપ ભાસે છે. ॥ ૨૨ ॥

શ્રીની વાણીએ કરીને તથા વીણા નાદ કરીને સુખ સજ્યાએ કરીને વળી મસળણું સરીરને ચાપણું તેણી કરીને જે સુખ ઉપજે છે તે અમૃતે કરીને ધુટે લુ હોય તેવું છે, એહવું પુર્વે ખાળ અવસ્થામાં એટલે અજ્ઞાન દીસામાં એહવું હતું પણ હવે સહસાત્કારે અમને તત્વ દીશાના રહસ્યની પરિ કલના થઈ જાણુ પાણુ થયું તેથી સંસારને વીધે તત્વ રૂચી વર્તતી નથી પણ આત્મ તત્વમાં રૂચી થઈ છે. ॥ ૨૩ ॥

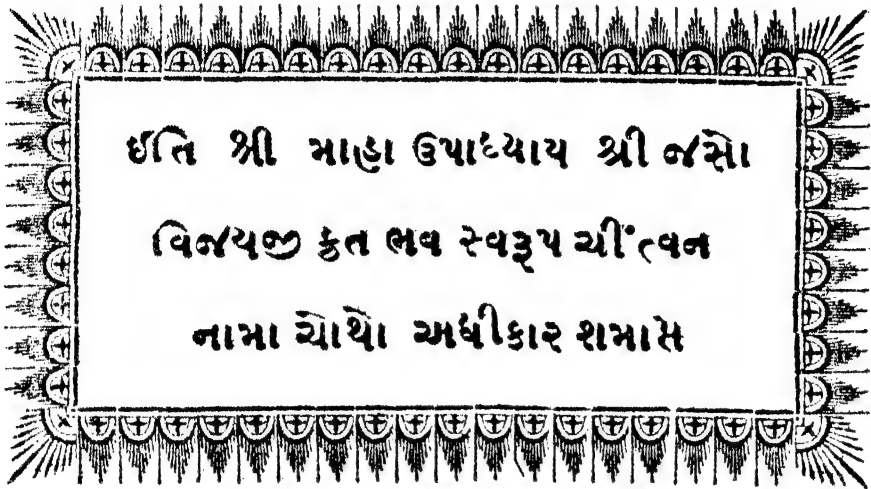
સંસારના સમસ્ત પ્રપંચ તે અતી કઠીણતા ધરતા થકા છે માટે મુજને કાષ્ટ અને પાષાણની પુતળીના સ્તનની પેઠે પ્રીય નથી લાગતા કેમકે અજ્ઞાનનું વાદળ ગળી ગયું છે અને આત્મીક જ્ઞાન રૂપ ચંદ્રોદય થયો તેથી સહજ ચીદાનંદ રસની શીતળતા પ્રગટી તેણી કરી વીધય વાચુની અરતી મટી ગઈ, ॥ ૨૪ ॥

સંસારને વીધે હાથી ઘોડા બળદ પ્રમુખ જે રાજ્ય લક્ષ્મી છે તે સ્યુઅંત રમ આત્માને નથી, અર્થાત છે જ્ઞાન હાથી ધ્યાન ઘોડા સમતા તે બળદ એ લક્ષ્મી આત્માની છે અને તુજે મન વડે બાજ્ય સાથે પ્રેમ કરે છે તો પોતાના આત્મા સાથે રતી કેમ કરતો નથી આત્મીક સુખ તજીને પુદ્ગલીક સુખને ઇચ્છે એહવો મુર્ખ કોણ હોય, ॥ ૨૫ ॥

પુદ્ગલીક સુખ કેવું છે એક તો પરાધીન છે સ્વભાવે ક્ષય થવા લાયક છે વીધયની વંછના વડે મલીન છે એમ સંસારને વિધે ભયનાં સ્થાનક ઘણાં છે તે છતાં કમતીના ધણી સંસારમાં રમેછે અને પંડીત લોકજે છે તે સ્વાધીન સુખમાં રમે છે તે સુખ કેવું છે જે કોઈ કાળે ક્ષય પામે નહીં ઇદ્રીયોની ઉત્કષ્ઠ તાચે રહીત છે પ્રાણી આત્મા જ્ઞાનમાં લય પામ્યા છે તે પ્રાણી સકળ ભય દીશા રહીત થકા પરમાનંદ વિધે મગ્ન પછી રહે છે ॥ ૨૬ ॥

આ જગતને વીધે પંડીત લોક એમ કહે છે જે પોતાના આત્મભાવના સ્વરૂપનું ચીવન તે જગતના સુખનું કારણ છે અને જગતને અભય દાનનો દેવા વાળો છે

નેણે કારકતા ભાવે છુટ્ટી કરી છે તેને આત્મ સ્વરૂપ જ્ઞાન સ્થીર થયે થકે
ચંદ્ર કીરણ કર્પુ સરીખી ઉજ્જવળ યશ લક્ષ્મી તે પાઠપણે વીસ્તાર પામે એવા ત
ત્વ જ્ઞાની તે જીનેશ્વર પ્રાણીત શીઘ્રાંતના તત્ત્વની મર્યાદાએ વર્તે. ॥ ૨૭ ॥

હવે વર્ધરાગ્ય સંભાવ નામે પાંચમો અધીકાર કહે છે.

ભવનુ સ્વરૂપ જાણ્યા થકી સંસાર ઉપર દ્વેશ થયા થકી સંસારનો નિ
રગુણપણે દેખવા થકી સીત્ર પણે સંસારના વિછેદનો વૈરાગ્ય આત્માને વિષે
પ્રગટ થાય ॥ ૧ ॥ વિષય સુખની નિબ્પત્તી પ્રાપ્તિવડે જે વૈરાગ્યનુ વર્ણન કરે
છે તેનુ મત ઘટમાન નથી જીહાં સુધી દ્રવ્ય છે તીહાં સુધી વીષય છે એહવી
પ્રશીધી છે અર્થ સત્ત્વે વિષય સત્ત્વ હતી ॥ ૨ ॥

જે એમ જાણે છે કે હુ કોઈ કાળે સંસારને વિષે આવ્યોજ નથી જે અ
નંતીવાર વિષય સેવ્યા છે તે છતાં આ વિષય નવા પામ્યો એવો ભ્રમ જેને ઉ-
પજે છે એવા જે કામ ભોગને વિષે મુઝાઈ રહ્યા છે તેની અભીલાષાનો નાશ
થતોજ નથી ॥ ૩ ॥ જેમ ઈંધને અગ્ની ઘટે નહી પણ ઉલટી વૃંદી પામે તેમ
વિષય શેવતા કામ ભોગ પણ કદાપી ક્ષય પામે નહી ઉલટી શક્તિ ઉલાસ પા-
મતી જાય વારંવાર વધતીજ જાય. ॥ ૪ ॥

જેમ સિંહને સોપાણુ નથી સર્પને જેમ સમઢા નથી તેમ વિષયમાં જે પ્ર-
વર્તો છે તેમને વૈરાગ્ય દાહીલો છે પણ સુગમ નથી ॥ ૫ ॥ જે વિષયનો ત્યાગ
કર્યા વિના ચીતમાં વૈરાગ્યની ધારણા કરે છે તે કુપથ્ય તજ્યા વિના રોમ
ટાળવાની ઇચ્છા કરે તેવુ છે ॥ ૬ ॥

જેમ લોહના ધાણુ તજ્યા હોય તે પાણીના ખીંકને ઘોષી જાય છે તેમ જે

નુ ચીત વિષયા સક્ત છે તેના રૂઢ્યમાં વૈરાગ્ય રહી શકતુ નથી ॥ ૭ ॥ જો અમાસની રાત્રીએ ચંદ્ર ઉગે અને જો વાંઝીયા વૃક્ષને ફળ આવે તો વિષય જીવના રૂઢ્યમાં વૈરાગ્ય સંક્રમે ॥ ૮ ॥

લવની વૃદ્ધીના હેતુ ઉપર જેને દેષ હોય વિષયને વિષે જેની પ્રવૃત્તિ ન હોય તે પ્રાણીને સંસારની નિરગુતાના ચીતન થકી નિરાખાધપણે વૈરાગ્ય ઉપજે ॥ ૯ ॥ એથા ગુણકાણાને વિષે પણ સમકીતવંત જ્ઞાતા પુરુષ નીશ્ચયપણે સંસારની નિરગુતાજી જીએ છે તો તેને વૈરાગ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે તે યુક્ત છે ॥ ૧૦ ॥

ચારીત્ર મોહનીનો મહીમા સાચોજ છે કેમકે નીશ્ચે થકી અન્ય જોગ હેતુએ પણ ફળનુ અચોગ્યપણુ તે થકી જોવામાં આવે છે ॥ ૧૧ ॥ શમકેતની દીશા વિશેષે કરીને તે એથા ગુણકાણે પણ સર્વથા વૈરાગ્ય નજ હોય એમ ન જાણુવુ તીહાં પણ પોતાના આત્મીક શ્વભાવની રમાણતાએ કુસંગપણુ હજીય છે એ અર્થ વીતરાગ સ્તોત્રને વિષે શ્રી હોમાચાર્યજીએ કહેલો છે માટે એથે ગુણકાણે વૈરાગ્યપણુ હોય ॥ ૧૨ ॥

જે કાળે દેવતાના રાજની લક્ષ્મી હે નાથ તમે જોગવી તિહાં પણ જહાં જહાં રતિ મોહની ઉપજે તે તમે કરી નથી ત્યાં પણ તમે વિરક્ત પાણુજ કરયું છે પણ રંગાયા નથી ॥ ૧૩ ॥ માટે લવની ઇચ્છા જેને વિ છેદ થાય છે તેને જે અવશ વેદવા ચોગ્ય ભાવ કરમની પ્રવૃત્તિ પ્રમુખ જે વિરક્ત આત્માને રતિપણુ છે તે સર્વત્ર શુભ વેદનીજ વર્તે છે ॥ ૧૪ ॥

એહીજ કારણ માટે સ્વરૂપ જ્ઞાનના અભ્યાસે કરી અથવા અન્ય વસ્તુએ કરી અન્ય વસ્તુનુ પુરવુ તે ક્ષપ કહેવાય તે ક્ષપપણુ જેને નથી તેનુ નામ અક્ષેપક કહીએ એહવો અક્ષેપક જ્ઞાનવંત નીશ્ચે ભાવનો ગ્રહણ કરનારો તે પુરુષ જો કાંતાને સ્ત્રી તે તેના જોગને સન્મુખ પ્રવર્તતો હોય તો પણ તેહની શુધીનો પ્રકર્ષ રાંતે ક્ષય ન થાય એટલે જ્ઞાન શુધી તે કર્મ ક્ષયનુ કારણ છે એહવુ હરીભદ્રસુરીજી નુ વચન છે ॥ ૧૫ ॥ પરમાર્થ દીશા થકી સર્વ સંસારને ઇદ્ર જાળ સમાન દખતો થકો અનુદેગ દીશા વર્તે જેને કામ જોગમાં ઉદેગ નથી રાગ પણ નથી તેણે કરી તેમાં દન્મયપણુ ન કરે તે નિરવિબ્ધ પણે યથા યોગે મોક્ષજી જાય છે ॥ ૧૬ ॥

જે પ્રાણી શબ્દાદીક જોગને પરમાર્થ દિશાએ જતો થકો ઇદ્રજાળ સમાન જાણે તે વિષયાદીકને જોગવતો પણ તેમાં લોપાતો નથી તે નિમિષ

પર્મપદ જે મોક્ષ તેને પામે છે ॥ ૧૭ ॥ અને જે ભવાભિનંદી પ્રાણી તે સંસારના ભોગનેજ તત્વ કરી માને છે તે પ્રાણી સંસાર સમુદ્રને ઓલંદી ન શકે કેમકે માયારૂપ ઉદ્ધતના આવેશે તે પ્રાણી કુપંથને વિષે જાય છે. ૧૮

તે પ્રાણી ભોગનાજ કલીમત તેણે મોહીત થયે થકો મોક્ષ માર્ગના સાધનને વિશે પણ ભવો ભવો દવીગ્નતાપણે નીશ્ચય થકી રહે છે ॥ ૧૯ ॥ ધર્મની સામર્થતાને કામ ભોગના સંજોગ હણી શકતો નથી કેમકે ધરમની સામર્થતા ઘણી બગવત્તર છે દીપક સમાન અદ્ય ધરમને તો કદાપી વાયુ સમાન વિષય ઓલવી નાખે પણ જન્યુક્તમાન દાવાનલ સમાન જે માહા ધરમની વાસના તેને વાયુ નહી શકતો નથી ॥ ૨૦ ॥

જેમ સ્વેબ્ધને વિષે માંખી લેપાઈ ફસાઈ જાય છે તેમ વિષયને વિષે ગાઢપણે આશક્ત થતાં પ્રાણી બંધાઈ જાય છે. સુકી મૃતીકાના ગોળામાં જેમ માંખી ફસાતી નથી તેમ આશક્તિ રહીત ઉદારીન એહવા જે છવ તે વિષયને વિષે બંધાતા નથી ॥ ૨૧ ॥ જેમ રોગને કાઢવાને ઔષધની જ રૂ છે તેમ ઘણા દુષણનો રોધ કરવાને અરથે કચિત અનીવૃત્તિપણે પણ દુષ્ટ નથી જેમ કામ ભોગની ત્યાગ બુદ્ધિ દુષ્ટ નથી તેમ અનુભવ જોગે કરીને સહીત જે વરતે તેને કચિત માત્ર અનિવૃત્તિ છે તે પણ નિવૃત્તિ છે તે પણ નિવરતિની પકે દુષ્ટ નથી. ॥ ૨૨ ॥

જેમ શતરૂની શેવના કરનારો પુરૂષ દુઃખીયો થઈને કાલાંતરે સુખી થાય તેમ કદાપી વિષાને શેવનારો કર્મે કરીને તેહીજ વિષયાદીકથી શુદ્ધ થાય એહવી પણ કોઈની મૃતી છે ॥ ૨૩ ॥ જે વિષય તે એકાંતે કર્મ બંધનનુજ કારણ છે એહવો એકાંત નીયમ નથી પણ જે અજ્ઞાની છે તેનેજ કર્મ બંધનનુ કારણ છે પણ જે તત્વ જ્ઞાની સમતા રસમાં મગ્ન છે તેને નથી. ॥ ૨૪ ॥

કેટલાક પ્રાણી વિષયને દ્રવ્યથી નહી શેવતા થકા પણ ભાવથી વિષય ન શેવે છે અને કેટલાક પ્રાણી દ્રવ્યથી શેવે છે પણ ભાવથી નથી શેવતા પારકી શેવના કરતો થકો પણ તેહનો પરમાર્થ પર પ્રતે ન દતો થકો એહવો જે જ્ઞાની તે કરમમઈ નથીજ થતો ॥ ૨૫ ॥ એ માટે ઉત્તમ પુરૂષે માહા પુણ્ય વિપાકના યોગે કરી પ્રાપ્ત કરી એહવી જે તીર્થંકરાદીકની સુખી તેને મર્લ થકી માંડીને પણ પેરાગ્યવારા દુઃખી નથી ॥ ૨૬ ॥

જેને વિષય થકી પ્રસાંત થયો છે અને વિશ્રમ રહિત ઇંદ્રીયોના વિષય ને વિમુખ કરવો તેણે કરીને મનોહર વૈરાગ્યમાર્ગ શોધવાનું અને અને વિષયના પણ ત્યાગ થાય તેતો નિશ્ચય થકી વૈરાગ્ય દિશાનો રાજમાર્ગ છે ॥ ૨૭ ॥ અને જે ઇચ્છા વિના સેહેજે કોઈ કારણ ચોગ્રે પોતે ઇંદ્રીય વિકાર થકી નિવર્ત્યો છે પણ પ્રસાંતને આણુ ઉદ્ધારવે કરીને અનિયંત્રણાએ કરીને એટલે ઇંદ્રીયના નિરોધ હજી કર્યો નથી પણ સેહેજ ચારીત્ર પ્રમુખના ચોગ્રે ઇંદ્રીય નિરોધ થયો છે એહવા તૃપ્તીવંત જ્ઞાની પુરૂષ તેનું વૈરાગ્ય તે પુર્વોક્ત રાજ્ય મારગના વૈરાગ્યની એકપદી છે એટલે એક ડંડી છે જેમ ગાડાં ચાલવાના માર્ગને તો મોઢાટો માર્ગ કહીએ પણ માણસને પગે ચાલવાના રસ્તો નહાનો થાય છે તેવું તે વૈરાગ્ય પણ નહાનો કહીયે. ॥ ૨૮ ॥

ખજાત્કારે ખેરચા થકા વનના હાથીની પેઠે ઇંદ્રીયો કદાંપી વશ થતી નથી હિલટી અનર્થની વૃદ્ધી કરનારી થાય છે ॥ ૨૯ ॥ લાજે કરી નીચું જીવે છે અને મનમાં કુદ્ધ ધ્યાન ધરે છે એહવા ધર્મ ધુતારા પ્રાણી તે પોતાના આત્માને નરકના કુપમાં નાખે છે. ॥ ૩૦ ॥

શુભ ભાવને અર્પણ કરીને સદા સ્વપર વીવેચન જ્ઞાન યુક્ત ભાવન્યાવાળા જ્ઞાતા વિરક્ત પ્રાણી ઇંદ્રીયોને ડગવાને સમર્થ થાય છે પણ ખીજ નથી થતા. ॥ ૩૧ ॥ પ્રવૃત્તિને વિષે અથવા નિવૃત્તિને વિષે જેને સંકલ્પ નથી અને થાક પણ નથી એહવા સંભાવે વર્તનારના સર્વ વિકાર દુર થાય છે અને એનું જ નામ અદ્ભુત વૈરાગ્ય પણ છે. ॥ ૩૨ ॥

જેમ કાષ્ઠનીપ્રતળીને દારીના સંચારે કરી નાચનારીના માફક નાચતી જોઈએ છીએ પણ તેને કર્મબંધન નથી તેમ લૌકીક વ્યવહારને વિષે વર્તતા જ્ઞાની ચોગીશ્વર પુરૂષ તેહને સંસારની પ્રવૃત્તિ પીઠા કરતી નથી ॥ ૩૩ ॥ એ વૈરાગ્ય દિશાને પરદર્શની જોગમાયાને નામે મગટપણે ઝોલાવે છે એ પણ લોકને ઉપકાર કરતા છે અને વિષે દુષણ નથી. ॥ ૩૪ ॥

શીઠાંતમાં પણ સાંભળીએ છીએ કે અપવાદને વિષે પણ મૃગલા સરીખી પરખદાને પણ નિરાસ કરવી એ વૃષભ તુલ્ય ગીતાર્થની શુદ્ધ જ્ઞાન દીશા બાણવી ॥ ૩૫ ॥ પરીપક થઈ થકી એવી જે જ્ઞાન દીશા અને જેનું રૂજ હિદાશીનતા છે તે થકી ચોથે ગુણ સ્થાનકે પણ વૈરાગ્યદીશા પ્રાપ્ત થાય છે

ઈતિ શ્રી વૈરાગ્ય સંભાવા નામે માંચમો અધીકાર સમાપ્ત.

હવે છઠો વર્ણનાય ભેદાધીકાર કહે ને.

તે વૈરાગ્ય ત્રણ પ્રકારનો છે ૧ દુઃખગર્ભીત ૨ મોહ ગરભીત ૩ જ્ઞાન ગરભીત તેમાં પહેલો દુઃખ ગરભીત તે વિષયાદીકને ન પામવા થકી સંસારથી ઉદ્દેગ પામવાનું લક્ષણ છે, એટલે સંસારમાં રહ્યા થકો ને પ્રાણી તેની પાસે ધન્ય દાસત ન હોય અને વિષયાદિક ભોગ પણ ન મીલ્યા હોય તેથી વૈરાગ પામીને માથું મુકાવે તેને દુઃખ ગરભીત વૈરાગ કહીએ, દેહ સંબંધી મન સંબંધી જે ખેદ તેથી ઉપજ્યુ ને જ્ઞાન તે અવ્યાપક કહેતાં વૃદ્ધીકારી ન થાય આત્મની પુષ્ટી કરતા ન થાય કેમકે તે પ્રાણી પોતાને અભીલાષ કરવા ચો ચ ધનાદીકની વસ્તુને પામીને ભેખને છોડીને પાછું ગ્રહસ્થ પાછું અંગીકાર કરે. ॥ ૨ ॥

દુઃખ થકી ને વૈરાગ પામે છે તે તો પ્રથમથીજ પાછા ગ્રહસ્થવાશની ઇચ્છા કરે છે ને દુઃખ ઠગે તો ઘેર જઈએ જેમ અધીર પુરૂષ ને કાયર તે સંગ્રામને વિશે જતો થકો વનની ગલીમાં ભરાઈ ખેસવા ઇચ્છા કરે છે તેહની પેઠે ॥ ૩ ॥ પ્રાણીયો વાદ વિવાદ કરવાને શુતક ગ્રંથ ભણે છે આ છવીકાને અરથે વેદક પ્રમુખના ગ્રંથો ભણે છે પણ સમતા રસની નદી એવી શીઘાંતની ને પહ્લતી તે ભણતા નથી ॥ ૪ ॥

જે સમતા અમૃતના ઝરાણને પામ્યા નથી તે ગ્રંથના પલવ માત્ર કહેતાં ખડ ખડ માત્રે કરી ગર્વની ગરમીને ધરીનેજ વરતે છે પણ તત્વના રહસને પામતા નથી ॥ ૫ ॥ જે સાધુના વેષ માત્રે કરીને પોતાનું છવીતવ્ય પાછું રાખે છે તે પણ ગ્રહસ્થ તુલ્યજ છે પણ ગ્રહસ્થથી ન્યારા નથી કેમ ને જોણે આગળ ઉછાહ ધર્યો નથી ને ગુણ પામીને પડવાઈ પણ થયા નથી એવા ને છે તે તો ગુણને પામ્યાજ નથી. ॥ ૬ ॥

અહો ઘરમાં ખાવા તો પુરૂ અન્ન પણ મળતું નથી ને દીક્ષા સીધા થકી લાડવા મળે છે તે માટે દીક્ષા લેવામાં શું દુઃખ છે એવું જાણીને ને દીક્ષા સીધે છે તેનું નામ દુઃખ ગર્ભીત વૈરાગ જાણવું ॥ ૭ ॥ એ રીતે પ્રથમ દુઃખ ગર્ભીત વૈરાગપણું દખાડ્યું હવે મોહ ગર્ભીત વૈરાગ કહે છે કુશાસ્રના અભ્યાસથી પ્રગટ્યુ ને સંસારનું નિરગુણપણું તેથી મોહ ગર્ભીત વૈરાગ થાય છે તે બાળ તપસ્વી પ્રમુખના જાણવા એટલે ને અસાની અત્મ ઉપયોગ વિના ભોગ ધારણ કરે તે સમજવા ॥ ૮ ॥

જે શીઘાંતનું ઉપજવન કરીને પણ મુન વિરોધી અર્થ કહે છે તે પ્રા-

હી ને કુબરણી કરે છે તેપણ તેને એહેવાજ નાણવો ॥ ૯ ॥ સંસારના દુઃખ થકી મુકાવવાના હેતુથી ને મુશલમાન વિગરે લોકો ઘોડા પ્રમુખને દુઃખી દુખી તે દુઃખ થકી છોડાવવાને દયા લાવ કરી તેને મારી નાખે છે એટલે એમ ધારે છે કે આ ઘોડો દુઃખ કરી રીખાય છે તેને મારી નાખવાથી તે દુઃખથી મુક્ત થશે એમ ધારી દયા લાવી મારી નાખે છે તે પણ શુભ પરીણામની ખુદી રાખે છે તે છતાં પામ્યે તો પાપજ છે તેમ મોહ ગર્ભીતને પામ્યે જડે નહીં એ એના પરીણામ શુભ હોય તો પણ પરમાર્થ જ્ઞાનની રચી થાય નહીં ॥ ૧૦ ॥

ને અંતરંગમાં લીન થઈ રહ્યો છે એહવો હાડ વેદ જ્વર (તાવ) દુઃખ દાઈ થાય છે તેમ એને પણ ને પ્રશમાદી ગુણ થાય તે પણ ઘણું કરીને કેવળ દુષણ ભણીજ થાય પણ ગુણી ભણી ન થાય કેમકે અંતરંગ મીઠ્યા ત્વ ગયા વીના પૈરાગ્ય તે દુઃખદાઈ છે ॥ ૧૧ ॥ કુશાસના અર્થને વિષે ડાહ્યા થાય ને શાસ્ત્રના વિપરીત અર્થ કરે સ્વછંદપણે વરતે કોઈ સાથે ક્ષમા રાખે નહીં. અને ગુણીની પ્રસંસા ન કરે ॥ ૧૨ ॥

ને પોતાની મોટાઈ કરે પારકા અવરણ વાદ બોલે દ્રોહ કરે કપટ રાખે પોતાના પાપ ઢાંકે પોતાનો સામર્થ્ય એલંધીને ક્રીયા કરે તે આર્ત ધ્યાની કહેવાય ॥ ૧૩ ॥ વળી ને ગુણી પુરૂષોનો રાગી ન હોસ ખીજના કરેલા ઉપકારને વિસરી જાય તીવ્ર કર્મ બંધની ચીંતા સહીત વરતે અને શુભ અધ્યાત્મના અધ્યવસાય રહીત વરતે ॥ ૧૪ ॥

શ્રદ્ધામદ્કૃતા ઉધ્વતતા મધુરતા અપિવેકતાપણુ એ મોહ ગર્ભીત વરાગ્યની પરંપરા નાણવી ॥ ૧૫ ॥ એ રીતે મોહ ગર્ભીત પૈરાગ્યનુ સ્વરૂપ કહ્યું હવે જ્ઞાન ગર્ભીત પૈરાગ્યનુ સ્વરૂપ કહે છે ને સમ્યક રીતે તત્ત્વની એળખાણ કરે સ્યાદવાદ દ્રષ્ટીએ વરતે મોક્ષનુ ચીંતન કરે મોક્ષના ઉપાયને ફરશે અને તત્ત્વ દ્વિશ દેખવાનો અર્થ થાય તે જ્ઞાન ગર્ભીત પૈરાગ્ય નાણવું. ॥ ૧૬ ॥

નેહનો વિચાર પુષ્ટકારી હોય સ્વશીઘાંત તથા પરશીઘાંત સબંધી ખુદી હોસ તેને વૈશગ્યની વાત કહીએ અને એહવાનેજ જ્ઞાન ગર્ભીત પૈરાગ્ય થાય જેને સ્વશાસ પરશાસના વ્યાપારનુ પ્રધ્યાનપણુ નથી તેમજ ક્રીયાને વિષે પણ ધ્યાનતા નથી તે નીશ્ચય થકી ક્રીયાનો નિરમજ સારણુત ને ફળ તેને ક્યારે પણ પામે નહીં ॥ ૧૮ ॥

ને સમક્ષીત તે માત્ર મારીત કહીએ અને આસીત તે મીન સમક્ષીત કહી

તે એહુવુ શ્રી આચારંગણ સુત્ર માંહે ગત પ્રત્યામતે કરીને કહ્યું છે, જનસમંતિ પાસહા તમોણંતિ પાસહાજન્મો; તે માટે નિયામકતાપાણુ જાણુવુ સિદ્ધંતિચરણ રહીયા; દસણુ રહિયાન સીઝંતી, ઇતિ વચનાત તે માટે સમકીત તે સાર ભુત જાણુવુ ॥ ૧૯ ॥ આશ્રવનો ત્યાગ તે જ્ઞાનનુ રૂપ છે અને અનાશ્રવનુ રૂપ તે વિષયમાં ઉજમાળ થાય ને વિષયનો ત્યાગી હોય એવુ નામ નિશ્ચય સમકીત. કહીયે કારક સમકેતીની એવી દ્રષ્ટી હોય એટલા માટે નિશ્ચય નય પ્રીતીત તે શુધ ચારીત્રવંતનેજ હોય ॥ ૨૦ ॥

બાજ્યથી ધનકણ કંચન કામની પ્રમુખ બાજ્ય વસ્તુનોજ ત્યાગી થાય એ વ્યવહાર ચારીત્રના પાળવાથી તે પ્રાણી વ્યવહાર દ્રષ્ટીએજ ચાલે છે અને જેને સમકીત સહીત જ્ઞાનની પ્રવૃત્તિ હોય તેહનેજ અંતરંગ પ્રવૃત્તિનુ સાર કહીયે ॥ ૨૧ ॥ સમસ્ત નયની વાસના રહિત થકા એકાંતે છકાયની રક્ષાની શ્રદ્ધા કરતા થકા સમકીતની શુદ્ધતા ન કહેવાય પણ સંપૂર્ણ નયની અપેક્ષાએ દ્રવ્યાર્થિક પ્રયાયાર્થિક નયના ચાર્થ પાણુના લાભ નહીજ થાય માટે શુધ નયની અપેક્ષાએ વર્તવું. ॥ ૨૨ ॥

જે જગતમાં વર્તમાન અનાગત તથા અતિકાળના જેટલા રાજ્દ પરબજ વચનના છે તથા પદાર્થને જેટલા અર્થ પરબજ છે તે સર્વ પરબજ નીશ્વેથી એક જ દ્રવ્ય છે ॥ ૨૩ ॥ પદાર્થ તે સર્વ સ્વપર પરબજમઈ હોય તે આવી રીતે જે અનુવૃત્તિ સહચારી સ્વપાણુ જાણુવુ અને પરમાણુ તે વ્યતીરેકપણે કરી જાણુવુ. ॥ ૨૪ ॥

જેટલા પર પરબજ છે તે સર્વ પોતાની આસ્તીકયતાના અજ્ઞેગથી જાણુવા તે અધપી પોતાના છે તોપણુ ગત ભાવે છે અને પોતાના પરબજ તો સામાન્યતાપ્રણે છે ॥ ૨૫ ॥ પર પરબજ જે પણ તાદાત્મ્ય ભાવે નથી તોપણુ વ્યવહાર નયના જ્ઞેગથી તેહનો સખંધ છે જેમ ધનના ધણી અને ધન તે જુદા જુદા છે તોપણુ શુદ્ધમ બુદ્ધીએ વિચારતાં તેમનો સખંધ જણાય છે ૨૬

તેમ અભીનપણે જ્ઞાનના તથા ચારીત્ર સખંધી પરબજ બુનીને પણ હોય જે પણ તે અભીન છે તો પણ ઉપયોગપણે વિચારતાં નિશ્ચય નયે પોત પોતાનાજ છે પણ વ્યવહારે એક આત્માના છે એમ કહેવાય ॥ ૨૭ ॥ જે એમ ન કહીયે અને અભાવના સખંધથી ગમેપણા કરીએ તો કેવી મતી થાય આધારાંતર નિરૂપકતાને ભાવે વિચારતાં દિષ્ટે વિનષ્ટે દયાત એટલે પૃથક ભાવતાના દ્વેષ કરવાથી વિણશે અને તે એહુથી આત્મા ભીજ નથી ॥ ૨૮ ॥

સ્વપરબ્રહ્મ અને પરપરબ્રહ્મ સમબંધી શુદ્ધને વિષે પણ એમ દખાડયું છે કે સદ્ગુણ એકતા ભાવે જાણતાં એજેઆપ્યા ઇત્યાદીક સદ્ગુણ જ્ઞાન તે સંગ્રહ નયે કરી એકજ છે ॥ ૨૯ ॥ માટે ચીતની આશકિયાએ અને બુદ્ધિની પાટવતાએ અલ્યાસ કરવાથી પોતાના કાર્યપણાદિકને આશ્રય આપતો થકો પરબ્રહ્મના એક અર્થને જાણીને પણ બુદ્ધ ને પંડીત તે સર્વ ભાવને જાણે, જે એંગ જાણુઇએ સર્વ જાણુ ઇ-ઇતિ વચનાત ॥ ૩૦ ॥

યદ્યપી કેવળજ્ઞાનને વિષે તો કાંઈ પણ પ્રતીવ્યક્તિ નથી તોપણ કોઈ ઠેકાણે એક અસંતુજ ગ્રહણ કરયું છે ન કોઈ ઠેકાણે સરવસ ગ્રહણ કીધો છે ॥ ૩૧ ॥ તોપણ અનેકાંત આગમની શ્રદ્ધા તે અસખલીતપણે સદા પ્રવર્તે છે માટે અનેકાંતતાપણે અંગીકાર કરતાંજ સમકીતપણું છે તથા ઉત્સર્ગ અપવાદ નિશ્ચય વ્યવહાર તેના સંપૂર્ણ અર્થના નિશ્ચય થાય છે ॥ ૩૨ ॥

આગમના અર્થનુ ઉપનય જે થાપવું તે થકી પ્રાજ્ઞ જે બુદ્ધિવંત તેનું સર્વ વ્યાપકપણે પર્તે કાર્યાદિક જે વ્યવહાર છે તેતો નિશ્ચયપણે ચીત્રામણની રેખા સરિખો છે શ્રેષ્ઠ રૂપ કરવાને જેમ આજેખ કરે તે સરીખો વ્યવહાર છે અને સમગ્ર રૂપ કરવાને સમાન તે નિશ્ચય નય છે ॥ ૩૩ ॥ તે માટે એકાંત નય અંગીકાર કરીને પ્રવર્તનારા વૈરાગ્યવંતને પણ કુગ્રહોકહીયે તો બીજા માત્ર નામ ધરાવનારા હોય તેની તો શી વાર્તા એક નયવાળો શાસ્ત્રના અર્થના બાધ કરતો જાણુવો તે જો પણ જૈન જાસ છે તોપણ પાપકારી જાણુવો, ॥ ૩૪ ॥

ઉત્સર્ગ માર્ગમાં અપવાદ માર્ગમાં વ્યવહાર માર્ગમાં નિશ્ચય માર્ગમાં જ્ઞાનને વિષે અને કીયા નયને વિશે જો કદા ગ્રહ નથી તો તેને જ્ઞાન ગર્ભિપણું છે અને તે જ્ઞાની પણ છે ॥ ૩૫ ॥ સ્વશિદ્ધાંતના જાણુવાથી અન્ય શાસ્ત્રનુ જાણુવું તેમાંજ સમાઈ જાય છે જેમ પરાધ નામે ઉત્કૃષ્ઠ ગણીત છે તેમાં સોનું પણ સમાઈ જાય છે અને તેટલો જ્ઞાન પામીને પણ જો અજ્ઞાનપણું રહે તો તેને જ્ઞાન ગર્ભિતા બીલકુલ નથી એમ જાણુવું. ॥ ૩૬ ॥

પોતાના સ્વાર્થને વિષે સદ્ગુણ નય સત્ય છે ન તે પરમાર્થની ચાલનાને વિષે નિષ્ફળ છે અને તે નયના વિવાદમાં જો મધ્યસ્તતા ન આવી તો તેને જ્ઞાન ગર્ભિતા છેજ નહી ॥ ૩૭ ॥ જે આજ્ઞા ગ્રાહ્ય અર્થને આજ્ઞાએ ગ્રહે નહી આગમ પ્રમાણે ગ્રહવા શાગ્યને આગમે ગ્રહે નહી અને યુક્તિ ગ્રહને યુક્તિ બંડે ગ્રહે નહી એમ સહુને પોત પોતાને ઠેકાણે જોડી જાણુ નહી તો

તેને જ્ઞાન ગર્ભિતા મુજથીજ નથી એમ જાણવું ॥ ૩૮ ॥

ઉપર કહ્યા મુજબ તો ગીતાર્થનેજ જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય છે પણ અગીતાર્થને નથી એમ ઈચ્છું તોપણ તેના ઉપચાર થકી અગીતાર્થને પણ ગીતાર્થની નીચાણે જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય છે ॥ ૩૯ ॥ તે માટે સુક્ષ્મ દ્રષ્ટીએ મધ્યસ્તપાણું અંગીકાર કરીને અને પરદુષણ તજીને વર્તવું સર્વ જગતના જીવનુ હીત ચીતવવું મૈત્રી ભાવ ધરવો શુદ્ધ ક્રીયાને વિષે ઘણા આદર કરવો ઉપયોગ ધરવો અને ધર્મ મારગમાં લોકને જોડવા એહીજ શોષ્ટ છે. ॥ ૪૦ ॥

મુગાને તથા આંધળાને અને બેહેરાને બોલવામાં દખવામાં અને સાંભળવામાં ઇત્યાદીક પારકા વૃત્તાંતને વિષે જેણે એટલા તજ છે અને પોતાના ગુણના અભ્યાસ કરવામાં જે ઉત્સાહવંત છે જેમ દરીદ્રી ધન કમાવાને ઉજમાળ હોય તેની પેઠે ઉજમાળ થકો વરતે છે ॥ ૪૧ ॥ કામના ઉન્માદનું વમન કરનારા મદના સમુદને ટાળનારા ઈરષ્યા રૂપ તંતુના તોડનારા અને સમતા રૂપ અમૃત કુંડમાં મંજન કરનારા. ॥ ૪૨ ॥

તથા ચીદાનંદમયપાણાના સ્વભાવથી સર્વદા ચળાયમાન નહી એહવા વર્તનુકવંત જે હોય એ ત્રીજા જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્યના ગુણની લક્ષણાવળી કહી ॥ ૪૩ ॥ ઇહાં જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય તે ગ્રહવા યોગ્ય છે અને મોહ ગર્ભિત વૈરાગ્ય તથા દુઃખ ગર્ભિત વૈરાગ્યનું ઉપમર્દન કરીને પોતાના અધ્યાત્મ ભાવના પ્રસાદ થકી કદાચીત જ્ઞાન ગરભિત વૈરાગ્યનો ઉપયોગ થાય. ॥ ૪૪ ॥

ઇતિ શ્રી વૈરાગ્ય ભેદ નામે છઠો અધીકાર સમાપ્ત.

હવે સાતમો વર્ધરાગ્ય વિષયાધીકાર કહે છે.

પ્રત્યીને વિષે વિષયમાં અને ગુણમાં એ બેહુ પ્રકારે વૈરાગ્ય પ્રવરતે છે તેમાં વિષય વૈરાગ તો અમુખ્યપણે કહ્યું છે બીજું અધ્યાત્મ ભાવ યુક્ત ગુણ વૈરાગ તે મુખ્યપણે જાણવું ॥ ૧ ॥

જે વિષય વૈરાગ છે તે પ્રતીગોચરપણે વરતે છે પણ નીશ્ચયથી જ્ઞાતા પુરૂષને રૂપ રસાદિકને વિષે આશક્તિ કરે નહી જે વિરક્ત ચીતવાળા તે અવિકારી થકાજ હોય કેમકે જે અધ્યાત્મ રૂપ અમૃતધારાને વિષે મંજન કરતા હોય તેહને વિષયની ધારા શું કરનાર છે અરથાત તેને કાંઈ વિષયની ધારા પીડા કરતી નથી. ॥ ૨ ॥

જોગીશ્વર અનહદ નાદ સહીત છે તેને ઘોગ મારગે કરીને સર્વ દહ રં પ્રપુરીને હર્ષપદ અથવા સોહંપદ અથવા આંકાર ધ્વની જનમાં ધરે છે તેના

પ્રજ્ઞ દ્વારે જે નાદ ઉકે છે તેનું નામ અનહદ નાદ કહીયે તેણે કરી જે યુક્ત છે તો તેવા યોગીશ્વરનું મન ભલી વિસ્તારવતી આંખાની મંજરીને વિશે વિચરતી જે કોકીલા તેના મનોહર શબ્દ સાંભળીને શું મગ્ન થશે અરથાત નહીજ થાય ॥ ૩ ॥

સ્રીના સુકોમળ હાથમાં રહ્યાં જે કંકણ તેના શબ્દ સાંભળીને પુર્ણપણે ધુન્ધ્યાં છે લોચન તેની અનુભવન દિશા રૂપ નાટક કરનારી સ્ત્રીયે પ્રીયકારી સંગીત બંધ કીધા તો તેમાં યોગીશ્વરનું મન રંગાય નહી એટલે લોભાય નહી ॥ ૪ ॥

સ્ત્રીની પંચમ રાગની ઘોળતાને સમતા પદની શ્રેણીના મધુર આલાપની રતીવાળા શુદ્ધ ચેતનાવંત જોગીને રૂચે નહી એટલે શુદ્ધ ચેતનાવંતને ખસના કારી ન થાય. ॥ ૫ ॥

અવિનાશી સહજ નિરમળ અને વિસ્તાર પામતુ એહવું જે પોતાનું સ્વરૂપ તેહના જોનારા યોગીશ્વર તેને તો જેનું નિરંતર સીજ ક્ષય છે અને વીર્ય રૂઢીરથી ઉપન્યું એહવું જે સ્ત્રીઆદીકનું રૂપ તે પ્રિયકારી લાગતુ નથી. ॥ ૬ ॥

જેહનો નાશ નથી એહવો અનુભવ દિશાને જોવાનો રસ છે તેવો રૂપ તે બીજને જોવા યોગ્ય છે તથા નાશ વરતે છે અને ચર્મ ચક્ષુનો વિષય છે એહવો જે રૂપ તે જોવા થકી તેના જે રસ તે નિશ્ચય નય થકી હર્ષકારી ન થાય. ॥ ૬ ॥

રતિ સુખને દૃષ્ટીને તથા સ્રીના નેત્ર વિભ્રમની ચેષ્ટાએ કરીને અબુધ જે અજ્ઞાની પ્રાણી તે ઘણો હર્ષ પામે છે પણ એ વિભ્રમ વિલાસાદિક તો સુકૃત રૂપ પર્વતને વજ્ર થઈ ભેદ એવાં છે માટે યોગીશ્વરની દ્રષ્ટી તેમાં રમતી નથી ॥ ૮ ॥

કસ્તુરી માલતિનાં પુષ્પ એલચી ચંદન તથા કપુરની સુગંધી તે પંડીત લોકોને મગ્ન કરતી નથી તેમને તો નિરૂપાધિક અનુભવ જોયર સ્વરૂપ ચીદાનંદને વિષે મગ્નપણું વરતે છે પણ રૂપાદિકને વિષે મગ્નતાપણું નથી. ॥ ૯ ॥

જે ઘણા કાળ સુધી ઉપયોગમાં આવે જેની સુગંધીને વિલાવદીશા રૂપ વાયુ હરી શકતો નથી એહવી જે સીજ સુગંધી તેહને મુકી યોગીશ્વર નુ ચીત અન્ય સુગંધીમાં લોભાતુ નથી. ૧૦.

જેમ વિકશ્વર થતાં જે કમળ તેના સ્વાદ સુગંધ યુક્ત રસે મગ્ન થયા એહવા જે જામર તે નીરસ કસમ ઉપર રતી પામે નહી તેમ અધ્યાત્મ રૂપ અમૃત રસના જોગી જે પ્રાણી તેને બીજા શર્કરાદીક મધુર રસની અધી

રજતા ઉપજતી નથી ગૃધતાપણુ કરે નહી; ૧૧.

જે આગળ કહવા વિપાક આપે એવા મધુર રસે શું સાડ વળી પ્રગટ પાણે રાજચરીલી સ્ત્રી વિષયાદીક સુખ પામ્યા અને તે પાછાં જતા રહે તેથી વિક્રીયા પ્રગટે તો તેવા સુખથી શું સાડ જે સદાય અવિકારી એવો પુર્ણ નવમેા જે શાંત રસ તેને વીષે મન મગ્ન છે તો પુરવે કહ્યા એહવા રસે શું કાયદો થાય અરથાંત કાંઈજ નહી; ૧૨.

એક અચરત જીવો કે રસના લાલચી તે મધુર રસને જોઈને અથવા ખાધાની વાત સાંભળીને કહે છે કે માહારા સુખમાં પાણી ભરાય છે એટલે જીભથી પાણી પડે છે અને સર્પ વિરતી જે મુનીરાજ તે માસાદીક મધુર રસ ખાધે આગળ માઠા વિપક આવસે તેના ભયને વીચારી બેઠે આંખે પાણી આણે છે એટલે આંખમાંથી આંશુ પાડે છે; ॥ ૧૩ ॥

ઈહાં ચરણકરણાદીક જે ગુણ તે રૂપ કુલે પુરી એહવી નીરમળ જે સુવી કલ્પ કહેતાં મનકસજતા રૂપ સજ્યા તેહને વીષે સંતોષ રૂપ સ્ત્રીને આ લીંગન દૃઢને સુવે છે તેવા મુનીરાજ તે બાજ્ય સ્ત્રીના સ્પર્શ વિશે મન કેમ કરે અરથાંત નજ કરે. ॥ ૧૪ ॥

રૂઢ્યને વીષે નીવૃત્તી સુખને ધરનારા જે પ્રાણી તેને બાવનાચંદનના લેપની વિધી તે હર્ષ આપતી નથી તથા સદૈવ નિરમળ ભાવને ધરતા જે પ્રાણી તેને જગ સ્નાન વિધી તે નિઃશ્વસ જાણવી. ॥ ૧૫ ॥

ભોગી પ્રાણી સ્ત્રી સાથે વિલાસસંભોગના સુખે કરી જન્મારો સફળ માને છે અને જોગીશ્વર પુરૂષ મદન જે કામ તેની ચેષ્ટાને સર્પના વિષની આકરો મુરછા તુલ્ય માને છે. ॥ ૧૬ ॥

વૈરાગી જીવને આ ભવમાં ક્ષણેક સુખ આપે એવા જે વિષય તે નીશ્ચય થકી કાંઈપણ હર્ષકારી નથી કેમકે ત્યાગી પ્રાણી તો પરલોકે સ્વરગાદીકનાં સુખ તેને વીષે પણ નિષ્પૃહી છે અને તે તો માત્ર ભોક્ષ સુખનાજ અભીલાષી છે. ॥ ૧૭ ॥

ગર્વ અજ્ઞાન વિખવાદ અને મત્સરતે રૂપ ભાવની ખીડાયે રહીત એહવા જે દેવતા તેના જે લિષયાદીક સુખ તે પણ વિષમીશ્રીત કુધપાકના ભોજનની પેઠે સારા નથી અરથાંત દેવતાના વિષય સુખ તે પણ ઝૂંર સમાન છે. ॥ ૧૮ ॥

કેમકે સ્ત્રીના વીધાગ રૂપ અગ્ની તે આંશુ રૂપ વાયરે કરી દેદીપ્તમાન થયો એહવા જે સોક રૂપ અગ્ની પ્રગટ્યો તેથી સ્વરણના દેવતાને પણ ખીડા

થાય છે તે વારે સ્વરમમાં પણ દેવતાને સુખની સ્થિતી છે એહવું કેમ કહેવાય. ॥ ૧૯ ॥

જેને વીમાન સંપદા મોટી છે એવા દેવતાને પણ ચપત વેળાએ જ દુઃખ પ્રગટે છે તે દુઃખથી દેવતાનું રૂઢ્ય માત્ર ફાટતું નથી તેનું કારણ જ રૂઢ્ય તે વજના પરમાણુએ કરીને ઉત્પન્ન કરેલું છે તેથી ઘણું કઠણ છે માટે ફાટતું નથી. ॥ ૨૦ ॥

જેમ નિખીડ નંદન વનના ચંદનના પિલેપનવાળાને પરવતની ભુમીએ અથવા બીજા કોઈ પણ વૃક્ષે રતી થાતી નથી તેમ મોક્ષના અરથીને વિષય ઉપર પ્રતી થતી નથી તેમજ મનુષ્ય તથા સ્વર્ગ પ્રમુખ સમગ્ર ગતીને વિષે પણ પ્રીતી થતી નથી. ॥ ૨૧ ॥

એમ વિચારી શુભ બુદ્ધી સ્થીર કરીને જેને બીજા વૈરાગ્યને ગુણ પ્રગટ્યા છે તેવા યોગાને આત્મગુણને વધારે એવી તૃષ્ણાનું આગમ રૂપ વૈરાગ્ય પ્રગટ થાય ૨૨

વિપુલ લબ્ધિ ચારણ લબ્ધિ મોહોટી આશી વિષ લબ્ધિ પ્રગુપ્ત અનેક લબ્ધિઓ જો પણ ઉપજે તોપણ તે વૈરાગી મુનીને અહંકાર ભાણી થાય નહીં માત્ર એક મુક્તિ મુખ વિના પલાલના પુંજ રૂપ તે માને છે. ૨૩

પંડીને કોઈ મોહોટા અતિશ યાદીક ગુણના સમુદે સહીત હોય તો પણ મદ નકરે અને તેથી કાંઈ અધીકતા પણ ન ગણે માત્ર પોતાના શુદ્ધ સ્વભાવમાંજ આનંદ પામે ॥ ૨૪ ॥

પોતાના રૂઢ્યને વિશે મુક્તિ મુખ ઉપર પણ લુબ્ધતા નથી એક સદ્ અનુષ્ઠાન રૂપ સહેજ નંદના કલોલને મળતી અસંગા નુષ્ઠાન રૂપ પુરુષની જે દશા તેને વાંછે છે પામે છે. ॥ ૨૫ ॥

વૈરાગ્ય વિલાસી પુરુષને એવી બુદ્ધી ઉપજે છે અને તેવા ઉદાર પ્રકૃતી વાળાને યશ રૂપ જે લક્ષ્મી તે હર્ષ ધરીને વરવાને ઇચ્છે છે. ॥ ૨૬ ॥

છતી શ્રી સાતમે વૈરાગ્ય વિષયા ધીકાર સમાપ્ત,

હવે આઠમે મમતા ત્યાગા ધીકાર કહે છે,

મમતા રહીત પ્રાણીનેજ વૈરાગ્ય સ્થીર પણ રહે છે તે માટે બુદ્ધીવંત પ્રાણીએ અનર્થ દાયક જે મમતા તેને તજવી ॥ ૧ ॥ જેમ સર્પ કાંચળી કાઠવાથી વિષ રહીત થતો નથી તેમ જેને મમતા જાગે છે તે વિષયને ત્યાગ કરે તોપણ ત્યાગી થતો નથી ॥ ૨ ॥

જે ગુણ સમુહને મુની રાજ્ય ધણા કષ્ટે કરી પ્રગટ કરે છે તેને મમતા રૂપ રાક્ષસી એક કોળીએ ખાઈ જાય છે ॥ ૩ ॥ કેવુ આશ્ચર્ય છે કે સ્ત્રીયા સંજ્ઞાની પેઠે મમતા રૂપ સ્ત્રી તે જીવ રૂપ ભરતારને પણ રૂપ જે મર્કટ તે રૂપે કરીને સત્ર પણ અજ્ઞાન રૂપ જડી છુટીના બળ થકી ઘણે પ્રકારે નચાવીને રમાડે છે. ॥ ૪ ॥

એકલો એતન પરભવે જાય છે અને એકલોજ આ ભવે આવે છે પણ મમતાને વશ થઈને રત્ના દેવીની પેઠે મીથ્યા સગ પણ ન્યાત જાત વીગરેની કલ્પના કરે છે ॥ ૫ ॥ જેમ એકવડા બીજ થકી ઘણી ધરતીયે વડ વ્યાપીને વીસ્તાર પામે છે તેમ એક મમતાના બીજ થકી ઘણુ પ્રપંચની કલ્પના ઉઠે છે ॥ ૬ ॥

માતા પીતા ભાઈ બેન સ્ત્રી એ સર્વ મારાં છે પુત્ર પુત્રી મીત્ર પણ માહારાં છે ન્યાતી પરીચીત એ માહારાં છે ॥ ૭ ॥ એ પ્રકારે મમતા રૂપ રોગ દીવશે દીવશે વધતી જાય છે તેને મટાડવાને કોઈ પણ જ્ઞાન રૂપ ઔષધ વિના સમર્થ થતો નથી ॥ ૮ ॥

જેમ વેળા કવેળા ઉડીને વિપ્ર બે માસ સોનુ લેવા ગયો તેની પેઠે એક મમતાએ કરીને નિઃસંકપણે આરંભમાં પ્રવરતે છે મમાણ શેઠની પેઠે ધનને લોભે કરી દાડે છે ॥ ૯ ॥ પરભવમાં ઇહાંનુ કુટબ સરાણુ આધાર નથી તોપણુ કુટબને પોષવાની મમતામાં ખેદ પામે છે ॥ ૧૦ ॥

પોતે એકલો ધનને મેળવીને મમત્વે કરીને ઘણા લોકને પુષ્ટ કરે છે પણ પરભવમાં આકરાં નારકીનાં દુઃખ આવશે તેવારે એકલોજ ભોગવશે ॥ ૧૧ ॥ જીવતો આંધળો નથી પણ મમતાયે કરી નારતીક પદાર્થને ખરૂં કરી માને છે તેહને મીથ્યા દ્રષ્ટી અંધ કહીયે કેમકે તેની ચર્મ ચક્ષુ છે તોપણુ તે ચક્ષુએ કરી આત્મીક અર્થને નથી દેખતો માટે એને દેખતો પણ આંધળો સમજે વો અને જે જાતી આંધળો છે પણ જ્ઞાનીને સંજોગે અત્માર્થને જુવે છે માટે એ બે પ્રકારના અંધમાં ઘણા અંતર છે ॥ ૧૨ ॥

રાગ દીશાએ કરીને પ્રાણને અનિત્ય માને પણ પ્રાણની લેનારી જે સ્ત્રી તેને મમતાને વશ થઈને વલ્લ જાણીને હર્ષ પામે છે ॥ ૧૩ ॥ તે સ્ત્રી ના દાતયધર્મી હાઠકાના છે તોપણુ તેને કંદકુલ જેવા જાણે શ્લેષ્મ જે લાજ તેણે કરી ભરેલુ મુખ હોય તેને ચંદ્ર તુલ્ય વખાણુ અને સ્તનમાં માંસના ગાંઠા છે તેને સોનાના કળસ સમાન લેખે છે એવાતો સર્વ મમત્વને લીધે થાય છે. ॥ ૧૪ ॥

વળી સ્ત્રી કેવી છે જેના મનમાં કોઈક હોય અને વચનમાં વળી ખી
જે કોઈક હોય અને ભોગ તો વળી કોઈ ત્રીજીની સાથે કરે એવી છે તેને
પૈરાગી પુરૂષ કહે છે એ સ્ત્રી થકી સર્વ સરયુ એટલે સ્ત્રી સર્વથી ભુડી ગણી છે
પણ જે પ્રાણી મમતાવંત છે તેતો એવી ચંચળ નેત્રવાળી સ્ત્રીને સતી માને
છે ॥ ૧૫ ॥ સ્ત્રી પોતાના રાગી ધણીને મરણ થાય એવાં કામ ભજાવે અ
ને તે પણ મમત્વે આંધળો પુરૂષ તે કાર્ય કુટાઈ પીટાઈને કરે વળી સ્ત્રી વ્ય
ભિચારણી હોય તોપણ તેને ભોળી કરી માને તે ઉપર એક દ્રષ્ટાંત છે ફુલો-
ભાલી કહેતી બાપડી, અવળા ખ્યાલ ન ખેલ; જ્યાંથી લાવ્યો લાકડી ત્યાંની
ત્યાં જઈ મેલ. ॥ ૧૬ ॥

જેમ મમત્વની એટલા તે કુલ લીલા સરીખી છે તેને વશ થઈ રહ્યો.
એહવો જે પુરૂષ તે હાડ માંસ વીણા મુત્ર તથા ચર્મથી મઢેલી હાંસી જેવી
સ્ત્રી ઉપર પ્રેમ કરે છે મમત્વ ધરે છે ॥ ૧૭ ॥ વળી મમત્વે કરીને પોતા-
ના પુત્રને રમાડે તે વખત તેને બાપ બાપ કરી કહે અને તે બાળકના હા-
થની આંગળીઓ શ્લેષ્મથી ભરી હોય તેને અમૃત સમાન જાણે ॥ ૧૮ ॥

મોહ થકી બાળકની માતા પોપાના બાળકને કાઢવે ભર્યો હોય તોપણ
નિઃસંકપણે જોખામાંથી મુક્તી નથી વળી વિદ્યાએ અશુચી હોય તોપણ તે
બાળકને તેની માતા મોહના વશ થકી તેને પવિત્ર ગણે છે ॥ ૧૯ ॥ જેમ
ધરતી શાસ્વત દહ છે પણ ધંતુરાના ફળ ભક્ષ કરનાર પ્રાણીને ફેર આવે છે
ત્યારે તેને ધરતી ફરતી જણાય છે તેમ માત પીતાદીકનો સબધ સંસારમાં અ
નાદીનો સાશ્વત છે પણ મોહ વડે મુઝાણો પ્રાણી એમ કહે છે જે માતા મ
રી ગઈ હવે કેમ થશે શી રીતે ચાલશે ॥ ૨૦ ॥

તેમ પ્રત્યેકે જીવ પણ જુદા છે અને તે કઈ ગતિથી આવ્યા અને
કઈ ગતિએજશે તેમજ પુદ્ગળ પણ જુદા છે તથા શરીરનો સંગ પણ સુ-
ન્ય છે એ રીતે જે દષ્ટિ છે તેને દખતો જાણવો ॥ ૨૧ ॥ જેમ દારડાનું
જ્ઞાન થયે સર્પની ભીતી નાશ પામે છે તેમ હું અને સ્ત્રીઆદીક માહારી છે
એહવો મમત્વ થાય છે તે ભ્રમ હેતુ છે તે ભ્રમ બેદ જ્ઞાન નજરે જોવાથી
નાશ પામે. ॥ ૨૨ ॥

એ સંસારનો સબધ થું છે એમ આત્મ તત્વને સન્મુખ ઓળખવાની
ધૃતિ થઈ એટલે મમતા તરત નાશપામે આત્મ જ્ઞાનની આગળ મમતા કી
હા ઠેકાણે રહે, નજ રહે ॥ ૨૩ ॥ જેમ કામ પુરૂષ સ્ત્રીના અર્થા થયા તે

શ્રી પામ્યા વીના કોઈ પણ ઠેકાણે રતિ પામે નહી તેમ તત્વના જાણુ ૫-
રૂપ પણુ તત્વ પામ્યા વીના ક્યારે રતિ ન પામે ॥ ૨૪ ॥

એ કારણુ માટે તત્વ જાણવાની ઇચ્છાએ કરી મમતાની પુઠ્ઠી જેણે દ-
ખાવી છે તે પ્રાણી વિચીત્ર પ્રકારની નયગમ ભંજ રચનાયે વ્યાપ્યો થકો
સંસારના સર્વ પદાર્થને સંપ્રાંત જાણુ એટલે ઇદ્રજ્ઞ જોવા જાણુ ॥ ૨૫ ॥
જેણે જોગ પણુ ધર્યો નહી અને મમતા પણુ હણી નહી તથા સમતા પણુ
આદરી નહી વળી શાસ્ત્ર જાણવાની ઇચ્છા પણુ કરી નહી તેના નર જન્મ
નિઃકુળ ગયો એમ જાણુ ॥ ૨૬ ॥ એક જાણવાની ઇચ્છા અને બીજને
વિવેક એ બે મમતાને નાશ કરનારાં છે તે માટે એ બેહુ થકી મમતાનોની
ગ્રહ કરવો કારણુ કે મમતા તે એધ્યાત્મની દુશ્મન છે ॥ ૨૭ ॥

ઇતિ શ્રી મમતા ત્યાગા નામે આઠમો અધીકાર સમાપ્ત.

હવે નવમો સમતા અધીકાર કહે છે.

હવે સમતા આવવાનો અધીકાર કહે છે જેમ ફટકને વિષે ઉપાધીપાણુ
ટળે તેવારે નિરમગતાપાણુ વધે છે તેમ જેવારે મમતાનો ત્યાગ થાય તેવારે
પોતાની મેજેજ સમતા વિસ્તરે ॥ ૧ ॥ સંસારને વિષે પોતાને અરથે કોઈ
કામ પડે તેવારે એમ જાણુ જે આ માહરો વાહાલો છે અને આ દુશ્મન
છે પણુ એ સર્વ વ્યવહાર કલ્પના છે નીશ્ચય થકી તો વ્યવહાર નાશ કરી
મધ્યસ્થપાણુ પામે તેવારેજ તે સમતાવંત કહેવાય ॥ ૨ ॥

વ્યવહાર કલ્પનાવાળો તો જેને વિષે દ્વેષ લાવે તેનેજ વિષે પોતાના અ-
ર્થ સાધને કરી રાજી પણુ જો નિશ્ચય થકી વિચારે તો એમાં કાંઈ ઇષ્ટ ન-
થી તેમ અનીષ્ટ પણુ નથી ॥ ૩ ॥ એક વિષય જે એક કાર્ય છે તે એક
જાણુને પોતાની રૂચીએ પુછી કરે છે અને બીજને તેથીજ દ્વેષ ઉપજે
છે એ મતિ કલ્પનાના બેદ છે એમ જાણુ ॥ ૪ ॥

ઇષ્ટ અનીષ્ટ એ વિકલ્પનિ કલ્પના થકી છે એ બેનેજ રાગ દ્વેષ જા-
ણવા પણુ એમાં કાંઈ તત્વ નથી જો મનથી વીકલ્પ જાય તો રાગદ્વેષ એ
બેહુ દુર થાય ॥ ૫ ॥ પોતાના પ્રીયજનની સિદ્ધી જ્યારે પોતાને સ્વાધીન
થાય તેવારે બાહારના અર્થ સંકલ્પનો ઉઠાવ નાશ પામે ॥ ૬ ॥

જેમ કંઠ ઉપર રહેલુ સુવર્ણ સાક્ષાત દેખાય છે તેમ સ્વભાવિક ગુણ
પામે થકે વિભાવિક ભ્રમણા દુર જાય તેવારે રાગદ્વેષ ઉઠી દુર થાય અને સ-
મતા વિશેષે વધે ॥ ૭ ॥ જગતના જીવને વિષે કર્મણુ વીચીત્રપાણુ છે માટે

તે વિભાવપણ્ય સાડ નરતુ કહેવાની રીતે જેવારે ન ભાસે તેવારે શુદ્ધ નયમાં રહેલા થકો પ્રખળ સમતાને પામે ॥ ૮ ॥

પોતાના ગુણ થકી પોતાના આત્મા સાક્ષી કરીને પોતાના એક શુદ્ધ અધ્યવસાય થકી આત્માને વિષે જેનું મન રમે છે તેની સમતા અનુતર કહીએ ॥ ૯ ॥ એમ જેને પાકી સમતા થઈ તેનું વિષયરૂપ ઘર સુનુ થયું એ મ જે મુનીને નિરમળ સમતા યોગ પ્રગટ્યો તે મુનીને વાંસલે કરી કોઈ છે દ અથવા ચંદને કરી કોઈ પુને તે બેહુ તુલ્ય છે. ॥ ૧૦ ॥

એહવા સાકુની સમતાની શી વખાણ કરીએ જેણે પોતાના આત્માની સિદ્ધી કરવાને સમતા આદરી એહવા મુનીને સમતારૂપ ઘરમાં રહેતા થકા આ ભવના તથા પરભવના એટલે સર્વ ભવના વૈરભાવને ટાળી નાખે છે જેમ ની ત્ય પાસે વસતાં થકાં કુતરાં અને બીલાડી તેમના વૈર પણ સમી જાય છે તેની પેઠે જાણુ ॥ ૧૧ ॥ કપટી વેષધારણ કરવાથી શુ થાય અને વ્રત ધારણ કરે પણ શું થાય વળી મૌનધારી અતીતની પેઠે ઇદ્રીયો દમન કીધે પણ શું થાય તથા ઘણી તપસ્યાએ પણ શું થાય માત્ર એક સમતા જે સંસારરૂપ સમુદ્ર દરવામાં નૌકા જેવી (નાવ] જેવી છે તેનું જ શોધન કરવું તેહીજ શોષ છે ॥ ૧૨ ॥

દવ લોકનાં સુખ તો દુર છે વળી મોક્ષ પદવી તે તો મોહોટી છે અને ભવસ્થિતીને હાથ છે તેવારે મનની પાસે પ્રગટપણે દખીએ એવી સમતા તુ સુખ તે શું ખોટું છે અરથાંત ઘણુંજ રૂકું છે ॥ ૧૩ ॥ સમતારૂપ અમૃત કુડમાં સ્નાન કરવાના પ્રભાવથી આંખ થકી કાંઈપરૂપ દર્પનું વિષ સોસાઈ જાય છે ક્રોધરૂપ તાપ તે નાશ પામે છે અને ઉદ્વેગ રૂપીયો મેલ તે પણ દુર થાય છે ॥ ૧૪ ॥

જન્મ જરા મરણ રૂપ દાવાનજો કરી બળતું એવું સંસાર રૂપ વન ખંઠ તેમાં સમતાનું જે સુખ છે તે અમૃતના વરસાદ સરીખું જાણુ ॥ ૧૫ ॥ ચીત્ર સાળી અંધે એકજ સમતાને અવલંબતાં ભરત રાજા આદી આઠ પાટ કેવળ જ્ઞાન પ્રાપ્તિને સિદ્ધ થયા પણ તેમને કહી કીયા કાંઈ કરવી પડી નહીં એહવી સમતા છે, ॥ ૧૬ ॥

વળી સમતા તે નરકને ખારણે બોમળ જેવી છે અને મોક્ષ માર્ગની દીપ્તિ છે વળી ગુણ રૂપ રત્નનો સંગ્રહ કરવા રોહણાયળ પર્વતની ભુમી સરખી છે ॥ ૧૭ ॥ જેનાં જેવ મોહ વડે ઠગ્યાં છે અને જે પોતાના અવર

પને જોઈ સકતા નથી તેને દીવ્ય અંજન આંજવાને સમતા તે શલાકા રૂપ છે અને અજ્ઞાનના પડળને છેદનારી છે. ॥ ૧૮ ॥

જે પ્રાણી એક ક્ષણમાં મનને ઝેંચીને સમતાને શોધે તો તે પ્રાણીને એકલુ સુખ મળે છે જેકલુ સુખે કહેતાં થકાં પાર આવે નહીં ૧૯ જેમ કુમારીકા ભરતારના સુખને જાણતી નથી તેમ લોકો પણ મુની રાજ્યની સમતાના સુખને જાણતા નથી ॥ ૨૦ ॥

જેણે સમતાનું બકતર પેઢરયુ છે તેને નમસ્કાર સ્તુતી પુજા લાભ પર દ્રવ્યની ઇચ્છાદી રૂપ જે પોતાનાજ મર્મને લાગનારા એકવાં જે તીક્ષ્ણ બા-
બાણો તે પીડયા કરી સકતા નથી ॥ ૨૧ ॥ જેમ સુર્ય કીરાણ પ્રકાશથી અં-
ધકાર નાશ પામે છે તેમ કોટી કોટી ભવનાં નિવડ સંચીત પાપ કર્મ તે સ-
મતા વડે એક ક્ષણમાં નાશ પામે છે ॥ ૨૨ ॥

જે અન્ય લીંગી શીઘ્ર થયા તે પણ દ્રવ્યથી મોક્ષ ફળ સાધતા થકા
રત્ન ત્રયના ફળની પ્રમી વડે ભાવથી જન પાછુ પામ્યા માટે તે અન્ય લી-
ંગીયોને પણ સમતા તે આધાર બુત હતી ॥ ૨૩ ॥ જે નય સ્થાનકે ઉતારી
જોઈએ તોએ સમતા રૂપચંદને કરી ભવ તાપ સમી જાય છે પણ કદા ગ્રહ અ-
જ્ઞાનરૂપ અગ્ની વડે તો સમતા રૂપ ચંદન બળીને ભસ્મ થાય છે ॥ ૨૪ ॥

આ સંસાર રૂપ ગામને વિષે સર્વ લોક કય વિક્રય કરતાં દાડાદાડ કરે
છે તે શું છે તે કહે છે “ જેવારે ચારીત્ર રૂપ પુરૂષ મરાણ પામ્યા તેવારે સ-
મતા રૂપી પ્રાણુ પણ જતા રહ્યા પછી તેના મૃત કાર્યના ઊત્સવ પાથરાણાં
સ્નાન સુતક વગેરે કરવાને જાણે એ કોકો દાડાદાડ કરે છે એમ સમજવું
॥ ૨૫ ॥ જેમ ઉગર ખેત્રમાં બોજ વાવ્યું હોય તે કષ્ટ ફળે નહીં તેમ એક
સમતાને છોડીને જે પ્રાણી કષ્ટ ક્રીયા કરે છે તેથી તેને રૂકુ ફળ આગળ મળ-
વું નથી ॥ ૨૬ ॥

મુક્તિનો ઉપાય તો એક સમતા છે બાકી ક્રીયા કષ્ટ સર્વ આડંબર છે
તે પુરૂષને બેદ કરી એટલે તપ જપ સર્વ સમતાની પ્રતીધી છે પુરૂષ બેદ તે
ગ્રહસ્થને અને મુનીને સીજે છે એટલે ક્રીયા કરવામાં ગ્રહસ્થ અને મુનીના
વ્યવહાર જુદા છે પણ તે બેઉ ક્રીયા સમતાએ વખાણવી એવી શાસ્ત્રની
આજ્ઞા છે ॥ ૨૭ ॥ શાસ્ત્રના ઉપદેશ તો જેમ કોઈ આંગળી વડે માર્ગ બ-
તાવે એવો છે પણ જે શાસ્ત્રમાં સાંભળીને પોતાના અનુભવમાં લાવી પોતાને
સાબર્યે કરી પાંચ અવગણે તેજ ભ્રમરવીના પ્રાર પામે ॥ ૨૮ ॥

પર પુદ્ગલાદિક વસ્તુ તે આત્માની નથી અને દેખવાથી આત્મા પવીત્ર છે આત્માને વિષે આત્મા તત્વ યુક્ત છે માટે અધ્યાત્મને પ્રસાદ કરી સમતાને વિષે હર્ષ ઉદ્ભાસ કરવો. ૨૬ ॥

ઇતિ શ્રી સમતા નામે નવમો અધિકાર સમાપ્ત.

હવે સદ્ અનુષ્ઠાન નામે દસમો અધિકાર કહે છે

જેમ કતક ફળના સુર્ણને ચોત્રે ડોહોડ્યું પાણી નિરમળ થાય તેમ સમતાના ચોગથી શુદ્ધ અનુષ્ઠાન પ્રગટ થાય છે ॥ ૧ ॥ વિષયાનુષ્ઠાન ગરજાનુષ્ઠાન અન્યોનાનુષ્ઠાન તહેતુ અનુષ્ઠાન એ પાંચ અનુષ્ઠાન ગુરૂ શૈવાદિક કરાણી માં કહ્યાં છે. ॥ ૨ ॥

મીષ્ટાન ભોજનની લાલચે વસ્ત્રની લાલચે પુજાની લાલચે દોલતની ઇચ્છાએ જે તપ જપ કષ્ટ ક્રિયા કરે તે ક્રિયા પ્રાણીના શુભ ચીતની હણનારી છે એનું નામ વિષ અનુષ્ઠન જાણવું ॥ ૩ ॥ સ્થાવર વિષ તે સોમલ જાણવું અને જંગમ વિષ સર્પાદિકનું જાણવું એ બેહુમાંથી એક વિષ ખાધાથી તરત મરે છે તેમ ભોગના અભીલાષે કરીને જે ક્રિયા કરવી તે શુભ ચીતને હણે છે અને વળી પ્રાચે અનંતો કાળ શુદ્ધ માર્ગની પ્રાપ્તિ થવી પણ ન સંભવે એવું વિષ અનુષ્ઠાન છે. ॥ ૪ ॥

જે દેવતાં ઇંદ્રતાં સુખ પામવાની ઇચ્છાએ કરીને તપસ્યા પ્રમુખ ક્રિયા કરે તે પ્રાણી કાલાંતરે નરક ગતી પામે કષ્ટ કરીને આણદીઠા ફળની પાંચા કરે તેને ગરજ અનુષ્ઠાન કહીયે ॥ ૫ ॥ જેમ ખંગડી સુર્ણ પ્રમુખ નિખળ દ્રવ્યને સંજોગે પ્રગટ થતું વિષ તે ગરજ નામા વિષ કહીયે તે ઘણા દિવસ કષ્ટ ને પમાડે ન મારે છે તેમ એ પણ તત્વથી નરક ફળની પ્રાપ્તિ કરે છે. ॥ ૬ ॥

અનેક પ્રકારે મહા અનર્થ નીપજાવે એહવા ઉપર કહ્યાં તે બે અનુષ્ઠા ના નિષેધ કરવાને સમસ્ત તીર્થકરે નિચાણ વર્ણવાનું કહ્યું છે ॥ ૭ ॥ પ્રાણી ધ્યાનાદીકના અભાવે કર્મ જે ક્રીયા તેમાં અધ્યવસાય રહીત શુન્યપણે સમુરછિમની પેઠે સુન્ય મનની પ્રવૃત્તિએ અથવા જાણપણા વિના ખીજના દખા દખી જે ક્રિયા અનુષ્ઠાન કરે તે અન્યોઅન્ય અનુષ્ઠાન કહીયે.

હાં સામાન્ય પ્રકારે જ્ઞાનના રૂપનું કારણ નહીં ગવેએ તે ઉધ સંજા લોકપ્રજાકે રૂપ કહીયે તેથી નીરદોષી સુવ્રતા માર્ગની અપેક્ષા વિના જોકના દખા દખી ક્રિયા કરે તે અન્યોઅન્ય અનુષ્ઠાન કહીયે ॥ ૮ ॥ એટલે જોકની રીત જીના અને સુવ્રની તથા સુવ્રતા પવનની અપેક્ષા વિના ઉપયોગ સુન્યપણે

ને કોઈ કરવું તેનું નામ ઉઘ સંજ્ઞાના છે. ॥ ૧૦ ॥

અજ્ઞાન લોકો એમ કહે છે કે ને અત્યંત શુદ્ધ માર્ગ યોગવા ન્હાએ તો નીચેના ઉછેદ થાય માટે લોકના આચાર ઉપર આદર શ્રદ્ધા કરવી નેમ આલે તેમ ચલવા દઈએ એહવાં વચન યોલતા થકા ને લૌકીક આચારે મવ-
રતે તેનું નામ લોક સંજ્ઞા છે ॥ ૧૧ ॥ અને શીક્ષા ગ્રહણ આ સેવન તથા
બદ સંપદાયે સહીત ભાવ સુન્યપણે ને આવસ્યક કરે તે પણ દ્રવ્ય આવસ્યક
કહ્યું છે તો ને અશુદ્ધ કર તેની તો વાતજ શી કહીએ તેને તો માત્ર કાય ક-
ળેષ અને વિરાધના થાય છે. ॥ ૧૨ ॥

તીરથના ઉછેદ થાય તેના ભયથી અશુદ્ધ ક્રીયાને વિષે ગાડેરીયા પ્રવાહ
ની પેઠે ગતાનુગતીકપણે આદરકરતા કોઈ પ્રમારથ જાણે નહી અને જ્ઞાન ક્રી-
યાનો નાશ કરે ॥ ૧૩ ॥ ને ધર્મના અર્થો થઈને એમ કહેશે કે ને ઘણા લો-
કો કરે તે આપણે પણ કરવું તો મીથ્યાત્વ ધર્મના પણ ઘણા શેવનારછે માટે
તે પણ કોઈ કાળે છંડાશે નહી એમ ઠરયું. ॥ ૧૪ ॥

માટે સુત્રની શૈલી રહીતપણે ગતાનુગતિક પણે ઉઘ સંજ્ઞાયે અથવા લોક
સંજ્ઞાયે ને કરવું તેને અન્યોઅન્ય અનુષ્ઠાન કહેવું ॥ ૧૫ ॥ ને અજ્ઞાનપણે
કાય કળેષ કરે તેને અકામ નિઝરા કહેવી અને ઉપયોગ સહીત જ્ઞાન ક્રીયા ક-
રવી તેનું નામ સકામ નિઝરા છે. ॥ ૧૬ ॥

માર્ગાનુસારી પુરૂષ શુદ્ધ ક્રીયાનુષ્ઠાન રાગે કરી ને કરે તે તદ્દેતુ અનુ-
ષ્ઠાન કહેવાય ને વારે છેલું પુદ્ગળ પરાવર્ત રહે તેવારે ને ક્રીયા કરે તે
અનાઉપયોગે ન કરે માટે એ અનુષ્ઠાન પણ તેવારેજ હોય ॥ ૧૭ ॥ છેલે પુદ-
ગળ પરાવર્તે ને વારે તદ્દેતુ અનુષ્ઠાન પ્રગટે તેવારે એ ધર્મના ચોવન કાળ
પ્રગટથો અને સંસારમાં બાળ દિશા હતી તે મટી ગઈ એમ જાણવું એ અ-
નુષ્ઠાને શુદ્ધ ક્રીયાનો રાગ ઉપજે છે અને પુર્વનાં ત્રણ અનુષ્ઠાને અશુદ્ધ ક્રીયાનો
આદર ઉપજે છે. ॥ ૧૮ ॥

નેમ યુવાન પુરૂષ બોગના વિલાશી થાય છે અને બાળકીડાથી લજાય છે
તેમ ધર્મ ચોવન કાળવંત પુરૂષ ધર્મના રાગે કરીને અશુદ્ધ ક્રીયાથી લજવાય છે
॥ ૧૯ ॥ તે માટે તે ધર્મના અનુરાગથી ચરમ પુદ્ગળ પરાવર્તેજ વળી તદ્દેતુ
નામે થોથુ અનુષ્ઠાન કહ્યું છે પણ બીજાદિક ને સમકીત તેતો અપ્રાપ્ત છે ॥૨૦॥

હહાં સમકીત રૂપ બીજ તો તેવારે થાય કે નેવારે શુદ્ધ ક્રીયા કરતાં માણીને
દખીને બહુ માન મસંસા કરે, અને આગમ વિધી રાગે ખોતે પણ જ્ઞાને શુદ્ધ

વિધિ ગોચર હોય તેવારે સમકીત ઉપજે છે ॥ ૨૧ ॥ એ તથ્ય હેતુ અનુષ્ઠાનનો અનુબંધ ને યુધ પ્રાણમનતે કલંક રહીત અંકુર કહિયે અને તથ્ય હેતુ અનુષ્ઠાનની ઝોળ કરવી તે નાના પ્રકારનો સંઘ કહીયે. ॥ ૨૨ ॥

તે મધ્યે પ્રવૃત્તિ તે રૂપ વિચીત્ર પ્રકારના પાનડાં જાણવાં અને સદગુરના જોગ વડે સ્વર્ગમાં સુખ સંપાદા પામવી તે રૂપ રૂળ જાણવા ॥ ૨૩ ॥ જે વારે ગુર પાસે દશના સાંભળીને ભાવ ધર્મ રૂપ સંપાદા પામે તે રૂળ કહીયે તે રૂળ મોક્ષ સાધન રૂપ છે એમ જાણવું. ॥ ૨૪ ॥

સહજ સ્વભાવીક જે ભાવ ધર્મ છે તે તો ચંદનની સુગંધ સમાન છે. તે સહીત જે અનુષ્ઠાન કરવું તેનું નામ અમૃત અનુષ્ઠાન છે ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુની આજ્ઞા વડે મન સુધીયે પ્રવરતે અને અત્યંતપણે સંવેગ ગુણસહીત હોય તેને ગાણધરાદીક અમૃત અનુષ્ઠાન કહે છે ॥ ૨૬ ॥

ભક્તી રીતે શાસના અર્થને વિચારે ક્રીયા મધ્યે વીર્ય ઉલાસ ધરે પંચ મ કાળના દોષ ન ગણે અથવા જે કાળે જે ઉચીત હોય તે ક્રીયા કરે એ લક્ષણ અમૃત અનુષ્ઠાનનાં જાણવા ॥ ૨૭ ॥ એ પાંચ અનુષ્ઠાનમાં છેલાં બે અનુષ્ઠાન તે રૂઠાં છે અને પ્રથમનાં ત્રણ અનુષ્ઠાન તે ભુડાં છે રૂઠાં નથી તે માં પણ સર્વથા શ્રેષ્ઠ તો અમૃત અનુષ્ઠાન જાણવું કેમકે અજ્ઞાન તેનું આકર જે વિષ તે એ અનુષ્ઠાન વડે નાશ પામે છે ॥ ૨૮ ॥

ક્રીયા એ આદર કરતાં રાગ ધરે તથા આગમને અતી મોટી સંપદાનું માને વળી જાણવાની ઇચ્છા કરે જાણના સંગ કરે એ શુદ્ધ ક્રીયાનાં લક્ષણ છે ॥ ૨૯ ॥ તેના પણ જુદા જુદા ભેદ છે. ૧ ઇચ્છા ૨ પ્રવૃત્તિ ૩ સ્થીરતા ૪ શિધી યોગ એ ચાર યોગ મોક્ષને જોડે માટે યોગ કહીયે ॥ ૩૦ ॥

જે ગુરના ઉપદેશ સાંભળી ગુર ઉપર અને કથા ઉપર પરમ પ્રીતી ધરે ગુણ પરણમે તેહને પેહલો ઇચ્છા યોગ કહીયે પછે ગુરના કથા પ્રમાણે સમતાયે સહીત વ્રત પાળે ક્રીયાએ સહીત પ્રવરતે તે બીજો પ્રવૃત્તીયોગ કહીએ ॥ ૩૧ ॥ જે રૂઠા ક્ષયોપસમના ઉત્કર્ષથી અતિચાર ન લગાડે અને મન સ્થીરપણે પ્રવરતે એ ત્રીજો સ્થીર યોગ કહીયે અને નિરતીચાર શુદ્ધ ક્રીયા માં બીજા બ્રાહ્મીને ભેળવીને તેના પણ અર્થ સંધાવે તે ચોથો સિદ્ધી યોગ જાણવો ॥ ૩૨ ॥

એ ઇચ્છાદીક યોગના વળી વિચીત્ર ભેદ છે તે ક્ષયોપસંભાવના ભેદ-થી છે તે શ્રદ્ધા પ્રીતી પ્રમુખ યોગે કરીને મુક્તિ માર્ગ પામનાર ભવ્ય જીવને

હોય ॥ ૩૩ ॥ ૧ કશ્ચા ૨. વૈરાગ્ય ૩ સંવેગ ૪ ઉપસમ એ અનુક્રમે ઇચ્છાદીકના ચાર પ્રકાર છે ॥ ૩૪ ॥

કાચોત્સર્ગાદીક આગસ્યક સુત્રનુ શ્રદ્ધાપણુ ને ભાવથી થાય તો શ્રાવક તથા સાધુને ઇચ્છાદીક યોગ સફળ થાય ॥ ૩૫ ॥ કોઈને ગોળ મીઠો લાગે છે અને કોઈને ખાંડ મીઠી લાગે છે એ રીતે મીઠાસના સ્વાદમાં જેમ ભીનતા છે તેમ પુરુષોની પ્રકૃતી ભીન ભીન છે માટે ઇચ્છાદીક યોગના ને ભાવ તેના પાણુ ભેદ છે તો પણુ તેમાં કાંઈ દુષણ નથી કેમકે જે પ્રશર્કરાદીકના મીઠા સપાણાનો અર્થ એકજ છે મીઠાસ ગમે તેની હોય પણ તેથી મીઠાસપાણાનો અરથ સરે છે તેમજ ઇચ્છાદીક યોગના ને પાણુ ભેદ છે તોપણુ તે થકી અરથ જે કશ્ચ તે એકજ મળે છે માટે દુષણ નથી એમ જાણવું ॥ ૩૬ ॥

પણુ જેને શુદ્ધ અનુષ્ઠાનને વીધે ઇચ્છાદીક યોગનો લેશ પણ નથી તેવા અયોગ્યનરને જે ઇચ્છાદી યોગ આપે તેને પ્રગટ અપ્પાવાદનુ પાપ લાગે છે એહવું પુર્વાચાર્ય કહે છે ॥ ૩૭ ॥ જે અતી અસંમંજસ કારણ છે તેને વીધે ઉન્માર્ગ સ્થાપન થાય છે માટે યોગ વિશીકા ગ્રંથના જાણુ પુરૂષે એ તત્ત્વ ચીત્વીને સદઅનુષ્ઠાન કરવું એટલે જેમ તેમ કરીએ તો ઉન્માર્ગાનુ સ્થાપન થઈ જાય ॥ ૩૮ ॥ માટે શુદ્ધ ચેતનાએ મનવચન કાયાએ કરીને સદઅનુષ્ઠાન સેવવાં સિદ્ધાંતના સદભાવ જાણી લોક સંજ્ઞા તજીને શુદ્ધ ક્રીયા કરવી ॥ ૩૯ ॥

ઈતી શ્રી સદ અનુષ્ઠાન નામા દસમો અધિકાર સમાપ્ત.

હવે અગ્યારમો મન શુદ્ધી નામા અધિકાર કહે છે.

અદ્વાત્મની શુદ્ધી કરવા માટે પ્રથમથી તો ઉચીત પણે શુભ આચરણની ઇચ્છા કરવાને શુદ્ધતા કરવી જેમ રોગવંત માણી મળ સૌધન કરવાને રેચ લીધા વિના રસાયન ખાય તો તેથી તેને કાંઈ ગુણ થાય નહી કેમકે પેટમાં થી રોગ જાય ખીગાડ નીકળે તો રસાયન ગુણુ કરે તેમ પ્રથમ મન શુદ્ધી થઈ હોય તોજ અધ્યાત્મની શુદ્ધી થાય ॥ ૧ ॥

હું ચેતન જે તાહાર મન નિરમળ છે તો લોક તાહારા ઉપર રાગ ધરશે અથવા દ્વેષ કરશે તે થકી તાહારે શું ખીગાડ થવાનો છે જેમ ચંદ્રમા નિરમળ છે પણ તેના ઉદયથી વિરહીલવો અથવા ચૌર લોકોને અરસિ ઉપજે છે અને જગતના ખીજા જીવોને તેથી આશુક થાય છે માણુ તેથી ચંદ્રમાને ગુણુ અથવા અવગુણુ કાંઈજ મળુ નથી ॥ ૨ ॥

રૂડી વસ્તુ મનમાં ચીંતવી મનાર્થ કીધા અને તે મનાર્થ નીપતો બહી તેવારે તે પ્રાણી પોતાના મનમાં શોક કરે છે અને જેવારે તે ધારણી વસ્તુ મળે તો ખુશી થાય છે એ હર્ષ સોકનો કરતા આત્માને એક મનજ છે તો બીજાને માહાર સાર નરસુ કીધુ એમ શું કહેવુ ॥ ૩ ॥

જે મન તે માંકડા જેવું છે કેમકે ચારિત્રના યોગ રૂપ ધૃતના ઘડાને ઊંઘાવાળે છે તથા સમતારૂપી અત્રત રસના ઘડાને ઢોળી નાંખે છે એવું એ ચપળ મન તે ખરેખર વાંદર છે તેની આગળ મુનીરૂપ રસ વાળીજનું કરનાર વાળીચો બીચારો શું કરે ॥ ૪ ॥

વળી મુનીએ ચારીત્રે કરી કર્મરૂપી ધુળને દાબી નાંખી હતી પણ મનરૂપી ઘોડાએ નીત્ય કદી કદીને સંજમરૂપ ભુમીનું તળીયુ ઉખેડ્યું તેથી કલુષતારૂપ રજ ઉડી તેહના સમુદે કરી અજ્ઞાનરૂપ અંધકાર થયો એહવો અતી આકરો એ મનરૂપી ઘોડો છે તે સૂતરૂપી દારડે બંધાયો છતો તોફાન કરે છે પણ સમો રહેતો નથી ॥ ૫ ॥

એક કૌતક જુવો કે મનરૂપી વાયુ માહા બગવાન છે કેમકે રૂડી ખુદી રૂપી વૃક્ષતે ભાગી નાખે છે તથા જીન વચન રૂપ ખરાસના ચોર છે વળી કાં દર્પ રૂપ અગ્નીનો દીપવનાર છે ॥ ૬ ॥

વળી મનરૂપ હાથી છે તે ચારીત્રરૂપ નગરના દરવાજા ભાગતો થકો પસરે છે શીઘાંતના બોધરૂપી વૃક્ષને પણ પાડતો થકો ભમે છે એહવો મદાન્મત મનરૂપી હાથી દાડા દાડ કરે છે તેવારે સાધુને મોક્ષ માગે જતાં કુશળતા તે ક્યાંથી હોય ॥ ૭ ॥

જે સાધુ છે તે વ્રતરૂપી વૃક્ષે રૂળી વાડીને ચેતન જ્ઞાન અત્રત રસ વડે શીચીને નવ પલવ કરે છે પણ દુષ્ટ મનરૂપ જે અગ્ની તે વેણી વાડી ને બાળી નાંખે છે તો રૂડા ગુણ રૂપ વાડીમાં ગુણરૂપ વાયરાનો ઉદય મુની ની મેહેનત કીમ કરીને સફળ થાય ॥ ૮ ॥

એમ મનનો નીગ્રહ કર્યા વિના વચને તથા કાયાએ જેટલી શુભ કીયા કરે તે ઉપયોગ શુન્યતાએ અવિધીયે કરે અને તે અવિધીનો કરનારો તે વિરાધક છે માટે શુન્ય કીધા કરતો વિરાધકપણે સંસારને વિષે ઘણા ભવ ભભરે. ॥ ૯ ॥

મન વશ કીધા વિના જે તપ જપ કરે વળી મનમાં કુવિકલ્પ ઘણા થાય તેથી તે તંકુલ મગ્ગની પડે નરકે પડે એ કુવિકલ્પ કરતો થકો જે ઉપ-

પવાસ કરે તપ કરે તેથી તેને માત્ર અછરાણુ થાય કેમકે આણુ પામ્યા અર્થના વિકલ્પ કરે તેની કરદયના અછરાણુનું કારણ છે. ॥ ૧૦ ॥

જો મન ચપળ છે તો વચન યુમી કરે નત્રને ગોપવે ઇંગીત આકાર ચેષ્ટા વિના કાઢિરાખ કરે તે સર્વ વિપરીત જાણુવું તે સર્વ દૃતતા પાણાને પામે અને એવી રીતે દુર્તપણે કપટ ક્રીયાના કરનારા તે મોહિતા ચાર છે તે જ-મતને છુટનારા છે ॥ ૧૧ ॥

તે માટે મનને ભલી રીતે નીશ્ચય થકી સોધન કરે તેજ પંડીતને મ-નાશુધીરૂપ ચુણ છે અને પરમ પુષાર્થને વિષે રાતા જે મુની તેને મુક્તિ સ્ત્રીને વશ કરવાનું ઔઘધ છે ॥ ૧૨ ॥

શિષ્યાંતરૂપ કમળને વિકશીત કરવાને મનશુધી તે સુર્યકાંતીરૂપ છે ઉપ-સમરૂપ જળ કલ્પેલ વધારવાને મન શુધી તે પરમ સુદર જડી છુટી ઔ-પધ છે- ॥ ૧૩ ॥

વળી મન શુધી તે અનુભવના મોહિટો અગ્રત કુંડ છે તથા ચારીત્રરૂપ હુંસને રમવાને કમળની છે અને સર્વ કલક હરવાને અગ્ની સમાન મન શુ-ધીને કહી છે ॥ ૧૪ ॥

પ્રથમથી વ્યવહાર નચે રહ્યો એહવો જે પુરૂષ તે અશુભ વિકલ્પની ની વૃત્તિ જે નાશ કરવું તેને વીધે તત્પર થઈને શુભ વિકલ્પ મઠ જે વ્રત તેની સેવા કરે તેથી અશુભપાણુ ટળી જાય જેમ કાંટા વડે કાંટો નીકળી જાય છે તેની પેઠે ॥ ૧૫ ॥

જેમ મંત્રવાદી પુરૂષ મંત્ર પદ સમાપ્તી સુધી મંત્રના શબ્દ ધીમે ધીમે મ નમાં ભણે પણ સર્પના વિષને ટાળે તેમ જે દશથી નીવૃત્તી કરે તે પણ પ્રગટપણે પ્રથમ મનને ગુણકારી થાય. ॥ ૧૬ ॥

જે દેખી તોજ નખજો અને ભુડો એહવું જે વિષય તેના વ્યાપારથી નરનુ ચીત ઘણી ચતુરાઈથી જે વસ્તુને વિષે લાગે તે વસ્તુ આત્માને સાથે જોડીએ તેવારે તેનું પ્રતીર્ષાજી બાસે પણ તે આત્મ ધરમ નહીં તોપણુ અધ્યા-ત્મ રીતે તેનું અવલંબન રડુ કહ્યું છે ॥ ૧૭ ॥

પછી કાંઈ નીશ્ચય કલ્પના થઈ અને વ્યવહાર પદની મર્યાદા ગળીત થ ઇ એ ગોહુંનચિમે કોઈ એવી વેચાણુને ચેતના સન્મુખ થઈ તેવારે સર્વ નીવૃત્તી રૂપ સમાધી થાય ॥ ૧૮ ॥

જેવારે સર્વ બાહ્ય વિષયથી રૂદ્ધ ખરવું તેવારે પોતાના આત્માને વિષે

કેવળ એકજ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રતા બાધની પરંપરા ને આત્મ કુટુંબ છે તેના મેલાપ તે નિરવીકલ્પપણે પસરે આજખાણુ થાય એમ બાળુ ॥ ૧૯ ॥

નિશ્ચય નય થકી આત્મા તે ખરી શુદ્ધ વસ્તુનો વિલાસી છે તે માટે હમણાં અન્ય ને રામદેવદી ભાવ તેને ન ચામે વળી કાણુ માત્ર પાણુ ને ૫ રુપદગળાદીકનો સંગ ન કરે એવી સ્વભાવીક ખુદી જેને થઈ તેથી બાળ્ય ભાવ હણ્યો અને અંતરંગ ઉત્કૃષ્ટ ભાવને પામ્યો ॥ ૨૦ ॥

એહવો ને ગંભીર સ્વભાવવાળો જેણે કથાયનો જય મેળવ્યો છે અને નેની ખુદી મોહોટી છે અને સ્વભાવે શાંત છે તે ને સમ્યક પ્રકારે મનનો નિગ્રહ કરે તો તેથી મોહ અધિકારને જાળીને પર્મ માહા તેજસ્વીપણાને તે પ્રાણી જરૂર અનુભવ પામે ॥ ૨૧ ॥

જેણે માઠા વિકલ્પની ઈચ્છી ટાળી છે અને જેણે વિશુદ્ધતાનુ ગ્રહણ કીધું છે તે મનોમુદ્રીને પામે અને વળી સંતોશીપણાને પામીને તે પંડીત પુરૂષ ઉન્નવળ યશસ્વ લક્ષ્મી અથવા યશ શોભાને પામે ॥ ૨૨ ॥

ઈતિ શ્રી માહા ઉપાધ્યાય શ્રી જસોવિજયજી કૃત શ્રી અધ્યાત્મસાર

નામા પ્રકરણે ત્રીજા સખંધમાં અગ્યારમો મન સુધી

નામે અધીકાર સમાપ્ત.

હવે બારમો સમ્યક્તાધીકાર કહે છે.

પુર્યે ને મન સુધી કહી તે ને સમકીત ગુણ હોય તો નીચે મન સુ હી કહેવાય પણ સમકીત વિના ને મન સુદ્ધી માને તે મોહ ગરભીત હોય એટલે અજ્ઞાન સહીત હોય તે તો ઉલટી કષ્ટ બંધન કરનારી છે માટે હવે સમકેતનો અધીકાર કહે છે ॥ ૧ ॥ દાનાદીક કીયા પણ સમકીત સહીત હોય તોજ સુદ્ધ છે તે કીયા મોક્ષ ફળ લેવાને સાબ્ય કારક છે ॥ ૨ ॥

જેમ આંધળો પેરીને છતી રાકતો નથી તેમ કીયા કરે છે ન્યાતીના ધનનો ઇત્યાદીક બોગને તજે છે દુઃખ સહે છે કાયાને કષ્ટ આપે છે પણ સર્વ સમકીત વિના વ્યર્થ જાય છે ॥ ૩ ॥ ને સંતોષ ધરે કામ બોગ છોડે કાયાને કષ્ટ આપે પણ મીથ્યા દ્રવ્યી થકી મોક્ષ પામે નહી, ॥ ૪ ॥

જેમ આંખમાં કીકી સારણુત છે ફૂલમાં મુગંધ સારણુત છે તેમ સર્વ કીયામાં સમકીત સે સારણુત છે ॥ ૫ ॥ જન સાસનને વિષે ને તત્વની શ્રદ્ધા કરવી તેને સમકીત કહ્યું છે અને કાંઈ પણ જીવને હણ્યો નહી તેને સુખમાં લઈ કહ્યું છે ॥ ૬ ॥

જે સુદ્ધ ધર્મ તે એ ધર્મ રૂચી નામાં સમકીતનેજ કહીએ અને એ મધ્યે ઉપ લક્ષણથી બીજી પણ સુદ્ધ પદાર્થની રૂચીએ પ્રગટે છે ॥ ૭ ॥ અથવા એ સમકીત તે જેમ પ્રભુ આજ્ઞા રૂપ તત્ત્વ પ્રગટે છે તે તત્ત્વ તે જ વાદીક નવ પ્રકારે છે તેની જે શ્રવા તે સમકીત જાણવું ॥ ૮ ॥

વળી ઇહાં તત્ત્વ તે અહિસા રૂપ સુદ્ધ તત્ત્વ છે તે તત્ત્વ સુધાર્યાર પ્રમાણે વિચારીએ તેવારે આત્માને અભિજ્ઞ સ્વરૂપે સમકીત દેખાડયું છે ॥ ૯ ॥ અને સુધી અહીંસા કહી તે સુત્ર પ્રમાણ છે એ બેહુની માત્ર વચ્ચેનજ જુદાઈ છે તે માટે એક અહીંસા તથા બીજી તત્ત્વ સુધી એ બેહુને માંહે માંહે મેળવતાં દુષણ નથી એક સ્વરૂપ છે ॥ ૧૦ ॥

કેમકે અહિસાને વિષે સર્વની એક વાક્યતા નથી તે પણ વિચારી જોતાં સુધ્ધ અવબોધ જાણાય છે ॥ ૧૧ ॥ જેમ અહિસાદીક પાંચ વ્રત તે ધર્મ છે તેમ સર્વ પોતપોતાના દર્શનને વિષે કુશળ થકા ધરમ આદે દઈ યમાદિક પદ કરીને વ્રત કહે છે ॥ ૧૨ ॥

તેમાં બાવ વ્રતવાળા એમ બોલે છે કે પાંચ વ્રત અને પાંચ ઉપવ્રત મળીને દસ છે એમ પાસુપત મતવાળા દસ પ્રકારે ધરમ દીશા માને છે તે યમ નિમાદિક દસ કહી ખતાવે છે ॥ ૧૩ ॥ દયા સત્ય વચન, અચોરી બાજ્ય કલ્પના અને પ્રજ્ઞચર્ય એ પાંચ યમ તથા અક્રોધ સરજતા શૈચ સંતોષ ગુરૂ શેવાએ પાંચ નિયમ જાણવા. ॥ ૧૪ ॥

એ દસ ધરમ દીશા કહેવાય હવે વેદ વ્યાસના મતાનુસારી સાંખ્ય મતવાળા પણ યમ નિયમ એમ કહે છે ॥ ૧૫ ॥ દયા સત્ય અચોરી પ્રજ્ઞચર્ય વ્યવહાર એ પાંચ યમ જાણવા ॥ ૧૬ ॥ અક્રોધ ગુરૂ શેવા શૈચ અલ્પઅહાર અપ્રમાદ એ પાંચ નિયમ કહ્યા છે ॥ ૧૭ ॥ અને બોધ દર્શનમાં જે કુશળ છે તે ધરમવાળા પણ દસ પ્રકારે કહે છે તેમ કહીએ છીએ હિસા ચોરી કંઈ ચાડી કઠોર વચન અને જીહ્વા બોલવું ॥ ૧૮ ॥

જેમ તેમ બધું મારવું પ્રજ્ઞ શેવવું દ્રષ્ટી વિષયાસ દસ પ્રકારે પાપ કર્મ તે મન વચન અને કાયાએ ત્રણે ચોએ કરી તજવા ॥ ૧૯ ॥ અને પિદીકાદિક મતવાળા જે છે તે પણ પ્રજ્ઞાદિ પદ બોલે છે જે સર્વત્ર પ્રજ્ઞપદ છે એથી એ સર્વ ધરમવાળાના એક વચન છે માટે સાર્વકપણે સર્વને ધરમ આજ્ઞા કહીએ. ॥ ૨૦ ॥

તે માટે એ સર્વ દરશનનો સંભવ કીડા દેખાણ છે એમ જોડેલા કર્મો.

ચીતવું તે શાસ્ત્રની પરીક્ષાવાળાએ વિચારવું તે વળી અવ્યાકુળપણે અંતરાત્મ વડે વિચારવું ॥ ૨૧ ॥ ઇહાં પ્રમાણ લક્ષણાદીક થકી કરાએ ઉપયોગ કાર્યકારી નથી જ્યાં અન્યથા અર્થ ઉપજે એટલે તે ધરમ જુદો થઈ જાય અને ધરમ તો એક સ્વભાવ રૂપ છે. ॥ ૨૨ ॥

અને ચાર પ્રમાણ તો પ્રસીધ છે વ્યવહાર પણ તેજ કર્યો છે માટે પ્રમાણ તથા લક્ષણની યુક્તિ વિષે પ્રીયોજન નજાણું નથી ॥ ૨૩ ॥ તે મધ્યે જે નયે કરી આત્મા નીત્યજ છે એહવું એકાંત મત્વવાળાનું કહેવું છે તેને મતે તો હીસાદીક નથી કેમકે આત્મા અવિનાશી છે તે કોઈ વારે મરે નહીં તો હીસા પણ શાની ॥ ૨૪ ॥

સઘળે મરણે મનાયોગ નાશ પામે છે તેવારે લોક કહે છે કે જીવ મુવો પણ આત્મા તો મરતો તથી માટે તત્ત્વ થકી આત્માની હીસા નથી એ અર્થ ઘટમાન છે એમ કહે છે ॥ ૨૫ ॥ કોઈ જાણશે જે અગિય દુઃખ ઉપજવવાની ખુદી તેને હીસા કહીએ પણ એ વાત યોગ્ય નથી કેમકે તમે ખુદીને તો પુરૂષ ભેદ આગ્રહ થકી આત્માથી ભીન્ન માનો છો તેથી પણ આત્માની હીસા ન થઈ કેમકે પરમાર્થે ખુદીને આત્મા સાથે વ્યવસ્થા નથી ॥ ૨૬ ॥

એકાંતે નીત્યપણે જીવનો નાશ થવાનો જે પરજાય તે હીસાપદ કહેવાય તેહને અહો ઇતિ આશ્ચર્ય અનુભવ અખાધકપણે ન હોય શું હોયજ ઇતિ કાકો ક્તિ ॥ ૨૭ ॥ નીત્યપણે શરીરે કરીને પણ સખંધ નથી કેમકે તેના યોગની વેદ્યરણ નથી માટે સંસય રહીતપણે ઇશ્વરવડે કરીનેજ ઇશ્વર કર્તા ઇત્યાદીક સંસારકલ્પો છે ॥ ૨૮ ॥

એક આત્મ ક્રીયા વિના એટલે આત્માના વ્યાપાર વિના પરિમિત પરમાણુનું ગ્રહણ કેમ થાય વળી સંજ્ઞેગ વિજ્ઞેગાદિકની કલ્પના પણ કેમ ઘટે ॥ ૨૯ ॥ એમ સાંભળીને કોઈ જોલ્યો કે હરકોઈ કરમથી પુર સંસ્કાર દીઠા વિના શરીરના સંજ્ઞેગ થાય છે તેના ઉતર આપે છે એમ જન્મની ઉત્પત્તિ તે જીવના વ્યાપાર વિના વેચણ વિના થાય નહીં ॥ ઇતિ ભાવાર્થ ॥ ૩૦ ॥

શરીરને સંજ્ઞેગે તો જીવ કાંઈક રૂપીપણું પામે છે જે શરીરના સંક્રમન હોય તો જે કાંઈ છે તે ઇહાં કહે છે ॥ ૩૧ ॥ જેણે આત્મા ત્યાગી કીધો તે તે એમ કહે છે કે આત્મા કીરીયા રહીત છે માટે કોઈને હણતો નથી તેમ કોઈ કાળે કોઈથી હણાતો પણ નથી એવું જેના ચીતમાં છે તે હીસા નહીં માને. ॥ ૩૨ ॥

એમ એકાંતે અનિત્ય વાદીને પણ હીંચા નથી મનાતી કેમકે તે સર્વ પદાર્થ ક્ષણરૂપ માને છે માટે આત્મા ક્ષણમાં નાશરૂપ છે તે પોતાની એજેન્ડા મે છે તેવારે મારનાર હેતુ કોઈ નથી માટે હીંસા નથીજ ॥ ૩૩ ॥ પુત્ર પુત્રી પ્રત્યુપના કોઈ બાપ નથી તેમ કોઈ મારનાર પાણુ નથી એ જગત સર્વ ક્ષણીક ભાવના નિયમ છે અનિત્ય છે માટે કોઈ પ્રગટ કરનાર નથી તેવારે પોતા કોનો અને પુત્ર કોનો ॥ ૩૪ ॥

મનુષ્ય ક્ષણુ માત્ર છે અને પછે સુચ્ચરના મરણને અંતકાળના ક્ષણમાં તે મનુષ્ય નથી માટે સુચ્ચરને મારનાર કોણુ છે એહવા બોલનારને પાણુ પ્રસંગથી વ્યભીચાર આવે છે ॥ ૩૫ ॥ તથા સુચ્ચરને મારયું અને મરણને બીજે સમયે જાની તથા આંદોડી એ બે સરીખા છે સુચ્ચર મરણ પામ્યું તે એ બે જાણે જાણ્યું માટે હવે એ બેમાંથી કોને મારવાની મતી નથી તે માટે મારનાર સર્વની ક્ષણે ક્ષણે ઉત્પત્તી તથા મરણ છે પણ કોઈ ક્ષણે કોઈ વિરતી નથી એ મ કહે છે એ મતવાળાનાં શાસ્ત્ર પણ જુડાં છે ॥ ૩૬ ॥

કેમકે અહીંસા વિના સત્યાદીક ધર્મ પણ ઘટે નહીં અને સત્યાદી ને ધર્મ છે તે જીવ દયારૂપ ક્ષેત્રની વાડી છે એવું કેવળી કહે છે ॥ ૩૭ ॥ જીવ ન સાસને વિશે તો એ સર્વ ઘટ માને છે શરીરથી પ્રગટપણે નિત્ય છે વળી અનિત્યપણે છે તેમજ ભિન્ના ભિન્નપણે છે તથા એકપણુ છે અને અનેકપણુ પણ છે વળી આત્માને વિષે પણ તેમજ કહેવું.

આત્મા દ્રવ્યાર્થિક નયે નિત્ય છે અને પર્યાર્થિક નયે અનિત્ય છે એ જીવ કોઈને હણે છે અથવા કોઈ એજીવને હણે છે તેનાં ક્રિયા પરભવમાં આત્મા ભોગવે છે ॥ ૩૮ ॥ એ જીવશીલે અન્વય અને વ્યતિરેક એ બે ગુણ સહિત એહવા ને અનુભવ તે સાક્ષી કરતાં થકાં એકાંત મતવાળાની યુક્તિ ચો માંહિ માંહિ હણાઈ જાય છે ॥ ૪૦ ॥

પીડા કરવાથી દહ પીડાથી દુઃખ ભાવથી એવી ત્રણ પ્રકારની હીંસા સીધાંતમાં કહી છે તે કોઈ જુડી નથી ॥ ૪૧ ॥ ને પ્રાણીનો સ્વકૃત કરમનો ઉદય થયે થકે મૃત્યુ થયું તો તેના હણનારને શો દોષ છે એટલે હીંસા ન થઈ અને ને હણાણો તે તો તેના કરમ ઉદય આવ્યાં તે તેણે બોગવ્યાં તે તેમાં શી હીંસા છે કેમકે ને જીવને મરણનો ઉદય હાલ નથી તેને મારીએ તો પણ તે કોઈ મરતો નથી માટે હીંસા કોઈની થતી નથી એવું ને માને છે તે મીથ્યા છે અને તે મત જુડું છે ॥ ૪૨ ॥

કેમકે જે પ્રાણીના મનમાં કુષ્ટ આશયના નીમીત છે તેને એ હીસા છે અને હીસા નામ કર્મ વિપાક પણ તેનેજ છે જે વૈદને ઔષધ કરતાં કુષ્ટ ચીત હોય તો તે ઔષધ કુશમન સરખુ થાય અને તે વૈદને પણ હીસા કપણુ લાગે અનેજે વૈદનું મન નિરમગ છે તો તેને હીસાપણુ ન લાગે ॥ ૪૩ ॥ એહવા સદ્ગુણના ઉપદેશ સાંભળવાથી હીસાની નિતિ પ્રગટપણુ થાય નિરમગ ચીતના આશયની વૃદ્ધિ થકી સોપનથી જે નિકાચિત ખાંધેલાં પાપ તેના નાશ થાય છે ॥ ૪૫ ॥

જે અહીંસા તે મોક્ષરૂપ વૃક્ષનું ખીજ કહીયે અને સત્યાદીક જે વ્રત છે તે મોક્ષરૂપ વૃક્ષના નવ પક્ષવ અંકુર છે ॥ ૪૫ ॥ તે આ જીન સાસનમાં જીવ દયાનું અહીંસકપણુનું સંભવ જોવામાં આવે છે અને વણી અનુબંધ હીસા તથા હેતુ હીસા અને સ્વરૂપ હીસા એ ત્રણ જાતીની જે હીસા તેની શુદ્ધિ તે પણ આ જીન સાસનમાંજ વણી રહી છે. ॥ ૪૬ ॥

મોટા પ્રાણી જે સમ્યક દ્રષ્ટી તેને જ્ઞાન યોગે કરી વરતે છે પણ અવિરતે હીસા લાગે છે તે કવી છે જેમ તપાવ્યુ એહવુ જે લોહુ તે ઉપર પગ મુકી કોઈ ચાલે પણ ખગવાને નિસંકપણુ પગઠરાવે નહી તેમ સમકેતી પણ નિસંકપણુ હીસા ન કરે અને તે માટેજ નરકનો બંધ પણ કરે નહી ॥ ૪૭ ॥

તેમ રૂડા જ્યાણવાંત જીવને જ્ઞાન યોગે કરી જીન પુજા કરતાં અહીંસા જે દયા તેના અનુબંધ છે કેમકે એ પુજા તે રૂડા રૂજની આપનારી છે ॥ ૪૮ ॥

પણુ નરક ગતીનો બંધ પડે એવી જે હીસા તે મીથ્યાત્વી દુરમતીને હોય અજ્ઞાનને યોગે કરી તે મીથ્યાત્વી જીવો જીવ દયા પાળે તો તે પણ હીસા જેવી જાણવી ॥ ૪૯ ॥ જે કારણ માટે નિન્હવાદીક જમાણી પ્રમુખે પણ જીવ દયા પાળી છે તો પણ અજ્ઞાનોદયના જોગે સ્વર્ગમાં પણ નીચ ગતી પામ્યા છે અને ઢેડરૂપ છે માટે નિન્હવની જે અહીસા તે પણ પરમારથે હીસાનાજ રૂજ આપે કેમકે ભવાંતરે તેમને ત્રીજંચ નરકાદીકની ગતી પ્રગટે છે

અમમત સાધુ જે સાતમા ગુણગણાવાળા તેને જે હીસા છે તે અહીંસાનું બંધી છે કેમકે હીસાનો અનુબંધ વિછેદ થયા થકી જહાં તીહાં થકી ગુણનો ફેલકર્ષ થાય છે ॥ ૫૧ ॥ પણ એ હીસા તે અજ્ઞાનપણુ બોળા પ્રાણીને કદાચીકાળે સુખદાયક નથી એટલે એ અનુબંધ સહીત ન થાય પણ અમમત સાધુને જ્ઞાન સહીત જે અહીંસા અથવા હીસા તે અનુબંધે અહીંસા ન કહીયે કેમકે એ અમમત એ મોક્ષ સુખનું કારણ છે માટે ॥ ૫૨ ॥

એકઠી હોંસાને વિષે પણ નેમ મોહાટો અંતર દખાડ્યો છે તેમ ભાવ
વીર્યતા નથીત પણા થકી અહોંસાને વિષે પણ તેમજ બાણુ ॥ ૫૩ ॥ મ-
તીપક્ષપણે અંતરાલે કરી અથવા તે શક્તિને યોગે કરી તત્કાળ અથવા કાળાં
તરે એ વિષાકે કરીને પણ ભીષ્મતા છે ॥ ૫૪ ॥

જે હોંસા છે તે પણ ને ઉતરકાળે વિશીષ્ટ ગુણ પ્રગટે તથા અવિધી
ના અનુભવ તજ્યાથી એ હેતુ માટે અત્યંત ભક્તિ થકી પ્રાણીને અહોંસા
રૂપ કળ દાયક થાય છે ॥ ૫૫ ॥ એ રીતે શોકના ગમે ભંગ જળ સહીત છ
હાં અહોંસાને વર્ણવીયે તે તો સર્વાંશે શુદ્ધ એવું ને છન સાસન તેમાંજ મ
માણુ છે ॥ ૫૬ ॥

એ હોંસા તેજ અર્થ છે અને બીજા સર્વ અનર્થ છે એ પ્રકારે જેના મ
નમાં ધારણા છે એહવી પરમ આસ્તા પ્રગટે તે આસ્તા શ્રધારૂપ સમકીતનું
ચીન્હ છે એવું પ્રભુએ કહ્યું છે ॥ ૫૭ ॥ સમતા સંવેગ નીવેધ અનુકંપાએ
લક્ષણો રૂપી રીતે અવિછીન્નપણે ધરતાં થકાં સમકીત ને છે તે સ્થીરતા પ-
ણાને પામે ॥ ૫૮ ॥

પ્રતિ શ્રી બારમો સમકત અધીકાર સમાપ્ત.

હવે મીધ્યાત્વ ત્યાગા નામે તેરમો અધીકાર કહે છે.

જેવારે મીધ્યાત્વનો ત્યાગ થાયતેવારે જીવને સમકીત પ્રમટે માટે મીધ્યાત્વ
ટાળવાનો રૂઝા પ્રાણીએ ઉદ્યમ કરવો ॥ ૧ ॥ આત્મા નથી આત્મા નીત્ય
નથી કરતા નથી જોડા નથી સિદ્ધ નથી સિદ્ધતા પ્રમટ કરવાનો ઉપાય ન-
થી એ છ પદ મીધ્યાત્વનાં છે ॥ ૨ ॥

એ પદ વડે કરી પુર્વાચાર્યના વ્યવહાર આલંધાય છે લોપાય છે એજ
મીધ્યાત્વ છે અને તે સદગુરૂના ઉપદેશ થકી નારા પામે છે ॥ ૩ ॥ એ છ
પદરૂપી કુત્રહ નડ્યા થકા જે ઉપદેશ આપે તે ઉપદેશ ન કહીયે તેથી કોને
ઉપકાર ન થાય મીધ્યાત્વીના ઉપદેશે સંદેહ ટળે નહી ॥ ૪ ॥

નેમ બ્રાહ્મણને મલેચ્છ ભાષા બોલવાની મનાઈ છે માટે પોતાના સ્વા-
ર્થ નેટલીજ બોલે તેમજ નેહુને એક નીશ્ચય નયજ છંદ છે તેને વ્યવહાર
નયતો બ્રાહ્મણને મલેચ્છની ભાષાના ઉપદેશની પેઠે સ્વાસ્થ વાસ્તે સંગત મા-
ન છે ॥ ૫ ॥ નેમ સૂત કેવળી વ્યવહારથી સૂત જાણે અને સર્વ નીશ્ચય
નય વડે સૂત જાને કરી સૂત કેવળી કેવળ આત્માને જાણે ॥ ૬ ॥

છંદાં નિશ્ચય અર્થ પ્રમટપણે કહેવાને કાંઈ સામર્થ નથી રૂખીતો કુદ્ધ

પ્રગટ તે રૂપદારે નિશ્ચય અર્થની પ્રાપ્તિ ક્ષયરૂપ વ્યવહાર કહેવાય ॥ ૭ ॥ જે ને કેવળ વ્યવહારને વિષેજ પ્રધાનપણુ છે તો તેહને નીશ્ચય નયમાં કેમ હોય વળી શબ્દ નય અને જ્ઞાન નય રૂપ પ્રાણીને સ્વ અર્થને પર અર્થ જે નુ-
લ્ય છે જે શબ્દ તે વ્યવહાર છે અને જ્ઞાન તે નીશ્ચય છે ॥ ૮ ॥

જે વ્યવહારના પ્રધાનપણા થકી સર્વના ઉછેદ થાય તેવા પ્રાણીને મી-
થ્યાત્વરૂપ છ પદમાં મીથ્યાત્વ ભાવ થયો એમ જાણવું ॥ ૯ ॥ ચાર્વાક દર્શ-
નવાળા કહે છે જે આત્મા નથી કેમકે જો આ આત્મા હોય તો પ્રતક્ષ જ-
ણાય તેતો કાંઈ જાણાતો નથી અને અહંકાર એટલે આ કાર્ય હું કરું છું તે
ના જે વ્યવદેશ તેતો શરીરે કરીને જાણાય છે ॥ ૧૦ ॥

જેમ મહુડા તથા પાણી પ્રમુખ મદીરાનાં અંગ છે પણ તે પ્રત્યેકમાં
મદીરાની શક્તિ નથી જેવારે બેગાં મળે તેવારેજ શક્તિ પ્રગટે તેમ પંચ ભુત
બેગાં મળે તેવારે જ્ઞાન શક્તિ પ્રગટ થાય છે ॥ ૧૧ ॥ જેમ એક સંઘા
અથવા એક કાંકરો એ સર્વ પથરાના બેદ છે તેમ આ રાજ છે આ રાંક છે
એહવું વિચીત્રપણુ તે આત્મા નથી એતો સ્વભાવે બેદ પડ્યા છે.

વળી સર્વ મતવાળાના માંહો માંહે વિરોધી વચન હોવાથી આત્માની પ્ર-
તિત નથી થતી કેમકે કોઈએ આત્મા દીઠો નથી કે જે થકી એકેનુ- વચન
પ્રમાણ થાય ॥ ૧૩ ॥ આત્માને પરલોકને અર્થે એમ વિચીત્ર પ્રકારની ક્રીયા
કરાવે છે એહવું કહેનારા ખીચારા લોકને સુખ ભોગથી બ્રહ્મ કરે છે એમ જે
લોકોના ચીતને ફરવે છે તે ધુર્ત ગુરુ જાણવા ॥ ૧૪ ॥

માટે આ ભવમાં પામ્યા જે સુખ ભોગ તે તજવા નહી અને આવતા
ભવમાં સુખ પામવું એવી વાંછના કરવી કેમકે પંચ ભુતનુ કુતણુ ખત્રીને રાખ
થશે એટલે પરભવની ઇચ્છા સર્વ ફાગટ જશે ॥ ૧૫ ॥ એ રીતે ચાર્વાક દ-
ર્શનનુ મુગ કહ્યું પણ એ દર્શન જોકુ છે કેમકે પ્રત્યક્ષપણે સંસારાદિક જે ગુણ
તે છવને છે માટે જીવ પ્રત્યક્ષ અભેદપણે છે. ॥ ૧૬ ॥

જેમ કોઈ આદર આપે તે પણ આત્મા છે તેમ અહંકારાદી પ્રત્યક્ષ
જે છે તે કાંઈ શરીરનો ધર્મ નથી અહંકારાદી નેત્રમાં જાણાય છે તે દખવા
રૂપ છે ॥ ૧૭ ॥ શરીરને જો આત્મા કહીએ તો આત્મા જડ થયો તેવારે
પૂર્વની અનુભવેલી વાત આત્મા વિના કોને સાંભરે છે શરીરને તો સાંભરતુ
નથી અને ખાજ યોગન તથા વૃદ્ધ ઇત્યાદિક જે શરીરની દશાના બેદ છે તે-
થી આત્મા પણ ખજત્વાદી દશાવંત થાય છે પણ નિશ્ચય નયથી આત્માની

જ્યેષ્ઠતા છે અને શરીરની અવસ્થા એક નથી કેમકે અનવસ્થીત દેવનો પ્ર-
સન્ન છે ॥ ૧૯ ॥

શરીરનો તો નાશ થાય અને આત્મા પરભવમાં જાય પણ જાતીસ્મરણે
કરી પુર્વ જન્માદિકનું સ્મરણ છે જેમ ઘરના ગોખમાં બેસીને નગરના પદાર્થ
દેખાંચે અને પાછી તે ગોખ પડી ગયો તોપણ જોયાનું સ્મરણ જતું નથી
॥ ૧૯ ॥ કારણ થકી બાહ્ય અવસ્થાની વાસનાના સંક્રમાણ થકી જે કાર્ય આ-
ત્મા કરે છે તે કાર્યની જો સમૃત્તી ન રહી તોપણ તેને દુષણ નથી જેમ મા-
તાએ પોતાના અનુભવના સંક્રમાણ થકી બાળકને બોલવું ચાલવું શીખવ્યું હોય
તેની બાળકને સમૃત્તી ન હોય તેહની પેઠે જાણવું ॥ ૨૦ ॥

ઉપાદાનના ચોગે કરી સ્થીરતાના દર્શનને વિષે ઉપાદાન વાસના હોય જેમ
હસ્તાદીક જે છે તે ઉપાદેય છે અને તેનું ઉપાદાન તે હસ્તાદીકનું પરમાણુ
છે માટે પરમાણુ રૂપ સુદૃઢ સ્થીતીમાં સ્થીર દર્શન ન સંભવે ॥ ૨૧ ॥ જેમ
મદીરાના ઝાંગ થકી મદ શક્તિ પ્રગટપાણે નથી બેગે મળવે થાય છે અથવા
પીંચા પછે આત્માને સંજોગે થાય છે તેમ જ્ઞાનની પ્રગટતા પણ આત્માને ચોગે
થાય છે નહીં તો સદાય એકલુ જ્ઞાન રહ્યું જોઈએ ॥ ૨૨ ॥

આ રાજ છે અને આ રાંક છે એવો જીવને વિચીત્ર ભાવ ઉપજે છે એ
વી લોક વાણી છે તે સર્વ પોતાના કીધેલાં કર્મ થકી જાણવી મુખ્ય દુઃખ સર્વ
કર્મ થકી પ્રગટ થાય છે અન્યથા બીજું વિશેષ કારણ કાંઈજ નથી ॥ ૨૩ ॥
જે દ્રષ્ટીએ દીકું તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ અને ઇષ્ટાર્થ તે અનુમાન પ્રમાણ તથા ઉપ-
માન પ્રમાણ તે અનુમાનમાં ભજે છે માટે એ ત્રણ પ્રમાણને અવિરોધી એ-
હવું જે આગમ પ્રમાણ તેણે કરી આત્માને જાણ્યો જાય છે તે આગમ તો
જેનાં સર્વ પાપ ગયાં છે એવા સર્વજ્ઞ દેવે દેખાડ્યું છે. ॥ ૨૪ ॥

અત્રાત જે જ્ઞાની પુરૂષ તેને હંમણાંની પ્રવૃત્તિ તે નિક્ષળતા ન હોય
માટે પર બંધનના હેતુએ કરી પોતાના આત્માને કોણ બેદમાં નાંખે ॥ ૨૫ ॥
આત્માની પ્રગટ પાણે સંસયથી સિદ્ધી છે એવી વાત તો વગડામાં ઝાડના કુ-
ડા જેવી દેખાય પણ સંસય કરતા થકા જે ખરૂં વૃક્ષ તે ન જાણાય તેમજ
સંશય વડે આત્માને ન જાણીએ અને જે વીખીત અર્થ આત્માને માને તેને
ગમેડાને સોંગડા માનનારના જેવો સમજવો ॥ ૨૬ ॥

એ જીવ શબ્દની સત્તા વળગેલી છે પણ નીષેધ અછતો છે નથી ના-
સ્તિકિ મતવાળા સંજોગ સમવાય અને સામાન્ય તથા વિશેષજન નિષેધ છે તે

પણ સર્વથા પણ વસ્તુ સ્વરૂપને નિષેધી શકતા નથી કેમકે સંજ્ઞા સમવાય સામાન્ય નહીં માનવાથી પણ અણ્વ શબ્દ બોલવું તે વદ્યથી અણ્વ પદાર્થ સત છે તથાપી શબ્દ અસત માનીએ તો તે અસત પદાર્થનો નિષેધ દખાતો નથી ॥ ૨૭ ॥ માટે સંજ્ઞા સમવાય સામાન્ય ઇત્યાદીક પદાર્થનું વિશેષપણ તે નાસ્તિક મતવાળા નિષેધકરેછે પણ તે સર્વથા નિષેધ થાય નહીં ॥ ૨૮ ॥

૨૧ માટે શુદ્ધ નિરમળ એવી વ્યુત્પત્તી તે જીવ પ્રાણા ધારણે એવે અર્થે યુક્ત એવું જીવ પદ સાચું છે ઘટાદીકની પેઠે જીવ છે પણ નવા નવા પરીચયના બેદયથી જીવનેમુજબરથ શરીર નથી ॥ ૨૯ ॥ એ રીતે આત્માનું સ્થાપન કરીને ચાર્વાક દરશન છોડવું એ દર્શનની સાથે આલાપ કરવો તે પણ પાપ રૂપ છે કેમકે એ સત્યવાદી સાથે વિરોધ કારક છે તેથી તજવું ॥ ૩૦ ॥

હવે બાધ મતવાળા બોલ્યા કે આત્મા જ્ઞાન રૂપ છે પણ કાણ આવસિકા પ્રમાણે સ્થિતી છે માટે આત્મા નિત્ય નથી એટલે જીવ તે ક્ષણિકમાં કોઈ કે રે ક્ષણિકમાં માન કરે એમ લિજ્ઞ અવસ્થા થાય છે એક અવસ્થા નિત્ય રહેતી નથી પરંપરાએ કમ અકમ પણે જો નિત્ય આત્મા કોઈ વેળાએ હોય તો અર્થ ક્રીયા કલાપ ઘટે નહીં માટે નિત્ય આત્મા નથી ॥ ૩૧ ॥ એના સ્વભાવ હાણાય તેવારે ધ્રુવપણું પામે અનુક્રમે અર્થ ક્રીયા આકૃતીને વિષે અક્રમે કરીને તે ભાવને વીધે સમકાળે વિચારતાં સર્વ સંભવ હોય માટે અમારો ક્ષણિક મત સાચો ઠરાવ્યો ॥ ૩૨ ॥

વળી આ ક્ષણિક મતમાં દોષ નથી કેમકે નવ નવા રૂપ કરે છે પણ જે સમયે જે રૂપ હોય તે સમયે તે રૂપના લક્ષણે કરી ધ્રુવ છે તેમાં તુસ્નાનો અને નિવૃત્તીનો મોહોટો ગુણ છે જેથી ધ્રુવતા રૂપ મહા ગુણ પામીએ એમ બાધ કહે છે ॥ ૩૩ ॥ એ ઉપરથી ખરેખર દર્શન મીથ્યાત્વનીવરધી કરનાર છે કેમકે આત્માને ક્ષણિક માનનારાના સુકૃતી હાણી થાય છે જો કદી પાપ ન કરે તો જુદું બોલવાનું પાપ તો પરભવે ભોગવવું પડે માટે અકૃતાગમ કહીએ ॥ ૩૪ ॥

જેમ એક દ્રવ્યનું સાપેક્ષપણે એક ભાવ નથી માટે વાસનાનું સંક્રમાણ થાય અને ભાવનું પુર્વાપરપણું સર્વત્ર શક્તિ રૂપે પરીણમે છે ॥ ૩૫ ॥ રૂપ વિશેષ કરતાં જતાં પ્રવૃત્તી કરવી અથવા વારવી તેતો નહીં પણ ક્ષણિક મતવાળા એ તો અનીશ્ચય થકી આત્માને ઉદયથી ક્ષણિકપણું કહું છે ॥ ૩૬ ॥

વિજ્ઞતી વીના તે ન હોય એમાં કાંઈ અનુમાન ઘટતું નથી કેમકે તે વિના તેની સીદ્ધી પણ નથી નિશ્ચય વિનાં પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન પણ નથી થતું ॥ ૩૭ ॥

તથા હું આ અનુભવ છું તે હું સભાડું છું એ અવધારણ થકી ત્રેકાળીક એ-
કતા જ્ઞાન તે ક્ષણિકપણે બાધકારી થાય છે. ॥ ૩૮ ॥

એ નીત્યાત્માના મત વડે વિષય બાધકપણું ન હોય ક્ષણિક મતને વિષે
પણ એમજ જેમ જ્ઞાતાન્વયે એકત્વતાપણું છે તેમ સ્થીર આત્માને વિષે નાના
ક્ષણ સન્નેગે એકતા જાણવી ॥ ૩૯ ॥ બહુ કાર્યના એકી કરણ સ્વભાવને અં-
ગીકાર કરે છતે વિરોધ પડે છે અને સ્યાદાદ સૈલી થાપના કરવાથી નિત્યાપેક્ષ
પણે અર્થ ક્રિયા વિરોધ પામતી નથી કેમકે બહુ નયે પ્રકૃતી અર્થ અનુસરે
છે માટે. ॥ ૪૦ ॥

નીલાદી વર્ણને વિષે ભેદશક્તિ ન હોય એમ સુખે કેમ કહેવાય પર પુદ-
ગણ વડે કરીને પણ એક સ્વભાવને ટાળ્યા વિના નાનાવિધપણું સંભવે નહીં ॥
૪૧ ॥ ધૃષ્ટતાપણાને વિષે ઇક્ષણને વિષે પણ એટલે લોચનને વિષે પણ ઉપલ-
વ માટે નિવૃત્તપણે પ્રેમ ન જોઈએ જેમ આલ્મકાર જ્ઞાનને વિષે જાણ છે તેમ
આ દર્શનમાં જાણ નથી. ॥ ૪૨ ॥

ઉલટો અનિત્ય ભાવને વિષે પણ પોતાથી ક્ષણની બુદ્ધિયે કરી હેતુના
અનાદર થકી સઘળી ક્રિયા નિઃકુળ થાય ॥ ૪૩ ॥ તે માટે એ અનિત્યદર્શ-
ન પણ છોડવું સદૈવ નીત્ય સત્યપણે સુક્તિપદના સંસર્ગને ઇચ્છતા માણીયે જ-
રે તજવું. ૪૪ ॥

હવે કપીલદર્શનવાળા બોધ્યાં કે આત્મા કરતા નથી તેમ ભોક્તા પણ ન-
થી આત્મા પ્રગટ ધર્માશ્રયવાળો નથી માયા પરીણામ વર્તે છે ॥ ૪૫ ॥ એ
માયાનો પ્રથમ પરીણામ શુશ્રવા શ્રવણુ ચૈવ બ્રહ્મણું ઇત્યાદી આઠ પ્રકારની બુદ્ધી
રૂપ ધર્મે કરી સહીત છે અથવા તેહથી અહંકાર તન્માત્ર ઇંદ્રીય પાંચ બુતોદય
એ અનુક્રમે જાણવું ॥ ૪૬ ॥

બુદ્ધીની સિદ્ધીને અરથે આત્મા ચીદ્રૂપ છે વળી ચૈતન્ય છે તેો પણ
નિશ્ચય સહીત અવિછેદપણે તે બુદ્ધીની જે સિદ્ધી તે અવિષદ છે ॥ ૪૭ ॥
હેતુત્વે કરી આત્માને પ્રકૃતિ અરથને વિષે ઇંદ્રીયોના નિર્દેશપણાને દીઠા અ
ણદીઠાના વિભાગથી પ્રસંગ ઘટતો નથી ॥ ૪૮ ॥

જેમ સ્વપ્નને વિષે વ્યગ્રદીકના સંકલ્પથી અને પુરુષાર્થના નિરભીમાન
થી અહંકાર નીચે વ્યાપારરૂપે કલ્પીએ છીયે ॥ ૪૯ ॥ તે પ્રપંચની ઉત્પત્તિ
ના હેતુને અરથે તન્માત્રદીકનો ક્રમ છે એ રીતે જગતની કરનારી બુદ્ધી ૬
૨ છે માટે વિકારનો ભજનાર આત્મા નથી ॥ ૫૦ ॥

સર્વ પ્રવૃત્તિ વ્યાપારને વીધે એક પુરુષાર્થ અને બીજા ઉપરાગ એ બે વ્યપાર ભલે છે તે વારે હું અંશે જાણુ છું હું વસ્તુ કરું છું એવી કદાચી ખુશી થાય છે ॥ ૫૧ ॥ હું ચેતન છું હું કરું છું એવો ગર્વ ખુદીના હેતુથી પ્રગટે છે એવા ગર્વનો નાશ કરી સ્વભાવે રહું ચેતન્ય પાણુ મુક્તિને પામે છે. ॥ ૫૨ ॥

આત્માને વિષે દુઃખ સુખ પામશું એવી કર્તા પાણાની ખુદી ને થાય છે તે ઉપચારથી છે જેમ સેવકનો જય અથવા પરાજય તે રાજા હોવાથી જાણાય છે ॥ ૫૩ ॥ ઇત્યાદીક માટે આત્મા કર્તા ભોક્તા નથી પણ નીત્ય નીરંજન છે અને ને ખુદી છે તે તો અધ્યાત્મથી જુદી છે એવું માહાત્મા કપીલ મુનીએ કહેલું છે. ॥ ૫૪ ॥

પ્રકૃતીના ગુણે કરી ક્ષીય માણુ ને કર્મ તેનું હું કરતા છું એમ સર્વ પ્રકારે અહંકારે મુઠ આત્મા માને છે ॥ ૫૫ ॥ એવો વીચાર કરેથી એર્ધન પાણુ રૂકુ નથી કેમકે પ્રગટ ખુદી પ્રકૃતી અને ચેતન્યનો સામાના ઘિકરણુ વિચાર કરતાં રૂકુ નથી જાણાતું. ॥ ૫૬ ॥

વળી તમે જો કર્તા ભોક્તા ખુદી માનસો તો પાણુ જો તે ખુદી નીત્ય છે તો મોક્ષ નથી એટલે મોક્ષ ઠેરશે નહીં અને જો ખુદીને અનિત્ય માનશો તો પુર્વ ધર્મના અચોજ્ય થકી સંસાર ઠેરશે નહીં ॥ ૫૭ ॥ પ્રકૃતીને વીધે ધર્માદીકને અંગીકાર કીધાથી ખુદીને શું કહેવી જોઈએ અને ઘટાદીકને વીધે એવા ધર્મનો અન્વય તે સુખે કહેવો ઇતી તર્કવાદ ॥ ૫૮ ॥

જો કરવું ભોગવવું ખુદીને છે તો ખંધ મોક્ષ આત્માને નથી તે પાણુ ખુદીનેજ જોઈએ માટે આત્માને ઉદસીને નહીં સમજવામાં આવે એ રીતે કુટ કરી કહે છે ॥ ૫૯ ॥ પંચ વિધ તત્વનો જાણુ ને પુરૂષ છે તે કોઈ પાણુ આશ્રમમાં રત હોય એટલે ઝટા ઘર હોય અથવા સુડાવે અથવા ચોટી રખાવે તોપણુ તે સંદેહ વિના સંસારથી મુકાય એવું કપીલ મત વાળા કહે છે ॥ ૬૦ ॥

એ રીતે આત્માને વિષે મોક્ષને ઉપ ચરીત્રવ પાણુ અંગીકાર કરસે તેનું સકળ મોક્ષ શાસ્ત્ર ફાકટ થાય છે કેમકે કોઈને મોક્ષ આપવા કોઈ બીજા પ્રવર્ત થાય નહીં ॥ ૬૧ ॥ છતાં અનુભવ શીધ આત્માનું કરતા પાણુ તથા ભોક્તા પાણુ લોપે છે એટલે માનતા નથી તે માટે એવા કપીલના મતમાં પ્રીતી કરવી તે ઠીક નથી. ॥ ૬૨ ॥

ઢેલસાક અખંધ મત વાળા છે તે એમ કહે છે કે આત્માને મોક્ષ નીરવાણુ નથી કેમકે પ્રથમ કે અથવા પછી સમ કાળે આત્મને કર્મ બંધન નથી તો મુક્તિ શેની હોય ॥ ૬૩ ॥ જો જીવને તથા કર્મને અનાદી સખંધ માનીએ તો આદી નહીં તીહાં અંત પણ કેમ થાય માટે અનંત પણાના મ-સંજથી કાંઈ કાળે મોક્ષ ન થાય જેમ આત્મા થકે આકાશ યોગ કદાપી ભી-જ ન થાય. ॥ ૬૪ ॥

એવુ બોલે છે એ વચન પણ જુદુ છે કેમકે કારણુ કાર્યની માંહે માં-હે સખંધ જેમકુત્રી પિત્રાદીકનો અનાદી સખંધ થાય છે તે બીજના અંકુરાની પેઠે છે તેમજ શરીરને તથા કર્મનો પણ અનાદી સખંધ છે ॥ ૬૫ ॥ કરમે સહીત જીવ કર્તા પણ દહમાં રહેા છે એવુ જ કહે છે તે પણ જુદુ છે જેમ કંઈ સહીત કુભારની પેઠે કીયાનો ફળ ભોગવે તે પણ અસખંધ છે તેની પેઠે. ॥ ૬૬ ॥

તેમ કહેા છે કે અનાદી સંતતિ નાશ ન થાય તેના તો નાશ થતો દુખીએ છીએ જેમ બી વણુશે અકુરાન થાય અને અંકુરા નાશ થયે બીજ નહીં થાય કુકડી નાશ થયે છંડાં નાશ પામે અને છંડાંના નાશ થયે કુકડી નાશ પામે વળી અનાદીનો સુવર્ણથી મેલ જુદા થાય છે તેમ આત્મા થકી કર્મ જુદાં થાય છે ॥ ૬૭ ॥ એ રીતે અનાદી સંતતી જીવ કર્મનો જે સખંધ તે નાશ થાય છે તે ભવ્ય જીવો આશ્રી છે અને જેને અનાદી સંતતી ટળ-તી નથી તે અભવ્ય જીવો આશ્રી છે આત્મા તો આકાશના યોગની પેઠે છે. ॥ ૬૮ ॥

જેમ દ્રવ્યની રીતે તો સર્વ દ્રવ્ય એક દ્રવ્ય પણે તુલ્ય છે પણ તે તે દ્રવ્યમાં ભેદ કરીએ તો જીવ અજીવ એ બે થાય તેમજ જીવ પણે તો સર્વ જીવ સરીખા છે પણ ભેદ કરતાં ભવ્ય તથા અભવ્ય એ બે ભેદ થાય છે ॥ ૬૯ ॥ જેમ ઘટ ઉત્પત્તી પેહેલા માટી દ્રવ્ય સ્વભાવીક પણે છે અને મા-ટીના નાશથી ઘટ મગટે છે તે વીરૂધ નથી તેમ સ્વભાવીક ભવ્ય પણે કર્મની અનાદી સંતતીના નાશ રૂપ કારણના સામર્થ્યથી પરમાત્મા પણ મગટે તે પ-ણુ વિરૂધ નથી. ॥ ૭૦ ॥

એ રીતે ભવ્ય પણાનો ઉદ્ધેદ ન થાય મોહોટા અનંત પણા થકી આ-કાશના અંશની પેઠે ઘટ આખિ આકાશ પણ આખુ અને ઘટ ભાગે આકા-શ ખંડ થયો પણ આકાશ કાંઈ વધુ નહીં તેમ કર્મ નાશ થકી આત્મા અધિક

થતો નથી જેમ કોઈ ઠેકાણે પ્રતીમાંના દલની પેઠે પ્રતીમા દલ પાપાણથી બિંબરૂ રૂળ ઉપજે તેમ મોક્ષનું ઉપજવું થાય ॥ ૭૧ ॥ એમ એમ કહેતા નથી કે સદ્ગુણ ભવ્ય જીવો સિધ્ધી પામે પણ જે સિધ્ધિ વરે તેનેજ નીશ્ચિ ભવ્ય કહીએ એમ અમારો મત છે. ॥ ૭૨ ॥

મોક્ષને વિષે પ્રગટ થવા પાછું નથી માટે ભવ્ય સ્થીતિ નાશ પતી છે પણ મોક્ષમાં અનંત પાણાની સ્થીતિ છે માટે મુક્તિનો નાશ નથી ॥ ૭૩ ॥ જેમ મોઢરે કરીને ઘડો ભાળ્યો અને ઘડાને ક્ષયે આકાશ જુદું થયું પણ વધુ નહીં તેમ જ્ઞાનથી કર્મનો નાશ થાય પણ આત્મા અધીક થાય નહીં ॥ ૭૩ ॥

જીહાં મુળથીજ કર્મ પરમાણુનો સંબંધ નથી અને જે મુકાણા તેને મુકાવવા પાછું નથી મીથ્યાત્વ અવિરત કષાય યોગ એ ચાર બંધ હેતુના યોગ છે તેનું ફરી થવા પાછું નથી તેને સિધ્ધિ કહીએ ॥ ૭૫ ॥ મુખનું તારતમ્ય તથા જ્ઞાનની ઊત્કૃષ્ટતા પ્રગટ થયેથી એટલે અનંત મુખ જાણવાથી નીરભય પણ જે સિધ્ધિ વરે તેનું નામ મોક્ષ કહીએ. ॥ ૭૬ ॥

માટે નાસ્તીક મત વાળાનાં વચન આત્મ સત્તાના નિષેધક છે તે બ્રમ ચીત વાળાયે, આદરવા નહીં અથવા નાસ્તીક મત વાળાના ભયનાં વચન છે એમ જાણી આદરવાં નહીં જે પરમાર્થનો ગવેષક હોય તેણે નાસ્તીક મત છોડવા ॥ ૭૭ ॥ હવે વળી બીજા નાસ્તીક મત વાળા છે તેનું કહેવું એમ છે કે મોક્ષનો ઉપાય નથી એટલે કાર્ય જે મોક્ષ તે તો છે પણ તેનું કારણ જે ઉપાય તે નથી એમ માને છે તેમને પણ વિટંબના છે ॥ ૭૮ ॥

કોઈકે તો આણુ ચીતવ્યો અકસ્માત મોક્ષ થાય છે એમ કહે છે એ પણ જુદું છે નિયત અવધિ મર્યાદાજ છે તે નાટીના પીંડથી ઘટ નીપજે છે તે કદાચીત દીકું છે એમ તાર્કિક શાસ્ત્ર વાળા કહે છે જે અમુક વખતમાં પુરૂ થાશે એવું કાંઈ નીયમ નથી ॥ ૭૯ ॥ હેતુ જુત મોક્ષનો નિષેધ નથી પોતાનો અનુપ કથનીય એટલે પોતાને બોલવું નહીં એહવી જે વિધી તે પણ નથી અને સ્વભાવ વર્ણન કરવું સ્તુતી કરવી તે નથી કેમકે એ સર્વની અવધિ છે એટલે અવધિયેજ મોક્ષ થાશે તે માટે મોક્ષનું કરવું તે જુદું છે એમ કહે છે. ॥ ૮૦ ॥

સર્વત્ર મોક્ષ નથી કેમકે જે હુમાણા નથી તેની પ્રગટતા પણ નથી અને સંસારતો પ્રત્યક્ષ દેખાય છે માટે જેહના જે હેતુ છે તેજ પ્રગટ નથી તો તેના શંકાય છે ॥ ૮૧ ॥ મોક્ષનો ઉપાય છે કીંવા નથી એ વાતનો નીશ્ચય નથી માટે એ મત પણ જુદો છે મોક્ષનો હેતુ તો રત્ન ત્રાઈની પેરે તેમજ ભાવે

નિશ્ચયથી જાણીએ ॥ ૮૨ ॥

રત્ન ત્રય જે છે તે સંસારનાં કારણ જેરાગાદી તેહના શતરૂ અને સંસાર રૂપ કાર્યના શતરૂ મોક્ષ છે માટે મોક્ષનું કારણ જે ઉપાય તે ઘટે છે ॥ ૮૩ ॥ કેમકે રત્ન ત્રયની પ્રાપ્તિ થયાથી પુર્વ ભવના કર્મની જેવી લુધુતા થાય તો બીજા થકી પણ તેમજ થાય એ અપેક્ષાએ જો અવધિ નથી તો- પણ શું થયું ॥ ૮૪ ॥

જે પુર્વ સેવા થકી તે ધ્યના ધ્યાલના રૂપથી રૂઝતાથી સાધન ક્રીયા મંદ રૂપ તેવી ન હોય માટે સમકેતા દીક ક્રીયા તે મોક્ષ સાધનમાં દ્રઢ છે ॥ ૮૫ ॥ અથવા કર્મના લુધુતા પણ થકી મોટા જે ગુણ તે પ્રગટ થાય છે તે પ્રકારે તેની ભવ્યતા પછે કરીને મોક્ષ છે પણ મોક્ષની અપેક્ષા વારી નથી ઈતી સં- સ ઈય ॥ ૮૬ ॥

તેમ ભવ્ય પાણાના તીરસ્કાર થકી પુન હેતુ ભુત ગુણ ન હોય કેમકે પરસ્પર સહકારી છે માટે ડંડ ચક્રબ્રમાણની પરે ભવ્યતાપણે જ્ઞાનાદીક ગુણ પ્રગટ થાય તે ગુણ મોક્ષના હેતુ છે એ ઉત્તર કહ્યો ॥ ૮૭ ॥ માટે સંસારના ક્ષય રૂપ જે ઉપાય તે જ્ઞાન દર્શન અને ચારીત્ર છે તેના જે નિશેધ કરે અને મીથ્યાત્વની વૃદ્ધી કરે તેનું વચન ત્યાગ કરવું. ॥ ૮૮ ॥

પુર્વ કહ્યા જે સર્વ શાસ્ત્રના મત વાદ તે મીથ્યાત્વના ઠેકાણા છે તેને છાં- ડીને ખુદ્રી રૂપ ધનનું ગ્રહણ કરીને મીથ્યાત્વને પ્રતીકુળ પછે જે સમકીતના છ પદ છે તેને ભાવવાં. ॥ ૮૯ ॥

ઈતિ મીથ્યાત્વ ત્યાગ નામે તેરમો અધિક સમાપ્ત.

હવે ચડીદમો કદાગ્રહ ત્યાગ નામા અધિકાર કહે છે.

મીથ્યાન રૂપ જે દાવાનળ તેને સમાવવાને મેઘ સમાન એહવો મીથ્યાત્વ કદા ગ્રહ રૂપ પ્રસારનો ત્યાગ પંડીતે કહ્યો છે તે કદાગ્રહના ત્યાગને વીશે રતી કરવી તે તો પંડીત હોય વળી શુદ્ધતા ભાવ વાળો હોય અને શીઘ્રાંતના સાર- ના જાણ હોય તેમણે કદા ગ્રહને છાંડવો એટલે સર્વ મોક્ષના અભીલાષી પ્રા-ણીએ કદા ગ્રહનો ત્યાગ કરવો. ॥ ૧ ॥

જેનું અંતઃકરણ અછતા પદાર્થના કદાગ્રહ રૂપ અગ્નીએ ખળ્યું છે તેના રૂદ્ધમાં તત્ત્વ વ્યાપાર રૂપ વેલી કેમ ઉઝે? અને સમતા રૂપ કુલ કેમ કુટે તથા હીત ઉપદેશ રૂળ ક્યાંથી હોય તે માટે કદાગ્રહને તજીને બીજે ઠેકાણે તત્ત્વની ખોળ કરવી ॥ ૨ ॥

કંઈક ભણીને તથા કંઈક શાસ્ત્ર સાંભળીને આત્માને પંડીત પાણુ માનતા એહવા મુખે કદાચહના ધરનારા તે પોતાનુ મુખ ચુખીત જે વાચા તેને મુખ માને પાણુ તે મુખે કરી લીલા રૂપ રહસ્ય જે જ્ઞાન તે અવ ગાહે નહી. ॥ ૩ ॥

જેને કદા ચહ થકી ઘણો ગર્વ વધ્યો છે અને સ્વ કલ્પીત જ્ઞાનને અંશે કરી ભદ્રક જીવોને જેણે આંધળા કીધા છે એહવા જડ પ્રાણીએ પંડીતાઈની ખરજે કરીને હંત ઈતી ખેદ પાદુ મહારે કરી ત્રાણ સોકને ડાક ડમાળે વીટંબના કરી છે. ॥ ૪ ॥

જેના રૂઢ્યમાં વિવેક રૂપ ચંદ્રની દ્રષ્ટી નથી તેથી ઘણો અંધકાર છે અને તત્ત્વ રૂપ સુર્ય અસ્ત પામ્યો છે તેથી તે કૃશ પક્ષની નિશાવત સ્થિતિમાં છે કેમકે તેને કદા ચહે છલ્યો છે.

જે કદા ચહી છે તે કવિચાર રૂપ દાતરડે કરી તત્ત્વ રૂપ વેલીને છેદ છે અને પાપ રૂપ વૃક્ષને પાણી પાય છે તથા સામતા રૂપ અમૃત રૂળને હેઠુ ધુળમાં નાખે છે એહવો કોય કદાચહ રૂપ અમાવાસ્યાની રાત્રીનો વિલાસ છે ॥ ૬ ॥

તે કદાચહી માણસનુ ચીત પથર જેવુ છે જેમ પથરમાં પાણી ભેદ નહી તેમ જીવ વાણી રૂપ રસ તે કદાચહી માણસમાં પ્રવેશ કરે નહી તેથી તેના ચીત રૂપ વૃક્ષમાં શુધ્ધતાય રૂપ અંકુરા પ્રગટે નહી ॥ ૭ ॥

જે પંચ માહાવ્રત પાડ્યાં ઊંચ તપ કીધાં ઉઘમે કરી ખેતાળીસદાપ રહીત અહાર લીધો તેમ છતાં પાણુ નીન્હ વાદીક ચુકતી રૂપ રૂળ ન પામ્યા તે અપરાધ સર્વ કદાચહનુજ છે. ॥ ૮ ॥

પોતાની બુદ્ધી રૂપ થાળમાં કંઈક શુધ્ધ જ્ઞાન રૂપ મોઢકને ગુરૂ પીરસવા ઉઠ્યા પાણુ કદાચહે આવી ગળુ પકડયું તેથી જમાયુ નહી એહવો કદાચહ દુષ્ટ છે. ॥ ૯ ॥

જે ગુરૂ પ્રસન્ન થઈને અર્થ ઉપદેશ આપે છે તોપણુ કદાચહી પુરૂષ તે ઉપદેશને ચહતો નથી તેથી શુ થયું ઉપદેશ તો કંઈ ખાટો નથી એતો જેમ પ્રગટ પણે મીઠી દ્રાક્ષ ઊંટ આગળ મુકીએ તો પાણુ તેને તજીને ઊંટ કાંટા ખાય છે. ॥ ૧૦ ॥

જે પ્રાણી કદાચહે કરી મુખની સંગત કરે છે તેને પંડીતની સાબત અમતી નથી જેમ કામડા વિષ્ણના ભોગી છે તેને મધુર આહારની ઇચ્છા થ-

તી નથી તેની પકે ॥ ૧ ॥

જેમ કોઈ મુર્ખ નદીના જળ ઉપર ઘડો ભરીને મુકે તેને જોઈને કોણ હસે નહીં કેમકે અગાધ નીરમળ જળના વીસ્તાર આગળ એક તુછ માત્ર જળે ભરેલો ઘડો તે શી ગણતરીમાં છે તેમ ગુરૂના મુખથી શાસ્ત્ર યુક્તિ સાંભળીને તેમાં પોતાની મતી જોડે નહીં અને પોતાની યુક્તિ વડે ઉલટું જોડે જે તમારી યુક્તિને નમસ્કાર હોજી એવા કદાચહીને દખીને કોણ હાંશી ન કરે ઇહાં ગુરૂના ઉપદેશ જળ તુલ્ય છે તેના આગળ કદા ચહી રૂપી ઘટ કેમ નર્મે. ॥ ૧૨ ॥

જેમ કોઈ ઘેલા આદમીને ઝોટી રાજ પદવી આપવી ઘટે નહીં તેમ જને કદાચહી ગયો નથી તેવા પ્રાણીને ધર્મ પ્રદેશ આપવો યોગ્ય નથી. ॥ ૧૩ ॥

જેમ કાચા ઘડામાં પાણી ભરવાથી ઘડાનો તેમજ પાણીનો નાશ થાય છે તેમજ કદાચહી માણસને શાસ્ત્ર શીખવતાં શાસ્ત્રનો તેમજ પોતાનો ખનેનો વિનાશ થાય છે. ॥ ૧૪ ॥

જેમ વિદ્યાએ ભરયું મુખ દખી કુતરીને ઉપકાર કરવા તેના મુખમાં કસ્તુરી ભરે તેને મુર્ખ જાણવો તેમ કદાચહી પ્રાણીને ઉપકાર કરવાને હીત ઉપદેશ આપે તે પણ મુર્ખ જાણવો ॥ ૧૫ ॥

જેમ ઘણી મહેનતે અનાજનાં ખીજ ભેગાં કરી પછી તે ઉપર ભુમીમાં વાવે તે આગળ જતાં સદાય ખેદ પામે તેમ પંડીત પ્રાણી ગુરૂના વિનય કરી કષ્ટે કરી નીરમળ આગમ સિદ્ધાંતના અર્થને પામ્યો હોય તે જો કદાચહી કરી દુષીત પ્રાણીને તેના અરથ શીખવવાનો ઉદ્યોત કરે તો તેથી અતે ખેદ પામે છે. ॥ ૧૬ ॥

ગુરૂ પાસેથી શાસ્ત્ર સાંભળે પણ જે કદાચહી માણસ હોય તે ન માને તે પોતાની મેળે પોતાને એહુ માને જે હુજ સર્વ પદાર્થની ખરાબર બહેચાણુ કરે છુ પણ તે તો જેમ પૃથ્વીમાં ચાલાણીમાંથી ચારીને શાર વસ્તુ કાઢાડી લીધેછે ન અસાર ધાન કોતરા રહે છે તેના તે ગ્રાહી છે ॥ ૧૭ ॥

માટે એહો ઇતિ આશ્ચર્ય વિધાત્રાએ કદાચહી માણસમાં વીપ્રીત ગુણ મૂજ્યાછે જેવા દેવ તેવી પાત્રી અને મેઘ જળ સર્પના મુખમાં જેમ વિષ તુલ્ય થઈ જાય છે એકહેવતને વિધાત્રીય ખરી પ્રાડી છે કેમકે જે કદાચહીની અતુરાઈ તે કપલને અરથે થાય અને શાસ્ત્ર જાણુ તે મદને અર્થે થયું તથા છુટ્ટી કાઢાપણુ અને ઉપદેશ તે લોકોને કશવાના સાધનને અર્થે

થયું અને ધૈર્ય પાણુ તે ગર્વ કરવાને અર્થે થયું. ॥ ૧૮ ॥

જેમ કેળવુ વૃક્ષ કંથેરા દીક વૃક્ષને સંજોગે કાઠાએ કરી કોરાય છે તેમ જે પ્રાણી કદાગ્રહી સાથે મીત્રાઈ કરે તે અતે દુઃખ વિપાક પામે છે ॥ ૧૯ ॥

જેમ અગ્નીથી ઘાસના સમુહ બળીને ભસ્મ બુત થાય તેમ વિદ્યા વીનય વિવેક શુદ્ધી અને શીઘ્રાંત ઉપર વલભતા પાણુ ગંભીરતા એ સર્વ કદાગ્રહીથી નાસ પામે છે. ॥ ૨૦ ॥

જે કદાગ્રહીની સોખતે રહ્યા તેને સ્વાર્થ પ્રીય નહી તે પ્રાણી અવગુણવંત મુખ સાથે મીત્રાઈ કરે અને પંડીત સાથે મીત્રાઈ કરે નહી એવા કદાગ્રહીની સોખતે રહ્યાને અધમાધમ નિચ પ્રાણી તેહની એ સ્થીતી છે તે કહી. ॥ ૨૧ ॥

એમ જાણીને તત્વને ઓળખનાર મોહોટી બુદ્ધીના પ્રાણી કદાગ્રહને તાણશલાની પેઠે છાંડે તેને જેમ કુળવંતી સ્ત્રી ભરથારને તજતી નથી તેમ ગુણ શગી એહવી જે મુક્તિ રૂપ લક્ષ્મી તે રૂપી સ્ત્રીઓ છાંડતી નથી. ॥ ૨૨ ॥

ઇતી કદાગ્રહ ત્યાગ નામા ચઉદ્ધમો અધીકાર સમાપ્ત.

હવે ચંદ્રમો યોગાધિકાર કહ્યું છે.

હવે કદાગ્રહના નાશથી મીથ્યાત્વ રૂપ અધિકારનો વિષય ગયો છે જેમાંથી એહવા સમકેતે કરી ઉજવળ થયાં છે અંતઃકરણ જેનાં એહવા પ્રાણી તેમને અધ્યાત્મની શુદ્ધી થકી યોગ પ્રસિદ્ધ રીતે પ્રગટે ॥ ૧ ॥ તે યોગના બે ભેદ છે એક કર્મયોગ અને બીજો જ્ઞાનયોગ તેમાં કર્મયોગ તે આવસ્યકાદીક જે ક્રીયા કરવી તે રૂપ કહ્યો છે ॥ ૨ ॥

શરીર એછા રૂપ તે કર્માત્મા કહીએ એ યોગ પુણ્ય રૂપ છે તે રૂઠા ભોગ થકી કર્મને વીંસારે છે તે માટે એને કર્મ યોગ કહીએ ॥ ૩ ॥ આવસ્યકાદીક ક્રીયાને રાગે તથા જીન વાંણીને વિલાસે કરીને સ્વર્ગના સુખને પામે પણ એયોગે મુક્તિ પદને ન પામે. ॥ ૪ ॥

બીજો અજ્ઞાન યોગ તેને કહીએ જે તપ શુદ્ધી પણ આત્માને વિષે રતી પામે તે એક લક્ષણ અને ઈંદ્રીઓના વિષયથી દુર રહેવું તે બીજું એહવા લક્ષણે યુક્ત જે યોગ તેને પામેલો પુરૂષ તે મોક્ષ સુખને સાધે ॥ ૫ ॥ એક આત્મ જ્ઞાન યોગના જ્ઞાનમાં બીજો પ્રતી બંધ નથી અને જે કર્મથી મોક્ષમાં જતા વાર લાગે તે શુભ કર્મ પણ નથી. ॥ ૬ ॥

અમત સાધુને આવસ્યક પ્રમુખ જે ક્રીયા તેનો પાણ કરવાને વિષે પ્રતિબંધ નથી કેમકે તેને ધ્યાન્ય રૂપ શુદ્ધી છે માટે ॥ ૭ ॥ વળી અન્ય દર્શનમાં પાણ શ્રી કૃષ્ણ કહે છે કે હે અરજુન જે આત્મ સુખમાં તૃપ્ત છે તેને આત્મા-નેજ વીધેજ રતી છે અને સંતોષ છે જે આત્મ સુખમાં સંતુષ્ટ છે એહવે ને છતાં તેહને કોઈ પાણ કરતવ્ય નથી ॥ ૮ ॥

તે પ્રાણીને કાર્ય કરવે અર્થ નથી તેમજ ન કરવાથી ખોટ પાણ નથી તેહને સર્વ ભુતને વિશે કાંઈ પ્રીયોજન નથી ॥ ૯ ॥ એ ઉકાણુ અરતીનો અને આનંદનો અવકાશ નથી કેમકે ધ્યાનની સ્થિરતાથી તે ક્રીયાનો વિકલ્પ પાણ કેમ હોય. ॥ ૧૦ ॥

દહ નિરવાહ રૂપે મુનીને ગોચરી પ્રમુખ જે ક્રીયા જ્ઞાનીની અસંગા નુ-ષ્ટનથી ધ્યાનમાં વિનિત કરે નહી ॥ ૧૧ ॥ રત્ન માણીક પરીક્ષાના ગ્રંથ જુદા અને નગર પરીક્ષાના પાણ જુદી ગ્રંથ ભાણીને જેમ નગર પરીક્ષામાં રૂણ ભેદથી પ્રવર્તે છે તેમ આચાર ક્રીયા પાણ રૂણ ભેદ કરી ભીજ ભીજ છે એટલે ભેદવતી છે. ॥ ૧૨ ॥

જો પોતાના મનને પાછુ વાળીને જન્મ સંકલ્પથી માંડીને આત્મ જ્ઞાન ભાણી કલ્પીએ તો ક્રીયા ધ્યાન રૂપ છે ॥ ૧૩ ॥ સ્થીર થયેલુ જે મન તે પાણ રજ્જે ગુણુ કરી ચ્ચળતાને પામે તેહને પાછુ વાળી તેના નીચ્છ કરે તેને જ્ઞાની કહેવો. ॥ ૧૪ ॥

હે અરજુન મનને ધીરે ધીરે ધીરજ વડે અને ખુદી વડે સ્થીર કરવુ પછે તે મન જેવારે આત્માના સ્વરૂપને વીધે જાય તેવારે કાંઈ બીજા ચીતન ક-રવીની જરૂર નથી ॥ ૧૫ ॥ મન ચંચળને અસ્થીર છે તેને જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં ત્યાંથી પાછુ વાળી આત્માને સાથે બસ કરી રાખવુ. ॥ ૧૬ ॥

એમ પર દર્શનમાં પાણ કહુ છે માટે જ્ય સુધી મન સ્થીર ન હોય ત્યાં સુધી શાસ્ત્રો કત ક્રીયા જેટલી કરીયે તેટલી સર્વ સફળ ન થાય જેવારે વિષયે ત્યાગ થાય તેવારેજ સફળ થાય માટે જે પ્રાણી મનને વિષયથી વાળવાને ઉજમાળ રહે તે મ-હા મતિ વાળા જાણવા ॥ ૧૭ ॥ જેમ એક શેઠનો પુત્ર દેશાંતર ગયો તેના ઘર-ની સામેના એક વૃક્ષ ઉપર એક ભુત રહેતો હતો તે છળ પામી પુત્રનો રૂપ ધા-રણ કરી તેની ઘરની બાયડી સાથે લાગુ થયો એમ કરતાં તે શેઠનો દીકરો પો-તાને ઘેર આવ્યો તેવારે ઘરમાં લડાઈ ચાલવા લાગી પછે રાજ દરબારે ધનસાફને માટે ગયા તીહાં ભુતને ઘરમાંથી કાઢવાનો ઠરાવ થયો પાણુ તે ભુત નીકળો નહી

ને કેહેવા લાગ્યો કે હું જવાનો નથી હું પણ પુત્ર છું એ વાત સાંભળી વહુને લાજ લાગી છેલ્લે શોક ભુતને વૈરી સાથે યુદ્ધ કરવાને કામ ભળાવ્યો અને વહુને ધરના ધાંધો ભળાવ્યો એ રીતે અનાચાર ટાળ્યો અને વહુને રાખી તેમ સંજમના યોગે આત્માને રાખવો. ॥ ૧૮ ॥

જેનું મન નિશ્ચયમાં લીન છે તેને ક્રીયાનુ પ્રીયોજન નથી વ્યવહાર દશા વાળાને ક્રીયા તે ગુણુ કારી છે ॥ ૧૯ ॥ શુભ કર્મથી અને શ્રદ્ધા બુદ્ધીના યોગથી અખંડપણે જ્ઞાન યોગને ઓલંધે નહીં તો તેહને ભુક્તિનો હેતુ પ્રગટ થાય. ॥ ૨૦ ॥

જે રૂડી ક્રીયાની અપેક્ષાએ અભ્યાસ કરે છે તે યોગીશ્વરને ચીત શુદ્ધીને અર્થે જ્ઞાન પરી પક કરવાને ઉપશમ કહ્યું છે એમ અન્ય દર્શનીયો પણ કહે છે ॥ ૨૧ ॥ હે અરબુનયોગ પામવાને ઇચ્છતા તે યોગી છે તેહને કર્મ તો એક કારણ છે જે વારે સરવે સંકલ્પ સમી જાય તેવારે તેને જ્ઞાન યોગી કહીયે તે માટે જ્ઞાનારૂઢને સમતા તેજ કારણ છે. ॥ ૨૨ ॥

જે વારે વિપ્રયથી વિરમે કર્મને વિષે સલગ્ન થાય જે વારે સર્વ સંકલ્પ સમી જાય તેવારે તેહને યોગી રૂઢ કહીયે ॥ ૨૩ ॥ ક્રીયા વિના જ્ઞાન નથી અને જ્ઞાન વિના ક્રીયા નથી એ બેમાં ક્રીયા તો ગૌણ છે અને જ્ઞાન તે મુખ્ય છે એહવો એ બેના દીશી ભેદ કહ્યો છે. ॥ ૨૪ ॥

કર્મ યોગે કરીને મન શુદ્ધી પામેલા અને અને નીરદાષ વિહારી એહવા જે જ્ઞાની તેને જ્ઞાન યોગ મુખ્ય પણે સેવવો ઉચીત છે એ માટે રૂડી શ્રદ્ધાએ દશ વિરતી રૂપ ચારીત્રનો સ્પર્શ કીધા પછે દુઃખે પાળી સકીયે એવા મુનીના જે સરવ વીરતી પાછું છે તે લેવો એટલે પ્રભુએ પછે સંજમ લેવું કહ્યું છે. ॥ ૨૬ ॥

કોઈ એક દશ આશ્રીને પુર્ય ભુમી તે પુર્ય ભવ રૂપ સંવૃત પણે ઉપદેશીને એટલે દશ થકી જે પેહેલાં વૃત આદર્યાં એવી જે ક્રીયા તે પણ દુઃખને ટાળનારી છે વળી જ્ઞાન યોગની વૃદ્ધી કરતા થાય છે ॥ ૨૭ ॥ અને અજ્ઞાનની જે ક્રીયા તે ચીત શુદ્ધી કરવાને અરથે નહીં થાય કેમકે તેહને અજ્ઞાન યોગનો ભાવ છે માટે મલેચ્છના કરેલાકાર્ય સરખી તેને જાણવી. ॥ ૨૮ ॥

તો તેવા કર્મ યોગે પણ રૂજ નથી રૂજ તો સંકલ્પ વરજે તેવારેજ થાય છે આત્મ જ્ઞાન વિના ત્યાગ પણ નથી અને એનુસ્વરૂપ સાવધ છે માટે પ્રજ્ઞ જે જ્ઞાન તેના યોગ થકી રૂજ પ્રગટે ॥ ૨૯ ॥ જો કદાપી એમ બુદ્ધી ન હોય તેવારે તો ગોહીસાદીક થકી મલેચ્છાદીકને પણ પ્રગટ સુદ્ધી હોય તથા સાચાણના વધથી વેદમાં પ્રશુ યાગ કહ્યા તે થકી હીંસક કર્મના યોગે વે-

દીયાના અને મલેચના એક સરખાજ લક્ષણ છે કાંઈ વિશેષ નથી. ॥ ૩૦ ॥
એટલા માટે બુદ્ધીના વિપર જસ પાણાથી સાવધ કર્મ આદરવું નહીં અને
જે દેવચોગે તેવાં કર્મ કરવાનું ઉદ્ય આવ્યું તે વારે તે કર્મ કરવાનું જો સં-
કલ્પનથી તોતેકર્મનું બંધ પાણું નથી ॥ ૩૧ ॥ સંસાર દ્વીપાનો જો આચાર
છે તોપણ જ્ઞાનીને મુક્તિ ભાવની હાણું નથી કેમકે સંકલ્પથી બંધન છે એહવું
અન્ય દર્શન વાળાનું પણ કહેવું છે તે જુઓ આગળ કહે છે. ॥ ૩૨ ॥

જેમ કરમને વીસરજે અકરમ પણુ દખે છે અને કરમ નથી કરતો
અને જાણે છે જે હું કરું છું તેને માણસમાં બુદ્ધીવંત કહીએ તે કરવા પાણું
ના કરમને અકરવા પણુ દખે છે તે પોતે પોતાના સ્વરૂપે છે એમ ઘણી
ભંગજળ પ્રગટે છે ॥ ૩૩ ॥ નિઃકરમ માર્ગને વિષે નહીં માન્યું તે અક-
રવું થયું અને અ કરવા પણુ જે કરે છે તેના એ ભાંગા છે એમ કરવાના વિ-
ચીત્ર ભાંગા છે. ॥ ૩૪ ॥

ઉદારી ભાવ વાળો વીચીત્ર પણુ કરમનું વિષમ પણુ ચીંતવે જેમ કમળ
પત્ર જળમાં લેપાતું નથી તેમ જ્ઞાની પુરૂષ જોગમાં લેપાતો નથી ॥ ૩૫ ॥
પાપ ન કરવાથી કાંઈ મુની પણુ આવતું નથી સંશય રહીત પણુ પોતેજ
જ્ઞાન ચેગમય પરમાત્મા થાય તેહનેજ મુની કહીએ. ॥ ૩૬ ॥

વિષયને વિષે જેને રાગ પણુ નથી તેમ દ્વેષ પણુ નથી તેને મુની ક-
હીએ-મધ્યસ પણુ રૂપાદીકને જાણતો જે જ્ઞાની ચોગી તેને લેપ લાગતો નથી
॥ ૩૭ ॥ જેણુ તત્વની જોગખ વડે સમતાને ધારણ કીધી તેનેજ આત્માની
જોગખાણુ થઈ અને તેજ જ્ઞાની તથા ધરમ મય તથા ખલ મય કહેવાય ॥ ૩૮ ॥

સંસારનું વિષમ બીજ જે અજ્ઞાન છે તે બીજને જ્ઞાન ચોગી બાળી
નાખે છે તથા વિષયા દીકને જોગખીને તત્વથી લોડના સ્વરૂપને જાણે ॥ ૩૯ ॥
તે અપુર્ય અનુભવથી અને જ્ઞાનના આનંદ મય વિનાદથી માહા જ્યોતીવંત
થાય અને તેનાં પાપ જ્ઞાને કરી બળી જાય. ॥ ૪૦ ॥

દીક્ષા પર જયની વૃદ્ધીથી જ્ઞાન મુખની વૃદ્ધી થાય છે એમ ભગવતી
આદ દઈને મુત્રોમાં કહ્યું છે તે એવા પ્રાણીને પ્રગટ થાય ॥ ૪૧ ॥ વિષમને
વિષે જે સંભાવે જુવે તેવા જ્ઞાનીને પંડીત કહીએ. ॥ ૪૨ ॥

તેમજ પર દર્શનીયે પણુ કહ્યું છે કે જે અરજુન વિદ્યા વિનય સહી
તને પ્રાંક્ષણ જે ગાય હાથી કતર ચંડાળ એ સર્વને સમ દ્રષ્ટીએ જુએ
છે તેને પંડીત કહીયે ॥ ૪૩ ॥ એહવા જુવે ઇહાં બેઠે થકેજ જગત મુષ્ટીને

છતી લઈને તેનું મન સમતા પામ્યું તે નિરદાષિ પણે સમ્યક્ ને આત્મ
સ્વરૂપ તે નિરદાષ છે તેહને પામ્યો તે પ્રજ્ઞ જ્ઞાન રહ્યો એમ જાણવું. ॥ ૪૪ ॥

ને રૂકુ મળે હર્ષ ન કરે અને ભુકુ પ્રમ થયે સૌકન કરે તે સ્થીર બુદ્ધી
વાળો અતુર પ્રાણી પ્રજ્ઞના જ્ઞાણ તે પ્રજ્ઞ જ્ઞાન રહ્યો છે એમ જાણવું ॥ ૪૫ ॥
હૃદયી દશા વાળાને તો ને વિષમને વિષે સમ પણે જોવું તે દાષનું કારણ
છે અને ને નિરાપક્ષી મુની તેને તો વિષમ ને સમ પણે જોવું તે રાગ
દ્વેષનો ક્ષય કરનાર થાય છે. ॥ ૪૬ ॥

રાગ દ્વેષના ક્ષયથી જ્ઞાની મુની વિષયની સુન્યતાપણાને પામે છે તેને
કોઈ બેદી શકે નહીં કોઈ હાણી શકે નહીં કેમકે આત્મા આત્મ સ્વરૂપે માને
છે ॥ ૪૭ ॥ કેમકે તે જ્ઞાની પુરૂષ ગદ્ય વસ્તુને સંભારે નહીં અને અનાગત
વસ્તુને ઇચ્છે નહીં શીત અને ઉત્ત તથા સુખ અને દુઃખ વળી માન અને
અપમાન એ સર્વને સમ પણે માને છે. ॥ ૪૮ ॥

ને ક્રોધ રહીત તથા માન માયાના ઉપદ્રવે રહીત અને લોભના સ્પર્શે ર-
હીત વેદાદ્ય રહિત અને એદ રહીત ને હોય તેને છતેદ્રીય કહીએ
॥ ૪૯ ॥ તે આત્માએ કરી આત્માને શોધી રહ્યો. પોતાનાં કાર્ય કર્મને બે-
દતો કદાચ્છથી વિરમ્યો સ્વભાવીક આચારને શોવતો. ॥ ૫૦ ॥

લોક સંજ્ઞાથી મુકાણા મીઠ્યાત્વ આચારનો ટાળનાર યોગ સ્થાનકે
ઉક્ષ રીત થયો છે એહવો ને હિતકૃષ્ણ ભાવે આત્માનો આશ્રીત થયો છે
॥ ૫૧ ॥ તથા શ્રદ્ધાવંત છે અને અજ્ઞાન યુક્ત માઠા અધ્યવસાય રૂપ ને
શક્ષ તેથી વેગળો રહેલો અને બાજ્ય શક્ષથી રહીત દખીતા પદાર્થને વિષે વે-
રાગ્ય વાન વળી બળ વીર્યને આણુ જોપવનાર. ॥ ૫૨ ॥

અને ત્રાણ હંડ રહીત જોણું ધ્યાન રૂપ અગ્નીએ કરી પાપ રૂપ કાષ્ટ-
ના સમુહને બાળ્યો છે ને સામે પ્રવાહે ચાલવે કરીને લોકોતર ચરીત્રના
ધરનાર ॥ ૫૩ ॥ તથા વિષય સુખ પામીને તે સુખ દુર કરનાર તથા માયા
કપટ અને ક્રોધ દીકને આણુ કરતો થકો તે જ્ઞાન ચક્ષુને વિકસ્વર કરતો
અજ્ઞાન રૂપ ચક્ષુને બંધ કરતો થકો. ॥ ૫૪ ॥

વળી ને અધ્યાત્મ ભાવનેદખતો થકો પુર્વ ભાવને પામેલો અધ્યાત્મની
હકુરાઈ ને ભોગવતો થકો અત્ય પદાર્થને નથી જોતો ॥ ૫૫ ॥ એ ઉપર
કહ્યો તે હિતકૃષ્ણ જ્ઞાન યોગ છે એ અધ્યાત્મ ઝરંચને વિષે બંધ મેક્ષ પણ
ભગવંતે નિષ્કે આચારંજના લોકસાર અધ્યેન કહ્યું છે. ॥ ૫૬ ॥

મોક્ષ પ્રાપ્તિને વિષે ઉપર કહેલો જ્ઞાન યોગ ઘટે છે કેમકે શીઘ્ર પણ જ્ઞાન જાગૃત એહવો ઉપયોગજ માત્ર એક સાર છે અને અન્ય દર્શનીએ પણ એમ કહ્યું છે ॥ ૫૭ ॥ તપશીથી યોગી અધીક છે જ્ઞાનીથી અને રાજાથી પણ યોગીને મોહટો કહ્યો છે તે માટે શ્રી કૃષ્ણે અરજીનને કહ્યું કે હે અરજીન તુમે પણ યોગી થાવો. ॥ ૫૮ ॥

માટે ઇહાં આત્માની સમાપ્તી પ્રગટે છે આત્મા તથા પરમાત્મા એ બેહુને અભેદ પણે શેવન રૂપ જે યોગ તે ઘણો શેષ છે ॥ ૫૯ ॥ માટે સર્વથી મોહોટી અને મોહોટા પાપને ટાળે એહવી પ્રભુની શેવા છે અને પર દર્શનીએ પણ એવું કહ્યું છે ॥ ૬૦ ॥

સર્વ યોગીમાં પણ અંતર આત્મા એ ભલ્યો એહવો શ્રદ્ધાવંત પ્રાણી તેહને કહીયે જે મુજને સેવે તે મુજ સરીખો પુરૂષોત્તમ થાય એમ શ્રી કૃષ્ણે અરજીનને કહે છે ॥ ૬૧ ॥ જ્ઞાન વંત નિરંજન અને અવિનાશી દેવ જાણીને જે પુરૂષ મને શેવે છે તે તન્મય પણે થાય છે અને જોણે મારા ધ્યાનથી પાપ જાણી નાખ્યા હે અરજીન તે પુરૂષ માહરા રૂપે થાય છે. ॥ ૬૨ ॥

જે વિશેષને આજુ જાણતો છે તેોપણ જે કદાચહે રહીત છે અને જે સર્વજને સેવે છે તે પણ સામાન્ય યોગે આશ્રીત છે ॥ ૬૩ ॥ સર્વ પ્રમાણમાં એક સર્વ જાતો મુખ્ય છે તેહની આજ્ઞાના સહીત સેવા કરનાર જેટલા છે તે સર્વ તેહીજ સર્વ જાતા ભાવને પામે પણ સર્વ જાતુ મુખ્ય પણ પડીતો સામાન્ય થકી કહે છે. ॥ ૬૪ ॥

તે સર્વથી પ્રકારે સર્વજ સર્વ દર્શી તે વડે પણ વિશેષ તેો જાણતો નથી તેથી તે કોઈ વીશેષ ભુક્ષીકાને પચ્યા નથી એટલે પૃથ્વીમાં કોઈ વિશેષ જાણ પણે સર્વજપણુ પામ્યા નથી ॥ ૬૫ ॥ સર્વજ પાણાના જે પ્રત્યેક અંશ છે તે સર્વ યોગીને સરીખા છે માટે દુકડા અને વેગળા પાણાના ભેદથી તેહનું સેવક પણ કાંઈ હણાતુ નથી. ॥ ૬૬ ॥

મધ્યસ્થ પણે અવલખન કરીને એટલે દેવતાના અતીશયનું મધ્યસ્થ પણે ધારીને સર્વ પડીતે શેવા માની છે કાળથી આતીત છે તેોપણ એમ કહે છે ॥ ૬૭ ॥ બીજા પણ મુક્ત વાદીનો અને અવિદ્યા દીક વાદી જે પર દર્શની તેનો પણ આ માર્ગ છે એટલે કુર્વે કહ્યો તે માર્ગ છે જે પણ નામા દીક ભેદ કરી કદાચે ભુલ છે તેપણ તત્ત્વ રીતે જોવાં એકજ વસ્તુ વસ્થા છે. ॥ ૬૮ ॥

તે વ્યવસ્થા કહી દેખાડે છે કોઈ દર્શની મુક્તિ કહે છે ને કોઈ બુદ્ધ કહે છે કોઈક અર્થથી યુક્ત ઇશ્વર કહે છે એ સર્વ સર્વજ્ઞની સંજ્ઞાના બેદ છે બુદ્ધ કાંઈ નથી ॥ ૬૯ ॥ તેમજ વળી અનાદી શુદ્ધ ઇશ્વર છે ઇત્યાદી બેદ ને પર દર્શનીયો કહે છે તે બેદ શીઘ્રાંતને અનુસારે વીચારીયે તો માનવા પાણુ નિર્ધક છે ઇતી ભાવ ॥ ૭૦ ॥

કેમકે જે વિશેષને નહી જાણ્યાથી ઊક્તિ મુક્તિના જાતી વચનથી અને પ્રાચે વિરોધ થકી ભાવથી ફળનો અભેદ છે એ હેતુ માટે ૧૧૭૧ ॥ જે અવિદ્યા કલેશ અને કર્મ ઇત્યાદીક જે સંસારના કારણ પ્રગટે તે કેટલા એક દર્શની આ બુદ્ધ બુદ્ધ કહે છે એટલે કોઈ અવિદ્યા ને કોઈ કલેશ કોઈ કર્મ એમ સંજ્ઞાએ કરી બેદ કહે છે પણ ત્રણે પ્રધાન પાણુ એકજ છે. ॥ ૭૨ ॥

એ અવિદ્યા દીક ત્રણના વળી બીજા બેદ કલ્પનાએ અનેક થાય છે તેથી અનેક પ્રકારની ઉપાધી નીપજે તેમ જાણીએ જે હેતુનાં અભાવ થાય છે પણ તે ઉપાધી બેદ પંડીતને નિર્ધક છે એમ જાણવું ॥ ૭૩ ॥ તેથી આ સ્થાનનો જે પ્રયાસ તે બેદનું નિરૂપણ કરવાને અનુમાનનો વિષય તે સામાન્ય જાણવો કેમકે જ્યાં અનુમાન પ્રમાણ કરીયે ત્યાં સામાન્ય પણ ઉપયોગી હોય તેવારે અનુમાન વિષયનો અભાવ થાય. ॥ ૭૪ ॥

જેમ સંજ્ઞાની નામા (ચારો) જે ઘાસ બુદ્ધી તેને જોળખતારી એક માટી સ્ત્રીએ તે બુદ્ધીને ચોગે બીજી નાની સ્ત્રીના ભરતારને પથુ અવસ્થા માંથી પુરૂષ બનાવ્યા તેમ સંક્ષેપ રૂપી વાજો વિશેષ બળવાન કીવારે કહેવાય જે વારે તેને પ્રીતી સાચે સાચી હોય તેવારે કહેવાય પણ સાચી પ્રીતી વિનાનું વિશેષ બળ તે બળમાં ન ગણાય ॥ ૭૫ ॥ માટે ત્રણ જે કામાદીક ચોગ તેને વિશે સત્ય પુરૂષ જાણુ પણ રાખવું ઊચિત છે પર દર્શનીનું કહેવું પણ એવું છે જે અરબુન જે પુરૂષ જ્ઞાન ચોગને જાણવા ઇચ્છે તે પુરૂષ પરમાત્માની દીશાને પામે છે. ॥ ૭૬ ॥

એક દુઃખી બીજે જાણવાની ઇચ્છા વાળો ત્રીજે ધનનો અર્થો અને ચોથો જ્ઞાની એ ચાર પ્રકારના માહારા સેવકો છે પણ તે મધ્ય એક વ્યવસ્થા વિના જે બીજા ત્રણ જાતના શેવક તે વસ્તુ તત્વના જાણુ છે માટે ધન્ય છે વખણાવવા ચોગ છે ॥ ૭૭ ॥ એ ત્રણને ધન્ય કહ્યા તેમાં પણ જેને વિશેષ સમ્યો છે અને નીત્ય ભક્તિવંત એહવો જ્ઞાની પુરૂષ જે ચોથો તે મોટો જાણુ તે જ્ઞાની અમારી પાસે અત્યંત વચ્ચ રહે છે માટે શેવક છે કેમકે

અંતર આત્માએ વરતે છે અને તેના આશય નિરમળ છે માટે ॥ ૭૮ ॥

હું અરજીન કર્મ યોગે વિશુદ્ધ થકો તે પ્રાણી જ્ઞાનમાં પોતાનું મન જોડે છે અને હું અરજીન એક મુખે બીજે શ્રધારહીત અને ત્રીજે સંસય ભરેલો માણસ એ ત્રણે વિનાસ પામે છે. ॥ ૭૯ ॥ નિર્ભ નાશીકાના અગ્ર લાગને વિષે દ્રષ્ટી રાખીને સ્થીર રહેનારા તથા નિરંતર વ્રતમાં રહેનારા એ હવે સુખ આસને બેઠો વળી પ્રસન્ન મુખ છે જેહનો અને એક દ્રષ્ટી રાખનાર આકુ અવળું નહીં જોનાર. ॥ ૮૦ ॥

કેડ મસ્તક કોટ તેને પાંસરાં એટલે શરીરની અપળાઈ વાંકાઈ રહીત એ હવે હલ્લા દાંતે કરી દાંતને આગુ ફરસતો એટલે સ્પર્શ કરતો નથી અને નેના હોઠ પક્ષવ બહુ રૂડી રીતે મળેલા હોય ॥ ૮૧ ॥ તથા આર્ત શૈદ્ર ધ્યાન છાંડીને ધર્મ શુકળ ધ્યાનમાં બુદ્ધી દીધી છે અને લાવે અપ્રમત પણે ધ્યાનમાં રત થકો એહવો જે મુની તેહને જ્ઞાન યોગી કહેવો.

તે મુની કર્મ યોગનો અભ્યાસ કરી ચઢવાને જીજ્ઞાસુ થઈ જ્ઞાન યોગ રૂપ દારકુ ઝાલી સમાધી પણે ધ્યાન યોગ નિસરાણીએ ચડીને મુક્તિ યોગ રૂપ મંદીરને પામે, ॥ ૮૩ ॥

ઇતિ પંદરમો યોગા ધિકાર સમાપ્ત.

હવે સોળમો ધ્યાના ધિકાર કહે છે.

જે ચીત અપળ છે પણ તે ચીતને સ્થીર પણે ચીતના અધ્યવસાય ને પ્રગટ કરે તે વાટે ધ્યાન યોગ કહીએ એક લાવના બીજી અનુપેક્ષા અને ત્રીજે ચીતાનું ધ્યાન એ ત્રણ પ્રકારે ચીત અપળ થાય છે. ॥ ૧ ॥ એક અંતર મુહુર્તે ધ્યાન હોય પણ છતાં એક ઠામે એક અર્થને વિષે ઘણા અર્થનું સંક્રમાણ થાય એવીમનની સ્થીતી હોય તોહાં ધ્યાનની અવીછીન દીર્ઘ પણે પરંપરા થાય તોહાં કાંઈ અતર મુહુર્તનો નિયમ નથી ॥ ૨ ॥

આર્ત શૈદ્ર ધર્મ અને શુકળ એ ચાર ધ્યાનના બેદ છે તે મધે પ્રથમના બે ધ્યાન તે સંસારના કારણીક છે અને પાછલાં બે ધ્યાન તે મુક્તિના કારણ વાચી છે ॥ ૩ ॥ તેમાં પ્રથમ આર્ત ધ્યાનના ચાર બેદ કહે છે પ્રથમ અનીષ્ટ જે શબ્દાદીક તેના વિચોગવાંછે કે રખે અનીષ્ટના સંજોગ અને તેમ અનિષ્ટ મળે જે ખીઠા થાય તેનું ચીત ન કરે તેથી વ્યાકુળ થાય. ॥ ૪ ॥

બીજે બેદ ઇષ્ટનું ચીતન કરે એટલે રખે ઇષ્ટ વસ્તુના સંજોગના વીજે

ગ થઈ જાય ત્રીજા નિયાણા કરે થોથો રોગના આપધની ચીંતા કરે એ ચાર આર્ત ધ્યાનના પ્રકાર છે ॥ ૫ ॥ એમધે કાપોત નીલ અને કૃશ્ન એ ત્રણ લેશ્યાનો સંભવ છે કેમકે જેમાં આતી કલીષ્ટ ભાવના, નથી કોઈક મેની પરણતીના પરણામે કરી એ ત્રણ લેશ્યાનો સંભવ છે. ॥ ૬ ॥

બકોર કરવો ઊચેસ્વરે રડવું સોચના કરવી નામ દઈને રડવું મારવું માથાના વાળ તોડવા ઇત્યાદીકને પંડીત આર્ત ધ્યાનનાં લક્ષણ કહે છે. ॥ ૭ ॥ અમે મંદ બુદ્ધી છેએ એમ કહીને પોતાનું કાર્ય નિંદે અમે શું પાળશું મુક્તિ માર્ગ તો મોહોટો છે એમ પ્રસંસા કરે એ રીતે વિસ્મીત થકો લોક પાસે માંગ તો કરે ઇત્યાદીક દુર્જનની રીતી છે. ॥ ૮ ॥

જે પ્રમાદી હોય વિષયમાં લીન હોય ધર્મથી ઉલટો હોય જન વાણીને જોપવે તેવો પુરૂષ આર્ત ધ્યાનમાં પ્રવર્તે ॥ ૯ ॥ માટે એ ધ્યાન ઉપલાં ગુણ-ઠાણાં પામતાં થકાં પ્રમાદમાં પાડે અને એ ધ્યાન છડી ગુણાઠાણા લગે રહે માટે મોટા મુનીએ સર્વ પ્રમાદનું મુળ તથા તીર્થેચગ તીમાં પાડે એવું જાણી-ને એ ધ્યાનને છોડવું ॥ ૧૦ ॥

નિરદય હોય જીવનો વધ બંધનાદીક ચીંતવે આકરો ક્રોધી હોય ચાડીચો હોય જુદું જોલી મીથ્યાત્વનું વચન જોલે માયા કપટ ધરે ॥ ૧૧ ॥ ચોરીના કર-નાર પમાર્થ રહિત ક્રોધ રૂપ અગ્નીએ ધમધમતો ધનનો સંચય કરનાર ધનને ડાટી રાખે પણ શંકાએ મેલુ મન રાખનાર એટલે રખેને કોઈ માહારૂ ધન જીએ અને લેઈ જાય. ॥ ૧૨ ॥

એ રીતે ધીયાંનને કરવે કરાવે અને અનુ મોદવાની સ્થિતીએકરી એ ધ્યાન દાખનું કારણ છે એ ધ્યાન ચોથા અવિરતિ ગુણઠાણા શુદ્ધી હોય એ રીતે શૈલ ધ્યાનના ચાર બેદ કહ્યા ॥ ૧૩ ॥ કાપોત નીલ અને કૃશ્ન એ ત્રણ લેશ્યાનો છડાં સંભવ છે એ આતી સંકલીષ્ટ રૂપ જે કર્મ તેના પરીણામથી હોય છે. ॥ ૧૪ ॥

માયે ઘણા દાખનું કારણ છે નાના પ્રકારના જીવને મારવાના દાષે કરી હાંસાદીકમાં પ્રવરતી થાય પાપ કરીને જે ખુશી થાય ॥ ૧૫ ॥ નિરદય પાણુ પશ્ચાતાપ પાણુ પર આપદાએ રાજ પાણુ અને મહા વિષઈ પાણુ એ ચીન્હે ક-રી એ ધ્યાન નરકના દુઃખને આપનાર છે માટે એ ધ્યાનને છોડવો. ॥ ૧૬ ॥

એવાં એ એ ધ્યાનતેમાહા નિરબળ છે એહનો ઘણો પરીચય કરીએ તો તેહથી કડવા વિપાક મળે માટે ડાહ્યા પુરૂષે અભ્યાસ કરતાં ઊજળ ધ્યાન

ચક્રુ યોગ્ય છે ॥ ૧૭ ॥ હવે ધરમ ધ્યાન કહે છે દશ કાળ જોઈને શુભ ભાવના કરવી પોતાની સત્તાના આલંબનના ક્રમથી ધ્યેય ધ્યાતા અને ધીયાંનની અનુપેક્ષા તે શુભ લેસ્થાના ચીન્હનુ રૂળ છે ॥ ૧૮ ॥

ધરમને જાણી પછી જ્ઞાન ભાવના દર્શન ભાવના ચારીત્ર ભાવના અને પૈરાજ્ય ભાવનાં એ ચાર ભાવનાને ધરમ જાણી ધ્યાવવી ॥ ૧૯ ॥ તેમાં જ્ઞાન ભાવનાથી નિશ્ચય પાણુ થાય અને દર્શન ભાવનાથી મુઠ પાણુ જાય વળી ચારીત્ર ભાવનાથી પુર્વ ક્રમની નીઝરા થાય અને પૈરાજ્ય ભાવનાથી સ્ત્રીયા દીકનો સંગ તથા પુદ્ગળની ઈહા અને ભય તેનો ઉછેદ થાય એ રીતે ચાર ભાવનાનાં રૂળ જાણવાં ॥ ૨૦ ॥

એ ભાવનામાં જેનુ ચીત સ્થીર હોય તેને ધ્યાનમાં સ્થીરતા રહે માટે તે પ્રાણી ધ્યાનની યોગતા પામે પણ બીજો કોઈ ન પામે તેમજ પર દર્શનમાં પણ કહ્યું છે તે કહે છે ॥ ૨૧ ॥ અરજુન પુછે છે હું કશું મન તો ચંચળ છે અને દુશ્મનતા સૈન્ય સરણુ દ્રઢ છે તે મનનો નિગ્રહ હું શી રીતે કરું કેમકે પવનની પેઠે મન દુબ્ધર અગ્રાહ્ય છે. ॥ ૨૨ ॥

શ્રી કૃષ્ણ કહે છે હું માહા બાહો અરજુન ખરેખર મન ચપળ છે તેનો નિગ્રહ કરવો તો કઠણ છે તો પણ હું કંતિના પુત્ર હું અરજુન અભ્યાસ અને વૈરાગ્યે કરીને મન વશ થાય એવું છે ॥ ૨૩ ॥ હું અરજુન જેને પોતાનો આત્મા વશ નથી એહવો જે પુરૂષ તેને ધ્યાન યોગ પામવો કુકર છે એ વિમારી મતી છે પણ જેણે આત્માને વશ કીધો છે તેને ઉદ્યમે કરી અને અભ્યાસે કરી ધ્યાન યોગ પામવો શુભભ છે. ॥ ૨૪ ॥

સરખો પ્રત્ય જે વિશ્વસ તેણે સહિત અને બાજ્ય પદાર્થની તૃશ્નાએ રહીત તથા શુદ્ધ ભાવનાએ ભાવીત પુરૂષને એ આત્મા વશ કરવું સર્વ પ્રકારે ઘટે છે ॥ ૨૫ ॥ સ્ત્રી પશુ નપુસક દુઃશીલાઈ રહિત એહવી વસ્તુ મુનીએ સેવવી એમ આગમમાં સદાય પ્રમુખે આજ્ઞા કરી છે તેમાં પણ ધ્યાન વેળાયે તો વિશેષ પણ કહીએ એમ જાણવું. ॥ ૨૬ ॥

સ્થીર યોગ વાળાએ ગામમાં અને વિશેષે કરી વગડામાં તથા વનમાં જહાં ચીત સમાધાનીમાં રહે તે સ્થાનકે ધ્યાન કરવું ॥ ૨૭ ॥ જે વખત યોગ સ્થીર રહે તે કાળ રૂડો સમજવો પણ ધ્યાન વાળાને દીવસ અથવા રાત્રીનો નીયમ નથી. ॥ ૨૮ ॥

ધ્યાનવંત મુનીને જે અવસ્થાયે જે ઠકાણે તે વેળાએ ધ્યાનને વિવધા-

ત ન લાગે તે ઠકાણે તે વેળાએ તે રીતે ઝેઠા ઉભા અથવા સુતા ધ્યાન કરવું ॥ ૨૯ ॥ સર્વ દશ કાળ અવસ્થાને વિષે રહ્યા જે મુની તેને કાંઈ નિયમ નથી કેમકે તે નિયત પણે યોગમાં સ્થીર રહ્યા છે. ॥ ૩૦ ॥

વાચના પૃછના પરાવર્તના અને અનુપેક્ષા એ ધર્મનાં અવલંબન ઇહાં કહા તે અવસ્થ કરાણી છે ॥ ૩૧ ॥ જે પ્રાણી ખરી વસ્તુનો અલંબક છે તે પ્રાણી કહાણુ ઠકાણુ પાણુ જેમ ચડે તેમ જે જૈન સુત્રાદીકનો અવલંબક છે તે પ્રાણી રૂડે ધ્યાને પાણુ ચઢે. ॥ ૩૨ ॥

અલંબનના આદરથી પ્રગટયો જે વિધનનો ક્ષય તેના યોગથી ધ્યાન રૂપ પર્વત ઉપર ચઢતાં યોગીશ્વરને બ્રહ્મ પાણુ થતુ નથી ॥ ૩૩ ॥ યોગ નિરોધ ધ્યાનતો કેવળીને છે મન રોધ કરાણુ ઇત્યાદીક અનુક્રમ જીન મતમાં છે બાકી બીજા દર્શનમાં તો જેમ નજરમાં આવે તેમ યોગનુ સામાધાન કહ્યું છે. ॥ ૩૪ ॥

અજ્ઞા અપાય વિપાક અને સંસ્થાન એ ચાર ભેદના ચીંતન થકી ધરમ ધ્યાન કરવું ॥ ૩૫ ॥ સાત નવ સમ લગી ચાર પ્રમાણુ સહિત તથા હેતુ ઊદાહરણુ સહીત અને અ પ્રમાણુ રૂપ દુષણુ રહિત એવીજીને શ્વરની આજ્ઞા ધ્યાવવી એ પ્રથમ ભેદ. ॥ ૩૬ ॥

જે જીવ રાગ દ્વેષ કષાય વડે પીડાય છે તેને આ લોકને પર લોક સખંધી કષ્ટ તે બીજે પાચે ચીતવે ॥ ૩૭ ॥ જે યોગ ના અનુભવથી અને પ્રકૃતી સ્થીતી રસ પ્રદેશના બંધથી નિપનો એહવો જે કરમનો વિપાક તેહને શુભા શુભ વેહેચાણુથી ધીયાવે ॥ ૩૮ ॥

ઉત્પાદ વ્યય અને ધૂવ કાળ તથા ભગાદી પરબ્બય લક્ષણુ કરી જીદા જીદા ભેદ નામા સ્થાપનાં દ્રવ્ય ભાવ ભેદ કરીને ચઉદ રાજ લોકનુ સંસ્થાન ધારીને ચીંતવે ॥ ૩૯ ॥ તીહાં પોતાના કર્મનો કર્તા ભોક્તા આત્મા છે એમ ચીંતવે એ જીવ અરૂપી અવિના શી અને ઉપયોગ લક્ષણુ યુક્ત છે એમ ચીંતવે. ॥ ૪૦ ॥

હવે કર્મ જીનિત રૂપ સમુદ્ર વખાણુ છે તે જન્મ જરા અને મરણુ રૂપ જળે પ્રણુ ભર્યો છે તથા મોહ રૂપ મોહોટા આવર્ત તદ્રૂપ ભમરી અ- અને કામ રૂપ વડવાનજો કરી ભયંકર ॥ ૪૧ ॥ આશા રૂપ પ્રચંડ વાયુએ ભરપૂર કષાય રૂપ ચાર કળસાચે યુક્ત અને માઠા વિકલ્પ રૂપ માઠા ઊદ્વેગ કલ્મોલ જીહાં ઊછળે છે એહવો ભવ સમુદ્ર ભયંકર છે ॥ ૪૨ ॥

વળી તે ભવ સમુદ્રમાં હરખ તથા શોકનું ભરાવણું તે રૂપવેલાએટલે ભ-
રતી કહીએ માટે જો એમાં પડ્યો તો પછી નીકળવું ઘણું કઠણ છે અને ચાચ-
ના રૂપ સેવાળના સમુદ્ર છે જેને વિષે તથા કુખે પુણિ થાય એહવો વિષય
રૂપ મધ્ય ભાગ છે જેનો ॥ ૪૩ ॥ જ્યાં અંધકારે વ્યાપ્ય એહવું અજ્ઞાન
રૂપ વાદળ છે તથા જેમાં આપદા રૂપ વીજળી પડવાનો ભય છે અને કદાચહ
રૂપ પવન ઉદભવ થયો છે તેણે કરીને દખ્ખતા જ્ઞાન નજર વાળાનું તો હું ધુને
એહવો કર્મ જનીત સમુદ્ર ખીલામણો છે. ॥ ૪૪ ॥

જે સમુદ્ર વિવિધ જાતીના જે રોગ તેહનો જે સમ્બંધ તે રૂપીમચ્છ અ-
ને કાચખાચે કરી આકુળ છે તથા જેમાં અચળતા સુન્યતા અને ગર્વ તે રૂ-
પ જે દોષ તે મોહોટા પર્યત છે એવો ભવ રૂપ સમુદ્રને ચીતવે ॥ ૪૫ ॥ હવે
એવા સમુદ્રથી તરવાનો ઉપાય તે સમકેત રૂપ દ્રઢ બંધન છે જ્યાં અને
જેને અઢાર હજાર સીલાંગ રથ રૂપ પાટીયાં જડ્યાં છે તથા તે જ્યાં જ્ઞાન
રૂપ ચલાવનાર નિર્ધામક જે પાખવા તેણે સહિત છે. ॥ ૪૬ ॥

વળી તે જ્યાં જાના પાટીયાને વિષે રહ્યા જે છીદ્રો તેહને સંવર રૂપી કી-
ચક તદ રૂપ તેલ વડે પુર્યાં છે તથા મનો ગુપ્તી રૂપ ગુપ્ત સુંકાન તે માર્ગ
ખતાવે છે તેણે કરી તે વાહણ સમો ચાલે છે તથા શુદ્ધ આચાર રૂપ મં-
ડપે સોભતો થકો વળી તે વાહણમાં ઊત્સર્ગ અને અપવાદ રૂપ એ જે જા-
તનો માલ ભર્યો છે ॥ ૪૭ ॥ જે વાહણમાં શુદ્ધ અધ્ય વસાય રૂપ ઘણા બ-
ળવંત શુભેટો તે રાગ દેષાદી સતરને હણવા વાળા છે તથા ભલો જે ચોગ તે રૂ-
પ જે થંભ તેના ઉપર અધ્યાત્મ રૂપ ઊજવળ સડ ખેચ્યો છે જ્યાં ॥ ૪૮ ॥

તે સડથી તપસ્યા રૂપ અનુકુળ પવન જે પ્રગટ્યો છે અને તે પવને કરી સંવેગ
ગુણ રૂપ વેગ પ્રગટ્યો છે તેણે કરી વૈરાગ્ય માર્ગમાં તે વાહન ચાલતું જાય
છે એહવું ચારીત્ર રૂપ જે વાહણ તેમાં ખેઠા થકા મુનીરાજે તે ॥ ૪૯ ॥ રૂડીભાવના
રૂપ મજ્જુસામાં ગુમ પાણે શુભ ચીત રૂપ રત્ન સ્થાપ્યું છે જેણે એહવા મુ-
ની નિરબીધન પાણે મુક્તિ રૂપ નગરને પામે છે. ॥ ૫૦ ॥

એ વાતની ખબર ચારનો રાજા જે મોહ રૂપીયો પર્લીપતી તેને પડી
તેવારે તે મોહ નામે ચારનો રાજા છે તેણે વિચાર્યું જે રખેને સંસાર રૂપ નાટ-
કનો ઉછેદ થઈ જાય એવી શંકા રૂપ જે કચરો તેમાં લેપાણો થકો ॥ ૫૧ ॥
તે મોહ રાજા પોતાના મુભટોને સજ કરીને દુર પુધી નામે જે નાવા
તેમાં પોતે બેઠો થકો કુદાચાર રૂપ ખીજા જે નાવ છે તેમાં વળી ખીજા

ધણી સુભટોને બેસારીને પોતે ભવ સમુદ્રમાં આવ્યો. ॥ ૫૨ ॥

તે વારે ધર્મ રાજના સુભટોના ને પોક માહના સૈન્યને જોઈને રાણ મંડપ ભુમીમાં આવી તત્વ ચીંતા પ્રમુખ ને વાહાણુ તે લઈને સજ થયા ॥ ૫૩ ॥ તે બેહુ સૈન્યને માંહે માંહે યુદ્ધ ચાલવા વાગ્યુ તેમાં સમ્યક દષ્ટી ને પ્રધાન તેણે મીઠ્યાત્વ પ્રધાનને વિષમ ખરાણુ દશા પમાડી એટલે મૃત્યુ પ્રાય કીધો ॥ ૫૪ ॥

અને ઉપસમાદીક માહા સુભટે લીલાચે કરીને કપાય રૂપ ચોરના ને રોક્યા તથા શીળ સુભટે કાંદર્પ રૂપ ચોરને છુટ્યો ॥ ૫૫ ॥ વૈરાગ્યની મૈન્યાચે કરીને હાસ્યાદીક ને છોચાર તેણે છુટ્યા અને જ્ઞાન ચોગાદીક ને સુભટો તેણે નિદ્રા દીકને મારી કાઢ્યા. ॥ ૫૬ ॥

ધર્મ ધ્યાન અને સુકળ ધ્યાન એ બે સુભટે આર્ત શિક્ષ એ સુભટને હજુયા તથા પાંચ ઈંદ્રીયના નિગ્રહ સુભટે ઉતાવળે કરી અસંજમ રૂપ સુભટને છુટ્યો ॥ ૫૭ ॥ દર્શના વરાણીના ક્ષય ઉપસમ સુભટે ચક્ષુ દર્શના પરણા દીક ચોક્કાએને માર્યા વળી પુન્યો દયના પ્રાકમથી અશાતા રૂપ સૈન્ય નાસી ગયું. ॥ ૫૮ ॥

હવે છેવટે દેવ રૂપ હાથીએ બેઠો તથા રાગ રૂપ સિંહે સહીત એકબે મોહ રાજ તેને પણ ધર્મ રાજએ હજુચો ॥ ૫૯ ॥ તે વાર પછી સાધુ રૂપી વ્યવહારીયા ધર્મ રાજનો પ્રસાદ ને પ્રસાય તેથી કૃતાર્થ થઈ આનંદ પામી સુખે પોતાનો વ્યાપર કરતા થયા. ॥ ૬૦ ॥

એ રીતે સર્વ ધારી લેવુ તે ધરમ ધ્યાનમાં ને મુનીની ખુદી પેઠી છે તેણે એને તથા એના નેવા આગમ સિદ્ધાંતમાં પર્યાયના સમુદ્ધ સ્થાપ્યા છે તેનુ ચીંતન કરવુ ॥ ૬૧ ॥ ને મનના અને ઈંદ્રીયનો જય કરીને નિર વિકાર ખુદી વાળો થયો તે તેને ધરમ ધ્યાનનો ધ્યાતા કહ્યો છે વળી શાંત દાંત પાણી પાણુ તેનેજ હોય. ॥ ૬૨ ॥

પર દર્શની પણ સ્થીત પ્રજાનુ લક્ષણુ એમ કહે છે અને સરવ ઇહાં ઘટે છે તેમજ ઇહાં અવ સ્થીત હોય તે બાણુવું. ॥ ૬૩ ॥ હે અરજુન ને વાકે કાંદર્પને છોડે અને મનના સર્વ કામને ત્યાગી આત્મ સંતોષી થઈને આત્માને વિષે રહે તે પ્રાણીને તેવારે સ્થીત પ્રજાવંત કહીયે. ॥ ૬૪ ॥

જેને કુઃખમાં હોદેમ નથી અને સુખની ઇચ્છા નથી તથા જેના રાગ ભય અને ક્રોધ મયા છે તે મુનીને સ્થીત ખુદી વાળો કહીએ ॥ ૬૫ ॥ જેને

વિષય ઉપર સેનેહ નથી જેવું તેવું શુભ અશુભ મળે તોપણ રાગ દેષ નથી
હે અરબુન તેની બુદ્ધી રૂંધી છે એમ જાણવું. ॥ ૬૬ ॥

હે અરબુન જેમ કાચબો અંગને સંહરી સંકોચી રાખે તેમ ઇંદ્રીઓ ને વિ-
વિષયથી પાછી વાળે તેની બુદ્ધી મોહોટી છે ॥ ૬૭ ॥ તે શાંત ગુણ અને દાંત
ગુણી હોય તેને આત્મા રામ વડે આત્મામાં રહ્યો કહીયે સિધીનો સ્વભાવ
પણ એવોજ છે અને એહવા જે હોય તેનેજ સાધકતા પણાની યોગ્યતા ક-
હીયે. ॥ ૬૮ ॥

એ ધણી સુકળ ધ્યાનના બે પાયાનો અપ્રમતથકો ધ્યાવનાર થાય પુર્વ
વર પણે યોગી હોય અથવા અયોગી હોય પણ કેવળી પણે હોય પછે શેષ
બે પાયાને ધ્યાવે ॥ ૬૯ ॥ ધ્યાનને વિરામ કાળે અનિત્યત્વાદી ભાવના
છાંડે નહીં વિભ્રમાણ હીતપણે નિત્ય ભાવના ભાવે તે ધ્યાનના પ્રાણ જાણ-
વા. ॥ ૭૨ ॥

ઇહાં ઉત્તર જે પાછલી ત્રણ લેશ્યાઓ એટલે તેજ પદ્મ અને સુકળ
એ ત્રણ લેશ્યા જે છે તે તીવ્ર તીવ્રતર અને તીવ્રતમ એ ત્રણ ભેદની ભજ-
નારી છે તેના એ ચીન્હ છે જે આગમની શ્રદ્ધા વિનય રૂપ રૂપ ગુણની
સ્તવના કરવી ॥ ૭૧ ॥ શીળ અને સંજમ સુક્ત પ્રાણીને ઉત્તમ વર્મ ધ્યાન
ધ્યાતે થકે તેને સ્વર્ગ પ્રાપ્તી રૂપ કહ્યું છે માટે પુણ્યાનુ બંધી પુન્યને પા-
મે. ॥ ૭૨ ॥

જે સમતા પણે તથા નિષ કપટ પણે અને જીવન મુક્ત પણે એ-
હવી સ્થિતિ રાખીને સુકળ ધ્યાનને ધ્યાવે અને છદ મરથ પણે આત્મામાં
મન ધરીને રહે તેવારે રાગ દેષને છોડે ॥ ૭૩ ॥ સપૃથક્ત્વ સવિતર્ક સવિ-
ચાર તેમાં આદેશો જે સવિતર્ક એ નામે સુકળ ધ્યાનનો પેહેલો પાયો તેને ના-
ના વિધનયે સહિત વિચાર પુર્વક સૂતે કરી ધ્યાવવું. ॥ ૭૪ ॥

અક્ષર અને યોગ એના જે વિચાર તેનું માંહો માંહે સંક્રમાણ તેનું
નામ પૃથક્ત્વ કહીયે તે કેવું છે કે દ્રવ્ય ગુણ અને પરબંધ તેમાં ગતિ છે
જેની એવું છે એ પેહેલો ભેદ ॥ ૭૫ ॥ ત્રણ યોગે ઉપરમ્યા જેજેમી તે સાધુને
વિતર્કો દિક યોડા ચંચળ તરંગ છે જેમાં એહવો જે સમુદ્ર તે દેશભના જે
અભાવ તેવી દશા સરખું છે ॥ ૭૬ ॥

એકત્વ વિતર્ક વિચાર નામે જે બીજે પાયો તે પપમ રહિત જે દીવો
તે સરખો છે જે બીજે પાયો તે એક પરિણ રૂપ છે ॥ ૭૭ ॥ સુદમ કીયા-

ની વૃત્તિ નામે ત્રીજી પાચો તે કેવળીને હોય તેમાં બાદર તે કાય યોગ તેને અર્થે રૂઢ્યો છે અને મન તથા વચન એ બે યોગને સમસ્ત રૂઢે તે વારે ત્રીજી પાચો દયાવે. ॥ ૭૮ ॥

હવે ચોથા પાયમાં ક્રીયા ઉછેદી છે અને ચોતે પર્વતની પેઠે અપ્રતિ પાતી થયો છે એહવો વિશ્વ વેદી તે જગતના સર્વ ભાવનાં જાણુ જે કે વળી તે નિઃપ્રકંપ પર્વતની માફક ઘની જીવ થયા તે શૈલેશી કરાણુ કરે ॥ ૭૯ ॥ એ ચાર પ્રકારનું સુકલ ધ્યાન છે તેનું રૂઢ કહે છે ઇહાં પ્રથમ બે. પાયામાં જે કાળ કરે તે સ્વર્ગ ગતી પામે અને ઉપરના બે પાયામાં કાળ કરવાથી મોક્ષ પામે. ॥ ૮૦ ॥

સુકળ ધ્યાનને વીશ્રામે આશ્રવનો ત્યાગ દષ્ટિ સંસારના સ્વરૂપને ભવની પરં પરા દષ્ટિ અને અન્ય પદાર્થ આત્માનું વિપરીણામ પાણુ જીએ ॥ ૮૧ ॥ એ શુકળ ધ્યાનના પ્રથમ બે પાયામાં બે લેસ્યા તથા ત્રીજે પાયે તો પર્મ ઉત્કૃષ્ટ શુકળ લેસ્યા કહી છે અને ચોથો પાયો ને છે તે તો લેસ્યાએ રહીત કહ્યો છે. ॥ ૮૨ ॥

શુકળ ધ્યાન વાળાને નિરમજ યોગ હોય તેનાં લક્ષણુ કહે છે અહિંસક હોય મોહ રહિત વિવેકી હોય અને ત્યાગ ખુદીએ યુક્ત હોય ॥ ૮૩ ॥ વળી અબંધી થયો માટે ઉપસર્ગ અને પરીસહ જેથી કંપે નહી તથા બીહે પાણુ નહી એ અહિંસક લક્ષણુ હોય તથા સુક્ષ્મ અર્થમાં છે વળી માયામાં મુઝાય નહી એ અસમોહ એટલે મોહ રહીતનું લક્ષણુ કહ્યું. ॥ ૮૪ ॥

સર્વ સંજોગથી આત્માને જીરુ દષ્ટિ એ વિવેકનું લક્ષણુ છે દહ તથા ઉપગરણુની ત્યાગ ખુદીએ અસંગા નુષ્ઠાન વત છે એવ્યુત્સર્ગનું લક્ષણુ છે એ ચાર લક્ષણુ છાસકમા રસેકમાં કહ્યાં છે તેના એ અર્થ વિવરીને કહ્યો એ લક્ષણુ જે મુની હોય તે જ્ઞાન પાણુ પામે ॥ ૮૫ ॥ એ રીતે ધ્યાનનો થાશે. ॥ ૮૬ ॥ જે અનુક્રમતે શુદ્ધ રીતે જાણીને પ્રભુની આજ્ઞા પ્રમાણુ એના અભ્યાસ ને કરે તે સંપૂર્ણ અધ્યાત્મ જ્ઞાની

ધૃતિ સોજમાં ધ્યાના ચિકાર સમસ.

હવે સતરમેઝ ધ્યાનરુત્ય ચિકાર કહે છે.

માટે ઉત્કૃષ્ટ પરીપક ધ્યાન પામે થકે મુનીરાજ તે ઇંદ્રની પદવીને પ્રાણુ તણુસજા બરોબર ગણે માટે જે થકી આત્માને પ્રકાશ કરી જ્ઞાન પ્રમો એવું સંસારનું નાશ કરનાર ધ્યાન સેવણું. ૧

ક્રમાનુસર જે પ્રાણી તથા જડ જે પ્રાણી તે પણ પ્રગટ પણે વિષય સુ-
ખને સુખે છાંડે પણ રાગ દીશા છોડવી દુર્ઘટ છે અને ધ્યાન વત સુની તો
માત્ર પરમાત્માનુ દરીની છે તે તો ધ્યાનમાં તૃપ્તી પામીને ફરીથી રાગ દેષ-
ને વાંછે નહીં ॥ ૨ ॥

સર્વ પ્રાણીને નિદ્રામાં જે રાત્રી જાય છે તે રાત્રી ધ્યાન દીશા વાળાને
જાગૃત મોહોત્સવનો દીવસ છે અને સસારીય વિષયમાં લીન થકા જે વેગા-
એ જાગે છે તે વેગા ધ્યાન વાળા સુનીરાજને શયન રૂપ છે ॥ ૩ ॥

જેમ અવલ કુવાલ કુવાનુ પાણી ડોહોલુ રહે છે તેમ જેમાં સર્વ થકી
કમૈના રૂળની સિદ્ધી એહવો જે ધ્યાન રૂપ ઘટ જે જળમાં રમતો હોય ત્યાં
જળે નિરમળ હોય માટે સકળ ક્રીયા રૂળની સિદ્ધી ધ્યાનથી છે ધ્યાન તે
પરમ અર્થનુ કારણ છે ॥ ૪ ॥

જે ધ્યાનવાન પુરૂષ તે કષાય જનિત મને કરી બધાતો નથી તેને જે
રાજની શ્રેણી આવી નમસ્કાર કરે તોપણ ચીત ડોહેલાય નહીં અને અનિ-
ષ્ટ વિષયની પ્રાપ્તિના દુઃખે કરી નિશ્ચલ પાણુ છોડે નહીં તેને આત્માને વિ-
ષે લીન કહીયે- ॥ ૫ ॥

જેને પ્રગટ દીકુ અને મોક્ષ સુખે ભરયું એહવુ જે ધ્યાન તે ઇષ્ટ છે
એટલે મોક્ષ સુખથી પણ ધ્યાન મોહોટુ છે પણ છતાં સુધી શાસનના ડડ
થકી નાસ્તીક ભાવને અતીશય પણે હણ્યો નથી ત્યાં સુધી નથી પણ નાસ્તી-
ક ભાવને હિત જે જ્ઞાન તે મોટુ છે. ॥ ૬ ॥

જેની આગળ સ્વર્ગનુ તેજ તથા ચંદ્રમા અને તારાનુ તેજ વળી દીપક-
ના તેજનો પ્રકાશ અલ્પ છે એવું જે ધ્યાન તેને કરીને બેઠાણુ છે અજ્ઞાન
રૂપ અંધકાર જે પ્રાણીનો એહવા મુદીત આત્મા વાળાનુ તેજ તે સુખ
પણે પણ આત્માને વિશે સોબે છે. ॥ ૭ ॥

સમતા રતી રૂપ સ્ત્રીની સાથે પ્રાણીને ઘણા કાળથી વિયોગ હતો તે
ક્ષણમાં વિયોગ ભાગીને સંજોગ મીલાવે એહવો ધ્યાન રૂપ પરમ મિત્ર છે તે
ધ્યાન મિત્ર અમારે પ્રમાણુ છે એમ ધ્યાન કરનાર પ્રાણી બોલે છે માટે
સંસારમાં કૃતીમ પર મિત્રથી શું થાય તેના કરતાં તો ધ્યાન મિત્ર ઘણુ
એષ્ટ છે. ॥ ૮ ॥

હવે ધ્યાનને રંગ મંદીરની ઉપમા આપે છે છતાં કામ રૂપ તાથને
દાળ્યો છે અને શીલ રૂપ સીતળ સુખથી પસરી રહી છે તેવી એહવે વિષે

સમતા રૂપ મોટી તળાઈ છે તે ઊપર આત્મા બેઠો થકો પુર્ણ આનંદ પામે છે એવું ધ્યાન રૂપ મંદીર છે ॥ ૯ ॥

ધ્યાન મંદીરમાં શીલ રૂપ સિંહાસને ઇંદ્રીઆને દમવા રૂપ જળને બાજીએ છે અને સમતા રૂપ પોળીયો છે તે એવા ધ્યાનમાં પવિત્ર પણે આ આત્માને તેડી જઈને તેની પરોણાગત કરે છે. ॥ ૧૦ ॥

આત્મા અને પરમાત્માને વિષે જે બેદ પુછીનો વિવાદ હતો: એટલે તેમાં પંડીતના વિવાદ રૂપ ઝગડા હતા તેને ધ્યાન રૂપ સંધીપાળે એટલે ધ્યાની પુરૂષે તે વિવાદને ટાળ્યો અને જલદીથી એ બેદનું અબેદ પાણું કરી આપ્યું ॥ ૧૧ ॥

વિષ થકી ભરેલો જે નાગ લોક તીહાં અમૃત કીહાંથી હોય તેમ દીન દીન ક્ષય પામતો જે ચંદ્રમાતેમાં અમૃત કીહાંથી હોય અને દેવ લોકમાં અપસરાના ચોગે રાતા જે દેવતા તેમાં પણ અમૃત ક્યાંથી હોય માટે એ માત્ર ધ્યાન રૂપ અમૃત સત્ય છે તેનેજ પંડીતે સેવવું. ॥ ૧૨ ॥

ગાયના સ્તનમાં જે રસ નથી સાકરમાં પણ તે રસ નથી અને જે રસ અમૃતમાં પણ નથી તેમજ સીના અંધર જે હોઠ તેમાં પણ જે રસ નથી કે તે રસ ધ્યાનથી પગટયો અને સતોષથી વિસ્તર્યો એહવો જે કોઈ અપુર્વ રસ તેને તો કોઈક પંડીતજ નાણે. ॥ ૧૩ ॥

એ પ્રકારે મને કરીને પરીપક્ક જે ધ્યાન તેથી પ્રગટ્યુ જે રૂળ તેને મોટાઈ પણે નાણીને તેમાં જે રતિ પામે તે માહા તેજવંત કાંતિવાન પુરૂષ છે અને તેનેજ યશ લક્ષ્મી વરશે ॥ ૧૪ ॥

ઈતિ સતરમો ધ્યાન સ્તુત્ય ચિકાર સમાપ્ત.

હવે અઠારમો આત્મ નિશ્ચયા ચિકાર કહ્યું છે.

આત્માને ધ્યાનનું રૂળ તે ધ્યાન છે પણ આત્મ જ્ઞાન હોય તેવારેજ તેને મુક્તિ આપે માટે અજ્ઞાન તે મોટું છે તો મોટા પુરૂષે આત્મ જ્ઞાન ભણી ઊઘમ કરવો ॥ ૧ ॥ જેણે આત્માને જાણ્યો તેને ફરી પુનઃ કંઈ ન-

જાણનારું રહ્યું નથી અને છાંડી સુધી આત્મને જાણ્યો નથી તીહાં સુધી ખી-
ન્નુ સર્વ જાણ્યું તે નિર્ધક છે ॥ ૨ ॥

નવેતત્ત્વનું જે જાણુ પણ કરવું તે પણ આત્મ જ્ઞાન પ્રગટ પરવાને
અર્થ છે કારણકે અજ્ઞા દીક જે ભાવ તે પણ આત્મ જ્ઞાન વડે સમાય
છે ॥ ૩ ॥ પોતાનો અને પારકો જે ભેદ તેહને ભેદ રૂપે સાંભળ્યો અનુભવ્યો
પરીચય થયો થકો સહેજે અથવા ઉપદેશ થકી કોઈક ભેદને જાણ્યો ॥ ૪ ॥

તે માટે એકત્વ પૃથક્ત્વે કરી આત્મ જ્ઞાન હીત કરી થાય નહીં તો
કોઈક પણ કરી મીથ્યાત્વની ખુબી વીટખના છે ॥ ૫ ॥ તીહાં એકજ આત્મા
સ્વભાવ પણ રહ્યો છે તે આત્મા તો જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર રૂપ લક્ષણે
કહ્યો છે ॥ ૬ ॥

જેમ રત્નનિ કાંતી અને નિરમળતા એ બેઝોનિ શક્તિ કાંઈ જુદી ન-
થી તેમ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર લક્ષણે જે આત્મા તે કાંઈ જુદો નથી
॥ ૭ ॥ આત્મા અને આત્માનું લક્ષણ એ બે વ્યવહારે જુદા છે તે પછી
આદિ દર્શ વિભક્તિને વ્યવહારે કરી માનિયે પણ નિશ્ચયથી નહીં ॥ ૮ ॥

જેમ ઘટનું રૂપ તેનો ભેદ તે કલ્પના માત્ર છે તેમ આત્માને અને જુ-
ણને પરમાર્થે ભેદ નથી ॥ ૯ ॥ જે આત્મ રૂપ શુદ્ધ છે તે નિશ્ચય નયે ક-
રી અનુભવાય છે અને વ્યવહાર વડે કાયા તે પણ ઓળખાય છે ॥ ૧૦ ॥

વસ્તુ સ્વભાવે તો જુણનું અને આત્માનું રૂપ જુદું નથી જો જુદું કહીયે
તો આત્મા છે તે અનાત્મા થાય જ્ઞાના દીકે જડ થાય ॥ ૧૧ ॥ ચૈતન્ય
પર સામાન્ય પણે સર્વ આત્માની એકતા છે અને નિશ્ચયથી તો કરમે પ્રગ-
ટ્યા જે ભેદ તે તો વિટખના રૂપ છે ॥ ૧૨ ॥

જીવ સમુહના ભેદથી તથા ખાજ જીવાન વૃદ્ધ એ અવસ્થા વડે મા-
હો માહે વિચીત્ર પણ જાણાય છે એમ વ્યવહાર નય વાળો માને છે ॥ ૧૩ ॥
પણ એ વાત નિશ્ચય નય વાળો માનતો નથી તે એમ કહે છે કે એ જીવને
સર્વ અવસ્થા નામ કર્મના સ્વભાવથી પ્રગટે છે પણ આત્માનો એ મુળ સ્વ-
ભાવ નથી ॥ ૧૪ ॥

જન્મ જરાદીક પરીણામ કર્મને વશ છે અને આત્મા તો અવિકારી છે તેથી કર્મના બેદ આત્માને સંભવે નહીં કેમકે એ આત્મ સ્વભાવ નહીં ॥ ૧૫ ॥ જન્મ જરાદીક કર્મ પ્રકૃતી છે અને કર્મ જનિત ભાવને કેવળ આત્માને વિષે આરોપીને બ્રહ્મ જ્ઞાની ભયંકર સંસાર સમુદ્રમાં ભમશે ॥ ૧૬ ॥

સ્ફટીકમાં જેમ મુર્ખ પ્રાણી બેદ માને છે તેમ ઊપાધી બેદ આત્માને વિષે પ્રગટ્યો જે કર્મ કૃત બેદ તે એ માને છે ॥ ૧૭ ॥ પોતાના વ્યવહાર થીકર્મ જનિત જે ઊપાધી તે નથી; એમ માનતા આત્મ રૂપવાંદી આગમનુ વચન લોપે છે ॥ ૧૮ ॥

ધર્માસ્તી કાયની પેઠે એક ક્ષેત્રમાં રહ્યો છે તોપણ કર્મ ગુણના સંજોગ ન પામતો નથી એવો આત્મા રૂડા સ્વભાવથી શુદ્ધ છે ॥ ૧૯ ॥ જેમ ગ્રહોણ ઘેરેલો એક ચંદ્રમાને બે ચંદ્રમા માને છે તેમ નિશ્ચય નયની વાત વીનાનો જે પ્રાણી તે ઊન્માદ મમત્વેકરીને આત્માને અનેક પ્રકારે માને છે ॥ ૨૦ ॥

જેમ અન્યથથી એક સ્વરૂપાસ્તી પાણાને અનુભવીએ છીએ તેમ સરખા પણુ જે વિદ્યમાન પાણુ છે તે થકી આત્માને એક કહીએ ॥ ૨૧ ॥ વ્યવહાર નયથી સદ અસદ વાદ રૂપ જે ચાડીયો તેને છુપાવીને શુદ્ધ નય રૂપ જે મીત્ર છે તે એકતા રૂપ રત્નને દખાડે છે. ॥ ૨૨ ॥

નર નારકાદી પરબ્રહ્મ જે ઉપજે છે અને વિણશે છે તે ભીન્ન પર્યાય કાંઈ રમ્યા નથી માટે તે પરબ્રહ્મ કરી સદા અન્વય જે શુદ્ધ વંશી આત્મા તત્ત્વ પાણાને છાંડતુ નથી ॥ ૨૩ ॥ જેમ સુવર્ણ એક છે પણ બાણ્ણખંધ કંઠીકુંડાદીક પર્યાયે વરતે છે તેમ આત્મા એક છે પણ નર નારકાદીકના ભવે કરી ભીન્ન છે પણ આત્મા તો એક નિરંજન છે. ॥ ૨૪ ॥

જે નરનાર કાદીક ભવ તે તો સર્વ કર્મના પરબ્રહ્મ છે પણ શુદ્ધ સાક્ષી નીશ્ચય નયે અત્મ પરબ્રહ્મ છે અને કર્મ ક્રીયા રૂપ જે સ્વભાવ તે કાંઈ આત્માનો મુગ સ્વભાવ નથી આત્મા તો અજ અવીનાશી સ્વભાવી છે ॥ ૨૫ ॥ કર્મના જે પરમાણુ આ તે આ સંસાર સ્વર્ગ સ્વભાવીક નથી એકેક ઊજવળતાને વિષે ભાવ થકી નવ તત્ત્વમાં રહ્યું છે. ॥ ૨૬ ॥

જેમ શ્વેત દ્રવ્ય કીધેલુ જે ચીત્રામણુ તે બે ભીતના ભાગમાં સોબો

તેમ અનંત ભવ સત્યતાયે એ પ્રપંચને જાણવું છે ॥ ૨૭ ॥ જેમ સ્વપનામાં દીકલો અર્થ જાગ્યા પછે દેખાય નહી તેમ વ્યવહારે સ્વર્ગાદી માર્ગ શોધ છે પણ નિયત પ્રમાણે જાની પુરૂષને સંસાર નજાણાય. ॥ ૨૮ ॥

જેમ મધ્યાને મૃગાતૃશ્ચાવડે પ્રથવી ઉપર જળ પુર દેખાય છે તેમ સં-
જ્ઞે ઉપની મૃષ્ટી તે વિવેકની જ્યાતીએ નાશ દેખાય છે ॥ ૨૯ ॥ જેમ
ગાંધર્વ નગર વડે આકાશે આડંબર જાણાય તેમ સંજ્ઞે પ્રગટ્યા જે સર્વ
વિલાસ તે ભ્રુકા છે. ॥ ૩૦ ॥

એ રીતે શુદ્ધ નયે જે એકત્વ પાણુ ગ્રહ્યું તે આત્માને વિષે પામ્યું
અને અંશા દીકની જે કલ્પના તે પુર્ણવાદીને વાહાલી નથી ॥ ૩૧ ॥ સુત્ર-
માં એજે આયા એહવો જે પાઠ છે તે એજ અશયે કહ્યો તે એક પ્રગટ જ્યો-
તી રૂપ જે આત્મા તેજ રૂપ છે એમ શુદ્ધ નય વાળો કહે છે. ॥ ૩૨ ॥

નિશ્ચય નયે કહે છે કે પ્રપંચ સંચય વડે સંકલીષ્ટ એટલે દુઃખ રૂપ
એહવું જે એ માયા રૂપ છે તે થકી હે ભગવાન હે આત્મા હુ બીહું છું માટે
પ્રસન્ન થાઓ અને શુદ્ધ રૂપ પ્રકાશ કરો ॥ ૩૩ ॥ કોઈક પ્રકારે રૂપી પાણુ પામ્યો
જે આત્મા તેને વેદનાદીક ઉપજે છે માટે વ્યવહાર નય વાળો શરીર સાથે આ-
ત્માનુ એકત્વ પાણુ માને છે. ॥ ૩૪ ॥

પણુ તે વાત નિશ્ચય નય વાળો સહી સકતો નથી જેમ અગ્ની શીતજ-
તા પામતો નથી તેમ જે અરૂપી આત્મા છે તે અંશે કરીને પણ રૂપી
પણાને પામતો નથી ॥ ૩૫ ॥ જેમ બળતા અગ્નીને સંજ્ઞે ધૂત ઉશ્ન થયું
એહવો ભ્રમ તે રૂપી શરીરને સંજ્ઞે આત્મા પણ રૂપી દીશે છે એ
પણુ ભ્રમણુજ દેખાય છે. ॥ ૩૬ ॥

કેમકે રૂપ રસ ગંધ સ્પર્શ અને સંસ્થાન એટલા વાના આત્માને
નથી એતો પુદ્ગળને છે તેમજ બાહ્ય ધર્મ પણ નથી શબ્દ નથી તે વારે
આત્માને શી રીતે રૂપી કહેવાય ॥ ૩૭ ॥ વળી આત્મા નજરે દેખાય એહવો
પણુ નથી મનથી ગ્રહેવાય એહવો પણ નથી તથા વચને પણ અગોચર છે જેનું
રૂપ પોતાને પ્રકાશે છે પણ બીજને પ્રકાશતો નથી તેને રૂપી કેમ કહેવા-
ય. ॥ ૩૮ ॥

આત્મા સત્ય છે ચીદાનંદ મધ્ય છે શુદ્ધમયી પણ શુદ્ધ છે ને ઊત્કૃષ્ટ છે તે મુરતી પણ કેમ કરશે ॥ ૩૯ ॥ તેમજ પરદર્શનમાં શ્રી કૃષ્ણ કહે છે કે અરજ્યુન શરીરમાં ઇંદ્રીયા મોહાટી છે અને ઇંદ્રીયાથી મન મોહ્ય છે મન કરતાં બુદ્ધી મોટી છે અને તેથી આત્મા મોટો છે. ॥ ૪૦ ॥

હંત ઇતી એવે આ વિકલ લોકને વિષે અમુરતી આત્માને વિષે મુરતી પણાના ભ્રમ થકી જે જ્ઞાની પુરૂષ છે તે અચળો દર્શે છે અને વચન પણ અચંબાનાં બોલે છે ॥ ૪૧ ॥ માટે જીવાત્માને ચુર્તાની મીતે વેદના પ્રગટ પણ છે એમ જ માનીયે તો પુદ્ગળને વેદના થઇ જાય તે માટે એ વેદના તો આત્માને અશુદ્ધ શક્તિથી અનુભવ થાય છે. ॥ ૪૨ ॥

ઇંદ્રીય દ્વારે કરી આત્મ જ્ઞાન દીશા પોતાની મેળે પરીણમે છે તેમ ઇષ્ટ અનિષ્ટ વિષય સ્પર્શ દ્વારે કરી વેદના પરિણમે છે ॥ ૪૩ ॥ વિપાક કાળ પામીને આ વેદના પરીણામને જેમ આત્મા ભજે છે તેથી અમારે મતે મુરતી પણ તે નીમીત્ત માત્ર થયું સહચારી થયું જેમ ઘટને વિષે કંડ સહચારી છે તેની ટેકે જાણવું. ॥ ૪૪ ॥

જ્ઞાન નામે ચૈતના તે બોધ છે અને કરમ નામે ધીષ્ટ રક્તતા છે. તે વડે જીવને કરમ ફળ નામે વેદના વ્યપદશ પામે છે ॥ ૪૫ ॥ તે માટે અમુરતી આત્મા તે ચૈતન્ય પણાને આલંબે નહીં અને મુરતી માન દેહ સાથે આત્માને કાંઈ પ્રકારે એકત્વ પણુ છેજ નહીં. ॥ ૪૬ ॥

એ રીતે કરમ વર્ગજ્ઞાના મનો વર્ગજ્ઞાના જે આત્માને સમીપ પવરતી એકત્વ સંગત વર્તી એવા તન ધનાદી જે પુદ્ગળ તે તો સર્વ આત્માથી દુર છે ॥ ૪૭ ॥ કેમકે પુદ્ગળનો ગુણ તો મુરતીમાન છે અને આત્મા તો જ્ઞાન ગુણમય છે માટે પુદ્ગળથી આત્મ દ્રવ્ય જુદુ છે એમ પ્રભુએ કહ્યું છે ॥ ૪૮ ॥

ધર્માસ્તીકાયનો ગુણગતી હેતુ છે અને આત્માનો ગુણ જ્ઞાન છે માટે ધર્માસ્તીકાયથી આત્મા જુદા છે એમ પ્રભુ કહે છે ॥ ૪૯ ॥ અધર્માસ્તીકાય નો ગુણ સ્થીતી હેતુ છે અને આત્માનો જ્ઞાન ગુણ છે માટે અધર્માસ્તીકાય થી આત્મ દ્રવ્ય જુદુ છે ॥ ૫૦ ॥

આકાશનો ગુણ અવગાહ છે ને આત્માનો ગુણ જ્ઞાન છે માટે આકા-
સ્તીકાયથી આત્મ દ્રવ્ય જુદું છે ॥ ૫૧ ॥ આત્મા જ્ઞાન ગુણે સિદ્ધ છે કા-
ળ વર્તના રૂપ છે માટે કાળથી આત્મ દ્રવ્ય જુદું છે એ રીતે સર્વજ્ઞ પુરૂષો
કહે છે ॥ ૫૨ ॥

એ પ્રમાણે અણ્વયથી આત્માનું જુદાપણું સત્ય હરથું પાણું ભેદ કરી
દશ થકી અણ્વયપણું પાણું વાંછીએ છીએ ॥ ૫૩ ॥ જેમ નિરમળ જ્ઞાનવંત
સિદ્ધને દ્રવ્ય પ્રાણની અપેક્ષા રહીતપણું અણ્વયપણું કહીએ તેમ શુદ્ધ ભાવ
પ્રાણની અપેક્ષા રહીત જીવને અણ્વય કહીએ છીએ ॥ ૫૪ ॥

ઇદ્રીય બળ શ્વાસ અને આયુ એ રીતે દ્રવ્ય પ્રાણ ચાર ભેદ છે એના
પરજન્ય તો પુદ્ગળને આશ્રી રહ્યા છે ॥ ૫૫ ॥ તે આત્માથી અત્યંત જુદા
છે માટે એ વડે આત્માને કાંઈ જીવવું નથી એ પર્યાય તો જ્ઞાન ધૈર્ય તેના સ્વ
શક્તિ જે કાંઈ નિત્ય સ્થિતી તેણે કરી વરજીત છે. ॥ ૫૬ ॥

એ પ્રકતીરૂપ શાશ્વતી શક્તિ તેણે કરીને આત્મા સંદૈવ જીવે છે એ શુદ્ધ
દ્રવ્ય નયની સ્થિતી જાણવી ॥ ૫૭ ॥ જીવ કાંઈ પ્રાણે કરીને જીવતો નથી
એ જીવતો પ્રાણ વિના જીવે છે એ અચંબાની વાત વિચીત્ર પ્રકારે ચરીત્ર
સાંભળી કોણ ન હરખે અને એ વાત શુદ્ધ નયે કોણ ન જોડે ॥ ૫૮ ॥

આત્મા પુણ્ય નહી તેમ પાપ પાણું નહી કેમકે પુણ્યને પાપ તો પુદ-
ગળ રૂપ છે પ્રથમ બાળકાળે જે શરીર તેને ઉપાદાન ભાવે કલ્પે છે ॥ ૫૯ ॥
જે શુભ કર્મ તે પુણ્ય કહીએ અને અશુભ કર્મ તે પાપ કહીએ તેવારે તે શુ-
ભ કર્મ જે છે તે જીવને સંસારમાં કેમ પાડે છે ॥ ૬૦ ॥

એક લોહની બેડી અને એક સોનાની બેડી તે પાણું પરવશ પાણું છે
માટે વિચારીએ તો ફળ ભેદ કાંઈ નથી તેમ અશુભ કર્મ તે લોહની બેડી
અને શુભ કર્મ તે સોનાની બેડી થકી ॥ ૬૧ ॥ સુખનાં ફળ અને દુઃખનાં
જે ફળ પ્રગટે છે તે પુણ્ય પાપ મધ્યે કાંઈ ભેદ નથી જે થકી પુણ્ય સુખ વિ-
લસે એ પુણ્યનું ફળ છે તે દુઃખ રૂપજ છે ॥ ૬૨ ॥

માટે સર્વ પ્રણયનુ રૂળ તે દુઃખરૂપ છે કેમકે એ કર્મના ઉદયથી થાય છે માટે દુઃખના પ્રતીકારને વિષે મુખને સુખ બુદ્ધી ઉપજે છે ॥ ૬ ॥ પંડીત કહે છે કે પરીણામથી તથા તાપથી અને સંસ્કારથી ગુણ વૃત્તિ વિરોધી એહવુ જે પ્રણય તેથી નીપનુ જે સુખ તે દુઃખ પ્રાય છે. ॥ ૬૪ ॥

નરને રાજને તથા ઇંદ્રાદીકને પણ જે સુખમાં શરીરની પ્રીતિ થાય છે તે મોટા બોકડાની પેઠે છે એ કથા ઉત્તરાધ્યેનજી સુત્રમાં કહી છે તીહાંથી જાણવી જેવારે વદ્ધ થયો તેવારે પરીણામે અતી દુઃખ છે ॥ ૬૫ ॥ જેમ જળો લોહી પતી વાળાએ સુખ માને છે પણ પછી નીચાવતાં ઘણુ દુઃખ પામે છે તેમ વિષય ભોગવતાં થકાં પ્રાણી સુખ માને છે પણ તેથી અતે માઠી દશાને પામે છે એ પુન્યનુ રૂળ છે બીજી કાંઈ નથી ॥ ૬૬ ॥

આકરી અગ્નીમાં બળતરાયે કરી લોહ પાણી પીચે છે તેમ જ્યાં સદા ઇંદ્રીઓની ઉત્કંઠાથી ઘણીજ બળતર રહે છે ત્યાં શું સુખ છે ॥ ૬૭ ॥ પેલેલાં અથવા પછે પણ જે થકી અરતી ઉપજે તેને અડકવાથી વિપાક પામે થકે ઇંદ્રીઓના સમુદમાં તાપ વ્યાપે પણ સુખ ન થાય એટલે પેલેલાં ખાંધ્યાં જે કર્મ તે જેવારે ભોગવવામાં આવે તેવારે પણ અરતી લેઇનેજ આવે અને પછે તે કર્મો વિપાકે પણ દુઃખ આપે ॥ ૬૮ ॥

જેને સદૈવ શતરૂ ઉપર દ્વેષ રહેા છે તે પ્રાણી જો ઘરમાં મુખે બેઠો હોય તો પણ તેને સુખ ન હોય તેમ વિષય સુખમાં અનુભવકાળે પણ જેહ ના વિષયના તાપે કરી મન હણાણુ છે તેને સુખ ક્યાંથી હોય ॥ ૬૯ ॥ જેમ એક ખંભા ઉપરથી બીજા ખંભા ઉપર ભાર લીધો પણ તત્વથી ભાર ઉતર્યો નહીં એમ ઇંદ્રીઓને આનંદ દુઃખનો સંસ્કાર મટતો નથી ॥ ૭૦ ॥

સુખ દુઃખ અને મોહ ત્રણે જો પણ વિરુદ્ધ છે તો પણ ગુણવૃત્તિ ચે વરતે છે કેમકે દુઃખની જાતીને આલંબન કરી શકતા નથી માટે ગુણવર તી રૂપ છે ॥ ૭૧ ॥ ક્રોધી નાગની રૂણના વિસ્તાર સરખો સર્વ ભોગ વિલાસ છે વળી તે ભોગ વિલાસ અધપી વિચીત્ર રૂપ છે તથા વિવેકી જનને તે ભયનો હેતુ છે ॥ ૭૨ ॥

એ રીતે ફળની અપેક્ષાએ પુન્ય પાપનુ એકત્વપણુ પણ ને મુખ્ય ન માનશે તે સંસારમાં ભટકશે અને ને માનશે તે ભવસાગર તરી જશે ॥૭૩॥ પુન્યઅનેપાપ એ બેહુ એકજ સરખાં કુઃખરૂપજ છે તે થકી આત્મા ભીજ છે શુદ્ધ નિશ્ચય નયથી સદા શત ચીદાનંદ મય છે ॥ ૭૪ ॥

એ વાત તે ચોથી દીશાએ જાણવા ચોગ્ય છે જેમ વર્ષાકાળમાં મેઘ વ રશી રહ્યા પછી વાદળ નાશ થાય છે અને સુર્ય પ્રભા સોભે છે તેમ વ્યંગ-રૂપ વિચીત્ર એહવો આવરણ વિષેશે કરી ચોથી દશામાં સોભે છે ॥ ૭૫ ॥ જગતા છવને ઇંદ્રીચોની સુખ વૃત્તિઓ નાના પ્રકારની થાય છે પણ સામા-ન્ય ને ચીદાનંદ સ્વરૂપ તેને તો સર્વ દીશામાં સરખુ સુખ છે ॥ ૭૬ ॥

તણુષે કરીને જેમ અગ્ની દીપે નહી તપાય નહી તેમ અનુભવ પરા ભવાદીકે કરીને આત્માને કાંઈ નથી ॥ ૭૭ ॥ નિદ્રાવસ્થામાં જેમ સુખરૂપનો સાખી ને આત્મા તેને અહંકારે રહીત સુખનો લાખન થાય છે તેમ શુદ્ધ વિવેકને વિષે તો પ્રગટપણુ સુખ ભાસે છે ॥ ૭૮ ॥

માટે શુદ્ધ નિશ્ચય નય થકી આત્મા ચીદાનંદ ભાવનો બોક્તા છે અને શુદ્ધ નિશ્ચય નય થકી કર્મો કરચાં ને સુખ કુઃખ તેના બોક્તા આત્મા છે ॥ ૭૯ ॥ કુલની સજ્યા તથા કુલનાં ભુષણ પ્રમુખને વિષે બોગ કર્મની વ્યવહારથી પ્રવૃત્તી છે તેમ નૈગમાદીક નયની વ્યવસ્થા પણ આવી રીતે ભાળીએ તે નીચે લખ્યા પ્રમાણુ છે ॥ ૮૦ ॥

શુધ ભાવનો કર્તા આત્મા શુધ નયથી સામર્થ્ય છે જેવારે શુધ પરીણા-મી છે તે સામર્થ્ય વીર્ય વૃત્તિને આશ્રીને શુધ ભાવનો કર્તા છે એમ શુધ નયવાળો માને છે ॥ ૮૧ ॥ ઉપદ્રવ્ય અંતરાદીકે રહીત સામ્રજ્યપાણને વિષે કુદ્ધ ભાવનો નાશ થયે છતે આત્મા શુધ સ્વભાવ પ્રગટ કરવાને પ્રવર્તે છે ॥ ૮૨ ॥

ને રાગાદીક કળેષ વડે ચિત વાશીત હોય તે સંસાર કહેવાય અને રાગ દ્વેષથી મુકાવણુ તેનુ નામ મુક્તિ છે એમ જાણુ ॥ ૮૩ ॥ રાગદેષે વ્યા-પ્તો ને મનનો કલીષ્ટ પરીણામ છે તે કાંઈ આત્માનો નથી આત્માનુ રૂપ તો સત્યાર્થપણુ અવીકારી છે ॥ ૮૪ ॥

જેમ આત્માનુ ઉપયોગ સૂતવંત છે એ ખોટું છે તેમ શબ્દ નયવાળા કહે છે કે આત્મા શુદ્ધ રૂપ નથી એ પણ ખોટું છે ॥ ૮૫ ॥ શુદ્ધ પર્યાયરૂપ આત્મા પુર્વ પશ્ચાતપાણનો જે ભેદ તે પણ શુદ્ધ સ્વભાવનો કરતા છે એમ તાત્વીક છે ॥ ૮૬ ॥

દિગ્બર એમ કહે છે કે શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થે વળી જેમ ઉપયોગ વિના મૃત ભણ્યો તેનું પણ શુદ્ધ સ્વભાવનું કરતાપણુ જતુ નથી કેમકે તે તેને સ્વભાવેજ પરીણમે છે એમ પુર્વ બુદ્ધીનું કહેવું છે ॥ ૮૭ ॥ દ્રવ્યાસ્તીક નયનો જે શુદ્ધ પ્રકૃતી છે તે સંગ્રહ નય ઉપર આવે કેમકે સમતિ ગ્રંથમાં સિદ્ધસેનસુરીયે કહ્યું છે. ॥ ૮૮ ॥

તેને મને કરતાપણુ નથી કેમકે સદૈવ્ય ભાવનો અન્વય છે માટે કુટસ્થ કેવળ નિર્વીઙ્ગીય જે આત્મા તે સાક્ષીપાણાને આશ્રીને રહ્યા છે ॥ ૮૯ ॥ કરવા નો વ્યાપાર કરતો નથી ઉદાશીની પેઠે રહ્યો છે જેમ કચરે આકાશ લેપાતુ નથી તેમ કર્મે આત્મા લેપાતો નથી ॥ ૯૦ ॥

પોતાના રૂપને નવીન કરવું નથી માત્ર પોતાના રૂપને પોતા થકી કેવળ જાગી લેવું છે જેમ દીવેથી જ્યોતી દીપે છે તેમ નિત્ય શાશ્વત આત્મા સ્વ પ્રકાશ હોવાથી પોતે પોતાને પ્રકાશે છે ॥ ૯૧ ॥ એમ આત્માને સ્વપ્રકાશ અને સાસ્વત અંગીકાર નહીં અને પરપ્રકાશકર્તૃત્વ સિદ્ધ માનીયે તો પુર્વ અનાત્મ પાણુ અંગીકાર કરવું પડશે કેમકે ક્રીયા વડે ઉત્પન્ન થએલા પદાર્થનું પુર્વનું રૂપ જુદુંજ હોય છે એવો નિયમ છે એવી રીતે આત્માની ઉત્પત્તીની પુર્વ આત્માને અનાત્મ માનવું પડશે અને ક્રીયા વડે આત્માનું રૂપાંતર થાય છે એમ માનીએ તો આત્માની આવ્રતી અંગીકાર કરવી પડશે આવ્રતી અંગીકાર કરીએ તો સંસાર વિષયક હજારો કૃતરૂપ હેતુ વડે હજારો રૂપ ખદલાસે તારે પુર્વનું રૂપ અનાત્મ અને ઉત્તર ક્રિયા જન્યરૂપ આત્મા માનવું પડશે અને એમ કહ્યાથી છેવટે અનવસ્થા દાષ પ્રાપ્ત થશે ॥ ૯૨ ॥

તે માટે આ નયને વિષે કર્તા પાણુ નથી કેમકે આત્મા શુદ્ધ ભાવનો ધરનાર છે અને લોકમાં ઊપચારથી તેનું કર્તા પાણુ કહે છે ॥ ૯૩ ॥ વિશેષ ગ્રાહી

જે જ્ઞાની પુરૂષ છે તે પૂર્વે યુક્ત રીતે આત્માને ક્રીયા સિધ્ધી માનતા નથી કીતુ આત્માના ધર્મોની ઉત્પત્તિ માને છે અહીં કોઈને સંકા થશે કે જેમ આત્મા અવ્યક્ત છે તેમ આત્માના ધર્મ પણ અવ્યક્ત છે તો જ્યારે આત્માની ઉત્પત્તિ માનતા નથી ત્યારે તેના ધરમની ઉત્પત્તિ પણ કેમ મનાય તેનો સમાધાન જે, કૅટલીએક અવ્યક્ત વસ્તુઓ આકાશની પેઠે જેમની તેમ રહે છે અને કૅટલીએક રૂપાંતરને પામેછે આત્માસામ્યતા વ્યક્ત છે અને તેના ધરમ અ શાસ્વતા વ્યક્ત છે માટે તેઓની અવૃત્તિ થાય છે કેમકે જેમ આત્માની અનાવૃત્તિમાં ઘણા પ્રમાણો છે તેમ આત્માના ધર્મ આવૃત્તિન થવામાં કોઈ પ્રમાણ નથી તેથી આત્માની પુનરાવૃત્તિ થતી નથી પણ આત્માના ધરમની પુનરાવૃત્તિ થાય છે એવું સીધું થયું. ॥ ૯૪ ॥

આત્માનું ઉત્પત્તિ રહી પણ દ્રષ્ટાંત વડે દ્રઢ કરે છે જેમ પીતા પુત્ર રૂપ પરિવારની ઉત્પત્તિમાં પુર્વ પુર્વે પીતા રૂપ કારણ નથી ઉતર ઉતર પુત્ર રૂપ કાર્યની ઉત્પત્તિ થયાથી પીતા પણાનો અભાવ અને પુત્ર પણાનો ભાવ થાય છે શૂંખલા ચાલતાં જેમ પીતાનો નાશ તેમ પુત્રનો પણ નાશ થાય છે તેમ આત્માથી આત્માની ઉત્પત્તિ રૂપ પ્રવાહથી પુર્વનો અભાવ અને ઉતરનો ભાવ થતાં પુર્વનો પેઠે ઉતરના નાશનો પણ સંભવ સીધું થાય છે એથી આત્મા અસામ્યત અને નાશ રૂપ કરશે ॥ ૯૫ ॥ આકાશના દ્રષ્ટાંત વડે આત્માનું અચળ પણું અને આત્માના ધરમનું ચળાય માન પણું સિદ્ધ કરે છે જેમ આકાશ ઉત્પત્તિ રહીત છે તેથી તેનું રૂપાંતર થતું નથી તેમજ આત્મા પણ ઉત્પત્તિ રહીત હોવાથી તેના રૂપાંતર થતું નથી અને આત્માના ધરમ ઉત્પત્તિ વાન છે તેથી તેનું રૂપાંતર થાય છે અહીં પણ આકાશનું વ્યતીરેક પણે દ્રષ્ટાંત લેવું જે વસ્તુ આકાશની પેઠે ઉત્પત્તિ રહીત નથી હોતી તેનું રૂપાંતર થાય છે ॥ ૯૬ ॥

જ્યારે આત્માનું રૂપાંતર થતું નથી ત્યારે પરિણામ વાદનો ઉછેદ થશે એવી આસકાકરીને તેના ઉતર કહે છે યથાપી રૂબુ સુત્ર નય વાળો જ્યારે જ્યારે જે જે ભાવના પરિણામને આત્મા પામે છે ત્યારે ત્યારે તે તે ભાવ રૂપ કરમ વડે પરિણામ રૂપ ઉત્પત્તિ માને છે ॥ ૯૭ ॥ તથાપી આત્માને કર્તૃત્વ પણે બીજા ભાવની પ્રાપ્તિ થતી નથી કેમકે એક દ્રવ્યમાં બે ક્રીયા સંભવે નહીં એવું છનનું અભીમત છે. ॥ ૯૮ ॥

ભુતીએ એટલે ભાવ અને ક્રીયા એ બંનેના એક અર્થ છે એક દ્રવ્ય સંતતિને વિષે સામાન્ય વિના ન થાય અને દ્રવ્યના ગુણને વિષે પણ ન થાય કેમકે કોઈ પણ દ્રવ્ય અપર ભાવનો કર્તા હોતો નથી ॥ ૯૯ ॥ એમજ આત્માને વિષે અન્ય ભાવનું કર્તૃત્વ પણુ નથી ત્યારે શીશ્ય-પુછે છે કે હિંસા-દા દાન વગેરેની વ્યવસ્થા કેમ રહેશે. ॥ ૧૦૦ ॥

ત્યારે ગુરુ કહે છે યદ્યપીએ તારૂ બોલવું સાચુ છે કેમકે કોઈને પણુ પરાશ્રયે ક્ષણ થતુ નથી તથાપી પોતાને વિષે રહેલુ જે કરમ તે પોતાના ક્ષણને વિષે પ્રવર્તતુ નથી ॥ ૧૦૧ ॥ બીજા કોઈને કોઈ મારતો નથી તેમ કોઈને કોઈ રક્ષણ કરતો નથી આચુ કરમનો નાશ થાય નહી અને અત્યુ જીવન અન્ય-થાય નહી. ॥ ૧૦૨ ॥

હીંસા અને દયાની પણુ માત્ર કલ્પના કરવી છે પોતાના મતે કરી તો પરની અપેક્ષાથી પુરૂષ કેવળ વિચીત્ર ક્ષણને પામે છે ॥ ૧૦૩ ॥ જીવનો ઘાત થાય અ-થવા ન થાય તો પણુ જે પ્રમાદી જીવ છે તેને નિશ્ચયે હીંસા થાય અને જે દયા વાન પ્રાણી છે તેના હાથે કદાચ કોઈ જીવની ઘાત થઈ જાય તો પણુ તેને હીંસા લાગતી નથી ॥ ૧૦૪ ॥

કોઈ બીજાને દાન દેતો નથી અને બીજાની પાસેથી કોઈ કાંઈ હરાણુ કરી લેતો નથી ધરમ અને સુખને વિષે દાન તથા હરાણુના સંભવ નથી કેમકે તત નાશ અને અત્તનો પ્રસંગ ઇત્યાદી દોષ પ્રપ્ત થશે જેમ દાન કરે તેના નાશ થાય તેને કૃત નાશ કહે છે અને જે બીજાને આપુ નથી તેનું હરાણુ કરવું તે અકૃતા ગમ પ્રસંગ કહેવાય એવા દાશ આત્મા તે વીધે પ્રા-મ થશે ॥ ૧૦૫ ॥ કેમકે બીજાન તથા ધનાદીક જે પુદ્ગલ તે તો આત્માથી ભીન્ન છે તો તેમાં કયાંથી પોતા પણુ આપ્યું માટે દાન અને હરાણુ તે પોતા થીજ નાશ છે. ॥ ૧૦૬ ॥

વળી તે દાન અને હરાણુ પ્રાણીને કરમના ઉદય થકી છે ત્યાં પુરૂષ-ન શોખયાસ છે તે તો પોતાની મેજેજ ઉદય પામે છે ॥ ૧૦૭ ॥ પોતાની ર-ક્ષા એકવા જે દાન અને હરાણુના ભાવ તેણે કરીને એકથી ઉપમાર થાય

ત્યાં પરની અપેક્ષા પરને નહી. ॥ ૧૦૮ ॥

પર આશ્રીત જે ભાવ તેના હું કર્તા છું એમ અભીમાનથી કહેવું એહવા કરમે અજ્ઞાની બંધાય છે પણ જ્ઞાની તેવા કરમે લેપાતા નથી ॥ ૧૦૯ ॥ માટે આત્મા તે પુન્ય પાપ રૂપ કરમનો કર્તા છે રાગ દેષ આશયનો કર્તા છે અને ઇષ્ટ અનિષ્ટ વસ્તુને વિષે પણ આત્મા કર્તા છે. ॥ ૧૧૦ ॥

જે વારે તે તે કરમના વિકલ્પથી આત્માને કોઈ પદાર્થ ઉપર રાગ દ્વી-
શા અથવા દેષ ઉપજે છે તે વારે આત્મામાં કરમનો ભ્રમ જોડાય છે ॥ ૧૧૧ ॥
તેલ લગાડેલા શરીર જેમ રજનો લેપ વળગે છે તેમ રાગી અને દ્વેષી આત્માને
કરમનો બંધ વીલગે છે. ॥ ૧૧૨ ॥

તીહાં આત્મા પોતે કાંઈ ક્રીયા કરતો નથી પણ રાગ દેષ કરતો થકો તેની
મીતે પામ્યાં જે કરમ તેના નીમીત્તે કરતા પણ કરમ છે પણ તીહાં આ-
ત્મા તો રાગ દેષ રૂપ કરમનો મુકનારો છે એટલે આત્મા ભાવ કરમનો વ્યા-
પારવંત છે પણ દ્રવ્ય કરમનો વ્યાપાર વંત નથી ॥ ૧૧૩ ॥ જેમ ચમક પા-
ણુ તે લોહને આકર્ષે તેણે કરી લોહ પોતાની ક્રીયાએ ચમક પાશે આવી
મળે તેમ રાગદ્વેષી આત્માની પાશે કરમ આકર્ષણે આવી મીલે છે. ॥ ૧૧૪ ॥

જેમ પાણી વરસે છે તે લોક વ્યવહાર ધાન વરશે છે એમ કહીયે
તેમ ભાવ કરમ કરતો થકો આત્માનું પુદ્ગલ કરમનો કર્તા કહીયે ॥ ૧૧૫ ॥
નૈગમ વ્યવહાર નય વાળો તો કરમાદીકનો કરતા આત્માને માને છે જે આ-
આત્માને વ્યાપાર તે રૂગ પર્યંત દેખાય છે. ॥ ૧૧૬ ॥

પરસ્પર મીલ્યા એહવા જે નય તેને એહવો નીરણુય યાવત ચરમ-
ચાય છે પરંતુ જાતી ભેદ કેમ જાણાય જેમ દુધ અને પાણીના સંજોગની
પેઠે સંગ્ર માને નૈગમને અને નૈગમ માને સંગ્રહને એ બે નય માંહો માંહો
ભળે છે એમ વ્યવહાર પણ ભળે છે ॥ ૧૧૭ ॥ વળી શુદ્ધ નય વાળો બોલે છે
જે આત્માને વિકાર નથી આપતો એવી નૈગમ તથા વ્યવહાર નયની કલ્પના
છે કહેની પરે તે કહે છે જેમ શુદ્ધ રૂપને છીપનો ધરમ કલ્પે છે તેની પેઠે
જાણવું. ॥ ૧૧૮ ॥

જેમ પંથી જનને લુટતાં લોક કહેશે જે મારગ લુટાણો
એ લોક વચાક્ય છે તેમ મુરખ પ્રાણી પુદ્ગલ કરમમાં રહી જેવી કીયા કરે
તે આત્માને વિષે માને છે ॥ ૧૧૯ ॥ જેમ કાળો અથવા રાતો સૂટીક છે
તે ઉપાધીથી છે માટે તેથી તેને અશુભ ન કહીયે તેમ પુન્ય પાપના સંજ્ઞ-
ગથી આત્મા રાગી ધ્વેશી કહેવાય છે. ॥ ૧૨૦ ॥

જ્યાં સુધી વિવિધ પ્રકારની કલ્પના હોય ત્યાં સુધી એ સર્વ નટ ક-
ળા રૂપ છે પણ કલ્પનાયે અતીત જે રૂપ તેને તો જે અકલ્પક હોય તે દષ્ટે
॥ ૧૨૧ ॥ પણ કલ્પનાએમુજાણો જે જીવ તે તો ધોળાને કાણુ દષ્ટે અને
અને તે કલ્પના જેવારે જાય તે વારે તો કાળાને કાણુજ દષ્ટે અને ધોળાને
ધોણુજ દષ્ટે. ॥ ૧૨૨ ॥

પુન્ય પાપ રહીત એહવા જે પરમાત્મા પ્રભુ તેના સ્વ રૂપનુ ચી-
તવણું તેને ધ્યાન કહીયે અને સ્તુતી પણ તેજ તથા ભક્તિ પણ તેજ કહીયે
॥ ૧૨૩ ॥ પણ શરીરના વરણે રૂપે કરી લાવણ્ય તાયે કરી સમો સરણુ અને
છત્રે કરી તથા ઇંદ્ર દળ દીકે કરી જે પરમાત્માને વખાણવા એહવી વસ્તુને
વસ્તુ તત્વે કરી સાચી ન કહીએ. ॥ ૧૨૪ ॥

કેમકે એ વસ્તુ તો વ્યવહારે છે પણ જેમાં વીતરાગના જ્ઞાનાદીક ગુણ
પ્રસંસવા તેને નીશ્ચય સ્તુતી કહીયે ॥ ૧૨૫ ॥ જેમ દેશ નગરાદીકે કરી રાજ
વખાણવો એ ઉપચાર સ્તુતી જાણવી પણ રાજનુ બળ ગાંભીર્યતા ધૈર્યતાનુ વર્ણ-
વણું તે નીશ્ચય સ્તુતી કહીએ. ॥ ૧૨૬ ॥

જેમ કોઈક શાસ્ત્રના કવીની કવીતાઈથી પંડીત રીઝે નહી તેમ બાળ્ય ઉ-
પચાર દખી વેહેમણ વિનાની જે સ્તુતી કરીયે તે થકી ચીત પ્રસન્ન થાય નહી
॥ ૧૨૭ ॥ જે પોતાને હઠ કદાચ્છે કરી મુખ ઉપચારે સ્તુતી કરી ગુણ માને છે
પણ તે ઉલટી અનર્થ કારી છે જેમ પ્રમાદ કરીને હાથમાં ઝલેલી તરવારની
ધાર તે જો કદાચ પડે તો ઉલટી વિધાત કરે છે તેની પેઠે તે સ્તુતી પણ અન્યથા
જાણવી. ॥ ૧૨૮ ॥

માણી રત્નની કાંતી દેખીને જેમ માણીનું આળખાણ થાય છે એ દ્રષ્ટાંતે શુદ્ધ કલ્પનાએ કરી આત્માનું જ્ઞાન હોય છે પછે વસ્તુ સ્પર્શક વડે કરી ચો-
ગ્યતા થાય છે પણ જ્યાં શુદ્ધી નિરંજન પ્રથા નથી થઈ ત્યાં સુધી કરમ છે
॥ ૧૨૯ ॥ માટે પુન્ય પાપ રહીત પણે તત્વથી નિર વીકલ્પ એહવા શાશ્વતો
જે આત્મા તે સદાય ધ્યાવો એવી શુદ્ધ નયની સ્થિતી છે. ॥ ૧૩૦ ॥

આત્મા જ્ઞાન રૂપ છે માટે આત્માને આશ્રવ સંવર કાંઈ ન કહીયે
પણ કરમ પુદ્ગળનું ગ્રહેવું તથા રોધવું તે આશ્રવ સંવર છે ॥ ૧૩૧ ॥ જે
ભાવે કરી સ્વાધીન પણે કરમ પુદ્ગળને આત્મા ગ્રહે છે તે મીથ્યાત્વ અ-
વીરતી કષાય અને યોગ જે આશ્રવ તેણે કરી જાણવું ॥ ૧૩૨ ॥

અને ભાવના કરમ જે ચારીત્ર છે જે થકી પરિસહનો જય થાય તે
એ આશ્રવનો ઊછેદ કરમ છે એ આત્માને ભાવ સંવર કહીયે જે આશ્રવતે
તે સંવર ન થાય અને જે સંવર તે આશ્રવ ન થાય હંતુ શંકર એ જે
જે કદાપી એક રૂપ થાય તો સંસાર અને મોક્ષ એ બેના
ફળ પણ એક થાય પણ તેમાં ભેદ રહે નહીં એટલે જ્યાં આશ્રવે કરી સં-
વરનું સંક્રમાણ થાય ત્યાં સંસાર ફળ જાણવું અને જ્યાં સંવરે કરી આશ્રવનું
સંક્રમાણ થાય ત્યાં સંસાર ફળ જાણવું ૧૩૪ ॥

આશ્રવ ભાવને સંવર કરતો થકો જે પોતાના આત્માથી જુદાં નથી એ-
વા જે પોતાના આશ્રવ તેણે કરી પર અપેક્ષાન કરે કેમકે તે પોતાથી સદાય
સમર્થ છે ॥ ૧૩૫ ॥ જે હીંસા અહીંસાદીક સઘળા પર પ્રાણીના પરજન્ય તે
આત્માને નિમીત્ત ભુત છે પણ પોતાને ફળ હેતુ નથી ॥ ૧૩૬ ॥

વ્યવહાર મુઠ જે આત્મા તે પર પરજન્યને પોતાના ફળ હેતુ માને છે
માટે જેતુ મન બાહ્ય ક્રીયામાં રક્ત છે તેવા પ્રાણી ગુપ્ત તત્વને દેખતા નથી
॥ ૧૩૭ ॥ જે હીંસાદીક તથા અહીંસાદીક પર જન્ય હેતુ પણ છે તેને પડી
વળે અથવા નથી પડી વળતા એહવા નિયમ તે તે નિશ્ચયના જે ફરસમ્મારા
છે તેને નેટલા આશ્રવ છે તેટલા સંવર રૂપ થાય ॥ ૧૩૮ ॥

તે માટે સદાય પ્રભ હેતુને વિષે અનિયત રૂપ છે નિયતિને વિષે ભાવ-

વના વિચીત્ર પણા થકી આત્મા તેજ સંવર આશ્રવ રૂપ છે ॥ ૧૩૯ ॥ જે અજ્ઞાની છે અને વિષયા સક્ત છે તેહીજ વિષયમાં બંધાય છે તે વિષય તેા આત્માને આતમ જ્ઞાન થકી મુકાય પણ શાસ્ત્રદીક પુદ્ગલ થકી નમુ કાય. ॥ ૧૪૦ ॥

શાસ્ત્ર ભણવુ ગુરુનો વિનય કરવો તથા આવશ્યકાદીક ક્રીયા કરવી એ-
ને વ્યવહારમાં વિચક્ષણ પુરૂષોએ સંવરનાં અંગ કહ્યાં છે ॥ ૧૪૧ ॥ જે રૂ-
ડા મન વચન કાયાએ કરી પ્રવર્તવું તેહના જે પુદ્ગલ તે ક્ષણદાય છે પણ
જે જ્ઞાનાદીક ભાવ છે તે સંવર પણાને પામે છે. ॥ ૧૪૨ ॥

જ્ઞાનાદીક ભાવે યુક્ત એવા જે શુભ યોગ તેને વિષે તદ્દગત જે સંવર
ત્વ તેને આરોપીને વ્યવહારે પ્રવર્તક જે જીવ તે હર્ષ પામે છે ॥ ૧૪૩ ॥
રૂડા રાગે યુક્ત એવા જે ચારીત્રાદીક ગુણે તેને વિષે પણ શુભ આશ્રવપાણુ
આરોપીને ક્ષણ બેદ કહે છે. ॥ ૧૪૪ ॥

સંસાર તથા મોક્ષનો હેતુ તેને વસ્તુ તત્ત્વે કાંઈ વિપરં જાસ નથી પણ
અજ્ઞાનના યોગ થકી તે જગાએ વિપર્યાસ પાણુ થાય છે પણ તીહાં જ્ઞાની પુ-
રૂષ કાંઈ મુક્રાતા નથી ॥ ૧૪૫ ॥ જીન નામ કર્મનો હેતુ જે સમકીતને
વરાણવીએ છીએ તે પણ ઉપચારે કહેવાય છે અને અહારક શરીરનો હેતુ તે
અતિષય સખધી વંત સંયમી મુની તે પણ ઉપચારે કહેવાય છે ॥ ૧૪૬ ॥

જે પુરો કહેલા તપ અને સંજમ સ્વર્ગ હેતુ છે તે પણ ઉપચારે કહીએ
સર્વ પરીણામે છે પણ જેમ ધી બળે છે એ ઉપચારે છે પણ અગ્ની બળે
છે એ ખરૂ છે ॥ ૧૪૭ ॥ જે અંશે કરી આત્મા યોગ વરતી થયો તે અં-
શે આશ્રવ કહીએ અને જે અંશે આત્મા ઉપયોગી તે અંશે સંવર કહી-
એ. ॥ ૧૪૮ ॥

આ અંશ વિશ્રાંતીને વિષે આશ્રવ સંવર ધરે છે તેમાં એક મલીન છે
ને એક નિરમળ છે જેમ આરશીના પાછળનો ભાગ મલીન છે અને આગ-
ળનો ભાગ નિરમળ છે તેની પેઠે સદાય નિરમળ મલીન એ બે ભાગે કરી
આત્મા શોભે છે ॥ ૧૪૯ ॥ સમકીત પામ્યા પછી જે શુદ્ધ જ્ઞાનની ધારા
પ્રગટે તે હેતુ બેદ થકી વિષેશ કરી યોગ ધારા પ્રવર્તે છે. ॥ ૧૫૦ ॥

સમકેતીને સર્વ દશામાં શુદ્ધ પાણુ છે એ માટે સધુ મધ્યમ ઊત્તમ એભા-
વ ને છે તે ક્રીયા વિચિત્રતાથી છે ॥ ૧૫૧ ॥ ને વારં સર્વથી મન વચન
ક્રયાનો ચોગ તથા ઉપચોગ એ બે ધારાની શુદ્ધી થાય તે વારે શૈલેશી નામે
સ્થીરતાથી સર્વ સંવર હોય ॥ ૧૫૨ ॥

અને તેથી પહેલાં હેઠલે ગુણઠાણે તો જહાં સુધી આત્માને સ્થીરતા
પાણુ છે તીહાં સુધી આત્માને સંવર વરતે છે અને જાંહાં સુધી ચોગની ચં-
ચલતા છે તાંહાં સુધી નિશ્ચેથી જાણીએ ને આત્માને આશ્રવ પાણુ વરતે છે
એમ યાવત શૈલેશી કરણુ શુદ્ધી સમજવું ॥ ૧૫૩ ॥ કરમનુ ને છાંડવું તે-
ને નિઝરા કહીએ પણ આત્મા પોતે કરમ પરજન્ય રૂપ નથી તે માટે કરમ
નિર્જરીયે એહવો ને સ્વભાવ તે આત્માનુ લક્ષણુ છે ॥ ૧૫૪ ॥ જહાં પ્રભુ-
ના ધ્યાન યુક્ત કષાયનો રોધ છે પ્રભુ ચર્યનુ ધરવુ છે તે શુદ્ધ તપ જાણવો
એ શીવાય બીજે તપ તે માત્ર લાંઘણુ કરવા નેવો છે, ॥ ૧૫૬ ॥

ભુખે મરવુ શરીરને કુખળુ કરવુ એ તપનુ લક્ષણુ નથી જહાં જ્ઞાન યુ-
ક્ત પણે પ્રભુ ચર્યની ગુમી તથા શાંતી હોય એ તપનુ સ્વરૂપ છે
॥ ૧૫૭ ॥ ને જ્ઞાન સાથે એકતા ભાવને પામ્યો એહવો ને તપ તેને તપ
હીએ જેમ ચંદન સાથે ગંધ એકતા ભાવને પામ્યો છે તેની પેઠે એ તપને
જ્ઞાને યુક્ત થકો આત્માને નિર્જરાકુળ આપે પણ બીજી રીતે ન આપે ॥ ૧૫૮ ॥

તે નિરાશી ભાવે તપનો કરનારો તપસ્વી જન તે જ્ઞાન ભક્તિએ કરી
શાસનને દીપાવવે કરી ઘણુ પુન્ય બાંધે કરમથી મુકાય ॥ ૧૫૯ ॥ કરમને
ખપાવે એવુ જ્ઞાન છે અને તે જ્ઞાનમાં ને ઘણી તપને ન જાણે તે તપસ્વી
નિર બુધીનો ઘણી વિપુળ નિઝરા કેમ પામે. ॥ ૧૬૦ ॥

જ્ઞાન વીના એક કોટી ભવ શુધી નેદલા તપ કરે તે તપમાં નેટલાં ક-
ર્મ કાય ન થાય તેટલા કર્મને એક ક્ષણમાં જ્ઞાન સહીત તપે કરી ખપાવે
॥ ૧૬૧ ॥ માટે જ્ઞાન ચોગે ને તપ કરવો તે શુદ્ધ છે એ રીતે પ્રભુ કહે છે
કેમકે તેતપથી નિકાચીત કર્મનો કાય થાય છે ॥ ૧૬૨ ॥

તે તપથી ઇહાં અપુર્વ કરણુ શ્રેણી શુદ્ધ થાય વળી એથી પુર્વ કર્મની

રહી જે કર્મની સ્થિતિથી તે સ્થિતિમાં નિશ્ચયી ક્ષમ થાય ॥ ૧૬૩ ॥ તે માટે જ્ઞાન મંથ જે શુદ્ધ તપસ્વી તેને નીશ્ચયથી શુદ્ધ ભાવ નિજના ક્ષમ પાણ અન્ન તપસ્વીને કાંઈ ન થાય ॥ ૧૬૪ ॥

કર્મની સાથે આત્માનુ જે મળવુ તેને બંધ કહીયે તે બંધ ચાર ભેદ છે તે હેતુ અધ્યવસાયે આત્મ ભાવથી કહ્યો છે ॥ ૧૬૫ ॥ જેમ સપે પોતાની મેળે પોતે વીટાય છે તેમ આત્મા પાણુ તે તે ભાવે પરિણમ્યા થકો પોતે પોતાની મેળેજ કરમ સાથે બંધાય છે ॥ ૧૬૬ ॥

જેમ રેસમના કીડો પોતાની લાળે કરી પોતેજ બંધાય છે તેમ આત્મા પોતાના રાગાદી પરીણામે કરી પોતેજ બંધાય છે એ ઉપમા કહી ॥ ૧૬૭ ॥ પાણુને ઇશ્વર કર્તા કહે છે તે વાત નિષેધ છે અપરાધી જીવને કાંઈ ઇશ્વર બંધ કરતા નથી તે ઇશ્વર બંધ કરતા પાણાના નિષેધવા થકી અબંધ નીચ આત્માને વિષે અપ્રવૃત્તી છે એટલે સ્વભાવેજ બંધની વૃત્તી આત્માને છે પાણુ ઇશ્વર કર્તા નથી. ॥ ૧૬૮ ॥

જ્ઞાન વંતની જે પ્રેરણા છે તે તત્ત્વ જ્ઞાનની વૃત્તિને અર્થે ધ્રુવ છે કેમકે સ્વપ્નાદીક જે અબુદ્ધી પૂર્વક કાર્ય છે તેને વિષે એ જ્ઞાનની પ્રેરણા કાંઈ કાંઈ દેખાતી નથી તે માટે ॥ ૧૬૯ ॥ તેમજ પ્રાણી ભવ્યતાયે પ્રેર્યો થકો પરીણામને અનુસારે કરી પુન્ય પાપને બાંધતો થકો પ્રવરતે છે. ॥ ૧૭૦ ॥

શુદ્ધ નિશ્ચય નય થકી આત્મા બંધક છે પાણુભય કંપાદીકે બંધની સંકા રહે છે જેમ દારકુ દખી સર્પની સંકા ઉપજે છે તેની પેઠે જાણુવુ ॥ ૧૭૧ ॥ રોગની સ્થિતિને અનુસારે રોગ છે એટલે જે દીવસે શરીર ઉપનુ તેજ દીવસથી સર્વ રોગની સ્થિતિઓ શરીરમાં ઊત્પન્ન થયેલી છે અર્થાત્ શરીર કેવળ રોગનીજ સ્થિતિ રૂપ છે પાણુ તે રોગ જેવારે રોગીને કુપથ્ય શેવે તે વારે પ્રગટ થાય છે તે વારે રોગી પુરૂષ જેમ રોગની પ્રવૃત્તી મણુ છે તેમજ ભવસ્થિતિને અનુસારે આત્માને બંધ પાણુ કહીએ છીએ. ॥ ૧૭૨ ॥

દ્રઢ અજ્ઞાન મય એહવી જે શંકા તેને ટાળવાને ઇચ્છતો વૈરાગ્યના અભીલાષી થકો અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર સાંભળવાને ઇચ્છે છે ॥ ૧૭૩ ॥ જેમ નિ

રમણ ચક્ષુ છતાં અહુણુ ઘેરેલા જેવી નજર થઈ જાય તેા તેણે કરી એક ચંદ્રની પાસે ખીન્ને ચંદ્ર દર્શિ એ ન્યાયે કરી જે અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર છે તે પણ દીશીનુ દખાડનાર છે પણ પરોક્ષ બુદ્ધી કાંઈ પ્રત્યક્ષ વિષયની આ ક્ષાંકાને ટાળી ન શકે એટલે અધ્યાત્મના વિષય પ્રત્યક્ષપણે નથી પરોક્ષ પછે છે માટે સ્વભાવે જે અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર છે તે પરોક્ષ બુદ્ધી છે પણ અનુભવ તે સાક્ષાત પ્રત્યક્ષપણાને હાણી ન શકે એટલે આત્મનુ ભવી પુરૂષો પોતાના અનુભવે કરી આત્માને પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરે છે ॥ ૧૭૪ ॥

જેમ મધુરાના [કમળના] રોગવંત પુરૂષ તે યદ્યપી સંખને ઉજળો તેા જાણે છે પણ રોગે કરી તેને પીળા વર્ણની બુદ્ધી થાય છે તેમ શાસ્ત્રે કરી આત્માને નિરમળતો જાણે છે પણ મીઠ્યાત્વ બુદ્ધીના સંસ્કાર થકી બંધ રૂપ બુદ્ધી છે એટલે આત્માને રાગી દ્વેષી બંધરૂપ જે દર્શિ છે તે અનુભવ વિના દર્શિ છે એ ભાવાર્થ છે ॥ ૧૭૫ ॥ ગુરૂના મુખથી અધ્યાત્મ શાસ્ત્રનુ સાંભળવુ તેને શ્રવાણ કહે છે તે સાંભળેલા વિષયના અનુક્રમે પુનઃ પુનઃ અંતઃકરણમાં વિચાર કરવો તેને મન ન કહે છે અને સાંભળીને વિચાર કરી સંશય તથા વીપર જનસભાવ રહીત થઈને ઉક્ત અધ્યાત્મીક વિષય રૂપ સ્વાત્મ તત્ત્વ અંશ વૃત્તી કરીને જે સાક્ષાત અનુભવ કરવુ તેને નિદ્ધી ધ્યાસન કહે છે એવા સ્વ આત્મ જ્ઞાતૃ તત્ત્વ પુરૂષને બંધ બુદ્ધી હોતી નથી કેમકે બંધને પ્રકાશ કરનારા આત્મા પોતોજ છે તે અનુભવ થયા પછી અજ્ઞાન રૂપ બંધ નોઆશ્રય કેમ કરે જ્યાં સુધી આત્મા અનુભવ અથવા જ્ઞાન વડે પ્રકાસને પામ્યો નાહતો તીહા સુધી તમ રૂપ જ્ઞાન અને બંધવાન થયો હતો પણ અનુભવ થયા પછી આત્માને વિષે બંધ નથી. ॥ ૧૭૬ ॥

જે દ્રવ્ય કર્મના ક્ષય તે દ્રવ્ય મોક્ષ છે પણ તે કાંઈ આત્માનુ લક્ષણુ નથી માત્ર દ્રવ્યા કર્મના ક્ષય તે મોક્ષનુ હેતુ થાય છે પણ આત્મા તેા રત્ન ત્રય પરણતી રૂપ છે તેને દ્રવ્ય કર્મના ક્ષય તેા ઉપચારથી મોક્ષ હેતુ કહીયે પણ વસ્તુથી તત્ત્વ બુદ્ધીએ કહેવાયનહી ॥ ૧૭૭ ॥ તે જ્ઞાન દર્શન ચારી-ત્ર રત્ન ત્રય વડે કરીને જે વારે આત્મા એક ભાવ પાણાને પામે તે વારે જે

કર્મ હતાં તે કોઈ સંસારી જીવ જેમ રીસાઈને ઘરમાંથી જુદા નીકળે તેમ
કર્મ પણ જીવથી જુદાં નીકળી જાય. ॥ ૧૭૮ ॥

માટે જે રત્ન ત્રય તેથીજ મોક્ષ છે પણ તે રત્ન ત્રયને અભાવે પાં-
ખડી સાધુના સમુહને તથા પાખંડી ગ્રહીલીંગીને કૃતાર્થ પણ કાંઈ નથી ॥ ૧૭૯ ॥
માટે પાખંડી સાધુ પાખંડી ગ્રહી લીંગીમાં જે પ્રાણી રક્ત છે તેને ખાળ મં-
તી વાળા સમજવા પણ તે સિધાંતના સાર એટલે રહસ્યના જાણ નથી.. ॥ ૧૮૦ ॥

અને જે પ્રાણી ભાવી લીંગે રાતા છે તેહને સર્વ સારના જાણ કહીએ
તે વેષ ધારી સાધુ લીંગે હોય અથવા ગ્રહસ્થ લીંગે હોય તો પણ પાપ કર્મ
ઘાઇને મોક્ષ પામે ॥ ૧૮૧ ॥ કેમકે જે ભાવ લીંગ તે મોક્ષનું અંગ છે અ-
ને દ્રવ્ય લીંગ તો કાંઈ આત્મતિક નથી માટે જે ભાવ લીંગી છે તે દ્રવ્ય
લીંગને એકાંતે નથી ઇચ્છતા. ॥ ૧૮૨ ॥

ઇહાં કોઈ કહેશે જે નગન પણ મોક્ષ છે તેને ઉત્તર કહે છે જોઈ અર્થ-
થી વાત ખરી છે તો આત્માને મોહ બાધક છે તે મોહનો અભાવ થાશે
અને જે નગન પણ મોક્ષ હોય તો મોહ ટાળવાનું છુ પ્રમાણ તે વારે તો
મોહ ટાળવાની કાંઈ જરૂર ન રહે ॥ ૧૮૪ ॥ વસ્ત્ર લક્ષણ એટલે ઇચ્છા વિના
પણ વસ્ત્ર રાખતાં મોક્ષની બાધકતા છે તો ઇચ્છા વિના જે કરાદીક જેહા-
થ પ્રમુખ અંગ ધર્યાં છે તે પણ મોક્ષના બાધક થાશે એટલે દીગંબર લોક
કહે છે કે વસ્ત્ર રાખવાથી મોક્ષની બાધકતા છે તેહને નિરૂતર કહ્યાં. ॥ ૧૮૪ ॥

જે પરમાર્થથી જે વસ્ત્ર છે તેહીજ કેવળ જ્ઞાન ને બાધક પણ હો-
ય તો દીગંબરીની રીતે કેવળ જ્ઞાના વરણીને ઠેકાણે વસ્ત્ર વરણી એમ
થયુ જોઈએ તે વસ્ત્ર વરણી કરમ દીગંબરીયો કહેતા નથી એટલી એની ચુ-
ક છે ॥ ૧૮૫ ॥ એ રીતે તો કેવળીને માથે કોઈક વસ્ત્ર આઢાડે તે વારે કેવળ
જ્ઞાનને નાશી જવુ જોઈએ પણ કેવળીને વસ્ત્ર આઢાડતાં કેવળ જ્ઞાન નાશી
જાય છે એમ તો થયુ નથી માટે અહો ઇતિ આશ્ચર્ય શું જુકુ અસંમંજસ
બોલે છે. ॥ ૧૮૬ ॥

તે માટે ભાવ લીંગથી મોક્ષ છે વેષના કાંઈ નિયમ નથી કદાપી દ્રવ્યથી

અન્ય લીંગીના વેષ હોય તોપણ નીચે મોક્ષ છે માટે કદાચહ છાંડીને બુદ્ધી-
વત પુરૂષે એ રીતે વિચારવું ॥ ૧૮૭ ॥ અશુદ્ધ નયથી આત્મા બંધાય છે
અને મુઝાય પણ છે પણ શુદ્ધ નયે તો એ આત્મા બંધાતો પણ નથી અ-
ને મુઝાતો પણ નથી ॥ ૧૮૮ ॥

અન્વય વ્યતીરેકે કરીને જે છેતે તે છતુ તેહને અન્વય કહીએ અને
જે અછતે અછતુ તેહને વ્યતીરેક કહીએ તદ ભાવે તદ ભાવો અન્વય તદ ભાવે
તદ ભાવો વ્યતીરેક દંડ ઘટ દ્રષ્ટાંતે ન ભવ્યં વિચક્ષણ પુરૂષે એ રીતે આ-
ત્મ તત્ત્વનો નિશ્ચય નવ તત્ત્વે કરીને કરવો ॥ ૧૮૯ ॥ એહીજ ઉત્કૃષ્ટ અ-
ધ્યાત્મ છે એહીજ અમૃતો પમ છે વળી એહીજ પર્મ જ્ઞાન છે અને એહી-
જ પર્મ યોગ કહેા છે. ॥ ૧૯૦ ॥

છાના માનુ એ તત્ત્વ છે માટે સુક્ષ્મ નય આશ્રીને એ તત્ત્વ અલ્પ બુદ્ધીને
ન સંભળાવવું શા માટે કે જે અલ્પ મતી વાળા તે એ તત્ત્વના વીડબક છે
॥ ૧૯૧ ॥ માટે અલ્પ બુદ્ધીવંત પ્રાણીને એ તત્ત્વ હીત કરે નહી જેમ અ-
કવરતીની ખીરતુ બોજન તે નિરબળ જે કુધાયે પીડાયા પ્રાણી હોય તેને
પચે નહી તેની પેઠે જાણવું. ॥ ૧૯૨ ॥

તેમ ખંડ ખંડ પંડીતાઈએ કરીને અધ બળ્યા એહવા જે પ્રાણી તેને
એત્તવ અનર્થ કારી છે જેમ અથુદ્ધ મંત્રના પાઠ વાળો પુરૂષ સર્પની માણી લેવા
જાય તે તેને અનર્થ કારી થાય તેની પેઠે સમજવું ॥ ૧૯૩ ॥ જે પ્રાણી વ્ય-
વહાર નયમાં કુસળ નથી અને નીચે નયને સમજવા જાય તે પ્રાણી તળાવને
તરવાને અસમર્થ છતાં સમુદ્રને તરવા વાંછે છે.

વ્યવહાર અને નિશ્ચય કરી શુદ્ધ નયને આશ્રીને આત્મ જ્ઞાને રત થઈ
જે પ્રવર તો તે પ્રાણી પર્મ પદને પામે; ॥ ૧૯૪ ॥

ઈતિ આત્મ નિશ્ચયા ધિકાર અઠારમે સમાપ્ત.

હવે જોગામીસમો નર્ધન મત સ્તુત્યધિકાર કહે છે.

હવે જન સાસન રૂપ રત્ના કરની સ્તુતી કરે છે તેમાં પ્રથમ જન સાસ-
નને સમુદ્રની ઉપમા આપે છે તે જન સાસન રૂપ સમુદ્ર કેવો છે તે
કહે છે "પશરતી એહવો વ્યવહાર તથા નિશ્ચયે નયની જે કથા તે રૂપ જે
કલોલ તેનાજે કાલાહલ તેણે કરીને દુષ્ટ જન નયવાદી રૂપીયા કાચખાનો કુળ
જેને વિશે ત્રાસ પામે છે એવો છે વળી જેમાંથી કુમતી રૂપીયા પર્વત દુટી
ગયા છે ભાગ્યા છે વળી જેમાં મોહોટી ઉક્તિ કુક્તિ રૂપીણી નદીયોના પ્રવેશ
છે તેણે કરી શુભગએટલે મનોહર છે વળી સ્યાદ વાદ શૈલીરૂપ મર્ધાદાએ યુ-
ક્ત એહવો જન સાસન રૂપ રત્નાકર જે સમુદ્ર તેને તજીને પરદર્શો ન કો
ણ જોવે ॥ ૧ ॥

હવે એ જન મતને કલ્પ વૃક્ષ કરી દખાડે છે જેમાં પુણે પવિત્ર જે સા-
ત નય અને ચાર પ્રમાણ તેહની જે રચના તે રૂપીઆ કુલ માંહેથી સદૈવ
શ્રદ્ધારૂપ રશે કરીને તત્ત્વ જ્ઞાન રૂપ ફળ નીપના છે જેમાં એવો સ્યાદવાદ નામે
જે કલ્પ વૃક્ષ તે સાદાય જ્યવતો વરતો એ કલ્પ વૃક્ષથી ખરી પડ્યા જે પ્ર-
વાહ રૂપીયા કુલ તેણે કરીને ખટ દર્શનરૂપ વાડીની જે ધરતી નવ નવી અ-
ધ્યાત્મની જે વારતાઓ તેના જે લવ તેણે કરીને ભુયઃ કહેતાં ફરીને સુગંધપ-
ણાને પ્રગટ કરે છે ॥ ૨ ॥

હવે જન સાસનને મેરૂ પર્વતની ઉપમા આપે છે નાના પ્રકરનો ઉત્સ-
ર્ગ અને રૂડો જે અપવાદ માર્ગ તેની રચનાવંત રૂપ શિખર તેની શોભાએ
શોભીત છે વળી શ્રદ્ધારૂપ નંદન વનમાં ચંદનનો વૃક્ષ તે રૂપી જે પુષ્કી તે
થકી પ્રગટી છે સુગંધી જહાં એહવો મેરૂ તુલ્ય છે વળી એ મેરૂ પર્વતની પ-
છવાડે ભમતા જે પરદર્શન રૂપીઆ ગ્રહના સમુદ્ર તેણે કરીને સદાય શોભીત છે
તથા તર્ક જે શુધ વિચાર તે રૂપીણી સુવર્ણ શિલા તેણે કરીને ઉચો છે એ-
હવો જૈનાગમ રૂપ જે મેરૂ તે જ્યવતો વરતો ॥ ૩ ॥

હવે જન સાસનને સુર્યની ઉપમા આપી વખાણે છે જૈનાગમરૂપ સુર્યના
ઉદય થકી ચોરી ભરી ધર્યાદીક દોષ દૂરો વળી જે થકી કણિકમાં જન્મતને

વિષે અજ્ઞાનરૂપ અંધારૂ ક્ષય થાય ને થકી મારગ નિરમળ થાય છે વળી ચક્ર માંથી પ્રમાદરૂપ નિદ્રા જાય છે તથા જેમ સુર્યોદયથી દીવશ ઉગ્યો એમ શિ હ થાય છે તેમ જૈનાગમના ઉદયથી પ્રમાણની સિધ્ધતારૂપ દીવશની સિદ્ધતા થાય છે તે જાણીયે દીવશને પ્રારંભે લોક પ્રભા તે મંગળીક બોલે છે જેમ સુર્ય ઉદયે લોક ન્યાય માર્ગે ચાલે ન્યાયના વચન બોલે તેમ જૈન સુર્ય ઉદયે નય તથા ગમાની વાણી તે રૂડી રીતે પ્રાઢતા પામે છે એવો એ જન સાસન રૂપીયો સુર્ય તે જ્યવંતો વર્તે ॥ ૪ ॥

હવે જન સાસનને ચંદ્રની ઉપમા આપી વખાણે છે અધ્યાત્મરૂપ અમૃતનો જે સ્વાદ તેણે કરીને કુવલચ જે પૃથ્વીરૂપ કમળ તેને વિકસ્વર કરે છે. વળી વાણીરૂપ કીરણ તેના વિલાશે કરીને સંસારના તાપનો જે સમુદ્ર તેના નાશ કરે છે એહવો છે વળી એ ચંદ્રમા કેવો છે જે તર્ક વિચાર રૂપીયો માહાદેવ તેના મસ્તકે રહ્યો થકો ઉદય પામ્યો છે વળી દીપતા જે નય તે રૂપ જે તારામંડળ તેણે પરીવર્યો થકો ફીરે છે એવો તેજનાગમ ચંદ્ર તે આ જન સાસન તે કોને રૂચીપણાને ન ઉપજાવે આપીતુ સર્વને ઉપજાવે ॥ ૫ ॥

જેના અનેક નયમાંથી એકેકા નય ગ્રહણ કરીને એટલે રૂબુ સુત્ર નયથી બોધનો મત પ્રગટ્યો અને સંગ્રહ નયથી વેદાંતીકનો મત પ્રગટ્યો તથા સાંખ્ય મત પણ સંગ્રહ નયથીજ પ્રગટ્યો અને નૈગમ નયથી યોગ મત પ્રગટ્યો અને વૈષેષીક મત પ્રગટ્યો શબ્દ નય થકી મીમાંસક દર્શન ઉપનુ અને જૈન સાસનતો સર્વ નયે કરીને ગુફીત છે તે માટે આ જન સાસનમાં સંસારમાં સારપણુ પ્રત્યક્ષપણે રૂડી રીતે દખીએ છીએ. ॥ ૬ ॥

ઉકલાટ જે બાક તેના જે તાપ તે સુર્યને જીતી શકે નહીં અને અગ્નીના કણીયા તે દાવાનળને જીતી ન શકે તથા સીધુ નદીનું જળ તેના જે વેગ તે લવણ સમુદ્રને ઢેલી ન શકે પથરના જે ખંડ તે મેરૂ પર્વતને દાબી ન શકે એમ સર્વ નયના એકતા ભાવની મોટાઇનું સ્થાક એહવો તીરથંકરનું જે આગમ તેને તે પરદર્શનીયો હાણવાને સમર્થ નહીં શા માટે જે જી જૈન તે સર્વ દર્શની છે અને તે દર્શનીયો જૈનના એકેક અંશી છે ॥ ૭ ॥

પરદર્શની નેટલા છે તે એક એકના મતને ખંડ્યા વિના પોતાના મતને સ્થાપી શકતા નથી એ મત મતનો જે કદાગ્રહ તેનો પ્રક્ષેપ કરતાં ક-
ષાયરૂપ કાઢવે કરીને મન મલીન થાય છે એકદાગ્રહનો વ્યાપાર તેતો દરી
દ્રના ઘરનો નિધાન હરવાને વેતાલ ગયો તે પ્રાય જાણુવો ઉપક્રમ સર્વ જ-
ન મતને વિષે હીતકારી નથી માટે અરથી જીવને એ જન મત તે તત્ત્વ
રૂપે પ્રસિધ્ધ છે ॥ ૮ ॥

જેહનો અનુક્રમ જ્ઞાનને માત્ર અંશે કરીને ખંધાયો છે એહવી પરદર્શ-
નીઓની વારતા છે તેવા મત મત્ત્વ હજારો ગમે વર્તે છે પણ તે વાતોને
વિષે માહારૂ ચીત જાતુ નથી શા માટે જે સિધાંતોને વિષે માહારૂ મન લી-
ન છે માટે ચિત્ર માસે દીશો દીશે જે કુલ તેણે કરીને પવિત્ર એહવી જે
લતા તે કેટલીક વિકસ્વર થાય કુલે પણ જે કોયલ તે આંખાની મંજરી શુ-
રક્ત થકી તે લતાઓને વિષે રતીનપામે તેની પેઠે માહારૂ ચીત પણ સિધાં-
તરૂપ આંખાની મંજરીએ રક્ત થયો થકો અન્ય દર્શન રૂપ લતાઓમાં જાતુ
નથી. ॥ ૯ ॥

આ શબ્દ છે કીંવા મતી છે કે અર્થ છે કે ગુણ છે કે દ્રવ્ય છે કે જ-
તી છે કે ક્રીયા છે વળી એનો શબ્દાર્થ કેમ હશે એહવો સંદેહ રૂપીયો ખી-
લો તે મત મત પ્રતે રહ્યો છે પણ જન મતમાં નથી તે પદ પદ પ્રતે જ-
ત્યંતર અર્થની સ્થિતી છે માટે સામાન્ય અને વિશેષ જેવો પદાર્થનુ યથાર્થ
નીશ્ચય તાત્પર્ય અર્થ તેને જાણે છે માટે જન મતમાં સંદેહ રૂપ ખીલો
નથી. ॥ ૧૦ ॥

જે સ્યાદવાદ રૂપ જૈન ગુદ્રા તેમાં કેવો ગુણ છે જેમાં વસ્તુને અન-
ર્થણ કરી છતાં પણ તેવસ્તુ ગુણતાને પ્રાપ્તિ થાય છે અને વસ્તુ અપર્ણ કરી
છતાં તે સુખ્યતા ભાવને પ્રાપ્તિ છે અને જેના તાત્પર્ય અર્થને અવલંબને કરીને
તે પ્રમટપણે લોકીક યોધ થાય છે અને સંપૂર્ણ યોધતો સમગ્ર વિવક્ષના અ-
નુક્રમ થકી માહા નિપુણ બુદ્ધિવાળાને પ્રકાશ થાય છે તે માટે એ લોકોત્તર જ-
ન જાણુ કેકાણુ એહવી જે સ્યાદવાદ શૈલી રૂપ ગુદ્રા તેને અમે સ્તવીએ
હીએ ॥ ૧૧ ॥

તે જૈનાગમ કેવુ છે જેમાં પોતાના આત્માનો અનુભવ કરવાના આશ્રયના વિષય છે એહવો ઉચ્ચણે કરીને જેના ક્રમ છે એટલે પરી પાટી છે અને એછને જેમ સંસ્કૃત ભાષા આશ્ચર્ય કરનારી અને મોહ ઉપજાવનારી છે તેની પેઠે અલ્પ બુદ્ધીવાળાને અચ્ચો પામી મુઝાવવાનું સ્થાનક છે માટે જૈનાગમ તો વ્યુત્પત્તીનું નિરૂપણ કરનાર જે હેતુ તેણે કરી વિસ્તરણ એહવો જે સ્વાદવાદ માર્ગ તેણે કરી રચેલું એહવું જૈનાગમ છે તેને પામી ને માહરા ચીતમાં બીજો કોઈ પણ વ્યાક્ષેપપણ્ય કીવારે પણ થતું નથી ૧૨

માટે સર્વ વચન ગત સમુહનું જે મુળ એહવું એ જન સાસન કહ્યું છે એ જન સાસન થકીજ પગટયા એહવા જે નય નયના મત તેવા મતે કરીનેજ દુષ્ટ પ્રાણી તેજ જન આગમનું ખંડણ કરે છે તે પાપીષ્ઠ આત્મા આનો આત્મા પાપ રૂપ મેલે કરી ઢંકાણો છે એવા દુષ્ટોનું જે કાંઈ કીંચી તમાત્ર ડાહાપણપણ્ય છે તે જેમ કોઈક મુરખ જે વૃક્ષની ડાળે બેઠો થકો તે જ ડાળ કાપવાને ઉજમાળ થાય તેથી કડવા વિપાક પામે તેમ તે કુવિચાર વાળાને આગળ કડવા રૂળ પ્રગટ થશે. ॥ ૧૩ ॥

ઉન્માદ કરીને વિવેચના લક્ષણ જે નયનો વાદ તેહની જે રચના તે જો તજ્યો છે એહવો થકો વળી માંહેમાંહે ઝગડો તજીને વળી કાને અમૃત રૂપ વાણી સાંભળીને સિધાંના અર્થ રહસ્યનો જે જાણુ પુરૂષ તે બીજા શાસને વિષે રતિ કેમ પામે અર્થાત નજ પામે જે જૈન વાણીને વિષે સઘળા એ નય પ્રવેશ કરે છે પણ તે જુદા જુદા મતવાળાના મતમાં સર્વ નય નથી તે જૈન વાણી કાંઈ તેમાં રહેતી નથી શા માટે જે તે સર્વ વ્યગ્રહ ચીત વાળા છે માટે જૈનમાં સર્વ નય છે જેમ માળાને વિષે સર્વ માણુકા રમે છે પણ છુટા માણુકા પડયા હોયતેને માળા ન કહીયે અને એક માણુકે સર્વ માણુકા સમગ્રણા એમ પણ ન કહીયે માટે તે માળા સરખું જૈન મત છે. ॥ ૧૪ ॥

એમ એક બીજાના વૈરભાવે કરી જુઠા જુઠા જે પોતપોતાના અર્થ તેને સાચા કરતા એહવા મતવાળા જે દરરાની તે પોતાના નયનો વિષય ગ્રહણ કરી મધ્યસ્થપણાને સ્વીકારી સારા માઠાનો વિભાગ કરાવીને જે સ્વાદવાદ રૂપ ઉત્તમ માર્ગને વિષે લોકોનું ચીત સ્થાપન કરાવીને જે મધ્યસ્થપણ્ય ગ્રહણ

કરી તેમની દીગ મુઠતાનો નાશ કરે તે વિનયવંત પ્રાણી કુંદનુ કુલ તથા ચંદ્રમા સરખો ઉજળો ને જરા તેણે કરી વૃક્ષીવંતો થાશે અહી કવીએ પોતાનું નામ પણ સુચવ્યું છે ॥ ૧૫ ॥

ઇતિ ઝોગાણીસમે જૈન મત સ્તુત્ય અધીકાર સમાપ્ત.

હવે વીસમે અનુભવાધિકાર કહે છે.

શાસ્ત્ર ખતાવી ને દશા તેણે કરીને ગળી ગઇ છે સારી નરસી અસદગ્રહ રૂપકપાયની કલુષતા જેની તેને પ્રીય એહવો ને એક અનુભવ તેથી એવું ને રહસ્ય તે કાંઇ પ્રગટ થાય છે ॥ ૧ ॥ પ્રથમ અભ્યાસ રૂપી વીલાસનાસન્નેગે કરીને ને પ્રાણી પુરો યુક્ત કાંઇક રહસ્યમાં લીન થાય છે અને કરી ચંચળ પણ રહે છે જેમ ચંચળ સ્ત્રી પોતાના વિલાસના ચોગે કરી કાંઇક સુખમાં લીન થાય છે અને પછે જેવીને તેવી ચંચળ રહે છે તથા જેમ કીડાને ભમરી જ્યારે ચટકો ભરે છે ત્યારે તેને ધ્યાને કરીને તે ત લીન થઇ જાય છે અને પછે ભમરી જેવારે પોતાના ચટકાનો ઉદયોગ મુકી આપે છે તેવારે તે સર્વ ભુલી જઇ પોતાનો મુળનો સ્વભાવ ધારણ કરે છે તેની પઠે જાણી લેવું ॥ ૨ ॥

ચોગ જ્ઞાનીએ પાંચ ભેદ મન કહ્યું છે ૧ ક્ષીભમન ૨ મુઠમન ૩ તે મ વિશિષ્ઠ મન ૪ એકાગ્રમન ૫ નિરુદ્ધમન એ પાંચ પ્રકાર મનના છે. ॥ ૩ ॥ તેમાં ક્ષિપ્તનુ બક્ષણુ કહે છે પોતાના ચીતને સન્મુખ કહ્યા ને વિષય તેને વિષે રજો ગુણે કરીને થાયું ને મન અને સુખ તથા દુઃખ યુક્ત તેણે કરી યુક્ત એહવું ને બહીર મુખ થએલું ને ચીત તેને ક્ષિપ્ત એ વું મન કહ્યું છે ॥ ૪ ॥

જેમાં બહુભતાયે તમે ગુણ હોય એટલે દોષ સહિત વિરૂધ્ધ કામને વિષે તત્પર હોય અને વિવેક રહીતપણે કૃત્યાકૃત્યની વિદ્યેચ્છા વિના ને મન તેને મુઠ મન કહીએ ॥ ૫ ॥ ને ધૈર્યના બળથી દુઃખના કારણ ગણતો ન શી, શબ્દાદીક વિષયમાં રૂપરસોદીકના કારણ જાણી કકારપણે પ્રવર્તે એહવું જ ચીત તેને વિશિષ્ઠ મન કહીએ ॥ ૬ ॥

રાગ દેખાદીકે રહીત જે ગુણવંત પુરૂષ છે અને સદાય ખેદાદીકનુ પ
રીહાર કરનાર જે પુરૂષ તે સદૈવ રાગ દેષ ટાળવાથી જેનુ મન સર્વ કાર્ય
માં સરખુ મીઠ્યુ છે તેને એકાગ્ર મન કહીયે ॥ ૭ ॥ જેની વિકલ્પ^૧ પ્રતી
શાંત થઇ છે વળી અવગ્રહાદી ક્રમનથી પાણુ ઓસરયું છે કષ્ટથી એહવુ શુ
ધ મન તે આત્મારામ મુનીનુ જે અંતઃકરાણુ હોય તેને નિરૂધ મન કહીયે

ચીતની ત્રણ દશા તે આ સમાધીમાં કાંઈ ઉપયોગ પામતી નથી તે-
વારે પાણુ તેમાં બે દીશા તો સત્વોત્કર્ષ થકી તથા સ્થીરતા થકી અને સમા-
ધી મુખના અતીશયથી ઉપયોગ પામે છે ॥ ૮ ॥ કદાચીત વિક્ષિપ્ત ચીતને
વિષે યોગ સમાધીમાં આનંદીત હોય તો યોગરંભ સંભવે ક્ષિપ્ત મુઠને તે
યોગના વિવેશ વિષયરૂપ ઉદય હોય ॥ ૧૦ ॥

વિવિધ પ્રકારના યોગને વિષે કરતુ અને વિષય કષાયે ભરયું એવુ ઘ-
રમાં રમતા બાળની પેઠે ચપળ જે મન તે અભ્યાસે કરી રૂકુ જાણુવુ ॥
૧૧ ॥ વચનાનુષ્ઠાનમાં રહ્યુ એહવુ જાતુ આવતુ અતિચાર સહિત મન હોય
તો પાણુ જે મન અભ્યાસ દશામાં વરતતો થકો હોય તો જેમ હસ્તીને આ-
કુશે રૂકુ થાય તે દ્રષ્ટાંતે તે મન પાણુ રૂકુ થાય ॥ ૧૨ ॥

જ્ઞાન વિચારણના મુખથી જેમ કાંઈક આનંદ થાય એહવે બાજ્ય અ-
ર્થે કરી લોભાવીને તેમાં ચીતને યોભાવી રાખીને જ્ઞાનના વિચારને સન્મુખ
કરીએ ॥ ૧૩ ॥ રૂડી છન પ્રતીમા રૂડાં સિધાંતના પદ વચન અક્ષર તે પુ-
રૂષ વિશેષ જે બહુ સૂત ગીતાર્થ મુની હોય તેહનેએ ત્રણ આલંબન પ્રભુએ ક-
હ્યાં છે. ॥ ૧૪ ॥

રૂડે આલંબને કરીને પ્રથે રૂડો ભાવ હોય માટે સાલંબન યોગી જે
રૂડા છવ હોય તેણે શુદ્ધ આલંબન ધરવુ ॥ ૧૫ ॥ અને ક્ષણિકમાં સાલં-
બન મન કરે અને ક્ષણિકમાં નિરાલંબન મન કરેએ રીતે અનુભવના પરી-
પાકથી તે પ્રાણી સદાય નિરાલંબન થાય ॥ ૧૬ ॥

પછે એક પદાર્થને અવલંબીને જેવારે બીજુ કાંઈ ચીતવે નહી તેવારે
જેમ કાષ્ઠ વિનાની અગ્ની ઉપસમે છે તેની પેઠે ઉપશાંતપણુ પામે ॥ ૧૭ ॥

માટે શોક ગર્વ કામ મત્સર ક્રોધ હઠ વિષાદ અને વેર ઐરસ્યાં વાનાં સમ તાવત પ્રાણીને ન હોય એ વાતનો સાક્ષી ઇહાં અનુભવ છે. ॥ ૧૮ ॥

• શાંત મનને વિષે રહેતા થકા આત્માનો શાંત સ્વભાવીક સદેશનદેશ્ય તેજ છે તે પ્રગટ થાય તેવારે જે કુવિદ્યા છે તે રાખ થઈ જાય અને મોહાં ધકાર નાશ પામે ॥ ૧૯ ॥ બાજ્ય થકી મનનો જે અધીકાર તે શાંત પરીણામી અંતર આત્માવાળા પ્રાણીને ન હોય કેમકે તેને દેવચરૂપી જે પરમાત્મા તે દયાનથી હુકડો છે તે માટે ॥ ૨૦ ॥

કાયા અધીષ્ટીત જે બહીરાત્મા તેના અધીષ્ઠાન જે અંતર આત્મા છે તે પ્રતે પામે અને ગઈ છે સમસ્ત ઉપાધી જેને તેને જ્ઞાનીએ પરમાત્મા કહ્યા છે ॥ ૨૧ ॥ જેને વિષય કપાયનો પ્રવેશ હોય તથા તત્વની અશ્રદ્ધા હોય અને ગુણી ઉપર દ્વેષ ધરે અને જેને આત્માનુ ઝાળખાણ નથી તેને પ્રગટપણે બહીરાત્મા કહીયે ॥ ૨૨ ॥

જેને તત્વની શ્રદ્ધા હોય જ્ઞાનપાણ્ય હોય માહાવ્રતીપણ્ય હોય તથા અમ માદીપણ્ય હોય એમ કરતાં જેવારે મોહને છોડે તેવારે તેને પ્રગટપણે અંતર આત્મા કહીયે ॥ ૨૩ ॥ છતાં કેવળ જ્ઞાન હોય અને મન વચન કાયા ના જોગ નીરોધી આઠ કર્મ ક્ષય કરી સિદ્ધમાં વસે તેવારે તેને પ્રગટપણે પરમાત્મા કહીયે ॥ ૨૪ ॥

જે પ્રાણી આત્માને અને ગુણ વૃત્તિને માંહો માંહે વેહેચણ કરીને ઠેકાણે જોડે તે પ્રાણી કુશળાનુ ખુદી પુન્ય સહીત મોક્ષ પદને પામે ॥ ૨૫ ॥ જે પ્રજ્ઞમાં રહ્યો પ્રજ્ઞનો બાણ તે પ્રજ્ઞને પામે એમાં શો અચબો છે માટે પ્રજ્ઞ વેતાપુરૂષ જે જ્ઞાની તેના વચને કરી પ્રજ્ઞ જે મોક્ષ વિલાસી મુખ તેને અમે અનુભવીએ છીએ ॥ ૨૬ ॥

પ્રજ્ઞ અધ્યયનને વિષે કહ્યું છે કે અઠાર હજાર સીલાંગ રથે કરી જે પ્રજ્ઞચર્યને પામ્યુ તેને પુણ્ય યોગી અને પરમ પ્રજ્ઞ કહીએ ॥ ૨૭ ॥ માટે એનેજ બ્યાવો એહનીજ પુણ્યવતે ભક્તિ કરવી અને એને વિષે મોટાઈ પાણી નીચુતી થરીએ તો સંસાર સમુદ્ર તરફો સહેજ છે ॥ ૨૮ ॥

ઇચ્છા યોગ તો અમારે નિરખળ છે પુરો આચાર પણ અમે પાળી શકતા નથી પણ મોટા મુનીની ભક્તિયે કરીને તેહની પદવીને પામશુ ॥ ૨૯ ॥ ઘોડી પણ જ્યાણા કપટ રહીત થશે તો તે શુભ બંધકારી છે પણ આત્મ ભાવની જે વેહેચાણુ તે અજ્ઞાનને ટાળનાર છે ॥ ૩૦ ॥

સિધાંતના અમે પક્ષી છુ તેના અંગ જે શાસ્ત્ર તેના શક્તિ પ્રમાણે અમારે પરીચય છે માટે પરમ આલંબન ભુત એવો જે સમકીત પક્ષ તે અમારે રૂડો છે ॥ ૩૧ ॥ શુધ ભાખણુ વિધી શાસ્ત્રનો રાગ કરવો શુધ માર્ગનુ સ્થાપન કરવુ વિધી માર્ગની ઇચ્છા રાખવી અવીધી ટાળવી અને સિધાંતની ભક્તિ કરવી એ અમારો સિધાંત છે. ॥ ૩૨ ॥

અધ્યાત્મની ભાવનાયે કરીને ઉજવળ એહવી જે ચીત વૃત્તી તેણે કરી ને ઉચીત કાર્ય કરવુ તથા હીતકારી કરણી કરવી પુર્ણ ક્રીયાના વિલાસનો અભીલાષ ધરવો એ અમારે આત્માની શુધીકારક છે એક અંતઃકરણની ઉજવળ તો જે શુધી કરવી તે અને બીજા આધથી માંડી અંત પર્યંત પુર્ણ શુભ ક્રીયા કરવાની અભીલાષ એ જે વાના આત્માની શુધી કરનાર છે ॥ ૩૩ ॥ તથા એક કરવા ચોગ્ય આરંભતે શાક્ય આરંભ અને બીજા શુદ્ધ પક્ષ એ જે વાનાં શુભાનુ બંધી છે એ જે જેને પ્રારંભ કાળે સમર્થ છે એમાં જેની શક્તિ ઉદય અને શુદ્ધ પદ્મપણા છે તેને તો હીતકારી માને અને એથી વિપરજનસ જે છે તેને અહીતકારી માને એવી રીતે અનુભવ જ્ઞાનને મળવા ના એ પંથ છે એથી મીથ્યાત્વ ટળે ॥ ૩૪ ॥

જેને અનુભવનો નિશ્ચય નથી અને નિશ્ચે માર્ગનો જે ચારીવતેથી બ્રહ્મ છે તથા બાજ્ય ક્રીયાની આચરણા છે તેથી લોકમાં ઉગ્ર વિહારી થઈ આચારનો ગર્વ ધરે છે તેને જ્ઞાની ન કહીયે ॥ ૩૫ ॥ બાજ્ય દ્રષ્ટીવાળા જે મુરખ લોક તે તેને બાજ્ય ક્રીયાવંત દખી પ્રીતી ધરે તે તો જેમ કોઈક વાણીયો બાજ્ય ક્રીયાણાનો વ્યાપાર કરતો દખીયે તેની પેઠે બાણવી માટે શ્રદ્ધા વીના નુ કાંઈએ પ્રમાણુ નથી. ॥ ૩૬ ॥

માટે જે બાજ્ય ઉપર જે તે જેને જ્ઞાન પરીક્ષા કરે તથા પ્રકર્યમ હવે

તે આચાર્ય જોઈને પરીક્ષા કરે અને પંક્તિ તો જ્ઞાન તત્ત્વ દેખી પરીક્ષા કરે ॥ ૩૭ ॥ લોકને વિષે કોઈની નોંધા કરીએ નહીં પાપીને વિષે મોટી સંસારની સ્થિતિ ચીંતવીએ જે ગુણ યુક્ત પુરુષ હોય તેની પુજા કરીએ તથા જે અલ્પ ગુણી હોય તેના ઉપર રાગ ધરીએ ॥ ૩૮ ॥

તથા આગમનો નીશ્ચય કરી લોક સંજ્ઞા છોડીને વિવેકનુ સાર જે શ્રદ્ધા તેને વિષે ચાગીશ્વરે સદાય ઉદ્યમ કરવો, ॥ ૩૯ ॥ બાળ કાળ થકી પણ આલાપે કરીને હીતની વાત લેવી દુરજન ઉપર દ્વેષ ન કરવો સત્ય જો લવુ પારકી આસાને પાસ સરીખી જાણવી ॥ ૪૦ ॥

કોઈ વખાણે તો ગર્વ ન કરવો કોઈ નિંદા તો કોપ ન કરવો ધર્માચાર્યની સેવા કરવી તત્ત્વને જાણવાની ઇચ્છા રાખવી ॥ ૪૧ ॥ પવિત્રપાણી સ્થીર તાપણું અને નિષ્કપટપાણું આદરવું તથા વૈરાગ્ય ધરવું અને મનને વશ કરી રાખવું. તથા સંસારના દાષ દેખવા વળી દેહને વીનાશીપણે ચીંતવવું ॥ ૪૨ ॥

પ્રભુ ઉપર ભક્તિ ધરવી પણ પંડકાદી દોષ રહીત દેશ જે સ્થાનક તે સેવવું સમકીત દીશામાં સ્થીર રહેવું પ્રમાદરૂપ દુશ્મનનો વિશ્વાસ ન કરવો ॥ ૪૩ ॥ દયેય રૂપ જે આત્મબોધ તેમાં રહેવું સઘળે સ્થળે આગમ સિદ્ધાંતને આગળ કરવું કુવિકલ્પ છાંડવા જે મારગે વૃદ્ધ ચાલે તે મારગે ચાલવું. ॥ ૪૪ ॥

તત્ત્વને પ્રગટ કરવું જ્ઞાનરૂપ આનંદ ભેર રહેવું જ્ઞાનવંતને હીતકારી થઈને રહેવું એ અનુભવવંત જીવોના પ્રકાર છે.

ઇતિ વીસનો અનુભવા અધિકાર સમાપ્ત.

હવે એકવીસમો સજ્જન સ્તુતિ અધિકાર કહે છે.

ચંદ્ર વીકાશી કમળના ફુલનો સમુદ્ધ ચંદ્રમા કપુર એ સરખા ઉજવળ જેના ગુણ છે તથા જે મનુષ્યના ચીતને વિષે મલીનતા પાણુટાળીને નિરમળતા ઉજવળતા પાણીને વિસ્તારે છે એવા જે સજ્જન પુરુષો તે મારા ઉપર પ્રસન્ન મને સદૈવ રહે જે જેણે પોતાનો અર્થ જાણ્યું કર્યો છે અને જેની મુખ્ય પણે પર ઊપગારની પુઠ્ઠી છે એહવા સજ્જન જે માહરા ઉપર

પ્રસન્ન છે તો ઊન્મત એહવા ખગ જે દુરજન લોક તેના અપ્રસન્ન તાયે શું થયાનું છે. ॥ ૧ ॥

રૂઝા જે કવી છે તે અર્થનુપતિ એનવા ગ્રંથ રચે પણ કૃપા નંજરની લહેરી તેનું ઘર એવા જે સજ્જન તે ગ્રંથને વખાણીને વિસ્તાર કરે છે તે ઉપર દ્રષ્ટાંત કહે છે “જેમ વસંત લક્ષ્મી જે છે તે આંખાની મંજરીના મનોહર પાણને પ્રગટ કરે છે પણ પોતાના પંચમ રાગના ચમત્કારે” કરી એટલે રાગના ટહુકો તેણે કરીને કોયલજે છે તે મંજરીનું સોભાગ્ય પણ જગતમાં વિસ્તારે છે. ॥ ૨ ॥

દાષના વિસ્તર રૂપ વિષે સહીત એહવું ખલ પ્રાણીના મુખ રૂપ જે સર્પનું ઘર તેથી ઉઠીને કોપે ખળતો થકો એહવો દુરજનની છબ રૂપ જે સર્પ જે ગુણીના ગુણને નિશ્ચેથી ક્ષય પાણને પમાડે શું અપિતુ પમાડેજ તે માટે માહા પ્રભાવનું ઘર એહવો જે શાસનો અર્થ તેની પ્રમીના જાણ જે સજ્જન તેની જે કણના તે પુણ્ય વાલી રૂપની ખુટી એટલે જડી તે દિવ્ય ઔષધી કહીયે તેને પાસે રહેતા થકા તેને ઝેર ચડે નહી. ॥ ૩ ॥

દુરજન મુખિની રીતીયો તો જે વારે પોતાની મેળે પદ વાંચતાં અર્થ સુઝે એવા અલ્પાર્થને સુગમ પદ જ્ઞે અમે જ્ઞેડીયે તો ખલ માણસ એમકલેશે જે કાંઈ આ ગ્રંથમાં સાર નથી એમ માને વળી જ્ઞે અમે ગંભીર અર્થ સહીત પદ ખાંધીએ તો ખલ માણસ એમ કલેશે કે કણ પદ ખાંધ્યાં છે એનું શું અર્થ કરીએ એતો મુગાની પારશી છે એવે ગ્રંથે કોઈને ગુણ ન થાય જે આગળ ખુટી વીચારે એહવા જે કોણ રૂઝા કવિ છે વળી સર્વને ભોજ પડે એવાં ક્યાં કાવ્ય છે એવું દુરજન જોલે માટે એ ગ્રંથ મર્યાદાની સ્થિતીને ઊછેદ કરવાની મતી છે તેને જે ટાળે કવિના ગુણને જાણે એવા જે સજ્જન પુરૂષ તેની વ્યવસ્થા રૂડી દીઠી. ॥ ૪ ॥

અધ્યાત્મ રૂપ અમૃત વહી એવી વારતા તેનો પાન કરીને સજ્જન પુરૂષ સુખ માને છે અને જે ખગ લોક છે તે એવી વાણીને વિષમ પદ કહીને વિષ રૂપ પ્રમટ કરે છે એમાં શું આશ્ચર્ય છે તે ઉપર દ્રષ્ટાંત કહે છે જુ-

ઓ ચંદ્ર કીરાણુના દર્શનથી અમૃત પીને ચકોર ઘણુ રીઝ પામે છે તો શું ચંદ્ર દેખીને ચકવો ચકવી ઘણો ખેદ નથી પામતા અપિતુ પામેજ છે ॥ ૫ ॥

જેમ કાંઈક સરખાપણુ દેખીને કાચમાં અને ઇંદ્રની નીલમાણીમાં અભેદ રૂપ તે એકપણુ જાણે તેવા અદ્ય બુદ્ધીવાળાને મોઠા કવીની ગુઢ અરથની રચના તે હરખ લાગી ન થાય જે માણી અવિષમ વસ્તુને વિષે એક રેખા ઉપર અર્ધ રેખા ઇત્યાદીક અંશે થકી વસ્તુને વિશેષપણે જાણે છે એવા કુશળ બુદ્ધીવાળા સજ્જનને એ ગ્રંથના જે ભાવ છે તે માહા મોત્સવરૂપ છે ॥ ૬ ॥

જેમાં પુર્ણ અધ્યાત્મ પદાર્થ તે સહિત ઘટના છે પણ તે જેહની દશા અજાને કરીને અવરાણી છે એવા અદ્ય બુદ્ધીવાળાના ચીતમાં તો જે રીતે પડીત લોક આવા ગ્રંથથી રીજ પામે તે રીતનો અમત્કાર ન ઊપજાવે તેના દ્રષ્ટાંત "જેમ કામે વ્યાપી થકી અંતરંગમાં વિષય સુખને ઇચ્છતી થકી તથા બાહ્યથી ભય શોક ધરતી થકી પુરૂષને વલભ હું રૂપવંતી એમ ગર્વે ભરી થકી રૂડી વચનની ચતુરાઈ કરનાર એહવી જે ચતુર સી હોય તે પણ ગામ ડીયા મુખને રીઝાવી ન શકે પણ વિકાસ પુરૂષને આનંદ પમાડે તેની પઠે જાણુવું. ॥ ૭ ॥

સિદ્ધાંતરૂપ કુકમાં ચંદ્ર સરીખુ નિરમળ અધ્યાત્મરૂપ પાણીના પુરમાં સ્નાન કરીને ભવ દુઃખ રૂપ તાપ અને પાપરૂપ જે તાપ તથા લોભ તૃસ્નાને પણ છાંડીને યથા શુદ્ધરૂપે કરી વળી સમતા રૂપ ઇંદ્રીય દમન જે પવિત્ર તે રૂપ ચંદને કરી શરીર વિલેપીત છે જેનું વળી શીળરૂપ ઘરેણું કરી શોભતા સર્વ ગુણના નિધાન એહવા જે સજ્જ તેને હું નમુ છું. ॥ ૮ ॥

જે ગ્રંથ કરતા મેઘ સરખા છે તે પદ્ય બંધે કરીને ખહુ રસ ભરે વરસતાં થકાં તેથી પ્રેમરૂપ પુર તે સજ્જનના ચીતરૂપ સરોવરમાં વેગે કરીને ભરાય છે વળી અસાધારણ ગુણના દેષી જે દુરજન તેના તો અંતઃકરાણુના બંધ તુટે છે અને એવા વિચીત્ર પ્રકારી જે ગ્રંથ તેના ભાવના બાણ જે પુરૂષ છે તે વિનયે પ્રણીત રસે ઉજવળા છે તેના નેત્રથી સ્નેહરૂપ આંસુ ઝરે છે ૯

રૂઝ કવીની પ્રાઠ એહવી જે ગ્રંથના ભાવની રચના તેણે કરીને ઉપનુ

જે યશના સમુદ્ર તે રૂપી ક્ષીર સમુદ્ર તે સજ્જન પંડીતે વર્ણવ રૂપી એ એ રૂએ કરીને મથ્યા તેથી પ્રગટયું જે રીણુ તેના ઉન્નવળના ચંદ્રમા થયો વળી તેને વલોવતાં જે છાંટા ઉડ્યા તેના તારામંડળ થયા તથા કેલાસાદીક પર્વત થયા એ રીતે અંથનાજસ સલીલાયે કરીને પસરયો. ॥ ૧૦ ॥

કવીના કાવ્ય દખીને અમૃત હારયુ એમ વિચારીને દેવતાઓ સદાય અત્રત પીવાની શંકા ધરતા થકા ખેદ ધરે છે શા માટે શા મૃદુ સુકોમળ છે હૃદય જેહનુ એહવા જે સજ્જન તેમસ્તક ધુણવી કરીને જે સર્વને ઊપબોગ્ય પણા પસરતુ એવુ તે કવીની કિરતી રૂપ અમૃતનુ પુર તથા જેને નિરંતર રક્ષારૂપ ઢાંકણુ અત્યંતપણે દીધુ છે તેને જાણીને દખીને હસીને હરખ પામે છે ॥ ૧૧ ॥

રૂડા નય રૂપ માટી વડે કવીશ્વર રૂપીયા જે કુભાર તે શ્લોકરૂપ ઘડો નિ પજાવે પછે જેમ કુભાર તે ઘટને પરીચય તે હાથે જાલી ટપણે સમારી તડકે મુકે તેમ શ્લોક ઘટને પરીચય વિચારીને પદ અક્ષર આઘા પાછા હોય તેને સ મારે એવી રીતે તડકે મુકે પછે પંડીતને દખાડી પરીપક કરે તે જાણે નીમાડો દખાડે હવે દુરજન જાણે જે પંડીત છે તેથી માહારા ગુણ હરાણ થશે એમ જાળતો થકા પંડીતની જોડેલી કળામાં દાષ કાઢવાની દ્રષ્ટી રૂપ આગમની જવાળા ની શ્રાણી તેણે કરી વિકરાળ એવી પોતાની નજર રૂપ અગ્ની વળી તે દુરજન નાં જે વચન તે જાણીએ નિદારૂપ અગ્નિની જવાળા તેણે કરી ઘડેલી જીભા તે ખેહુ અગ્નીના વચમાં અંથરૂપ ઘડો મુકીને પાકો કરે છે અને નીમાડાની રાખ થાય તે ઘટ મુલ પોસાય છે ॥ ૧૨ ॥

શેલડી અને દ્રાખના રસના સમુદ્ર સરખુ કવીનુ વચન છે પણ દુરજન રૂપીએ અગ્નીનો જે ચંદ્ર છે તે મધે નાના પ્રકારના દ્રવ્યના યોગ થકી રૂ- ઠી રીતે ગુણુ પુષ્ટીને પામતુ એહવુ કવીનુ જે વચન તે તાજ મદીરાપણાને પામે છે તે મદીરાને હર્ષે કરી સજ્જન પુરૂષ પાન કરીને રૂદ્યમાં હર્ષ ધરે છે તેથી એ આંખો ધુમાયમાન થાય છે સ્વ ઇચ્છાએ હર્ષના કલોલથી પણ શ્લોકના ભાવાર્થ પામીને નાચે છે ગાય છે ॥ ૧૩ ॥

અમારે અંથ નવો છે તો પણ માહા ગુણવંત જે સજ્જન તેના પ્ર-

ભાવ થકી વિખ્યાત થાએ એ વીતે રૂઝા હીતને આર્યે અમારે એ સંજ્જનને
પ્રથના કરવા ભ્રમ નથી શું આપીતુ છેજ જેમ કમળના ગુણને હિસાસ કર-
વાને મુર્યાના કીરણ છે એમ પોતાના થકી જ મવીણ છે એ વાતે સંજ્જન-
ના જે સ્વભાવ છે તે કયાંયે તે પર રૂચી ભાણી નીશ્ચય ઊવે ખવા યોગન-
થી. ॥ ૧૪ ॥

હવે પોતાના ગુરૂનો વર્ણવ કરે છે જેની પક્ષરતી જે કીરતી તેને ગા-
વાને સાવધાન એટલે સ્વર્ગમાં દેવતાની જે અપ્સરાઓ છે તે શ્રી નય વિ-
નયછના ગુણ ગાય છે તેના ગીત શબ્દના કોલાહલે કરી કોલના પામી
એહવી જે સ્વર્ગ નદી તેની પ્રાજ ભાણી તેથી પડથું જે જળ તેના સમુદ્ધે
કરી પખાળ્યો જે મેરૂ પર્વત તેણે કરી મેરૂ પર્વત પણ શીતળતાને પામ્યો
છે નહીં તો અહનીષ પ્રત્યક્ષ પાણીને ભમતાં જે ગ્રહ મંડળ તેના કીરણે કરી
તાપવંત મેરૂ હતો તેહ માણા શીતળ થયો થકો શોભે છે એવા તે મુનીદ્ર શ્રી
નય વિનય નામા પંડીત જે સંજ્જન પુરૂષોના સમુદ્ધમાં વેડેરાહતા. ॥ ૧૫ ॥

તેના ચરાણના સેવક ઉપાધ્યાય શ્રીયશો વિનયછ એ પ્રકરણ કરતા
હવા તે અધ્યાત્મને વિષે જેણે રૂચી ધરી છે એવા પ્રાણીને રૂચી, સહીત
એ પ્રકરણ આણુંદ મુખતુ આપનાર હોજે. ॥ ૧૬ ॥

ઇતિ સંજ્જન સ્તુતી અધીકાર એકવીસમો સમાપ્ત.

इतीं श्रि माहाउपाध्याय श्रि यशोविजयजि

कृत श्रि अध्यात्मसार ग्रंथनो बाढाबोध

पंडित विरविजयजि कृत समाप्त,

આશ્રી અધ્યાત્મ સાર ગ્રંથ માહા ઉપાધ્યાય શ્રીપદશો વિનયજી માહા-
રા જે સંસ્કૃત ભાષામાં ૫૬ બંધ રચ્યો છે મુળ જે આ ગ્રંથનો ભાવાર્થ
છે તે મહાન પંડીત વીના સમજવો ઘણો કઠણ છે આ બાળાબોધ વીર
વિનય જીએ કરેલો છે તે મુજબ અમે છાપ્યો છે પરંતુ તે વાંચતાંજ એમ સ-
મજાય છે કે ગ્રંથના રચનારની ખુદી પ્રમાણે અર્થ કરતાનિ ખુદી ઘણીજ
ન્યુનહતી જે અર્થ છે તે કેટલીક જગ્યાએ તોબાળ જીવોને પૂરો પર સમજ પાણ
પડતી નથી તથાપી અમે તો જોયો હતો તેવો છાપ્યો છે.

ગ્રંથના કરતા પુરૂષે ૯૪૭ કાવ્યની રચના કરી છે તેનો માત્ર આ અર્થ છા-
પ્યો છે અને જોવી રીતે અર્થ કરતા એ અર્થ કીધો છે તેવીજ નકલે નકલ છાપી
છે તેમાં કાંઈ ઉતારતાં અગર વાંચતાં મીરઠીકા બુલ] આવી હોય તે માફ કરી
સમજન પુરૂષે સુધારી વાંચવું.

(૫૧૯)

શ્રી સુગુરુ એ નમઃ

અથ શ્રી તત્વાનુબોધ ગ્રંથ પ્રારંભ.

દોહા

સાસનપતી શ્રી વીર જીન, ત્રીભુવન દીપક જાણુ; ભવોદ્ધી તારણ
તરણુ, વાહણુ સમ ભગવાન ॥ ૧ ॥ ચરણુ કમળ યુગ તેહના, વદે ઇંદ દિ
નંદ; ચંદ નરિંદ રૂનિંદ સુર, સેવે સુરનર ટુંદ ॥ ૨ ॥ તાસુ કૃપાસે ઉચરયા,
જીવ અસંખ્ય મુજાન; લહિ શિવ પદ ભઉદધિ તરિ અજર અમર સુખ થાન
॥ ૩ ॥ તસુ મુખથી ખાણી ખરી, જીમ શ્રાવણુ વરસાત; અનંતનયાત્મ જ્ઞા
નથી; ભવિજન દુખ મીટાત. ॥ ૪ ॥ તે વાણી સુગુરુ મુખે, જે ભવિ હૃદય
ધરત; સ્વપર ભેદ વિજ્ઞાન રસ, અનુભવ જ્ઞાન લહંત. ॥ ૫ ॥ ઉત્તમ નર
ભવ પાય કર, સુદ્ધ સામગ્રી પાય; જે ન મુણે જીન ખચન રસ, અર્જન
જમાણે જાય ॥ ૬ ॥ તે માટે ભવિ જીવક, અવશ ઉચીત એ કાજ; જીન
ખાની પ્રથમહિ શ્રવાણુ, અનુક્રમ જ્ઞાન સમાજ. ॥ ૭ ॥ જીન વાણિકે શ્રવાણુ
વિન, સુદ્ધ સમ્યક્ત ન હોય; સમ્યક વિન આતમ દરસ, ચારીત્ર ગુણુ નહી
જોય ॥ ૮ ॥ શુદ્ધ સમ્યક સાધન વિના, કરણી રૂળ શુભ ખંધ; સમ્યક ર-
ત્ન સાધન થકી, મિટે તિમીર સવિ ખંધ ॥ ૯ ॥ સમ્યક્ત ભેદ જીન વ-
ચનમે, ભેદ પ્રયાય વિશેષ; પિણુ મુખ્ય દાય પ્રકારહે, તાકો ભેદ અલેખ ॥
૧૦ ॥ નિશ્ચય અરૂ વ્યવહાર નય, એ દાનુ પરિમાણુ; દધિ મથન વ્રત કા-
હાહડવા, તેતા ન્યાય પિછાણુ ॥ ૧૧ ॥ દેવ ધર્મ ગુરૂ આરતા, તજે કુદેવ
કુધર્મ; એ વ્યવહાર સમ્યક્ત કહી; ખાલ્ય ધર્મનો મર્મ ॥ ૧૨ ॥ નિશ્ચય સ-
મ્યકત્વનો સહી, કારણ છે વ્યવહાર; એ સમકિત આરાધતા, નિશ્ચય પાણુ
અવધાર ॥ ૧૩ ॥ નિશ્ચય સમ્યક જીવને, પર પરાણુતિ રસ ત્યાગ; નિજ
સ્વભાવમે રમણુતા; શિવ સુખનો એ ભાગ ॥ ૧૪ ॥ બેહુ સમ્યકત્વ તદ લ
હે, સમજે નવ તત્વ જ્ઞાન; નય નિક્ષેપ પરમાણુસુ, સ્વાદવાદ પરમાણુ ॥
૧૫ ॥ દ્રવ્ય ક્ષેત્ર ઇણહી તણા, કાળ ભાવ વિજ્ઞાન; સામાન્ય વિશેષ સમજ
તે, હોય નયાત્મ જ્ઞાન ॥ ૧૬ ॥

અથ વચ્ચનિકા રૂપ તત્વાનુબોધ મંથ કહે છે.

તીકા પ્રથમ નવ પદાર્થનાં નામ કહે છે.

જિવા જિવ પુન પાવો આસવો સંવરો તહા નિઝ
રાવંધ મોઘોય નવ તતાજિળે મળીયા ॥ ૧ ॥

વ્યાખ્યા છવ અછવ પુન્ય પાપ આશ્રવ સંવર નિઝરા બંધ મોક્ષ એ નવ પદાર્થ શ્રી તિર્થંકર કહ્યા છે પણ એ નવ પદાર્થની શ્રી ઠાણું સુત્રના બી બે ઠાણામાં એક છવરાશી બીજી અછવરાશી એ બે રાશી કહી છે પણ બે ત્રીજી રાશી કહે તેને શ્રી ઉવાઈસુત્રમાં નિઝનહવ કહ્યો છે વળી છવ મ છવ દવ ઇતિ દ્રવ્યસંગ્રહ હવે એ છવ તથા અછવ બે રાશીમાં નવ પદાર્થ કેમ સમાવે તે વિચાર કહે છે પ્રથમ સામાન્ય દ્રવ્ય બે કહીએ છીએ અને વિશેષ શબ્દમાં છ દ્રવ્ય કહ્યા છે તે સામાન્ય પર બે દ્રવ્યમાં છ દ્રવ્ય સમાય છે તે છ માંહે એક ધર્મ બીજા અધર્મ ત્રીજા આકાશ ચોથા કાળ પાંચમો પુદ્ગલ એ પાંચ અછવ દ્રવ્ય છે અને એક છવ દ્રવ્ય છે તેમાં વળી પુર્વોક્ત પાંચ અછવ દ્રવ્યના બે બેદ છે એક રૂપી અછવ દ્રવ્ય અને બીજા રૂપી અછવ દ્રવ્ય છે.

એક ધર્મ બીજા અધર્મ ત્રીજા આકાશ ચોથા કાળ એ ચાર અરૂપી અછવ દ્રવ્ય છે ને પાંચમો પુદ્ગલ તે રૂપી અછવ દ્રવ્ય છે તે રૂપી પુદ્ગલ દ્રવ્યના વળી બે બેદ છે એક ચઉ ફરસી રૂપી પુદ્ગલ દ્રવ્ય છે અને બીજા આઠ ફરસી રૂપી પુદ્ગલ દ્રવ્ય છે તેમાં ચઉ ફરસી રૂપી પુદ્ગલનો ચક્ષુ ઇન્દ્રિય વડે દેખાય નહીં અને જ્ઞાનવંત દેખે.

હવે તે ચઉ ફરસી પુદ્ગલ કેટલા છે તે કહે છે આઠ કર્મના આકાર પાપસ્થાનકના કર્મણુ શરીરના મન વર્મણુના પુદ્ગલ તથા વચન વર્મણુના પુદ્ગલ એ સર્વ પ્રધાનસા ચઉ ફરસી રૂપી પુદ્ગલ અણુવા અને આઠ ફરસી રૂપી પુદ્ગલ ને છે તેમાં કેટલાક હરીતોચર આવી અને કેટલાક હરીતોચર

માં ના આવે એટલે વાઉકાયના પુદ્ગળ તથા અહારક શરીરના ધુધલા તે વિ સ્વસા પુદ્ગળ અને છ પ્રકારની દ્રવ્યલેશાના ઇત્યાદીક વસ્તુ આઠ ફરશી ને છે તે માંહેલા ને પુદ્ગળના ખંધમાં કરકશ અને ભારી ફરસના પુદ્ગળ ધણુ હોય તથા સુકમાળ મૃદુ સુકમાળ અને હલકા પુદ્ગળ ધણુ હોય તે દષ્ટી ગોચરમાં ના આવે ઉપરાંત ઉદારીક શરીરગદીક પ્રભુખ સર્વના ને દીઠામાં આવે છે એ માટે આઠ ફરશી પુદ્ગળ દષ્ટીગોચરમાં આવે અને નહી પાણુ આવે અને છવ દ્રવ્ય અરૂપી છે પણ પુદ્ગળ સાથે મળ્યો આકારવંત રૂપી દેખાય છે એ રીતે ખટ દ્રવ્ય તે બે રાશીમાં સમાય છે તેમજ નવ તત્વ પણ બે રાશીમાં સમાય છે કેમકે દ્રવ્યાર્થીક નયે કરી બે દ્રવ્ય છે અને પર્યાયાર્થીક નયે કરી બે દ્રવ્યના નવ પદાર્થ થાય છે તે કહે છે છવ તત્વ તો છવ દ્રવ્ય છેજ અને અછવ તત્વ તો અછવ દ્રવ્યમાંજ કહ્યો છેજ શેષ સાત તત્વ ને છે તે પર્યાયાર્થીક છે બે દ્રવ્યના પર્યાયથી સાત તત્વ નિપન્યા તે બે પ્રકારે છે એક મુખ્યતાએ બીજા ગણતાએ તે આવી રીતે ને.

પુન્ય પાપ ખંધ આશ્રવ એ ચાર તત્વ મુખ્યતાએ અછવથી નીપના છે કેમકે એ ચારે કર્મથી નિપના છે માટે કર્મ તત્વ છે અને કર્મને તો ભગવતીમાં ચઉ ફરસી રૂપી પુદ્ગળ કહ્યો છે એ ન્યાયે એ ચાર તત્વ અ છવ તત્વમાં સમાય છે અને પ્રયોગસા પુદ્ગળ છે માટે વ્યવહાર નયની અ પેક્ષાએ ગણાણુતા પણ છવના પરબ્ધમાં પણ ભજે છે તેથી પર્યાયાર્થીક નયે કરી એને પરબ્ધ તત્વ કહીયે પણ એ ચાર તત્વનો નિજ સ્વરૂપ વિ ચારતાં હેય પદાર્થ છે કેમકે કરમવંતને છે માટે પરગુણ છે છવનોજ ગુણ નથી કરમનો ગુણ છે અને જે કરમનો ગુણ તે નિશ્ચય નય થકી અછવ છે માટે એવી રીતે જ્ઞાન વિચારતાં તો અછવ પુન્ય પાપ આશ્રવ ખંધ એ પાંચ તત્વ અછવ રાસીમાં સમાય છે અને સંવર નિઝરા મોક્ષ એ ત્રણ ધરમ તત્વ છે છવનો ગુણ છે પણ પરગુણ નથી માટે મુખ્યતાએ છવના પરબ્ધ છે પરંતુ પુદ્ગળ ને આત્માથી બીજા કરવાનો સ્વભાવ છે માટે સંબ્રહ નયે કરી પુદ્ગળના પરબ્ધમાં પણ ભજે છે તેથી એ ત્રણ પરબ્ધ તત્વ જાણવા પરંતુ મુખ્યપણે વસ્તુની ઓળખાણુ કરતાં ધરમ તત્વ છે ની

જ ગુણ છે અરૂપી છે તે નિશ્ચય નયની અપેક્ષાએ જીવ છે જીવના પરબ્રહ્મ છે તે માટે એક જીવ બીજા સંવર ત્રીજા નીઝરા થોથો મોક્ષ એ ચાર જીવ તત્ત્વ છે તે જીવ તત્ત્વમાં સમાય છે ઇતીજેયં

હવે કોઈક એકાંત પક્ષ ગ્રહીને આશ્રવને જીવ કહે છે તે કહેનાર અબ્રહ્મણ દેખાય છે પણ તે કેવળી વચન સત્ય છે પણ સુત્રમાં જોતાં તો આશ્રવને જીવપણું કહેવું એમ જણાતું નથી જે કહેતું લગાડી આશ્રવને જીવ કહી બોળા લોકોને ભરમાવે છે તેની રીતી કહે છે.

જીવનાં જે અસુખ ભાવ તે આશ્રવ છે એ ન્યાયે આશ્રવને જીવ કહી એ એમ તે કહે છે પણ તે જીવ મારગના ન્યાત્મ જ્ઞાનના અબ્રહ્મણ દેખાય છે માટે પક્ષપાત મુકીને જીવ મારગની શૈલીની ઓળખાણ કરસો તો આશ્રવ તે પ્રત્યક્ષ અજીવના પરબ્રહ્મમાં ભળે છે તેના વિચાર એમ છે જે આશ્રવનો ગુણ કરમ ગ્રહણ કહે છે તે કરમ ગ્રહણ તો જીવ વિના માત્ર પુદ્ગલ નવા કરમને કેમ ગ્રહણ કરી શકે તેમજ વળી અરૂપી વસ્તુને પણ ગ્રહણ કેમ કરે તે તો અનાદી કાળની કરમ વરગણા સાથે છે તે કરમ વરગણાથી જીવ કરમ ગ્રહણ કરે છે માટે જીવના લુપ્ત ભાવનો કરતા પણ કરમજ છે તે કરમ વિના જે જીવના લુપ્ત ભાવ થતા હોય તો સીકના જીવો ને પણ લુપ્ત ભાવ થવા જોઈએ પણ સિદ્ધ તો અકર્મક છે માટે તેના તો લુપ્ત ભાવ નથી તેથી પ્રતક્ષ દેખાય છે જે એ આઠ કરમ અનાદી કાળના જીવ સાથે લોલી ભુત છે તેજ કરમને ગ્રહણ કરે છે જેમ અગ્નીના પ્રયોગ થી પાણી ઉઘળી થાય છે પણ તે ઉઘળતાનો કરતા અગ્ની છે પણ પાણી નથી તેમજ લુપ્ત ભાવનો કરતા કરમ છે પણ જીવ નથી તે માટે એના કરતા કરમ છે એમ ઓળખતાં તથા કાર્યનાં કારણ દેખતાં તો આશ્રવ અજીવ તત્ત્વમાં સમાય છે પરબ્રહ્મ તત્ત્વ છે નિશ્ચય નય દેખતાં તો હેય પદાર્થ છે કરમથી નિપત્તો છે પરગુણે છે તે માટે આશ્રવને અજીવ સદ્ગુણ કારવી.

વળી કોઈ સુખ યોગને સંવર કહે છે તે પણ સુખથી મીલતો નથી કેમકે ધરિયાવહી ક્રિયા તે સુખ જોગથી થાય છે માટે એમ તત્ત્વ છે તે પણ

આશ્રવમાં છે તથા પેહેલા ગુણુઠાણે સુભ યોગ છે પણ સંવર નથી કહેા મા
ટે સુભ યોગને સંવર કહેવો તે પણ સુત્રથી મીળતુ નથી તત્ત્વ કેવળી ગમ્ય,
• કોઈક સંવરને છવ કહેતાં આશ્રવને પણ છવ દ્રઢાવે છે તે પણ પક્ષ
ની તાણ કરે છે કેમકે સંવર તો અકંપ અવસ્થા છે યોગ નિરૂધન છે તેમાં
દશથી જે યોગ નીરૂધન તે દશ સંવર છે અને સર્વથી જે યોગ નીરૂધન તે
સર્વ સંવર છે અને એ સર્વ છવનો નિજ ગુણુ છે ધરમ તત્ત્વ છે માટે એ
સંવર આશ્રવ એ બેહુ એકની પરબ્રજ નથી તેમાં આશ્રવ તે અછવની પ
રબ્રજ છે અને સંવર તે છવની પરબ્રજ છે.

હવે છતરાજના વચનથી નવ તુત્ત્વની સુદ્ધ સદ્દહણા તે સમ્યક્ત્વ છે
અને કોઈક એમ પણ કહે છે જે નવ તત્ત્વના જાણપણાથી સંસાર તરે નહી
તે પણ સત્ય છે પણ તે જાણપણુ શ્રી ઉતરાધ્યેન સુત્રના અઠાવીસમાં અ-
દ્યયને એક સંક્ષેપ રૂચી બીજી વિસ્તાર રૂચી એ બે પ્રકારે કહ્યુ છે તેમાં જે
છવ પ્રવચન શાસનો અજાણ છે પણ મિથ્યાત્વીના વચનની આસ્તા નથી
દ્રઢપણે છત્ર વચનની આસ્તા છે અને જે શ્રી તીરથકરે તત્ત્વ કહ્યા તેને સ-
ત્ય કરી જાણે છે એવાને જે નવ તત્ત્વનુ જાણપણુ છે તે સંક્ષેપ રૂચી કહી
યે અને જેણે નવ તત્ત્વને અનેક રીતે આસ્ત્રોક્ત જોળખ્યા છે તે વિસ્તાર રૂ-
ચીથી જાણપણુ છે એમ શ્રી ઉતરાધ્યેન અઠાવીસમે અદ્યયને દવાણુ સવ્વ
ભાવા સવ્વ પમાણુહીજસસ ઉવલક્ષા ॥ સવાઈનયવિહીય વિચ્છાર રૂઘતી નાય
વો ॥ ૧ ॥ ઇત્યાદીક અનેક ભાતે કહી છે તે એક એક તત્ત્વ ઉપર પચીસ
પચીસ બોલ ચીતવ્યાથી વિસ્તાર રૂચીની સદ્દહણા થાય તે પચવીસ બોલના
નામ કહે છે ૧ નિશ્ચેથી ૨ વ્યવહારથી ૩ દ્રવ્યથી ૪ ભાવથી ૫ સમાત્યથી
૬ વિશેષથી ૭ નામ નિર્દેષથી ૮ સ્થાપના નીર્દેષથી ૯ દ્રવ્ય નિર્દેષથી
૧૦ ભાવ નિર્દેષથી ૧૧ દ્રવ્યથી ૧૨ ક્ષેત્રથી ૧૩ કાળથી ૧૪ ભાવથી એ
રીતે દ્રવ્યાદીક ચારથી તથા ૧૫ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી ૧૬ અનુમાન પ્રમાણથી
૧૭ આગમ પ્રમાણથી ૧૮ ઉપમાન પ્રમાણથી ૧૯ નૈગમ નયથી ૨૦ સંમ્રહ
નયથી ૨૧ સ્વપહાર નયથી ૨૨ રૂણુ સુત્રથી ૨૩ ચબ્દ નયથી ૨૪ સમ-
ભિરૂઢ નયથી ૨૫ અવંજલુત નયથી એ રીતે પચીસ બોલ તે એકેકા તત્ત્વ

ઉપરથી શી રીતે વિચારીએ તે કહે છે તેમાંથી પ્રથમ જવાદીક નવ પદાર્થ ના નિશ્ચય વ્યવહાર એ એ બોલો કહે છે જવનુ નિશ્ચયપાણુ તે અસંખ્યાત પ્રદેશાત્મક દ્રવ્ય અને કર્મ કલંક રહિત સુદ્ધ ઉપયોગી સત્ત ચીદાનંદ તે નિશ્ચે જવ જાણવા તે જવ ને સીદ્ધિએ પોતા કર્મ વ્યવહારના અભાવથી અક મસ વીવહારો નવીઝઈ એમ શ્રી અનુજ્ઞેગ દ્વારે અકર્મક માટે સીધને વ્યવહાર નથી તેને નિશ્ચેથી જવ કહીએ અને જે સંસારી જવ ચેતનાવંત એકંદ્રીથી મોંડીને પંચેદ્રી પરીયાંત દહુ ધારક જવો પોત પોતાના શરીરાનુ સારે આયુ અવગાહના દીકમાં પ્રવર્તે તે વ્યવહાર જવ વીવહર તિતી વ્યવહાર એ વચને કરી જાણવું.

હવે અજવનો નિશ્ચે વ્યવહારપાણુ કહે છે અજવ તત્વના પાંચ દ્રવ્ય છે તે પાંચનો જે અચેતનપણા તે નિશ્ચય નયથી જાણવું અને ધર્માસ્તીકાય માં ગમનગુણ તે વ્યવહાર અધરમાસ્તીકાયમાં સ્થીરગુણ તે વ્યવહાર વળી આકાસ્તીકાયનો અવકાશ ગુણ તે વ્યવહાર અને કાળ દરવ્યનુ પુદ્ગળ પરાવર્તન વર્તના ગુણન પ્રવર્તન જે પ્રવર્તવો તે વ્યવહાર નય જાણવો જેમ અસંખ્યાતા લોકાકાસમાં અનંતી રાત્રી ગઈ વર્તમાને એક જાય છે અનાગતે અનંતી જાશે એહવી જે પ્રવર્તના તે વ્યવહાર કાળ જાણવું વળી પુદ્ગળને વિષે પાંચ વર્ણુ એ ગંધ પાંચ રસ અને આઠ ફરસ પાંચ સ્થાંક ઇત્યાદીકનુ ગ્રહણ ગુણ તે વ્યવહાર નય પુદ્ગળ છે એ અજવનો નિશ્ચય વ્યવહાર નય કહ્યો.

હવે પુણ્ય તત્વનુ નિશ્ચય વ્યવહારપાણુ કહે છે જવના પ્રદેશને વિષે જે શુભ પુદ્ગળનુ ખંધ તે શુભપણાને નિશ્ચય નયથી પુણ્ય કહીએ અને તેનો અનુભાગ જે ભોમ ભોમવવારૂપ પ્રદેશને વિષે તે પુણ્યનુ વ્યવહાર નય જાણવું.

હવે પાપનુ નિશ્ચે વ્યવહાર કહે છે જે અદત દલની વર્જણા એટલે અવિરતીને સંજોગે મીઠ્યા જે કર્મ તથા અવિરતી સંજોગે વર્તમાન થકા અશુ

અ પુદ્ગળનો બંધ તે નિશ્ચયથી પાપ કહીએ અને પાપ વર્ગણા ઉદ્યાવળીમાં આવે તદ્દપ વ્યવહારનું ને પ્રવર્તન તે વ્યવહાર પાપપાણુ કહી એ રીતે પાપનું નિશ્ચય વ્યવહારપાણુ કહ્યું.

હવે આશ્રવનું નિશ્ચય વ્યવહારપાણુ કહે છે મિથ્યાત્વ અત્રતમમાદ વિષય કષાયના ને દળ તેના રસે કરી સંકંપમાન થાય અને તે મીથ્યાત્વાદીક ના રસે કરી છવના અધ્યવસાય અશુભ થાય તે આશ્રવનું નિશ્ચયપાણુ જાણવું અને ને મીથ્યાત્વ અવિરત્યાદીક પાંચેના પ્રવર્તના ગુણથી કર્મ ગ્રહણ થાય તે આશ્રવનું વ્યવહારપાણુ જાણવું.

હવે સંવરનું નિશ્ચય વ્યવહારપાણુ કહે છે ને આત્માના યોગ રૂધવે કરી સ્થીર પરીણામ થાય તે સંવરનું નિશ્ચયપાણુ અને પાંચ માહા વ્રતાદીકને વિષે પ્રવર્તવું તે વ્યવહાર સંવર.

હવે નીઝરાનો નિશ્ચય વ્યવહાર કહે છે ને સમ્યક્ત્વ ભાવે કરી શુદ્ધ યોગથી ઇચ્છા નિરોધ કરવું આશા વંછા રહીત તપે કરીને છવના પ્રદેશથી કરમ પુદ્ગળનું ખિરવું ભર્તે ચક્રવરતીની પેઠે તે નિશ્ચયથી સકામ નીઝરા જાણવી અને બાર ભેદ તપનું કરવું તે તપની ને સમ્યક્ત્વ સહીત પ્રવરતી રૂપ કરાણી તે વ્યવહાર સકામ નીઝરા જાણવી.

અને ને મીથ્યાત્વ સહીત બાળ તપ કરવું. પણ તેમાં પ્રગટપણે આશા વંછા ન હોય તામલી તાપસની પેઠે તે નીશ્ચે અકામ નીઝરા જાણવી એ અકામ નીઝરાનો કરતા શુભ યોગી છે પણ શુદ્ધ યોગી નથી કેમકે અંત રંગથી પુદ્ગળ ભર્મ ગમે નથી આત્માનો અનુભવ રસ ચાખ્યો નથી પણ સંસારથી ઉદાસીનતા થઈ છે તે અકામ નીઝરાનું નિશ્ચય પાણુ જાણવું અને ને પરવસપણે ભુખ તૃષાદીકનું ખમવું તે વ્યવહાર અકામ નીઝરા જાણવી એથી છવ પ્રદેશ ઉભવળ થાય પણ તેના પરીણામ કર્મ બંધ હેતુ જાણવા.

હવે બંધનું નિશ્ચય વ્યવહારપાણુ કહે છે છવના પ્રદેશને વિશે ને પુદ્ગળ બંધ થઈ પ્રયોગસામણે પરીણામને સતપણે છવની સાથે છે તેમ મુખ્ય છવ આત્મા શુભ અશુભ અધ્યવસાયે કરી ને શુભાશુભ બંધ તે નિ

શ્રવ્ય બંધ જાણવું તેમાં પણ સમ્યક્ત્વંત વ્રતના ધણીનો નેશુભ અધ્યવસાય તે કરમ નિઝરાનું કારણ છે પણ શેષ પાળતાં કરમ જે રહ્યાં તે શુભ બંધ જાણવો પણ ઇહાં બંધનું હેતુ સમ્યક્તાદીક નથી માટે તેને નિશ્ચે બંધ કહીએ અને તે શુભાશુભ બંધથી આત્માના અધ્યવસાય પલટે તે અધ્યવસાયનું પ્રવર્તન તેણી કરી બંધ જાણીએ જેમ મધ પાની પુરૂષને મધપાન થી લેહર પ્રવરતે તેમ ગતી જાત્યાદીકે બંધનું પ્રવર્તવું તે વ્યવહાર બંધ જાણાય છે.

હવે મોક્ષનું નિશ્ચે વ્યવહારપાણું કહે છે જીવના સર્વ પ્રદેશથી સર્વ કરમ પુદ્ગળનું મુકાવવું તે નિશ્ચે મોક્ષ જાણવું અને સિદ્ધને વિષે પ્રવર્તન રૂપ વ્યવહાર નયેથી અકસ્મત્સ વ્યવહારો નવિઝઘ તે નિશ્ચય મોક્ષ અને જે જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રદી મોક્ષ માર્ગ તે માંહે પ્રવર્તવું તે વ્યવહાર મોક્ષ દેખાય છે જો પણ મોક્ષને વ્યવહાર દેખાતું નથી તો પણ જ્ઞાનાદીકનું પ્રવર્તન રૂપ તે વ્યવહારપાણું સંભવે છે તત્ત્વ સર્વ સંજેય જીવ વચન અનંત નયાત્મક છે માહારા જેવા મંદમતિ જીવને સમજવું કઠણ છે એ નવ પદાર્થનું નીશ્ચે વ્યવહાર કહ્યું.

એ નિશ્ચય વ્યવહારનું લક્ષણ કહે છે જે પદાર્થ ચીત્તવીચે તે પદાર્થનું જે અભ્યંતર ગુણ એટલે તે પદાર્થનો નિજ સ્વભાવ તે નિશ્ચય જાણવું જેમ જીવ સિદ્ધ સમાન છે તે અભ્યંતર ગુણ કહીએ તે નિશ્ચે અને તેહીજ વસ્તુનો જે બાહ્ય પ્રવર્તન તે વ્યવહાર કહીએ તે વ્યવહાર શુભ તથા અશુભ મળી બે પ્રકારે છે અને થુકા થુક વ્યવહારનો બેદ આગળ સાત નયમાં કહેશે.

હવે નવ પદાર્થના દ્રવ્ય ભાવ કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવનો દ્રવ્ય અસંખ્યાત્મીક તે દ્રવ્ય જીવ કહીએ અને જીવનો જે જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર વીર્ય તે ભાવ જીવ કહીએ પણ દ્રવ્ય વિના ભાવ જીવ તે ભીજ નથી. દ્રવ્ય જીવનો ગુણ તે ભાવ જીવ જેણે શાકર મીશ્રી દ્રવ્ય તેનો મીઠો સ્વાદ તેને જેમ ભાવ કહીએ જેમ શાકરથી મીઠાશપણું ભિન્ન નથી તેમ દ્રવ્યથી ભાવ ભીજ નથી તે ભાવ જીવની આથા શ્રી ઉતરાધ્યેનના અઘાપીસમા અધ્યયને કહી છે. નાંજીઅ દંસાંજીવ અરિતંઅ તવો તહા ॥ વીરિયંઉવઉત્રોય એયંજીવસંજીવ ॥

૧ ॥ એ ભાવથીજીવ કહેા એ રીતે જીવનો દ્રવ્ય ભાવ કહેા.

હવે અણ્વના દ્રવ્યભાવ કહે છે તે અણ્વ દ્રવ્ય પાંચ છે એક ધર્મ બીજો અધર્મ ત્રીજો આકાશ ચોથો કાળ પાંચમો પુદ્ગલ એ પાંચ દ્રવ્યનુ દ્રવ્યપણુ તે એવી રીતે જે ધર્મ અધર્મ અને આકાશ એ ત્રણ દ્રવ્ય તે એકેક છે તથા કાળ દ્રવ્ય એક છે અને અનંતા પણ કાળ દ્રવ્ય છે તથા પુદ્ગલ પણ અનંત દ્રવ્ય છે એ પાંચે અણ્વ દ્રવ્યનુ અણ્વતનપણુ છે તે દ્રવ્ય અને ભાવથીચાર દ્રવ્ય અરૂપી અને એક પુદ્ગલ દ્રવ્ય રૂપી છે એ ભાવ જાણવો તથા ધરમાસ્તીકાયનો ગતી સાહાય ગુણ એમ દ્રવ્યના નિજ સ્વભાવને પણ ભાવ અણ્વ કહીયે.

હવે પુણ્યના દ્રવ્ય ભાવ કહે છે જે શુભ યોગ સાથે શુભ પુદ્ગલ આ કરસી પ્રયોગશાપણે પરીણુમી રહ્યા છે તે દ્રવ્ય પુણ્ય કહીયે અને જે શુભ પુદ્ગલનો રસ જીવ તથા શરીરને પરિણુમે તેવારે ભોક્તા અદ્વાદ પામે ચી તમાં હર્ષ પામે શાતા માને તે ભાવ પુણ્ય કહીયે,

હવે પાપના દ્રવ્ય ભાવ કહે છે જે અશુભ યોગસાથે અશુભ પુદ્ગલ ચડી કરસી પ્રયોગશા પણે પરીણુમી રહ્યા છે તે દ્રવ્યથી પાપ કહીએ અને જે અશુભ પુદ્ગલ નુરસ જીવ તથા શરીરને પરીણુમે તેવારે જીવ વિષમે પામે દુઃખ પામે તેભાવ પાપ કહીયે જે દ્રવ્ય તે પુદ્ગલ અનેભાવ તે પુદ્ગલના રસ જાણવા.

હવે આશ્રવના દ્રવ્યભાવ કહે છે દરવ્યા શ્રવતે ૧ મીથ્યાત્વ મોહનીય કરમનાં ડળીયાં તે મીથ્યાત્વ આશ્રવનો વ્યવહાર મીથ્યાત્વ દ્રવ્ય આશ્રવ છે અને ૨ અપ્રત્યાખ્યાનિયા કષાયનાં ડળ તે વ્યવહાર દ્રવ્ય અવ્રતા શ્રવ કહીયે ૩ વિષય તથા પ્રત્યાખ્યાની કષાયના ડળ તે દ્રવ્ય પ્રમાદાશ્રવ કહીયે ૪ કષય આશ્રવનો ડળ તે સંજવળની કષાયના ડળ પ્રયોગાશ્રવનો તે દ્રવ્ય નામ કરમથી નીપના જે મન વચન ક્રિયાના યોગ તેનપ્રયોગશા પુદ્ગલના ડળ તે માંહે મોહનીય કરમના ડળ મીલે તે શુભ યોગાશ્રવનુ દ્રવ્ય ૬ નામ કરમના ડળ તે શુભયોગાસપરનુ દ્રવ્ય તથા મીથ્યાત્વ અવિર-

તાદીક પાંચને ઉદયે કરી જીવના જે નાના પ્રકારના શુભાશુભ અધ્યવસાય થાય તે ભાવાશ્રીવ કહીયે.

હવે સંવરના દરબ્ય ભાવ કહે છે જે દશ થકી યોગ નિરૂધ્ધત્વ તે દશ સંવરનો દરબ્ય અને જે સર્વથી યોગ નિરૂધ્ધત્વ તે સર્વ સંવરના દરબ્ય એમ યોગનુ જે રૂધ્ધત્વ તે સંવરનો દરબ્ય કહીયે એટલે યોગ રૂધ્ધી નવાં કરમ ન બાંધે તે સંવરનુ દરબ્ય અને યોગ રૂધ્ધનથી જીવની જે અકંપ અવસ્થા થાય સ્થીર પરીણામ રહે તે ભાવ સંવર કહીયે તેમાં પાણુ દશથી અકંપ અવસ્થા તે તે દશભાવ સંવર અને સર્વથી અકંપમાન શૈલેશી અવસ્થાના ધરવો તે સર્વ ભાવ સંવર.

હવે નિઝરાનો દરબ્ય ભાવ કહે છે જે જીવના પ્રદેશથી કરમના ખીરવો તે દરબ્ય નિઝરા કહીયે અને કરમના પ્રદેશ ખિરવાથી આત્માને જે જે નિજ ગુણની લબ્ધી પ્રગટ થાય એટલે કરમ પ્રકૃતી ખીરવાથી જે જાનાદી ગુણની લબ્ધીનુ પ્રગટ થવુ આત્માનુ ઉજ્જવળપણુ પ્રગટે તેને ભાવ નિઝરા કહીયે.

હવે બંધના દરબ્ય ભાવ કહે છે જે પ્રકૃતી બંધાદીક ચારની વર્ગાણા અકેક આત્માના પ્રદેશ ઉપર રોલી ભુત થઈ રહી છે તે દરબ્ય બંધ અને તે દરબ્ય બંધથી જીવના પરીણામ ગતી જાત્યાદીપણુ જેમ અહંબુરૂપ અહં સ્ત્રી ઇત્યાદીક તે ભાવ બંધ જાણવું.

હવે મોક્ષના દરબ્ય ભાવ કહે છે જે સકળ કરમ ડળ રૂપ મળ કલંક આત્માથી છાંડવુ અને કરમ વર્ગાણાથી આત્માને ભીજ કરવુ જેમ હેમથી મળ શોધવો તેમ કરમ મળ રહીત થાવુ તે દરબ્ય મોક્ષ અને કરમ મળ અપાવ્યાથી અનંત ચતુષ્ઠય જે નિજ ગુણ સ્વરૂપ તે ભાવ મોક્ષ ઇતિ એ રીતે દરબ્ય ભાવથી નવ તત્વ કહ્યા તે દરબ્ય ભાવનુ લક્ષણ કહે છે જે બાબ્ધ વસ્તુ તે દરબ્ય તે દરબ્યથી જે વસ્તુનો નિજ સ્વરૂપ તે ભાવ કહીયે.

હવે સામાન્ય વિશેષમય કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવનો સામાન્ય વિશેષક

હે છે જીવનુ સામાન્યપણુ તે નેમ ઠાણુએ એજેજીવ ઇતિ સામાન્ય અને જીવા દુવિહા તથા થાવરા તથા સિદ્ધ સંસારી વળી જીવા તિવિહા ઇચ્છી પુ રજા નપુસંગા તથા જીવ ચઉવિહા પંચવિહા છવિહાઈ ઇત્યાદીક જીવને વિશેષ પાણાથી જાણુવુ તે જીવનો વિશેષ અને બેદાંતર સંક્રમણમાં જે જે વચન બોલીએ તે તે વચન સામાન્ય વિશેષ શ્રી અનુજ્ઞેગદ્વારે કહ્યુ નેમ દુવિહા જીવા એ વચન તે એજેજીવે એ વચનનુ વિશેષપણુ જાણુવુ અને દુવીહા જીવા ત થા થાવરા તેમાં તસાએ સામાન્ય શબ્દ અને તે તસા ચઉવિહા એઈદીયા તે ઇદીયા ચઊરંદીયા પચેદીયા એમ કહેવુ તે વિશેષ કહીએ તેમજ થાવરા એ સામાન્ય અને થાવરા પંચવિહા એમ વિવક્ષા કરવી તે તે વિશેષ જાણુવુ એ સામાન્ય વિશેષનો ઘણો વિસ્તાર શ્રી અનુજ્ઞેગદ્વાર સુત્રથી જાણુવો ઇહાં ગ્રંથ નો વિસ્તાર ઘણો વધે માટે સામાન્યપણુ કહ્યુ.

હવે અજીવના સામાન્ય વિશેષ કહે છે નેમ એજેજીવે ઇતિ સામાન્ય તેમજ અજીવા દુવિહા તિવીહા ચઉવિહા પંચવિહા ઇત્યાદીક વિશેષપણાનો વિસ્તાર જીવની પેઠે જાણુવો.

હવે પુણ્યના સામાન્ય વિશેષ કહે છે નેમ એજે પુણે ઇતિ સામાન્ય અને પુણ નવવિહા એમ કહેવુ ઇત્યાદીક તે પુણ્યનુ વિશેષપણુ જાણુવુ ઇતી પુણ્યનુ સામાન્ય વિશેષ કહ્યુ.

હવે પાપનુ સામાન્ય વિશેષ કહે છે નેમ એજે પાપે ઇતિ સામાન્ય અને પાવઠ રસ ઠાણા ઇતિ વિશેષ એટલે પાપને એક પ્રકારે માત્ર પાપ એટલુ જ કહેવુ તે પાપનુ સામાન્યપણુ અને પાપ અઢાર પ્રકારે બંધાય એમ વિસ્તાર સહીત કહેવુ તે પાપનુ વિશેષપણુ જાણુવુ ઇતિ.

હવે આશ્રવના સામાન્ય વિશેષ કહે છે શ્રી ઠાણુએ એજે આસવે ઇતિ સામાન્ય અને ઠાણુમાંજ પંચ આસવદ્વારા એમ કહ્યુ છે તે આશ્રવનુ વિશેષપણુ જાણુવુ ઇતિ.

હવે સંવરનુ સામાન્ય વિશેષ કહે છે એજે સંવરે ઇતિ સામાન્ય અને

પચ સવરદારા એમ કહેવું તે સવરનુ વિશેષપણુ જાણવું ઇતિ

હવે નિઝરાના સામાન્ય વિશેષ કહે છે એગે નિઝરે સામાન્ય, વચન જાણવું અને નિઝરા અણગવિહા સકામ અકામ ઇત્યાદીક વિસ્તાર સહિત કહેવું તે વિશેષપણુ જાણવું.

હવે બંધના સામાન્ય વિશેષ કહે છે એગે બંધે ઇતિ સામાન્ય વચને બંધ જાણવું અને બંધે ચક્રવિહ જેમ પગાઈ બંધે અકુકમ્મ પગાઈ ઉબંધે ઇત્યાદીક વચને વિશેષ બંધ જાણવું.

હવે મોક્ષના સામાન્ય વિશેષ કહે છે શ્રી ઠાણાગે એગે મોખે ઇતિ સામાન્ય અને અકુકમ્મ પડીઉખવતિ ઇતિ વિશેષ વચને કરી બંધનુ વિશેષપણુ જાણવું એ સામાન્ય પણ વિશેષપણાનુ લક્ષણ ને એક વચનમાં ઘણાં વચન અંતર ભુત સમાવે તે સામાન્ય અને ને બેદ પ્રકાશરૂપ વચન તે વિશેષ વચન જાણવું એ રીતે નવે તત્વનુ સામાન્ય વિશેષપણુ કહ્યું.

હવે અકેકા પદાર્થમાં નામ સ્થાપના દરબ્ય અને ભાવ એ ચાર ચાર નિર્દેષા લગાડવાની રીત કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવના ચાર નિર્દેષા કહે છે ને જીવ એવુ નામ તે નામ જીવ જેમ કોઈ વસ્તુ લાવીને તેવું જીવ એવુ નામ કહેવું તે નામ જીવ જાણવું તથા અજીવ વસ્તુને જીવ એવુ નામ કહેવું તે પણ નામ જીવ જાણવું અને સ્થાપના જીવ તે ચીત્રામાણાદીકે કરી સ્થાપીયે તે સ્થાપના જીવ તથા જીવ અથવા અજીવ વસ્તુને સ્થાપીને જીવ કહેવું તે પણ સ્થાપના જીવ જાણવું.

વળી દરબ્ય જીવ તે છ દરબ્ય માંહેલુ એક જીવ દરબ્ય અસંખ્યાત પ્રદેશાત્મક રૂપ તે દરબ્ય જીવ તથા ભાવ જીવ તે ને જીવના ઉદય ઉપશમ ક્ષાયક ક્ષયોપશમ પરિણામિક એ પાંચ ભાવપણે પ્રવર્તે તે ભાવ જીવ એમ જીવના ચાર નિર્દેષા જાણવા.

હવે અજીવના ચાર નિર્દેષા કહે છે અજીવ એવુ નામ કહેવું તે નામ અજીવ થાપીને અજીવપણુ દેખાડવું તે સ્થાપના અજીવ ને અકુકમ્મ તે અ-

છવ દ્રવ્ય પાંચ છે તે દ્રવ્ય અછવ અને જે ધર્મ દ્રવ્ય પ્રયુખના ગતિ સહાય થયીતી સહાય અવકાશ ગુણ વર્તમાન ગુણ પુદ્ગળના વર્ણ ગંધાદિક તે ભાવ અછવ એટલે ઇહાં પાંચ દ્રવ્યના સદભાવ ગુણ તે સર્વ અછવના ભાવ જાણવા ઇતિ અછવ.

હવે પુણ્યના ચાર નિર્દેશ કહે છે પુણ્ય એવું નામ તે નામ પુણ્ય અને અક્ષરાદિકે કપ્પારદિકાદિકે કરી સ્થાપીયે તે સ્થાપના પુણ્ય અને જે શુભ કર્મ પ્રકૃતિની વર્ગણા છવના પ્રદેશની સાથે પરીણમી તે દ્રવ્ય પુણ્ય કહીયે તથા પુણ્ય તે શુભ કર્મ પ્રકૃતિના ઉદયથી છવ આદહાદપણ પામે શાતા પાણે છવને આનંદપણે પરીણમે તે ભાવ પુણ્ય જાણવું ઇતિ.

હવે પાપના ચાર નિર્દેશ કહે છે જે પાપ એવું નામ કહેવું તે નામ પાપ અને અક્ષરાદિકે કપ્પરદિકાદિકે કરી સ્થાપીયે તે સ્થાપના પાપ કહીયે તથા જે અશુભ પ્રકૃતિની વર્ગણા દ્રવ્ય કર્મપણે પરીણમે તે દ્રવ્ય પાપ જાણવું અને અશુભ પ્રકૃતિના ઉદયથી જે વિષવાદપણે પરીણમે તેથી છવના પરીણામ દુષિત થાય દુઃખપણે ભાવ પરીણમે તે ભાવ પાપ.

હવે આશ્રવના ચાર નિર્દેશ કહે છે પ્રથમ આશ્રવ એવું નામ કહેવું તે નામાશ્રવ અને જે અક્ષર કપ્પરદિકાદિક દશ પ્રકારે સ્થાપના તે સ્થાપના શ્રવ તથા મીઠ્યાત્વાદિક પ્રકૃતિ અપ્રત્યાખ્યાનીયતુલ્ય પ્રકૃતિ આદિક મોહની તથા નામકર્મની પ્રકૃતિના જે દળ આત્મા સાથે જે લોલીભુત થઈ રહ્યા છે તે મોહિ કર્મ રૂપ પુદ્ગળ ગ્રહણ કરવાની શક્તિ છે તે પ્રયોગસા પુદ્ગળને દ્રવ્યાશ્રવ કહીયે તથા આશ્રવવત છવના શરીરને પણ દ્રવ્ય નિર્દેષે આશ્રવનું દ્રવ્ય કહીયે એ રીતે દ્રવ્યાશ્રવના બેઢ ઘણા છે અને મિથ્યાત્વાદિક કર્મ પ્રકૃતિના ઉદયથી જે છવના ભાવ પરીણમે તે ભાવને ભાવાશ્રવ કહીયે ઇતિ આશ્રવ.

હવે સંવરનાં ચાર નિર્દેશ કહે છે સંવર એવું નામ કહેવું તે નામ સંવર અને સ્થાપના સંવર તે પુર્વ આશ્રવવત જાણવું તથા દ્રવ્ય સંવર તે

સમ્યક્તિ દેશવતી આદિક વિશે જીવના પ્રદેશને કર્મ પ્રકૃતિનું જે આગમન તે ને નિરૂપણ તે દ્રવ્ય સંવર કહીએ અને જે આત્માનું અકંપતાપણું દેશથી તથા સર્વથી થાય તેને ભાવસંવર કહીએ ઇતિ.

હવે નિર્જરાતા ચાર નિર્દોષા કહે છે તેમાં નામ તથા સ્થાપના એ બે તો પુર્વવત જાણવા અને દ્રવ્યનિર્જરા તે જીવના પ્રદેશથી કર્મ વર્ગણાનું ખી રચો તથા કર્મ ખપાવે તે જીવને પણ દ્રવ્યનિર્જરા કહીએ તથા ભાવનિર્જરા તે આત્મા ઉજ્જવળ થાય તેથી લબ્ધી ઉપજે જ્ઞાનલબ્ધી ક્ષયોપશમલબ્ધી ક્ષાયકલબ્ધી ઇત્યાદિક પ્રગટે તે સર્વ ભાવનિર્જરા કહીએ.

હવે બધતત્વના ચાર નિર્દોષા કહે છે તેમાં પણ નામ તથા સ્થાપના તો પુર્વવત જાણવા અને જે કર્મ વર્ગણાના દળ આત્મા સાથે લાગ્યા છે તે દ્રવ્યબંધ તથા તે દ્રવ્યબંધથી જીવના ભાવ તે કર્મની અવસ્થાપણે પરીણમે જેમ દ્રવ્યમધપાનથી જીવને છાક ચઢે તે છાક સમાન બંધ જાણવો તેને ભાવબંધ કહીએ ઇતિ.

હવે મોક્ષના ચાર નિર્દોષા કહે છે તેમાં નામમોક્ષ તથા સ્થાપનામોક્ષ તો પુર્વવત જાણવાં અને નીર્મળ જીવ તે દ્રવ્યમોક્ષ જાણવું વળી આત્માના નિજ ગુણ જે ક્ષાયક જ્ઞાન દર્શન તે ભાવમોક્ષ જાણવું ઇતિ એ રીતે નવ પદાર્થને વિષે ચાર નિર્દોષા સંક્ષેપથી કહ્યા જે જીવનું વ્યાખ્યાન નિર્દોષાથી વર્ણન કરીએ એટલે પ્રથમ નામ પછે સ્થાપના પછે તે વસ્તુના દ્રવ્ય બતાવીએ પછે તેના નિજ ગુણનો વિવરો કહીએ એમ એકેક પદાર્થ ચાર ચાર પ્રકારે નિર્દોષીય તેને નિર્દોષા કહીએ કેટલાક અન્ય બેદથી પણ નિર્દોષા કહે છે તત્ત્વ સર્વજગમ્ય.

હવે નવ પદાર્થના દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ અને ભાવ કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવ જીવદ્રવ્યનો દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ ભાવ કહે છે જીવદ્રવ્ય દ્રવ્યથી અનંતા દ્રવ્ય છે ક્ષેત્રથી લોક પ્રમાણ કાળથી અનાદી અનંત છે તેના પર્યાય બેદથી ચાર ભાંગા થાય છે ભાવથી અરૂપીભાવ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર તથા વીર્ય ઉપબોધ અથી છે ઇતિ.

હવે અજીવ તે દ્રવ્યથી સામાન્ય પદે પાંચ દ્રવ્ય છે અને વિશેષ પદે ધર્મ અધર્મ આકાશ એ ત્રણ એકેક દ્રવ્ય છે અને કાળ પુદ્ગલ એ બે અનંતા અનંતા દ્રવ્ય છે અને ક્ષેત્રથી ચાર દ્રવ્ય લોક પ્રમાણ છે તથા પાંચમું આકાશદ્રવ્ય લોકાલોક પ્રમાણ છે કાળથી આગાધએઅપન્નવસિએ આગાધએ સપન્નવસિએ એ બે ભાંગા તથા પર્યાયાપેક્ષાયે શ્રેણિપ્રતપેક્ષાયે ત્રીજો ચોથો ભાંગો પણ છે પરંતુ મુખ્ય વ્યક્તવ્યતા કાળથી અનાદી અનંત છે તથા ભાવથી ચાર દ્રવ્ય તો અરૂપી અચેતન અક્રિય ભાવપણે છે અને એક પુદ્ગલ દ્રવ્ય રૂપી સવજ્ઞે સગધે સરસે સદાસે અચેતન સક્રિય ભાવ છે ઇતિ અજીવ.

હવે પુન્ય તે દ્રવ્યથી પુદ્ગલદ્રવ્ય છે તે સામાન્ય પદે તો એક દ્રવ્ય છે અને વિશેષ પદે અનંતા જીવોના પુન્ય પ્રકૃતીના દળ અન્યોન્ય છે એટલે જુદા જુદા છે તે માટે અનંતા જીવોના અનંતા પુન્યદ્રવ્ય છે તથા પુન્ય પ્રકૃતિના રસ ભિન્ન છે તે માટે વિશેષ પદે અનંતા દ્રવ્ય છે અને ક્ષેત્રથી એક જીવની અપેક્ષાયે પુન્ય અસંખ્યાત પ્રદેશી ક્ષેત્રાવગાહી છે અને સર્વ જીવની અપેક્ષાયે લોકાકાશ પ્રમાણ ક્ષેત્રાવગાહી પુન્ય છે વળી કાળથી બંધની સ્થિતી ને અપેક્ષાયે સાધએસપન્નવસિએ તથા ભાવથી રૂપી ચાક્રરશી શુભ પરીણામી ઇતિ.

માપદ્રવ્યને પણ દ્રવ્યથી ક્ષેત્રથી કાળથી તો પુણ્યની પરે કહેવું અને ભાવથી રૂપી પાંચ વર્ણી બે ગંધ પાંચ રસ તથા અશુભ પરીણામી ચાર રસ કહેવું ઇતિ પાપતત્ત્વ.

આશ્રવને દ્રવ્યથી મિથ્યાત્વ અવિરત પ્રમાદ કષાય યોગનાં બે દળ જીવની સાથે છે જે નવા કર્મને આકર્ષણ કરે છે તે આશ્રવનું દ્રવ્ય છે એમ અનંતા જીવોની અપેક્ષાયે અનંતા આશ્રવ દ્રવ્ય છે. તથા ક્ષેત્રથી લોકાકાશ પ્રમાણ આશ્રવનું ક્ષેત્ર છે અને કાલ થકી સાધએ, સપન્નવસિએ તથા ભાવથી જીવના અદ્યવસાય તે અરૂપીને ભાવથી ભાણવા.

સંવરના દ્રવ્યથી અનંતા સંવર દ્રવ્ય છે કેમકે સિદ્ધતા સર્વ જીવો માં નિશ્ચય સંવર સંભવે છે તે જ્ઞાયક સમ્યક્ત્વની અપેક્ષાએ સમ્યક્ત્વ તે સં-

વર છે તે માટે અનંતા દરબ છે. તથા સમ્યક્ત સંવરી અસંખ્યાતા એવ દરબ છે દશ સંવરની અપેક્ષાએ પાંચ અસંખ્યાતા દરબ છે વળી વ્યવહાર ચારીત્ર સંવરની અપેક્ષાએ સંખ્યાતા એવ દરબ છે એ સર્વ દરબથી જાણવું અને ક્ષેત્રથી વસનારી પ્રમાણ સંવરનો ક્ષેત્ર છે તથા કાલથી સાધએ સપત્રવસિએ સિદ્ધતા નિશ્ચય સંવરની અપેક્ષાએ સાધએઅપત્રવસિએ છે અને ભાવથી અરૂપી ઇતિ સંવર.

નિર્જરી દરબથી નિર્જરા તે એવ દરબ તથા નિર્જરા જે કમ પુદ્ગલ તે પ્રકારાંતરપણે પરિણમ્યા નહીં તિહાં લગણુ તે નિર્જરયા પુજલને દરબથી નિર્જરા કહીયે ક્ષેત્રથી એવ પ્રમાણ કાલથી સાધએસપત્રવસિએ ભાવથી અરૂપી તથા આત્મા ઉજ્જવલપણે થાય તે.

બંધ તત્વમાં દરબથી બંધ તે આઠ કરમની વર્ગણના પુદ્ગલ આત્મા સાથે બંધ થાય તે દરબથી બંધ કહીયે ક્ષેત્રથી અસંખ્યાત પ્રદશાવગાહી બંધ કાલથી સાધએસપત્રવસિએ અને ભાવથી બંધરૂપ પુદ્ગલ સારભાવ થાય તે ભાવ બંધ કહીયે.

મોક્ષ તત્વ દરબથી સિદ્ધ ક્ષેત્રમાં બિરાજમાન આત્મા ચિદરૂપ અનંતા દરબ અને ક્ષેત્રથી એક સિદ્ધ આશ્રીયીતો નિઘન્ય એક હાથને આઠ અંગુલ તથા મધ્યમ ચાર હાથને સોલ અંગુલ ઉત્કૃષ્ટ ૩૩૩ ધનુષ્યને ૩૨ અંગુલ ક્ષેત્ર જાણવું તથા સર્વ સિદ્ધાંતની અપેક્ષાએ પીસ્તાલીસ લાખ ચોજન લાંબો અને પહોલો તથા ૩૩૩ ધનુષ્ય અને ૩૨ અંગુલ ઊંચો એટલો મોક્ષ ક્ષેત્ર છે અને કાલથી સાધપઅપત્રવસિએ તથા મુક્તિ ક્ષેત્ર અપેક્ષાએ આગાધ એઅપત્રવસિએ અને જે જ્ઞાન દર્શનાદીક ગુણ પ્રગટ થયા તે ભાવથી મોક્ષ જાણવું.

હવે નવે પદાર્થ મહિલા અકેકા પદાર્થને વિષે ૧ પ્રત્યક્ષ ૨ અનુમાન ૩ ઉપમા ૪ આગમ એ ચાર ચાર પ્રમાણ કહે છે જે પ્રત્યક્ષ આગલ વસ્તુ દેખીયે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ અને અનુમાન કરી વસ્તુને જાણીયે જેમ ધુ

માગથી અગ્ની ઇત્યાદિક અનેક હેતુએ કરી જાણુ તે અનુમાન પ્રમાણ અને જે વસ્તુને સાધરમીક વસ્તુની ઉપમા કરી જાણે જેમ આ સરોવર સમુદ્ર સ-
રીખો છે પાણીનું ખીંદ મોતી સરીખું ઇત્યાદીક ઉપમા પ્રમાણ જાણુ પણ
ઉપમા જે પ્રકારથી કહેવાય એક દેશોપમા બીજી સર્વોપમા તેમાં દેશોપમા જે
મ પુરિસ સિદ્ધાણું પુરિસવર પુરિચાણું પુરિસવરગંધ હથિણું ઇત્યાદીક દ-
શોપમા અને બીજી સર્વોપમા તે જેમ સંસાર સાયરે ઘેરે જોણું પડ્યું કુરતરે
ઇત્યાદીક સર્વોપમા અને આગમ પ્રમાણ તે જે ઇંદ્રીય તથા મનથી પરીક્ષ
વસ્તુ ને આગમના વચનથી જાણુવી જેમ દશ પ્રદેશના ભાંગા પરમાણુ ત-
થા સાંધારાણુ વનસ્પતીના વિચાર જાણુવો એ આગમ પ્રમાણ એ રીતે ચાર
પ્રમાણ તે એકેકા પદાર્થ ઉપર જાણુવાને કહે છે.

પ્રત્યક્ષ જીવ તે ચેતના લક્ષણપણું અને અનુમાન પ્રમાણ તે બાજ
યુવાન વૃદ્ધપણું પ્રાતે જેમ દશવૈકલિકે ચતુર્થાધ્યયને અભિક્ષતં પડિક્ષતં સંક-
ચિયં પસારીયં રૂપ ભંત તસિયં પલાઇયં આગઇ ગઇ ઇત્યાદિક ત્રસ જીવોને
જાણુવાના અનુમાન કહ્યાં છે તેમજ સ્થાવરના અનુમાન પણ શ્રીઆચારાંજી
પ્રથમ શુતરકધે શક્ષપરીજા અધ્યયને વનસ્પતી વૃક્ષાદિકના જીવ સદ્ધવાને અ-
થ અંકુરાદિકથી લેઇ અનુમાન પ્રમાણ ગાણુંજરે ખતાવ્યા તે અનુમાન પ્રમાણ
થી જીવ જાણીયે તથા ઉપમા પ્રમાણ તે જીવ અરૂપી આકાશવત ગ્રહો ન
જાય જીવ અનાદી અનંત જેમ ધર્મ દ્રવ્યાદિક સાસ્વતા તેમ જીવ પણ સા-
સ્વતા ઇત્યાદિક ઉપમાએ કરી જીવનું જ્ઞાપણું કહેવું તે ઉપમા પ્રમાણ અને
વળી ઉપમાએ કરી જીવનો જ્ઞાપણું અનાદીપણું હેતુએ કરી દઢાવીયે તેની
રીત કહે છે.

ઇશ્વરવાદી કહે છે જીવનો કર્તા ઇશ્વર છે સંયંજુગાકલોએ ઇત્યાદિક વ-
ચને કરી જીવનો કર્તા ઇશ્વર કહ્યો છે એમ કહેવાથી જીવ વચનની વિરૂઢ
તા થઇ કેમકે જીવરાજે તો જીવને અનાદી કહ્યો છે માટે ઇશ્વરવાદીને પુછુ
જે તમે ઇશ્વર કર્તા કહો છો તો ઇશ્વરનું પણ કર્તા કહેવું જોઇએ અને ઇશ્વર
નું કર્તા ને પરીબ્રહ્મની જ્યોતી કહેયો તો પરીબ્રહ્મનું કર્તા પણ કાઇક જોઇયે

ઇત્યાદિક વચન ઘણા છે તે સિખતા ગ્રંથ વધે માટે તે ખીજા ગ્રંથોથી જાણી લેવા જેમ પરીવ્રજની જ્યોતી અનાદી છે તેમ જીવ પણ અનાદી છે ઇત્યાદિક ઉપમાયે કરી જીવનું સાસ્પતપણું દેખાડવું તે ઉપમા પ્રમાણ કહીયે.

તથા ઉપમાયે કરી જીવનું સ્વરૂપ કહ્યું જેમ તિલમાં તેલ અને દુધમાં ઘૂત ઇંદ્રમાં રસ તેમ કાયામાં જીવ ઇત્યાદિક ઉપમાયે જીવનું છતાપણું કહેવું તે ઉપમા પ્રમાણ જાણવું.

હવે જીવનું આગમ પ્રમાણ કહે છે જેમ આગમમાં ગણધરે કહ્યું કર્મ ક્રતાઅયંજીવો કર્મહિતાપિજીવમુણિયંવો અરૂપીનિર્યઅણાઇઓ અગુરુલહુગુણ જીવાણુ ॥ ૧ ॥ જીવ કર્મનો કર્તા છે કર્મનો ભોક્તા છે અરૂપી છે નિત્ય છે અનાદી છે અગુરુધવુ ગુણ છે એ રીતે જીવનાં લક્ષણ કહ્યાં તે આગમ પ્રમાણથી જીવનું સ્વરૂપ જાણવું તથા એક જીવના પ્રદેશ ને આકાશ પ્રદેશમાં અવગાઢ્યાં તિહાં અનંતા જીવના પ્રદેશ અવગાઢે તથા સાધારણ વનસ્પતીમાં એક વાળાગ્ર નાત્ર અસમાં અનંતા જીવ છે તેમ એક શરીરમાં અનંતા જીવ છે ઇત્યાદિક આગમ પ્રમાણથી જીવને સદહીયે તે આગમ પ્રમાણ જાણવું ઇતિ.

હવે અજીવના ચાર પ્રમાણ કહે છે અજીવનું પ્રતક્ષ પ્રમાણ તે! જડ લક્ષણથી જાણવું જાય છે તથા જીવથી વિપરીત જડ પુદ્ગળ સ્વભાવ અને વર્ણ ગંધાદિક દેખાય છે પણ હાથમાં આવે નહીં મિલાશુ વિખરાણુ સ્વભાવ પ્રતક્ષ દેખાય છે તે પ્રતક્ષ પ્રમાણ અને અનુમાન પ્રમાણથી નવ જીવપણું પસંદણુ સ્વભાવપણું દેખીને જાણીયે ને એ પુદ્ગળ છે તથા જીવ પુદ્ગળને ગતિસહાય સ્થિતિસહાય અવકાશ દેવાના પ્રમાણથી જાણીયે છીયે ને એ અજીવ અરૂપીનુ ગુણ છે જેમ જીવ પુદ્ગળને સંકંપમાન દેખીને અનુમાનથી ધર્મદ્રવ્યનો સ્વભાવ જાણાય છે અને અસંકંપમાન દેખીને અનુમાનથી જાણીયે છીયે ને એ અધર્મદ્રવ્યનો સ્વભાવ છે તેમજ જીવ પુદ્ગળ માંહે માંહે મળ્યા દેખીને અનુમાને જાણીયે છીએ ને એ આકાશદ્રવ્યનો સ્વભાવ છે તેમજ એક દુધનો વાટકો કિનારા સુધી ભરીયે જેમાં એક છુંદ પણ ખીન્નુ દુધ સમાય નહીં એવો કાશીને ભરીયે પણ તેમાં સાકર વાટીને નાખીએ તો સમાઈ જાય

એ આકાશનો ગુણ અનુમાને જાણાય છે એમ અનુમાન પ્રમાણથી સર્વ અણ્વદ્રવ્ય જાણ્યા જાય છે.

તથા ઉપમા પ્રમાણુ તે જેમ ઇદ્રધનુષ સંધ્યારાગ પલટે છે તેમ પુદ્ગલનો રંગ અસ્થિર છે પલટન સ્વભાવ છે જેમ ગજકર્ણ અથીર છે તેમ પુદ્ગલ પણ અથીર છે ઇત્યાદિક અનેક ઉપમાયે કરી પુદ્ગલનો સ્વભાવ દેખાય છે તે ઉપમા પ્રમાણથી પુદ્ગલનું સ્વરૂપ જાણાય છે પુદ્ગલનો રંગ પલટયો દેખીને ઉપમા આપીયે તે ઉપમા પ્રમાણુ જાણવું અને એથો આગમ પ્રમાણુ તે જેમ અણ્વના ખંધ દેશ પ્રદેશ તે ચાર દ્રવ્યના કદ્દા અને પાંચમા પુદ્ગલદ્રવ્યમાં પરમાણુ આદી ખંધ પ્રવર્તના દ્રવ્યગુણ પર્યાયના કથન જેમ સુત્રમાં પડ્યા વળી પરમાણુની અપેક્ષાયે એક વર્ણ એક ગંધ એક રસ બે રસ અને પરમાણુની રાશીમાં પાંચ લાણુ બે ગંધ પાંચ રસ ચાર રસ એ સોળના પર્યાયની એક ગુણથી માંડીને યાવત અનંત ગુણ પયત વ્યાખ્યા કરવી તેને આગમ પ્રમાણથી પુદ્ગલ જાણીયે.

પુદ્ગલના વર્ણાદિકની પર્યાય પુદ્ગલથી ભીજ નથી જેમ સાકરદ્રવ્ય અને સાકરનો મીઠો રસ ભીજ નથી પણ દ્રવ્યગુણ પર્યાયના વ્યાખ્યાનમાં દ્રવ્ય પર્યાય વચન થોગથી ભીજ કહેવામાં આવે છે જેમ સાકર મીઠો આંખથી ખાદી એ સખંધ વચનથી ભીજભીજ દેખાય છે પણ આગમ પ્રમાણથી દ્રવ્યગુણ પર્યાય તે એકજ વસ્તુમાં છે પણ જુદા જુદા નથી એ આગમ પ્રમાણનો વિસ્તાર ઘણો છે તેના અધિકાર શ્રીભગવતિ સુત્રના વીસમા સતકમાં ભાંગા કદ્દા છે તિહાંથી જોવું આગમ પ્રમાણુ જાણવું.

હવે ધર્માશીકાયના ખંધ દેશ પ્રદેશના દ્રવ્યગુણ પર્યાય આગમમાં કદ્દા છે જેમ ધર્મદ્રવ્યના એક પ્રદેશમાં અનંતી પર્યાય છે કેમકે અનંતા જુદા પુદ્ગલને અતિસહાક આપે છે તેમાં ૫૮ ગુણ હાણી વૃદ્ધિ છે તથા ઉત્પાદવ્ય અને ધૂવના પર્યાયે કરી સંયુક્ત છે તે ધર્મદ્રવ્યનો આગમ પ્રમાણુ જાણવું એમ અધર્મદ્રવ્ય સ્થિતિ સહાયકારી છે શેષ ધર્મદ્રવ્યવત જાણવું તેમજ આકાશદ્રવ્ય સદા અવકાશનું દેવાવાળું છે અવકાશનો અરૂપીપણુ અચેતનપણુ અનંતપણુ

ઈત્યાદીક આગમથી જાણીએ તે આગમ પ્રમાણ કહેવું વળી કાજદ્રવ્યનું પણ એમજ અરૂપી અચેતનપણું અનંતપણું અપ્રદેશીપણું છે પણ વસ્તુને નવી છાણું થવાનું સાધકારી છે તે એક સમયમાં અનંતી પધાય છે કેમકે તેહીજ સં-સમય અનંતા છવ પુદ્ગલ ઉપર વર્તે છે ઇત્યાદીક વિસ્તારે અજીવના બેદ આગમ પ્રમાણથી કહ્યા.

હવે પુણ્યના ચાર પ્રમાણ કહે છે જેમનો ક્ષણબ્દ મનોક્ષરૂપ મનોક્ષ ગંધ મનોક્ષરસ મનોક્ષ રૂકસ મન સુખ કાયસુખ એ આઠ પ્રકારની સાતાવે દની છે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ પુણ્ય જાણવું તથા અનુમાન પ્રમાણે તો રૂઢી સંપ દારૂપ બલજાતી કુલ ઈશ્વરતા અધીક દખીને અનુમાનથી જાણીએ જે પુર્યે એણે પુણ્ય ઘણાં કકયાં છે જેમ વિપાક સુત્રે સુખાકું કુમરનો સીલાગ્ય દખી ને ગાતમાદીક સાધુએ જાણ્યું ને એ કુમરે પુર્યે મોહોટા પુણ્ય કીધાં છે તે પુણ્યનું અનુમાન પ્રમાણ કહીએ.

હવે પુણ્યનો ઉપમા પ્રમાણ તે જેમ પુણ્યવંત છવને પુણ્યવંતની ઉપમા આપીએ તે ઉપમા પ્રમાણથી પુણ્ય ફલ જાણાય જેમ ઉતરાધ્યયનના એકવીસમાં અધ્યયને પાસાએકી લેઈકરમે દવોદાગાંદ ગોજહા તથા ચંદાઈવ તારાણું ભરહોઈવ મણ્ડયાણું ઇદાઈવિદવાણું એવી ઉપમા જોહને આપીએ તેના અધીક પુણ્ય જાણીએ.

હવે પુણ્યનો આગમ પ્રમાણ તે શુભ પ્રકૃતીને શુભ યોગથી બાંધ્યા પુણ્ય બંધ થાય છે જેમ ઠાણાંગે ચતુર્થસ્થાને સુચિનાકમા સુચિનાફલાભવંતિ ઇત્યાદીક આગમ વચનથી શુભ બંધને પુણ્ય કહીએ તે આગમ પ્રમાણ તથા આગમ વચનથી પુણ્યના બેદ જાણીએ જેમ પુણ્ય પ્રકૃતિ તે ઉચ જો ત્ર શુભ વર્ણાદીક અને સ્થીત પુણ્ય તે દીર્ઘ દેવાયુ મનુષ્યાયુ વળી અનુભાગ તે પુણ્યના રસની હાની વૃદ્ધિ જેમ પાણીમાં મિશ્રી થોડી નાખે તો પાણી થોડો મીઠો થાય અને ઘણી મીશ્રી નાખે તો ઘણો મીઠો થાય તેમ પુણ્ય ના પણ અનુભાગ તથા રસમાં ષટ ગુણ હાની વૃદ્ધિ તે પુણ્ય પ્રકૃતીમાં અનંતિ પધાય છે પુણ્ય રૂપ પુદ્ગલની વર્ગણા અનંતી છે જેમ દેવાયુ તે પુ

જ્ય પ્રકૃતી છે પણ તેમાં કાલા પેશાચે ચોઠાણુ વલિયા છે માટે જેમ જેમ શુભ યોગ વ્યાપારની વૃદ્ધી તેમ તેમ પુણ્યની વૃદ્ધી ઇત્યાદીક આગમ પ્રમાણુ થી પુણ્ય જાણુ તથા પુણ્યનુ ખંધી પુણ્ય જેમ તીરથકરને અને પુર્યાનુ ખંધી પાપ હરીકેસી મુનીરાજને પાપાનુ ખંધી પુણ્ય જેમ ગૌશાલાને તથા અનાર્ય રાજાઓ પ્રમુખને તથા પાપાનુ ખંધી પાપ જેમ નારકીમાં નાગશ્રી છે ઇત્યાદીક ભેદ પુન્ય સ્વરૂપના આગમ પ્રમાણુથી જાણીએ.

હવે પાપના ચાર પ્રમાણુ કહે છે પાપના ચાર પ્રમાણુ પુન્યથી વિપરી તપણે જાણવા એટલે જે જીવ આઠ પ્રકારની અશાતા ભોગવતો દેખાય તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ પાપ જાણુ કોઈને કષ્ટ દુઃખ ભોગવતો દેખીને જાણુ જે એ જીવે પાપ કીધાં છે તે અનુમાન પ્રમાણુ પાપ તથા જેમ એ નારકીના દુઃખ સરીખા દુઃખ ભોગવે છે એમ કહીએ તે ઉપમા પ્રમાણુ પાપ અને કરમનો પ્રકૃતિ સ્થીતી અનુભાગ અને પ્રદેશ ખંધ તે અશુભ હોય એટલે પુન્યથી વિપર્યયદલિયા હોય તે આગમ પ્રમાણુ પાપ જાણુ.

હવે આશ્રવના ચાર પ્રમાણુ કહે છે જે યોગના વ્યાપારનું સંકુપમાનપણુ તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ આશ્રવ કહીએ વળી અનુમાન પ્રમાણુ અત્યાગ ભાવને આશ્રવ કહીએ તથા જેમ તલાવને ગડનાલો તથા હવેલીને ખારણુ અને નાવાને છિદ્ર વળી સુઈને નાકો એ ચાર ઉપમાએ જીવને આશ્રવનુ આવવું થાય તે ઉપમા પ્રમાણુ આશ્રવ કહીએ તથા જે અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ માન માયા લોભ એવા ચાર કષાયના પ્રમાણુ મળી દલરૂપ સ્કંધ થઈને આત્માના અકેક પ્રદેશે વર્જણા ચોહોટી છે તે વર્જણાને આગમ પ્રમાણુ આશ્રવ કહીએ

હવે સંવરના ચાર પ્રમાણુ કહે છે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ સંવર તે યોગ નિરૂધનને કહીએ તેમાં જે દશથી યોગ નિરૂધન તે દશ સંવર તથા સર્વથી યોગ નિરૂધન તે સર્વ સંવર કહીએ ઇત્યાદીક વિસ્તાર ધણુ છે જેમ જેમ યોગ વ્યાપાર નિરૂધન થાય તેમ તેમ સર્વ સંવર ગુણુ પુષ્ટ થાય અને જે સાવલ યોગનો ત્યાગ તે અનુમાન પ્રમાણુ સંવર જેમ હવેલીને ખારણુ રૂંધવાથી માણુ આવતાં ખંધ થાય તે દષ્ટાંતે જીવને યોગ નિરૂધન કરવાથી આવતા

કરમ રોકાય જેમ નાવનો છિદ્ર રૂધવાથી પાણી આવતુ બંધ થાય તેમ છવ ને પચખાણુ કરી આશ્રવને રૂધે જેમ તલાવની મોરી રૂધવાથી પાણી આવ તુ બંધ થાય તેમ છવના યોગ વ્યાપાર રૂધન કરવાથી કર્મનુ આવતુ બંધ થઈ જાય જેમ મુર્ધનો નાકો રૂધવાથી મંદિ દોરો આવી શકે નહી તેમ છવ ના યોગ રૂધવાથી કર્મ આવતા રહે એમ ઉપમા પ્રમાણ સંવર કહીયે તથા જે આત્માનુ રિથરતાપણુ અકંપપણુ યોગ વ્યાપર રહિતપણુ દેશથી અને સ વંથી યોગ રૂધનપણુ કરી આત્મા નિશ્ચલપણુ થાય આત્મા પોતાના ગુણને સંયુક્ત થાય તે આગમ પ્રમાણ સંવર આત્માને કહીયે.

હવે નિરઝરાના ચાર પ્રમાણુ કહે છે જે બાર ભેદ તપસ્યા કરીને કર્મનુ છેદ કરે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ નિરઝરા કહીયે અને બાર ભેદ તપસ્યા કરવાથી કરમના દલીયાખીર તેથી આત્મા નિરમલ થાય તે નિરમલપણુ થકી જ્ઞાન દર્શનાદીક નિજ ગુણ પ્રગટે જેમ મલીન વસ્ત્ર બાર પાણી તથા અગ્નીના સંયોગે ધોવાથી મલ ટાળીને નિરમલ થાય તેમ છવ પણ બાર ભેદ તપસ્યા કરી કર્મરૂપ મેલને ટાળી નિરમલ થાય તથા જેમ મુર્ધનુ બીજ ધાતુના સં-યોગથી મલિન હોય તે અગ્ની ટંકણુબાર કારીગરના સંયોગથી મેલ ટળે તે મ બાર ભેદ તપસ્યા કરવાથી આત્મામાંથી કર્મરૂપ મેલ ખીરે તથા જેમ મુ ર્ધ અંજ્રપટલથી ઢંકયો તેજહી ન થાય પછે વાયુના પ્રયોગથી વાદળાં મીટી જાય તેવારે મુર્ધનો તેજ પ્રગટ થાય તેમ એ સંસારી છવના પોતાના અન તા ગુણુ તે કર્મરૂપ મેલથી ઢંકાણુ છે તે બાર ભેદની તપસ્યા રૂપ વાયુના પ્રયોગથી કર્મરૂપ મેલના પડલ મટી જાય તેવારે પોતાના ગુણુ પ્રગટ થાય હ ત્યાદીક ઉપમાયે કરી ઉપમા પ્રમાણુ નિરઝરા કહીયે.

અને જે નિરઝરાથી જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર રૂપ પોતાના ગુણની વૃદ્ધી થતી દેખાય તથા દેવાયુ પ્રમુખનુ પામવુ તે વિકલેદ્રીયાદીકથી ઉન્નવલપણુ પા મ્યુ કહેવાય એમ નિરઝરાથી જે કથોપયમ વૃદ્ધી થાય તે અનુમાન પ્રમાણુ નિરઝરા જાણવી.

તથા જે પુદ્ગલની આકાશ વાંછા રહિત હજી નિરોધન તપ કરે તે આ-

તમાને ઉજવલપણે સમ્યક્ સહિત સકામ નિરઝરા થાય તે આગમ પ્રમાણ નિઝરા કહીયે.

હવે બંધ તત્વના ચાર પ્રમાણ કહે છે તેમાં જે જીવ અને પુદ્ગલ ખી રનીરનીપરે લોલી ભુત થઈ રહ્યા છે જીવ અજીવ બેહુ મહ્યા શરીરાકાર પ્રયોગ શા પુદ્ગલ પરીણમ્યા દેખાય છે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ બંધ કહીએ.

તથા તીરથંકર ગણધર કેવલ જ્ઞાની અને છદ્મસ્થ મુનિગજતા ઉપદેશ સાંભળે પણ શંકાય વ્યામોહ ભ્રમ ઇત્યાદીક અજ્ઞાન જાત નહી તેથી અનુમાને જાણીએ જે એને મિથ્યાત્વાદીક કર્મ પ્રકૃતિના બંધ અતી કહીન છે જે મ પ્રવૃત્ત ચક્રવર્તીને ચિત મુનિશ્વરે કહ્યા નિયાણું મસુહકંઠં ઇતિ વચનાત એ મ અનેક હેતુથી અનુમાન પ્રમાણે બંધ જાણીયે.

તથા સોલ પ્રકારથી આયુ ચાર ગતિના બંધ કહ્યા છે તે કૃત્ય વિના અનુમાનથી ગતિમાં જાવો તે પણ અનુમાન પ્રમાણે બંધ જાણીએ તથા ન રકાદીકના આવ્યાના લક્ષણ દેખીને જાણીયે ઇત્યાદીક વિસ્તારથી અનુમાન પ્રમાણે બંધ કહીએ.

હવે ઉપમા પ્રમાણ બંધ કહે છે પ્રકૃતિ બંધ તે સ્વભાવ રસને ન્યાયે સ્થિતી બંધ તે કાલ મર્યાદાને ન્યાયે અનુભાગ બંધ તે સુખ દુઃખ વિપાકપણાની ષટગુણ હાનિ વૃદ્ધિ તે અનુભાગ રસની હાનિ વૃદ્ધિ જેમ શર પાણી માં અલ્પ મીઠી નાંખીયે તો અલ્પ મધુરપણું થાય અને ઘણી મીઠી નાંખીએ તો ઘણું મધુરપણું થાય તેમ શુભ કરમના રસ પણ તીવ્ર મંદ પરીણામની હાનિ વૃદ્ધિથી કર્મના રસનો તીવ્ર મંદપણું જાણાય અને અશુભ કરમના રસ પણ હાનિ વૃદ્ધિ યુક્ત છે તે આવી રીતે જેમ શર પાણીમાં થોડો નીંબ નાંખીયે તો થોડો કટુકપણું થાય અને ઘણું નીંબ નાખતાં ઘણું કટુકપણું થાય ઇત્યાદીક હેતુથી અનુભાગબંધ રાશ જાણીયે અને પ્રદેશ બંધ તે જીવના એકેક પ્રદેશ ઉપરે અનંતી અનંતી કર્મ વર્ગણા રહીછે જેમ સોનારની ખાસ બોહલ જે થાય છે તેના પટલ પરસ્પર મિલેલા હોય તેમ ન્યારા પણ હોય તેમ કર્મવર્ગણા તે જીવના પ્રદેશ પ્રદેશ સંઘાતે રહે તે પ્ર

દેશબંધ કોઈ જીવને આજીવ દે.ય કોઈ જીવને બહુત્વ દે.ય ઇતિ પ્રદેશબંધ એ ઉપમા પ્રમાણબંધ કહ્યો.

હવે આગમ પ્રમાણ બંધ કહે છે જીવના શુભાશુભ અધ્યવસાય શુભાશુભ ધોમ શુભાશુભ ધ્યાન શુભાશુભ લેશ્યા શુભાશુભ પરીણામ ઇત્યાદીકથી બંધ થાય છે તેને આગમ પ્રમાણ બંધ કહીએ એ રીતે બંધ તત્વના ચાર પ્રમાણ કહ્યા.

હવે મોક્ષના ચાર પ્રમાણ કહે છે તેમાં જે દેશથી ઉન્નવળ થઇને સ્વચ્છ જ્ઞાન દર્શનાદિક ગુણ પ્રગટ થાય અને શુભ પ્રકૃતિના સ્વભાવથી આ શુભ પ્રકૃતિના ક્ષપણથી જીવ ઉત્તમ પદ જે તીર્થંકરાદિક પદ પામે તેને પ્રતક્ષ પ્રમાણે મોક્ષ કહીએ જેમ ક્ષાતી કર્મ અપ્યાથી નિશ્ચે મોક્ષ છે તે પ્રતક્ષ પ્રમાણે મોક્ષ છે.

અને અનુમાન પ્રમાણથી દર્શન મોહનીય કર્મ અપ્યાથી તથા ચારીત્ર મોહનીય કર્મ અપ્યાથી મોક્ષ છે એ રીતે જે જાણુવું તે અનુમાન પ્રમાણ મોક્ષ કહીએ તથા ઉપમા પ્રમાણ તે જેમ દગ્ધ બીજને અંકુરા ઉગે નહીં તથા જેમ દૂત સંચિવાથી અગ્રીમંદપાણુ પામે નહીં તેમ કષાયના ક્ષયથી જીવ વીતરાગપણથી હાયમાન પરીણામી ન થાય ઇત્યાદીક અનેક રીતથી ઉપમા પ્રમાણે મોક્ષ જાણીએ અને આગમ પ્રમાણ મોક્ષ તે અનંત ચતુષ્થય પ્રગટ થયા જેમ જેમ અનુક્રમે સુત્રોક્ત કર્મ પ્રકૃતિ અપાવે તેમ તેમ જીવના નિજ ગુણની લબ્ધી પ્રગટે તે જેમ પ્રથમ મોહનીય કર્મની મિથ્યાત્વ મોહનીય અપાવે પછે અનંતાનુબંધીયા કષાયની ચોકડી અપાવે પછે મિશ્ર મોહની અપાવે પછે પ્રત્યાખ્યાનીયાનો ચોકડી અપાવે ઇત્યાદીક મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિ અપાવ્યા પછી જ્ઞાનાવરણી દર્શનાવરણી અંતરાયકર્મ એ રીતે જેમ જેમ ગુણસ્થાન માર્ગાણા ગુણસ્થાન કમરોહ થાય તેમ તેમ જીવને મોક્ષ થાય તે આગમ પ્રમાણે મોક્ષ જાણવો ઇતિ.

હવે એકેક પદાર્થ ઉપર સાત નય કહે છે તેમાં પ્રથમ નયનુ સ્વરૂપ દેખાડે છે જે એક વસ્તુમાં અનંતા સ્વભાવ છે તે અનંતા સ્વભાવની જે પ્ર.

કૃતિ સ્વભાવ રૂપ વચન બોલવું એટલે વસ્તુના પ્રત્યેક પ્રત્યેક ગુણ પૂર્ણાવ અવલંબીને જે વચન બોલવું તેને નય કહીયે.

દષ્ટાંત જેમ કોઈકે પુછ્યું જે ધાન્ય ક્ષાથી નીચને છે તેવારે એકે કહ્યો ઉદકથી બીને કહ્યો પૃથ્વીથી ત્રીજે કહ્યો હલથી ચોથે કહ્યો બાળદથી પાંચમે કહ્યો બીજથી છઠે કહ્યો રત્નથી સાતમે કહ્યો ભાગ્યથી એ સર્વ એકેક અંશ ગ્રહી શબ્દ બોલ્યા તે સર્વ એકેકા દશે સત્ય છે પણ સર્વ દશે સત્ય નથી તેમ એક નવનો પક્ષ તે એક દશ વાચક છે અને જે સાતે નયને અનુસારે વચન બોલીયે તે સર્વ દશે સત્ય બોલવું એ રીતે જે નવાત્મ જ્ઞાન સમજવું તે સમ્યક્ત છે પણ છતાં એક નયને અવલંબી ઈચ્છ કરી રહેવું તે મિથ્યાત્વ છે એ શ્રીઅનુયોગ દ્વારમાં કહ્યું છે.

હવે એ નયના મુગ બે બેદ છે તેમાં એક વ્યવહાર નય બીજો નિશ્ચે નય તેમાં વ્યવહાર નયના વલી ચાર બેદ છે એક નૈમમ નય બીજો સંગ્રહ નય ત્રીજો વ્યવહાર નય ચોથો રૂપસુત્ર નય એ ચાર નય વ્યવહારના છે અને એક શબ્દ નય બીજો સભીરૂઢ નય ત્રીજો એવંબુત નય એ ત્રણ નિશ્ચે નય છે માટે નિશ્ચેના બેદમાં ગણાય છે વળી તેમાં કોઈક વચનની અપેક્ષાએ રૂપસુત્ર નય પણ નિશ્ચે નયમાં ભજે છે તે પણ છન વચનની અપેક્ષાએ લીધો છે હવે જેમાં વસ્તુના દ્રવ્યની મુખ્યતા પ્રતિભાસે છે તેને વ્યવહાર નય કહીયે અને જેમાં વસ્તુનો નિબ સ્વભાવ અલ્પાંતર ગુણ પ્રતિભાસે છે તે નિશ્ચ નય કહીયે.

હવે વ્યવહાર બે કહ્યા છે એક શુદ્ધ વ્યવહાર બીજો અવિશુદ્ધ વ્યવહાર તે વ્યવહાર તો જે વસ્તુનો બાહ્ય પ્રવર્તન રૂપ તેને કહીયે જેમ વિવહરતીતી વ્યવહાર હવે વસ્તુનો જે બાહ્ય પ્રયોગ મુલપણે પ્રવર્તન રૂપ તેને શુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે તથા જે બાહ્ય પ્રયોગના અશુભપણે પ્રવર્તન તે અશુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે એના બાહ્યપણ સ્વરૂપી અત્રી વિસ્તારપણે છે તથાથી છતાં અલ્પપણે હેતુએ કસી દેખાડીએ છીયે.

જેમ અવદ્રવ્ય એક વસ્તુ છે તેનું બાહ્ય પ્રવર્તન તે શરીર ઈદ્રીય ત-

થા યોગના પ્રવર્તનને કહીયે બીજે તેમાં શરીરથી પડીલેલ્યા પ્રમુખ શુભ કાર્ય નુ જે કરવુ તેમ વસ્તુતાં યકાં શુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે અને એજ શરીરથી જે સિયાદીકનુ આર્ભાગન પ્રમુખ કરવુ તે અશુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે એવી રીતે બીજી અશુદ્ધ પ્રમુખ ઇન્દ્રીયાનો પ્રયોગ પણ કહેવું તે આવી રીતે જે શાસ્ત્ર શ્રવણ ઇન્દ્રી સુમતીએ વસ્તુ સ્વાધ્યાય કરવુ શીત તાપાદિક સહન કરવા તે શુદ્ધ વ્યવહાર અને વિકથા શ્રવણ નૃત્યાવલોકન તથા સુગંધાનુરાગ રસાદિકનુ ગૃધીપાકુ સેખાદિકે સંયત કરવુ મેધુનાદિ શેવવાં ઇત્યાદિક સર્વ અશુભ વ્યવહાર છે એ મજા જે શુભ અશુભ યોગનુ પ્રવર્તન તે શુભાશુભ વ્યવહાર છે પણ ઇહાં કારણનું કાર્યને વિષે ઉપચાર છે તે માટે શુદ્ધ અશુદ્ધ વ્યવહાર તે શુભ અશુભ પાણાનેજ બતાવ્યો છે.

પણ અશુદ્ધ વ્યવહાર તો પીતરાગ અવસ્થાને છે તે પાછલા ત્રણ પર્યાયારથીક નય છે તેમાં સમાયછે તત્ત્વ કેવળી ગમ્ય એવીજ રીતે વ્યવહાર નયમાં પણ શુદ્ધ અશુદ્ધપાણુ દેખાવ્યું છે જેમ શુદ્ધ નેગમ અવિશુદ્ધ નેગમ ઇત્યાદીક વિસ્તારે કહેવું જોઈએ પણ અલ્પ બુદ્ધીને ગ્રંથનુ ગૌરવ મમજવુ દુર્લભ થાય તે માટે સંક્ષેપે કહ્યું છે.

ઇહાં કોઈ કુછે જે વસ્તુ તો દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય રૂપ ત્રણ પ્રકારે કહી છે પણ ન્યાયિકારે તો એક દરવ્યાર્થીક નય અને બીજે પર્યાયાર્થીક નય કહ્યો છે પણ ત્રીજે ગુણાર્થીક નય કેમ કહ્યો નથી હવે ગુરુ ઉતર કહે છે જે જીવાદીક પદાર્થના દરવ્ય ગુણ પર્યાય ત્રણ કહ્યા અને નયમાં દરવ્ય પર્યાય બે કહ્યા માટે એ સાત નયમાં જે પર્યાયાર્થીક નય છે તેહીજ ગુણાર્થીક છે કેમ કે પર્યાયમાં ગુણ અંતર ભુત છે માટે દરવ્ય પર્યાય બેજ કહ્યા એ રીતે એ સાત નયના વિસ્તારે બેદ વિજ્ઞાન નય ચક્ર ગ્રંથથી જાણવુ.

હવે જીવાદીક નવ પદાર્થને સાત નયે કરી શી રીતે સદહીએ ઇહાં સમ લંગીના વિસ્તાર છે તે જાણવાથી સાતે નયે કરી જીવ બોલીયે પણ ઇહાં એક નયના વચન કહેનારને બીજા નયવાળો માને નહીં તોપણ તેને બુદ્ધો

કહે નહીં કેમકે નયાત્મ જ્ઞાનનું એહીજ સ્વરૂપ છે નિજ નિજ નય પિતા પોતાને અભિપ્રાયે સત્ય છે તેના દ્રષ્ટાંત કહી દેખાડે છે જેમ સ્ત્રીને કોઈ બે 'ન' માને છે કોઈ દીકરી માને છે કોઈ માતા માને છે કોઈ સ્ત્રી માને છે ઇત્યાદિક વિકલ્પ સર્વે સ્ત્રીમાં સંભવે છે કેમકે પુત્રની અપેક્ષાએ માતા પણ છે અને ભાઈની અપેક્ષાએ બેન પણ છે પિતાની અપેક્ષાએ પુત્રી પણ છે ભર્થાર ની અપેક્ષાએ ભાર્યા પણ છે.

એમજ છવાદીક નવ પદાર્થને વિશે પણ નિજ નિજ અભિપ્રાયે પ્રત્યેક પ્રત્યેક ને વિકલ્પ સંભવે છે તે નય જાણવા એ સાત નયના સાતસો બેદ શ્રી અનુયોગદાર સુત્રે પરખ્યા છે તે છવ પદાર્થને નયાનુસાર વચનમાં અજીવ ને પુદ્ગલ છે તેને જીવ કહ્યા છે તે કેવી રીતે ને શ્રી ઠાણાંગે સમયતિવા આવલીયાતિવા જીવાતિવા અજીવાતિવા વ્યવચિતિ એ. રીતે સમય આવલિકા પ્રમુખને જીવ અજીવ કહ્યા છે તથા પ્રયોગશા પુદ્ગલને જીવ કહીએ છીએ એ રીતે બોલનારના ને અભિપ્રાય તેહની નિશ્ચયે ને વચન છે તે નય અપેક્ષાએ વચન છે તેણે કરી સાત નયે કરી જીવ બોલાય છે તે કહે છે

હવે એ સાત નય જીવ તત્વ ઉપર કહે છે તેમાં નૈગમ નય નિમતે પર્થાય પ્રાણ સહિત શરીર છે તે પ્રયોગશા પુદ્ગલ છે તે શરીરાવગાહી ધર્માસ્તીકાય આકાશાસ્તીકાયના દશ પ્રદેશને પણ અવગાહી રહ્યા છે તે સર્વના પીંડ છે તેહને જીવ કહી બોલીએ છીએ. ને આ મનુષ્ય છે આ વૃષભાદીક છે તે જીવ છે તે નૈગમ નયના વચન છે ને એક અંશને સંપૂર્ણ વસ્તુ માને તથા કારણને કાર્ય માને તે નૈગમ નય કહીએ.

બીજે સંગ્રહ નયને મતે અસંખ્યાત પ્રદેશ અવગાહનાવંતને જીવ કહે છે ઇહાં પણ ધર્મ અધર્મ તથા પુદ્ગલને જીવમાં ગણી લીધા પણ એક આકાશ ટાળ્યો આકાશના અસંખ્યાત પ્રદેશે જીવ રહે છે તે આકાશ બેત્રી છે તે માં જીવ છે એ વચને આકાશ ટાળ્યો.

વ્યવહાર નયના મતે ઇંદ્રીઅની વાસનાને જીવ કહે છે પણ મોહિટા શરીર સખંધી પુદ્ગલ તથા ધર્માસ્તીકાય અને અધર્માસ્તીકાય

ટાળી નાખ્યા પણ દ્રવ્ય લેશ્યા દ્રવ્ય યોગ જે મલ પ્રમુખ તે સર્વ પુદ્ગલા સ્તીકાય છે પણ જીવનો વ્યવહાર છે કેમકે વાસના જીવ છે તો છે જીવ શરીરથી નીકળ્યાપ છે તે પુદ્ગલો ઇન્દ્રીયાકાર તો છે પણ જીવ વાસના નથી માટે ઇન્દ્રીય વિકારને વ્યવહાર નય જીવ કહે છે પણ નિશ્ચયથી તો પાંચ લેશ્યા યોગ ઇન્દ્રીયો તે જીવથી ન્યારા છે પણ વ્યવહાર દેખીને જીવ કહેવામાં આવે છે તે વ્યવહાર નય જાણવું.

રૂઝુ સુત્ર નયને મતે ઉપયોગને જીવ કહે છે છતાં ઇન્દ્રીય લેશ્યા તથા યોગના વ્યવહારથીય પુદ્ગલ સર્વ ટાળી નાખ્યા પણ શુદ્ધ અશુદ્ધ એ બે ઉપયોગને જીવ કહે છે તેમાં અજ્ઞાન ઉપયોગ તે મિથ્યાત્વ મોહનીય કર્મની વર્ગાણાના પ્રયોગથી છે તે અજ્ઞાનીપણુ તો ઉદ્દેક છે તે માટે કરમનો પરીણામ મિશ્રીતથી અજ્ઞાનીપણુ જીવને છે તે અજ્ઞાન તો અશુદ્ધ ઉપયોગ છે પણ રૂઝુ સુત્ર નયાનુસાર કર્મ વર્ગાણાના દલને અનુસારે જે ઉપયોગ છે તે જીવમાં ગણી લીધા છે.

શબ્દ નયને મતે જીવ શબ્દનો અરથ મળે તેને જીવ કહે છે જે મ જીવ જીવિત જીવસઘ એટલે પુર્વે જીવતો હોતો હુમાણાં જીવે છે અને આ ગણે જીવસે એહવો અર્થ મળે તેને જીવ કહે છે એણે દ્રવ્ય આત્માને જીવ સદહંચો પણ તે જસ કર્મણાના પ્રયોગશા સુદમ પુદ્ગલ તે જીવને અનાદીના સંગી છે કેમકે અતીત કાલે જીવની સાથેજ સ્થા છે તેને પણ જીવ માં ગણી લીધા તે શબ્દ નય જાણવું.

સમભિરૂ નયને મતે શુદ્ધ સત્તા ધારક નિજ ગુણ રમાણરૂપ સમ્યક દ્રષ્ટીવંત અનુભવ રસ આસ્વાદિતને જીવ સદહે એટલે ક્ષાયક સમ્યક્તિને જીવ સદધ્યા.

એવંજીત નયને મતે સિદ્ધને જીવ કરી સદહે નિશ્ચય જીવ તે કર્મ કલક રાહિત પરમાત્મા રૂપ નિરમલ જ્ઞાન દરશનને જીવ સદહે એ રીતે જીવ ને સાત નયે કરી અપેક્ષાયે કહીએ છીએ.

હવે અજીવ સાત નયે કરી બોલીએ છીએ તેમાં નૈગમનયાનુસારે અજીવના પ્રદેશને અજીવ કહે તે અજીવના પાંચ પ્રકાર છે તેમાં પ્રથમ ધરમા સતીકાયના સાત નય કહે છે ઇહાં નૈગમ નય તે કારણને કાર્ય માને તેથી ધર્મ દ્રવ્યના એક પ્રદેશને ધરમાસ્તીકાય માને કેમકે નૈગમ નયવાળો એક અસને વસ્તુ માને છે તે માટે ઇહાં ધરમાસ્તીકાયના એક પ્રદેશમાં પણ ચલાણુ સહાય ધરમ છે તેમ સર્વ ધરમાસ્તીકાયમાં પણ ચલાણુ સહાય ધરમ છે માટે નૈગમ નય એક પ્રદેશને પણ ધરમાસ્તીકાય માને.

સંગ્રહ નયે ધરમાસ્તીકાયને મેઝાએ જડ ચેતન ચલાણુ ધરમ છે તે એક જ ધરમ દ્રવ્ય છે ઇહાં દશ પ્રદેશની વિવક્ષા કરી નહી તે સંગ્રહ વળી વ્યવહાર નયે ચલાણુ સહાય ધર્મ દ્રવ્યથી જીવ તથા પુદ્ગલ તે ગતિ ગમન કરે છે પણ તેમાં ષડગુણ હાનિ વૃદ્ધિ છે તે ધરમ દ્રવ્યના વ્યવહાર છે તથા રૂણુ સુત્ર નયને મતે જીવ પુદ્ગલ જે વર્તમાન કાળે ગતિ ગુણુ કરે તેને ધર્મ દ્રવ્ય કહે પણ અતીત અનાગત કાળે વિનાશ થયા તથા નથી આવ્યા તેને રૂણુ સુત્ર લેખામાં ગણુ નહી અને શબ્દ નયને મતે ધરમાસ્તીકાયના ગુણુને સ્વભાવને ધરમાસ્તીકાય કહે ઇહાં દશ પ્રદેશાદીકને માને નહી એમ સ્વભાવની મુખ્યતા લઈને કહે તે શબ્દ નય જાણુવું વળી સમભીરૂઢ નય તે ગુણુને પરવર્તતા દેખીને જાણુ જે એ ધરમાસ્તીકાયનો ગુણુ છે એમ જ્ઞાના દીકના ઉપયોગને ધરમ દ્રવ્ય માને તે સમભીરૂઢ નય જાણુવું અને એવંત્રુત નયને મતે ધરમાસ્તીકાય દ્રવ્યના સપ્તભંગ સપ્તનય અને ચાર પ્રમાણુના જ્ઞાનને ધરમાસ્તીકાય કહે જે જ્ઞાતા વસ્તુને માને તે ધરમાસ્તીકાય કહે એજ રીતે ધરમાસ્તીકાયનીપરે અધરમાસ્તીકાયના પણ સાત નય કહેવા.

અને આકાસ્તીકાયને નૈગમ નયે એક આકાશ પ્રદેશને આકાશકતીકાય કહે તથા સંગ્રહ નય એજેલોએ એજેઅલોએ એમ કહે પણ ખંધ દશ પ્રદેશની વિવક્ષા કરે નહી અને વ્યવહાર નય ઉંચા નીચા તથા તિરછ લોકાકાશ અને અલોકાકાશ ઇત્યાદીકને આકાશ કહે વળી રૂણુ સુત્ર નયે આકાશ પ્રદેશ જે જીવ પુદ્ગલને અવકાશ આપે અને તેમાં જે ષડગુણ હાનિ વૃદ્ધિ ફી

યા કરે તે આકાશ દ્રવ્ય કહીએ તથા શબ્દ નય અવગાહ લક્ષણ પોલાડને આકાશ કહે અને સમભિરૂઢ નય આકાશનો વિકાશ ગુણ જીવ પુદ્ગલને કરે ને આકાશ એટલે આધિય વસ્તુને આકાશ કહે અને એવંભુત નય તો આકાશના દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય વ્યય ધરૂવ ઉત્પાદના ક્ષાયકને આકાશ દરવ્ય કહે.

હવે કાલ દરવ્ય ઉપર સાત નય કહે છે તેમાં નૈગમ નય સમયને કાલ કહે કેમકે ત્રણે કાલના સમયનો ગુણ એક છે માટે તથા સંગ્રહ નયને મતે સમયાદીકથી માંડી અવસરપીણી ઉત્સરપિણુ પર્યંત કાલ વર્તણુ સ્વભાવ રૂપ એક છે અને વ્યવહાર નયથી કાલ તે દિવશ રાત્રી પક્ષ માસ સંવત્સર પ્રમુખ અઢી દ્વીપમાં છે અને અઢી દ્વીપથી બાહર વ્યવહાર કાલ નથી કેમકે તિહાં દિવશ રાત્રીની સંખ્યા નથી અને અઢી દ્વીપમાં દિવશ રાત્રીની સંખ્યા છે તે વ્યવહાર નય કાલ જાણવો.

રૂઢસુત્ર નય વર્તમાન સમયને કાલ કહે કેમકે અતીત કાલ વિનાશ પામ્યો અને અનાગત કાલ આવ્યો નથી. માટે વર્તમાનને કાલ કહે શબ્દ નય જીવ અજીવ ઉપર કાલ અનંત પર્યાય રૂપ વરતે છે તેને કાલ કહે અને સમભિરૂઢ નય જીવ પુદ્ગલની સ્થિતી પુરાણ કરવાને સન્મુખ થયો તેને કાલ કહે એવંભુત નય કાલના દરવ્ય ગુણ પર્યાયના ક્ષાયકને કાલ કહે.

હવે પુદ્ગલ દરવ્ય ઉપર સાત નય કહે છે નૈગમ નયને મતે ખંધ ના એક ગુણની મુખ્યતા લઈ બોલે જેમ એક ગુણ કાલા પુદ્ગલ છે તિહાં ગંધ રશ સ્પર્શ પાણ છે પરંતુ એક અંશે કરી બોલીએ તે નૈગમ નય વળી સંગ્રહ નયને મતે એક પુદ્ગલ છે એવું બોલવું તે સંગ્રહ નયનો વચન છે એ પાણ પુદ્ગલ દરવ્ય અનંતા છે તોપણ સંગ્રહ નયના વચનમાં એક પુદ્ગલ દરવ્ય બોલાય છે અને વ્યવહાર નયના મતે એક વિશ્રશા બીજા મીશ્રશા ત્રીજા પ્રયોગશા એ બાહ્ય વ્યવહાર દષ્ટિ તે રીતે કહે વળી રૂઢસુત્ર નય વર્તમાન કાલે પુરત ગલન હોય તેને પુદ્ગલ કહે તથા શબ્દ નય પુરત ગલનની કીયાને પુદ્ગલ કહે તથા સમભિરૂઢ નય પુદ્ગલની ષટગુણ હાની વૃદ્ધી તે ઉત્પાદ વ્યય કૃત્રમાં છે તેને પુદ્ગલ કહે તેમજ એવંભુત નય તો

પુદ્ગલના સ્વદર૦ય સ્વક્ષેત્ર સ્વકાલ સ્વભાવના દર૦ય મુજબ પર્યાયના જ્ઞાયકને
• ઉપજોગ માટે પુદ્ગલ કહે.

હવે પુણ્ય ઉપર સાત નય કહે છે પુણ્યરૂપ કાર્યનો કારણ તે શુભ પુદ્ગલનો સંયોગ છે જેમ વસ્તુ ભુવણ ગજ અશ્વ પ્રમુખ દેખીને જાણીએ છીએ એ જીવ પુણ્યવંત છે એટલી વસ્તુ એને સ્વાધીન છે તે કારણને કાર્ય માનતા નૈગમ નયનુ વચન જાણીએ એ શુભ પુદ્ગલને પુણ્ય કહે.

સંગ્રહ નયના મતે શરીરાદીક સુંદર હોય જાત્યાદિક ઉત્તમ હોય ઉચ્ચ જોત્ર શાતાવેદની પ્રમુખ જે વર્જણા છે તે પ્રયોગશા પુદ્ગલ છે તેને પુણ્ય માને ઇહાં જીવ પુદ્ગલ બેલા ગણી લીધા.

વ્યવહાર નયને મતે શારીરી માનસી મુખમાં રમાણુ છે અને આરોગ્યતા ઉત્કંઠા પ્રમુખ જે અવસ્થાઓ ધારે છે તે પુણ્ય પ્રકૃતિનો વ્યવહાર છે જે ઇદ્રીયના મનોક્ષ વિષય પુરાણુ કરતા દેખાય તેને વ્યવહાર નયને મતે પુણ્ય કહીએ.

રેણુમુત્ર નયાનુસારે શુભ કર્મના ભોગવનાર જીવને પુણ્ય કહીએ જેમ આ જીવ પુણ્યને પ્રભાવે આવાં સુખ ભોગવે છે એ દૃષ્ટાંતે જાણુએ એટલે એ ને સંપૂર્ણ મનોક્ષ વસ્તુ તે પુણ્યને સંયોગે છે એ જીહાં જીહાં જાય છે તિહાં તિહાં એને સ્વમેવ સુખ મળે છે એહને પુણ્યવંત જીવ છે એમ જે કહેવું તે રેણુમુત્ર નયનુ વચન છે ઇહાં જીવના કાર્યણુ શરીરને પુણ્ય માને છે

શબ્દ નયાનુસારે વર્તમાન કાલે સાત ભોગવતાને પુણ્ય કહીએ ઇહાં કોઈ પુછે જે રેણુમુત્ર નય અને શબ્દ નયમાં શો ફર છે તેને કહેવું જે રેણુમુત્ર નયવાળો ત્રણ કાલના સુખને પુણ્ય કહે છે અને શબ્દ નયવાળો વર્તમાનકાલ ગ્રાહી છે એટલે વર્તમાન સુખને પુણ્ય કહે છે તેનું દૃષ્ટાંત જેમ ચક્રવર્ત્યાદીક કોઈ પુણ્યવંત જીવ વર્તમાન કાળે નિદ્રામાં સુતો છે પણ અતીત કાળે અનાગત કાળે સુખનું ભોગવનાર છે તે પુણ્યવંત જીવ સુતો છે એમ રેણુમુત્ર નયનુ બોલવું છે અને શબ્દ નય ગ્રાહી પુરૂષ તો સુતેલા પ્રાણીને પુણ્યવંત ન કહે કેમકે એ નિદ્રા વ્યાપિત છે તે નિદ્રા તો પાપ પ્રકૃતિ છે તો

એસા પુણ્ય બોધવું છે તે માટે પુણ્ય બોગવવાને વખતેજ તેને પુણ્યવંત કહે એમ શબ્દ નયનુ બોલવું છે એ નય પણ સુખ બોગવવાને સમયે આત્મા પુદ્ગલિક સુખથી સાતા માને છે તેને પુણ્ય કરી માને છે.

સમભિરૂદ નયના મતે પુણ્ય પ્રકૃતિ પ્રયોગશાપણે પગિણામીને આનંદ માં લીન થયો છે તેને પુણ્ય કહે તથા એવંબ્રુત નયને મતે પુણ્યના બોક્તા ને ક્ષાયકને પુણ્ય કહીએ.

હવે પાપ ઉપર સાત નય કહે છે પાપની સાતે નયે કરી વસ્તવ્યતા પુણ્યની પરે જાણવી પણ એ પાપ તે પુન્યનો પ્રતી પક્ષી છે માટે પાપની વસ્તવ્યતા પુન્યથી વિપરીતપણે જાણવી.

હવે આશ્રવ ઉપર સાત નય કહે છે નૈગમ નયાનુસારે કરમ રૂપ પરીણામ નયોગ જે પુદ્ગલ તેને આશ્રવ કહે વળી સંગ્રહ નય મિથ્યાત્વાદીક કારણના પુદ્ગલ પ્રયોગશાપણે પરિણમન રૂપ દલને આશ્રવ કહે છે તથા વ્યવહાર નય અત્યાગ ભાવને આશ્રવ કહે એટલે મિથ્યાત્વાદીકના ઉદયે વર્તતા અપચ્છાણ ને આશ્રવ કહે એ વ્યવહારાનુસારે મિથ્યાત્વ દીક ચાર કારણમાં જે શુભાશુભ યોગ વર્તે તેના વ્યાપાર તે શુભાશુભ આશ્રવ છે અને એકલો શુભ યોગનો વ્યાપાર તે શુભાશ્રવ છે તથા એકલો અશુભ યોગનો વ્યાપાર તે અશુભાશ્રવ છે.

રૂઝુસુત્ર નયાનુસારે જે વર્તમાન કાળે શુભ અથવા અશુભ યોગનો વર્તે તેવો તે વ્યવહારાશ્રવ પણ અતીત અનાગતના અશુભ યોગે વર્તતાને રૂઝુસુત્ર નયની અપેક્ષાએ આશ્રવ કહે નહી માત્ર વર્તમાન કાળના યોગ વ્યાપારનેજ આશ્રવ કહીએ તો મિથ્યાત્વ અવ્રત પ્રમાદ અને કષાય એ ચાર આશ્રવ કહેવાનો શો પ્રયોજન છે તેને ગુરુ ઉતર કહે છે જે મિથ્યાત્વાદીક ચાર આશ્રવ જે છે તે તો નિમીત કારણ છે અને મન વચન કાયાના યોગ જે છે તે ઉપાદાન કારણ છે કેમકે મિથ્યાત્વ અવ્રત પ્રમાદ અને કષાયમાં જેવો જેવો યોગનો વ્યાપાર વર્તે તેવો તેવો આશ્રવ કહીએ તેથી આશ્રવ તે યોગ દારેજ છે માટે મુખ્યપણે યોગનેજ ગ્રહણ કીધું છે પણ એકલા મિથ્યાત્વાદીક ચારથીજ જીવ કરમપણે પુદ્ગલોને આકર્ષણ કરી શકે નહી પણ એ મિથ્યાત્વા

દીક ચાર માંહે ચોમના મળવાથી કરમરૂપ પુદ્ગલનુ આકર્ષણ થાય છે.

ફરી શીબ્ય પુછે ને આત્મા યોગ દ્વારે કર્મ રૂપ પુદ્ગલને આકર્ષે છે પણ તે પુદ્ગલતો આત્માથી અંતરાલ વરતીચે છીએ તેહને આકર્ષે છે કિં વા નથી આકર્ષ તો તેવારે ગુરુ કહે છે આત્માથી અંતરાવરતી પુદ્ગલોને ચિપટાઈને ખેંચવાની શક્તી નથી પણ આત્માવગાહી પુદ્ગલ પરમાણુ છે. તેહને આકર્ષાને ગ્રહણ કરે છે.

ઇહાં પરતાવે લિખીએ છીએ એ શુભાશુભ યોગમાં ષડગુણ હાનિ વૃદ્ધી છે ને શુભપણે વૃદ્ધી પામતા યોગ છે તેમાં મુખ્યતામાં શુભ યોગી છે પણ અશુભ યોગે મિશ્રીત છે એમજ અશુભ યોગની વૃદ્ધી પામતા યોગમાં અશુભ યોગની મુખ્યતા છે પણ શુભ યોગે મિશ્રીત છે ઇહાં જેમ જેમ શુભ યોગના પર્યાય ઘટે છે તેમ તેમ અશુભ યોગની વ્રદ્ધી થાય એ રીતે ઇહાં શુભાશુભની હાનિ વ્રદ્ધિ છે તિહાં એકાંતે શુભ યોગ અથવા એકાંતે અશુભ યોગ કિહાં પણ દેખાતા નથી કેવળીને શુદ્ધ યોગ છે અને સકષાઈને શુભ યોગ છે તે દીર્ઘ દષ્ટીએ વિચારજે ઇહાં કોઈ પુછે ને શુભાશુભ બેહુ યોગ કેમ કરે કેમકે એક સમયમાં બે યોગ કહ્યા નથી તે સત્ય છે મુખ્યતા માં તો એક છે પણ અંશ ભજ્યો તે ગાણતાપણે છે ઇહાં હેતુ ઘણા છે વિધી નિષેધ પણ ઘણા છે શ્રી ઠાણાંગની ટીકાકારે પણ ત્રીજે ઠાણે ફલાવ્યો છે તિહાં મુક્તા પાઠમાં તિવિહેવ વસાએ ધર્મીએવસાએ અધર્મીએવસાએ તથા સુઅગડાંગમાં અને પન્નવણામાં પણ મિશ્ર યોગ કહ્યા છે ઇમ સદ્દહીએ છીએ તત્વ તો કેવલી વાક્ય પ્રમાણ છે ઇત્યાદિક શુભાશુભ યોગના વ્યયવહારને વ્યવહાર નયે આશ્રય કહ્યો.

અને રજુમુત નયના મતે વર્તમાન કાલે પુણ્યાશ્રવ છે અથવા પાપાશ્રવ છે તેમાં મુખ્યતાપણે યોગ વ્યાપારની ક્રિયાને આશ્રવ કહીએ.

શબ્દ નયે ને સ્થાનકથી આશ્રવ આવે તેના ઠેકાણાને આશ્રવ કહે એ જીવના મિથ્યાત્વાદીક પરિણામને આશ્રવ કહે તથા સમભિરૂઢ નય કર્મ ગ્રહણ કરવાનુ ને ગુણુ છે તેને આશ્રવ કહે અને એવંબુત નય તો આત્માના સ-

કંપપાણને આશ્રવ કહે ઇહાં ગ્રંથના ગારવપાણથી વિસ્તાર સંકેતી લખ્યું છે
ગીતાર્થ સુધારણે એ રીતે આશ્રવના સાત નય કહ્યા.

હવે સંવર ઉપર સાત નય કહે છે નૈગમ નયને મતે જે શુભ યોગ
તે સંવરનું કારણ છે માટે નૈગમ નય કારણને કાર્ય માને છે તે ન્યાયે શુભ
યોગને સંવર કહે અને સંગ્રહ નય સમ્યક્તાદીક પરિણામને સંવર કહે વળી
વ્યવહાર નયે ચારીત્રના વ્યવહાર જે પાંચમહાવ્રત તેને સંવર કહે તથા રૂ-
બ્રુસુત્ર નય વર્તમાન કાલે નવા કર્મ ન આવે તેને સંવર કહે વળી શબ્દ ન
ય સમ્યક્તાદિક પાંચને સંવર કહે તિહાં શબ્દ નય પોશતા ચોથા ગુણુઠાણે
વર્તનારો જીવ દશ સંવરી છે કેમકે સંવરના પર્યાયમાં છે તે ગિધ્યાત્વ સહ
ચારણી પ્રકૃતિના અનાશ્રવ છે આજુગ્રહવો છે તે ન્યાયે કરી શબ્દ નયે સવ
ર કહ્યો તથા સંમલિરૂઢ નયવાળો સમ્યક્તાદિક પાંચ સંવરે કરી જે કર્મ વ
ર્ગણાએ અલિપ્તપણે હોય અને મિથ્યાત્વાદિક પાંચ કારણની શિદ્ધતા મંદ
કરવી તથા રૂક્ષપરિણામથી કર્મની સ્થિતીના અલિપ્તપણે તે સમલિરૂઢ નય
સંવર કહ્યો અને એવંબુત નયના મતે શૈલેશી અવસ્થા આત્માના સર્વગુણ
અકંપમાન થાવો એ ચઉદમા ગુણુઠાણાનું સંવર જાણવો ઇહાં આત્માને સંવ
ર કહ્યો છે જેમ ભગવતિના પેહેલા શતકના નવમા ઉદશામાં કાલાસવેસિય
આયા સંવર આચારાંવરસંસઅ છે નેતિ વચનાત એમ આત્માના શૈલેશીપ
ણાને સંવર કહ્યો.

હવે નિરઝરાના સાત નય કહે છે નૈગમ નય શુભ યોગને નિરઝરા ક
હે સંગ્રહ નય કર્મ વર્ગણાખિરે તેહને નિરઝરા કહે ઇહાં અકામ નિરઝરા ત
થા સકામ નિરઝરા સર્વ ગણી લીધી તથા વ્યવહાર નય ખાર ભેદ તપને
નિરઝરા કહે કેમકે તપ તે નિરઝરાનો વ્યવહાર છે માટે વળી રૂબ્રુસુત્ર નય
જે વર્તમાન કાલે શુભ ધ્યાને કરી તપસ્યામાં પ્રવરતે છે તેને નિરઝરા કહે ત
થા શબ્દ નયે તો ધ્યાનાગ્નીના પ્રયોગથી કર્મરૂપ ઇધ્માણને ખાલે તેને નિરઝરા
કહે ઇહાં મુખ્યતાયે શુભ ધ્યાનને નિરઝરા કહે કેમકે શુભ ધ્યાનથી નિરૂદ્ધે કરી
સકામ પણે કર્મ નિરઝરા ખાય છે અને સમલિરૂઢ નયે જે આત્માના ઉત્તર

લપાણને સન્નુખ થયો અને શુકલધ્યાના રૂઢ થયો તેને નિઝરા કહે ઇહાં ક્ષી
ણુમોહ ગુણુઠાણુવરતીની પ્રેરણા જાણુવી તથા એવંભુત નયે સર્વ કર્મ કલંક
રહિત શુદ્ધાત્માને નિઝરા કહે.

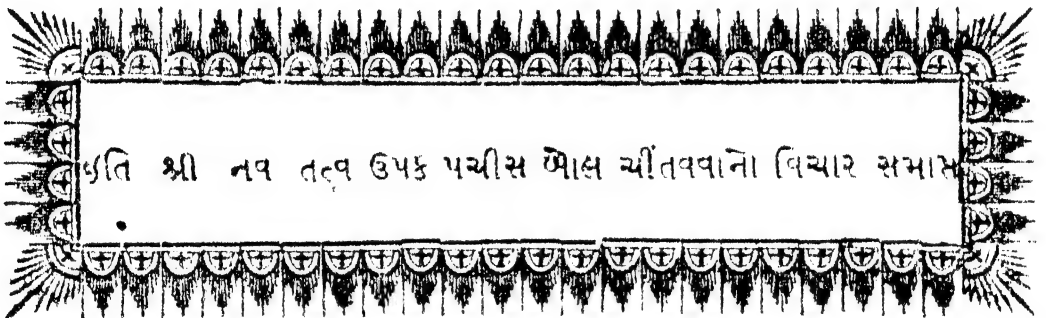
હવે બંધ તત્વના સાત નય કહે નૈગમ નયને મનોબંધના કારણ પ-
ચાસી પ્રકારે છે તેને બંધ કહે છે સંગ્રહ નયે મોહનીયને બંધ કહે જેમ રાગ
બંધન ઇત્યાવશ્યક વચનાત તથા વ્યવહાર નયે જીવની સાથે પુદ્ગલના સં-
ચોગ ખીરનીરનીપરે થાય તથા રાગ દેષાદીક બંધનમાં સસારી જીવ વખુતો
છે તેને બંધ કહે વળી રૂણુ સુત્ર નયે માંસ ભક્ષણુદીક તથા અશુભ કાર્યને
વિશે વરતાને બંધ કહે જેમ એ જીવ પોતાના કર્મથી સુખ દુઃખ વેઠે છે એ
મ કહીયે તે બંધ અને શબ્દ નયે અજ્ઞાનતાથી અધિભવત વ્યામોહપણુથી
કાર્યાકાર્યને વિચારે તે કર્મનો ગુણુ છે તેને બંધ કહે ઇહાં જીવ વિપાકી પ્ર-
કૃતિને બંધ ગણુવા વળી સમભિરૂઢ નય આત્માના નિજ ગુણુને ઢાંકયા તેને
બંધ કહે ઇહાં ઘાતી કરમ મુખ્યતામાં ગણુમાં અને એવંભુત નય તે આત્મા
ના અશુદ્ધ અધ્યવસાયથી ભાવ કરમથી જે કર્મનો સંચય થયો તેને બંધ
કહે ઇતિ.

હવે મોક્ષ તત્વ ઉપર સાત નય કહે છે સર્વ મોક્ષને વ્યવહાર નથી
પણુ પર્યાયાર્થીક નયે ભેદ પ્રકાશરૂપ કહીયે છીયે નૈગમ નયાનુસારે જે અત્યા
દીક બંધન થકી બુટા તેને મોક્ષ કહે છે અને સંગ્રહ નય જે પુર્વ કૃત કર્મ
થી બુટા થયા અને દશથી ઉન્નવલ થયા તેને મોક્ષ કહે છે અને સંગ્રહ નય
જે પરિત સંસારી તથા સદ્વ્યક્તીને મોક્ષ કહે રૂણુ સુત્ર નયવાળો ક્ષપક શ્રે-
ણી ચઢ્યાને મુક્તિ કહે છે અને શબ્દ નય સયોગી કેવળીને મોક્ષ કહે છે સ
મભિરૂઢ નય શૈલેશી કઠણુ ગુણુને મોક્ષ કહે છે એવંભુત નય સિદ્ધક્ષેત્ર પહેતા
ને મોક્ષ કહે છે.

એ રીતે અકેકા તત્વ ઉપર પચીસ બોલ ચીંતવ્યાથી શુભ સ્થાનકે ધ્યા
ન થાય છે ઇહાં ધરમ ધ્યાનનુ તથા શુકલ ધ્યાનના પહેલા પાયાનુ અંશ
પણુ ભજે છે તે માટે એ પચીસ બોલની શુદ્ધ મને કરી બોલખાણુ કરવી

ઉચિત છે એ પચીસ યોગના વિચાર ઘણા કઠીણ છે તેમાંથી હું મંદમતી અ
 થપ લુધી આસથુ હિનાચારી જ્યાં કાંઈક લેશ માત્ર માર્ગ બતાવ્યો છે મારે
 બુદ્ધિવંત પુરુષોએ ચુક્ર કરી લેવું જાતા પુરુષો એ ગ્રંથને સુધારીને ઘણા ભ-
 વ્ય જીવોને શીખાવશે સંભળાવશે તેની જ્ઞાન વૃદ્ધીનો કારણ થશે.

દોહા—ક્રિડા જીમ બાલક કરે પસુનગર કર આપ ॥ તે વિધ હુ પણ
 બાલવત કર્યો ગ્રંથ આસાપ ॥ ૧ ॥ જન વાણીના સ્વાદનો મત કરજો કોઈ
 હાસ્ય ॥ સ્યાદોદન ચસુવ કરો એક મેરી અરદાસ ॥ ૨ ॥ ગુરુ કારીગર
 સમ કહ્યા ગાયુ નીધી ઉપમા જ્ઞેય શ્રી હકીલ મક્ષીલ દીપતાં તાસ કૃપા મુ
 જ હોય ॥ ૩ ॥ રત્નચંદ શીખ્ય તેહનો શુદ્ધી યશ અરદાસ ॥ એ અને
 કાંત પસને બુદ્ધજ નહીચે વિમાસ.

અથ શ્રી લાવણી સંગ્રહ.

જનદાસ કેત ધન.

તુમ જ્યો મંત્ર નવકાર ॥ ઉત્તરે ઉતરોગે ભવ પાર.
હોએ તેરી કાયાકો આધાર ॥ સફલ કર લે અપનો અવતાર ॥
ધ્યાન તુમ મનમે ધરો નર નાર ॥ ખાણુ દુખકો એ હે સંસાર ॥
કરો પ્રભુ ન્યાલ અખ જનદાસ ॥ રખો પ્રભુ ચરણ કરે પાસ. ૧

સરક જી કુમતી નાર કાળી ॥ તેરી સંગતસે ગઈ લાલી ॥
સોખન સુમતાકી મેં ટાળી ॥ આતમા તપમે નહીં ધાલી ॥
અનંત ભવ વીત ગયા ખાલી ॥ વેદના નીગોદકી ઝાલી ॥
અમર પદ જનદાસ માગે ॥ સદા પ્રભુજીક પાય લાગે ॥ ૨

જનિત મુ નાભી નંદન ॥ ચરણપર ચડે કેસર ચંદન ॥
કરત સખ ઈંદ્ર બંદન ॥ કરત હે કરમોકા ફંદન ॥
સાધ્યા તે શિવક સાધન ॥ સર્વ જીવનકુ સુખ કંદન ॥
જીવંદ ગુણ જનસ ગાવે ॥ શિશ ચરણોસે નમાવે ॥ ૩

બોલત હુયા મેરા સકર ॥ ચઢાવુ ચંદન ચુના ઘસકર ॥
ચેહા મેં ધર્મમે કર ॥ પાપ દલ દુર ગયા ખસકર ॥
ચેતન અખ ખડમર કસકર ॥ હઠાવો કર્મોકા લશકર ॥
શ્રી જનરાજ અખાસા ॥ શરણે જનદાસ લીયા ખાંસ ॥ ૪

બીકટ ઘટ દુરગ ભારી ॥ નીર જ્યાં ભરતી કુમતી નારી ॥
બરછી ઇંદ બેનો મારી ॥ કુબ્યા કેઈ કામી સંસારી ॥
ઇનોકી હોગઈ પેરી ॥ જીત્યા કોઈ સંત ધરમધારી ॥
પ્રભુ તુમ પરમાપાયા ॥ સરણે અખ જનદાસ આયા ॥ ૫

એત નર નીગોદકા ખાસી ॥ કરાઈ જગમે તે હાંસી ॥
કમતીકી પડી ગલે હાંસી ॥ સુમતીયુ રખી હે ઉદાસી ॥
કમતી ખસી સેજ ખાસી ॥ રહ્યો માન મમતામે માંચી ॥
હીચો ખોલ અરીહંતકો પરખો ॥ કરો છનદાસ આપ સરખો ६

અક્ષય નર તેરી છંદગાની ॥ શીખ સુત્રોકી નહી માની.
કીયા નહી ગુરૂ નિગ્રંથ જ્ઞાની ॥ ઉનોસે રહે ગયા અજ્ઞાની ॥
જગતમે ઉતર ગયા પાની ॥ ગતી તેરી દુરગતમે ઠાની ॥

સેવક તોરા છનદાસ ખાને ॥ સુધારોમે તુમહી કાને ॥ ૭
સક્ષય નર તેરી છનગાની ॥ શીખ સુત્રોકી તે માની ॥
કીયા તે ગુરૂ નીગ્રંથ જ્ઞાની ॥ કાનસે લગી સુમરાણી ॥
જગતમે અધીક ચડ્યો પાણી ॥ ગતી તેરી સુરગતકી ઠાણી ॥
શોવ તોરા છનદાસ ધાને ॥ સુધાગ તુમહી કાને ॥ ૮

કીયા મેં ગણધર પ્રેમ પતિ ॥ મુને વરદાય હે સરખાની ॥
કરી મેં નીરમજ ગ્રંથ મતી ॥ પુઠ પર ખડે જા જતી ॥
મુને ખજલદ્ર સો લહે સતી ॥ મીટી મેરી દુરગત સખ ગતી ॥
એસા ધન છનદાસ ગાવે ॥ અચળ પદ ભકતીસે ાવે ॥ ૯

સાખી.

સમોવસરાણ મહાવીર ખીરાને ॥ ચૈતીશ અતીશ ઉનકુ ળાને ॥
ખડે આપ ધન કીરતારેણ ॥ છએ પ્રભુણ ખડે
સમોવસરાણ જોજનકુ કહેતે ॥ ચોસઃ ઇદ્ર મીલ ખાતે ॥
ઉપર ઉડાતે ચમરાણ ॥ છએ પ્રભુણ ઉપર ॥ ૨
દવ દુકુલીકા નાઠ આતે ॥ સખી દવ દરીશનકુ ાતે ॥
હો રહે યે ચેકારેણ ॥ છએ પ્રભુણ હો ॥ ૩
એકી દશના આપ દેતે ॥ સખકી ખોલીમે સખ મજતે ॥

એસી ખાતી નીરમળેછ ॥ હઝો પ્રભુછ એસી ॥

૪

ગુરૂ પસાયે સાખી ખનાઈ ॥ જ્ઞાન ધ્યાનસે લેહ લગાઈ ॥

હન સાશન તુમ સીરદારેછ ॥ હઝો પ્રભુછ હન ॥

૫

ધોસો.

હનોકી ખાતા જો કહેવે ॥ હનકા પાર નહી પાવે.

કોઈક નર ભુલા પડજવે ॥ ભિટક ભિટક રહી પસ્તાવે ॥

કીનારા કબુ નહી પાવે ॥ કર્મ ખોલે તો નજીક આવે ॥

મેરે શ્રી હન રાજ સચા ॥ તેરે ખીન સખી કામ કચાછ ॥

લાવણી.

ચલ ચેતન અખ ઉઠકર અપને હન મંદીર જઈએ ॥ કીસીકી ખુરી
નહી કરીએ ॥ ચલ ॥ ચાંકણી ॥ ચરણ હનવરકા ભેટયો ॥ ભવ ભવ
સંચીત પાપ કરમ સખ તન મનકો મીટયો ॥ સુકરીત કીજે, માહારાજ સુ-
કરીત કીજે ॥ સમકા અમરીત રસ પીજે ॥ લાલ હન ભક્તીકો લીજેરે
॥ લાલ ॥ ચલ ॥ ૧ ॥

કરોછ મત મુ ૧ ખડાઈ ॥ તજ તામસ તન મનકી મુમતાસે રહેના
ભાઈ ॥ રીતસે ખોલો રી જન રીતસે ખોલો ॥ આતમ સમતામે તોલો ॥
મત મરમ પારકા ખો ॥ મુન કર તન મનસે રહીએરે ॥ મુન ॥ ચલ ॥

જોખન દીન ૨ તણો સંગી ॥ અંત સમે ચેતન ઉઠકર ચાલ્યો ॥
કાયા પડી નંગી ॥ સખ તુટી મેરી જન પ્રીત સખ તુટી ॥ આઉખા
ની ખરચી ખુટી ॥ મ દુખ આપ કીયા સહીએરે ॥ મુખ ॥ ચલ ॥ ૩ ॥

જગતમે રહેના ૩ સી ॥ પરખ્યા મે હનરાજ હરે, મેરે દુરગતકી
ફાંસી ॥ તજો શખ ઘંઘા મેરી જન તજો સખ ઘંઘા ॥ હનવર મુખ પુનમ
ચંદા ॥ હનદાસ તુ ખંદા ॥ મેરે તો એક દરીશનકુ ચઈએરે ॥ મેરે
॥ ચલ ॥ ૪ ॥

સુમતી કુમતીની લાવણી.

હરિ તું કુમતી કવેચન નાર, લગી કયું કેડે ॥ લગી ॥
 ચલ સરક ખડી રહે દુર ॥ તુજે કોણ છેડે ॥ ટેક ॥
 હરિ તું સુમતીકો ભરમાયો, મુજે કયું છોડી ॥ મુજે ॥
 મેરી સદા સાસ્વતી સોખત છીનમે તોડી ॥
 તુજ ખીના સુની મેરી સેજ, કહુ કરજેડી ॥ કહુ ॥
 ઉડ ચલો હમારી સંગ, સુખે રહો પોહોડી ॥
 કયુ જુર જુર કુમતી આંસુ, આંખથુ રેડે ॥ આંખ ॥ મલ ॥ ૧ ॥
 હરિ તેરી નર્ક નીજોદકી સેજ, સેહેજમે રૂઠ્યો ॥ સેહેજ ॥
 પકડ્યો સાચો જનરાજ, સંગ તેરી છુટ્યો ॥
 તેરી મુરખ. માને ખાત, હૈયાકો કુટો ॥ હૈયા ॥
 મેં સેહેજ હુવો કર દુર; તાર તેરી તુટો ॥
 તુ કર દુરાસે ખાત, આવે મત નેડે ॥ આવે ॥ ચલ ॥ ૨ ॥
 મેરી અનંત કાળકી પ્રીત, પલક નહી પાળી. ॥ પલ ॥
 સુમતીકે લાગ્યો સંગ; મુજે કયુ ટાળી ॥
 હરિ તું સુમતીકો સીરદાર, સુનાવે ગાલી ॥ આવે ॥
 તેરી અમ દાનુ હે નાર, ગોરી આર કાળી
 તુ અમંકુ ઠેલે દુર, સુમતક તેડે ॥ સુમતક ॥ ૧ ॥ ૩ ॥
 અખ કુમતીક લલચાચો, રતી નહી ડગીચો ॥ રતી ॥
 સુનકર સુત્રકી શીખ; સાચ હોએ લગીઓ ॥
 ચેતન કુમતીસે સેહેજ, દુરથુ ભગીચો ॥ દુર
 જનરાજ ખચનકો નામ હીયામા જગીઓ
 જનદાસ કુમત તુ ખાત, ખોટી મત ખેડે ॥ ટી ॥ ચલ ॥ ૪ ॥

જીવને શીખામણની લાવ

મન સુતરે તારી સફળ થડી શ્રાવકકી, હાથ નવે ॥ હાથ ॥
 સુત્રકી ન માને શીખ ફીર પસ્તાવે ॥

મન સુનરે તુ પરભવકો હર રાખ ॥ પ્રાણ મત છુટે ॥ પ્રાણ ॥
કગુરુસે કરે તુ હેત, સુગુરુસે રૂઠે ॥

- મન સુનરે તારી જ્ઞેખનીયાકી છોલ ॥ છીનક નહી છુટે ॥ છીનક ॥
ઘંદ્રીસે લગાએ તાર, કહો કેમ તુટે ॥

મન સુનરે તારે હીચે વધી વખવેલ ॥ નહી કમલાવે ॥ નહી ॥ સુ ॥ ૧

મન સુનરે તારી સાચી શીખ સુત્રકી ॥ હીચે નહી આણી ॥ હીચે ॥
થારેરે ખજનો ખાય, કુગુરુકી ખાની ॥

મન સુનરે તારી કમતી કલેછન નારી, લીઓ તોએ તાણી ॥ લીઓ ॥
દુરગતકી ખીછાઈ સેજ ॥ તાણી પટરાણી ॥

મન સુનરે સુનો કમતી સેજ ॥ પાર નહી પાવે ॥ પાર ॥ સુત્રકી ॥ ૨

મન સુનરે તેરે ગફલતમે દીન ગયા ॥ ગર્વ કયુ રાખ્યો ॥ ગર્વ ॥
કીધી છન વાણી દુર, વિષય રસ ચાખ્યો ॥

મન સુનરે તારે જ્ઞાન ગાંઠસે ખોલ, રતન કયાં નાંખ્યો ॥ રતન ॥
સખ બચન દીઓ તુ છોડ, જુઠ મુખ ભાખ્યો ॥

મન સુનરે એશે વાર વાર નર ભવ; ફીર નહી આવે ॥ ફીર ॥ સુત્રકી ॥

મન સુનરે પોશાક પાપકી પેહર, માનતો ખુખી ॥ માનતો ॥

તારા મનશે મોતીયન માળ, શીશ પર લુંખી ॥

મન સુનરે તારા હરામ હુરતમાં હસી, હજુરં ઉભી ॥ હજુરં ॥

શીવ બંધ્યો મીથ્યાત મોહ; વાત તેરી કુખી ॥

મન સુનરે તારા હંસ હીયાકો હાર, ઝેર કયુ ખાવે ॥ ઝેર ॥ સુત્રકી ૪

મન સુનરે સુકૃત સ્વપનામે મોહ, રતી નહી સુઝે ॥ રતી ॥

મેરો કોન ગતીકો છવ, દયા કોન ખુજે ॥

મન સુનરે મેરો ઘર ખુટે દુરગતકો, કામ ધેન ફુજે ॥ કામ ॥

ભોળક દુનીયામે ખોત, મળે કયુ ખુજે ॥

મન સુનરે છનદાસ કપટકી ખાન, માન નહી માવે ॥ માન ॥ સુત્રકી ૫

નેમનાથની લાવણી.

ત્રારી માઈ મેરો નેમ જયો ગીરનાર, કીસી જાએ કહેના ॥ કીસી ॥

વાકે દરશ ખીના તરશે હમારે નેના ॥
 મોરી માઈ જલદવકી જન જોરાવર ॥ સખ ચલ આઈ ॥ સખ ॥
 યશુ વનસે લગાયો હેત, હમે છટકાઈ ॥
 મોરી માઈ ખીલકી મેહેલા માહે, ગયા વન માહે ॥ ગયા ॥
 સખી બેઠે હમારે મનક, ખડી ગમ આઈ ॥
 મોરી માઈ અખ લહુ કુગર જોટ, ઘરે નહી રહેના ॥ ઘરે ॥ વાકે ॥૧
 મોરી માઈ મોએ જાવન દે બન માહે, મમત તજ મેરી ॥ મમત ॥
 મોએ મહલા બોલે લોક, જગત મેરા વેરી ॥
 મોરી માઈ જુગમે કાયા કમલાવે, જયુ કાચી કેરી ॥ જયુ ॥
 તપ જપ સંજમકી લહુ સાંકડી શેરી ॥
 મોરી માઈ મેરા પતી બશે પરખતમે, પેહેરૂ નહી ગેના ॥ પેહેરૂ ॥ વાકે ॥૨
 મોરી માઈ કુશુરશે કીચો બેપાર, ગમાચો કીનો ॥ ગમાચો ॥
 મેરી ભકતી ખીના, ઉવો બોત ગત હીના ॥
 મોરી માઈ કાણુ હેણુ ઉવો બસતુકો ॥ ઉશે કયા કેહેના ॥ ઉશે ॥
 કામધેન હમારે ઘરમે, દુધકા ઘેના ॥
 મોરી માઈ અમ દુખી કાલકે જીવક, દરીશન દેના ॥ દરીશન ॥ વાકે ॥૩
 મોરી માઈ નવ ભવકો નવલ નેમીનાથ, પતી હે મેરા ॥ પતી ॥
 બન રહ્યો હૈયાકો હાર, શીશકો શેરો ॥
 મોરી માઈ ઉન તજ શોળે શાણુગાર, દીચો બન ડેરો ॥ દીચો ॥
 મેરી સુની નહી પોકાર, કાનકો બેહેરો ॥
 મોરી માઈ ઇન મેહેલનમે નહી આવું, રતી સુખ ચેહેના ॥ રતી ॥ વાકે ૪
 મોરી માઈ કયા ભયો બડો અચરત, જુગતમે આચો ॥
 મેરે પલ્લે બાંધ્યો પાપ, સુજશ નહી પાચો ॥
 મોરી માઈ બુધ હીન ભયો મેરો જીવ ॥ ન જીન ગુન ગાયો ॥ ન ॥
 જમ તેમ કરકે જો પાર, સરાણુ તેરે આચો ॥
 મોરી માઈ બોલે મીનલસમે મલ્લજી, જ્ઞાનશે પેહેના ॥ જ્ઞાન ॥ વાકે ॥૫

જીવને શીખામણની લાવણી

તુમ તજો જગતકા ખ્યાલ. ઇશકકા ગાના ॥ ઇશક ॥

તેરી અલ્પ ઉમર ખુટ જાય નરક ઉઠ જાના ॥ તુમ ॥
 અખ દીના ચાર જગત ખીચ લીયા તેં ખાસા ॥ લીયા ॥
 તેરે શિરપર બેઠો કાળ, કરે હે હાંસાં ॥
 મેં બોલુ સાચી ખાત, જુઠ નહી માસા ॥ જુઠ ॥
 તુ સુતા હે કોણુ નીંદ; કીસીકર આશા ॥
 અખ શેવ દેવ છનરાજ, ખલકમે ખાસા ॥ ખલક ॥
 તેરો જોખન પતંગકા રંગ, જુઠી સખ આશા ॥
 અખ હીચે ધરો મેરી શીખ, સજન દીવાના ॥ સમજ ॥ તેરી ॥ ૧ ॥
 અખ ખુરી ભલી સુન વાત, સુનકર રીજે ॥ સુન ॥
 એ મુખ મીઠા સંસાર; બેદ નહી દીજે ॥
 કર વીતરાગ વીસવાસ, હીચે ધર લીજે ॥ હીચે ॥
 પાણુ નીચ નારીકા ખચન, માંહે મત ભીજે ॥
 અખ સાત વસનકો સંગ, પ્રીત મત કીજે ॥ પ્રીત ॥
 તે દુરગત દે પોહોઆય, તેરો તન છીજે ॥
 તુ સુખ દુખકો શીરદાર, રંક નહી રાણા ॥ રંક ॥ તેરી ॥ ૨ ॥
 તું બીસર ગયો જગ ખીચ, નામ છનવરકા ॥ નામ ॥
 પચ રહ્યા કુટખકે કાજ, કીયા ફંદ ઘરકા ॥
 તે દયા ધરમ ખીન ખોયા, જનમ સખ નરકા ॥ જનમ ॥
 તેં પહલે બાંધ્યાં પાપ, કસાઈ સરખાં ॥
 અખ લીયા નહી તે લાભ, વખતમે કરકા ॥ વખત ॥
 તેરી વીતી વાત સખ જાય, જનમ જયુ ખરકા ॥
 અખ સુનો શીખ સુત્રકી, સુલટરે શાણા ॥ સુલટ ॥ તેરી ॥ ૩ ॥
 તેરી સરણ શેજપર પડ્યો, આનંદ દીન આયા ॥ આનંદ ॥
 મેરી ભાગી ભુખ સખ પ્યાસ, સુધારસ પાયા ॥
 મેરે શીરપર તુમ સરદાર, છનેશ્વર રાયા ॥ છનેશ્વર ॥
 મેં ચાહુ ચરણકી શેવ, સફળ કરો કાયા ॥
 અખ દો દાલત દરશનકી, મેરે ઝોહી માયા ॥ મેરે ॥

યું અરજ કરે જનદાસ અહ્ય ગુન ગાયા ॥

અખ ખુરા કુચુર કિપદેશ, ધરે મત કાના ॥ ધરે ॥ તેરી ॥ ૪ ॥

જીવને શીખામણી લાવણી.

એક જીવવરકા નિજ નામ, હિયામાં લેના ॥ હિયામાં ॥

અખ લગી લગન જીવવરશે આપ ખુશ રહેના ॥ અખ ॥

અખ નિરખુ જીવ દેદાર, દરશ કખ પાઉ ॥ દરશ ॥

જગમે જીવવર નિજ નામ નિરજન ધ્યાવુ ॥

અખ રહે નયન લોભાય, હિયે નિત કરકે ॥ હિયે ॥

મોહે જીવ દરશનકી આશ પાપ સખ સરકે ॥

અખ સુરપતી નિરખત રૂપ નજર ભર નેના ॥ નજર ॥ એક ॥ ૧ ॥

અખ મિઠયો મરાણુ ભવ ભવકો, આશ મુજ પુરો ॥ આશ ॥

મેં જપુ જાણંદકા નામ મેલુ નહીં દુરો ॥

એ ઘન ઘાતી ઘાલો ઘેર, કરમ સખ ચુરો ॥ કરમ ॥

મેં દુરગત ભમતાં આયો આપ હજુરો ॥

અખ શુભ નજરાં મુજ નિરખ; મુક્તી પદ દેના. ॥ મુક્તી ॥ એક ॥ ૨ ॥

અખ હે હીરાકી ખાણુ, જ્યાન નિજ કરણી ॥ જ્યાન ॥

એ મુક્તી પંથ દાતાર સુમતકી ધરાણી ॥

અખ શુક્લ ધ્યાનકી પેડી ચડયો નિસરણી ॥ ચડયો ॥

એસા જીગમે સંત સુજન મુક્તી પદ વરાણી ॥

અખ આપો મયા કર કરકે, અમર સુખ ચેના ॥ અમર ॥ એક ॥ ૩ ॥

અખ બેઠ કર કરૂં મેં મોજ, આનંદકે ધરૂં ॥ આનંદકે ॥

મેં પરખ્યા શ્રી જીવરાજ, જગત કાણુ ભરમે ॥

મેં દુખ ભોગતા હે અનંત, કરે કોણુ લેખો ॥ કરે ॥

મેં અરજ કરૂં તન મનસે નજર ભર દેખો ॥

અખ બોલત મુ જીવદાસ, રસ સખ બેના ॥ રસ ॥

એક જીવવરકા નિજ નામ હિયામાં લેના ॥ ૪ ॥

રાજુલ વિલાપ લાવણી

દે ગયા દગા દિલદાર; સુનો મેરી માઈ ॥ સુનો ॥
 લગ રહી નેમ દરશનકી સરસ અશનાઈ ॥
 અખ અખ અલીને નેમ, મેરે શિર છાને ॥ મેરે ॥
 જનદવકી, દખી જન જગત સખ લાને ॥
 એશા નેમ નવલ એક ખીંદ; અનાખો ખાને ॥ અનાખો ॥
 સુરીનર ગાવે ગીત ગગનમાં ગાને ॥
 અખ દાડ દાડ રાખ દુનિયાં, દખન આઈ ॥ દખન ॥
 દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઈ ॥ ૧ ॥
 અખ ચઢ્યા નેમ તોરનકુ, આનંદ દિલ ધરકર ॥ આનંદ ॥
 સજ આયા સુરંગી સાજ કીલોલા કર કર ॥
 મે પાચો પરમ આનંદ; હરખ હીચો ભરકર ॥ હરખ ॥
 લે ગયો પતી નેમીનાથ, મેરો મન હરકર ॥
 સખી સંપત મુજ આંગનમે, આજ ચલ આઈ ॥ આજ ॥
 દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઈ ॥ ૨ ॥
 અખ એણે અવસરમે સુરત સ્યામકી લાગી ॥ સ્યામકી ॥
 પશુ વનકી સુની પોકાર દયા દિલ જંગી ॥
 જને લઈ પરખતકી વાટ, ત્રશના ત્યાગી ॥ ત્રશના ॥
 શિવ રમણીકે શિર ખીંદ ખન્યો ખેરાગી ॥
 અખ તેલ ચઢી રાજુલકુ, ખડી છટકાઈ ॥ ખડી ॥
 દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઈ ॥ ૩ ॥
 અખ રેતીશે સરોવરમે, ટીપે નહી પાની ॥ ટીપે ॥
 જન ગુણ ગાયા નહી જય અલપ છદગાની ॥
 અખ કઠણુ જવ દુરગતકો, ખન્યો મે દાણી ॥ ખન્યો ॥
 જનદાસ કરો ભવપાર દયા દિલ આણી ॥
 અખ શરણુ સતીકે ખેડ, વિનતી ગાઈ ॥ વિનતી ॥
 દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઈ ॥ ૪ ॥

સુગુરુ રતવ લાવણી.

કૃષ્ણ દેખુ છનવર દેવ, જગત ગુરુ ગ્યાની ॥ જગત ॥
 કંઈ આપ સમો નહીં એર એ અંતર દયાની ॥
 અખ વિષમ વન સંસાર જગતમે ભટકયો ॥ જગતમે ॥
 મુજે અનમતને લઈ જઈ નરકમે પટકયો ॥
 અખ લહુ દરશન છનવરકો; એ દીન કૃષ્ણ ઉગે ॥ એ ॥
 મુજ મનકી વંછીત આશ અધીક સખ પુગે ॥
 અખ છન દરશન બીન નેન, ઝરે મુજ પાની ॥ ઝરે ॥
 કૃષ્ણ દેખુ છનવર દેવ જગત ગુરુ ગ્યાની ॥ ૧ ॥
 થારે કુગુરુકો ઉપદેશ; હૈયામે છાયો ॥ હૈયા ॥
 પાણુ સરસ બેદ સમકીતકો છવ નહીં પાયો ॥
 અખ જૈન ધરમ નિજ માલ, મુરખ ગત જોવે ॥ મુરખ ॥
 એ સુમત મુરગકો પંથ અમર ગત હોવે ॥
 અખ દુરલભ છન ભગતી, લહી નિજ ટાંતી ॥ લહી ॥
 કૃષ્ણ દેખુ છનવર દેવ જગત ગુરુ ગ્યાની ॥ ૨ ॥
 અખ સુરનર ગાવે ગીત, અજખ બડ લાગી ॥ અજખ ॥
 છહાં નાચત નૃત અનેક આજસ ત્યાગી ॥
 અખ મોહત મન નરપતકા, ગગન ધુન ગાજે ॥ ગગન ॥
 એ છનવર મહીમા અનંત દયાન દિલ ધરજે ॥
 એસી અધીક છખી છનછકી મેરે મન માની ॥ મેરે ॥
 કૃષ્ણ દેખુ છનવર દેવ જગત ગુરુ ગ્યાની ॥ ૩ ॥
 અખ છન ચરણાંસુ રંગ, અધીક ચીત લાગ્યો ॥ અધીક ॥
 મેં પેહરયો છન ગુણ અજખ સુરંગી વાગો ॥
 આ સફળ ઘડી સમકીતકી, હાય અખ આઈ ॥ હાય ॥
 મેં ગમન ગમનકી પાંખ અમુલક પાઈ ॥
 અખ બોલત યુ છનદાસ સુનો છન ખાની ॥ સુનો ॥
 કૃષ્ણ દેખુ છનવર દેવ જગત ગુરુ ગ્યાની ॥ ૪ ॥

આત્માનુભવ લાવણી.

- તુમ ભજે હનુમેશ્વર દેવ, મુગત પદ પાછ ॥ મુગત ॥
- અખ અચળ અખંડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥
- મેં રૂઢ્યો ચોરાશી માહે, ભુદ્યો મેં ભરમ ॥ ભુદ્યો ॥
- મારે ઉદે અનંતા દુખ બાંધ્યા જખ કરમ ॥
- મેં કદીએક હુવો રંક, ફર્યો તજ સરમ ॥ ફર્યો ॥
- ઓર કદીએક રાજ ભયો ગરથકી ગરમ ॥
- જખ ગરવ આંતકે બોલ્યો, પામકા મરમ ॥ પારકા ॥
- પાણુ નિરમળ જગમે જૈન; કીચો નહીં ધરમ ॥
- અખ મનુષ જનમમે ચેત; ઘડી શુભ આઈ ॥ ઘડી ॥
- અખ અચળ અખંડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥ ૧ ॥
- મેં સુર નરકા સુખ વાર; અનંતી પાયા ॥ અનંતી ॥
- મારે શિવ સમતાકા સુખ હાથ નહીં આચા ॥
- મેં કુગુરુ કુદેવ; ભલા કર ધ્યાયા ॥ ભલા ॥
- મેં ઉલજે અનાદી અજ્ઞાન વિષે ભોગ ભાયા ॥
- મેં પડ્યો લોભ કે રૂંદ; જોડતો માયા ॥ જોડતો ॥
- પાણુ લગ્યો અંત જખ આય કાળને ખાયા ॥
- અખ પરહર પરમાનંદ; ધરમ કર ભાઈ ॥ ધરમ ॥
- અખ અચળ અખંડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥ ૨ ॥
- અખ દુરલભ અવસર લહીં તુ; સુકૃત કરે ॥ સુકૃત ॥
- અખ દાન શિયળ તપ ભાવ હીયામે ધરે ॥
- તુ કરમ માઠાં કાઢે; પાપ પરહરે ॥ પાપ ॥
- અખ વાર વાર કહું તોય જગતસે તરે ॥
- તુ નિરનળ નયણે દેખ; નરક શુ ડરે ॥ નરક ॥
- તુ શિખ સુગુરુકી માન અજ્ઞાની, નરે ॥
- અખ પર ત્રિયા કર જાણ; બેન ને માઈ ॥ બેન ॥

અખ અચળ અખંડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥ ૩ ॥
 અખ જનવર મુજ મન ભાયો; સદા ગુણ ગાઉ ॥ સદા ॥
 અખ ઇંતની કીરપા કીજો નરક નહી જાઉ ॥
 અખ ભવ ભવ માહે દેવ; જીનેશ્વર પાઉ ॥ જીનેશ્વર ॥
 મેં મનવચ કરી ચરાણ ચિત લાવુ ॥
 એ દયા ધરમ હીતકાર; સદા મેં ચાપ ॥ સદા ॥
 પાણ ચારાશીકે માંહ કીર નહી આઉ ॥
 યું અરજ કરે જીનદાસ; કીરતી ગાઈ ॥ કરતી ॥
 અખ અચળ અખંડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥ ૪ ॥

સંસારના અથીરપણા વિધે લાવણી.

ખખર નહી આ જીગમે પલકીરે ॥ ખખર ॥
 સુકીત કરના હોય સો કર લે, કોન જાણે કલકી ॥
 આ દાસ્તી હે જગ વાસકી, કાયા મંડળીક ॥ કાયા ॥
 સાસ ઉસાસ સમર લે સાહેબ આયુ ઘટે પલકી ॥ ખખર ॥ ૧
 તારા મંડળ રવી ચંદ્રમા, સખ હે ચલનેકી ॥ સખ ॥
 દિવશ ચારકા ચમતકાર જ્યુ, વીજળીયાં ઝલકી ॥ ખખર ॥ ૨ ॥
 કુડ કપટ કર માયા જોડી, કર ખાતા હલકી ॥ કર ॥
 પાપકી પોટલી ખાંધી શિર તેરે, કેસે હોય હલકી ॥ ખખર ॥ ૩
 ચો જીગ હે સુપનેકી માયા, જેસી ખુંદા જલકી ॥ જેસી ॥
 વાગુસંતાંતો વાર ન લાગે, દુનિયા આય ખલકી ॥ ખખર ॥ ૪
 માત તાત સુત બંધવ ખાઈ, સખ જીગ મતલખકી ॥ સખ ॥
 કાયા માયા નાર હવેલી એ તેરી કખકી ॥ ખખર ॥ ૫
 મન માવત તન ચંચળ હસ્તી, મસતી હે ખલકી ॥ મસતી ॥
 સત ગુર અંકુશ ધરો શિરપર, ચલ મારગ સતકી ॥ ખખર ॥ ૬
 જખ લગ હંસા રહે દેહમાં, ખુશીયા મંગલકી ॥ ખુશીયા

હંસા છોડ ચલ્યા જબ દેહી, મટીયાં જંગલકી ॥ ખખર ॥ ૭
 દયા ધરમ સાહેબ કો સમરન, એ ખાતા સતકી ॥ એ ॥
 રાગ દેશ ઉપને નહી છનકુ; ખીનતી અખમલકી ॥ ખખર ॥ ૮

શ્રી આદીનાથની લાવાણી.

શ્રી આદનાથ નિરવાણી, નમુ એસે ધ્યાની ॥ નમુ ॥

ભવ જીવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥

તુમ નાભીરાય કલ ધારી, ખડે અવતારી ॥ ખડે ॥

ખુલ રહી ખલકમે ખુબ, કેસરી ક્યારી ॥

તુમ મમતા મનકી મારી, આતમા તારી આતમા ॥

તજ દીધ વિપતી વિષયનકી જાણુ કર ખારી ॥

તુમ કરી મુગત પટરાણી, જગતમે જાણી ॥ જગતમે ॥

ભવ જીવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૧ ॥

જાણ્યા મુર નર સુખ રાસી, હુવા હે ઉદાસી ॥ હુવા ॥

જલ ગઈ જખર જંજલ, જગતકી ફાંસી ॥

તુમ જગતપતી અવિનાશી, મુક્તીકે વાસી ॥ મુક્તી ॥

તેરે દરશનસે સખ દુઃખ, દુર ગયો નાશી ॥

મણુ કરી સક્ષી જંદગાની, મેરે મન માની ॥ મેરે ॥

ભવ જીવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૨ ॥

ખડે જોતવંત છનરાજ, જગતમે ખાજે ॥ જગતમે ॥

તેરો દરશન હે સુખદાય, સુધારે કાજે ॥

તેરી ધુન ગગનમે ગાજે, સુરપત લાજે ॥ સુરપત ॥

ગલ ગયા ગરવ પાખંડ, કામના ભાજે ॥

નાટક નાચે ઈદ્રાણી, અધીક ધુન આણી ॥ અધીક ॥

ભવ જીવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૩ ॥

તેરી મહીમા કહી ન જાવે, પાર નહી પાવે ॥ પાર ॥

ગાંધર્વ સુરપત સખી તેરે ગુણ ગાવે ॥
 તેરે ચરણોસે લપટાવે, સરસ લવલાવે ॥ સરસ ॥
 નર નાર હીયાકે મોહિ, ભક્તી તેરી ચાહાવે ॥
 તેરી ત્રણા સખ વીરલાણી, મુકતીકે ઠાણી ॥ મુકતી ॥
 ભવ જીવ તરાણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૪ ॥
 મરૂદવા કુખકા જાયા અમર પદ પાયા ॥ અમર ॥
 છપન કુમરી નારી, મીલી જશ ગાયા ॥
 દુરગતકો દુખ વિરલાય; સફળ કરી કાયા ॥ સફળ ॥
 જનદાસ નિરંજન દેખ શરાણુ તેરે આયા ॥
 સમકીતકી સેજ પીછાની, મીલી મોહિ ઠાણી ॥ મીલી ॥
 ભવ જીવ તરાણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૫ ॥

જીવને શીખામણની લાવણી

કમાઈ સુકીતકી કીજેરે, કમાઈ સુકીતકી કીજે ॥
 તજે કામ મદ માન લાલ જીનવર ગુણ ભજ સીજે ॥ કમાઈ ॥
 ન હે પરીક્ષા જીનરાજ ધધમે; હોય રહ્યા વીતો ॥
 સુખદાઈ સંવર સમતાકો, રસ કયુ નહી પીતો ॥
 લાલ તુમ મનુષા તન જીતોરે ॥ લાલ ॥
 દાન શિલ તપ ભાવ વિના તેરો જનમ જાય રીતો ॥
 ધરમ વિન કાજ નહી સીજેરે ॥ ધરમ ॥ તજે ॥ ૧ ॥
 નિશ દિન હિલશે નેન મેરો દિલ; જીન દરશન આવેરે ॥ જીન ॥
 હરચો જગત જંજાલ લાલ, જીનવર ભક્તી ભાવે ॥
 સખી સુરનર મંગળ ગાવેરે ॥ સખી ॥
 મુગડ કંઠ સુર પતકો અજબ ધુન અંબર ગરજાવે ॥
 ભજ ધન લાલચમે રીજેરે ॥ ભજ ॥ તજે ॥ ૨ ॥
 જંદગાની દીન આર જીવ તુમ, મનમે કયુ મેલોરે ॥ મનમે ॥

જોખનકી ગુમરાઈ ગરબમે ખુબ ખન્થો ઘેલો ॥
 ખાણુ છન વાણીકા ઝીલોરે ॥ ખાણુ ॥
 તપ તરવાર ભાવ કર ભાલા વેરી કરમ યું ઠેલો ॥
 કરમકુ દાવાનળ ઢીજેરે ॥ કરમકુ ॥ તજે ॥ ૩
 છન મુખ પરસે મેઘ મીઠો, ભીજત ભવ ભવ ફેરા ॥ ભીજત ॥
 દરીશન દો અરીહંત પ્રભુ તરસે તન મન મેરા ॥
 મીઠો મુજ ઘન ગતકા ઘેરા ॥ મીઠો ॥
 અરજ કરે છનદાસ દીયા તુમ મુકતી માહે કેરા ॥
 મેરો તન દરિશન ખિન છીજેરે ॥ મેરો ॥ તજે ॥ ૪

છવને શીખામણની લાવણી.

અગમ પંથ જાના હે લાઈરે ॥ અગમ ॥
 જ્યાન ધ્યાન સંજમ સમકીતસે સુધરે કમાઈ ॥ અગમ ॥
 મેહેલ મન અંતરકી આંટીરે ॥ મેલ ॥
 કરમ ઉદ ચેતન પડ્યો જખ, નિગોદકી ઘાંટી ॥
 મહા દુખ પાયા, મહારાજ માહા દુખ પાયા ॥
 છનવર મુખસે નહી ગાયા ॥ છનવર ॥
 નિજ માણીકુ નહી સમજયા ॥ નિજ ॥
 નહી તિલબર શાંતા પાઈરે ॥ નહી ॥ જ્યાન ધ્યાન ॥ ૧
 એ તન ઘન જોખન નહી અપનારે ॥ એ ॥
 કુટંબ કખીલા મેઢી મંદીર રજનીકા સ્વપના ॥
 સખી વીર લાવે, માહારાજ સખી વીરથાવે ॥
 ફીર ચેતન મન પસ્તાવે ॥ ફીર ॥
 કષ્ટ સંપત સંગ નહી આવે ॥ કષ્ટ ॥
 ધરમ નિજ કર લે સુખદાઈરે ॥ ધરમ ॥ જ્યાન ॥ ૨
 કે ભરમ તુજ અંતર ઘટ ભામેરે ॥ ભરમ ॥

(૫૭૭) :

પાપ સંગ ચલે, મેરી જન પાપ સંગ ચલે ॥
 ચેતનક નરકમે ઘાલે, ચેતનક નરકમે ઘાલે ॥
 જન મારગ સુધ ન પાળે ॥ જન ॥
 જપો જનવરક લેહુ લાઈરે ॥ જપો ॥ જ્યાન ॥ ૩
 કે અખ મેં પ્રભુ દરશન પાચારે ॥ કે અખ ॥
 જ્યાન ધ્યાન સંજમ સંગતમે જન ચરણે આયા ॥
 માહા સુખ પાયા; મેરી જન માહા સુખ પાયા ॥
 ચેતનમે તુ હીરમાયા ॥ ચેતનમે ॥
 જનદાસ તેરા ગુન ગાયા ॥ જનદાસ ॥
 પ્રભુજી તુમે પરમ સુખદાઈરે ॥ પ્રભુ ॥ જ્યાન ॥ ૪

જીવને શીખામણની લાવણી.

પુદ્ગળમે માન્યો સુખ તે, કલ્પના કહીરે ॥ કલ્પના ॥
 સુક્રતકી ખાત તેરે હાથમે રહીરે ॥ પુદ્ગળ ॥
 જુગ માંહી જૈન નીજ સાર, સંગાતે આવે ॥ સંગાતે ॥
 તીનક તજકર કયુ ખેડો વિશે ગુણ ગાવે ॥
 એ મર તક અલગો ઢોલ, ખીસન ખીખ ખાવે ॥ ખીસન ॥
 મુક્તીકો મારગ મેટ ઉખટમે જાવે ॥
 થારી પુછ જીવગાની માહે ખિકલ બુધ ભાઈરે ॥ પુદ્ગળ ॥ ૧
 થારે ઘન દાલત ભંડાર ભરયા હે મોતી ॥ ભરયા ॥
 શતર સજન સખ ખને જગતમે ગોટી ॥
 કોઈ મસજે તેલ ફુલેલ, ઘોવે કોઈ ઘોતી ॥ ઘોવે ॥
 સનખુખ ઉઠ આવે અખલા તેરા સુખ જોતી ॥
 એસી સંપત હે એક છીતમે સરવ જે થઈરે ॥ પુદ્ગળ ॥ ૨
 તેં ખટરસ ખાધા ખંધ, ખનનો ખોચો ॥
 નિશ દિન સુખ્યા સુંદરકી સૈનમે સોચો ॥

સજ્યા સોજો શાગુગાર, નારસે મોચો ॥ નારસે ॥
 તેં અંતર ઘટકો મેલ રતી નહી ઘોચો ॥
 યા નરક નીગોદકી ખાત, પકડ કર લહીરે ॥ પુદ્ગલ ॥ ૩
 મદમાતો આઠ મદ માહે ગરવસે ખોલે ॥ ગરવ ॥
 મેં સુખ સંપતકો નાથ, મેરી કોણુ તોલે ॥
 દુરખજ કરતા હે પોકાર, પલક નહી ખાલે ॥ પલક ॥
 ચાકર હોઈ રહ્યા હજુર, ચમર શીર ઢાલે ॥
 અખ અવસર આચો હાથ, ચેત તુ સહીરે ॥ પુદ્ગલ ॥ ૪
 કાયામુ કીચો લડ, ખનાઈ ચંગી ॥ ખનાઈ ॥
 પલભર પુન્ય પરવાર, પોતાણુના ભંગી ॥
 પકડી પરભવકી ખાત, હોય કોણુ સંગી ॥ હોય ॥
 તેરો હંશ ગચો આકાશ કાયા કર નંગી ॥
 છતદાસ કહે કરમાસુ, જોર તેરે નહીરે ॥ પુદ્ગલ ॥ ૫

કેસરીયાની લાવણી

સુનીચેરે ખાતા સદાશીવજી ॥ મત ચઢ જનના ઘુલદેવા ॥ ગઢપતી ઉ
 નકા ખડા એ ડંકા, મત છેડો તુમે હિન દેવા ॥ સગતારે પત સુધાવત ખોલે
 અમહી નોકર ઇનહુકા, હીંદુપતસે હાથ જોડકર ॥ તીન બોવનમે હે ટિકા ॥
 સુનિચો ૧ ॥ સરગ મરત પાતાળ સુનીચે ॥ સુરીન્દર મુનીજન ધાવત હે ॥
 ઇંદ્ર ચંદ્ર મુની દરશન આવે ॥ મનકી મોજ પાવત હે ॥ સુનીચો ૨ ॥
 ગયા રાજ દિન કેસે આવે ॥ નીરધનીયાકુ ધન દેવે ॥ બાજ ખીલાવે સુંદ
 ર લડકા ॥ સદા સુખી રહો તુમ સેવે ॥ સુનીચો ૩ ॥ તારે જાઝ સમુદર
 માહે ॥ રોગ નિવારે ભવ ભવકા ॥ ભુપ રંગકો રંગ દીચો હે ॥ ચોરન ખં
 ધન હરી દેવા ॥ સુનીચો ૪ ॥ ધું ધું ધું ધું ધુંસા ખાળે ॥ દેશ દેશ
 પર હે ડંકા ॥ ભાઉ તાતીયા સુ કર ખોલે ॥ મત ખતલાવો ખડખંકા ॥ સુ
 નીચો ૫ ॥ રાણાજી કહે ઉમરાવ વજ્રને ॥ માનત નહી અમ એ ખા-

તા ॥ તારી કરણી તું પાવેગો ॥ મેં નહીં આવું તુમ સાથાં ॥ સુનીયો ॥
૬ ॥ મુજ મરેડી ચડે અભીમાને ॥ ઝેર ભરયા હે નજરોમે ॥ રીખમદાસ
કહે સાહેબ સચા ॥ દેખત તમાસા ફરજોમે ॥ સુનીયો ॥ ૭

શાંતીનાથની લાવણી.

સેહેર જુનેમે શાંતી ભીરાજે, અંગભર કુલનકી માળા; અગડદમ નાખ
ત ખાળે, ઘંટ ખાજતા ચોતાળા, ગજપોર નગરીમે તેરા જનમહે, ઘેર ઘેર
મંગળ સખ ગાવે, ઈંદ્ર લોકથી ઈંદ્ર ઈંદ્રાણી; ઓછવ કરનેકુ આવે, ચાલીશ
ધનુષ સોવન તેરી કાયા, મૂગ લંછન તેરે પાયા, વિશ્વસેનકે કુળમે સોભીત,
માતા અચરાકે જાયા, સરગ મરત પાતાળ ત્રીલોકમે, હુવા જોતકા અજવાળા
અગડદમ ॥ ૧ ॥

કેસર ચંદન ઘાણાં ઘસીને, પુજા કરે જીનેસરકી; અનુપમ આંગી ખુ-
બ ખની હે; જાગી જોત માહારાજકી, અસરાણુ સરાણુ પતીત દુખ વારણુ,
કરણા સાહેબ તુમ ધણી; મુજ કરણી સુભ મતી જો જાગે, કપા કરો મોરી
ભકતી ભાંગી; તેરે નામસે નવનીધ પાવે, શાંતીનાથજી મતખાલા; અગડદમ
અગડદમ ॥ ૨ ॥

આંગી તેરી અજબ ખનીહે, શાંતીનાથ સાહેબ મેરા, જઠાવકી તુમ
સોહે ટીલકી, હીરા ચકતા હે ચોફરા, અંગ ભર કુલન જટા ખજી હે, અ-
મર ઉડતા ચોફરા, ધુપ ધાન ઓર જાત ખનીહે, શીર શોહે મોતી તોડા,
નવ રતનટા હાર ગલેમે; જેસા ચંદ્રકા અજવાળા, લાગી જોત તેમ જોત જ
ગતમે, દીપે તેજકા અજવાળા, અગડદમ અગડદમ ॥ ૩ ॥

તેરે નામસે સખ જુગ મહીમા, ધન તો મારી કરણીકુ, શાંતીનાથજી
મેં શેવક તમારા, મેરી લાજ અપને ઘરકુ, શાંતી કહોનેરે શાંતીનાથજી, સ-
મરણુ કરવા સખ તેરા, સમી સાંજકી હોતી આરતી, શામ મુરત દીશે પ્યા-
રી, આરતી ઉતારે આનંદ ગાવે, ખાળે જોરદંગ ગડતાલા, અગડદમ અગડદમ
પુજા કહેરે પ્રભુ સાહેબ મેરા, ચરાણુ પખાણુ મેં તેરા, જરાણુ મરણુ

કા ભય નિવારો, તારો ભવ સાયર ફેરા, લખચોરાશી ભવમે ભમીચો, જેસા
ધાણીકા ફેરા; શાંતીનાથ મુજ પાર ઉતારો; ગરીબ ચાકર મેં તેરા; બાણ
ચંદ્ર કહે ભય નિવારો; બાળે ઝીતકા ઘઠીયાળા; અગડદમ બગડદમ ॥ ૫

શ્રી કલ્યાણ પારસનાથની લાવણી.

અગડબમ અગડબમ બાળે ચોઘડાં; સવાઈ કંકા સાહેબકા; છનનંગ
છનનંગ અવાજ હોતા; મેહેલ બનાયા ગગનોકા; શ્રી કલ્યાણ પારસનાથ ના
મકા; નીત બાજતા હે ચોઘડાં; ત્રીન લોકમે સચા સાહેબ પારસનાથ અવ-
તાર બડા ॥

વનારશી નગરીમે તોરા જનમ હુવા; માતા વામા કે નંદા; અશ્વશેન
કે કુળમે મોહે; જેસા સરદ પુનમ ચંદા; સરગ લોકમે હુવા આનંદા; ઇંદ્રાણી
મંગળ ગાવે. તેત્રીસ કોડ દેવ મીલકર; ઓછવ કરનેક આવે; કેઈ આવતા
કેઈ ગાવતા; કેઈ નામ લેતા દેવા; ચોસઠ ઈંદર અરજી કરતા; ચંદ્ર સુરજ
કરતા શેવા; સુરીનર સાહેબ આગળ અરજી; કરતા ઉભા બડા બડા; ત્રીન
લોકમે સચા સાહેબ પારસનાથ અવતાર બડા ॥

દુર દેશથી આવે જોગી; બડા જોગી તપસ્યા કરતા; નીચે લગાયા બ
લમ જોગી; બડે બડે જોગે ખાતા; બાર વરશકી ઉમર છનકી; છોટપણમાં
ખોત કળા; ખરોખરીકે લીચે શોખની; તપશીકુ દખન ચલા; જ્યાન દખકર
ખોલે જોગીશુ; એસી તપસ્યા કયુ કરતા; ઉતર જોગી બડે લકડેમે; નાગ ના
ગાણી દા જલતાં; પારસનાથ જોગીસુ કહેતા; તો બી તપશી નહી સુનતા;
લકડે દીચે ફેંક જંગલમે; લોક તમાસા દખતાં; એ કયા કીચે જોગી તુમને
નાગ નાગણી જલાયા; દીયા સાર નવકાર નાગકુ; ધરનીધર પદવી પાયા;
બડે ઉમેદશે આચે સાહેબ; છણછરીકો દાન દીચે; માત પીતાકી આજ્ઞા લે
કર; માહારાજને જોગ લીયા; રાજ છોડકર ચલે જંગલમે; જુગતશે કાઉશગ
કીયા; બડી ધીર ગંભીર તમને; ત્રીન લોકમે નામ કીયા ઉશન કાળકી બડી
ધુપમે; નીરંજન નીરાકાર બડા; કુમડાસુરને કીયા કડાકા; પીછલા દાવા જ

ગાયા; ખઠ કીયા ઘનધોરસું; પવન ચલાયા મતવાલા; કરરર કરરર હુવા ક-
ડાકા; ચમકે ખીજલીકા અજવાલા; મુશળ ધારે મેઘ વરસતા ગગન ગાજતા
ચોતાગા; સાત બુઠકી બડી ઝડીમે; ધીર ખઠા હે મતવાલા, નાક ખરેખરી
આવ્યા પાણી; નાથ નીરંજન ધીર ખઠા; સંકટશે સિંહાસન ડોલે; હુવા
ઘંટકા અવાજ; અવધી જ્ઞાનશુ આંખે ઈંદર; ધાઓ ધાઓ ધરની રાજ;
ધરાણીધર જલદી શું આયા, પદમાવતને સંજ લીયા, પદમાવતને લીએ શી
રપર, શેશ નાગને છત્ર કીયા, કોઠ ઉપાય કીએ કમડાસુરને; કુછ ખી ધલા
જ નહીચલતા; કરને વાલે સાહેબ ઉનક, છલને વાલે કયા કરતા, ઝીતે છન
રાજ આગસે, કમડાસુર હાથ જોડ ખડા ત્રીન લોકમે ॥

કેવળ લઈ શીવ પદ પોતા, પારસનાથજી મતવાલા, લગી જોતમે જોત
દીપકકી; તપે તેજકા અજવાળા; વિસનગરમાં પારસનાથ નામકા, દેવલ ખ-
નાયા તેહતાળા, ખડે દેવજમાં ઈંદર સોહે, ઘંટ ખાજતા ચોતાલા, ખડે ઉમેદ
શુ ઘણી રહે હોકર કોટ ખનાયા દેવલકા, જગો જગોપર શીખર ચઢાયા,
ખડે કામ દરવાજકા, મુલ નાયકકે ઉપર સોહે, સહસ્ર રૂણા માહારાજકા, ચો
મુખી ચતુરાઈ ખડીહે, એસા તમાસા નહી દેખા, અદારસે પાંસઠ સોનધયા
મહુરત રાગાણકા ખડા, સુદી ત્રીજકો વખત બેઠકર; જગો જગોપર નાન કી
યા, કાંતી વિનય ગુરૂ રાયચરણ, ને પાયે ગુરૂ જન રાજ ખડા, ગણચંદ સા
હેબકે આગળ, અરજ કરતા ખડા ખડા ॥ ત્રીન ॥

શ્રી સમત સીખરની લાવણી.

ખંદત હે કોઈ સમત સીખરક, દુરગતકી દુર નાસીરે ॥ ખંદત ॥ ૧
કોઠ ભવોકા કરમ કઠેત હે, હોય શિવપુરકો ખાશીરે ॥ ખંદત ॥ ૨
કુગુરૂ કુદેવ કુધર્મ જગનકા, મે જાણ્યા સખ રાસીરે ॥ ખંદત ॥ ૩
ખીસ જીવંદ મુગટ પદ પાયા, કાઠી કરમકી કાંસીરે ॥ ખંદત ॥ ૪
એ તીરથ ને ભાવ કરી ભેટે, ઉનકી સખકીત ખાસીરે ॥ ખંદત ॥ ૫
ખીકલ ખન્યો જનદાસ જગતમે; ખુબ કરાઈ હાંશીરે ॥ ખંદત ॥ ૬

શીઘ સરૂપી સદા પદ તેરો, તુ મુરખ કાં ભુલેરો ॥ સીધ ॥ ૧
 વ્યાજ નરી પલ્લે નહી ખાંધો, ખામી લગાઈ મુલેરો ॥ સીધ ॥ ૨
 નેરક નીગોદ કુમતકા શીરપર; આપ ખન્યો હે કુલેરો ॥ સીધ ॥ ૩
 સંપતકા સુખ દખકર, ચેતન મનમે કુલેરો ॥ સીધ ॥ ૪
 જનદાસ તે અન મન માહે, જનમ લીઓ ખુલેરો ॥ સીધ ॥ ૫

કુમુરની લાવણી.

તજી તજી મે ઉનક ગુર; કનક કામની ભારી હે ॥
 જ્ઞાન ધ્યાનકી ખાત ન જાણે, અષ્ટ કરમસે ભારી હે ॥
 કર કપાળે ભજુત લગાચે, શીર પર જટા બધાઈ હે ॥
 કાન ફાડ કર મુદ્રા પેહેરતા, ઉનકે ઘરમે નારી હે ॥
 જોગ લે કર વિષય શેવે, મદ મંશા હારી હે ॥
 કુડા પંથી જગતક કરતા; મુખશે કહેતા આચારી હે ॥
 સમકીત શરધા જૈન ધામકી, નહી કુમુરકી પ્યારી હે ॥
 જનવરક જનદાસ વિનવે, કુમુર કુસંગ ખુવારી હે ॥

સુમુરની લાવણી.

નમુ નમુ મે ગુર નિત્રંથક, વે જન મુદ્રા ધારી હે ॥
 પુદ્ગળ ઉપર પ્રેમ ન કરતા; મનકી મમતા મારી હે ॥
 ગરબ ગાળ કર ગુપત ગોપવે, ગત નિત્રંથકી નારી હે ॥
 કનક કામનીકે નહી ભોગી; વે પુરા પ્રભાચારી હે ॥
 છ કાયાકે જીવ અનાથી, ઉન કેવે હેતકારી હે ॥
 દાન ધ્યાન કેવળ ધ્યાન આપ, જ્ઞાન ગરથ ગુણ ભારી હે ॥
 સુધ સરધાશે સુમતી શેવે, નીજ આતમક તારી હે ॥
 જનવરક જનદાસ વિનવે, ઉનકે ચરણ બક્ષીહારી હે ॥

સ્વારથની લાવણી.

કોન જગતમે તારા ચેતન કોન જગતમે તારારે ॥
 અપને અપને સ્વારથકે સખ, ખીન સ્વારથ હોય ન્યારારે ॥ કોન ॥ ૧ ॥
 સ્વારથે મા તસ પુત બોલાવે, જી જી કર કહે દારારે ॥
 વીર કહે ભગતી નીજ સ્વારથે, લાગે પિતાકુ પ્યારારે ॥ કોન ॥ ૨ ॥
 હય ગય રથ પાયક ધન પરધન, કોઈ ન રાખન હારારે ॥
 કાલ બેહાલ સખહીક કરતે; કરતા ખુખ પોકારારે ॥ કોન ॥ ૩ ॥
 ઈંદ્ર બલ સુપના સમજના, બુઝા જગત પસારારે ॥
 શવો અરાણ કોઈ સંત જનોકે; છપ હોવે નિશ તારારે ॥ કોન ॥ ૪ ॥

તેરી સુરત શોહણી દખ, મેરા મન હરખે, તેરે દરશનક મેં નીત
 ઉઠી આણ તડકે, તેરે મસ્તકે મુગટ કાનમે કુહળ લટકે, તેરી બાબુખંધકી
 ઝળક, મેરે મન અટકે, કોઈ પડે કરીકે જોડ, હાથ ખીચ દમકે, મેરે પાપ
 હુવે સખ દુર, દખકર તનકે ॥ એ નંદી વરધન સુરપે; કીરપા કરકે, એ
 ધરમદાસ તેરા ગુન ગાવે હરખે ॥

પર સ્ત્રી નીરખવા ઉપર લાવણી.

ચતુર પરનારી મત નિરખો, શ્રાવાણ ફેરી રેન અધેરી, ખીજલીકો ચ
 મકો, રાવાણ મોટા રાય કહાવે, લંકા ગઢ બંકો, પાપ કરીને નરક પોહોચી
 આ, દુખ પાયો અધકો ॥ ૧ ॥

ઘાતકી ખંડકો રાય પદમોતર. ધૂપતીને હરતો, કળણ નરેશર કરે ખુવા
 રી, જખ પુત આયો હલકો ॥ ૨ ॥

કીચ કગચે માહા દુખ પાયો, ભીમેસું અધકો, નારી ધૂપતી નહે ખી
 ચારી; ભવ ભવમે ભટકયો ॥ ૩ ॥

પરનારીકો રંગ પતંગ હે, પોધળકો ઝળકો; આશ ખુંદ જખ લગે તા
 વડા; ઢળકે જાય ઢળકો ॥ ૪ ॥

પરનારીશે નેહ કરતાં; ધન જાસે ધરકો; દુખ દખકર કરે ખુવારી;
 જખ ખનમે ભટકયો ॥ ૫ ॥

નવ પદની લાવણી.

જગતમે નવપદ જયકારી; પુજતાં રોગ ઠળે ભારી; પ્રથમ પદ તીર્થ પતી રાજે, દાષ અષ્ટાદશક ત્યાગે; આઠ પ્રાતીહારજ છાજે; જગત પ્રભુ ગુણ ખારે સાજે ॥

અષ્ટ કરમ દલ છતકે; સકળ સિધ થયા ॥

સીધ અનંત ભજે બીજે પદ; એક સમે શીવ જાએ ॥

પ્રગટ ભયો નિજ સ્વરૂપ ભારી; જગતમે ॥ ૧ ॥

સુરીપદમે ગૌતમ કેસી; ઉપમા ચંદ્ર સુરજ જેસી ॥

ઉગારયો રાજા પરદેશી; એક ભવ નાહું શીવ લેશી ॥

ચોથે પદ પાઠક નમુ; સુધ ધારી ઉવઝાય ॥

સંવે સાહુ પંચમ પદ માંહે; ઘન ધનો મુનીરાય ॥

વખાણ્યો વીર પ્રભુ ભારી; જગતમે ॥૨

દ્રવ્ય ખટકી શ્રધા આવે; સમ સંવેગાદિક પાવે ॥

બીના એ જ્ઞાન નહી કીરીયા; જૈન દરશનશે સખ તરીયા ॥

જ્ઞાન પદારથ સાતમે; પદમે આતમરામ ॥

રમતા રમ અધ્યાતમ માંહે; નિજ પદ સાધે કામ ॥

દખતા ખસ્તુ જગત સારી; જગતમે ॥ ૩

જેગકી મહીમા ખહુ જાણી; ચંદ્રધર છોડી સખ રાણી ॥

જતી દશ ધરમે કરી સોહે; મુની શ્રાવક સખ મન મોહે ॥

કરમની કાચીત કાપવા; તપકો ડાર કર દાર ॥

નવમુ પદ જો ધરે ખિમાશુ; કરમ મુલ કટ જાય ॥

ભજે નવ પદ જય સુખકારી; જગતમાં ॥ ૪

શ્રી સીધ ચક્ર ભજે ભાઈ; અચામલ તપ નોધી થાઈ ॥

પાપ ત્રીહુ જોજે પરહરજો; ભાવ શ્રીપાળ પેરે કરજો ॥

સંવત આગણીસ સતરા સોમે; જે પોશી શ્રી પાસ ॥

અર્ધતર ધવલ પુનમને દીવશ; સકળ ફળી મુજ આશ ॥

ખાલ કહે નવપદ છખી પ્યારી ॥ જગતમાં ॥ ૫
 છન પુજન ચલો વર્ધમાન છનવરજીકરે ॥ છન પુજન ॥ ટેક
 સમોવસરાગ પ્રભુજીકો આયો; ખખર લે આયો વનમાળી ॥
 વીમળાચળ પર વીર પ્રભુજી; ચલ રાજ દરશન આયો ॥ છન ॥ ૧
 મુણી રાજ સીધાસન ચાલો; સાત પથે આગળ ચાલે ॥
 નમરકાર કરી વીર પ્રભુજી; દાન દીઓ હે વનમાળી ॥ છન ॥ ૨
 આનંદ બેઠી રાજ દેવા ઓ; સારા નગરમાં ફેરેવાએ ॥
 રીખભદાસ છન પુજન ચલીઓ; રાજ રાણીકે સંગ ચલો ॥ છન ॥ ૩

કેસરીયાની લાવણી

શ્રી રીખભ દેવ માહારાજ કેસરીયા બેઠે પાહાડોમે.
 આસ પાસ ગુલજર ઝાડી લગ લહી પાહાડોમે ॥
 ઢુક ઢુક પર ઘન્ટ, ઘન્ટ પર ચોકી ભલંતકી ॥
 સખ શ્રાવક મીલ પુજ કરતે કેસર ચંદનકી ॥ શ્રી ॥ ૧
 ખાશા દેવલ ખના, દેવલ પર કલી ચડાઈ ॥
 અષ્ટ દરવ લઈ પુજ કરતે, જોધ સવાઈ ॥ શ્રી ॥ ૨
 શેતરજી ગીરનાર જીવ તુમ અષ્ટાપદ જના ॥
 સોનાગીરકે દરશન કરકે, ચંપાપુરી આના ॥ ૩ ॥
 ચંપાપુર ઓર પાવાપુર, જીવ સમતશીખર જના ॥
 મુકતાગીરકે દરશન કરકે; આબુજી આના ॥ શ્રી ॥ ૪
 રાયગુપ્ત ઓર ગઢ આબુજી, માગી તુગી જના ॥
 મગ શ્રીજીકે દરશન કરકે, ગોડીજી આના ॥ શ્રી ॥ ૫
 શ્રી સંજેશ્વર દરશન કર ચલ, તારંગે જના
 પુર પટણકે દરશન કરકે, કલ્લીકુંડ આના ॥ શ્રી ॥ ૬
 સખ તીરથકી કરી જતરા, ઘરક ખી જના ॥
 કહે શ્રી ગંગાદાસ ભાઈ વાણી, ભગવતકી લેના ॥ શ્રી ॥ ૭

નેમનાથની લાવાણી.

એજી તુમ તજકર રાજીલ નાર, તજ્યા સખ ઘરે ॥ તજ્યા ॥
 મેં નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરીવરે ॥ ૧ ॥
 મેં પ્રીત પીયાકી કરકે, પલ્લે લાગી ॥ પલ્લે ॥
 તુમ ત્યાજ લલે ખીન ખડ, ઉવે ખેરાગી ॥
 એક રાજીમંતી સતવતી, લાવસે ત્યાગી ॥ લાવસે ॥
 તેરે અંતર ઘટમે જોત જ્ઞાનકી જગી ॥
 એમ રોતી રાજીલ નાર, નેન ભર ભર ॥ નેન ॥
 મેં નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરીવરે ॥ ૧ ॥
 મેં નહી કીની તકશીર પીયા કયું રૂઠે ॥ પીયા ॥
 મેરે ઘર કુટુંબ પરીવાર, સદા સખ રૂઠે ॥
 મેં હઉ ઘરકે માંય જોખન સખ લુટે ॥ જોખન ॥
 મેં ચલુ નેમકે સાથ પ્રીત કેમ તુટે ॥
 મેરે નેમ વિના નહી ઓર, જગતમે વરે ॥ જગતમે ॥
 મેં નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરીવરે ॥ ૨ ॥
 મેં અરજ કર કરજોડી કરોજી મન પરશન ॥ કરોજી ॥
 મેરે શીરપર નેમ સરદાર, દીજે મુજ દરશન ॥
 મુજ મુખ સખીયનકા દખ, લાગે મોએ તરશન ॥ લાગે ॥
 મેરે આચો આંખમે નીર, લગે નીત ખરશન ॥
 મુજ જન મીલનકી આશ; મીલો કોઈ કર લે ॥ મીલો ॥
 મેં નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરીવરે ॥ ૩ ॥
 તુમ તજકર રાજીલ નાર; મુકતીમાં મેહેલી ॥ મુકતીમાં ॥
 પછી નેમ ગએ ગીરનાર કરમ સખ ઠેલી ॥
 મેં નીત ઉડકર પ્રભાત નમુ પદ પેહેલી ॥ નમુ ॥
 મેરે નેમ વિના નહી ઓર જગતમે ખેલી ॥
 અખ અરજ કરે જીનદાસ; સુનો જીતવરે ॥ સુનો ॥
 મેં નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરીવરે ॥ ૪ ॥

માહારાજ સજન બીન ગુના; બીન ગુના તજ્યા અમક ॥ સતી
રાજુલ કેહેતી તુમક ॥ ફીકર મેઝે લગી ॥ મેરી જન ફીકર મેઝે લગી
લગી મેરે તનમે ॥ નગીના નેમ ગઝે બનમે ॥ બાત કીની આગળ ॥ મેરી
જન બાત કીની આગળ કીની આગળ કહુ સજની પીયા બીન દે કોન ત-
જની પીયા પરબતમે ॥ મેરી જન પીયા પરબતમે ॥ ધ્યાન ધરતા શેહેલ
મંદીર; મુજે નહી ગમતા મેરી જન મુજે નહી ગમતા ॥ શાતમે ખડી;
ખડી ખાઝે ગમક ॥ સતી રાજુલ ॥ ૧ ॥

સતીરથ સંજમ મેરી જન મતી રથ સંજમ; રથ સંજમ પરખેથી
બ્રમતા અંતરકી મીઠી ॥ સતી સખ સોના ॥ મેરી જન સતી સખ સોના
સોના તજ દેતી ॥ જુગતમે રાખી મહી રહેતી; કડ્ડ જુગવીશ; મેરી જન
કડ્ડ જુગવીશ ॥ જુગવીશ ખીમા કેહેતી આશ મેઝે લગી સુરજ સેતી ॥
સખી ખસ કીયા ખસ કીયા અપના દમક ॥ શતી ॥ ૨

મેરી જન સાજ શીવપુરકા; ચીવપુરકા આજ સજ્યા ॥ કરમસે ખુ-
ખ કીયા કજ્યા ॥ મેરે સુરપતી ॥ મેરી જન મેરે સુરપતી ॥ સુરપતી
શામસે જન; નેમ પિના ઝોર નહી દુજન; આલુશાણ ચીરે ॥ મેરી જન આ-
લુશાણ ચીરે ॥ હારે ચીર મેઝે ખુચતાં ॥ જુગતકા બોગ નહી રચતા; જ
ખર જંગ છતા; છત લીયા અપના દમક સતી ॥ ૩ ॥

મેરી જન પતી ગીરનારે; ગીરનાર હુવા ધ્યાની ॥ બાત સખ જુગતકી
જનની; જુગત જશ ગાવત ॥ મેરી જન જુગત જશ ગાવત; હારે ગાવત હે
તેરા સફળ કારજ કર દા મેરા ॥ જવાબ જપતા હે ॥ મેરી જન જવાબ
જપતાહે ॥ જપતા ભવ પાર પાવે ॥ અલક્ષ જનદાસ ગુન ગાવે ॥ મુકતી પ
દ દીજે ॥ મેરી જન મુકતી પદ દીજે દીજે પ્રભુજ અમક. ॥ ૪

સીધગીરીની લાવણી.

સીધગીરીરે સીધગીરે સીધગીરી; સીધગીરીને અમરાપુરી; નહી અધુરી
સુન જ્ઞાની સુરજ કુંઠોનાં નીરમળ પાણીજ ॥ સીધગીરી ॥

આદે નાથરે આદે નાથરે આદે નાથ; આદે નાથ અછત પ્રભુ સાથ
સંભવ અભીનંદન મેવા; સુમ હો દેવનકે દેવાઈ સુમતી.

સુમતીરે સુમતીરે સુમતી; સુમતી આપદા મીઠી; નિરમળ હુઈ ગતી;
આપ મેવા; ભવો ભવ કરે તારી સેવાઈ. સુમતી.

ફક.

દરશનથી દુખ મીટ ગયા ખોત સુખ પાયા ॥

ભાવશે જનના ગયા પાપ ગુમાયા ॥

દીલસેરે દીલસેરે દીલસેરે; દીલસે; શુધ ભકતોસે; ચોખે મનસે છોડ દ
કપટકી ખાની; સુરજ કુડોકા નીરમળ પાણીઈ ॥ સીધગીરી ॥ ૧

છઠારે છઠારે છઠા; છઠા પદમ પ્રભુ સ્વામી; કહુ શીર નામીઈ અંતર
જમી કરે પુજા તરાણ તારાણમે તુઈ દુજાઈ ॥ છઠા ॥

સુપાસેરે સુપાસેરે સુપાસ; સુપાસ પુરો મન આશ; ભવો ભવ દાસ ખ-
જાઈ ખાજા. હાથમે ચંદ્ર પ્રભુ રાજાઈ ॥ સુપાસ ॥

ફક.

સુવંધી જન નવમા; નવમા માહારાજાઈ ॥

શીતળ જન દશમા; કહુ દસમા માહારાજાઈ ॥

પ્રથમરે પ્રથમરે પ્રથમ; પ્રથમ તળાટી ગયા; વંદના કીયા; નામ તો
લીયા; ઉનોસે સરજ જાંદગાની ॥ સુરજ કુડોકા નીરમળ પાણીઈ ॥ સીધ-
ગીરી ॥ ૨ ॥

શ્રી હંસરે શ્રી હંસ શ્રી હંસ; શ્રી હંસ; આર વાસપુજ વિમળ અ-
નંત નાથ પ્યારા; ગુણ મે ગાઉ આજ તોરાઈ ॥ ગુણવંતા ॥

ગુણવંતારે ગુણવંતારે ગુણવંતા; ગુણવંતા ધરમનાથજી; શાંતીનાથજી;
કથુનાથજી; મોહનગારા; કાજ આજ ભકતનકા સારાઈ ગુણવંતા ॥

ફક.

અરનાથ જપુ દીન રાત માહારાજાઈ ॥

મલીજન મુની સુવ્રત માહારાજાઈ ॥

મુગતીરે મુગતીરે મુગતી; મુગતી મુન જુગતી; કરે ભકતી; નમી નાથકી;

નમજીગીરનાર નીશીઆતી ॥ સુરજ કુડોકા નીરમજ પાણીજી ॥ સીધગીરી ૩
એ વીસરે એ વીસરે એ વીસ; એ વીસ; નમી જન ઈશ; નમાવુ શિશ
સમતશિખર ઝુકતે ગયા; વાસપુજ, અંપાપુરી થયાજી ॥ નેમીનાથ ॥

ફક.

એવીસ જન વંછીત ફળ દાતારે માહારાજજી ॥
સેવકને ઉતારે ભવ પાર ઉતારે ભવ પાર માહારાજજી ॥
સુન છંદરે સુન છંદરે સુન છંદ; સુન છંદ હરફે કરી બંધ; તુટ ગયા ફંદ
ઉનાસે સફળ જીવગાતી ॥ સુરજ કુડોકા નીરમજ પાણીજી ॥ સીધગીરી ॥ ૪

માહાવીર સ્વામીના પારણાની લાવણી.

માતાજી ત્રીસલા; ઝુલાવે; નંદનકરે; ઝુલાવે માહાવીરકુ ॥
તીનો જુવનકે નાથ; ઝુલ રહે પારણકુ ॥
માણી કંચનકે પારણ; દાશી હે દેશમકીરે ॥ દાશી ॥
બુધર બાળે છુમ છુમ; ક્યા શોભા કહુ ઉનકી ॥
સો રહે આપ ભગવાન, નહી ઈચ્છા ધાવનકીરે ॥ નહી ॥
અંગુષ્ઠ માને અમરીત; ચુસ રહે સ્વાદ ઉનકી ॥
એ સ્વાદકી સુગંધ ચલતી ફુલ કમળકીરે ॥ ચલતી ॥
સુવર્ણ વરણી કાયા; નેસી બન રહી કંચનકી ॥

ફક.

એસી ક્યા શોભા કહુ ઉનકી, કેહેતા નહી લગતા પાર ॥
એસે અનંત બળકે ધણી; સો કરનહાર કિરતાર ॥
એસક ઈંદર, સખ નમતે હે ઉનકરે ॥ સખ ॥ તીનો જુવનકે ॥ ૧
સાધરમા ઈંદરને, બોલવાએ કુબેરકરે ॥ બોલવાએ ॥
નીરધનીયા ધન લે ભવ, એ સીધારથ ધનકુ ॥
ધન લાવ લાવ કરને, ભર દીએ ઉનકે ધરકરે ॥ ભર ॥

સીધારથ રાજા, ફીર બીચારતો દીલકુ ॥
એ સખી પુન ઉનકે, કેહેતે હે ત્રીસલાકુરે ॥ કેહેતે ॥
ને ને ઉવા મંગળ; દીપક અપને કુલકુ ॥

ફંક,

બોહોત બધારા દખકર ઉલટ ભયા દીલ રાજકા ॥
વરધમાન કુંવરકા નામ લીયા, નહી પાર પરાક્રમકા ॥
આન બડે બડે રાજા; સખ નમતે હે ઉનકુરે ॥ સખ ॥ તોન ॥ ૨
પાંચ ખરસકે હુવે, વરધમાન કુવરે ॥ વરધમાન ॥
રમત રમતે, આએ સભાકે અંદરે ॥
સખીકે દીલકુ નંદન લગતે પ્યારે ॥ નંદન ॥
ભાણુનેકે ખાતર; અખ મુકના નીશાણે ॥
વરધોડા કીયા તઈઆર, ગજ ઘોડે શાણુગારે ॥ ગજ ॥
નંદનકુ બેઠાય, ગજ હસ્તીકે ઉપરે ॥

ફંક.

વાજાંત્ર બોહોત ખાજ રહ્યાં નીકળતા સુર તાન ॥
લીલે પીલે નીશાન પચરંગી, ઉવાં ઉડે બોત નીશાન ॥
ભાણુ રહે આપ ભગવાન, કોન ભાણાવતે ઉનકુરે ॥ કોન ॥ તોન ॥ ૩
સખી બાળક લે કર સંગ; નંદન ચલે રમનેકુરે ॥ નંદન ॥
ઈંદરકી સભામે, વરણાવતે ઉનકુ ॥
એક દવ ઉડા ઉવાસે, આયા ફીર પૃથ્વીકુરે ॥ આયા ॥
બડા બોરોઝ બનકર લપટાયા વૃક્ષકુ ॥
ખાલકે લગે બહીને, લગે પોકાર કરનેકુરે ॥
વરધમાન કુવરે; ફીર ફંક દીયા ઉનકુ ॥

ફંક.

ઉવાશે બાળક બન ગયા; લગા ઉસમે રમને,
આપ હાથસે દાવ લીયા, સો કોઈ નહી જાણે ॥
રમત રમતે કયા બીચારતો દીલકુરે ॥ કયા ॥ તોન ॥ ૪ ॥
ફીર ઉસી દમલને; બેઠાએ ખંધ પરે ॥ બેઠાએ ॥

લાંબી કીધી કાય, રૂપ કીયાજી વીકરાળી ॥
 બાળક લગે બીહીન; કરતે સખ પોકારે ॥ કરતે ॥
 અપને નંદનકુ, લે ચલે ગગનપરે ॥
 ફીર અવધી છોડ કરને; દખા દીલ અંદરે ॥
 એહ દેવલકી જાત; મુછી ઉઠાઈ ઉન પરે ॥
 ફીર કીયા મુછીકા મહાર દેવ ગયા સમા કરે ॥ દેવ ॥
 એ ઉનકા બસ દખકર, નામ લીઆજ માહાવીરે ॥
 એસા બજા દખ કર, દેવ ગએ ઈદ્રાસનકુ ॥
 માહાવીર નામ લીયા સો, કહેતે ઈદરકુ ॥
 એ બાત કહે બીસ્તાર, મેં કયા કહુ તુમકરે ॥
 સો કહેતા ગીરધરલાલ રહેતા સુરતકરે ॥ ૨ ॥

માહાવીર સ્વામીની લાવણી.

ઉતમ જીવ જદ ઉદર આયે, હુવે સપના ઉનકી માતાકુ ॥
 તેજવંત નહી છુપકર રહેતે, માલમ પડતા હે સખકુ ॥
 ચોખીશી તો હો ગઈ યારે, જન સાશન જનકા ચલતા ॥
 ઉન પુરુષોકુ યાદ કરો, મેરે રૂવે રૂવેમે રમ રહેતા ॥
 દેવાનંદા પ્રાણાણકે ઘર, પ્રથમ ગરભ ઉને લીયાતા ॥
 માહા મુખમે બેઠે ઈદર; આસન ઉનકા કંપાતા ॥
 ફીકર હુઈ ઈદર રાજકુ; બીચાર દીલમે કરતાયા ॥
 અવધ છોડકર દખા ઈદરને; સખ ઉનકુ માલમ પડતા થા ॥
 ફેંકતી.

દખા તીરથંકર પ્રાણાણ ઘરકુ ॥

ફીકર હુઈ ઈદર રાજકુ ॥

બોલાવે હરાણ ગમી દેવતાકુ ॥

લે જાઓ ગરભ ત્રીસલાકે ઘરકુ ॥

અશુભ નીંદ્રા લાળી, ગરભ હર લે ચલે ઉનકે ઘરકુ ॥

તેજવંત નહી છુપકર રહેતે, માલમ પડતા હે સખકુ ॥ ઉત્તમ ॥ ૧

ગરબ બદલકર ચલે હરણુ ગંભીર, જા બેઠે ફીર આશનકુ ॥
 ચઉદ સુપન માતને દખે; જુદે જુદે કહેતા તુમકુ ॥
 પહેલે સુપને ગંભીર દખા, રીખબ સંહી કહેતા તુમકુ ॥
 ત્રીને કેસરી ચાથે લક્ષ્મી; પાંચમે પુષ્પકી માળાકુ ॥
 છઠે ચંદ્રમા સાતમે સુરજ; આઠમે દખી ધનકુ ॥
 નવમે કળસે અમી ભરેલા; પદમ સરોવર કહે તુમકુ ॥

ફંકતી.

અગીઆરમે ખીર સાગર દખા ॥
 બારમે વીમાન તુમ કર લો લેખા ॥
 તેરમે રતનકી કરો પરીક્ષા ॥
 ચઉદમે અગ્ની શાખાકુ દખા ॥
 સુપન દખકર રાણી જાગી, કહેને લગી સ્વામકુ ॥
 તેજવંત નહી છુપકર રહેતા; માલમ પડતા હે અખકુ ॥ ઉતમ ॥ ૨
 બડી રંજર હુઇઝીકે સીધારથ, પુછે સુપન પાઠકુ ॥
 જ્ઞાન ધ્યાનસે બોલ્યા પાઠક; ઉત્તમ જીવ હે ઉદરકુ ॥
 ત્રીન ભુવનકે નાથ ચકરી; હોવેગા કહેતા તુમકુ ॥
 પુરણુ માસે જનમ લીયાથા; સીધારથ રાજા ઘરકુ ॥
 જોછવ જોછવ કારણ ઈંદ્ર, લે ગએ તે મેરુકુ ॥
 છોટી કાયા દખી ઉનાકી, શંશય ઉપના ઈંદરકુ ॥

ફંકતી.

ત્રીન જ્ઞાન ઉદરસે આએ ॥
 પગકે અંગુઠે મેરુ ડગાએ ॥
 ફીર તીરથંકરકુ નીલવાએ ॥
 પીછે સીધારથ ઘરકુ લાએ ॥

સાત હાથકી કાયા ઊંચી, ઉતર ફાલગુણ નક્ષતરકુ ॥

તેજવંત નહી છુપકર રહેતે; માલમ પડતા હે સખકું ; ઉતમ ॥ ૩ ॥
 સોવન વરાળી કાય છનકી; જાણર સહીકા લંછને ॥
 મહા પરાક્રમ અનંત બળવંત; દહી કુધકા હે વરણા ॥
 માગસર વદ દસમીકે દીને, સજ્જમ લીયા મહાવીરને ॥
 ખાર વરસ લગે મૈત્ર રહે, ફીર કરમ ઉઠા દીએ ભગવાને ॥
 વૈશાખ મુદ દસમીકે દીને, બધા થા કેવળ જ્ઞાને ॥
 ઉસ દીન દસના ખાલી ગઈ જખ, કોઈ ના લીએ વૃત પચખાણે ॥

ફંકતી.

અગીઆર ગણધર સંગ છનુકે ॥
 ચઉદ હજાર સાધુ હે ઉનકે ॥
 છત્રીસ હજાર સાધવીસખ મીલકે ॥
 સાચે દાખલે હે સીધાંતકે ॥

હુઇ સદગુરૂકી મેહર સદા મેં; યાદ કરું ઉન પુરુષકું ॥
 તેજ વંત નહી છુપકર રહેતે, માલમ પડતાહે સખકું; ઉતમ ॥ ૪ ॥

શ્રી નવ પદછની લાવણી.

ધર સુમતીસે ધ્યાન ચેતન સંભરમે રખતા ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્રી શ્રી ઘડી ઘડી જખતા ॥
 કયા કહુ મે તારીફ નવપદ જવાપ ખડા ભારે ॥
 નહી આદ નહી અંત છનોકા, નહી લગતા પારે ॥
 પેહેલે પદ અરીહંતા આ ભગવંતા ને કરે ॥
 જપો નામ તુમ ઉનકા છનશે હોવે ઉદ્ધરે ॥
 કટે પાપકા મુળ વિધન સખ હો જાવે દુરે ॥
 અનંત અનંત કરમકે થોકરે; હો જાવે ચુરે ॥
 ભવો ભવકે પ્રાશ્વીત સારે; જાવે મીટ કરે ॥
 શાસ્વતા એ મન છમેમે; ખડા અમતકારે ॥

હસ દીન જપતા જપ; ઐય અરીહંતકા ધ્યાન ધરના ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર; શ્રી ઘરી ઘરી જપના સ ધર ॥ ૧ ॥
 નમો સીધ લગવંતા ઐ હે અલેક્ષીરતારે ॥
 નહી રંગ નહી રૂપ છમોમે; નહી કુચ આકારે ॥
 નહી ચક્ષુ નહી છાના નહી ઐ કરતા ભુકતારે ॥
 નહી પાદુ નહી પાની નહી ઐ કરતા ભકતારે ॥
 ઘઉ રાજ અગ્ર ભાગે શીધસલારે ॥
 ઇસિદ ભારા નામ કહેતેહે; સીધાંત અંદરે ॥
 ઐય સીધસલાકા નામ, તુમ સુનકરને લેના ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપના સ ધર ॥ ૨ ॥
 પીસતાળીસ લાખ જોજન, ઉતકા પરીમાણુ ॥
 જોજનકા ચોવીસ ભાગ; એક ઉપરસે લેને ॥
 આવા ગાવે ના આપ આપકી; ઐય જગો ધ્યાને ॥
 ઉવા અધર રહે માહારાજ નહી કુચ પાણી પવને ॥
 નહી દ્વેધ નહી કપાય નહી ઐ કરતે લગવાને ॥
 એક હજાર એર આઠ ગુનસે; ખીરાજે લગવાને ॥
 ભરે મુખ ભરપુર નહી સંખ્યાકા પરીમાણુ ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૩ ॥
 નમો પદ આચારજ પ્રાશ્વીત; જાવે ભવ ભવકે ॥
 ઐ આપ બડે માહારાજ છવકા પાંચો ઇંદ્રીકે ॥
 નવ પ્રભચાર પાલને યાજે, પંચ મહા વૃતકે ॥
 પંચ સુમતી ત્રીન ગુપતી; ગુન છવીસ ઉતકે ॥
 કડૂ વંદના ઉતક પ્રાશ્વીત; જાવે ભવ ભવકે ॥
 આચારજ પદ જપોને અવીચળ અસંચ સુખ માના ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૪ ॥
 ઉપાધ્યાય લગવાન મેસ સત ગુરુ સખસે બંક ॥
 નમસ્કાર મે કરતા ઐય પદમે નામ છમકા ॥
 આચારંગી મુગરંગ થાનનં સમોજ વ્યાકરણકા ॥

ભગવતી ગીતા ઉપાસન; નામ સુનો ખાર સુત્રકા ॥
 અનંતગર અનંત વહી પરસન વીક્રમકા ॥
 ભગવતી ગીતા ઉપાસન; નામ સુના ખાર સુત્રકા ॥
 ચોરના ચોર પતી ચોરના અભ્યાસ હે ઉનકા ॥
 નવ પલવ કર દેવે મુરખક; એસે ગ્યાન ગુરુકા ॥
 આચારજ કે જેસે હોઈ; મેરૂ સતગુરુકે હેના ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૫ ॥
 નમો હોઈ સવ્વ સાહુન; નમસ્કાર કરના ॥
 અરી ધીપકે ગ્યાને પંદર, ખેતર સુન લેના ॥
 ઓ પંદર ખેતરકે સાધુ ઉનોક; નીત વંદના કરના ॥
 સાધુ મુનીરાજ કેસે ઉનકે; ગુન તુમ સુન લેના ॥
 પાંચ સુમતી તીન; ગુપતીસે ગુપત રહેના ॥
 છકાએક પીએર પાંચ માહાવ્રતક પાલના ॥
 નવ પ્રકારકે પરીગહે સો; ઉનક ત્યાગ દેના ॥
 અસીક તમ લક્ષ્મી રાજ રીધીક છોડ દેના ॥
 અખય પદ કે ખાતર સંજમ સાધનક ચાહના ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૬ ॥
 પાંચ પદ તો કહે ન દુસરે પદ હેઈએ ચારે ॥
 સુનો નામ તુમ ઉનકા કેહેતા; સારા ખીસ્તારે ॥
 એસો પાંચો નમોકારો; નવ પદ અંદરે ॥
 એ પાંચો ભગવાન કેહેત હી; ઉવા નમસ્કારે ॥
 મંગળાણ્ય સવ્વેસંગ નીરમલકારી કીરતાર ॥
 પદમંગળ હુવહી મંગળ; નવ પદ ઉવે પુરે ॥
 ઉનકે ગુન તુમ મહેને કિતરો ભવ સાગર તીરે ॥
 એ પાંચોકે નામ રહણસે; પાપ હુવે દુરે ॥
 ચઉદ પુરવકા સાર મંત્ર નોકાર સુન લેના ॥
 જો નર ભને દીન રેન હોવે મુકતીસે મીલના ॥

નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૭

સંસાર ઉપર લાવણી.

ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસે ઘડીમે કયા હોનેવાલા; પણ ચેત ચેત
મન ચેતન પ્યારા; અખ અવસર મીલના આંકણી; ભાઈચેતી શકે તો
ચેતરે મુઠી ભર લે હીરકી; પણ રતન ચીંતામન હાથ આયા હે; કર જતના
ઉતકી; ભાઈ જન હોત કયું અજન હોતા, એખાતા કીનકી; પણ ફેટક મ
ણીકું છોડ; ખરીદ કયું કરતા પથરકી ॥

ફકતી.

ચેતો ચેતો મેરે યાર; રખો છનજસે પ્યાર ॥
હો જાઓ જાંતુસે તઈઆર; મુખ અનંત અનંત પાવોગે ॥
કરો દયા ધરમ વેપાર; લાભ હોવેગા અપરંપાર ॥
છનુસે હોવેગા આધાર; એસે ભવ સાગર તરોગે ॥
એસી ખાતાં હી રાખો હીરદ ॥

ખાલ દો વજ્ર કપટ તાળા; પણ અછ કરમ ચકચુર; કરત કોઈ ચેતનનીરે
આળા; ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડીમે કયા હોને વાલા ॥ ૧ ॥

ભાઈ ધરમ કરો કુછ દયાન; ખાતાં જિનાકીં જીણી; પણ દસ ખોલે સં
સાર; પાવે એઈ મુઠતકી કરાણી; ભાઈ ઊંચખેત્ર ઊંચ ધર્મ; દુધ ઓર પુત્ર
મીલે પાંણી; પણ પાંચ ઈંદ્રીક શાન તાંણુ સદગુરૂ મીલે જ્ઞાની ॥

ફક.

જાણપણા હે અજખ ચીજ; ઓર સખ હે કીચ ॥
સમજે કોઈ સુરતા, એ સચી ખાત માનો; મારગ મુઘ પીછાનો ॥
સમકીતધારી હોવેગો શાણો, એહી પ્રગટ ખાત દહેતા ॥
અખ આગે મુણુ જવરે, વાત મરમકી ॥
મરમકી સમજે કોઈ ખીરલારે; પણ છનક પાયા હે જ્ઞાન, એહી નર જ-
પતા હે માળા; ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડી ॥ ૨ ॥

જે પંથી પરદેશી, ફીરતા અટવીકે મ્યાને; પણ દુરસે તો એક હસ્તી

દેખા; ખડાજ મસ્તાને જળ ધાક લગી દીલમેરે, ઓહી નર લગાજ ભા-
ગનને, પાણુ ભરેજ સાસ નીસ્વાસ; દાડતા ગીરા કપ મ્યાને ॥

ફક.

દેખો કેસી ગતી હુધ, મુળી વડકી હાથ આધ;
અંદર લટકતે હે ભાધ, ઓ નીચે દેખો ॥
અંદર ચાર હે ભુજંગ; ઓતો રાય ખરાખર જંગ; દુખહેએગા ડંગ ॥
ગીરેગા ઉતકે મુખમે; ઓ કરે અદેસા દીલમે ॥
અકલ ગઈ હુવારે ઘેલા, પાણુ કીસ તરેહસે નીકળુ ખાહાર; મેરા કાત કરને
રખિવાલા; ભાધ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડી ॥ ૩ ॥

હુવા મધપુડોકા ઘર; માંખીઆ લગી હે ચટકાને; પાણુ ખડી આપદા
આઈ ફીર હોતી વેદના, ડિવાસે મધકા ટીંપા ગીરા; આયા ભાધકે
મુખ મ્યાને; પાણુ લાલચ ખુરી ખસા; ને અંતે ખાવેગા જાને ॥

ફક.

મુર વિધાંવર આવે; દુખ ઉતકા જાવે ॥
ફીર કયા કહાવે; તુજે ખાહાર નીકાલે ॥
તુજે વીમાન ખેડાવે, તુમ દેવ લોકકું લે જાવે ॥
તુ ચલ મેરી સંગ; એસા ખોલ ઉસ મુળી પર ॥
ઊંદર એક કાળા એક ઘોળા, ઓ દાને લગે કાતરને ગફલત; મત રેહેના લાલા;
ભાધ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડીમે કયા હોને વાલે પાણુ ॥ ૪ ॥

એસા સખી સકળ સંસાર, તુથ અમ દાનુરે ભાધ; પાણુ પીડે સો ભરચી
દેખ લો; કરના ચતુરાઈ; ભાધ ભવ રૂપીઆ કુવા; આવખા રૂપી વડવાઈ;
પાણુ રાત દીન દો ઊંદર સમજે; સુરતા નર કોઈ ॥

ફક.

કાળ રૂપી હાથી; મધપુડા કુટુંબ સંસારથી ॥
જીવ હોવેગા પંથી; અટવી સંસાર જાણો ॥
ગુરૂ વિધાંવર ફેહેના; ઉપદેશ પાર વાર ફેના ॥
અપના કાનુસે સુનના, એહી પ્રગટ ખાત ફેહેના ॥
ધન ધન અગમ અગ્રીહતા ॥

તુમારી માનકી લીલા; પાણુ પીઓ પ્રેમ રસ પ્યાલા; અનુભવ જાગેરે
લાલા; ભાઈ કલકી ॥ ૫ ॥

અથ શ્રી પારસ્વનાથજીની લાવાણી

સુણો સજન એ સાંઈ સધુણો, ઘરી ઘરી મેરે દીલ આવે; લાખ સો-
વનમે દડ હજુરા, ગોડીપાસ કોઈ દખાવે. ચરાણ સરાણ હે. તરાણ ભવીક.
કરાણ ઠરાણ હે સીવ સુખકો; હરાણ વીધન ઘન ખવન ભરાણહે; ધરાણ રૂપ હે
સીવ સુખકો; જગદાનંદ વીલોકત જુમતા; જનક તેજક હડાવે. સુણો ૦ કાશી
વાણારશી ગંગ સુરંગી, અશ્વસેન વામા અંમા; જોવન જોર ધારસે બોગી
કુંવર હે પારસ નામા, આપહી સોખે ગોખમે બેઠે; પાત્ર લોકક
નચાવે. સુણો ૦ નવ નવ ભારી વેશ સમારી, જાતે જન જનતા દેખી; જન
ખોલયા કહે દરદી; ખંભન સુખી દુનીયાં પેખી, કમઠ નામ તાપસ ભઈ તુમ
વન, પંચા ગની તનુ તપાવે. સુણો ૦ ઉતક નમન પુજન જન ખુસીસે,
જાનેસુ પ્રભુ સુણીને; ખજ હલકારી ભઈ અસ્વારી; દખાણ જન આયા મુ-
ણીને, બડે લકડમે નાગહી જલતા દેખી, કમઠક ખુલવાવે. સુણો ૧ સુણ હો
તપશી કયા તુમ જપસી, જીવ દયા વિણ ફગ નાવે; ક્રોધી કમઠ કહે અશ્વ ખે
લાવો; ધરમ ખાત તુમ કયુ આવે; સાઈ હુકમસે સેવક જનતા, મેંહેલા મુણીફ-
ણી નીકસાવે. સુણો ૦ ૫. નાગ મુણતહે શેવક મુખસે, સાંઈ દીલાયા નવકાર;
ક્રોધી કમઠ હુવો મેઘમાળી, નાગ ધરણેંદ્ર અવતારે; વરશીદાન વરશી લહી
દિક્ષા, દયાન લેહેર કાઉસગ ઠાવે. સુણો ૦ ૬. સાઈ સુરાધમ નાણ નીહાળી,
વિકુરવે અંધકાર ઘટા; પ્રભંજન ભંજન ગીરી તરૂઆં; ગરદ ખોહોત ખની
વીકટા; ઉતકટ કટ ગગન ગરજનસે, ટહુક ટહુક સીખી ટહુકાવે. સુણો ૦ ૭.
દાવાનળ ઝલકે ખીજલીઆં, ખાદલીઆં જળ ખુંદછાંટા; સાયું કેસીર મુસળધારા
યુવરસાવે મેઘ ઘટા; દયાન અચળ પ્રભુ અંડખવનસે, મેરુ કહોક કંપાવો. સુણો
૮. ધરણરાય પદમાવતી આસે, જળ નક્ષત્રાસે જળ જાવે કિપસર્જ ટાળ્યો દેવ
હકરયો, પારસ ચરાણ સરાણે આસે. નાટક દેખી ધરણરાયસો, મેઘમાળી સમ-
કીલ માવે. સુણો ૦ ૯. કેવળ લહી વીહરી શીવ મંદીર; અગડ સધુ ગુણ ની

પાંચા, ગોડીપાસ મોઢરૂપ નીહાળી જે વદે મન વચ કાયા; શ્રીશુભ વરીવીન્ય
સુર મંજરી, અંખ લેહરીઆં સુખ પાવે. ૧૦ ॥

શાગણ માસની લાવણી

શાગણ મહીના રંગ ભેરે, ખેલણા હોરી નર નારે; પ્રથમ પરીણામ પ-
તંગ લાલે, પાણી પરદેશમે ડાલે; વિવેક વાસણમાં ઉકાળે, ચડાયા ચપળતા
ચુલે. કપટકા કાસ્ટક મંગવાયા, તાપ અગનીસે જલાયા; હુવા સખ રંગ ત
ઇઆરે, ખેલના હોરી નરનારેજી. સમકીત સુખડકા અતરે; અખીલ અભાવ
ઉડાવે; કરીઆ કસ્તુરી કેસરે, જ્ઞાન ગુલાલ ખડા ડારે. કેસુડી કાયા હે કા-
ચી; જીગતી જીત ભકત હે સાચી; નમો તુમ નવ પદ નવકારે. ખેલણા હો-
રી નરનારેજી ॥ ખીમા કસખોહી લેના ॥ ધ્યાન ઢોલકુ ખજવાના ॥ પ્રેમ-
કી પીચકારી ભરના ॥ નાભી નંદનકુ નામના ॥ પાંચ સખીયનકુ વશ ક-
રના ॥ સુમતી પટરાણીયાં કરના ॥ કમતી કરના તુમે દુરે; ખેલણા હોરી
નરનારે ॥ અરીકી હોરી ખડકાના; ધીરજ ધરતી કે મ્યાના ॥ ચીત ચોગા
ન મેદાના ॥ ખેલ ઉસ હોરી પરમાણા ॥ ભાવકી ભુગલાં ખાને ॥ નામ
કે નગારાં વાગે ॥ પ્રગટી સખ પાપ હુવા પુરે ખેલણાં, દ્વેધ મયાન માઆ
લોભ ચારે, ઉતુકી ઉડાવના છારે ॥ હોરી કે દીન હુવે પુરે ॥ પંચમી કરતા
રંગ ભેરે ॥

અથ છુટક રેતવનો

અથ શ્રી મહાવીરજીનું રેતવન.

નાથ કેસે ગજકો ખંધ છોડ્યો ॥ એ દશી ॥

નાથ કેસે જાણુકો મેરૂ કંપાઓ, એહી અચરીજ મન ભાચો ॥ ના-
થ ॥ માહાજ કુળકી પ્રીત જો પાળી, પ્રેમ મેલ બરસાચો ॥ સમવસરજીમે
તે ખજુ મળીઆ; પરમ પદ પોહોઆચો ॥ નાથ ॥ ઇંદર જળીઆ કહેતો

આયો ॥ ગાંધાર પદ તીણે ઠાયો ॥ ચંદ કોસીઓ નાગ ઉધારો ॥ કલ્પ
આઠમો પાયો ॥ નાથ ॥ ૨ ॥ મઘાધીસ થયો અતી વસની ॥ બીબધ
સેના તીહાં લાયો સમવસરણ આવી તીણે લુટયો, તીરથંકર પદ પાયો ॥
નાથ ॥ ૩ ॥ કન્યા સુનેરટાએ વ્રત લીધો; સતકી સતખન લાયો; જનની સુત
એએહુ કરાં; ભવનો પાર ખતાયો ॥ નાથ ॥ ૪ ॥ તો મુજને ઇમ વીલંખ
થઈ કીમ કરૂણા નાથ કહાઓ. જ્ઞાન તાણા ભવ તાપ મીટાવો, કીમ સંસાર
ભમાઓ ॥ નાથ ॥ ૫

અથ શ્રી સમેતશીખરજીનું રતવન

નીત નીત સીધ નમો ભવી ભાવે એ દશી.

સમેતશીખર ભેટો મેરે ભાઈ એણેગીરી આતમ નીરમલ કારણ, પર
ભવ માહા ભીડ સુખદાઈ સં ૧ વીસે દુકે જન પદ પુજા કરત હરત ચઉ
ગતી દુઃખદાઈ સં ૨ ઘુર મઠ મંદીર દખ અનુપમ; ભવી જન ભેટો ચીત
હીલાઈ સં ૩ જન મંદીરકી મહીમા અદભુત, મધુખન માંહી રહી છે ખ
છાઈ સં ૪ જન પ્રતી ખીંખ મનોહર નીરખી; ચીત ગતી અંતર અતી
હુલસાઈ સં ૫ ભગતી જુગતી કર ખહુ વીધ પુજા, સંઘ સકળ મીલ જન
ગુણ ગાઈ સં ૬ એ ગેરી ભાવે જે નીત ધ્યાવે, પાવે પરમ અભામ પદ
રાઈ સં ૭ ખાલોચર પુર ખાસ ખસત નીત ॥ શંઘપતી પ્રતાપ સવાઈ
સમેતશીખર ॥ ૮

અથ શ્રી સુમતીનાથજીનું રતવન

નીરખ વદન સુખ પાયો પ્રભુ તેરો નીરખ વદન સુખ પાયો, સુમતી
નાથજીકે મુખકી શોભા, દખત ચીત ઉમાહયો પ્રભુ તેરો નીરખ વદન સુખ
પાયો. ॥ ૧ ॥ મેઘ નૃપતીકે નંદા નંદન, માત સુમંગળા જાયો, લંછન
ક્રોચ અભેદ્યા જનમ કનક વરણ તનુ છાયો પ્રં ૨ ધનુષ તીન સત
જ્ઞાન ખીરાજત, જશ જશ તીહુ જગ ગાયો, પુરવ લાખ ચાલીશ સવજર

આથુ પ્રમાણ બતાવેા પ્ર૦ ૩ પંચમો જન પંચમી ગતી ગામી, પરમ પુર
૫ જીહાં વ્યાચો; હરખચંદ કે ચીતમે તુમ બીના; ચોર દેવ નહી આ-
ચો પ્રભુ તેરો નીરખવદન સુખ પાચો ૪

અથ શ્રી મહાવીર જન સ્તવન.

એકવાર-ગોકુળ આવીએ ગોવીંદજી એકવાર ગોકુળ આવીએ એ રાગ

એકવાર વછ દેશ આવીએ જાગંદજી એકવાર વછ દેશ આવજો; જ-
યંતીને પાચે નમાવીએ જાગંદરાય એકવાર વછ દેશ આવીએ ૧ સમોવસર
જુ દેખાવજો જી સમોવસરાજુ શોભા જે દીડી; ખોણ ખોણ સાંભળી આ-
વશે જી ૨ ભુતજી સુધી જળ વરસાવી; કુલના પગર ભરાવશે જી ૩
કનક રતનનો પીઠ કરીને ત્રીગઠાની શોભા રચાવશે જી ૪ રૂપાનો ઘડ
કનક કોસીસા; બીજે રતન જડાવશે જી ૫ રતન ઘડે માણીના કોશીસા,
ઝગમગ જોત દીપાવશે જી ૬ ચાર દુવારે એશી હજાર શીવ સોપાન
ચડાવશે જી ૭ દેવ ચાર કર આયુધ ધારી દ્વારે ખડા કરે ચાકરી જી ૮
દુર પાસથી એક સમયે વંદે; ઝરંતીને લઘુ છોકરી જી ૯ સેહેસ જોજન ધ
જ ચાર તે ઉચા; તોરણથી ચડે વાવડી જી ૧૦ મંગળ આડને ધુપગ ટા-
ળી કુલ માળા કર પુતલી જી ૧૧ આઠ સુરી બેજંઘડ દ્વારે રતન ઘડે ચઉ
દેવતા જી ૧૨ જાતી વેહેર છંડી પશુ પંખી તુજ પદ કમળને સેવતાં જી
૧૩ પંચ વરાણ મઠ જળથર કેરા; કુલ અમર વરસાવતા જી ૧૪ પરખદા
સાતે ઉપર બેસે મુની નર નારી ને દેવતા જી ૧૫ આવસકટીકા પાણ
ઉભી. થાયને કુમુમકીમાણી જી ૧૬ સાધવી વમાનીકની દેવી; કિ-
લી સુણેદ ચુરાણી જી ૧૭ ખતરીશ ધનુષ અસોકતે ઉચો ચામર છત્ર
ધરાવજો જી ૧૮ ચઉમુખ રથાણ સીહાસણ બેશી અમરીત વયાણ સુણાવજો
જી ૧૯ ધર્મ ચક્ર ભામંડલ તેજે મીઠ્યા તીમીર હરાવજો જી ૨૦ ગ-
ણથર વાણી જળ અમે સુણીએ; તવ દેવ છંદે સોહાવજો જી ૨૧ દેવત સુર
કવી સાચુ બોલે, જીહાં જાસો તીહાં આવસે જી ૨૨ રંભાદીક અપહરાની
ટોળી વંદી નમી ગુણ આવસે જી ૨૩ અંતર જામી દુરે વીચારો, મુજ ચીત

ભીનો જ્ઞાનશુ ૭૦ ૨૪ હૃદયથી ઘડી જો ફરે જાવે, તો કઉતક અમે માન
શુ ૭૦ ૨૫ સોળસાદીક નવ જન પદ દીધાં, અમશુ અંતર એવડો ૭૦
૨૬. વીતરાગ જો નામ ધરાવો; સહુને સરખા તેવડો ૭૦ ૨૭ જ્ઞાન નજર
કરી વાત વીચારી રાગ દશા અમરૂઆડી ૭૦ ૨૮ સેવક રાગે સાહેબ રીજે
ધન ધન ત્રીસલા માવડી ૭૦ ૨૯ તુજ વીણુ સુશ્પતી સઘળા તુસે. પણ
અમે આમણુ દુમણા ૭૦ ૩૦ શી શુભ વીર હજુરે રહેતાં ઓછવ રંગ વ.
ધામણાં જણાંદજી ॥ ૩૧ ॥

નેમનાથજીનું રતવન

કાનુડો કામણુગારેરે ઓ મારી હેલી એ રાગ.

સામગીઆ શીલ્પિ આલેરે અરજ કરૂ છુ; અવગુણુ દઈ અમને ઠાકો
રૂ; શાને અડો છો, વાહાલારે માહારા નવ ભવ નહ ન પાજો શુ જોઈ રથડો
વાજોરે પાએ પકુ છુ ; સાં વાહાલારે માહારા તરણીને શુ તલસાવો, મનમોહ
મંદીર આવેરે સાં વાહાલારે માહારા પીડે છે પેમનો કાંટો; મેહેલોને મનનો
આંઠોરે પાએં સાં વાહાલારે માહારા એવડો શો અંતર રાખો જો કેહેવુ હો
ય તે ભાખેરે પાએં સાં વાહાલારે માહારા પશુ શીર દાશ દઈને; જઈ ચ-
હીઆ છો ગીરનારેરે પાં સાં વાહાલારે માહારા અમરીત સુખની સંગે અ
મે રમસુ તુમ સંગેરે પાએં સાં

૫૬.

હરી ભજ કાહાના હરી ભજ કાહાના રામ નામ જપીએ જગ છાના.
॥ હરી ॥ ૧ ॥ રામ નામ હે જગત કામકો ॥ જગતમે આશરો રામકો ॥
હરી ॥ ૨ ॥ રામ નામ જપીએ જગ ધીરા ॥ જ્ઞાન મુગતી તે લહે સુભ
વીરા ॥ હરી ॥ ૩

સ્તવન. દેશી ગઝલની

કરૂ આરાધના તેરી હિયે આનંદ વ્યાપતહે, તુમારે દર્શકે દેખે સકળ
હી પાપ નાસતહે. ॥ ૧ ॥ ભણી વિધ પુજ્ય હું કીધી, બોહોળ સુભ દાન
દીનાહે; કરી જન ભક્ત હીત તુમહી; જન્મારા સુધ કીનાહે. ॥ ૨ ॥ થાક્યા
હું દુહકે સગરે, લાખાં સુર સ્વર્ગ વિષે ખાહે, નહી કોઈ તુમ તુલ્ય દેવા,
જગત સખ હેર દેખ્યાહે. ॥ ૩ ॥ સહી હોજ કૃપાપતી તુમહી ઉદારણ વૃંદ
ભર્યા હે, કીહાં લગે કીજએ મહીમા; કરત જસ ઈંદ્ર હાર્યાહે. ॥ ૪ ॥
હરો દુઃખ મોહ તન અખહી; લગા જો સંગ સારાહે; પ્રભુ એ અરજ
ચીત ધરીયે; નવલ ચેલા તુમાસહે. ॥ ૫ ॥

રાજુલ પુકારે નેમ પીયા એસી કયું કરી; તુમ છાંડકે ચલેહે ચુક હ-
મસે ક્યા પરી. ॥ રાજુલ ૦ ॥ કરી આસકી નિરાશ ઉદારી દશા ધરી,
જીવ વશ નહી હે મેરા પ્રિતમ પ્રેમકી પુરી ॥ રાજુલ ૦ ૧ ॥ હમસે રહ્યો
ન જાય પ્રિતમ તુમ ખીના ઘડી, સંગ લીજયે હમનકુ દયા ધર્મ ઉધરી.
॥ રાજુલ ૦ ॥ નિસ દિન તુમારે નામ લગી ધ્યાનકી ઝરી; કહે ચેતન વિ-
જય તુમ ચરણે અનુરી. ॥ રાજુલ ૦ ૨ ॥

શ્રી ચંદ પ્રભુ જન સ્તવન.

શ્રીચંદ પ્રભુ જનવર સુણીયો અરજ હમારી; મિથ્યા મતમે મગન
ભયો હુ, ન કિયો ધર્મ લગારી. ॥ શ્રી ૦ ॥ ૧ ॥ મોહ વિકળતામે ખહુ ઉ-
લજ્યો સુલજ્યો નહિવો લગારી; અખ મેં આયો સરાણ તુમારી; મિટ ગઈ
કર્મ વિકારી. ॥ શ્રી ૦ ॥ ૨ ॥ તુમ હો કૃપાલ કૃપાલ કર સાહીબ; મેં હુ
અનાથ લાચારી; જોત કહે કર જોડ ભવોભવ; તુમ ચરણે ખલીહારી. શ્રી ૦ ૩.

છોટી સી જહાન જરાસા જીવડા ક્યા મગરૂખી કરણા બે. ॥ છો ૦ ॥
દાસત દુનિયાં માલ ખજના; ગાફર હોય મિત ફિરણા બે. ॥ છો ૦ ૧ ॥ હવે

સમરાણ કર શ્રી જીનકો તો ભવ ભય દુઃખ હરાણાં બે; આણંદરામ શેવક
ચુરાજીત સુખ સંપત્તી બહુ કરાણા બે. ॥ છોં ૨ ॥

અથ શ્રી ગોડી પારસ્વ જીન સ્તવન

કૃપા કરે, ને ગોડીપાસ જીનેસ્વર તુમ સાહીબ અંતરજામી; ઊંચે ઊં
ચે ગીરીપર પ્રભુજી બિરાને આશપાશ ઝ્યાની ધ્યાની ॥ કૃં ॥ ૧ ॥ નિલ
વરાણ પ્રભુ આંગિયા બિરાને; સુરતકી જાઉ બલીહારી ॥ કૃં ૨ ॥ બાંહે
બાન્નુબંધ બેરખા વિરાને, કુંડળકી છબી હે ન્યારી ॥ કૃં ૩ ॥ દુહત
દુહત પ્રભુજી મેં પાચો, પુરાણ પદવી અબ પાઈ ॥ કૃં ૪ ॥ નાથ નિ-
રંજન નામ તુમારો; રૂપચંદ પદવી પાઈ. ॥ કૃં ૫ ॥

અથ શ્રી કેસરીયા નાથજી સ્તવન

કેસરીયાકો દરસ કરાણક આચો, મનમેરો અતી હુલસાચો કેં આં-
કણી. નાભી નરેસર વંસ પ્રકાસક, શ્રીમરૂદેવા જાચો; વૃષભ લંછનધર ચરણ
કમલમે, મન મધુકર લપટાચો. કેં ૧. કુંવા પરિસહ સહકે સ્વામી, કેવળ
પદવી પાચો; હેત ધરી માતાને દીધો; દીન દયાળ કહાચો. મં ૨. કુલ
માળ ફળ દઈ સાહીબ, ઊંબર રોગ ગમાચો; ત્રીકરાણ સુધ કરે પુજા કરતાં,
લંકેસર સુખ પાચો. કેં ૩. કળજીગમે એ અનુપમ તીરથ સુર નર મુની
જન ધ્યાચો; પરચા પુરે ચિંતા ચુરે, નામ સદા સુખ દાચો. કેં ૪. કીરત
મોટી સુનકે આચો, મનમેં હરખ ભરાચો; મોહની મુરતી નયણે નીરખી;
હૃદય કમળ વિકસાચો. કેં ૫. ઉગાણીસે ચાર ફાણા માસે, સુદી ખારશ
ગુણ ગાચો; સંઘ પ્રતાપે પ્રભુક બેટયા દિન દિન હરખ સુહાચો. કેં મં ૬.

અથ શ્રી શાંતી જીન સ્તવન.

સુવિહીત સાંતી જીજંદ સોભાગીરે, રાજિત રત્નપુરી વડભાગીરે; પ્રભુ
સમ દમ ગુણના રાગી સખીરી જોગ જીગતહીવ જાગીરે. જિન દરસણસે

લહ સાગી સખીરી . જોગ૦ ૧. મુજ કુમતીયે ભરમાયેરે, મોહ મદનો
પાવો પાયેરે; મોહ મિથ્યા નાદ રીઝાયો સખીરી જોગ૦ ૨. મુને મોહતે
માયા કેલીરે, દાય ચોર સુભટને મેલીરે; ચોરીયે ખુટે ખજનાની થેલી • સ-
ખીરી. જોગ૦ ૩. મુજ સુમતીએ સમજાયેરે, દુરમતીનો છેડો છુડાયેરે; મોહ
અનુભવ રશ લે અપાયો સખીરી. જોગ૦ ૪. હવે સંવેગ રંગમા રમશાંજી;
પ્રભુ સાંતીની શેવા વરશાંજી; નીજ ઘરની અરજી કરશાં સખીરી. જોગ૦ ૫.
પછે ચતુરંગી સેન્યા સજશાંજી; મોહરાયની ફોજ હટાશાંજી; સરધા નગરી
ત્રીસાણુ ધુરાસા સખીરી. જોગ૦ ૬. આતમ દરપણુ દરસણુ દખીરે, સુરિ રા
જિંદ્ર પદને પેખીરે; થામુદન મુનીચરણુ ગવેખી સખીરી જોગ૦ ૭.

અંથ શ્રી હોરી સંગ્રહ

હોરી દીપઅંદી

સીધ ગીરીજકો દરીસન કરલે સંઘ જત્રા, સંઘ જત્રા કરનસે પાપ ઘટત;
સીધ; આંકણી, કોટી અનંતા એ ગીરી સીધ્યા; તાકુંશીશ નમય લે, સંઘ૦ ૧
રીખલ જીણંદ દરીશન કરકે; શુધ આતમ પાવન કર લે ૨, રૂપઅંદ કહે નાથ
નીરંજન; ભવ ભવકા દુખ હર લે; સંઘ ॥૩ ॥

મોહે અપને રંગ શું એ રંગ દ, મેરે સાહેબ; મેરે સાહેબ આદી જી
ણંદ અંદ; મોહ; આંકણી ॥

રંગ તુહી રંગ તુહીહ, સંજમ રંગ મોહ રંગ દ; મેરે ॥ ૧ ॥

જ્ઞાન દરીશન ચારીત્ર રંગ હે; વાખીચ કે વળી ધરરે, મેરે ॥૨॥

રંગ અનાદી રંગ મીધ્યાતી; સૌ અમ ઉતકું તજલે; મેરે ॥ ૩ ॥

કેહેત ભુધ પ્રભુ રામકીત દ કર; આપ સમાના કરલે; મેરે ॥ ૪ ॥

મેરો ચેતન ખેત્રે હોરીરે; એસી હોરી આજ ખરજેર રહી; મેરો ॥
 મન કર મોત પ્રેમ કર પાંગુ; કંઈ આ કેસર ધોરી; એસી ॥ ૧ ॥
 દયા મીઠાઈ તપ બહુ મેવા; સમરસ અમરસ વિમળ કટોરી; એસી ॥ ૨ ॥
 ગુરૂકે ખચન વારી મરદંગ બજતહે; દેહકે જ્ઞાન કટોરી; એસી ॥ ૩ ॥
 દાંન કહે સુમતા સખીયનસે; ચરાણ રહે જુગ જુગ જોડી; એસી ॥ ૪ ॥

ધનસાર કેસર બહુ ધોળી; પ્રભુ પ્રતીમા પુજે ભરી કનક કંચોળી; ધન ॥
 સરસ ગુલાબ માલતી કેરી; કરી માળા બહુ મુલી, પ્રભુ ॥ ૧ ॥
 ધુપે ધુપા સુગંધી માળા, પ્રભુ કંઠે ઠવો મળી ટોળી પ્રભુ ॥ ૨ ॥
 કેરી શ્રીકૃષ્ણ પાકા દાડેમ મુકીને; ગાતા બાળાબોળી; પ્રભુ ॥ ૩ ॥
 કેસર રંગસે ભરી પીચકારી; લઈ અખીર ગુલાલકી જોળી પ્રભુ ॥ ૪ ॥
 ફીર ફીર છાંટો જન ગુંણ પડતે; વાળે વાળા ઉલા ઉલી, પ્રભુ ॥ ૫ ॥
 કહે ધર્મચંદ પાસજી આગે; શીવ સુખ માગો જય બોલી, પ્રભુ ॥ ૬ ॥

અનંતા અનંતા પ્રભુજની વાંગુ, આસાતના તજરે પ્રાંગુ અનંતા ॥
 શ્રી શીતળ જન શીતળ વચને; ભાવ દયા ચીત આંગુ, અનંતા ॥ ૧ ॥
 જે જીવ દેવ દરવને ખ વે; થઈલોભ વસે અનાંગુ, અનંતા ॥ ૨ ॥
 સાગર શેઠ પરે દુખ પાંખી, થઈ નારંકી એ શું પ્રાંગુ અનંતા ॥ ૩ ॥
 દેવ દ્રવ્ય જે વીધીએ વધારે, તે જન થઈ વરે શીવ રાંગુ; અનંતા ॥ ૪ ॥
 ધરમચંદ કરજોડી રાગે; તારજો કેવળ નાંગુ; અનંતા ॥ ૫ ॥

મેરો મનડો ખસ કર લીના, અનંત પ્રભુજએ કામણ કીના. મેરો ॥
 દાસ દાસીત દેવકું છોડી, જનવર વચને હું ભીના અનંત ॥ ૧ ॥
 ભવોદધી પાર પમાડે તાથે, નામ નિર્ધામીક દીના; અનંત ॥ ૨ ॥
 પાંખી દીશા જાગરણ સાહીબ; અતી જાગરણ જે લીના અનંત ॥ ૩ ॥
 અજોગી ગુંણ ધણી કરસી વેગે; થયો શીવનાથ નગીના, અનંત ॥ ૪ ॥
 કહે ધરમચંદ પ્રભુ ગુણ ગાતાં; ન હોય પર આધીના; અનંત ॥ ૫ ॥

વીર સાથે લાગી મને માયા; પ્રભુ શાશનની છે શીતળ છાયા ॥ વીર ॥
 મોઢી કોશીક પ્રતિબોધ પામ્યો; પ્રભુ વચ્ચે સુર સુખ પાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૧ ॥
 નવ જીવને જીવનવર પદ દીધો; મુની મેઘને જ્ઞાન ખતાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૨ ॥
 વેદના શંકાય વેગે નિવારી; કરચા ગૌતમને ગછ રાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૩ ॥
 સેલેશી કરણુ કરી શીવ પોહોતા; જ્ઞેતમે જ્ઞેત મીલાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૪ ॥
 ધરમચંદ પ્રભુ ગુણ ગાતાં. જગ જશ પડહ વળયા ॥ પ્રભુ ॥ ૫ ॥

મન મોહન પાસ પ્રભુ ઉપગારી; તમે સાંભળો અરજ હુમારી ॥ મન ॥
 સઠ કમઠનો માહા મદ ગાલી; કીધો નાગને હરી અવતારી ॥ મન ॥ ૧ ॥
 ત્રીસ વરશ ધર વાસે વશીને; વેગે થયા વ્રત ધારી ॥ મન ॥ ૨ ॥
 તપ તપી દુકર સુકલ ધ્યાને; ઘન ઘાતી કરમ નીવારી ॥ મન ॥ ૩ ॥
 કેવળ જ્ઞાન પ્રભુજી પામી; તારચા બહુ નર નારી ॥ મન ॥ ૪ ॥
 વરસ સીતેર સંજમ પાળી, પરણ્યા શિવ વધુ પ્યારી ॥ મન ॥ ૫ ॥
 કહે ધરમચંદ સંખેશ્વર સાહેબ; સેવા દીને તુમારી ॥ મન ॥ ૬ ॥

કરે જોછવ સુરપતી સાર. જગ જનને થયો આનંદ અપાર ॥ કરે ॥
 ચૈતર વદ જોધે સુર સુખ છોડી, વામા કુખે લીધો અવતાર ॥ જગ ॥
 જનમ્યા પોસ દસમની રાતે; નામ દીધો પાસ કુમાર ॥ જગ ॥ ૧ ॥
 ભોગ કરમનો ઉદય જે જાણી; પરણ્યા પ્રભાવતી નાર ॥ જગ ॥
 પોસ માસની વદ અગ્યારસે; જીનજી થયા આગુગાર ॥ જગ ॥ ૨ ॥
 પારણો પ્રથમ ઘન ધર કીધો, શીવ સુખ દીધો શ્રીકાર ॥ જગ ॥
 ચૈત્ર વદ જોધે કેવળ પામ્યા; ચુરીને ઘન ઘાતી ચાર ॥ જગ ॥ ૩ ॥
 અભીલાષ્યની દશના દીધી; તે ગ્રહે શ્રી ગણધાર ॥ જગ ॥
 શ્રાવણ સુદ આઠમ દીવસે; પ્રભુ પામ્યા મુકતી મોઝાર ॥ જગ ॥ ૪ ॥
 તે પ્રભુજીની પ્રતીમા પુજે, સમરો ઉઠીને સવાર ॥ જગ ॥
 કહે ધર્મચંદ શીવ સુખ દીને; વામા દેવીના મસાર ॥ જગ ॥ ૫ ॥

શું ભુલેરે જીવ તુ શાણો; પ્રભુ ભક્તિ વિના નહીં સુખિ એ જાણો ॥ શું ॥
 કામ અનાદી અનંતે ભમતા. લલ્લો નરભવ મદ્યો ટાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૧
 • કુદ્ય સુદેવ બીચમાં અંતર; સુરગીરી સરસવ દાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૨
 તે માટે દેવ બીજા છંડી. પ્રભુ ચરચે ચીત આણો ॥ પ્રભુ ॥ ૩
 પદમ પ્રભુને પુજતા પામે; સંજોગી ગુણઠાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૪
 ધર્મ કહે પ્રભુ નિરભય કીજે, જેમ જમ માલ છપાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૫

રામ વર્સંત.

સીવગીરી સેવો ભલે ભાવે; જશ ધ્યાને રત્ન ત્રય શુધ થાવે ॥ સીધ ॥
 પુરવ નવાણું વાર એણે ગીરી, રખલ જાણુંદ આવે, જશ ॥ ૧ ॥
 અજીત નાથ શ્રી સાંતી જીનેશ્વર, ચોમાસુ રહી જાવે; જશ ॥ ૨ ॥
 પુંડરીક પાંડવ જાલીમયાલી. ઉવયાલી કમ્પે હઠાવે; જશ ॥ ૩ ॥
 નમી વનમી સુક પરીવ્રાજક; ચંદ્ર સીખર મોક્ષ સંધાવે, જશ ॥ ૪ ॥
 એ આદે ધ્રુવ સીધ્યા અનંતા; ધરમચંદ્રગીરી ગુંગુ ગાવે, જશ ॥ ૫ ॥

ઘેર આવો મનડાના ચોર, નિપટ ન થાઓ નાથ કોર; ઘેર ॥
 પદમાક્ષી પશુ વચને છાંડવી, ન ઘટે પીયું ચકોર; નીપટ ॥ ૧ ॥
 સખ બન રાજ બસંતમાં ખીલી; ભમરા ભમે ચિહુ કોર ॥ નિપટ ॥ ૨ ॥
 સોજ શાણુગાર કરી સખ બાળા; વસંત ખેલે કોર કોર ॥ નીપટ ॥ ૩ ॥
 કોએલ ટહુકે આંખા ડાળે, કળા કરી નાચે મોર ॥ નીપટ ॥ ૪ ॥
 અવસર જાણુ થઈ મત ચુકો, શુ કહીએ ઘણા કરી સોર ॥ નીપટ ॥ ૫ ॥
 વચે છોટી ગુણે મોટી રાજુલ, હઠે દેખે પ્રભુના જોર ॥ નીપટ ॥ ૬ ॥
 તો પાણુ ધરમચંદ્ર રાજુલ રાણી; પ્રભુ વિણુ સમરે ન ચોર ॥ નીપટ ॥ ૭ ॥

પ્રભુ જ્ઞાન અનંતો કહીઓ. ખટ દ્રવ્ય મુણ તેહથી લઈએ ॥ પ્રભુ ॥
 આંખ મીચીને ઉઘાડે એટલે; સમય અસંખ્ય કહીએ ॥ ખટ ॥ ૧

એક અંગુલ સુચી ઝાણ પ્રદેશ, તે પ્રતિ સમયે જો ગ્રહીયે ॥ ખટ ॥ ૨
 અવસર્પણી અસંખ્ય તેા થાય; સુણતા મન ગ્રહ ગહીયે ॥ ખટ ॥ ૩
 અનંત પ્રદેશી ખંધ જે એક, આકાશ પ્રદેશે રહીયે ॥ ખટ ॥ ૪
 તીહાં પરમાણુ દીઠ અનંતા; ગુણના ઠાણ સદહીયે ॥ ખટ ॥ ૫
 એમ અભિધ્યય પદારથ સુણતાં; સંશય ન રહે ભવી હૃદયે ॥ ખટ ॥ ૬
 જ્ઞાન રત્નાકર ચંદ્ર પ્રભુની; આણ મુગટ શીર વહીયે ॥ ખટ ॥ ૭
 કહે ધરમચંદ પ્રભુ ગુણ ગાતાં. અષ્ટ કરમક દહીયે ॥ ખટ ॥ ૮

લાખીણી પુજા જે રચાવે; તેના ગુણ ઘણા સુર વધુ ગાવે ॥ લાખીણી ॥
 મુનીવર વચને કનજ, પ્રભુ પ્રતીમાને ચઢાવે ॥ તેના ગુણ ॥ ૧
 પુજા પરલાવે સુરપદ પામી, ધરમદત નરપ પદ પામે ॥ તેના ॥ ૨
 તેજ ભાવે જીવ પદને ખાધી; સુર મુખ લહી પ્રભુ થાવે ॥ તેના ॥ ૩
 તેમ શુભ ભાવ ધરી ભવી પુજે, જેમ ભવ ભય દુરે જાવે ॥ તેના ॥ ૪
 કહે ધરમચંદ કેસરીયાને ધ્યાતા; શિવ કમળા ઘેર આવે ॥ તેના ॥ ૫

ચંદ્ર પ્રભુજીસે લાલરે; મોરી લાગી લગનવા ॥ ચંદ્ર ॥
 લાગી લગવા છોડી ન છુટે, જખ લગ ઘટમે પ્રાણરે ॥ મોરી ॥ ૧
 દાન શીયળ તપ ભાવના ભાવે, જઈને ધરમ પ્રતીપાળરે ॥ મોરી ॥
 હાથ જોડ કર અરજ કરત હે, વંદત શેઠ ખુશાલરે ॥ મોરી ॥ ૨

વસંત માટું

કીન સંગ ખેલુ મે હોરી; સખી મોરો કથ રીશાયો ॥ કીન ॥
 તોરાણ આંખે ચલેરથ ફેરી, પશુ પર દોશ કરાયો ॥ સખી ॥ ૧
 અષ્ટ ભવંતર નેહ સંવારી, નવમે નેહ ન આચો ॥ સખી ॥ ૨
 યુ વલિપતી ગઈ પ્રભુ પાસે, સંજમ ચીત કરાયો ॥ સખી ॥ ૩
 નેમ રાજુલ દાય મુક્તી મંદીરમે. ઘેલચંદ સુખ પાઓ ॥ સખી ॥ ૪

કોન સંગ ખેલુ મેં હોરીરે; મેરો પીયુ ખલ્લચારી ॥ કીન ॥
 સમુદ્ર વીજે શીવા દેવીકો નંદન; પંચ મહાવ્રત ધારીરે ॥ મેરો ॥ ૧
 આપ ચલે ગીરનારે ઉપર, પાછળ રાજુલ નારીરે ॥ મેરો ॥ ૨
 સેસાવનકી કુજગલનમે, લીનો કેવળ કરમ નીવારીરે ॥ મેરો ॥
 કહે નમી પ્રભુ નેમ રાજુલ દાએ; પામ્યા મુક્તી મોહનગારીરે ॥ મેરો ॥ ૪

નેમ નીરંજન ધ્યાવેરે ખનમે તપ કીનો ॥ નેમ ॥
 તોરણે આએ ચલે રથ ફરી, પશુવન પર ચીત લીનારે ॥ ખનમે ॥ ૧
 સેસાવનકી કુંજ ગલનમે; પંચ મહાવ્રત લીનારે ॥ ખનમે ॥ ૨
 સમુદ્ર વીજે સીવા દેવીકો નંદન; નિરમળ નેમ નગીનારે ॥ ખનમે ॥ ૩
 નેમ રાજુલ દાએ મુક્તી સંધાવ્યા. રૂપચંદ જશ લીનારે ॥ ખનમે ॥

એસી ખીધ તુમે પાઈરે; કછુ કર લે કરજ ॥ એસી ॥
 હીંસા ચોરી જુઠ મકીયા; પરધર ત્રણા ધારીરે ॥
 ઘટ જાયગા દરજ; એસી ખીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૧
 સાત વસન તુ સેવત ડોલે; જુવા મધ ફળ ચોરીરે ॥
 ઘન છીજે પત જ; એસી ખીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૨
 દેવ ધરમ ગુરૂ ભક્તી ધરો નીત; પુજ દાને સવાઈરે ॥
 ખુધ આઈ મેં તરજ; એસી ખીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૩
 જ્ઞાનત જ્ઞાનત એ જન સાચા; નિશ દિન ભજ લે પ્રાણીરે ॥
 ભવ સીંધુમાં તરજ, એસી ખીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૪

જાદવ નેમ કુમારે; ચાલો ખેલીએ હોરી ॥ જાદવ ॥
 સરખી સાહેલી સખ મીલકર ચાલી, સોજે સજી શાયગારે ॥ ચાલો ॥ ૧
 મેરો મન પીયા તુમસુ રાચ્યા; જેસો ફુલ અનારે ॥ ચાલો ॥ ૨
 તોરણુ આએ ચલે ફીર પીછે; અખળા કોન આધારે ॥ ચાલો ॥ ૩

રૂત વસંત ફુલી ખડુ રંગી; ઓર ફુલી કષ્ટુ નાર ॥ ચાલોરે ॥ ૪
 અપનારે પીયાકુ ખોલાવો, કાગન કે દીન ચારે ॥ ચાલો ॥ ૫
 તાલ ત્રદંગ ઝાંઝ ડક ખાજત; ઓર ખાજત ખડતાલરે ॥ ચાલો ॥ ૬
 શબ્દ ગીત સંગીત થુ રાચત; નાચત તાથેઈ કારે ॥ ચાલો ॥ ૭
 ઉડત ગુલાલ લાલ ભમ્મે ખાદલ; રંગ ભરકે શિર ડારે ॥ ચાલો ॥ ૮
 એકવાર પ્રભુજી ઘેર આવે; માનો ઘણી મનુવારે ॥ ચાલો ॥ ૯
 સેસાવન જઈ સંજમ લીનો, પોહોતા મુકતી મોઝારે ॥ ચાલો ॥ ૧૦
 દરીશન સાર રત્ન સુખકારી; જ્ઞાન સકળ આધારે ॥ ચાલો ॥ ૧૧

રંગ મચ્છો છત દારે. ચાલો ખેલીએ હોરી ॥

પાસજીકે દરખારે ચાલો ખેલીએ હોરી ॥

કાગનકે દીન ચારે ચાલો ખેલીએ હોરી ॥ રંગ આંકણી.

કનક કંચોળી કેસર ધારી; પુજે વિવિધ પ્રકારે ॥ ચાલો ॥ ૧

કૃષ્નાગરકો ધુપ ઘટતહે; પરીમળ બેહેકે અપારે ॥ ચાલો ॥ ૨

લાલ ગુલાલ અખીર ઉડાવત; પાસજીકે દરખારે ॥ ચાલો ॥ ૩

ભરી પીચકારી ગુલાલકી સારી; છાંટો વામાદી કુમારે ॥ ચાલો ॥ ૪

તાલ ત્રદંગ વેણુ ડક ખાંજે; ભેરી ભુગળ રણકારે ॥ ચાલો ॥ ૫

સખ સખીયન મીલી ધુવાર સુનાવત; ગાવત મંગળ સારે ॥ ચાલો ॥ ૬

રત્ન સાગર પ્રભુ ભાવના ભાવે; મુખે બોલે ને ને કારે ॥ ચાલો ॥

મધુખનમે એસી ધુમ મચાઈ ॥ મધુખનમે ॥ ઢેક ॥

દેશ દેશકે જત્રા આવે; પુજા રચી કર જોરીરે ॥ એસી ॥ ૧

ગાવત રાગ ધુવાર સુનાવત; થે થે નાચત જોરીરે ॥ એસી ॥ ૨

તાલ કસાલ મરદંગ ખજવત; રણઝણુ ધુધરી રણ જોરીરે ॥ એસી ॥ ૩

કેસર ચંદન ઘન ઘસી ધારી; ભરી કટોરી રંગ રોરીરે ॥ એસી ॥ ૪

પીચકારી ભર ભર ડારી અખીર ગુલાલકી જોરીરે ॥ એસી ॥

છન ગુન ગાવત હરખ બઢવત, મારી પ્રભુછસે ભર ઝોરીરે ॥ એસી ॥ ૬
સમત શીખર તીરથ હોરી ખેલત; પાવત દરીશન અનુભવ વરીરે ॥ એસી ॥

રામ કાફી

નમછસે કહીચો મોરી, કહીચો મોરીરે સામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૧ ॥
તોરણ આએ કીને ભમાએ, છોડ ચલે અભિમાની ॥ એરી એરી ॥
પથુ વનકે શીર દાષ ચઢાચો; તોડી પ્રીત પુરાની ॥
દયા નહી દીલમે આણી; શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૧
ચુક પડી સો ચુહસે કહીચો; એસી ના કરીએ સોવાની ॥ એરી ॥
આઠ ભવની પ્રીત ખંધાણી; નવમે ચલે કચુ છોડી ॥
શામ તેરી સુરત ના દખી; શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૨
આ જોરી જુગમે પુર લેહ લાગી; રાજુલ ગુલકી ખાની ॥ એરી ॥
આ ખીનતી સુન અમરપદ દીને, રંગ ખીને સુખ દાની ॥
આવા ગમનની વારી, શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૩

સૈયા મેને શી કી મોરી; શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ સામરેસે ॥
સખ જઢવ મીલ વસંત ખેલે; ખેલ ખેલત ગીરધર ઝોરી ॥ એરી ॥
હારે ગુલાલ મુઠી ભર ભરકે; અરકી ભરી હે જોરી ॥ સૈયા ॥ ૧
સસરો હમારો સમુદ્ર વીજેછ; સાસુ શિવા દવી બોરી ॥ એરી ॥
પીયુછ હમારો નેમ નગીનો; છાંટુ કેસર ઘન ધોરી ॥ સૈયા ॥ ૨
કહેત ધરમચંદ નેમ ને રાજુલ, સખી કરમકુ છોરી ॥ એરી ॥
ખેલે કરમ કરી શીવ ગત ખાંધી, આપ ખીલાઈ દારી ॥ સૈયા ॥ ૩

સામરો સુખદાઈ; જાકી છખી ખરનીન જાઈ ॥ સામરો ॥
શ્રી અશ્વમેન વામાનદત્તકી; કીરત ત્રીભુવન જાઈ ॥ એરી ॥

સમત શિખર ગીરી મંડાણુ પ્રભુકો; દેખ દરશ હરખાઈ ॥
 રૂદ મેરો અતી ઉલસાઈ, સામરો મુખદાઈ ॥ ૧ ॥
 આજ હમારે મુરતરૂ પ્રગટયો, આજ આનંદ વધાઈ ॥ એરી ॥
 તીન લોકો નાયક નીરખ્યો. પ્રગટી પુરવ પુનાઈ ॥
 સકળ મેરો જનમ કહાઈ; સામરો મુખદાઈ ॥ ૨ ॥
 પ્રભુકો સરસ દરશ ખિત પાએ, ભવ ભવ ભટક્યો મેં ભાઈ ॥ એરી ॥
 અખ પ્રભુ ચરણે ચિત્ત લાગ્યો; ખાલ કહે ગુન ગાઈ ॥
 પ્રભુ સંગ લગન લગાઈ; સામરો મુખદાઈ ॥ ૩ ॥

પાસજી અખ સરાણુ તુમારો; તુમારોરે પાસજી અખ સરાણુ તુમારો ॥
 દસ ભવ વેરી કુમઠ કઠોરી; આએ વતારશી નયરી ॥ એરી ॥
 નગર લોક સખ વંદન આહ્યા, ગયા વળી પારસ્વ કુમારી ॥
 આએ તપશી પેજરી; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૧ ॥
 પંચા અગ્ની કરી જોગકુ સાંત, વાધત ભવ જળ ભારી ॥ એરી ॥
 કુમઠ કહે કોણુ કારણુ વંદન, નાગની કાળા કારી ॥
 ખરા જખ કાષ્ટ બીદારો; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૨ ॥
 પનંગપર જળતો દેખી સેવક; મુખસે દીઓ નવકારી ॥ એરી ॥
 પાસ પ્રભુજીનુ દરીશન દેખી; દરીશન પાચો શીકારી ॥
 થયો ધરનીધર પતી ભારી, પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૩ ॥
 લોકાંતિક વચને ખડુ જ્ઞાને; દીએ દાનં સીએ વ્રતચારી ॥ એરી ॥
 વડ હેઠે નીશી કાઉશાગ ધારી; કુમઠ થયો મેઘ માળી ॥
 કરે ઉપસર્ગ અપારી; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૪ ॥
 ચીહુ દીશે ધાર ઘનત ઘન ગાળે, ખાળે વાઉ અપારી ॥ એરી ॥
 મુશળધારી વરસણુ લાગ્યો; નાસા લગે આવ્યુ વારી ॥
 નાચે ધરણીધર નારી; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૫ ॥
 પદમાવતી પ્રભુ શીરપર ધારી, સગ્વી ટોપ કરે વિસ્તારી ॥ એરી ॥
 ઉપસર્ગ હરીપર ભુઆનો નટક; નાચે પદમાવતી નારી ॥

ખાળે ચંગ તાલ સતારી; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૬
ધ્યાના નાળ પ્રભુ કરમક ખાલી; લહે દરશન જ્ઞાન ઉદારી ॥ એરી ॥
કહે આનંદ કુશળ પદ પાએ; કરમ પરકતી સખ ગારી ॥
વરચા શિવ વધુ લટકારી, પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૭

છન રાજ સદા જયકારી, છનરાજ ॥ આંકણી ॥
શીવશંકર જગદીશ ચીદાનંદ, જયોતી સ્વરૂપ ઉદારી ॥ એરી ॥
અલખ નીરંજન વીતરંગ તુમ; સકળ જંતુ હિતકારી ॥
પ્રભુ તુમે કરુણા ધારી; છનરાજ સદા જયકારી ॥ ૧
અનંત ગુણાકર સાહેબ છનજી. સાશનકે શીરદારી ॥ એરી ॥
સુરનર મુનીજન દયાન ધરત નીત. વીર પ્રભુ હિપગારી ॥
જનકે ગૌતમ ગાણધારી; છનરાજ સદા જયકારી ॥ ૨
ઝોગાણીસ પાંચ માઘ સુદી પંચમી; સોમવાર સુખકારી ॥ એરી ॥
જખઉ ખંદર સંઘ મીલત ખહુ; ઝોખવ હુવો ઉદારી ॥
થાપના લઈ મનુહારી; છનરાજ સદા જયકારી ॥ ૩ ॥
ભાવ સહીત કરે પુજન વંદન; જયુ પામે ભવપારી ॥ એરી ॥
ઇહ ભવ શીઢી વૃધી યશ કીરતી, દીન અધીક વધારી ॥
વિનય કહે છન સુખકારી, છનરાજ સદા જયકારી ॥ ૪

મત નિરખો નારી પ્યારી; ભલા હો મત નીરખો નારી પ્યારી ॥ ટેક ॥
વેદ પુરાન કીતાબ કહતહે; જાણે લોગ લુગાઈ ॥ એરી ॥
રાજા હડે હુરમત જાવે, લોક માંહે લઘુતાઈ ॥
હોએગી કંથ તુમારી; મત નીરખો નારી પ્યારી ॥ ૧
કાજળ દોલે છખીકી સોભા; ખીચકત દેખો ખીચારી ॥ એરી ॥
તપ જપ દાન પુન્ય સખ કરણી; સુધરત કેસે ખુમારી ॥
રખોએ હિલટી પ્યારી. મત નિરખો નારી પ્યારી ॥ ૨
પરનારી તજ સત્ય શિયલ ભજ; છવ દયા દિલ ધારી ॥ એરી ॥

સત ગુરૂ સંઝ ગુનીજન સેવા; વિનય કહે સુખકારી ॥
 મુનો એ અરજ હમારી; મત નિરખો નારી પ્યારી ॥ ૩ ॥

૫૬ શ્લોક.

ખાવા રીખવ બેઠે અલબેલે ડારો ગુલાલ મુઠી ભરકે, મુઠી ભરકે ઘો-
 ખા ભરકે ખાવા રીખવ બેઠે અલબેલે ડારો ગુલાલ મુઠી ભરકે આંકણી. સુમ
 તા રસકી ભરી પીચકારી, જ્ઞાનીકે રૂદ્ધચે શીર ખીચમે, ખાવા ॥ ૧ ॥ ચુવા
 ચુવા ચંદન એર અરગજ, કેસરકે ભરકે મટકે ખાવા ॥ ૨ ॥ કહેતે કદ્યાણે
 સાહેબ મેરા, દખો પ્રભુ નજરાં ભરકે ખાવા ॥ ૩ ॥

હોરી ચહેલી

સામેરા આજ હુ નહી આચો એ દશી—સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી ખા
 ની; ખાની સાચી ॥ કુગુરૂ વચન મેં નાચત માચત, રાચત લગત લગાની,
 સ્યાદ વાદકુ સમજત નાહી; જુઠ કહે અભીમાની, એતો દુરગતીકાહે પ્રાની;
 સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી ખાની ॥ ૧ ॥ કુઠ વચન કહે કપટકે કામી. નહી જન
 ત મુક્તિકી સાની; મત ગ્રાહી મહા મદના માતા; વાદ વિવાદના ધ્યાની, અ
 કલ એની નરકકી ખાની; સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી ખાની ॥ ૨ ॥ નિશ્ચય
 નાથ ન એલખે મુરખ. વિવહાર નય કીલે લાની, નક્ષેપ કોતો મર્મ ન જુ
 ઝત, ભવ અરૂપ ન આની; એક કિરીયાની કાની, સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી
 ખાની ॥ ૩ ॥ ઇનકી સંઝત ચેતન ભાઈ. ભવમે ફીરે ભટકાની; ધર્મ કરમ
 કે કરમ ન ચીનત. નથુ કહેત એતો જાની. પ્રથામે વીલોચો પાની, સાચી
 જાણી ન જ્ઞાનકી ખાની ॥ ૪ ॥

હોરી બીજી.

એલખત તુ સત ગુરૂ સાંઈ, સાંઈ એલખ ॥ ટેક ॥ સત ગુરૂ પર્મ
 હંસે સાગર; સ સ્વરૂપમે પાઈ; અંતર લક્ષણ ગુણકા ખતાવી. પીછે નિરગુણ

નામકે માઈ; મહારસ લેહ તુ ધાઈ, ઓલખ તુ સત ગુર સાંઈ; પ્રેમ મહાજ
જમાં તુ મોહન, દરશન દખ ઘુસાઈ, અંતર જમી આપ ખીરાને; તાતે સ
મરલે સાંઈ. સો હસકી દખ દખાઈ; ઓળખ તુ સત. ગુર સાંઈ ॥ ૨ ॥ અ
જપહી ધાનકો મર્મ ખતાવે, સુકળકી સુધતાઈ; નરત સરતકી ખેલી મનોહર,
ફળ અમરત લે લાઈ, સુધાકો ખીંદુ ચખાઈ; ઓળખ તુ સત ગુર સાંઈ ॥
૩ ॥ સત ગુર સત સ્વરૂપમે રાજત; સાચી એ કુકરાઈ; કહેત નથુ મેં ઉન
કુ દખા; દીવન અન દરશાઈ; સર્વગી મહા સુખદાઈ ઓલખ તુ સત ગુર
સાંઈ. ॥ ૪ ॥

હોરી. ત્રીજી.

જના ખીન આપ ભુલાયો; જના ॥ ટેક ॥ કમતી કુટીલકા વચન
હી માન્યા ॥ સત ગુર શરણે ન આયો ॥ વેદ વચન સીધાંત શીરોમણી
॥ તાકો મરમ ન પાયો ॥ જુઠમે જન્મ ગમાયો ॥ જના ખીન આપ ભુલાયો
॥ ૧ ॥ ધન ધરતી માયા મેં માચત ॥ રાચત કામ ખઠાયા ॥ તંન ત્રીયાકી
લગન લગી તોય ॥ મોહ મંદીરે છકાયો પીયાલો તે મુજ મન ભયો
॥ જના ખીન આપ ભુલાયો ॥ ૨ ॥ સત ગુર શબ્દકા સુધા સરોવર તીહા
જઈ મન ન રમાયો ॥ વીખભર પ્યાલા કુગર શબ્દકા ॥ ભર ભર પી ભ-
ટકાયો ॥ ગતી ચહુ ઓર ફેરાયો ॥ જના ખીન આપ ભુલાયો ॥ ૩ ॥ આપ
આપકી શુધ પકી જખ અંતર આનંદ આયો ॥ કહેત નથુ કુગરકુ છોડ
કર ॥ ચેતન ચેતન રાયો ॥ સેહેજ સમાધી લાયો ॥ જના ખીન આપ ભુ-
લાયો. ॥ ૪ ॥

હોરી ચોથી કુમરી.

હોરી ખેલત ફેરી ॥ કાન કરકી કંગનવા ॥ હોરી એ દેશી ॥ કાળ
ચપેટે ભારી ॥ એશી હોરી કયુ ખેલો ॥ કાળ, ટેક ॥ સમય અનંતો
ભવમે ભટકયો ॥ ખહોત ભઈહે ખુવારી ॥ જડકી સંગત જડતા વ્યાપી ॥
પરસંગ લાગી યારી ॥ એશી હોરી ० કાં ૧ ॥ કાળકી ભોમ ખશે મોહ
રાજ ॥ કપટી કુમતી નારી ॥ રાગ ધ્વેસ દાય પુત્ર ભલેરા ॥ ત્રશનાત નય
ઠગારી એશી ० કાં ૨ ॥ ક્રોધ દિક ચારે ખાશ ખવાશી ॥ હાથમાં ખે

સી સારી ॥ ત્રણ સખી કુમતીકી સાહેલી ॥ દુર્ગતી દેવત ડારી ॥ એશીં કાં
એં ૩ ॥ એશે બનમે મત જાએ સાહેબ ॥ કહે સમતા કરજેરી ॥ નાવ
નથુના આપ વિચારો આવો ઇનકી સગત તોરી ॥ એશીં કાળં એં ૪ ॥

હોરી ૧ લી દીપચંદી.

પાતી મેં મીન પ્યાસી ॥ મોએ આવત હાશી ॥ એ દેશી સમઝ સમજ
તું શાંઈ સુન ચેતન ભાઈ ॥ સમઝં ટેક ॥ કાળ અનંતો તુહી કીરો ભાઈ ॥
તોય ન આવી સુધતાઈ ॥ સું સમઝં સું ૧ ॥ તન ધન જોખન જુઠ ન
જાને ॥ આપે એકીલે આઈ ॥ સું ૨ ॥ ધર્મ કર્મ નખુઝત આપે ॥ દાલી
કરે ઠકરાઈ ॥ સુનં ૩ ॥ કહેત નથુ પ્રભુ આપ વીચારો સખ સ્વારથ કે સ-
ગાઈ ॥ સું ॥

હોરી ૨ છ

પ્રેમ ધરે કયા પ્યારે ॥ તુમ સખશે ન્યારે ॥ મેં ટેક ॥ ત્રીભોવનકે
તુમ નાય કીલાવત ॥ અપને રૂપ જો જ્યારે ॥ તુમ સખસે ન્યારે પ્રેમ ધરે
કયા પ્યારે. તુમં ૧ ॥ અજ્ઞાનકી નિદ્રમે કાંઈ ધુરતહો ॥ જાગો જગ આધારે
॥ તુમં ૨ ॥ આરે સંસારકે પેચ પીછાનો ॥ કોનહે આપતી હારે ॥ તુમં
કહેત નથુ પ્રભુ સુમતીકે સાહેબ ॥ કુમતી સંગ નિહારે ॥ તુમં ૩ ॥

હોરી ૩ છ

આપ અરૂપહે ભાઈ ॥ તુમે રૂપમે આઈ ॥ આપં ટેક ॥ બોહીત
ઠગારી જડકી સોખત ॥ માયા કે રૂઝામાં ભાઈ ॥ તુમેં આપં તું ૧ ન-
ટવરછ તુમે નટનીકે સંગે ॥ મુઘ ન રહી તુજ કાંઈ ॥ તુમેં ૨ ॥ દુર્ગવ કું-
ડી મોહ કનુડી ઇનકે કહા અતુરાઈ ॥ તુમેં ૩ ॥ નથુ કહે પ્રભુનેકી વિચા-
રો છોરો ઇયારી ઘુસાંઈ ॥ તુમે ૪ ॥

હોરી ૪ થી

હોરી ખેલે સત સુજન ॥ આતમ રામસે ॥ હોરીં ટેક ॥ રંગ પતંગકે

પ્રેમ પુરાણી ॥ કર ક્રીયા લઈ તાંન ॥ આતમ રામસે ॥ હોરી ખેલે શંત
સુજન ॥ આતમ ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન ધ્યાન દોહુ ડર બાળે ॥ અન હદ તાન ની-
દાન ॥ આતમ ॥ ૨ ॥ ચરણ સુધા ધર ખેલત પ્યારે ॥ સુમતા સખી સુ-
માન ॥ આતમ ॥ ૩ ॥ કહેત નથુ નાથ હોરી ખેલતહે ॥ મોયક નેનાકી
કીધી શાન ॥ આતમ ॥ ૪ ॥

હોરી

નંદકુવર કેડેપડયો કેમભરીય એદશી

સીવાનંદનક હરી ગોરી; હરી ગોરી ખેલાવે હોરી, સરોવરીયા તીર
હરે સરોવરીયા તીર; નેમકુવર કેડે પડી હરી ગોરી; આંકણી ॥ ૧ ॥ કેસરીયા
વાઘાવરી હરીપાશે, હરીપાસેરે કુલવાસે; કુલવાસેરે જળ વાસે; રાધા સહુ સાથ
નેમ કુવર ખેલાવતી તીહાં હોરી; ॥ શી ॥ ૨ ॥ નેમ નંગીના નાથજી હોરી
ખેલે; હોરી ખેલે રસીલા ખેલે; રંગ ભરી ભરીરે કચાળે; ઝકઝાળે નેમ કેસ
વ કેમુડા ભરી રંગ ઘોળો, ॥ સી ॥ ૩ ॥ ફાગ રાગ રસ રીતસે ગીતગાવે;
ગીતગાવે તાન બજાવે, હોરી ફગુવા ખ્યાલ ખેલાવે; ઉડે લાલ ગુલાલ; લાલ
કનકયા લાલસે હોરીખેલે ॥ શી ॥ ૪ ॥ અંપક કેતકી માલતી વાસંતી; વસં
ત તરુવર ફળીયાં, પ્રભુદેખી વિનયસે ઢળીયાં; વાળેવેણુ રસાળ; તાળ કંસાળ
મૃદંગસે હોરીખેલે ॥ શી ॥ ૫ ॥ ગોવીંદ ગોપી સાથમે પ્રભુ રંમતે; તીનસો
વરસે નીગમતે, રાન્નુલસે મીલણાં કરતે, શેહેસાવન સાંઈ, સંજમ સાધી
કેવળી હુવા જ્ઞાની ॥ શી ॥ ૬ ॥ રાજહુઈ રાજેમતી વ્રતલીધુ, પોતાનુ બો
લ્યુકીધુ નાથસરીખુ નાણતે લીધુ; નેમ રાન્નુલ સાથ; સીવ મંદીરમે માહાલતે
ભઈ જોડી ॥ શી ॥ ૭ ॥ જન ગુણ રાગશુ ફાગમે ભવી ગાવે; દાય ધ્યાન
મૃદંગ મીટાવે; તીહુ શુધી વેણુ વજાવે; કંસ તાળ વીસાળ ચાર સતકની ભા
વના ચઢનાળે ॥ શી ॥ ૮ ॥ હાસ્ય રતી મોહ અખીરને અખરીયાં; અનુભવ
રંગ ઘોળ કેસરીયા; સુભ વીર વચન રસ ભરીયાં. ભાવે હોરી ખેલાય, શા-
કરે શીવ સુદરી ધર ભાવે ॥ શી ॥ ૯ ॥

હોરી

રંમ મચ્યો જન દાર ચાલો ખેલીએ હોરી; અનીહારે ચાલો ખેલીએ

હોરી; પાસછકે દરબાર ચાલો ખેલીએ હોરી આંકણી ॥ સુમતી સખી સખ
મીલકર આઈ; કુમતીકુ દીઓ નીકાલ ॥ ચાલો ॥ ૧ સરધા સમકીત ચુઆ
ચંદન, સુમતા લાલ ગુલાલ; ચાલોં મુરકે ખચન અદંગ ખજતહે; જ્ઞાન ક્ષ-
મા કરે તાજ ચાલો ૨, અષ્ટ કરમકી હોરી રચકે ધ્યાન અનળ પરજળ ચા-
લો ચાં વિનયવિનય એસી હોરી ખેલે. તો મુગતીપુરીકો રાજ ચાલોં ૩

રેતવન રાગ હોરી

સામરે મત મારો પીચકારી એ રાગ.

વીર એસે જન વંદનકુ હરી આવત ખે કરજેડી; ચોસઠ સહેસતે
હસ્તી ખનાચે, પાંચસે ખાર મુખોરી; હરીલાલા પાંચસે ખાર મુખોરી; મુખ
મુખ અષ્ટ દંતુસળ સોહે; વાવડી આઠ લહોરી; વીર એસે જન વંદનકુ હ-
રી આવત ખે કરજેડી આંકણી ॥ ૧ ॥ વાવ્ય વાવ્ય ખીચ અષ્ટ કમળ હે;
પાંખડી લાખ લહોરી; પાંખડી પાંખડી નાટક રચના; વંસળી વેણુ ઝંકોરી;
વીં ॥ ૨ ॥ કમળ કમળ ખીચ ઈંદ્ર ભુવનહે; આઠ ભદ્રાસન જોરી વિચમે
સિંહાસન ઈંદ્ર ખિરાજે; વિરં નમત કર જોડી; વીં ॥ ૩ ॥ દીસારણુ ભદ્ર
દેખી હરી રચના, નીજ અભિમાન તજ્યોરી, રીધી છોડ કે ચારીત્ર લીનો,
પ્રભુકે શરણુ રહ્યોરી વીં ॥ ૪ ॥ પ્રભુકે ખચન સુણી આણુંદ પાવે, વંદન
મુનીપે કર્યોરી; વિનય ધરત ખહુ ભક્તિ કરતહે; હરી નિજ સ્વર્ગે ગચોરીવીં ૫

છુટક રેતવનો.

અથ શ્રી સીમંધર જન રેતવન.

અરજ સુણોને રૂડા રાજ્યા હો જ એ દશી— સુગુણ સુગુણ સોભામી
જંબુદીપમાંહેજ શ્રી શ્રીમંધર દેવ; ગણધર ગણધર મુનિવર સાહુણીહેજ

આવિહ ધરમ કહત; મેર મેર મહિધર ઉપરેહોય માનુ મેહ ગાજત સું ૨
ખાલ ખાલ અલ્યંતર ભય નહીહોય; છડાં વિચરે જગદીસ; કેવલ કેવલ ક
મજા ભોગવેહોય આતમ સંપદઈ રા સું ૨ મેર મેર મહીમવે અંગુલેહોય
અંજલી સાયર નીર; તે પાણુ તે પાણુ પ્રભુ ગુણ સંતતિહોય. ગાણુવા હોય
ન ધીર સું ૪ સુરપતિ સુરપતિ મુનિ ગુરુ બુધ કવીહોય; શકતે ભક્તે થુ-
ણંત; કુપાણુ કુપીણુ છન ગુણ ગાઈવાહોય. મોદે હોડ કરંત સું ૫ પુષ્કલર
પુષ્કલર વધપુડરી ગાણીહોય. સત્યકી માત ઉછાહ સું ૬ ધરમ ધરમ ધુરં-
ધર ધ્યાઈએહોય; ધોરી લંછન પાય. સદગુરુ સદગુરુ ખિમાવિનય તણોહોય
સૈવક છન ગુણ ગાયથુ;

અથ શ્રી નેમીનાથ છન રતવન.

અંખરીચોને ગાનેહો ભઠિયાણી ખડ યુએ એ દશી—રાબુલ કહે રથ
વાલોહો નાણદીરા વીરા હડ તન્ને, કાંઈ પાજો પુરવ પ્રીત, મુકો વિણુ યુનહે
હો નાણદીરા વીરા વિલપતાં કાંઈ એશી શિખ્યારીત રાં ૧ હુતો તમ ચર
ણારિહો નાણદિરા વિરા મોજી. કાંઈ સાંભજો આતમરામ તો મુજને ઉવે-
ખોહો નાણદીરા વિરા સ્થા તા નહી એ સુગણોરા કામ રાં ૨ પસુઆને
કરી કર્ણાહો નાણદિરા વિરા મુકિયા. તો મે શી ચોરી કીધ. જશુઆંધી શું
હિણીહો નાણદીરા વિરા મેવડી. જે મુજને વિછોહી દીધ રાં ૩ એહુતુ ને
મન ખોટુ હો નાણદીરા વિરા ને હતુ તો પાહી કાં નેહને ફંદ, ઉલભુ તે
નવી મુલનેહો નાણદીરા વિરા મનકુ, કાંઈ કોડી મિલે ને ઇંદ્ર રાં ૪ મે
તો કહે કિણુ વાતેહો નાણદીરા વિરા ન ફુલ્યા, શાને રાખો છો રોશ માહા
રે તો તુમ સાથેહો નાણદીરા વિરા અલેહુલુ. તો કેહને દાખુરે દોશ રાં ૫
તાંત તુઠ્યાની પરેહો નાણદીરા વીરા નેડીચે. કતુઆરીના નેમ. ઠેલી ને ન
હી પાખેલે નાણદીરા વિરા વલગતાં, કાંઈ નેહ ન આલે એમ રાં ૬ ઇમ
કહેતી વ્રત લેતીહો નાણદીરા વિરા નેમલ. કાંઈ શિવ પહિલે કીઓ વાસ ધ
ન ધન તે જગ માંહેહો નાણદીરા વિરા પ્રીતકી કાંઈ મોહન કહે સાખાશ રાં ૭

અથ શ્રી પારસ્વનાથ છન રતવન.

કાનુકો મેણુ વખાવેરે કાલી નદીને કાંઠે એ દશી—વામાનંદનહો પ્રાણુ

થકી છો પ્યારા. નાહી કીજેહો નયાણ પાણ ન્યારા આંકણી પુરસાદાણી સા-
મલે વરણો મુખ સમકીતને ભાસે, શુધ પુજ છણે કીધા તેહને- ઉજવલ વ-
રાણ પ્રકાસે વાં ૧ તુમ ચરણે વિષયર પિણ નિરવીષ દસણે થાએ વીડો
જા, જોતાં અમ શુધ સ્વભાવિ કાંત હુવે, એહ અમે ગ્રહા છોજ વાં ૨
કમહરાય મદ કિણ ગિણતીમાં; મોહ તણા મદ જોતાં. તાહરી શકિત અનંતી
આગલ કેઈ મર ગયા જોતા વાં ૩ તે જમ તારયા તિમ' કણ તારે; કણ
તારક કહુ એહવો. સાયર માન તે સાયર સરીખો. તિમ તુ પિણ તુ જોહવો
વાં ૪ કિમ પિન બેસો કરણા કરતે, પિણ મુજ પ્રાપ્તી અનંતી. જેમ પ-
ડે કણ કુજર મુખથી. કીડી બહુ ધનવંતી વાં ૫ એક આવે એક મોનાંપાવે
એક કરે એલગડી; નીજ ગુણ અનુભવ દેવા આગળ, પડખે નહી તુ બે
ધડી વાં ૬ જોહવી તુમથી માહરી માયા તેહવી તુમે પાણ ધરજ્યો. મોહન
વિજયજ કહે કવી રૂપનો; પ્રત્યક્ષ કરણા કરજો વાં ૭

અથ શ્રી રવલ જીન રતવન.

અરજ અરજ મુણેને રૂડા રાજ્યાહોજ એ દશી—મુ ગુણ મુગુણ સો-
ભાગી સાચો સાહીબોહોજ. મીઠડો આદી જણુંદ. મોહન મોહન મુરતી રૂડી
દખતાહોજ. વાઘે પરમ આણુંદ મુ ૧ સુંદર સુંદર જીન ચિતડે ચડ્યોહોજ
ચોકસ પદ ઠહરાય. વેઢક વેઢક તન મનનો થયોહોજ. ઉતારયો કીમ જાય
મુ ૨ તુજ ગુણ તુજ ગુણ કહીવા મુજ જાલડીહોજ. રાતી રંગે રહંત. અં
તર અંતર ગતની જે વાતડીહોજ. તે મુખે આવી ચડંત મુ ૩ કામાણ કામ
ણગારો પ્યારો પ્રાણથીહોજ બેટાણ ઉજમ અંગ. ચંદન ચંદનથી અતી શિ-
યલોહોજ જગમાં જીતમ સંગ મુ ૪ ત્રીકરણ ત્રીકરણ શુ તુજથી કર્યોહોજ
નવલો પ્રેમ પ્રકાશ. દીલભરી દીલભરી કાંતિવિજય તણાહોજ. પુરો પ્રેમ પ્ર-
કારા મુ ૫

અથ શ્રી યુગ મંધર જીન રતવન.

ધાણરા ઢોલા. એ દશી—શ્રી યુગમંદીર માહરે, તુમરુ અવીહડ ર
ગ; મનના માન્યા; એજ મજા તણી મરે, તેતો અમળ અમળગુ ગુણના

મેહી. ૧. ભવીજન મન ત્રાંબુ કરેરે, વેદક કંચન વાન; મં કરી ત્રાંબુ તે
નવિ હુએરેરે, તિમ તુમ નેહ પ્રમાણ. ગું ૨. એક ઉદક લવ છમ ભયેરે,
અખય જળધીમાં સોય; મં તિમ તુજથું ગુણુ નેહલોરે, તુજ સમ જગ ન
હી કોય. ગું ૩. તુજથું સુજ મન નેહલોરે, અંદન ગંધ સમાન; મં મેળ
હુઓ એ મુગ્ધોરે, સહજ સ્વભાવ નિદાન. ગું ૪. વપ વિજય વિજયાપુરી
રે, માત સુતારા નંદ; મં ગજ લંછન પ્રિય મંગળારે, રાણી મનયાનંદ.
ગું સુદહરાય કુળ દિનમાણીરે, જય જય તું છનરાજ; શ્રીનયવિજય વિપ્રુધ
તણેરે, શીશને દ્યો શિવરાજ. ગું ૬.

અથ શ્રી ચંદ્રાનન છન રેતવન.

માહારી સહીરે સમાણી. એ દશી—નલીનાવતી વિજયે જયકારી, ચં-
દ્રાનન ઉપગારીરે; સુણ પિનતી મોરી, પશ્ચિમ અરચે ધાતકી ખંડે, નયરી
અયોધ્યા મંડેરે. સું ૧. રાણી લીલાવતી ચિત સુહાચો, પદમાવતીનો જયેરે;
સું નૃપ વાદિમક કુળે તું દીવો, રૂપલ લંછન ચિરંજીવોરે. સું ૨. કેવળ
જ્ઞાન અનંત ખજનો, નહી તુજ જગ માંહે છાનોરે; સું તેહનો લવ દેતાં
થું નાસે, મન માંહે કાંઈ વિમાસેરે. સું ૩. રયાણુ એક દીચે રચણે ભરીચો,
જો ગાજંતો દરીયોરે; સું તો તેહને કાંઈ હાણી ન આવે, લોક તે સંપતી
પાવેરે. સું ૪. અલિ માચે પરીમળ લવ પામી, પંકજ વન નહી હપ્પામીરે;
અખ લુખ કોડિ નવી છીજે, એકે પીક સુખ દીજેરે. સું ૫. ચંદ્ર કિરાણુ
વિસ્તારે છોછું, નવિ હોચે અમીયમાં આછુરે; સું આશાતર કહે ખહુત નિ-
હારા, તે હોવે સુખિત અકોરારે. સું ૬. તિમ જો ગુણુ લવ દીઓ તુમ્હેજે,
તો અમે દીપુ તેજેરે; સું વાયક જસ કહે વંછીત દેશો, ધર્મ નેહ નિહવ-
હશેરે. સું ૭.

પંડીત દેવચંદ્ર કૃત શ્રી વેહરમાનજીનના રેતવનો

શ્રી મુગ્ધ મંધર રેતવન.

દશી નારાયણાની—શ્રીમુગ્ધમંધર વિનકુરે, વીનતડી અવધારે; દયાળ
રાય, એ પર પરમિતી રમથીરે, મુજને નાથ હોમારે. ૬૦ ૧. શ્રી ૦ કારક

ગ્રાહક ભોજ્યતારે, મેં કીધી મહારાયરે; ૬૦ પાણુ તુજ સરખો પ્રભુ લહીરે, સાચી વાત કહાયરે. ૬૦ ૨. શ્રીં યદ્યપી મુળ સ્વભાવમેરે, પરકર્તૃત્વ વિભાવ રે; ૬૦ અસ્તી ધરમ એ માહરેરે, એહનો તચ્છ અભાવરે. ૬૦ ૩ શ્રીં પર પરાણામીકતા દશારે, લહી પર કારણ યોગરે; ૬૦ ચેતનતા પરગટ થઈરે, રાચી પુદ્ગળ ભોગરે. ૬૦ ૪. શ્રીં અશુદ્ધ નિમીત્ત તો જડઅ છેરે, વીરય શક્તિ વિહીનરે; ૬૦ તુતો વિરજ ગ્યાનધીરે, સુખ અનંતે લીનરે. ૬૦ ૫. શ્રીં તિણુ કારણ નિશ્ચે કરચોરે, મુજ નિજ પરણિત ભોગરે. ૬૦ તુજ સેવાથી નીપજેરે, ભાજે ભવ ભય સોગરે. ૬૦ ૬. શ્રીં શુદ્ધ રમાણુ આનંદતા રે, ધૂવનિસ્સંગ સ્વભાવરે; ૬૦ સકળ પ્રદેશ અમુર્તીરે, ધ્યાતાં સિદ્ધ ઉપાયરે. ૬૦ ૭. શ્રીં સમ્યગ તત્ત્વ જે ઉપદિસેરે, સુણતાં તત્ત્વ જાણાયરે, ૬૦ શ્રવા ગ્યાન જે અહોરે, તેહીજ કાર્ય કરાયરે. ૬૦ ૮. શ્રીં કાર્ય રૂચી કરતા થયો રે, કારક સવિ પલટાયરે; ૬૦ આતમ ગતે આતમ રમેરે, નિજ ધર મંગળ થાયરે. ૬૦ ૯. શ્રીં પ્રાણુ સરાણુ આંવાર છેરે, પ્રભુજી ભવ્ય સહાયરે; ૬૦ દેવચંદ્ર પદ નીપજેરે, છન પદ કજ સુપસાયરે. ૬૦ ૧૦. શ્રીં

શ્રી ચંદ્રાનન છન રેતવન

વીરા ચંદલા એ દેશી—ચંદ્રાનન છન, સાંભળીએ અરદાસરે; મુજ શેવક ભણી, છે પ્રભુનો વિસાસોરે. ૧. ચં ભરતક્ષેત્ર માંતવપણારે, સાધા દુષમ કાળ; છન પુરવધર વિરહધીરે, ફુલહો સાધન ચાળોરે; ૨ ચં દ્રવ્ય ક્રિયા રૂચી જીવડારે, ભાવ ધરમ રૂચી હીન; ઉપદેશક પાણુ તેહવારે, શુ કરે જીવ નવીનરે. ૩. ચં તત્ત્વાગમ જાણુગ તજીરે, ખહુ જન સંમત નેહ; મુઠ હડી જન આદરચોરે, મુગુર કહાવે તેહરે. ૪. ચં આજ્ઞા સાધ્ય વીના કિયારે, લોકે માન્યોરે ધર્મ; દંસણુ નાણુ ચરીતનોરે, મુળ ન જાણ્યો મર્મરે. ૫. ચં ગછ કદાચહ સાચવેરે, માને ધર્મ પ્રસિદ્ધ; આતમ ગુણ અકષાયતારે, ધર્મ ન જાણુ મુકરે. ૬. ચં તત્ત્વ રશીક જન યોડલારે, ખહુલો જન સંવાદ; જાણોછો છનરાજજીરે, સધળા એહ વિવાદારે. ૭. ચં નાથ ચરાણુ વંદન તણોરે, મનમાં ધણો ઉમંમ; પુન્ય વીના કીમ પામીએરે, પ્રભુ સેવનનો સંમરે. ૮. ચં જમ વાચકે પ્રભુ વાંદીએરે, મહાવિદહ મઝાર; વસ્તુ ધરમ

સ્થાવરાદતારે; સુણી કરીએ નીરધારે. ૯. ચં ૦ તુજ કર્ણા સહુ ઉપરે,
સરખી છે મહારાય; પણ અવરાધક જીવનેરે, કારણ સફળો થાયરે. ૧૦.
ચં ૦ એહવા પણ ભવી જીવનેરે; દેવ ભગતી આધાર; પ્રભુ સમરણથી પા-
મીચેરે; દેવચંદ્ર પદ સારરે. ૧૧. ચં ૦

અથ શ્રી મહાવીરજીનું સ્તવન.

વીરજી સુણો એક વીનતી મોરી વાત વીચારો તુમ ધણીરે ॥ વીર
મુને તારો મહાવીર મુને તારો ભવજી પાર ઉતારોનેરે. પરી ભ્રમાણ મે અ-
નંતારે કીધાં હજીવે ના આવો એહલોરે તુમ તો થયા પ્રભુ શીધ નીરંજન
અમે તો અનંતા ભવ ભચારે ॥ વીર ॥ ૧ ॥ તુમે અમે વાર અનંતી ભે-
ળા ॥ રમીઆ સંસારી પણેરે તેહ પ્રીત જે પુરણ પાળે તો હમુને તુમ સ-
મ કરોરે ॥ વીર ॥ તુમ સમ હમણાં જોગ ન જાણો તો કોઈ થોકુ દી-
જીએ ॥ ભવો ભવ તુમ ચરણરી સેવા ॥ પાંખીઅમે ઘણુ રીજીએ ॥ વીર ૩
ઈદ્ર જાળીઓ કહેતોરે આવ્યો ગણધર પદ તેહને દીએરે અરજીન માળી
જે ધુર પાપી તેહને જીન તુમે ઉધરોરે ॥ વીર ॥ ૪ ચંદન બાળાએ અડદના બા-
કળ પડી લાલ્યા તુમને પ્રભુરે તેહને સાહુણી સાચીરે કીધી સીવ વધુ સાથે ભે-
ળવીરે ॥ વીર ॥ ૫ ॥ ચરણો ચંદ કોશીઓ ડશીઓ આઠમે કલપે તે ગયોરો
ગુણ તમારા ગુર મુખથી સુણીને ॥ હુ આવ્યો ચરણે વહીરે ॥ વીર ॥ ૬ નીરંજન
પ્રેભુ નામધરાવો ॥ તો સહુને સરખાં ગણોરે ॥ ભેદ ભાવ પ્રભુ દુરકરીને મુજ
સુરમે એક મેક સુરે ॥ વીર ॥ મોડારે વહેલા તુમેહીજ તારક ॥ તો હવે
વીલંબસે કારણેરે ॥ જ્ઞાન કહે ભવતાપ મીઠાવો ॥ વારી જાગી વીર તોરે વા-
રણેરે ॥ વીર ॥

અથ શ્રી જીન બીજ સ્થપન સ્તવન.

ભવોકા શ્રી જીન બીજ જુહારો ॥ આતમ પરમ આરામેજી જીન
પ્રતીમા જીન સરખી જાણો ન કરો સંકા કાંધરે ॥ આગમ વાણીને અ-

નુસારે ॥ રાખો મીત સવાઈરે જે છન ખીખ સ્વરૂપ ન જાણે ॥ તે કહીએ
કીમ જાણેરે ॥ બુલા તે અજ્ઞાને ભરીયા ॥ નહી તીહાં તત્ત્વ ખીજાણેરે. ભા૦
શ્રીછા ॥ અખડ શ્રાવક શ્રેણીક રાજા રાવણ પ્રમુખ અનેકરે વીવીધ પેરે છંન
ભગતી કરેતઃ ॥ પામ્યા ધર્મ વીવેકરે ॥ ભઃ ॥ છન પ્રતીમા બહુ ભગતે જ્ઞે-
તાં ॥ હુવે નીશ્ચે ઉપગારે ॥ પરમારથ ગુણ પ્રગટે પુરણ ॥ જ્ઞે જ્ઞે આ-
દ્ર કુમારેરે, ભા૦ છન પ્રતીમા આકારે જળચર ॥ છે બહુ જલધી મો-
જારે તે દેખી બોહોલા મછાદીક પામે વીરતી પ્રકારે ॥ ભાઃ ॥ પચમે અંગે
છન પ્રતીમાનો ॥ પ્રગટપણે અધીકારે સુરી આભ સુરે છમ છન
પુજા ॥ રાખ પસોણી મોઝારે દસમે અંગે અહીસા દાખી ॥ છન પુજા છન રાજેરે
એહવા આગમ અરથ મરોડી ॥ કીમ કરીએ અકાજરે ॥ ભા૦ સમકીત ધારી સતી
અદ્રોપતી ॥ છન પુજા મન રંગેરે ॥ જ્ઞે જ્ઞે એહનો અરથ વીચારી ॥ છકે
જ્ઞેતાં અંગેરે ભાઃ ॥ વીજય સ્વરે છમ છનવર પુજા કીધી મીત થીર રા-
રાખીરે દ્રવ્ય ભાવ ખીહુ ભેદ કરીને ॥ છવા ભીગમે છે સાખીરે ભા ॥
ઇત્યાદીક બહુ આગમ સાખે ॥ કોઈ સંકા મત કરજેરે છન પ્રતીમા દેખી
નીત નવલો પ્રેમ ઘણો ॥ ચીત ધરજેરે, ચીતાંમાણ પ્રભુ પાસ પાસાએ સરધા
હોજે સવાઈરે ॥ શ્રી છન લાભ સુ ગુરૂ ઉપદેશે છન ચંદ્ર સદાઈરે ॥ ભવી
કા શ્રી છન ખીખ જહો.

અથ શ્રી ચંદ્રબાહુ છન સેવન.

શ્રી અરનાથ ઉપાસના એ દેશી—ચંદ્ર બાહુ છન સેવના, ભવ નાશ
ની તેહ પર પરણિતના પાસને, નિકાશ નરેહ ચં૦ ૧ પુદ્ગલ ભાવ અસંશ-
ના ઉદ્ધાસન કેત, સમ્યગ દર્શન વાશના ભાશણ ચરણ સમેત ચં૦ ૨ ત્રિ-
કરણ યોગ પ્રસંસના ગુણસ્તવના રંગ વંદન પુજન ભાવના નિજ પાવના અં-
ગ ચં૦ ૩ પરમાતમ પદ કામના, કામનાસન એહ સતા ધરમ પ્રકાશતા કર
વા ગણ ગેહ. ચં૦ ૪ પરમેશ્વર આસંખના, રાખ્યા જે છવ, નિરમલ સા-
ધ્યની સાધના, સાધે તેહ સદીવ ચં૦ ૫ પરમાનંદ ઉપાયવા, પ્રભુ પુષ્ટ ઉ-
પાય, તુજ સમ તારક સેવતાં, પરસેવ ન થાય, ચં૦ ૬ શુદ્ધાતમ સંપત્તી તાણા

તુમ્હે કારણસાર; દેવચંદ્રઅરિહંતની સેવા સુખકાર ચંપ૭

અથ શ્રી ભુજંગ સ્વામી જીન સ્તવન.

દશી ભુજંગની ૧૦ પુઠ્ઠાવધ વિજયેહો કે વિચરે તીર્થપતિ, પ્રભુ ચરણને સેવેહો કે સુરનર અસુરપતી, જમુ ગુણ પ્રગટયાહો કે સર્વ પ્રદેશમાં આતમ ગુણનીહો કે વિકસી અનંતરમાં ૧ સામાન્ય સ્વભાવનીહો કે પરાંણતિ અસ હાઈ, ધર્મ વિશેષનીહો કે ગુણને અનુભવ ગુણ સકલ પ્રદેશેહો કે નિજ નિજ કાર્ય કરે સમુદાય પ્રવર્તેહો કે કરતા ભાવ ધરે ૨ જડ દ્રવ્ય ચતુષ્કે હોકે કરતા ભાવ નહી સર્વ પ્રદેશેહોકે વૃત્તિવી ભનિ કહી ચેતન દ્રવ્યનેહોકે સકલ પ્રદેશ મિલે, ગુણ વરતના વરતેહો કે વસ્તુને સહજ બલે ૩ શંકર સહકારેહોકે સહજે ગુણ વરતે દ્રવ્યાદીક પરાંણતિહોકે ભાવે અનુસરતે દાનાદિક ભવિષ્યેહોકે ન હવે સહાય વિના સહકાર અકંપેહોકે ગુણની વૃત્તિધના ૪ પ-યાય અનંતાહોકે જે ઇક કાર્યપણે વરતે તેહનેહોકે જીનવર ગુણ પભણે જ્યા-નાદિક ગુણનીહોકે વરતના જીવ પ્રતે ધરમાદિક દ્રવ્યનેહોકે સહકારે કરતા પ. ગ્રાહક વ્યાપકતાહોકે પ્રભુ તુમ ધરમ રમી આતમ અનુભવથીહોકે પરાંણતિ અન્યવમી તુજ શક્ત અનંતિહોકે ગાતાં ને ધ્યાતાં મુજ શક્ત વિકાસનહોકે થાચે ગુણ રમતાં ૬; ઇમ નિજ ગુણ ભોગીહોકે સ્વામી ભુજંગ મુદા જે ની ત વંદેહોકે તે નર ધન્ય સદા, દેવચંદ પ્રભુનીહોકે પુન્યે ભગતી સધે આતમ અનુભવનીહોકે નિત્ય નિત્ય શક્તિ વધે ૭

અથ શ્રી ઈશ્વરદેવ જીન સ્તવન.

કાલ અનંતાનંત એ દશી-શંખે ઈશ્વર દેવ જીણેઈશ્વરતા નિજ અદ્ભુતવરી તિરે ભાવની શક્તિ આવિરભાવેહો સહુ પ્રગટ કરી ૧ અસ્તિત્વાદિક ધર્મ નિરમળ ભાવેહો સહુને સર્વદા, નિત્યાત્વાદિક સ્વભાવ તે પરિણામીહો જડ ચેતન સદા ૨ કર્તા ભોક્તા ભાવ કારક અહિકહો જ્ઞાન ચારીત્રતા ગુણ પદ્મય અનંત મામ્યા તુમચાહો પુણ પવિત્રતા ૩ પ્રણાનંદ સ્વરૂપ ભોગી અ

ચોગીહો ઉપયોગી સદા શક્તિ સકળ સ્વાધીન વરતે પ્રભુનીહો જે ન ચલે ક-
દા ૪ દાસ વિભાવ અનંત નામે પ્રભુછહો તુજ અવગળને જ્ઞાનાનંદ મહંત
તુજ શેવાયોહો સેવકને બને ૫; ધન્ય ધન્ય તે જીવ પ્રભુ પદ વંદીહો જે દે-
શના સુણે, જ્ઞાન ક્રિયા કરે શુદ્ધ અનુભવ ચોગીહો નિજ સાધકપણે ૬; વાર
વાર જીનરાજ તુજ પદ સેવા હોજ્યો નિરમળી, તુજ સાસન અનુબંધ વાસન
ભાસનહો તત્ત્વ રમાણ વર્ગી ૭; શુદ્ધાતમ નિજ ધર્મ રૂચી અનુભવથીહો સાધન
મત્યતા દેવચંદ્ર જીનચંદ્ર ભક્તિ પાસેહો હોચ્યે વ્યક્તતા. ૮

અથ શ્રી નમીપ્રભુ જીન સ્તવન.

અરજ અરજ સુણીને રૂપ રાજ્યાહોજ એ દશી—નમિ પ્રભ નમિ
પ્રભ પ્રભુજી વિનવુહો લાલ પામી પર પ્રસ્તાવ નં ૧ હુ કરતા હુ કરતા પર
ભાવનોહો લાલ ભુકતા પુદ્ગલ રૂપ, ગ્રાહક ગ્રાહક વ્યાપક એહનોહો લાલ રા-
ચ્યો જડ ભવભુપ નં ૨ આતમ આતમ ધર્મ વિસારીયોહો લાલ સેચ્યો નિ-
ચ્યા માગ આશ્રવ આશ્રવ બંધપણો કર્યોહો લાલ સંવર નિરજર ત્યાગ
નં ૩ જડચલ જડચલ કર્મ જે દહનેહો લાલ જાણે આતમ તત્ત્વ બહિરાતમ
બહિરાતમ બહિરતમ તામે ગ્રહીહો લાલ તનુ રંગે એકત્વ, નં ૪ કેવળ કેવળજ્ઞાન
મહોદધીહો લાલ કેવલ દંસણ બુદ્ધ, વિરજ વિરજ અનંત સ્વભાવનોહો લાલ,
ચારીત્ર ક્ષાયક શુદ્ધ નં ૫ વિશ્રામી વિશ્રામી જીન ભાવનોહો લાલ સ્યાદા-
દી અપ્રમાદ, પરમાતમ પરમાતમ પ્રભુ દેખતાંહો લાલ ભાગી બ્રાંતી અનાદ
નં ૬ જીનસમ જીનસમ સતા ઓળખીહો લાલ તસુ માગ ભાવની ઇહ,
અંતર અંતર આતમતા લહેહો લાલ પર પરણતીની રીહ નં ૭ પ્રતિષ્ઠંદે
પ્રતીષ્ઠંદે જીનરાજનોહો લાલ કરતા સાધક ભાવ, દેવ દેવચંદ્ર પદ અનુભવે
હો લાલ શુદ્ધાતમ માગ ભાવ નં ૮

અથ શ્રી વીરસેન જીન સ્તવન.

લાહલ દે માત મહાર એ દશી— વીરસેન જમદીરા તાહારી પરમ જ

ગીશ, આજ્ઞા દીસેરે વીરજતા ત્રિભુવનથી ઘણીજ, ૧ અનહારી અસરીર, અક્ષય અનય અતિધીર આજ્ઞા અવિનાશી અલેશી ધ્રુવ પ્રભુતા વણીજ ૨ અંતિ ઇંદ્રીય ગત કોહ વિગત માય મય લોહ આજ્ઞા સોહરે મોહ જગ જના ભણીજ. ૩ અમર અખંડ અરૂપ; પુર્ણાનંદ સ્વરૂપ આજ્ઞા ચિદરૂપે દીધે થિર સમતા ધણીજ. ૪ વેદ રહિત અકષાય. વેદ રહિત અકષાય શુદ્ધ સિદ્ધ અસહાય, આજ્ઞા ધ્યાયક નાયકને ધ્યેય પદે ગ્રહીજ. ૫ દાના લાભ નિજ ભોગ; લેઈ મુગુણ ઉવભોગ આજ્ઞા અજ્ઞેગી કર્તા બોક્તા પ્રભુ લહીજ ૬. દરસાણ જ્ઞાન ચારીત્ર, સકળ પ્રદેશ પવિત્ર; આજ્ઞા તિરમલ નિસ્સંગી અરિહા વંદીએજ, ૭ દેવચંદ્ર જનચંદ્ર પુર્ણાનંદનો વૃંદ. આજ્ઞા જનવર સેવાથી ચીર આનંદીએજ ૮.

શ્રી માહાભદ્ર જન રતવન

તટ યુમનાનેરે અતિ રણીઆમણો એ દશી—મહા ભદ્ર જનરાજ. રાજ વિરાજેહો આજ તુમારડોજ; ક્ષાયક વીર્ય અનંત; ધર્મ અભંગેહો તુ સા હિખ બડોજ, ૧ હુ બલીહારીરે શ્રી જનવર તણીરે, કર્તા બોક્તા ભાવ, કર્તા રક કારણહો તું સ્વામી છતોજ, ૨ હું સમ્યગ દર્શન મિત, થિર નિરધારે રે અવિ સંવાદતાજ, અવ્યાખાધી સમાધી. કોસ અનશ્વરેરે નિ આનંદતાજ. હું ૩ દેશ અસંખ્ય પ્રદેશ. નિજ નિજ રીતેરે ગુણ સંપતી મરચાજ. ચારીત્ર દુર્ગ અભંગ, આતમ શકતેહો પરજય સંચરચાજ, હું ૪ ધર્મ ક્ષમાદિક સૈન્ય. પરિણતી પ્રભુતાહો તુજ ખત્ર આકરોજ, તત્ત્વ સકલ પ્રાગ ભાવ; સાદી અનંતીરે રીતે પ્રભુ ધરચોજ હું ૫ દ્રવ્ય ભાવ અરિલેશ; સકલ નિવારીરે સાહીખ અવતરચોજ. સહજ સ્વભાવ વિલાસ; ભોગી ઉપયોગીરે જ્યાન ગુણે ભરચોજ હું આચારીજ ઉવજાય સાધક મુનિવરહો દેશ વિરત ધરજ આતમ સિદ્ધ અનંત કારણ રૂપેરે યોગક્ષે મંકરજ હું ૭ સમ્યગ દ્રષ્ટી જ વ આજ્ઞા રાગીહો સહુ જનરાજનાજ આતમ સાધન કાજ સેવે પદકજહો શ્રી માહારાજનાજ હું ૮ દેવચંદ્ર જનચંદ્ર ભગતે રાચેહો ભવી આતમ રૂચીજ અવ્યય અક્ષય શુદ્ધ સંપતી પ્રગટેહો સતાગતી મુચીજ હું ૯

અથ શ્રી રામવિજય છંદ.

શ્રી રૂપભ જીન રતવન.

ધોગ માયા ગરબે રમેરેજે એ દશી—આલગડી આદી નાથનીજે. કાં
ઇ કીજીએ નમને કોડજે, હોડ કરે કોણ નાથનીજે જેહના પાય નમે શુર
કોડજે આં ૧ વાહલો મરદવીનો લાડલોજે, રાણી સુનંદા હઘડાનો હારજે
ત્રણ ભુવનનો નાહલોજે માહારા પ્રાણ તણો આધારજે આં ૨ વાહલો વી-
સપુર વલખ ભોગવ્યુજે રૂકુ કુમરપાણુ રંગરોલજે, મનકુ મોઘુરે જીન રૂપશુ
જે, જાણે જગમાં ગોહન વેલજે, આં ૩ પાંચસે ધનુષની દહડીજે, લાખ
પુરવ ત્રેસઠ રાજજે, લાખ પુરવ સમતા વરયાજે થયા શિવ સુદરી વરરાજ
જે આં ૪ એહના નામથી નવનિહ સંપજેજે; વળી અલિય વિધન સર્વ
જાયજે, શ્રી શુભતિવિજય કવિ રાયનોજે, ઇમ રામવિજય ગુણ ગાયજે આં ૫

અથ શ્રી અજીત જીન રતવન.

હવે નહી જાઉ મહી વેચવારે લો એ દશી—અજીત જીનેશ્વર સાહિ,
ખારેલો, વિનતડી અવધાર. મારા વાહલાજીરે; હવે ન છોકુ તારી ચાકરીરે
લો, તુ મન રંજન માહરોરેલો; દિલડાનો જાણણહાર માં ૧ લાખ ચોરાશી
હુ ભમ્યોરેલો. કાલ અનંતો અનંત માં આલગ લીધી મેં તાહરીરેલો બા
ગી છે ભવ તણી જ્ઞાંત માં ૨ કરી શુ નજર હવે સાહિખારેલો દાસ ધરો
દિલ માંહ માં લાખ ગુણ નહી પણ તાહરોરેલો, સેવક હુ માહારાય માં
૩ અવગુણ બળતાં માહરોરેલો, નહી પ્રભુ પાર માં પણ જીન પ્રવહણ ની
મરેરેલો, તુમે છો તારણહાર માં ૪ નયરી અન્યોધ્યાનો ધણીરેલો, વિજયા
હયરેસરહંસ માં જીત શતરૂપનો નંદલોરેલો, ધન ઇક્ષાંમનો વશ માં ૫
ધનુસય સાઠ ચારનીરેલો, દહડી રમસનુર માં ખહોતર પુરવ લાખનુરેલો,
આજ અધીક સુખપુર માં ૬ પાંચમે આરે તું મળ્યોરેલો; પ્રમદ્યાં છે ૫

ન્ય નિધાન માં સુમતિ ગુરુ પદ સેવતારિલો, રામ અધિક તનુ વાન માં ૭

અથ શ્રી સંભવ છન રેતવન.

તુને ગોકુળ ખેલાવે કાન ગોવંદ ગોરીરે એ દશી—મુને સંભવ છન
થુ પ્રીત, અપિહક લાગીરે; કાંઈ દખત પ્રભુ મુખ ચંદ ભાવઠ ભાગીરે ૧ છ
ન સેના નંદન દેવ. દિલડે વશીચેરે; પ્રભુ ચરાણ નમે કરજેડ, અનુભવ ર-
શીચેરે ૨, તોરી ધનુસય ચાર પ્રમાણ. ઊંચી કાયારે. મન મોહન કંચનવાન
લાગી તોરી માયારે. ૩ પ્રભુ રાયછ તારી નંદ નયણે દીઠેરે. સાવથીપુર શ
ણગાર લાગે મુને મીઠેરે. ૪ પ્રભુ બ્રહ્મચારી ભગવાન, નામ સુણાવેરે. પણ
મુક્તી વધુ વસી મંત્ર પાઠ ભણાવેરે ૫. મુજ રઠ લાગી મન માંહ તુજ ગુ
ણ કેરીરે. નહી તુજ મુરતને તોલ. સુરત ભલેરીરે. ૬ છન મેહર કરી ભ-
ગવાન વાન વધારેરે, શ્રી સુમતીવિનય ગુરુ શીશ દિલમાં ધારેરે ૭:

અથ શ્રી અલીનંદન છન રેતવન.

ધમ ધમ ધમકે ધુધરારે ધુધરે હીરની દારકે ધમં એ દશી—શ્રી અ
લીનંદન સ્વામીનેરે સેવે સુર કમરીની કોડકે પ્રભુની ચાકરીરે. મુખ મટકે
મોહી રહીરે ઉભી આમળ ખે કરજેડકે પ્રં ૧ સ્વર છણે આલાપતીરે. ગા
તી છન ગુણુ જિત રસાલકે પ્રં તાલ મૃદંગ વળવતીરે; દત્તી અમરી ભમ
રી બાલકે પ્રં ૨ ધમ ધમ ધમકે ધુધરારે; ખલકે કટી મેખ લસારકે પ્રં
નાટિક નવ નવા નાચતીરે; ખેલે પ્રભુ ગુણુ રસાલકે પ્રં ૩ સુત સીધારથ
માતનેરે, સંવર ભુતિ કુલ શિણુગાર પ્રં ધનુસે સાઠ ત્રણનીરે; પ્રભુછને
દીપે દહ અપાર પ્રં ૪ પુરવ લાખ પચાસનુરે પાલી આમુ લહુ મુખ ઠામ
પ્રં નયરી અયોધ્યાનો રાજ્યોરે દરસણુ નાણુ રચણુ ગુણુ ખાણુ પ્રં ૭ સે
વો સમરથ સાહિબોરે સાચો શિવ નયરીનો સાથ પ્રં મુજ હયઠ માંહિ વ
સ્થારે વાલો તીન લુવનનો નાથ પ્રં ૬ ઇંચીપરે છન ગુણુ ગાવતારિ; લલોએ

અનુભવ સુખ રસાલ પ્ર. રામવિજય પ્રભુ સેવતારિ કરતાં નીત નીત મંગલ
માળા પ્ર૦ ૭

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રેતવન.

ગરબા કેણેને કોરાબંધાકે નંદનજના લાલ એ દશી—૦ પંચમી સુમતી
જણેસર સ્વામીકે; સાણી જનરાયરે; તુમથી નવનીહ રીહ મેં પામીકે; સીવ
સુખ દાયરે; તુ તો પાવન ધરમ નગીનોકે સુર ગુણ ગાયરે; ૧ મંગલ મા-
વડી એ પ્રભુ જાણેકે સું ઉપનદિગ કુમરી હુલારાકે સું તુતો મેઘ નૃપતીકે
લહીએકે હરી નીત પાયરે ૨ ત્રણસે ધનુષની ઊચી કાયાકે સું ચાલીસ લા-
ખ પુરવનુ આયુ. નાગ રાયરે; તારી સેવ કરે સુર સ્વામીકે સું તુતો સુર
સુંદરી સુખ કામીકે નીરમલ કાયરે; ૩ તુતો ભગત વછલ ભય ટાળેકે સું
તુ તો ત્રિભુવન અજ્ઞયાલેકે જીમ દિન રાયરે; તુતો મુની જીન માનીશ દી
વોકે સું અવિચગ દુમંડલ ચિરજીવોકે; જીમ ગીરી રાયરે ૪ પ્રભુજીની વા-
ણી અમીરસ મીડીકે સુરં જીનજીની મોહન મુરતી દીડી કે અતિ સુખ
થાઈરે શ્રી ગુરુ સુમતીવિજે કવી રાયકે; સું સેવક રામવીજે ગુણ ગાયકે;
જયો જીન રાયરે; ૫

શ્રી પદમ પ્રભુ જીન રેતવન

કમલ રસ જીમકુ એ દશી—શ્રી પદમ પ્રભુ સેવીએરે સીવ સુંદરી
ભરતાર; કમલ દલ આંખડીયાં; મોહનશુ મન મોહી રહુંરે; ૩૫ તણા નહી
પાર; ભમુહ ધનુવાંકડીયાં ૧ અસણ કમલ સમ દહડીરે જગજીવન જીનરાજ
વયાણ રસ સેલડીયાં ત્રીસ પુરવ લાખ આઉખુરે સારે વંછીત કાજ મોહનશુ
વેલડીયાં ૨; સઘરે સવી ટોળે મજીરે સોલ સજી શણગાર; મજી સખી સે
રહીયાં; ગુણ ગાતી કુમરી દીએરે; કરે ચુડી ખલકાર; કમલ મુખ ઝોરડી
યાં; ૩ માતા મુસીમા ઉરે ધરયારે મુજ દલડામાં દવ; વચ્ચે દીન રાતડીયાં
કેસંબી નવરી તણારે નાથ નમો નીત મેવ મુજા સખી વાતડીયાં ૪ ધનુ-

અહીંસે સોભતીરે; લીચપણે જગદીશ નમો સાહેલડીયાં; રામ વિને પ્રભુ સેવ
તારે લહીયે સયલ જગીશ વધે મુખ વેલડીયાં ૫

અથ શ્રી મુપાસ જન રેતવન.

ના તારે તુમે ચાલ્યા ગઠ આગરેરેલો એ દશી—સેવજેરે સ્વામી મુપાસ
જણેસરે લાલ પુજ્યે ધરી મન રંગરેલાલ મેરે મન માન્યો સાહીબોરે
લાલ પ્રેમથીરે પ્રીત ખની જનરાજશુરે લાલ જેહવો ચોલના રંગરે લાલ મો
રે મન માન્યો સાહીબોરે લાલ ૧ ધરજેરે ધન પ્રથવી રાણી સતીરે લાલ
જ્યો જોણે રત્નરે લાલ મોં દીપતીરે દીસ કુમરી આવેતીહારે લાલ કરતી
કોઠ જતનરે લાલ મોં ૨ જોરથી જન મુખ નરખી નાચતીરે લાલ હરખ
તી દીએ આશીસરે લાલ મોં ચાહતી ચીરંજીવો તુ ખાલુડારે લાલ ત્રણ ભુ
વનના ઈશરે લાલ મોં ૩ કાવતી કરતીરે કુદડી દીચેરે લાલ મદ ભરમાતી
જેહરે લાલ મોં નાથનેરે નહ નયણે ભર જોવતીરે લાલ ગુણ ગાતી સંસને
હરે લાલ મોં ૪ આદરેરે ઇમ હુલરાવતી ખાલનેરે લાલ પોતી નિજ નિજ
ઘેરે લાલ મોં પ્રેમશુરે પ્રભુ વાઘે મોહતારે લાલ દાયસે ધનુશમી દહડીરે
લાલ મોં ૫ રાગથીરે રાજ કુમરી રાણીઆમણીરે લાલ પરણ્યા પ્રભુ સુવી-
લાસરે લાલ મોં માનચોરે મોહ તણે વસ માંહીરે લાલ નાથ રહે એ ઘર
વાસરે લાલ મોં ૬ ભાવથી ભોગ તજ્યા દક્ષા વરીરે લાલ વીસ પુરવ લખ
આયરે લાલ મોં જગતોરે જોતી સ્વરૂપી જગ દીસ્વરે લાલ રામવિજય ગુ
ણ ગાયરે લાલ મોં ૭

અથ શ્રી ચંદ્ર પ્રભુ જન રેતવન.

રાયજી અમે નહી દુવાણાકે રાજ ગરાશીઆરે લોલ એ દશી— જન
જી ચંદ્ર પ્રભુ અવધારોકે નાથ નીહાલજરે લો ખમણી ખીરદ ગરીચન વાજ
કે વાચા પાલજરેલો હરખે હુ તમ શરણે આવ્યોકે મુજને રાખજેરેલો ચોર
દા ચાર મુગલ જે ભુડાકે તેહ હરે નાખજેરેલો ૧ પ્રભુજી પાંચ તણી પ્રસ-

સાકે રૂડી થાપજેરેલો મોહન મેહેર કરીને દરીશાણુ મુજને આપજેરેલો તારક
તુમ પાલવ મેં ઝાલ્યો કે હવે મુને તારજેરેલો કતરી કમતી થઈ છે કેડે કે
તેહને વારજેરેલો ૨ સુંદરી મુમતી સોહાગણુ સારીકે પીયારી છે ઘણીરિલો.
તાતજી તે વીણુ છવે ચૌદ ભુવન કરૂ આગાથુરેલો લખ ગુણુ લખમણા રા-
ણી જાઓકે મુજ મન આવજેરેલો અનુભવ અનોપમ અમૃત મીઠોકે સુખ-
ડી લાવજેરેલો ૩ દીપતી દાડસો ધનુષ પ્રમાણુકે પ્રભુજીની દહડીરેલો દવની
દસ પુરવ લખ માનેકે આઉણુ વેલડીરેલો નીરગુણુ નીરાગી પાણુ હુ રાગીકે
નન માંહે રહેરેલો શુભ ગુરૂ શુમતીવિજે પુપસાયકે રામે સુખ લહેરેલો ૪

અથ શ્રી સુવધીજીનું રેતવન.

સોવન લોઠાં જલે ભરયા રૂડલી દારી સચ્ચાસ આદતણુ દશરે લેચો
રાન લોને દારી એ દશી—સુવધી જીજેશર જાગતો. મોહન સ્વામી રાચ્છિસુ
અહીનો નંદનરે. વંદા લાલ અંતર યામી, ૧ ભરીય કચોલી કુકમે. માંહે
મૃગમદ ઘોલી. પુજે પ્રભુ નવ અંગરે. રંગે લાલ સહીયર ટોળી ૨ કેસરની
આંગી રચી. માંહે હીરા દીપે. જરે બન્યો જનરાજરે, તેજે લાલ સુરજ જ
પે, ૩ મુગટ ધરચો શીર સોભતો, માણી રચણુ ખીરાજે, ઝલકે કુડલ જોડરે,
હધકે હાર નિરમલ છાજે; ૪ કરી પ્રજા મન ભાવશુ, પ્રભુ હધકે ધર-
તી ઉઠવતી પાયરે; જ્યે લાલ જન સુખ કરતી પ. કાકંદી નયરી ધણી. સ
ત ધનુષની કાયા; લાખ પુરવનો આયરે નવમો લાલ એ જનરાયા ૬ શ્રી
સુમતીવીજે પ્રભુ નામથી; નીત મંગલ માલા; રામવિજય જયકારરે જપતાં
લાલ જન ગુણુ માલા ૭.

અથ શ્રી શીતલ જીનું રેતવન.

પાટણુની પટોલી રાજંદ લાવજેરેલો એ દશી—શ્રી ભદલ પુર વાસીરે
સાહિબ માહરારે. શ્રવણુને મુણીયારે ગુણુ ખહુ તાહરારે, મુજો મોરા મીઠડા
શ્રી ભગવંત. કેવલ કમલાનાહો કંથ, સેવક નીજ ચરણેરે રાજંદ રાખજેરે ૧

સાતેને વલી રાજે રાજદ અલગો વસોરે, તીહાં કણને. આવાણને મનકે ઉલસેરે સુણ મોરા સાહિબ લાલ ગુલાલ સેવકને નયણે નીહાલ, નયાણની લીંલારે તારી તારસેરે ૨ શ્રી સીતલ છન મુજ મન મંદીર આવજેરે. સીવ રમાણી રશીયા દલમાં લાવજેરે, પ્રભુજ મોરા તાર અકલ સ્વરૂપ, તુજથી અગમ નહી મન રૂપ, જવડો લલચાણો પ્રભુજની સુરતેરે ૩ નેવુ ધનુષ પ્રમાણેરે નંદા માતનેરે; શ્રીવંદ લંછનરે દહરથ તાતનેરે. પ્રભુ મારા અવધારો ગુણ ગેહ; છનજ તુજથુ મુજ મન નેહ; નેહલડાની વાતુરે રાજદ દાહલીરે; ૪ વીનતડી સાંભળીનેરે સામુ ભાલજેરે, ભવ ભવના પાતકેરે અલગા ટાલજેરે. પ્રભુ તુમે છો ગરીબ નીવાજ શ્રી ગુરુ સુમતીવીજે કવીરાજ; ખાલક સેવકને લેખે આજુજેરે.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ છન રતવન.

વીજલ વોલાવા હુ ગઈ કાંઈ ઉભી સેરી વીચ વીજલ વાલમા એ દસી— તારક ખીરદ સુણી કરી હુ આવી ઉભો દરખાર. શ્રી શ્રેયાંસ સાહિબ પ્રભુ તણો તાણ ન કજ્યે, મુજ ઉતારો પાર શ્રીં ૧ કાલાદીક દુષણ દાખતા, દાતારપણુ કિમ થાય, શ્રીં જોવિણ અવલંબન તારીએ, તો જગ સઘજો જસ ગાય શ્રીં ૨ બાળકને સમજવવા, કહેશો ભોલામણી વાત, શ્રીં પાણુ હક કીધો સુકીશ નહી. વીણુ તારે ત્રીબુવન તાત, શ્રીં ૩ જો મન તારણુઅ છે, તો ઢીલ તણુ શું કામ શ્રીં ૪ તુજ દરશણથી તાહરો હુ કહેવાણો જગ માંહે શ્રીં હવે મુજ કુણુ લોપી શકે. ખળીયાની ઝાલી ખાંહ શ્રીં ૫ વીરનુ કુમર વાલેશર; પ્રભુ સિહપુરીના રાય શ્રીં લાખ ચોરાશી વરસનુ. પ્રભુ પાંચુ પુરણુ આય શ્રીં ૬ ધનુષ એશી તણુ શોભનુ. ખડગી લંછન જમદીશ શ્રીં હર્ષ ધરીને વીનવુ શ્રી સુમતીવિજે કવી સીશ શ્રીં ૭

અથ શ્રી વાસુપુજ છન રતવન

નંદ જોવાળીયાની દરી—શ્રી વસુપુજ નરોદના, નંદન છન નયણા

નંદ, શ્રી જન વાલકા. પ્રભુ કિમ આણુ તુમ ઉલગે. મારે કુડો કુટખનોરંદ
 શ્રી જન સાંભળો ૧. કમતી રમણી મોહ નંદની મુજ કેહ ન મુકે તેહ
 શ્રી૦ મોત મળ્યો તે લોભીયો. લાગ્યો તેહશુ બહુ નેહ, શ્રી૦ ૨ વેવીસ મં
 જ્યા ધુતારડા. તેહનાં વળી નવનવા રંગ; અહનીશ તેને હુ ભોળવ્યો. ન ધ
 ર્યો પ્રભુ સાગે રંગ શ્રી૦ ૩ પ્રભુ દરશાણુ તરસે ઘણુ. જન મુજ મનકુ
 દીનરાત. શ્રી૦ પણ પંતર આડા રહે; જે નીચ ઘણુ કમજત શ્રી૦ ૪ ક
 ડો કળીયુગ અજ્ઞનો. બહુ ગાહરીઓ પરવાહ, શ્રી૦ તાહરૂ રૂપ ન આલખે
 નહીં સુધ ધર્મની ચાહ શ્રી૦ ૫ પ્રભુ દરિશાણુ વિણ જીવડા. કરતા દીસે વિ
 હાર શ્રી૦ તેણે જમે ભુલા ઘણા. પ્રભુ દોહડો લોકાચાર શ્રી૦ ૬ વરસ સી
 તેર લખ આઉણુ તોરી રીતેર ધનુષ તનુ સાર શ્રી૦ રામવીજે કરજોડીને
 કહે ઉતારો ભવ પાર શ્રી૦ ૭

અથ શ્રી વિમળ જન સ્તવન

કલા ખાલી આખાલીયા સુકરો એ દેશી—જન વદન રલીયામણુ જાણે
 કનક કમલનો રાયરે. વિમલ જાણંદજ જન અધર અમી રસ ભુમીનો પ્રતિ
 ખીખીત ખિંખ સુહાયરે વિ૦ ૧ જન અનુરૂપની રેખમાં નવી આવે સુરના
 ઇંદરે. વિ૦ જન મુખ ટીકો નીકો બન્યો માનુ ઉગ્યો ઉગલ અંદરે વિ૦ ૨.
 જમ દાઢમ કલીઓ પતી અતી દીપે દાંતની આલરે વિ૦ એ અરૂણ અધર છ
 ખીથી મળ્યા; માનુ મુગતાફલ સમતોલરે; વિ૦ ૩ જન અકલ અરૂપી રૂપ
 છે પણ સકળ સરૂપી જાણરે વિ૦ જન અગાણીત ગુણના દારકી, મન માં
 કકુ ખાંચુ તાણરે વિ૦ ૪ જન સીવ મુખ દાયક સાંભળી. હુ હરખ્યો હઈડા
 માંહિરે, વિ૦ જન એક તારી તુજશુ કરી; જમ અંદ અકોરી થાયરે વિ૦ ૫
 પ્રભુ એવડી વિમાશણુ થુ કરો નહીં ખોટ ખજને તુજરે વિ૦ જો નાપોતો
 સાહમુ જુઓ; તો વંછીત ફલસે મુજરે વિ૦ ૬ સુત કત વ્રમાસામા તણો;
 સાઠ લાખ ધનુશ તનુ આયરે વિ૦ વિ૦ શ્રી સુમતીવીજે કવી રાજનો એ
 મ રામ વિજય ગુણ ગાયરે વિ૦ ૭

અથ શ્રી અનંત જીન રતવન .

સાખરમતી આવી છે પુરનો એ દશી—સુજસા નંદન જગ આનંદન દેવનો. નેહરે નવ રંગે નીત નીત બેઠીએરે બેઠયાથી શુ થાએ મોરી સૈએરે, ભવ ભવનાં પાતિકડાં અજગાં મેઠીએરે. ૧. સુંદર સારી પેરી ચરણા ચીરરે, આવોરે એવટડે જિન ગુણ ગાધયેરે; જિન ગુણ ગાયે શુ થાયે મોરી ખેનીરે, પર ભવરે સુર પદવી સુંદર પામીએરે. ૨. સહીયર ટોળી બોળી પ-રીઘલ ભાવેરે, ગાવેરે ગુણવંતી હૃદયે ગહ ગહીરે; જય જગનાયક શીવ સુખ દાયક દેવરે, લાયકરે તુજ સરિખો જગમાં કો નહીરે. ૩. પરમ નિરંજન નીર્જિત ભગવંતરે, પાવનરે પરમાતમ શ્રવણે સાંભળોરે; પામી હવે મેં તુજ સાસન પરતીતરે, દયાનેરે એક તાને પ્રભુ આવી મિલ્યોરે. ૪. ઊંચપણે પં-ચાસ ધનુષનો માનરે, પાળ્યુરે વળી આઉપુ લાખ તીસનુરે; શ્રી ગુરુ સુમતી વિજય કવીરાય પસાયરે, અહ નીશરે દસ દયાન વસે જગદીશનુરે. ૫.

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન રતવન.

ખાઈરે ગરવડો એ દશી—ધરમ જીજીસર સેવીએરે, ભાન નરેસર નંદ; ખાઈરે જીન વડો. જીન ધ્યાને દુખ વિસરેરે, હું પામી પરમાણંદ. ખાં ૧. રતન જડીત સિંધાસનેરે, ખેસે શ્રી ભગવાન; ખાં મોહો આગળ નાચે સુ-રીરે, ઈદ કરે ગુણ ગાન. ખાં ૨. પ્રભુ વરસે તિહાં દશનારે, જીમ અસાહો મેહ; ખાં તાપ ટળે તનનો પરોરે, વાધે ખમણા નેહ. ખાં ૩. આણવાયા ગમણે ધુરેરે, વાજંત્ર કોડા કોડ; ખાં તા ચેઈ નાચે કીંતરીરે, હીંડે મોડા મોડ. ખાં ૪. આયુ દસ લાખ વરસનુરે, ધનુષ પીસતાળીસ માન; ખાં રામવિજય પ્રભુ નામથીરે, લહીએ નવ નીધાન. ખાં ૫.

અથ શ્રી શાંતી જીન રતવન.

અંખા વીરાને છે. એ દશી—સુંદર શાંતી જીજીંદની, છખી રાને છે; પ્રભુ મંગાજી મંભીર; કીરત માને છે. ૧. ગજપુર નયર સોહામણ; ઘણુ

હીપે છે; વીશ્વસેન નરોદનો નંદ, કંદ્રપ છપે છે. ૨. અચીરા માતાએ ઉરે ધરયો, મન રજે છે; મૃગ લંછન કંચન વાન, ભાવઃ બને છે. ૩. પ્રભુ લાખ વરસ એથે ભાગે, વૃત લીધુ છે; પ્રભુ પામ્યા કેવળજ્ઞાન, કારજ સિધુ છે. ૪. ધનુષ ચાળીસતી ઇસતી, તનુ સોહે છે; પ્રભુ દસના ધુની વરસંત, ભવી પડીગોહે છે. ૫. જગતવજ્ર પ્રભુતા ભાણી; જન તારે છે, પુહંતા ભવ જગ માંહી. પાર ઉતારે છે. ૬. શ્રી સુમતીવિજય ગુરુ નામથી, દુખ નાસેછે; કહે રામવિજે છંત ધ્યાને; નવ નીધી પાસે છે. ૭.

અથ શ્રી કુચુનાથ જન સ્તવન.

રસીયાની દશી—રસીયા કુચુ જીએસર કેસર, ભીની દહડીરે લો; મા રા નાથજીરે લો; રસીયા મન વંછીત વર પુરાણ, સુરતર વેલડીરે લો. માં ૧. રસીયા અંજન રહીત નિરંજન, નામ હીચે ધરેરે લો; માં રસીયા જી ગત કરી મન ભગતે, પ્રભુ પુજ કરેરે લો. માં ૨. રસીયા શ્રી નંદન આ નંદન, ચંદ નથી સીરેરે લો; માં રસીયા તાપ નીવારણ તારણ, તરણ તરી પરેરે લો. ૩. રસીયા મન મોહન જગ મોહન, કોહ નહી કિચેરે લો; માં રસીયા કુહા કળીયુગ માંહી; અવર ન કો ઇચેરે લો. માં ૪. રસીયા ગુણ સંભારી જીઉ; બહીહારી નાથનેરે લો. માં રસીયા કોણ પ્રમાદ છાંડે, શીવપુર સાથનેરે લો. ૫. રસીયા કાચ તણે કો કારણ, નાંખે સુરમાણી રે લો; માં રસીયા કોણ આખે વીખ ફળને, મેવા અવગણીરે લો. માં ૬. રસીયા સુરપતી સુત ઠાવો; ચાવો ચઉ દિસેરે લો; માં રસીયા વરસ સ હસ પંચાણુ, છંત પ્રથવી વસેરે લો. માં ૭. રસીયા ત્રીસ ધનુષ પાણ ઉપર, ઊંચપણે પ્રભુરે લો; માં રસીયા ત્રણ ભુવનનો નાથકે, થઈ બેઠો વીજુરે લો. માં ૮. રસીયા અજ લંછન ગત લંછન, કંચન વાન છેરે લો; માં રસીયા રીદ્ધિ પુરે દુખ ચુરે, જહને ધ્યાન છેરે લો. માં ૯. રસીયા બુદ્ધ શ્રી સુમતીવિજય કવી, શેષક વિનવેરે લો; માં રસીયા રામ કહે છંત સા સન, નવી મુક હવેરે લો. માં ૧૦.

અથ શ્રી અરજીન જીન સ્તવન.

... ગાયન્નેરે ગુણની રાસ. એ દશી—ગાયન્નેરે ધરી ઉક્લાસ, અરજી નવર જગદીસરે; માનન્નેરે એહ મહંત; મહિયલ માંહિ વાલેસરે. ૧. ધાધચેરે ૬ ૬ કરી ચીત, મન વંછીત ફળ પુરમેરે; વારન્નેરે અવરની શેવ, એહીજ સં કટ ચુરશેરે. ૨. સીચન્નેરે સુમતની વેલ, જીન ગુણ ધ્યાનનીરે; ઘણું સંપજે રે સમકીત ફુલ, કેવળ ફળ રળીયામાણુરે. ૩. પુન્યથીરે દેવીનંદ, નયણે ન રખો નેહથીરે; ઉપન્યેરે અતિ આણંદ, દુખ અગગાં થયાં નેહથીરે. ૪. સો ભતીરે ત્રીસ ધનુષની કાય, રાય સુદરીસન વંસનોરે; આઉપુરે જીનજીનુ સાર સહસ ચેરાશી વરસનુંરે. ૫. જીનરાજનેરે કરૂ પ્રણામ, કાજ સરે સતી આપણુરે; ભાવથીરે ભગતી પ્રમાણ, દરિસન ફળ પામે ઘણુરે. ૬. સેવન્નેરે અર પદ અરવીદ, જો શીવ સુખની કામનારે; રાખન્નેરે પ્રભુ રદ્ય મોઝાર, રામ વધે જગ નામનારે. ૭.

અથ શ્રી મલીનાથ જીન સ્તવન

મેઘ અંધારીરે રાતડીને મીઠડા બે અસવાર. એ દશી—મિથુલા નયરીરે અવતરીયાન, ફુલ નરેસર નદ; લંછન સોદરે કળસ તાણુને, નીલ વરણ સુખ કંદ. ૧. મલી જીનેસરે મન વસ્યોને, આગાખીસમે અરીહંત; કપટ ધરમનારે કારણથી, પ્રભુ કુમરી રૂપ ધરંત. ૨. સહસ પંચાવનરે વરસ સુણોને; આઉ તણો પરીમાણ; માત પ્રભાવતીરે ઉદરે ધરયા, પાણ વીસ ધનુષ તનુ માન. ૩. સહસ પંચાવનરે સાધવીઓને, મુની ચાળીસ હજાર; સમેતસીખરેરે મુખતે ગયાને; ત્રિગુ ભુવન આધાર. ૪. અડ ભય ટાળીરે આપ થકીને, જીણે બાંધી અવિહક પ્રીત; રામવિજયનારે સાહિબની, છે અવિચળ એહી-જ રીત. ૫.

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન

હરની હથથીરે. એ દશી—આવે આવોને સખી દહરે જમ્યે, પણ દરીશણ કરીને નીરમલ થઈએ આવો ગાલોરે હરથ અપાર; જીન ગુણ ગર

જારે પેરે સોલ શશંગાર છ૦ મારે લાખોજી એ વાર છ૦ દોહલો માનવ
અવતાર છ૦ ૧ પદમા દેવીના નંદન નીકો છે. પ્રભુ રાય સુમીત્ર કલ ટી
કો છે, નમો નમોરે એહજ નાથ છ૦ ફાગટ શી કરવી વાત. છ૦ કુંડી
લાગે છેનેહની સાત છ૦ ૨ કછપ લંછન પ્રભુ પાય છે, છન વીશ ધનુષ
ની કાય છે ત્રીસ સહસ વરસનુ આય; છ૦ મારે હઠડે હરખ ન માય,
છ૦ એહની સેવાથી સુખ થાય છ૦ મારાં દુખડાં દુર જાય. છ૦ ૩ પ્રભુ
શ્યામ વરાણ વીરાજે છે મુખકુ દખી વીધુ લાજે છે, એહને મોહી હરીની
નાર, છ૦ તે કરે લુછણડા સાર છ૦ પ્રભુ નયણે મટકાર છ૦ તેહથી લા
ગો પ્રેમ અપાર છ૦ ૪ પ્રભુ રૂદય કમળનો વાસી છે સીવ રમણી જેહની
દાસી છે હુ તેહ તાણી છુ દાસ છ૦ મારે પુરે મનડાની આશ છ૦ પ્રભુ
અવીચલ લીલ વીલાસ છ૦ રામ વિજય કહે ઉલાસ.

અથ શ્રી નમી છન રતવન.

દાસીડાને હાટે જાજે લાલ લાલ કમુખો ભીજે છે એ દશી—વીજ્ય
નરેશર નંદન લાલ વીપ્રા સુત મન મોહે છે નીલોપલ લંછન પાએ લાલ.
સોવન વાન તનુ મોહે છે ૧ મીથુલા નયરીનો વાસી લાલ સીવપુરનો મેવા-
સી છે મુની વીસ સહસ જસ પાસે લાલ, તેજ કળા સુવીલાશી છે ૨ પ્રભુ
પનર ધનુષ પરીમાણે લાલ જગમાં કીરત વાપી છે પ્રભુ છવ દયાને આણે
લાલ. સુમતી લતા છને થાપી છે ૩. નમીનાથ નમો ગુણ ખાણી લાલ અ
થ સેવભી અવીનાશી છે તેણે વાત સકલ એ જાણી લાલ. જેહને આશા દા
શી છે ૪, શ્રી સુમતી વિજે ગુર નામે લાલ; અવીચલ લીલા લાધી છે; ક
હે રામવિજય છન દયાને લાલ, કીરત કમલા વાધી છે. ૫

અથ શ્રી નેમનાથ છન રતવન.

તુમે તમારા પુરડાના ગુણ માનો કેના એ દશી—રાજુલ કહે પીધુ ને
મછ, ગુણ માનો છો કેના, કીમ છોડી બાલ્યા નીરધાર, હે ગુણ જાણો છો
કેના, પુરૂષ અનંતે ભોગવી, સુ૦ પીઈ સુ મોહા તેણનાર. હેયુ૦ ૧ કા-

ડી ગમે જોડને ચાહે ગું સ્યોતે નારીથી રંગ હેં પામુ જગ ઉખાણો કહો
 ગું હોવે સરીસા સરસો સંભ હેં ૨ હુ ગુણવંતી ગોરહી ગું તેની ગુણ
 નેં હેજી નાર હેં હુ સેવક છુ રાવલી ગું તે સામુ ન જીવે લગાર હેં ૩
 જગમાં તે ગુણ આગલી ગું જોણે વશ કીધો ભરથાર હેં મન વધરાગે
 વાલીયો ગું લીધે રાજુલ સંયમ ભાર હેં ૪ ખેલેનીને મળવા ભણી ગું
 પીઉ પહેલી તે જાય હેં સંઘ લહી તે નારીના ગું રહિ અનુભવ સુલય
 લાય હેં ૫ સમુદ્રવિજે કલ ચંદલો ગું સીવા દેવી માત મલાર હેં વરસ
 સહસ એક આવખુ ગું સોરીપુર સિણગાર હેં ૬ દહ ધનુષ દસ દીપતી
 ગું પ્રભુ પ્રહ્લચારી ભગવાન હેં રાજુલ વર મને વાલહો ગું રામવીજય
 જયવંત હેં ૭

અથ શ્રી પારસ્વ જન રતવન.

પાટાણના ગીતની દેશી છે—સેવો ભવીજન જન ત્રેવીસમો, લંછન ના
 ગ વિખ્યાત, જલધર સુંદર પ્રભુજની દહડી, વામા રાણીનો જાત. સેં ૧
 ચઉદીસે ધોર ઘટા ધન શુ મલ્યો. કમઠે રચ્યો જલધાર, મુસલ ધારે જલ વ
 રસે ઘણુ જલ થલ ન લહુજી પાર. સેં ૨ વડ હેંજી વાહાલો કાઉશગ રહ્યો
 મેરૂ તણી પેરે ધીર. ધ્યાન તણી ધારા વાધે તીહાં; ચડીયાં ઊચાજી નીર
 સેં ૩ અચલ નચલીયો પ્રભુજ માહરો, પામ્યો કેવળ નાણુ, સમોવસરાણુ
 મુરકોઠ મલ્યા તીહાં; વાજ્યાં જીત નીશાન, સેં ૪ નવકર ઊચપણે પ્રભુ
 શોભતા, અશ્વસેન રાયનો નંદ, પ્રગટ પરતાપ પુરાણ પાસજી; દીઠે હોવે આ
 જાંદ સેં ૫ એક શત વરશનુ આવખુ ભોગવી. પામ્યા અવીચલ રીઠ.
 ખુધ શ્રી સુમતીવીજે ગુરૂ નામથી રામ લહે વર શીધ સેં

અથ શ્રી માહાવીર જન રતવન

ગરબી પુછેરે મારા ગરબડારે એ દેશી—ચરાણ નમી જનરાજનારે,
 માગુ એક પસાય; મારા લાખેણા સ્વામીરે તુને વિનવુરે, મેહેર કરો મારા
 નાથજીરે, દાસ ધરો દિલ મહિ. માં ૧. પતીત ઘણા તે ઉધરચારે, ખીરૂ.

ગરીબ નીવાળ; માં એક મુળને વિસારતારે, સે નાવે પ્રભુ લાળ; માં ૨ ઉત્તમ જિન ઘન સારીખોરે, નવી જોવે ઠામ કઠામ; માં પ્રભુસુ નજર ક-
રણ થકીરે, લહીયે અવીચળ ધામ. માં ૩. સુમતી સિધારથરાયનારે, ત્રી-
સલા નંદન વીર; માં વરસ બહુતેર આઉખુરે; કંચન વાન શરીર, માં
૪ મુખ દખી પ્રભુ તાહરે, પામ્યો પરમાર્ણંદ; માં રત્ન કમળનો હંસ-
લેરે, મુનીજન કેરવચંદ. માં ૫. તુમ સમરથ સીર નાહરે, તો વાધે જ
સ પુર; માં જીત નીશાનના નાદથીરે, નાડા દુશમન દુર. માં ૬. શ્રી
સુમતી સુગર પદ શેવનારે, કલપતરની છાંહ; માં રામ પ્રભુ જીન વીરજરે,
છે અવલંબન બાંહ. માં ૭.

અસ કણસ—ઇમ ભુવન ભાસન, દુરિત કાસન; વિમળ સાસન જ્યવ-
રો, ભવી ભીત ચુરણ, આશ પુરણ; સુગતિ કારણ સંકરો. ૧. મેં યુગીયા
ભગતે, નગર મહીરાણે રહી, શ્રી સુમતીવિજય ગુર, ચરણ સાનિધ; રામ-
વિજય જ્યશીરો લહી. ૨.

અથ શ્રી ન્યાયસાગરજી કૃત ચોવીશી

અથ શ્રી રખમ જીન રેતવન.

પ્રભુ તાહરી સુરતી મેં ધરી ધ્યાનમાં. ધા. ૦ આંકણી. વૃષભ લંછન
જીન વનીતા વાસી, પાણુશત ધનુ તનુ માનમાં. પ્રં ૧. જગ ઉરણ સવી
કીધો તેતો, ધન વરશી વરશી દાનમાં. પ્રં ૨. નાભીરાયા કુળ મંડન ગાઉ;
મરૂદેવી શુત જ્ઞાનમાં. પ્રં ૩. ચરણોત્સવ ઇંદ્રાદિક સારે; શ્રી જીન યેસે
જીનમાં. પ્રં ૪. ગીત ગ્યાન પ્રભુ આગે નાચે, સાચે રાચે તાનમાં. પ્રં ૫.
પંચ મહાવ્રત લેવા અવસર, સમજવે સુર સાનમાં. પ્રં ૬. ન્યાયસાગર પ્રભુ
શેવક માચે, વાણી અમૃત પાનમાં. પ્રં ૭.

અથ શ્રી અજીત જીન રેતવન.

નીલી પીળી પામરીને. એ દશી—વિજયા નંદન સાહિબ વંદો, ભાવ

ભવિયાં આણી; ગજ લંછન કંચન વર કાયા; ચિત ધાર આણી. ઝખક નેર
ખની છેરે, સાંઈ નેર ગુની છે. ૧. કેસર ધોર ઘશી સુચી ચંદન, લેઈ વ-
સ્તું ઉદાર; અંગી ચંગી અવલ ખનાઈ, મેળવી ઘન સાર. ઝં ૨. જઈ
જુઈ ચંપક મરચો; કેતકી મચકુંદ, વોલ સીરીવર દમણા આણી, પુછ્યે છ
ણુંદ. ઝં ૩. મસ્તક મુગટ પ્રગટ વિરાજે, હાર હીચે સાર; કાને કુંડળ સુ
રચ મંડળ, જાણીયે મનુહાર. ઝં ૪. દ્રવ્યસ્તવ ઈમ પુરાણ વિરચી; ભાવો
ભાવ ઉદાર, અલખ નિરંજન જન મન રંજન, પુજતાં ભવ પાર. ઝં ૫.
ચિદાનંદ પુરાણ ગુણ પાવન, ન્યાયસાગર ઈશ; પરમ પુરૂષ પરમાત્મ નિર-
મળ, ધ્યાઈયે જગદીશ. ઝં ૬.

અથ શ્રી સંભવ જીન સ્તવનં

દારિકામાં રાજ કરે રણછોડ એ દેશી-સંભવ જીન મન મંદીર તેડી,
સકળ દેવ શીર મોડી. ભાવ પુજ નિત કરો કર જોડી; ૧ આંકણી. સમરસ
ગંગાજળ નવરાવો, ભાવ તાણી નહી ખોડી. ભાં ૨. ભક્તિ રાગ કેસર થઈ
સુખડ, આરશિઓ મન મોડી. ભાં ૩. ધ્યાન સુગંધ કુસુમે પુંજે, ટાળી
નિજ મન દોડી. ભાં ૪ ધુપ રૂપ જીનકો ઘટ વાસો; દુર ટળે દુખ જોડી.
ભાં ૫ મહા નંદ ઘૂત મન વરતી, ભક્તિ થાળમાં છોડી. ભાં ૬ જ્ઞાન
પ્રદીપ જગાવી જોતે, આરાત્રિ કર જોડી. ભાં ૭ ઈણી પરે પુજ કરી જીન-
જીકી, કાઠે મિથ્યા જોડી. ભાં ૮ ન્યાયસાગર પ્રભુ સુયસ મહોદય, વાધે
હોડા હોડી. ભાં ૯.

અથ શ્રી અભિનંદન જીન સ્તવન.

જેનકો મારગ મસ્તકે; સુણી અરથી લોકો; આંકણી. અડ દશ કુપણ
વરજીત દેવા; અભિનંદન વરખજે. સું ૧ કુવિધ પરિવ્રજ ન ધરે કખડુ;
ગુરુ ગુસા સોભિત તજે. સું ૨. ખંત્યાદિક દશ ગુણ ગુચિ દહા. ધર્મ જી-
વનમે મજે. સું ૩. મિથ્યામતી નિત હીસા મયલો, દુર તજ્યો જયું સ-

ત્રહે. સુ૦ ૪. શુદ્ધ ધરમ તેરોહીજ સાચો, જગ ઉપમ નહી અત્રહે. સુ૦ ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ ભગતે શકતી. દિન દિન વધતે વત્રહે. સુ૦ ૬.

અથ શ્રી સુમતી જન રતવન

કોઈ મોરલીવાળો ખતાવેરે એ દશી—કોઈ સુમતી સુધાસ્ત પાવેરે; આત મ સોહનારે ભવિ પહિમોહનારે; ભવી આનંદનારે; શીતલ ચંદનારે કો૦ આં કણી. પરમ નિરંજન દરશન પાવે મુગતિ વધુ વર થાવેરે આ૦ ૧ મેઘ નૃ-પત્ની સુત અપ્સરગાવે; સુરપતિ મલીય વધાવેરે આ૦ ૨ વિપય કષાચે કલુષિ ત પરશુર; તેહસ્યુ કિમ દિલ ભાવેરે આ૦ ૩ અખય ખળનો તાહરો જગમાં તુ હીપે વડદાવેરે આ૦ ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ પદકજ સેવા; જ્યોતીસ્યુ જ્યોતી મિલાવેરે આ૦ ૫.

અથ શ્રી પદમપ્રભ જન રતવન.

રાગ કાફી—અરે બોલ સ્યા નિમાણા, ચવીસહીનાલ બોલ અરે બોલ ૩ આસક 'ન મીલીયા મોલ ૩ છપો રાગ કાફી રાગિણી પંજખી, એ દ શી—અરે બોલ તુ નીમાણા; અપ્પણા પ્યારે માલ બોલ ૩ આંકણી, દંસ-ણ નાણ ચરાણ બહુ મુલે, રયાણ હુચે સો બોલ ૩ ની૦ ૧ ખરીદાર ખાસી હે દુનીયાં મુતિ લહે દામોલ ૩ ની૦ ૨ બીચદલાલ સાંઘહે વેગે, પદમ પ્રભ નહી તોલ ૩ ની૦ ૩ નરભવ નિરૂપમ સહેર વડાહે; યાહિ મુગતીકી પોલ ૩ ની૦ ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ પદકજ સેવા રંગે રાતોચોલ ની૦ ૫

અથ શ્રી સુપાર્શ્વ જન રતવન.

ચાહ્યો જા પાધરી વાટે, રોકે છે સ્થાને માટે. એ દશી—સાંભળો સ્વા મીરે મીઠડા મોહન, દાસ સાથે સ્થાને બેઠ; એકને આપસ્યો સિદ્ધનો સિદ્ધી, એકને કાઠસ્યો ખેદ. ૧ આપોને પાધરી વાતે, સ્વામીને આવશે ધાતેરે; આ ખર તો આપસ્યે જરે, આવે છે ચિતડે મોરેરે, આંકણી. સરવને સારિખા

પરખી ભાળો; આકરી ચાકરી, સ્વામી; ચાકરીવાળો ચિત્કે, ઘાલો, રાખણું તે-
હનું નામ. આં ૨ એક તો આકરી ચાકરીવાળો, દ્રવ્યથી ભાવથી ગાણુ;
એક તો સાવથી ભાવથી ઊંચો, ચુકર્યો રાખર્યો કેણુ. આં ૩ એકલી દ્ર-
વ્યની ચાકરી સારૂ, ભાખરી પાવર્યો મોલે; દ્રવ્યને ભાવથી ચાકરી વાળો;
આવશે આપશે તોલે. આં ૪ સાથ લે સાથીઓ હાથીઓ ચાલે, હેમને રૂ-
યડે વાન; ન્યાયસાગર પ્રભુ દાસને વહિલુ, દીછયે મુકિતનુ દાન. આં ૫.

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન

નયણ મટકડે ખાઉલો ચોગી, દારૂડો પીલાવે. એ દશી-નયણ મટકડે
મીઠા વાહલો દીઠડો સુહાવે. આકળી. ૧ મેરો સ્વામી સાધુ નામ વિશ્વમે-
ધરાવે, ત્રીન લોક લછિઓ ત્રિગડે દીખાવે. નયં ૨ વીતરાગ રાગ ખિરૂદસે
મિલાવે, મેવે તાસ મોક્ષ વાસ આરફે ઝુલાવે. નં ૩ લોક લાખ ખોલે લાખ
એકલો કહાવે; આણ હુતે એક કોડી દેવ દાડી આવે. નં ૪ તુ અનાથ
વિશ્વનાથ સંપદા ચલાવે; તુ અનેક રૂપ એક જગસે જગાવે. નં ૫. તુ
અલીહ તુ અખીહ કૌન બેદ પાવે; ન્યાય પૌનચંદ્ર જ્યોતિસે મિલાવે. નં ૬.

અથ શ્રી સુવીધી જીન સ્તવન.

સૈતરૂંજનો વાશી પ્યારો લાગે માહારા રાજદા. એ દશી-દરસનીયાનો
વાશી પ્યારો લાગે માહારા રાજદા. ૧ તુહિજ ખજા ખાજાણુ જાણુ, વૈશ્રવ
વિસ્તુ વખાણુ; મહાં ૬૦ ૨ રૂદ્ર તપસ્વી તુજને ભાષે, સઘળા તુજ દીલ રા-
ખે; મહાં ૩ ૬૦ જૈન જિનેંદ્ર કહે શીવ દાતા; બુદ્ધ બોધ મત રાતા. મહાં
૪ ૬૦ કૌલિક કૌલકહિ ગુણુ ગાતા; ખટ દરસણુનો ત્રાતા. મહાં ૫ ૬૦ રૂપ
અનેક કટિકમાં ભાસે; વર્ણ ઉપાધિને પાસે. મહાં ૬ ૬૦ ખટ દરસન સવિ
તુજને ધ્યાવે; એક અનેક કહાવે. મહાં ૭ ૬૦ વિવિધ રૂપ ભુમી વિભાજે;
ત્રિમ તુ દરસન લાગે. મહાં ૮ ૬૦ કેવળ ધ્યાન ગમ્યાદિલ રાજે; કેવળજ્ઞાન
વિરાજે. મહાં ૯ ૬૦ ન્યાયસાગર પ્રભુ સુવિધિ મહાવે; મહાનંદ પદ પાવે.
મહાં ૧૦ ૬૦

અથ શ્રી શીતળ છન રતવન.

નિજર ભર જોવો કયું નહીં. એ દશી—નિજર ભણી જોવો કયું નહીં-
રાજ હો મારા રાજ, થે મને પ્યારા લાગો વાહાલા લાગો આજ લાગો; નીકા
લાગો. થેં ૦ મા ૧ આંકણી. શ્રી શીતલછન સાહિબારે, કાંઈ અરજ કરે મહારાજ.
થેં ૨ હું શેવક છું તાહરેરે; કાંઈ મુણીયે ગરીબ નીવાજ. થેં ૩ અંતર
યામી ઉલસરે, કાંઈ રાત દિવસ દિલ માંહી. થેં ૪ તુમ્હ દરસન ખીન
કયું સરેરે; કાંઈ સીવરમાણી કર સાંહી. થેં ૫ એક ઘડી પણ વિરહનીરે; કાં
ઈ વેદનમે ન ખમાય. થે. ૬ સઘળી મનની વાતડીરે. કાંઈ કહીયે છમ મુ-
ખ થાય. થેં ૭ જો તુમ છોડો સાહીબારે; કાંઈ મેં છોડ્યાં નહીં રાજ. થેં ૮
ચરાણ સરાણ થાહરો કીચોરે; કાંઈ નિજ શેવક તુમ લાજ. થેં ૯ થે છો
માહરા સાહીબાર કાંઈ મેં છાં થાહરા દાસ. થેં ૧૦ ન્યાયસાગર પ્ર-
ભુ પિતવેરે; કાંઈ આપો શીવપુર વાસ. થેં ૧૧.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ છન રતવન.

હાંરી હરી વરાણા સુડા સેતરંજો ગીરીવરીયો કેતીક દુર. એ દશી—હાં
રે સાહીબ શ્રેયાંસા, આપોને છનવરીયા મુખ ભરપુર; હારે મુજ માનસ હસા.
હારે મુની કળ અવતંસા; હારે ટાળે ભવી સંસા; હારે સાં ૧ તુહી સકળે
અકળ પણ તુહી; તુજ કર્મ કળા નવી લાગીરે. સાં ૨ તુહી સગુણ નિરગુણ
વર તુહી; તુ અનંત કેવળના લાગીરે. સાં ૩ તુહી સ્થુલ સુક્ષ્મ પણ તુહી;
તુજ ચિદાનંદ મતી જાગીરે. સાં ૪ વ્યક્ત રૂપે અવ્યક્ત નગીના, તુ સદા
નંદ વૈરાગીરે. સાં ૫ તુ સુર્વણ પણ વણ વિવર્ણિત; લધુ ગુરૂતાનો ત્યાગીરે.
સાં ૬ નીત સનાતન પ્રભ સરૂપી; પ્રભુ ન્યાય નીપુણ શોભાગીરે. સાં ૭.

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય રતવન.

વ્રજ મંડળ દશ દેખાવો રશીયા. એ દશી—મન મંદીર નાથ વસાઓ
રશીયા; મં ૦ આંકણી. તુહિજહ જાણે લીખો કરી ચોખુ, ફરીત દાહમ રજ
જાયે ઘશીયા; મં ૦ મન મંદીર સાહીબ જખ વશીયા, ગુણ આવે સર્વો ધસ

મરીયા. મં ૨ દર્શન દર્શન કુલેભ પામી, રૂઢ્ય કમળ મુજ ઉલ્લસીયા. મં ૩ મન મોહન મન મંદીર ખેશી; કર્મ અહિત હો હ્યે તરીયા. મં ૪ વા મુખ્ય જન મનથથ જાગી; વિષય વિકાર અજગા ખરીયા. મં ૫ ન્યાય સાગર પ્રભુ શેવા કરતાં. અંતરંગ ગુણ સર્વી હરીયા. મં ૬.

અથ શ્રી વિમળ જન રતવન.

પ્યારે સજ્જન સાંઈ તુ આવરે, આવરે સજ્જન સાંઈ તુ આવરે. ૩ મે બોલ્યા ઈહરી દાણ્યામે; સું કામન ભાએ; પ્યારે સજ્જન. એ દશી—પ્યારે વિમળ ગોસાઈ, તુમ નામરેડ અહનીસ ધ્યાઉ નવનીધ પાઉ. હારે સાંઈ પતીત પાવન ગુણ ધામરે. પ્યાં ૧ વિમળ ગુસાઈ શેવા પાઈ; હારે સાંઈ; વિમળ મહોદય ઠામરે. પ્યાં ૨ અવલંબનાઓ અંગીયાં લ્યાઉ; હારે પ્યારે; ધ્યાન ધ્રુપાણ યશ દામરે. પ્યાં ૩ નિર્મળ મન કીધો તિપહીનુ; હારે બાવા ભાવ ઉઢક અભીરામરે. પ્યાં ૪ ધ્રુપ ઘટા તનુ જ્યોતિ મહા તપ; હારે સાંઈ કીરતી સુવાસ ઉદામરે. પ્યાં ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ ચીત પ્રસન્ની; હારે સાંઈ થય થુઈ કામીત પામરે. પ્યાં ૬.

અથ શ્રી અનંત જન રતવન.

મુજરો તે માનો; માનોહો બંધુજી. એ દશી—જનજી પ્યારોડ હો સીંધુજી; ગુણનો વાલો મહારો જિં ૦ આંકણી. સુયસા નંદન પાપ નિકંદન; જગદાનંદન દેવ હો. જિં ૧ સુરતર સુરમાણી સુરગવિ તુંહિજ કુણ કરે અવરની સેવ હો. જિં ૨ રાત દિવસ ખિણખિણ સંભાર, વિસાર પલક ન એ ક હો. જિં ૩ માહરે દીલ તો તુંહીજ વસીચો, જગજીવનજગ છેકહો. જિં ૪ પ્રીત પુરાણી કહીચે ન હોવે, દહડી છરાણ થાય હો. જિં ૫ જરકસી જી નિકખહિ હોવે, પિણ સોના રંગ ન જાય હો. જિં ૬ શ્રી અનંતજન સા હિખ મહારે; થાર્યું અવિહક નેહહો. જિં ૭ ફડ્યો તો કિમ ફિટેલાગો જિં મ પતુર સીર રેહહો. ૮ ગુણ અનંત પ્રભુ તહારા ઘટમે કહિતાં ન આવે પાર હો જિં ૯ ન્યાયસાગર પ્રભુ સેવક ખાસો, ખાંહિ મહીને તારહો. જિં ૧૦

અથ શ્રી ધર્મ જીન સ્તવન.

ધર્મજિનંદ તોરે ધર્મકી મેરા, મેટતહેલન ભટકા ફેરા; પરમ ધરમ હે સાહિબ તરા. ૫૨૦૧ આંકણી. ધરધર દુઠેત સખહિ મેહરયા, એસાન ધરમ મરમ કા બેરા. ૫૦૨ નામ ધરમ કછુ કામ ન આવે; ડવાણુ ધરમ તિમ સિદ્ધિ ન પાવે. ૫૦૩ દ્રવ્ય ધરમ પણ મુકિત ન દેવે, ભાવધરમ વિનુ કોઈ સેવે. ૫૦૪ શબ્દધરમ નિઉ કામ સુધારે, દુરગતિ પડતા નિજ કરિ ધારે. ૫૦૫ ઉત્તમ થાનિક ઉત્તહિક જોડે, પાપકરમ સવિ ઉતકે તોડે. ૫૦૬ ભાવધરમ તે સહિજે સાચે, મેરા મન ઉતહિસે રાચે. ૫૦૭ મિથ્યા મતિ મો જુઠેઈ માચે, પણ ઉત્તધર્મ મુકર્મની કાચે. ૫૦૮ ભાવધરમ નિજ આતમ દેખે, કછ ક્રિયા સખહિ તખ લેખે. ૫૦૯ ઉત્તમસાગર સાહિબ આગે, ન્યાયસાગર શીવપદવી માગે ૫૦ ૧૦ ઇતિ.

અથ શ્રી શાંતીજીનસ્તવન.

આનિમ કખ મિલે પરદેશી માતા હો આં એ દેશી. સાહિબ કખ મિલે સસનેહિ પ્યારા હો. સાં આંકણી. કાયા કામિનિ જીઉમે ન્યારા, એસા કર ત વિચારા હો. સાં ૧ સુન સાંઈ જખ આન મિલાવેતવ હમ મોહનગારા હો. ૨ મેતો તુમારિ ખિજમતગારી, જુઠ નહી જે લારાહો. સાં ૩ શ્રમન કહે સુન ખેનં હમારા, ટારો વિષય વિકારા હો. સાં ૪ સંયમ પાલો નિજ તન ગાલો, લેઈ અનુભવ લારાહો. સાં ૫ પિઉકે સાચે હમ મન માચે, ઘટ મે હોત ઉજારાહો. સા. ૬ કહિના કિના સંયમ લીના, ન રહ્યા કરન ઉધા રાહો. સાં ૭ વેદ ઉછેદી જાતિ અબેદી, મેલે શાંતિ સુધારા હો. સાં ૮ અ ચિરાનંદન શીતલ ચંદન, ન્યાયસાગર સુખકારાહો. સાં ૯ ઇતિ

અથ શ્રી કુચુ જીનસ્તવન

તુમ રહેરે આનિમ હો ધરિયાં. એ દેશી. તુમ્હ રહેરે પ્રિતમ પાય પરિયા. આંકણી. રૂપે રતી શ્રીરાંની જાયા, અરજ કરે અંતે ઉરિયાં તું ૧ સુ ર નૃપતિ કે ઘોટે મોટે, કચું ન કરો અમ દિલ વરિયાં તું ૨ નાહ વિવાહ ઉછાહ કરિઆએ, અવગુન વિન કચું પરહરિયાં, તું ૩ ખટ ખંડ નિતિ

અરિબસ કીને ભુજે બિન ક્યું ફલ હરિયાં, તુ ૪ વિલપતિ નેહ દિવાની
લલનાં ત્યજી છન સંયમ સ્ત્રી વરિયાં તુ ૫ કેવલ પાંખી ત્રિગટે બેઠે, ખા
નીં સુની ભવિ દિલ ઠરિયાં તુ ૬ ન્યાયસાગર પ્રભુ લીલા ખહુલી, મહાનં
દ પદ અનુસરિયાં. તુ ૭ ઇતિ.

અથ શ્રી અર છન રેતવન.

ગીરીરાજકુ સદા મેરી વંદના. એ દશી. અરનાથકુ સદા મેરી વંદના,
જગકાથકુ સદા છનરાજકુ આંકણી. જમ ઉપકારિ ધન જ્યૌં વરસે, વાણી
શીતલ સંદનારે જિ ૦ ૧ રૂપે રંભા રાણી શ્રીદેવી, ભુપ સુદરશન નંદનારે.
જિ ૦ ૨ ભાવ ભગતિસું અહનિસિ સેવે, દુરિત હરે ભવ સંદનારે. જિ ૦ ૩
છ ખંડ સાધી દેધા કીધી, દુર્જય શતરૂનિકંદનારે જિ ૦ ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ

અથ શ્રી મલી છન રેતવન.

સેવા મેવા, માગે પરમાનંદનારે. જિ ૦ ૬ ઇતિ.

કુન ભરેરી જલ કુન ભરે, દલ વાદળીરો પાણી કોણ ભરે. એ દશી, કુ
ન રમે ચિત કોન રમે, મહલીનાથજી વિના ચિત કુન રમે. આંકણી. મા
ત પ્રભાવતી રાણી જાયો, કુંભનૃપતી સુત કામ દમે. મ ૦ ૧ કામ કુંભ જિમ
કામીત પુરે, કુંભ લંછન છન મુખ ગમે, મ ૦ ૨ મીથીલાનયરી જનમ પ્ર-
ભુકો, દરશન દખત દુખ શમે. મ ૦ ૩ ઘેખર બોજન સરસાં પીરમ્યાં, કુક
સ ખાકસ કુણુ જિમે, મ ૦ ૪ નિલવરણ પ્રભુ કાંતી કે આગે મરકતી માણી
છબી દુર ભમે મ ૦ ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ જગનો પામિ, હરિ હર પ્રભા કોણ
નમે મ ૦ ૬ ઇતિ.

અથ શ્રી મુની સુવરત છન રેતવન.

છન મુખ દખન જાગિરે, પ્રભુકો જનમ ભયોદે. એ દશી. દિન ભરિ દ
રિસન પ્રાગિરે પ્રભુકો રૂપ બન્યો દે, દિ ૦ આંકણી પદમાનંદન હરી કૃત વં
દન, ચરન કમલ ખલ જાગિરે. પ્ર ૦ ૧ નીલ કમલ દલ કોમલવાને, સેવનમે

ચીત લાઉરે. પ્ર૦ ૨ ચુનીચુની કશીયાં ચંપકકી હાથસે માલ ખનાઉરે. પ્ર૦ ૩ શ્રીમુનીસુવ્રત સુવ્રત સેવી, નાથ સમાન કહાઉરે, પ્ર૦ ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ સુવ્રત સેવા, નિયત રહે દીલભાઉરે. પ્ર૦ ૫ ઇતિ.

અથ શ્રી નમી જીન રતવન.

મોતીડો બિરાજે ગોરી તારા નયમાં. એ દશી. પુરુષોત્તમ સત્તા છે થાહરી ઘટમાં, વપ્રાનંદન વંદન કીજે, તુજ સમ અવર નય તીવટમાં. પુ૦ ૧ હરી હર પ્રભુ પુરંદર પમુહા, મગન હુવા સર્વી ભવ તટમાં પુ૦ ૨ ઉપસમ રતી પ્રભુ તાહરી જગને છતી કરાવી યરી ઘટમાં પુ૦ ૩ વીતરાગતા તુજ તનુ આણે, સમરસવરસે ભવીવટમાં. પુ૦ ૪ વીજ્ય નૃપતી સુત સેવા ખીણમાં આણે સેવક ભવ તટમાં, પુ૦ ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ સહજ વીલાસી અન્નર અમર લહી લટપટમાં. પુ૦ ૬ ઇતિ.

અથ શ્રી નેમનાથ જી રતવન

સોલ સહસ ગોપીમાં પટરાણી, કાગળ લખ્યો કેઇનરે; સીદ જાઓછો દી-લાસા દેઇનરે. એ દશી. આઠ ભવની તુમે પ્રીતજ પાળીજી, નવમે ભવ સાથે લેઇનરે. કાન જાઓછો દીલાસા દેઇનરે. કાં૦ ૧ આંકણી અમને મુકીને તમે રેવ વ પધાર્યાજી, સંજમ સુંદરી લેઇનરે. કાં૦ ૨ પરણ્યા વીણ અમ્હે પ્રીતજ પાલુજી, એ તો વર છે કેઇનરે કાં૦ ૩ એ તો હુતીકા સિદ્ધ વધુનીજી તુમે અહાર દ્યો છો ખેઇનરે. કાં૦ ૪ સોકલડીરે મુને દીડી ન સુહાવે, તુમે આદર કરસ્યો કેઇનરે કાં૦ ૫ અનુભવ મીત્રે મન મેળ કરાવ્યો; અનુભવ ઘરમાં લેઇનરે કાં૦ ૬ નેમ રાજુલ શીવ મંદીર પધાર્યાંજી ન્યાયસાગર સુખ દેઇનરે કાં૦ ૭ ઇતિ.

અથ શ્રી પારતેવ જીનરતવન.

કાનુકા ખારમાં કાંકરડી, મીઠકા કુકરો માગરડી. એ દશી. ચિંતામણ પાસે જાએ; પાસે જાએ; ઉપાહરો ધ્યનમાં રહે; આંકણી. પ્રહ ઉઠી પ્રભુ

મુખકું દીઠે; દુખકું સમેરે. ચીં ૧ ચિંતામણીપરે કાંમિત પુરે દુખ ઝમેરે ચીં ૦
 ૨ ત્રીલુવન નાયક સુરપતી પાયક; કામ દમેરે ચીં ૦ ૩ પામી અમૃત ભોજ
 ન કુકસ; કોણુ જમેરે ચીં ૦ ૪ સાહીબસમરથ સમકીત પામી કોણુ વમેરે
 ચીં ૦ ૫ મીથ્યા મુકી મુઝ મન રાચે શુદ્ધ ધરમેરે ચીં ૦ ૬ અધીકુ આણું સે
 વક ભાખે; સ્વામી ખમેરે ચીં ૦ ૭ ન્યાયસાગર પ્રભુ અહનિસી ચરણે, સી
 સ નમેરે ચીં ૦ ૮ ધતી.

અથ શ્રી માહાવીર જીન રતવન

જરીજરી જર કસીરી દોરી હજીટી કામલકા હોરાજ પ્યારે લાગો એદશી.
 નિરખી નિરખી સાહીબકી સુરતી; લોચન ફેરે લટકે હોરાજ; પ્યારા લાગો. માને
 વાવીજી આણુ પ્યાં માનેદાદા જીરીઆણુ ૧ તુમ બાનીમોચે અમીય સમાની;
 મન મોહુ મુખ મટકે હો રાજ પ્યાં ૨ મુજ મન ભમરી પરિમલસમરી ચરણ
 કમળજઈ અટકે હો રાજ પ્યાં ૩ સુરતી દીડી મુજ મન મીડી; પરસુર કીમ નવી
 ખટકે હો રાજ પ્યાં ૪ જૈન ઉવેખી ગુણીના દેષી ત્યાંથી મુજ મન છટકે હો
 રાજ પ્યાં ૫ ત્રીસલા નંદન તુમ પય વંદન; શીતગતા હુઈ ઘટકે હોરાજ. પ્યાં
 ૬ ઉત્તમ સીસે ન્યાય જગીસે ગુણુ ગાયા રંગ રટકે હો રાજ પ્યાં ૭ ધતી
 શ્રી ન્યાયસાગર કૃત ચોવીશી ૧ સંપુર્ણ.

इति श्री जैनकाव्य सारसंग्रह

समाप्त.

આ પુસ્તકને જે સદગ્રહસ્થાને પ્રથમથી આશ્રય આપ્યો તે ઉ સહેબોનાં નામ ઉપકાર સાથે પ્રસિદ્ધ કરીએ છીએ અને એવાં ઉદાર દીલના સદગ્રહસ્થાને વિનંતી કરીએ છીએ જે સર્વે સહેબોએ હમેશા જ્ઞાનવ્રદ્ધિના કામને આશ્રય આપી તે જ્ઞાન વાંચવા ભાગવાનો વિશેષ ઉદ્યમ કરવો એવી માહુરી વિનંતી છે.

શેવક નાથાભાઈ લલુભાઈ.

૧૫ નેકનામદાર નગરશેઠ દલપતભાઈ ભગુભાઈ

ને ચેકનામદાર રાવ બાહાદુર નગરશેઠ પ્રેમાભાઈ હીમાભાઈ

૧૦ શેઠ વીરચંભાઈ દીપચંદ સોલાપુર

૫ શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈ

૨૦ શા. રા. રા. માગજીભાઈ નારણદાસ

૧૫ દાસી ચતુરભુજ વેળીચંદ

૧૦ શા. લીલાચંદ પરસોતમ

૧૦ શા. નાહાલચંદભાઈ ખીમચંદ ચાહવાળા શ્રીક્રાંતીવાળા તરફથી.

૧ લીલાચંદ ઉમેદચંદ

૧ ભગવાનદાસ નવલચંદ

૧ શા. છગનલાલ કસતુરચંદ

૧ પદમાજી વેલાજી

૧ હીરાચંદ વીરચંદ

૧ મેતા નરસંગ ભીમજી

૧ મોહોકમ વલવદાસ

૧ કાળા ગલાખચંદ

૧ શા. ધરમશી ચતુર

૧ શા. વીરજી તેજશી

૧૦ શા. ખેમચંદ મોહોકમચંદ શ્રી વીરમગામવાળા તરફથી.

૧ દાસી મગનલાલ સાકળચંદ

૧ સંઘવી ડોસા વળ

૧ શા. લાડકા ડોસાભાઈ

૧ વોહોરા ખેમચંદ મલુકચંદ

૧ દાશી પુળ રૂપચંદ

૧ શા. નથુભાઈ મોતીચંદ

૧ શા. પરભુદાસ વીરચંદ

૧ શા. લાડકા નેમચંદ

૨ શા. ખેમચંદ મોહોકમચંદ

૧૧ શેઠ હરભભાઈ નરસીભાઈ મુંબાઈના

- ૫ શા. દલછારામ પરભુદાસ મુખાઈના
 ૪ દીવાન સાહેબ રાજેશ્રી ઘેહલાભાઈ જસરાજ શ્રી રાધનપુર સમગ્ર તરફથી
 ૨ શેઠ સખરામ દુલભદાસ ધુળીઆના
 ૨ શા. હેમચંદભાઈ માવજી ખાખદા પારડી
 ૩ રાયલક્ષ્મીપતર્સીગજની તરફથી
 ૧૦ લાલચંદ ઈશ્વરદાસ વડોદરાવાળા તરફથી
 ૨ દાશી ગોપાળજી દેવરાજ જામનગર
 ૨ શેઠ વરદમાનભાઈ પુનશી મુખાઈ
 ૯ શા. મોતીલાલ નાહાલચંદ મહુવા ખંદર
 ૧૦ પા. માનવિજેજી ઇડર
 ૧૦ રાયચંદ પ્રેમચંદ ઇડર
 ૧૦ મેહતા નેમચંદ દેવચંદ વ્રાહ્મણ
 ૧ શા. મલુકચંદ મુરચંદ કરાડ
 ૧ શા. જેચંદ રવચંદ કરાડ
 ૧ શા. ચુનીલાલ હઠીભાઈ અહમદનગર
 ૧ શેઠ હરીલાલ પ્રેમચંદ અમદાવાદ
 ૧ શા. અનોપચંદ જેચંદ ગણદેવી
 ૧ ભંડારી જોહારામ ખેહેચરદાસ સુપા
 ૧ દાશી દેવચંદ ભવાનદાસ કરમાળા
 ૧ દાશી પ્રેમચંદ હિરાચંદ અગાશીખંદર
 ૨ દાશી વીરચંદ માણિકચંદ જુનાગઢ
 ૧ શા. કેશવજી લેહેરાભાઈ કુવેટા
 ૧ મુળચંદ રાયચંદ ટિટોઈ
 ૧ રા. છગનલાલ ખાપુભાઈ સાખરમતી
 ૧ શા. મયાચંદ આતમદાસ ચાકણ
 ૧ શા. સાકરચંદ જોહારામ ચાકણ
 ૧ શા. લખમીચંદ લીલાચંદ ચાકણ
 ૧ દાશી તારાચંદ રવચંદ ચાકણ
 ૧ પરી. કસળચંદ વછરાજ અમદાવાદ
 ૧ શા. મગનલાલ ગીરધરદાસ અમદાવાદ
 ૧ દાશી કરમચંદ પ્રેમચંદ ખારામતી
 ૧ શેઠ કપુરચંદ ખુશાલચંદ પોરખંદર

